

A. [illegible]

FUNDAMENTA
MEDICINÆ
THEORETICO-PRACTICA,

SECUNDUM CELEBERRIMI D. D. STAHLII

Potiſſimum, aliorumque Clebriorum Medicorum placita conſcripta, & propri. Experientia confirmata,

IN FORMA TABULARUM

Univerſam *Theoriam Medicam*, *Pmxin Generalem* & *Specialem* omnium morborum internorum, cum *Signis*, *Differeniis*, *Prognoſi*, *Remediis*, *Polychreſtis*, *Selectis* & *Specificis*, *Method Medendi planiſſima*, *Formulis* neceſsariis & *Cautelis Practicis* continentium, exhibita

A

GEORGIO PHILIPPO NENTER,

MED. D. ET PRACT. ARGENT.

EDITIO SECUNDA.

VENETIIS,

Excudebat SEBASTIANUS COLETI.

MDCCLIII.

SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRÆFATIO.

DUm tuis, Lector Benevole, qui priora sincera excepisti mente, oculis Medicum denuo subiicio scriptum, non dubito te & hoc eodem excepturum esse animo, certissime enim persuasus esse potes, me nullum alium ob finem Scripta edidisse & editurum esse, quam ut partim nævos, in Medicina moderna in magna copia adhuc occurrentes, fideliter demonstrem, partim ut Tyronibus artis breviorem aperiam viam, quo eo facilius & felicius ad finem prepositum pervenire & scopulos, in quos ego in studiorum cursu incidi, evitare queant. Ast quamvis de tuo candore nullum mihi sit dubium, non deerunt tamen qui aliis plane scriptum hocce intuebuntur oculis, nam, uti nosti, Censorum & Criticorum, qui nil, nisi quod ipsi faciunt; rectum putant, moderni temporibus plena sunt omnia: unde dum nova prodeunt scripta, cum insigni fervore eadem perlegunt, non eum quidem in finem, ut, an aliquid, quod notatu dignum est, in illis occurrat, inquirant, sed ut habeant, quod carpant: & etiamsi interdum nihil, quod jure carpere possint, inveniant, nihilominus tamen; ut genio suo indulgeant, verbis modo alienum sensum affingunt, modo in stylum inquirunt, eumque juxta omnes regulas examinant, & dum contar realia nihil habent, quod proferre possint, propter verba minus polita ipsa scripta alto spernunt supercilio: sed cum reprehendere, quam imitari facilius sit, facile etiam mecum talium spernes criticorum judicia, ac id ages, ut Medicina, modernis temporibus multis in locis humi jacens & quam maxime contempta, sensim sensimque corrigatur atque debito restituatur nitori: quod sane, si Medici conjunctis viribus magnam hocce aggrederentur opus, facillime fieri posset, uti id cum Baglivo plures & nuper D. Francois Medicus Parisiensis in edito Tractatu de Reformatione Medicinæ, egregie demostravere. Sed quam maxime dolendum est, quod salutaria talia ut plurimum spernantur consilia, & quod multi Medicorum, quos tamen conscientia ad amplificandam & restaurandam Medicinam compellere deberet, imprimis si sufficientibus simul animi dotibus instructi sunt, adeo socordes sint, ut, quamvis miserum Medicinæ statum satis superque agnoscant, nihilominus tamen miseræ arti Medicæ opem ferre recusent. Et hinc etiam labor hicce insignis & maximi est momenti, imo etiam hisce temporibus maxime tædiosus si pauci solummodo eumdem suscipiunt: cum enim multi Medicorum, Medicinam jam in florentissimo esse statu, eamque tantum incrementi sumsisse credant, ut vix aliquid superaddi queat, unicuique, quale præmium is, qui Medicinam ægritudinis accusare conatur, reportaturus sit, facile patebit: nam Candide Lector, consideres quæso quid hic agendum sit? Omnes errores, qui sensim sensimque in Medicina irrepserunt, demonstrandi sunt; sed cum nullus, etiamsi satis enormis, deprehendatur error, qui suos aut non habuerit, aut adhuc habeat Patronos, placidam etiam reprehensionem graviter eundem defendentium bilem commoturam esse, levi comprehendes negotio: & hinc veritatis pedissequa inseparabilis erit odium, quod, quo magis & fortius reprendetur error, eo gravius quoque reddetur; gravissimum autem fit, si plures simul monstrantur, quot enim errorum Patroni, tot quoque inimici tum temporis erunt. Non autem errores tantum indicasse sufficit, demonstrationibus & rationibus insuper sufficientibus opus est: si mitiori quis incedit via & persuasionibus placidis ac submissis errores demonstrare conatur, aliis adulator audit, ab aliis vero timidatis arguitur: si fortioribus utitur argumentis, ac cum fervorem probat suas hypotheses, juxta quosdam insanit, aliis vero quadratus est rusticus, imprimis si rem, uti est, eloquitur: si subtilia profert argumenta, sophistam agit: si præconceptas opiniones in dubium vocat, Sceptismi arguitur: si vanitates vanitatumque rationes irridet, scopticus est: si jam diu (licet erronee satis) recepta reiicit & alia (quamvis meliora) iisdem supponere conatur, Novatoris titulum acquirit: si veterum veras & multiplici experientia confirmatas observationes quorundam speculationibus præfert, & missis inanibus disceptatiunculis Theoreticis Praxin potissimum urget, Theoria contemptor est: si opinioni suæ insistit & rationibus satis firmis eam continuo defendit, contentiosus audit: si, contentionum pertæsus, ad talia qualia respondere recusat, triumphus ante victoriam canitur: si forsan alia vice mitius suam explicat mentem & se rem hoc vel illo modo intellexisse contendit, probat & confirmat, publicæ revocationis arguitur. Majores vero adhuc difficultates occurrunt, si quis erroribus agnitis mederi cupit, mille enim hic controversiæ & obiectiones occurrunt, alii propositam medelam prorsus respuunt, aliis nævos Medicinæ agnoscunt quidem, curam tamen impossibilem esse existimant: ita e. g. cum Baglivii scripta, in quibus multa egregia, Medicinæ reformationem concernentia, continentur, prodirent, alii eum ideo, quod, missis omnibus ratiunculis Theoreticis, ea solum, quæ ad Praxin spectant, & quidem methodo aphoristica tradiderit, laudabant, simul tamen ipsis displicebat, quod motum meningum in Medicinam introducere conatus fuerit: reliqua quæ de Academiis aut societatibus, Medicinæ promovendæ gratia erigendis, proposuerat, admittebant quidem, sed quoad executionem impossibilia judicabant. Idem fatum etiam elegantissimus D. Francois antea allegatus Tractatus experitur: plerique optime conscriptum esse librum & vera continere admittunt, quoad executionem vero eum itidem impossibilia tradere credunt. Si quis E. hæc omnia probe perpendit, facile a proposito, cum tot tantæque difficultates, non parum odii ac tædii procreantes occurrant, deterreri potest. Ast si e contrario ipsam Medicinam corruptam & contemptam, & hinc reformationis & restaurationi maxime indigam, consideramus, merito quæritur: an propter varias difficultates occurrentes aut odium metuendum Medicinæ corruptæ medela negligenda sit? Si conscientiam consulo, hæc & sana ratio eam minime intermittenda esse dictitant: cum enim Medicina certissime Dei donum & ideo miseris hominibus concessa sit, ut miserrimum, morbis variis & morti obnoxium, corpus, quantum quidem possibile, in integritate conservetur, per se patet talem artem nobilissimam, si propter hominum commenta & negligentiam corrupta est, omni studio restituendam esse, ut Summi & Optimi Creatoris voluntati satisfiat. Si politicas pondero rationes, summe, imo quam maxime, necessaria est talis Medicinæ cura; interest enim Reipublicæ cuivis, ut cives & subditi officio suo fungi queant: uti enim in corpore humano pars parti inservit, & una ægrotante reliquæ quoque patiuntur, ita quoque in corpore politico, si plura membra morbis laborant, aut plane tolluntur, necessaria illa partium conspiratio labefactatur: imo quo plures

sunt subditorum, eo magis florens est status, si autem plures e medio tolluntur atque hoc ipso numerus civium & subditorum imminuitur, Respublica maximum exinde capit damnum. Consideremus saltem regiones peste, aut aliis epidemicis morbis devastatas, quænam quæso, sublato etiam jam morbo, ibidem deprehenditur miseria? Pauci enim illi, qui pestis ferociam effugerunt, neque ad culturam terræ, neque ad onera necessaria ferenda sufficiunt: quare etiam ipsi summi Magistratus, miseria subditorum permoti, eos ab oneribus ordinariis, quantum quidem possibile, eximunt, aliisque qui in demortuorum bona succedere cupiunt, multas immunitates gratiose largiuntur, ut hoc modo membra in statu Politico deperdita restituantur, ac Respublica in sua conservetur integritate. Si jam Medicum indoctum ejusque Medicinam corruptam consideramus, & si simul perpendimus, quænam & quot damna talis homo inferat, facile unusquisque concedet, hujusmodi hominem, sub veri Medici larva incedentem, plures sæpius jugulare ægrotos, quam morbos ipsos. Ponamus v.g. Dysenteriam *epidemice grassantem, hanc si perverse tractat talis Medicus, ægrotos brevi tempore neci tradit, aut eosdem gravioribus morbis consequentibus exponit. Si* Febres *tractat* intermittentes, *easque nimis mature vel supprimit, vel inconvenienti medela protrahit, multis gravioribus morbis portam pandit. Si methodum in acutis medendi veram ignorat, plures jugulat, quam curat: ut alios morbos silentio prætereeam. Apud Veteres jam celebris erat Themison, qui forsan eadem corrupta instructus erat Medicina, unde querebatur.*

Quot Themison ægros autumno occiderit uno?

Sed credes forsan, Benevole Lector, *paucos tantum esse tales rudes Medicos, qui ægrotis damno potius quam solatio sunt; crederem & ego hocce, nisi supra laudatus* D. François *paucos dari veros Medicos, peculiari capite demonstrasset: animus quoque esset ejusdem argumenta hoc loco recensere, præsertim cum in lingua vernacula, quam multi non intelligunt, scripserit, ast cum actum agere, ne forsan denuo plagiarii aut compilatoris titulum acquiram, nolim, tibi,* Lector candide, *eundem commendo librum, hic enim te facile convincet. Supponam E. cum supra allegato Authore, si te, Lector amice, consentiente id fieri potest, paucos dari Medicos veros: si vero veri non sunt, Medicinam profitentur corruptam, & hinc eorum Medicina & Medendi Methodus summa indiget correctione: quando autem non obstantibus omnibus remonstrationibus juxta corruptam suam Medicinam ægrotos in morbis tractant, facile patet, quænam damna exinde in Rempublicam redundent. Quod si tandem medice ipsam rem considero, summa sane necessitas Medicinæ restaurationem & reformationem efflagitat, nam si omnes in universum Medicinæ partes contemplor, multis, imo quam plurimis, tricis eas refertas esse deprehendo, quænam quæso opinionum farrago, quot ridicula figmenta, quot inanes controversiæ inveniuntur, in Physiologia? quot tricæ occurrunt in Pathologia? quot causæ morbificæ finguntur & proponuntur? & quænam opinionum saburra in reliquis est partibus? qui talia non agnoscit, cæcus sit oportet. Medicinæ E. quam maxime necessaria est Medicina, eaque a sordibus liberanda, ut tandem aliquando, quid vera Medicina sit, apparere queat. Si enim in tali statu misera relinquitur ars, non possunt non graviora sequi mala. Multi præstantes viri, inter quos præcipui fuerunt* Sydenham, & Baglivus *aliique (quibus merito etiam Celeberrimum D. D. STAHLIUM, quem Deus peculiaribus ad reformandam Medicinam instruxit donis, annumeramus, hic enim plus quam reliqui reformatores omnes præstitit, quod egregia ejus scripta satis superque testantur, quæ etiam contra omnem invidiam inconcussa manebunt,) id jam satis agnoverunt & publicis scriptis commonstrarunt. Quamvis autem Celeberrimi hi viri tanta in Medicinæ reformatione præstiterint, ut vix aliquid addi possit, licebit tamen & mihi quædam, Medicinæ restaurationem concernentia proponere. Prævideo quidem facile, me parum gratiæ ab hoc labore reportaturum esse, inprimis ab iis qui Medicinam nostris temporibus propter inventa Anatomica Botanica, aliaque maxime excultam esse & hinc reformatione minime egere, sibi firmiter persuadent, uti supra jam monui: sed cum jam iniquos ferre sermones & invidiam pati diu didicerim, parum invidorum curabo judicia; unicum enim viri cordati, eruditi & veritatem, quam & ego constanter sequar, amantis æquum judicium, mihi potius erit, quam omnia reliqua. Quo vero in odiosa tali materia, eo melius procedam, Medicorum consuetum sequar ordinem ac* 1) *proponam ægrotæ Medicinæ Historiam.* 2) *Agam de signis ægræ Medicinæ; deinde* 3) *inquiram in causas, quæ Medicinæ ægritudinem produxerunt.* 4) *Tradam Effectus & Prognosin.* 5) *Tandem finem imponet ægrotæ Medicinæ cura cum Cautelis Practicis. Faxit DEUS, ut omnia cedant feliciter.*

DE MEDICINA ÆGROTA.

Historia Morbi.

MEdicina post lapsum primorum parentum eum in finem humano generi summus rerum Opifex largiebatur, ut ejus ope omnes morbi, quibus homines post lapsum ob peccatum commissum expositi erant, partim præcaverentur, partim curarentur, quo miseri homines illibata sanitate gaudentes, eo melius Creatorem in creaturis agnoscere possent; adeoque a summo Parente proveniens ars non poterat non esse generi humano quam charissima, & respectu primæ Originis, Subjecti & Finis nobilissima. Deus ipse subministrabat remedia varii generis, ut iisdem uterentur morbis afflicti, unde sensim sensimque primæ Medicinæ jaciebantur fundamenta. Postea cum a multis primariæ dignitatis viris, Principibus & Sacerdotibus, Medicinam tanquam singulare Dei donum considerantibus, indefesso tractaretur studio, majora semper capiebat incrementa. Ex horum numero apud Ethnicos, *Chiron*, *Achilles Rex*, *Æsculapius*, *Podalirius*, *Machaon*, *Nicomachus*, *Melampus*, *Menecrates Syracusanus*, *Herophilus*, *Empedocles*, aliique maxime inclarescebant. Post hosce magis adhuc Medicina in Schola Hippocratica augebatur, dum Hippocrates Cous indefesso studio Medicinam continuo tractans, iis, quas a Parentibus, aliisque priscis Medicis hauserat, quotidie plures addebat observationes. Tum temporis Medicina in florentissimo per plures annos erat statu, quoniam Medici Naturam, quam veram morborum medicatricem esse credebant, unice sequebantur, & observationibus adeo incumbebant, ut etiam integros dies noctesque in observandis morborum phænomenis consumerent. Postquam vero, mortuis veris Hippocratis asseclis, alii, relicta methodo Hippocratica simplici, multa aliena in Medicinam ingerere inciperent, Medicina sensim ægrotare incipiebat; quæ ægritudo postmodum, cum figmentum spirituum & facultatum in scholas a *Galeno* introduceretur, ac Philosophia Aristotelica Medicinæ immisceretur, magis augebatur. Maximum autem periculum, cum in Arabum perveniret manus, ipsi imminebat; hi enim, neglectis observationibus, per quas ea antea tanta sumserat incrementa, toti in eo erant, ut Medicinam variis & prolixis commentariis illustrarent, cum Philosophia magis adhuc miscerent, ac variis compositionibus exornarent: unde pauper Medicina, dum Historia morborum, quæ hactenus succum & sanguinem ipsi largita erat, fere penitus peribat, tota macie consumebatur. Succedente tempore Paracelsus aliique Chimici, miseriam Medicinæ aliquo modo inspicientes, medelam quidem quærebant & etiam multa detegebant, quibus Medicinæ ægrotanti succurrere conabantur: sed cum in tanto Medicorum numero Chimici essent paucissimi, quos reliqui Philosophiæ Aristotelico-Scholasticæ & Arabibus faventes maximis excipiebant conviciis, Medicina aliquo modo per remedia Chimica resuscitata, mox per negligentiam Medicorum Scholasticorum, magis in altercando & absurdis quisquiliis, quam medendo & observando se exercentium, in pristinum redibat statum. Cum vero circa hoc tempus elegantiores renatæ essent literæ, multi Medicorum, missis impuris Arabum lacunis, ex ipsis Græcis fontibus Medicinam hauriebant; unde etiam eo ipso tempore multi Hippocratis scripta diligenter evolventes, & egregia ex hisce trahentes, Hippocratis aliorumque antiquorum observationes in lucem emittebant. Sed cum & horum exiguus, respectu reliquorum Arabicam barbariem & incomptam Scholasticam Philosophiam Medicinæ immixtam amantium, esset numerus, simplices hæ observationes, uti aliis apparebant, statim spernebantur, adeo ut Medicina exinde non multum solatii perciperet. Spes quidem erat, cum Cartesius, rejectis Scholasticorum tricis, novam introduceret Philosophiam, fore, ut misera Medicina aliquo modo restitueretur; sed cum & hujus Sectæ asseclæ, relicta Naturæ via, hominem in machinam transmutarent, ac phænomenorum variorum explicationibus & raciociniis Physicis magis, quam observationibus se manciparent, & Veteres Medicos, Historiam morborum tractantes, prorsus contemnerent, Medicina, si non miserior reddebatur, misera tamen manebat. Cum Anatomici vasa lactea, circulumque sanguinis, aliaque detegerent, spes porro aliqua affulgebat: sed cum horum inventorum nulla prorsus ad Medicinam & potissimum ad Praxin fieret applicatio, & plerique solum inventis hisce contenti essent, parum solatii exinde hauriebat ægra Medicina. Spes quoque erat superioribus temporibus fore, ut, cum non pauci cordati viri miseriam Medicinæ publice exponerent, ut Medicina emendaretur, sed cum reliqui Medici talia proposita vel irriderent, vel ex amore hypothesium suarum salutaria illa consilia amplecti nollent, & solum curiositatibus Botanicis, Anatomicis, Physicis &c. intenti essent, consilia, licet optima, erant inutilia. Nostris temporibus eadem adhuc luditur fabula, licet enim publicæ de Medicinæ corruptæ statu prostent querelæ, & multi etiam ejusdem miserum agnoscant statum, nihilominus tamen quamplurimi Medicinam nunquam perfectiorem, quam hisce temporibus, fuisse contendentes reperiuntur, qui ideo etiam Medicinæ medelam inutilem esse judicant. Cum vero misera Medicina adhuc conqueratur. 1) Quod propter deformitatem suam & miserum statum contemnatur, una cum ministris fidelibus. 2) quod relicta Naturæ via, alia plane ars in non paucis Scholis quam Medicina doceatur. 3) Quod a filiis artis, jucunda & curiosa magis quærentibus, plane fere deferatur. 4) Quod a spuriis artis dilaceretur. 5) Quod ob negligentiam Medicorum multi adhuc morbi incurabiles reperiantur, quos tamen veri Naturæ filii antea curaverint. 6) Quod ob eamdem negligentiam multorum morborum essentia adhuc incognita sit, & hinc majora adhuc metuat mala, Medicorum verorum Naturæ Ministrorum implorat auxilium.

Resolutio.

Præsens Hiſtoria exhibet in compendio Medicinam ægrotam ab Hippocratis jam tempore multa mala paſſam, & Medicorum auxilium implorantem, cui honeſto petito ut ſatisfiat, omnino juſtum & æquum eſt, nam cum ex præſuppoſitis, Medicinam revera Dei donum & miſerorum ſolatium eſſe, conſtet, ipſa ſana ratio, ei quoque in miſero, de quo conqueritur, ſtatu ſuccurendum eſſe, dictitat: quo autem id eo meliori ordine fiat, primo de ſignis ſtatum Medicinæ corruptum manifeſtantibus agemus.

Signa Diagnoſtica. Inter ſigna ſtatum Medicinæ ægrotum indicantia, *primarium* eſt, *ſummus Medicinæ contemptus*, qui ſane tantus eſt, ut major eſſe nequat, quod tamen minime fieri poſſet, ſi in eo ſtatu, in quo deberet, conſtituta eſſet. Olim enim Reges & Sacerdotes, aliique primarii viri eam ſolum tanquam rem ſacram, & charum Dei donum tractabant; reliqui vero ſubditi ab hiſce ſacris arcebantur, qui tamen in caſu neceſſitatis ad eos, qui Medicinam exercebant, tanquam ad Deos confugiebant, imo eos quoque poſt mortem in Deorum numerum referebant. Aſt noſtris temporibus quantus eſt Medicinæ & Medicorum contemptus! medentes, quos tamen Deus honorari juſſerat, adeo vili penduntur, ut Medicum eſſe fere dedecus ſit. Præter Medicos enim, qui tamen ſummo cum labore, & multis ſumptibus Medicinam addiſcere coacti fuerunt, qui legitime promoti Doctores ſunt, & omni opera miſeris ſolamen afferre conantur, multi immo innumeri alii ex infima quoque plebis fece, Medicinam hinc inde impune exercent. O magnum Medicinæ lapſum! O miſeram Medicinam, quæ ex Regum & juratorum Medicorum in agyrtarum & maximorum nebulonum tranſit manus!

Alterum ſignum Diagnoſticum eſt, quod quæ in non paucis Scholis docetur Medicina, utplurimum nullum habeat uſum in Praxi: confirmant hocce multi Practicorum, inprimiis ii, qui vulgari antea imbuti erant Medicina, & teſtantur, ſe, cum ad Praxin acceſſerint, omnia ſua principia rejicere, & novum quaſi ſtudii genus incipere coactos fuiſſe, quod ſane clarum eſt indicium, Medicinam, uti a multis docetur, admodum eſſe ægrotam, & ægris ſæpius, teſte experientia, funeſtam.

Tertium ſignum eſt, quod a filiis deſeratur: Medicina enim ideo hominibus a Deo concedebatur, ut eam ſumma colerent diligentia, donec tandem ad juſtam maturitatem perveniret; primi Medici, Naturam ſumma imitantes induſtria, hoc præſtabant, unde etiam tum temporis optima capiebat incrementa, & in florenti admodum erat ſtatu: poſtquam vero ſequentes Medici, relicta Naturæ via, alia idola, ſpiritus, flammulas vitales &c. colerent, Medicina Naturæ ſuperſtructa ſenſim ſenſimque, deſtructo vero ejus fundamento, ruere incipiebat, & cum eadem adhuc ludatur fabula, ac Medici, ſpreta Natura, alia quærant fundamenta, Medicina non poteſt non ægrotare, quoniam ea, quæ falſo ſuperſtruuntur fundamento, Medicinam miſeram magis deſtruunt, quam reſtituunt.

Quartum ſignum eſt, quod ſpurii artis eam plane dilacerent: per ſpurios artis Medicæ non tantum agyrtas & circumforaneos Medicinam temerario auſu exercentes, ſed etiam omnes illos, qui neque veri Naturæ miniſtri ſunt, neque tales eſſe cupiunt, intelligo; qui Natura etiam reluctante juxta præconceptas ſolum opiniones curant, eamque cogere conantur: qui nulla denique ſolida Theoria inſtructi ægrotantium curationum ſuſcipiunt. Cum E. bonorum Medicorum atque verorum Naturæ miniſtrorum pauci ſint, e contra vero reliquorum qui tales eſſe nolunt, multi reperiantur, quomodo Medicina poterit ſana eſſe.

Quintum eſt, quod Medicina polychreſtis ac ſpecificis remediis deſtituatur: hac ſane in parte Medicina admodum manea eſt & ægra, in multis enim morbis chronicis, quia remedia polychreſta deficiunt, fruſtra laborant Medici, quod experientia ſatis ſuperque teſtatur.

Sextum eſt, quod morborum quorumdam eſſentia adhuc incognita ſit. E. etiam Medicina hoc in caſu ægrotat.

Cauſæ. Si jam in cauſas ægritudinis Medicinæ inquirimus, multæ & variæ ſe nobis offerunt, quæ partim proximius, partim remotius ad producendam hancce ægritudinem concurrerunt, & adhuc concurrunt, quas ordine jam recenſebimus.

Principalis cauſa eſt, quod Medici plerique Naturæ viam, cui veteres inſiſtebant, reliquerint & hoc ipſo Medicinam perfundederint. Natura enim eſt, quæ corpus dirigit, quæ illud in ſanitate conſervat, & quæ ſæpius ſine aliis adminiculis morbos, etiam graviſſimos, ſola curat: hæc eſt illa Magiſtra, cujus Miniſter eſt Medicus, quamque ubique, ſi veri Miniſtri titulo gaudere vult, ſequi debet.

(Sed dum de Natura hoc loco ſermo eſt, merito quæritur, quid veteres per eam intellexerint, & quid adhuc per eam intelligendum ſit? Veterum plerique per Naturam nil niſi principium agens, corpus conſervans & operationes in eodem tam ſano, quam ægroto, inſtituens intelligebant: & cum admirandas ejuſdem actiones ubique in morbis & effectus, halce conſequentes, obſervarent, eam ſummo ſtudio in omnibus & inprimis in acutis morbis ſequebantur. Hanc *Naturam morborum medicatricem* appellabant, uti apparet *ex Lib. VI. Epid. Sect. V.* De hac pronuntiabant, *quod non edocta & nullo magiſtro uſa, ea, quibus opus eſt, faciat:* vid. l. c. & *Lib. de Alimentis* VIII. 8. ubi itidem legitur, quod *Naturæ omnium nullo doctore uſæ ſint.* Porro affirmabant: *Quod ſuis viribus uſa, quæ noxia ſunt, expellere noverit, quæ utilia, uſui ſervare: quod ſapientiſſima ſit, & omnia ſalutis hominum cauſa faciat: quod, malum ſentiens, geſtiat magnopere mederi: quod, eadem repugnante, nihil proficiat Medicina & quod ea deficiente nihil obtineat ars, ſed pereat æger.* Si jam inquirimus apud eoſdem Veteres, cuinam principio hæcce attributa adſcripſerint, ex *Hippocrate*, id immateriale ſeu incorporeum eſſe, apparet, ait enim *Lib. de Natura hominis 93. At vero incorporea in receſſibus Natura, omnifaria viſcerum genera fabricavit.* Interdum etiam, loco vocabuli Naturæ, *calidi nomine*, quod poſtea *innatum* vocabatur, utebantur veteres, cui tamen *immortalitatem* & *cognitionem* adſcribebant, quod confirmat *Hippocr. Lib. de Principiis &*

Car-

Carnibus: Et videtur sane mihi id, quod calidum vocamus, immortale esse & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia, tum præsentia, tum futura. Quamvis autem hocce magis de calido universo, quod reliquis elementis vel immixtum, vel superius esse credebant, intelligi possit, uti ex *Hippocratis loc. cit.* elucescit, nihilominus tam ipse Hippocrates supponit *calidum* illud *innatum*, sive spiritum hominis, a calido universali conservari & restitui, id quod probari potest ex *Libr. de Morbo sacro*. XVII. *Et propterea judico cerebrum vim plurimam in homine habere. Hoc enim est nobis eorum, quæ ab aere fiunt, interpres, si sanum fuerit. Sapientiam autem ipsi exhibet aer. Oculi vero & aures & lingua & manus & pedes, qualia cerebrum statuit atque cognoscit, talia subministrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout aere participarit. Ad intelligentiam vero internuncius est cerebrum. Quum enim homo spiritum in se ipsum attraxerit, primum quidem ad cerebrum pervenit, & sic ad reliquum corpus aer dispergitur, relinquens in cerebro suum ipsius vigorem, & quicquid prudens ac sapientia præditum fuerit.* Tandem ipsi animæ, eadem fere attributa, quæ antea Naturæ concesserat, adscribit *Libro de insomniis* I. a §. 2. usque ad 12. *Anima enim*, inquit, *vigilat, & cum quidem corpori inservit, in multas partes distributa, non sui juris est, sed partem aliquam singulis corporis partibus, sive sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gressui, actioni ac omni corporis facultati. Ipsa autem animi cogitatio sui juris non est. Cum autem corpus quiescit, anima in motu est, & corporis partes perreptans domum suam gubernat & omnes corporis actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens non sentit, ipsa vero vigilans cognoscit, ac visibilia videt & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animadvertit. In summa, quæcunque corporis aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunque igitur hæc recte judicare novit, magnam sapientiæ partem novit.* Ex hactenus E. dictis facile liquere potest veteres per *Naturam* principium *immortale*, *intelligens*, propter certos *fines* agens & corporis *conservationi* studens intellexisse, *Animamque*, *Naturam* & *Calidum* idem fuisse: si quis vero de ultimo hocce dubitat afferto, eum sequens *Galeni* locus e *Libr. de Tremore, Palpit. & Convulsf.* apud *Lucanum* p. 713. occurrens, convincere poterit. *Verum enimvero calidum hocce innatum minime gigni motu aut frictione arbitramur, sed corpus ex omni parte conspirabile fluxileque esse contendimus: calidum autem ipsum non adventitium, nec animalis generatione posterius, sed primarium, primordiale insitumque putamus. Natura itaque Animaque nihil aliud quam calidum est.* Quamvis autem veteres per Naturam & calidum innatum nil nisi Animam immortalem intellexisse certissimum sit, Galenus tamen sine omni dubio primus fuit, qui spirituum idola & facultatum figmenta in Medicinam introduxit: quod ex ejus scriptis satis superque apparet; dubius tamen ubique est, aut sibi contradicit, modo enim dicit, spiritum animalem, animæ propriam esse materiam, adeoque Naturam sive animam corpoream concipit, ita ut hinc non immerito *Musitani* reprehensionem *Oper. Tom. I. Cap. de Dolore Capitis* incurrat: modo asserit spiritum animalem aut esse animæ substantiam, aut primum ipsius instrumentum, alibi vero eundem non esse animæ substantiam positive affirmat: verbo hic omnium illarum næniarum & nugarum, de triplici hominis anima, de spiritibus ab ea distinctis, de facultatibus aliisque tricis, in Medicinam introductarum Author est, quibus tamen, si Hippocratem sequi voluisset, facile supersedere potuisset: hæ enim fabulæ ansam postmodum præbebant aliis, ut, relicta Natura, spiritibus omnia tribuerent, atque eandem ab omnibus actionibus, solis animalibus ipsi relictis excluderent.

Et hæc sententia ad nostra usque propagata fuit tempora, ubi spirituum nomina adhuc adeo celebria sunt, ut piaculum fere sit, si quis de earum existentia earumque attributis dubitare velit: hi juxta plurimorum sententiam actionum vitalium & animalium sunt auctores & anima sine illis in actionibus animalibus nihil perficere potest, hi sentiunt, & movent, hi digerunt, secernunt, sanguificant, morbos pellunt & omnia præstant, adeoque modernis temporibus sunt ipsa Naturæ: & quamvis etiam hisce ipsis temporibus juxta alios mechanismus & circulus sanguinis sint Natura, spiritus tamen animales utramque fere in tali systemate absolvunt paginam, ita ut pauper anima ubique ab actionibus excludatur, quas tamen nihilominus in vitis etiam Mechanicis & Spirituosis continuo exercet & exercebit. Possem hoc loco, si crambe biscocta nauseam Lectori movere vellem, multa argumenta contra existentiam fictorum spirituum proferre, sed cum alii inprimis *D. Stahlius* & *D. Alberti* nuperrime in *Introductione in Universam Medicinam* id jam præstiterint, & ego multa jam de hisce in Theoria Hominis sani protulerim, locum tantum Hippocraticum, e quo spirituum existentiam probare conantur paulisper examinabo. *Lib. VI. Epidem. Sect. VIII. text.* 25. occurrit divisio partium Hippocratica: Grecus textus ita se habet: τὰ ἴσχοντα, ἢ ὁρμῶντα, ἢ ἐνισχόμενα: & juxta traductionem Lindenii: *Continentia, aut Contenta, & intus permeantia corpora*, aut, ut alii volunt, Continentia, impetum facientia & contenta. Hic locus eorum, qui spiritus defendunt, est ultimum refugium, aut saltem vetustissimum monumentum, ex quo spirituum existentiam probare contendunt. Sed quemlibet, ut probe ad Hippocratica attendat verba, & quid inde sequatur, rogo. Hippocrates, uti ex superioribus constat, & cum eodem alii prisci, summo studio corpus & Naturam, ceu principium activum, a se invicem distinguere conati sunt, ut & agenti, sive causæ efficienti, & patienti, sive instrumento, suum maneat jus. Supponamus itaque Hippocratem hoc loco exactam inter partes divisionem tradere voluisse, nempe partes alias esse continentes, alias contentas, alias impetum facientes; sed quis inde, cum spiritus, quales hodierno die adhuc secundum unius cujusque lubitum finguntur, in scholas introducere voluisse, concludet? ego sane, qui hoc in passu textum Hippocratis ejusque optimum sequor interpretem Lindenium, exinde nil aliud, quam quod Hippocrates, partes in continentes, contentas, & intus permeantes aut impetum facientes dividere voluerit, concludere possum: seu, ut loquar clarius, Hippocratem docuisse hoc loco partes alias esse continentes, nimirum cutim cum reliquis partibus solidis venis, arteriis &c. alias esse contentas, sanguinem scil. cum reliquis humoribus: alias vero esse impetum facientes, sive motum humorum promoventes, uti sunt cor aliæque partes ad sanguinis circulum aliquid contribuentes. Fateor equidem spiritus vocabulum frequentius apud Hippocratem reperiri; sed monstretur mihi, an præter aerem, flatus & respirationem aliud quid per spiritum intellexerit. Cum E. uti ex superioribus apparet, juxta veteres, Calidum innatum,

Anima & Natura unum idemque, ac verum motus in corpore principium sint, horum quoque sententiæ tantisper subscribam, donec alii me fortioribus, ac hactenus quidem factum fuit, demonstrationibus, spiritus dari & principium in corpore revera activum esse, docebunt.

Si vero cuidam hæcce nondum sufficiunt, is sequentia saltem perlegat. Suppono cum omnibus Philosophis ac Medicis, quod motu in corpore vigente, homo vivat, eo vero cessante pereat; & exinde concludo, quod motus sit causa vitæ. De hoc motu statim quæritur, a quonam principio dependeat. Corporeum illud esse nequit, quoniam nullum corpus motum ex se & sua natura procreat, sed quando alia movet corpora, ab aliis jam motum fuit antea: verbo: omne corpus, testibus Philosophis, passive se habet & motum ab alio semper expectat principio. Et quamvis etiam subtilissima supponamus corpora, ea quidem præ crassioribus magis ad modum suscipiendum sunt apta, motum tamen ullum per se producere nequeunt. E. principium illud motum efficiens necessario immateriale aut spirituale esse debet: Spiritus enim est illa substantia incorporea, a qua corpus, quod a semetipso moveri nequit, movetur. Cum vero spiritus sit vel *infinitus*, qui est *Deus*, vel *finitus*, uti sunt *Angeli*, & *Mens humana*, necessario vel spiritus *infinitus*, vel *finitus* regit corpus. Si Deus vel Angelus movet corpus, sequitur, quod vel anima Deum & Angelum interdum ad hanc vel illam actionem peragendam cogat: vel ipsa invita ad certas actiones a spiritu vel infinito vel finito rapiatur, quod utrumque tamen est absurdum. Porro si alius spiritus regeret corpus, anima otiosa esset in corpore: cum vero nihil agere, aut movere, contra naturam spiritus sit, anima necessario aliquid agere debet, quare vel per corpus vel in illud agit. Per corpus eam agere probat experientia, cernit enim, audit, percipit, cogitat, ratiocinatur &c. per corpus. In corpus eandem agere, varia docent animi pathemata, iram v. g. graviorem sequitur effusio bilis in intestina, Diarrhœa biliosa, Cholera, Febris biliosa &c. E. anima agit in hepar: in ira pulsus cordis augetur, vasa intumescunt &c. E. anima agit in cor & alias partes: ob nauseam graviorem excitatur vomitus, E. anima agit in Ventriculum: In tristitia graviori continuante, & meditationibus turbatur digestio ciborum, promovetur vero animo a curis vacuo. E. anima concurrit ad chylificationem. Turbantur quoque in animi pathematibus sanguificatio, secretiones & excretiones. E. anima quoque potentiam habet in illas: In gravidis ob solam fortiorem imaginationem aut terrorem in fœtu generantur nævi, E. anima ad productionem nævorum concurrit. Porro anima opus habet corpore. E. ejus conservationi studere debet. Conservatur corpus vel per internam succi nutritii appositionem, vel per remotionem ejusdem ab objectis, quæ structuram corporis lædere solent. Succus nutritius præsupponit alimenta præparata & appetitum sive voluntatem edendi & bibendi. Appetitum ab anima provenire certissimum est, hæc enim cibos appetit gratos, eosque interdum anxie quærit, ingratos vero respuit: præparat eosdem in ore & promovet ad ventriculum, ut uberius digerantur, hasce autem actiones masticationem & deglutitionem voluntarias esse, & animæ imperio subjacere, clarissimum est. Cibos gratos facile digerit, ingratos vero difficulter admodum, E. concurrit ad ciborum præparationem in ore, ventriculo & intestinis. Animo a curis vacuo & hilari optime procedit nutritio, eodem vero ab actionibus vitalibus per curas graviores revocato, corpus sensim marcescit. E. anima nutritionem peragit. Tandem præsente objecto corporis structuræ noxam minitante, corpori per fugam consulitur: ad hanc motus voluntarius cum instrumentis necessariis requiruntur: anima conscia se fugæ causam esse scit, E. anima cognita quoque habere debet instrumenta sive organa ad motum necessaria. Appetit porro vel aversatur anima res sensu perceptas: sensus est in corpore toto, E. anima sentit ubique interne & externe. Sentit autem externe per organa sensoria, teste experientia. Sentit etiam interne, probantibus id doloribus, sive sensu molesto partium internarum. Sensus externi inserviunt intellectui, E. nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu externo. Quæ vero interne sentit objecta, non cadunt in sensus externos & intellectum, E. de illis anima nullam reddere potest rationem. Excitatur interdum inexplicabilis tristitia ob præsentem causam ternam deleteriam, qua remota animus ad se redit: cum vero tristitia & gaudium sint animi affectus, nec ullus affectus, nisi sensus præcesserit, excitetur, anima necessario interne sensu affecta fuit, quam tristitia excepit. Sensationem ordinarie voluntas, hanc vero motus interni pariter ac externi sequuntur: per motum externum corpus admovetur rebus gratis, aut removetur a noxiis per motus animales, interne instituuntur motus vitales, ut res noxiæ & sensui interno vitali molestæ expellantur, quod curationes spontaneæ testantur. Ex quibus & aliis ad prolixitatem evitandam omissis, animam in & per corpus agere, adeoque veram Medicorum esse Naturam facile concludi potest. Plura qui de hocce Medicorum Natura legere cupit, evolvat superius allegatæ *D. Alberti Introd. Cap. I. de Natura*.)

Sed redeamus in viam, unde digressi sumus. Altera causa est, quod Medici relicta aphoristica scribendi Hippocratica brevitate, missoque observandi studio, rationibus rerum investigandis totos se dederint, omnia prolixo discursu illustraverint ac Philosophiam Aristotelicam Arti Medicæ ubique immiscuerint, unde ab eo tempore observationibus Hippocraticis non solum parum vel nihil accessit, sed etiam multa, quæ tamen Hippocrates aliique prisci summo annotaverant studio Medici, oblivioni tradita fuerunt. Et cum per longum admodum tempus paucissimi Hippocratem secuti fuerint, Medicina etiam per plura stetit sæcula: quod certe aliter fieri non poterat, quoniam tum temporis in Scholis Medicis nil nisi contentiones, altercationes & vanæ nulliusque pretii explicationes Authorum audiebantur, prælertim cum Medicina ab Arabibus & Medicis Aristotelica Philosophia imbutis publice doceretur, qui missis observationibus, compositionibus remediorum tantum incumbentes, tantis tricis nugisque Medicinam implebant, ut tum temporis Medicina fere nil nisi farrago rerum inutilium & commentum nugivendulorum esset. Sufficiebat illo tempore allegasse Principem Averrhoen, Rhasen aliosque & sic omnia, licet experientiæ & observationibus contraria essent, salva erant. Adeoque rectissime Baglivus: *Memoria illius diei, quo primum Medicina & reliquæ bonæ artes ab acceptis Barbarorum cladibus inciderunt in Arabes, fieri vix potest, quin acrem animo dolorem mihi perpetuo eliciat.*

Tertia causa est, quod successu temporis multa, nullum prorsus in Praxi usum habentia, ad Medicinam tracta, & Theoriæ partim immixta, partim pro ea venditata fuerint: uti sunt Philosophia, Physica, Botanica curiosa, Mathesis &c. quæ juxta mores etiam modernos ample admodum tractantur, atque iisdem tantum temporis consumitur, ut ad veram Medicinam tractandam parum ejus remaneat. Absit a me ut hasce scientias contemnam, sua cuique potius sit laus, veram Philosophiam, quæ viam ad sapientiam monstrat & inculcat, ægrotamque hominis mentem, quantum quidem possibile est, restaurat, maxime veneror, eamque omnibus commendo, nam hæc est, quæ, ut si mens sana in corpore sano, efficit: Physicam tanquam scientiam jucundissimam & utilissimam, quæ Creatorem in creaturis nobis exhibet, laudo & amo: nec etiam reliquas, Botanicam, Chymiam, Anatomiam &c. contemno, (Botanica enim recreat animum eumque exhilarat, dum scil. varias plantas floresque diversorum colorum, semina, fructus &c. oculis subjicit, & cognitionem remediorum suppeditat: Chymia vero est clavis rerum, quæ varia ex tribus regni artificiose præparata exhibet remedia, adeoque Pharmaciæ maxime inservit: Anatomia autem structuram corporis connexionem partium docet,) illud saltem improbo, quod tales artes & scientiæ pro Theoria Medica habeantur, atque Tyronibus tanquam maxime necessariæ commendentur. Sed si Medicinæ subjectum esse hominem vivum consideramus, omnia ad contemplationem & cognitionem hominis vivi non pertinentia a Theoria Medica excludi debere, facile apparere potest. Longe sane alia res est Medicina vera, quæ sane parum emolumenti e talibus rebus haurire potest: hæc enim requirit veram morborum Historiam ex observationibus natam, una cum omnibus causis veris, remediis fidis & cautelis, de quibus tamen in Medicorum Scholis sæpius altum est silentium. Potius particulæ, fermentationes, salia alcalia, acida, & quæ sunt alia, quæ in Praxi ne hilum quidem valent, ibidem resonant: unde etiam postmodum Praxis sequatur satis inanis necesse est: cum enim Theoria hæcce imaginaria sit ac ex falsis & præconceptis fluat opinionibus, quænam, quæso, Praxis huic superstrui poterit? Interim tamen, quod maxime dolendum est, talibus rebus aureum perditur tempus, sumptus inutiliter impenduntur, ac capita Tyronum fumo potius, quam vera implentur Medicina. Res sane est conscientiæ, adeo negligenter ea, quæ vitam atque salutem hominum concernunt, tradere. Querelæ hinc inde occurrunt, Theoriam (quæ scil. in variis logomachiis sive variis disceptationibus consistit, circa novitates & curiositates potissimum occupata est, regiamque & veram ad Praxin viam non monstrat, aut alias inanibus superstructa est principiis) nullius esse pretii, nullamque in praxi habere utilitatem, prorsusque respuendum esse; (& hinc etiam respectu vanæ talis Theoriæ natum est commune proverbium: *Optimos* scil. *Theoreticos pessimos esse Practicos*: quod quidem hoc sensu certissimum, si vero etiam de vera & necessaria intelligitur Theoria, falsissimum est,) sed quot sunt, qui querelas tales attentione dignas judicant? leguntur quidem & hinc inde etiam allegantur, sed a paucissimis attenduntur. Tali itaque pomposa, sed inani, Theoria instructus Tyro, se quidem doctum esse credit, sed quadrat sæpius in eum illud Veterum: *Filii, ab Academia venis, fastum spiras, ex inani scrinio, ex inani pectore*. Experientia ipsa testatur de Praxi talium male informatorum, qui postmodum se oleum & operam in Academiis perdidisse experiuntur, ac rejectis omnibus, quæ antea summo fervore didicerant, Praxin in Praxi quærere & experimenta per mortes facere coguntur. Quis E. Medicinam aliam sanam diceret, quæ falsæ superstruitur Theoriæ, & quæ a non paucis false docetur & ab affeclis postea juxta hausta exercetur principia? Non loquor de viris cordatis, qui multos errores in Theoria & Praxi agnoscentes, sibi concreditos Auditores serio a rebus nullius momenti dehortantur, ac viam ad veram Praxin omni monstrant diligentia: nec etiam horum cuidam insultare cupio, cum enim res sit notoria, & multi Medicorum hinc inde de hac re cum indignatione locuti fuerint & adhuc loquantur, mihi quoque talia proferre licitum erit.

Quarta causa est nimius studiorum amor & perversa librorum lectio, uti *Baglivus* id annotavit. Nolo, quæ laudatus vir prolixe tradidit, huc trahere, sed breviter quid de hac re sentiam, dicam. Dum autem hoc loco nimium studiorum amorem tanquam causam Medicinæ ægrotæ accuso, nemo, ac si indefessum studium dissuadere velim, sibi persuadeat, sed potius urgeo & commendo illud: nam cum memoria uniuscujusque labilis sit, frequenti repetitione aut relectione opus est, quo semel lecta eo magis memoriæ imprimantur atque notis jam alia apud Authores occurrentia adjiciantur. Id saltem volo, quod permulti librorum multorum lectioni totos se dent, & quidem nullum alium in finem, quam ut ut diversarum Authorum hypothesium notitiam sibi comparent, ac apte de illis differere queant: ast hoc ipso ad meditationem, in omni studio, & inprimis in Medicina maxime necessariam, se ipsos ineptos reddunt: judicium enim in tali rerum confusione maximopere turbatur: quo plus enim accedit memoriæ, eo plus judicio decedit: Et hinc etiam viri multæ lectionis, qui fere omnes Authorum devorarunt sententias, sæpius sunt parvi judicii, & a vera eruditione adhuc longe distant, facileque ab aliis, qui paucos tantum, sed optimos, cum judicio legerunt libros, quoad eruditionem superantur. In librum Naturæ humanæ potius inquirere, ac conari deberent, ut Physici fiant: hic enim est ille, qui viam ad veram Medici eruditionem sternit, cum e contra continua & confusa multorum librorum lectio eandem præcludat: unde etiam non est mirandum, quod Medicina ab antiquorum tempore, quoniam Medici relicto Naturæ libro in multa & confusa librorum lectione eruditionem quæsiverunt, tam pauca sumserit incrementa.

Quinta causa est pessimus Hypothesium Philosophicarum ac Medicarum amor. Supra jam diximus, quod Philosophia Aristotelico-Scholastica in Medicinam introducta eam admodum ægrotam reddiderit & incrementum Medicinæ maxime impediverit: idem quoque sentiendum est de non paucis aliis principiis Medicinæ immixtis. Non loquar jam de antiquiorum hypothesibus, sed mentionem saltem recentiorum faciam. Cum doctrina de alcali & acido in Scholas introduceretur, quam plurimi de magno invento gloriabantur, hinc nil nisi acidum & alcali per totam Medicinam spargebatur, acidum tamen sensim sensimque præ alcali majores acquirebat Patronos, aut potius hostes, unde in quibusvis morbis accusabatur ac

ejus antagonista alcali ubique ipsi opponebatur ut in vaginulis suis id occultaret & vim ejus infringeret. Quam quæso operosi quidam erant in demonstrando acido? quænam virtutes ipsi adscribebantur? in statu sano digerebat, in morboso rodebat, vellicabat, pungebat, & lancinabat, hic coagulabat, illic spiritus figebat, ut alia silentio prætercam. Cum porro superioribus temporibus Plethora tanquam non ens e Medicina expelleretur: quænam quæso turbæ oriebantur? quanto fervore, Venæsectionem, Plethoræ oppositam, lethiferam esse, defendebant? Quanta celeritate quæcunque Hæmorrhagiæ tanquam res summe noxiæ supprimebantur per adstringentia & opiata? Quid postmodum Mechanici, ut hominem in Machinam hydraulico-pnevmaticam converterent & animam ab omnibus actionibus vitalibus excluderent machinati fuerint & adhuc machinentur, in aprico est: nil enim, nisi quod mechanismum sapit, admittitur, pori & particulæ earumque figuræ circulo & microscopiis investigantur, secretiones & excretiones a priori ad certum finem, a principio quodam vere activo & dirigente non instituuntur, sed casu contingunt, cordis pulsus in febribus non augetur propter materias expellendas, sed cor & reliquæ partes solummodo ita stimulantur, ut necessario pulsus cordis major sequi debeat, ut alia taceam. Quænam autem incrementa Medicina sub hisce contentionibus capere potuerit, unicuique facile liquere poterit. Et cum eadem adhuc rerum sit facies, ac disceptationes de principiis & particulis harumque diminutivis in hunc usque diem durent, Medicinæ incrementum magis impeditur, quam promovetur. Imo tales contentiones occasionem aliis, Medicinam magis contemnendi, præbent: quis enim sine risu aut indignatione eas, quæ hinc inde proferuntur hypotheses & rationes legere aut audire potest? inprimis quando indignabundus quidam Gasteranax, aut alius barbarus Rex, hostem, variis particulis, acutis, quadratis, oblongis, corpori interitum minitantem, satellitum, in cohortes distributorum, ope expellere nititur: quando materia illa, ex minutissimis globulis constans, ætherea, undiquaque in corpus penetrans, tot vortices & gyros in sanguine, ac postea ad caput lata cogitationes in cerebro format, deinde vero per nervos sub spirituum animalium, lucidorum, luminosorum &c. forma lata, universæ machinæ vitam, qua tamen ipsa destituitur, largitur: aut quando ab hujus inæquali aut inordinato motu omnes fere morbi derivantur, Naturæ morborum medicatricis nomen ei imponitur ac cognitio etiam simul, ut propter certos fines agere queat, ipsi adscribitur: quando, omnes actiones ex mechanica necessitate fluere, asseritur: quando diversa, ex nescio quibus principiis constantia, & quo in loco hærentia fermenta, tam in statu sano, quam morboso, allegantur: quando acidum in tot diversisque morbis tanquam unica causa supponitur: quis inquam prudentiorum virorum tales & alias quam plures ineptias, quibus Medicina moderna maxime repleta est, sine cachinno audire potest? Ecquis Medicinam, talia tradentem, veram & seriam esse artem crederet? Perpendite quæso Medici talia eaque probe examinate, sic enim artem per pueriles hasce fabulas magis dehonestari, quam promoveri, facili deprehendetis negotio. Apage E. hasce ineptias, quæ nil nisi difficiles sunt nugæ.

Sexta causa est, quod Medici neglecta inquisitione in remedia polychresta & relicta earum compositione, Praxin solam & præscriptionem formularum sibi reservaverint. Quis vero est Medicorum, qui nesciat, quam curta, quoad remedia polychresta Medicinæ sit supellex? Credant alii ramedia usualia & officinalia ad omnes generis morbos sufficere, me tamen, tamdiu, quamdiu morbi non pauci, quos tamen curatos fuisse ab aliis constat, pro incurabilibus habentur, nunquam consentientem habebunt. Nil dicam de aliis morbis, qui sæpius, quando Medici frustra laborarunt ordinariis remediis, a mulierculis & agyrtis unico polychresto remedio feliciter tolluntur. Minime autem contemno medicamenta officinalia, nec etiam per polychresta magna illa arcana, de quibus Alchimistæ loquuntur, sed specifica tam simplicia, quam composita, eaque tam Galenica quam Chimica intelligo remedia. Non sane primus sum, qui hac de re loquitur, sed querelæ ubique de remediorum vulgarium insufficientia occurrunt, non quod nulla ipsis insit vis, quis enim hocce affirmare auderet? sed quod plurimorum veræ virtutes & vires specificæ incognitæ sint. Et quot sunt Practicorum, qui in talia remedia inquirere cupiunt? Qui sunt, etiamsi ipsis sufficiens sit otium, qui carbonibus manus commaculare audent? Plerique remediis notis, & a diversis Authoribus commendatis contenti sunt, ulterius autem sapere recusant. Maxime sane hoc in casu est Medicorum socordia, quamvis enim Praxis morborum Historiam monstret, hæc tamen sola non sufficit, sed remediis polychrestis, ad superandos morbos agnitos opus est. Minime E. reprehendendi & invidis aspiciendi sunt oculis, qui conscientiæ & officio satisfacturi, non solum ipsi huic operi manus admovent, sed & exteros consulunt, eorumque laboribus utuntur.

Septima causa est neglectus Chirurgiæ. Certum quidem est, quod hæc sola totum fere requirat hominem, ast nihilominus Medicis minime condonandum est, quod antiquissimam & a priscis exercitatam Medicinæ partem aliis, quibus tamen sæpius in hac arte est curta supellex, exercendam reliquerint. Adeoque Medici necessitate coacti eo majorem operam Chirurgiæ impendere deberent, quo nobilissima hæc ars debito restituatur nitori: quod si autem hoc ipsum negligere continuabunt, non poterit non major sequi Medicorum contemptus, præsertim si interdum Medicus minorem Chirurgiæ habeat cognitionem, quam ipse Chirurgus, atque hinc cæcus cæcum ducat.

Octava causa est, quod propter multitudinem agyrtarum & Medicastrorum Medicis occasio in Praxi Medica se exercendi, & ulteriores progressus faciendi, præscindatur, & quod propter tales etiam reliqui, licet optimi Medici, maxime contemnantur. Datur autem inter agyrtas insignis differentia, alii enim sunt crassiores, subtiliores alii, ac tandem ultimum occupant locum Medicastri varii. Sunt vero agyrtæ crassiores, uti experientia docet, genus hominum mendacissimum, hinc inde per varias regiones oberrans, & Medicos omnes contemnens, quod in ignorantia crassissima hærens & sub specie Medici publice apparens, remedia pauca, interdum quidem innoxia, sæpius vero summe periculosa, sola lucri cupidine vendens, publico ad certum tempus imponit, postea vero, detecta fraude, evadit & excedit: uti sunt Circulatores, sive circumforanei, qui publice, funambulis, nimis, stultis, &c. stipati, Theatra conscendunt. Præter hosce dantur adhuc alii, qui interdum sub eruditionis, interdum sub pietatis, interdum

ve-

vero sub charitatis velo apparentes, modestissimis terminis pauca vel multa jactant arcana, quæ gratis pauperibus nullum alium ob finem, quam ut divitibus imponant, offerunt. Quod vero stricte sic dictos concernit Medicastros aut Medicorum simios, horum sane inter homines maximus est numerus, vix enim quis hominum deprehenditur, qui Medicum in certis occasionibus non agat: quo ipso tamen eos, qui in mitioribus casibus, charitate ducti christiana, proximo domestica suadent remedia, reprehendere nolo, id enim cuivis licitum esse, certissime persuasus sum, v. g. si cuidam alvi obstructione laboranti quis suadet usum clysteris & quæ sunt alia. Illos solum hoc loco intelligo Medicastros, qui etsi aliquam, quoad quandam Medicinæ partem, cum vera tamen Praxi parum admodum connexionis habentem, cognitionem habeant, frivole in ipsam Praxin sese ingerentes, de Medicorum curationibus judicium ferre, eosque alto spernere supercilio conantur. A tali sane agyrtarum & Medicastrorum genere contemptus Medicinæ & Medicorum maximam partem originem trahit, præsertim cum tales rationales contemnendo Medicos ubique fere per unam alteramque morbi curationem Patronos acquirant, quod maxime dolendum est.

Nonam jam ultimo ultimo loco, sed omnium maxime sonticam nomino causam, quam quidem consulto omisissem, nisi experientia communis & alii quoque Medici de hac locuti fuissent, invidiam intelligo, logomachias Medicorum & non paucorum ignorantiam. Quid invidia ad Medicorum & Medicinæ contemptum conferat, prolixa non indiget explicatione: Si enim doctus est, invidis eum intuentur oculis minus docti: si insignem in Praxi acquisivit experientiam, imperitorum invidia eum presso pede sequitur: si amplam habet Praxin atque simul brevi tempore morbos feliciter tollit, reliqui invidi eum odio prosequuntur, ut alia silentio prætereeam, de quibus prolixe agit *Sempronius Gracchus in Herma Lib. II. Sect. II. de Invidia Medici*, ubi p. 183. & seq. ejus genealogiam, causas & effectus invenies. De Logomachiis & ignorantia Medicorum nil proferam, quia integer *D. Goris* Tractatus prostat, ex quo satis apparere potest, quod allegatæ causæ Medicinam maxime contemptam reddiderint: quibus plura addere possem, ast cum musa mea non paucis adeo exosa sit, ut ne ea quidem, quæ apud alios longe prolixius & durius occurrunt, ferre queant, si scilicet in compendio traduntur, ideo cuivis ea apud proprios legere Authores licitum erit. Huc pertinet etiam ante allegati *Sempronii Gracchi Libr. I. Sect. II. Art. I.* de *Copia Medicorum*, quod ut cum attentione perlegatur suadeo, credo enim omnia ea a veritate parum abludere. Possem adhuc alias ægrotæ Medicinæ allegare causas, sed quoniam eæ maxime sunt odiosæ, ideo silentio easdem præterire malo: interim commendo lectionem Libri de Reformatione Medicinæ Domini Francois, ubi forsan una atque altera talium causarum occurreret. Pergo igitur potius ad

Effectus. Præsentibus & prægressis quoque tot gravibus causis, nullum est dubium quin pessimi etiam secuti fuerint effectus. Cum enim 1) Talis per longinquum satis tempus docta fuerit in Scholis Medicorum & adhuc a non paucis doceatur quæ in praxi parum vel nihil habet utilitatis. 2) Tyrones sæpius falsa imbuantur Theoria. 3) Ac Medici ipsi Praxin exercentes non raro insufficienti eruditione sint instructi, ut necessaria in morbis observare ac debitis remediis morbis obviam ire queant. 4) Et tandem Medici quoque ea, quæ ad Medicinam revera spectant, consulto, licet admoniti, negligant, quid mirum? Si Medici contemnuntur, si morborum essentiæ incognitæ manent, si propter defectum inquisitionis nulla remedia polychresta inveniuntur, si vulgus agyrtis, polychrestis remediis interdum morbos gravissimos curantibus, magis fidit, quam Medicis nominalibus & hinc propter multorum Medicorum ignorantiam ipsam quoque Medicinam receptam contemnit.

Prognosis. Si jam Medicinam nostram ægrotam consideramus, eam restitui posse vix aliqua affulget spes, cum enim ii, qui tamen ejus curam gerere deberent, ipsam derelinquant & non obstante summa Medicinæ ægritudine eam sanam imo sanissimam & perfectam esse exclament, non potest non virus in visceribus latens ulterius serpere & Medicinam brevi interimere; quomodo enim malum non agnitum poterit curari? At quid sperandum est, si Medici cordati, miseræ Medicinæ opem ferre cupientes a reliquis Naturæ filiis degeneribus contemnuntur & remunerationis loco nil nisi odium & invidiam reportant. Non allegabo *Paracelsum*, *Helmontium* aliosque Medicinæ reformatores, sed verbum saltem dicam de Viro Celeberrimo D. D. STAHLIO, qui plus quam plures alii in Medicinæ reformatione præstitit, sed quænam scommata contra illum publice & clanculum, etiam a minorum gentium diis, effutita fuerint & adhuc effutiantur, notum est. Interim tamen ea, quæ Illustris Vir protulit, vera sunt & talia etiam non obstantibus mussitationibus manebunt. Si autem aliquid sperandum est, Medicina non nisi longo tempore & multo labore, quoniam morbus maxime inveteratus est, restitui poterit: id quod fiet 1) per *Aphæresin*, sive remotionem partium inutilium, aut per Purgationem per epicrasin, ut sensim sensimque sordes evacuentur. 2) per *Prosthesin*, sive additionem partium utilium. 3) per *Analepsin*, sive conservationem virium veræ Medicinæ: hoc enim modo speranda est *Lysis* sive lenta morbi inveterati solutio.

Methodus Medendi. Cum ex causis supra allegatis, Medicinam perperam a multis doctam & exercitam fuisse, & exinde omnia provenisse mala satis superque appareat, eo respiciendum ante omnia est 1) ut Medicina legitimo modo doceatur, 2] discatur, & 3] exerceatur: hisce enim legitime institutis & peractis reliqua molesta symptomata facile cessabunt.

I. *Methodus docendi Medicinam cum Cautelis Practicis*.

Quicunque Medicinam docere cupit, is sequentibus instructus sit, necesse est. 1) Eruditionem veram possideat. 2) Fidelis sit, ac cupidus aliis veram eruditionem communicandi. 3) Modum alios facili methodo erudiendi calleat. 4) Liber sit ab omnibus præjudiciis sive præconceptis opinionibus.

Quod eruditionem Medici concernit, non immerito quæritur, quidnam præcise illa sit? Eruditio du-

plici modo ſumitur, vel enim ſub ea intelligitur habitus acquiſitus, juxta quem Medicus eruditus aut vir ſummæ vocatur eruditionis: vel denotat actum eruditionis, ſive informationis, quando alios erudit & novam quaſi formam ipſis tanquam rudibus inducit. Eſt autem hæc Medici eruditio vel *vera*, vel *ſuperficiaria* vel *falſa*. Vera eſt quæ hominis contemplationem, veram morborum cognitionem, reſpectu Hiſtoriæ Pathologicæ, Signorum, Subjectorum, Cauſarum, Prognoſeos & legitimam eorum tractationem, reſpectu Methodi Medendi, unice pro ſcopo habet. *Superficiaria* eſt, quæ aliquali Medicinæ cognitione contenta, in profundiora artis penetrare recuſat. *Falſa* tandem rerum, partim aliquo modo utilium, partim alienarum, ad Medicinam parum vel nihil prorſus conferentium, farrago eſt, quæ mentem in Medicina rudem non erudit, ſed eum vel in ruditate ſua relinquit, vel a vero ſcopo deducit. Talis ſuperficiaria & falſa eruditio hodiernis temporibus fere ubique deprehenditur, & hinc etiam ſupra allegatus D. Francois, paucos admodum dari Medicos bonos, id eſt, vere eruditos, ſumma cum veritate aſſerit. Quivis E. cui docendi incumbit officium, probe inquirat, an vere ſit eruditus & an eruditionem Medicam aliis communicare queat. Si ſe tali eruditione non inſtructum eſſe deprehendit, ſatius eſt a docendo abſtinere, quam falſam aut ſuperficiariam eruditionem propagando tempus inutiliter perdere ac publico imponere. Si quis autem ad ſolidam & veram pervenire cupit eruditionem in Medicina, is 1) gratiam & benedictionem Dei, Authoris Medicinæ, quærat: timor enim Domini, uti in aliis ita & hic quoque eſt initium ſapientiæ.) Seponat omnia præjudicia ſive præconceptas opiniones, hæ enim mentem occæcant & in inquirenda veritate maxima præbent impedimenta. 3) Diligenter inquirat in morbos eorumque Hiſtoriam. 4) Probe obſervet in morbis curſum eorum & effectus remediorum exhibitorum: hæc enim conſideratio & ſtudium in libro Naturæ in acquirenda eruditione longe majoris eſt utilitatis, quam confuſa librorum lectio. 5) Tandem multiplici experientia edoctus concluſiones certas eliciat, quibus tuto fidere liceat, easque Auditoribus ſuis proponat atque explicet.

Si hoc modo eſt eruditus, eruditioni in docendo jungat *fidelitatem* & paterno erga Auditores amore ductus, veram eruditionem illis communicare omni opera ſtudeat. Ab initio autem nil niſi neceſſaria, ad ſcopum Medicinæ unice tendentia, tractet, iisque rudes Auditorum mentes imbuat, ac ſimul, an omnia probe comprehenderint, accurate inquirat: quem in finem frequentia inſtituat examina, per quæ non memoriæ tantum conſulitur, ſed etiam ingenium maxime acuitur. Hiſce horis ſubſecivis utilia jungat, ſemper tamen, quamnam hæcce & ubi cum neceſſariis connexionem habeant exponat: hoc enim ſi negligitur, parum exinde hauriunt utilitatis Tyrones. Neceſſariis & utilibus tandem interponat jucunda, quorſum præcipue Botanica, Phyſica experimentalis &c. ſpectant, ut animus, a rebus ſeriis revocatus & per jucunda aliquo modo recreatus, ad ſeria denuo tractanda eo magis habilis reddatur. Si vero contrario modo procedens jucunda ac curioſa utilibus, hæc autem neceſſariis præmittit, a vero aberrat ſcopo, multum temporis inutiliter perdit, ac eo ipſo Auditoribus, quibus ſæpius ob corruptam rationem curioſa & jucunda magis, quam ſeria placent, neceſſaria negligendi aut jucundis poſtponendi, occaſionem præbet.

Non autem *Eruditio* & *Fidelitas* ſufficiunt, ſed facilis quoque docendi methodus requiritur: quare docens 1) omnem prolixitatem ac omnia ad rem non pertinentia, ſummo cum ſtudio vitet. 2) Brevitati potius, ita tamen, ut ab Auditoribus intelligi queat, ſtudeat. 3) Neceſſaria clare & diſtincte proponat, ac argumentis confirmet. 4) Facilia difficilibus præmittat. 5) Connexionem rerum propoſitarum, & quomodo aliæ ex aliis fluant, ſemper monſtret. 6) Si quid exemplis demonſtrandum eſt, Practica potius, ſi id fieri poteſt, allegentur, quam alia: talis enim illuſtratio, quoniam Tyrones hoc modo ſenſim ſenſimque Praxi magis aſſueſcunt, ſemper maximæ eſt utilitatis.

In docendo quoque Doctor omnia ſeponat præjudicia & præconceptas opiniones, uti antea jam monitum fuit, nec iisdem rudes Tyronum animos impleat. Si contraria recenſenda aut refutanda eſt ſententia, placide illud fiat, ac rationes ſufficientes contrarium demonſtrantes allegentur, hoc enim neglecto, Tyronum Magiſtrum ſequentium animi variis contentionibus imbuunt, ita ut poſtmodum acerbius de aliis judicare & famam eorum lædere, ſenſim ſenſimque aſſueſcant. Auditores quoque ſuos, ut ſimpliciter omnia credant, non adſtringat, exinde enim naſcitur præjudicium Authoritatis, ſed potius eos ſufficientibus convincat rationibus, ut ipſi rem certam atque veram eſſe agnoſcere cogantur. Si res propoſitæ probabiliter ſaltem veræ videntur, rationes, probabilitatem demonſtrantes, ſimul alleget, ac Auditores, ut ipſi, ſi maturius iis aliquando eſt judicium, in talia magis inquirant, admoneat: non pauca enim ſæpius occurrunt, quæ probabiliter tantum vera videntur & nihilominus tamen elapſo aliquo tempore tanquam certa & vera demonſtrari poſſunt.

Porro etiam docens magnum illud præjudicium, ac ſi inter Theoriam & Praxin prorſus nulla detur connexio, Auditoribus ſuis eximere conetur, ne exinde Theoriæ oriatur contemptus, & Tyrones poſtea illotis manibus Praxin adoriantur. Theoria enim (ſed veram intelligo) adeo neceſſaria eſt in Praxi, ut nullus Medicus ea carere queat, niſi merum agere Empiricum velit, hæc enim ipſi monſtrat quomodo Natura & per quæ inſtrumenta corpus ſuum conſervare ſtudeat, hæc viam pandit ad ſtatum naturalem & præternaturalem: hæc explicat omnes actiones in utroque ſtatu occurrentes, earumque rationes reddit: verbo ex hac fluit vera hominis Hiſtoria Phyſiologica & Pathologica, qua ſi Medicus deſtituitur, cæcus eſt in Praxi. (*Comprehendes exinde B. L. quanta mihi fiat injuria, dum quidam clancularii aliis, me omnem Theoriam prorſus reſpuere & contemnere, perſuadere audent. Si ullus eſt, ego ſane is ſum, qui Theoriam, ſed veram, urges: ſi autem quiſquilias in ea occurrentes contemno, nec etiam quamvis diſcurſum pro vera agnoſco Theoria, non ſperno Theoriam.*) Quare illis monſtret, quomodo partes Medicinæ cohæreant, & quomodo Theoria Praxi, hæc vero illi inſerviat. Et ideo etiam Medicinam cum illis in integra ſua connexione a principio ad calcem uſque tractet: ſi enim modo Phyſiologica, modo Materiam Medicam, modo Praxin aliaque ipſis proponit, magna inde confuſio oritur, inprimis ſi Authores, qui in collegiis explicantur, diverſa, aut plane contraria habent principia.

Diſ-

Diſſuadeat etiam ſuis Auditoribus promiſcuam Authorum lectionem, quoniam maxime confundit Medicinæ Tyrones: cum enim veris atque certis nondum imbuti ſint principiis, ſelectum inter Authores inſtituere nequeunt. Pauci, ſed ſelecti, libri ipſis ſufficiunt, ad quorum continuam lectionem ſemper ſunt inſtigandi, ſatius enim eſt ex uno vel paucis libris fundamenta haurire, quam multorum lectione confundi.

Si E. Medicina in primis Praxis legitimo modo doceri deberet, res, meo quidem judicio, facile fieri poſſet. 1) Si nulli niſi iis, qui ſolidis principiis imbuti Praxin jam diu exercuerint, publice docendi facultas concederetur: cum enim omnis Medicina ad Praxin tendere debeat, nemo niſi in Praxi exercitatus eam cum fructu docere poterit. Quoniam vero ad docendum inſignis requiritur habilitas. 2) Optimum eſſet, ſi tales eligerentur, qui antea in docendo ſe exercuerunt & habitum acquiſiverunt, uti talis mos in Saxoniæ Univerſitatibus obſervatur, ubi plures Doctores, Adjuncti & Miniſtri legentes, e quorum numero poſtea Profeſſores eliguntur, reperiuntur: ſed cum hocce ubique propter defectum ſelectus fieri nequeat, aliis quoque, ſolida fundamenta & elegantem res neceſſarias proponendi methodum poſſidentibus, docendi munus concredi poſſet. 3) Publici Doctores, utpote quibus docendi munus conceſſum eſt, a Praxi, quantum quidem poſſibile eſt, abſtinere deberent, in primis ſi jam antea inſignem habitum in Praxi acquiſiverunt, ut eo majori diligentia docendi munere fungi poſſent. 4) Quoniam vero Medicina abſque Praxi ne caſſa quidem nuce digna eſt, & inſuper in dies plura obſerventur, quæ Medicinam & in primis Praxin promovent, docentium conſcientiæ relinquendum eſſet, quantum temporis in Praxin impendi deberet. Quo autem Auditoribus in Praxi eo magis conſulere poſſent. 5) reliqui Medici, ut omnes obſervationes Doctoribus publicis communicarent, obſtricti eſſe deberent, quo Tyronum ſtudia hoc ipſo magis magiſque promoverentur. 6) Docentes, ſi conſuetudo loci id permittit, ſuis Auditoribus anſam ægrotos viſitandi, idque vel manducentibus ipſis Doctoribus publicis vel aliis, quos Docentes aptos judicarent, præbere deberent. 7) Porro Tyrones, ad eas, quæ alias Doctoribus publicis reſervata ſunt, ad inſpectiones ſcil. cadaverum, viſitationes aliaque, quæ maximam partem in Academiis addiſci poſſunt, admitti deberent. 8) Studioſis tandem, ſi Doctoribus publicis Noſodochia viſitandi facultas conceſſa eſt, ea quæ ibidem occurrunt obſervandi libertas concedi poſſet. Ut alia taceamus, quæ in genere ad ſtudium Medicum promovendum concurrere poſſunt.

Quod autem in ſpecie docendi methodum concernit, optimum eſſet, ſi docentes, in primis quibus publice docendi facultas conceſſa fuit, inter ſe convenirent, juxta certas regulas & certa principia, miſſis omnibus alienis, ad Praxin prorſus nihil vel parum admodum conferentibus, Medicinam tractandi. Quæ quidem res maxime eſt neceſſaria, ſi enim docentes reſpectu principiorum inter ſe differunt, non poteſt non magna exinde oriri confuſio. Ponamus e. g. in Facultate eſſe tres, quatuor, aut plures Profeſſores, quorum alius Helmontium, alius Sylvium, alius Carteſium, alius Mœbium aut Vvedelium, alius Sthalium, alius alios quoad principia ſequitur, dum vero unicuique certæ partes, huic ſcil. Inſtitutiones, illi Praxi & ſic porro dicatæ ſunt, & quivis juxta propria principia partes illas explicat, Tyrones Medicinæ nonnunquam quoad Phyſiologiam erunt Carteſiani, quoad Pathologiam Mœbiani, quoad Methodum Medendi Sylviani, quoad Praxin Helmontiani aut Stahliani, & ſic modo de ſpiritibus, modo de archeo, modo de æthere, modo de mechaniſmo, modo de Natura, modo de aliis loquentur. Quænam autem exinde farrago ſequatur, unuſquiſque facile comprehendet. Si jam ipſa incommoda, quæ exinde fluunt, conſideramus, per ſe patet 1) quod Tyronum ſtudia hoc ipſo quam maxime retardentur, & tanta, quoniam Tyrones optimum eligere nondum norunt, oriatur confuſio, ut ex tali labyrintho evadere vix liceat; propria convictus experientia loquor. Et quomodo quæſo Tyrones optimum eligere poſſunt, cum unuſquiſque Docentium propria, aut ea, quæ ſequitur, commendet principia, ac ea Tyronibus & quidem argumentis ſatis probabilibus continuo inculcet. 2.) Quod, ſi poſtmodum ad Praxin accedendum eſt, juniores Medici, quid agere quidque omittere aut vitare debeant, neſciant. Ponamus exempli loco febrem continuam, hic ſtatim eſt quæſtio, quid primum ſit agendum? evolvit Medicus junior varia ſua manuſcripta aut libros varios a præceptoribus commendatos, ut exinde initium curationis hauriat, ſed quanta quæſo confuſio hic oritur? hic enim venam primum ſecare jubet, ille diſſuadet, alius laudat vomitorium, alius purgans, alius hæc omnia commendat, alius vero eadem rejicit & eorum loco præparantia, clyſteres &c. ſuadet: hic in labyrintho hæret Medicus, dum rationes ſatis plauſibiles ponderat, & quod quivis præceptorum ad propriam provocet experientiam: interim, ne exiſtimatio lædatur & Medicus ignorantiæ accuſetur, aliquid agendum eſt: trepida E. manu pennam arripit & præſcribit remedium vomitorium, tanquam remedium univerſale, cujus ope ſordes ventriculi removere cupit, altera die majorem inveniens Maſſæ ſanguineæ ebullitionem, Venæſectionem inſtitui curat: tertia die, quoniam æger conqueritur de nauſea, vomitorium repetit, quarta die ad dolorem capitis enormem imminuendum, venam in pede aperiri jubet; tandem progreditur ad ſpecifica ſic dicta, nempe ad evacuantia per ſudorem & credit ſe hoſtem ſuperaturum, ſed æger ſemper in pejus ruit, præſcribit E. cordialia calida, nullo tamen cum effectu, die quinto æger corripitur hæmorragia narium, Medicus junior lætatur, credens hancce eſſe criticam, ſed circa veſperam deliria accedunt, quæ ſequente die continuant uſque ad noctem, qua æger moritur. Credit itaque cauſam mali ſucceſſus eſſe, quod Venæſectionem reliquis non præmiſerit remediis, quare dum alium vocatur ægrotum, ſtatim ſanguinem mittere jubet ac ſequente die exhibet vomitorium, ſed quarto die deliria ſuperveniunt ac tandem æger die ſeptimo ſatis cedit. Et ſic porro in aliis morbis. Non chimeræ ſunt, quæ hic profero, ſed res facti, experientia edoctus loquor, eodem modo in principio Praxeos meæ quoſdam ægrotos tractavi, & eadem ſe fata habuiſſe nonnulli Practicorum ingenue mihi faſſi ſunt.

Ad evitanda E. & præcavenda talia experimenta per mortes, Doctores publici conjunctis viribus integrum ſyſtema, totam Medicinam, tam Theoreticam, quam Practicam complectens, miſſis tamen omnibus ratiociniis minus neceſſariis, conſcribere poſſent. Hocce ſyſtema omnia ea, quæ a pleriſque Me-

dicis & in primis in Praxi maxime versatis observata & usu probata & quidem juxta eam seriem, quæ cum Praxi quam maxime quadraret, complecti deberet: hoc enim Medicinæ Tyronibus, eo facilius ad necessariarum rerum cognitionem perveniendi, ansam præberet, ac ipsis norma & basis, ad quam omnia referre possent, esset. Sin vero tale systema, quod magis magisque augeri posset, in nimiam excresceret molem & in describendo tædium pareret, inprimis deberet, ut hoc modo via ad integrum systema, ex meris observationibus constans, perficiendum, sterneretur, cui rei observationes a Practicis communicatæ, uti superius jam monui, maxime inservire possent. Imo exteri quoque Medici, ut observationes suas communicarent, rogari deberent, quo talis Medicinæ maxime necessarius liber eo citius, si non ad perfectionem, quæ vix speranda est, perveniret, eo majora tamen incrementa caperet.

Jacto E. tali fundamento explicetur 1. *Physiologia* vera *Medica*, per quam autem non illam hominis contemplationem, quæ in vanis ac inanibus disceptatiunculis, figmentis & speculationibus consistit, sed revera naturam hominis, quatenus scil. ad Medicinam spectat & Medico Practico utilitatem præbet, tractantem, intelligo. In hac præcipue considerentur partes hominis essentiales, corpus scil. & principium vitale illud dirigens, gubernans, conservans, quibus scil. instrumentis ad actiones vitales instituendas utatur, quinam effectus hasce actiones sequantur, quo tempore contingant, & quid effectus illi una cum actionibus ad vitam & sanitatem conferant. Brevissime quoque tradantur materiæ de Sensibus, Generatione, Motu corporis locali &c. quarum uberior explicatio magis ad Physicam, quam ad Physiologiam Medicam pertinet. Dentur quoque Auditoribus variæ quæstiones Problematicæ, Physiologiam complectentes, ut mature animi sensa concinno ordine in chartam conjicere discant. Instituantur quoque, si placet, exercitia disputatoria, mihi tamen frequentia examina & repetitiones semper magis placuere & placent. Tandem quoque docens modo huic, modo illi injungat, ut materiam quandam præsentibus reliquis ex tempore explicet, ac hoc exercitium tamdiu, donec tota Physiologia firmiter Tyronum memoriæ infixa hæreat, continuetur: hoc enim modo via optime sternitur ad Pathologiam, ita ut postmodum Tyrones omnia eo melius comprehendere queant.

2. Physiologiæ immediate Pathologia itidem vere Medica, hominis vivi statum præternaturalem naturali oppositum tradens, subjungatur. Hic exacte considerandum est, quid præcise sit morbus & quomodo a causa morbifica & symptomatibus differat? an scil. sit activum in statu præternaturali, quod, variis causis extraordinariis removendis inserviens, conservari debeat, an vero illud sit mere noxium & hinc omni diligentia removendum & supprimendum? Hæc sane consideratio insignem habet usum & viam ad felicem sternit Praxin: monstrat enim in plerisque morbis occurrere activum quid, quod adeo est necessarium, ut sine ejusdem concursu nullus morbus feliciter cedere possit: verbo exinde Autocratia & Synergia Naturæ, quam in Praxi summe necessarium habent Medici elucet, quare hæc doctrina Medicinæ Tyronibus probe explicetur & inculcetur. Postmodum demonstretur, quænam veræ & ordinariæ morborum sint causæ generales, quomodo generentur, aut unde originem trahant, quænam earum sint qualitates, quomodo corpus afficiant & quibusnam motibus extraordinariis ansam præbeant. Tertio Tyronibus explicetur, quibus modis activum illud causis morborum diversis opponatur, & quænam accidentia tales motus, contra materiam præternaturalem susceptos, ex necessitate consequentiæ sequantur. Si Patologia Generalis hoc loco legitime tractatur, Tyronibus tota Historia Pathologica perspicue & naturali modo tradi potest. Imo exinde etiam fluit ipsa Medendi Methodus tam Generalis, quam Specialis. Possem hocce prolixe per plures morbos demonstrare, sed cum hocce in Pathologia jam præstiterim, actum agere nolo. Postea transitus fiat ad Pathologiam specialem, ubi ante omnia eo respiciendum est, ut morbi in certas classes secundum principaliores causas dividantur, hoc enim modo longe commodius doceri potest Pathologia & omnia etiam a Tyronibus felicius hauriuntur, quam si modo de inflammatione, modo de dolore, modo de Hæmorrhagia agitur. Unicuique autem Classi præmittatur Generalis discursus v. g. de Hæmorrhagiis, Inflammationibus, Febribus &c. sic enim reliqua in specialibus occurrentia facillime comprehenduntur a Tyronibus.

3. Tandem quoque in compendio tractetur semiotica, aut si magis id placuerit, aliquanto prolixius: quamvis multa morbos speciales concernentia in semiotica occurrant, quæ longe commodius, in Praxi speciali tractari possunt: Omnia autem in Semiotica Generali occurrentia, si legitimo modo proposita, ac fundamenta in Physiologia & Pathologia antea probe jacta fuerint, a Tyronibus facile intelligi poterunt: nihil enim hic, quod duas hasce partes non respiciat, occurrit, minime autem excludenda est experientia, quæ omnia e Theoria desumpta magis confirmat.

4. Postmodum ad Medendi Methodum progressus fiat. Hæc autem, si legitimam bonamque quis expetit, cum Pathologia Generali exacte conspirare, eamque ubique tanquam basin præsupponere debet. Hic E. semper 1) ad causas generales, non fictitias aut ex falsa hypothesi natas, sed ad veras, sana ratione & multiplici experientia confirmatas, respiciendum est. 2) Ad motus, quos Natura alias, uti in Pathologia id demonstratum fuisse præsuppono, contra causas morbificas instituere solet, attendendum est: in hisce duobus enim revera Praxis Generalis maximam partem consistit, & hæcce etiam viam sternunt ad reliqua: exinde enim 3) fluunt Indicationes, sivæ regulæ & conclusiones, quæ, quid agendum sit, quænam remedia causis morbificis sint opponenda, ac quomodo Naturæ motus vel alterandi vel moderandi vel stimulandi sint, monstrat. Hisce præmissis 4) progrediendum ad remedia ipsa, ac monstrandum est, quomodo & quo ordine remedia, respectu ætatum, temperamentorum aliarumque circumstantiarum, sint exhibenda. 5) Ipsa autem remedia in certas classes, generalibus morborum causis respondentes, dividantur, &, si prolixius de iisdem agere placet, in partes remediorum constituentes inquiratur, ac Tyronibus, quomodo respectu earum remedia operationem suam edant, monstretur. 6) Nulli autem, nisi polychrestis, selectis & usu confirmatis remediis hic locus concedatur, nimia enim remediorum farrago ac effœtorum minusque usualium recensio Tyrones confundit: si vero in Methodo Medendi prolixius hæcce tractandi animus est, eum solum in finem fiat, ut Auditores omnes cau-

telas,

telas, circa usum talium remediorum observandas, addiscant. 7) Commode etiam Methodo Medendi modus conscribendi formulas subjungi potest: monstrandum scil. quomodo ex remediis, in quavis classe traditis, concinnæ & selectæ formulæ præscribi ac remedia aliis apte misceri queant: in quibus quidem non semper ad gratiam, sed magis ad necessarios effectus respiciendum est. Quod si vero talis formularum præscriptio in hac parte negligatur, postmodum non levia impedimenta, faciliorem, progressum retardantia, in Praxi speciali occurrunt.

5. Chirurgia quoque in compendio, finita Praxi Generali, Tyronibus tradatur, ut generalia ipsis innotescentia: prolixior enim deductio & explicatio peculiaribus merito reservatur Collegiis, ut paulo inferius explicabitur.

6. Tandem in Diæta, missis inanibus & prolixioribus deductionibus demonstretur, quomodo sex res non naturales ad sanitatis conservationem concurrant: quomodo Diæta differat respectu Ætatum, sexus & Temperamentorum: cui jungatur Diæta ægrotantium generalis & specialis, quamvis hæc ultima Praxi quoque speciali reservari possit. Hoc in casu Liber de *Diæta D. Carls* loco fundamenti inservire posset, qui sane adeo eleganter conscriptus est, ut ab omnibus legi, & in alias quoque linguas transferri mereatur.

7. Hisce omnibus ad finem perductis, progressus fiat ad Praxin specialem, quæ sane, quoniam ad eam omnis Medicina dirigi debet, omni studio tractetur, quo Tyronum animi certis atque firmis regulis imbuantur, ut eo melius postea ab Academiis reduces Praxin exercere queant. Ast antequam ad specialia progrediar, merito illam, nescio an præconceptam opinionem, an dubitationem, an vero quæstionem, *an* scilicet *Praxis in Academiis addici possit?* præmitto, quoniam non paucis Tyronum scrupulum movet. In antecessum dico maxime vanam & falsissimam esse hancce persuasionem, quod mox probabo. Præsuppono autem, si quidem licet, Medicinam esse aut certam, aut incertam & hinc exinde elici posse regulas vel certas vel incertas, sive varia axiomata eorumque explicationes, quæ in Academiis a Docentibus proponuntur, ab Auditoribus vero discuntur. Si regulæ illæ sunt certæ, uti certæ esse debent, utilitatem habebunt in Praxi, iisque Tyrones fidere poterunt: sin vero essent incertæ, cui bono proponerentur in Collegiis? Cui bono impenderentur sumptus satis magni? Quem in finem tanto opus esset tempore? Imponerent hoc modo docentes Tyronibus, aut hi se ipsos fallerent: absit hocce ab utriusque: sane si hoc certum esset, Parentes majori jure filios suos Practicis informandos traderent, quam ut eosdem frustra per longum tempus in Academiis alerent. Si vero Medicina & in primis Praxis legitimo modo in collegiis tam publicis, quam privatis, traditur, utique Praxis in Academiis addisci potest, si nimirum Auditores animum sufficienter ad ea quæ ibidem proponuntur, advertunt. Ponamus exempli loco Febrem tertianam intermittentem: hanc Doctor explicaturus sine dubio proponet Definitionem, ac postea quomodo partim ab aliis, partim respectu certorum individuorum differat, monstrabit: allegabit etiam signa huic febri competentia: hisce junget causas & Prognostica ac explicabit, quomodo primo in genere, ac deinde in specie, certarum circumstantiarum intuitu, legitimo modo curari debeat: allegabit etiam diversa ægrorum, tali methodo curatorum, exempla ac necessarias cautelas Tyronibus imprimere conabitur, verbo omnia, quæ usui esse possunt, allegabit. Tyro E. si hæcce omnia probe percepit ac memoriæ firmiter impressit, jam scit Praxin Febris tertianæ: & si tali modo in omnibus morbis procedit, in Academiis notitiam Praxeos omnium morborum acquirit atque Praxin addiscit. Offeruntur quoque ipsi in Academiis versanti interdum ægroti, quos juxta methodum a Doctore perceptam tractat atque curat, adeoque per talia exempla in methodo suo confirmatur. Interim tamen & illud negari nequit, quod postmodum frequentior Praxis firmiorem reddat methodum, ita ut junior Practicus sensim sensimque majorem in medendo acquirat habitum, juxta commune proverbium, *fabricando fimus fabri*: nam multa in Praxi occurrunt, quæ specialem merentur attentionem & etiam peculiare quid postulant quoad curationem: ita e. g. femina quædam corripiebatur febre tertiana, adhibebantur omnia usualia remedia, sed frustra, ac febris eodem tenore semper durans ultra duodecimum paroxysmum se extendebat: inquirenti in causas hujus extensionis, ægrota se Venæsectionem consuetam neglexisse ajebat: secabatur E. illico vena & febris statim, sine ulteriori remediorum usu, cessabat. Hæc itaque, & alia in morbis occurrentia, Medicum juniorem cautum reddunt, ita ut postmodum in specialissimas etiam circumstantias inquirat, & hoc ipso postea semper firmior in Praxi reddatur.

Quod E. methodum docendi Praxin concernit specialem, eam sequenti modo adornari posse existimo. 1) Præmittatur *Definitio* aut saltem Descriptio, in compendio morbum propositum generaliter sistens. 2) Subjungatur *Differentia*, ut appareat, quomodo morbus, de quo agitur, ab aliis congeneribus distinguatur. 3) Sequantur *Signa* morbo propria, ut innotescat, morbum hunc & non alium esse; in Signorum autem recensione is servetur ordo, ut primo loco in morbo occurrentia recenseantur ac hisce reliqua Signa easdem excipientia subjungantur. 4) Agatur de *Subjecto* tam *generali*, quinam scil. homines respectu sexus, Temperamentorum, Ætatum, Vitæ generis &c. ad hunc vel illum morbum magis vel minus proni sint: quam *speciali*, nempe parte affecta, quæ vel nobilior vel ignobilior est, & hinc etiam majorem vel minorem requirit attentionem. 6) Explicetur quomodo motus hosce ex necessitate consequentiæ omnia antea allegata Signa & Symptomata sequantur. 7) Ex antea dictis, respiciendo scil. ad causas, subjecta aliasque circumstantias, trahatur Prognosis. 8) Explicetur, quomodo morbus secundum certas indicationes, ex ante allegatis fluentes, legitimo modo tractari debeat; allegerentur hunc in finem remedia polychresta & selecta & monstretur quænam ab initio, & quæ postea ac quo morbi vel diei tempore exhiberi debeant. 9) In calamum quoque dictitentur variæ formulæ selectæ, aut Tyronibus, ut ex tempore easdem componant, injungatur. 10) Tandem variæ cautelæ Practicæ, in medendi methodo observandæ finem imponant. 11) In tali explicatione observationes Practicæ tam propriæ, quam alienæ recenseantur, hæc enim prolata maxime confirmant.

8. Quo

8. Quo autem docens, Auditores omnia accurate comprehendiffe certus fit, frequentia inftituat examina, hæc enim & judicium acuunt & memoriæ fuccurrunt, præfertim fi fimul a docente res neceffariæ breviter denuo explicantur, aut nova jam dictis adduntur.

9. Si jam morbi quidam explicati fuerunt, initium refolutionis cafuum fiat, & monftretur, quomodo & quo ordine Hiftoria morbi & Refolutio fit inftituenda: quem in finem 1) ex Hiftoria morbi cujusdam generali & fpeciali varii cafus, inter fe refpectu ætatum, Temperamentorum, fexus, Gradus aliarumque circumftantiarum differentes, formentur, & quo ordine omnia illa, quæ in tali cafu requiruntur, poni debeant explicetur. 2) Poftmodum progreffus fiat ad Refolutionem & quis hic fervandus fit ordo exponatur: in Refolutione autem cafuum, quantum quidem poffibile eft, prolixæ demonftrationes & explicationes Phyficæ vitentur, & potius ad rationes veram fapientes Theoriam Medicam refpiciatur. 3) Si jam aliquatenus in cafuum refolutione funt verfati, ipfis diverfi cafus, ut eos ex tempore refolvant, proponantur, atque hoc modo univerfa Praxis Specialis tractetur. Talis cafuum Refolutio infignem habet utilitatem & viam ad Praxin fpecialiffimam five individuorum fternit, imo, ut verius loquar, actu eam monftrat.

10. Quo vero Tyrones in aliis quoque partim neceffariis & utilibus, partim vero in jucundis fe exerceant, earumque notitiam acquirant, tempore æftivo Chimia, Materia Medica & Botanica, hyberno vero Anatomia & Chirurgia a Docentibus tractetur, ita quidem ut æftivo & hyberno tempore ea, quo proponi debent, integre abfolvantur.

11. Talis curfus Theoreticus Practicus, fi quotidie aliquot horæ impenderentur, duorum annorum fpatio poffet abfolvi, Theoria fcilicet & reliquæ partes cum Praxi femel, Chimia vero, Materia Medica, Botanica, Anatomia & Chirurgia bis.

12. Hujufmodi curfus, fi v. g. quatuor Doctores inter fe convenirent, fingulis fex menfibus incipi poffet, ita ut fi primus initium faceret tempore autumnali, alter tempore verno alium ordiretur & fic porro: aut poffet etiam fingulis annis incipi talis novus curfus. Ex tali tractatione infignes fluerent fructus & quidem. 1) Quod hoc modo Tyrones cito ad Theoriæ & Praxeos cognitionem pervenirent. 2) Quod jam audita, novo curfu incepto, continuo repetere poffent. 3) Quod ii, quibus curta eft fupellex, fine magnis fumptibus Medicinam addifcere poffent. Ut alia filentio prætercam. Sed fi hoc modo tota Medicina tractanda eft, non folum a Docentibus, fed etiam a Tyronibus indefeffa requiritur diligentia.

II. *Methodus difcendi Medicinam cum Cautelis.*

Quod jam methodum difcendi Medicinam in genere & in fpecie concernit.

1. Medicinæ Tyro fit pius atque Deum fupplex oret, ut fufficientes animi & corporis vires largiatur ad ea addifcenda, quæ neceffaria funt: quare morem multorum ftudioforum, vitam afoticam fub libertatis larva ducentium, minime fequatur: Deus enim Author eft Medicinæ, is ille ipfe eft, qui Medicum fe hinc inde in S. S. vocat, & qui benedictionem largitur ad omnia, & hinc etiam fana vult ratio, ut illa, quam ex fola mifericordia generi humano conceffit, ars fubmiffa ac devota mente tractetur & addifcatur: orandum hic eft & laborandum, fecus qui procedunt, benedictione divina fe indignos reddunt, ac nil nifi malum, tam quoad confcientiam, quam quoad eruditionem, ab Academiis reportant thefaurum. Procul E. hinc profani! 2. Probe ad omnia ea, quæ a docente proponuntur, attendat: nam mens alienis rebus intenta nunquam bene percipit: & hinc etiam in Collegiis fabulationes aliaque docentem turbantia (quorfum inutiles fpectant quæftiones & oppofitiones) vitet. Sedulum potius atque attentum agat auditorem, nam cum in Collegiis res non ludicræ, fed magni momenti, & falutem hominum concernentes proponantur, aut faltem proponi debeant, ipfa fana ratio attentionem fuadet. 3. Porro etiam fiducia erga Præceptorem opus eft: Docens enim eft perfona, quæ, vere in Medicina erudita, fecundum confcientiam omnia ea, quæ ad promovenda ftudia inferviunt, fideliter explicat, aut faltem explicare præfupponitur: Quare Tyro Præceptori fidat, & propofita, ceu vera & certa accipiat: quamprimum enim de Docentis prolatis, aut de ejus fidelitate dubitat, curfus ftudiorum maxime retardatur. Quo ipfo tamen eam nam improbo dubitationem, fi forfan aliquo orto fcrupolo, Auditor hæfitat, an Docens omnia probe perpenderit, aut annon ex aliquali præcipitantia, aut aliis negotiis impeditus quædam propofuerit, quæ rem non, uti decet, exhauferint: nam tali in cafu licitum eft Tyroni dubitationes fuas cum modeftia explicare, aut alios etiam confulere cordatos viros: nunquam tamen, nifi manifefta edoctus experientia, fidelitatem Præceptoris in dubium vocet, quam fi propria ratione, experientia, aliorumque demonftratione, deprehenderit, fiducia compenfet. 4. Amore quoque docentes profequatur: amorem talem & quidem infucatum fana poftulat ratio: cum enim docens fingulari præditus fit eruditione, quam omni diligentia & fidelitate eum in finem auditoribus communicare ftudet, ut e ruditatis ftatu tracti folida imbuantur fcientia, nihil magis fanæ congruum eft rationi, quam ut difcipulus, e Præceptoris ore folida hauriens principia, eum, cui, quicquid fcit, unice debet, amore profequitur fincero & reverenter eum habeat. 5. Diligens fit & continuo ftudiis fuis inprimis tempore matutino, (*Aurora* enim *Mufis amica*) miffis omnibus aliis, interdum quidem neceffariis vifis (quæ tamen utplurimum aliis commodius peragi queunt horis) negotiis, incumbat: quo plus enim temporis ftudiis impenditur, eo plus quoque aliis rebus, fæpius fatis inutilibus, decedit. Quare etiam confortium eorum, qui chartas luforias magis, quam Medicorum libros manibus terunt & loco Auditoriorum Cauponas frequentant, atque hoc ipfo tempus & fumptus, quos ftudiis impendere debebant, inutiliter perdunt, magna vitet diligentia, eosque tanquam Univerfitatum carcinomata fugiat. Eorum vero potius, quos bonis præditos moribus continuo ftudiis incumbere deprehendit, confortio utatur, ac de rebus neceffariis ad Medicinam perti-

nen-

nentibus familiares misceat sermones, quo hoc ipso in Medica se continuo exerceat arte. *6.* Si quædam in Collegiis occurrunt, quæ non bene percipit Tyro, inquirat vel statim, quomodo talia sint intelligenda, quod tamen, ne alii turbentur, cum modestia fiat, vel potius privatim finita lectione, hac tamen observata cautela, ut id paucis fiat, ne docenti multum temporis, ad alia necessarii, præripiatur: hoc ipso docentem maxime instigabit, quoniam diligentia & sciendi cupido veri ad promovenda Auditorum studia sunt stimuli. Quis enim docentium non summo afficeretur gaudio, si industrios nactus est auditores, qui scindi desiderio flagrant? quis Doctorum honesto huic desiderio satisfacere recusaret? 7. Studiis suis, inprimis si diversæ in Collegiis explicantur partes, certas destinet horas, ut eo majori diligentia quascunque materias perlegere, ac ad ea, quæ in lectionibus a Doctore proponi debent, eo melius se præparare queat. 8. Lecta & relecta proposita materia, meditetur seposito libro, an omnia probe comprehenderit: hæc sane meditatio magnam ubique in studiis habet utilitatem & judicium maxime acuit, imo, hoc ipso Tyrones magis magisque perfecti redduntur, ut etiam postea in profundiores materias inquirere queant. *9.* Quæ in lectionibus tam publicis, quam privatis audivit, probe annotet, quoniam memoria est labilis. 10. A promiscua librorum lectione abstineat: exinde enim non solum hebes redditur ingenium, sed maxima quoque oritur confusio: paucos potius libros & optimos continuo legat: si vero modo hunc, modo alium de diversis Medicinæ partibus agentem legit librum, Medicinam magis pererrat, quam eandem absolvit. 11. Partibus Medicinæ principalioribus præmittat ea, quæ viam sternunt ad altiora, Theoriam scil. veram, eamque memoriæ probe imprimat. 12. A necessariis semper faciat initium, aliena vero ad scopum Medicinæ verum non tendentia, quantum quidem possibile est, fugiat. 13. In credendo nunquam nimis præceps sit, sed omnia probe examinet, an cum sana ratione conveniant. 14. Virorum Doctorum & in Praxi exercitatorum consortium semper quærat; ut hoc modo semper majores in studiis profectus facere queat. 15. Nullam materiam necessariam facile prætereat, sed eam tamdiu repetat, donec fundamentum ejus animo probe perceperit. *16.* Historiam morborum præ cæteris tanta, quanta potest, diligentia tractet, eamque sibi quam maxime familiarem reddat. 17. Remedia polychresta, pariter ac Regulas Practicas, quantum quidem possibile est, memoriæ mandet, quoniam perpetuum in Praxi habent usum. 18. Jactis probe fundamentis, libros optimos Practicos & Observationum scriptores continuo legat, ut eo firmior in omnibus & inprimis in Praxi fiat. *19.* Antequam Praxin ipsam aggrediatur, sub ductu viri in Praxi exercitati in medendo aliquandiu se exerceat. Ut alia silentio prætereamus, quæ fidelis Præceptor publice & privatim Auditoribus suis commendare solet. 20. Tandem, finitis studiis Academicis, verba sequentia Sempronii Gracchi semper curæ cordique habeat: *Tu, lectissime Tyro, hoc age, ut nullos ambias honores, nisi spartam Te ornare posse certo scias; si dignus fueris, qui orneris, ne respuas oblatum munus; cura autem, ut Tu titulos, non tituli Te ornent vel honore afficiant. Quodsi vero Te negligat seculum; quin & repellat, animum ne demittas suadeo, cedit id non in Tui sed in seculi opprobrium.*

III. *De Methodo exercendi Medicinam cum Cautelis.*

1. Quicunque Praxin Medicam exercere cupit, is eruditus sit, necesse est, i. e. omnium earum rerum, quæ præcise ad Praxin pertinent, cognitionem habeat. 2. Si tali eruditione non est instructus, satius est a Praxi abstinere, quam experimenta periculosa instituere, res enim conscientiæ est, illotis manibus Praxin aggredi, ubi sæpius minima circumstantia rem cum ægrotantium summo detrimento variat. 3. In tali casu consulat viros eruditos, inprimis si casus graviores occurrunt, inquirat in libros optimos Practicos, eosque continuo legat, ut remediorum polychrestorum, longaque experientia probatorum, ut & Cautelarum necessariarum cognitionem acquirat. 4. Nunquam in Praxi temerarius sit, sed omnia Indicantia & Contraindicantia probe consideret, ac tandem, quid secundum sanam rationem & experientiam agendum sit, concludat. 5. Neque tamen etiam nimis timidus sit: nam occasio in Medicina, & inprimis in Praxi satis præceps est, & sæpius cum ægrotantium damno momento citius præterlabitur. *6.* Nunquam minus tuta aut dubia præscribat remedia, ne & ægroto noceat & propriam lædat conscientiam. 7. In observandis morborum phænomenis sedulus sit, ut in Historia morborum certior fiat, & semper majores faciat progressus. 8. In Methodo Medendi Naturam morborum veram Medicatricem semper sequatur. *9.* In remedia polychresta continuo inquirat, præsertim in morbis chronicis, quo iisdem ægrotantibus, alias derelictis, succurrere queat, cui fini potissimum inservit chimia, quam, quantum Praxis permittit, exerceat. 10. Etiamsi remediorum specificorum præparatio ipsi non semper cognita sit, nihilominus tamen iisdem, si usu probata sunt, utatur; satius enim est remedio etiam ignoto ægrotis solatium ferre, quam ob præconceptam opinionem, ac si remediis, quorum compositio ignota est, uti non liceat, ab iisdem abstinere. Ut alia quam plura, hinc inde apud Authores, de Medici officio agentes, occurrentia, silentio prætereamus.

Si E. hoc modo Medicina ubique doceretur, & secundum vera principia, ex ipsa Praxi nata, exerceretur, nullum dubium est fore, quin brevi omnes molestiæ, quæ Medicinam adhuc premunt & inprimis nobilissimæ artis & Medicorum contemptus brevi disparitura sint: quis enim sanæ mentis Medicum eruditum studiis & Praxi summa cum diligentia incumbentem & in omnia ea, quæ publico proficua sunt, inquirentem, contemneret, inprimis si experientia ipsa de ejus eruditione & probitate loquitur? Quis artem nobilissimam, a Deo misero humano generi concessam, amplius aspernaretur? Quamvis, ut verum fatear, ipsa Medicina, quam etiam homines apud indoctos & circulatores quærunt, per se non, sed propter logomachias & ignorantiam Medicorum contemnatur, uti id *Goris* in supra jam allegato Tractato de *Medicina Contempta* prolixe demonstravit. Quare ad evitandum

tandum talem contemptum Medici in universum omnes concordiæ studere & cunctas illas vanas disceptationes, (ubi sæpius decem & plures de uno eodemque morbo quæsiti, in diversas abeuntes sententias acriter inter se disputant, & non raro rixantur,) evitare deberent, quoniam hæc omnia hominibus, artem aut incertam esse, quæ tamen certissima est, aut Medicos tales ita altercantes veram Medicinam ignorare persuadent. Quem ob finem Medici, in primis iis in locis, ubi Collegia Medica reperiuntur, frequentius convenire, ac de rebus Practicis, de variis Observationibus, de effectibus remediorum aliisque colloqui deberent, hoc enim modo junioribus Practicis via sterneretur ad feliciorem Praxin, & veterani quoque ipsi in sua Praxi confirmarentur. Ubi vero talia Collegia non reperiuntur, Medici Practici cum aliis & exteris quoque commercia literarum instituere, atque hoc modo in varias res, Praxin aliaque concernentes, inquirere possent, uti Domini Medici Uratislavienses nuperrime tale commercium literarium inceperunt, & alios ad communicandas observationes tam curiosas, quam ad Praxin necessarias invitarunt. Sic enim Medicina semper magis magisque augeri & promoveri, ac omnia incommoda quæ hactenus Medicinæ incrementum impediverunt, tolli possent.

Percepisti forsan ex hisce, Lector Benevole, *Medicinam modernam in multis partibus adhuc insigniter ægrotare & Medicina opus habere. Tu E. Omnipotentem DEUM ardentibus mecum exorabis precibus, ut Gratia sua omnibus iis, quibus hominum salus cura cordique est, assistere velit, ut tandem Medicina multis malis afflicta, bene purgata & reformata convenienti sanitati restitui queat.*

Ceterum Lector Benevole, *de occasione huncce edendi librum, monendum adhuc es, me hunc nunquam suscepturum fuisse laborem, nisi amicorum & Tyronum adhortationibus & petitionibus satisfacere consultum duxissem: ante scil. aliquot annos scriptæ quædam mihi communicabantur Tabulæ Practicæ, quæ postmodum Lipsiæ ab Anonymo sub* Prælectionum Academicarum *titulo edebantur, hæ non mihi tantum sed & aliis adeo placebant, ut earum continuationem optaremus, & cum tum temporis juvenes quidam selecti privata mea uterentur informatione, continuationem harum tabularum horis a Praxi vacuis incipiebam, visurus, an labor succederet: & cum eum amicis non displicere perciperem, Tabulis de Hæmorrhagiis auctis postmodum alias adjiciebam, & cum temporis mihi quoque huncce laborem ad finem usque continuare animus erat. Sed consilium mutare cogebar, ideo quod amici & auditores Tabulas Theoreticas aliasque generales a me efflagitarent, quibus satisfacturus, missis Tabulis Practicis specialioribus, dictas generales tabulas successive elaborabam. Sed hoc ipso labor adeo sub manibus crescebat, ita ut impossibile esset omnes Tabulas in unum volumen redigere, quare eas in duos divisi Tomos, quorum primum hic vides, alterum autem, qui jam maximam partem compositus est, proximis expectabis nundinis.*

Secutus vero maxime sum tam in Theoria, quam in Praxi, Virum in Medicina illustrem STAHLIUM, cujus principia, quicquid etiam alii, qui profunda Celeberrimi hujus & in Praxi exercitatissimi Viri scripta, aut intelligere nequeunt, aut ex malitia contemnunt, ogganniant, adeo certa atque cum vera Medicina tantam connexionem habentia hactenus in mea Praxi deprehendi, ut in conscientia convictus asserere non dubitem: hæc principia planam atque certam ad Praxin viam indicare: veram Theoriæ & Praxeos connexionem monstrare: antiquissimam Hippocraticam maxime auctam & certissimam Medicinam nobis sistere: veram morborum Historiam tradere: veras & maxime naturales rationes morborum reddere, ac verum & immediatum morborum nexum cum eorum consequentiis docere. Agnoverunt id jam Viri cordati multi & in Praxi exercitatissimi, e quorum numero potissimum sunt Domini Medici Uratislavienses, *qui in edita elegantissima* morborum Historia, *in multis Celeberrimum Virum cum felicissimo successu secuti sunt: agnoscunt etiam id ipsi Tyrones, quibus talia explicantur principia, quoniam sana ratio & ipsa experientia de eorum veritate loquuntur.*

Quo ipsi tamen aliorum hypothesibus nihil detractum volo, sed unicuique alia amplectendi principia liberum relinquo, si modo ita comparata sunt, ut cum vera Praxi stare queant: uti autem unicuique sua defendere principia convenit, ita quoque eorum, quæ sequor, defensionem contra quosvis in me suscipio, nullam enim facile nisi eam, quam clare atque distincte percepi, hactenus admisi sententiam, & hinc etiam eam eo facilius contra aliorum objectiones defendere possum.

Quamvis autem principia hæcce certa esse firmiter persuasus sim, iisque Tabulas hasce maximam partem superstruxerim, nemo tamen tantum arrogantiæ mihi tribuit, ac si simul easdem ab omni errore plane alienas esse, persuasus essem, cum enim homo atque hinc erroribus obnoxius sim, facile errare potui, præsertim cum aliis negotiis distractus non omnia semper adeo exacte pertractare potuerim, & hinc etiam ubi me errasse deprehendero, aut ab aliis cordatis viris admonitus fuero, lubentissime errores, aut corrigam, aut publice revocabo. Satius enim est errorem agnoscere, quam in eodem pertinaciter persistere. Imo, ut verum fatear, illud hominum genus semper parvi pendi, quod quando semel rem quandam hausit, eam adeo pertinaciter, non obstantibus omnibus fortissimis rationibus & demonstrationibus, defendit, ut in errore permanere, quam veritati cedere malit.

Porro etiam monendum es, amice Lector, *me remedia Hallensia hinc inde laudasse & commendasse in variis affectibus, non eum quidem in finem, ut præconem talium remediorum agere voluerim, sed quoniam multiplici experientia edoctus & hinc in conscientia, ea bona esse & laudabilem præstare effectum, convictus sum. Si alii iisdem uti, ideo quod eorum compositio ignota sit, religioni sibi ducunt, substituant iis reliqua usualia & officinalia remedia in sufficienti copia præscripta; non mihi, dum Hallensia laudavi & laudo remedia, reliqua contemnere mens neque fuit, neque erit. Sin vero nihilominus aliis me ideo carpere animus est, habeant sibi sua, & mihi & aliis ea, quæ in variis affectibus utilia deprehendimus, tantisper præscribendi libertatem relinquant, donec certa & firma ponatur lex, quæ Medicum ad hoc vel illud præscribendum alliget. Mentio quoque quorundam polychrestorum remediorum, mihi & amicis quibusdam familiarium, facta est, quæ partim invenimus, partim ab aliis communicata possidemus, uti sunt* Pillulæ Balsamicæ viscerales, Pillulæ antirheumaticæ, Tinctura resolvens, Tinctura Pectoralis &c. *quibus adhuc alia in sequen-*

quentibus morbis jungemus quæ in Praxi summe utilia deprehendimus. Fateor ea, uti cetera quoque arcana, ex remediis jam diu cognitis præparata esse, ex mineralibus scil. vegetabilibus & animalibus, & hinc mortem per ea præcaveri non posse: quoniam tamen nihilominus bona sunt, nobis tamen reservata, aliis vero arcana erant, donec earum compositionem divulgare nobis animus erit. Interim tamen nemini ea denegabimus, sed cuivis petenti lubentissime dabimus, ut ea dispensare queat. Si & ob hanc causam cum aliis censoriam meritus sum virgulam, fiat, mea parum refert: Medico enim, qui Medicinam exercendi facultatem obtinuit, in polycresta remedia tam simplicia, quam composita, ut iisdem ægrotis succurrere queat, inquirere licet, imo incumbit: nam quamvis bona Medendi Methodus ad curationem morborum multum conferat, sola tamen sæpius non sufficit, id quod in multis chronicis observamus morbis, qui, etsi multa remedia satis methodice contra illos exhibeantur, nihilominus rebelles admodum & refractarii manent, donec tandem ab anicula aut rustico unicum exhibeatur specificum remedium, quod brevi morbum præter omnium opinionem tollit, uti superius jam monitum fuit. Et exinde, summe necessariam esse inquisitionem in remedia polychresta & specifica, apparet, præsertim cum adhuc occurrant morbi, qui revera sunt Medicorum scandala & vulgo pro desperatis & incurabilibus habentur, uti sunt Cancer, Podagra inveterata, Epilepsia &c. *Minime E. qui in bona remedia inquirunt, reprehendendi, sed potius laudandi & instigandi sunt, quoniam hoc ipso Publico inservire cupiunt: nonne enim satius est, tempus vacuum talibus rebus impendere, quam illud inanibus confabulationibus, exspatiationibus, aut chartis lusoriis inutiliter perdere.*

Quod modum scribendi concernit, verborum lenocinia in toto hoc opere non quæsivi, sed potius omnia stylo maxime perspicuo proponere conatus sum, ita ut a Tyronibus intelligi queant, nam Viris Doctis hæc non scripsi, optime gnarus, studia mea tanti non esse momenti, ut ipsorum applausum labor hicce mereri queat, si vero & hi aliquid, quod iis non displicet, in Tabulis deprehendent, maxime contentus ero. Ceterum miraberis forsan, Lector integerrime, *quod causas morborum in Tabulis Practicis omiserim, sed scias, consulto id factum fuisse: nam cum* B. D. Rothius, *quem* Prælectionum Academicarum *Authorem fuisse, hactenus mihi relatum est, eas forsan non sine ratione præterierit, eundem quoque in hoc passu sequi volui: interim tamen diversas & quidem ordinarias causas semper sub subjecto morborum complexus sum. De causa vero efficiente morborum in Pathologica Tabula satis superque actum fuisse, credo, ita ut, quod de causa efficiente in unoquoque morbo dici debuisset, ex dicta Tabula facile restitui possit. Formulas, quas hinc inde in copia adjeci, ne respuas, tales enim Tyronibus magis, quam Practicis scriptæ sunt, Tandem* B. L. *varia sphalmata typographica præter opinionem irrepserunt, inter quæ potissimum illud est, quod in Tabula Pathologica p. 76. l. 26. occurrit, ubi inserendum est: 2) Cronicos,* qui lente procedentes & sæpius solidas partes, inpr. vero viscera affligentes, diu admodum durant: *reliqua leviora sphalmata facile etiam corriges. Tu vero vel Zoile vel Mome, qui nihil agendo nihilominus omnia, quocunque etiam comparata fuerint modo, vel, ne fiant, impedire, vel contemnere soles,) cum tamen, si tecum habitare velles, facile comprehendere posses,* quam sit tibi curta suppellex,) *carpe, garri, blatera, lacera, rode dente maledico & Theonino, effuti quicquid in buccam venerit, insulta, verbo indulge genio tuo, e me tamen, quoniam tua prolata & proferenda ulla responsione (quis enim ad plus quam ficulnea & straminea, quæ proferre soles, responderet & tempus aureum, cum filio noctis & somni altercando, inutiliter perderet?) digna nec æstimo, nec æstimabo, nihil quicquam, neque hac, neque alia vice, quam illud Socratis:* Quid si me &c. *elicies:* Imperiti *enim* convitia, *ut Senecæ utar verbis,* æquo animo ferenda sunt, & ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus. *Ceterum Lector vel benevole, vel malevole*

LEGE, RELEGE, TENTA, JUDICA.

NOI

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoa.

Concedemo Licenza a Bortolo Baronchelli Stampator di Venezia di poter ristampare il Libro intitolato *Fundamenta Medicinæ Theorico-Practicæ &c. a Georgio Philippo Nenter &c.* osservando gl' ordini soliti in materia di Stampe, e presentando le Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padoa.

Dat. li 7. Agosto 1753.

Gio: Emo Proc. Ref.
Barbon Morosini Cav. Proc. Ref.

Registrato in Libro a Carte 20. al Num. 134.

Gio: Girolamo Zuccato Seg.

Alvise Legrenzi Seg. contro la Bestemia.

Q.D.B.V.

Q. D. B. V.

FUNDAMENTORUM MEDICINÆ THEORETICO PRACTICORUM THEORIA

Complectens præter Præcognita Medicinæ PHYSIOLOGIAM, PATHOLOGIAM & SEMIOTICAM.

PRÆCOGNITA MEDICINÆ.

In his notanda occurrunt Medicinæ.

I. *Definitio.* Medicina est ars tradens modum sanitatem hominis presentem conservandi, amissam vero aut morbis labefactatam debitis auxiliis & remediis, quantum possibile, restituendi.

II. *Attributa*, est artium
1 *Nobilissima*
a Respectu *Originis*, quæ est DEUS, largitor ac fons omnis boni.
b Respectu *Subjecti*, quod est homo creaturarum nobilissima.
c Respectu *Finis*, qui est sanitas, thesaurus pretiosissimus.
2 *Difficillima*
a Ratione *partium Medicinæ* satis amplarum & diffusarum.
b Ratione *Temperamentorum* mixtorum & peculiarium inclinationum.
c Ratione *causarum morbificarum* sępius admodum abstrusarum.
d Ratione *morborum* complicatorum aliorumque satis rebellium aut incurabilium.
e Ratione *defectus remediorum* polychrestorum & specificorum.
3 *Indefinita*: quia etsi Medicus omnia, quæ ad finem assequendum faciunt, agat, fine tamen suo non sempre potitur.
4 *Conjecturalis*, quæ tamen non est media, inter perfectam ignorantiam & veram cognitionem, notitia, sed docta experientia & ratione suffulta conjectura.

III. *Subjectum*: Est homo vivus ex Anima & Corpore organico constans.

IV. *Divisio* in partes
1 *Principales*
a Ὑγιεινὴν, quæ tradit modum sanitatem præsentem conservandi.
b Θεραπευτικὴν, quæ methodum, morbis per convenientia remedia medendi, docet.
2 *Ministras* sex, quæ inserviunt
a Cognitioni, uti sunt
1 *Physiologia*, hominem in statu sano considerans ad quam pertinet *Anatomia*, omnium humanarum partium situm, substantiam & connexionem mediante sectione docens.
2 *Pathologia* morbos, eorumque causas complectens.
3 *Semiotica*, signa utriusque status tam generalia quam specialia exhibens.
b Curationi, scil.
1 *Pharmacia*, agens de remediis, cui adhærent:
a Botanica modum cognoscendi vegetabilia tradens.
b Zoologia, quæ tractat de Animalibus eorumque partibus.
c Mineralogia, quæ agit de Mineralibus.
d Chymia, methodum demonstrans ex vegetabilibus, animalibus & mineralibus mediante igne optima quæque remedia præparandi.
2 *Diæta* sex rerum non-naturalium naturam, usum & abusum docens. Ad quam a quibusdam refertur *Ars culinaria*.
3 *Chirurgia*, quæ monstrat methodum per manuales operationes vitiis humani corporis medendi, cui itidem inservit Anatomia.

V. *Finis*. *Ultimus finis* ad quem tota ars medica dirigitur, est Sanitas: *finis* vero *intermedius* est curatio & tractatio hominis sani & ægroti, quia mediante ad ultimum finem tendit Medicus.

VI. *Sectæ*.
1 *Empirica* Veterum, quæ sola experientia contenta erat.
2 *Dogmatica*, quæ experientiæ rationes phænomenorum jungebat.
3 *Methodica*, quæ ad strictum & laxum omnia referebat.
4 *Chymica*, quæ ex principiis Chymicis cuncta deducebat.
5 *Mechanico-Chymica*, & *Mechanico-Physica* moderna, quæ omnia per Mechanismum Chymicum vel Physicum explicat.
6 *Eclectica* recentissima, quæ præeunte STAHLIO experientia veræ & fidæ sanam jungit rationem, ac stricto & laxo tanquam causis instrumentalibus, Natu[r]æ vero morborum medicatrici in corpore huma[n]o finaliter agenti, tanquam causæ efficienti Theoriam & Praxin superstruit.

THEORIÆ MEDICÆ PARS I. DE PHYSIOLOGIA.

I. *Definitio*. Physiologia est prima pars Medicinæ ministra tractans hominis statum secundum naturam; sive quæ tradit omnes illas operationes & actiones, quæ ad vitæ & sanitatis conservationem necessariæ sunt.

II. *Differentia*.
1 Alia est mere *Physica*, quæ sola hominis contemplatione sine respectu ad sanitatem, contenta est.
2 Alia est *Medica*, quæ quidem Physicam considerationem præmittit aut præsupponit, ulterius tamen progreditur, & omnes actiones respective ad vitam & sanitatem Medice contemplatur.

III. *Subjectum*. Homo vivus & sanus corpore organico & anima immateriali ac rationali instructus.

IV. *Finis*. Ultimus finis est consideratio sanitatis, intermedius vero, actionum omnium tam vitalium, quam animalium, ut & instrumentorum, quatenus scil. vitam & sanitatem respiciunt, contemplatio.

De Homine.

I. *Definitio.* HOmo eſt animal conſtans ex Corpore organico legitime ſtructo & Anima rationali corpus organicum penetrante & informante, ſive vitam corpori largiente.

II. *Diviſio* in duas partes eſſentiales
1 *Animam* immaterialem & rationalem.
2 *Corpus* organicum animæ ſive ſpiritui immortali domicilium præbens.

De Anima.

I. *Definitio:* ANima eſt ſpiritus finitus, intelligens, immortalis corpori organico incluſus, eidemque vitam largiens.

II. *Differentia.*
1 Reſpectu *eſſentiæ*, Anima unius ejuſdemq; eſt eſſentiæ in omnibus hominibus.
2 Reſpectu tamen *indolis* alia videtur eſſe magis activa, ut in Cholericis & Sanguineis, alia magis torpida, uti in Phlegmaticis & Melancholicis.

III. *Finis:* Animæ finis primarius eſt contemplatio operum Divinorum ac agnitio Creatoris in creaturis, quoniam vero corpore ad hancce cognitionem abſolute opus habet, intendit quoque conſervationem corporis, eamque actu præſtat.

De Corpore.

I. *Definitio.* COrpus eſt machina artificioſiſſima ex variis partibus organicis conſtans, ab initio a ſummo Creatore e terra producta, jam vero per generationem, benedicente Deo propagata, eum quidem in finem, ut Animæ rationalis ſit inſtrumentum.

II. *Materia* : Eſt ſubſtantia *mucido-pinguis*, conſtans ex ſubtili *terra*, *pinguedine* &. *aqua*, cujus exiſtentiam probant
1 *Coctio*, qua mediante omnes partes molles & ipſa quoque oſſa in materiam talem mucido-pinguem reſolvuntur.
2 *Oſſa infantum* & juniorum etiam animalium, in quibus manifeſte talis mucilago deprehenditur.
3 *Nutritio:* mucilaginoſa enim & gelatinoſa omnia corpus ejuſque partes optime nutriunt.
4 *Hectica*, ubi conſumpta tali mucilagine, a calore hectico, omnes partes contabeſcunt, imo etiam talibus mucilaginoſis adhibitis & diu continuatis priſtinam plenitudinem acquirunt.

III. *Mixtio* & inde reſultantes diverſæ corporis partes, & quidem
1 *Fluidæ*, quæ multum habent aquæ & pinguedinis, parum vero terræ.
2 *Solidæ molles*, in quibus multum pinguedinis, ſufficiens terræ, minor vero aquæ portio deprehenditur.
3 *Solidæ duræ*, quæ magnam terræ portionem, parum pinguedinis, aquæ vero minimam partem in ſe continent.

IV. *Structura*, quæ eſt partium omnium, tam magis ſimplicium, quam compoſitarum & organicarum ex principiis antea dictis decens & legitima combinatio & conjunctio, corpus perfectum ſiſtens.

V. *Diviſio* in
1 *Truncum*, ſive maximam corporis molem artubus contradiſtinctam & in tres ventres diviſam,
a Supremum ſive *Caput*, in quo continetur cerebrum cum ſuis partibus.
b Medium ſive *Thoracem*, in quo ſunt Cor, Pulmones &c.
c Infimum ſive *Abdomen*, in quo Hepar, Lien, Ventriculus, Inteſtina, Renes, Veſica, Uterus &c. deprehenduntur.
2 *Artus* & quidem
a Superiores ſive brachia cum ſuis partibus.
b Inferiores ſive pedes cum membris annexis ad truncum uſque. Reliqua ſtructuram concernentia petantur ab Anatomicis.

VI. *Obſervationes.*
1 Nulla inter Elementa corporis firma eſt cohæſio, quare etiam ceſſante motu ea facile a ſe invicem recedunt, & putreſcunt.
2 Non obſtante tamen corporis ad putredinem diſpoſitione, ea raro in corpore invaleſcit.

De Circulo Sanguinis.

I. *Definitio:* CIrculus Sanguinis eſt motus ſanguinis a Corde per arterias ad partes, ejuſdemque per venas ad eundem fontem reditus.

II. *Differentia.*
1 Alius eſt in *adultis*, quando ſcil. ſanguis per venam cavam refluus fertur ad auriculam dextram & ex hac in dextrum cordis ventriculum, ex hoc vero per arteriam pulmonalem in pulmones; ac deinde in pulmonibus per venam pulmonalem ad cordis auriculam ſiniſtram, ex hac vero in ejuſdem lateris ventriculum tendit, ac tandem contracto corde per arteriam aortam expulſus, ad omnes partes diſtribuitur, ab hiſce vero per venam cavam redit ad cor.
2 Alius eſt in *fœtu*, quando nimirum ſanguis ex placenta uterina cum ſucco nutritio per venam umbilicalem ad hepar & per ductum Gliſſonianum ad venam cavam, & per hanc ad cor ejuſque auriculam dextram partim, partim vero per foramen ovale ad ſiniſtram fertur: ex dextra vero cordis auricula in dextrum ventriculum effuſus ſanguis & ope ſyſtoles in pulmones per arteriam pulmonalem impulſus, per ductum arterioſum Botalli ad arteriam tendit aortam, in quam ſimiliter ſanguis ſiniſtræ auriculæ e ventriculo ejuſdem lateris infunditur, ac tandem poſtquam in totum corpus diſtributus fuit, per duas arterias umbilicales ad placentam vehitur, ut ibidem novo ſucco nutritio imprægnetur.

III. *Materia* eſt maſſa ſanguinea, quæ dividitur
1 In *ſanguinem* ſtricte ſic dictum, ſive grumum ſanguinis, qui potius ex globulis tam diaphanis, quam opacis, e pinguedine ſive portione ſulphurea ſanguinis natis, lymphæ, juxta Lewenhookium innatantibus, quam ex fibris conſtat.
2 In *Lympham* nutritiam e partibus mucilaginoſis aut gelatinoſis, aquoſis & paucis ſalino-terreſtribus compoſitam.
3 In *Serum* excrementitium a partibus aquoſo-halituoſis, terreſtribus ſalinis, mucoſis & ſulphureo-illioſis, per varia colatoria e corpore expellendis, ortum trahens.

IV. *Organum.*
1 *Cor* in diaſtole ſanguinem e vena cava in auriculas & ventriculos recipiens, in ſyſtole vero eundem in arteriam aortam expellens.
2 *Arteriæ* & *Venæ*, quarum illæ ſanguinem exceptum ad omnes partes vehunt, hæ vero revehunt.
3 *Pulmones*, in quibus ſanguis fluxilior & ad motum progreſſivum propter aeris preſſionem magis aptus redditur.
4 *Reliquæ partes* tono gaudentes, quæ beneficio fibrarum motum humorum promovent.

V. *Cauſa efficiens.* Eſt Anima motum partibus ſolidis & imprimis cordi imprimens & jugiter continuans.

VI. *Finis* ſive uſus circuli ſanguinis eſt,
1 Ut fluxilitas & calor ſanguinis conſerventur.
2 Ut ſordes noxiæ partium ſolidarum abſtergantur, & fibræ emolliantur.
3 Ut calore ſanguinis partes ſolidæ continuo foveantur.
4 Ut partes inutiles omni tempore e ſanguine removeantur.
5 Ut nutrimentum in debita proportione partibus apponatur, & tandem
6 Ut vita & ſanitas conſerventur.

VII. *Obſervationes.*
1 Quo magis lentus eſt circulus ſanguinis, eo tardius etiam procedunt ſecretiones & excretiones, ac contra.
2 Quo magis augetur circulus ſanguinis, eo magis increbeſcit calor ſanguinis & partium.
3 Sub fortiori humorum motu multæ generantur partes excrementitiæ.

4 Motus sanguinis ad partes externas non semper est æqualis, quod ex vasorum intumescentia & detumescentia colligitur.
5 Nimium cordis impetum refrenant robur meningum & partium Tonus, unde sublata meningum & toni resistentia, sanguis magno impetu in partes ruit.

De Respiratione,

I. *Definitio*. Respiratio est actio vitalis, qua mediante aer in pulmones dilatatos admittitur, & concidente, sive constricto pectore iterum expellitur, eum quidem in finem, ut vita ac fluxilitas & calor sanguinis conserventur.

II. *Organum*.
1 *Thorax* musculis variis, pectorali, intercostalibus &c. instructus, ut dilatari & constringi possit.
2 *Diaphragma*, medium ab infimo ventre separans.
3 *Pulmones* substantia cellulosa sive vesiculosa gaudentes cum aspera arteria, ejusque ramificationibus per totam pulmonum substantiam dispersis.

III. *Causa efficiens*
1 *Immaterialis*, quæ est *Anima* sive Natura musculorum ope pectus continuo modo dilatans, modo constringens.
2 *Materialis* sive *aer Atmosphæricus* propria gravitate in pulmones irruens, elasticitate vero eosdem dilatans & sanguinem in vasis sanguiferis contentum conquassans.

IV. *Usus*, qui est
1 *Primarius*, promotio scil. motus sanguinis progressivi a corde incepti, ac productio motus intestini sive vitalis duplicis, fluxilitatis scil. atque caloris sanguinis.
2 *Secundarius*, quando nimirum Respiratio loquelæ, cantui, risui, fletui, clamori, olfactui, fecum, urinæ, fœtusque exclusioni, suctioni &c. inservit.

V. *Observationes*.
1 Respiratio solis animalibus natis concessa est, unde fœtus in utero non respirat.
2 Quo celerior est respiratio, eo magis incalescit sanguis, quare respiratio non refrigerat sanguinem.
3 Quo minus autem respirant homines, eo magis spissus redditur sanguis, quod ut plurimum in sedentariis observamus.
4 Quamvis aer ad vitam conservandam absolute sit necessarius, non tamen est vitæ pabulum.
5 Aer nimis densus incrassat humores, nimium vero subtilis eos plus, quam par est, resolvit, & ad dissolutionem putredinosam disponit.

De Motu Tonico.

I. *Definitio*: Motus tonicus est certa & proportionata partium omnium solidarum mollium expansio, ut humores in sufficiente quantitate per easdem sine ulla remora ad partes transpelli, redire ac simul corpus nutriri & secretiones debito modo peragi queant.

II. *Existentia* quæ probatur
1 Quia in nervis, arteriis, venis aliisque partibus dissectis statim fibrarum fit retractio, & insignis hiatus inter partes divisas cernitur.
2 Quia luxata membra per musculos ita retrahuntur, ut sanis breviora evadant.
3 Quia relaxato in Paralysi musculo quodam & cessante ejus tensione, antagonista sive musculus eidem oppositus partem paralyticam versus se trahit, uti id observamus interdum in tortura oris.
4 Quia partes vere paralyticæ, propter cessantem tonum & sanguinem in magna copia in illas irruentem, maxime intumescunt.
5 Et e contrario ob nimiam & continuatam stricturam, ob denegatum sanguinis influxum, partes tandem plane contabescunt.
6 Quoniam in statu sano tempore somni habitus corporis magis intumescit, & facies, propter majorem sanguinis influxum, magis florida evadit.
7 Quoniam in terrore manifesta habitus corporis constrictio, in ira vero in subjectis dispositis ejusdem relaxatio observatur.
8 Quia interdum uberiores, interdum vero parciores sudoris, urinæ &c. fiunt secretiones, in quo casu necessario major vel minor pororum constrictio admitti debet.
9 Quia præsente frigore, impr. tempore hyberno, cutis cum partibus exterioribus admodum constringitur, tempore vero calido relaxatur.
10 Id quod etiam observatur in paroxysmis febrium præcipue intermittentium, ubi relaxatio toni habitus corporis cum emissione sudoris, cutis constrictionem in horrore sequitur. Ut alias motus tonici insignes alterationes in Praxi observabiles silentio prætereamus.

III. *Differentia*.
1 Respectu *temperamentorum*, in quibus major vel minor fibrarum observatur strictura, major quidem in Cholericis & Melancholicis, minor vero in Phlegmaticis & Sanguineis.
2 Respectu *ætatis*, ubi major est fibrarum laxitas in junioribus, major vero constrictio in adultis.
3 Respectu *sexus*: in masculino enim sexu major ceteris paribus est fibrarum tensio quam in fœminino.

IV. *Organum* sunt omnes partes fibris tam nerveis quam muscularibus instructæ, & hinc vel ad constrictionem vel relaxationem aptæ.

V. *Causa efficiens* est Natura sive Anima vitaliter in corpore agens, quæ pro corporis necessitate tonum partium solidarum mollium modo constringit, modo relaxat, ut major vel minor sanguinis copia ad & in partes admitti queat.

VI. *Usus*.
1 Ut debitum partium solidarum mollium robur conservetur.
2 Ut proportionata humorum distributio instituatur.
3 Ut secretiones & excretiones legitimo modo procedere queant.
4 Ut sensuum vigor stabilis & constans permaneat.
5 Ut maximus cordis impetus, & nimius partium a sanguine infarctus præcaveatur.
6 Ut sanguinis motus progressivus & intestinus promoveatur.
7 Ut in morbis criticæ evacuationes ad convenientia loca dirigantur.

VII. *Observationes*.
1 Motus tonicus dependet a meningibus cerebri, quod experimenta *Baglivianæ* probant.
2 Quo magis intenditur tonus partium externarum, eo major sanguinis copia fertur ad interiora & vice versa.
3 Constrictis partibus inferioribus major fit humorum motus ad superiora & contra.
4 In dormientibus tonus partium externarum relaxatur, in vigilantibus vero magis strictus est.

De Secretionibus.

I. *Definitio*: Secretiones sunt actiones vitales, quarum ope per viscerum & partium poros vel humores excrementitii a reliquis separantur, ut e corpore expellantur, vel laudabiles, certorum colatoriorum beneficio secernuntur, ut ad usus specificos impendantur.

II. *Differentia*,
1 Respectu *materiæ* secernendæ, aliæ secretiones respiciunt partes inutiles, aliæ vero utiles.
2 Respectu *gradus*, secretiones interdum largiores: interdum vero mitiores sunt.
3 Respectu *Ætatum & Temperamentorum*, quorum alia ad secretiones magis, alia vero minus disposita sunt.

III. *Organum*.
1 *Glandulæ conglomeratæ*, uti sunt salivales variæ, Pancreas &c.
2 *Pori* partium, analogiam cum glandulis habentium, Hepar, Cerebrum, Glandulæ miliares intestinorum &c.

IV. *Causa efficiens* est Anima sive Natura, quæ per continuam remotionem partium inutilium, utilium

vero asservationem ad debitum tempus, conservationem corporis intendit & præstat.

V. *Modus*: Omnes secretiones fiunt transcolatione, per poros justa magnitudine gaudentes, ita ut neque poris neque particulis certa figura præditis, neque fermentis viscerum, humores immutantibus, opus sit, vid. *Physiol. Cap. IV. Membr. IV. Art.* 1.

VI. *Usus*.

1 Secretiones absolute ad vitam necessariæ sunt, & iis cessantibus morbi graviores corpus affligunt, imo mors interdum repentina sequitur.

2 Dum partes inutiles semper e Massa sanguinea removentur, & e corpore expelluntur, corruptio humorum metuenda præcavetur.

3 Hoc ipso etiam nimia humorum abundantia tollitur, atque proportio sive æquilibrium inter humores & motus conservatur.

4 Per humorum vero laudabilium v.g. salivæ, seminis, lactis, lymphæ &c. secretionem corporis proprii conservationi, prolis generationi & infantis nutritioni prospicitur.

De Secretione Humorum inutilium

sive

De Depuratione Sanguinis.

Definitio: Depuratio sanguinis est continua partium serosarum, superfluarum & inutilium sub forma sudoris, urinæ, bilis, muci & fecum alvinarum e Massa sanguinea secretio & excretio, ut reliqui humores in statu laudabili conserventur.

1 *De secretione & excretione Sudoris.*

I. *Definitio*: Sudor est excrementum corporis, ex partibus seri aquoso-halituosis & salino-sulphureis subtilibus constans, quod per habitum corporis expellitur.

II. *Differentia*.

1 Sudor alius est *stricte* sic dictus, quando partes seri sub forma sensibili aquosa per cutim excernuntur.

2 Alius vero *late* sic dictus, quando partes serosæ sub forma vaporis e corpore exhalant. Hoc per Diapnoen h.e. leniorem transpirationem, illud vero per diaphoresin, sive fortiorem sanguinis propulsum, ad habitum corporis contingit.

3 Alius sudor est *spontaneus*, alius causas externas sequitur.

III. *Materia*: Est *serum* aquoso-halituosum multis partibus subtilioribus salinis ac sulphureis repletum, partim ex assumptis, partim, & quidem præcipue, ex humorum nimia attritione natum.

IV. *Organum*: Sunt *glandulæ miliares* subcutanæ, *Stenonianæ* ab inventore dictæ, reti cutis vasculoso interjectæ, secretum sudorem per poros cutis emittentes.

V. *Causa efficiens*: Uti aliarum actionum ita & hujus secretionis Natura est author & causa efficiens, quæ pro necessitatis diversitate habitum corporis per fibras modo constringit, modo relaxat, adeoque hoc ipso sudoris excretionem moderatur.

VI. *Tempus*. Ordinarium sudoris spontanei tempus est, quando digestiones omnes peractæ sunt, inpr. vero sudor spontaneus post mediam noctem versus diluculum erumpit, adeoque juxta Veteres est excrementum tertiæ coctionis, quod peractam Nutritionem sequitur. Sudoris vero, a causis externis pendentis, nullum est ordinarium tempus.

VII. *Usus*

1 Corpus liberatur a partibus superfluis serosis & summe agilibus salino-sulphureis, præ ceteris omnibus ad dissolvendum sanguinem aptis.

2 Conservatur hoc ipso etiam alacritas corporis & levitas membrorum, quæ suppresso sudore statim cessant.

3 Præcaventur etiam multi morbi a seri stagnationibus & corruptionibus ortum trahentes.

VIII *Observationes*.

1 Transpiratio non solum fit per habitum corporis, sed & per pulmones & alias partes internas, quod continuus earum mador probat, & hinc cessante aliquo modo Transpiratione major humorum motus vel ad pectus vel ad alias partes interiores fit.

2 Transpiratio in junioribus magis fit per superiora, in adultis vero vel æqualiter per totum habitum corporis, vel per partes inferiores.

3 Quo magis homines dispositi sunt ad sudores, eo facilius liberantur a febribus, & contra.

4 Calor ambiens multum confert ad generationem materiæ sudoris & ipsam quoque excretionem, relaxando habitum, promovet.

De Secretione & excretione Urinæ.

I. *Definitio*: Urina est excrementum, ex seri crassioribus partibus aquosis & Salino terrestribus paucisque Sulphureis constans, in renibus secretum & per vias urinarias ordinarias excretum.

II. *Differentia*.

1 Urina alia est *sanguinis*, quando scilic. partes serosæ sanguinis sufficiente salino-terrestrium ac sulphurearum particularum quantitate imprægnatæ & hinc sub citrino colore secernuntur, & per vias ordinarias excernuntur.

2 Alia est *potus*, quando post largiorem potum Massam sanguineam admodum diluentem, urina limpida aquosa, & partibus excrementitiis minus imbuta majori copia & frequentius excernitur, vid. *Theor. Homin. Sani Cap IV. Membr. IV. Art. I. Punct. IV.*

III. *Materia*, quam constituunt.

Partes serosæ in majori quantitate, quæ reliquis vehiculum præbent, in quibus admixtæ sunt.

2 *Salino-terrestres* particulæ, teste Chymia sapore & tartaro matularum.

3 *Salino volatiles*, testibus itidem sensibus & Chymia.

4 *Sulphureæ*, quas color, odor & resolutio Chymic probant.

IV. *Organum*.

1 *Secretionis* sunt *renes* cum glandulis, aut harum analogo, & hisce annexis ramis arteriarum emulgentium, materiam urinæ advehentium, ac tubulis urinariis ad pelvim tendentibus & ureteribus urinam secretam ad vesicam vehentibus.

2 *Excretionis* est *vesica* fibrosa cum partibus annexis, quam urina in ea contenta quantitate & qualitate ad excretionem stimulat.

V. *Causa efficiens*.

1 *Secretionis* est Natura, quæ uti ad alia colatoria, ita & ad renes partes excrementitias beneficio motus cordis pellit: quam ipsam tamen secretionem ope motus tonici constrictorii & relaxatorii ita moderatur, ut modo major, modo minor urinæ secretior pro circumstantiarum necessitate sequatur.

2 *Excretionis* eadem est quoque causa, quilibet enim conscius est actionem hancce esse voluntariam: peragit autem hancce excretionem Natura cohibendo spiritum, premendo partes abdominis & constringendo tunicam vesicæ fibrosam, unde vi dilatato, alias arte constricto, vesicæ sphinctere cum impetu prosilit urina.

VI. *Usus* secretionis & excretionis urinæ.

1 Ut corpus a partibus nimiis serosis, tam ex sanguinis continua conquassationes natis, quam a potu nimio originem trahentibus & sanguinem nimis diluentibus, liberetur, ac h. m. morbi a seri copia dependentes præcaveantur.

2 Ut partes salino-sulphureæ sanguinem nimis resolventes, ac terrestres ad obstructiones generandas aptæ & hinc œconomiæ vitali contrariæ, e corpore expellantur.

VII *Observationes*

1 Quo major est transpiratio, eo minor observatur urinæ generatio & contra.

2 Constrictis renibus urina limpida & in minoria copia emittitur & contra.

4 De

De Secretione & excretione Bilis.

I. *Definitio:* Bilis est respectu sanguinis humor excrementitius ex flavo viridescens, constans ex partibus aquosis & salino-sulphureis acribus, in hepate secretus & in intestinum duodenum vel jejunium infusus.

II. *Differentia.*

1 Alia est *Hepatica*, quæ diluta, coloris minus saturati & saporis non adeo acris & amari est, ac continuo per ductum hepaticum ad intestina partim, partim vero per ductus cysthepaticos ad vesiculam felleam fluit.

2 Alia est *Cystica*, quæ crassioris est consistentiæ, coloris saturati, insigniter amara, ac non nisi certo tempore, digestionis scil. contracta vesicula fellea & concurrente ventriculi, cibis repleti, pressione, in intestina expellitur, & cibis semidigestis admiscetur.

III. *Materia* sunt

1 Partes *serosæ*, quas autopsia in Chymia & bilis fluxilitas probant.

2 *Salino-Sulphureæ* acres, ex insigni attritu partium terreo-salinarum & pinguinum natæ, quarum existentiam monstrat Chymia.

IV. *Organum* secretionis hujus est

1 *Hepar* & inpr. ejus acini glandulosi, sive juxta quosdam analogon glandularum, ad quos Venæportæ per universam hepatis substantiam dispersi rami bilis materiam vehunt, & e quibus postmodum bilis per modum transcolationis secreta per ductus biliarios minores ad hepaticum, & ex hoc partim ad intestina, partim ed vesiculam felleam fluit.

2 *Lien*, in quo juxta recentiores sanguis ad faciliorem bilis dimissionem disponitur.

V. *Causa efficiens:* Est Natura, quæ beneficio acinorum glandulosorum hepatis partes aquosas & salino-sulphureas reliquis humoribus vitalibus inimicas, e sanguine venæ-portæ separat, & per motum tonicum continuo ad intestina propellit.

VI. *Usus* hujus secretionis

1 Ut partes biliosæ sive sulphureæ superfluæ crasin humorum vitalium turbantes continuo removeantur & expellantur.

2 Ut cibi semidigesti & ad corruptionem proni per partes bilis salino-sulphureas à putredine in intestinis præserventur.

3 Ut bilis intestina stimulando motum alimentorum & fecum excretionem promoveat, adeoque clysteris naturalis officio fungatur.

VII. *Observationes*

1 Acria oleosa ac aromatica multum præbent bilis.

2 Cholerici majorem bilis copiam producunt, quam reliquorum temperamentorum subjecta.

3 Acida & Nitrosa bilis uberiorem generationem impediunt, ejusque acrimoniam temperant.

4 Bilem non ingredi cum chylo in vasa lactea probat ejus albedo & dulcedo.

5 Bilis cystica extra chylificationis tempus, inpr. post iram prægressam in intestina infusa, facile Diarrhœas excitat.

6 Bile e contra retenta & non rite secreta, crudior & viscidior chylus generatur ad obstructiones glandularum meseraicarum producendas maxime pronus.

4. *De Secretione Muci.*

I. *Definitio.* Mucus est excrementum ut pl. album consistentiæ spissioris, ex aquosis terreo-salinis & mucido pinguibus particulis constans, in variis locis secretum & in certas cavitates infusum.

II. *Differentia.*

1 Ratione *loci*, alius in capitis variis partibus, alius in ventriculo & intestinis, alius in vesica generatur.

2 Ratione *consistentiæ*, alius fluxilis magis, alius vero magis spissus est.

III. *Materia:* Sunt partes terreo-salinæ, mucido pinguibus immersæ, quibus aquæ portio diversa, pro majori vel minori muci spissitudine, admixta est.

IV. *Organum*, sunt

1 Membranæ glandulosæ Narium ac Sinuum sphænoideorum, Ethmoideorum & Frontalium.

2 Glandulæ Ventriculi & Intestinorum, mucum talem continuo secernentes.

3 Glandulæ Vesicæ.

V. *Causa efficiens*, est pariter Natura, quæ glandularum modo dictarum ope mucum, fluxilitatem humorum turbantem, continuo e Massa sanguinea removet.

VI. *Usus*

1 Ut fluxilitas sanguinis ad secretiones necessaria conservetur.

2 Ut viscerum secretoriorum obstructiones præcaveantur.

3 Ut narium membrana mucosa tali materia obducta ab injuriis externis, Ventriculus vero, Intestina ac Vesicæ tunica interiora læsione muniatur.

VII. *Observationes.*

1 Quo magis ad Phlegmaticum temperamentum inclinant subjecta, eo major in iisdem muci generatur quantitas.

2 In subjectis junioribus semper major muci deprehenditur copia.

3 In senibus ob fibrarum torporem insignis quoque muci producitur quantitas.

4 Aer crassus, humidus & frigidus humores condensando corpora maxime disponit ad copiosiorem muci generationem.

5 Satius est mucum generari & excerni e capitis variis partibus, quam e glandulis asperæ arteriæ.

De Secretione & Excretione fecum alvinarum.

I. *Definitio:* Feces alvinæ sunt excrementa corporis consistentiæ crassæ, coloris flavi vel fusci, fœtida, ex reliquiis ciborum, bile, partibus mucosis aliisque ad intestina depositis nata, & per alvum excreta.

II. *Differentia.*

1 Ratione *Consistentiæ*, aliæ sunt consistentiæ spissioris, aliæ magis sunt mollas aut fluidæ pro diversitate ætatum, temperamentorum, assumptorum &c.

2 Ratione *Coloris*, dum magis vel minus ad flavedinem tendunt.

3 Ratione *Fœtoris*, quatenus aliæ pro subjectorum & assumptorum diversitate magis vel minus fœtent.

III. *Materia*

1 Reliquiæ ciborum digestorum post chyli ingressum in vasa.

2 Partes biliosæ reliquiis istis admixtæ.

3 Portio muci intestinorum.

4 Partes crassiores salivæ & succi Pancreatici.

IV. *Organum.*

1 *Secretionis*, sunt omnes partes quæ humores excrementitios ad intestina deponunt, ut ibidem cum reliquiis alimentorum misceantur: uti sunt glandulæ salivales, Ventriculi, Intestinorum, Hepar & Pancreas.

2 *Excretionis* sunt intestina, omnes hasce partes excrementitia excipientia & motu peristaltico ad anum usque propellentia.

V. *Causa efficiens.*

1 *Secretionis* est Natura, quæ humores varios excrementitios, ope variorum organorum a reliquis humoribus separatos, ad intestina tanquam communem cloacam deponit.

2 *Excretionis* est eadem natura, quæ beneficio motus peristaltici excrementa successive ad sphincterem ani usque propellit, per quem postmodum juncta spiritus cohibitione & fortiori pressione vi expelluntur.

VI. *Usus:* Ut corpus a sordibus variis ad intestina depositis & reliquiis ciborum junctis liberetur.

VII. *Observationes.*

1 In infantibus & Phlegmaticis excrementa alvina semper mollioris sunt consistentię, quam in aliis

2 E contra in Cholericis & Melancholicis magis sunt spissa.

3 Homines durioribus laboribus assueti feces alvinas

spissiores & in majori quoque copia excernunt.

4 Tempus excretionis pro subjectorum diversitate variat, dum in aliis non nisi elapsis 24. horis, in aliis vero citius, in aliis tardius feces excernuntur.

5 Quo magis homines proni sunt ad alvum liquidam, eo facilius Diarrhœis corripiuntur & contra.

6 Quo plus ciborum diversorum assumunt homines, eo magis fœtent excrementa.

De Secretione humorum utilium.

De Secretione Lymphæ ejusque motu.

I. *Definitio.* Lympha est humor laudabilis sanguinis Massæ primo junctus, postea vero in variis organis secretus, ex partibus aquosis & gelatinosis constans, partium nutritioni dicatus.

II. *Differentia.*
1. *a Lympha* sanguinis, quæ massæ humorum adhuc juncta est, cum e contra hæc, de qua sermo est, in peculiaribus vasis contenta sit.
2. *a Sero*, quod est partium excrementitiarum, ad conservationem corporis inutilium, colluvies, Lympha vero est omnibus consentientibus liquor laudabilis & nutritius.

III. *Materia*, sunt
1 Partes laudabiles *aquosæ* ad fluxilitatem lymphæ facientes, quibus
2 multæ partes *gelatinosæ* nutritiæ subpingues &
3 paucæ *salinæ*, aquosarum & pinguium mixtionem promoventes, admixtæ sunt.

IV. *Organum.*
1. *Secretionis*, quod nondum adeo detectum est ab Anatomicis, probabiliter tamen sunt vel glandulæ exilissimæ, vel pori tantum partium, e quibus lympha in vasa tenuissima & exilissima infunditur.
2 *Motus*
a Glandulæ conglobatæ hinc inde impr. vero in mesenterio conspicuæ, quæ beneficio fibrarum lympham conquassando ejus fluxilitatem conservant & simul motum per vasa promovent.
b Arteriæ, quæ ubique vasa lymphatica comitantur & pulsu continuo lymphæ cursum facilitant.
c Motus partium vasa lymphatica ambientium tonicus.
d Valvulæ, recursum lymphæ ad partes impedientes, motum vero versus interiora promoventes.
e Ipsa quoque *vasorum lymphaticorum conformatio*, dum summe angusta sensim sensimque ampliora redduntur, ad motum lymphæ aliquid confert.

V. *Causa efficiens*: Est natura corporis conservatrix, quæ ope partium ante recensitarum lympham sanguini mixtam in variis partibus separat, & in peculiaria vasa receptam partim in receptaculum chyli, partim in vas collare majus, prope insertionem ductus Thoracici in venam subclaviam eum quidem in finem infundit, ut partibus nutritiis aliquo modo privata iisdem denuo imprægnetur, & novas nutriendi vires acquirat.

VI. *Usus.*
1 Ut partibus suis gelatinoso-aqueis partes omnes nutriat, irriget, & in debita flexilitate conservet.
2 Ut humoribus aliis nutritiis, Lymphæ scil. nervorum, Lacti ac Semini fundamentum præbeat.

VII. *Observationes.*
1 Lympha generatur ex chylo laudabili; quo plus enim cibi evpepti largiuntur chyli, eo major lymphæ producitur copia & eo melius etiam nutritio succedit.
2 Motus corporis multum confert ad fluxilitatem & motum lymphæ, unde in sedentariis facile ejus stagnationes sequuntur.
3 Vasa Lymphatica in omnibus partibus reperiri probabile est, quoniam sanguis arteriosus, copiosa lympha permixtus, nutritionis gratia ad omnes partes fertur.

2. De Secretione Lymphæ nervorum.

I. *Definitio*: Lympha sive fluidum nerveum est lymphæ subtilissima pars in corticali cerebri substantia secreta & vel in tubulos medullaris substantiæ, vel in interstitia eorum infusa, nervorum irrigationi, flexilitati & nutritioni inserviens.

II. *Differentia*, Succus nervorum a reliqua lympha differt.
1 Ratione *loci* continentis, quatenus stricte sic dicta lympha in ejusdem nominis vasis, hæc vero vel in nervorum tubulis subtilissimis, vel interstitiis eorum continetur.
2 Ratione *consistentiæ*, fluidum enim nervorum magis subtile est quam reliqua lympha.
3 In seipso etiam differt ratione *loci secretionis*, dum pars fluidi nervorum in cerebro, pars vero in medulla oblongata secernitur.

III. *Materia*. Est lympha ex partibus aquoso-salinis constans, quæ per arteriarum carotidum ramificationes quaqua versum per totum cerebrum & quidem ad ejus substantiam corticalem lata, ibidem a reliquis humoribus secernitur.

IV. *Organum*.
1 *Secretionis*
a Est *cerebrum* & potissimum ejus substantia corticalis, sive cineritia, medullarem ambiens.
b Medulla spinalis, in qua inverso ordine cineritia substantia a reliqua circumdata, fluidum hocce separat.
2 *Distributionis*
a Nervi, liquorem secretum excipientes.
b Meninges cerebri.

V. *Causa efficiens*: Est Anima sive Natura omnium actionum præses, quæ non solum secretionem lymphæ nervorum in cineritia cerebri & medullæ spinalis substantia peragit, sed etiam per nervos eandem, concurrente meningum motu constrictorio, in nervos impulsam in universum corpus & inpr. in partes sensui & motui inservientes, distribuit.

VI. *Usus*.
1 Ut per continuum huncce lymphæ influxum nervorum flexilitas & turgescentia conservetur.
2 Ut ejus ope nervi nutriantur.
3 Ut Organa sensuum & motus in debito vigore permaneant.

VII *Observationes*.
1 Lymphæ nervorum existentiam probant experimenta a Bidloo instituta, vid. *Exerc. Anat. Chir. I. p. 3.*
2 Motum meningum & influxum fluidi in nervos esse præcipuam motus tonici sive constrictionis & relaxationis partium causam, probant experimenta Baglivjana, quando scil. nimiam nervorum stricturam sequuntur Convulsiones, relaxationem vero Paralyses.

3. De Secretione Lactis.

I. *Definitio*: Lac est liquor albus, pinguis, spissioris consistentiæ, ex partibus seroso-salinis pinguibus ac caseosis constans, in mammis muliebribus ex sanguine secretus & fœtus nutritioni dicatus.

II. *Differentia*.
1 Ratione *consistentiæ*, aliud est fluidum magis & serosum, uti Colostrum, aliud magis spissum.
2 Ratione *coloris*, aliud est pallidum, aut ad cœruleum colorem tendens, aliud magis album pro temperamentorum diversitate.
3 Ratione *saporis*, aliud magis, aliud minus est dulce.

III. *Materia* ex qua est lympha multis particulis chylosis imprægnata, id quod partim ex sapore, partim ex colore, partim ex alimentis multum chyli & lactis quoque suppeditantibus, probatur. Resolutio vero docet præterea ei inesse,
1 *Serum* sive partes aquosas reliquarum vehiculum.
2 *Pinguedinem*, quam cremor lactis & butyrum ex lacte productum probant.
3 *Mucilaginem* & partem terrestrem post separationem a sero in caseum abeuntem.
4 *Sal* in sero contentum post evaporationem remanens.

IV. *Organum*.
1 *Secretionis*, sunt glandulæ mammarum conglomeratæ, in quibus sanguinis partes chyloso-lymphaticæ a reliquo sanguine per modum transcolationis separantur.

2 *Asser-*

2 *Asservationis*, sunt ductus lactiferi mammarum glandulis adhærentes, lac secretum excipientes, & versus papillam ampliores redditi asservantes, unde etiam lac in iisdem contentum majorem, dimittendo partes aquosas, acquirit spissitudinem.

3 *Execretionis*, sunt papillæ sive ductus lactiferi angustiores redditi & ipsas papillas constituentes, e quibus lac secretum & aliquandiu asservatum suctione elicitur.

V. *Causa efficiens*: Est Principium vitale sive Natura, quæ post partum sanguinem partibus nutritiis imbutum, antea ad uterum fœtus nutriendi gratia fluentem, partes inferiores inpr. vero uterum constringendo, versus superiora & præcipue ad mammas dirigit, ut in illis materia gelatinoso-chylosa secreta fœtus nutritioni inserviat. Quare etiam si non immediate post partum, paucis tamen elapsis diebus mammæ, ut plurimum non sine insigni molestia intumescunt, ac motus sanguinis ad mammas manifeste sentitur.

VI. *Usus*.

1 Ut primum lac, Colostrum dictum, meconium, sive materiam mucosam in intestinis fœtus post partum hærentem, partibus suis seroso-salinis evacuet, & intestina abstergat.

2 Ut infantis nati nutritioni tamdiu, donec alios cibos ferre queat, inserviat.

VII. *Observationes*.

1 Lactis generatio non raro etiam ante partum observatur.

2 Lactis effluxus spontaneus mammis gravidarum sæpius vel fœtus debilitatem, vel abortum futurum indicat.

3 Lac sæpius vagientibus infantibus aut circa ordinarium lactandi tempus effluit.

4 Nihil magis lactis generationem impedit, aut generati dissipationem promovet, quam terror.

5 Fœminæ fere ordinarie motum lactis ab axillis ad mammas sentiunt.

6 Quo rarius infantes mammis apponuntur, eo citius lac disparere solet.

7 Lac antea copiosum subito disparens, non raro mortem infantis instantem indicat.

4. *De Secretione Seminis*.

I. *Definitio*: Semen est liquor laudabilis ex optimis sive gelatinoso-chylosis partibus in testibus secretus, ad prolis generationem necessarius.

II. *Differentia*.

1 Respectu *quantitatis*, in aliis in majori, in aliis vero minori copia generatur.

2 Respectu *consistentiæ*, in aliis magis, in aliis minus fluidum est.

3 Quo ipso intuitu etiam a liquore *prostatarum* limpido, vehiculum vero semini præbente, differt.

III. *Materia*: Est portio lymphatico-chylosa sanguinis subtilior, quod exinde apparet, quia cibi, multum chyli laudabilis continentes, seminis generationem, si modo partes sunt legitime constitutæ, admodum promovent, &c. e contrario deficientibus alimentis sufficientibus seminis productio impeditur, juxta tritum illud: *sine Cerere & Libero friget Venus*.

IV. *Organum*.

1 *Secretionis*, sunt testes scroto inclusi, & quidem specialiter eorum substantia glanduloso-vasculosa, sive congeries vasculorum tenuissimorum miro ordine complicatorum, ex arteriis spermaticis prodeuntium, in quibus scil vasculis, ex lympha per arterias spermaticas infusa semen elaboratum & per miram illorum vasculorum longitudinem latum, majus acquirit robur.

2 *Asservationis*, sunt vesiculæ seminales in quas semen per Epididymes, vasa deferentia emittentes, infunditur, & in iisdem usque ad emissionis tempus asservatur: in hisce propter moram dum partes subtiliores aquosæ avolant, majorem acquirit spissitudinem.

3 *Emissionis* sive Ejaculationis est membrum virile legitime constitutum & ad sufficientem erectionem aptum, speciatim vero urethra, quæ in coitu spasmodice in parte ejus posteriore contracta, semen orgasticum ex vesiculis seminalibus in eandem expressum, una cum liquore prostatarum, insigni & convulsivo impetu expellit.

V. *Causa efficiens*. Secretionis, asservationis & emissionis vera causa est Natura, quæ beneficio glandularum testium semen e sanguinis portione summe laudabili separat, & ad legitimum tempus in vesiculis seminalibus, ad hoc negotium summe aptis, asservat, ac tandem in coitu, roboratis partibus ad emissionem necessariis, iisque magna vi constrictis, semen turgescens & hoc ipso ad generationem magis dispositum, per urethram in sinum muliebrem effundit.

VI. *Usus*: Ut emissione seminis in Arvum Naturæ genus humanum propagetur.

VII. *Observationes*.

1 Quo magis pendulum & flaccidum est scrotum, eo minor etiam seminis generatur quantitas.

2 Quo magis acre & calidum est semen, eo magis etiam ad Venerem stimulat, & contra.

3 Quo magis proni sunt homines ad Venerem, eo major etiam seminis, ceteris paribus, est proventus.

4 Testes insigne corpori robur conciliare exinde apparet, quod animalia castrata tanto vigore non polleant, ac non castrata.

5 Præstantia viri in veneris negotio, non ex membri virilis, sed ex testiculorum magnitudine æstimanda est.

5. *De Secretione Salivæ*.

I. *Definitio*: Humor salivalis est liquor laudabilis, in variis glandulis tam in ore, quam circa illud sitis secretus, ciborum digestioni & resolutioni dicatus.

II *Differentia*.

1 Alia est satis fluida, inpr. quæ ex glandulis sublingualibus, maxillaribus & parotidibus fluit.

2 Alia minori fluxilitate gaudet, uti saliva glandularum buccarum.

3 Alia denique spissior est, qualis est saliva tonsillarum.

4 Saliva differt a sputo; hoc enim spissius & ab aere alteratum, adeoque parvi usus est, cum e contra saliva fluxilitate insigni gaudeat, & in solvendis cibis magnum habeat usum.

III. *Materia* sunt

1 Partes *aquosæ* in insigni quantitate reliquis vehiculum præbentes.

2 *Lymphaticæ*, quas evaporatio, gelatinosum quid relinquens, demonstrat,

3 *Salinæ* acres reliquis immersæ, quarum tamen adeo exigua est quantitas, ut uncia salivæ vix tria grana salis in se contineat, quod itidem evaporatio probat,

IV. *Organum* Sunt glandulæ variæ, sitæ

1 In Oris cavitate, quales sunt:

a Glandulæ Buccarum.

b ------ Sublinguales.

c ------ Palatinæ.

d ------ Tonsillæ.

e Uvula, quæ omnes immediate salivam partim per breves ductus, partim per poros in oris cavitatem emittunt.

2 Extra Oris cavitatem

a *Maxillares* internæ

b *Parotides*, quæ mediate per ductus proprios, illæ scil. per ductum Warthonianum, versus mentum progredientem & ad gingivas in papillam terminantem, hæ vero per ductum Stenonianum prope dentes molares secundos salivam in oris cavitatem infundunt.

c *Glandulæ Oculorum & Aurium*, quarum lympha quoque ad oris cavitatem fluit, postquam suo jam functa est officio in oculis & auribus.

V. *Causa efficiens* est Natura, quæ per varios ductus salivam in glandulis secretam, oris cavitati ad certos fines infundit.

VI. *Usus*.

1 Ut inserviat ciborum resolutioni in ore.

2 Ut promoveat deglutitionem.

3 Ut interiora Oris humectet.

4 Ut linguę volubilitatem conservet & loquelę inserviat.
5 Ut papillas linguæ nerveas humectando gustum promoveat.

VII. *Observationes.*
1 Saliva tempore masticationis & deglutitionis majori copia ad oris cavitatem fluit.
2 Idem major fluxus etiam sub aspectu ferculorum gratorum, aut audito interdum saltem eorum nomine observatur.
3 Saliva laudabilis sæpius ob malam consuetudinem non sine detrimento corporis exspuitur.
4 In infantibus dentientibus saliva in insigni copia affluens gingivas emollit, & dentitionem promovet.
5 Saliva ab aere corrupta aut viscida reddita, melius expuitur, quam deglutitur.
6 Quo magis glutinosa seu viscida est saliva, eo minus ad ciborum resolutionem aliosque usus est apta.

6. De Secretionę Succi Pancreatici.

I. *Definitio*: SUccus Pancreaticus est liquor limpidus, salivalis efficaciæ, in Pancreate e sanguine arterioso secretus & in intestinum duodenum vel jejunum infusus, ciborum ulteriori resolutioni & digestioni inserviens.

II. *Differentia.*
1 Ratione *quantitatis*, cujus respectu major in subjectis humidioribus quam siccioribus generatur copia.
2 Ratione *fluxus*, quamvis enim cum continuo ad intestina fluere probabile sit, videtur tamen tempore digestionis majori quantitate effundi in intestina.

III. *Materia*: Eadem esse videtur ac Salivæ, aquea scil. gelatinosa & salina acris.

IV. *Organum.*
1 *Secretionis* est Pancreas ejusque glandulę variæ.
2 *Excretionis* sunt ductus minores in majorem terminantes, e quo in intestinum infunditur.

V. *Causa efficiens* est Natura, quæ conservationi corporis intenta, ope succi pancreatici, e Pancreate mediantibus fibris expressi, ciborum ulteriorem resolutionem peragit, ut chylus eo commodius vasa ingredi queat, extra vero illud tempus per infusum liquorem fibras emollit ac motum peristalticum promovet.

VI. *Usus.*
1 Ut cibos, in ventriculo jam resolutos, ulterius diluat & digestionem augeat.
2 Ut bilis cysticæ, tempore digestionis ad intestina fluentis acrimoniam temperet.
3 Ut intestina extra tempus digestionis emolliat & lubrica reddat, ac hoc ipso fecum alvinarum excretionem adjuvet.

VII. *Observationes.*
1 Succum pancreaticum non esse acidum, nec cum bile alcalina effervescere, Recentiores contra Sylvianos variis rationibus & experimentis demonstrarunt.
2 Probabile videtur succum pancreaticum fermentationem alimentorum in ore & ventriculo inceptam promovere.

De Nutritione.

I. *Definitio*: NUtritio est actio vitalis, qua mediante nutrimentum, in diversis corporis partibus sufficienter elaboratum ac per arterias pulsu cordis ad partes latum, iisdem, in locum ejus, quod per varias secretiones deperditum erat, apponitur ac hoc modo corpus conservatur.

II. *Differentia.*
1 Alia est proprie sic dicta *Nutritio*, quando ea tantum nutrimenti quantitas partibus apponitur, quanta ad conservationem corporis ejusque partium requiritur.
2 Alia vero vocatur *Auctio*, quando insignis materiæ nutritiæ copia partibus infunditur, ut non solum quoad longitudinem ad certum usque tempus, sed etiam quoad crassitiem corpus augeatur.

III. *Materia.*
1 *Proxima* est lympha laudabilis e chylo beneficio motuum & digestionum producta.
2 *Mediata* est chylus bonæ notæ in variis partibus elaboratus.
3 *Remota* sunt alimenta ab appetitu indicata & in ore, ventriculo & intestinis ita præparata, ut chylus exinde extrahi possit. De quibus omnibus mox agetur.

IV. *Organum.*
1 *Cor*, cujus motu sanguis ad partes propellitur.
2 *Pulmones*, sanguinis fluxilitatem & faciliorem nutrimenti e sanguine secessum promoventes.
3 *Arteriæ*, per quas in universum corpus materia nutritia vehitur.
4 *Pori* arteriarum capillarium, aut earum juxta alios oscula aperta, e quibus nutrimentum in partium poros impellitur.
5 *Fibræ* partium debito tono gaudentes, ut nutrimentum servare queant, quod novus a tergo sequens succus nutritius altius in partium poros protrudit.

V. *Causa efficiens* est Natura, quæ materiam nutritiam, ope ante dictorum organorum ad partem latam, proportionata quantitate in omnes partes distribuit, & unicuique convenientem materiam assimilat, ita ut non solum omnium partium debita structura, sed etiam mutua proportio conservetur.

VI. *Usus.*
1 Ut in locum per excretiones varias deperditarum partium novum nutrimentum apponatur, & corpus hoc modo in vigore conservetur.
2 Ut corporis auctio ad debitam usque longitudinem promoveatur.

VII. *Observationes.*
1 Quo humidiora sunt corpora & quo magis porosa, eo facilius etiam succedit nutritio, & contra.
2 Meditationes & speculationes continuæ, uti alias actiones vitales, ita quoque nutritionem impediunt.
3 Præmaturum corporis augmentum non raro brevem vitæ universalem ambitum portendit.
4 Superfluum corporis nutrimentum hinc inde in varias partes deponitur & constituit pinguedinem.

De Appetitu.

I. *Definitio*: APpetitus est stimulus naturalis, quo impellimur ad victum quærendum, ut id, quod deperditum erat per varias excretiones, iterum restituatur: sive est voluntas edendi & bibendi.

II. *Differentia.*
1 Alius est appetitus *solidorum* sive *ciborum*, & vocatur *Fames*.
2 Alius vero est *liquidorum* sive *potus* quem *Sitim* appellant.

III. *Sedes* sive locus, est ventriculus & impr. juxta plerorumque sententiam ejus orificium sinistrum, ubi talis sensus appetitus quam maxime deprehenditur.

IV. *Causa efficiens*, est Natura sive Anima, quod probatur:
1 Quia homo sibi ipsi conscius est se sentire appetitum & habere voluntatem edendi & bibendi, quam ob causam quoque anxie cibum & potum quærit.
2 Quia præsente appetitu ciborum selectum, qui judicium & animæ rationalis concursum præsupponit, instituit, sive alios præ aliis magis eligit.
3 Quia ventriculo cibis repleto & appetitu sedato, audito saltem grati ferculi nomine, appetitus statim denuo excitatur.
4 Quia animo aliis rebus intento appetitus non excitatur.
5 Quia animi affectus graviores & mentis perturbationes appetitum etiam præsentem momento citius tollunt. Plura vide in *Physiol. nostra Cap. IV. Membr. IV. Artic. II. Punct. I.*

V. *Usus*: Ut homines sensu hocce instigentur ad quærenda alimenta, quo per ea corpus conservetur.

VI. *Observationes*:
1 Appetitus in junioribus ordinarie est major quam in adultis.
2 Qui laboribus durioribus corpus exercent, appetitu majore gaudent.
3 Appetitus sæpius sequitur solam consuetudinem.

4 Cibi

4 Cibi cum appetitu sumpti melius digerunt & nutriunt quoque, quam alii.
5 Post morbos bene solutos appetitus admodum vigere solet: Natura enim hoc tempore resarcire intendit, quod durante morbo amisit.
6 Robur ventriculi non semper ex appetitu æstimandum est, sed potius ex digestione & nutritione.

De Materia Nutritionis.

I. *Definitio*: MAteria nutritionis sunt alimenta varia, succum nutritium continentia, corporis conservationi dicata.
II. *Differentia*.
1 Alia sunt solida, quæ *Cibi* audiunt.
2 Alia sunt liquida, quibus *Potus* nomen datur, de quibus in Diæta sermo erit.
3 Alia desumuntur ex Regno Vegetabili, Alia ex Animali, alia ex Minerali, quæ tamen paucissima sunt.
III. *Usus*: Ut remote inserviant corporis nutritioni.

De Præparatione Ciborum in Ore sive Masticatione.

I. *Definitio*: MAsticatio est actio naturalis, qua mediante cibi solidi dentium ope inciduntur, conteruntur, comminuntur & in subtilem pollinem rediguntur, ut postmodum eo facilius in intestinis Chyli fieri possit extractio.
II. *Organum*.
1 *Maxilla* superior immobilis & inferior mobilis, quibus dentes diversi sunt infixi.
2 Dentes *Incisores*, *Canini* & *Molares* ex ossea & hanc ambiente saxea sive lapidea durissima & albissima substantia constantes, qui incidendo, confringendo & comminuendo cibos, concurrunt ad masticationem.
3 *Lingua*, quæ cibos distribuit, & in uno oris latere masticatos excipit, ac alterius lateris dentibus ulterius comminuendos offert.
II. *Causa efficiens* est Natura, quæ motu voluntario maxillæ inferioris cibos per labia assumptos dentium ope infringit, incidit & comminuit, &, quo hæcce resolutio eo facilius contingat, salivam per ductus varios inter masticandum majori copia in oris cavitatem infundit.
IV. *Usus*: Ut cibi duriores aut crassioris consistentiæ per dentes comminuti & mediante saliva admodum resoluti, ad chylificationem apti reddantur.

De Deglutitione.

I. *Definitio*: DEglutitio est actio naturalis, qua mediante cibi in ore masticati a lingua excepti, & in Oesophagum dilatatum lati, mediante motu Oesophagi in ventriculum protruduntur.
II. *Organum*.
1 *Lingua*, quæ actum deglutitionis incipit, & cibos exceptos, dum ope musculorum retrahitur, ad œsophagum deponit.
2 *Oesophagus*, qui per musculos dilatatus cibos excipit, ac postea constrictus ope fibrarum muscularium eos sensim in ventriculum protrudit.
III. *Causa efficiens*. Est Natura, quæ motu linguæ voluntario cibos in ore præparatos ad œsophagum & hujus motu ad ventriculum promovet, ut ibidem ulterius digerantur.

De Præparatione alimentorum in ventriculo & intestinis sive de Chylificatione.

I. *Definitio*: CHylificatio est actio vitalis, cujus ope alimenta assumpta & in ore præparata in ventriculo & intestinis resolvuntur, ita ut purum ab impuro separetur & chylus in vasa recipiatur.
II. *Differentia*.
1 Chylificatio modo est celerior, modo est tardior respectu assumptorum.
2 Ratione temperamentorum cibi quoque citius vel tardius digeruntur.
III. *Organum*.
1 *Ventriculus*, viscus infimi ventris capacissimum ex variis membranis constans, ciborum receptioni & resolutioni dicatum, ac duobus orificiis superiori scil. cibos recipiente & inferiori eos emittente, instructum.
2 *Intestina*, iisdem cum ventriculo tunicis gaudentia, & inpr. tenuia Duodenum scil. Jejunum & Ileon, crassa enim, Cæcum, Colon & Rectum fecibus recipiendis inserviunt.
3 *Vasa lactea*, quæ maximam chyli partem per intestinorum poros transcolatam recipiunt, & hinc post pastum chylo etiam turgida, in animalibus recenter enecatis, conspiciuntur, extra vero tempus illud lympham vehunt: ne vero ad intestina redeat chylus, valvulæ obstant.
4 *Vasa Mesaraica*, quæ probabiliter quoque chyli portionem quandam absorbent;
a quod in pennatis, vasis lacteis carentibus, chylus e vasis mesaraicis resorbeatur ac flatus in intestina immissus in vasa mesaraica penetret.
b quod vasorum mesaraicorum magna sit copia, & quidem longe major, quam quæ ad privatum intestinorum usum requiritur.
c quod sanguis venarum mesaraicarum post pastum chylo tinctus appareat. vid. *Physiol. Cap. IV. Membr. IV. Art. II. Punct. III.* §. 19. 20.
5 *Glandulæ Mesenterii*, ad quas chylus e vasis lacteis receptus tendit, & harum motu constrictorio non solam in fluxilitate debita conservatur, sed etiam per reliqua ex iisdem prodeuntia vasa, ad receptaculum ut chyli promovetur.
6 *Receptaculum chyli* sive cisterna lactea, in quam non solum chylus, sed omnis a partibus infra diaphragma sitis reflua lympha infunditur.
7 *Ductus Thoracicus* a receptaculo ad venam subclaviam ascendens, per quem chylus motu arteriarum ac diphragmatis & a lympha, novoque a tergo premente chylo, continuo versus superiora urgetur, descensum vero ejusdem impediunt valvulæ.
IV. *Causa efficiens* est Natura, quæ beneficio organorum modo dictorum ac ope deglutitæ salivæ, lymphæ gastricæ ac in intestinis affluentis succi pancreatici & bilis fermentationem resolutoriam in ore inceptam continuat, ac hoc modo efficit ut e Massa digestorum alimentorum e ventriculo expulsa, & ope motus peristaltici per intestina protrusa chylus in vasa relictis sordibus, transcolari queat.
V. *Usus*.
1 Ut alimenta ad vitam necessaria debito modo præparentur & resolvantur.
2 Ut sordes inutiles removeantur, &
3 Ut pars laudabilis a vasis recipiatur.
4 Ut succus nutritius in sanguine per chylum restituatur, ac hoc modo nutritio peragatur.
VI. *Observationes*.
1 Omnes cibi bene masticati facilius digeruntur, quam non sufficienter masticati.
2 Quo magis viscidi sunt cibi, eo difficilius digeruntur.
3 Meditatio post sumptos cibos turbat digestionem.
4 Cibi nimio potu diluti, laudabilem chylum non præbent.
5 Somnus post prandium in junioribus Phlegmaticis & Senibus promovet digestionem.

De Vita & Sanitate.

I. *Definitio*.
1 *Vitæ*: Vita est corporis ad putredinem respectu mixtionis admodum proni per motum generaliter, specialiter vero per remotionem inutilium, utilium vero appositionem, conservatio.
2 *Sanitatis*. Sanitas est omnium actionum integritas a legitima partium organicarum, & fluidarum constitutione & a principio vitali, omnes actiones decenti ordine, tenore & tempore instituente, originem trahens.
II. *Differentia*.
1 *Vitæ*, hæc considerari potest

a qua-

a quatenus a nullis moleſtis cauſis turbatur.
b Quatenus non niſi cum inſignis moleſtiis protrahitur, adeoque eſt vel ſana vel morbida.
c Quatenus brevi tempore finitur, in aliis vero ad 80. vel centum annos extenditur.

2 *Sanitatis*.
a Alia eſt *perfecta*, quando nulla actionum tam vitalium quam animalium læditur, quæ tamen admodum eſt rara.
b Alia eſt *imperfecta*, quando ſalvis actionibus vitalibus, in animalibus obſervatur defectus.

III. *Cauſa efficiens*.
1 *Principalis*, eſt Principium vitale ſive *Natura* motus omnes ad corporis integritatem conſervandam dirigens.
2 *Inſtrumentalis*, ſunt motus cordis, reſpiratio & motus tonicus circulum ſanguinis producentes, ac partes quædam ſolidæ ſive viſcera, humores tam utiles quam inutiles e reliqua humorum maſſa removentes & hinc corpus conſervantes, de quibus in ſuperioribus jam dictum eſt.

IV. *Signa*.
1 Conformatio omnium partium legitima ætati & ſexui reſpondens.
2 Habitus corporis neque ſtrictus neque laxus nimis, ut ſanguis in debita proportione per partes exteriores ferri poſſit.
3 Pulſus cordis vegetus & æqualis, Temperamento & ætati reſpondens.
4 Reſpiratio neque nimis velox, nec nimis tarda, ſed æqualis & libera, niſi cauſæ externæ hanc æqualitatem forſan turbaverint.
5 Æqualis partium omnium & ſingulorum nutritio, ita ut conſueta inter illas proportio ſervetur.
6 Appetitus conſtans ſolitorum ciborum, nullaque eorum uſum frequens moleſtia, ſed potius refocillatio.
7 Sitis ciborum aſſumptorum proportioni reſpondens, intermedio vero tempore non niſi a cauſis manifeſtis excitata.
8 Fecum alvinarum ſufficienti copia ac certo & conſueto tempore contingens excretio.
9 Earundem color flavus, conſiſtentia craſſa, fœtor tolerabilis.
10 Urina quantitate non excedens, ſed potulentorum aſſumptorum quantitati præter propter reſpondens.
11 Color ejuſdem ut plur. citrinus vel aurantii coloris, pro temperamentorum & ætatum reſpectu, nullo ſenſibili fœtore, ſed potius fracedine quadam imbuta, clara, diaphana, nulla præter nubeculam rariorem contenta exhibens, ac præterea certis temporibus ſine ulla moleſtia emiſſa.
12 Sudor neque quantitate excedens aut deficiens, neque graveolens aut acris, ſed matutinus, lenis tamen poſt peractas digeſtiones, interdiu vero non niſi præſentibus cauſis externis fluens.
13 Saliva juſta quantitate ac conſiſtentia gaudens & hinc ad lubricandas partes oris internas & reſolutionem ciborum apta.
14 Muci neque e naribus neque e faucibus ſenſibilis excretio, niſi in ſubjectis admodum phlegmaticis & junioribus.
15 Vox clara, libera e faucibus ſatis madidis progrediens, ac linguæ volubilitas, & juſta conformatio loquelæ facilitati inſerviens.
16 Somnus placidus, nullis gravibus inſomniis turbatus, corpus laboribus fatigatum refocillans.
17 Vigor corporis & alacritas ad actiones peragendas, & abſentia ſubitaneæ poſt labores aut motum fatigationis.
18 Senſuum internorum uſus liber, memoriæ majus vel minus robur, judicium conſtans pro ſubjectorum diverſitate.
19 Acies ſenſuum externorum tempramentorum differentiæ reſpondens.
20 Animus tranquillus & ad animi affectus graviores minus propenſus.
21 Ad generandum habilitas, in ſexu ſcil. maſculino
a juſta partium genitalium conformatio,
b ſeminis legitima elaboratio, aſſervatio &
c debito tempore emiſſo.
22 In fœminino vero ſexu
a præter legitimam partium genitalium ſtructuram
b juſto tempore Menſium eruptio, eorundemque ſingulis menſibus continuatio.
c Conceptio ſine gravibus incommodis.
d fœtus ad definitum terminum geſtatio &
e ejus naturalis ſine inſigni difficultate excluſio.
f Secundinarum matura excretio,
g Lochiorum fluxus legitime ſuccedens &
h Mammarum juſta ad lactis generationem & lactandum diſpoſitio.

V. *Obſervationes*.
1 Hominis conſideratio Phyſica, in Phyſica quidem ſua non caret utilitate, in Praxi vero exiguam vel nullam habet.
2 Qui corpus tantum conſiderant, inſigniter quidem Phyſicam & Anatomiam augent, Medicinam vero parum promovent.
3 Vitæ vero & Sanitatis vera conſideratio maxime neceſſaria eſt Medico, qua ſi deſtituitur, non poteſt non graviter in Pathologia & Praxi hallucinari.

De Differentia Corporis & actionum ſecundum Ætates, Sexum & Temperamenta.

1. *De Ætate*.

I. *Definitio*: Ætas eſt certa vitæ periodus, ſeptenarium annorum numerum obſervans, in qua ut plurimum notabiles corporum & actionum fiunt alterationes.

II. *Diviſio in*
1 *Incrementum*, quod ſub ſe complectitur in tribus ſeptenariis Infantiam, Pueritiam & Adoleſcentiam.
2 *Conſiſtentiam*, Juventutem, Ætatem virilem & Conſiſtentem ſub ſe comprehendentem & ad annum circiter quadrageſimum nonum ſe extendentem.
3 *Senectutem*, Viridem ſcil. Mediam & Decrepitam.

III. *Diverſitas corporis & actionum in*
1 *Infantia*: Corpus tenellum, humidum, fibrarum flexilitas & ſenſibilitas, habitus corporis laxus, mollis & ob hanc cauſam impotentia ad ambulandum, defectus dentium, qui tamen primo & ſequentibus annis producuntur, ac corpus ſenſim ſenſimque firmatur & ad ambulandum diſponitur; loquela etiam antea nulla, tandem magis magiſque melius procedit. Pulſus celerior, ſecretiones & excretiones optime procedentes; ob leves tamen cauſas externas, inpr. quod diaphoreſin concernit, alterabiles; alvi ut plurimum laxitas, appetitus major, ſomnus profundus, ſenſuum externorum ab initio aliqualis habetudo; qui tamen ſucceſſu temporis magis firmantur. Mentis operationes in prima infantia admodum obſcuræ, memoria tamen ſuccedentibus annis ſatis firma, judicium vero debile: durat hæc vitę periodus ad annum uſque ſeptimum.
2 *Pueritia*: Corporis majus augmentum & robur, dentium inciſorum caſus novorumque productio, major firmitas habitus corporis, pulſus fortior, ſecretionum & excretionum laudabilis ſtatus, appetitus corporis incremento reſpondens & hinc major alacritas corporis & actionum, amor motus, ſenſuum vigor, memorię robur majus cum judicii incremento: abſolvitur hęc ętas ſecundo ſeptenario.
3 *Adoleſcentia*: In hac ętate magis notabiles occurrunt corporis & actionum alterationes, corpus magis eſt firmum & majori robore pollet, habitus corporis ſtrictior, pulſus vegetus, calor ſanguinis & corporis major, ſecretionum laudabilis ſucceſſus, vocis acutę in graviorem mutatio, primordia barbę, pilorum in pube eruptio, teſtium augmentum, membri antea flaccidi erectio, generatio ſeminis, pronitas ad venerem. In ſexu feminino preter pilos in pube erumpentes, Menſes ſingulis menſibus fluunt, ac mammę ſenſibiliter creſcunt. In utroque ſexu ſenſus interni magis fiunt firmi, ita ut adoleſcentes relictis puerilibus ad ſeria ſe convertant. Finito hocce paroxyſmo abſolvitur ut plur.

ut plur. corporis auctio quoad longitudinem, in quibusdam tamen ad vigesimum quartum extenditur.

4 *Juventus*: Incipit hæc anno vigesimo primo aut juxta alio vigesimo quarto, corpus in hac ætate jam sufficienter quoad longitudinem auctum, jam magis firmum & robustum redditur, ac quoad crassitiem quoque augetur, habitus corporis est strictior, calor major, pulsus vegetus & fortis, secretiones & excretiones laudabiliter procedunt, judicium est acre, memoria vero satis firma; jam quoque non amplius sibi *ipsi* vivit, sed sociam nactus, prolem generat, ac aliis in rebus civilibus inservit: durat hæc ætas consentientibus plerisque ad annum trigesimum quintum, quo tempore incipit

5 *Ætas virilis*: In hac fere semper idem corporis robur & actionum vigor observatur, pulsus est laudabilis & secretiones optime procedunt, Judicium magis viget quam memoria: absolvitur hæc anno quadragesimo secundo, quam immediate excipit

6 *Ætas consistens*: Hic quidem in multis corporis & actionum laudabilis est vigor, in multis tamen etiam notabile jam virium corporis observatur decrementum & inpr. in iis, qui molliter educati, corpus laboribus non exercuerunt; potentia generandi sensim sensimque imminuitur, membri flacciditas sequitur, & scrotum fit pendulum. In feminis vero Mensium fluxus cum generationis negotio cessat: Absoluta hac ætate succedit

7 *Senectus viridis*, quæ incipit anno quinquagesimo. In hac ætate illud notabile est, quod augmentum structuræ corporis cesset quod exinde elucescit, quod vulnera & læsiones partium in senibus longe tardius curentur, quam in junioribus, vigor præterea corporis perit, partes molles marcescunt & corugantur, tensuum & inpr. oculorum habetudo ac memoriæ & judicii imminutio sequitur, calor corporis imminuitur & copiosius mucus generatur: appetitus minor, somnus levis, dentes excidunt vel atteruntur, plerique cani calvi & fiunt.

8 *Senectus media*: Hujus initium est anno quinquagesimo septimo, quo ipso tempore vires magis magisque fatiscunt, ac actionum vigor decrescit: terminus hujus ætatis est annus sexagesimus tertius, quem *Chimactericum magnum* vocant.

9 *Senectus decrepita*: Hæc reliquam vitam complectitur, ac majus in ea virium decrementum deprehenditur, & uti in juniori ætate impotentia ad ambulandum, ita in hacce quoque observatur, cum memoriæ & judicii imminutione, ita quidem, ut non pauci perdito judicio pueris similes evadant; decrescunt itaque vires & corpus marcescit, donec anima relicto corpore ad cœlestia migret.

IV. *Usus* hujus doctrinæ.

1 Complectitur totam historiam hominis, adeoque Medico summe est necessaria.

2 Fundamentum præbet morbis ætatum & hinc in Pathologia maximæ est utilitatis.

2. *De Sexu*.

I. *Definitio*: Sexus est distinctio generis humani corporis & actionum, inpr. vero partium genitalium respectu.

II. *Differentia*, est.

1 *Masculinus*, in quo observantur habitus corporis strictus & durus, partes carnosæ & musculosæ robustæ, robur corporis insigne, pulsus cordis vegetus & fortis, calor partium validus, secretionum & excretionum laudabilis status, vox gravis, tempore pubertatis barba, membrum virile cum testibus scroto inclusis reliquaque generationis organa, semen tertii septenarii initio pro producenda prole elaborare incipientia. Animus firmus, constans & judicium acre.

2 *Femininus*, in quo deprehenditur habitus corporis laxior & mollis, cordis pulsus minus vegetus, vasa minora, major humorum in partibus porosis copia, ac non obstante fibrarum laxitate insignis sensibilitas, mammarum tempore pubertatis productio, fluxus Mensium (de quo mox specialius) singulis mensibus recurrens, organa genitalia conceptioni, fœtus gestationi & nutritioni accommodata, lactis post partum in mammis generatio, reliquarum secretionum laudabilis quidem status, facilior tamen quam in viris perturbatio. Animus inconstans, meticulosus, arrogans, ad venerem, otium, iram pronus, facilis excessus in animi pathematibus.

De fluxu Mensium.

I. *Definitio*. Fluxus Mensium est sanguinis in sexu fœminino singulis mensibus per mulierum genitalia a Natura instituta excretio, elapso secundo septenario incipiens & circa finem septimi cessans.

II. *Differentia*.

1 Respectu *quantitatis*, in aliis est largior, in aliis parcior pro subjectorum conditione.

2 Respectu *coloris*, sanguis excretus alius est floridus magis, alius coloris obscurioris.

3 Respectu *ordinis*, alius Lunæ phase exacte sequitur, alius vero intermedia observat tempora.

4 Respectu *motum* ad excretionem tendentium, qui in aliis magis, in aliis minus sunt sensibiles.

III. *Signa*.

1 Effluxus sanguinis singulis mensibus e genitalibus mulierum magis vel minus sincerus.

2 Quem præcedunt vel comitantur majores vel minores tensiones in abdomine & circa uterum, habitus corporis magis constrictus, vasa sanguine minus repleta, facies pallida & circulus lividus oculos interdum ambiens: in quibusdam observatur mammarum dura inflatio, itaut earum attactum non nisi cum insignibus doloribus ferre queant.

3 Appetitus in quibusdam prostratus, torpor corporis, animus fastidiosus.

4 Somnus interdum variis insomniis anxiis interruptus.

5 In quibusdam angustia præcordiorum & respiratio difficilis.

IV. *Subjectum*.

1 Feminæ, quæ pubertatis annos attigerunt, nec fætum in utero gerunt, & infantem lactant.

2 Juxta quosdam etiam Simiæ majores.

V. *Materia* est sanguis sincerus, reliquo sanguini respectu qualitati par.

VI. *Locus excretionis*.

1 *Vagina Uteri*, quod probarunt sectiones cadaverum a *Bohnio*, vid. *Ej. sd. Circul. pag.* 244. & *Bergero Physiol. pag.* 252. institutæ.

2 Specialiter vero *Venæ vaginæ*, ab hæmorroidalibus probabiliter ortæ. vid. *Physiol. nostr. Cap. IV. Membr. IV. Artic. I. Punct. XIII.*

VII. *Terminus*.

1 *a quo*: est ut plur. annus decimus quartus, quamvis interdum etiam maturius, interdum vero serius Menses erumpant.

2 *ad quem*: est finis septimi septenarii, ubi ordinarie Mensium fluxus & habilitas ad conceptionem cessant

VIII. *Causa efficiens* est Natura, quæ singulis mensibus motu quodam Critico sanguinem fœtus nutritioni alias destinatum extra graviditatis & lactationis tempus, per genitalia ad præcavendum Plethoram expellit.

IX. *Usus* hujus excretionis est ut abundantia sanguinis & mala inde pendentia præcaveantur, ac proportio inter humores & motus conservetur.

X. *Observationes*.

1 Quo maturius hic fluxus contigit, eo citius etiam cursum suum ordinarium absolvit, & contra.

2 In otiosis & lautæ diætæ assuetis citius erumpunt Menses, tardius vero in iis, quæ corpus laboribus fortioribus exercent.

3 Quo magis Lunæ phases observat Mensium fluxus, eo magis etiam tranquille cursum suum absolvit, & contra.

4 Quam-

4 Quamvis Menses ordinarie gestationis tempore cessent, nonnunquam tamen in subjectis Plethoricis cum euphoria fluunt.
5 Lunæ in Menses non est absolutum imperium, quia non paucæ intermedio tempore mensium fluxu laborant.
6 Mensium fluxum ex ramis Venæ-portæ hæmorrhoidalibus provenire testatur in prægnantibus & hystericis Uteri hypochondriorum ac primarum viarum consensus. vid. *Physiol.* l. a.
7 Mensium fluxus septimo septenario utplur. est largus & inordinatus.
8 Menses tempore lactationis erumpentes, interdum novam impraegnationem indicant.
9 Quæ Mensium fluxum prorsus non experiuntur, rarius concipiunt.
10 Sanguis per menstrua effluens non est venenosus, neque per se noxius, prout Paracelsistæ credidere.
11 Orgasticus tamen a lascivis feminis excretus & humoribus alius hominis communicatus, periculosissimas parere solet turbas.
12 Quæ de speculorum infectione & commaculatione, corruptione Melonum, musti, cerevisiæ recentis, vini rubri &c. a tangente femina menstrua, contingente enarrantur, multiplici experientia refelluntur; accidentaliter tamen simile quid aliquando accidere, negari prorsus non potest.

De Temperamentis.

I. *Definitio:* Temperamentum est legitima partium corporis solidarum & fluidarum inter se mutua proportio, qua utrarumque debitus motus, depuratio atque conservatio per secretiones & excretiones in fluidis & debita flexilitas in solidescentibus conservatur.

II. *Differentia.*

1 *Sanguineum*, cujus notæ sunt
- *a* Habitus corporis laxus, porosus, turgidus, floridus.
- *b* Vasa exigua.
- *c* Pulsus moderatus & æqualis.
- *d* Sanguis floridus & fluxilis.
- *e* Secretionum & excretionum laudabilis successus.
- *f* Appetitus bonus, digestio ciborum optima ac nutritio bene procedens.
- *g* Somnus profundus.
- *h* Animus liber, alacris, hilaris, voluptatibus & otio deditus.

2 *Cholericum*, quod indicant
- *a* Habitus corporis strictior, durior, calidior, poris minoribus præditus, floridus quidem, sed minus albus.
- *b* Vasa capaciora & ampliora.
- *c* Pulsus cordis fortis & vegetus.
- *d* Sanguis floridus summe fluxilis & calidus.
- *e* Secretiones & excretiones ob sanguinis fluxilitatem & vigorem motuum optime procedenres.
- *f* Appetitus laudabilis & digestio facilis, corporis nutritio sufficiens quidem, raro vero superflua, ut hinc obesum reddatur.
- *g* Somnus non adeo profundus ut in Sanguineis, sed brevior.
- *h* Animus alacris, liber, promptus & ad labores pronus, impatiens, inconstans, ad iram pronus, vindictæ cupidus, immisericors, audax, temerarius, in periculis intrepidus &c.

3 *Phlegmaticum*, cujus signa sunt
- *a* Habitus corporis spongiosus, laxus, mollis, turgidus, pallidus, valde porosus, frigidus.
- *b* Vasa exilia sive angusta.
- *c* Pulsus languidus & rarus, cui respondet etiam motus sanguinis tardior.
- *d* Sanguis tenuis, aquosus ac hinc satis fluxilis.
- *e* Secretiones & excretiones lento gradu procedentes.
- *f* Appetitus vagus ut plur. aut in quibusdam satis quidem vegetus, tardior tamen ciborum digestio, ad obesitatem pronitas.
- *g* Somnus admodum profundus & magna ad eundem propensio.
- *h* Animus timidus, torpidus, ad otium pronus, incurius, inconstans &c.

4 *Melancholicum*, quod demonstrant
- *a* Habitus corporis ob fibras rigidas constrictus, densus, siccus, macilentus, pallidus vel ex livido subnigricans, frigidus, minus porosus.
- *b* Vasa ampla.
- *c* Pulsus tardus, fortis tamen.
- *d* Sanguis spissior, minus dilutus ac non adeo fluxilis, multum terræ, parum vero sulphuris continens.
- *e* Secretiones & excretiones pulsus tarditati respondentes.
- *f* Appetitus moderatus, digestio ciborum & nutritio corporis lenta.
- *g* Somnus brevis & insomniis anxiis sæpius interruptus.
- *h* Animus suspiciosus, meticulosus, taciturnus, vigil, propositis tenax.

III. *Mixtio*, unde aliud est

1 Sanguineo-Cholericum.	6 Phlegmatico-Sanguineum.
2 --- Melancholicum.	7 ---- Melancholicum.
3 --- Phlegmaticum.	8 Melancholico-Sanguineū.
4 Cholerico-Sanguineum	9 ---- Cholericum.
5 --- Melancolicum.	10 --- Phlegmaticum.

quorum signa ex prioribus peti possunt.

IV. *Mutatio.*
1 Sanguinei in Phlegmaticum, Cholericum aut Melancholicum.
2 Cholerici in Melancholicum aut Sanguineum.
3 Phlegmatici in Sanguineum aut Melancholicum.
4 Melancholici in Cholericum aut Sanguineum.
quarum mutationum causæ sunt: ætas, motus corporis, morbi, nutritio excedens vel deficiens, consuetudo &c.

V. *Usus* hujus doctrinæ.
Temperamentorum consideratio summæ utilitatis est in Medicina, exinde enim cognoscitur
1 Status partium solidarum earumque major vel minor flexilitas, porositas & ad motus peragendos promptitudo.
2 Pulsus cordis magis vel minus vegetus.
3 Status sanguinis, ejusque major, vel minor fluxilitas.
4 Successus secretionum & excretionum a quibus vita proxime dependet.
5 Animi major vel minor alacritas ad suscipiendas actiones, tam vitales, quam morales.

VI. *Observationes.*
1 Temperamentum sanguineum reliquiis præferri meretur, quia ad excessus aut defectus non adeo pronum est.
2 Temperamenta pura non adeo frequentia sunt, frequentius vero observantur mixta.
3 Temperamenta non plane mutantur, sed nativum præ adscititio semper prædominium obtinet.
4 Temperamentorum mutatio alia est in melius, quando v. g. Phlegmaticum in Sangnineum mutatur; alia vero in pejus, quando Sanguineum in Phlegmaticum convertitur: & sic se res habet in aliis.
5 Frequentius est, temperamenta mutari in pejus, quam melius, cui rei occasionem præbent morbi prægressi, ætatis mutationes & diætæ vitia.

De Sensibus.

I. *Definitio:* Sensus sunt perceptiones objectorum, beneficio organorum rite constitutorum.

II. *Divisio in*

1 *Internos.*	2 *Externos.*
a Sensum communem.	*a* Visum.
b Phantasiam.	*b* Auditum.
c Memoriam.	*c* Olfactum.
d Sensum vitalem.	*d* Gustum.
	e Tactum.

III. *Organum.*
1 *Internorum* sunt principium nervorum ac reliqui nervi interius per totum corpus dispersi, sensui vitali potissimum inservientes.

Exter-

2 *Externorum*.
 a Viſus, Oculus tunicis, Cornea pellucida, Uvea, retina & humoribus Aqueo ſcil. Cryſtallino, Vitreo ac nervo optico inſtructus.
 b Auditus, Auris tam externa cum ſuis eminentiis: Trago & Antitrago, ac cavitatibus: Helice & Anthelice ac Concha; quam interna cum meatu auditorio, Tympano, Oſſiculis, Labyrintho ejuſque tribus partibus Veſtibulo, Canalibus ſemicircularibus tribus & Cochlea, ac in hiſce expanſa membrana nervea, ex nervo auditorio contexta.
 c Olfactus: Nares interius membrana nerveo-glanduloſa cinctæ.
 d Guſtus: Lingua & inpr. ejuſdem papillulæ nerveæ variæ, in apice copioſiores.
 e Tactus: Tota Cutis pariter extremitatibus nervorum, quas papillulas vocant, prædita.

IV. *Objecta*
1 Internorum, ſunt partim omnia ea, quæ a ſenſibus externis ſuppeditata & de quibus certæ ideæ relictæ fuerunt, partim quæ interius in ſenſum vitalem incurrunt.
2 *Externorum* & quidem
 a Viſus: ſpecies viſibiles, ſive radii luminis variis modis in ſuperficie corporum reflexi, aut per tranſparentia corpora refracti.
 b Auditus: Sonus ſive motus tremulus corporis ſonori, mediante aere auri communicatus.
 c Olfactus: Effluvia ſulphurea e corporibus prodeuntia, ac cum aere in inſpiratione in nares lata.
 d Guſtus: Salia varia alimentis aliiſque rebus in hærentia, ac diverſo modo papillulas nerveas afficientia.
 e Tactus: Solidum & fluidum, durum & molle, aſperum & læve, frigidum & calidum &c. de quibus omnibus conſulantur Phyſici.

V. *Cauſa efficiens*: Eſt ſola Anima rationalis, quæ per nervos, quos ſemper in moderata tenſione ſervat, objecta externa percipit, ac diverſum de iis fert judicium, prouti ea vel corpori jucunda vel adverſa eſſe exiſtimat.

VI. *Uſus* Senſuum: Uti reliquæ actiones vitales potiſſimum corporis conſervationi Maſſam ſanguineam depurando, liquores utiles ſeparando & ſufficiens nutrimentum apponendo inſerviunt, ita ſenſus externi pariter ac interni eum habent finem, ne res noxiæ, tam ſtructuræ corporis, quam vitalibus humoribus ullam labem inferre queant: quare etiam præſentibus objectis admodum attenta eſt Anima in iiſdem dijudicandis.

De Motu Voluntario.

I. *Definitio*: Motus voluntarius eſt vel translatio corporis de loco in locum, vel certa atque definita extenſio membrorum corporis, Animæ imperio ſubjacens, & ordinarie voluntatem excipiens, eum quidem in finem inſtituta, ut vel res gratæ & jucundæ corpori admoveantur, vel adverſæ ab eodem removeantur.

II. *Differentia*.
1 a motu tonico, qui neque adeo ſenſibiliter in ſenſus incurrit, neque etiam voluntati ſtricte ſic dictæ ſubjacet.
2 a motibus reliquis internis vitalibus, quorum quidam ſenſibiles quidem, nonnulli vero inſenſibiles ſunt, nec voluntatis, vulgari ſenſu ſumptæ, imperium ſequuntur; quamvis omnes etiam hi motus interni ſenſationem & hanc inſequentem voluntatem neceſſario præſupponant.

III. *Organum*: Sunt omnia membra oſſibus per articulationem tam perfectam, quam imperfectam junctis & hinc ad motum diſpoſitis ac muſculis legitime conformatis, inſtructa.

IV. *Cauſa efficiens*: Eſt Anima, quæ membra certa ad fines certos aſſequendos ſciens vel contrahit, vel relaxat, & hinc corpus pro lubitu quaquaverſum movet.

V. *Uſus*.
1 Ut ea quæ per ſenſus internos vel vere, vel apparenter corpori utilia judicata fuerunt, per convenientia membra in utilitatem corporis convertantur.
2 Ut adverſa per organa appropriata a corpore removeantur.

De Quiete.

I. *Definitio*: Quies eſt ceſſatio voluntaria a motu & labore corporis voluntario, a Natura inſtituta, ut membra laſſa priſtinum vigorem recipere queant.

II. *Differentia*: Quies differt a Somno, qui conſiſtit in ceſſatione & feriatione tam ſenſuum, quam motus corporis voluntarii, cum e contra quies operantibus adhuc ſenſibus ſolum ceſſationem motuum voluntariorum reſpiciat.

III. *Organum*: Quietis eadem ſunt organa ac motus, quę in motu pro neceſſitatis indigentia ſępius contrahuntur, in quiete vero relaxantur.

IV. *Cauſa efficiens*: Eſt pariter Anima, quę membrorum fatigationem & laſſitudinem ſentiens, ſponte a laboribus abſtinet, ut ſub hac ceſſatione libera, fibrę nimis extenſę, priſtinum vigorem recuperare valeant.

V. *Uſus*: Quoniam ſub motu membrorum fortiori fibrę non ſolum nimis extenduntur & fatigantur, ſed etiam ob hanc ipſam extenſionem multę partes utiles ex poris excutiuntur, quies admodum neceſſaria eſt, ut fibrę iterum contrahi, ac per ſanguinem affluentem ſufficiens nutrimentum iiſdem apponi & hoc modo priſtinus vigor reſtitui queat.

De Vigiliis.

I. *Definitio*: Vigilię ſunt inſignis corporis activitas ubi ſenſus ad percipiendum, organa vero motus ad movendum ſunt optime diſpoſita & prompta.

II. *Differentia*: In vigiliis modo unus, modo plures ſenſus, modo etiam organa motus ſimul occupata ſunt, adeoque diverſi quoque vigiliarum gradus conſtitui poſſunt.

III. *Organum*: Sunt antea recenſita inſtrumenta ſenſus & motus, quę in debita tenſione a Natura ſervantur, ita ut iiſdem pro lubitu uti poſſit.

IV. *Cauſa efficiens*: Eſt Anima, quæ certis finibus aſſequendis tamdiu prędicta organa in moderata tenſione ſervat, donec finem obtinuerit, vel organa eadem nimium fatigata ſentiens, quietem & ſomnum quęrit: quod autem vigiliarum ſit cauſa, exinde apparet, quod etiam ſomnum interdum profundiorem profliget, & corpus ad vigilandum certa atque definita hora iterum aptum reddat.

V. *Uſus*.
1 Ut homo officiis iſtis, quorum gratia in hunc mundum poſitus eſt, rite fungi queat.
2 Ut exercitatione ſenſuum & corporis partes eo magis promptę reddantur ad agendum.
3 Ut humorum etiam fluxilitas agilitate membrorum eo magis promoveatur.

VI. *Obſervationes*.
1 Vigilię moderatę admodum proſunt ad ſanitatis conſervationem; immoderatę nimium debilitando & humores reſolvendo nocent.
2 Vigilię indicant moderatricis & gubernatricis noſtrę majorem activitatem, qua quidem per ſecretiones & excretiones debitas cuncta a putredine conſervantur.
3 Vigilię ipſius Vitę, ſomnus e contra Mortis imaginem ſiſtit.
4 Vigilię nimię vel curis, ſollicitudinibus & ſpeculationibus originem debent, vel corporis morbis admodum acutis vel chronicis.

De Somno.

I. *Definitio*: Somnus eſt ceſſatio ab actionibus animalibus ſenſu ſcil. atque motu, corporis & inpr. ſolidarum partium reſtaurationi & refocillationi inſerviens.

II. *Differentia.*
1 Respectu *gradus*, est levior, alius vero profundior.
2 Respectu *causarum*, alius summam fatigationem corporis, alius vero causas alias, pastum largiorem, potum spirituosum, narcotica &c. sequitur.

III. *Subjectum.*
1 *Omnes homines* in genere refocillatione post labores opus habentes, in specie vero
2 *Infantes*, qui sæpius & profundius præ aliis dormiunt; quia Natura in somno actibus vitalibus eo melius incumbere, & corpus auctione indigens, sufficienter nutrire potest.
3 *Phlegmatici*, qui diutius quoque & profundius dormiunt, quam ceterorum Temperamentorum subjecta.
4 Hosce proxime excipiunt *Sanguinei*, qui etiam largiore somno opus habent, quam quidem Cholerici & Melancholici, quorum illi propter activitatem & sensibilitatem, hi vero propter eandem sensibilitatem, huicque junctam meticulositatem somnum non facile capiunt, & ab eo etiam facile expergiscuntur.
5 *Ebrii*, qui sæpius adeo profunde dormiunt, ut vix excitari queant.

IV. *Signa*
1 *Imminentis*:
a Capitis gravitas & plenitudo.
b Sensuum insignis torpor.
c Lassitudo corporis, membrorumque flacciditas.
d Conniventia palpebrarum capitis nutatione.
e Vacillatio pedum & decumbendi vel sedendi necessitas.
2 *Præsentis*:
a Absentia sensus & motus voluntarii.
b Cogitationes nullæ vel confusæ sive insomnia.
c Corpus languidum, flaccidum, flexile & aliquo modo turgidum, ac ut plur. calidum, sub quo statu facile lenis mador erumpit.

V. *Causa efficiens*: Est Natura, quæ sponte cessat ab actionibus animalibus, inpr. vero a sensibus, unde remotis objectis facile postmodum sequitur somnus.

VI. *Usus.*
1 Ut illud, quod interdiu per labores in organis sensui & motui inservientibus deperditum fuit, per sufficiens nutrimentum restituatur.
2 Ut fibræ nimis fatigatæ & extensæ iterum sensim contrahi & pristinus tonus iis restitui queat.

VII. *Observationes.*
1 Somnus præsente animi tranquillitate semper magis est placidus, quam ubi animus est inquietus.
2 Quo magis corpus repletum est, eo profundius quidem dormiunt homines, sed eo magis quoque per insomnia gravia turbatur somnus.

De Generatione.

I. *Definitio*: Generatio est actio naturalis, qua mediante, concurrentibus mare & femina, ad hoc negotium dispositis, per emissionem seminis in arvum Naturæ genus humanum propagatur, complectens sub se Conceptionem, Nutritionem fœtus in utero & Partum.

II. *Organa & Requisita*
1 *In sexu masculino.*
a Membri & testium decens conformatio & magnitudo.
b Ejusdem membri erectio.
c Seminis laudabilis elaboratio, asservatio & ejaculatio.
2 *In fœminino.*
a Legitima partium genitalium constitutio.
b Ovulorum maturorum præsentia.

III. *Causa efficiens*: Est Anima, quæ sponte, præsente orgasmo sive appetitu venereo, fertur ad congressum & generationis opus per organa legitime constituta, inchoat.

IV. *Finis*: Est propagatio generis humani & quidem utriusque sexus, unde etiam præsentibus jam unius sexus liberis, homines ardenter alterius sexus prolem anxie desiderant.

1. *De Conceptione.*

I. *Definitio.* Conceptio est ovuli maturi, prima fœtus stamina in se continentis, per semen virile fœcundatio.

II. *Requisita.*
1 Præter ipsam proportionem organorum genitalium utriusque sexus requiruntur.
2 *Ovula* in mulierum testibus hærentia, quæ sunt vel
a Matura, i.e. ad conceptionem apta & prima rudimenta fœtus in se continentia.
b Immatura, ubi prima stamina nondum sufficienter perfecta sunt.
c Subventanea, in quibus præter liquorem nihil rudimentorum continetur.
3 *Emissio Seminis* virilis in matricem & admixtio spermatis feminarum, quod cum delectatione in mutuo congressu emittunt.
4 Quam præcedere debet *Coitus*, ut attritu partium genitalium semen spumescens redditum, eo facilius & cum majori vi ad ovarium penetrare queat.

III. *Locus.*
1 *Ovarium* tam dextrum, quam sinistrum, e quo disrupto ovulum fœcundatum tubam Fallopianam ingreditur, & per hanc ad Uterum fertur.
2 *Uterus*, juxta *Bergerum*, quando in feminis salacibus maturius in coitu ovulum ex rupto ovario devolvitur ad uterum, & ibidem fœcundum a semine masculino redditur.

IV. *Causa efficiens*: Est Anima, quæ in coitu fœcundo cum semine patris ovulo communicatur, ac prima rudimenta disponit ut primo nutrimentum ex liquore, ac postea illud quod mater communicat, recipere queant. Cum enim fœtus in utero nutriatur & augescat, hæ autem actiones vitam præsupponant, vita vero ab anima, uti id alibi probavimus, dependeat, necessario quoque in primo statim conceptionis momento præsens esse debet.

V. *Signa Conceptionis & Graviditatis.*
1 Insignis, inexplicabilis tamen, alteratio in toto corpore.
2 Horror primis diebus in peripheria totius Corporis.
3 Tristitia in quibusdam, in plerisque vero tædium omnium rerum, sensibilitas & ad iram magna pronitas.
4 Gravitas capitis, in quibusdam dolor dentium, quem etiam in viro ordinarie eo tempore, quo uxor gravida erat, observavimus, cum tamen ea a dolore immunis esset.
5 Emansio Mensium ordinarie alias fluentium.
6 Nausea insignis, inprimis carnis coctæ.
7 Copiosus in multis salivæ in os affluxus atque exputitio.
8 Appetitus rerum insolitarum & solitarum gravis.
9 Vomitus præcipue tempore matutino.
10 Insignes & hactenus inconsueti motus in hypochondriis.
11 Orificii uterini arctissima clausura.
12 Intumescentia ventris globosa successiva, inpr. circa umbilicum.
13 Circa medium gestationis tempus perceptio motus fœtus.
14 In quibusdam ultimo tempore intumescentia mammarum.
15 In aliis tumor pedum, post partum cessans.

V. *Observationes*. Generationis & Conceptionis.
1 Homines temperamenti humidi magis ad generationem apti sunt quam licciores.
2 Mares justa ætate gaudentes & in juventute constituti magis habiles sunt ad generandum, quam reliqui.
3 Feminæ quæ mature fluxum Mensium experiuntur, mature etiam ad generandum sunt aptæ.
4 Virgines rarius concipiunt quam reliquæ.
5 Quæ nunquam Mensium fluxum experiuntur, ad conceptionem rarissime dispositæ sunt.
6 Feminæ, quæ concipiunt, & partus frequentes edunt, meliori ut plurimum gaudent valetudine, quam quæ ad hoc negotium ineptæ sunt.

2. *De*

2. *De Nutritione Fœtus.*

I. *Definitio*: Nutritio fœtus eſt nutrimenti in placenta uterina elaborati & per venam umbilicalem aliaſque vias ad cor lati, per arterias vero in univerſum corpus diſtributi appoſitio & aſſimilatio.

II. *Materia Nutritionis.*

1 Prima rudimentorum nutritio hæret in ipſo ovulo, & eſt lymphatica, cum vero hæc non niſi pro primis diebus ſufficiat.

2 Jungitur ovulum per radiculas ſive fibras Utero, ex cujus tabulis arterioſis nutrimento recipit.

III. *Organum.*

1 Placenta uterina, quæ elapſis aliquot diebus ex vaginulis uteri & radiculis ſive papillis Chorii generatur, adeoque nutrimentum per arterias advectum omne recipit.

2 Vena umbilicalis, per quam nutrimentum cum ſanguine mixtum per umbilicum fœtus primo ad hepar ac poſtea per venam cavam ad cor fluit.

3 Arteria magna ſive Aorta, quæ nutrimentum a corde receptum per univerſum fœtus corpus diſtribuit, ut omnibus & ſingulis partibus apponatur. Cum vero neceſſitas requirat, ut membranæ quoque Amnios ſcil. & Chorion fœtum ambientes nutriantur & cum fœtu augeantur.

4 Sanguis per duas arterias ex Aorta aut ejus ramis iliacis ortas vehitur ad membranas & placentam, quæ a ſucco nutritio & conſervantur, & augentur.

5 Juxta quosdam ultimo tempore fœtus per os, ſugendo liquorem Amnii, nutritur; ſed quoniam nulla ſufficiens ratio allegari poteſt, cur nutritio per umbilicum inſufficiens ſit, nec fœtus in utero reſpiret, ab hinc ſugere nequeat, merito de hoc nutritionis modo dubitatur.

IV. *Cauſa efficiens*: Eſt Anima fœtus, quæ in conceptionis momento communicata, acceptum per vias modo memoratas nutrimentum ope arteriarum in totum corpus diſtribuit, ejusdemque appoſitionem tamdiu continuat, donec tenellum fœtus corpus eam acquiſiverit magnitudinem ac perfectionem, ut per partum in lucem edi queat.

V. *Obſervationes.*

1 Præſentibus animi pathematibus fortioribus, inſigniter turbatur nutritio fœtus.

2 Matribus interdum ſatis repletis & robuſtis fœtus nihilominus parum nutritur, & e contra matribus gracilibus, infantes ſæpius optimo habitu præditi in lucem eduntur.

3 Nutritio dependet a particulis gelatinoſo-aqueis, non vero aqueo-ſulphureis ſeu oleoſis.

4 Quo melius partes matris internæ principaliores conſtitutæ ſunt, eo melius fœtus nutritio procedit.

3. *De Partu:*

I. *Definitio*: Partus eſt fœtus perfecti & maturi per orificium uteri ope motus tonici tempore legitimo excluſio.

II. *Tempus*: Ordinarium tempus eſt finis menſis noni Solaris, aut decimi Lunaris, quamvis etiam reperiantur partus ſeptimeſtres, qui tamen ſemper adhuc imperfectionis quasdam notas habent.

III. *Signa* partus

1 *Inſtantis.*

a Dolores in lumbis & dorſo incipientes & ad pubem uſque ſe extendentes, quibus jungitur

b Continuus urinam & alvum egerendi conatus cum teneſmo, imo etiam actualis horum excrementorum ejectio.

c Tremor artuum, inprimis inferiorum.

d Abdominis antea acuminati ſubſidentia & deſcenſus verſus inferiora, ita ut quaſi planum reddatur.

e Orificii uteri hactenus arctiſſime clauſi, apertura.

f Excretio muci cruenti per vaginam uteri.

g Effluxus copioſus aquæ ſive liquoris Amnii.

h Verticis fœtus in orificio uteri præſentia.

2 *Præſentis*: Actualis, continuantibus doloribus uteri ſpaſticis & adjuvante matre, fœtus excluſio, ita quidem, ut capite primum, facie verſus inteſtinum rectum directa, brachiiſque ſecundum corpuſculi longitudinem exporrectis prodeat. Fœtum autem a funiculo umbilicali ligato & diſſecto liberatum, poſtmodum ſecundinæ ac haſce lochia ad decimum quartum uſque diem, primo quidem ſub ſanguinis, poſtea vero ſub ſeri cruentis forma fluentia ſequuntur. Et hic partus eſt maxime naturalis, ſi qui vero ab hac norma deflectant, pro præternaturalibus merito ſunt habendi.

IV. *Cauſa efficiens*: Eſt Natura, quæ fœtum perfectum & maturum elapſo legitimo tempore, ope motuum ſpaſticorum uteri ac fortiori compreſſione expellit, ut in lucem editus ac a ſordibus mundatus, poſtmodum convenienti modo nutritus creſcere & debitam perfectionem acquirere poſſit.

V. *Obſervationes.*

1 Partus in primiparis tam junioribus, quam adultioribus, ſemper difficilior eſt, magis tamen in his, quam in illis.

2 Facilitas partus, præter infantis juſtum ſitum, plurimum dependet ab apertione & amplificatione pelvis proportionata.

3 Quo immaturior eſt fœtus, eo difficilior partus eſſe ſolet.

THEORIÆ MEDICÆ
PARS II.
DE
PATHOLOGIA.

I. *Definitio*: Pathologia eſt ſecunda pars Medicinæ miniſtra, tractans hominis ſtatum præter naturam, ſive agens de morbo ejuſque cauſis & ſymptomatibus.

II. *Differentia*. Pathologia eſt

1 *Generalis*: quæ ſcil. in genere de morbis & cauſis variiſque eorum accidentibus agit, & h. m. viam ad ſpecialem morborum conſiderationem ſternit.

2 *Specialis*, quæ morbos omnes & ſingulos eorundemque cauſas, ac varia tam ordinaria & conſtantia, quam extraordinaria ſigna ſubjectum, indolem, durationem & exitum tractat; de qua in Praxi ſpeciali potiſſimum erit ſermo.

De Morbis in genere.

I. *Definitio*: Morbus eſt ſtatus præternaturalis hominis vivi; ſive ſpecialius: Eſt ut plurimum conatus Naturæ, quo mediante motu cordis & tonico, illud, quod corpori moleſtum eſt, corrigere, ſecernere & per convenientia loca expellere nititur; quem variæ moleſtiæ modo leviores, modo graviores comitantur: interdum vero, ſed rarius, eſt ceſſatio a motibus alias conſuetis, quam ſtagnationes ſanguinis aliaque graviſſima & non raro funeſta ſymptomata ſequuntur.

II. *Differentia*: Morbus

1 *Late* ſumitur pro ſtatu hominis præternaturali, & ſub ſe complectitur Morbum, Cauſam morbificam & ſymptomata.

2 *Stricte* pro motibus tantum ad expellendam cauſam morbificam directis, adeoque hoc reſpectu diſtinguitur

a a Cauſa morbifica, quæ vel in corpore genita, vel

extrinſecus illata, pericula œconomiæ animali minatur, & hinc expelli debet.
b *a Symptomatibus*, quæ luctam motuum Naturæ contra cauſam morbificam neceſſario ſequuntur.
c *a Læſionibus*, morbos interdum excipientibus

III. *Obſervationes* Pathologico-Practicæ.
1 Niſi tres res præternaturales a ſe invicem probe diſtinguantur, facile errores committuntur in Praxi.
2 Uti Natura in ſtatu ſano corpus per motum ac ſecretiones & excretiones conſervat, ita quoque in morbis iiſdem inſtrumentis utens, expulſionem materiæ noxie intendit.
3 Adeoque tales motus, quoniam ad ſalutarem finem directæ ſunt, ſalutares merito vocantur.
4 Licet Natura in motibus hiſce interdum erret, & per loca minus convenientia evacuationem materiæ morbificæ moliatur, nihilominus intentio Naturæ bona eſt, licet inventio loci ſit erronea.
5 Niſi Natura in morbis motibus ſuis concurrat, fruſtraneus omnis Medici eſt labor.
6 Morbi, ubi motus Naturæ excedunt, tanto periculo ægrotantes non exponunt, quam ubi deficiunt.
7 Niſi Medicus ductum Naturæ motuum ſequatur, morbi facile in pejus mutantur.
8 Motus Naturæ ſi ſenſibiliter excretiones ſequuntur, morbus ut plur levior redditur, quod ſi vero tale quid non contingat, vel morbus diutius protrahitur, vel res, inprimis in acutis, periculi plena eſt.
9 Poſita cauſa morbifica & Naturæ motibus facile dignoſci poteſt, quænam ſymptomata neceſſario motus Naturæ ſequantur.
10 Medicus in morborum curatione magis ad motus & cauſam morbificam, quam ad ſymptomata reſpiciat, urgentibus tamen accidentibus, non neglecta interim principali intentione, occurrere licet.

De Subjecto Morborum.

I. *Definitio.* Subjectum morbi eſt, quod varios inſultus præternaturales rarius vel frequentius patitur.

II. *Differentia.*
1 Aliud ſubjectum eſt *Generale*, quod eſt *Homo vivus*, reſpectu mixtionis & ſtructuræ ad morbos quidem admodum diſpoſitus, quos tamen, impr. genere diverſos, non obſtanti tali diſpoſitione, raro experitur, ita, ut reſpectu totius ambitus vitæ, morborum tempus ſit breviſſimum: imo permulti totam vitam ſine inſigni alteratione præternaturali tranſigunt. Adeoque *Democriti* aſſertum, *totum hominem ex nativitate eſſe morbum*, quoad diſpoſitionem certum quidem, quoad vitam vero falſum eſt. *Vid. DD. Stahlii Diſſert. de Infrequentia Morborum.*
2 Aliud eſt *ſpeciales*, quod præter generalem diſpoſitionem propter alias cauſas tam intrinſecas, quam forinſecus advenientes, facilius morbis corripitur. Tale ſubjectum conſtituunt
a *Homines* præ brutis, quæ ad tot Diætæ errores non ſunt proclivia.
b *Feminæ* præ Viris, propter Menſes, Graviditatem, Partum, Lochia, Lactationem & majorem ad affectus graviores propenſionem.
c *Otioſi*, vitæ ſedentariæ dediti & appetitui nihilominus indulgentes.
d Ad animi graviores affectus, iram, metum, triſtitiam &c. proni.
e Meditationibus profundioribus incumbentes, uti Literati.
f In Diæta eligenda nimis ſcrupuloſi & molliter educati.
g Intemperantes cibis diverſis & adverſis ventriculum onerantes.
h Senſibilitate eximia præditi.
i Ad morbos hæreditarios diſpoſiti.
k Evacuationes aſſuetas tam ſpontaneas ſive naturales, quam artificiales negligentes.
l Conſuetudinis reſpectu ad morbos diſpoſiti.
3 Morbi porro interdum totum corpus, interdum vero ſpeciales tantum partes occupat, quod ultimum potiſſimum in morbis ætatum locum habet, ubi juniores præter generales morbos ad affectus capitis, juvenes ad morbos pectoris, reliqui vero ad affectus infimi ventris & partium inferiorum ſunt diſpoſiti: imo morbi interdum ſpecialiſſimam tantum partem affligunt, uti inflammationes & dolores quarundam partium ſpecialium.

III. *Obſervationes* Pathologico-Practicæ.
1 Quo magis animi affectibus homines indulgent, eo citius quoque & gravius morbis corripiuntur, & contra.
2 Soli animi affectus, nulla quoque præſente cauſa morbifica, graviſſimos ſæpius excitant morbos.
3 Homo raro pluribus & diverſis morbis corripitur, & ſi morbi diverſi videntur, vel ſpecie magis quam genere differunt, vel ſæpius reliquiæ priorum morborum male tractatorum ſunt, quæ ſub aliorum ſchemate apparent.
4 Meditationes continuę Naturam ab actionibus vitalibus revocant, & hinc inſignes illarum actionum ataxias poſt ſe trahunt.
5 Quo magis ſenſibilia ſunt ſubjecta, eo citius morbis corripiuntur, & eo facilius quoque graviores in ipſis morbis alterationes ſubeunt, aut etiam recidivę illis metuendę ſunt.
6 Quando ſemel motuum perverſa conſuetudo in corpore noſtro invaluit, tunc facillime a rerum non naturalium abuſu alterationes capere poſſumus.
7 Quo laborioſius vitę genus quis eligit, & ſimpliciori victu utitur, eo minus morbis obnoxius eſſe ſolet: hac enim ratione & digeſtiones, ſecretiones & excretiones, in quibus proprie vita conſiſtit, optime procedunt.

De Differentia Morborum.

I. *Definitio:* Differentia morborum eſt certa eorum diviſio, ſecundum quam vel cauſarum evidentium, vel corporis, vel Naturę, vel aliarum circumſtantiarum intuitu, in magis vel minus ſpeciales claſſes rediguntur

II. *Differentia,*
1 *Eſſentialis*, quę reſpicit partim corpus mobile ſive ad motum aptum, ejuſque partes fluidas & ſolidas, partim Naturam motus producentes, ſive morbos, ubi eſſentialis ac pręternaturalis corporis & motuum deprehenditur diſpoſitio.
2 *Accidentalis*, quę quidem ad eſſentiam morborum non ſpectat, multum tamen ad leviorem vel graviorem illorum ſtatum confert. De ſingulis vero hiſce ſpeciatim agemus.

De Differentiis morborum eſſentialibus.

Eſſentiales morborum differentię reſpiciunt.
I. *Partes fluidas* & quidem
1 Sanguinem ejuſque
A *Abundantiam* ſive Plethoram, a qua originem trahunt
1 *Hæmorrhagiæ* & quidem
α Hemorrhagia Narium.
β Hęmoptyſis.
γ Vomitus cruentus.
δ Hemorrhoides.
ε Menſium fluxus nimius.
ζ Lochia nimia
η Mictus cruentus.

B *Spiſſitudinem*, & fluxuum horum ſuppreſſiones e.g.
a Hemorrhagia Narium ſuppreſſa.
b Hęmorrhoidum ſuppreſſio.
c Menſium obſtructio.
d Lochiorum defectus.

2 *Congeſtione* & ſtagnationes, a quibus dependent:
A *Dolores Congeſtorii*:
α Caphalalgia Sanguinea.
β Cephalęa & Clavus Hyſtericus.

γ Otal-

γ Otalgia.
δ Odontalgia.
ε Cardialgia.
ζ Colica.
η Malum Hipocbondriacum, Hystericum.
θ Hæmorrhoides Cœcæ.
B *Dolores Arthritico-Spastici.*
a Hemicrania.
b Pleuritis spuria.
c Nephritis spuria.
d Rhevmatismus, Arthritis Vaga.
e Malum Ischiadicum.
f Podagra.
C *Stases & inflammationes*, quales sunt:
α Phrenitis.
β Ophthalmia.
γ Angina.
δ Pleuritis & Peripnevmonia.
ε Hepatitis & Splenitis.
ζ Inflammatio Ventriculi & Intestinorum.
η Passio Iliaca.
θ Nephritis.
ι Inflammatio Uteri.
D *Infarctus, Scirrhi, & Exulcerationes.*
a Infarctus Pulmonum.
b - - Lienis.
c - - Hepatis.
d Scirrhus Pulmonum.
e - - Lienis.
f - - Hepatis.
g Exulceratio Pulmonum sive Phthisis.
h Vomica Pulmonum.
i Empyema.
k Exulceratio Lienis, Hepatis.
l - - Renum.
2 Serum & Lympham, & quidem
A *Fluxus* ejusdem, quos sequuntur.
1 Coryza humida.
2 Lippitudo.
3 Ptyalismus.
4 Tussis humida.
5 Asthma humidum.
6 Vomitus Simplex.
7 Diarrhœa.
8 Cholera.
9 Lienteria.
10 Fluxus Cœliacus.
11 - - - Hepaticus.
12 Dysenteria benigna.
13 Diabete.
14 Pollutio Nocturna.
15 Gonorrhœa simplex.
16 Fluor Albus simplex.
17 Sudor nimius.
B *Suppressiones* Excretionum
a Gravedo & inde dependens.
b Cephalalgia Catarrhalis.
c Salivæ defectus.
d Raucedo.
e Tussis sicca.
f Sudor suppressus.
g Icterus.
h Obstructio Alvi.
i Dysuria.
k Ischuria.
C *Stagnationes* seu Stases
1 Oedema
2 Cachexia f. Chlorosis
3 Levcophlegmatia.
4 Hydrops Anasarca.
5 - - - Ascites.
6 Tympanites.
7 Hydrocephalus.
8 Hydrops Pectoris.
9 - - - - Uteri.
10 Hydrocele.
11 Catarrhus Suffocativus
D *Corruptiones.*
a Scabies benigna.
b - - - - maligna.
c Scorbutus.
d Gonorrhœa virulenta.
e Lues Venerea.
f Fœtor oris.
g - - Sudoris.

II. *Partes Solidas*, quarum vitia consistunt
A *In conformatione læsa* respectu
1 Magnitudinis. 2 Figuræ. 3 Situs.
B *In unitate soluta*; ubi occurrunt
1 In partibus *mollibus*
a Vulnera.
b Uulcera.
c Contusiones.
d Rupturæ.
2 In *Ossibus*
α Fractura.
β Caries.
De quibus omnibus sermo erit in Chirurgia.
III. Principium agens & motum.
A *In Motu*
1 *Deficiente*
a in *Tono*, ubi occurrunt
1 Tremor.
2 Vertigo.
3 Affectus Soporosi.
4 Apoplexia.
5 Paralysis.
6 Aphonia.
7 Procidentia Ani.
8 - - - - - Uteri.
9 Incontinentia Urinæ.
10 Impotentia Virilis.
11 Sterilitas Feminarum.
b in *Pulsu*.
1 Lipothymia. 2 Syncope. 3 Asphyxia.
2 *Excedente*
a in *Tono*, eoque vel rigido vel sæpius interrupto.
1 Spasmus Simplex.
2 - - - Cynicus.
3 Tetanus.
4 Emprostotonus.
5 Opistotonus.
6 Motus Convulsivi.
7 Epilepsia.
8 Palpitatio Cordis.
9 Asthma convulsivum.
10 Incubus.
11 Singultus.
12 Colica convulsiva. inpr. Infantum.
13 Tenesmus.
14 Priapismus.
15 Contractura.
b in *Pulsu* vel solo, vel in Tono & Pulsu simul, quale quid contingit in Febribus, quæ sunt
1 *Intermittentes*
α Quotidiana.
β Tertiana.
γ Quartana.
δ Tertiana duplex.
ε Quartana duplex & triplex.
ζ Quintana } rariores.
η Octana }
2 *Continuæ*, quæ sunt vel
a *Continentes* ut
1 Ephemera.
2 Synochus.
b *Biliosæ*
1 Causus sive febris Ardens.
2 Febris Biliosa.
b *Continuæ* simplices.
1 Continua Quotidiana. 2-Tertiana. 3-Quartana.
c *Exanthematicæ.*
1 Variolæ.
2 Morbilli.
3 Febris Miliaris.
4 - - - Petechialis.
5 - - - Pestilentialis.
3 *Lentæ.*
α Febris lenta.
β - - - Hectica,
γ - - - Catarrhalis; quæ etiam ad Continuas simplices pertinet.
B *In Sensibus.*
1 *Externis*, ubi occurrunt
a Depravationes Visus.
b Cœcitas.
c Surditas.
d Depravatio Gustus.
e - - - - - Olfactus.
f Ἀναισθησία. g Anorexia.
2 *Internis*, ubi observari merentur
a Memoriæ debilitas.
b - - - - - - totalis amissio.
c Deliria, quæ sunt.
α *Acuta*, v. g.
1 Delirium Phreniticum.
2 - - - Paraphreniticum.
3 Deliria Febrium Acutarum reliqua.
β *Chronica*
1 Mania.
2 Furor Uterinus.
3 Melancholia.
4 Moria.
5 Hydrophobia sive Rabies Canina.
6 Tarantismus.
7 Chorea Sti. Viti.
IV. *Observationes* Pathologico-Practicæ.
1 Distributio Morborum in certas classes, causis morborum respondentes, curationem longe faciliorem reddit.
2 Morbi sub eodem genere comprehensi & ab eadem causa profluentes, eandem curationem postulant.
3 Unus idemque morbus modo ad hanc, modo ad illam classem referri potest, respectu nimirum differentiæ causarum illum constituentium.
4 Optima tamen distributio esse videtur, quæ causis principalibus superstructa est.
5 Sub sero & lympha late consideratis comprehenditur etiam bilis, pituita, Urina, Sudor, Saliva, & morbi ab iis procedentes.

De Differentiis Morborum accidentalibus.

Differentiæ morborum accidentales respiciunt
I. *Originem*, cujus respectu alii sunt
1 *Hæreditarii*, qui a Parentibus in liberos propagantur, & plerumque non tantum similitudinem temperamenti, sed & impressas in ipsa fœtus formatione motuum ideas respiciunt.

2 *Adscititii*, qui a causis tam internis, Plethora, Spissitudine, Cacochymia, quam externis originem trahunt.
II. *Tempus* anni, & hinc sunt:
1 *Vernales*, quales sunt febres intermittentes quotidianæ & tertianæ, reliquos *vide III. Aphoris.* 20.
2 *Æstivi*, uti febres variæ, Diarrhœa &c. *III. Aphorism.* 21.
3 *Autumnales*, v. g. Dysenteriæ, Quartanæ &c. *III. Aphor.* 22.
4 *Hyemales*, uti sunt Tusses, Pleuritides &c. *III. Aphor.* 23. *vide* de hisce omnibus *Pathol. nostr. Sect.* 1. *cap.* 3. §. 7. *& seqq.*
III. *Frequentiam Subjectorum*, qui sunt
1 *Epidemici*, qui ex communi causa orti, plures uno eodemque tempore invadunt, v. g. Dysenteriæ, Febres petechiales &c.
2 *Endemii*, sive morbi ex communi causa certis populis proprii, e. g. Scorbutus Danis, Plica Polonis &c.
3 *Sporadici*, qui nec communiter grassantur, nec certis Regionibus proprii sunt, sed aliis grassantibus, hos vel illos ob particulares causas corripiunt.
IV. *Indolem*, cujus intuitu sunt
1 *Benigni*, qui vel mites sunt, vel ordinarias facile superabiles causas agnoscunt, v. g. febres intermittentes, Diarrhœæ &c.
2 *Maligni*, qui absque causa manifesta totam Oeconomiam animalem maxime turbant, uti sunt: Febres Petechiales, Pestis &c.
3 *Contagiosi* tam Acuti, quam Chronici, qui ope effluviorum similes morbos in aliis corporibus excitant, v. g. Dysenteria maligna, Pestis, Scabies, Lues Venerea &c.
V. *Exitum*, unde sunt
1 *Salutares*, qui nullum vitæ periculum minantur, sed sæpius ab aliis gravioribus morbis præservant, uti sunt Hæmorrhagiæ Narium congruæ, Hæmorrhoides, Diarrhœæ spontaneæ, Sudores autocratici, Febres tertianæ &c.
2 *Lethales*, qui contrario modo se habent, & vel certo jugulant, uti Apoplexia fortis, læsiones viscerum graviores, vel nihilominus in gravissimum vitæ periculum conjiciunt, uti sunt Inflammationes viscerum profundiores, Catarrhus Suffocativus &c.
VI. *Durationem*, & hujus respectu dividuntur in
1 *Acutos*, qui tempora sua cito absolvunt, & sunt vel
a *Extreme acuti*, qui tertio vel quarto die finiuntur, uti Pestis, & Febris Pestilentialis &c.
b *Peracuti*, quorum terminus est dies septimus, uti Pleuritidis & quarundam febrium Petechialium.
c *Acuti* simpliciter, qui duos septenarios requirunt, v. g. Febres continuæ.
d *Acuti ex decidentia*, qui ad vigesimum octavum, aut ad quadragesimum usque diem extenduntur.
VII. *Periodum*, sive certum invadendi tempus, unde alii sunt.
1 *Intermittentes*, qui certis diei horis invadunt, ac absoluto Paroxysmo prorsus intermittunt, uti sunt: Febres intermittentes Quotidianæ, Tertianæ, Quartanæ, quorum paroxysmi vel sunt fixi vel vagi & hinc etiam tales febres vel sunt statæ, vel erraticæ.
2 *Continui*, qui nullam intermissionem, sensibilem tamen remissionem habent, ac certis temporibus iterum exacerbantur: cujus exacerbationis fixæ vel vagæ intuitu itidem sunt vel periodicæ vel vagæ. Tales morbi etiam uti priores respectu certorum invasionis temporum vocantur Typici.
3 *Continentes*, qui & intermissione & remissione carentes, continuo durant, uti Ephemera, Synochus.
VIII. *Ætatem* & *Temperamentum*, unde alii sunt
1 *Congrui*, qui ætatibus & temperamentis respondent, v. g. Variolæ & Morbilli ætati infantili, Hæmorrhagiæ puerili & Adolescentiæ, Hæmorrhoides virili, Mictus cruentus & Calculus senili, febres ardentes Temperamento Cholerico &c.
2 *Incongrui*, qui ab hac regula deflectunt, v. g. Variolæ adultorum, Hæmorrhagiæ narium in Senibus, Calculus, Apoplexia & Podagra in junioribus.

IX. *Habitudinem* ad curationem
1 *Curabiles*, qui methodo spontanea & artificiali restituuntur, uti pleraque morborum pars, v. g. Febres intermittentes, Continuæ, Hæmorrhagiæ, Inflammationes &c.
2 *Incurabiles*, qui nullam medelam admittunt, uti Apoplexia fortissima, læsiones Viscerum graviores, aut eorumdem consumptiones, Paralyses consummatæ cum inflatione partium affectarum *vid. D. D. Stahlii in Dissert. de Morb. Incurabilib.*
X. *Symptomata*.
1 *Legitimi* sive exquisiti, qui veris & ordinariis symptomatibus stipati, legitimo tempore finiuntur, uti Tertiana legitima & Pleuritis vera.
2 *Spurii* sive *Nothi*, qui contrario modo se habent, v. g. Pleuritis spuria, ubi quidem adest dolor lateris interdum gravis cum respirandi difficultate, reliqua tamen symptomata, Pleuritidem veram comitantia, qualia sunt Febris acuta, Pulsus durus & sputum cruentum desunt.
XI. *Prægressam medicationem*, ob quam alii sunt
1 *Corrupti*, qui scil. ab indole sua deflectentes sub alio & heteroclito schemate apparent, idque vel perversæ medicationis vel malæ diætæ vitio. *vid. D. Stahlii Dissert. de Morb. corruptis.*
2 *Non corrupti*, qui legitime tractati tempore ordinario & quidem satis tranquille sine magnis alterationibus cursum suum absolvunt.
XII. *Inductam assuetudinem*.
1 *Habituales*, qui partim propter causæ morbificæ nimiam quantitatem, partim propter corporis imbecillitatem, partim & quidem præcipue propter motuum frequentiorem repetitionem, remota etiam sæpius causa morbifica in habitum & consuetudinem præternaturalem degenerant, ita ut non nisi magnis laboribus denuo removeri queant; quales morbi potissimum sunt, qui certas evacuationes per frequentes motuum ad certa loca directiones & intentiones impetrandas respiciunt, uti sunt Tusses chronicæ, Febres intermittentes &c. *vide D. Stahlii Dissert. de Morbis Habitualibus.*
2 *Nondum obfirmati*, in quibus scil. directiones motuum ad certas partes observantur, qui tamen evacuata materia cessant, atque hoc modo morbi absoluto tempore ordinario finiuntur.
XIII. *Causam*, & hinc Morbi dependent a Causis
1 *Immaterialibus*, qui scil. nulla sæpius præsente causa materiali a solis animi affectibus gravioribus, humores nimium commoventibus, originem trahunt.
2 *Materialibus*, sunt omnes reliqui morbi, in quibus manifesta causa materialis deprehenditur.
XIV. *Sedem causæ*, cujus respectu sunt alii
1 *Idiopathici*, in quibus causa morbifica in ipso loco affecto hæret, v. g. Dolor capitis a sanguine infarctu in capite, Vomitus a cruditatibus in ventriculo hærentibus.
2 *Sympathici* alii, qui per consensum aliarum partium oriuntur, v. g. Dolor capitis a ventriculi debilitate ortus, aut Clavus Hystericus, vomitus Nephriticorum &c.
XV. *Magnitudine*
1 *Magni*, qui partes nobiles aggrediuntur, actiones principales insigniter lædunt aut plane tollunt, gravibus stipati sunt symptomatibus, & a causa graviori oriuntur, & hinc interitum ut plur. minantur, uti sunt Apoplexia, Catarrhus suffocativus, Inflammationes Viscerum, Morbi maligni &c.
2 *Parvi*, qui nullum periculum portendunt, sed propter levitatem facile cedunt, uti sunt Hæmorrhagiæ narium in junioribus, vulnera cutis ejusdemque inflammationes superficiariæ &c.
XVI. *Concursum variorum Symptomatum*.
1 *Compositi* sive Complicati, quos alii adhuc morbi comitantur, & hinc ob concursum variorum symptomatum cognitu & curatu difficiles sunt, v. g. Febris continens Variolis Adultorum juncta. Hectica cum Febre putrida juxta Veteres &c.
2 *Simplices*, qui ordinariis tantum stipati sunt symptomatibus, v. g. Tertiana, Quartana &c.

Obser-

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Quo magis morbi motus sanguinis congestorios ad certa loca respiciunt, eo facilius in liberos propagantur.

2 Morbi Hæreditarii non statim in quavis ætate se manifestant, sed non raro tempus ætatum morbis familiare expectant.

3 Morbi Hæreditarii ante consuetum & morbis ætatum solenne tempus affligentes, mature etiam ægrotos jugulant.

4 Omnes Morbi hæreditarii rarius plenariam curationem admittunt, inprimis si jam in habitum degenerarunt.

5 Morbi adscititii, nisi maligni aut alias satis graves fuerint, longe facilius convenienti methodo tolluntur, quam hæreditarii.

6 Morbi vernales facilius curantur, quam reliquorum anni temporum affectus.

7 Omnes Morbi Epidemici difficilius curantur, quam Adscititii.

8 Morbi Endemii semper sunt difficilioris curationis, mutato tamen solo Paterno & mutata diæta facilius mitigationem admittunt.

9 Morbi Maligni quo mitius tractantur, eo melior eorum est successus, & contra.

10 Nisi Morbis Malignis in primo statim principio methodo convenienti occurratur, facile fiunt funesti.

11 Salutares morbi perversa methodo tractati, non raro periculosi aut etiam lethales evadunt.

12 Morbi acuti sibi relicti sæpius à Natura curantur.

13 Quo magis vero tractantur remediis variis, & præcipue commoventibus, eo facilius pervertuntur.

14 Morbi Chronici magis postulant Artis Medicæ concursum, quam Acuti.

15 Morbi Periodici facilius curantur, quam Vagi.

16 Quo majora inter periodos sunt intervalla, eo diutius durant morbi, & eo difficilius etiam curationem admittunt.

17 Morbi congrui, sive certæ ætati certisque temporibus anni respondentes, minoris ut plur. sunt periculi, quam incongrui.

18 Morbi curabiles, imprudenti medicatione tractati, sæpius fiunt incurabiles.

19 Non omnes morbos pro incurabilibus habitos tales esse, testantur gravissimorum morborum curationes.

20 Morbos exquisitos, nisi acuti fuerint, facilius ferunt ægrotantes, quam spurios.

21 Omnes morbi, nisi convenienti & Naturæ methodo respondenti modo tractentur, facile corrumpuntur.

22 Quo magis morbi respiciunt motus secretorios & excretorios, eo facilius corrumpuntur.

23 Omnes morbi corrupti contumaciores sunt quam reliqui.

24 In morbis corruptis eo quam maxime respiciendum est, ut morbus primarius revocetur.

25 Vera confortantia, v. g. Ess. Dulc. Hailens. Eorumque Pulv. Nigr. & Pulv. Solar. D. Richteri cum Pilulis D. Stahlii &c. in morbis corruptis sunt optima remedia, quatenus motus secretorios & excretorios in ordinem redigunt.

26 Omnes morbi habituales difficilioris sunt curationis quam nondum obfirmati.

27 Nisi Medicus in morbis habitualibus ad evacuationem revulsoriam sæpius repetitam & ad motuum, humores versus certa loca dirigentium, sopitionem respiciat, frustra ut plurimum laborat, aut morbum pejorem reddit.

28 Morbi a causis immaterialibus pendentes ordinarie sunt graviores.

29 Morbi a causis immaterialibus orti, si commoventibus tractantur, facile in pejus ruunt

30 Morbi, qui ab initio quidem causas materiales pro fundamento habuerunt, demum vero in consuetudinem degenerarunt, ita plerumque insolescunt, ut etiam sublatis istis causis materialibus, pertinaciter tamen perdurent aut recurrant.

31 In morbis Sympathicis semper ad focum causæ respiciendum est, quo neglecto omnis Medici labor frustraneus est.

32 Morbi Idiopathici, nisi causa gravior subsit, aut partis affectæ læsio, sæpe facilius profligantur, quam Sympathici.

33 Quo graviores sunt morbi, tam causæ quam symptomatum & partis affectæ respectu, eo periculosiores sunt, & contra.

34 Morbi complicati, tam acuti, quam chronici, imprudenti medicatione facillime pervertuntur.

35 In morbis complicatis ad morbum magis urgentem semper respiciendum est, v. g. in febre maligna Dysenterica majorem attentionem postulat febris, quam Dysenteria.

De Temporibus Morborum.

I. *Definitio:* Tempora morborum sunt eorum decursus tam durationis universalis, quam periodorum certarum aliarumque circumstantiarum respectu.

II. *Differentia* Tempora Morborum sunt

1 *Generalia* respectu

a *Certæ periodi vitæ*, cujus intuitu morbi diversis vitæ temporibus affligunt. vide infra de *Morbis ætatum*.

b *Temporum Anni*, in quibus homines diversis morbis corripiuntur. vide supra de *Morbis Temporum anni*.

2 *Specialia*, respectu

a *Generalis ambitus morbi*, quando alii morbi brevi, alii vero non nisi longo elapso & quidem vel certo vel incerto tempore finiuntur.

b *Temporis invadendi*, cujus intuitu alii certis & quidem definitis, alii vero incertis temporibus invadunt.

c *Paroxysmorum*, in quibus pariter Principium, Incrementum, Status & Decrementum tanquam particularia tempora morborum observantur.

d *Criticarum commotionum & evacuationum*, quæ non nisi certis atque definitis morbi temporibus contingunt.

III. *Causa efficiens* temporum morborum est Natura, quæ generaliter quidem in certis ætatibus & certis quoque temporibus anni, illud, quod molestum est, per varia corporis loca expellit: Specialiter vero in morbis materiam morbificam vel brevi, vel longo tempore, pro diversa materiæ conditione, præparat & ad expulsionem certis diebus instituendam disponit, ac eadem expulsa a motibus desistens, morbum vel brevi, vel longo elapso tempore solvit, aut victa succumbit. Dum autem motus sensim auget, ac postmodum superato periculo imminuit, nascuntur exinde *Principium*, *Incrementum*, *Status* & *Decrementum* tanquam particularia morbi temporis & hoc ipso finitur generalis morbi ambitus. Plura vide *in Pathol. nostræ Sect. 1. Cap. IV. de Tempore Morborum*.

IV. *Observationes* Pathologico-Practicæ.

1 Nisi Medicus exacte ad morborum tempora respiciat, facile per remedia incongruo tempore data morbum pervertit.

2 Quo magis regulariter morbi tempora sua observant, eo facilius etiam a Natura & Arte superantur & contra: exceptis tamen iis casibus, ubi propter solam consuetudinem, remota etiam causa, adhuc affligunt.

3 Quo citius morbi tempora sua absolvunt, eo gravius subest periculum.

4 Morbi horis matutinis affligentes citius ut plurimum solvuntur, quam pomeridianis, nisi hi maligni fuerint.

5 In incremento & statu morborum nihil temere est movendum, quoniam motus tum temporis jam sunt gravissimi.

6 In morbis acutis lenissime in principio tractatis status ut plurimum est mitior, quam ubi multa exhibita fuerunt remedia.

Morbi

7 Morbi acuti, vel ſibi relicti, vel temperantibus tantum tractati, longe certius ſtatas periodos & dies criticos obſervant, quam qui variis medicamentis & medicationibus, præſertim manifeſtius operantibus tractantur.

8 Nulla re certius typicus morbi ordo pervertitur, quam imperita & injuſta medicamentorum exhibitione.

De Cauſis Morborum in genere.

I. *Definitio*: Cauſa morbifica eſt res, quæ vel immateriali ſuo concurſu œconomiam animalem ejuſque ſtatum ſecundum naturam turbat, variis vel propinquioribus, vel remotioribus læſionibus viam ſternens.

II. *Differentia*. Cauſæ morborum ſunt

1 *Immateriales*

a Anima ipſa, quæ tanquam motuum in morbis occurrentium cauſa efficiens, in iiſdem vel excedit, vel motus perverſe inſtituit, ac materiam morbificam per inconvenientia loca expellere conatur: de qua re pluribus infra de *Motibus extraordinariis* &c.

b Ejuſdem pathemata varia ſive animi affectus, qui pro diverſa ſua indole varias anomalias in œconomia animali cauſantur, uti infra de *Cauſis non naturalibus* demonſtrabimus.

2 *Materiales*, quales ſunt ſanguis quantitate vel deficiente, ſpiſſitudine & Cacochymia peccans, bilis, mucus, ſerum, lympha, calculi, flatus &c. de quibus ſingulis ſuo loco agemus. Et talis materialis cauſa eſt.

a Continens, quando in parte affecta ipſa hærens, eam actu & continuo lædit, v. g. calcula in urethra hærens ſuppreſſionis urinæ & doloris eximii cauſa eſt continens, pariter ac ſerum in abdomine ſtagnans tumoris aſcitici.

b Antecedens, quæ præviam diſpoſitionem ad varios affectus denotat, & quidem

1 Reſpectu *Ætatis*, cujus intuitu ſenes ad mictum cruentum, calculum, podagram &c. juniores ad Narium Hæmorrhagias & inde dependentes affectus diſpoſiti ſunt.

2 Reſpectu *Temperamentorum*, quatenus Cholerici magis ad ebullitiones ſanguinis, Febres, Inflammationes &c. Phlegmatici e contra ad affectus ſeri magis proni ſunt.

3 Reſpectu *Sexus*, quatenus femininus ratione Menſium, Graviditatis, Partus, Lochiorum, Lactationis non ſolum pluribus morbis expoſitus, ſed etiam ob majorem ſenſibilitatem magis quam maſculinus ad morbos diſpoſitus eſt.

4 Reſpectu *Plethoræ*, ſpiſſitudinis ſanguinis, Cacochymiæ &c quarum intuitu facilius homines ita diſpoſiti in morbos ruunt: præcipue quando accedit

5 *Cauſa Procatarctica*, quæ partim Naturam & cauſas immateriales, partim materiales reſpicit, ac motus nimium excitando cauſam antecedentem & continentem in actum deducit, ita ut antea ſilens actu corpori noxia eſſe incipiat.

III. *Obſervationes* Pathologico-Practicæ.

1 Quo magis Natura ad motus prompte ſuſcipiendos prona eſt, eo facilius etiam variis morbis porta panditur.

2 Morbi a cauſis immaterialibus dependentes ſemper graviores ſunt iis, qui a materialibus originem trahunt.

3 Quo graviora & ſubitanea ſunt Animi pathemata, eo periculoſiores etiam ſequuntur affectus.

4 Animi pathemata ſæpius morbos graviſſimos, nulla etiam præſente materia noxia excitant.

5 Quo magis in Animi pathematibus humores feruntur ad interiora, eo gravius imminet periculum.

6 Eo magis autem metuendum eſt periculum ab animi pathematibus, ſi humores & quantitate & qualitate ſunt vitioſi.

7 Quo magis agilis eſt materialis cauſa, eo graviores etiam ſequuntur affectus, & contra.

8 Humores tamen nimis ſpiſſi ſimul & ſemel commoti graviſſima poſt ſe trahunt mala.

9 Niſi cauſa continens removeatur, affectus ab ea dependens nunquam curatur.

10 Quo periculoſior eſt cauſa, eo brevioris periodi morbi ſolent eſſe.

De Plethora.

De Plethoræ *Definitione*, *Differentia*, *Signis* &c. videatur Praxis Specialis Lib. I. Cap. I. Tab. VII.

Obſervationes, Pathologico-Practicæ

1 Plethora eſt fundamentum plurorumque & præcipuorum morborum.

2 Per ſe tamen raro morbos producit, (quod in hominibus Plethoricis ſatis diu interdum ſine ullis incommodis viventibus obſervamus niſi commota, aut inſignis ſanguinis ſpiſſitudo ipſi juncta fuerit.

3 Plethoram commotam, niſi mature mitigetur, aut ſenſibiles excretiones ſequantur, facile graves morbi excipiunt.

4 Plethoram commotam utplr. ſequuntur congeſtiones ad loca Hæmorrhagiis deſtinata, quæ tamen facile inſequente Hæmorrhagia ſolvuntur.

5 Hæmorrhagiæ graviorem Plethoræ commotionem non ſtatim, ſed demum ſedato aliquomodo ejus impetu excipiunt.

6 Si congeſtiones circa loca Hæmorrhagica factæ non ſolvuntur; ſtagnationes facile in plenarias Staſes & Corruptiones degenerant, quas Natura interdum quidem per febres præcavet, non raro tamen actum inflammatorium quoque inſtituere cogitur, ut id quod actu corruptum eſt, ſenſim per fortiorem pulſum ſanguinis eluatur.

7 Omnes morbi Plethoræ ſupervenientes graviores ſunt, impr. ſi ex acutorum ſunt cenſu, intermittentes vero non tantum anomali evadunt, ſed etiam diutius durant.

8 Qui ſemel ſunt Plethorici, facile iterum tales, imminuto etiam ſanguine, fiunt, & morbis a Plethora oriundis denuo exponuntur.

De Spiſſitudine Sanguinis.

I. *Definitio*: Spiſſitudo eſt ſanguinis antea fluidioris juſto major concretio, Plethoram & motuum defectum ſequens, a qua ſtagnationes & ab his dependentes morbi originem trahunt.

II. *Differentia*.

1 Alia eſt *generalis*, quando nimirum ſanguis in univerſo corpore ſpiſſeſcit.

2 Alia eſt *ſpecialis*, quando inſigni quadam regione ſpiſſiorem acquirit conſiſtentiam, quale quid contingit in Hypochondriacis & Hyſtericis, quorum ſanguis in abdomine ob motus progreſſivum tardiorem lentorem acquirit.

3 Alia eſt *ſpecialiſſima*, quæ in Hypocondriacis & Hyſtericis interdum naſcitur, & certum tantum viſcus occupat.

4 Alia eſt *ſubitanea*, alia tardior.

III. *Signa*,

1 Torpor inſignis & laſſitudo totius corporis.

2 Gravitas membrorum ſive artuum.

3 Pulſus modo inæqualis, modo intermittens, modo palpitatorius.

4 Habitus corporis interdum ſtrictus, interdum laxus, hujuſque conſtrictionis & relaxationis frequentes alterationes.

5 Vaſa turgida & ſatis inflata, quandoque etiam exilia & vix conſpicua, ut plurimum tamen majora.

6 Frequentis coloris & caloris in habitu corporis alterationes.

7 Reſpirationis difficultas & inpr. ſub motu corporis.

8 Anxietates præcordiorum crebriores.

9 Sudoris, urinæ reliquarumque excretionem tardior processus.
10 Somnus turbulentus & anxius.
11 Sanguis e Venasecta difficulter prodiens, nigricans & insigniter spissus.
12 Animus trepidus, torpidus, meticulosus, anxius.

IV. *Subjectum.*
1 Respectu *Temperamentorum*, Sanguineo-Melancholici & ipsi Melancholici magis dispositi sunt ad spissitudinem, quam Sanguinei, Cholerici, aut Phlegmatici.
2 Respectu *Ætatis*, juniores Hæmorrhagiarum Spontanearum vel artificialium suppressionibus laborantes, nec non senes ob sanguinem aliquo modo mucosum præ aliis ad eam sunt proni.
3 Respectu *Sexus*, feminæ facilius spissiorem acquirunt sanguinem, quam viri.

V. *Causa.*
1 *Plethora*, quæ proportionem aut vim motuum superans sensim sensimque tali spissitudine ansam præbet.
2 *Vita sedentaria*, torporem motuum inducens inpr. si simul profundiores speculationes accedunt, quæ Naturam eo magis ab actionibus vitalibus revocat.
3 *Subitanea* corporis calidi *refrigeratio*, quam subita etiam sanguinis congelatio sequitur.
4 *Terror*, qui celeriter, *Tristitia* quæ sensim sanguinem spissiorem reddit
5 *Abusus acidorum*, & cibi crassiorem chylum largientes, qui sensim quoque sanguinem inspissant.
6 Defectus sufficientis potus.
7 Nimiæ excretiones feri per sudorem & urinam.
8 Diæta siccior, speculationes nimiæ, Hæmorrhagiarum consuetarum suppressio, vel artificialium neglectus.

VI. *Observationes* Pathologico-Practicæ.
1 Quo major est sanguinis spissitudo eo graviora quoque eam comitantur mala.
2 Quo magis subitanea est spissitudo & coagulatio sanguinis, eo citius quoque gravissimi & interdum lethales sequuntur affectus.
3 Spissitudinem specialem facile etiam excipit universalis.
4 Uti motus moderatus & continuatus ad fluxilitatem sanguinis & restituendam & conservandam est optimum remedium, ita fortior & subitaneus, sanguinem spissum uno impetu commovendo, in mala a spissitudine metuenda, facillime præcipitat.
5 Spissitudinem, nisi mature convenienti methodo removeatur, facile stagnationes, has vero stases & corruptiones sequuntur.
6 Nisi Venæsectio præmittatur remediis incidentibus, frustra fere laborat Medicus.
7 Sicut subjecta spissitudini Sanguinis obnoxia quoad animum sunt anxia, trepida, torpida; sic in œconomia vitali similes sequuntur actiones.

De Cacochymia.

I. *Definitio:* Cacochymia vi vocis est malus status humorum in crasi, vel a secretionibus & excretionibus necessariis suppressis, vel ab externo contagio originem trahens.

II. *Differentia.*
1 Respectu *Causæ*
a Alia originem trahit a suppressione secretionum & excretionum, Sudoris, Bilis, Urinæ &c.
b Alia vero a contagio forinsecus corpori illato oritur, uti Scabies, Lues Venerea, Lepra &c.
2 Respectu *Subjecti*
a Alia universum corpus & totam massam sanguineam occupat, qualis observatur in Scabie, Ictero &c.
b Alia vero in certis tantum partibus occurrit, quæ utplur. a congestionibus ad certas partes dependet, v.g. insignis pruritus scroti & ani cum pustulis in Hæmorrhoidariis, Tinea capitis in infantibus.
3 Respectu *indolis*
a Alia est benigna, *salsa*, uti in Scabie aliisque cutis pustulis; *biliosa* in Ictero; *mucosa* in senibus & infantibus Phlegmaticis; *aquosa* vel *serosa* in Cachexia, Leucophlegmatia, Anasarca &c.
b Alia est maligna, uti in Psora, Lepra, Lue Venerea.

III. *Signa.* Hæc patent ex ante dictis.

IV. *Subjectum.*
1 Homine, otiosi, torpidi, per motum corporis secretiones & excretiones non promoventes.
2 Cibi insuper malæ digestionis, acidis, salsis, aut nimis aromatisatis, liquoribus Spirituosis &c. abutentes.
3 Secretiones & excretiones spontaneas negligentes.
4 Personæ cum scabiosis & leprosis conversantes, aut cum iisdem in eodem lecto dormientes.
5 Coitum cum impuris exercentes.

V. *Observationes.*
1 Quo magis supprimuntur excretiones, eo magis etiam augetur Cacochymia.
2 Cacochymia cum visceris alicujus labe conjuncta, gravior est reliquis speciebus.
3 Cacochymia maligna semper periculosior est, & difficulter etiam curatur.
4 Cacochymia universalis sæpius facilius curatur, quam particularis.
5 Nihil fere producendæ cacochymiæ magis inservit quam abundantia Sanguinis, ejusque in corpore retentio, sicut hoc in mensium & lochiorum negotio apparet.

De reliquis humoribus inutilibus & utilibus morborum causis.

Tales humores inutiles sunt Serum & reliqui ex eo prodeuntes: Sudor, Urina, Bilis, Mucus, Feces alvinæ. Utiles vero Lympha, Lac, Semen & Saliva; qui omnes morborum fiunt causæ quando peccant.

I. *Quantitate & motu.*
A *Excedente*, uti
a *Serum*, quod in Phlegmaticis & Sanguineis potissimum otiosis & vitæ sedentariæ deditis, potu abutentibus, facile augetur, & hinc morborum variorum a Sero oriundorum fit causa.
b *Sudor*, qui partim ob causas manifestas labores fortiores, nimium calorem &c. vel sæpius ob latentes nimium excernitur, & hinc, dum sanguis nimis resolvitur, nimisque fluxilis redditur, præter debilitatem insignem, quam postse relinquit, ad varia mala viam sternit. Quorsum tamen Sudores spontanei cum euphoria contingentes, minime referri debent.
c *Urina*, quæ partim ob nimiam feri quantitatem, partim ob sanguinis resolutionem, partim ob sphincteris relaxationem, sæpius & insigni, assumpta potulenta superante copia excernitur, & hinc corpus exsuccum reddit.
d *Bilis*, quæ partim ob cibos pinguiores aut largiter aromatisatos, ut & potum generosiorem in nimia copia generatur, partim in nimia copia in intestina infunditur, & hinc Diarrhœam, Choleram, Febres biliosas &c. excitat.
e *Mucus*, cujus quantitatem in Phlegmaticis infantibus & senibus cibi crassioris consistentiæ, vita otiosa, aer frigidus, suppressio transpirationis &c. augent; unde postmodum Coryzæ, Tusses, Asthmata, Vomitus, Diarrhœæ mucosæ &c. originem trahunt.
f *Feces alvinæ*, quæ raro peccant quantitate, nisi suppressis reliquis excretionibus, aut vitium in qualitate junctum sit.
g *Lympha*, cujus quantitatem in subjectis dispositis augent cibi eupepti, multum chyli largientes, & vita otiosa; mala tamen, præter obesitatem nimiam, non facile ab ejusdem copia œconomiæ animali imminent.

h Lac,

h Lac, quod sæpius in insigni quantitate generatur, & mammas vel cum dolore turgidas reddit, vel in magna copia effluit, quæ tamen lactis abundantia, nisi qualitatis vitia jungantur, aut motus per vasa & excretio lædantur, raro aliquod detrimentum producit.

i Semen rarius quoque abundantia sua affectus præternaturales causatur, nisi qualitas ejus vitiosa simul conjuncta sit; si tamen in Pollutionibus nocturnis frequentius excernitur, corpus tandem insigniter exinde debilitatur.

k Saliva interdum abundat, uti in infantibus dentientibus, hypochondriacis & Ptyalismo, & copia sua vel cibos nimium diluit, vel depravationem gustus producit.

B *Deficiente*.

a Serum, quod frequenter deficit, si scil. cibi sufficienti potus copia non diluuntur, quale quid sæpius observatur in feminis hystericis, aut per frequentiores excretiones absumitur, unde sanguis spissior redditus, tardius per vasa procedit, & variarum stagnationum fit causa: imo ipsæ fibræ ob defectum seri non sufficienter emolliuntur, quare etiam propter minorem flexilitatem ad motum minus apti sunt.

b Sudor, cujus defectus vel a nimia humorum spissitudine per vitam otiosam contracta, vel a seri defectu, vel a nimio & repentino sanguinis ferventis motu ad cutim, cujus pori hoc modo obstruuntur, dependet. Frequentius quoque Sudor manans, dum corpus frigori exponitur, uno impetu supprimitur, unde vel universaliter vel particulariter contracta cuti insignis æstus, Coryzæ, Tusses, Colicæ, Diarrhœæ, Febres, Dolores Rheumatici &c. sequuntur.

c Urina, hujus defectus interdum pariter a seri consumptione nimia, interdum vero a muco, calculis, vermibus, sanguine grumoso ureteres obstruentibus, interdum vero a nimia renum constrictione aut inflammatione, urinæ secretionem impediente, dependet, unde eundem facile affectus serosi hydropici, imo ipsa mors excipiunt. Nonnunquam etiam suppressionis totalis urinæ causa est nimis diuturna ejusdem retentio.

d Bilis, hujus secretio & effluxus ad intestina modo a calculis, modo a constrictione Hepatis, iram graviorem excipiente, modo ab infarctu sanguinis impeditur, unde ob bilem in hepate & massa sanguinea retentam Icterus aliaque incommoda sequuntur.

e Mucus, hujus secretio & excretio interdum in partibus huic negotio dicatis impeditur, unde variæ stagnationes cum insignibus doloribus circa illas partes oriuntur, v. g. in capite Gravedo & Cephalalgia serosa, Odontalgia-catharralis, in intestinis vero Colica.

f Feces alvinæ, quarum retentionem, ex quacunque demum causa illa fiat, statim insignes lassitudines, pressiones, inflatio abdominis &c. oriuntur.

g Lympha, cujus defectum imminutio nutritionis, lassitudo, pallor, viscerum subsidentia &c. sequuntur: motum vero impeditum variæ stagnationes glandularum inpr. abdominis tumores, Atrophia &c. excipiunt.

h Lac: hujus defectum, a nimia tristitia, terrore, defectu alimentorum, calore interno &c. ortum, variis infantis sugentis morbi sequuntur: suppressioni vero facile tumores inflammatorii, scirrhi glandularum &c. superveniunt.

i Semen: cujus impedita secretio & tardior excretio a quacunque demum causa orta fuerit, Generationem impedit.

k Saliva: cujus inopia præparationem & resolutionem ciborum in ore impedit, imo etiam Gustus, quoniam fibræ linguæ nerveæ sufficienter non irrigantur, maxime imminuitur.

II. *Qualitate*, cujus respectu antea recensiti humores spissitudine, acrimonia, salsedine, corruptione &c. variorum morborum fiunt causæ v. g.

1 *Serum*: cujus fluxilitatem, acrimoniam, salsedinem &c. sequuntur partim excretiones nimiæ, partim varia exanthemata, exulcerationes in cute, Diarrhœæ, Dysenteriæ. Magis noxium vero redditur, si peregrina acria corrosiva ipsi admixta fuerint effluvia per contagium, uti in Lue Venerea.

2 *Sudor*: cujus acrimonia varios effectus cutis cum majori vel minori ejusdem erosione producit, aut ejus fœtor varias molestias creat.

3 *Urina*: hæc sæpius respectu nimiæ tenuitatis, crassitiei aut contentorum sabulis, sanguinis, muci, puris &c. variorum affectuum fit causa, qui inpr. in viis urinariis se exerunt.

4 *Bilis*: quæ sæpius insignem acrimoniam, colorem & consistentiam ejusdem alterantem, & hinc febrium ardentium, torminum, Diarrhœarum fit causa.

5 *Mucus*: qui multoties ob majorem salsedinem vel solam, vel cum spissitudine conjunctam, obstructiones glandularum, tumores, erosiones &c. producit.

6 *Feces alvinæ*: hæ sæpius etiam ob admixta varia heterogenea bilem scil. acrem, mucum crassiorem, salsum &c. vitiosam acquirunt qualitatem, & hinc intestina aggrediendo torminum variorum, Diarrhœarum &c. causa fiunt.

7 *Lympha*: quæ ob spissitudinem, ad quam admodum prona est, facile infarctus glandularum conglobatarum parit, unde nutritio læsa, inflationes partium per quas vasa lymphatica decurrunt, quæ eo graviores redduntur, si aqua lymphę mixta, sensim vel per poros transudat, vel erosis a salsedine lymphę vasis, in cavitates aut interstitia partium infunditur, unde Hidropis varię species originem ducunt.

8 *Lac*: quod ob spissitudinem in glandulis stagnans tumores mammarum inflammatorios excitat: ob salsedinem vero erosiones papillarum causatur, aut gravia tormina ac Colicam convulsivam in infantibus excitat: si nimis tenue est, ad nutritionem infantis est ineptum.

9 *Semen*: hoc peccat vel spissitudine aut tenuitate nimia, & hinc ad generationem minus aptum est, dum spissum excerni nequit, tenue vero parum virtutis continet: vel acrimonia, unde sequuntur erosiones, dolores insignes &c. uti illud in Gonorrhœa virulenta observamus.

10 *Saliva*: hæc interdum admodum tenax atque viscida redditur, ita ut ad resolutionem prorsus inepta sit, imo acrimonia salina sub illo muco latitans sæpius fauces arrodit, quod eo facilius contingit, si contagium venereum simul junctum est, quod etiam salivam fœtidam reddit: interdum quoque amaritiem acquirit a bile, ac tandem morbis malignis epidemice grassantibus saliva a contagio inquinata & deglutita similes fermentationes in corpore excitat.

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Quo major est seri abundantia, eo facilius etiam, inpr. excretionibus suppressis, sequuntur morbi serosi tam universales, quam particulares, a decubitu seri ad alias partes dependentes.

2 Morbi a sero oriundi, motu corporis & blandis ac continuatis evacuantibus facile præcaveri possunt.

3 Uti quantitas seri nimia crasin sanguinis & lymphæ turbat, ita ejusdem defectus sanguinis & lymphæ spissitudinem parit.

4 Seri vitia, etiamsi appropriata exhibeantur remedia, nunquam corriguntur, nisi simul jungantur evacuantia.

5 Serum vitiosum nunquam ita corrigitur, ut cum Natura redeat in gratiam, sive ut humor utilis fiat.

6 Quo magis Sudor fluit, in subjectis alias siccis, eo magis corpus exsiccatur & debilitatur.

7 E contra corpora humida sudores etiam largiores optime ferunt.

8 Su-

8 Sudores spontanei matutini, non seri tantum, sed & sanguinis abundantiam tollunt, & multos morbos præcavent.
9 Suppressiones Sudorum quorumcunque semper periculum minantur, nisi per alia loca seri fiat evacuatio.
10 Sudores fœtidi seri malum statum indicant.
11 Quo magis sudor fluit in hecticis, eo præsentius periculum & mortem instantem portendit.
12 Excretiones Urinæ copiosæ semper cum euphoria fiunt, quando aliæ excretiones sunt suppressæ.
13 Quo magis supprimitur urina, eo facilius sequitur Hydrops, præcipue quando manifesta suppressionis urinæ causa non occurrit.
14 Urinam cruentam in senibus aut in consistente ætate facile sequitur calculus.
15 Bilis quo magis ab ira excitatur, eo facilius morbos graviores producit.
16 Morbi a nimia effusione bilis orti, graviores sunt, quam ii, qui suppressionem fluxus ejusdem sequuntur.
17 Icterus a calculis, vesiculam felleam obstruentibus, ortus, utplur. est incurabilis.
18 Muci excretio e pectore facilius damna infert, quam si per alia loca contingit.
19 Quo major in corpore est muci viscidi copia, eo facilius morbi chronici excitantur.
20 Alvi laxitas seri abundantia & sanguinis resolutionem nimiam sæpius indicat.
21 Feces alvinæ nimium fœtentes, in morbis acutis non raro mortem instantem nuntiant.
22 In morbis acutis, exceptis exanthematicis, alvus laxa semper melior est quam adstricta.
23 Diarrhœæ spontaneæ sæpius morbos præcavent.
24 Diarrhœæ colliquativæ hecticorum mortem instantem indicant.
25 Lymphæ defectus facilius mala post se trahit, quam ejusdem abundantia.
26 Quo major est glandularum conglobatarum debilitas aut infarctus, eo difficilius etiam lymphæ vitia corriguntur.
27 Erosio vasorum lymphaticorum a lympha acri orta incurabilis est.
28 Lactis effluxus in gravidis abortum sæpius portendit.
29 Lac ab ira concitatum facile, convulsiones in infantibus excitat.
30 Lactis sine manifesta causa suppressionem, mortem infantis portendere, ex relatione multarum fide dignarum feminarum habemus.
31 Quo magis subitanea est lactis suppressio, eo facilius affectus varii sequuntur.
32 Seminis defectus, organorum secernentium debilitatem pro causa agnoscens, difficilis est curationis.
33 Saliva copiosa minoris est considerationis, quam deficiens.
34 Saliva præ omnibus aliis nostri corporis humoribus ad fermentescendum apta est; unde gravissimi morbi per eandem Sanguini nostro sæpius communicantur.

De Rebus toto genere præter Naturam.

I. *Definitio:* Res toto genere præter Naturam sunt causæ morborum materiales, quæ cum corpore & ejus œconomia plane nullam conspirationem habent, ad ejus subsistentiam & conservationem; ex adverso in ejusdem læsionem, imo destructionem quam maxime pronæ, imo promptæ atque efficaces existunt.
II. *Differentia.*
1 Quædam in corpore generantur, uti sunt Flatus, Vermes & Calculi.
2 Quædam vero corpori ingeruntur, uti sunt absurda deglutita, globuli plumbei, fragmenta gladiorum, sagittarum, Venena, miasmata pestilentialia cum saliva communicata. De quarum rerum precipuis seorsim agemus.

1. *De Flatibus.*

I. *Definitio:* Flatus sunt substantia halituosa elastica, aereę quasi indolis, in primis viis potissimum generata, & modo per superiora, modo per inferiora cum vel sine strepitu ac fœtore erumpens.
II. *Differentia.*
1 Alii per superiora sub *Ructuum* nomine, alii vero per inferiora quos *Flatus* stricte sic dictos vocant, erumpunt, alii in intestinis hęrent, & murmura excitando, *Borborygmi* audiunt.
2 Alii vero sine strepitu & fœtore excernuntur.
III. *Sedes:* Ordinarie in Ventriculo & intestinis generantur, rarius vero in Abdominis cavitate, Utero & Vesica reperiuntur.
IV. *Materia.* Est substantia ad spumescentiam & elasticitatem apta, quam producunt alimenta oleracea, fructus horęi, mustum, cerevisia recens, pisa, fabę, lentes, carnes pingues, salitę &c.
V. *Subjectum.*
1 Homines temperamenti Phlegmatici.
2 Vitæ sedentariæ dediti & simul laute viventes.
3 Infantes succulenti.
4 Feminę histericæ passioni obnoxiæ.
5 Hypochondriaci & Hæmorrhoidarii.
6 Alvi obstructioni obnoxii.
VI. *Effectus:* latus præter extensionem abdominis magis vel minus sensibilem, facile post se trahunt Inflammationem ventriculi cum symptomatibus cardialgicis, Colicam, Choleram siccam, Passionem Iliacam, Hernias, Tympaniten &c.
VII. *Observationes* Pathologico-Practicæ.
1 Quo magis flaccidus & humidus est corporis status, eo facilius generantur flatus.
2 Non omnem abdominis inflationem a flatibus dependere testatur Venæsectio in pede, quæ sæpius momento citius illam infimi ventris intumescentiam tollit.
3 Flatulentia, ad quam Hypocondriaci, Hæmorrhoidarii, Hystericę & Venęsectionem in pede negligentes sunt proni, utpote a sanguinis stagnatione in ramificationibus Venęportę dependens, non confundenda est cum inflatione abdominis a flatibus stricte sic dictis orta.
4 In tali flatulentia nisi pręmittatur sanguinis missio, carminativa remedia aliaque exagitantia magis nocent, quam prosunt.
5 Clysteres in omni flatulentia proficua sunt, inpr. emollientes, leniter carminativi & stimulantes.
6 Quo majorem flatulentia cum fluxuum sanguinis suppressionibus & stagnationibus connexionem habet, eo pejora & graviora sequuntur mala, tam in inferiore abdominis regione, quam pręcipue circa precordia.
7 Ut vita sedentaria & fibrarum flacciditas multum ad flatuum generationem confert, ita motus corporis fibrarum tonum restaurans, ac humores fluxiles reddens, eorum proventum pręcavet, aut eosdem jam generatos discutit.
8 Quo major est intestinorum atonia, eo major etiam flatum copia generatur.
9 Lenia laxantia, inpr. in iis, qui ad alvi obstructionem proni, sunt optima remedia pręservatoria, quibus tamen facile palmam pręripiunt Pilulę verę Beccherianę, incidendo, roborando, discutiendo & laxando flatuum generationem impedientes & generatorum excretionem promoventes.

De Vermibus.

I. *Definitio:* Vermes sunt insecta ex proprio semine producta, vel in intestinis & quidem ordinarie, vel extraordinarie in aliis partibus hęrentia, & varia mala producentia.
II. *Differentia.*
1 Alii sunt *ordinarii*, qui scil. in intestinis hærent, &or-

& ordinarie ibidem generantur, uti sunt Lumbrici teretes, latis ac Ascarides.
2 Alii sunt *extraordinarii*, qui scil. in intestinis ex proprio semino generantur, aut in ea irrepunt, uti sunt serpentes, Lutones, Ranę &c. vel in aliis partibus extraordinarie reperiuntur, v. g. vermes ulcerum & dentium cariosorum, vermis cordis & pericardii, umbilicalis, Crinones, Sirones, quorsum etiam referri possunt pediculorum stupenda generatio in Phthiriasi.
III. *Generatio*: Plerique generantur ex proprio feminio, an vero Lumbrici lati itidem ex semine aliunde advecto generentur, dubium adhuc est.
IV. *Sedes*: Ordinarie reperiuntur in intestinis, rarius aliis in partibus.
V. *Subjectum*: Juniores prę cęteris magis obnoxii sunt vermibus, inpr. Lumbricis teretibus & Ascaridibus; lati autem magis reperiuntur in adultis.
VI. *Effectus*: Pavores in somno, tumor ventris Atrophia, appetitu nihilominus optime vigente, pallor faciei, Febres, Convulsiones, Epilepsię &c. *Plura vide in praxi Speciali de Vermibus.*
VII. *Observationes* Pathologico-Practicę.
1 In plerisque infantum morbis respiciendum est ad vermes, quo neglecto sępius incertum de morbis infantum est judicium & cura admodum difficilis.
2 Lumbrici latis sępius ingentis sunt longitudinis, an vero unicus sint vermis, an vero plures cohærentes, nondum constat
3 Lumbrici lati licet sæpius expellantur, facile tamen regenerantur & pristina mala excitant.
4 Tales lati lumbrici licet in adultis magis reperiantur, sæpius tamen etiam occurrunt juniores vermibus hisce affecti.
5 Morbi sæpius admodum complicati & rebelles a vermibus dependent, quibus excretis, morbi vel sub sua specie apparent, vel prorsus cessant.
6 Vermes extraordinarii semper graviora excitant mala, quam ordinarii.
7 Vermes in acutis morbis excreti, periculum utpl. portendunt.
8 Quo magis lacticiniis & dulcibus delectantur infantes, eo facilius etiam vermibus corripiuntur.
9 Vermes enecantia remedia, sine subjunctis evacuantibus sæpius sunt noxia, quatenus vermes putrescentes aliis gravioribus malis ansam præbent.
10 Mercurialia remedia sunt optima Anthelmintica, aliisque palmam præripiunt.
11 Amara phlegmaticis, acida vero magis Sanguineis & cholericis prosunt.

3. De Calculis.

I. *Definitio*: Calculi sunt concretiones duræ, compactæ, interdum vero satis friabiles, ordinarie in renibus & vesica; extraordinarie vero in aliis quoque partibus genitæ, variorum effectuum causæ.
II. *Differentia*.
1 Respectu *loci*, alius est Renum, alius Vesicæ, alius vero in vesicula fellea aliisque locis reperitur.
2 Respectu *consistentiæ*, alius est compactus & gravis, alius friabilis & levis.
III. *Materia*: Est materia mucida, glutinosa, & salino-terrestris, quæ excussis partibus aquosis, sensim sensimque in loco calido majorem acquirit duritiem.
IV. *Subjectum*.
1 Homines temperamenti sanguinei, aliique laxiorem corporis consistentiam habentes.
2 Senes Plethorici.
3 Hemorrhoidarii, Hypochondriaci.
4 Viri præ feminis, Plura vide in *Praxi Speciali de Calculis*.
V. *Observationes* Pathologico-Practicæ.
1 Calculus Renum longe frequentior est quam calculus Vesicæ.
2 Rariores sunt calculi in vesica fellea, qui Icterum gravissimum & incurabilem, si ductum Cysticum obstruunt, producunt.
3 Juniores calculo non corripiuntur, nisi hæreditaria adsit dispositio.
4 Feminæ cessantibus Mensibus facilius calculo affliguntur, quam quando Mensium fluxum adhuc experiuntur.
5 Generationem Calculi cum Hæmorrhoidum imprimis externarum suppressione insignem habere connexionem experientia testatur.
6 Calculi interdum etiam reperiuntur in pulmonibus & glandulis colli.
7 Podagrici non solum ad renum calculum sunt maxime proni, sed etiam tophis calculosis in articulis corripiuntur.

4. De Causis morborum virulentis, sive de Venenis.

I. *Definitio*: Venena sunt res summe noxiæ, quæ in exigua quantitate suum acum celeritate & vehementia in partes tam solidas, quam fluidas potentiam suam exerentes, brevi tempore ut plurimum, interdum vero definito, aut etiam incerto tempore lente totam œconomiam animalem, nisi mature iisdem occurratur, turbant & invertunt, ac gravissima symptomata excitant, ita ut mors certissima sequatur.
II. *Differentia*.
1 Respectu vehementiæ, alia brevi tempore, alia vero lente agendo homines jugulant.
2 Respectu operationis, alia agunt dissolvendo humores per motum fermentativo-putredinosum, uti venena animalium, morsus viperarum, serpentum &c. Alia corrodendo partes solidas & viscera, uti mineralia v. g. Arsenicum, Mercurius sublimatus &c. Alia stupore afficierdo fibras, uti vegetabilia, Napellus, Cicuta, Hyoscyamus &c. *Plura vide in Praxi speciali.*
III. *Observationes* Pathologico-Practicæ.
1 Quo magis sensibilia sunt subjecta, eo citius etiam graviores turbæ in corpore excitantur, & contra.
2 Si ullibi, in venenis sane sumptis Naturæ reluctantis & contra deleteriam causam pugnantis motus observantur.
3 Quamvis venena ut plur. forinsecus corpori ingerantur, nonnunquam tamen humores agiles excrementitii, remediis aut methodo inconvenienti exagitati, veneni naturam induunt, & homines cito jugulant.
4 Nullus fere post venenum sumptum sine convulsionibus moritur.
5 Venena mineralia sumpta citius motus anomalos producunt, quam reliqua.
6 Quo magis subtilia sunt venena, eo certius etiam mortem inferunt.
7 Rationes energiæ venenorum, quomodo in exigua quantitate & mole citissime tam deleterios effectus exerere possint, admodum in obscuro adhuc latent.

De Motibus Naturæ extraordinariis propter causas morbificas contingentibus.

I. *Definitio*: Motus morbifici sunt extraordinariæ motuum alias consuetorum interdum intensiones a Natura irritata institutæ, ut res corpori infensæ expellantur, interdum vero eorumdem motuum remissiones Naturæ debilitatem, aut terrorem indigitantes, variis extraordinariis etiam molestiis stipatæ.
II. *Differentia*. a motibus ordinariis.
1 Respectu *vehementiæ*, qua extraordinarii ordinarios longe superant ita ut ab ægrotis non tantum, sed & a Medicis & adstantibus observentur, v. g. Pulsus in febribus, tonus auctus in convulsionibus.
2 Respectu *durationis*: præternaturales enim non solum vehementes sunt, sed etiam in vehementia

tia sua vel diu continuant, vel sæpius recurrunt.

3 Respectu *Organorum* & loci excretionis: quamvis enim utplur. pulsu & tono tam interiorum, quam exteriorum partium Natura utatur, & materias noxias per convenientia & consueta loca expellat, nonnunquam tamen in morbis ope motuum ad loca insolita materias excernendas protrudit, & per eadem expellit.

4 Respectu *ordinis*; quod extraordinarii tales motus nonnumquam vel minus præcipites & vehementes sint, nonnunquam vero vel sensibiliter remittant, vel prorsus in toto corpore, aut quibusdam ejus partibus cessent, aut etiam remota causa materiali continuent.

III. *Causa efficiens*. Uti ordinariorum, ita quoque extraordinariorum motuum vera & unica causa efficiens est Natura sive Anima humana, quæ per motus secretorios & excretorios non tantum in statu sano materias ad corporis conservationem inutiles removet, sed etiam in morbis plerisque per eosdem motus auctiores, adeoque respectu ordinariorum & naturalium præternaturales materias extraordinarie e corpore expellit, ad hoc modo corpus ab interitu imminente vindicat; unde etiam respectu finis tales extraordinarii motus merito salutares vocantur. Nonnunquam tamen etiam Natura in hisce motibus errat, & hinc morbi in pejus ruunt, de quibus erroribus mox specialiter agemus.

IV. *Observationes* Pathologico-Practicæ.

1 Motu fere omnes in morbis observabiles utpl. certæ sequuntur excretiones, quæ, si morbo aliisque circumstantiis respondent, cum euphoria contingunt.

2 Morbi, ubi motus tales manifesti reperiuntur, minoris utplur. sunt periculi, quam ii in quibus imminuti sunt.

3 Motus in morbis antea satis sensibiles subito cessantes, aut sensibiliter ante consuetum morbi tempus remittentes, utplur. periculum portendunt.

4 Motus per solam consuetudinem, remota causa morbifica, continuantes, non sine insigni difficultate tolluntur.

5 Motus neque morbo neque temperamento convenientes, adeoque incongrui semper sunt periculosi.

6 Quo majus periculum in corpore latet, eo vehementiores utplurimum a Natura instituuntur motus.

7 Ideoque non semper ob molem materiæ morbificæ in insigni sæpius quantitate peccantis, sed ob æxistimationem periculi a Natura finaliter agente fiunt.

De Molestiis Naturæ motus necessario consequentibus, sive de Symptomatibus.

I *Definitio*: Symptomata sunt molestiæ præternaturales motus Naturæ in morbis necessario, sive ut umbra corpus, sequentes.

II. *Differentia* Symptomatum eorumque *Generatio*: (Quicquid Natura ad conservationem corporis in morbis molitur, tendit ad Secretiones & Excretiones, quem finem, ut obtineat, duobus utitur instrumentis, Pulsu scil. cordis atque motu tonico, tam in exterioribus, quam in interioribus partibus sese exerente, eoque vel intensiore vel remissiore; & hinc etiam quæcunque in morbis observantur molestiæ, sequuntur vel pulsum, vel tonum intensum, aut remissum: id quod, ut eo melius appareat Symptomatum generationem in generalibus quibusdam morborum differentiis ostendemus, Specialis enim explicatio ad prolixitatem h. l. evitandam reservatur partim Pathologiæ speciali, partim privatæ in Collegiis explicationi.)

1 *In Hæmorrhagiis*: hæ præsupponunt Plethoram, tanquam causam materialem & quidem commotam, hanc ergo ad morbos producendos pronam, Natura imminuere satagit, quem in finem tonus in partibus remotioribus constringitur, quæ hinc fiunt pallidæ, vasa detumescunt & simul etiam in iis partibus aliquale frigus sentiunt ægrotantes: dum vero sanguis e partibus ita constrictis expellitur, & uberior influxus impeditur, necessario major sanguinis fit translatio ad partes alias, & inprimis ad eas, per quas sanguinis excretio fieri debet; intumescunt hinc vasa & molestiæ sentiuntur variæ, in *capite* quidem præter ruborem & turgescentiam faciei, aliqualis vertigo, stupor, aut etiam capitis dolor, tinnitus aurium, pruritus narium &c. In *pectore* gravativus dolor, respiratio difficilis &c. In *Ventriculo*, ante vomitum cruentum angustia præcordiorum, constrictio hypochondriorum: aut etiam dolor in hoc vel illo latere se exerens, dolor dorsi &c. In *Hæmorrhoidibus*, varii motus in *abdomine*, dolor & gravitas lumborum; tensiones Hypochondriorum, sensus rei duræ in intestino recto hærentis & interdum dolor urens &c. In *Mensibus* & *Lochiis* nimiis, spasmodicæ constrictiones in hypochondriis, dolor gravativus circa lumbos & inguina, horror in partibus extremis &c. In *Renibus* tensio & gravitas in lumbis &c. & hæ molestiæ omnes ex necessitate consequentiæ sequuntur, quæ tamen erumpente sanguine facile cessant.

2 *In Congestionibus* & quidem

a *Completis* sive simplicioribus: hæ respiciunt Hæmorrhagias, quas Natura ope motus tonici molitur, ac hinc sanguinis motum versus loca Hæmorrhagiis destinata dirigit. Cum vero excretio partim ob nimiam congesti sanguinis copiam, partim ob ejus spissitudinem, partim ob motus congestorios insufficientes, aut vasorum angustiam fieri nequeat, ex necessitate consequentiæ generaliter tanquam symptomata, inflationes vasorum, dolores tensivi, gravativi, pungentes, robur, calor præternaturalis, & quidem in partibus, ubi congestiones factæ sunt, in remotioribus vero actuales stricturæ cum vasorum detumescentia, frigore &c. sequuntur. Specialiter vero in Congestione ad Caput, dolores capitis cum inflatione & rubore faciei, dolor oculorum cum prominentia & rubore, Odontalgia, Otalgia &c. ad Pectus: Oppletiones pectoris, respirandi difficultas insignis &c. ad Hypochondria: Anxietates præcordiorum cardialgicæ, inflationes ventriculi, nausea, stricturæ dolorificæ in Hypochondriis &c. ad Hæmorrhoides, Renes & Uterum: pressiones & tensiones in lumbis, dolores dorsi &c. oriuntur: quæ tamen omnia symptomata insequente sanguinis fluxu tolluntur.

b *Incompletis*: in quibus Natura quidem ope motus tonici sanguinem ad loca Hæmorrhagica, sed incomplete & eminus tantum dirigit. Unde, dum sanguis hoc modo circa illa loca stagnat, ac ad eruptionem pervenire nequit, & simul dyscrasia jam antea peccat, aut eam sub hac stagnatione concipit, variæ hinc in illis partibus oriuntur molestiæ ab infarctu scil. & decubitu sanguinis, dolor tensivus, inflatio partis, gravitas ac ad movendum impotentia, a dyscrasia ejusdem acri, rodens calor, & in partibus exterioribus calor inflammatorius rubicundus: a motibus universalibus commotiones febriles, ac frigoris & caloris alternationes: a particularibus vero dolores lancinantes & vibratiles in parte affecta, rupturæ quasi sensum in partibus tensis, sub leviori motu, inferentes &c. Quæ molestiæ omnes eo graviores fiunt, si circa partes tendineas, ob humorum decubitum tales spasticæ fiunt partium fibrosarum constrictiones. In quibus tamen omnibus motibus insignem errorem committit Natura, uti mox, ubi de Naturę erroribus sermo erit, audiemus.

3 In *Stasibus* Sanguinis & *Inflammationibus*: in hisce sanguis coagulatus & motu progressivo privatus, facile propter motum intestinum putredinem concipit,

cum vero hæc facile latius serpere, & non solum partes solidas vicinas, sed etiam universam sanguinis massam ac reliquum corpus corrumpere soleat, Natura hancce per inflammatoriorum actum & præservat, & sæpius profligat. Præstat autem hocce motu vel partiali tantum, vel generali, uti in febribus inflammatoriis. In utroque casu sanguinem per motum tonicum dirigit ad partem affectam, ut a majori sanguinis copia, per eandem cum impetu transeunte, coagulatus sanguis sensim resolvatur, & illud quod corruptum est sensim eluatur, atque remotis hoc modo particulis activis fermentescentibus materia pulposa innoxia, quam pus vocant, relinquatur. Quamvis ergo totus hic actus tendat ad corporis conservationem, variæ tamen molestiæ eum necessario comitantur: dum enim major sanguinis copia in & per partem affectam fluit, non solum calor partis, sed etiam tumor ejusdem oritur, & si inflammatio cutim attigit, hæc insigni rubedine a sanguine, per poros minores cum impetu trajecto, & hinc maxime fluxili reddito, afficitur. Jungitur etiam hisce dolor eximius, quippe si sanguis per fibras tensas & ideo admodum sensibiles trajicitur, non potest non ob fortiorem sanguinis ad fibras appulsum dolor oriri, quem pulsus arteriarum fibras continuo feriens auget, & hinc dolor ille pulsatorius originem trahit. Quando autem in partibus interioribus sive visceribus talis sanguinis contingit Stasis, majori quoque motuum apparatu opus est, nempe febrili, ut hujus ope, grave œconomiæ vitali imminens periculum mature tollatur, unde etiam molestiæ hisce motibus junctæ longe graviores sunt.

4 In Febribus & quidem

a *Intermittentibus*: harum causa est ordinarie materia viscida, vel in primis viis, vel circa easdem hærens, quæ etsi activæ non sit indolis, sensim sensimque tamen sensibilia incommoda, appetitum & digestiones lædentia producit, quod eo facilius contingit, si forsan materia altius ipsis impacta hæret visceribus. Cum ergo hecce materia sit præternaturalis, necessario ad præcavenda damna e corpore expelli debet. Præstat hoc Natura præcipue motu tonico, cujus ope universum habitum corporis eum quidem in finem constringit, ut major sanguinis copia feratur ad interiora, & specialiter ad ventriculum, intestina, ac viscera hisce proxima, quo beneficio uberioris secretionis & excretionis liquoris serosi gastrici materia illa eluatur, & ad excretionem disponatur. Quem finem etiam Natura sæpius obtinet, dum materiam morbificam vel per superiora, vel per inferiora ejicit, ac hoc modo febrem aliquoties recurrentem in subjectis junioribus & vegetioribus, sine artis Medicæ concursu, sensim sensimque profligat. Quamvis autem primus hic actus febrilis sit salutaris, & ad corporis conservationem tendat, variæ tamen eidem molestiæ ex necessitate consequentiæ junguntur: *primo* enim ob constrictionem habitus corporis & ob denegatum hinc uberiorem sanguinis influxum, color habitus corporis floridus & turgidus ejus status perit, locumque eorum insignis pallor & contabescentia quasi, cum vasorum subsidentia occupat, quem *secundo* frigus extremorum & horror sequitur. Excipit *tertio* hasce molestias notabilis anxietas, præcordiorum & nausea, partim a congestione sanguinis circa hæc loca stagnante, partim a conatu vomendi, quem sæpius etiam actualis vomitus sequitur, dependens. Quibus *quarto*: remittente horrore & peracto vomitu insignis totius corporis lassitudo accedit.

Cum vero sub hoc ipso primo febris actu, sanguis circa interiores partes concipiat spissitudinem œconomiæ animali inimicam, damna abea metuenda necessario præcaveri debent. Quare Natura ad fluxilitatem sanguinis restituendam, relaxato aliquo modo habitu corporis antea insigniter constricto, ut humoribus in eum liber pateat aditus, pulsum cordis antea tardum, rarum, parvum atque oppressum auget, ut sub hujus celeriore & frequentiore motu, sanguis magis conquassatus pristinam adipiscatur fluxilitatem. Redit hinc color faciei, habitus corporis calidus & turgidus redditur, ac vasa antea satis exilia iterum intumescunt, cum pulsu pleno & magno. Cum vero pulsus in celeritate & frequentia non solum per momenta augeatur, & jugiter continuet, increbescit hinc ob nimiam sanguinis conquassationem calor, & ægro satis molestus fit: jungitur huic sitis, facies turgida & rubicunda redditur, ac ob nimiam ebullitionem sanguinis vasa insigniter extensa eximium producunt dolorem capitis, quæ omnia tanquam inseparabilia consectaria motum sanguinis auctiorem sequuntur.

Dum autem sanguis sub hoc ipso æstu insignem concipit fluxilitatem, & multum simul sanguinis per frequentiorem & diuturnam conquassationem, & per partes porosas transpressionem, in serum inutile convertitur, necessitas requirit, ut corpus ab eo liberetur, quod quidem omnium promptissime hoc in casu fieri potest per sudorem largiorem: & hinc etiam Natura habitum corporis & poros relaxat, ut humores majori copia eo propelli, & serum superfluum excerni possit, quod si prompte contingit, cessant priores molestiæ, atque cessantem paroxysmum nil nisi debilitas & fatigatio corporis sequitur.

a *Continuis*: iisque

1 *Ardentibus*: harum causa utpl. est biliosa, unde etiam facile in subjectis Cholericis post gravem iracundiam excitantur. Bilis itaque hæc, dum in primis viis acrimonia sua varias turbas excitare solet, mature removenda est: quare Natura in hisce febribus ordinarie sub principium exacerbationis horrorem leviorem aut horripilationem excitat, ut hujus ope ex humoribus ad interiora latis, major fiat secretio & in intestina excretio, ac humores biliosi temperentur. Cum vero in subjectis biliosis humores quoque biliosi in Massa sanguinis abundent, & sanguis etiam hinc ad majorem calorem concipiendum dispositus sit, maximus quoque ob pulsum celeriorem & fortiorem excitatur æstus. Sed cum omnis naturæ labor ad evacuationem bilis in primis viis hærentis tendat, habitus corporis semper est strictus, & hinc calor, sive æstus ordinarie est aridus, ac circa interiora & inpr. circa præcordia eo magis urget, unde anxietates, inquietudines, ariditas faucium, sitis intensa & clamosa oriuntur, quæ tamen omnia facta bilis per Vomitum aut Diarrhœam excretione, mitiora redduntur. Quod si vero nulla excretio sequatur, eo magis æstus circa interiora urget, & vel inflammationem intestinorum cum Febre Lipyria, vel Aphthas, aliosque mortis prodromos excitat.

2 *Continentibus* sive *Synochis*: harum causa materialis est Plethora, quam Natura imminuere conatur; quare pulsum auget, ut hujus ope sanguis per frequentiores conquassationes fluxilior redditus, eo facilius per Hæmorrhagiam narium evacuari, aut insignis ejus portio in serum conversa, per sudorem excerni queat. Quo autem huncce finem eo facilius obtineat, stringit simul habitum corporis & poros arctiores reddit; unde dum sanguis per poros minores magno cum impetu continuo transpellitur, in minores sensim dirimitur partes & insignem acquirit fluxilitatem. Sed hoc ipso magnus etiam excitatur æstus & sitis, cum Cephalalgia satis acerba, rubore faciei & oculorum, vertigine, tinnitu aurium, inquietudinibus & Deliriis &c. Quæ tamen molestiæ facile, si Hæmorrhagia narium critica die quarto vel septimo in junioribus congestioni huic sanguinis in capite factæ super-

supervenerit, evanescunt: id quod etiam contingit, si in ætate consistente sudores vel critici, vel successivi erumpunt. Quod si vero prorsus nulla excretio contingit, præter anxietates insignes, facile Phrenitides, Convulsiones, Anginæ, Peripnevmoniæ aliæque internæ inflammationes a sanguine nimis commoto excitantur.

3 *Continuis* stricte sic dictis, sive Catarrhalibus aut Phlegmaticis Veterum, quas etiam continuas quotidianas vocant: harum causa materialis est lympha mucosa, a sero salso acri inquinata, ad stagnationes & partium erosiones prona. Ut ergo Natura hæc Lymphæ vitia corrigat, ac mala majora imminentia præcaveat, excitat hasce febres lentas quidem, sed tamen acutas & periodos exacte servantes. Per tales lenes commotiones febriles, lympha sensim sensimque attenuatur, & optime per Diaphoresin partes serosæ successive expelluntur. Quod si vero Lympha spissior per motus febriles ad colatoria muci fertur, & ibidem stagnat, variæ circa illas partes excitantur molestiæ, ac Gravedines, Cephalalgiæ gravativæ, Deliria, Tusses, Pleuritides, Aphthæ, Anginæ &c. sequuntur.

4 *Exanthematicis*, e quarum classe Variolarum saltem generationem enarrasse sufficiat: harum causa ordinarie est materia quędam subtilis, acris causticę indolis, quam Natura per febrem subigere & expellere nititur. Tribus primis diebus pręparatur illa materia, & ad excretionem disponitur, sub hac ipsa autem pręparatione varię accedunt molestię febrem comitantes, ęstus, sitis, dolor capitis, dorsi, convulsiones &c. quę partim alterationem in Tono, partim Pulsum febrilem sequuntur, ac die quarto erumpentibus Variolis cessante pulsu febrili & alteratione toni, vel notabiliter imminuuntur, vel prorsus evanescunt; atque hoc modo Variolę placide ad finem usque septimi erumpunt. Cum vero hoc ipso tempore Variolę facile subsidere, & cum insigni periculo retrocedere queant, febris denuo accenditur, aut juxta aliorum mentem nova, nimirum inflammatoria supervenit, cujus ope sanguis ad peripheriam corporis eum quidem in finem pellitur, ut retrocessio impediatur, & maturatio pustularum promoveatur: unde sub hoc ipso maturationis tempore habitus corporis est inflatus, ac rubet & dolet; quę symptomata maturis pustulis undecimo die cessant. Et hęc de Symptomatum generatione sufficiant.

III. *Observationes* Pathologico-Practicę.

1 Qui generationem Symptomatum ordinariorum intelligit, facile etiam extraordinaria ab iisdem poterit dignoscere.
2 Multa Symptomata in morbis occurrentia magis debentur imprudenti medicationi, quam motibus Naturę in morbis regularibus.
3 Quo magis a recto tramite deflectunt motus in morbis, eo graviora etiam excitantur Symptomata.
4 Respectus non tam ad Symptomatum vehementiam & pluralitatem remediorum in curatione dirigendus, quam mali originem & fontem.
5 Qui illud tantum faciunt, sępius salutarem morbi typum sinistra medicatione insigniter pervertunt, cum posteriori modo & ipsis Symptomatibus optime succurratur.
6 Quo vehementiora Symptomata uno impetu & spontaneo Naturę conatu ingruunt, eo major de graviori morbi ingressu suspicio habenda est.
7 Symptomata acerbiora subito evanescentia, plerumque lethalem catastrophen post se ducunt.
8 In morbis malignis Symptomata sępissime admodum sunt abscondita, Medicusque & ęgrotus per apparentem valetudinis speciem decipitur.
9 Melius est in morborum initiis & ante statum Symptomata urgere, quam in declinatione.

De Erroribus Naturæ in motibus morborum causis oppositis & damnis exinde provenientibus.

I. *Definitio:*
Errores Naturæ sunt malæ pulsus & toni, ut & motuum secretoriorum ac excretoriorum inconvenienti modo tempore ac ordine institutorum administrationes, varia mala post se trahentes.

II. *Differentia.*

1 Respectu *organi*, alii errores a Natura comittuntur in pulsu, alii in tono, alii in utroque simul.
2 Respectu *gradus*, quando tales motus erronei vel ob causam minoris etiam momenti nimium intenduntur, vel causa graviori præsente, prorsus intermittuntur, aut saltem debiliter, aut cum trepidatione ac tergiversatione instituuntur.
3 Respectu *viarum* sive locorum excretoriorum, quando materiæ vitiosæ ad insolita loca vehuntur & per eadem excernuntur.
4 Respectu *quantitatis* materiæ excernendæ, quando vel in nimia copia, vel prorsus non, aut insufficienti copia evacuatur.
6 Respectu *temporis*, quando materia quæ criticis aut periodicis diebus excerni debebat, intermediis evacuatur.

III. *Causa efficiens* talium errorum est Anima vitaliter in corpore agens, quæ uti propter peccatum in moralibus, ita & in vitalibus actionibus ad errandum admodum prona est: & hinc vel motus necessarios in corpore instituere nescit, vel eosdem excitare neque vult, neque potest.

IV. *Effectus* & damna talium errorum sunt varia, quæ observantur.

1 In *Hæmorrhagiis*: quas quidem Natura in subjectis Plethoricis per diversa loca, respectu ætatum, ad imminuendam Plethoram instituit, & hoc modo corpus a multis malis, ab abundantia sanguinis pendentibus, vel præservat, vel liberat. Errat vero sæpius in hisce, quatenus in ipsa evacuatione sæpius excedit & plus sanguinis, quam quidem pręsens corporis status postulabat, & quidem vel uno impetu, vel sępius repetitis vicibus evacuat, ita ut corpus exinde maxime debilitetur, aut variis aliis malis, via sternatur. Pariter errat, quando iis in subjectis, in quibus tales Hęmorrhagias cum fructu instituere poterat, motus ad Hęmorrhagiam producendam necessarios prorsus intermittit, aut sanguinem per insolitas vias, aut per loca satis periculosa evacuare nititur: quemadmodum tale quid contingit in excretione mensium per vomitum, umbilicum, aut in aliis subjectis per pulmones & renes.

2 *Congestionibus* & quidem

a Completis, quando motibus illis quidem sanguinem ad loca Hęmorrhagiis destinata propellit & sanguinis evacuationem molitur, cito tamen a motibus illis iterum vel desistit, vel eosdem sufficienti robore non instituit, ita ut sanguis erumpere queat, vel relicto loco minus periculoso ad partes nobiles & interiores congestiones insigni cum periculo instituit, & hinc variis stagnationibus, stasibus inflammatoriis & corruptionibus ulcerosis viam sternit: vel quando in subjectis ad Hęmorrhagias minus dispositis pertinaciter in intentione sanguinem evacuandi persistit, ac hinc per motus fortiores spasticos non solum gravissimos dolores, sed & ob sanguinem, nimis diu in talibus partibus incarceratum, gravibus aliis affectibus, Inflammationibus, corruptionibus &c. occasionem prębet.

b Incompletis, quando in subjectis Plethoricis Hęmorrhagias quidem, sed e longinquo tantum molitur, sive ut clarius loquar, quando per motum tonicum sanguinem quidem versus, non vero in loca Hæmorrhagiis destinata propellit, ac motus spasticos semper augendo gravissimos dolores excitat: aut quando sanguinem in loca ad Hæmorrhagias prorsus non disposita, uti sunt

partes extremæ, impellit, & ibidem pertinacibus atque summe dolorificis spasmis excretionem molitur, ac etiamsi excretio ibidem sit impossibilis, postea eadem pertinacia Plethoræ imminutionem denuo quærit, talesque excretiones tamdiu molitur, donec illi motus prorsus in consuetudinem abeant: quale quid contingit in affectibus arthriticis partium tam superiorum, quam inferiorum, ubi quidem in principio intentio Naturæ erat sanguinem vel per Hæmorrhagiam narium, vel per Hæmorrhoides evacuandi, quæ quoque evacuatio sæpius sequitur, quam primum vero aliquod obstaculum partim propter vasorum angustiam, partim propter sanguinis spissitudinem objicitur, relicta illa via excretionis ordinaria, sanguis ad partes musculosas illarum partium transfertur ac per graves spasmos in cervice, capite, scapulis, dorso, pectore, lumbis, femoribus, genubus, pedibus &c. ejusdem evacuatio a Natura tentatur.

3 In *inflammationibus*, quando Natura sanguinem in levioribus etiam casibus nimia copia in partes inflammatas impellit, atque hoc modo stasin inflammatoriam auget, ubi quidem intentio laudabilis est, partes corruptas per affluentem sanguinem eluendi, sed insignis tamen, nimiam sanguinis copiam ad partem affectam transferendo, error committitur: aut quando sanguinem ad partem affectam prorsus non dirigit, ita ut hinc putredo tandem integra membra occupet, iisque mortem inferat, uti id in Gangræna & Sphacelo observamus, qui affectus sæpius a levissimis inflammationibus originem trahunt.

4 In *Infarctibus* & Scirrhis viscerum a sanguine originem trahentibus: quando principium vitale sanguinem, qui per Hæmorrhoides aut per Vomitum cruentum excerni debebat, ope motuum spasticorum in hepate vel liene incarceratum detinet, ea quidem semper intentione dictum sanguinem evacuandi, sed cum sanguis hic ob diuturniorem moram semper spissior ac hinc inhabilis ad excretionem magis magisque reddatur, tandem absumptis partibus aquosis fluxilibus scirrhum visceris, in quo hæret, producit, qui tandem successu temporis exulcerationem & Hecticam post se trahit. Et etiamsi talis sanguis interdum per Vomitum sub forma materiæ nigricantis ad instar Rob sambuci aut picis evacuetur, raro tamen salus exinde speranda est, quoniam talem excretionem nihilominus Hectica aut Hydrops non raro sequuntur.

5 *In motibus* & quidem

a Auctis, quando Natura, a levissimis etiam causis aut ab ira excitata, gravissimos statim spasticos ac convulsivos instituit motus, quibus tamen vel parum ad salutarem finem tendens obtinetur, gravioribus malis porta panditur v. g. quando præsente Plethora, aut eadem leviter per iram aliasque causas etiam commota, Natura statim convulsivos motus ad imminuendam Plethoram excitat, quibus tamen vel prorsus nihil salutare efficit, sive aliquid excernit, vel sanguinem uno impetu cum insigni vitæ periculo expellit, aut etiam ubi interdum prorsus nulla excretio speranda est, nihilominus per frequentes & sæpius repetitas convulsiones, tandem in consuetudinem degenerantes, illud quod ipsi molestum videre expellere conatur.

b Imminutis, quando ob verum, vel imaginarium imminens periculum subito ab omni vel pulsu vel tono vel utrisque Natura desistit & corpus gravi periculo exponit, id quod non solum in statu sano, sed etiam morboso sæpius observatur, ubi frequenter ob leviores causas remissiones talium motuum, & lipothymiæ oriuntur.

6 *In Febribus*, ubi quidem Natura sæpius errat, quando materiæ morbificæ, quæ per habitum corporis expelli debebant, hoc constricto ad interiora cum insigni periculo feruntur: aut quando præsenti etiam leviori causæ motus febriles fortiores, vel vice versa graviori remissiores opponuntur: aut etiam quando Natura materiam, quæ per lenem tantum diapnoen expelli debebat, per fortiores motus febriles tam in tono, quam in pulsu se exerentes, interim tamen placidam excretionem magis impedientes, quam promoventes, aut per largiores & continuatos sudores, expellere conatur, quale quid sæpius observatur in Febribus malignis: aut quando id quod per motum tonicum partium internarum ad habitum corporis propulsum fuit, per motum partium externarum sive earundem constrictionem, & quidem ob levissimas causas externas, lenem scil. refrigerationem, aut imaginarium terrorem retroagit, quod sæpius observatur in Febribus exanthematicis: aut tandem quando Natura vel ob terrorem panicum, uti in Peste, vel propter malam consuetudinem, vel propter timorem &c. motus cum ingenti periculo perverse & male instituit. Ut alia, quæ ob prolixitatem huc trahi nequeunt silentio prætereamus.

V. *Observationes*.

1 Quo magis sensibilis est Natura, eo magis ad errores est prona.

2 Animi pathemata maximos sæpius producunt errores in morbis & morbos etiam optime procedentes maxime pervertunt.

3 Quo minus Natura motibus assueta est morbificis, eo facilius in morbis errores committit.

4 Si in erroribus habitum quasi acquisivit Natura, frustranea ut plurimum sunt remedia.

5 Errores in morbis acutis & inpr. exanthematicis citissime sequuntur damna funesta.

De Erroribus Medicorum Practicorum.

I. *Definitio*;

Errores Medicorum Practicorum sunt aberrationes a vera Medendi Methodo, quando, neglecta Naturæ via, remedia vel inconvenientia in morbis applicant, vel convenientia quoque debito tempore non exibent, & sic morbos cum damno ægrotantium corrumpunt.

II. *Causæ* talium errorum sunt:

1 Theoria falsa cum Praxi nullam connexionem habens, sive Theoria imaginaria.

2 Deffectus veræ Historiæ morborum, tam Pathologicæ, quam practicæ.

3 Neglectus Methodi Naturæ, cui artificialis Methodus Medendi superstructa esse debet.

4 Neglecta distinctio Temperamentorum, Ætatum, Consuetudinis, Sensibilitatis &c. in exhibendis remediis. Quę & adhuc alia originem trahunt a debilitate judicii Practici, negligentia, temeritate, timiditate &c.

III. *Effectus*, & damna errores tales sequentia; & quidem

1 In *Praxi generali*, in qua gravissimi committuntur errores a Medicis Practicis, quatenus fere in omnibus morbis, & inpr. in acutis, ad vulgo sic dicta Universalia, Vomitoria, Venæ-Sectiones & Purgantia repetita confugiunt, iisque ægrotantium vires, cum tamen Indicatio Vitalis omnium præcipua esse debeat, in morbi principio & augmento frangunt, ita ut hinc Natura in statu necessario succumbere cogatur. Certum quidem est Universalia præmitti debere, sed anne sola Vomitoria, Purgantia & Venęsectiones sunt Universalia? Minime. Nam per Universalia intelligi debent omnia ea, quę corpus ejusque humores ita disponere solent, ut postmodum Specifica, quibus premitti debent Universalia, sine impedimento efficaciam suam exserere possint: Scilicet quę humores superfluos evacuando imminuunt & malam eorum dispositionem corrigunt. Adeoque ad Universalium censum non sola Vomitoria, Purgantia & Venęsectiones, sed & reliqua Evacuantia, Diaphoretica, Diuretica, Salivantia &c. ut & omnia Alterantia, Absorbentia, Incidentia, Resolventia &c. pertinent. Et quęnam quęso sunt illa Specifica, quę premissis Universalibus, postmodum exhibentur? nonne sunt Evacuantia & Alterantia v. g. Antim. diaph. Mat.

ph. Mat. Perl. Conch. præp. Nitrosa, Cinnabarina, Salia &c. Gravissime pariter errant Practici in morbis, quando nimis multa præscribunt remedia, iisque ægrotos obruunt, quo quidem nihil aliud, quam necessariarum Secretionum & Excretionum in morbis perturbationem, morborumque vel in pejus mutationem vel in diuturnum tempus protractionem obtinent. Uti autem multi in excessu vulgo sic dictorum Universalium & multitudine remediorum, ita etiam non pauci in defectu & mala remediorum administratione peccant, quatenus vel dicta Universalia prorsus, ubi tamen iisdem opus erat, negligunt, vel ea, tanquam minus necessaria imo noxia, contemnunt, aut ubi continuatio remediorum aut major eorum, dosis requiritur, minores tantum doses exhibent, aut a continuato usu desistunt, & modo hæc, modo alia cum damno iisdem substituunt.

2 In *Praxi Speciali* & quidem

a In Hæmorrhagiis, quibus non pauci solis, iisque fortioribus adstringentibus obviam eunt, quæ tamen tantum abest, ut aliquod emolumentum afferant, ut potius vel sanguinis fluxum exasperent, aut graviora damna, sanguinis suppressiones alias excipientia, Dolores, Infarctus, Scirrhos, Inflammationes, Exulcerationes, Hecticas, Hydropes &c. post se trahant. Tanto certius vero errores committuntur, si Opiata in largiori dosi, uti sæpius fieri solet, ipsis admiscentur: cum tamen in largioribus Hæmorrhagiis vel revulsoriis Venæsectionibus ac temperantibus, nitrosis, leniterque adstringentibus remediis ac gemmatis curationem aggredi satius esset. Nec minores errores in sanguinis fluxuum suppressionibus committuntur, quando in hisce myrrhata, succinata, aloetica, Volatilia in majori aut sæpius etiam repetitis dosibus exhibentur, quoniam talia utpl. aut majores suppressiones aut sanguinis ad alia, & magis periculosa loca, translationes producunt.

b In *Congestionibus* tam *completis*, quam *incompletis*, & ab iisdem dependentibus *doloribus congestoriis*, *rhevmaticis* & *arthriticis*, quos multi Opiatis compescere audent, quorum tamen usum utplurimum majores Infarctus, Stases ac Inflammationes sequuntur: ut taceam, Opiata talia interdum ad breve tempus dolores sistere, eosdemque paulo post gravius recrudescere. Pariter errant, qui sine urgente necessitate in talibus doloribus Venæsectiones instituunt, quatenus temporarium tantum sunt auxilium, & utpl. ad faciliorem recidivam disponunt: præservationis vero gratia tales sanguinis missiones optimæ sunt.

c In *Stasibus Inflammatoriis*, quando per externa repellentia tractantur, aut quando motus salutares ad resolutionem staseos necessarii per nimia refrigerantia, adstringentia, opiata, Venæsectiones nimias, neglectis remediis resolventibus & diaphoreticis, supprimuntur.

d In *Fluxibus seri*, quando sudores avtocratici & DiarrhϾ spontaneæ per adstringentia & opiata frequentius & largius exhibita cohibentur: quando GonorrhϾ & Fluor albus præmature supprimuntur & hoc modo gravibus malis via sternitur: aut quando tusses periodicæ neglectis revellentibus, resolventibus, diaphoreticis, diureticis &c. per expectorantia tractantur, atque hisce affluxus humorum ad pectus magis promovetur.

e In *Motibus*: quando nimirum in auctis neglectis humoribus, propter quos sæpius tales motus instituuntur, ad sola sopientia, opiata & narcotica confugiunt, aut fortiora commoventia exhibent, quibus quidem paroxysmum aut aliquo modo leniunt, aut ad tempus sopiunt, faciliori vero recidivæ ansam præbent.

f In *Febribus*: quando materiam neque a Natura neque ab arte præparatam adhuc crudam, contra *Hippocratis* effatum & refragante insuper ratione & experientia, fortioribus evacuantibus iisque repetitis evacuare conantur, ac hisce præmissis in intermittentibus statim ad sistentia confugiunt, & hoc modo infarctus viscerum, Cachexias Hydropes &c. producunt. Eo gravior vero est error, si in acutis & exanthematicis Febribus per talia fortiora remedia Natura statim in principio & augmento turbatur, & a scopo leniter diapnoico revocatur: aut si neglecta placida diaphoresi & excretione per habitum corporis Medici Practici fortioribus sudoriferis materiam morbificam expellere, & regimine etiam externo Naturam ad hancce excretionem cogere conantur. Ut alios quam plurimos errores, de quibus hinc inde in *Praxi Speciali* sub Cautelis Practicis sermo erit, silentio prætereamus.

IV. *Observationes.*

1 Medici, Naturæ methodum ignorantes, gravissimos sæpius errores in Praxi committunt.
2 Erroribus Naturæ juncti Medicorum errores, ægrotantium epitaphia sunt.
3 Quo minus Theoria cum Praxi cohæret, eo facilior est lapsus in curatione morborum.
4 Experientia & Ratio huic innixa ac hisce juncta Medici constantia, temeritatis, præcipitantiæ & timiditatis expers, sunt optima contra errores remedia.
5 Prudens remediorum applicatio eorundemque continuatio, morbos sæpius gravissimos tollit.
6 Uti excessus, ita & defectus remediorum necessariorum in morbis, Medicum erroris arguit.
7 Audaces interdum fortuna in morbis desperatis visis adjuvat.

De causis morborum non-naturalibus.

I. *Definitio*: Causæ morborum non-naturales sunt, quæ in statu naturali admodum necessariæ & legitime observatæ sanitatem conservare, illegitime vero usurpatæ, tam materialem corporis constitutionem, quam motus in œconomia animali occurrentes, variis modis alterare & turbare, adeoque ad morbos disponere solent.

II. *Differentia*, sunt sex

1 Aer,	4 Somnus & vigiliæ.
2 Cibus & Potus.	5 Excreta & retenta.
3 Motus & quies.	6 Animi pathemata.

1. *De Aere.*

Aer ad varios morbos pro varia sua constitutione disponit & quidem

1 *Calore*, cujus intuitu humores nimis resolvuntur, & volatilem acrem acquirunt indolem, unde postmodum DiarrhϾ, Dysenteriæ, Febres & interdum ob resolutionem nimiam Lipothymiæ & mors ipsa sequuntur.
2 *Frigore*, quod non solum humores condensat, sed etiam stagnationes & stases inpr. in partibus exterioribus, imo Gangrænam & Sphacelum producit.
3 *Humiditate*, cujus respectu fibræ relaxantur & torpore quasi afficiuntur, unde læsis secretionibus humorum spissitudo & mucositas, Catarrhi, Febres catarrhales &c. generantur.
4 *Siccitate*, inprimis si simul insigniter rarefactus est, cujus intuitu humores pariter nimium resolvuntur: ut taceam aerem talem rariorem ad respirationem ineptum esse. Alias aer siccus satis salubris est.
5 *Effluviis* variis ipsi admixtis: unde pro diversitate talium partium modo Dysenteriæ, Variolæ, modo Febres Petechiales, Pestis &c. epidemice homines affligunt.

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Omnes constitutiones aeris diu durantes facilius ad morbos disponunt.
2 Quo frequentius aeris fiunt alterationes & qui-

dem in contrarium, eo facilius etiam ob toni & humorum alterationem sequuntur morbi.

3 Constitutiones aeris humidæ & calidæ omnium sunt pessimæ & morbos malignos facile inducunt.

4 Luna insigniter aerem alterat, inpr. circa Novi & Plenilunium, hinc vel ad morbos disponit, vel eosdem præsentes exasperat.

5 Diversus aeris status circa Æquinoctia & Solstitia ad diversos quoque morbos disponit.

6 Venti & graviores tempestates interdum constitutionem aeris morbosam producunt, interdum vero eamdem tollunt.

Saluberrima aeris Constitutio est verna; unde hoc tempore præcipue corpora nostra mire recreantur.

2. *De Cibo & Potu.*

Alimenta humores & motus ad morbos variis modis disponunt.

1 *Quantitate* quatenus per alimenta immoderate assumpta viscera digestioni inservientia sensibiliter debilitantur, Plethora generatur, spissitudo producitur, ac secretiones & excretiones quam maxime pervertuntur.

2 *Qualitate*, quando cibi acidi humores condensant, salsi humores nimis salsos reddunt, aromatisati bilem augent, potus spirituosi motum humorum nimium accelerant, crudi & dyspepti chylum vitiosum viscidum largiuntur &c.

3 *Tempore assumendi*, quando nimirum nullum ordinarium alimenta assumendi tempus observatur, sed ea promiscue ingeruntur, potulenta solidis præmittuntur, & quæ sunt alia.

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Quantitas ciborum nimia multorum morborum est productrix.

2 Qualitas ciborum & potus, nisi continuatus usus accedat, raro nocet.

3 Omnia alimenta fermentantia facile ad morbos disponunt.

4 Cibi contrariæ indolis digestionem lædunt & chylum minus laudabilem præbent.

5 Potatio in seram usque noctem continuata, cruditatum & multarum partium excrementitiarum mater est.

6 Frequens ebrietas vel ad Hecticam & Hydropem, vel ad apoplexiam aut tremorem paralyticum disponit.

7 Potus Caffee matutinus sæpius tremorem artuum post se trahit & in quibusdam appetitum prosternit.

8 Liquores spirituosi matutino tempore poti, noxii sunt.

9 Inedia optimum quidem est Plethoricorum remedium, in aliis vero corpus insigniter debilitat.

10 Potus insufficiens humores spissos reddit.

11 Cibi, ventriculo vino repleto sumpti, multas pariunt cruditates.

12 Cibi nimis avide, & non bene masticati, ingesti difficulter digeruntur, & cruditatum fiunt causa.

13 Meditationes post pastum & in quibusdam etiam motus nimius turbant digestionem ciborum.

3. *De Motu & Quiete.*

Motus & *Quies*, licet corpus iis quam maxime opus habeat, pariter nocent corpori

1 *Excessu:* dum in motu nimio non solum respiratio maxime intenditur, sed etiam musculi continuo modo constringuntur, modo dilatantur, sanguis hinc maxime resolvitur & insignis ejus pars in serum convertitur; cum vero hoc corpori conservando inutile sit, ac ex fibris ultra modum extensis nutrimentum simul excutiatur, non solum insignis corporis debilitas hinc oritur, sed etiam humores in orgasmo constituti ad Febres & Inflammationes disponuntur, quod eo facilius contingit in Plethoricis, quando sanguis uno impetu simul atque semel commovetur.

2 *Defectu*: unde torpor partium, spissitudo sanguinis, secretionum & excretionum turbatio, Cacochymia, Malum Hypochondriacum, Scorbutus, Scabies &c. sequuntur.

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Omnes commotiones fortiores sanguinem nimium commovent, & vel Hæmorrhagiis vel Congestionibus, Stagnationibus & Stasibus, inpr. circa partes Hæmorrhagiis dicatas, ansam præbent.

2 Præstat post motus fortiores leniter adhuc corpus aliquandiu movere, quam subito quiescere.

3 Potus frigidus post motum fortiorem sanguinem facile coagulat, & Phthisi vel Hecticæ ansam præbet.

4 Defectus motus consectaria potissimum se in abdomine exerunt.

5 Quies nimia & meditationes profundiores corpus insigniter debilitant.

6 Optimum est in motu, & in quiete tenere medium, excessus enim & defectus in utroque noxius.

7 Gravissimi sæpe morbi pro diversitate causæ vel solo motu, vel sola quiete felicissime curantur.

4. *De Somno & Vigiliis.*

Somnus & Vigiliæ homini summe necessariæ res ad varios morbos disponunt

1 *Excessu*: Somnus excedens torporem producit in tono & partibus fibrosis, unde non solum Plethora, inpr. concurrente Diæta lautiori, sed etiam spissitudo humorum ob tardiorem sanguinis progressum generatur, ac Secretiones & Excretiones retardantur.

2 *Defectu:* quatenus in vigiliis nimiis non solum organa sensuum externorum, dum in continua sunt actione, insigniter debilitantur, sed etiam Anima, dum objectis continuo intenta est, ab actionibus vitalibus avocatur, unde non possunt non Nutritio, Secretiones & Excretiones variis modis turbari, & corporis insignis debilitas sequi. Huc pertinet etiam somnus sæpius interruptus, qui itidem noxius est.

3 *Tempore* : quando nullum ordinarium dormiendi tempus observatur, sed vigiliis debitum tempus in somnum impenditur.

4 *Modo*: Somnus enim prono capite initus caput stupidum reddit, & in oculis facile defluxiones parit: supinus vero somnus ad Incubum disponit; ut taceam pollutiones nocturnas sub tali situ longe esse frequentiores.

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Somnus profundus in subjectis ad eum non dispositis, sine causarum manifestarum concursu semper monstri quid alit.

2 Somnus profundior in subjectis Phlegmaticis torporem fibrarum & humores excrementitios auget.

3 Vigiliæ nimiæ citius & facilius ad morbos disponunt, quam somnus nimius, inpr. in hominibus sensibilibus.

4 Somnus meridianus multis magis prodest, quam nocet.

5 Somnus in loco humido & cubiculis calce recenter obductis, facile ad morbos disponit.

6 Qui nimio somno sese addicunt, variis catarrhalibus, & tandem apoplecticis morbis corpus exponunt.

7 Vigiliæ nimiæ extra acutos morbos cephalalgias pariunt, in acutis vero deliria.

8 Indicant eædem Naturam activam, sicuti somnus nimius torpidam.

5. *De Excretis & Retentis.*

Excreta & Retenta disponunt ad morbos eosque actu producunt.

I. Quando ea, quæ naturaliter e corpore excerni debent, præter naturam in eo retinentur, uti sunt;

1 Su-

1 Sudor, 2 Urina, 3 Bilis, 4 Mucus,
5 Feces alvinæ, de quibus jam dictum fuit, quo etiam referri debet
6 Sanguis Menstruus ac
7 Lochia, ut &
8 Sanguis superfluus alias per Hæmorrhagiam narium consuetam & Hæmorrhoides excerni solitus, præter naturam retentus: quorsum etiam spectat
9 Sanguis superfluus neglecta Venæsectionem & Scarificatione consueta retentus.

II. Quando ea, quæ naturaliter in corpore remanere debent, cum detrimento corporis præter naturaliter excernuntur, uti sunt
1 Sanguinis Menstrui & Lochiorum fluxus nimius.
2 Sanguis in Hæmorrhagiis adsuetis nimium effluens.
3 Lactis spontaneus effluxus.
4 Seminis involuntaria excretio.
5 Salivæ nimius in oris cavitatem fluxus.
6 Partium inutilium nimiæ excretiones.
7 Venæsectiones & Scarificationes nimiæ.
8 Evacuantia fortiora, Vomitoria, Purgantia &c. corpus humoribus privantia.

Observationes Pathologico-Practicæ.
1 Humores inutiles retenti laudabiles sanguinis & lymphæ partes inquinant & corrumpunt, ac ad corporis conservationem inhabiles reddunt.
2 Corpus etiam quam maxime gravant, ac in ipsas quoque partes solidas potentiam suam exerunt.
3 Sanguinis fluxus in sequiori sexu suppressi, in multos affectus feminas præcipitant, a quibus redeunte fluxu liberantur.
4 Venæsectiones & Scarificationes consuetæ neglectæ omnibus morbis a Plethora oriundis portam pandunt.
5 Excretionis largiores tanto periculo non exponunt homines, ac suppressæ, inpr. si suppressio uno impetu facta fuerit.
6 Diu tamen continuantes & nimio impetu contingentes, corpus insigniter debilitant, ac non raro ad Hecticam & Hydropem disponunt.
7 In Excretorum & Retentorum prudenti observatione & directione consistit fere Vita & Sanitas nostra.

6. *De Animi Pathematibus.*

Animi Pathemata disponunt ad morbos, quatenus motus augent, & humores simul movent, partim ad exteriora, partim ad interiora, uti sunt
1 *Ira*, furor ille brevis, quæ maxime agit in motus & insignem humorum ebullitionem excitat, pulsus cordis hinc augetur, vasa in habitu corporis inflantur, corpus incalescit: tumet, rubet, oculi fulgent, in quibusdam insigne accedit robur corpori, in aliis vero omnes artus tremunt, bilis in intestina effunditur, quem sæpius vel Vomitus biliosus vel Diarrohœa excipit. Ob hanc igitur nimiam Toni, Pulsus & humorum commotionem, gravia sæpius mala, Epilepsia, Convulsiones, Febres biliosæ, Hæmorrhagiæ, exacerbatio aut resuscitatio Podagræ, Doloris Nephritici &c. sequuntur. Iram vero suppressam excipiunt Cardialgiæ, Palpitationes, Congestiones sanguinis ad interiora, Hæmorrhagiæ Uterinæ in feminis, Abortus &c.
2 *Terror*, qui contrario modo se habet, dum spasmo quasi universali habitu corporis constricto, humores subito a partibus exterioribus ad intetiores lati & moti ibidem stagnant; unde non solum Anxietates insignes præcordiorum, cum Palpitatione cordis, sed & Convulsiones, Epilepsiæ, Suffocationes, Apoplexiæ, fluxuum sanguinis in mulieribus suppressiones, aut interdum nimiæ sanguinis profusiones aliique affectus & interdum mors subitanea sequuntur.
4 *Tristitia & Metus* tollunt rubur partium sensim sensimque, unde propter tardiorem sanguinis circulum, spissitudo humorum, variorum chronicorum affectuum, Infarctuum scil. Scirrhorum, Melancholiæ Mali Hypochondriaci, suppressionis Mensium, Hæmorrhoidum &c. causa, sequitur.
4 *Gaudium*, quod etsi corpori raro noceat, interdum tamen propter excessum & nimiam humorum commotionem non solum affectuum variorum, sed etiam mortis subitaneæ fit causa.
5 *Lascivia & Amor nimius*: hosce affectus sæpius non tantum insignis enervatio totius corporis, sed etiam actionum rationalium perturbatio, uti id in Amore insano & Furore uterino contingit, sequitur.
6 *Imaginatio profundior* huc etiam referri meretur, qua mediante sæpius homines in varios morbos, quibus se affectos esse false sibi persuadent, præcipitantur.

Observationes Pathologico-Practicæ.
1 Quo magis subitanea est ira, eo facilius varios affectus excitat.
2 Quo gravior est ira & quo diutius durat, eo graviora etiam sequuntur mala.
3 Quo magis inclinat temperamentum ad motus fortiores, eo facilius quoque ira affectus præternaturam producit.
4 Ira gravior suppressa semper pejoris est indolis.
5 Ira sæpius nulla alia causa materiali præsente, humores nimium commovendo & motus in solidis augendo, varios affectus producit.
6 Si materialis per se jam noxia adest causa, ea per iram commota eo gravius affligit, quod in calculosis potissimum observamus.
7 Terror, quo magis est subitaneus, eo facilius sanitatem alterat.
8 Terror panicus, contagiosos & pestilentiales morbor præcedens, Naturam admodum pavidam reddit, ita ut postmodum propter summam in agendo trepidationem & metum facile succumbat.
9 Quo diutius durat Tristitia, eo magis etiam sanitas læditur.
10 Gaudium maximam tristitiam subito excipiens magnas preprimis in corpore excitat alterationes.
11 Quo minus assueta est Natura ad Animi affectus graviores, eo facilius & gravius etiam corpus ab iisdem affligitur.
12 Animi affectus graviores gravidas magis ledunt, quam alios homines.
13 Unde sepissime non tantum enormium Hemorrhagiarum sed & ipsius abortus sunt auctores.
14 Gravissimi quandoque motus epileptici ab amore insano originem habentes per excretionem Seminis fuere sublati.

De Corporum dispositione ad morbos, respectu Ætatum, Sexus, Temperamentorum, Consuetudinis & Sensibilitatis.

I. *Definitio*: Dispositiones ad morbos sunt certæ circumstantiæ, quarum intuitu homines certis morbis facilius corripiuntur, sive quæ quidem ut causæ veræ non concurrunt ad morborum productionem, sed saltem occasionem præbent, ut morbi vel facilius homines invadant, vel gravius affligant.

II. *Differentia*: Dispositio talis respicit
1 *Ætates*, in quibus homines ad certos morbos magis dispositi sunt.
2 *Sexum*, cujus intuitu vel homines ad speciales affectus, vel ad alios quoque magis proni sunt.
3 *Temperamenta*, quorum respectu ob diversum statum partium tam solidarum, quam fluidarum ac secretionum & excretionum homines quosdam morbos facilius, quam alii, incurrunt.
4 *Consuetudinem & Sensibilitatem*, juxta quas homines aut in morbos facile incidunt, aut iisdem gravius, vel mitius affliguntur.

1. *De Morbis Ætatum.*

I. *Definitio*: Morbi Ætatum sunt affectus præter naturam, certa vitæ periodo magis affligentes, ab humorum per motus ad certas partes directione ut plurimum originem trahentes.

II. *Differentia.*
1 Alii occurrunt in *Incremento*, & quidem
a In *Infantia*, qui partim propter pilorum, partim propter dentium generationem, in capite potissimum

mum se exerunt: uti sunt *Exulcerationes* capitis & faciei superficiariç: *Dolores*, *Ardores*, *Inflammationes* aurium, oculorum, *Aphthæ*, *Pavores* in somno, *Colvulsiones* & *Epilepsiæ*.

b In *Pueritia*, aut etiam ultimis Infantiæ annis: *Capitis dolores*, *Faciei rubores*, *Inflationes*, *Hæmorrhagiæ narium*, *Odontalgiæ*: *Otalgiæ*, *Coryzæ*, *Tumores* glandularum colli, tonsillarum *inflammationes* &c.

c In *Adolescentia*: præter antea recensitos faucium affectus, sæpius adhuc repullulantes, *Angina*, *Hæmoptyses*, *Pleuritides*, *Tusses* siccæ & humidæ, *Tubercula*, *Pulmonum*, affectus *Arthritici* circa scapulas, *Pleuritis Spuria*.

2 Alii reperiuntur in *Consistentia*, scil.

a In *Juventute*: haud exclusis antea recensitis morbis, *Malum Hypochondriacum* in otiosis; in Cholericis & vino deditis *Arthritides* vagæ; in Venereis, *dolores* præmaturi *lumbares*, sive *Lumbago* rhevmatica aut *Nephritis spuria* & molimina ad *Hæmorrhoides* internas.

b In *Ætate Virili* & *Consistente*: præter modo enarratos sæpius intercurrentes morbos, *Hæmorrhoides* internæ & externæ, vel fluentes, vel turgentes, vel tumentes, *Calculus*, *Malum Ischiadicum*, *Gonagra Podagra*, *Hectica*, *Hydrops*, *Apoplexia* sanguinea &c.

3 Alii deprehenduntur in *Decremento* sive *Senectute*, uti sunt: *Cessationes Hæmorrhoidum* cum insequentibus doloribus spasticis in osse sacro & lumbis, sive incompletis ad Hæmorroides moliminibus, *Mictus sanguinis*, aut materiæ pituitosæ tenacis, *Calculus*, *Podagra* diuturna & anomala, *Catarrhus suffocativus*, *Asthmata graviora*. *Tusses* chronicæ, *Paralyses*, *Apoplexiæ* serosç, *Marasmus*. Plura vide *in D. D. Stahlii Dissert. de Morb. Ætat. Fundam. Conf. Pathol. Nostr Sect. II. cap. X. Membr. I.*

III. *Observationes* Pathologico-Practicç

1 Morbi Ætatum potissimum respiciunt translationes sanguinis ad certa loca, unde vel fluxus vel stases eorundem, vel motus spastici oriuntur.

2 Morbi Ætatum ratione objecti non differunt, sed differentia tantum deprehenditur in subjecto & loco: in junioribus enim occurrunt in capite, in Adolescentibus & Juvenibus in pectore, in Viris in hypochondriis, in reliquis vero magis in partibus inferioribus.

3 Qui narium Hçmorrhagiis obnoxii fuerunt in Pueritia, facile postea in Adolescentia translationes morborum ad pectus, ac succedentibus temporibus ad Hypochondria & inferiora loca patiuntur.

4 Morbi certis ætatibus convenientes in habitum degenerantes, facile etiam in subsequentibus vitæ periodis affligunt, vel curati recrudescunt.

5 Eo magis autem & certius priora loca, ubi congestiones antea instituerat, repetit Natura, quo minus in ætatum mutationibus in excretionibus hæmorrhagicis quas in aliis locis denuo intendit, ad scopum pervenit.

6 Qui in juniori ætate spasticis doloribus circa caput frequenter afflicti fuerunt, ii sequentibus çtatibus similibus doloribus circa pectus & inferiores partes facile corripiuntur.

7 Hçmorrhagiç narium in senibus, in juniori çtate iisdem assuetis, recrudescentes sçpius Apoplexiæ sunt prodromi.

8 Omnes morbi respectu çtatum incongrui, vel difficulter curantur, vel periculosi sunt

9 Venus præmatura, præmature quoque ad morbos virorum disponit, & sic quoque *malitia supplet ætatem.*

2. *De Dispositione Sexus ad Morbos.*

Morbi homines diversi Sexus affligentes varii sunt, & respiciunt

1 *Sexum Masculinum*, qui dispositus est

a In *genere*

1 Ad *Hæmorrhagias* narium, Hæmoptysin, Hçmorrhoides & Mictum cruentum, quas feminç rarius ob Mensium legitimum fluxum experiuntur.

2 Ad *Congestiones*, circa loca Hçmorrhagiis hisce destinata infestantes.

3 Ad *Affectus Arthriticos*, varios dolores congestorios tandem excipientes.

4 Ad *Febres* prçcipue intermittentes tertianas.

b In *Specie* vero respectu partium genitalium.

1 Ad erectionem membri vel lçsam sive impotentiam, vel nimiam, uti in nimia Salacitate & Priapismo, vel depravatam, qualis contingit interdum in Gonorrhœa virulenta & tortura penis.

2 Ad ejusdem membri inflammationem, Phimosin & Paraphimosin.

3 Ad seminis generationem lçsam, quando vel deficit, vel excedit, vel nimis cito, aut etiam contra voluntatem, vel nimis tarde excernitur.

4 Ad testium tumorem, eorumque inflammationem & Scirrhum,

5 ad Herniam conpletam sive Oscheocelen, aut Herniam scrotalem, ut & ad Hernias incompletas, scil. Sarcocelen, sive carnosam, Pnevmatocelen, aut Physocelen sive ventosam, Hydrocelen, sive aquosam, Cirsocelen sive varicosam.

2 *Sexum femininum*, qui inclinat

a *In genere*

1 Ad *Plethoram*, non quidem ob vitam otiosam, uti multorum est sententia, sed quia fœtus nutritioni feminç destinatç sunt, & hinc etiam plus in illis requiritur sanguinis.

2 ad *Vomitum cruentum*.

3 Ad *Congestiones* inpr. in infimo ventre se exerentes.

4 Ad *Morbos convulsivos*, ob majorem, quam prç Viris habent sensibilitatem.

5 Ad defectus motuum *Lipothymias*, *Syncopen*, *Paralyses* &c.

b In *Specie*, & quidem

1 Ad *Pathemata* mulieribus *communia*, uti sunt:

a Uteri inflatio sive Empnevmatosis, a flatibus Uterum distendentibus orta, conceptionem interdum mentiens.

b Uteri inflammatio a sanguinis stasi ortum trahens.

c Exulceratio ejusdem.

d Hydrops Uteri a sero & lympha, vel in ipsa Uteri cavitate, vel ejus substantia stagnante, dependens.

e Procidentia Uteri, frequens in maritatis, rarissima in cœlibibus.

f Angustia sive clausura Uteri, coitum & imprçgnationem impediens.

g Mensium suppressio & stillicidium a variis in-et externis causis orta.

h Mensium fluxus nimius.

i Menstrua vitiosa, serosa scil. nigricantia, purulenta, fœtida &c.

k Mensium fluxum inordinatum.

l Menses cum insignibus molestiis & doloribus fluentes.

m Menses per insolita loca excreti.

n Fluor Albus.

o Passio Hysterica, sive suffocatio uterina quibusdam dicta.

p Tumores, Scirrhi & Cancer mammarum.

q Melancholia ac Furor uterinus.

r Cachexia & Chlorosis.

2 Ad *Affectus* in Conjugio viventibus *proprios*, & quidem

a *Imprægnandis*, uti sunt Appetitus Veneris lçsus, Sterilitas, Conceptio lçsa sive Molç & Monstrorum generatio.

b *Gravidis*, uti sunt Nausea & fastidium ciborum, Vomitus, Pica & Malacia, Palpitatio cordis, Odontalgia, Respiratio difficilis, lassitudines artuum, Spasmi, Stranguria, Diarrohœç, Lumborum ac Coxendicum dolor, Hçmorrhoides cœcç, Varices, Tumores pedum œdematosi, ac Hydrops pudendorum, Hçmorrhagiç, Abortus, Fœtus mortuus &c.

3 *Par-*

2 *Parturientibus*, quę laborant Doloribus nothis, Partu difficili, partim a debilitate matris, nimia orificii uteri angustia, defectu dolorum aut motu eorum versus superiora, Plethora &c. partim a membranis fœtum ambientibus nimium firmis, fœtu item nimis magno, pręmaturo aquarum effluxu & hinc dependente viarum siccitate, fœtu mortuo aut malo ejus situ, nec non secundinarum retentione, tam propter nimiam earum cum utero connexionem, quam pręmaturam uteri clausuram dependente.

4 *Puerperis*, quarum præcipui affectus sunt: Lochia vel nimia, insigniter corpus debilitantia, vel deficientia, aut prorsus suppressa, quæ Febres inflammatoriæ, miliares aliique graviores affectus sequuntur; frequentes quoque sunt in puerperis dolores post partum, inflatio abdominis, partim a lochiis deficientibus, partim a neglecta post partum uteri ligatura originem ducentes: huc pertinent etiam Incontinentia urinæ, Diarrhœæ, Ruptura vulvæ, Tumor pudendorum, Alvus suppressa &c. de quibus suo loco in *Praxi speciali*.

5 *Lactantibus*, quæ pronæ sunt ad Lactis abundantiam, defectum, coagulationem, salsedinem, aquositatem, Febrem lacteam, Tumores sive nodos & Inflammationes mammarum, ac inde promanantes abscessus, Scirrhos, Cancrum, Fissuras papillarum.

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Præmatura aut tardior seminis excretio, raro ad generationem apta est.
2 Membrum flaccidum & scrotum continuo pendulum impotentiam indicant.
3 Quoniam multi morbi Mensium negotium turbant, hinc etiam feminæ gravius iisdem laborant, quam viri.
4 Quo magis animi affectibus obnoxiæ sunt feminę, eo facilius legitimus mensium successus turbatur, & variis morbi insequuntur.
5 Quę Mensium fluxum nunquam experiuntur, utplurimum steriles sunt.
6 Feminę frequentius, partim propter nimiam sensibilitatem, partim propter Mensium & Lochiorum malum successum, partim propter graviditatem ejusque consectaria, morbis affliguntur, quam viri.
7 Pejores semper affectus fluxuum sanguinis in sexu feminino suppressiones, quam eorum largiorem successum sequuntur.
8 Nisi sanguinis fluxus in feminis in ordinem redigantur, nunquam constanter curantur affectus ab iis dependentes.
9 Affectus Lochiorum vitia excipientes semper pejores sunt iis, qui Mensium defectum vel excessum sequuntur.
10 Febres Puerperarum acutę semper pessimę sunt indolis.
11 Dolores post partum Opiatis compescere velle, periculosum est.
12 Adstringentia, Volatilia & Opiata mulierum affectus fere semper pejores reddunt.
13 Utero post partum non rite purgato, facile postmodum concrementa carnosa, conceptionem impedientia & abortum excitantia, generantur.
14 Lactis vitia, sępius nullo sensu dignoscenda, in infantibus se exerunt.
15 Lactantibus menstrua fluere non semper tutum est: plurimi enim infantes eo tempore admodum male se habent, imo quandoque ipsis corripiuntur motibus convulsivis.

3. *De Temperamentorum dispositione ad morbos.*

Temperamenta disponunt ad morbos varios & quidam respectu.

1 *Habitus corporis* vel strictioris, vel laxioris.
2 *Pulsus* magis vel minus vegeti.
3 *Vasorum sanguiferorum* exilium & amplorum.
4 *Sanguinis* tam quantitate quam qualitate peccantis intuitu.
5 *Secretionum & Excretionum* promptius vel tardius succedentium.
6 *Indolis animi* ad affectus animi, somnum, laborem &c. magis vel minus proni.

Horum ergo requisitorum intuitu inclinat Temperamentum

I. *Sanguineum*, (ubi habitus corporis est laxior, vasa sunt minora, pori majores, pulsus moderatus, vegetus tamen, sanguis fluxilis & hinc per omnes partes facilis motus, secretionum & excretionum legitimus successus, ac animus securus, adeo ut harum rerum respectu ad morbos non adeo pronum sit, nisi accidentales superveniant turbæ).

1 Ad *Plethoram*, quam tamen raro Natura per nares, aut alias Hæmorrhagias, ob vasorum exilitatem & tonum minus vegetum, imminuit, & ob hanc rationem
2 Ad *Congestiones*, oppletiones & infarctus circa loca Hæmorrhagica potissimum se exerentes & hasce postmodum facile excipientes
3 *Affectus Rhevmatico-Arthriticos*, Malum schiadicum, Podagram &c.
4 Ad *Inflammationes* tam externas ac febres acutas inflammatorias.
5 Ad *varias perturbationes* motuum in morbis occurrentium: cum enim in hocce temperamento animus ob negotia vitalia legitime succedentia admodum securus atque tranquillus sit, facile hinc objectis impedimentis perturbatur, ac motus necessarii facile omittuntur, aut summa cum trepidatione ac tergiversatione procedunt; hinc etiam statim tota œconomia animalis vacillat, & lypothymiæ ac anxietates graviores, deliria anxia & torpida sæpius sequuntur; superato tamen periculo vigorem facile recuperant.
6 In ætate provectiori ad Apoplexias Sanguineas, Hemiplexias, Catarrhos suffocativos proni sunt.

II. *Cholericum*, in quo habitus corporis est strictus, poris minores, vasa ampla, pulsus cordis fortis & vegetus, sanguis summe fluxilis & calidus, motus per poros minores aliquo modo impeditus, quem tamen pulsus vigor faciliorem reddit, secretiones & excretiones ob eundem pulsum legitime succedentes, animus impatiens & ad fortiores motus pronus: & hinc tale temperamentum dispositum est

1 Ad *Hæmorrhagias*, partim propter Plethoram, partim propter vasorum capacitatem & sanguinis fluxilitatem, partim vero propter motum vigorem; quando vero hæ propter varias causas non succedunt, sequuntur
2 *Congestiones* & quidem longe majori impetu quam in Sanguineis, & dolores exinde orientes longe quoque acerbiores sunt quam in reliquis: hasce excipiunt
3 *Affectus Spastici* gravissimi summa cum pertinacia affligentes, sæpius transeuntes
4 In *Convulsiones*, partim propter fibrarum tensionem, partim propter promptitudinem ad motus.
5 Inclinat ad *Febres* & inpr. acutas cum deliriis furiosis & violentis: si vero intermittentibus corripiunt, æstus in illis quam maxime urget.
6 Ad *Alvi fluxus*, Diarrhœas biliosas, Choleram, Dysenteriam, quæ utplurimum graviorem iram & effusionem bilis uberiorem comitantur: bile vero acriori in intestinis remanente facile superveniunt Colicæ, ac Febres biliosæ.
7 Ad *Maniam*, quam præ cæteris experiuntur.

III. *Phlegmaticum*, in quo habitus corporis est mollis, laxus, turgidus & valde porosus, vasa minora, pulsus languidus & rarus, sanguis fluxilis, tenuis, sed valde aquosus, secretiones & excretiones commode quidem, sed lente procedentes, animus ad otium atque somnum proclivis &c. & hinc dispositum est

1 Ad *Fluxus seri*, Coryzam, Tusses humidas, Diarrhœas pituitosas, sudores nimios &c.

2 Ad

2 Ad varias *Congestiones* serosas sive catarrhales, in iis potissimum locis se exerentes, ubi in aliis subjectis sanguinis congestiones alias fieri solent, unde Gravedines, Asthmata, Catarrhus suffocativus, Inflammationes Ventriculi, Flatus &c.
3 Ad *Stagnationes seri*, Oedemata, Cachexiam, Hydropis varias species.
4 Ad *Stases* & corruptiones seri ac inde dependentes exulcerationes capitis, aurium, cutis reliquæ, Pulmonum &c.
5 Ad *Febres intermittentes* diuturnas ac catarrhales &c. & id quidem propter motuum languorem.
6 Ad *Affectus Soporosos*, Paralyses, Apoplexiam serosam &c.
7 Ad *Deliria stupida* & Comatosa.

IV. *Melancholicum* (in quo habitus corporis est strictus, densus, frigidus, siccus, minus porosus, vasa ampla, pulsus tardus, sed fortis, sanguis spissus, secretiones & excretiones tardiores, animus dubius, meticulosus, diffidens) dispositum est

1 Ad *Hæmorrhagias*, sed non sine difficultate procedentes, magis vero
2 Ad *Congestiones* & spasticas contentiones circa loca hæmorrhagica se exerentes inprimis vero
3 Ad *malum Hypochondriacum*: & quoniam sanguis hinc inde ob crassitiem stagnat, & ad Stases inclinat, sæpius exinde oritur
4 *Melancholia*, cum metu incarcerationis, insidiarum &c. Plura vide *in D. D. Stahlii Pathol. pag.* 74. *& seqq. & Ejusd. Dissert. de Temperamentis.*

Observationes Pathologico-Practicæ.

1 Doctrina de morbis Ætatum ac dispositione Temperamentorum ad morbos summam habet utilitatem in Praxi.
2 Qui proportionem inter fluida & motus in quovis temperamento noverit, facile etiam poterit prædicere ad quosnam morbos subjecta sint disposita.
3 Licet idem morbus diversi temperamenti homines affligat, diversa tamen in talibus hominibus occurrunt symptomata.
4 Quæcunque temperamenta ad faciliores perturbationes prona sunt, ea etiam facilius ad graviores morbos disponunt.
5 Quo magis sunt fluxiles humores, & quo tranquilliores sunt motus, eo facilius etiam morbi per secretiones & excretiones solvuntur.
6 Uti Cholerici in morbis ob motuum excessum freno, ita Phlegmatici ob eorundem defectum stimulo opus habent.
7 Quieta continentia & sufficiens potus in multis Cholericorum morbis sunt optima remedia.
8 In Sanguineis & Cholericis curationes spontaneæ sunt frequentiores, quam in Phlegmaticis & Melancholicis.
9 Melancholici ob solam imaginationem & metum multi morbis exponuntur.
10 Morbis acutis Phlegmatici & Melancholici non facile corripiuntur, nisi fuerint epidemici.
11 Temperamentum Sanguineum per malam diætam in Phlegmaticum versum, homines ad ejusdem Temperamenti morbos disponit.
12 Omnia temperamenta morbis chronicis admodum immutantur, ut eorum diagnosis tunc maxime fit difficilis, nisi accuratum prægressæ ætatis & constitutionis examen instituatur.

4. *De Consuetudine ægrotandi & Sensibilitate.*

I. *Definitio*: Consuetudo in morbis est assuefactio motuum in certis morbis occurrentium, ob quam quidem homines a levioribus causis excitati, vel in consuetum vel in congenerem morbum incidunt, sed facilius tamen restituuntur, quam qui motibus morbificis non sunt assueti.

Sensibilitas est dispositio ad morbos, Naturam potissimum respiciens, quando hæc ob levissimas etiam causas, graviores, quam necessitas postulat, excitat motus, ad removendum illud, quod ipsi vel vere, vel falso aut imaginarie tantum molestum est, aut videtur.

II. *Differentia*: Quamvis utraque respiciat motus propter causas morbificas contingentes, in eo tamen differunt quod

Consuetudo oriatur a multiplici actuum exercitio, & hinc tandem in habitum degeneret, unde huc pertinent morbi habituales.

Sensibilitas vero partim ipsam corporis sensibilem structuram, partim vero & quidem præcipue ipsam Naturam, eamque ob hæreditariam dispositionem, vel ab objecto quodam adverso adeo sensibilem redditam, ut statim vel facta solum objecti istius molesti mentione, aut ejusdem oblatione, statim præ fastidio ad illud amoliendum, quamvis energia ejus tanti non sit momenti, motus insignes instituat.

III. *Subjectum*

1 *Consuetudinis*, omnes quidem homines habitum aut consuetudinem acquirere possunt in morbis, sed uti materiales quædam causæ ad motum magis vel minus sunt aptę, ac motus quoque pro subjectorum diversitate sunt diversi, ita etiam probabile videtur, quosdam homines vel facilius incidere in morbos habituales, vel iisdem sępius prę aliis affligi. Prę ceteris ad consuetudinem morbosam aptissimi videntur, qui in rebus moralibus propositi tenaces sunt, hi enim, teste experientia, morbis diuturnis facile assuescunt, pręsertim cum anxietates eorundem meticulositas ac imaginatio affectus semel sopitos facile revocare soleat. Hisce accenseri merentur sanguinei, qui post graviores perpessos insultus, sępius adeo redduntur meticulosi, ut postea etiam ad novas ęgritudines eo promptiores reddantur, aut alios jam perpessos eo facilius subeant: quod exinde apparere potest, quod nullum Temperamentum ad arthritico-spasticos affectus pertinaces & sępius recurrentes, propter leviores etiam causas, adeo pronum sit, ac Sanguineum. vid. *D. D. Stahlii Pathol. pag.* 76. Si vero Cholericorum affectus in consuetudinem degenerant, hi eo gravius & frequentius propter motuum promptitudinem & vehementiam, iisdem corripiuntur.

2 *Sensibilitatis* subjecta sunt:
a Respectu *Temperamentorum*, Cholerici & Melancholici magis quam Phlegmatici & Sanguinei.
b Respectu *Ætatis*, juniores magis quam adulti.
c Respectu *Sexus*, feminæ præ viris.
d Respectu *Idiosyncrasiæ*, partim quibus hæreditarius impressus est character, ita ut vel generaliter ad omnia, vel specialiter ad certa tantum objecta admodum sensibiles, & hinc ad varias turbas, & inde pendentes morbos proni sint: partim qui adscititiam talem habent sensibilitatem, ita ut ob eandem facile in varias perturbationes incidant: qualis interdum occurrit in hominibus alias satis robustis.

IV. *Observationes* Pathologico-Practicæ.

1 Homines ob solam consuetudinem ad morbos proni, sæpius diutius vivunt, quam ii, qui morbis nunquam laborarunt.
2 Tales etiam gravissimos sæpius affectus superant, quibus alii succumbunt.
3 Hujusmodi tamen consuetudo semel introducta non sine insigni difficultate tollitur.
4 Qui ob excretionem quandam assuetam male procedentem sæpius in morbos incidunt, facile iterum ea recurrente, pristinam recuperant valetudinem.
5 In morbis consuetudinalibus quam maxime ab imperita medicatione, nimirum adstringentium, Volatilium & Opiatorum præpostero usu, sibi cavendum est, gravissima enim inducunt symptomata, imo non raro ipsam mortem post se trahunt.
6 Quo plures insultus morbidi in sensibilibus observantur, eo magis etiam enervatur energia vitalis, & eo brevior etiam vitæ universus est ambitus.
7 Nonnulli tamen, si crescentibus annis sensibilitas illa excitata validiori impetu excussorio & exoneratorio scopum suum assequitur, nihilominus diu vivunt. vid. *D. D. Stahlii Pathol. pag.* 391.

8 Quo

8 Quo magis sensibiles sunt homines, eo facilius etiam morbi præsentes pervertuntur, inprimis si affectus per se ad præcipites alterationes sunt proni.

9 Nulli sensibiliores sunt, quam qui de melancholico & cholerico temperamento simul participant.

THEORIÆ MEDICÆ

PARS III.

DE

SEMIOTICA.

I. *Definitio*: Semiotica est tertia pars Medicinæ ministra, quæ tradit signa tam generalia quam specialia status secundum & præter naturam.

II. *Divisio*.

1 Est Generalis quæ agit in genere de signis, statum tam præternaturalem, quam naturalem manifestantibus.

2 Specialis, quæ tradit in specie signa, speciales affectus præter naturam indicantia eosque ab aliis morbis distinguentia, de quibus in *Praxi Speciali*.

III. *Observationes*.

1 Nisi Medicus veram Theoriam sive solidam Physiologiæ & Pathologiæ cognitionem habeat, in Semiotica vix ullos faciet progressus.

2 Nil Medicum magis ornat, quam solida doctrina de Diagnosi & Prognosi morborum.

3 Diagnosi & Prognosi destitutus Medicus, cœcus est in curatione morborum & Empiricum irrationalem plus, quam Medicum rationalem agit in Methodo Medendi.

De Signis in genere.

In consideratione Signorum, quæ a Medicis tractantur notanda sunt

I. *Definitio*:

Signum est aliquid notum, sive res in sensus incurrens, ignotum quid manifestans, sive signum est res vel naturalis vel præter naturalis, quę Medico indaganti viam monstrat, statum vel naturalem vel præternaturalem, sive sanitatem ac morbos in genere & in specie cognoscendi.

II. *Differentia*.

1 Alia sunt *Diagnostica*, quæ statum præsentem tam secundum quam præter naturam manifestant.

2 Alia sunt *Prognostica*, quæ statum futurum indicant: & juxta quosdam

3 Alia sunt *Anamnestica* sive *Memorativa* quæ statum præteritum manifestant, quæ tamen ab aliis partim ad Diagnostica, partim ad Prognostica referuntur.

4 Alia sunt *communia*, quæ in pluribus affectibus reperiuntur, v. g. urina tenuis in febribus acutis deliria portendit, in nephriticis imminentem affectum indicat, in quibusdam potum nimium sequitur &c.

5 Alia sunt *propria*, quæ etiam *Pathognomonica* vocantur, quæ certis tantum morbis competunt; & talia interdum unicum tantum phænomenon requirunt, uti pulsus celer & frequens in febribus, interdum vero plurium concursu opus est, v. g. in Pleuritide, dolore punctorio lateris, respiratione difficili, tussi cum sputo cruento & purulento, pulsu duro ac febre acuta. Et talia signa vocantur *distinctiva*, quia certos affectus ab aliis distinguunt.

III. *Fontes*. *Sunt*

1 *Constitutio corporis* naturalis vel præternaturalis; ubi considerari merentur non solum corporis ipsius constitutio legitima vel illegitima in genere, sed & omnium partium solidarum externarum in sensus incurrentium debita conformatio & ad usum aptitudo.

2 *Actiones* corporis legitimo vel illegitimo modo procedentes, &c. hinc statum secundum & præter naturam manifestantes, uti sunt Pulsus, Respiratio, Nutritio, Sensus, Motus, Memoria, Judicium &c.

3 *Effectus*; actiones hasce sequentes, Secretiones & Excretiones aliaque accidentia secundum vel præternaturam se habentia.

4 *Causæ* tam externę quam internę, v. g. Dispositio corporis respectu temperamentorum, Sexus, Ætatis, Sensibilitatis, Consuetudinis, Vitæ generis: assumpta, morbi prægressi, causę lędentes varię, animi pathemata &c.

5 *Analogismus*, comparando ęgrum vel cum se ipso, vel cum aliis, v. g. membrum luxatum cum altero non luxato, Petrum cum Paulo eodem vel diverso modo laborante, aut sanitate fruente.

6 *Juvantia* & *nocentia*, quę sępius signa, sed magis prognostica exhibent.

De Signis Diagnosticis.

I. *Sanitatis*.

1 Conformatio, structura & numerus omnium partium corporis internarum externarum decens plerisque hominibus sanis conveniens.

2 Habitus corporis major vel minor flacciditas aut tensio, color ejusdem vel floridus vel pallidus, calor intensior, vel remissior pro subjectorum & temperamentorum diversitate.

3 Oculi vivido aspectu prediti, fulgentes turgidi & sufficientibus humoribus irrigati, ac ad objecta quæcunque sine impedimento directi. Reliqua vide in *Physiologia* de *Sanitate*.

II. *Morbi* tam *imminentis*, quam *præsentis*.

1 Excessus vel defectus partium solidarum, mala earundem conformatio & cohęsio, solutio & lęsio prętAernaturam, œconomiam animalem turbans.

2 Habitus preter consuetudinem strictus aut relaxatus, cum conjunctis variis molestiis.

3 Coloris ejusdem in pallidum, lividum, flavum sine causa manifesta mutatio.

4 Calor vel frigus insolitum, aut horum frequentes alternationes.

5 Pulsus a naturali ordine deflectens, celer, frequens, magnus, plenus, tardus, rarus, parvus, debilis, inæqualis &c.

6 Respiratio velox, tarda, laboriosa, anxia suffocationem minitans, inęqualis, suspiriis stipata, cum sonitu & sibilo procedens, anhelitus fœtidus &c.

7 Sudor vel multus vel nullus, vel fœtidus cum insignibus molestiis conjunctus.

8 Urina pauca, superflua, crassa, turbida, tenuis, flammea, purulenta, cruenta, crocea, nigra, fœtida, sabulosa &c.

9 Bilis ad habitum corporis regurgitatio, vel per superiora aut inferiora evacuatio molesta.

10 Mucus copiosus e naribus fluens, acris nares & partes vicinas erodens, insignis ejus copia tussi molesta e pectore aut motu peristaltico auctiori cum torminibus per alvum ejectio, aut ejusdem fluentis subitanea suppressio insignibus molestiis stipata.

11 Feces alvinę copiosę, nullę, nimis fluidę, acres, fœtidę, cum torminibus frequentius ejectę.

12 Lac copiosum, limpidum, aquosum, acre, coagulatum, spissum &c.

13 Semen quantitate excedens, deficiens, involuntarie cum vel sine dolore excretum.

14 Saliva copiosa, deficiens, spissa, tenax, amara, salsa, fœtida, sputum cruentum, purulentum &c.

15 Lacrymę multę, deficientes, acres, tunicas arrodentes, involuntariæ, spissæ.

16 Appetitus vel prostratus, auctus, vel inordinatus, insolita appetens.

17 Sitis vel nulla vel intensa, continuo durans vel remittens.

18 Pressiones post sumptos cibos, nullaque ab iis refocillatio, digestio nulla, ciborum plus vel minus alteratorum per vomitum vel alvum ejectio.

19 Nutritio excedens, uti in obesitate nimia, deficiens cum vel sine tumore abdominis duro & calore hectico.

20 Vox

20 Vox rauca, clangosa, lingua arida.
21 Somnus nullus, nimius, insomniis anxiis turbatus & sępius interruptus.
22 Insignis fatigatio corporis post leviores motus, membra torpida, gravia.
23 Sensuum nimius torpor aut acies excedens.
24 Animus torpidus, anxius, sollicitus, inquietus, ad iram, tristitiam &c. pręter morem pronus.
25 Insolita pathemata gravidas affligentia.
26 Sanguinis e diversis partibus eruptiones, corpus insigniter debilitantes, aut consuetorum fluxuum suppressiones.
27 Dolores varii tensivi, gravativi, punctorii, pulsatorii, rodentes &c. cum vel sine rubore & tumore hinc inde in corpore se exerentes.
28 Motus insoliti contractorii aut relaxatorii vel partes quasdam, vel totum corpus occupantes.
29 Calor insignis, cum vel sine horrore prægresso corpus insigniter excrucians. Ut alia, de quibus in sequentibus sermo erit, silentio prętereamus.

Observationes.

1 Quo major sit recessus a statu naturali, eo magis signa status p. n. se manifestant.
2 Signa status naturalis quęcunque in statu pręternaturali apparentia, utpl bonum morbi eventum pręnunciant, nisi alia pejora obstent.
3 Unicum interdum malum signum in morbis majorem attentionem meretur, quam multa bona.
4 Pulsus bonus, urina bona, insigni tamen concurrente debilitate, anxietate & perturbatione mentis, utpl. malignitatem latentem indicant.
5 Quo plura status pręternaturalis signa concurrunt: eo pejor utplurimum est status.
6 In quovis morbo mente constare bonum & contra.
7 Plurium morborum, tam acutorum, quam chronicorum facies index est.

De Signis Prognosticis.

I. *Definitio*: Signa Prognostica sunt, quę statum morbi futurum, eventum scil. durationem & modum eventus indicant.

II. *Differentia.*

1 Alia sunt, signa Prognostica, *eventum morbi* manifestantia sive salutis & mortis indicia tradentia, an scil. morbus periculi expers, an periculosus, an vero lethalis sit.
2 Alia sunt quę docent *durationem*, aut universalem morbi ambitum sive longitudinem & brevitatem, an scil. morbus sit acutus, peracutus &c. an vero chronicus.
3 Alia tradunt *modum eventus* sive solutionem morbi, eamque vel subitaneam vel lentam. Sed de hisce Prognosticis mox specialiter agemus.

1. *De Signis Prognosticis eventus morbi, sive de signis salutis & mortis.*

I *Definitio*: Signa salutis & mortis sunt, quę Medico operanti monstrant eventum salutarem vel lethalem morbi.

II. *Differentia.*

1 Alia *salutem* indicant, sive monstrant morbum neque periculosum, neque lethalem, sed potius salutarem esse, v.g. Hęmorrhagia narium in subjectis junioribus, Hęmmorrhoides in viris, Febris tertiana vernalis in ætate juniori &c.
2 Alia *mortem* prænunciant, sive morbum lethalem esse indicant, quales morbi sunt læsiones graviores viscerum &c.
Alia sunt *dubia*, quæ quidem insigne periculum portendunt, incertum tamen relinquunt Medicum præsagientem: ita quamvis Pestis, Febris petechialis &c. sint morbi maxime periculosi & sæpius lethales, multi tamen ab iis etiam sine Medici ope liberantur.

III. *Fontes*. Desumuntur signa hæc

1 A *Subjecto* morbi: ubi inquirendum an vires adhuc constent, an vero insignis earundem adsit labefactatio: an subjecto respectu ætatis & temperamenti conveniat morbus, an ratio vacillet &c.
2 A *parte affecta*: an scil. pars affecta sit nobilior & absolute ad vitam necessaria, an vero ignobilior?
3 A *morbo ipso*: an nimirum sit magnus, an parvus, an acutus contagiosus, malignus, inveteratus?
4 A *Symptomatibus*: an scil. symptomata sint ordinaria, an vero extraordinaria, insolita?
5 A *causis*: an sit materialis, activa, sive summe mobilis, acris, corrosiva, maligna, lenta, viscida, an immaterialis, ira, terror &c.?
6 A *juvantibus & nocentibus*: an remedia aliis salutaria aliquem vel prorsus nullum edant effectum? an motus alias salutares ad finem perveniant? an signa coctionis aut cruditatis appareant? Sed de omnibus hisce & aliis signis inferius speciatim agemus.

IV. *Observationes.*

1 In præsagienda vita & morte non facile uni signo fidendum est, nisi fortius sit, ita, ut alia superet: v. g. insignis virium sine causa manifesta prostratio, licet pulsus bonus & urina laudabilis sit, semper malum portendit.
2 Quo magis vires in quocunque morbo supprimuntur, eo majus metuendum est periculum & contra.
3 Omnes morbi respectu ætatis incongrui periculum minantur, & contra.
4 Quo magis actiones vitales, animales & rationales perturbantur, eo pejor est status.
5 Quo minus assuetum est subjectum morbis, eo periculosior est status.
6 Quo nobilior est pars affecta, eo gravius metuendum est periculum & contra.
7 Affectus partium internarum ut plurimum sunt graviores, quam externarum partium læsiones.
8 Quo major est morbus, eo gravius periculum subest & contra.
9 Morbi inveterati semper pejores sunt.
10 Morbi acuti, maligni & contagiosi nunquam periculo vacant.
11 Quo magis acuti sunt morbi, eo facilius enecant & contra,
12 Symptomata insolita, sine causa manifesta morbis supervenientia, semper monstri quid alunt.
13 Symptomata gravia, statui morbi alias propria, si in principio statim apparent, lethalem utpl. exitum protendunt,
14 Symptomata actiones vitales nimium turbantia semper majus periculum inferunt, quam reliquarum actionum symptomata.
15 Quo magis activa & penetrans est causa, eo facilius etiam effectum lethalem edit.
16 Morbi ab immaterialibus causis producti utpl. pejores sunt iis, qui a materialibus causis dependent; nisi forsan causa horum fuerit maligna.
17 Remediorum efficacium usum, si prorsus nullus in morbis sequitur effectus, malum est & mortem instantem sępius indicat.
18 Quo magis vero sensibiliter medicamenta convenientia operantur, eo melius est.
19 Si motus Naturę, in acutis præcipue, nullę sensibiles sequuntur excretiones, utpl. malum est.
20 In acutis pręditiones utplurimum sunt incertę.
21 Plura tamen ex coctionis & cruditatis urinę Signi præsagire licet.
22 Medicus semper ex pluribus Signis simul conside ratis Prædictiones formet, alias facile errare po test.

De coctione & cruditate.

I. *Definitio*: Coctio est actio Naturę, qua median te in febribus pręcipue acutis ma teriam morbificam ita pręparat, ut subacta ve correcta e corpore & inpr. per urinam expelli queat Cruditas vero est contrarius status.

II. *Differentia.*

1 Alia juxta veteres est *debilis* & *obscura*.

2 Alia

2 Alia magis *manifeſta*, quæ potiſſimum in morbi augmento occurrit.
3 Alia eſt *perfecta*, quæ in ſtatu morbi deprehenditur.
4 Alia *imperfecta*, ad cruditatis ſtatum adhuc inclinans. Uti autem diverſi ſunt coctionis, ita & tres diverſi cruditatis ſunt gradus.

III. *Signa* coctionis ſunt
a *Univerſalia*, quæ deſumuntur potiſſimum ab urina.
b *Particularia*, quæ in morbis pectoris a ſputo, in abſceſſibus a pure, in affectibus vero primarum viarum ab excrementis deſumuntur: quamvis hæc ultima ad univerſalia referri queant, quando ſcil. multa recrementa e Maſſa humorum ad inteſtina deponuntur, atque hoc modo de univerſali humorum ſtatu indicium præbent.

IV. *Cauſa efficiens:*
Eſt Natura ſola, quæ mediantibus motibus materiam crudam, continuo per varias partes tranſpellendo, ſenſim ſenſimque ita alterat, ut ſine ulteriori noxa tandem vel ſubito per criſin, vel lente e corpore expelli poſſit: talis enim vitioſus humor nunquam ita alteratur, ut eum reliquis humoribus vitalibus in gratiam redire queat, quare expulſione ejus abſolute opus eſt. Concurrit tamen ad coctionem etiam ars Medica & quidem dupli ci modo, imminuendo ſcil. quantitatem & corrigendo qualitatem coctionis opus turbantes: id quod fit per convenientes evacuationes ſanguinis & ſeri, ſi morbi conditio & tempus id permittunt: quorſum etiam ſpectant remedia varia alterantia, quæ convenienti tempore exhibita Naturæ, in corrigendo, reſolvendo, temperando &c. humore crudo, ſuppetias ferunt.

V. *Obſervationes.*
1 Signa coctionis & cruditatis ſe manifeſtant in excrementis, ſcil. in Urina, excrementis alvinis & ſputo, & in abſceſſibus in pure.
2 Coctionis ſigna ſemper bona ſunt, quocumque tempore appareant.
3 Præſentibus etiam malis ſignis, coctionis ſigna nihilominus bona ſunt.
4 Urina in morbis acutis conſtanter cruda permanens, nec ullum ſedimentum deponens, morbum lethalem eſſe utplurimum indicat.
5 Urina optima eſt, ſi candidum ſedimentum fuerit pellucidum & æquale.
6 Morbi pectoris nunquam ſolvuntur, niſi ſputo probe cocto & alterato.
7 Feces alvinæ admodum fluidæ, & fœtidæ inter ſigna minus ſalutaria referendæ.

2. *De Signis Prognoſticis Durationis.*

I. *Definitio:* Signa Durationis ſunt, quæ longitudinem vel brevitatem morborum Medico monſtrant.

II. *Differentia:*
1 Alia *brevitatem* morbi
2 Alia vero ejuſdem *longitudinem* indicant.

III. *Fontes.* Signa hæcce petuntur
1 A *Subjecto:* ubi conſiderandum cujusnam ætatis ſit æger, cujus temperamenti, an vires conſtent &c.
2 A *parte affecta:* an viſcera affecta ſint, an vero aliæ partes &c.?
3 A *morbo:* ejuſque differentiis eſſentialibus & accidentalibus, an ſit epidemicus, malignus, hæreditarius, adſcititius &c.?
4 A *Symptomatibus:* an ſint mitiora, an graviora, an morbo reſpondeant?
5 A *cauſis:* an ſit maligna, an benigna, an biliosa, mucoſa, ſeroſa &c.?
6 A *Signis coctionis* & cruditatis. Plura de hiſce fontibus inferius ſub ſignis dicemus.

IV. *Obſervationes.*
1 Senſibiles, juniores, fœminæ, ſanguinei &c. facile morbis affliguntur, ſed facile etiam reconvaleſcunt.
2 Senes, Phlegmatici & Melancholici diutius morbis laborant.
3 Quo magis proſtratæ ſunt vires in acutis, eo brevior plerumque eſt morbus.
4 E contra chronici corpore debili exiſtente diutius durant, qui tamen in robuſtioribus breviori tempore ſolvuntur.
5 Quo nobilius læſum eſt viſcus, eo brevior eſt morbus.
6 Omnes morbi hæreditarii diuturni ſunt.
7 Morbi magni brevioris ſunt durationis.
8 Infarctus & Scirrhi morbos diuturniores reddunt.
9 Exulcerationes viſcerum lentæ tarde admodum ad finem properant.
10 Morbi ſeroſi plerumque diuturniores ſunt.
11 Morbi epidemici & maligni brevi tempore finiuntur.
12 Quo citius morbi tempora particularia abſolvunt, eo citius etiam ad finem univerſalem properant.
13 Quo graviora ſunt ſymptomata, eo citius etiam morbus finem aſſequitur.
14 Quo magis activa eſt cauſa, eo citius etiam morbus vel ad ſalutem vel mortem terminatur.
15 Quo minus vero ad motum apta eſt materia morbifica, eo diutius protrahitur morbus.
16 Quo diutius protrahitur coctio, eo diuturnior quoque eſt morbus.
17 Tempus coctionis utplurimum eſt medium tempus morbi, ſive tantum eſt intervallum a ſignis coctionis ad finem morbi, quantum ab ejus principio ad tempus coctionis v. g. ſi ſigna coctionis die quarto apparent, morbus plerumque finitur die ſeptimo & ſic porro.

3. *De modo eventus.*

I. *Definitio:* Eſt ſolutio morborum vel ſubitanea, vel lenta, & quidem vel ad ſalutem, vel ad mortem, per Criſin & Lyſin.

II. *Differentia.*
1 Alius eſt ſubitaneus & quidem vel ſalutaris vel lethalis qui fit
a per ſubitaneam immutationem & diſcuſſionem materiæ morbificæ & quidem in melius: ita ſæpius per animi pathemata podagra aliique graves morbi ſoluti fuere: huc etiam pertinent remedia illa Chimicorum penetrantiſſima, quę inexplicabili quodam modo graviſſimos in inſtanti quaſi morbos ſuſtuliſſe dicuntur. In pejus autem quando fere ex improviſo, ob retroceſſionem macularum, exanthematum aliaſque cauſas, morbi ſubito in deterius ruunt & lethales fiunt.
b per ſubitaneam evacuationem: idque vel cum euphoria, uti id fit in criſibus veris & ſalutaribus, per Hæmorrhagias, ſudores &c. vel cum cacophoria in excretionibus talibus ſymptomaticis & nimiis.
c per tranſpoſitionem: quando materia morbifica e corpore non expellitur, ſed e partibus nobilioribus & e ſanguine in partes exteriores ſive ignobiliores deponitur, quale quid contingit in morbis acutis malignis, in quibus materia morbifica varios abſceſſus, parotides, & bubones format, qui abſceſſus, ſi probe maturantur & ex iiſdem ruptis vel apertis materia noxia evacuatur, ęgrotis ſaluti ſunt, retrocedentes vero eoſdem jugulant.
2 Alius eſt ſucceſſivus, quem vocant *Lyſin*: quando ſcil. morbi circa dies criticos, vel in iis ſenſim ſenſimque ſolvuntur per evacuationem lentam, quod contingit in multis febribus acutis exacte periodicis, ut & in morbis chronicis: aut quando morbi lento pede ad mortem properant, uti febres lentę & hecticæ. Sed de ſingulis hiſce ſpeciatim agemus & quidem

1. *De Crisibus.*

I. *Definitio:* Crisis est actio Naturæ in morbis precipue acutis, ubi materiam morbificam vel quantitate vel qualitate peccantem, bene præparatam per certa corporis emunctoria repentine expellit, & corpus ab interitu imminente vindicat: sive est impuri a puro separatio, & expulsio cum euphoria.

II. *Differentia:*

1 Alia est *perfecta*, quæ ope sufficientis excretionis perfecte morbum solvit: ita ut statim euphoria sequatur, ac symptomata hactenus molesta, etiam gravissima, vel insigniter mitigentur, vel prorsus evanescant.

2 Alia est *imperfecta*, quando materia quidem per motus febriles preparatur & ad locum excretorium fertur, sufficienti tamen copia, vel ob insufficientem preparationem, vel ob motus non satis vegetos, vel ob organi excretorii malam dispositionem, non excernitur.

3 Alia prorsus est *nulla* sive *Acrisia*, quando quidem Natura motibus suis propellit materiam ad locum destinatum, prorsus tamen nulla sequitur excretio; aut quando in iis morbis, ubi probabiliter crisis expectari poterat, neque salutaris excretio, neque etiam motus ad excretionem tendens instituitur, & egrotus hinc in inevitabile vite periculum conjicitur.

III. *Tempus*: est status morbi, in quem incidunt vulgo sic dicti *dies critici*: qui dividuntur

1 In Criticos stricte sic dictos, in quibus scil. optime & perfecte crises ordinarie cum euphoria contingere solent: quales sunt septimus, decimus quartus, & vigesimus: aut juxta alios vigesimus primus, quo tempore alia morbi acuti ordinarie cursum suum absolvunt: hisce ab antiquis Medicis adhuc, in morbis scil. ultra ordinarium terminum extensis, adduntur vigesimus septimus vel octavus, trigesimus quartus aut quintus, quadragesimus aut quadragesimus secundus: ultra quem terminum rarissime crises se extendunt, sed morbi potius vel abscessibus, vel lento successu finiuntur.

2 In improprie sic dictos, quales sunt

a *Indices* sive Indicatorii, qui scil. qui die critico futurum sit, indicant; hi sunt quartus, undecimus & decimus septimus, quorum primus septimi, secundus decimi quarti, tertius vigesimi vel vigesimi primi, est index: ita si die quarto coctionis signa in morbis, quç alias per crisin solvi solent, apparent, criseos aut saltem mutationis in melius die septimo futurç indicium præbent: ita quoque Hæmorrhagiæ die quarto in minori quantitate contingentes, Crisin per Hæmorrhagiam narium completam die septimo futuram sperare jubent.

b *Intercalares* sive *Incidentes*, quos alii etiam Provocatorios appellant, in quibus interdum ob Naturæ errorem, vel ob humorum motum nimium, aut malignitatem crises, sed imperfectæ, eveniunt; tales dies sunt tertius, quintus, nonus, decimus tertius, decimus nonus &c.

c *Vacui*, in quibus neque criseos indicia apparent, neque crises fiunt, neque provocatio ad easdem observatur, sive in quibus vel nullæ, vel malæ vel imperfectæ crises contingunt: quales sunt, sextus, (qui; quia semper malæ in eo observantur & periculosæ excretiones, tyrannicus ordinarie ab antiquis vocatur) octavus, decimus. Hi dies vocantur etiam *Medicinales*, ideo, quod hisce diebus remedia exhibere liceat.

IV. *Subjectum* sive morbi in quibus crises contingere solent, sunt Febres (quamvis enim in aliis morbis contingere soleant excretiones cum euphoria, criseos tamen nomen a Medicis illis non tribuitur) & quidem Febres acutæ ubi tamen statim excipi debent: Febres inflammatoriæ, quæ scil. insigni cujusdam visceris labi junguntur: ac Febres exanthematicæ, quales sunt Variolæ, Morbilli, Purpura, Febris Petechialis: quamvis enim in hisce variæ sentiantur commotiones circa dies indicatorios & criticos, crises tamen in iis minime observantur. Ex acutarum autem censu, in quibus observantur Crises, sunt sequentes.

1 Febres ardentes cum insigni Plethora conjunctæ, in quibus crises contingunt

a Per Hæmorrhagiam narium in junioribus

b Per sudorem in adultis

2 Febres biliosæ ab assumptis & iracundia ortæ, ubi fiunt

a Per Vomitum &

b Per Diarrhœas

3 Febres continentes sive sanguineæ sive Synochi, qui ad imminuendam Plethoram a Natura instituuntur, unde in hisce fiunt vel

a Per Hemorrhagiam narium, quod inpr. in junioribus ad annum circiter vigesimum quintum contingit.

b Per sudores largiores, in iis scil. qui dictum vel trigesimum aunum superarunt.

V. *Signa.*

1 Crisis *imminentis* sive futuræ & quidem

a Per *Hæmorrhagiam narium* in Plethoricis subjectis,

1 Frigus extremorum inprimis pedum, aut saltem notabilis in iisdem caloris remissio.
2 Alvi adstrictio.
3 Urina tenuis.
4 Murmura abdominis.
5 Tensio Hypochondriorum sine dolore.
6 Respirationis difficultas cum oppletione pectoris.
7 Inflatio colli ejusdem vasorum, ac pulsatio.
8 Cervicis dolor.
9 Rubor faciei.
10 Pulsatio magna vasorum & gravitas in temporibus.
11 Tinnitus aurium & sibilus
12 Insomnia turbulenta de flammis, aliisque rebus rubris;
13 Oculorum hebetudo & marmaryges illis obversantes, robur & dolor punctorius in meditullio bulbi.
14 Lucis aversio.
15 Lacrymarum involuntaria profusio.
16 Dolor capitis gravativus inpr. circa radicem nasi.
17 Narium pruritus.
18 Sanguinis guttæ die indice erumpentes.

b Per *Menses aut Hæmorrhoides*, (quç quidem ceteris Crisibus rariores sunt, in assuetis tamen interdum contingunt.)

1 Æstus circa spinam & dolor dorsi inpr. circa os sacrum.
2 Tensio in lumbis & gravitas.
3 Spastici dolores abdominis & inpr. Hypogastrii.
4 Tensio in hypochondriis.
5 Tenesmus cum sensu quodam rei ano inhçrentis.
6 Tempus mensium instans in sexu feminino.

c Per *Vomitum*.

1 Ventriculi morsus.
2 Capitis dolor acris, vertiginosus.
3 Caligo oculorum.
4 Tremor labii inferioris.
5 Copiosç salivç in cavitatem oris effusio.
6 Rigor & frigus.
7 Constrictio in hypochondriis.
8 Nausea ac fastidium.

d Per *Diarrhœam*.

1 Alvi libertas assueta in sanis & in morbo quoque.
2 Frequentes ructus & hosce subsequens inflatio abdominis cum borborygmis.
3 Tormina interdum abdominis cum lumborum dolore.
4 Fluxus aliqualis alvi die indicatorio.

e Per *Sudorem*.

1 Essentia morbi ad talem excretionem proclivis, uti sunt febres acutç.
2 Subjectum alias ad sudores pronum, habitu scil. laxo & spongioso preditum.
3 Causa morbi subtilior, ad excretionem per peripheriam corporis apta.
4 Tempus anni aut constitutio calida habitum corporis

poris relaxans & ad faciliorem traſpirationem diſponens.
5 Pulſus mollis & undoſus.
6 Alvi ſuppreſſio.
7 Urinæ parcior excretio & ſenſibilis imminutio, aut interdum ſuppreſſio, ſive Hęmorrhagię aliarumque criticarum excretionum ſignis.
8 Signa coctionis quarto die apparentia.
9 Rigor.
10 Habitus corporis relaxatio ſive cutis mollis.
11 Calor ejuſdem major & partium quarundam inpr. faciei color floridus.
12 Vapor ex habitu corporis verſus dies criticos exhalans, & lenis mador habitum corporis occupans.
13 Deliria pręgreſſa.

f Per *urinam*.
1 Abſentia ſignorum alias excretiones indicantium.
2 Pręgreſſa die indicatorio ſigna coctionis, aut urinæ copioſiores eodem die apparentes.
3 Tempus hybernum.
4 Ætas ſenilis.
5 Habitus corporis conſtrictus.
6 Gravitas in hypochondrio.
7 Senſus inflationis circa veſicam.
8 Alvi ſuppreſſio.
9 Frequens mictus aut ſtimulus ad mictionem.
10 Ardor ſub mictione inpr. in extremo urethrę.

g Per *Abſceſſum*, per quem non ſolum *Parotides* & *Bubones* ad ſupputationem tendentes, ſed & alię humorum translationes & decubitus intelliguntur. Criſes tales Naturæ vel debilitatem, vel materiæ ad ſubituneam excretionem ineptudinem indicant, ſatius tamen ſemper eſt materiam a partibus nobilioribus transferri ab ignobiliores, quam eandem cum damno retineri in ſanguine: indicant autem tales abſceſſus.
1 Natura morbi ad eoſdem prona, febres ſcil. acutę, peſtis, aut acutæ ex decidentia, ubi perfecta criſis non amplius ſperari poteſt.
2 Abſentia ſignorum ad perfectam eccriſin tendentium.
3 Urinæ longo tempore tenues & crudæ, abſceſſuum in inferioribus partibus indices.
4 Rigor urinæ fluxum ſiſtens, ſopor & ilia ſine tumore & dolore parotidem futuram indicantes.
5 Calor evidens illa fatigans, abſceſſus inferiorum partium prænuntians.

2 *Præſentis*.
Actualis, præegreſſa coctionis die indicatorio ſigna, & noctem criticum diem antecedentem graviorem, ſequens humorum vel per nares, vel per vomitum &c. excretio cum euphoria, ſive inſigni morbi mitigatione, aut utpl. ejuſdem plenaria ſublatione, ita ut præter debilitatem nihil ejus ſuperſtes maneat.

IV. *Cauſa Efficiens*:
Eſt Natura, vitales actiones in corpore dirigens, quarum ope humores vitioſos primis febris acutæ diebus ſenſim ſemſimque alterat & ad excretionem diſponit, quam etiam ſeptimo die, niſi cauſæ potentiores obſtent, perpetrat & in actum deducit: cum vero ad hancce excretionem inſignibus moribus opus ſit, inſignes etiam ante eruptionem motus tales ſequuntur moleſtię, quę tamen cum ipſo morbo mox ceſſant, quam primum ſcil. ſufficiens humorum copia per locum excretioni deſtinatum evacuata fuit. Quales autem ſeptimo & in ingenti periculo quarto die tales excretiones ſuſcipiantur res explicatu, ſi non impoſſibilis, difficilis tamen eſt: quæ enim de lunæ potentia hoc loco a quibuſdam afferuntur, inſufficientia ſunt.

VII. *Obſervationes*.
1 Omnes evacuationes criticæ, niſi per ſigna coctionis die indicatorię indicatę fuerint, & in diem incidant decretorium, merito ſuſpectę ſunt.
2 Niſi ſufficiens fiat excretio per evacuationes criticas, raro ſequitur euphoria. *Nihil* enim *paucum*, juxta antiquorum regulam *eſt criticum*.
3 Execrationes criticę, ſi morborum indoli aut ſubjecto non conveniant, raro bonæ ſunt.
4 Omnes criſes, euphoriam poſt ſe non relinquentes, malæ ſunt.
5 Si primo ſtatim die coctionis ſigna apparent, criſes etiam perfectæ quarto die contingentes ſalutares ſunt.
6 Quo magis activa eſt cauſa morbifica, eo citius etiam ſequitur eccriſis.
7 Quo major eſt apparatus ad criſes in morbis acutis, & tamen prorſus nulli per partes excretioni alias dicatas evacuationi conceditur locus, eo facilius periculoſæ metaſtaſes ad alia loca metuendæ ſunt.
8 Morbi acuti neque ad Criſin, neque ad ſucceſſivam excretionem tendentes, vel diuturni fiunt, vel mature ægrotos jugulant.
9 Hæmorrhagias narium in Variorum & Morbillis tam juniorum quam adultorum, etſi reliquum morbi decurſum, juxta experientiam noſtram, ſępius ſatis tranquillum reddiderint, minime tamen pro vere criticis ſunt habendę.
10 Signa coctionis die indicatorio apparentia ſemper ſunt bona, non tamen neceſſario criſin die decretorio futuram indicant.
11 Motus critici in adultis ad Hæmorrhagiam narium tendentes utpl. vel ſunt imperfecti vel mali, niſi homines præter conſuetum ordinem illi adhuc excretioni obnoxii ſint.
12 In Criſibus per Menſes & Hæmorrhoides, niſi in conſuetum alias tempus incidant, utpl. vel exceſſus vel defectus metuendus eſt.
13 Criſes per ſudorem in acutis, ſi malum in ſanguine hęret, utpl. meliores ſunt reliquis.
14 Ubi vero ſymptomata circa primas vias, a bile pręcipue orta, urgent, ſatius eſt Criſin fieri vel per ſuperiora vel pro inferiora, quod inpr. locum habet in Febribus bilioſis.
15 In morbis malignis aut peſte non ſemper fidendum eſt Parotidibus aut Bubonibus, niſi enim prompte ad maturationem tendant, ſæpius funeſti eventus fiunt cauſa.
16 Decubitus humorum ad partes inferiores in ſenibus & phlegmaticis per imprudentem medicationem ſæpius, ſedato etiam morbo, fiunt funeſti.
17 Plures criſes aut criticę ac periodicę commotiones ſępiſſime turbantur a remediis imprudenter exhibitis, inpr. a remediis ſic dictis univerſalibus, Vomitoriis, Purgantibus, Venęſectionibus &c. in principio & ſtatu morbi exhibitis, id quod eo promptius contingit, quo ſubjecta ſunt magis ſenſibilia.
18 Opiata eo tempore, quo omnia ſymptomata, ob criſin inſtantem, graviora ſunt, exhibita, motus ſalutares ſiſtendo & excretionem impediendo venena potius quam auxilia ſunt.

De Lyſi Morborum.

I. *Definitio*: Lyſis eſt ſucceſſiva morborum ſolutio, qua mediante vel per certas periodos, vel lente admodum, materię morbificę fiunt excretiones cum inſequente euphoria.

II. *Differentia*.
1 Reſpectu temporis alia eſt *acuta*, qualis deprehenditur in multis febribus acutis, alia eſt *chronica*, quę occurrit in febribus lentis aliiſque diu durantibus morbis: alia *ſtata* & *periodica*, alia *vaga*.
2 Reſpectu exitus alia eſt ſalutaris, alia lethalis: illa eſt, quando ſenſim materia morbifica cum euphoria evacuatur: hęc verò quando vel nihil, vel parum tantum, vel interdum nimium excernitur, & ſic morbi ſemper pejores redditi ad mortem tendunt.

II. *Modus*.
1 In *Febribus* & quidem
a Intermittentibus, in quibus legitime ſuccedentibus, non ſolum materia morbifica in primis viis hęrens ſenſim pręparatur; & evacuatur, ſed & quilibet paroxyſmus excretione per cutim finitur.

b *Continentibus*, quæ etsi interdum per Crises solvantur, sæpius tamen etiam per continuatam diaphoresin successive tolluntur.
c *Ardentibus*, quas Diarrhœæ successivæ interdum solvunt.
d *Continuis*, quarum impetus sensim sensimque per placidam diaphoresin, quamvis exacerbationem excipientem frangitur.
e *Exanthematicis*, & quidem
1 *Petechizantibus*, quæ sibi relictæ, nec inconditio regimine aut remediis inconvenientibus turbatæ, statas circa vesperam exacerbationis horas observant, finita vero exacerbatione, quod utplurimum superata media nocte aut versus diluculum contingit, impetus ejus postea per lenem diapnoen aliquo modo frangitur, ita ut ægroti se melius habeant, utdum hoc modo quælibet exacerbatio procedit, tandem morbus, inpr. si Natura convenientibus remediis adjuta fuerit, plenarie solvatur.
2 *Variolis* & *morbillis*, in quibus Natura successive exanthemata per febrem expellit, easque tamdiu in cute conservat, donec suppurentur & exarescant, atque hoc modo totus morbus finiatur.
f *Inflammatoriis* & aliis inflammationibus, in quibus per frequentem sanguinis appulsum & fortiorem sanguinis per partes transpressionem, materia noxia sensim sensimque eluitur, ita ut relicta materia innoxia morbus hoc modo successive solvatur.
g *Hecticis*, ubi propter labem viscerum corpus sensim sensimque contabescit, donec accedentibus sudoribus & Diarrhœis colliquativis mors sequatur.
2 In *Doloribus arthriticis*, in quibus pars materiæ peccantis a sanguine eluitur & per alia loca evacuatur, pars vero insensibiliter exhalat, ita ut hoc modo paroxysmus sensim sensimque imminuatur.
3 In *affectibus serosis* variis, qui sæpius excreta sensim materia morbifica lento grado finiuntur, aut magis magisque corruptis & concervatis humoribus lente ad mortem properant. Ut alios affectus in quibus tales Lyses occurrunt, silentio prætereamus.

IV. *Observationes*.
1 Uti Crises perfectę die indicatorio signa coctionis pręsupponunt, ita quoque & Lyses sine hisce in febribus acutis nunquam sunt salutares.
2 Nisi Lyses tales respondeant periodis morborum, vix aliquid boni ab iis est sperandum.
3 Quemadmodum Crises, ita & Lyses sufficientem postulant excretionem.
4 Plures in nostris regionibus morbi per Lyses quam per Crises solvuntur.
5 Uti Crises ita & Lyses per imprudentem medicationem facile turbantur.
6 Nisi tales placidas excretiones alacritas animi, somnus magis placidus & remissio pulsus aliorumque symptomatum in acutis sequantur, merito suspectę sunt.
7 Quo magis tranquillę sunt eccrises in febribus, eo temperatoria etiam ab initio exhibenda sunt remedia.
8 Optimum tempus exhibendi remedia lenia evacuantia per diaphoresin est illud, quando Natura eccrisin placidam molitur, post scil. exacerbationes & diebus periodicis, quod inpr. in Febribus patechizantibus locum habet.
9 Cum die indicatorio utpl. incipiant Lyses sive placidæ excretiones, probe cavendum est, ne per malum regimen aut inconvenientia remedia turbentur.
10 Quo magis lenta est materia morbifica, eo tardius etiam procedunt Lyses & contra.
11 Quo magis læsa sunt viscera, eo minus salutaris morbi speranda est solutio.
12 Quam primum in morbis chronicis excretiones apparent, solutionis spes est & contra.

De Signis mixtis, iisque tam Diagnosticis quam Prognosticis.

1. *De Signis ex Pulsu.*

I. *Definitio*: Pulsus est motus arteriarum a corde productus, dilatatione & constrictione, Medico inquirenti, pro diversitate sua varia signa prębens.

II. *Differentia*.
1 Alius pulsus est *naturalis*, qui scil. est æqualis, moderatus, sine insigni arteriæ dilatione & duritiæ, vegetus tamen.
2 Alius vero est *præternaturalis*, qui scil. vel excedit vel deficit, unde diversi oriuntur pulsus præternaturales & quidem.
a Respectu *vigoris* & *vehementiæ* motus cordis, alius est *fortis* sive *vehemens*, qui scil. cum majori impetu, alius vero debilis, mediocriter tantum digitos tangentes, feriens.
b Respectu *temporis*, quo pulsus absolvitur & arteria dilatatur, alius est *celer*, alius vero est tardus.
c Respectu *quietis* inter pulsus plures alius est *frequens*, alius vero est *rarus*.
d Respectu *inflationis* arteriæ sive *spatii*, quod arteria pulsus tempore occupat, alius est *magnus*, aut *parvus*: alius vero aut *plenus* aut *vacuus*.
e Respectu *tensionis* arteriæ alius est *durus*, alius *mollis*.
f Respectu *rythmi*, alius est *æqualis*, quando scil. pulsus singuli respectu pulsationis & temporis inter se conveniunt, alius vero est *inæqualis*, qui ab hac norma deflectit, cujus species sunt:
1 *Myurus*, quando pulsus semper imminuitur, ita ut fortiorem successive semper sequantur debiliores.
2 *Intermittentes*, ubi post unum vel alterum ictum vel plures etiam pulsus intermittit.
3 *Undosus*, quando arteria instar fluctuantis aquæ inæqualiter & in alia parte magis, in altera vero minus extenditur. Ad hunc referunt alii etiam.
4 *Vermicularem* & *formicantem*, quorum ille undoso, hic vero formicante minor est.
5 *Tremens* & *palpitatorius*, quando tremor tantum quidam arteriarum, nullus autem distinctus observatur pulsus.
6 *Caprizans*, qui in medio motu inter rumpitur, ita, ut duplex quasi ictus percipiatur.

III. *Observationes*
1 Alternationes in pulsu non semper sunt indicia status pręternaturalis, sed sępius ab animi affectibus aut aliis rebus non naturalibus, originem trahunt.
2 Pulsus fortis, magnus & ęqualis fere in omnibus bis salutaris est, si reliqua consentiant.
3 Nullę vel parum tantum sensibiles pulsus alterationes, pręsente nihilominus insigni perturbatione in toto corpore sępius latentis malignitatis indicium est.
4 Fortis pulsus in morbis acutis ad debilitatem periculum minatur.
5 Debilis pulsus semper est malus, inpr. si in morborum statim principio apparet, in morborum tamen fine periculum non portendit.
6 Celer pulsus in statu pręternaturali febrium pathognomonicum signum est, inpr. si celeritate frequentia simul jungitur.
7 Quo magis celer & frequens est pulsus in acutis, eo breviori tempore finiuntur.
8 Frequens pulsus sępius absque celeritate est, quod observamus post terrorem & metum, ut & in variis morbis eorum, qui mortem nimis timent: sępius quoque occurrit in Passione Hypochondriaco-Hysterica.
9 Uti pulsus celer in febribus Naturæ diligentiam ad removendum quoddam impedimentum, ita frequens ejusdem laboris jugem continuationem indicat.

10 Pulsus moderate celer, raro periculosus est, ubi vero modum excedit, ac simul magnus, plenus & durus redditur, plerumque inflammationum internarum prodromus est.
11 Tardus & rarus pulsus in acutis, ubi celeritate & frequentia ob morbi magnitudinem opus erat, virium prostrationem insignem indicat & hinc pessimus est.
12 Tardus pulsus interdum indicat nimiam materiæ tenacitatem & ad motum inhabilitatem.
13 Pulsus tardus & debilis in horrore intermittentium periculo vacat, quia damna exinde metuenda per insequentem in calore celerem pulsum præcaventur.
14 Celer frequens & debilis pulsus ut plurimum malus est.
15 Pulsus celer & debilis, si postmodum durus cum aliqua tensione redditur, prodromus est aut inflammationum aut convulsionum lethalium, quod in febribus petechialibus sæpius observavimus.
16 Pulsus plenus humorum abundantiam & ebullitionem indicat.
17 Pulsus vacuus semper malus est.
18 Magnus pulsus raro periculosus est, & si durities ei jungitur, inflammationes imminentes portendit.
19 Pulsus durus in acutis utpl. inflammationum index est, quod in Pleuritide observamus.
20 Alias etiam abundantiam humorum, eorum spissitudinem, stagnationem & infarctum indicat.
21 Pulsus parvus, tardus, debilis, malus.
22 Pulsus mollis sæpius in morbis serosis observatur: in acutis interdum crisin per sudorem indicat, si alia conspirant.
23 Omnes pulsus inæquales mali sunt, pessimus vero Myurus.
24 Omnes pulsus inæquales Naturæ debilitatem indicant.
25 Pulsus intermittens cum aliis signis interdum indicat Hydropem pectoris.
26 Pulsum intermittentem in tertianis Plethoricum ac in Hypochondriacis sæpius observavimus.
27 Pulsus tremens maximam virium prostrationem & mortem instantem utpl. indicat.
28 Pulsus undosus in vermicularem aut formicantem degenerans pessimum eventum prænunciat.
29 Caprizans pulsus plerumque prodromus est convulsionum.

2. *De Signis ex Respiratione.*

I. *Definitio:* VId. Tab. de Physiolog. pag. 3.

II. *Differentia.*
1 Alia est *naturalis*, quæ absque ullo impedimento fit.
2 Alia est *præternaturalis*, quæ contrario modo se habet & hinc varia signa status præternaturalis præbet: & hæc est
a Magna, quando thorax insigniter extollitur, ita ut aer etiam in majori quantitate in pulmones irruere possit.
b Parva quando pectus non sufficienter dilatatur.
c Difficilis, ita ut non sine insigni labore perfici queat.
d Celer, sive frequens, quando actus inspirationis & exspirationis frequenter brevi tempore reiteratur.
e Tarda sive *rara*, quæ contrario modo se habet.
f Calida, quando aer exspiratus insigniter calet.
g Frigida, ubi halitus friget.
h Inæqualis, quando scil. vel inspiratio & exspiratio, aut plures etiam pectoris extensiones sibi invicem respectu æqualitatis non respondent.
i Sonora, quæ cum sonitu, sibilo aut stertore fit.
k Erecta, quando homines non nisi erecto corpore respirare possunt.
l Sublimis, quando maxime elato pectore ac scapulis & motis ac dilatatis quoque narium pinnis ægroti respirant.

III. *Observationes.*
1 In omni morbo, & inpr. in acutis, bene respirare, bonum est, & contra.
2 Magna respiratio robur adhuc indicat & per se non adeo mala est, si tamen simul celer est, vel insignem sanguinis turgescentiam, vel organorum respirationi inservientium, aut vicinarum inflammationem, vel imminentem vel præsentem interdum indicat.
3 Eo facilius vero talis partium inflammatio dignoscitur, si respiratio magna in parvam & celerem degenerat.
4 Respiratio parva & rara sæpius signum instantis mortis est.
5 Respiratio magna & rara deliriorum est indicium.
6 Parva & obscura respiratio semper mala est.
7 Difficilis respiratio utpl. impedimentum quoddam vel in ipsis pulmonibus, vel in partibus vicinis indicat, & hinc quo gravius tale est impedimentum, eo gravius quoque est periculum.
8 Difficultas spirandi cum deliriis in febribus acutis lethalia sunt signa.
9 Dyspnœa nocturna sine tussi circa mediam inpr. noctem graviter affligens, utpl. prodomus est Hydropis lethalis, quod sæpius observavimus.
10 Magna inspiratio & parva exspiratio & contra, semper periculum portendit.
11 Quo magis plures se insequentes inspirationes & exspirationes sunt æquales, eo melior est status.
12 Orthopnœa in morbis acutis pariter ac chronicis mala est.
13 Respiratio difficilis cum sibilo signum Asthmatis pathognomicum est.
14 Respiratio cum stertore in acutis mortis indicium.
15 Stertor cum spuma ante os in Apoplexia lethale signum est.
16 Suspiriis interrupta respiratio in febribus acutis semper mala est.
17 Respiratio sublimis cum motu pinnarum nasi in acutis insignem indicat virium prostrationem & utplurimum exitialis est.
18 Respiratio calida insignem humorum fervorem, aut partium pnevmonicarum inflammationem designat.
19 Frigida respiratio in morbis acutis mortis instantis signum est.

3. *De Signis ex Voce & Loquela.*

I. *Definitio:* VOx est simplex sonus beneficio aeris e pulmonibus per asperam arteriam eruentis productus: Loquela vero est ejusdem aeris ope linguæ specifica modificatio & in sonum articulatum distributio, in statu præternaturali diversa signa præbens.

II. *Differentia.* Utraque est
1 *Clara*, quando vox sine ullo impedimento prodit.
2 *Rauca*, clangosa &c. quando contrario modo se habet.
3 *Nulla*, ubi vel sonus, vel loquela prorsus cessant.

III. *Observationes.*
1 Raucedo malam organorum voci inservientium dispositionem generaliter indicat.
2 Raucedinem phthisicorum mors brevi sequitur.
3 Vox rauca, acuta ac clangosa in acutis summe periculosa est.
4 Vocis interceptiones cum exsolutione pessimæ *Hipp. Prorrh. L. 1. §. III. 9.*
5 Omnis aphonia in febribus acutis, undecumque sit, exitialis est.
6 Aphoniæ causa in acutis sæpius est inflammatio tum pulmonum, tum partium in hypochondriis sitarum.
7 Vox clangosa, ubi hypochondria in acutis retracta sunt, pessima.
8 Vox acuta & oculorum obscuratio convulsiones minantur.
9 Vox clangosa cum lingua tremula mala.
10 Ex vomitu nauseabundo orta clangosa vox, oculi

pulvillum incumbentem habentes, insaniam portendunt. *Hipp. Prorrhet. Lib. I. § II.* 12.

11 Cum voce tremula, alvi præter rationem solutio, in iis longiore tempore perseverante malo, lethale.

12 Si ebrius quidam repente obmutescat, convulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut qua hora crapula solvitur, vocem recuperet.

13 Vocis interceptiones cum singultu pessimæ. *Hipp. Prorrhet. L. I. §. 3. 8.*

4. *De Signis ex Facie.*

I. *Definitio:* Facies est anterior pars capitis, frontem, oculos, malas, nasum, labia & mentum & etiam tempora ac aures complectens, quæ tanquam speculum animi & compendium corporis varia in statu naturali & præternaturali suppeditat signa.

II. *Differentia:*

1 Alia est naturalis, quæ scil. mediocriter est turgida, magis vel minus florida cum vivido oculorum aspectu, ratione individuorum differens.

2 Alia est præternaturalis, quæ nimirum est pallida contracta &c. sive sanæ contraria, cujus signa desumuntur.

1 a fronte
2 ab oculis
3 a naso
4 a malis
5 a labiis
6 a mento
7 a temporibus
8 ab auribus

III. *Observationes.*

1 Ut vultus imago est animæ, ita facies index quasi est & sermo quidam, non modo perturbationum animi, sed etiam interiorum corporis affectuum.

2 Quo magis facies recedit a statu naturali eo pejus indicium præbet.

3 Nisi cognita sit facies naturalis, vix aliquid certi prædici potest ex facie, nisi alia signa simul jungantur.

4 Homines sæpius gravibus & chronicis morbis laborant, quorum tamen color faciei naturalis minime est mutatus.

5 Subitaneæ faciei & frequentes mutationes, nisi ab animi pathematibus ortum traxerint, morbos imminentes indicant.

6 In viscerum infarctibus, si color faciei adhuc est naturalis, restitutionis spes est, sin vero maxime alterata macida & pallida fuerit, utpl. funestum est.

7 Faciei insignis marcor, aut Facies Hippocratica in morbis, tam acutis quam chronicis, pessima est.

8 Faciei Hippocraticæ signa sunt: Oculi cavi, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidæ & contractæ, cutis dura (in facie) color pallidus aut niger, livescens quoque ex his palpebra aut labrum aut nasus. *Hipp. Coac. Prænot. § II.* 108. 109.

9 Faciei rubor cum inflatione, aliisque signis superius recensitis, interdum crisin imminentem per Hæmorrhagiam narium indicat.

10 Habitus faciei præter morem auctus & floridus merito suspectus est.

11 Interdum facies talis deliria phrenitica portendit.

12 Chronica faciei rubedo ad lividitatem vergens, cum parvis duris tuberculis in pustulas abeuntibus, Hepatis vitium interdum indicat.

13 Repentinæ coloris alterationes in floridum, Hypochondriacis & Hysterias familiares, sæpius labem quandam viscerum indicant.

14 Rubor faciei admodum familiaris est in morbis pectoris.

15 Floridus faciei color in hydrope pectoris & abdominis, repente in luridum & plumbeum mutatus, mortis imminentis indicium est.

16 Pallor faciei, sine prægresso terrore, in hominibus, florido alias colore præditis, sanguinem versus interiora repressum indicat.

17 Pallor faciei chronicus vel sanguinis defectum, vel ejusdem spissitudinem, aut aliam dyscrasiam manifestat.

18 Pallor faciei cum aliquali inflatione Cachexiæ congenerumque affectuum indicium est.

19. Pallor faciei diuturnus in puellis pubertatis annos supergressis mensium vitia, accedente vero flavedine Chlorosin designat.

20 Quo major est pallor in morbis, eo graviorem esse morbum & majorem virium prostrationem adesse significat.

21 Magnus pallor contractaque & livida facies in morbis magnis exitium & mortem instantem portendit.

22 Facies croceo vel nigricante vel plumbeo colore tincta, icteri flavi & nigri indicium est.

23 Colorem viridem faciei, si alia conspirant, hæmorrhoidibus homines laborare, testari, affirmat Forestus.

24 Facies livida plumbea & ex flavo viridescens familiaris est in obstructionibus lienis, hepatis & mesenterii ab hæmorrhoidibus non succedentibus ortis.

25 In magnis malis si facies fuerit bona, bonum signum est. in parvis autem, contraria significans bonæ significationi, malum. *Hipp. VI. Epidem. Sect. II. §.* 61. 62.

26 Subitanea faciei extenuatio in cholera aliisque morbis mala.

27 Turgiditas & inflatio mediocris in variolis bona est.

28 Fuscę & latę maculę in facie gravidis familiares sunt.

29 Nigræ maculæ in acutis faciem occupantes funestum portendunt exitum.

30 Faciei bonus color & torvitas in morbo acuto malum est.

31 Frontis ex his contractio phrenitidis signum est. *Hippoc Coac. Prænot. II. §.* 110. 111.

32 Sudor frigidus in fronte, pessimum est signum in acutis.

33 Oculi si lucem fugiant, aut involuntarie lacrymentur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albus partes rubentes habeant, aut venulas lividas aut nigras in ipsis habeant, aut lemæ ac sordes circa oculos appareant, aut etiam instabiles aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut squalentes & obscuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit: hæc omnia mala & perniciosa esse putandum est. *Hipp. Prænot. II. §. 19. & seq.*

34 Nimia oculorum prominentia cum venularum inflatione ac insigni faciei rubore & turgescentia, in angina strangulationem imminentem minatur.

35 Exserti oculi cum audaci aut feroci aspectu, deliriorum phreniticorum sunt indices.

36 Oculi cavi & profunde recedentes tabidam utpl. corporis constitutionem & virium insignem prostrationem indicant, si vero in alterutro tantum oculo occurrit, tabem istius oculi significat.

37 Rubor oculorum utpl. congestionum ad caput & dolorum indicium est: interdum in morbis acutis, si alia conspirant, crisin per Hæmorrhagiam narium instantem indicat, aut etiam ophthalmiam præsentem comitatur.

38 Oculorum rubor in febre natus, diuturnam ventris molestiam denotat. *Bagliv. ex Hippocr.*

39 Oculorum rubor est signum corrupti pulmonis, aut viscerum e directo, cerebri quoque & Ventriculi inflammati. ibid.

40 Flavus oculorum color utpl. præsentis icteri, aut malæ hepatis constitutionis index est: in Pleuritide vero, inpr. cum livore conjunctus malus est.

41 Oculi obscurati sive consueta antea claritate privati & aliquo modo depressi, mortis indicium præbent.

42 Oculos caligare & obtenebrari in pectoris acutis morbis lethale. *Bagliv.*

43 Extremitatum palpebrarum curvitas & oculi fixi & assidue nictare & colores permutare & palpebras inter dormiendum non committere, perniciosum est. *Hipp. Coac. Prænot. II.* 124.

44 Oculi semiclausi, album insuper tantum monstrantes, convulsionum sæpius prodromi sunt, aut vermium præsentiam indicant.

45 Lacrymæ involuntariæ in acutis extra criseos tempus semper malæ sunt.

46 Abolitio visus, oculo illibato apparente, sive Gutta serena post Apoplexiam vel Epilepsiam aut convulsiones fortiores, signum mortis est. *Bagliv.*

47 Na-

47 Nasus acutus, si simul reliqua facies contracta est, in acutis mortis instantis signum est.
48 Narium pruritus & rubor in acutis crisin instantem interdum indicat: in pueris autem sæpius vermium indicium est.
49 Lethale est etiam habere labia resoluta & pendentia & frigida & albicantia facta. *Hipp. Prognost.* III. 4.
50 In febre non intermittente si labium, aut palpebra, aut oculus distorqueatur, aut non videat, aut non audiat, æger jam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. *Hipp.* 5. *Aphor.* 49.
51 Labium contractum alvi biliosæ eruptionem significat. *Hipp. Coac. Prænot.* II. 159.
52 Tremor labii inferioris vomitus instantis indicium est.
53 Os hians in acutis, nisi ex consuetudine id fiat, malum signum est.
54 Exulcerationes circa os & labia in febribus intermittentibus morbi solutionem indicant.
55 Aures lividæ, nigræ, contractæ & frigidæ lethale signum prębent.

5. *De Signis ex habitu corporis.*

I. *Definitio*: Habitus corporis est totus ejusdem ambitus exterior cute tectus, cujus diversus status diversa etiam in morbis signa prębet.

II. *Differentia*.
1 Respectu coloris alius est pallidus alius floridus &c.
2 Respectu consistentię & stricturę alius est mollis & laxus, alius est strictus & densus, & hinc magis vel minus porosus.
3 Respectu caloris & frigoris alius est calidus, alius vero frigidus.

III. *Observationes*.
1 Corpus ęqualiter calescere ac molle esse, tum in Pleuritide, tum in omnibus circa pulmonem morbis, bonum est. *Hippocr. Coac. Prænot.* III. 156.
2 Mutationes in toto corpore & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi significat. *Hippocr.* 5. *aph.* 40.
3 Qui frequenter refrigerantur & vicissim incalescunt, sunt in periculo.
4 Cutis croceo colore tincta, icteri indicium est.
5 Color flavus vel citrinus cutis, in acutis exitiosus est.
6 Habitus corporis constrictus, motum humorum ad interiora indicat.
7 Habitum corporis in morbo magno plane nihil mutari, malum est.
8 Caput, pedes & manus frigidas esse, ventre & lateribus calentibus, mali morbi signum est.
9 Lethale est, si in acutis externa algeant & interna urantur.
10 Digiti ac ungues si fiant lividi cum corporis gravitate, in propinquo mors est.
11 In morbis acutis frigiditas extremarum partium, malum est *Hippocr.* 7. *aph.* 1. nisi ob crisin instantem fiat.
12 Si cum totius corporis madore contingit frigus in morbi initio, maximam malignitatem indicat, in progressu vero certum mortis instantis indicium prębet.
13 Ex ęgritudine bene cibum accipientis, nihil augescere corpus, malum. *Hipp.* 2. *aph.* 31.
14 Fœtor cadaverosus ex corpore exhalans mortem instantem significat.
15 Cutis faciei & aliarum partium dura, scabra, aut squalida, mala.
16 Pręcordium (in acutis scil. febribus) optimum est doloris exors & molle & ęquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. *Hippocr. Prognost.* V. 11.
17 At inflammatum, aut dolorem exhibens, aut dextrę partes inęqualiter affectę ad sinistras: hęc omnia observare oportet. *ibid.*
18 Si vero etiam pulsus inerit in pręcordio, turbationem significat, aut delirium. Verum oculos talium intueri oportet; si enim oculi frequenter moveantur, furiosos hos fore timor est. *ibid.*
19 Pulsatio in pręcordiis cum signis ariditatis in lingua vel aliis partibus, delirium significat. *Bagliv. p. m.* 63.
20 Pulsus Hypochondriorum sunt signum magnæ inflammationis in acutis, inde veniunt paulo post singultus. *ibid.*
21 Post pulsationem insignem hypochondrii sinistri Hæmorrhagiam e nare sinistra secutam fuisse, & respirationem difficilem ingentem brevi sustulisse observavimus.
22 Hypochondria dolorifica cum alvo profusa, pessima, pessimæ Parotides inde natæ. *ibid.*
23 Tumores præcordiorum duri, dolorosi & totum præcordium occupantes, brevi mortem significant. Minus, si solum in sinistro sint. In his solet erumpere sanguis e naribus & juvat, præsertim si morbus mutet circuitum. Et si tumores tales ultra 60. dies durent, in suppurationem labuntur. *ibid. ex Hippocr. Prognost.* VI. 1. & *seq.*
24 Si in morborum, præsertim acutorum, initiis hypochondria tument aut dolent, sanguinem in supernis partibus expecta, & si morbus cum tali dolore diu protrahatur, expecta abscessus ad aures, quos præcavere potest profusa narium Hæmorrhagia: vel si diu protrahatur morbus, abscessus ab inferiora fient. *ibid.*
25 Horrenda est tensio hypochondrii, ubi nulla est spes Hæmorrhagiæ vel abscessus ad crura. *ibid.*
26 Pessimum est in morbis acutis abdomen insigniter intumescere, inpr. si alia mala signa juncta sunt, mortem enim instantem indicat, si a flatibus originem non trahit tumor, illa, *ibid.* quod etiam experientia nostra confirmare possumus.
27 Scrotum pendulum atque membri virilis flacciditas impotentiæ virilis indicium est.

6. *De Signis ex tono corporis ejusque partium.*

I. *Definitio*: Tonus est expansio sive dilatatio & constrictio partium major vel minor, in statu p. n. variorum effectuum extraordinariorum causa & hinc etiam diversa signa tradens.

II. *Differentia*.
1 Tonus alius est strictus, quando nimirum partes præter consuetum morem constringuntur, & hinc sanguis non solum parce in partes admittitur per arterias, sed etiam ex illis expellitur.
2 Alius est laxus, quando partes præter morem relaxantur, & sanguis majori copia in illas infunditur: huc spectant etiam plenariæ & paralyticæ partium relaxationes.
3 Alius est strictus & rigidus, uti in spasmis, alius strictus & sæpius interruptus, uti in motibus convulsivis.
4 Alius se exserit in habitu corporis, unde eodem constrictio frigus extremarum partium, relaxato vero earundem calor oritur: alius vero in partibus interioribus variis tensionibus atque spasticis ac dolorificis constrictionibus sese manifestans, sentitur. Adeoque huc spectant varia signa, quæ desumuntur
1 ab horrore & rigore.
2 a spasmis & convulsionibus.
3 a sternutatione.
4 a singultu.
5 a Vomitu.
6 a doloribus.
7 a tremore.
8 a lipothymiis.
9 a lassitudine & torpore.

III. *Observationes*.
1 Horrores in febrium acutarum principio frequenter apparentes mali sunt.
2 Ex sudore horror non bonum. *Hippocr.* 7. *aph.* 4.
3 Horrore affecti caput dolentes, exsudantes, malignum est. *Hippocr. Coac. Prænot. I.* 20.
4 Horrore affecti, multum insuper exsudantes, difficili malo implicantur. *ibid.* 21.
5 Quibus sanis horrores frequentes sunt, hi ex sanguinis fluxione suppurantur. *ibid.* 24.
6 Horror & spirandi difficultas in doloribus signa tabis sunt. *ibid.* 25.
7 Horrore affecti, anxii, desatiati, lumbos dolentes, alvos humectas habent. *ibid.* 27.

8 Qui

8 Qui inhorruerunt & exſudarunt judicatorio modo, & poſtridie preter rationem horruerunt, ſi quis non vigiliis infeſtetur, neque concoxerit, ei ſanguinem erupturum eſſe puto: *ibid.* 33.

9 Laſſati cum horrore; ſi exſudarunt judicatorio modo, recalefacti in morbo acuto, male habent, tum alias, tum, ſi circa hæc ſanguis de naribus ſtillarit. *ibid.* 55.

10 Qui ex perfrigeratione ſudoroſa cito recaleſcunt, malum. *ibid.* 81.

11 Ex dorſo crebris & parvis horroribus leviter inſudantes, difficile habent. Urinæ enim interceptionem plus nimio dolentem ſignificat. *ibid.* 69. 70.

12 Frequens horror in ſanis, ſignum eſt cruditatis aut cacochymiæ: in febribus vero motus morbi aut ſuppurationis in ea parte, unde excitatus. *Bagliv.*

13 Triplex rigor eſt, criticus, periodicus & ſymptomaticus ſive erraticus dominatu morbi, quod bene notandum in curatione acutorum. *Bagliv. p. m.* 80.

14 Rigores periodici boni ſunt, juxta *Hippocr.* 4. *aph.* 63. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſolvuntur.

15 A febre ardente occupato, rigore accedente, ſolutio fit. *ibid aph.* 58.

16 Rigores in febribus continuis ſupervenientes die critico, cum præcedentibus coctionis ſignis, & inſigni evacuatione ſubſequente, ſalutares ſunt. *River. Inſtit. p. m.* 244.

17 Rigor ſymptomaticus, aut ſuppurationis internæ ſignum eſt, aut translationis materiæ in caput, aut principium Naturæ ſuperatæ a morbo. *Bagliv.*

18 Rigor, qui antecedit urinæ ſuppreſſionem & Hæmorrhagiam ſalutaris, qui vero iiſdem ſuccedit, lethalis. *Bagliv. ex Hippocr.*

19 Qui ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exſudantes, poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. *Coac. Prænot. I.* 1.

20 Omnis rigor fere ſemper in lumbis incipit primo, deinde per dorſum ad caput fertur, iſque rigor a lumbis fere ſemper in febribus eſt. Si vero aliunde quis frigeat, ab abſceſſu latente rigebit. *Bagliv. ex Dureto.*

21 Ignorantia cum rigore, malum; mala quoque oblivio. *ibid.* 6.

22 Soporoſi rigores aliquatenus pernicioſi & flammeus in facie color cum ſudore, in his malignus eſt. *ibid.* 9.

23 Rigor continenter vexans, corpore jam debili exiſtente, lethalis eſt. *ibid.* 15.

24 Qui frequenter exſudant, ac inſuper rigent, pernicioſum hoc eſt, & in fine ſuppurationem habere comperiuntur, ventreſque perturbatos. *ibid.* 16.

25 Rigores multi torpidi, maligni ſunt. *ibid.* 22.

26 Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægre judicantur. *ibid.* 23.

27 Affectiones rigentes & quæ ad noctem aliquando exacerbantur, cum vigiliis ac delirio in ſomnis, aliquando urinas involuntarie emittentes in convulſionem deſinunt. *ibid.* 28.

28 Continui rigores in acutis pravi ſunt, *ibid.* 20.

29 Urinæ cum rigore ſuppreſſæ malæ & convulſoriæ, tum alias, tum ſi quis antea gravi ſopore preſſus fuit. Spes in his eſt, abſceſſus retro aures fore. *ibid.* 34.

30 Rigores velut in febre tertiana, ſi in media inordinata febre exacerbentur, valde maligni ſunt. *ibid.* 37.

31 Qui ex rigore cum capitis dolore exolvuntur, in periculo verſantur. Cruenta urina in his mala eſt. *ibid.* 41.

31 Anxietudines in diebus judicatoriis, ſi in his ſine ſudore perfrigerentur, & omnes, qui ſine ſudore perfrigerentur citra judicationem, male habent. Et qui inſuper riguerunt ex his, ubi vomuerunt meraca, anxii, tremuli in febre, malum. *ibid.* 60.

33 Qui ex rigoribus parvis ſudoribus perfrigerantur, malum. *ibid.* 63.

34 Rigores, poſt quos corpus non incaleſcit, exitioſi ſunt in acutis. Si alternent cum calore, monſtri quid alunt & malignitatem indicant. *VValdſchmid.*

35 Si rigori aut horrori die critico venienti, coma ſuperveniat, mors expectanda. *Riverius ex Pacheco.*

36 Tenſiones dorſi ſpaſticæ familiares ſunt Synochis, variolis, morbillis ac febribus petechialibus.

37 Spaſmus ſive convulſio a vulnere, ileo, hemorrhagia, peſſime eſt notę. *VValdſchmid.*

38 Convulſio aut ſingultus ex veratro, aut ſuperflua purgatione, aut multo ſanguine effuſo lethalis, aut mala eſt. *Hippocr.* 5. *aph.* 1. & 4.

39 Quicunque Tetano corripiuntur, in quatuor diebus pereunt, hos vero ſi effugierint: ſani fiunt 5. *aph.* 6.

40 In pueris convulſiones minus periculoſæ ſunt, quam in adultis. *Riverius.*

41 Convulſiones, quæ in principiis morborum acutorum apparent, minus periculoſæ ſunt, quam quæ in ſtatu contingunt. *ibid.*

42 Febrem in convulſione fieri melius eſt, quam convulſionem in febre. *Hippocr.* 2. *aph.* 26.

43 Convulſiones phrenitidi ſupervenientes peſſimæ ſunt & mortem inſtantem indicant.

44 In febribus acutis convulſiones & circa viſcera dolores fortes, malum. *Hipp.* 4. *aph.* 66. *Conf.* 67.

45 Convulſio in febre manuum ac pedum dolores, maligni ſunt. *Coac. Prænot. I.* 44.

46 Ex ardoribus vehementibus convulſio, aut diſtentio, malum. 7. *aph.* 13.

47 Ex vigilia convulſio aut delirium. 7. *aph.* 18.

48 In fluxu muliebri convulſio & animi deliquium, ſi accedat, malum eſt. 5. *aph.* 56.

49 Convulſio in febre oboriens & eadem die deſinens, bona eſt, & ſedat febrem eadem die, aut poſtera aut tertia. Si vero tempus, in qua incepit, tranſgrediatur, & non deſinat, malum eſt. *Coac. Prænot. I.* 230.

50 A convulſione aut diſtentione nervorum vexato, febris accedens morbum ſolvit. 5. *aph.* 57.

51 In furioſis convulſio accedens diſſipationem facit. *Coac. Prænot. III.* 330.

52 In meracis vomitibus ſingultus malus, mala etiam convulſio. *ibid. IV.* 20.

53 Seniores ſeptem annis in febre non corripiuntur convulſione: ſin minus pernicioſum eſt. *ibid. III.* 85.

54 Obſervatum eſt, ſi ægrotans vir ſemel tantum ſternuat, quod is morbi ferocia ſuccumbet; ſi vero bis ſternuat, profligato morbo reconvaleſcet. Contra in feminis, ſi qua graviter habens bis ſternuat, funeſtum & exitiale; ſi ſemel ſternuat, ſalubre ſanguini exiſtit. *Riverius ex Foreſto.*

55 A ſingultu detento, ſternutationes accedentes ſolvunt ſingultum. 6. *aph.* 13.

56 Gravedines & ſternutationes in morbis circa pulmonem, & anteceſſiſſe & ſuccedere, malum eſt. Reliquis autem ſternutatio non incommoda eſt. *Coac. Prænot. III.* 174. *Conf. XIII.* 10. 11.

37 Mulieri, quæ ab uteri ſtrangulationibus vexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens bonum. 5. *aph.* 35.

58 Ex volvulo vomitus aut ſingultus, aut convulſio aut delirium, malum. 7. *aph.* 10.

59 Ex vomitu ſingultus & oculi rubicundi, malum 5. *aph.* 3.

60 Ex hepati inflammatione ſingultus, malum. 7. *aph.* 17.

61 Si ſenioribus nimium purgatis ſingultus accedat, non bonum eſt. 7. *aph.* 41.

62 Vocis interceptione cum ſingultu peſſimæ. *Hippocr. Prorrhet III.* 8.

63 Si quis in laborioſa febre ſingultiat, morbo laborat peſſimo. *Riverius.*

64 Singultus Diarrhœę & Dyſenterię ſuperveniens, malus.

65 Vomitus ex bile flava & pituita mixtus, qui nec valide craſſus eſt, nec admodum copioſus & qui duos & iſtos humores habet exquiſite permixtos, bonus. *Riverius.* meraciores vero deteriores ſunt. *Hipp. Prognoſt. XII.* 9.

66 Vomitus bilioſi aut pituitoſi, die critico erumpentes, boni. *ibid.*

67 A profluvio alvi longo correpto, vomitus ſponte accedens, ſolvit profluvium. 6. *aph.* 15.

68 Fluxione ex capite fluente vomitus conducit. *Hippocr. de Loc. in Homine XLVII.* 2.

69 Vo-

69 Vomitus ſtercoreus peſſimus eſt.
70 Vomitus & ſurditas volvuloſis, malum, *Coac. Prænot.* III. 303.
71 Quibus eſt Vomitus ſanguinis, febris & dolor circa mammam, thoracem & dorſum: quibus hæc omnia fiunt, brevi moriuntur. Quibus autem non omnia, neque valde, tardius. *ibid.* 238.
72 Vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate & vigiliis, cito inſaniam affore denuntiant 1. *Prorrhet.* II. 1.
73 Si id quod vomitu rejectum eſt, praſini fuerit coloris aut lividum, aut nigrum: quicunque horum fuerit colorum, malum eſſe putandum eſt. *Hippocr. Prognoſt.* XII. 11.
74 Si vero omnes colores idem homo vomit, valde pernicioſum hoc eſt. Celerrimam autem mortem ſignificat lividus vomitus, ſi graveolens fuerit. Omnes vero ſubputridi ac fœtidi odores in omnibus vomitibus mali ſunt. *ibid.*
75 Dyſentericis vomitus bilioſus in principio, malus eſt. *Hipp. Coac. Prænot.* III. 293.
76 Ex quacunque cauſa male affligente qui atram bilem revomuerit, moritur qui vulnus habet. *Hippocr. de Loc. in Homine* XLIV. 5.
77 Vomitus paucus & laborioſus in acuta febre, malus. *Riverius.*
78 Quibuſcunque morbis incipientibus, ſi atra bilis ſurſum aut deorſum prodierit, lethale eſt. 4. *aph.* 22.
79 Dolores partes ignobiles & a viſceribus longe remotas occupantes, eaſque diu exercentes, apparentibus concoctionis ſignis; & qui præcipue decretorio die cœperint, ſalutares. *Riverius.*
80 Dolores a partibus ſuperioribus ad inferiores deſcendentes, ſalutares. *ibid.*
81 Quibus capitis dolor in febre inceperit primis diebus & quarta ac quinta magis premuntur, hi ſeptima a febre liberantur. *Hippoc. de Criſibus* II. 2.
82 Capitis dolores fortes & continui cum febre, ſi quidem lethalium ſignorum quid acceſſerit, pernicioſi ſunt valde. Si vero ſine talibus ſignis dolor viginti dies tranſmiſerit & febris tenuerit, ſanguinis e naribus eruptionem, aut abſceſſum ad partes infernas oportet expectare. Sanguinis tamen eruptio etiam in aliis doloribus expectanda; præſertim in junioribus triginta quinque annorum, in ſenibus vero puris eruptio. *Bagliv. ex Hippocr.*
83 Dolores capitis poſt ſudores criticos evenientes, mortem upl. præſagiunt. *River.*
84 Cervicis dolores in principio vel augmento morbi affligentes mali. *Id.*
85 In ardentibus & aliis, quibus colli dolor & temporum gravitas & caligo vertiginoſa circa oculos, aut etiam præcordiorum diſtenſio non cum dolore fit, his ſanguis per nares erumpit. *Hippocr.* 1. *Epidem. Sect.* 11. 98.
86 Auris acutus dolor cum febre continua & vehementi gravis eſt. *River. ex Hippocr. Prognoſt.*
87 Fauces doloroſæ, graciles, cum ęgre tolerabili moleſtia, ſtrangulatoriæ, pernicioſę acute. *Hippocr.* 1. *Prorrhet.* XI. 4.
88 Dolor cervicis terrificus, peſtiferus in delirantibus. *Bagliv.*
89 Dolor fixus ſterni, terebrans, chronicus, ſępius indicat Luem Veneream inveteratam.
90 Dolor affixus pectori cum torpore peſtiferus, ſuperveniente acuta febre, crudeliter moriuntur. *Riverius ex Hippocr.*
91 Ex lumborum dolore ad eos ventriculi recurſiones fabriculoſæ, horridæ, removentes aquoſa tenuia multa, mente motæ, voce deſtitutæ, nigrorum vomitu facto deſtituuntur. *Hippocr.* I. *Prorrhet.* XI. 1.
92 Quæ ex dolore dorſi principia morborum ducuntur difficilia ſunt. *Riverius ex Hippocr. Coac. Prænot.*
93 Diuturni circa lumbos ac ilia, tum qui ad hypochondria prorepunt dolores cum febre & cibi faſtidio, ſi inde tranſierit fortis dolor ad caput, crudeliter convulſifico modo necat. *Bagliv. ex Hippocr.*
94 Lumborum dolor cum comate anxio peſtiferus. *Id.*
95 Lumborum dolor nulla ex manifeſta cauſa revertens, ſignum eſt morbi terrifici. *Id.*
96 Quibus lumborum & lateris dolor, carens evidenti cauſa, icterici fiunt. *Id.*
97 Dolorifica in lumbis mala ſanguifica, ſive hęmorrhoidem vel menſium ſigna ſunt. *Id.*
98 Dolores lumborum in iſchiadem & hęmorrhoides facile tranſeunt. *Id.*
99 Dolores partium ignobilium in principio apparentes, aut cum aliis malis ſignis, lethales. *River.*
100 Dolores qui primo a longinqua parte incipientes, poſtea ad viſcera aſcendunt, mali. *Id.*
101 Dolores ignobilium partium, qui cito evaneſcunt atque occultantur ſine cauſa manifeſta, periculoſi.
102 In acutis parvi tremores & vomitus æruginoſi pernicioſi. *Coac. Prænot.* I. 91.
103 Quibus ab atra bile mente motis, tremores fiunt, malum eſt. *ibid.* 136.
104 In vehementer phreniticis tremores lethales ſunt. *ibid.* 140
105 Quibus melancholico modo mente motis, tremores accedunt, malignum hoc eſt. I. *Prorrhet.* II. 9.
106 Quibuſcunque morbo jam fractis atque extenuatis tremores accidunt funeſtum. *River. ex Hippocr.*
107 Tremor manuum cum vertigine ſæpius Apoplexię prodromi ſunt.
108 Lingua & vox tremula in acutis pernicioſa.
109 Animi deliqua frequentia, in acutis ſine cauſa manifeſta orientia, latentem ſæpius indicant malignitatem & ſummum portendunt periculum.
110 Oculorum obſcuratio cum animi deliquo brevi convulſionem inducit. *Coac. Prænot.* II. 135.
111 Inſignes laſſitudines & torpor totius corporis morborum prodomi ſunt.
112 Laſſitudo & torpor cum vertigine in ſenibus Apoplexiam minantur.
113 Rigores multi, torporem in acutis inferentes, maligni ſunt.

7. *De Signis ex Sudore.*

I. *Definitio:* Sudor eſt excrementum tertiæ digeſtionis, reſpectu quantitatis & qualitatis varia in morbis ſigna exhibens.

II. *Differentia.*

1 Reſpectu *quantitatis* alius eſt nimius aut largus, alius vero eſt deficiens.
2 Reſpectu *qualitatis*, alius eſt ſalſus, acris, alius eſt fœtidus &c. calidus, frigidus &c.
3 Reſpectu *temporis*, alius eſt tempeſtivus, alius vero intempeſtivus.
4 Reſpectu *virium*, alius fit cum euphoria, alius vero cum inſigni fatigatione corporis.

III. *Obſervationes.*

1 Sudor multus ex ſomno, citra manifeſtam cauſam oboriens, corpus multo alimento uti ſignificat. Si vero cibum non capienti hoc fiat, ſignificat quod evacuatione opus habeat. 5. *aph.* 41.
2 Sudores nocturni & matutini extra morbos utplurimum ſalutares ſunt, & a multis morbis præſervant.
3 Sudores, qui cum manifeſtæ concoctionis ſignis, die critico & rigore præcedente, ex toto corpore, calidi, copioſi, ſtillantes, & cum vapore erumpunt, & quibus Febris vel perfecte ſolvitur, vel admodum imminuitur, boni. *Riverius.*
4 Sudores copioſi, ſine cauſa manifeſta corpus ſenſibiliter fatigantes, nunquam boni ſunt.
5 Sudor multus in Febribus acutis oboriens, malus eſt. I. *Prorrhet.* VII. inprimis ſi eam non imminuat, aut ſtatim in principio appareat.
6 Sudores aſſidui, ſive modici illi ſint, ſive copioſi, in febre acuta mali. *Riverius.*
7 Febricitanti ſudor ſuperveniens, febre non remittente, malum. 4. *aph.* 56
8 Sudor multus frigidus aut calidus, ſemper fluens, frigidus quidem majorem, calidus vero minorem morbum ſignificat. 4. *aph.* 42.

9 Co-

9 Copiosus sudor cum repentina virium prostratione in principio variolarum lethalis est. *Waldeschmid.*
10 Sudores frigidi, cum acuta quidem Febre evenientes, mortem: cum mitiore vero morbi longitudinem significant. 4. *ap.* 37.
11 Sudores frigidi in acutis, internas viscerum inflammationes denotant. *Bagliv.*
12 A sudore horror, non bonum. 7. *aph.* 4.
13 Sudoris & horroris frequentes alternationes malæ.
14 Sudores febricitantibus si inceperint, boni sunt tertia & quinta & septima & nona, & undecima & quarta decima & septima decima & vigesima prima & vigesima septima & trigesima prima & trigesima quarta. Hi enim sudores morbos judicant. Qui vero ita non fiunt, laborem significant & morbi longitudinem & recidivas. 4. *aph.* 36
15 Fœtidi sudores in morbo acuto pessimi, *Riverius*.
16 Si eodem tempore in acutis & gravibus morbis, duæ crises, sudor scilicet & alvi fluxus, superveniant cum pauco levamine, fere omnes moriuntur, vel si non moriuntur, perniciose laborant. *Bagliv.*
17 Sudor in acutis partialis, sive e toto corpore non erumpens, malum est: quod in Febribus malignis aliquoties observavimus.

8. *De Signis ex Urina.*

I. *Definitio*: URina est excrementum serosum, partim propter quantitatem, partim propter qualitatem varia signa exhibens & statum tam naturalem, quam præternaturalem manifestans.

II. *Differentia.*

1 Respectu *Quantitatis*: alia est copiosa, alia pauca.
2 Ratione *Consistentiæ* sive *Substantiæ* alia est spissa, sive crassa, alia tenuis sive limpida, alia turbida, alia clara.
3 Ratione *Coloris*, alia est.
 a Flava eaque
  1 *Flava pallida*, ex flavedine & albedine.
  2 *Flava aurea*, ex flavedine & rubedine.
  3 *Flava viridis*, ex flavedine & rubedine purpurea.
  4 *Flava fusca*, ex flavedine & nigredine.
 b Alba, quæ est
  1 *Sub alba*, ex albo & flavo.
  2 *Alba incarnata*, ex albo & rubro.
  3 *Alba pallida*, ex albo & cœruleo.
  4 *Alba cineritia*, ex albo & nigro.
 c Rubra, quæ juxta quosdam est
  1 *Rubra pallida*, sive dilute rubea, quam alii quoque flammeam appellant.
  2 *Rosea*.
  3 *Purpurea*.
  4 *Sanguinea*.
 d Viridis
  1 *Prasina*.
  2 *Æruginosa*.
 e Livida sive *plumbea*.
 f Nigra.
4 Ratione *Contentorum* quæ sunt
 a Essentialia, quæ, utpl. in urinis sanorum & sæpius quoque in ęgrotorum urinis apparent, uti sunt
  1 Ὑπόστασις sive *Sedimentum* quod infimum in urina occupat locum.
  2 Ἐναιώρημα sive *Suspensum*, quando contentum in urine medio hæret.
  3 Νεφέλη sive *Nubecula*, quæ summam in urina superficiem attingit.
 b Accidentalia: quæ rarius in urina observantur, qualia sunt
  1 *Circulus* sive *Corona*, urinæ superficiem ambiens.
  2 *Spuma*, eaque vel copiosa, vel pauca, urinæ superficiem tegens.
  3 *Bullæ*, sive parvæ vesiculæ, modo magnæ, modo parvæ, hinc inde in eadem urinæ superficie occurrentes.
  4 *Filamenta*, sive juxta alios Pili, urinæ innatantes.
  5 *Atoni* minutissimæ, sive pulvis alcoholisatus.
  6 *Sabulum* parcius vel copiosius, tenerius vel crassius.
  7 *Sanguis* grumosus, floridus, fluxilis &c.
  8 *Pus*.
  9 *Mucus*.
  10 *Semen*.
  11 *Materia fusuracea*.
  12 *Vermes*.
  13 *Pinguedo*.
5 Ratione *odoris* alia est *fœtida*, alia nullum, alia naturalem habet odorem: interdum quoque in urina observatur post assumpta Terebinthinata odor urine violaceus.
6 Respectu *ponderis* alia est gravior, alia levior.

III. *Observationes*.

1 Licet Uroscopia in quibusdam morbis usu suo non careat, male tamen ea a multis nimium ad omnes morbos extenditur, quasi ii cum omnibus circumstantiis ex urina dignosci possint.
2 Usus præcipuus Uroscopiæ est in dijudicanda secessione febrili, sive coctione Veterum: postea in Ictero, Hydrope, Calculo renum, Mictu cruento, ulcerosa renum aut Vesicæ affectione. Minor in affectibus Pectoris, Hypochondriacis flatulentis & Hystericis; minimus omnium in capitis affectibus: nullus in specialium, quatenus speciales sunt, solidarum & organicarum, qua talium. *Vid. D. Stahlii Dissert. de Uromantiæ & Uroscopiæ abusu tollendo §. XV.*
3 Authores qui Uroscopiam commendant sequentia observare jubent.
 a Medicus inquirat cujus sexus sit ęger? quamvis enim feminarum urina colore cedat virili & sępius sit pallida cum copioso sedimento, hęc tamen regula non est universalis, sed sępissime urina feminę cholericę colore viri phlegmatici urinam superat. Cognito sexu, si est femina, quęrat: an sit gravida, puerpera, an menses fluant &c.
 b Quęrat, cujus ętatis sit? puerorum enim urina utpl. crassa est & pallida, aut juxta quosdam alba, juvenum vero & virorum ob fortiorem digestionem majoremque calorem magis colorata est: sed & hoc loco temperamentum sępius hunc ce ordinem invertit.
 c Inquirat, quo victu utatur & annon urinæ color vel aliæ mutationes ab assumptis, tam alimentis, quam medicamentis dependeant.
 d Certus sit Medicus de tempore morbi, quo urina emissa fuit? an sit morbi initium, status &c. an vero morbus diu duraverit, ut hinc concludere queat, an mutationes in urina occurrentes criticæ, an vero symptomaticæ sint.
 e Perpendat quo tempore excreta fuerit? an matutino, an vero alio.
 f Inquirat an urina simul & semel, an vero repetitis vicibus emissa fuerit, & an recens sit? si enim est vetustior, pluribus vicibus emissa, aut ejus portio tantum vase excepta, reliqua vero abjecta fuerit, commodum de ea judicium ferri nequit.
 g Quærat, an diu aeri exposita fuerit? aer enim admissus urinam maxime alterare solet.
 h Non dijudicet urinam, nisi vase claro & pellucido excepta fuerit, quo eo accuratius colores & contenta urinæ discernere possit.
 i Pariter quoque locus, ubi urinam inspicit Medicus, neque nimium obscurus sit, neque sole nimis illustratus, utroque enim modo Medicus in inspectione impeditur. Ut alia silentio prætereamus. An vero omnia hæcce insignem habeant usum & hinc ubique necessaria sint, cordatiorum Practicorum judicio relinquo. Pergo potius ad ea, quæ ab Authoribus hinc inde tanquam signa ex urina afferuntur.
4 Urinæ quantitas vel excedens, vel deficiens sive causa manifesta, in genere corporis humani statum præternaturalem indicat.
5 Urina copiosa in acutis die critico erumpens, salutem promittit.
6 Urina copiosa post ejus suppressionem a calculis, hydrope &c. salutaris est & morbi solutionem indicat.

7 Qui-

7 Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos abscessu liberat urina multa & crassa. *Hipp.* 4. *aph.* 74.

8 Quibus urinę crassę, grumosę, paucę, non sine febre, copia ex his succedens tenuis, juvat. Tales autem maxime prodeunt, quibus ab initio, aut brevi, subsidentiam continent. 4. *aph.* 69.

9 Urinę e contra multę, tenues, aquosę sine contentis, nullo critico die contingentes, nihilque sublevantes, malę.

10 Mala quoque est copiosa urinę excretio in corporibus alias macilentis & exsuccis, quoniam ea facile ad Hecticam consumptionem disponit.

11 Deficiens urina seri defectum aut ejus per alia loca excretionem indicat.

12 Nonnunquam etiam seri & lymphę viscuditatem & stagnationem aut extravasationem indicat, uti id observamus in Cachexia & Hydrope.

13 Urinę stillicidium vel plenaria suppressio, cum dolore nephritico subito exorta, renum calculum sępius indicat.

14 Quod si vero dolor in imo ventre cum urinę suppressione vel stillicidio observetur, calculi vesicęi, urethram obstruentis & urinæ exitum impedientis, indicia præbet.

15 Urinæ suppressio & stillicidium sæpius quoque a malo ureteres obstruente originem trahit.

16 Urinæ suppressio a diuturna ejusdem retentione originem trahens, utpl. admodum periculosa est.

17 Urinæ suppressio brevi tempore vel mortem, vel Hydropem post se trahit.

18 Largior mictio in acutis mala: in intermittentibus Hecticæ est prodromus.

19 Urinæ suppressio in acutis post frigus, pestifera. *Bagliv. ex Hippocr.*

20 Urina crassa non raro reperitur in Ventriculi morbis aut quando reliqua viscera sanguinis depurationi inservientia læsa sunt.

21 Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos abscessu liberat urina multa & crassa & alba reddita, qualis in Febribus cum lassitudine quarta die quibusdam fieri incipit. *Hipp.* 4. *aphor.* 74.

22 Quibus in Febre urinæ conturbatæ, qualis jumentorum, his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt. 4. *aphor.* 70.

23 Si cum talibus urinis adsint vigiliæ, sitis, dolor capitis &c. delirium denuncia. Si sopor, capitis gravitas cum pulsu parvo, Lethargum prædicito. *Bagliv.*

24 Crassæ sæpius urinæ fiunt ob salium copiam & Scorbutum interdum indicant.

25 Crassæ urinæ & lixiviosæ, cum sedimento limoso copioso, in Hydrope pessimum indicant statum.

26 Crassiores & pallidæ urinæ meliores sunt, quam tenuiores & nigræ.

27 Urina crassa, turbida, talisque permanens, ut igni apposita clarescere non possit, mala. *River.*

28 Urinę tenues diu perseverantes, si alia crisis non venerit, in magno humorum apparatu, ad abscessum in inferiora desinit res. *Bagliv.*

29 Urinę tenues semper suspectę in acutis. *Idem.*

30 Urinę tenues cum bono colore in morbis acutis salutares. *Riverius.*

31 Quibus urinę pellucidę, albę, malum. Maxime autem in phreniticis observantur. 4. *aphor.* 72.

32 Urina tenuis & biliosa in Febribus diuturnum morbum portendit. *Hipp. Coac. Prænot. V.* 6.

33 Si fulva ac tenuis fuerit urina multo tempore, periculum est ne homo sufficere possit, donec concocta fuerit urina: & si alias superstitis futuri signa fuerint, his abscessum affore expecta ad locum infra septum transversum. *Hipp. de Cris. VII.* 5.

34 Tenuis urina si densa fiat, sudorem futurum indicat. *Hippoc. Coac. Prænot. V.* 54.

35 Urina tenuis & aquosa in nephriticis doloris instantis indicium est.

36 Urina quę clara mejitur primum, deinde vero post aliquod tempus conturbatur, bona. *Riverius.*

37 Quę urina crassa, turbida & confusa mejitur, deinde per se ipsam clara evadit & limpida, bona. *Idem.*

38 Urinę paucę & tenues & assumpto potui non respondentes, in quolibet morbo malę. *Idem.*

39 Urina flava citrina sufficienti copia emissa, cum paucissimo vel nullo sedimento, aut saltem nubecula rariore, indicat statum sanum Cholerici.

40 Similis urina cum pauco, albicante & mobili sedimento, sanguineis sanis utpl. propria est.

41 Pallide citrina, nec adeo pellucida, cum sedimento submucido, Phlegmaticum indicat temperamentum.

42 E contra saturate citrina, aliquo modo crassa, sine insigni sedimento, utpl. indicat temperamentum Melancholicum.

43 Pallida urina phlegmaticis ac senibus familiaris est, & sępius etiam potum largiorem sequitur.

44 Alias viscerum digerentium insignem debilitatem, calorisque naturalis suppressionem, cruditates in primis viis &c. denotat.

45 Nonnunquam quoque viscerum obstructionem, Cachexiam, Mensium suppressionem excipientem & Hydropem imminentem indicat.

46 In ætate consistente si observatur, cruditatum denotat copiam, ac Apoplexiam, præsertim in Plethoricis, interdum minatur.

47 Urina crassa, citrina, minus pellucida, non tamen turbida ordinarie cruditates primarum viarum ac minus laudabilem alimentorum digestionem indicat.

48 Urina intense flava vel fusca, aut crocea, ita ut etiam linteamina tingat, icteri imminentis & præsentis indicium est.

49 Urina aurantii coloris, reposita turbida evadens ac aliquamdiu talis permanens, cum sedimento ejusdem coloris, indicat calorem præternaturalem.

50 Urina fusca instar cerevisiæ denotat pathemata Hypochondriaco Hysterica.

51 Urina ochrei coloris & simul ad lateritium colorem aut obsoletum aurantium tendens, multa & crassa cum sedimento roseo, indicium est Febris lentæ ad Hecticam tendentis.

52 Sin vero ejusmodi urina in pauca quantitate emittitur, indicat Asciten cum Hecticis caloribus.

53 Urina obsoleti aurantii coloris & crassa cum sedimento squamis parvis prædito, ardorem ischureticum urinæ cum dolore circa lumbos & os sacrum manifestat.

54 Fusca, tenuem cerevisiam æmulans cum sedimento furfuraceo aut squamoso, Fluorem album cum angustiis precordiorum hypochondriaco-flatulentis indicat.

55 Sin vero citrini coloris, crassa & minus pellucida, non tamen turbida, sed instar muriæ brassicæ, aut vini crassioris fuerit, cruditates circa primas vias indicat.

56 Urina sanorum urinæ in Febribus acutis similis mala est, provectiore vero morbo funesta.

57 Pallida tenuis, & limpida instar aquæ, signum semper est lethale, præcipue si morbus jam sit provectior.

58 Alba lactea ab assumptis emulsivis originem non trahens, in infantibus denotat bonam quidem coctionem, sed malam nutritionem.

59 Maxime pallida, tenuis & pauca obstructionem primarum viarum & appetitum prostratum: copiosa vero potum copiosum & diabeten indicat.

60 Pallida, tenuis, limpida, viridescens & pauca, Cachexiæ & hepatis affecti indicium est.

61 Pallide rubra, crassa & pauca, stafeos salso mucidæ lymphæ hydropicæ signum est.

62 Florida, subrosei coloris & turbida Febrem acutam malignam catarrhalem indicat.

63 Si vero aliquo modo est pellucida & latera lactescente cuticula tingit, Febris lentæ Hecticæ indicium est.

64 Purpurea, tenuis & maxime pellucida æstum sanguinis febrilem indicat.

65 Purpurea, crassa, turbida, minus pellucida, cum sedimento instar sanguinis grumosi & huic incumbente liquore fusco, vasorum in renibus læsorum signum est.

66 Pur-

66 Purpurea, tenuis, pellucida cum spuma Pleuritidis indicium est.
67 Rutilans, crassa, nubeculam quasi formans, circa dies criticos in Febribus emissa, difficilem morbi solutionem indicat, nisi forte per Hæmorrhagiam aut sudorem criticum auxilium feratur.
68 Rutilans, pellucida, crystallos tartareos vitri lateribus affligens, Hypochondriaco-spasmodico-arthriticos & scorbuticos affectus indicat.
69 Saturate rubra ad nigredinem vergens, cum pauco aut multo etiam obsoleti coloris sedimento, inpr. si ægrotus jam diu decubuerit, Hecticæ ex acuta factæ indicium est.
70 Urina instar cerevisiæ nigræ, turbidæ, Scorbutum & apud juniores scabiem retropulsam interdum indicat.
71 Nigræ urinæ in morbo acuto apparentes, perniciosæ,
72 Urinæ nigræ, lividæ, plumbeæ, virides &c. hypochondriacis confirmatis & melancholicis familiares sunt.
73 Diu turbida permanens & pallida, ac si lutum in ea dissolutum esset, flatulentias spasmodico torminales in feminis, aut, si simul sedimentum feculentum mucidum deponit, Diarrhœas torminales in junioribus indicat.
74 Sin vero nullum prorsus sedimentum in eo observatur ac urina coloris est pallidi obsoleti ac si feces cerevisiariæ in ea dissolutæ essent, deperditionem sanguinis ex utero, ut Hæmorrhoidibus, pręgressam significat.
75 Urina antea clara sedimentum postmodum in Febribus deponens, inpr. si id die indicatorio contingit, morbi solutionem brevi futuram promittit.
76 Sin vero clara sine ullo sedimento ad undecimum diem vel ultra permanserit, funestum morbi eventum portendit.
77 Urina citrina instar vini, clara, cum sedimento roseo, pauco, flocculento, motus hęmorrdoidales floridę ętatis apud personas sanas 26. vel 30. annorum indicat.
78 Sedimentum roseum in urina statum Plethoricum cum æstu febrili indicat.
79 Sedimentum urinæ flocculentum cum pellicula pingui, excretionis feminis indicium est.
80 Urinæ, quę nullum aut sedimentum, aut enæorema, aut nubeculam habent, malæ. *Riverius*.
71 Urinę paucam subsidentiam habentes, malæ. *Idem*.
82 Sedimentum in urinis divulsum & inæquale, malum. *Idem*.
83 Sedimentum tenue initio morbi apparens & in dies sensim crassescens, bonum. *Idem*.
84 Sedimentum crassum in quovis morbi tempore apparens, malum. *Idem*.
85 Urinæ sedimenta livida aut nigra, pessima. *Idem*.
86 Urina cum nubecula flocculenta & spuma diu durante Phthisin indicat.
87 Enæorema divulsum, inæquale aut nigrum, malum. *Idem*.
88 Nubecula juxta superficiem circuli modo evecta, in morbis acutis pessima. *Idem*.
89 Pellicula pinguis pellucida, post urinæ agitationem non descendens, Tabis cum Hectico calore indicium est.
90 Urina spumosa ab agitatione sive motu vasis urinarii talis non reddita & bullas diu servans, muciditatis sanguinis, tussis & catarrhalium affectuum indicium est.
91 Urina crassa instar muriæ, cum pellicula mucido-pingui, nulla præsente tussi, Luem Veneream indicat.
92 In Spuma granula si fuerint parva, Paralysin indicat, & quanto fuerint minora, tanto certius est signum.
93 Urina oleosa & cum pinguia araneis similia innatant, mala. *Riverius ex Hipp.*
94 Sedimentum album & leve in febribus optimum est & celerem morbi solutionem indicat.
95 Sedimentum rubens, die quarto apparens, morbi solutionem septimo die futuram indicat.
96 Album instar cretę indicium est partium terrestrium & crudarum, ac familiare est naturis frigidioribus, senibus, calculis vesicæ laborantibus &c.
97 Album viscosum aut mucidum familiare est pituitosis.
98 Rubrum instar farinæ laterum aut Boli Armenæ, nimiam partium salsarum & terrestrium exaltationem indicat & non raro observatur in Febribus intermittentibus.
99 Farinaceum cruditatum crassarum, fixarum & terrestrium copiam digestionumque defectum indicat, & nisi criticum fuerit, malum est.
100 Si hocce sedimentum simul squamosum est, interdum vesicæ exulcerationem indicat.
101 Quibus in urina crassa existente, carunculæ parvæ aut veluti pili una exeunt, his de renibus excernuntur. *Hipp.* 4, *aph.* 76.
102 Atomi minutissimæ, urina clara existente, hinc inde volitantes, graviditatis signa esse multi Medicorum volunt.
103 Urinæ sabulum rubicundum cito fundum petens est indicium calculi renum.
104 Sanguis floridus cum urina sine dolore, aliisque Nephritidem comitantibus signis, emissus, interdum signum est suppressionis Hæmorrhoidum.
105 Urina cruenta in Variolis & Morbillis aliisque morbis exanthematicis, est lethale signum.
106 Si quis sanguinem mingat & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem & ani ac scroti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt. *Hipp.* 4. *aph.* 80. & 7. *aph.* 39.
107 Qui sponte sanguinem mingunt his in renibus venæ ruptionem significat. 4. *aph.* 78.
108 Si quis sanguinem & pus mingat & squamas & odor gravis sit, vesicę exulcerationem significat. 4. *aph.* 81.
109 Eundem statum vesicæ indicat, si cum urina multum muci viscidi & tenacis fundum petentis & furfuraceis & quasi squamosis punctulis interspersi, mingitur.
110 Quod si vero talis mucus cruentus est, aut sanguis purus simul emittitur, indicium est ulcerationis renum.
111 Mucus fundum statim petit, etiamsi urina agitetur: Semen non facile subsidet, sed diu in urina hæret. Pus vero fundum quoque, sed non adeo cito petit, ac facta aliquali urinæ agitatione, eam purulento colore imbuit.
112 Vermes cum urina excreti ulceris sordidi, verminosi prope partes urinarias latitantis, indicium sunt.
113 Urina pinguis nunquam bona est, eo pejor vero, si in Hectica aut Phthisi observatur.
114 Urina fœtida in morbis acutis factæ putredinis & mortis instantis indicium est.
115 Quo magis ponderosa est urina, eo pejor, & contra.
116 Urinæ, quæ insciis, & non recordantibus minguntur, pessimæ. *Riverius*.

9. *De Signis ex Bile.*

I. *Definitio.*
II. *Differentia*. Vid. *Tabula de Physiologia p.* 5. *Conf. Theor. Hominis Sani p.* 39.
III. *Observationes.*
1 Morbis quibusvis incipientibus, si bilis atra vel sursum, vel deorsum prodierit, lethale. *Hipp.* 4. *aph.* 22.
2 Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut aliter quocunque modo extenuatis, bilis atra, vel qualis sanguis niger, prodierit, postridie moriuntur. 4. *aphor.* 23.
3 Dysenteria, si ab atra bile inceperit, lethale. 4 *aph.* 24.
4 Quo magis bilis est atra, quæ excernitur, eo facilius in partibus, quas transit, vel excoriationem vel inflammationem producit.

10. *De Signis ex Muco.*

I. *Definitio:*
II. *Differentia*: Vid. *Tabula de Physiologia p.* 5. *Conf. Theoria Hominis Sani p.* 42.
III. *Observationes.*
1 Mucus, per quæcunque loca excretus, testis est status humorum minus laudabilis.
2 Quo magis spissus est mucus excretus, eo facilius me-

metuenda est obstructio partium, per quas mucus secernitur.

3 Quo magis vero tenuis & salsus est mucus, eo facilius metuendæ sunt partium erosiones.

4 Mucus tenuis per pulmones excretus, plus damni post se trahit quam crassus.

5 Quo magis mucus a colore naturali deflectit & ad viriditatem vel flavedinem vergit, eo major de ejus corruptione metus est.

6 Excretio muci per pulmones semper majus periculum minatur, quam ea, quæ per alia loca fit.

11. *De Signis ex Fecibus alvinis & Vomitu.*

I. *Definitio*: Vid. *Tab. de Physiol. pag.* 5.

II. *Differentia*.

1 Ratione *quantitatis*, aliæ sunt *copiosæ*, aliæ vero *paucæ*.

2 Ratione *qualitatis*, & quidem

a Consistentiæ, aliæ sunt *compactæ*, *duræ*, *crassæ* &c. aliæ vero sunt liquidæ.

b Contentorum, aliæ sunt *biliosæ*, *acres*, aliæ *mucosæ*, aliæ *cruentæ*, aliæ chylosæ, aliæ cibos semidigestos continent.

c Coloris, aliæ sunt *albæ*, aliæ *flavæ*, aliæ *nigræ*, aliæ *virides*, *æruginosæ*, *vitellinæ* &c.

d Odoris, aliæ sunt fœtidæ, cadaverosæ, aliæ vero minus fœtidæ.

3 Ratione *modi excretionis*, aliæ *cum dolore*, aliæ *sine dolore*, aliæ *involuntariæ*, aliæ *frequentius*, aliæ *tardius* excernuntur.

4 Ratione *loci excretionis*, aliæ & quidem ordinarie per *alvum*, aliæ vero extraordinarie per *os*, sive per *vomitum* ejiciuntur.

III. *Observationes*.

1 Copiosior alvi dejectio in quolibet morbo mala. At si cum ventre tumido afferatur, pessima. *River.*

2 Paucæ dejectiones, vel quæ statim, ubi inceperint, sistuntur, malæ. *Idem*.

3 Alvi egestio optima est mollis, cohærens ac compacta, subfulva, non valde graveolens, prodiens hora consueta, copia pro ratione ciborum ingestorum. *Hipp. Coac. Prænot. VI.* 1. 2. 3.

4 Aquosæ dejectiones malæ sunt in febribus & in morbis infantum. *Waldschmid.*

5 Omnis dejectio copiosa in morbis pectoris mala est. *Idem.*

6 Uno die fluere alvum sæpe pro valetudine est, atque etiam pluribus, si absit febris & intra septimum diem conquiescat.

7 Alvi liquida dejectio in progressu morbi & inpr. circa dies criticos crassitiem acquirens, bona. *Conf. Hipp. l. a.*

8 Alvi excrementa nimis sicca & compacta humidi defectum & depurationem sanguinis per intestina male procedentem indicant.

9 Alvi interceptæ, sed parva nigra velut caprarum stercora ad necessitatem coacte emittentes, nasus in his erumpens, malum. *Hipp.* I. *Prorrhet. V.* 11.

10 In alvo liquida lassato, caput dolenti, siticuloso. vigilanti, obscure loquenti, impotenti, quibus talia sunt, his timor est, ut mente moveantur. *Hippocr.* I. *Prorrhet.* 6.

11 A Pleuritide, aut Peripnevmonia detento alvi profluvium superveniens, malum. *Hippocr.* 6. *aphor.* 16.

12 E contra Ophthalmia laborantem ab alvi profluvio corripi, bonum. 6. *aphor.* 17.

13 Ab Hydrope detento, si aqua secundum venas in alvum fluxerit, solutio fit. *Hipp.* 6. *aphor.* 14.

14 Dejectiones crebræ, biliosæ dysentericæ in acutis morbis pessimæ & exitiales. *Prosp. Alpin.*

15 A tabe detento alvi profluvium superveniens, lethale. 5. *aphor.* 14.

16 Dejectiones virides, æruginosæ, lividæ & versicolores exitiosæ sunt. *Waldschmid.*

17 Si a dysenteria detento velut carunculæ secesserint, lethale est. 4. *aphor.* 26.

18 Sanguis sursum quidem, qualiscunque sit, malum. Deorsum vero, bonum, niger subtus secedens. 4. *aphor.* 25.

19 Excrementa cruenta interdum indicant fluxum Hæmorrhoidalem internum, si alia conspirant.

20 Excrementa mucosa & cruenta cum torminibus & tenesmo ejecta, signum sunt dysenteriæ.

21 Excrementa carnium loturæ similia, signum sunt Fluxus Hepatici.

22 Dejectiones cruentæ in Variolis aliisque acutis periculosissimæ sunt. *Waldschmid.*

23 Malum est, si sanguis splendidus per secessum ejiciatur. *Idem.*

24 Dejectiones chylosæ indicant Fluxum Cœliacum.

25 Si vero cibi semidigesti ejiciuntur per alvum, signum est Lienteriæ.

26 Albæ dejectiones in morbis quibuslibet apparentes, malæ.

27 Albescentia excrementa utpl. ictericis familiaria sunt.

28 Alvi dejectiones fœtidæ, cadaverosæ, in acutis pessime.

29 Excrementa alvina meraca aut nigra in acutis, male.

30 Spumose dejectiones in febribus acutis, male. *Riverius.*

31 Pingues & viscose dejectiones lethales. *Idem.*

32 In morborum principio vermes prodire; tam vivos quam mortuos, malum; potissimum, si soli & sine stercore exeant. *Idem.*

33 Lumbrici in declinatione morbi cum excrementis exeuntes & jam coctione apparente, bonum.

34 Feces vomere in ileo, lethale est.

35 Ab ileo vomitus, aut singultus, aut convulsio, aut delirium, malum. 7. *aphor.* 10.

36 Vomitus commodissimus est, ex pituita & bile quam maxime permixtus, & non crassus valde, neque multus. *Hipp. Prognost.* XII. 9.

37 Vomitus biliosi aut pituitosi die critico erumpentes, boni. *Riverius.*

38 Vomitus meraciores mali sunt. *Hipp. l. a.*

39 Si vero id, quod vomitu rejectum est, prasini fuerit coloris, aut lividum, aut nigrum: quicunque horum colorum fuerit, malum esse putandum est.

40 Si vero omnes colores idem homo vomit, valde perniciosum hoc est.

41 Celerrimam autem mortem significat lividus vomitus, si graveolens fuerit, omnes vero supputridi ac fœtidi odores in omnibus vomitibus mali sunt.

42 Vomitus in acutis augures sunt periculi.

43 Vomitus paucus & laboriosus in acuta febre, malus.

44 Vomitus in vulneribus semper mali sunt.

45 A diuturno alvi profluvio detento, sponte superveniens vomitus alvi profluvium solvit. 6. *aphor.* 15.

12. *De Signis ex Sanguine menstruo.*

I. *Definitio*: Vid. *Tab. de Physiologia p.* 11.

II. *Differentia*.

1 Respectu *quantitatis* alii menses sunt excedentes, alii vero deficientes.

2 Respectu *qualitatis* alii sunt floridi, alii nigri, alii pallidi &c. alii sunt acres & morsicantes, alii fœtidi &c.

3 Respectu *modi excretionis* alii cum, alii sine dolore excernuntur.

4 Respectu *temporis excretionis*, alii legitimo & ordinario, alii extraordinario tempore fluunt.

5 Respectu *loci excretionis*, alii per vias ordinarias, alii vero per extraordinarias excernuntur.

III. *Observationes*

1 Menses nimium fluentes, vel statum plethoricum, vel orgasmum sanguinis, vel preternaturalem sanguinis ad uterum directionem indicant.

2 Mensibus pluribus prodeuntibus, morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt. 5. *aph.* 57.

3 Caligines, mensibus multis comparentibus, solvuntur. *Hipp. Coac. Prænot.* III. 461.

4 Largior sanguinis menstrui quantitas non statim indicat statum preternaturalem, inpr. si absque defectu virium fluxus contingit.

5 Stillicidium mensium arguit vel sanguinis defectum, vel ejusdem spissitudinem, vel motuum defectum.
6 Suppressio mensium in maritatis, si alia conspirant, est signum graviditatis.
7 Mensium fluxus pubertatis tempore erumpens, morbos præsentes sæpius tollit, si vero non solvuntur isti morbi, perseverare solent. 3. *aphor.* 28.
8 Mulieri mensibus deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est. 5. *aphor.* 33.
9 Mulieri menses decolores, & non eodem tempore semper prodeuntes, purgatione opus esse significant. 5. *aphor.* 36.
10 Mulieri sanguinem vomenti, mensibus erumpentibus, solutio fit. 5. *aphor.* 32.
11 Quibus alvo tumefacta, ad pudendum rubor devenit, mensibus albis humidis de repente progressis, in longis febribus moriuntur. *Hippoc. Coac. Prænot.* III. 430.
12 In muliere purgationis fluxus febres solvit. *Hippoc. Coac. Prænot.* I. 226.

13. *De Signis ex Lacte & Mammis.*

I. *Definitio:*
 a Lactis. Vid. *Tab. de Physiol. p.* 6.
 b Mammarum. Mammæ sunt duo corpora globosa utrinque in Pectore mulierum sita, pro diverso statu diversa signa Medico Practico exhibentia.

II. *Differentia.*
 a. Lactis, quod
  1 Respectu *quantitatis* aliud est copiosum, aliud vero paucum.
  2 Respectu *qualitatis*.
   α Aliud est *spissum*, aliud *fluxile* & *tenue*.
   β Aliud *album*, aliud *aquosum*, aliud *subcæruleum*, aliud *subflavum*,
   γ Aliud *subsalsum*, aliud *dulce*.
  3 Respectu *modi excretionis*, aliud sine magna difficultate, aliud vero non sine sensibilibus doloribus excernitur, aliud sponte effluit.
 b Mammarum,
  1 Aliæ sunt *globosæ* & *duræ* sive *compactæ*, aliæ sunt *flaccidæ* & *pendulæ*.
  2 Aliæ sunt *æquales*, aliæ vero *inæquales*.

III. *Observationes.*
1 Insignem sæpe lactis copiam fœminæ quædam absque ulla noxa in mammis continent.
2 Abundantia lactis facile viam sternit variis mammarum tumoribus, inpr. si spissius evadit, vel prorsus coagulatur.
3 Lac in lactantibus sine causa manifesta subito disparens, infantis sugentis mortem significare, mulieres, experientia edoctæ, afferunt.
4 Lac tenue & aquosum ad nutritionem infantum sæpius ineptum est.
5 Lac subcœruleum, aut subflavum, aut salsum sæpius bilis abundantiam, aut viscerum ac humorum malum statum indicat.
6 Si Mulier, quæ nec prægnans est, nec peperit, lac habeat, ei menstrua defecerunt. *Hipp.* 5. *aphor.* 39.
7 Mulieri in utero gerenti, si multum lactis ex mammis fluxerit, infirmum fœtum significat. Si vero solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significat. 5. *aphor.* 52.
8 Mulieribus, quibus in mammas sanguis converti- tur, insaniam significat. 5. *aphor.* 40.
9 Mulieri in utero gerenti, si mammæ ex improviso, graciles fiant, abortit. 5. *aphor.* 37.
10 Mulieri in utero gerenti, si altera mamma gracilis fiat, gemellos gestanti, alterutrum abortit. 5. *aphor.* 38.
11 Quæ perdituræ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si vero rursus duræ fiant, dolor erit, aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus & non perdunt. 5. *aphor.* 53.
12 Mammas tumidas ac magnas habere, ad conceptionem bonum est. *Hipp. II. Prorrhet. XXXIII.* 5.

14. *De Signis ex Semine & Scroto.*

I. *Definitio:*
 1 *Seminis*: Vid. *Tab. de Physiol. p.* 7.
 2 *Scroti*: Est sacculus ex duabus tunicis, altera interiore altera vero exteriore constans, sub membro virili hærens & testes includens, pro diverso sui statu diversa signa exhibens.

II. *Differentia.*
 1 *Seminis.*
  a Respectu *quantitatis* vel abundat, vel deficit.
  b Respectu *consistentiæ* aliud est fluidum & tenue, aliud vero est spissum.
  c Respectu *coloris*, aliud album, aliud flavum, aliud ex flavo viride est.
  d Respectu *emissionis*, aliud cum impetu prodit, aliud lente & tarde admodum emittitur, aliud vero involuntarie excernitur.
 2 *Scroti*: quod est
  a Vel *contractum*.
  b Vel *pendulum*.
  c Vel *frigidum*.

III. *Observationes.*
1 Appetitus venereus auctus in maribus cum tentigine, frequens esse solet calculosis, arthriticis & Elephantiasi laborantibus.
2 Appetitus venereus in morbis, vel post hos obveniens, virium robur ac restitutionem indicat.
3 Seminis frequentior emissio, inpr. quæ noctu contingit, interdum ad Tabem disponit.
4 Semen nimis spissum, aut tardius emissum, raro ad generationem aptum est.
5 Semen variagatum aut acre cum dolore emissum, utpl. signum est gonorrhœæ virulentæ.
6 Semen involuntarie emissum, vel ejusdem acrimoniam, vel partium semen continentium debilitatem indicat.
7 Testis dexter frigidus & convulsus, lethale. *Hipp.* 8. *aphor.* 11.
8 Flacciditas Scroti, in pueris præcipue, vitæ periculum minatur, rugositas vero & contractio ejusdem, salutem promittit.
9 Flacciditas, Scroti & membri virilis impotentiæ signum est.
10 Testes & pudenda revulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale. *Hipp. Prognost.* VIII. 20. *Coac. Prænot.* III. 352.
11 Quibus tussis sicca est, his non solvitur; nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat. *Hippocr.* II. *Epidem. Sect. V.* 23.

15. *De Signis ex Sputo.*

I. *Definitio*: Sputum est materia excrementitia, partim a Saliva, partim vero e confiniis oris & pectore originem trahens.

II. *Differentia.*
1 Respectu *quantitatis*, aliud est copiosum, aliud paucum.
2 Respectu *consistentiæ*, aliud est spissum, aliud fluxile.
3 Respectu *coloris*, aliud est album, aliud cruentum, purulentum, viride &c.
4 Respectu *odoris*, aliud est fœtidum, aliud vero nullum habet odorem.
5 Respectu *saporis*, aliud est amarum sive biliosum, aliud salsum, insipidum &c.

III. *Observationes.*
1 Multa & frequens sputatio solennis est lienosis.
2 Copiosum sputum interdum Ptyalismum, interdum vero dentitionem in infantibus indicat.
3 Paucum sputum, vel nullum prorsus, in Pleuritidis & Peripneumoniæ statu, utpl. funestum est.
4 E contra in pleuriticis sputum, si statim appareat veniente morbo, abbreviat. *Hipp.* I. *aphor.* 12.
5 Sputa alba, lævia, æqualia, non admodum tenuia, vel crassa, quæve prompte facileque excernuntur, & sine dolore ullo vehementi aut multa tussi, salutaria. *Riverius.*

6 Capitis dolorem solvit pus per nares, aut sputa crassa & non olentia. *Hipp. Coac. Prænot.* II. 25.
7 Ex Angina sputa viscosa, crassa, valde alba, quæ violenter educuntur, malæ sunt. *ibid.* III. 118.
8 Ex Angina subarida frequentia sputa, cum tussi, lateris dolorem inducentia, perniciosa. *ibid.* III. 121.
9 Sputum flavum sanguine permixtum non multo, si in pulmonis inflammatione in principio morbi rejiciatur, salutare est, & valde prodest. Si vero septimo die, aut posterius, minus securum est. *Hipp. Prognost.* XIII. 12. 13.
10 Omnia sputa mala sunt, quæ dolorem non sedant. Quæ vero dolorem sedant, omnium optima existunt. *ibid.*
11 Malum etiam est, si nihil repurgetur, neque emitmitat pulmo, sed plenus ferveat in gutture. *ibid.*
12 Sputum viscosum, crassum & glutinosum in Pleuritide & Peripnevmonia pessimum est.
13 Sputa meraca & nigra omnium pessima sunt.
14 Sputum flavum meracum periculosum est, & album ac viscosum ac rotundum inutile est. *ibid.*
15 Sputum in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiunt, cito ac facile exspui convenit & flavum sputo valde permixtum apparere. *ibid.*
16 Sputa viscida & glutinosa cum raucedine, pessima. *Riverius ex Hippocr. Coac.*
17 Omnis sputi suppressio in Pleuritide & Peripnevmonia pessima est.
18 Sputa flava pallida, aut russa in sanis apparentia, sive amara illa sint, sive dulcia, Phthisin astuturam & inde mortem prænuntiant. *Riverius.*
19 A sanguinis sputo, spuris sputum, malum. 7. *aphor.* 15.
20 A puris sputo tabes & fluxus. Postquam vero sputum retinetur, moriuntur. 7. *aphor.* 16.
21 Qui sanguinem spumosum despuunt, his ex pulmone talis rejectio fit. 5. *aphor.* 13.
22 Qui suppurati futuri sunt, primum salsuginosum spuunt, deinde dulcius. *Hipp. Coac. Prænot.* III. 209.
23 Lateris dolor in sputo bilioso, præter rationem evanescens, mentem emovet. *ibid.* 228.
24 Sputum rotundum, aut grandinis formam referens, exitiosum. *Riverius.*
25 Exscretiones in Febribus non intermittentibus lividæ & cruentæ & graveolentes & biliosæ omnes malæ. At probe secedentes, bonæ. 4. *aphor.* 47. & 7. *aphor.* 96.
26 A tabe vexatis si sputum, quod extussiunt, prunis superfusum graviter oleat, & capilli de capite defluant, lethale. 5. *aphor.* 11. & 7. *aphor.* 78.

16. *De Signis ex Dentibus.*

I. *Definitio:*
II. *Differentia.* Videantur in Anatomicis.
III. *Observationes.*
1 Dentibus stridere in Febribus, quibus non familiare id est a pueris, furiosum ac lethale est. *Hippocr. Prognost.* IV. 4. Jam vero delirans, si hoc faciat, penitus lethale est. *Coac. Prænot.* II. 152.
2 Perniciosum est resiccari dentes. *ibid.*
3 Dentis correptio abscessum, circa gingivam factum, solvit. *ibid.*
4 Ex dentis corruptione, vehemens Febris super accedens, & delirium, lethale est. Si vero ferventur, ulcera suppurabunt & ossa discedent. *ibid.*
5 Quibus in Febre ad dentes viscosa circumnascuntur, his Febres fiunt vehementiores. 4. *aphor.* 53.
6 Quibus in dentibus circum circa viscosa fiunt, malum est subhiare ac fixis oculis intendere. *Hippocr.* IV. *Epidem.* XXVII. 13.

17. *De Signis ex Lingua.*

I. *Definitio.* Vid. *Anatom.*
II. *Differentia.*
1 Alia est rubra, alia nigra &c.
2 Alia est humida, alia sicca, aspera &c.
3 Alia muco vario est obducta, alia eodem caret.
4 Alia est cum, alia sine pustulis.
5 Alia est tremula.
III. *Observationes.*
1 Lingua, quæ in principio quidem inhorruit, in colore vero permanet: progressu autem temporis exasperatur & livescit, & rumpitur, lethalis est. *Coac. Prænot.* II. 138.
2 Periculosissima est nigra & cum virore pallida. *ibid.*
3 Humidam & puram retinere linguam, in omnibus morbis bonum est.
4 Lingua circa bifidam sui partem veluti saliva alba obduci, Febris remissionis signum est, si quidem id, quod superinductum est, crassum fuerit, eadem die: si vero tenuius, postridie, si vero adhuc tenuius, tertia die. *ibid.*
5 Lingua tremula cum rubore juxta nasum, & alvo liquida, si reliqua sine signis sint circa pulmonem, malum est, & celeres purgationes perniciosas significat. *ibid.*
6 Lingua nigra cum siccitate, scabritie, scissuris & ustione lethalis. *Riverius Conf. Hippocr. l. a.*
7 Peripnevmonicis, quibus lingua tota alba ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt: quibus vero dimidium, una, juxta quam apparet. *Hippocr. l. a.* III. 176.
8 Anginosi, in linguis tumores, citra signa disparentes, perniciosi. *ibid.* III. 9.
9 Linguæ tremulæ quibusdam alvum liquidam quandoque faciunt. *ibid.* II. 147.
10 Denigratæ vero in his celerem mortem significant. *ibid.*
11 Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ sunt. *ibid.*
12 Lingua tremula in acutis mortifera. *Riverius.*
13 Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars siderata, atrabilarium tale existit. 7. *aphor.* 40.

18. *De Signis ex Faucibus.*

I. *Definitio:* Consule Anatomicos.
II. *Differentia.*
1 Aliæ sunt *naturales*, aliæ *præternaturales* & harum
2 Aliæ sunt *doloribus* affectæ, aliæ dolorum expertes.
3 Aliæ sunt *inflammatæ*, aliæ vero *exulceratæ*.
4 Aliæ sunt *graciles*, *parvæ*, *suffocatoriæ* &c.
III. *Observationes.*
1 Fauces dolorosæ, graciles cum ægre tolerabili molestia, strangulatoriæ, perniciosæ, acute *Hippocr.* I. *Prorrhet.* XI. 4. & *Coac. Prænot.* II. 201.
2 Dolores in faucibus gracilibus strangulatorii, a capitis dolore originem trahentes, convulsorii sunt. *Coac. Prænot.* II. 197.
3 Quibus circa fauces irritamenta sunt, hi tumores circa aurem leniter erumpunt. *ibid.* 200.
4 Fauces modice exasperatæ & alvus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectantes, dolorosis: quę ex hi augescunt, difficilia sunt. *ibid.* 204.
5 Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurem & convulsiones efficiunt, *ibid.* 206.
6 Dolores parvi in acutis juxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit, non facile os contrahente, mentem emovent. Ex his phrenitici perniciose habent. *ibid.* 217
7 Fauces exulceratę in Febre, cum alio signo ex his quę difficilia sunt, periculosę sunt. *ibid.* 220.
8 In faucibus sonitus frequentes, cum salivæ sputatione. In his in somnis sudores, boni. *Hippocr.* I. *Prorrhet.* XV. 16.

19. *De Signis ex Deglutitione.*

I. *Definitio* Vid. *Tab. de Physiolog. p.* 9.
II. *Differentia.*
1 Alia est facilis, alia est difficilis &
2 Hęc vel cum dolore vel sine dolore contingit.
III. *Observationes.*
1 In Febribus derepente suffocari & deglutire non posse, citra tumorem, malum est. *Hippoc. Coac. Prænot.* II. 22.
2 Collum convertere non posse, neque deglutire, utplurimum lethale est, *ibid.*

3 Deglutitio violenta mala eſt. *ibid.* III.
4 Deglutitio læſa ob Paralyſin muſculorum ſemper curatu difficilior eſt, quam quæ ab eorum inflammatione originem trahit.
5 Si in morbis tam chronicis, quam acutis potulenta repente & cum ſonitu adſtantibus perceptibili incidunt quaſi in Ventriculum, utpl. lethale eſt ſignum.

20. *De Signis ex Appetitu.*

I *Definitio*. Vid. *Tab. de Phyſiolog. p.* 8
II. *Differentia*.
1 Alius eſt laudabilis.
2 Alius proſtratus.
3 Alius depravatus.
4 Alius auctus.
III. *Obſervationes*.
1 Appetitum conſtare, in quovis morbo bonum.
2 E contra appetitum in morbis præſertim chronicis prorſus proſtratum eſſe, malum eſt.
3 In morbo diuturno appetitus proſtratus & meracæ dejectiones, malum. 7. *aphor.* 6.
4 Non ſatietas, non fames, neque aliud quidquam bonum eſt, quod naturæ modum excedat. 2. *aphor.* 4.
5 A morbo belle comedenti, nihil proficere corpus, malum eſt. 2. *aphor.* 31.
6 In longis dyſenteriis appetitus proſtratus, malum: & cum febre, pejus. 6. *aph.* 3.
7 Appetitus inſolitus in morbis utpl. malus eſt & mentis emotionem indicat.
8 Interdum tamen inſigni cum deſiderio ingeſta alimenta remedii vim obtinent.
9 Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre ſuperveniente; cibi autem faſtidia ipſi accidant, hanc in utero gerere putato. 5. *aph.* 61.
10 Qui in principio morbi bene appetunt, poſtmodum vero cibos averſantur, morbo diutius torqueri ſolent.
11 Depravata appetentia, quæ Pica ſeu Malacia dicitur, in morbis chronicis mala. *Riverius.*
12 Sitis præter rationem ſoluta in acutis morbis, mala eſt. I. *Prorrhet.* VII. 7.
13 Sine ſiti eſſe tum in Pleuritide, tum in omnibus circa pulmonem morbis, bonum. *Coac. Prænot.* III. 156.
14 Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur, non ſitiunt, non ceſſant, priuſquam ſitierint. 4 *aphor.* 19.
15 Sitis ſine cauſa manifeſta aucta, diſpoſitionem ad ſtatum præternaturalem indicat.
16 Sitis inexhauſta, quæ nullo potu expleri poteſt, mala. *Riverius.*

21. *De Signis ex Senſibus externis & internis.*

I. *Definitio*.
II. *Differentia*: Vid. *Tabula de Phyſiologia p.* 12.
III. *Obſervationes*.
1 Sonitus aurium cum viſus hebetudine & narium gravedine mentem emovet & ſanguinem profundit. *Hippoc. Coac. Prænot.* II. 69.
2 Quibus ſurditas cum capitis gravitate & præcordii intenſione & ad ſplendorem turbatio, ſanguinem profundit. *ibid.*
3 Tinnitus in acutis & ſonitus in auribus lethale. *ibid.*
4 In febre acuta aures obſurdeſcere, furioſum eſt. *ibid.*
5 Valde ſurdi in accipiendo tremuli, linguam reſoluti, torpidi, malum. *ibid.*
6 Accedente ægritudine ſurditas & urina ſubrubicunda ſubſidentiam non habens, ſed id, quod in medio innatat, mentem emovet. *ibid.*
7 Surditas, quæ in acutis critice fit, bona eſt. Mala eſt, quæ per intervalla in acutis obſervatur & quæ citra criſin evenit. *VValdſchmid.*
8 Sonitus & tinnitus aurium in puerperis peſſimi. *ibid.*
9 Qui citra febrem, aurium tinnitibus, capitis doloribus aut tenebricoſa vertigine & votis tarditate, manuumque ſtupore tentantur, in iis aut ſideratio nem, aut morbum comitialem, aut etiam oblivionem ſperare oportet. *ibid. ex Hippocr.*
10 Capitis concuſſiones & aurium ſonitus ſanguinem effundunt, aut mulieri menſes deducunt, tum alias, tum, ſi juxta ſpinam ardor conſequatur. *Hippoc. Coac. Prænot.* II. 15. 16.
11 Viſum aut auditum per ſomnum læſa habere, morbum circa caput ſignificat. *Hipocr. de Inſomniis.* XII 11.
12 In febre non intermittente, ſi labium aut ſupercilium aut oculus aut naſus pervertatur, ſi non videat, ſi non audiat, corpore jam debili exiſtente, quicquid horum fiat, in propinquo mors eſt. 4. *aphor.* 49.
13 Si poſt Phrenitidem, aut gravem alium capitis morbum ſurditas ſuccedat priore morbo ceſſante, aut allevato & facultate non debilitata, bonum. *Riverius.*
14 In ardentibus & aliis febribus, quibus colli dolor & temporum gravitas & caligo vertiginoſa circa oculos, aut etiam præcordiorum diſtentio non cum dolore fit, his ſanguis per nares erumpit. *Hipp. l. Epidem. Sect.* II. 98.
15 Olfactus in extrema virium debilitate ſi perit, mortem inſtantem indicat.
16 Si omnia fœtida apparent, indicat vel ulcus narium aut partium vicinarum, aut humorum corruptorum in Ventriculo copiam, aut ſanguinis interdum inſignem corruptionem.
17 Cibos & potus atque medicamenta oblata putria atque graveolentia videri, malum. *Riverius.*
18 Torpores & Senſus ſtupiditates, præter morem contingentes, futuræ ſiderationis ſignum ſunt. *Hippoc. Coac. Prænot.* III. 315.
19 In omni morbo mente valere, & bene ſe habere ad ea, quæ offeruntur, bonum eſt: contrarium vero malum. 2. *aphor.* 33.
20 Prædebilitatorum deſipientiæ peſſimæ ſunt. *Hippocr. I. Prædict.* I. 9.
21 In bilioſis meracis alvi egeſtionibus rari circa latus dolores deſipientiam ſignificant. *ibid.* III. 7.
22 Mentis perculſiones cum voce clangoſa, linguæ convulſiones tremulæ & voces tremulæ evadentes, mentem alienant. *ibid.*
23 Deliria circa neceſſaria peſſima ſunt. *Hippoc. Coac. Prænot.* I. 141.
24 Deliria cum ſopore convulſoria ſunt. *ibid.* 123.
25 Mente moti, acute inſuper febrientes phrenitici fiunt. *ibid.* 138.
26 Mentis emotiones modice feroces, ferinæ ſunt, ſed & convulſiones ſignificant. *ibid.* 124.
27 Deſipentię cum riſu oborientes, ſecuriores ſunt: cum ſtudio vero ſerio, periculoſiores. 6. *aphor.* 53.
28 Dentes collidere aut ſtridere, quibus non familiares id eſt a pueris, furioſum ac lethale eſt. *Coac. Prænot.* II. 151.
29 Quibus in febribus ardentibus tremores facti fuerint, mentis emotio ſolvit. 6. *aphor.* 26.
30 Ex plaga in caput, ſtupor aut delirium, malum. 7. *aphor.* 14.
31 In principiis febrium, ſi delirium acceſſerit, periturum hominem ſciendum eſt. II. *Prorrhet.* XIII. 9.
32 Ex ſanguinis fluxu aut nimio potu aut volvulo delirium, malum. *ibid.* 7. 9. & 10.
33 Ubi in febre non intermittente, difficultas reſpirandi & delirium fit, lethale eſt. 5. *aphor.* 50.
34 Ubi ſomnus delirium ſedat, bonum eſt. 2. *aphor.* 2.
35 Ex vigilia convulſio aut delirium malum. 7. *aph.* 18.
36 Delirium in ſpiritu, ſingultu & ſudore lethale eſt. *Coac. Prænot.* I. 150.
37 Oblivio ſubito exorta, mala eſt. Oblivio poſt Epilepſiam vel Apoplexiam, peſſima. *VValdſchmid.*
38 Delirii minus periculoſi ſigna ſunt, ſi fit cum riſu & abſque ferocia, ſi habeat intervalla, ſi leve fuerit, ſi vires conſtent, & ſi ſomnus ſuperveniat.
39 Ignorantia cum rigore, malum. Malum item oblivio. *Hipp.* I. *Prorrhet.* VIII 3. 4.
40 In Phrenitide ſubitanea reſipiſcentia, febre acuta perſeverante, & nulla criſi pręgreſſa, mortem in propinquo eſſe ſignificat. *Riverius.*
41 Phrenitis Lethargo ſuccedens, ſalutaris. *ibid.*

22. *De Signis ex Motu voluntario & Decubitu*

I. *Definitio*: Vid. *Tab. de Physiolog. p. 13.*

II. *Observationes*

1 In quovis morbo, si æger facile surgat & erigat se; si de latere in latus facile convertatur salutare; si contra, vix sese commovere possit, malum. *Riverius ex Coac.* III. 347.

2 Multa corporis jactatio, anxietas & inquietudo in febre acuta, mala. *ibid.*

3 Spontaneæ lassitudines morbos denunciant. 2. *aphor.* 5.

4 Gravitas totius corporis, & manuum ac pedum, mala est. *Hipp. Coac. Prænot.* III. 348.

5 Decubitus optimus est, velut qui sanus solitus fuit. *ibid.*

6 At supinum jacere cruribus extentis, bonum non est. *ibid.*

7 Si vero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. *ibid.*

8 Lethale autem est & hiare & dormire semper & crura supine jacentis valde incurvata esse ac complicata. *ibid.*

9 In ventrem autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delirium significat, & dolores circa ventrem. *ibid.*

10 At pedes nudos habere & manus, si quis non vehementer calidus sit, & crura disjecta, malum est; anxietatem enim significat. *ibid.*

11 Erectum sedere velle, malum est in acutis, pessimum autem in peripnevmonicis ac pleuriticis. *ibid.*

12 Perniciosum etiam est, pervolvere se ad margines lecti, ac primum pedes excludere, deinde corpus erigere, & nisi cohibeantur, vel excidere, vel surgere. *Riverius ex Hollerio.*

13 Manus quæ in febribus acutis, aut peripnevmonicis, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur & frustra venantur, & festucas legunt, & floccos de vestibus evellunt, & de pariete paleas detrahunt, eæ omnes malæ sunt. *Hippocr. Prognost.* IV. 10.

23. *De Signis ex Somno & Vigiliis.*

I. *Definitio*: Vid. *Tab. de Physiol. pag.* 13.

II. *Differentia.*

1 Somni, qui est
 a Vel nimius vel paucus.
 b Vel sæpius interruptus & insomniis turbatus.

2 Vigiliarum, quæ sunt
 a Vel immoderatæ.
 b Vel continuæ.

III. *Observationes.*

1 Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum. 2. *Aphor.* 3.

2 Quo in morbo somnus laborem facit, lethale: si vero somnus juvet, non est lethale. *ibid.* 1.

3 Ubi somnus delirium sedat, bonum. *ibid.* 2.

4 Somni profundi, non turbulenti, firmam judicationem significant. *Hippocr. Coac. Prænot.* I. 220.

5 Somni soporosi & perfrigerationes perniciosæ sunt. *ibid.* II. 41.

6 Somnus multus in faucibus exasperatis convulsorius. 1. *Prorrhet.* xv. 5.

7 Quibus bibendi appetentię, noctu valde sitientibus si obdormierint, bonum est. 5. *aphor.* 27.

8 Oculorum rectitudo in morbo acuto & motus velox & somnus turbulentus & vigiliæ & quandoque sanguinis e naribus stillationes, nihil boni. *Coac. Prænot.* II. 137.

9 Exitiosum est, ubi ægrotus ore hiante assidue dormit. *Waldschmid. ex Hippocr.*

10 Sopor in principio morbi malus est. *ibid.*

11 Somnus comatosus in febre acuta perniciosus. *River.*

12 Si quis in laboriosa febre obstupescat, & veluti catoche afficiatur, morbo laborat pessimo. *Ibid. ex Hipp.*

13 Excitationes a somno, quæ cum pavore fiunt & turbulentia, periculosæ. *ibid.*

14 Si per somnum candidæ partis oculorum demissis palpebris aliquid apparet, nec alvi fluor, nec inedia in causa est, nec ita æger dormire consuevit, vitiosum indicium, lethaleque admodum est. *Ibid. ex Galeno.*

15 Vigiliæ in acutis, exceptis iis, quæ instantem mutationem criticam comitantur, malæ sunt. *Waldschm.*

16 Vigiliæ immoderatæ in juvenibus magis periculosæ, somni vero in senibus. *Riverius.*

17 Quicunque ægrotantes neque noctu neque interdiu dormire possunt, valde periclitantur.

18 Ex vigilia convulsio aut delirium, malum. 7. *aph.* 18.

19 Insomnia in phrenitide evidentia, bona sunt. *I. Prorrhet. I. 6. & Coac. Prænot. I.* 132.

20 Quæcunque insomnia mens hominis in noctem per somnum offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac justa in re per diem facta sunt, aut de quibus consilium initum est: hæc homini bona sunt, quæ vero contrario modo se habent, turbationem in corpore significant. *Hippocr. de Insomniis III.* 1.

21 In eo, qui periculose ægrotat, insomnia mortuorum, sepulchrorum, & sacerdotum, futuram mortem prænuntiant. *Riverius.*

24. *De Signis ex Abscessibus.*

I. *Definitio*: Abscessus sunt tumores, materiam purulentam ex suppuratione ortam in se continentes, varia signa in morbis præbentes.

II. *Differentia.*

1 Respectu *magnitudinis*, alii sunt magni, alii parvi.

2 Respectu *sensus*, alii sunt dolorifici, alii vero indolentes.

3 Respectu *coloris*, alii sunt rubicundi, alii pallidi &c.

4 Respectu *loci*, alii post aures, alii in inguinibus &c. generantur.

III. *Observationes.*

1 Si abscessus post signa coctionis in partibus remotioribus erumpunt & cito suppurantur, boni sunt, & contra.

2 Omnes abscessus minores & in acumen elevati, boni sunt: qui vero contrario modo se habent, mali.

3 Quo laudabilius est pus, quod ex suppurato abscessu fluit, eo magis sunt salutares abscessus & contra.

4 Omnes abscessus morbum non alleviantes, in principio statim apparentes, aut cito regredientes, mali sunt.

5 In febribus abscessus, qui non solvuntur ad primas judicationes, morbi longitudinem significant. 4. *aphor.* 51.

6 Urinæ in abscessibus retro aures cito & modice maturescentes, malæ sunt. *Coac. Prænot. II.* 92.

7 Abscessus circa aurem in morbis diuturnis suppurati, non valde albo & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. *ibid.*

25. *De Signis ex Hæmorrhagiis.*

I. *Definitio:*

II. *Differentia.* Vid. *Praxis Specialis.*

III. *Observationes.*

1 Hæmorrhagiæ narium in acutis die critico in junioribus sufficiente quantitate contingentes salutares sunt: in adultis vero & trigesimum annum supergressis raro bonæ sunt.

2 Hæmorrhagiæ narium in principio morbi apparentes malę sunt.

3 Melancholicis & nephriticis Hæmorrhoides supervenientes bonum.

4 Syderatis, si Hæmorrhoides accedant, utile est. *Coac. Prænot. III.* 318. Plura de Hæmorrhagiis Vid. *in Praxi Spetiali.*

FINIS THEORIÆ.

FUNDAMENTORUM MEDICINÆ THEORETICO PRACTICORUM PRAXIS GENERALIS

Complectens METHODUM MEDENDI CUM PHARMACIA, CHIRURGIAM ET DIÆTAM.

PRAXIS GENERALIS PARS I.

De METHODO MEDENDI.

De Methodo Medendi in genere.

I. *Definitio*: Methodus Medendi, quam etiam Therapevticam, sive Therapiam & Praxin Generalem vocant, est pars Medicinæ principalis, quæ tradit modum per indicationes juvantia, summis morborum causis opponenda, inveniendi.

II. *Differentia*.

1 Alia est *Generalis*, quæ tantum generales & summas morborum causas respicit, & monstrat quomodo per debita auxilia & media causis illis occurri possit.

2 Alia est *Specialis*, quæ docet modum speciales morbos necessariis & convenientibus remediis tractandi.

3 Alia est *Specialissima*, quæ individua certis morbis laborantia respicit, & viam monstrat, quomodo specialium circumstantiarum in individuo occurrentium intuitu, auxilia & remedia applicari debeant. Cum vero specialis & specialissima Methodus ad Praxin specialem pertinent, h. l. tantum de Methodo Generali agemus.

III. *Fundamentum* est

1 *Experientia*, a qua originem traxit fere tota Medicina: dum homines non solum Naturæ methodum in morbis observarunt, sed & post varia tentamina, sæpiusque reiterata experimenta, hæc vel illa remedia in morbis proficua & in certis affectibus specifica deprehenderunt. Huic E. experientiæ tanquam firmissimo fulcro innititur Medendi Methodus.

2 *Ratio*: quæ experientiæ debet esse comes; Hęc tamen firmis & veris Naturæ principiis imbuta sit necesse est, alias facile committuntur errores.

3 *Analogismus*: Si Medicus Practicus vel a simili concludit ad similem, vel ad congenerem affectum, v. g. Paulus laboravit Febre tertiana intermittente & ipsi profuerunt Salia neutra in larga quantitate exhibita, E. etiam proderunt Johanni eodem morbo laboranti: aut hoc vel illud prodest in Podagra E. etiam proderit in Calculo.

IV. *Regulæ & Cautelæ Practicæ*.

1 Medicus esto Naturæ minister non magister: motus & intentiones Naturæ imitetur & juvet, raro maturare & corrigere audeat.

2 Nunquam moveat, seu etiam motum exstimulet, nisi materia sit mobilis & viæ expeditæ.

3 Si Natura materiæ morbificæ emotionem jam intendit, aut plane suscepit, caveat, ne superaddito stimulo fiat nimium.

4 Facilius est motus in solidum supprimere, quam moderari.

5 Specifica, ut & evacuationes particulares non adhibeat, nisi præmissis universalibus, hoc est, institutа antea, ubi opus, Venæsectione, Catharsi, sudatione &c. non vero his omnibus simul in omnibus individuis.

6 Experientiæ semper potior habenda est ratio in Praxi, quam rationis ipsius, quare hæc illam semper sequatur: cum ratione tamen omnia applicentur.

7 In Analogismo probe caveatur, ne nimium extendatur, alias enim facile lapsus fit ad nudam Empiriam.

De Indicationibus, Indicantibus & Indicatis.

I. *Definitio*.

1 *Indicationes* sunt certæ regulæ aut conclusiones, quæ Medico quid agendum sit monstrant.

2 *Indicantia* sunt res vel secundum vel prェter naturam, quæ vel sui conservationem vel remotionem postulant.

3 *Indicata* sunt ipsa auxilia & remedia per indicationes detecta, quæ vel conservando vel alterando vel removendo agunt.

II. *Differentia*.

1 *Indicationum*, quarum

a Alia est *Vitalis*, quæ virium conservationem respicit.

b Alia est *Curatoria*, quæ morbi remotionem & curationem postulat.

c Alia est *Præservatoria*, quæ morbi causam respicit.

2 *Indicantium*, quæ sunt,

a Vires, quæ conservari debent.

b Morbus.

c Causa Morbi, quæ removeri & prェservari debent.

3 *Indicatorum* sive auxiliorum, quorum alia sunt

a *Diætetica*, h. e. prudens regimen non solum circa cibum & potum, sed & calorem, & refrigerationem per vestimenta & stragula, aut concalefactiones conclavium, moderandum, item admonitiones & consilia pro refrænandis, aut evitandis Animi commotionibus patheticis.

b *Chirurgica*, v. g. Venæsectio, Scarificatio, Hirudines, Setacea, Fonticuli, Vesicatoria, Frictiones, Pediluvia, quin omnes actiones manuales, Deligationes, Repositiones artuum, Incisiones, Trepanatio, Cataractæ depositio, Paracentesis.

c *Pharmacevtica*, seu stricte sic dicta *Medicamenta*, quę respiciunt.

α *Materiam morbificam* ejusque

1 *Correctionem*, ut Alterantia

2 *Eliminationem*, ut Evacuantia, Diuretica, Diaphoretica, Salivantia, Emmenagoga.

β Motus quoslibet

1 *Exstimulant* pleraque jam enumerata Evacuantia, item Analeptica & Confortantia, ut & Aphrodisiaca &c.

2 *Cor-*

2 *Corrigunt* & *sedant* specifica, Anodyna, Paregorica.

III. *Regulæ & Cautelæ Practicæ:*

1 Nisi quis veris Pathologiæ principiis imbutus sit, nunquam veras formabit Indicationes, & hinc non potest non falsa sequi Medendi Methodus.

2 Indicatio præservatoria, quoniam virium conservationem respicit, primum semper occupare debet locum.

3 Præsentibus contra indicantibus semper respiciendum est ad id, quod magis urget, Indicans scil. vel contra indicans.

4 In omni morborum curatione Medicus probe attendat, ut tuto, cito & jucunde curet, quo fine poriri poterit.

a Si in genere ab omnibus vehementioribus remediis abstinet.

b Si Naturæ methodum sequitur, & salutarem ejusdem conatus non supprimit.

c Si juxta 1. *Aphor* 22. & 24. non cruda sed cocta & turgescentia purgat, & in acutis affectibus validioribus remediis non nisi summa urgente necessitate utitur.

d Si fractis jam viribus, Venæsectionem & evacuantia vitat.

e Si præsentem Plethoram mature imminuit.

f Si in copia remediorum non excedit.

g Si remedia morbo convenientia continuat, & singulis diebus ea non variat.

h Si in corporibus plethoricis & cacochymicis a fortioribus commoventibus abstinet.

i Si suavia medicamenta, dosi parva & pauca, morbo tamen debellando sufficientia, ægrotis propinat.

k Si, quantum quidem possibile animi tranquillitatem ægroto conciliare studet. Ut alia silentio prætereamus.

PARTIS I.

SECTIO I.

De Evacuatione Humorum.

I. *Definitio.* EVacuatio humorum est eorundem per certa & convenientia loca eductio, eum quidem in finem a Naturæ ministro per certa exhibita remedia instituta, ut remotis causis materialibus eo citius sanitas labefactata restitui possit.

II. *Differentia.*

1 Alia fit per incisionem Vasorum & cutis, ut sanguis evacuetur, quale quid contingit in *Venæsectione*, *Scarificatione* & *Hirudinum* applicatione.

2 Alia fit per remedia, ut consuetæ sanguinis evacuationes revocentur.

3 Alia est evacuatio, quando *sanguis extravasatus*, aut *pus collectum* educitur.

4 Alia instituitur per alvum, quæ stricte vocatur *Purgatio*, & remedia hancce efficientia, *Purgantia:* quorsum etiam pertinet evacuatio per *Clysteres*.

5 Alia fit per superiora sive per *Vomitum*, cui scopo inserviunt *Emetica* sive *Vomitoria*.

6 Alia fit per *vias urinarias*, & audit *Diuresis*, remedia vero eidem inservientia *Diuretica*.

7 Alia vero per habitum corporis instituitur, quam *Diaphoresin*, remedia vero *Diaphoretica* vocant.

8 Alia fit per *ductus salivales*, quæ est vel *universalis*, uti in *salivatione Mercuriali*, vel *particularis*, qualis instituitur per *Apophlegmatizantia*.

9 Alia fit per *Nares*, per remedia scil *Errhina* & *Ptarmica*.

10 Alia evacuatio fit per *Pectus* ope scil. remediorum *expectorantium*. De quibus singulis jam seorsim agemus.

11 Alia fit lente per *Vesicatoria*, *Fonticulos* & *Setacea*.

1. *De Plethoræ imminutione per Venæsectionem.*

I. *Definitio.* VEnæsectio est evacuatio artificialis eum in finem a Chirurgo instituta, partim ut sanguis in corpore abundans imminuatur, partim ut ad alia loca derivetur, vel a partibus revellatur.

II. *Differentia.*

1 Alia est simpliciter *Evacuatoria*, quando scil. Plethoram tantum imminuendi animus est, & hæc est vel larga, vel mediocris, vel parva.

2 Alia est *Revulsoria*, quando sanguis in locis a parte affecta admodum remotis mittitur, v. g. urgentibus affectibus capitis, in pede.

3 Alia est *Derivatoria*, quando in vicina partis affectæ instituitur, v. g. in Pleuritide in brachio, aut in Angina in venis raninis.

III. *Indicans.*

1 Primarium est *Plethora* sive abundantia sanguinis, quæ omnium citissime per Venæsectionem imminuitur.

2 Secundarium *Spissitudo*, quatenus remota portione sanguinis reliquus eo facilius motu cordis propellitur, & hinc spissitudinem amittit.

3 Congestiones sanguinis in variis partibus factæ.

4 Hæmorrhagiæ interdum nimium urgentes, ubi revulsoria Venæsectio insignem habet usum. Reliqua *vid. infra de usu V. S.*

IV. *Tempus:* quod est

1 Electionis, quod est vel vernum vel autumnale, ubi præservationis gratia in subjectis, quæ eam ferre possunt instituitur: quo tempore etiam eligatur matutinum tempus diei serenæ, jejuno ventriculo, luna vel decrescente vel tempore Novilunii.

2 Necessitatis, quod nullum alligatum est legibus, unde præsente necessitate in affectibus Venæsectionem admittentibus omni etiam tempore instituitur sanguinis missio.

V. *Locus.*

1 *Brachium*, in quo ordinarie aperitur *Mediana*, nonnunquam vero *Cephalica*, interdum *Basilica* circa juncturam humeri ac brachii, in manu vero inter digitum minorem vena *Salvatella*.

2 *Pedes*, in quibus utpl. *Saphena* secatur.

3 *Caput*, ubi vel *vena frontis*, vel *raninæ* sub lingua secantur.

VI *Usus*

1 Venæsectionis usus insignis est in Plethora tam simplici, quam cum spissitudine conjuncta, a quacunque causa orta.

2 In Hæmorrhagiis suppressis, aut non legitime succedentibus.

3 In Hæmorrhagiis nimiis metuendis præservationis, in præsentibus vero revulsionis gratia.

4 In doloribus congestoriis & spasticis, magis tamen præservationis, quam curationis gratia, interdum tamen urgentibus doloribus in ipso quoque paroxysmo cum fructu instituitur.

5 In præoccupandis Inflammationibus, majores congestiones facile excipientibus, quacunque etiam in corporis parte fiant.

6 In Convulsionibus, Epilepsia & defectibus motuum cum Hæmorrhagiis suppressis & Plethora connexionem habentibus.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Quamvis Venæsectio summe sit utilis, abusus tamen quam maxime vitandus est, quatenus corpus per eam insigniter debilitatur & morbi multi pervertuntur.

2 Si partes inferiores laborant, Venæsectio in partibus superioribus utilis est, & contra, si superiores affliguntur, Venæsectio in pede.

3 In infantili & puerili ætate non facile suadenda est Venæsectio, quoniam per alia media incommoda a Plethora facile & præcaveri, & tolli possunt.

4 Hec etiam senibus temere Vena secetur, nisi consuetudo, status Plethoricus, aut aliæ circumstantiæ sanguinis missionem suadeant.

5 Gra-

5 Gravidæ Plethoricæ Venæsectionem etiam repetitam optime ferunt; imo in principio graviditatis instituta, omnia illa incommoda gravidas affligentia, præcavet & tollit. Interim tamen Medicus circumstantias omnes bene ponderet prius, quam sanguinis evacuationem suadeat.

6 Venæsectio in pede facillime ad abortum disponit, quare fugienda est in gravidis,

7 Venæsectio in nullâ febre qua tali & jam formata absolute necessaria aut utilis est, nisi corpora sint summe Plethorica, ac Venæsectioni, in principio morbi institutæ, statim subjungantur Diaphoretica, atque regimine conveniente motus febriles in ordine conserventur.

8 Multo minus usum habet, in malignis febribus, petechialibus, hungaricis, epidemicis & contagiosis, vid. *D. D. Stahlii Dissert. de V.S. Patrocinio p.* 35.

9 In quovis morbo Venæsectionem admittente consultius est eam, vel in principio, vel in declinatione morbi adhibere, aut extra paroxysmum ad præservationem præscribere.

10 Venæsectio in statu dolorum congestoriorum & spasticorum instituta, sæpius quidem prodest, sed paroxysmi postea citius & gravius redeunt, ac non nisi secta vena iminuuntur.

11 Venæsectioni raninarum in Angina semper præmittatur Venæsectio larga in pede.

12 Quantitatem sanguinis emittendi determinat subjectorum conditio: in sensibilioribus pauca quantitas sufficit, in aliis vero largior.

13 Venæsectio magis convenit subjectis vasis amplioribus præditis, quam aliis.

2. *De Sanguinis Evacuatione per Scarificationem.*

I. *Definitio.* Scarificatio est actio Chirurgica, eum in finem instituta ut sanguis e porosa partitm substantia per vulnuscula instrumento appropriato cuti inflicta, ope cucurbitularum extrahatur, & hinc stases & corruptiones sanguinis in porosis partibus præcaveantur.

II. *Differentia.*

1 Respectu incisionis: in alia enim vulnuscula tantum parva cuti infliguntur, in alia longæ incisiones juxta veteres, quos etiam Galli adhuc imitantur, fiunt.

2 Respectu loci, alia fit in pedibus, alia in brachiis, alia in dorso, alia in naribus juxta Ægyptios.

3 Respectu cucurbitularum, alia cum, alia sine cucurbitulis instituitur.

III. *Indicantia.*

1 Temperamenta Sanguinea & Phlegmatica, sive corpora succulenta multum sanguinis in poris habentia.

2 Scabies aliæque cutis efflorescentiæ e seri corruptione natæ.

3 Morsus animalium venenatorum, ut una cum sanguine pars veneni simul extrahatur.

4 Interdum quoque Palpitatio cordis, de qua insigne exemplum refert. *D. D. Stahlii in Dissert. de V. S. in pede p.* 25. & 26.

IV. *Modus.*

Scarificata per instrumentum appropriatum cute, imponitur cucurbitula, ex qua beneficio flammæ expulsus est aer, unde aer circumstans cutim premens, exprimit ex vulnusculis sanguinem in aere vacuam cucurbitulam.

V. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Si cucurbitula firmiter non adhæret, aut decidit, denuo exhibeatur flamma, donec adhæreſcat.

2 Repleta aliquo modo sanguine cucurbitula removeatur, ac evacuata denuo applicetur, donec sufficiens sanguis extractus fuerit.

3 Scarificationes minus prosunt subjectis siccioribus, quoniam parum sanguinis habent in porosa partium substantia, quare hisce Venæsectio magis est suadenda.

4 Si sanguis nimis est crassus, Scarificatio inutilis est, quia sanguis crassior per vulnuscula inflicta non profluit.

5 Quoad quantitatem cucurbitularum, vitetur excessus & ultra sex vel octo non applicentur.

6 Si sanguis nimis diu effluit, locus scarificatus inungatur oleo, ut hoc modo consolidatio promoveatur.

3. *De Sanguinis evacuatione per Hirudines.*

I. *Definitio.* Hirudines sunt animalcula reptilia oblonga, capite latiusculo & ore subrotundo, ac veluti calloso, aspero, dentibus instructo, prædita, in aquis degentia, quæ certis corporis partibus eum quidem in finem apponuntur, ut sanguinem ex iisdem sugant.

II. *Differentia.*

1 Aliæ sunt *benignæ*, quæ sunt longæ & tenues, capite minori præditæ, ex viridi flavescentes in dorso, in ventre vero parum rufescentes & hæ potissimum aquas fluentes incolunt.

2 Aliæ sunt *malignæ*, quæ caput habent magnum, colore sunt rufescentes, nigricantes aut valde fulvæ, & in dorso maculis lividis distinctæ: hæ potissimum aquas stagnantes & putridas inhabitant, & hinc in usum non trahuntur.

III. *Præparatio.*

Quamvis benignæ tantum in usum trahantur, non tamen statim post earum capturam sunt applicandæ, sed prius sunt exprimendæ, ut paluſtre & limosum illorum nutrimentum excutiatur, ac deinde per aliquot dies in aqua limpida sunt asservandæ, quo quicquid ipsis adhuc inest sordidi, ex ipsis elutrietur. Ne vero fame pereant, sanguine pullorum, agnorum, vitulorum &c. sunt nutriendæ: non tamen nimis sunt saturandæ, quo postmodum eo avidius sanguinem ex partibus, quibus applicantur, sugant: quare convenit, ut, si matutino tempore applicari debent, vesperi ex aqua eximantur, & in capsula asserventur, sic enim avide admodum sugunt.

IV. *Modus applicandi.*

Quoniam in sordidis & inquinatis locis non facile sugunt, pars prius madido linteo aut spongia abstergatur: aut, ut eo facilius sugant, lacte vel sanguine pars fricetur: postea vero digitis tantum nudis, aut ne in hos morsum suum deflectant, linteo prius obvolutis parti applicentur. Quod si vero loco specialissimo sunt admovendæ, v. g. venis hæmorrhoidalibus, commode frustulo arundinis, ex uno latere secundum longitudinem fisso, ita ut aperiri & denuo applicari possit, aut metallicæ cannulæ includantur, ac parti applicentur. Si vero locus, cui applicari debent, latioris est ambitus, in cucurbitula vitrea admoventur. Relinquuntur autem tam diu, donec sufficientem sanguinis copiam suctione extraxerint, quod, si vero unica non sufficiat, & hæcce sanguine plena decidat, aliæ ei substituendæ sunt, aut etiam prima relinquitur, & cauda ei præciditur, sic enim omnis sanguis per caudam effluit, & ita unica sanguinis tot, quot aliæ tres vel quatuor exsugunt.

V. *Usus.*

1 *Generalis.*

Ut Plethora, quam alias Venæsectio atque Scarificationes imminuere solent, pariter per eas imminuatur.

2 *Specialis.*

Ut sanguis etiam ex iis partibus, ubi Venæsectio & Scarificatio institui nequit, evacuetur, & morbi etiam magis quam per prædictas evacuationes imminuantur: ita plures affectus (*Tinea* scil. cum roseo cutis tumentis colore, *pustulæ faciei* inveteratæ, *Phrenitis* ex retentis lochiis, *Epilepsia* ex eadem causa, *Dolor capitis* rhevmaticus, *Dolor temporum*, *Melancholia*, *Vertigo*, *Linguæ anginodes* intumescentia, *Apoplexia*, *Ophthalmia*, *Dolor dentium*, *Gutta rosacea*, *Angina*, *Lienis durities*, *Quartana*

tana &c. curati fuerunt. *Vid. D.D. Sthalii Differt. de Sanguisugarum utilitate.*

3 *Specialissimus.*

Ut sanguis ex vasis Hęmorrhoidalibus extrahatur: unde in Hęmorrhoidibus non succedentibus, aliisque cum hisce arctam connexionem habentibus affectibus v. g. *Malo Hypochondriaco*, *Lenis obstructione*, *Doloribus rheumaticis*, *Malo Ischidiaco*, *Podagra &c.* optimum ferunt auxilium: Uti id pluribus exemplis probavit *D.D. Stahlius l.a.*

4. *De Evacuatione humorum per Purgationem.*

I. *Definitio.* PUrgatio est evacuatio artificialis, eum in finem per remedia purgantia excitata, ut humores superflui serosi, mucosi, biliosi &c. tam in primis viis, quam in ipsa sanguinis Massa hęrentes evacuentur, atque hoc ipso humorum laudabilis status restituatur.

II. *Differentia.*

1 Alia est *lenis*, quando tantum lenia laxantia aut lubricantia ac alvum reserantia, exhibentur.

2 Alia est *media*, quando paulo fortiori stimulo alvus per proprie sic dicta purgantia referatur.

3 Alia est *fortissima*, quando per remedia drastica humores magno impetu e corpore expelluntur.

4 Alia una vice contigit, alia vero successive fit, quam *Purgationem per epicrasin* vocant.

III. *Indicantia.*

1 Abundantia seri generalis sui remotionem & imminutionem postulans.

2 Varii humores recrementitii partim a bile, partim ab aliis humoribus ad intestina depositis orti, in primis viis hęrentes & digestiones varie turbantes.

IV. *Tempus:* quod est

1 *Commoditatis*, quando purgantia tempore verno & autumnali pręservationis gratia assumuntur, ut humores inutiles ęstivo, vel hyemali tempore collecti, removeantur.

2 *Necessitatis:* quod nullas habet leges: quare si necessitas urget, quovis tempore purgatio institui poterit.

V. *Remedia:* quę sunt vel Lenientia, vel Purgantia stricte sic dicta; hęc vero sunt vel mitiora, vel fortiora.

1 Lenientia.

Cryst all. Tart. a ʒj. ad ʒiij.
Sal Tart.
Tart. tartariz.
Tart. vitriolat.
Ter. fol. Tart.
Arcan. dupl.
Nit. ♀iat.
} a ʒß. ad ʒiß.
Sal cathart. amar. a ʒij. ad ʒvj.
Polychrest. a ʒß. ad ʒj.
Decoct. prunor.
Passular. ab ℥ij. ad ℔ß.

2 Purgantia.

Magnesia alba. a ʒß. ad ʒiß.
Manna ab ℥j. ad ℥ij.
Manna liquida. ab ℥ij. ad ℥iv. *per se*, *cum aliis ad.* ʒvj. ℥j.
Tamarindi. ab ℥j. ad ℥iij. *in decocto*
Cassię. eadem dosis.
Pulpa Tamarind. ab ℥j. ad ℥ij.
Liquor. aperit. miner. ab ℥ij. ad iv.
Rhabarbarum. a ʒß. ad ʒj. *per se*, *majori dosi in Infusis.*
Folia Sennę. raro per se in pulvere, *frequentius in Infusis* a ʒij. ad ℥j.
Agaricus a ʒj. ad. ʒij. iij. *in Infusis.*
Aloe.
violata.
rosata.
) a ℈ß. ad ℈j.
Extract. Aloes gummos. eadem dosis.
Jalapa. a gr. xv. ad ʒß.
Resina Jalapę
Scammonii.
) a gr. v. ad xv.
Diacyd. Luc. Jalap. a ʒij. ad ℥ß.
Specif. Jalap. a ℈j. ad ʒß.
Pulv. Carnach. a ℈j. ad ʒß.
Essent. Jalap. a ʒj. ad ʒij.
Mechoacanna. a ℈j. ad ℈. ij.
Helleb. niger. a ʒj. ad ℥ß. *in Infusis.*
Extract. Hell. nigr. ℈ß. ad Әj. *in Pilulis.*
Colocynth. a gr. j. ad iij. *stimuli loco.*
Panchymag. Croll. a ℈ß. ad ℈j.
Pulvis laxans Hall. a gr. xv. ad gr. xxv.
Essent. Antihypoc. Hall. gutt. 40. *singulis duabus horis*, *usque dum purget sufficienter.*
Sirup. de Cichor. cum rhabarb.
rosar. solut.
de spina cervina.
de pomis laxat.
Flor. Persic.
Violar.
} ab ℥ß. ad ℥iß. *edulcorationis gratia.*

VI. *Formulę Remediorum* & quidem

1 Pulverum

℞. *Rhabarb. elect.* ʒß. ℈ij. *D. pro una dosi.*	℞. *Pulv. Jalap.* ℈. j. *Tart. Vitriolat.* ℈ß. *M.*
℞. *Rhabarb. elect.* ʒß. *Resin. Jalap. gr.* iij. *Sal Absint. gr.* viij. *M.*	℞. *Pulv. Jalap. gr.* xv. *Ref. Scammon. gr.* iij. *Sal tartar.* viij. *M.*
℞. *Tart. Vitriolat.* ʒß. ʒj. *S. pulvis digestivus pro una dosi.*	℞. *Specif. Jalap. vel Pulv. Cornach. gr.* xxv. *D. pro dosi.*
℞. *Tart. Vitriolat.* ʒß. *Ref. Jalap. gr.* v. *M.*	℞. *Magnes. alb.* ℥ß. *div. in* 4. *p. eq. D. mane & vesperi dosis.*
℞. *Pulv. lax. Hall.* ℈j. *D. pro* 1. *dosi.*	

2 Bolorum.

℞. *Conserv. rosar.* ʒj. *Spec. Jalap. gr.* xv. *Ref. scammon. gr.* iij. *Tart. Vitriolat. gr.* vj. *Sir. ros. sol. q. s. M. F. Bolus.*	℞. *Conf. Fl. Persic.* ʒj. *Spec. Jal. gr.* xxiv. *Sir. ros. sol. q. s. M. F. Bolus: S. ut antea.*
	℞. *Conserv. ros.* ʒj. *Pulv. Cornach. gr.* xxiv. *Sir. Fl. Persic. q. s. M. F. Bolus.*
℞. *Conf. gratiol.* ʒj. *Pulv. Jal. gr.* xv. *Resin. scammon. gr.* iij. *Cryst. Tart. gr.* viij. *Sir. fl. Pers. q. s. M. F. Bolus.*	℞. *Conf. ros.* ʒj. *♀. dulc. gr.* xviij. *Ref. Jal. gr.* ij. *Sir. fl. Pers. q. s. M. F. Bolus.*
℞. *Conserv. ros.* ʒj. *Pulv. Rhab. el.* ʒß. *Sir. ros. sol. q. s. M. F. Bolus.*	℞. *Conf. fl. Persic.* ʒi. *Pulv. Rhab. el.* ʒß. *Ref. Jal. gr.* iij. *Sir. ros. sol. q. s. M. F. Bolus.*

3 Electuarium.

℞. *Pulp. Tamarind. Passul.* ā. ℥j. *Diac. luc. Jal.* ʒvj. *Specif. jal.* ʒj. *Sir. de pom. lax.* ℥ß. *M. F. Elect. D.* ʒij. iij.	℞. *Pulp. Tamarind. Rob. junip.* ā. ʒvj. *Diac. luc. jal.* ℥ß. *Tart. Vitriolat.* ℈ij. *Sir. d. Cich. c. Rhab.* ℥ß. *f. q. s. M. F. Elect.*

4 Pilularum.

℞. *Extr. Aloes gumm.* ℈j. *Colocynth. gr.* iij. *Sal Tart. gr.* vj. *Essent. Absynth. q. s. M. F. pilulę ad pond. gr.* ij.	℞. *Extr. Rhab. gr.* xv. *Resin. scammon. gr.* iv. *Tart. Vitriolat. gr.* viij. *Elix. p. p. q. s. M. F. Pilulę.*
℞. ♀ *dulc.* ℈j. *Resin. jalap. gr.* iij. *Mic. Pan. alb. q. s. M. F. Pilulę* Ɲ. 8. *pro una dosi.*	℞. *Extr. Panchym. Croll.* ℈j *♀. dulc. gr.* xxiv. *Resin. scammon. gr.* iv. *Essent. succin. q. s. M. f. Pilulę pro* 2. *dos.*

5 Infusorum.

℞. *Fol. Sennę s. st.* ʒiij. *Rhab. el.* ʒj. *Sal Tart.* ʒß. *Infund. per noct. in s. q.* Δ *s. Colat.* ℥v. *adde Sir. de pom. lax.* ℥ß. *M.*	℞. *Flo. Sennę s. s.* ℥ß. *Sal Tart.* ʒß. *Aq. s.* ℥vj. *inf. per noct. Colatur. adde Sir. ros. solut.* ℥ß. *M. D. in calide.*
℞. *Folior. Sennę s. s.* ʒiß. *Fl. cent. min. Mß. Rhabarb. elect.* ʒij. *Cort.* ☉*nt.* ʒß. *Tart. tartarizat.* ʒj. *Incis. Infund. in Aq. s.* ℥vj.	℞. *Rad. Cichor. Onon.* ā. ʒij. *Summit. Cent. min.* mß. *Fol. Sennę s. s.* ℥j. *Rhabarb. elect. Fibr. Helleb. nigri* ā. ʒij. *Sal Tart.* ʒiß. *Inc. includ. sacc. en sind. rubr.*

6 Deco-

6 Decoctorum.

℞. *Dec. Antisebr.* ℥iij. *l.* IV.
In quibus dissolve.
Mannæ Calabr. ℥iß.
Colat. *adde.*
Aq. Cinam. ʒij. *M.*

℞. *Tamarind.* ℥iss.
Coq. in s. q. ▽æ. s.
In Colat. ℥v. *solve*
Mannæ Calabr. ℥ij. *M.*

℞. *Decoct. prun.* ℥v.
Fol. Sennæ s. s. ℥iij.
Rhabarb. elect. ʒj.
Sal Tartari ʒss.

Infunde per noct. mane leniter bulliant, in vase clauso, Colat. adde Mannæ Calabr. ℥j. *Coletur denuo & calide sumatur.*

℞. *Dec. antifebr.* ℥iv.
Mannæ elect. ℥j.
Colat. adde
Diac. luc. jac. ʒiss.
Sir. d. pom. lax. ʒij. *M.*

℞. *Decoct. Citr.* ℥v.
in quibut dissolve
Mannæ Calabr. ℥j.
Colat. adde
Diac. luc. jal. ʒij.
Aq. Cinnam. ʒj.
sumatur calide.

7 Potiuncularum.

℞. *Mannæ liquid.* ʒvj.
Diac. luc. jal. ʒij.
Aq. fragor. ℥ss.
Cinnam. ʒj. *M.*

℞. *Sir. Ceras. acid.*
Aq. acac. ã. ℥iss.
Specif. jalap. gr. XXV. *M.*

℞. *Sir. Ceras. acid.*
Aq. fragor. ã. ℥ss.
Extr. Diac. gr. XV. *M.*

℞. *Resin. scamm. gr.* xij.
teratur Sacch. Canar. ʒiij
affund. succ. Citri. ʒv.

℞. *Sir. de pom. lax.* ℥ss.
Diac. luc. jal. ʒij.
Aq. rub. id. ʒvj.
Cinnam. ʒiss. *M.*

℞. *Sir. Ceras. acid.* ℥ij.
Aq. rub. id. ʒvj.
Diac. luc. jal. ʒiij. *M.*

℞. *Sir. herb.*
Aq. acac. ã. ℥ss.
Diac. luc. jal. ʒij.
Extr. Diacitr. gr. xij. *M.*

℞. *Essenr. jalap.*
Sir. ros. sol. ã. ʒij. *M.*

8 Emulsionum.

℞. *Res. scamm. gr.* viij.
Amygd. dulc. excort. N. iij.
Adde aq. ros.
Acac. ã. ℥ss.
Colat. adde
Tab. M. Xsti perl. ʒj.
M. sumatur pro una vice

℞. *Res. jal. gr.* viij.
teratur cum vit. ovi.
Adde aq. frag.
Acac. ä. ℥ss.
F. l. a. Emulsio.
Colat. adde
Sacch. perlat. ʒj. *M.*

9 Spirituum Purgantium.

℞. *Res. scamm. gr.* vj.
solv. in spiritu
Ceras. nigr. ʒiij. *adde*
Julep. rosac. ʒj. *M.*

℞. *Res. jal. gr.* viij.
solve in Aq. Anisi ʒiij.
adde julep. Violar. ʒj. *M.*

VII. *Regimen.*

1 Assumpto purgante sumantur jusculа calida, ex carne vel hordeo parata, minus pinguia; hic enim non solum operationem adjuvant sed etiam ob vim abstergentem impediunt, quo minus purgantia inprimis resinosa, tunicis intestinorum firmius adhærere & tormina excitare queant.

2 Corpus in loco calido placide moveatur, sic enim humores fluxiles & ad excretionem magis apti redduntur.

3 Si promptum effectum purgans non edit, bibatur decoctum passularum minorum cum Tamarindis, quod blande lubricando & stimulando purgantis operationem optime promovet.

4 Peracta purgatione vitetur abusus ciborum & inpr. potus frigidus, hic enim sæpius inpr. assumptis purgantibus resinosis hypercatharsin excitat.

VIII. *Modus operandi remediorum.*

1 Quædam emolliendo & lubricando leniterque tantum stimulando agunt, uti *lenitiva*.

2 Quædam abstergendo & stimulando operationem suam edunt, uti *salia digestiva* & neutra, quæ in majori dosi exhibita etiam purgant.

3 Quædam vias stimulant propter amaritiem & acredinem salinam, v. g. *Folia Sennę*, *Agaricus* &c.

4 Quędam agunt particulis Salino-Sulphureis sive Resinosis in vias easque irritant uti *Jalappa*, *Mechoacanna*, *Scammonium*.

5 Quędam acrimoniam causticam possident & hinc vis quam maxime stimulant, uti sunt *Helleborus niger* & albus, *Colocynthis* &c.

6 Quędam in humores agunt, easque particulis suis gummosis & resinosis insigniter fununt & resolvunt, uti sunt potissimum Gummata, *Ammoniacum*, *Sagapenum*, &c.

7 Quędam & humores resolvunt & vias simul stimulant, uti sunt antea recensita fortiora stimulantia, *Helleborus*, *Resina Jalapæ*, *Scammonii* &c.

IX. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Distinctio Purgantium in Cholagoga, Phlegmagoga &c. juxta Veteres, in totum rejici non debet, quoniam experientia ipsa testatur diversos humores a certis remediis magis evacuari, & certa etiam Purgantia certis affectibus magis convenire, quam alia.

2 Fortiora evacuantia Medicus nunquam pręscribat, ubi mitioribus res peragi potest: si vero necessitas efflagitat, iis quoque utatur, quoniam fortioribus talibus remediis morbi chronici & admodum rebelles sępius feliciter tolluntur.

3 Si status humorum viscidus presens est, commode Purgantibus premittuntur Digestiva & Incidentia, pręparatis enim humoribus longe facilius postmodum procedit evacuatio.

4 Infantibus & Senibus, inpr. debilibus, purgantia non facile pręscribantur, sed blanda laxantia ipsis substituantur.

5 Omnes infirmi facilius ferunt Laxationem, quam Purgationem.

6 Purgantia in gravidis facile abortum producunt, quare laxantia eis magis prosunt: id quod observandum quoque est in puerperis.

7 Purgantia in acutis raro bonum, sed utpl. noxium edunt effectum, lenientia tamen in morbi principio exhibita prosunt.

8 Summe quoque noxia sunt Purgantia in inflammationibus internis.

9 Si Purgans nullam operationem edit, aliud non superingeratur, sed potius alvus clystere aperiatur.

10 Sin vero hypercatharsin excitat, theriacalia, aromata, cinnamomum ejusque aqua cum vino destillata &c. exhibeantur, quę prompte admodum nimiam sistunt purgationem.

11 Cholericis remedia purgantia fortiora minus conveniunt, quoniam humores nimium commovent.

12 Purgantia per epicrasin laxantia cum resolventibus mixta, optime conveniunt Phlegmaticis.

5. *De Humorum evacuatione per vomitum.*

I. *Definitio:* Vomitus est h. l. evacuatio artificialis a Medico Naturam imitante, per peculiaria remedia eum in finem excitata, ut humores heterogenei in Ventriculo & locis proximis hærentes evacuentur.

II. *Differentia.*

1 Alius est *lenis*, quando scil. vel per relaxantia tantum oleosa, mucilaginosa, pinguia & nauseam excitantia vomitus producitur.

2 Alius medio modo se habet, quando nimirum assumpta vomitoria materiam non solum resolvunt, sed & ipsas fibras stimulando efficiunt, ut ventriculi contenta per superiora ejiciantur.

3 Alius est fortissimus, quando remedia sale accerrimo magno cum impetu fibras ventriculi aggrediuntur atque motus fortissimos excitant.

III. *Indicantia.*

1 Humores mucosi & biliosi in Ventriculo hærentes & digestionem turbantes.

2 Materia viscosa tenax Ventriculi parietibus adhærens & sæpius tertianam intermittentem excitans.

3 Mucus copiosus in pulmonibus hærens & respirationem difficilem, aut Asthma efficiens.

4 Cephalalgia diuturna, obstructiones partium & non pauci alii morbi chronici, qui sæpius sine præmissis vomitoriis frustra tractantur, aut interdum unico vomitorio tolluntur.

IV. *Remedia:* quæ sunt.

1 Lenia *uti sunt*
Aqua tepida vel calida in copia assumpta.
Pingua & oleosa v. g.
Butyrum calidum aquæ calidæ immixtum.
Oleum Amygdalarum dulcium.

2 Fortia, & Fortissima sive Drastica.

Re-

Radix Ipecacuanhæ ã. gr. xv. ad ʒſs.
Folia Sambuci prima,
Nicotianæ,
Gratiolæ pulverisata,
Radix asari, in pulvere ã. ʒſs. *ad* ʒj. *in forma decocti vero ab* ℥ij. *ad* ℥iij.
Gummi Guttæ. a gr. vij. *ad* xij.
Tartarus emeticus. a gr. ij. *ad* iv.
Mercurius vitæ a gr. ij. *ad* iij.
Sal Vitrioli. a ℈ſs. *ad* ℈j.
Sirupus emeticus a ʒij. *ad* ℥ſs. *aut in fortioribus ad* ℥vj.
Turpethum minerale. a gr. ij. *ad* vj.
Aqua benedicta Rulandi ex infusione Vitri ♁ij. *aut Croci Metallorum in vino facta a* ʒij. *ad* ℥j.
Semen Cataputiæ. a gr. vj. *ad* ℈ſs.
Helleborus albus.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Pulveres.

℞. *Tart. emet. gr.* ij. iij.
Sacch. albiss. gr. xij. *M.*

℞. *Tart. emet. gr.* iij.
♁ *diaph. non edulc.* ℈ſs. *M.*

℞. *Ipecac. gr.* xxv.
D. pro 1. *dos.*

℞. *Ipecac. gr.* xxiv.
Sal. Tart. gr. xv. *M.*

℞. *Specif. Jalep. gr.* xxiv.
Tart. emet. gr. j. *M.*

℞. ☿. *vit. gr.* ij.
Sacch. ℈ſs. *M.*

℞. *Salvitrioli gr.* xv.
Sacch. ℈ſs. *M.*

℞. *Rad. asar.* ℈j.
Tart. emet. gr. j.
Vitriolat. gr. viij. *M.*

℞. *Rad. asar. gr.* xxvj. *ad* ʒſs.
D. pro 1. *dos.*

℞. *Tart. emet. gr.* ij.
Res. scammon. gr. iij.
Arcan. dupl. ℈ſs. *M.*

2 Boli.

℞. *Conf. rosar.* ℈j.
Tart. emet. gr. ij.
Sir. ros. solut. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Conf. gratiol.* ʒj.
Ipecacuanh. gr. xxiv.
Sir. ros. sol. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Conf. ros.* ʒj.
Pulv. jalap. gr. xv.
Res. scammon. gr. iij.
Tart. emet. gr. j.
Sir. flor. Persic. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Conf. flor. Persic.* ℈j.
☿. *vit. gr.* ij.
Sir. flor. Persic.
M. F. Bolus.

℞. *Conf. gratiol.* ʒj.
Rad. asar. ʒſs.
Sir. flor. Persic. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Conf. gratiol.* ʒj.
Specif. jalap. gr. xxiv.
Tart. emet. gr. j.
Sir. ros. solut. q. s.
M. F. Bolus.

3 Potiunculæ.

℞. *Aq. rub. id.* ℥ſs.
Tart. emet. gr. iij.
Sacch. perl. ʒſs. *M.*

℞. *Aq. Fragar.* ℥ſs.
Cinnam. ʒj.
Tart. emetr. gr. ij.
Sir. Cort. ☉*nt.* ʒj. *M.*

℞. *Acq. acac.* ℥ſs.
☿. *vit. gr.* ij.
Sir. rub. id. ʒj. *M.*

℞. *Diacyd. luc. Jalap.*
Oxysacch. emet. ã. ʒij.
Aq. rub. id. ℥j. *M.*

℞. *Aq. Borrag.*
Bugloss. ã. ℥ſs.
Cinnam. ʒj.
Oxysacch. emet. ʒiij.

℞. *Oxysacch. emet.*
Sir. Ceras. acid. ã. ʒiij.
Aq. acac. ℥vj.
Cinnam. ʒij. *M.*

℞. *Sir. ros. sol.* ℥ſs.
Ipecac. gr. xv.
Aq. Borrag. ℥vj.
Cinnam. ʒij.

℞. *Diacyd. luc. jalap.* ʒiij.
Tart. emet. gr. j.
Aq. acac. ʒſs. *M.*

4 Pilulæ.

℞. *Extr. Helleb. nigr.* ℈ſs.
Tart. emet. gr. iij.
Ess. absint. q. s. M.
F. Pil. No. xiij.

℞. *Extr. Aloes gummos.* ℈ſs.
☿. *vit. gr.* iij.
Elix. P. P. q. s. M.
F. Pilulæ.

℞. *Extr. Helleb. nigr. gr.* xv.
trochisc. alhand. gr. ij.
Tart. emet. gr. j. *cum*
Ess. absinth. q. s. M. F. Pil.

℞. *Extr. Panch. Croll. gr.* xv.
Res. jalap. gr. iij.
Tart. emet. gr. j.
Elix. P. P. q. s. M. F. Pil.

VI. *Modus operandi.*

1 Quædam emetica nauseam tantum partim copia, partim adverso sapore, partim oleaginositate excitant, unde etiam mature a Natura cum contentis ventriculi motu fibrarum spasmodico ejiciuntur.

2 Alia, quæ, præterea quod nauseam excitent, simul sale stimulante Ventriculi fibras aggrediuntur, partim ad evitandam nauseam, partim ad stimulum illum fibris molestum tollendum, pariter contractis inferioribus Ventriculi partibus, per superiora expelluntur.

3 Quæ vero acri salino-corrosiva vi pollent, & ipsam Ventriculi tunicam interiorem admodum sensibilem arrodere possunt & solent, a Natura per uberiorem humorum affluxum & transcolationem in Ventriculi cavitatem mature diluuntur, ac una cum contentis e stomacho ad evitandas noxas per superiora evacuantur.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Quamvis vomitoria sint optima remedia in multis affectibus, sepius tamen eorum usum dissuadent circumstantiæ v. g.
a Collum breve nimis & crassum.
b Corpus nimis obesum.
c Herniæ, ut & procidentia ani vel uteri.
d Graviditas, ob metum abortus.
e Mala pectoris dispositio & inde dependens spirandi difficultas.
f Dispositio ad Hæmoptysin & Phthisin.
g Oculorum affectus inpr. inflammatorii.
h Idiosyncrasia, sive naturalis horror a vomitoriis.
i Passio Hypochrondriaco-Hysterica inveterata.
k Scirrhi viscerum inveterati.
l Calculus renum.
m Dispositio ad Lipothymias & convulsiones.
n Nimia sensibilitas.
o Memoriæ & capitis debilitas.

2 Sunt qui vomitoriorum usum in Epilepsia dissuadent & majora mala exinde metuunt, sed tantum abest, ut quedam noceant, ut potius, si legitimo modo exhibentur, summe proficua sint: imo vidimus Epilepsiam duobus pulveribus, præter alias virtutes vim emeticam possidentibus in studioso viginti duorum annorum sublatam fuisse.

3 Nec etiam vertigo, licet sit caduca, vomitoriorum usum semper prohibet, eodem enim modo laudato pulvere vertiginem caducam chronicam curatam vidimus.

4 In Apoplexia & Hemiplexia sæpius admodum proficua sunt emetica, quemadmodum idem pulvis Nobili virgini Hemiplectice datus, aphoniam brevi sustulit, & motum manus atque pedis sinistri, ita ut ei insistere queat, aliquo modo restituit.

5 In exhibitione vomitoriorum semper respiciendum est ad securiora, nec facile drastica sunt exhibenda.

6 Vomitoria Mercurialia & Vitriolica legitime correcta & præparata, in affectibus chronicis ceteris facile palmam præripiunt.

7 Radix ipecacuanhæ est tutissimum vomitorium ac cito operatur, inpr. si sal quoddam alcali ipsi admiscetur.

8 Nitrum huic radici additum, in Dysenteria vim ejus emeticam insigniter obtundere, ab amico mihi relatum est.

9 Asari radix a quibusdam tanquam specificum vomitoriorum laudatur in Quartana.

10 Vomitoria sumantur tempore matutino aut Ventriculo vacuo, ac superbibantur ad præcavendas cardialgicas anxietates & promovendam operationem juscula calida, corpusque leniter moveatur.

6. *De Evacuatione Humorum per Diuresin.*

I. *Definitio.* Diuresis est evacuatio artificialis, instituta a Medico per remedia convenientia, partim, ut humores serosi superflui aliique recrementitii a sanguine separentur, & per vias urinarias expellantur, partim, ut impedimenta, urinæ excretioni obicem ponentia, removeantur.

II. *Differentia.*

1 Alia est proprie & stricte sic dicta, quando per remedia positive diuretica & stimulantia ac resolventia diuresis instituitur.

2 Alia improprie ita vocatur, quando scil. vel per copiosiorem potum serum deficiens restituitur, vel impedimenra, urinæ excretionem retardantia mucus v. g. sabulum, calculus &c. removentur.

III. *Indicantia.*

1 Cachexia, Leucophlegmatia, Hydrops & omnes fere alii morbi, a vitiosa seri abundantia, consistentia & motu pendentes.

2 Icte-

2 Icterus: in quo casu inpr. remedia Tartarea, Sal. Tart. Ol. Tart. per deliq. Liq. Ter. fol. Sulph. Tinct. ♂t. Lud. &c. conveniunt.
3 Malum Hypochondriacum, quatenus remedia diureticæ sanguinem spissiorem resolvunt, & ad motum aptiorem reddunt.
4 Sabulum renum & vesicę, urinę excretionem turbans.
5 Exulcerationes viarum urinariarum, partim a calculo, partim vero a Lue venerea ortæ.
6 Stranguria, Dysuria & Ischuria.
7 Febres, inpr. ubi solutio morbi per Diuresin speranda est.

IV. *Remedia:* & quidem

Radix Ononid.
Petrosel.
Apii
Vincetox.
Raphan.
Urtic.
Pimp. alb.
Saxifrag.
Herb. Veron.
Hed. Terres.
Virg. ☉r.
Petrosel.
Capill. ♀.
Chærefol
Nasturt.
Bellid.
Cochl.
Flor. Bellid.
Violar.
Linar.
Genist.
Hyperic.
Sem. Hyperic.
Violar.
Milii ☉.
Bacc. Junip.
Alkek.
Amygd. amar.
Nucl. Persic.
Fruct. cynosb.
Terebinthina.
Succinum.
Balsamus Ind. uterq;
G. Ammoniac.
Bdellium.
Galbanum.
Conch. citrat.
Lap. ♋.
Percar.
Test. ovor.
Millep. præparat.
Lumbr. Terrestr.
Sal. Onon.
Genist.
Tartari.
Stipit. fabar.
Polychrest.
Nitr. depur.
fixum.
regenerat.
♁iatum.
Arcan. dupl.
Cryst. Tart.
Tart. Vitriolat.
Tartarizat.
♂tialis.
Extr. Veron.
Alkek.
Hed. Terrest.
Rob. junip.
Aq. fragor.
Petrosel.
Chærefol.
Tinct. Tart. acris.
♁ acris.
Resolv.
Ess. Succin.
Liq. Ter. fol. Tart.
Tart. Tartarisat.
Ol. Tart. per deliq.
Spir. Sal. f. & d.
Nitr. f. & d.
Tart.
Junip.
Malvat. Junip. &c.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Pulveres.

℞. *Lap. ♋.*
Cryst. Tartari. ā. ʒj. M.
pro 3. vel 4. dos.

℞. *Tart. Vitriolat.*
Sal. absinth.
Arcan. dupl. ā. ℈j. M.
pro 2. vel. 3. dos.

℞. *Nitr. ♁iat.*
Sal. Tart.
Oc. ♋ ā. ʒj. M.
pro 6. dos.

℞. *Arcan. dupl.*
Asell. præparat.
Sal Genist. ā. ℈j. M.
Pro 2 vel 3. dos.

℞. *Lap. Percar.*
Millep. præparat.
Sal Onon. ā. ʒs. M.
pro 3. vel 4. dos.

℞. *Conch. citrat.*
Sal absint. ā. ʒs. M.
pro 2. vel 3. dos.

℞. *Test. ovor.*
Lap. percar.
Cryst. Tartari. ā. ʒs. M.
pro 3. vel 4. dos.

℞. *Tart. Tartarisat.*
Lap. ♋.
Sal Absint. ā. ʒs.
pro 3. dos.

℞. *Sal Polychr.*
Genist. ā. ℈j.
Volat. Tart. ℈s. M.
pro 2. dos.

℞. *Lap. ♋.*
Millep. præparat.
Sal Onon. ā. ℈j.
Tart ♂tial. gr. xij. M.
pro 3. dos.

2 Potiunculæ.

℞. *Aq. Petrosel. ℥iv.*
Lap. ♋.
Tart. Vitriolat.
Sal. Absint. ā. ʒs.
Sir. Hed. Terrest. ℥s. M.

℞. *Aq. Chærefol.*
Petrosel. ana ℥ij.
Lap. Percar.
Nitr. ♁iat.
Sal Polych. an. ʒs.

℞. *Aq. Alkekeng. ℥iv.*
Liq. Ter. fol. Tart. ʒij.
Sir. fragor. ℥s. M.

℞. *Aq. Chærefol.*
Fragor. ā. ℥ij.
Tinct. Tart. ʒis.
Spir. Nitr. dulc. ʒs.
Sir. fragor. ℥s. M.

℞. *Aq. Saxifrag.*
Petrosel. ā. ℥ij.
Sal absint.
Arcan. dupl. ā. ℈ij.
Sacch. perlat. ʒij. M.

℞. *Aq. Fragor.*
Saxifrag. ā. ℥iij.
Tinct. resolv. ʒij.
Sir. fragor. ℥s. M.

Tab. M. Xst. f. ℥ij. M.

℞. *Aq. fl. acac.*
Saxifrag. ana. ℥ij.
Conch. citrat.
Tart. Vitriolat. ana. ʒs
Sal volat. Tart. ℈j.
Sir. fragor. ℥s. M.

℞. *Aq. fragor. ℥iv.*
Malvat. Junip. ℥s.
Extr. Hed. Terrest.
Alkek. ana. ʒj.
Tinct. Tart. ℈ij.
Sacch. perlat. ʒij.

℞. *Aq. Chærefol. ℥iv.*
Malvat. Junip. ʒvj.
Tinct. resolv. ʒij.
Sir. Hed. Terrest. ℥s. M.

3 Boli & Electuaria.

℞. *Rob. Iunip. ʒj.*
Lap. percar.
Tart. Vitriolat. ana. gr. x.
Sir. frag. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Conch. citrat.*
Lap. ♋. ana. gr. xv.
Tereb. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Rob. Junip. ʒs.*
Lap. ♋. præparat.
Sal Absint. ana. ʒj.
Millep. præparat. ʒs.
Sir. Hed. Terrest. q. s.
M. F. Elect.

℞. *Cons. rosar. ℥j.*
Sem. Milij. ☉.
Hyper. ana. ʒij.
Sir. Violar. q. s.
M. F. Elect.

℞. *Extr. Veron. spiss. ℈ij.*
Lap. ♋. ℈j.
Millep. præparat, ℈s.
Sir. Hed. Terrest. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Extr. Alkek.*
Lap. ♋. ana. ʒs.
Sir. Violar. q. s.
M. F. Bolus.

℞. *Rob. Junip. ʒvj.*
Extr. Alkek.
Veron. ana. ʒis.
Tereb. Venet. ʒj.
Sir. Violar. q. s.
M. F. Elect. molle.

℞. *Conserv. rosar.*
Rob. Junip. ana. ℥s.
Extr. Veron.
Sem. Violar. ana. ʒij.
Sir. Hed. terrest. q. s.
M. F. Elect.

4 Emulsiones.

℞. *Amygd. d. ℥s.*
Sem. Violar. ʒij.
Aq. petrosel. q. s.
F. l. a. Emulsio.
Colat. ℥vj. adde
Spir. fragor. ʒij.
Lap. ♋. ʒj. M.

℞. *Sem. cartham.*
Violar. ana. ʒiij.
Aq. fragor. q. s.
F. l. a. Emulsio.
Colat. ℥vj.
Sp. fragor. ʒiij.
Lap. percar. ʒj.
Sacch. perlat. ʒiij. M.

℞. *Sem. Violar. ℥s.*
Aq. Violar. q. s.
F. l. a. Emulsio.
Colat. ℥iv. adde
Lap. ♋. ʒj.
Sacch. Canar. ʒij. M.

℞. *Sem. Violar. ʒiij.*
Milii ☉. ʒij.
Aq. fragor.
Saxifrag. ana. q. s.
F. l. a. Emulsio,
Colat. ℥v adde
Lap. ♋.
Percar. ana. ʒs.
Sacch. perlat. ʒiij. M.

5 Infusa.

℞. *Rad. Onon.*
Urtic. ana. ʒiij.
Herb. Petrosel.
Chærefol. ana. mʃs.
Flor. Violar.
Hyper.
Bellid. ana. p. ij.
Cort. Cappar.
Tart. solut. ana. ℥s.
Inc. infund. in vini albi ℔s. iij. & D. bis vel ter per diem ℥iv. vel vj.

℞. *Rad. Apii.*
Onon.
Vincetox. ana. ʒiij.
Herb. Capill. ♀.
Virg. ☉r. ana. mj.
Flor. Genist.
Violar. ana. p. ij.
Cort. Tamarisc. ℥s.
Bacc. alkek. No. viij.
Ciner. Genist. ʒj.
Inf. in Vin. alb. fervent. ℔s. iij. sumantur quotidie bis vel ter ℥iv. cum Succ. raphan. rec. ʒij. vel iij.

VI. *Modus operandi.*
1 Quædam agunt resolvendo humores, uti potissimum sunt salia digestiva & neutra, Gummata &c.
2 Quædam serum deficiens restituunt, & sic diuresin promovent: quod præ ceteris præstant potulenta in copia assumpta.
3 Alia utroque modo agunt, dum & serum restituunt & simul resolvunt, qualia sunt Herbæ antiscorbuticæ,

cæ, Salia &c. in largiori vehiculo infusa vel cocta.

4 Alia potenter resolvunt & simul renes stimulant, v. g. Terebinthinata, Succinata, Salia Volatilia, Cantharides &c.

5 Alia nimium motum secretiones impedientem temperant, qualia sunt Absorbentia & Nitrosa.

6 Quædam impedimenta removent: quorsum spectant emollientia & lubricantia, calculorum in ureteribus vel urethra hærentium excretionem removentia, ut & mucum renes & ureteres obstruentem, resolventia.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Uti in omnibus aliis affectibus, ubi Medici opera opus est, ita quoque, si Diuretica necessitas efflagitat, cautelæ quam maxime observandæ sunt.

2 Nisi viæ satis sint expeditæ, Diuretica, inpr. fortiora, nunquam sunt exhibenda, quare consultius est a diluentibus & lenioribus facere initium.

3 In calculo, ureteribus impacto, Lithontriptica nunquam exhibeantur, quia malum exasperant: potius E. exhibeantur lubricantia & emollientia, inter quæ præ ceteris eminet Decoctum-Nephriticum Foresti, de quo sub *Calculo Renum*.

4 Ubicunque dispositio est ad Mictum cruentum, ibi Diuretica fortiora, inprimis Terebinthinata, aliaque acria pessimo consilio præscribuntur.

5 Si in Hydrope urina jam est lixiviosa, præstat lenia Diuretica, quam fortiora præscribere: imo satius est nulla exhibere diuretica, quoniam casus est desperatus.

6 Si humores jam per Diaphoresin sunt absumpti, Diuretica ægrotis non facile sunt præscribenda, quoniam corpus nimium exsiccatur: si tamen cum multo vehiculo exhibentur, interdum habent usum.

7 Qui Vincetoxicum legitimo modo præparare & debito tempore adhibere scit, optimum in Hydrope adhuc curabili possidet arcanum.

8 Succum Raphani cum decocto ex Rad. Onon. Herb. Petrosel. Chærefol. & Bacc. Junip. in larga quantitate datum, eximium aliquoties deprehendimus in Hydrope & inpr. in Anasarca usum.

9 Quo magis inclinant homines ad temperamenta sicciora, eo minus ipsis conveniunt Diuretica.

10 In suppressione urinæ sæpius, irritis omnibus Diureticis, est Venæsectio in pede præsentaneum remedium.

11 Si spasmodica in renibus aliisque urinæ excretioni inservientibus partibus subest, abstinendum omnino est a Diureticis fortioribus.

7. *De Evacuatione Humorum per Diaphoresin.*

I. *Definitio.* Diaphoresis est evacuatio artificialis a Medico per remedia appropriata instituta, ut humores vel superflui vel alias inutiles & summe volatiles per cutis poros tam sub udoris sive madoris lenis, quam sudoris forma e corpore expellantur.

II. *Differentia.*

1 Alia est *insensibilis* quam *Diapnoen* vocant.

2 Alia vero est *sensibilis*, quæ *Diaphoresis* audit, quando scil. humores sub forma sudoris sensibilis e corpore evacuantur.

III. *Indicantia.*

1 Corpus humidum prorsum.

2 Sanguis fluxilis.

3 Serum fluxile abundans.

4 Febres tam intermittentes, quam continuæ & exanthematicæ.

5 Omnes morbi a seri impuritate oriundi, quales sunt scabiei variæ species, Lues Venerea &c.

IV. *Remedia.*

Rad. Angelicæ.
Contrajervæ.
Chinæ.
Sarsaparillæ.
Imperatoriæ.
Scorzoneræ.
Gentianæ.
Valerianæ.
Pimpinellæ.
Diptamni albi.
Petasitidis.
Zedoariæ.
Levistici.
Bistortæ.
Tormentillæ.
Enulæ.
Vincetoxici.
Lapathi acuti.
Herb. Cardui benedicti.
Cent. minoris.
Scordii.
Scabiosæ.
Fumariæ.
Galegæ.
Origani.
Serpilli.
Rutæ.
Cochleariæ.
Flor. Calendulæ.
Aquilegiæ.
Bellidis.
Sambuci.
Scabiosæ.
Salviæ.
Hyperici.
Sem. Cardui Mariæ.
Cardui benedicti.
Aquilegiæ.
Napi.
Citri.
Cort. Citri.
Aurantiorum.
Lign. Sassafras.
Sanctum.
Juniperi.
Lign. Fraxini.
Lapides Cancrorum.
Cornu Cervi ustum.
C. C. Philosophicum.
Ebur ustum.
Mandibulæ lucii piscis
Unicornu fossile.
verum.
Dens Apri.
Hippopotami.
Sanguis Hirci.
Terra Sigillata.
Lemnia.
Lapis bezoardicus orientalis
& occidentalis.
♁ Diaphoreticum.
Diaphoreticum ♂le.
Bezoardicum minerale.
Regulus ♁ij. medicinalis.
Cinnabar. ♁ii.
nativa.
Flores Sulphuris.
Aq. Scordii.
Fl. Sambuci.
Acaciæ.
Cardui benedicti.
Theriacalis.
C. C. citrata.
Galegæ.
Scorzoneræ.
Sal Absinthii.
Centaurii minoris.
Volatile C. C.
Viperarum.
Pulvis bezoardicus wedelii.
Sennerti, Hallensis.
Pannonicus ruber.
Solaris D. Richteri.
Ess. Alexipharmaca.
Lignorum.
Myrrh.
Tinct. bezoardica.
♁ij.
Tinct. Resolvens.
Mixtura simplex.
Liq. C. C. succinatus.
Diascordium Fracastorii.
Theriaca Andromachi.
Cœlestis.
Sirup. Contrajervæ.
Cardui benedicti.
Fumariæ.
Acetositatis citri.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Pulveres.

℞. ♁ *diaph.*
Matr. perl. præparat.
Nitr. ♁iat. ã. ℈ij. M.
div. in 6. p. æq.

℞. ♁. *diaph.* ʒj. *M.*
Nitr. depur. B. *M.*
div. in 3. p. æq.

℞. ♁ *diaph.*
C. C. philos.
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur. ã. ℈j.
Cinnab. nat. gr. xij. *M.*
div. in 4. p. æq.

℞. *Conch. citrat.*
♁ *diaph.*
Bez. min.
Arcan. dupl.
Nitr. depur. ã. ℈j.
Cinnab. nativ. gr. xvj. *M.*
div. in 4. p. æq.

℞. ♁ *diaph.*
Pulv. Contraj.
Nitr. ♁iat. ã. ℈ij. *M.*
div. in 6. p. æq.

℞. *Mandib. luc. pisc.*
♁ *diaph.*
Matr. perl. ana. ℈j.
Cinnab. ♁ij gr. ix. *M.*
div. in 3. p. æq.

℞. *Pulv. bezoard.* wed. ʒj.
Ther. cœlest. gr. iij. *M.*
div. in 3. p. æq.

℞. ♁. *diaph.*
Conch. præparat.
Sal absinth. ã. ℈ij. *M.*
div. in 6. p. æq.

℞. *Conch. citrat.*
Bezoard. min. a. ʒß.
Cinnab. ♁ij. *gr.* xij. *M.*
div. in 3. p. æq.

℞. *Lap.* ♋.
♁ *diaph. a.* ℈ij.
Bez. min.
Nitr. perlat. a. ℈j.
Cinnab. ♁ij. *gr.* xij. *M.*
div. in 6. p. æq.

℞. *Pulv. bezoard. Hall.* ʒij.
div. in 6. p. æq.

℞. *Pulv. bezoard.* wed. ʒij.
Sal volat. C. C. *gr.* vj. *M.*
div. in 6. p. æq.

℞. *Pulv. bezoard. Senner.* ʒj.
Sal Volat. Viper. gr. iij. *M.*
div. in 6. p. æq.

℞. *Pulv. ☉ar. dos.* vj.
D. singulis 4. vel 6. horis.

℞. *Conch. citrat.*
Rad. Contraj.
Cort. Chacarill.
♁ *diaph.*
Reg. ♁ij. Medic. ã. ℈j.
Cinnab. ♁ij. gr. xv. *M.*
div. in 5. p. æq.

2 Potiunculæ.

℞. *Aq. Card. bened.*
Scorzon. ana. ℥iij.
Pulv. bez. Hall.
Sacch. perlat. ana. ʒij. *M.*

℞. *Aq. fl. acac.*

℞. *Aq. scord.*
Galeg. ana. ℥ij.
♁ *diaph.*
Lap. ♋. *præparat.*
Nitr. ♁iat. ana. ʒß.

F C.C.

C. C. *citr. ana.* ℥ij.
Diaſcord. ʒiſs.
Ther. cœl. gr. iij.
Sir. contraj. ℥ſs. *M.*
℞. *Aq. flor. Samb.*
acac. ana. ℥ij.
theriac. ℥ſs.
Ther. Androm. ʒj.
Sir. C. *B.* ℥ſs. *M.*
℞. *Aq. ſcord.* ℥iv.
Succ. Citr. rec. ℥ſs.
Tinct. bezoard. ʒij.
Sir. acetoſ. citr. ℥ſs. *M.*

Sir. Card. bened. ℥ſs.
℞. *Aq. ſcord.* ℥iv.
Tinct. bez. ℥iſs.
Sir. contraj ℥ſs. *M.*
℞. *Aq. ſcord.* ℥iv.
♁ *diaph.*
Matr. perl. præp. ā. ℈ij
Ther. cœl. gr. iij.
Sacch. perl. ʒij. *M.*
℞. *Aq. flor. acac.* ℥iv.
Acet. bez. ℥ſs.
Ther. Androm. ʒiſs.
Sir. ceraſ. acid. ℥ſs. *M.*

3 Emulſiones.

℞. *Amygd. dulc.* ℥ſs. *M.*
Aq. Card. bened.
Galeg. ana. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥vj. *adde*
Matr. perl. præp.
Bez. min. ana. ʒſs.
Sacch. perlat. ℥iij. *M.*
℞. *Sem. Aquileg.*
Card. Mar. ā. ʒiij.
Aq. Scorzon. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥vj. *vel* viij. *adde*
Lap. ♋. *præp.*
♁ *diaph.*
Dent. apr. præp. an. ʒſs.
Sacch. perl. q. ſ. M.

℞. *Sem. citr.* ℥ſs.
Aq. fl. acac.
Scord. ā. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥vj. *adde*
♁ *diaph.*
Mandib. luc. piſc. ā. ʒſs.
Sacch. canar. q. ſ. M.
℞. *Sem. Citr.* ʒſs.
Aquileg. ʒij.
Aq. rub. id.
Flor acac. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥vj. *adde*
Ebor. uſt.
Bez. min. ā. ʒſs.
Tab. M. Xſt. ſ. q. ſ. M.

4 Boli & Electuaria.

℞. *Conſ. fumar.* ℈ij.
♁ *diaph.* ℈j.
Sal vol. C. C. *gr.* ij.
Sir. C. *B. q. ſ.*
M. F. Bolus.
℞. *Conſ. fumar.*
Rob. Junip. ā. ℥ſs.
Diaſcord. Frac. ʒij.
Pulv. viper.
C. C. *Phil. ā.* ʒj.
Sir. C. *B. q. ſ.*
M. F. Elect.

℞. *Diaſcord. Frac.* ʒſs.
Unic. foſſ.
Bez. min. ā. ℈ſs.
Sir. acet. citr. q. ſ.
M. F. Bolus.
℞. *Conſ. pulp. citr.* ʒj.
Ther. Androm. ℥ſs.
♁. *diaph.*
Pulv. viper.
Unic. foſſ. ā. ℈ij.
Sir. acet. citr. q. ſ.
M. F. Elect.

5 Eſſentiæ & Mixturæ.

℞. *Tinct. Bez.* ʒij.
D. ad vitr.
℞. *Eſſ. Lign.*
Tinct. ♁ *ij ā.* ʒiſs. *M.*
℞. *Eſſ. Alexiph.* ʒij.
Spir. Tart. ʒj.
Vitrioli gutt. v. *M.*

℞. *Mixt. ſimpl.* ʒij.
D. ad vitr.
℞. *Eſſ. Alexiph.*
Tinct. reſol. ā. ʒij. *M.*
℞. *Eſſ. Alexiph.*
Succin.
Tinct. ♁ *ij. ā.* ʒj. *M.*

6 Pilulæ.

℞. *Extr. Card. bened.* ℈ſs.
Ther. cœl. gr. iij.
Eſſ. Alexiph. q. ſ.
M. F. Pil. N. xiij.
℞. *Ther. cœl. g.* viij.
F. Pil. N. viij.
D. veſperi 4. *pro doſi.*

℞. *Extr. torment.* ℈j.
Ther. cæl gr. v.
M. F. Pil. N. xxv.
D. ſingulis 5. *vel* 6. *horis.* 5. *pro doſi.*
℞. *Extr. Torment.* ℈j.
Ther. cœl. gr. iij.
L. O. gr. ij.
F. Pil. ut antea.

7 Decocta.

℞. *Raſ. L. Saſſafr.* ℥ij.
Sanct.
Rad. lap. acut.
Liquirit. a. ℥j.
Paſſid. min. ʒvj.
Caric. ping. N. iv.
Inciſ. Coq. in Aq. ſ. ℔. vj. *ad remanent.* ℔. iv.

℞. *Raſ. L. Saſſafr.* ℥ij.
Sanct.
Rad. Sarſap.
Chin.
Liquirit. a. ʒvj.
Caric. ping.
Dactyl. a. N. vj.
Coq. ut antea.

VI. *Modus operandi.*

1 Quædam agunt diluendo Maſſam ſanguineam, uti potus calidus: eo promptius vero potulenta ſuam exerunt efficaciam, ſi in iis Herbæ, Radices, Ligna &c. coquuntur, ſic enim eo magis reſolvunt.

2 Quædam incidunt & reſolvunt humores, uti potiſſimum ſunt, quæ partes ſalinas & reſinoſas in ſe continent, uti ſunt multæ ſupra laudatarum radicum & lignorum.

3 Quædam potenter in fibras & etiam in ſanguinem agunt, atq; hinc inſignem in humoribus commotionem producendo efficiunt, ut ſanguis inſigniter fluxilis reddatur, ac hoc modo excretio per ſudorem promoveatur.

4 Alia nimium humorum motum excretiones impedientem refrænant, uti ſunt terrea Lap ♋. Mat. Perl. ♁. diaph. Nitroſa, Salia neutra, Succi aciduli, Sp. acidi minerales &c. reliquis remediis admixti.

5 Alia motus nimios placide demulcendo & Naturam placando excretionem ſudoris promovent, uti ſunt Opiata legitimo modo correcta, Theriaca Androm. Cœleſt. Pil. Wildeganſii, Laudanum Opiatum & inſigne illud anodynum Eſſentia dulcis Hallenſium.

6 Alia agunt relaxando habitum corporis & poro aperiendo, uti calor lecti, calor ambiens humidus &c.

VII. *Tempus exhibendi remedia.*

1 Commodiſſimum & Naturæ maxime conveniens ſudoris tempus eſt matutinum, ab hora ſcil. tertia ad nonam uſque, quoniam etiam Natura hoc ipſo tempore in ſtatu ſano ſudoris excretionem molitur.

2 In Febribus proprium exhibendi tempus eſt, declinatio Paroxyſmi, ubi Natura ordinarie quoque excretionem ſudoris inſtituit.

3 In acutis autem malignis, quæ paucam, ſumme tamen mobilem materiam pro cauſa agnoſcunt, v. g. in Peſte, ſudor etiam in principio & continuatus prodeſt.

VIII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Si humorum lentor adeſt, ſudorifera minime conveniunt, niſi antea humores reſolvantur.

2 In corporibus ſiccioribus & etiam in iis morbis, ubi ſerum deficit, magis nocent, quam proſunt Diaphoretica.

3 Nec etiam in Hydrope conveniunt, niſi Natura ipſa ſpontaneos ſudores, quod tamen rarius contingit, excitaverit.

4 Si vires jam ſunt fractæ, ſudorifera minime exhibenda ſunt.

5 Qui ad ſudores minus proni ſunt, ad eos per remedia fortiora non cogantur.

6 Volatilia aliaque fortiora diaphoretica Plethoricis & Cholericis in morbis acutis exhibita, venena potius, quam remedia ſunt.

7 Terrea remedia in acutis nimium uſurpata, facile poſt ſe trahunt tumores pedum.

8 Regimen nimis calidum in omnibus affectibus exanthematicis morbos ſemper pejores reddit.

9 Tranquilla in lecto continentia in talibus morbis plus præſtat, quam regimen calidum.

10 Potus calidus ſufficiens in hiſce affectibus egregie lenem promovet tranſpirationem.

11 In talibus morbis Confortantia & lenia acida commode remediis junguntur diaphoreticis, ut hoc modo vires conſerventur, & nimia humorum reſolutio impediatur.

12 Si multæ in primis viis ſunt cruditates, diaphoretica cum damno exhibentur.

13 Si morbi ab ira fortiori nati ſunt, ſudorifera plus nocent, quam proſunt, quoniam bilis per ea magis exagitatur & profundius in Maſſam Sanguineam conjicitur.

14 Nec etiam facile ſudorifera exhibeantur poſt terrorem graviorem, ſed potius leni corporis & continuato motu fluxilitas humorum reſtituatur.

15 Stuphæ ſudatoriæ ſive Balnea Laconica in morbis chronicis, a lymphæ & ſeri vitiis ortis, inſignem habent uſum & præcipue in Lue Venerea, ſi humores prius ad excretionem diſpoſiti ſunt.

16 Balnea tam artificialia, quam naturalia maxime promovent tranſpirationem.

17 Siccioribus tamen minime conveniunt, quoniam tranſpirationem nimium excitando corpus magis exſiccant.

18 Humidioribus, multum humorum in poris habentibus, maxime proſunt, quatenus humores colliquant & eorum excretionem promovent.

19 Qui diſpoſitionem ad Hecticam habentibus thermas & acidulas ſuadent, tortorum potius quam verorum Medicorum titulum merentur, quatenus per talia humores ad colliquationem proni magis reſolvuntur.

20 Thermæ, inpr. Vitriolicæ, materiam morbificam in morbis arthriticis magis figunt, ac morbos tales magis rebelles reddunt.

21 Minus quoque conveniunt corporibus impuris, viſce-

ſcerum debilitate & obſtructione laborantibus, quatenus ægrotos facile hydropicos reddunt.

22 Niſi corpus per legitima remedia ſufficienter præparetur, thermæ nullum ſalutarem edunt effectum.

23 Sub uſu Thermarum alvus ſemper aperta ſervanda eſt per lenia laxantia, quod omnium optime fit per Sal catharticum amarum aliaque neutra.

24 Thermę ſemper magis proſunt tempore matutino, quoniam Natura tunc temporis excretionem ſudoris molitur.

25 Dum e Thermis egrediuntur ægrotantes aerem vitent frigidum, & potius lecto ſe committant, ut illud quod adhuc per tranſpirationem evacuari debet, tranſpirare poſſit.

8. *De Evacuatione Humorum per Salivationem Univerſalem.*

I. *Definitio.* SAlivatio eſt evacuatio artificialis per remedia, inpr. Mercurialia, inſtituta, ut humores ſuperflui & corrupti per ductus ſalivales expellantur.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt univerſalis, quando per remedia appropriata tam interna quam externa univerſa Maſſa Sanguinea a partibus impuris & corruptis liberatur.

2 Alia eſt particularis, quando per remedia in ore detenta vel maſticata copioſa ſaliva partim ex ore, partim ex partibus vicinis evacuatur.

3 Alia excitatur per remedia interna, alia vero per externa, Unguenta ſcil. Suffimigia &c.

4 Alia reſpectu gradus eſt levior, alia eſt fortior.

III. *Indicantia.*

1 *Lues Venerea* & præcipue inveterata, quæ utpl. aliorum ordinariorum remediorum vim eludit.

2 Alii morbi inveterati & chronici, *Quartana*, *Amauroſis*, *Strumæ*, *Cancer*, *Mania*, *Melancholia*, *Vertigo*, *Epilepſia*, *Paralyſis*, *Podagra*, *Cephalalgia diuturna*, *Lepra*, *Elephantiaſis*, *ulcera antiqua &c.*

IV. *Remedia.*

1. Externa.

☿ Viv. in Unguentum redactus.

Merc. vel Cinnab. in Suffimigiis.

Soleæ ex amalgamate Mercurii paratæ & plantis pedum ſuppoſitæ.

Pediluvia ex ☿io dulci aut ſublimato parata.

Emplaſtra ☿ialia, v. g. Expl. de Ran. Vig. c. triplo vel quadruplo ☿rii.

Cingulum Sapientiæ ſive ☿iale.

2 Interna.

☿ vivus in Pilulis ad ℈ſs quotidie exhibitus.

☿ dulcis a gr. XV. ad ʒj.

Panacea ☿ialis a gr. XII. ad ʒſs.

Turpethum minerale a gr. ij. ad gr. vj.

Arcanum Corallinum a gr. ij. ad gr. vj.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Boli.

℞. *Conſ. Roſ.* ʒſs.
☿ dulc. gr. XV.
Sir. roſar. ſol. q. ſ.
M. F. Bolus.

℞. *Conſ. fumar.* ʒſs.
Panac. ☿ial. gr. XII.
Sir. fl. perſic. q. ſ.
M. F. Bolus.

℞. *Conſ. gratiol.* ℈j.
Turp. miner. gr. iij.
Sir. fl. perſic. q. ſ.
M. F. Bolus.

℞. *Conſ. fl. perſic.* ℈j.
Arcan. corall. gr. iij.
Sir. roſ. ſolut. q. ſ.
M. F. Bolus.

2 Pilulæ.

℞. *☿ dulc. gr. XV.*
Mic. pan. alb. q. ſ.
M. F. Pil.

℞. *Panac. ☿ial. gr. XII.*
Mic. Pan. alb. q. ſ.
M. F. Pil.

℞. *☿. viv.* ℈ſs.
Suc. liquirit. q. ſ.
M. F. Pil.

℞. *Panac. ☿ial. gr. XII.*
cum Mucilag. Tragac.
F. Pil.

3 Unguenta.

℞. *Pingu. porcin.* ℥ſs.
☿. viv. ʒij. *M.*
F. Unguentum.

℞. *☿ viv. c. Saliv extinct.* ℥ſs.
Tereb. Venet.
Ungu. de pom. q. ſ.
M. F. Unguentum.

VI. *Modus operandi.*

Quamvis modus quo operationem ſuam edit Mercurius admodum ſit obſcurus & variæ hinc atque diverſæ Authorum occurrant ſententiæ, probabile tamen videtur, eum ob globulos minutiſſimos in quos motu aut effuſus dirimitur, & ob quos ad motum admodum idoneus eſt, penetrare non ſolum humores & minutiſſimos poros & hoc ipſo dividere ac dirimere viſcidos humores eoſque ad excretionem aptos reddere. Cur aut. potiſſimum per os evacuationem excitet, firmis hactenus nondum demonſtratum fuit argumentis.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Salivatio noſtris temporibus eſt quidem remedium ſatis commune, ſed nihilominus infidum eſt auxilium & non raro inſignia & admodum periculoſa poſt ſe trahit incommoda: quare in ejus adminiſtratione magnis opus eſt cautelis.

2 Minoris tamen periculi ſunt incommoda illa quæ inunctionem Mercurialem, quam quæ internorum remediorum uſum ſequuntur.

3 Cura Luis Venereæ per Suffimigationem cum cinnab. vel ☿ dulci, quamvis caput etiam optime obvolutum ſit & munitum, nihilominus graviſſima excitat Symptomata, quare etiam a modernis prorſus rejicitur.

4 Pariter ſumme noxius eſt fumus Mercurialis ore per infundibulum ſalivationis gratia exceptus, quatenus caput & Pulmones admodum lædit.

5 Securior eſt ſalivationem excitandi modus, ſi emplaſtra ☿ialia locis illis, qui alias Unguento ☿iali inungi ſolent, imponuntur, ſic enim Mercurius facile per poros in corpus penetrat.

6 Eundem uſum præſtare ſolent ſoleæ ſuperius allegatæ, inpr. ſi pedes lateri calido imponuntur, ſic enim Mercurius ope caloris excitatus facile per poros plantæ pedis corpus ingreditur.

7 Pediluvia ☿ialia ſi ☿ dulcis Aquæ ferventi injicitur, poteſt aliquem habere uſum: ſin vero ☿ ſublimatus huic ſubſtituitur, partes facile arroduntur: quare horum uſus conſultius omittitur, præſertim cum talis modus fit minime conſuetus.

8 Cingulum ☿le interdum cum fructu uſurpatum fuit in malo mitiori, ſed cum ſępius inſignia tormina excitaverit, merito ei prefertur inunctio locorum convenientium.

9 Non tamen facile inſtituatur Salivatio in iis, qui jam emaciati ac viribus fracti ſunt.

10 In ſiccioribus temperamentis vel nulla Salivatio inunctionem ſequitur, vel corpus magis exſiccatur, quare corpus prius probe humectandum eſt.

11 Si viſcera interna ſunt corrupta, Salivatio non ſolum nullam habet utilitatem, ſed & mortem accelerat.

12 Pueri, Senes & Gravidæ non facile ferunt Salivationem, imo gravia interdum eam ſequuntur incommoda.

13 Antequam corpus Unguento ☿iali inungatur, prius Purgantia exhibeantur, Vena aperiatur, ac corpus Balneis aquæ dulcis immittatur, ut hoc modo humores ad faciliorem Salivationem diſponantur.

14 Facta præparatione inungantur primo plantæ pedum, tarſus ac poſtmodum flexura genuum, ſequentibus vero diebus juncturæ manuum & cubiti, donec ſalivationis ſigna appareant.

15 Nunquam autem ſumatur nimia unguenti doſis, ſed talis tantum quæ ultra ☿ ii ʒij aut ℥ſs ad ſummum, & quidem in robuſtioribus, haud continet.

16 Nucha atque dorſum ob gravia metuenda ſymptomata non inungatur, quamvis ſint, qui hancce inunctionem commendant.

17 Facta inunctione æger committatur lecto in conclavi calido, & ab aere frigido probe arceatur, alias enim gravia ſequuntur ſymptomata.

18 Si glandulæ oris, gingivæ ac lingua intumeſcunt, ab ulteriori frictione abſtinendum eſt, hæc enim Salivationem imminere indicant.

19 Interdum in ſubjectis ſucculentis & alias ad ſalivationem pronis poſt primam ſtatim inunctionem ſalivatio ſequitur.

20 Ultra quintam vel ſextam inunctionem facile non eſt progrediendum, niſi ſubjecta admodum robuſta fuerint.

21 Si Salivatio nimis tarde aut prorſus non poſt peractas frictiones ſuccedit, exhibendum eſt vomitorum ☿iale, quod optime eam promovet.

22 Quod ſi vero nec poſt horum uſum Salivatio ſuccedat, ſatius eſt ab ulterioribus frictionibus & remediis abſtinere, ne uſum continuatum gravia ſequantur damna.

23 Ori & faucibus inflammatis proſpiciendum eſt per

Gargariſmata lenientia & detergentia ex lacte tepido, decocto hordei cum Radice liquiritiæ, althææ & melle roſaceo.

24 Hiſce ſubjungantur adſtringentia Gargariſmata ex roſis v. g. rubris, ſalvia, hordeo &c. parata.

25 Adſtringentia talia Gargariſmata in principio adhibita ſymptomata oris & faucium exaſperant.

26 Si nimium fluit Saliva, ſtatim exhibeatur purgans cum aliquo ſtimulo, hæc enim optime nimiam Salivationem imminuunt.

27 Fortiora tamen Purgantia vitentur, ne Salivatio prorſus cum inſigni periculo ſiſtatur.

28 Non raro Salivatio degenerat in alvi fluxum, qui clyſteribus ex lacte & vitellis ovorum paratis, aut Theriaca, Diaſcordio aliiſque opiatis ſiſti poteſt.

29 Diæta durante Salivatione ſit tenuis, & ægrotis præter juſcula hordeacea, aut carnium cum pauco pane, nihil exhibeatur.

30 Loco potus conveniunt decocta Lignorum ſecundaria, quæ ſcil. ex reſiduo prioris decocti parantur.

31 Toto Salivationis tempore ægri vitent aerem frigidum, quia Salivationem maxime impedit & gravia mala excitat.

32 Si ſpatio quindecim dierum vel trium ſeptimanarum Salivatio pro circumſtantiarum ratione duravit, tandem ſenſim ſenſimque imminuitur & ſponte ceſſat.

33 Si ante ordinarium tempus ceſſat, vel exhibeatur Mercurius dulcis aut Panacæa ☿ialis, vel corpus adhuc aliquoties unguento ☿iali fricetur.

34 Quod ſi vero ultra terminum ordinarium extendatur Salivatio, exhibeantur aliquoties Purgantia, ut hoc modo materia quæ ſurſum fertur, ad inferiora revellatur & evacuetur.

35 Cum ſæpius poſt Salivationem adhuc ☿ii aliquid in corpore remaneat, & hinc omnis generis ſymptomata metuenda ſint, ejus excretio promovenda eſt, quod partim præſtant Laxantia repetita ac Diaphoretica, partim vero monetæ aureæ linguæ impoſitæ: ſed hiſce facile palmam præripiunt Pulveres Solares D. Richteri, & inpr. Tinctura reſolvens, quæ quod reliquum eſt in corpore ☿ii interdum per Salivationem ejicit, quo facto Salivatio ſtatim ceſſat: ſæpius vero ☿ium ſumme reſolutum aut per urinam, aut per ſudorem expellit.

36 Expulſo hoc modo ☿io ægroti adhuc per aliquod tempus vitent aerem frigidum, & abſtineant a nimiis cibis, nimio potu, Venere &c.

37 Mercurius dulcis & Panacæa ☿ialis excitant quidem Salivationem, ſed longe tardius operantur, quam Unguentum ☿iale.

38 Si per ☿ium dulcem Salivationem inſtituere animus eſt, exhibeantur prima vice gr. XV. ſecunda ℈j. tertia ʒſs. & ſic ſemper uſque ad ʒj. donec Salivationis ſigna appareant.

39 Panacæa Mercurialis, quæ nil niſi Mercur. dulcis decies vel duodecies ſublimatus eſt, eodem modo, ſed minori doſi, exhibetur, prima ſcil. die gr. XII. ſecunda XV. tertia ℈j. quarta gr. XXV. quinta ʒſs. idque mane & veſperi, donec ſuperius recenſita Salivationis ſigna in conſpectum veniant.

40 Quo fluxus hicce eo melius ſuccedat, ſingulis binis vel ternis diebus Panacææ gr. XII. vel XV. ægro exhibeantur.

41 Et ut omne virus cum Saliva expellatur, per integrum menſem fluxus hicce conſervetur.

42 Si per Arcanum Corallinum aut Turpethum minerale Salivatio inſtitui debet, dentur prima vice gr. ij. poſtea vero IV. donec in univerſum grana XV. ſumpta fuerint.

43 Multa quidem de Arcani Corallini mira virtute proferuntur, ſed vulgare laudes illas mirificas minime meretur.

44 Qui Luem Veneream legitime correctis ☿ialibus & Tincturis alcalinis ſumme penetrantibus, qualis eſt Tinctura reſolvens nobis familiaris ſine Salivatione curare novit, is omnibus modo dictis cautelis facile carere poterit. Plura Vid. in Prax. Tom. II. de Lue Venerea.

9. *De Salivatione particulari.*

I. *Definitio:* Salivatio particularis eſt evacuatio artificialis, a Medico per remedia Apophlegmatizantia & Maſticatoria eum in finem inſtituta, partim ut Saliva e ductibus & glandulis ſalivalibus, partim vero alii humores e confiniis oris ſive partium adjacentium evacuentur.

II. *Differentia.*

1 Alia fit per remedia *ſicca*, alia vero per *humida*.

2 Alia excitatur a remediis acribus, alia ab inſipidis.

III. *Indicantia.*

1 Saliva viſcida ad excretionem minus apta, quam reſolvunt & glandulas ſtimulant Salivantia acria.

2 Quidam affectus oculorum, qui interdum Apophlegmatizantium uſum poſtulant.

IV. *Remedia.*

Radix Pyrethri.	*Bacc. Laur.*
Diptamni.	*Cubeb.*
Helleb.	*Cardamom.*
Ireos.	*Zingib.*
Calam. arom.	*Piper.*
Herb. Nicot.	*Cinnamom.*
Puleg.	*Maſtiche.*
Major.	*Mel. roſat.*
Piperit.	*anthoſat.*
Naſturt.	*Oxymel.*
Sem. Sinap.	*Theriaca.*
Nigell.	*Mithridat.*
Eruc.	*Eſſentiæ aromaticæ.*

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Radices.

℞. *Rad. Pyrethr. q. ſ.*
teneatur ſub lingua.

℞. *Zingib. q. ſ.*
uſurpatur ut antea.

2 Herbæ.

℞. *Fol. Nicot. convol. q. ſ.*
maſticetur probe.

℞. *Fol. Naſturt. q. ſ.*
uſurpetur ut antea.

3 Electuaria.

℞. *Maſtich. el. ʒij.*
Sem. Sinap.
Rad. Pyrethr. ā. ʒß.
Cardamom.
Cubeb. a. ℈j.
Mell. Anthoſ. q. ſ.
M. F. Electuarium,
cujus portio quædam
teneatur in ore

℞. *Sem. Sinap.*
Zingib.
Rad. Pyrethr. a. ʒj.
Cubeb.
Cardamom. a. ʒſs.
Oxymell. q. ſ.
M. F. Electuarium.
D. ut antea.

4 Decocta.

℞. *Rad. Pyrethr. ʒij.*
Hb. Nicot. mj.
Sem. Sinap. ʒj.
Coq. in Aq. ſ. ℔j. &
Aceti ℥iv.
Colat. ℥iſſ. M.
teneatur calide in ore

℞. *Rad. Cyclam. ʒij.*
Hb. Nicot.
Piperit. a. mj.
Sem. eruc.
Sinap. a. ʒj.
Coq. in aq. ſ. et acet. a. q. ſ.
Colat. ℔j, adde
Oxymel. ℥ij. M.

5 Fumus.

℞. *Herb. Roſmar.*
Salv.
Major. a. mſs.
Flor. Lavend.
Lil. convall.
Tunic.
Roſar. a. p. ij.
Sem. Aniſ.
Fœnic. a. ʒij.
Fol. Nicot. miij. M.
uſurpetur loco Tabaci.

6 Rotulæ ſublinguales.

℞. *Rad. Pyrethr.*
Zingib.
Cubeb.
Cinnam.
Pip. long.
Coſt. ver. a. ℈ij.
Sacch. canar. q. ſ.
Solv. Sacch. in
Aq. roſar. &
Cinnam. q. ſ.
M. F. l. a. Rotulæ, ſub
lingua tenendæ.

VI. *Modus operandi.*

1 Quædam, etſi minime ſint acria, ſed prorſus inſipida, diu ſaltem in ore maſticata, Salivam e glandulis eliciunt, uti ſunt charta, globulus plumbeus, cryſtallus, Maſtiche &c. & hæc proprie vocantur *maſticatoria.*

2 Alia vero quæ ſtricte *Apophlegmatizantia* audiunt, particulis acribus aggrediuntur ductus Salivales & glandulas

dulas easque irritant, unde Natura ad amoliendum illud quod partibus infestum est, copiosam Salivam in oris cavitatem infundit, cujus ope partes illæ acres diluuntur & absterguntur.

VI. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Masticatoria & Apophlegmatizantia interdum insignem habent usum, in capitis præcipue affectibus serosis, quatenus multum seri per ea evacuatur, atque a partibus vicinis revellitur.

2 In affectibus oculorum sæpius irritis aliis Apophlegmatizantia prosunt.

3 Masticatoria nunquam nisi præmissis universalibus remediis & sublata Cacochymia in usum trahantur.

4 Masticatoria non nisi tempore matutino vacuo adhuc ventriculo usurpentur, cibis enim repleto ventriculo digestio ob deficientem salivam impeditur.

5 In horum remediorum usu media tenenda est via, si enim nimis diu usurpantur, nimia salivæ laudabilis copia evacuatur, si vero nimis parce in usum trahuntur, nil juvant.

6 Saliva non deglutiatur, quoniam facile Cardialgiæ aut Vomitus sequuntur, quare semper exspuatur.

10. *De Evacuatione Humorum per Nares.*

I. *Definitio.* Est evacuatio artificialis eum in finem per Errhina & Ptarmica instituta, ut humores superflui circa nares hærentes evacuentur.

II. *Differentia.*

1 Alia fit sine sternutatione, quando scil. per remedia appropriata, quæ Errhina vulgo vocantur, humores in glandulis narium hærentes resolvuntur, & glandulæ leniter ad excretionem stimulantur.

2 Alia vero fit cum sternutatione, quando per remedia Ptarmica, glandulæ & membrana narium fortiter stimulantur, ac humores cum impetu excutiuntur.

III. *Indicantia.*

1 Humores copiosi circa nares & in partibus vicinis hærentes.

2 Dolores capitis, quos interdum sensibiliter levant Ptarmica.

3 Partus difficilis, ubi Ptarmica fœtus exclusionem promovent.

4 Apoplexia.

5 Singultus &c.

IV. *Remedia.*

Rad. Jalap.	*Cyan.*
Mechoac.	*Anthos.*
Helleb. alb.	*Calend.*
Pyrethr.	*Sem. Nigell.*
Iridis flor.	*Nasturt.*
Fol. Tabac.	*Sinap.*
Herb. Major.	*Euphorbium*
Beton.	*Piper, aliaque aromata.*
Serpill.	*Spec. de Major. Mynf.*
Thym.	*Ol. Major.*
Orig.	*Aqua Majorana.*
Ptarmic.	*Saccharum.*
Flor. Lavend.	*Vitriol. album.*
Lil. convall.	*Sal. Ammon. in lixiv. injectū.*
Spic.	*Salia Volatilia.*
Violar.	*Spir. Salis Ammon.*
Rosar.	*Eff. castor.*

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Pulveres.

℞. *Fol. Tabac.* mj.
Herb. Major.
Serpill.
Thymi. ā. mſs.
Flor. Lavend.
Lil. conv.
Anth. ā. p. j.
M. F. Pul. subtilissimus.

℞. *Summit. Beton.*
Origan.
Serpill. ā mſs.
Flor. Rosar.
Cyani.
Violar. ā. p. j.
Ol. Major. gt. vj. M.
F. Pulv. subtilissimus.

℞. *Fol. Tabac.*
Herb. Ptarmic.
Summit. Serpill.
Orig. ā. mſs.
Flor. Violar.
Anth. ā. p. j.
Ol. dest. Major. gt. viij.
Mosch.
Zibeth. ā. gr. ij. *M.*
F. Pulv. subtilissimus.

℞. *Pulv. irid. flor.* ʒij.
Herb. Origan.
Rosmar.
Major. ā. mſs.
Flor. Calend.
Cyan.
Lavend. ā. p. j.
Sem. Nigell. ʒſs.
Ol. dest. Major. gt. vj. M.
F. Pulv. subtilissimus.

Sequentes Pulveres Errhino Ptarmicos commendat DD. *Hoffmannus* in *Differt. de Pulverum Sternutatorium usu & abusu.*

℞. *Sacch. opt.* ℥ſs.
Balf. apopl. gr. XII.
Flor. Benz.
Ref. L. Guaja. ā. ℈ſs. *M.*
F. Pulvis.

℞. *Fol. Tabac. infusione*
Aquæ rosarum prius
mitigat. ℥ſs.
Flor. ☉*nt. exsicc.* ʒij.
Ol. Flor. ☉*nt.* ℈ſs. *M.*
F. Pulvis.

℞. *Pulv. L. aloes*
Succ.
Tabac. ā. ʒj.
Castor. ℈ſs.
Ol. Major. gt. X. M.
F. Pulvis.

℞. *Sal Vol. Ammon.* ʒj.
Ol. Major. gt. X. M.
F. Pul. solo odore errhinam vim exerens.

℞. *Rad. Ir. flor.* ʒj.
Flor. Balaust.
Rof. rubr. ā. ℈ij.
Anthos.

℞. *Flor. lil. convall.*
Major.
Pulv. Tabac. ā. ʒj.
Helleb. alb. gr. XII.
Ol. Major.
Cubeb. ā. gt. IV. M.
F. Pulvis.

℞. *Rad. Valer.*
Sem. Fœnic.
Pulv. Tabac. a. ʒj.
Flor. Benz. gr. XII.
Ol. Cubeb.
Fœnic.
Major. gt. a. ij.
Spir. Rosar. gt. XII. M.
F. Pulvis.

℞. *Ol. Succin.* ℈ſs.
Lavend.
Ror. mar.
Salv.
Rut.
Spic. gt. a. iij.
Balf. Apopl. gr. viij.
Incorporentur cum Sacch. canariensi finissimo.
Lavend. a. ʒſs.
Helleb. alb. gr. viij.
Mosc. in Spi. rof. sol. gr. ij.
M. F. Pulvis.
F. Pulvis, in variis & quibus gravissimis capitis affectibus, teste clariss. Lentilio, optimos edens effectus.

2. Aquæ.

℞. *Aq. Major.* ℥j.
Vitriol. alb. gr. ij. M.
attrahatur in nares.

℞. *Aq. Major.* ℥j.
Vitriolat. alb.
Elater. an. gr. ij. M.

3. Mixturæ.

℞. *Aq. Reg. Hung.* ℥ſs.
Sp. Sal. Ammon. ʒij. *M.*
odor attrahatur in nares.

℞. *Spir. Sal. Ammon.* ʒij.
Eff. Castor. ʒj. *M.*
D. ut antea.

VI. *Modus operandi.*

1 Quædam particulis suis Salino-acribus humores in glandulis contentos fundunt, & excretionem ex iisdem promovent.

2 Quædam vero potentius ipsam narium membranam aggrediuntur, ac motum quasi convulsivum in ipsa excitando cum insigni motu materiæ, in glandulis contentæ, excretionem promovent.

3 Quædam utroque modo agunt; unde in hisce casibus Natura ad amoliendum id quod membranæ & glandulis molestum est, humores in copia ad nares mittit, ut hoc modo partes acres diluantur & mitigentur, ac simul cum humoribus motu fortiori e naribus expellantur.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Ubicunque serum deficit, v. g. in cholericis aliisque vel a morbis vel senio exsiccatis, ibi Errhina & Ptarmica minus consulto præscribuntur, usurpantur, quatenus corpora magis exsiccantur.

2 In senibus, quorum corpora pituita viscida repleta sunt, Sternutatoria non semper tuta sunt.

3 In Vertigine inpr. essentiali Ptarmica facile ad Apoplexiam disponunt.

4 Quamvis in Apoplexia & Epilepsia præsente, Ptarmica sæpius cum fructu usurpentur, imminentes tamen facile in actum deducunt.

5 Ptarmica oculorum affectus, inprimis inflammatorios, quam maxime exasperant.

6 Si propensio adest ad Hæmorrhagiam narium nimiam, Ptarmica nullum habent usum, quoniam eandem facile excitant: ad revocandam tamen Hæmorrhagiam consuetam Semen Nigellæ laudatur.

7 In dispositione ad Hæmoptysin, aut aliàs malo constituto Pectore, Ptarmica minus tuta sunt, quoniam Hæmoptysin promovent, reliquaque mala exasperant.
8 Nec etiam in memoriæ debilitate, Ptarmica insignem habent usum.
9 In gravidis Ptarmica facile propter motum graviorem ad Abortum disponunt.
10 Non oculis tantum sed etiam auribus aliisque sensuum organis Ptarmica facile nocent.
11 Infantibus propter teneram cerebri & nervorum constitutionem, Ptarmica minus conveniunt.
12 Quo frequentius usurpantur Errhina & Ptarmica, eo magis læditur Olfactus.
13 Errhina & Ptarmica sæpius in usum tracta congestionibus sanguinis ad caput ansam præbent.
14 Ptarmica fortiora inpr. ex Helleboro albo Convulsiones excitasse observavimus.
15 Errhina solummodo ex vicinis partibus eliciunt serum, Ptarmica vero etiam in dissitis partibus humores commovent & excretionem per easdem promovent.
16 Reperiuntur Errhina fortissima, uti sunt Salia Volatilia urinosa, quæ tamen nullam sternutationem excitant.
17 In Coryza consueta suppressa Errhina insignem habent usum, quatenus omnia mala exinde provenientia præcavent & tollunt.

II. *De Humorum Evacuatione per Pectus sive de Expectoratione.*

I. *Definitio:* Expectoratio est evacuatio artificialis per remedia convenientia eum in finem instituta, ut humores quantitate & qualitate Pectori inimici mature expellantur.

II. *Differentia.*
1 Alia fit per remedia præparantia, ita ut materia ad exceptionem inepta præparetur & disponatur ad exitum, quo a Natura ipsa per tussim expelli possit.
2 Alia fit per stimulantia, quando vel tussis præsens, ast insufficiens per remedia convenientia augetur, vel tussis excitatur, ita ut materia noxia eo facilius expelli possit.

III. *Indicantia.*
1 Materia nimis fluxilis & acris glandulis & pulmonibus infensa, quæ incrassatione & correctione ante evacuationem opus habet.
2 Mucus viscidus & tenax Pulmonum tubulos obstruens & respirationem admodum difficilem reddens, quæ tamen prius quam excernatur, resolutionem indiget.
3 Materia cruenta & purulenta in Pleuritide & Peripneumonia multa & insignia incommoda pariens.

IV. *Remedia.*

1 Incrassantia.

Rad. Alth.
Malv.
Liquirit
Herb. Veron.
Virg. ☉r.
Hed. terr.
Flor. Violar.
Papav. err.
Sem. Althææ.
Malvæ.
4 frig. maj.
Lini
Fœnugræci
Hyosc.
Papav.
Ficus
Passulæ minores.
Jujubæ.
Siliqua.
Sebesten.
Tragacantha.
Gummi Arab.
Amyd. dulc.
Nulc. Pini.
Pistac.
Lac.
Sperma ceti.
Decoct. pect.
Flor. & Fruct.
Cremor hordei.
Gelatinæ variæ.
Succ. liquirit.
Pulvis Haly rec.
Species diatragac.
Cons. rosar.
Tinct. pap. rh.
Sir. pap. rh.
Liquirit.
de Symph. Fern.
M. P. de Cynogl.
Theriaca.
Laud. Op.
Diacodium.
Trochisci becch.
nigr.
rubr.
Extr. Hed. terrestr.
Veron.
Liquirit.
Ungu. Pector.

2 Incidentia.

Rad. Helen.
Bardanæ.
Irid. flor.
Petasit.
Angelic.
Ari.
Trifol. fibr.
Fœnic.
Pimpin. alb.
Levistici.
Vincetox.
Squilla.
Imperat.
Salsæparillæ.
Herb. Scabios.
Tussilag.
Hyssop.
Pilosell.
Bellid.
Nicot.
Erysim.
Rorell.
Cheresol.
Marrub. alb.
Pulmon. mac.
Scord.
Capill. ♀
Flor. Tussilag.
Sambuci.
Scabiosæ.
Croci.
Sem. Anisi.
Fæniculi.
Card. bened.
Mariæ.
Lign. Sassafr.
Sanct.
Gumm. Ammoniac.
Bdell.
Benzoes ejusque flores.
Flor. Sulph.
Myrrha.
Succinum.
Species diatreos.
Elix. Pect. Wed.
Ess. Alexip. Stahlii.
Helen.
Succin.
Mirrh.
Tinct. Antim. aeris.
Resolvens.
Pectoralis.
Tartari.
Spir. Sal. Ammon. anis.
Aq. Scabios.
Hyssop.
Cheresol.
Taraxac.
Scord.
Bellid.
Asthmat.
Sir. Tussilag.
Scabios.
Hyssop.
Nicot.
de Erysimo Lob.
Capill. ♀
Pilosell.
Cons. Bellid.
Hyssop.
Scabios.
Extr. Scabios.
Helen.
Bellid.
Irid. flor.
Oxym. squillit.
Loch. ad asthma
de farfar.
Bals. Sulph. anis.
Pil. Polychrest.
Stahlii.
Balsam. visc.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Decocta.

℞. Spec. pro Dec. pect. ℥iv.
Coq. in aq. s. ℔iij.
usque ad consumpt. ℔ij.
Colat. D. ad Vitr.
dosis ℥vj. calide.

℞. Rad. Enul.
Pimpin. alb.
Vincetox. ā. ℥ß.
Herb. Scabios.
Hyssop.
Bellid.
Pilosell. ā mj.
Inc. ad Ch.
quarta harum specierum pars injiciatur in aquæ ferventis ℔ij. bulliant leniter & colat. sumantur ʒiv. vel vj. ter vel quater singulis diebus.

℞. Ras. L. Sassafr. ℥ij.
Sanct.
Rad. Chin.
Liquirit. ā. ℥j.
infund. per noct. & coq. in s. q. aq. simpl. sub finem coctionis adde
Herb. Hyssop.
Veron.
Scabios.
Bellid. ā. mß.
Colat. D. in vitro pro potu pector. in tussi Venerea

℞. spec. pro Dec. fl. & fr. ℥iv.
Coq. in s. aq. s.
D sæpius calide.

℞. Herb. Veron.
Scabios.
Hed. terr.
Tussilag.
Virg. ☉r. ā. mj.
Inc. D. ad Ch.

℞. Rad. Enul.
Liquirit.
Pimp. alb. ā ʒiij.
Irid. fl. ʒij.
Ari ʒiß.
Herb. Scabios.
Erysim.
Marrub. ā. mj.
Flor. Tussilag. mß.
Incis. usurpentur instar infusi Thee.

℞. Herb. Hed. terr.
Scabios.
Veron.
Millefol.
Coq. in aq. s. ℔ij.
Colat. adde
Sir. Hed. terr.
Pap. rhead. ā. ʒij. M.
D. sæpius calide
in Hæmoptysi aliisq; Pectoris affectibus ubi resolutione & consolidatione opus est.

2 Pul-

2 Pulveres,

℞. *Rad. ir. flor.* ℥j.
Flor. sulphuris ℥ß.
Sacch. ʒij
Ol. dest. anis. gt. xij. *M.*
D. bis vel ter per diem aliquot cusp. cultri.

℞. *Spec. diair.* ʒij.
Flor. sulphuris ℈ij.
Benz. ℈ß. *M.*

℞. *Pulv. Haly. contr. Phthis. dispens.* ℥ß. (*rec. div. in 4. p. æq.*

3 Potinculæ.

℞. *Aq. Scabios.* ℥iij.
Asthmat.
Acet. squillit. ā ʒvj.
Sir. Hyssop. ℥ß. *M.*

℞. *Aq. Veron.*
Hyssop. ā ℥ij.
Asthmat. ʒvj.
Sirup. Scabios. ℥ß. *M.*

℞. *Aq. Tarax.*
Cherofol. ā ℥ij.
Asthmat.
Oxym. squillit.
Sir. Nicot. ā ℥ß. *M.*
Dos. Cochl. ii. iij.

℞. *Aq. Veron.*
Tussilag. ā ℥ij.
Elix. Pector. ʒiß.
Spir. sal. Ammon. anis. ʒß.
Sir. Nicot. ℥ß. *M.*
D. ut antea.

℞. *Gumm. Ammon.* ʒj. *solv. in Vin. Rhen.* ℥ij. *adde Aq. Hyssop.* ℥iv. *M. D. aliquot cochlearia repetitis vicibus in asthmate.*

℞. *Aq. Scord.*
Scabios. ā ℥ij.
Ess. alexiph. ʒiß.
Tinct. resolv. ʒj.
Sir de Hyssop. ℥ß. *M.*

4 Rotulæ.

℞. *Spec. diair.* ʒij.
Flor. sulph. ʒj.
c. s. q. Sacch. in Aq. Scabios. sol. F. Rotulæ.

℞. *Succ. liquirit.* ʒiij.
Extr. enul. ʒj.
Flor. Benz. ʒß.
c. s. q. Sacch. in aq. Hyssop. sol. F. Rotulæ.

℞. *Pulv. orid. Flor.* ʒij.
Flor. sulph.
Extr. liquirit. ā ʒß.
c. s. q. Sacch. in aq. Hyssop. solut. F. Rotulæ.

℞. *Pulv. irid. Flor.* ʒj.
Extr. Liquirit.
Enul. an. ʒß.
c. s. q. Sacch. in aq. Cheref. sol. F. Rotulæ.

5 Electuaria.

℞. *Conf. Hed. terr.*
Scabios. ā ʒvj.
Extr. Veron.
millefol. ā ʒiß.
Succ. præpt. ℈ij
Sir. Hyssop. q. s. M.
F. Electuarum contra Hæmoptysin.

℞. *Conf. Hyssop.*
Bellid. ā ℥ß.
Antihect. Poter. ver. ʒiß.
Flor. Sulph. ʒj.
Benz. ℈j.
Sir. de Farfar. q. s.
M. F. Elect.

℞. *Conf. ros. antiq.*
Hed. terr. ā ℥ß.
Pulv. Haly. ʒij.
Sir. Scabios. q. s.
M. F. Elect. sæpius usurpandum.

℞. *Conserv. Ros. antiq.* ℥ß.
Antih. Poter.
Bals. de Capaib. ā ʒiß.
Sir. flor. bellid. q. s.
M. F. Electuarium contra Phthisin a Riedlino laudatum.

6 Linctus & Eclegmata.

℞. *Locq. de Pulm. vulp.*
San. & expert. ā ʒvj.
Pulv. Haly ʒiß.
Sir de Farfar. q. s.
M. F. Linctus. D. cum bacillo liquiritiæ.

℞. *Loch. ad Asthma*
de Pulm. vulp. ā ℥j.
Elix. Pector. ʒiß.
Spec. diair. simpl. ʒj.
Sir. Papav. rhœad. q. s.
M. F. l. a. Loch.

℞. *Loch. de Farfar.*
ad Asthma ā ℥ß.
Troch. becchic. nigr. ʒij.
Elix. Pector. ℈ij.
Aq. Sal Ammon. anis. ℈j.
Sir. de jujub.
Viol.
Papav. rh. ā *q. s.*
M. F. Linctus.
D. cum bacillo Liquirit.

℞. *Sir. Hyssop.*
Scabios.
Pap. rh. an. ℥j.
Elix. Pector. ʒj.
Extr. Liquirit.
Enul.
Veron.
Troch. becch. nigr.
Spec. diatrag. frig. an. ℈ij.
M. F. Linctus.

7 Mixturæ.

℞. *Ess. alexiph.* ʒij.
succin.
Tinct. Antimon. an. ʒj. *M.*
dos. 15. 30. *gr.*

℞. *Tinct. resolv.* ℥ß.
dos. 30. 40. *gt.*

℞. *Tinct. Tartar. acr.*
Ess. Amar. Hall. an. ʒij.
succ. ʒj. *M.*

℞. *Tinct. Pector.* ʒij.
dos. 30. *gr.*

℞. *Elix. Pector.* ℥ij.

℞. *Tinct. resolv.*
Ess. Lign. an. ʒij. *M.*

VI. *Modus operandi.*

1 Quædam materiam nimis tenuem & acrem incrassant, ac in pulposam consistentiam redigunt, ut eo commodius sine Pulmonum noxa excerni possit, uti sunt supra enumerata Incrassantia, mucilaginosa, dulcia, leniter adstringentia, Opiata &c. ad quæ etiam referri merentur Unguenta ex Pinguedine & olei præparata, uti Unguenta Pectoralia varia.

2 Alia mucum nimis tenacem & viscidum incidunt & resolvunt, fluxilitatemque ei conciliant, ut ope tussis per asperam arteriam eo facilius ejici queat, qualia sunt superius laudata Resolventia acria, amara, Sulphurea, Gummatosa &c.

3 Quædam specifice quasi materiam seroso mucosam ad Pectus ducunt, ut postea per asperam arteriam evacuetur: quorsum potissimum referri merentur, Jujubæ, Sebesten, Tactyli, Ficus, Squillia, Violæ &c.

4 Quædam fibras asperæ arteriæ aggrediendo & acrimonia sua stimulando tussim excitant, & materiæ præparatæ excretionem promovent, uti sunt acria & volatilia, potissimum vero Spiritus acidi, Nitri, Salis, Vitrioli.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Inter Incrassantia & Resolventia merito semper distinctio fieri debet, pro diversa scil. materiæ Pulmonibus infensæ & hinc excernendæ conditione, qua neglecta facile committuntur errores, quatenus materia per perversam medicationem vel nimis resolvitur & magis tenuis & acris, vel magis adhuc spissa redditur.

2 Expectoratio nunquam est instituenda, nisi materia antea satis mobilis reddita, aut sufficienter præparata fuerit.

3 Expectorantibus commode semper Resolventia admiscentur, quoniam hoc modo excretio commodius procedit.

4 Quando affluxus humorum ad Pectus est nimius, cavendum est a nimiis expectorantibus, quoniam affluxum augent, potius E. conveniunt Laxantia, Diuretica, Diaphoretica ac Discutientia.

5 Adstringentia quamvis poros Pulmonum constringendo nimiam expectorationem impediant, facile tamen nisi caute admodum usurpentur, magna eorum præposterum usum sequuntur incommoda, quatenus materiam inspissant atque in Pulmonibus incarcerant, und mucus acrior redditus facile Pulmones aggreditur,

6 In Tussi sicca aut etiam humida corpore simul insigniter extenuato, esiccantia & inprimis Antihecticum Poterii magis exsiccando nocent.

7 Expectorantia dulcia, inpr. Scylla, Jujubæ & Sebesten nunquam diu usurpentur, quoniam expectorationem quidem promovent, sed simul affluxum humorum nimium ad Pectus mirum quantum promovent.

8 In Tussi chronica, quæ interdum personas humidioris temperamenti affligit, cum corporis contabescentia, Venæsectio sæpius utilis, imo fere semper necessaria est, & Expectorantium usui præmitti dibet,

9 Tusses suppressos sanguinis fluxus sequentes, nunquam expectorantibus cedunt, nisi præmissa fuerit Venæsectio.

10 Si Pulmones sunt affecti, summe noxii sunt spiritus acidi minerales, quoniam & tussim augent & exulcerationem vel producunt, vel promovent.

11 In Pleuritide, quoniam tota fere salus in expectoratione consistit, expectorantibus & resolventibus per totum morbum semper insistendum est, ne materia vel copia suffocationem producat, vel acrimonia Pulmones magis exedat.

12 Pilulæ Becherianę & Balsamicæ viscerales in affectibus Pectoris, excepta Hęmoptysi, insignem habent usum, quatenus resolvunt & revellunt.

13 Pulvis Haly contra Phthisin nisi recens sit, nullum habet usum.

14 Tinctura antiphthisica in plerisque Pulmonum affectibus magis nocet, quam prodest.

15 Opiata prępostere & materia nondum evacuata exhibita, tussim quidem sedant, sed simul etiam mucum cum damno in Pulmonibus detinent.

16 Unguenta pectoralia, aut alia interdum, nimis relaxan-

laxando Pectus, efficiunt, ut major humorum copia ad Pectus feratur.

12. *De Sanguinis subsistentis evacuatione per remedia.*

I. *Definitio.*
Est evacuatio artificialis eum in finem instituta, ut per remedia convenientia Hæmorrhagiæ suppressæ & inprimis Menses ac Hæmorrhoides revocentur.

II. *Differentia.*
1 Respectu *Hæmorrhagiarum* suppressarum, alia instituitur ut *Hæmorrhoides*, alia ut *Menses* in ordinem redigantur.
2 Respectu remediorum, alia mediantibus mitioribus præparantibus & Resolventibus fit, alia vero per fortiora pellentia instituitur.

III. *Indicant a.*
1 Hæmorrhoides vel parcius justo fluentes, vel prorsus suppressæ.
2 Menses ultra debitum tempus emanentes, cum insigni dolore fluentes, parce nimis aut guttatim saltem prodeuntes, prorsus suppressi, decolores, ac tandem nimis mature cessantes.
3 Chlorosis & multi adhuc alii affectus ab Hæmorrhoidum vel Mensium vitiis pendentes, ut per convenientia remedia fluxus revocetur.

IV. *Remedia.*

Rad. Aristol. rot.
Angelicæ.
Rub. Tinct.
Levist.
Zedoar.
Bryoniæ.
Galang.
Ari.
Pimp. alb.
Helleb. nigr.
Herb. Puleg.
Artemis.
Sabin.
Meliss.
Serpill.
Rosmar.
Marrub. alb.
Calaminth.
Matricar.
Meliss.
Flor. Cheiri.
Calend.
Crocus.
Baccæ lauri.
Cicer. rubr.
Myrrha.
Camphora.
Gummi Ammon.
Galbanum.
Aloe.
Succinum.
Borrax.
Castoreum.
Hepar Anguillæ.
Cinnamomum.
Pulv. ad Part.
Aq. Hyster.
Vitæ mul.
Cinnam.
Meliss.
Puleg.
Matricar.
Artemis.
Spir. sal. Ammon.
C. C.
Fulig.
Sal Succin. Volat.
Essent. Castor.
Succin.
Cinnam.
Myrrh.
Croci.
Millefol.
Carminat.
Elix. Uterin.
Propriet.
Tinct. Resolv.
Antimonii acris.
Tartari acris.
♂tis Ludov.
Helleborat.
Extr. Hell. nigr.
Castor.
Sabin.
Artemis.
Pil. Polychrest.
Emmenagog. Richt.
Balsam. Visc.
Tartar.
Antirhevmat.
Ol. Sabin.
Castor.
Succin.
Cinnamom.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Infusa.

℞. *Rad. Aristol. rot.*
Rub. Tinct. ana. ℥ſs.
Ari. ʒij.
Herb. Puleg.
Rosmar.
Meliss. ana. mj.
Flor. Cheir.
Calend. ana. p. ij.
Bacc. Laur. ℥ſs.
Inc. infund. in Vin. alb. ℔. vj. *& sumantur singulis diebus ter* ℥iv. *vel* vj.

℞. *Rad. Arist. rot.*
Angel. ana. ℥ſs.
Galang.
Zedoar. ana. ʒij.
Herb. Puleg.
Artemis.
Rosmar. ana. mj.
Bacc. Laur. ℥ſs.
Cinnam. ʒij.
Croci ʒj.
Incis. infund. in Vini albi ℔. vj. *& usurpentur ut antea.*

℞. *Rad. Arist. rot.* ℥ſs.
Zedoar.
Ari. ana. ʒj.
Herb. Puleg.
Rosmar.
Capill. ♀ ana. mſs.
Fol. Senn. s. s. ℥j.
Rhab. elect.
Fibr. Hell. nigr. ana. ʒij.
Cinnam. ʒiſs.
Croc. ʒj.
Tart. solub. ʒiij.
Incis. superfundatur aq. fervent. ℔j. *postea adde Vin. alb.* ℔iij. *vel* iv. *& bibantur quovis die mane* ℥vj.

℞. *Rad. Aristol. rot.*
Bryon.
Rub. Tinct.
Pimp. alb. ana. ʒij.
Herb. Artemis.
Puleg. ana. mj.
Fol. Senn. s. s. ℥j.
Fibr. Hell. nigr.
Agar. in pet. lig. ana. ʒij.
Bacc. Laur.
Cort. ⊙nt. ana. ʒiij.
Winteran.
Cinnam. ana. ʒij.
Croci ʒj.
Sal Tart. ʒiſs.
Incis. infund. & usurpentur ut antea.

2. Pulveres.

℞. *Borrac. Venet.* ʒj.
Myrrh.
Cinnam ana. ℈ſs. *M.*
div. in 2. *p. æq.*

℞. *Borrac.* ʒj.
Myrrh. ℈j.
Croc. ℈ſs. M.
Div. in 2. *p. æq.*

℞. *Borrac.* ʒj.
Myrrh. gr. xv.
Castor gr. vj. M.
div. in 3. *p. æq.*

℞. *Borrac.*
Hepat. Anguill. ana. ʒſs.
Myrrh. ℈ſs. M.
div. in 2. *p. æq.*

℞. *Pulv. Stomach. Birck.* ℥ſs.
D. 2. *cusp. cultr. bis vel ter per diem*

℞. *Pulv. Stomach.* ℥ſs.
♁ ♂ le Cachect. ʒiſs.
Cort. Winter. ana. ℈ij. M.
D. ante prandium & cœnam aliquot cuspides cultri.

3 Potiunculæ.

℞. *Aq. Meliss.* ℥iij.
Puleg. Spir.
Cinnam. ana. ʒvj.
Ess. Carm. ʒij.
Cinnam. ʒj.
Sir. Cort. Citr. ℥ſs. M.
D. singulis 3. *vel* 4. *horis cochl. aliquot.*

℞. *Aq. Meliss. c. Vin.* ℥iv.
Elix. Uterin.
Ess. Carmin. ana. ʒj
Sir. Cinnam.
Cort. ⊙. ana. ʒij M.
D. ut antea.

℞. *Aq. Artemis.*
Puleg. ana. ℥ij.
Cinnam ʒvj.
Tinct. ♁ii. acr. ʒiſs.
Ess. Succin. ʒj.
Sir. Cinnam. ℥ſs. M.
D. at antea.

℞. *Aq. Meliss.* ʒiij.
Cinnam. c. Vin. ℥j.
Hepat. Anguill. ʒiſs.
Sir. Cort. ⊙nt. ℥ſs. M.
dos. cochl. aliquot repetitis vicibus in partu difficili.

℞. *Aq. Serpill. c. Vin.* ℥iij.
Ess. Myrrh. ʒj.
Castor. ℈j.
Sir. Artemis. ʒiij. M.
D. ut antea.

℞. *Aq. Vit. mul.*
Cinnam. ana. ℥iſs.
Ess. Carmin. ʒj.
Succ.
Myrrh. ana. ʒſs.
Syr. Capill. ♀ ℥ſs. *M.*
Dos. cochl. j. *singulis* 4. *horis.*

℞. *Aq. Serpill. c. Vin.* ℥iv.
Tinct. resolv. ʒj.
Ess. Succin ʒſs.
Sir. Cort. ⊙nt. ℥ſs. M.
dos. cochl. ij. *singulis* 4. *horis superbibendo jusculum.*

℞. *Aq. Puleg.* ℥ij.
Serpill. c. Vin.
Meliss. c. Vin. ana. ℥j.
Ess. Alexiph. ʒj.
Succ. ʒſs.
Tinct. Tart. acr. ℈iv.
Sir. Cort. Citr. M.

℞. *Aq. Puleg.*
Matric. ana. ℥iſs.
Cinnam. ʒj.
Borrac. Venet.
Hep. Anguill. ana. ℈ij.
Sir. Artemis. ℥ſs. M.
D. ut antea.

℞. *Aq. Meliss.*
Puleg. ana. ℥iſs.
Vit. Mul. ℥j.
Ess. Cinnam.
Hep. Anguill. ana. ʒj.
Sir. cort. citr. ℥ſs. M.
D. ut antea.

4 Tincturæ & Essentiæ.

℞. *Ess. Carmin.* ʒij.
Succin.
Cinnam. ana. ʒj. M.
Dos. 25. 30. *gutt.*

℞. *Ess. Carmin.* ʒij.
Elix. Uterin. ʒj. M.
Dosis eadem.

℞. *Ess. Alexiph.* ʒij.
Succin. ʒj.
Myrrh.
Castor. ana. ʒſs. M.
Dosis eadem.

℞. *Tinct. resolv.* ʒij.
Ess. Succ. ʒj.
Myrrh ʒſs. M.
dosis eadem.

℞. *Tinct. ♂t. Lud.*
Ess. Adianth. al. ā ʒij. M.
Dosis eadem.

℞. *Tinct. ♁ii. acr.* ʒij.
Ess. Cinnam.
Succin. ana. ʒj.
Myrrh. ʒſs. M.
Dosis eadem.

5 Pi-

5 Pilulæ.

℞. *Extr. Abſinth.*
Cent. min.
Fumar.
Gent.
Meliſs. ana. ℈ij.
G. Galb. ʒiß.
Eſs. Succ. q. ſ.
M. F. Pil. ad pond. gr. j.
D. x. xii. *mane & veſperi.*

℞. *Pil. Balſam. D. Stahl.* ʒj.
doſ. xv. xx.

℞. *Pil. emmenag. D. Richt.* ʒ. j.
Doſ. eadem.

℞. *Extr. Card. Ben.*
Fumar.
G. Ammon. in acet. ſquillit. ſolut. & inſpiſſ. ā ʒj.
Myrrh. elect.
Aleos ſuccotr. ana. ℈j.
G. Heder. ℈ij.
Croc. pulveriſ. gr. xv.
Elix. propr. q. ſ.
M. F. Pil. ut antea.

℞. *Pil. Beccher.* ʒj.
Doſis eadem.

℞. *Pil. Balſam. viſc.* ʒj.
Doſis eadem.

6. Unguentum.

℞. *Ung. dialth.* ℥ß.
Ol. Cheiri.
Axung. Anſerin. ā ʒij.
Petrol. ʒß.
Croci. ℈j.
Ol. deſt. Sabin. gutt. viij. M.
F. Unguentum Regioni uteri & umbilici inungendum.

7 Suffitus.

℞. *Fol. Sab.* mß.
Myrrh. ʒiß.
Lign. Aloes ʒj.
Troc. alhand. ℈ij.
Mixta injiciantur carbanibus & fumus cum tritorio excipiatur, ita ut vaginam attingere queat.

8 Emplaſtra.

℞. *Empl. Matric. de Galb.* ℥j.
Galb. in Acet. ſol. ℥ß.
Malax. cum
Ol. Caſtor.
Cheirin. ana. q. ſ.
Induc. ſuper alutam in forma orbis medii.
Irrotetur cum
Ol. deſt. Succ.
applicetur umbilico.

℞. *Galb. in Aceto ad pultis conſiſtent. liquefacti* ℥iß.
Extract. Caſtor.
Croci ana. ʒij.
Ol. deſtill. ſpicæ.
Succ. ana. ʒj.
M. F. Emplaſtrum.
Induc. ſuper alutam & calide applicetur regioni uteri vel umbilico.

9 Balneum.

℞. *Rad. Valer. Sylv.*
Ariſtol. rot. ana. ℥ij.
Lil. alb.
Bryon.
Helen. ana. ℥j.
Herb. Artemiſ.
Puleg.
Nepeth.
Calaminth.
Matricar. ana. Miij.
Sabin.
Flor. Chamom. ana. mij.
Bacc. Laur.
Junip. ana. ℥j.
Inciſ. & Contuſ. ſacco includantur & coq. in ſ. q. aq. ſimpl. pro Balneo.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam impedimenta ſanguinis fluxum retardantia removent, uti Venæſectio Plethoram imminuendo.
2 Quædam ſanguinem ſpiſſum reſolvunt & fluxilitatem ei conciliant, ut eo facilius excerni queat, uti omnia ſupra recenſita incidentia & reſolventia.
3 Quædam orgaſmum in ſanguine excitant, qualia ſunt potiſſimum Myrrhata & ſuccinata.
4 Alia ipſas fibras aggrediuntur, eaſque fortiter ſtimulant ac ſimul humores commovent, uti potiſſimum ſunt omnia volatilia & purgantia aliaque ſtimulantia.
5 Quædam poros aperiunt & vias relaxant, ac ſimul ſtimulant, uti Unguenta, Balnea, Emplaſtra, ſuffitus & Clyſteres.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 In evacuatione ſanguinis per remedia ſemper reſpiciendum eſt ad ſanguinis fluxilitatem & ad vias, an ſint liberæ, quod ſi negligatur, fere nunquam ſine damno exhibentur remedia.
2 Si Plethora urget, evacuationes ſanguinis ſemper præcedere debent uſum remediorum.
3 Si ſpiſſitudo ſanguinis præſens eſt, per incidentia & reſolventia hæc prius tolli debet.
4 Niſi humores prius probe fuerint præparati, Pellentibus inprimis fortioribus nunquam utendum eſt.
5 Pellentia non niſi inſtantibus Menſibus exhibeantur: intermedio enim tempore data, Menſium negotium magis turbant, quam promovent.
6 Si per Incidentia & Reſolventia leniterque Pellentia res peragi poteſt, nunquam ad fortiora progrediendum eſt.
7 Tali in caſu ceteris remediis omnibus facile palmam præripiunt Pilulæ Stahlianæ, Beccherianæ veræ, Polychreſtæ, Emmenagogæ D. Richteri & Balſamicæ viſcerales nobis uſuales, quippe quæ, ſi prius Plethora, ubi opus eſt, imminuta fuerit, certiſſime ſine ulla noxa fluxus ſanguinis ſuppreſſos revocant.
8 Parem efficaciam poſſident Pilulæ noſtræ reſolventes antirhevmaticæ, quæ ſine ullo alio adminiculo brevi fluxus ſanguinis reſtituunt & infarctus quoque a ſanguinis ſuppreſſionibus natos & jam ad ſcirrhum pronos, ob ſummam, qua pollent, reſolvendi vim diſſolvunt.
9 Si tranſlationes ſanguinis jam ad alias partes & inprimis ad ſuperiores factæ ſunt, cautiſſime procedendum eſt, quoniam Pellentium uſum facillime Vomitus Cruentus, Hæmoptyſis aliaque graviora mala ſequuntur.
10 Si poſt morbos graviores & diuturnos ob defectum humorum ſanguinis fluxus ceſſarunt, nunquam remedia Pellentia exhibeantur, ſed potius humores convenienti diæta reſtituantur.
11 Reſpectu Temperamentorum ſelectus remediorum inſtituatur, ne indiſcretum eorum uſum majores perturbationes ſequantur.
12 Tinctura reſolvens nobis familiaris omnium Temperamentorum hominibus ſine ullo periculo exhiberi poteſt, hoc ſaltem obſervato diſcrimine, ut ſiccioribus cum multo vehiculo exhibeatur.
13 In Partu difficili a defectu dolorum originem trahente, reliqua remedia facile ſuperat Hepar Anguillæ cum Aqua ſpirituoſa exhibitum, quod ſæpiſſime obſervavimus.
14 In partu difficili ob vitioſum ſitum fœtus Pellentia ſemper noxia ſunt.
15 In pellenda mola cautiſſime procedendum eſt, quoniam Pellentium uſum ſæpiſſime graves ſequuntur Hæmorrhagiæ.
16 Ad revocandam Hæmorrhagiam narium ſuppreſſam quidam laudant Millefolium, Nigellam aut Radicem Crocodilii naribus immiſſam.

PARTIS I.

SECTIO II.

DE

ALTERATIONE.

I. *Definitio.* Alteratio humorum eſt eorundem varia correctio & præparatio, eum in finem a Medico inſtituta, ut humores debito modo correcti, poſtmodum ſine noxa e corpore evacuari queant.

II. *Differentia.*

1 Alia reſpicit *Humores*, ut ſcil. *ſpiſſi* incidantur, *tenues* incraſſentur, *acres* edulcorentur, *vappidiſque* debitus ſtatus per remedia Balſamica reſtituatur.
2 Alia reſpicit *Partes ſolidas*, ut *duræ* emolliantur, *flaccidis* & debilibus vero naturalis tonus reſtituatur.
3 Alia pro ſcopo habet *Motus*, ut nimirum motus *excedentes* refrænentur, deficientes vero exſtimulentur.

III. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Humores vitioſi nunquam alterari ita poſſunt, ut cum Natura in gratiam redeant.
2 Omnis alteratio reſpicit excretionem quandam, per certa emunctoria pro diverſa materiæ conditione.
3 Alterantia, niſi circumſtantiæ aliud poſtulent, nunquam nimis diu continuentur, ſed ipſis evacuantia vel jungantur, vel poſtponantur.
4 In evacuatione tali ſemper reſpiciendum eſt ad intentionem Naturæ: ſi enim illa ſemper humores ad peripheriam corporis pellit, Diaphoretica exhibenda ſunt & ſic porro.

I. DE ALTERATIONE HUMORUM.

1. *De Humorum Spissorum Resolutione.*

I. *Definitio.*
Resolutio est humorum spissorum incisio & præparatio, eum quidem ob finem a Medico instituta, ut per remedia convenientia debita fluxilitas ipsis restituatur.

II. *Differentia.*
1 Alia fit per remedia Diluentia & Aquosa, quæ fluxilitatem aliquo modo restituit, inpr. si motus corporis ipsis jungitur.
2 Alia instituitur per remedia Salina alcalina & neutra.
3 Alia obtinetur per acria & aromatica.
4 Alia fit per volatilia & spirituosa.
5 Alia tandem per externa instituitur.

III. *Indicantia.*
1 Resolutionem in genere indicat omnis humorum spissitudo, tenacitas & viscititas, ad motum progressivum & intestinum inepta.
2 In specie vero infarctus & scirrhi viscerum.

IV. *Remedia.*

1 Diluentia.

Potus aquæ calidæ.
Thee.
Caffee.
Veronicæ.
Decoct. Hord.
Aven.
Serum Lactis.

2 Salina.

Sal Tartari.
Genist.
Onon.
Absinth.
Centaur. min.
Nitr. ♁iat.
Tart. Vitriol.
Arcan. duplic.
Sal Polychrest.
Tart. Tartarisat.
Liq. Terr. fol. Tart.

3 Acria & Aromatica.

Rad. Angel.
Ari.
Bryon.
Bardan.
Carlin.
Caryoph.
Cichor.
Diptamn. alb.
Gentian.
Galang.
Zedoar.
Doron.
Imperat.
Levist.
Enulæ.
Pimp. alb.
Petasit.
Vincetox.
Herb. Matricar.
Meliss.
Origan.
Puleg.
Serpill.
Salv.
Rosmar.
Marrub.
Hyssop.
Nasturt.
Beccabung.
Cochlear.
Flor. Anthos.
Salviæ.
Cyani.
Sem. 4. calid. maj.
Card. bened.
Mar.
Aquileg.
Sinap.
Dauci.
Lign. Sassafr.
Sanct.
Myrrha.
G. Galban.
Sagapen.
Ammon.
Bdellium.
Camphora.
Cinnab. nativ. ♁ii.
Succinum.
Cinnam.
Caryoph.
Cardam.
Cubeb.
N. M.
Calam. arom.
Piper.
Zingib.
Ess. Lignor.
Alexiph.
Succ.
Pimp. alb.
Tinct. ♁ii.
Tart.
Resolv.

4 Volatilia & Spirituosa.

Sal Volat. C. C.
Succin.
Viper.
Urinæ.
Spir. Sal. Ammon.
anis.
Eboris.
C. C.
Liq. C. C. succin.

5 Externa.

Rad.
Sigill. Salom.
Irid. Flor.
Symphyt.
Fol. Bardan.
Empl. de Ammon.
Galban.
Tacamah.
Mehl.
Cicut.
Hyosc.
Ol. Chærefol.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Infusa.

℞. *Rad. Angel.*
Pimpin. alb.
Vincetox. ā. ʒiij.
Herb. Marrub. alb.
Meliss.
Hyssop.
Puleg. ā. mss.
Cort. ☉nt.
Winteran.
Cinnam. acut.
Sem. Anis.
Fœnic. ana. ʒij.
Incis. Cont. g. m.
Infund. in Vin. alb. ℔iv. D. singulis diebus 1. vel 3. ℥iv.

℞. *Rad. Bardan.*
Carlin.
Caryoph. ana ʒij.
Ari. ʒj.
Herb. Menth.
Rosmar.
Orig.
Serpill. ana. mss.
Cort. Citr.
Cinnam.
Cardam.
Cubeb.
Sem. Dauc. ana ʒij.
Sal. Tart. ʒiss.
Incis. infund. in Vin. alb. ℔iv.

2 Decocta.

℞. *Ras. L. Sassafr. ℥ij.*
Rad. Chin.
Sarsap.
Liquirit.
Pimpin. alb. ā. ℥j.
Cort. Winteran.
Cinnam. acut. ana. ʒij.
Incis. coq. in aq. simpl. ℔. vj. ad remanent ℔. iv.

℞. *Ras. L. Sassafr. ℥ij.*
Sanct.
Rad. Lapath. ac.
Vincetox.
Caryoph.
Diptamn. alb.
Liquirit. ana. ʒvj.
Cort. Winteran. ʒiij.
Incis. coq. ut antea.

3 Pulveres.

℞. *Pulv. Stomach. Birck. ℥ss.*
Cort. Winteran. ʒj.
Ol. dest. Anis. gutt. vj.
Cinnam. gutt. ij. M.
D. 2. cusp. cultr. ante prandium & cœnam.

℞. *Lap. ♋. ʒij.*
Sem. Anis. Fœnic.
Cinnam. acut.
Tart. Vitriolat. ana. ʒj.
Elæosacch. Cinnam. ℥ss.
M.

4 Potiunculæ.

℞. *Aq. Meliss.*
Menth. ana. ℥ij.
Cinnam. ℥j.
Tinct. Tart.
Ess. carm. ana. ʒiss.
Sir. Cort. ☉nt. ʒvj.
Dos. cochl. ij. sing. 2. hor.

℞. *Aq. Hyssop.*
Salv. ana. ℥iss.
Serpill. c. Vin. ℥j.
Ess. Alexiph.
Cinnam. ana. ʒj.
Succ. ʒss.
Sir. Cinnam. ℥ss. M.

℞. *Aq. Matric. ℥ij.*
Meliss. c. Vin.
Chamom. c. Vin. ā ℥j.
Ess. Cort. ☉nt.
Tinct. Antim. acr. an. ʒj.
Spir. Nitr. dulc. ʒss.
Sir. cort. cit ℥ss. M.
D. ut antea.

℞. *Aq. Puleg.*
Serpill. ana. ℥jss.
Cinnam. c. Vin. ℥j.
Ess. Cort. Citr.
Pimpin. alb.
Cinnam. ana. ℈ij.
Sir. Cort. ☉nt. ℥ss.
Conf. Alkerm. ʒj. M.

5 Mixturæ.

℞. *Tinct. Resolv.*
Ess. Cortic. ☉nt. ā ʒij. M.
Dos. 30. 40. gutt.

℞. *Tinct. Antimonii acr.*
Ess. Alexiph. ana. ʒij.
Succin. an. ʒj. M.

℞. *Ess. Alexiph.*
Cort. ☉nt.
Cinnam. ana. ʒj. M.
Dosis eadem.

℞. *Tinct. Tart.*
Essent. Cort. Citr.
Lignor. ana. ʒj. M.
Dosis eadem.

6 Spiritus.

℞. *Spir. Vin. Camph.*
Aq. Reg. Hung. ā. ℥ss. M.
Applicetur externe cum linteaminibus.

℞. *Aq. Apoplect. ℥j.*
Spir. Sal. Ammon. ʒij.
Ol. dest. Fœnic. ʒss.
Applicetur ut antea.

7 Emplastra.

℞. *Empl. de Ammon.*
Cicut.
Hyosc. ana. ℥ss.
Malax. c. Ol. Chærefol. M.

℞. *Empl. de Galb.*
Tacamah.
Ammon. ā. ℥ss.
Bals. Peruv. ʒij. M.

VI. *Modus operandi Remediorum.*
1 Quædam agunt diluendo Massam sanguineam & reliquos humores spissos.
2 Alia incidunt particulis suis Salinis humores spissos, eosque dirimendo fluxiliores reddunt.
3 Alia particulis acribus itidem intime resolvunt humores

mores spissiores, fluxilitatemque restituunt, uti aromatica, gummata &c.

4 Alia potentissime in fibras agunt & motum augendo ac circulationem accelerando sanguinem fluxiliorem reddunt, ut salia volatilia.

5 Alia externe applicita per poros penetrant & humores stagnantes resolvunt, uti spiritus externi, sacculi, emplastra &c.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 In resolutione humorum semper initium fiat a mitioribus, fortiora enim in principio exhibita, humores nimium commovendo, insignes excitant turbas.

2 In morbis chronicis, Incidentia & Resolventia diu continuentur, alias frustra laborat Medicus.

3 Resolventibus hisce semper interponantur evacuantia & inpr. talia quæ simul resolvendi vi pollent, uti Mercurius dulcis & Pilulæ ex Gummatibus & Extractis amaris præparatæ.

4 Tincturæ alcalinæ acerrimæ, reliquis Resolventibus facile palmam præripiunt, quatenus sine ulla insigni humorum commotione incidunt & resolvunt: semper tamen aliquandiu continuandæ sunt.

5 Si spissitudo humorum a neglecta Venæsectione aut fluxuum sanguinis suppressione ortum traxit, Missio sanguinis optimo consilio Resolventibus præmittitur.

6 Salia fixissima, certa encheiresi volatilia reddita, in morbis chronicis optimum ferunt auxilium, sed in eorum usu prudentia opus est.

7 In Infarctibus & Scirrhis viscerum externa & inpr. Emplastra nunquam negligenda sunt, quatenus resolutionem optime promovent & operationem remediorum internorum adjuvant.

8 Spirituosa externa in tali casu raro laudabilem edunt effectum, imo sæpius, dum majorem crispaturam in visceribus producunt, malum augent.

9 Motus corporis moderatus & continuatus, in resolvendis humoribus spissioribus optima est Medicina, nimius vero in multa mala præcipitat.

10 Si spissitudo sanguinis ab acidorum abusu ortum traxit optime conveniunt Absorbentia salibus alcalinis & neutris juncta.

11 Antiscorbutica acria reliquis Resolventibus juncta, sæpius laudabilem quoque edunt effectum.

12 Diuretica & Diaphoretica optime consilio sociantur Resolventibus, quoniam non solum incidunt, sed etiam materiæ noxiæ excretionem promovent.

2. *De Humorum tenuium Incrassatione.*

I. *Definitio.*

Incrassatio est operatio artificialis, qua mediante humores nimis tenues & acres per remedia convenientia inspissantur, ut absque noxa evacuari queant.

II. *Differentia.*

1 Alia fit per alimenta gelatinosa & mucilaginosa.

2 Alia vero per remedia Absorbentia, figentia, acida &c.

III. *Indicantia.*

1 Acrimonia humorum biliosa tam universalis in tota Massa sanguinea, quam particularis primarum viarum.

2 Coryza & Tussis a materia tenui salsa & acri orta, aut etiam Tussis sicca gravior.

3 Diarrhœa biliosa.

4 Sudores nimii ab humorum resolutione orti.

IV. *Remedia.*

1 Gelatinosa, Pinguia & Mucilaginosa.

Lac Vaccin.	*Ova sorbilia.*
Asinin.	*Sperm. Cet.*
Caprill.	*Rad. Alth.*
Human.	*Liquir.*
Jusc. Carn. jun. inpr.	*Tussilag.*
Pedum.	*Malv.*
Gelat. C. C.	*Lil. alb.*
Ped. Vitul.	*Symph.*
Mucilag. Hord.	*Herb. Malv.*
Butyrum.	*Flor. Lil. alb.*
Pingued. Animal.	*Malv.*
Medullæ Animal.	*Violar.*

Verbasc.	*Ficus.*
Sem. 4. frig. maj.	*Dactyli.*
min.	*Jujubæ.*
Lini.	*Sebesten.*
Milii.	*Hord. excort.*
Cydon.	*Ol. Amygd. dulc.*
Amygd. dulc.	*Lini.*
Nucl. Pin.	*Oliv.*
Pistac.	*Nuc.*
Avellan.	*Hypet.*
Emulf. ex hisce.	

2 Glutinosa.

Mastiche.	*Tragac.*
G. Arab.	*Elemi.*
Ceras.	

3 Absorbentia.

Conch. præparat.	*Unic. foss.*
Lap. ♋.	*Mandib. luc. pisc.*
Percar.	*Bolus Armen.*
Mat. Perl.	*Terr. sigill.*
Test. ovor. calcin.	*Corall. rubr. &c.*
C. C. ust.	

4 Austera adstringentia.

Rad. Bistort.	*Flor. Balaust.*
Torment.	*Rosar.*
Sanguisorb.	*Fruct. Myrtill.*
Fol. Querc.	*Cort. Granat.*
Salic.	*Chin. Chin.*
Gallæ.	

5 Acida.

Rob. Rib.	*Tinct. Rosarum.*
Berb.	*Violar.*
Cydon.	*Flor. Tun.*
Ceras. acid.	*Conserv. Pulp. Citr.*
Granat.	*Ros. Vitriol.*
Succ. Citr.	*Spir. Vitriol. s. & d.*
Sir. acetos. citr.	*Nitr.*
Berb.	*Salis.*
Ceras. acid.	*Clyss. Antimonii.*
Granat.	*Aceta varia.*
Cydon.	*Nitrosa.*
Myrtill.	

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Pulveres.

℞. *Lap. ♋.*	*R. Unic. Fossil.*
Percar.	*Test. Ovor. calcin.*
Conch. Citr.	*Corall. rubr. ā.* ℈j.
Tart. Vitriolat. ā. ℈j. M.	*Terr. Sigill. gr.* xij. *M.*
Div. in 4. p. æq.	*div. in 3. p. æq.*
D. sing. 3. vel 4. horis.	*D. ut antea.*

2 Potiunculæ.

℞. *Aq. Borrag.*	℞. *Aq. Plantag.* ℥vij.
Buglofs. ā. ℥ij.	*Rob. Berb.*
Tinct. Rosar.	*Rib.*
Sir. Granat. acid. ā. ℥ſs. *M.*	*Tinct. Fl. Tunic. ā.* ʒij.
D. cochleatim.	*Sir. acetos. citr.* ℥ſs. *M.*
℞. *Aq. Millefol.*	℞. *Aq. Sanic.*
C. C. citr. ana. ℥ij.	*Torment. ā.* ℥ij.
Succ. citr. rec. ʒiij.	*Lap. ♋.*
Matr. perl. præp.	*Mandib. Luc. pisc. ā.* ℈ij.
Corall. rub. præp. ā. ʒſs.	*Acet. Ros. rubr.* ʒij.
Sir. Ceras. accid. ℥ſs. M.	*Sir. acetos. Citr.* ℥ſs. *M.*
D. ut antea.	*D. ut antea.*

3 Emulsiones.

℞. *Amygd. dulc.*	℞. *Nucl. Pin.*
Sem. 4. frig. maj. ana. ʒſs.	*Pistac.*
Aq. Plantag.	*Sem. Cannab.*
Millefol.	*Lactuc. ana.* ʒij.
F. l. a. Emulsio.	*Aq. Nymph.*
Colat. ℥viij. *adde*	*Portulac. ana. q. s.*
Conch. præp.	*F. l. a. Emulsio.*
Cryftall. mont. ana. ʒſs.	*Colat. adde*
Sacch. perlat.	*Conch. præp.* ʒj.
D. sæpius cochleatim.	*Sacch. canar. q. s. M.*

4 Julepi.

℞. *Aq. Portul.*	℞. *Aq. Millefol.* ℥vj.
Sanic. ana. ℥iv.	*C. C. citr.* ℥ij.
Rob. Rib.	*Rob. Cydon.*
Ceras. acid.	*Granat.*

Succ.

Succ. citr. rec. ana. ℥iij.
Spir. Vitr. dulc. ℈ij.
Sir. Granat. acid. ℥j. M.
D. sæpius cochleatim.

Tinct. Rosar. ana. ℥ſs.
Sir. acet. citr.
M. F. Julepus.
D. ut antea.

5 Decocta.

℞. Rad. Alth.
Liquir.
Tussilag. ā. ℥iij.
Jujub.
Sebest.
Fic. a N. vi.
Hord. excort. ℥j.
Coq. in Aq. simpl. ℔iſs.
Colat. D. calide.

℞. Rad. Bistort.
Torment. ā. ℥ſs.
Fol. Querc.
Summit. Millefol. ana. mj.
Flor. Balaust.
Hyper. a p. ij.
Coq. in Aq. simpl. ℔iſs.
Colat. adde
Sir. Ceraſ. acid. ℥iij. M.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam particulis suis gelatinosis pinguibus, mucilaginosis ac glutinosis inviscant & obvolvunt partes volatiles, sanguinem resolventes & crasin sanguinis restituunt.

2 Alia partibus suis crassioribus ad motum non adeo aptis, retardant motum sanguinis & hoc ipso ulteriorem resolutionem impediunt.

3 Quædam partes constringunt & austeritate sua adstrictiora humores aliquo modo figunt.

4 Ac tandem alia humores magis vel minus coagulant & hoc ipso nimiam resolutionem tollunt.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 In Incrassandis humoribus tenuibus semper eo respiciendum est, ut per laxantia mitiora quantitas insignis humorum tenuium & salino-biliosarum evacuetur, sic enim reliqua humorum correctio eo melius procedit.

2 Facta tali evacuatione præscribantur lenia Diaphoretica & Diuretica, Nitro, salibus neutris & acidis temperata, ut hoc modo humores aliquo modo condensentur & partes salino-sulphureæ per vias urinarias & habitum corporis evacuentur.

3 Jungantur hisce nutrientia, Emulsiones Gelatinæ Mucilagines hordei cum Amygdalis dulcibus præparatæ, ut per hæcce humores acres temperentur & crasis sanguinis restituatur.

4 Hoc ipso tempore, aut post prædicta exhibeantur incrassantia, tam absorbentia, quam acida & austera pro subjectorum conditione.

5 Si incrassantia fortiora statim ab initio, sine præmissis evacuantibus usurpantur, partes acres sæpius cum damno in corpore retinentur.

6 In affectibus pectoris, ubi incrassatione opus est, caute mercandum est cum Incrassantibus, nisi enim perite tractentur tales affectus, facile exulcerationes Pulmonum sequuntur.

7 Quare in tali casu semper præmittantur lenia evacuantia, ut hoc modo affluxus humorum ad pectus intercipiatur, ac postea incrassantia exhibeantur.

8 Incrassantia autem talia non sint nimis emollientia, ne major ad pectus humorum affluxus excitetur.

9 Inter incrassantia pectori potissimum dicata eminet præ ceteris Liquiritia & remedia ex eo parata.

10 Possunt hisce jungi Anodyna correcta, & hinc summo cum fructu circa vesperam Pilulæ ex succo Liquiritiæ & Massa Pilularum de Cynoglossa paratæ exhibentur, quæ tussim a materia acri ortam, optime compescunt.

11 Si materia tenuis & acris biliosa, est temperanda & incrassanda, Nitrum & Crystallus montana optimam ferunt opem.

12 In Hectica humorum resolutione Gelatinæ cum Amygdalis dulcibus paratæ & Mucilagines non cochleatim sed quotidie ad ℥vj. vel ℥viij. aliquoties sumptæ, plus præstant quam cetera remedia, quatenus non solum humores nimis fluxiles incrassant, sed & viscera constricta relaxant, ita ut humores stagnantes in visceribus sensim sensimque resolvi queant.

13 Dum humores incrassandi sunt, vitari debent omnia salsa, aromatisata, Vinum aliique potus spirituosi, ira, Venus, motus fortior.

3. *De Cacochymiæ correctione.*

I. *Definitio.*

Cacochymiæ correctio est species Methodi Medendi, qua perversus & corruptus humorum status per remedia convenientia ita alteratur, ut excretis per certa loca partibus corruptis, reliqui humores laudabilem acquirant statum & consistentiam.

II. *Differentia.*

1 Alia respicit Cacochymiam salsam eamque removet.
2 Alia fit propter humorum statum biliosum.
3 Alia tollit mucositatem eorum.
4 Alia instituitur propter aciditatem in humoribus.
5 Alia removet nimium serum.
6 Alia tandem respicit humorum statum corruptum.

III. *Indicantia.*

1 In *genere* omnis humorum mala constitutio, serosa, salsa, biliosa, mucosa &c.
2 In *specie* omnes affectus speciales e tali mala constitutione originem trahentes, scorbutus, scabiei variæ species &c.
3 Morbi contagiosi & putridi, tam acuti, quam chronici.
4 Gangræna, ad impediendam ulteriorem noxam.
5 Exulcerationes partium internarum.

IV. *Remedia.*

1 Ad Cacochymiam salsam.

Diluentia.
Potus Thee.
Coffee.
Juscula non salita & alia superius de Resolventibus recensita diluentia.

Gelatinosa & Mucilaginosa sub Incrassantibus laudata.
Diuretica varia inpr.
Infusa & Decocta.

2 Ad Cacochymiam biliosam.

Nitrosa omnia.
Cryst. montana.
Diluentia.
Cholagoga.

3 Ad Cacochymiam mucosam.

Resolventia omnia superius recensita.

4 Ad Cacochymiam acidam.

Absorbentia.
Lap. ♋.
Percar.
Conch. præp.
Mat. Perl. &c.

5 Ad Cacochymiam serosam.

Purgantia Phlegmagoga.
Diuretica.
Diaphoretica superius laudata.

6 Ad Cacochymiam corruptam.

Balsamica remedia.
Rad. Alexipharmacæ.
Angel.
Contraj.
Petasit.
Imperat.
Sarsap.
Chin. &c.
Herb. Scord.
Rut.
Galeg. &c.
Flor. Ulmar.

Aquileg.
Sem. Card. Mar.
Citr.
L. Sassafr.
Sanct.
Myrrha.
Terebinth.
Aq. Scord.
Ess. Myrrh. aliaque sub Diaphoreticis laudata.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Infusa Diuretica ad Cacochymiam salsam.

℞. Rad. Apii.
Onon.
Vincetox. ā. ℥ſs.
Herb. Bellid.
Capill. ♀.
Nasturt. ā. mſs.
Flor. Bellid.
Violar. a p. ij.
Tart. solub. ℨiij.
Incis. infund. in Aq. f. & Vini albi ana. ℔. ij. Dos. ℥iv. & vj. bis vel ter per diem.

℞. Rad. Caryophyll.
Apii.
Cichor.
Polyp. ā. ℨiij.
Herb. Cochlear.
Lingu. cervin.
Nasturt.
Summit. cent. min.
Bellid. ā. mſs.
Pom. ☉nt. N. 1.
Rad. & Herb. recentes cum pom. ☉nt. Incis. infund. in Vin. alb. ℔. vj.

2 Potiunculæ & Pulveres ad Cacochymiam biliosam.

℞. Aq. Borrag.
Bugloss. ana. ℥iiſs.
Conch. præp.
Cryst. mont. præp. ana. ℨſs.
Tabacc. e succ. Berb. ℨiij. M.
D. sæpius aliquot cochl.

℞. Aq.

℞. *Aq. Plantag.*
Cichor. ana. ℥iiſs.
Succ. citr. rec. ℥ſs.
Lap. ♋ ʒj.
Nitr. depur.
Tart. Vitriolat. ana. ʒſs.
Sir. ceraſ. acid. ʒvj. *M.*
D. ut antea.

℞ *Arcan. duplic.*
Nitr. regener.
Cryſtall. mont.
Matr. perl. præp. ana. ʒſs.
div. in 6. p. æq.
D. ſing. 2. vel. 3. horis.
℞. *Pulv. antiſpaſm.* ʒij.
div. & D. ut antea.

3 Formulæ ad Cacochymiam mucoſam.

Vid. ſupra de Reſolventibus.

4 Pulveres ad Cacochymiam acidam.

℞. *Lap.* ♋. *præp.*
Matr. perl. ana. ʒj. *M.*
div. in 4. p. æq.
D. ſingulis 4. horis.
℞. *Teſt. ovor. calc.*

Lap. Percar.
Conch præp.
Cryſtall. mont. ana. ʒſs. *M.*
div. in 6. p. æq.
D. ut antea.

5 Formulæ ad Cacochymiam ſeroſam.

℞. *Specif. Jalap.* ʒſs.
D. pro una vice.
℞. *Rad. Vincetox.* ℥iv.
Coq. in Vin. alb. ℔. iv.
ad conſumpt. ℔. ij.
Doſ. cochl. ij. iv. manc pro ſcopo Diuretico.

℞. *Aq. ſcord.* ℥iv.
Theriac. ʒvj.
Antimon. diaph.
Matr perl. ana. ʒſs.
Eſſ. Alexiph. ʒj.
Sir. contraj. M.
D. cochleatim.

6 Formulæ ad Cacochymiam corruptam.

℞. *Aq. Scord.*
Galeg. ana. ℥ij
C. C. citr. ℥j.
Mixt. ſimpl. ʒij.
Sir. contraj. ʒvj. *M.*
D. cochleatim.
℞. *Aq. Scorzan.*
Flor. acac. ana. ℥ij.
Therinc. ℥ſs.
Eſſ. Alexiph. ʒij.
Spir. Nitr. dulc. ʒſs.
Sir. acetoſ. citr. ℥ſs. *M.*
D. ut antea.
℞. *Pulv. Bez. Wed.* ℈ij.

div. in 6. p. æq.
D. ſing. 6. horis.
℞. *Pulv. Bez. Hall.* ʒij.
Myrrh. elect. gr. xviij.
div. in 6. p. æq.
D. ut antea.
℞. *Eſſ. Alexiph.*
Succin.
Lignor. ana. ʒj. *M.*
Doſ. gutt. 30. in ſcabie.
℞. *Tinct. Reſolv.* ℥ſs.
Doſ. gutt. 40.
Reliquas Formulas vid. ſupra de Diaphoreticis.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam diluunt, diſſolvunt & imbibunt partes ſanguinis ſalſas, ut eo commodius poſtmodum per loca excretoria evacuari poſſint, ut ſunt Diluentia omnia.
2 Quædam inviſcant partes ſalſas in humoribus hærentes, ita ut non amplius partes irritare queant, uti ſunt Mucilaginoſa, Gelatinoſa &c.
3 Quædam dum partes ſalſas & acres correxerunt, leniter ſtimulant renes, & excretionem dictarum partium promovent, qualia ſunt Infuſa Diuretica.
4 Quędam bilis acrimoniam infringunt & primas vias abſtergunt, ita ut bilis iis nullum damnum inferre queat, qualia ſunt Nitroſa, Acida, Salia neutra &c.
5 Quædam particulis ſuis acribus & ſalinis humores craſſos incidunt, ut omnia reſolventia.
6 Quædam acidum in primis viis & in ſanguine hærens infringunt, & eum eo in neutrum abſtergens abeunt, uti Abſorbentia.
7 Quædam ſerum nimium per convenientia loca excretoria evacuant.
8 Ac tandem quædam partes corruptas ſanguinis corrigunt & partim ad excretionem diſponunt, partim vero actu expellunt.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Cum ex Cacochymia multi & graves morbi propullulent, mature ea corrigenda eſt.
2 In Cacochymia Salſa ceteris fere omnibus copioſa diluentia, quæ ſimul ſunt leniter Diuretica, paſmam præripiunt.
3 Diuretica non ſunt exhibenda, niſi prius Salia per diluentia ad excretionem ſint præparata.
4 Inviſcantia & Mucilaginoſa hoc in caſu ſuo quoque non carent uſu, ſemper tamen in majori copia ſumi iiſque evacuantia per diureſin ſunt poſtponenda.
5 Nullum fere datur remedium quod in Cacochymia bilioſa præſentibus ferat auxilium quam Nitrum, quoque modo exhibitum.
6 Inſignem quoque habet uſum Tinctura ♂tis Ludovici, quæ ſola ſæpius Icterum tollit.
7 Si ſaburra bilis acris inflammationem inteſtinorum minitans in primis heret viis, Nitroſa, Cryſtallus montana & Salia Neutra optima ſunt remedia, ſed ſtatim laxantia ipſis vel jungenda, vel ſubjungenda ſunt.
8 In Cacochymia bilioſa omnia calida & acria remedia, quoniam bilem magis acrem reddunt, noxia ſunt.
9 In Cacochymia mucoſa Reſolventia aliquandiu continuanda ſunt, alias nullum laudabilem edunt effectum.
10 Mercurialia remedia, & inpr. Mercurius dulcis, in tali Cacochymia optima ſunt remedia, quatenus non ſolum incidunt, ſed etiam evacuant.
11 Si propter acida copioſa aſſumpta cruditates acidæ in primis viis generatæ fuerunt, & ſanguis ipſe quoque iis inquinatus eſt, Abſorbentia ſunt optima remedia.
12 Nunquam tamen nimis diu uſurpentur, quoniam digeſtionem primam lædunt.
13 Si partes aquoſo ſeroſæ prædominantur, exhibeantur Purgantia, Diuretica & Diaphoretica.
14 In Cacochymia maligna Alexipharmaca Reſolventibus & Balſamicis remediis ſemper jungantur.
15 Talia remedia, inpr. in morbis chronicis, ſemper diu continuentur, ut vappida humorum conſiſtentia eo melius corrigi queat.
16 Uti interne ita & externe in omnibus ulceribus ſordidis Balſamica ad abſtergendum & conſolidandum ſunt optima.
17 In tali caſu præ cæteris eminet Myrrha, interne tamen, quatenus ſanguinem inſigniter commovet, caute uſurpetur.

II. De Alteratione Partium Solidarum.

1. *De Adſtrictione.*

I. *Definitio.*

Adſtrictio eſt Operatio artificialis, eum in finem inſtituta, partim ut partes & pori nimis relaxati conſtringantur, partim ut humores præter naturam nimis fluentes coerceantur.

II. *Differentia.*

1 Alia reſpicit partes ſolidas nimis relaxatas.
2 Alia reſpicit Hæmorrhagias & interdum pro ſcopo habet ſaltem moderamen & ad mediocritatis ſtatum fluxuum ſanguinis, per loca conſueta & convenientia fientium, reductionem, v. g. in Hæmorragia Narium, Hæmorrhoidibus, Menſibus, Lochiis &c. interdum vero eum in finem inſtituitur, ut plane extraordinariæ & enormes, aut a cauſis violentis ortæ Hæmorrhagiæ, ſi aliæ circumſtantiæ non obſtant, plane ſupprimantur.

III. *Indicantia.*

1 Laxitas partium ſolidarum & pororum.
2 Hæmorrhagiæ variæ tam a cauſis externis quam internis ortæ.
3 Alii quoque ſeroſi fluxus.

IV. *Remedia.*

1 Interna.

Rad. Symph.
Torment.
Biſtort.
Rub. Tinct.
Ariſtol. rot.
Platang.
Herb. Millefol.
Plantag.
Pyrol.
Sanic.
Veron.
Alchimill.
Hæd. terreſt.

Virg. ☉r.
Flor. Roſ. rubr.
Balauſt.
Hyperic.
Gallæ.
Sorba.
Succinum.
Maſtiche.
Sang. Dracon.
Hirci.
Gumm. Arab.
Maſtich.
Unic. foſſil.

Oc. ♋.
Mumia.
C. C. ust.
Bolus Armen.
Terr. Catechu.
Lemnia.
Sigill.
Lap. Hæmat.
Smaragd.
Corall. rubr.
Sperniol. Croll.
Croc. ♂t. adstr.
Pulv. dysenter.
Stypt.
Aq. Plantag.
Torment.
Hyper.
Millefol.
Fol. querc.
Theriac.
Cinnam. cydon.
Tinct. Fl. Hyper.
Corall.

♂t. adstr.
Terr. Catech.
Antiphthis.
Essent. Travmat. Wed.
Anod.
Conf. Rosar. antiq.
vitriol.
Pulp. Cur.
Acetosæ.
Balaust.
Extr. Torment.
Hed. terr.
Bistort.
Myrtill.
Theriac. Androm.
Cælest.
Laud. Op.
MP. de Cynogl.
Sir. de Symph. Fernel.
Corall.
e rof. sicc.
Papav.
Plantag.

2 Externa.

Rad. Symph.
Herb. Aristol.
Agrimon.
Salv.
Virg. ☉r.
Plantag.
Scord.
Flor. Rosar.
Millefol.
Hyper.
Balaust.
Plumb. ust.
Minium.
Cerussa.
Lithargyr.
Tutia.
Sacch. Saturni.
Camphora.
Terebinth.
Aloe.
Myrrha.
Mel.
Theriaca.
Balf. Sulph. tereb.
Arcæi.

Peruv.
de Capaib.
Ungu. rubr. Camph.
alb. Camph.
de Litharg.
ad Ambusta.
Diapomphol.
de Tutia.
ad Scabiem.
Empl. ad Ruptur.
Fractur.
alb. Coct.
Griseum.
Saturnin.
Diapalm.
Sperm. ran.
Opoteldoch.
Stictic.
Nigr. August.
Spir. Vini.
Camphor.
Theriac. Camph.
Tinct. Aloes.
Ess. Myrrh.
Ol. Terebinth.

V. Formulæ Remediorum.

1. Internorum.

1 Decocta.

℞. Rad. Torment.
Bistort. ā. ℥ß.
Herb. Sanic.
Millefol. ā. mj.
Coq. in Aq. s. q. s.
Colat. ℔ij. adde
Sir. de Symph. Fern.
e rof. sicc. ā. ℥iß. M.

℞. Rad. Symph.
Torment. ā. ʒiij.

Herb. Pyrol.
Sanic.
Plantag. ana. mß.
Flor. Rof. rubr.
Balaust. ana. p. ij.
Coq. in s. q. Aq.
Colat. ℔ij. adde.
Sir. Plantag.
de Symph. Fern. ā. ℥ß. M.
Dos. ut. antea.

2 Pulveres.

℞. Unic. Fossil.
Mandic. luc. pisc.
Sang. Hirc. ana. ℈ij. M.
div. in 4. vel 6. p. æq.
D. singulis 4. vel 6. horis.

℞. Herb. Millefol.
Virg. ☉r.
Scabios.
Veron.
Tussilag.
Hed. terr. ana.
mj.

Incis. infund. in Aq. servent.
& usurpentur instar infusi
Thee.

℞. Rad. Torment.
Plantag. ana. ʒiij.
Herb. Virg. ☉r.
Millef.
Hed. terr. ana. mß.
Flor. Balaust.
Hyper. ana. p. j.
Coq. in Vin. rubr. & Aq.
s. q. s.

Colat. p. ij. adde
Syr. de Symph. Fern.
Corall. ā. ℥iß. M.

℞. Mandib. luc. pisc.
Sang. Hirc.
Sulph. Citr. ana. ʒß. M.
div. in 4. vel 6. p. æq.
D. ut antea in sanguinis stasi

℞. Corall. rub. præp.
Lap. Hæmat.
♋. præp. ā. ʒj M.
div. in 6. p. æq.
D. ut antea.

℞. C. C. Phil.
Lap. ♋. præp.
Corall. rubr.
Succ. præp.
Mastich. ana. ʒß. M.

℞. Nitr. depur.
Tart. Vitriolat. ana. ℈j.

Corall. r. præp.
Matr. perl. ana. ℈ij. M.
div. in 6. p. æq.
D. singulis 2. horis.

℞. Corall. rubr. præp.
Unic. foss.
N.M.
Succ. præp.
Terr. Catech. ā. ʒß. M.

℞. Corall. rubr. præp.
Croc. ♂t. adstring.
Lap. Hæmat. ana. ℈j. M.
div. in 5. p. æq.

℞. Pulv. antispas. Hall. ℈iv.
Corall. rubr. præp.
Spec. de Hyac. ana. ℈j.
MP. de Cynogl. gr. iij. M.
div. in 6. p. æq.
D. ut antea.

3 Boli.

℞. Conf. rof. antiq. ʒj
Corall. rubr. præp. gr. xxiv.
Croc. ♂t. adstring. gr. iv.
Sir. Corall. q. s.
M. F. Bolus.

℞. Conserv. Bellid. ʒj.
Sang. Drac. ℈j.
Terr. sigill. gr. viij.
Sir. Matang. q. s.
M. F. Bolus.

℞. Conf. Acetos. ʒj.
Unic. fossil.
Lap. Hæmat. ana. gr. xv.
Sir. de Symph. q. s.
M. F. Bolus.

℞. Conf. Balaust. ʒj.
Lap. ♋. præp.
Hæmat. ana. gr. xv.
Sir. e rof. sicc. q. s.
M. F. Bolus.

4. Electuaria.

℞. Conf. Bellid.
Rof. rubr. ana. ʒvj.
Lap. ♋. præp.
Corall. præp.
Unic. foss.
Balf. Peruv.
Croc. ♂t. ℈j.
Sir. Bellid. q. s.
M. F. Electuar.
D. bis vel ter per diem ʒj.
ad ij.

℞. Conf. scabios.
Hed. terr. ana. ʒvj.
C. C. Phil.
Unic. fossil.
Mastich.
Terr. Japon.
Lap. Hæmat. ana. ℈ij.
M. Pil. de Cynogl. gr. xii.
Sir. scabios. q. s.
M. F. Electuarium.
Dos. eadem.

5 Potiunculæ.

℞. Aq. Menth.
Torment. ana. ℥ij.
Unic. fossil.
Sang. Drac.
Corall. rubr. præp. ā. ʒß.
Sir. Corall. ℥ß. M.
D. sing. 3. hor. cochl. ij.

℞. Aq. Plantag. ℥iv.
Tinct. Corall.
Terr. Catech. ana. ʒj.
Sir. Corall. ℥ß. M.

℞. Aq. Menth. ℥iv.
Diascord. ʒj.
Extr. Torment. ℈j.
Ther. cæl. gr. iv.
Sir. Pap. s. ℥ß. M.
Dosis eadem.

℞. Aq. Plantag.
Torment. ana. ℥ij.
Corall. rubr. præp.
C. C. ust. ana. ℈ij.
Lap. Hæmat. ℈j.
Tab. e succ. citr. ʒij. M.
Dosis eadem.

℞. Aq. Torment. ℥iv.
Ess. Travmat. Wed. ʒij.
Sir. Myrtill. ℥ß. M.
Dos. eadem.

℞. Aq. Meliss. ℥iij.
Cinnam. cydon. ʒvj.
Ther. Androm. ʒj.
Extr. Torment. ℈j.
Sir. Pap. rhæad. ℥ß. M.
Dos. eadem.

6 Mixturæ.

℞. Tinct. Corall.
Terr. Catech. ana.
ʒj M.
D. bis vel ter per diem
gutt. 30.

℞. Ess. Travmat. Wed.
Tinct. Corall. ana. ʒiß. M.
M. D. ad Vitr.
Dos. eadem.

7 Pilulæ.

℞. Extr. Torment.
Plantag. ana. ℈j.
Tinct. Corall. q. s.
F. Pil. ad pond. gr. j.

℞. Extr. Torment. ℈j.
Ther. cælest. gr. v.
Tinct. Opii q. s.
F. Pil. xxv.

2. Ex-

2. *Externorum.*

1 Decocta.

℞. *Herb. Aristol.*
Agrimon.
Plantag.
Salv. ana. mj.
Coq. in Vino & eluantur vulnera recentia.

℞. *Herb. Plantag.*
Virg. ☉r.
Millefol.
Scord. ā. mj.
Coq. in Aq. f. ℔. ij.
Colat. adde
Mell. ☿ial. ℥ifs.
Ungu. Ægypt. ʒvj. M.
injiciantur cum Syringa in ulcera sinuosa.

℞. *Herb. Virg. ☉r.*
Plantag.
Millefol. ana. mj.
Flor. Rof. rubr. mfs.
Incif. coq. in Vino & usurpentur ut antea.

℞. *Herb. Virg. ☉r.*
Veron.
Plantag.
Scord. ana. mj.
Coq. in Aq. calc. viv. ℔. ij.
Colat. adde
☿. dulc. ℥fs.
Camph. p. ʒij.
Ungu. Ægypt. ℥j. M.
ad ulcera fistulosa.

2 Unguenta & Balfama.

℞. *Mellis ʒvj.*
Terebinth. ʒiij.
Vit. Ov. N. j. M.
F. Ungu. digestiv.

℞. *Mellis ℥j.*
Balf. fulph. ℥fs.
Myrrh.
Aloes ana. ʒifs. M.
M. F. Unguent.

℞. *Mellis ℥j.*
Terebinth. ℥fs.
Balf. Peruv. ʒij.
Myrrh. Aloes ā. ʒifs.
Ol. Cinnam. ℈j. M.
F. Unguent.

℞. *Mellis.*
Terebinth. ana. ℥fs.
Balf. Peruv. ʒij.
Vit. Ov. N. j. M.
F. Unguent.

℞. *Balf. fulph. Tereb.*
Peruv. ana. ʒij.
Gumm. Elemi q. f. pro confistentia Balfami.

℞. *Balf. fulph. Terebinth.*
Ol. Hyper. ana. ℥fs.
Eff. Myrrh. ʒij. M.

℞. *Balf. Arcæi. ℥fs.*
D. ad Oll.

3 Spiritus.

℞. *Spir. Vin. rectif. ℥j.*
applicetur calide.

℞. *Spir. Vin. Camph. ℥j.*
Ther. Androm. ℥fs M.
ad Gangrænam.

℞. *Spir. Vin. rectif. ℥fs.*
Tereb. ʒij. M.
applicetur calide in puncturα tendinum.

℞. *Spir. Vin. Camph. ℥j.*
Eff. Myrrh.
Tinct. Aloes ana. ʒij.
Ol. Cinnam. ℈j. M.
ad Gangrænam.

℞. *Spir. Theriac. Camph. ℥fs.*
Balf. Peruv.
Eff. Myrrh. ana. ʒj. M.
applicetur calide.

VI. *Modus operandi remediorum.*

1 Quædam agunt temperando motum fanguinis, inprimis in talibus Hæmorrhagiis, quæ a fanguinis orgafmo originem trahunt, quod inprimis Nitrofa & Salia neutra præftant.

2 Alia incraffant & coagulant aliquo modo fanguinem & fic uberiorem ejus effluxum impediunt, uti funt modo laudata Nitrofa, Abforbentia, fpecies de Hyac. acida &c.

3 Alia fibras ftringunt & poros minores reddunt, qualia funt ftricte fic dicta Adftringentia.

4 Alia motus fpafticos & expreffforios leniunt & fic Hæmorrhagias temperant, uti correcta Opiata Anodyna, fpecies de Hyacintho cum MP. de Cynogl.

5 Quædam externe applicita fanguinem afluentem incraffant & in pultem quafi redigunt, uti farina volatilis largiter vulneribus infperfa, quæ poros vulneris obftruit & fanguinis ex illis effluxum impedit.

6 Alia condenfant fanguinem & fibras fimul conftringunt, id quod optime præftat Spiritus Vini rectificatiffimus.

7 Alia citiffime fanguinem coagulant ac fibras potenter ftringunt, uti Vitriolum ejufque oleum, quæ efcharam utpl. partibus vulneratis indicunt: eundem ufum habent etiam cauteria actualia.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 In fluxibus fanguinis tam activis, quam paffivis ad Adftringentia fortiora non ftatim confugiendum eft, fed mitiora prius tentanda funt.

2 Si Hæmorrhagiam infignes fanguinis ebullitiones comitantur, fanguis minime per Adftringentia five interna, five externa fifti debet: magis conveniunt Venæfectiones revulforiæ & remedia orgafmum fanguinis fiftentia, quo facto poftmodum lenia etiam Adftringentia Hæmorrhagias fiftunt.

3 Si Hæmorrhagiæ inpr. a caufis internis & in fubjectis Plethoricis præpoftere fiftuntur, facile fequuntur fanguinis ad alias partes translationes, Oppletiones, Inflammationes, Infarctus, Scirrhi &c.

4 Refolventia & temperantia Adftringentibus mixta, in Hæmorrhagiis activis optime conveniunt.

5 Opiata caute reliqnis remediis admifceantur.

6 Fluxus feri, Diarrhœæ, Dyfenteriæ &c. per Adftringentia fuppreffi, multis malis anfam præbent. Plura vid. *in Praxi Speciali de Hæmorrhagiis.*

7 In conftringendis partibus relaxatis interne Nervina Adftringentibus optimo confilio junguntur.

2. *De Partium durarum Emollitione.*

I. *Definitio.*

Emollitio eft fpecies Methodi Medendi, cujus ope durities præternaturalis, folidas partes occupans, tollitur, & debita mollities ipfis reftituitur.

II. *Differentia.*

1 Alia inftituitur per remedia interna, fi nempe durities præternaturalis in partibus hæret internis.

2 Alia vero procuratur per externa, fi fcil. durities externas magis occupat partes.

III. *Indicantia.*

1 Emollitionem indicat omnis durities in partibus præter naturam occurrens, earumque functionem impediens.

2 Varii tumores & infarctus vifcera aliafque partes occupantes.

3 Feces alvinæ induratæ.

4 Calculus ureteribus impactus.

IV. *Remedia.*

Mucilag. Hord.
Gelatinæ.
Rad. Alth.
Lil. alb.
Malv.
Herb. Malv.
Pariet.
Branc. urfin.
Atripl.
Mercurial.
Chamom.
Verbafc.
Flor. Chamom.
Melilot.
Verbafc.
Linar.
Violar.
Perfic.
Sem. Lini.
Fœn. græc.
Ficus.
Dactyli.
Paffulæ.
Crocus.
G. Ammon.
Galb.
Sperm. cet.
Mel.
Pingued. human.
Cerv.
Hirc.
Anfer.
Canis.
Ol. Amygd. dulc.
Chamom.
Lil. alb.
Lini.
Hyofc.
Scorpion.
Ungu. de Alth.
Anodyn.
Medull. crur. vit.
Decoct. Nephrit. Foreft.
Empl. de Hyofc.
Cicut.
Ammon.
Diach. f. & c. G.
Melilot.
Sperm. ranar.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Emulfiones Mucilaginofæ.

℞. *Amygd. d. excort. ℥iv.*
c. Mucilag. hord. q. f.
F. Emulfio.
D. fæpius calide.

℞. *Amygd. d. excort. ℥iv.*
c. Gelat. C. C. cal. q. f.
F. l. a. Emulfio.
D. fæpius calide.

2 Linctus emolliens.

℞. *Ol. Amygd. dulc.*
Sir. violar.
Sacch. Cand. ā. ℥fs.
Sperm. cet. ʒij. M.

℞. *Ol. Lini. ℥fs.*
Sperm. cet. ʒj. M.
D. pro una vice.

3. Decoctum emolliens.

℞. *Rad. Alth.*
Liquirit. ā. ℥fs.
Herb. Malv.
Flor. Chamom. ā. mj.
Violar. p. ij.
Dactyl.
Fic. pingu. ā. N. iv.
Incif. Coq. in Aq. f. ℔. ij.
Colat. D. calide.

4 Cly-

4 Clyster. emolliens.

℞. *Rad. Alth.*
Lil. alb. ana. ℥ſs.
Herb. Malv.
Pariet.
Violar.
Flor. Chamom. ana. mſs.
Sem. Fænugr.
Lini ana. ℥ij.
Incif. coq. in ſ. q. Aq. ſ.
Colat. ℥x. *adde*
Ungu. Clyſmat.
Ol. Lil. alb. ana. ℥ſs.
Vitell. Ovor. N. I. *M.*

5 Cataplaſma emolliens.

℞. *Rad. Alth.*
Lil. alb. ana. ℥iij.
Herb. Malv.
Parietar.
Mercur.
Flor. Chamom.
Verbaſc.
Melil. ana. mj.
Incif. coq. in Lact. q. ſ. trajiciatur per ſetac. adde
Farin. Sem. Lin. ℥j.
Ol. Lil. alb. q. ſ. M.
F. Cataplaſma.

6 Unguentum emolliens.

℞. *Ungu. de Alth.* ℥j.
Anod. ℥ſs. M.
applicetur calide.
Ol. Aneth.
Ping. hum. ana. ʒvj.
M.
℞. *Ung. de Alth.* ℥ij.
applicetur calide.

7 Balneum emolliens.

℞. *Herb. Malv.*
Pariet.
Violar.
Chamom. ā. mvj.
Incif. includ. ſacc. & coq. in ſ. q. Aq. ſ. pro Balneo.

8 Emplaſtrum emolliens & reſolvens.

℞. *Empl. de Ammon.*
Hyoſc.
Cicut. ana. ℥j.
Malax. Ol. Chæreſol.
applicetur calide locis Scirrho affectis.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam humectando tantum partes duras emolliunt, uti aqua calida.
2 Quædam ſolo calore emolliunt & ſimul reſolvunt, uti linteamina calida, aut fotus ſicci calidi.
3 Quædam emolliunt mucilagine aquoſa, uti Balnea Decocta, Fotus, Clyſteres, Cataplaſmata &c. ex emollientibus herbis & radicibus parata.
4 Quædam relaxant ob partes oleoſas, quibus fibras nimis tenſas flexiles reddunt, & emolliunt, uti olea & Pinguedines & ex his parata Unguenta.
5 Quædam emolliunt & reſolvunt ob partes pingues oleoſas & gummatoſas, uti emplaſtra recenſita.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Pro diverſitate affectuum emollientibus modo junguntur reſolventia, modo Carminativa, modo Alexipharmaca.
2 In tumoribus ſcirrhoſis malignis, emollientia minime applicentur, quoniam tales affectus exaſperant.
3 In Tumoribus emolliendis, remediis externis ſemper jungantur interna reſolventia.
4 Si ulceribus emollientia applicantur, propter pororum relaxationem major humorum fit affluxus & ulcera magis ſordida redduntur.
5 In Scirrhis Hepatis Empl. de Cicuta, de Hyoſcyamo, & Emplaſt. de Ammoniaco ceteris facile palmam præripiunt, diu tamen continuari & interne reſolventia exhiberi debent.
6 Numquam nimis diu emolliendum eſt, ne nimius ad partes affectas fiat affluxus.
7 In affectibus Pulmonum, ubi copioſa mucoſa materia hæret in Pulmonibus, emollientia tam interna quam externa minus proſunt, quia poros relaxando majori humorum affluxui anſam præbent.

III. De Alteratione motuum.

1. *De motuum excedentium correctione.*

I. *Definitio.*
Motuum excedentium correctio eſt operatio artificialis, cujus ope motus excedentes per convenientia remedia ad mediocritatis ſtatum reducuntur.

II. *Differentia.*
1 Alia inſtituitur per remedia interna, opiata ſcilicet temperantia &c.
2 Alia vero per externa.

III. *Indicantia.*
1 Omnis generis affectus ſpaſtici & convulſivi.
2 Motus febriles excedentes.
3 Vigiliæ nimiæ.

IV. *Remedia.*

1 Interna.

Nitrum.
Antimoniat.
Cinnabar. nat.
Crocus.
Sem. 4. frig. maj.
Papav. alb.
Lactuc.
Amygd. dulc.
Aq. flor. Sambuc.
Pap. rhœad.
Laud. Opiat.
Liquid. Syd.
Extract. Opii.
Croci.
Pap. rh.
Theriac. Androm.
cœleſt.
Diaſcord.
Eſſent. Anodyn.
dulc.
Tinct. Papav. rh.
Sir. Pap. ſ. & rh.
Conſ. Pap. rh.
Pil. de Cynogl.

2 Externa.

Herb. Hyoſc.
Linar.
Chamom.
Scrophul.
Flor. Chamom.
Verbaſc.
Aneth.
Pap. rh.
Melil.
Crocus.
Furf.
Sem. Hyoſc.
Papav.
Lin.
4. Carmin.
Nucl. Perſic.
Mica Panis ſimil.
Ol. Hyoſc.
Aneth.
Scorpion.
Lumbric.
Nucl. Perſic.
Nuciſt. expr.
Ungt. Dialth.
Anod.
Alabaſtr.
Empl. de Hyoſc.
Cicut.
Melilot.
Bacc. laur.
Theriaca.

V. *Formulæ Remediorum.*

1. *Internorum.*

1 Pulveres.

℞. C. C. *Philoſ.* ℈j.
Cinnabar. nat. gr. xv.
L. O. gr. iij. *M.*
div. in 3. p. æq.

℞. *Pulv. antiſpaſm.* ℈j.
Spec. de Hyac. gr. xv.
MP. *de Cynogl. gr.* iſs. M.
div. in 3. p. æq.

℞. *Succ. alb. præp.*
Coral. r. præp. ā. ℈ſs.
Cinnabar. Antimon. ℈j.
L. O.
Extr. croc. ā. gr. j. *M.*
pro 3. vel 4. doſ.

℞. *Nitr. depur.*
Tart. Vitriolat. ā ℈ſs.
Spec. de Hyac.
Cinnabar. Antimon. gr. xv.
MP. *de Cynogl. gr.* ij. *M.*
D. ut antea.

2 Potiunculæ.

℞. *Aq. Menth.*
Papav. rh. ā ℥ij.
Tinct. anod. ℈j.
Sir. Pap. rh. ℥ſs. *M.*
D. ſing. 4. horis aliquot cochlearia.

℞. *Aq. fl. ſamb.* ℥iv.
Pulv. antiſpaſm. ℈iv.
Spec. de Hyac. gr. xv.
L. O. gr. ij.
Sir. Pap. ſimpl. ℥ſs. *M.*
D. ut antea.

3 Emulſiones.

℞. *Amygd. dulc.* ℥ſs.
Sem. Pap. alb.
Card. Mar. ā. ʒij.
Aq. fl. Samb.
Rub. id. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥vj. *adde*
C. C. *Phil.* ℈ij.
Sacch. perlat. q. ſ. M.
D. cochleatim.

℞. *Sem. 4. frig. maj. ana.* ʒij.
Pap. alb. ʒiſs.
Aq. Card. Mar.
Bened. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥vi. *adde*
Antimon. diaph.
Matr. perl. ana. ʒſs.
Sacch. Canar. q. ſ M.
D. cochleatim.

4 Pilulæ.

℞. *Extr. torment. gr.* xv.
Ther. cœl. gr. iij.
L. O. *gr.* ii. *M.*
F. Pil. N. xx.

℞. *Ther. cœl. gr.* iv.
F. Pil. iv.
Deaurentur.
D. veſperi.

5 Boli.

℞. *Conſ. Pap. rh.* ʒj.
C. C. *uſt.* ℈j.
Cinnabar. nat. gr. vj.

℞. *Conſerv. roſar.* ʒj.
Matr. perlar.
Antimon. diaph. ana. gr. xv.
Ther.

Ther. cæl. gr. ij.	*L. O. gr.* ij.
Sir. Papav. q. s.	*Sir. pap. rh. q. s.*
M. F. Bolus.	M. F. *Bolus.*
D. Vesperi.	*D. ut antea.*

2. *Externorum.*

1 Cataplasmata.

℞. *Rad. Lil. alb.* ℥ij.	℞. *Mic. pan. albiss. q. s.*
Herb. 5. emoll. miij.	*Lact. vaccin. q. s.*
Flor. Chamom.	*Coq. ad consist. Catapl. adde*
Verbasc. ana. mj.	*Vitell. ov. N.* iij.
Coq. in s. q. Lact. ad putrilaginem.	*Croc.* ʒij. M.
Pulpæ trajectæ adde	*Hocce Cataplasma instar omnium esse potest, egregie*
Pulv. Sem. Lin. ℥ij.	*enim emollit & dolores sedat.*
Ol. Chamom. ℥j. M.	

2 Linimenta.

℞. *Ungu. Alabastr.* ʒij.	℞. *Ungu. Alabastr.*
Ol. Nucl. Persic. ʒj. M.	*Anod. ana.* ʒij.
illinantur temporibus.	*Ol. Aneth.* M.

Reliquas Formulas externas vide supra, ubi de Partium duarum emollitione actum fuit.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam fibras nimis tensas relaxant & emolliunt, & hoc modo dolores sistunt, unde huc pertinent omnia Emollientia.

2 Quædam nimium fibrarum motum compescunt, uti Cinnabarina & opiata legitime correcta.

3 Quædam humorum motum nimium temperant & aliquo modo sistunt, uti Nitrosa, Emulsiva, & ipsa etiam acida ac absorbentia.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Anodyna non quovis tempore conveniunt, maxime proficua sunt tempore vespertino, si morbi conditio illorum usum permittit.

2 Opiata nisi legitime correcta sint, nunquam in usum trahantur.

3 Pilulæ genuinæ Wildegansii reliquis Opiatis facile palmam præripiunt, sed vera earum descriptio satis est rara.

4 Opiata minus conveniunt in motibus nimiis cum magna humorum turgescentia conjunctis, aut ad excretionem tendentibus, suppressis enim motibus, materia noxia remanet in corpore & corrumpitur, quod inpr. deprehenditur in Febribus.

5 Fractis viribus opiata minime sunt exhibenda, quoniam majorem post se trahunt debilitatem, aut mortem ipsam.

6 In motibus febrilibus nimiis compescendis, Nitrosa longe tutiora sunt quam Opiata.

7 In affectibus spasticoArthriticis, Opiata quidem sistunt aliquo modo dolorem, sed pauco elapso tempore dolores utpl. longe graviores fiunt, aut facile sequitur materiæ morbificæ cum summo periculo ad interiora recessio.

8 In affectibus chronicis a materiæ lentore originem trahentibus, Opiata maxime noxia sunt, quoniam materiam motus sistendo magis incrassant.

9 Opiata nunquam dentur, nisi universalia præmissa fuerint.

10 In Febrium augmento, Opiata nunquam conveniunt, magis vero prosunt, si in declinatione earum cum aliis dosi refracta exhibentur.

11 Cinnabarina in Febribus tantum non omnibus tanquam tutissima anodyna usurpari possunt.

12 Essentia dulcis optimum est anodynum & hinc in omnibus morbis sine ullo periculo reliquis remediis vel interponi vel jungi potest, quatenus Naturam confortando quascunque excretiones promovet, uti id millies observavimus.

13 Emulsiones, Mucilagines, aliaque temperantia sæpius plus præstant quam Opiata, & longe etiam tutiora sunt, inpr. in Febribus,

14 Anodyna externa in affectibus arthriticis partibus dolentibus applicata, stuporem sæpius diu durantem inducunt.

15 Emulsiones anodynæ externæ sæpius ad profligandas vigilias nimias cum insigni fructu usurpantur.

16 Pediluvia versus vesperam aut nocturno tempore usurpata, somnum sæpius optime promovent, sed febris absit, necesse est.

17 Frustra utpl. laborant, qui vigilias nimias in exacerbatione Febrium narcoticis externis compescere volunt.

2. *De Corroboratione per Analeptica frigida.*

I. *Definitio.*

Corroboratio hæc est species Methodi Medendi, eum in finem instituta, partim ut nimius humorum æstus temperetur, partim etiam, ut nimia fibrarum agitatio aliquo modo per remedia convenientia compescatur.

II. *Differentia.*

1 Alia respicit humores nimis resolutos & inde dependentem virium debilitatem.

2 Alia vero pro scopo habet motum nimium fibrarum, resolutionem humorum producentem.

III. *Indicantia.*

1 Sunt omnis generis morbi & inprimis variæ febres, ubi tali Analepsi opus est.

2 Nimia humorum resolutio a calore externo aut etiam ab assumptis.

IV. *Remedia.*

Corallia rubra.	*Succ. citr. rec.*
Nitrum.	*Tinct. Rosar.*
Cryst. mont.	*Violar.*
Santalum.	*Bellid.*
Sem. 4. frig. maj.	*Rob. Berber.*
Amygd. dulc.	*Cydon.*
Aq. fl. cord.	*Ceras. acid.*
Cord. ex succ.	*Rib.*
Spir. Nitr.	*Cynosbat.*
Sir. Ceras. acid.	*Acet. Rosac.*
Corall.	*Condit. Berb.*
Acetos. Citr.	*Ceras. acid.*
Conserv. Ros. s. & Vitriolat.	*Carn. Citr.*
Fl. Tunic.	*Cydon.*
Acetos.	*Cynosb.*
Pulp. citr.	*Rib.*

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Potiunculæ.

℞. *Aq. Buglosf.*	℞. *Aq. Borrag.* ʒiv.
Borrag. ã. ℥ij.	*Cinnam. cyd.* ʒvj.
Cord. frig. ℥j.	*Rob. Rib.*
Succ. Citr. rec.	*Berb. ã.* ʒiij.
Rob. Cydon. ã. ʒiij.	*Conf. Alex. inc.* ʒj.
Conf. Alk. inc. ʒj.	*Ess. dulc.* ʒß.
Sir. acetos. citr. ℥ß. *M.*	*Sir. Ceras. acid.* ℥ss.
D. sæpius cochleatim.	*D. ut antea.*

2 Julepi.

℞. *Decoct. C. C.* ℔. j.	℞. *Decoct. Citr.* ℔. j.
Succ. citr. ℥j.	*Rob. Ceras. acid.* ℥j.
Rob. Ceras. acid.	*Rib.*
Sir. acetos. Citr.	*Berb. ã.* ℥ss.
Cydon. ã. ʒvj.	*Sir. acetos. Citr.*
Spir. Nitr. gutt. vj. M.	*Granat. ã.* ʒvj.
D. sæpius.	*Spir. Vitrioli gutt.* vj. M.

3 Emulsiones.

℞. *Sem. Citr.* ʒiij.	℞. *Amygd. d. exc.* ℥ss.
4. frig. maj. ã. ʒj.	*Sem. Citr.* ʒiij.
Aq. 4. fl. cord. q. s.	*Aq. Borrag.*
F. l. a. Emulsio.	*Buglosf. ana. q. s.*
Colat. ℥vj. *adde*	*F. l. a. Emulsio.*
Cryst. mont. ʒss.	*Colat.* ℥vj. *adde*
Sacch. perlat. q. s. M.	*Matr. perl.* ℈ij.
D. sæpius cochl. aliquot.	*Sacch. Canar. q. s.* M.

4 Electuaria.

℞. *Conf. Rosar.*	℞. *Conserv. fl. Tunic.*
Pulp. citr. ana. ʒvi.	*Acetosell.*
Rob. Ceras. acid.	*Mivæ Cydon. ana.* ℥ss.
Cinosb. ana. ʒij.	*Rob. Rib.*
Condit. carn. citr. ℥ss.	*Berb. ana.* ʒiij.
Conf. de Hyac. inc. ʒj.	*Conf. Alk. incis.* ʒiss.
Sir. acetos. citr. q. s.	*Sir. ceras. acid. q. s.*
M. F. Elect. D. aliquot cusp. cultr.	*M. F. Electuarium.*
	D. ut antea.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam incraſſant humores & nimiam eorum fluxilitatem tollunt, uti ſunt Nitroſa & blanda acida.

2 Quædam ipſas fibras ſtringunt & nimium eorum motum hoc ipſo impediunt, uti modo dicta acida & lenia Adſtringentia.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Cum talis Analepſis potiſſimum in Febribus locum habeat, ab initio tantum blanda acida aut Nitroſa exhibeantur, in declinatione vero corallia reliquis adduntur; in principio enim data, facile excretiones neceſſarias impediunt.

2 Nitroſa magis conveniunt ſubjectis cholericis, acida vero ſanguineis.

3 Emulſiones in tali caſu optimæ quoque ſunt, quatenus humores acres in ſanguine obtundunt.

4 In febribus acutis Diaphoretica & Alexipharmaca Refrigerantibus ſemper ſunt interponenda, ut partes acres ſanguini inhærentes, per Diaphoreſin expellantur.

5 Abuſus refrigerantium remediorum maxime eſt vitandus, ne motus febriles nimium imminuantur.

3. *De Motuum deficientium exſtimulatione per remedia calida.*

I. *Definitio.*

Operatio hæc eſt ſpecies Methodi Medendi, cum in finem inſtituta, ut per remedia convenientia, Tonica ſcil. & Nervina, debitus partium motus reſtituatur.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt *univerſalis*, quæ ſcil. debilitatem univerſalem reſpicit & viribus proſpicit per remedia *Analeptica* & *Confortantia*.

2 Alia eſt *particularis*, quæ ſcil. motum debilem & laxitatem partium quarundam reſtituit: unde huc pertinent vulgo ſic dicta Cephalica, Pectoralia, Stomachica, Uterina, Aphrodiſiaca &c.

III. *Indicantia.*

1 *Univerſalis* virium defectus in omnis generis morbis.

2 *Particularis* partium laxitas aut debilitas, Ventriculi v. g. uteri, partium genitalium in viris.

3 Reſolutio partium in Apoplexia, Paralyſi &c.

IV. *Remedia.*

Rad. Ari.
Galang.
Zedoar.
Pimp. alb.
Herb. Major.
Roſmar.
Serpill.
Meliſſ. &c.
Flor. Anth.
Lavend. &c.
Cinnam. aliaq; aromat.
Ambra.
Moſchus.
Zibethum.
Crocus.
Spec. Cordial.
Diambr.

Aq. Meliſſ.
Cinnam. c. Vin.
cydon.
Cordial.
Carbunc.
Vit. Mul.
Eſſ. Cinnam.
Ambr.
Dulc.
Pulv. Solar.
Niger. Hall.
Spir. ✱ cr.
Sal ✱ ci.
Sal volat. oleoſ.
Sir. Cinnam.
Conf. Alk.
de Hyac.

V. *Formulæ Remediorum.*

1 Pulveres.

℞. *Pul. Stomac. Birckm.* ʒij
Ambr. gr. iv.
Ol. Cinnam. gutt. ij. *M.*

℞. *Spec. Cordial.*
Diambr. ā. ʒj. *M.*
D. 2. *cuſp. cultr.*

℞. *Pulv. Solar. doſ.* vj.
D. ſingulis 2. 3. 4. *horis. doſ. j.*

℞. *Pulv. nigr. doſ. j. ij.*
D. in ſumma virium dejectione.

2 Potiunculæ.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥ij.
Cinnam. c. Vin.
Cordial. ā. ʒvj.
Eſſ. Ambr.
Cinnam. ā. ʒj.
Sir. Cinnam. ʒij. *M.*
D. cochleatim.

R. *Aq. ceraſ. nigr.* ℥iij.
Cinnam. cydon. ℥j.
Eſſ. dulc.
Ambr. ā. ʒj.
Conf. Alk. ʒiſs.
Julep. gemmat. ℥ſs. *M.*
D. cochleatim.

3 Electuaria.

℞. *Conſ. Menth.*
Fl. tunic.
N. M. condit. ā. ℥ſs.
Cinnam. ʒiſs.
Caryoph.
Zingib. ā. ℈ij.
Eſſ. Cinnam.
Ambr. ā. ʒſs.
Sir. Cinnam. q. ſ.
M. F. Elect.
D. ter vel quater quovis die 2. *cuſp. cultr.*

℞. *Conſerv. Meliſſ.* ℥j.
Zingib. condit. ℥ſs.
Pulv. Zedoar.
Caryoph.
Cubeb. ā. ℈ii.
Conf. Alk. compl. ʒii.
Eſſ. Ambr.
Dulc. ā. ʒſs.
Sir. Cort. ☉nt. q. ſ.
M. F. Elect.
D. ut antea in confortando ſtomacho aliiſque partibus.

VI. *Modus operandi Remediorum.*

1 Quædam agunt in ipſas fibras, eaſque ſtimulando Naturam excitant, ut fibras conſtringat vel humorum curſum promoveat, uti ſunt omnia aromatica, ſalia volatilia &c.

2 Quædam agunt in humores eorumque motum reſtituunt, uti ſunt reſolventia fere omnia, aromatica &c.

3 Quædam tonum partium reſtituunt, uti blanda Adſtringentia aliaque jam recenſita.

4 Quædam in humores & fibras agunt, atque omnia perficiunt, quæ ab aliis expectari poſſunt, uti ſunt Eſſentia dulcis & inpr. Pulvis niger Hallenſium.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ.*

1 Si debilitas ab aliquali remiſſione partium animalibus actionibus inſervientium dependet, quando ſcil. Natura in morbis acutis actionibus vitalibus unice incumbit, & res corpori infenſas removere nititur, confortantia calida minus tuta ſunt.

2 Vinum generoſum modicé & medice exhibitum, ſæpius melius roborat, quam alia Analeptica.

3 Eſſentiam dulcem & Pulveres Solares plus quam ſimplici vice in Paralyticis partium relaxationibus ſumme proficuam deprehendimus.

4 Pulverem Solarem in Lipothymiis poſt nimias Hæmorrhagias ſæpius ſummo cum fructu dedimus, ſed doſes vel ſæpius in tali caſu reiterandæ, vel duplicandæ ſunt.

5 Majorum adhuc virium ſunt Pulveres nigri, qui fere agonizantibus vires paucis momentis reſtituerunt, uti id ſæpius obſervavimus.

6 Si vires per longinquos morbos conſumptæ ſunt, nutrientia reliquis præferenda ſunt remediis, commodum tamen eſt, iis interponere Analeptica.

7 Si experientia docuit quædam remedia magis in certis partibus efficaciam ſuam edere, ea merito reliquis præferenda ſunt, nam non obſtantibus quorumdam ratiunculis, certiſſimum eſt, quædam remedia certis partibus magis convenire.

8 Blanda adſtringentia & inpr Martialia legitime præparata, tonum viſcerum optime reſtituunt, quare præmiſſis præmittendis in tali caſu in uſum trahantur.

9 Si infantes juniores inſigni debilitate corripiuntur, ſummo cum fructu ſpirituoſi liquores fontanellæ applicantur.

10 Confortantia externe quoque regioni cordis aut pulſibus applicata, inſignem ad roborandum habent uſum.

11 In ſtimulandis partibus genitalibus relaxatis, eo reſpiciendum ſemper eſt, ne Maſſa ſanguinea per remedia calida nimis in motum conjiciatur.

12 Stimulantia talia, inpr. ſi cantharides ipſis admiſcentur, interdum mictum cruentum producunt, uti id in duobus ſenibus obſervavimus.

De rerum toto genere præter naturam e corpore expulſione.

I. De flatuum expulſione.

I. *Definitio.*

Flatuum expulſio eſt medicatio artificialis, cujus ope flatus in corpore geniti & multas moleſtias creantes, per remedia convenientia & inpr. *Carminativa* a corpore expelluntur.

II. *Dif-*

I. *Differentia*.
1 Alia reſpicit flatus ipſos, quando ſcil. flatus per remedia *Carminativa* expelluntur.
2 Alia ipſam materiam præparat & removet, per Incidentia & Reſolventia, laxantia, Clyſteres.

III. *Indicantia*.
1 Flatus ipſi inteſtina præter naturam extendentes & varia incommoda parientes.
2 Materia flatuum, quæ ad præcavendam flatuum generationem removeri debet.

IV. *Remedia*.

Rad. Acori.
Galang. Zedoar.
Herb. Meliſſ.
Flor. Chamom.
Sem. 4. Carmin.
Citr.
Cinnamom.
Cort. ☉nt. Citr.
Extr. Acor.
Acor. condit.
Cond. Carn. Citr.
Sir. Cinnam.
Cort. ☉nt. Citr.
Acetoſ. Citr.
Conſ. Meliſſ.
Pulp. citr.

Tinct. reſolv.
Eſſ. Carmin.
Alexiph.
Cinnam.
Cort. ☉nt.
Aq. Meliſſ.
Chamom.
Fœnic. *Cinnam.*
Carminat.
Pil. Becher.
Balſam. viſc.
Spir. Nitr. dulc.
Ol. Carminat.
deſt. Meliſſ.
Fœnic. Carv.
Cumin. Aneth.

V. *Formulæ Remediorum*.

1. Pulveres.

℞. *Pulv. Stomac. Birckm.* ℥ſs
Ol. deſt. Aniſ. gutt. viii.
Cinnam. gutt. iv.
Caryoph. gutt. ii. *M.*
D. 2. cuſp. cultri ante prandium & cœnam.

℞. *Pulv. Zedoar.*
Galang.
Aniſ. ā. ʒi.
Cinnam. ʒſs.
Ol. deſt. Aniſ. gutt. vi.
Sacch. ℥ſs. *M.*

2 Potiunculæ.

℞. *Aq. Fœnic.* ℥iii.
Chamom. c. Vin. ℥i.
Eſſ. Carmin. ʒii.
Spir. Nitr. dulc. ʒſs.
Sir. Cort. ☉nt. ℥ſs.
D. cochleatim.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥iii.
Aſthmat. ℥i.
Eſſ. Alexip. ʒii.
Spir. Vitrioli dulc. ʒſs.
Sir. Cort. Citr. ℥ſs. *M.*
D. ut antea.

3 Eſſentiæ.

℞. *Eſſ. Carmin.*
Alexiph.
Tinct. reſol. ā ʒi. *M.*
Doſ. 30. 40. gutt.

℞. *Eſſ. Cinnam.*
Spir. Cort. Citr. an. ʒii.
Nitr. dulc. ʒſs. *M.*
D. ut antea.

VI. *Modus operandi Remediorum*.
1 Quædam materiam ſtimulando & augendo motum periſtalticum expellunt, uti aromata & Reſolventia.
2 Quædam portam pandunt flatibus, uti clyſteres emollientes, Laxantia, Salia neutra &c.
3 Quædam materiam flatuum præparant, uti modo dicta evacuantia, abſorbentia, incidentia.

VII. *Regulæ & Cautelæ Practicæ*.
1 Carminativa nunquam exhibeantur, niſi alvus ſit aperta.
2 In ſubjectis Plethoricis, Venæſectio carminativis præmiſſis præſentaneum ſæpius eſt remedium. Reliqua vid. in Praxi Speciali.

2. *De Vermium expulſione*.

Vid. *Praxis Specialis*.

3. *De Calculorum remotione*.

Vid. *Praxis Specialis*.

Regulæ & Obſervationes, reliquas Methodi Medendi ſpecies complectentes.

I. *De Methodo Medendi cauſis morborum virulentis oppoſita*.
1 Ubicunque virulentæ occurrunt cauſæ morbificæ, ibi Bezoardicis ac Alexipharmacis opus eſt.
2 Omnia Bezoardica reſpiciunt vel promptam veneni expulſionem, vel ejuſdem mitigationem & ſucceſſivam excretionem.
3 Si miaſmata maligna hærent in Maſſa ſanguinea, eorum excretionem optime promovent ſupra laudata diaphoretica varia v. g. *Rad. Contraj. Diptamn. Petaſit. Imperat. &c. Herb. Scord. Galeg. &c. Sambus. Succinum* aliaque ex his parata.
4 Si miaſmata illa ſunt admodum volatilia, acida bezoardicis optimo conſilio junguntur, ut hoc modo miaſmata illa figantur & expellantur.
5 Nimiam humorum reſolutionem, quam ordinarie talia miaſmata producunt, optime præcavent partim acida modo laudata, partim abſorbentia & leniter adſtringentia, partim vero emulſiva & mucilaginoſa.
6 In morbis malignis bezoardica & volatilia cum regimine data, fere ſemper malum edunt effectum, tranſpiratio vero lenis & continua, bezoardicorum uſum ſequens, optima eſt in talibus morbis.
7 Contra venena animalium, motum humorum fermentativo putredinoſum excitantia, optime conveniunt Theriacalia, Tinct. bezoardica, venenum prompte expellentia, quibus jungantur acida ad impediendam humorum reſolutionem.
8 Externe locus ſtatim ſcarificetur, ut cum ſanguine pars veneni extrahatur, ejuſque promptus in Maſſam ſanguineam ingreſſus impediatur, vulnus vero ſive pars læſa ſimul aceto, theriaca, ruta &c. fricetur.
9 Sumpto veneno corroſivo, optima remedia ſunt Lac calidum copioſe hauſtum, & oleoſa, quæ inviſcant partes corroſivas, ut abſque noxa poſtmodum ejici queant.
10 Venenorum ex vegetabili regno deſumptorum vim deleteriam maxime domant acida, poſt venena ſumpta ſtatim exhibita.

II. *De Motibus Naturæ extraordinariis & ſymptomatibus*.
1 In motibus Naturæ extraordinariis in morbis occurrentibus, ſemper reſpiciendum eſt, an motus excedant vel deficiant.
2 Si motus morbo ſunt convenientes, nunquam neque ſtimulandi neque ſupprimendi, ſed in mediocritate conſervandi ſunt, ut humores vitioſi expelli queant.
3 Motus deficientes per remedia confortantia excitandi ſunt, excedentes vero per Nitroſa, Acida, Gummata, Anodyna &c. optime refrænari poſſunt.
4 Motus extraordinarii nunquam, niſi remota prius cauſa morbifica ſupprimi debent, ſi ſponte non ceſſant.
5 In cura morborum ad ſymptomata, niſi urgeant, non eſt reſpiciendum.
6 Si motus ad mediocritatis ſtatum rediguntur, eo ipſo etiam mitigantur ſymptomata.
7 In morbis malignis, ſymptomatibus levibus viſis nunquam eſt fidendum, latet enim anguis in herba.

III. *De Erroribus Naturæ & Medicorum*.
1 Si medicus errores Naturæ corrigere cupit, cognitionem veram & exactam omnium actionum & motuum habere debet, qua ſi deſtituitur, fruſtra laborat, & errantem Naturam adhuc magis confundit.
2 Etiamſi Natura in motibus erret, Medicus tales motus nunquam plane & plenarie ſupprimat, quoniam, non obſtante errore circa modum, nihilominus cauſæ præter naturali opponuntur: corrigendi itaque potius ſunt, quantum quidem poſſibile eſt.
3 In Hæmorrhagiis, ubi per errorem Naturæ vel plus ſanguinis quam decet, vel per inconvenientia loca evacuatur, adſtringentia fortiora nunquam, niſi ſumma urgente neceſſitate, exhibeantur, ne plenaria fluentis ſanguinis cum damno ſequatur ſuppreſſio.
4 Contumaces & pertinaces affectus ſpaſtici, nunquam ſubito ſupprimantur, ſed potius temperentur, ne

ne materia morbifica vel majora mala producat in parte affecta, vel ad interiora summo cum periculo regrediatur.

5 Nunquam Medicus drastica præscribat remedia, ubi mitioribus res peragi potest.

6 Medicus semper in morbis respiciat ad secretiones, ad Excretiones, an scil. illæ contingant in morbis, ubi fieri debent, an humores sufficienti copia excernentur, & an debito etiam tempore contingant.

7 In habitualibus morbis, Medicus admodum caute procedat: Si enim eos uno impetu supprimere conatur, semper pejora sequuntur mala, quare Natura sensim sensimque ab errore revocanda est. Reliquas Cautelas vid. hinc inde in *Praxi Speciali*.

IV. *De rebus non naturalibus*.

Vid. Tab. de *Diæta*.

V. *De Caussis Naturalibus*.

1 Juniores nunquam remediis fortioribus, sed potius mitioribus tractandi sunt, quoniam admodum sunt sensibiles.

2 In quavis ætate respiciendum est ad peculiares excretiones & sanguinis translationes, an scil. respectu ætatis congruæ sint: si sunt incongruæ, Naturæ placide succurrendum est per remedia convenientia.

3 Adolescentibus & Juvenibus volatilia & commoventia remedia minus conveniunt, quoniam sanguinem jam satis mobilem magis commovent & resolvunt.

4 Senibus confortantia & resolventia remedia præ ceteris conveniunt & hinc etiam in variis morbis reliquis interponenda sunt remediis.

5 Fœminæ in quovis morbo semper mitius tractandæ sunt, quam viri, propter majorem sensibilitatem.

6 Omnia fortiora commoventia sanguineis & cholericis sunt noxia & ad graviora mala vel disponunt, vel actu etiam illos in ea præcipitant.

7 In morbis cum siti & æstu conjunctis, blanda acida Sanguineorum, nitrosa vero Cholericorum sunt solatium.

8 Qui vasa ampliora habent, iis Venæsectio qui vero minoribus præditi sunt, scarificatio magis convenit.

9 Motus & labor, sed non præceps, Phlegmaticis & Melancholicis quam maxime convenit.

10 In Phlegmaticis ad excitandas excretiones semper diutius insistendum est remediis, quam in aliis, ubi secretiones & excretiones prompte procedunt, ut copiosum serum moderate evacuetur.

11 Acidularum usus, nonnisi pure sanguineis aut temperamento sanguineo prædominante præditis convenit: Thermarum circumspectus usus non nisi iisdem & Phlegmaticis.

12 Quo magis sensibilia sunt subjecta, eo minus ferunt omnia commoventia.

13 Consuetudo semel introducta, non temere uno impetu est infringenda, ne graviora sequantur mala.

14 Si homines excretionibus quibusdam assueti sunt, sensim subtrahenda est materia, aut ad alia loca derivanda, ut per ea evacuetur, quod optime fieri potest, si medicatio brevi tempore ante paroxysmum instituitur.

15 Ad invertendam consuetudinem, semper diu remediis insistendum est, alias frustra laborat Medicus.

16 Mutato vitæ genere, sæpius mutatur ipsa consuetudo morbosa.

PARS II.

DE

CHIRURGIA.

De Chirurgia in genere.

I. *Definitio.* Chirurgia est ars nobilissima, mediante manuum ministerio, læsiones humani corporis removere satagens.

II. *Differentia.*

1 Alia est *Theoretica*, in exacta omnium Operationum cognitione consistens, qualis Medicis plerisque nostro tempore familiaris esse solet; alia *Practica*, cum theoria sive cognitione ipsam Praxin conjungens, quam Chirurgi nostrates, si Magistrorum titulum mereri volunt, exacte possidere debent.

2 Alia in *genere* circa plures Operationes, v. g. vulnera, ulcera, luxationes, fracturas &c. occupata est, easque curandas in se suscipit, qualis vulgo sic dictis Chirurgis solet esse solennis, alia *specialiter* unam tantum & alteram Operationem, eamque vel graviorem, vel delicatiorem pro scopo habet, v. g. Extractionem fœtus, Sectionem calculi & Herniæ, Depositionem Cataractæ &c. cujus magistri *Operatores* vulgo vocantur.

III. *Operationes.*

1 Alii recensent quatuor.

a *Synthesin*, quæ separata iterum conjungit.

b *Diæresin*, quæ ea separat, quæ contra naturæ ordinem sunt conjuncta aut continua.

c *Exæresin*, quæ superflua & heterogenea a corpore removet & tollit.

d *Anaplerosin seu Prosthesin*, qua ea restituere tentamus, quæ natura negavit, aut per infortunium corpori nostro sunt abrepta.

2 Alii Clariss. van. Horne secuti, quibus & nos adjungimus, ea dividunt in *Generales & Speciales*.

a Sub *generalibus* comprehendunt:

1 *Explorationem*.

2 *Fasciarum circumductionem*.

3 *Spleniorum applicationem*.

b Ad *speciales* referunt.

1 *Synthesin*.

2 *Diæresin*.

3 *Exæresin*.

4 *Prosthesin seu Anaplerosin*.

5 *Aphæresin*, quæ in ablatione supervacui occupata est.

6 *Diorthosin*, qua membra, malam conformationem referentia, ad naturalem reducuntur figuram.

IV. *Instrumenta.*

1 Ratione *usus* sunt vel *generalia*, pluribus operationibus inservientia: ut *forcipes* varii generis, *scalpella*, *lanceolæ*, *novaculæ*, *forfices*, *spathæ*, *acus*, *styli* pro pervestigandis vulneribus, *serræ*, *fasciæ & splenia* varia &c. vel *specialia*, huic vel illi tantum Operationi propria: ut *acus* oblonga pro deponenda cataracta, *trepanum seu modiolus* pro perforando cranio, *Catheter* ad suppressam urinam e vesica evacuandum, vel calculum vesicæ explorandum, *cannula perforata* circa extremitatem acuminata, Gallis *Trocar* dicta, Paracentesibus destinata, forceps peculiaris, *pelicanus* appellatus, pro evellendis dentibus, *falcatus culter* latus & acutus pro incidenda cute & carne in amputationibus &c.

2 Ratione *figuræ*, sunt vel longa vel brevia, rotunda vel oblonga, acuta vel minus acuta.

Ratione materiæ, alia fiunt ex *argento*, ut styli pro investigandis vulneribus, catheteres, cannulæ, acus pro deponenda cataracta, cujus tamen extremitas utplurimum & quidem optime e chalybe paratur, spathæ; alia ex *ferro*, vel chalybe potius, ut forfices,

fices, forcipes, novaculæ, lanceolæ, fcalpella, ferre; ex *ftanno* alia, ut fiphones; alia ex vitro, orichalco vel cornu ut *Cucurbitulæ*; ex lino alia, ut varii generis fafciæ, fplenia.

V. *Remedia*.

Sunt vel *interna*, vel *externa*.

1 *Interna*, quæ Chirurfii noftrates adhibent, in *Decoctis* faltem vulnerariis confiftunt, reliqua, fi quibus opus eft, Medici Directorio committi debent.

2 *Externa* varia funt, nimirum *Cataplafmata*, *Emplaftra*, *Epithemata*, *Fomenta*, *Suffimigia*, *Gargarifmata*, *Injectiones*, *Clyfteres*, *Unguenta*, *Balfama* &c.

VI. *Finis*.

1 Chirurgiæ finis idem eft ac Medicinæ, ftricte fic dictæ, ut nimirum læfiones corporis humani removeantur.

2 Differunt in eo, quod hæc magis circa internas læfiones fit occupata, illa circa externas.

3 Adhibet Medicina pro fine fuo obtinendo remedia e triplici regno defumta, Chirurgia inftrumenta magis quam remedia interna.

4 Refpicit Chirurgia magis mala circa folidas partes externe evenientia, Medicina vero læfiones partium & fluidarum & folidarum interne contingentes.

VII. *Cautelæ & Obfervationes*.

1 Medicinæ & Chirurgiæ perpetuus debet effe nexus, nullus enim perfecti Medici titulum meretur, qui non Chirurgiæ cognitione probe eft imbutus, & vice verfa Chirurgiæ nemo poteft ex omni parte fatisfacere, nifi & corporis humani ftructuram & remedia, fini fuo convenientia, cognofcat.

2 Anatomia cuique Chirurgo maxime eft neceffaria: ab hujus enim neglectu innumeri errores fuam habent originem.

3 Male olim Chirurgia Practica, tanquam pars admodum nobilis a Medicina fuit feparata: dantur enim cafus, ubi nil folidi perficitur, nifi perfona, quæ hanc artem exercet, utraque fit inftructa.

4 Interim rara hæc avis eft, quæ hodie apud pauciffimos invenitur Medicos.

5 Sufficit autem, rebus fic ftantibus, cum pars hæc in fpeciale artificium tranfierit, Medicum ejufdem exactam habere cognitionem, ut quid ante, in & poft operationem agendum fit, ordinare poffit.

6 Chirurgi autem a Medicinæ facris, quæ hodie communiter impuris manibus i. e. indocta mente ingredi conantur, abftineant, & potius cognitionem partium folidarum fitus atque figuræ, nec non ipfarum Operationum Chirurgicarum actualem Praxin cum encheirifibus fibi commendatas habeant. Sic & Medici & Chirurgi, quivis cum laude fuo poterit defungi officio.

7 Chirurgia ftricte fic dicta faltem occupata eft circa Operationes tam generales quam fpeciales; adeoque non confundenda eft cum Pharmacia & Diæta, circa quas plures Auctores admodum funt prolixi.

DE OPERATIONIBUS GENERALIBUS.

1. *De Exploratione*.

I. *Definitio*. Exploratio eft actio, mediante qua ad certiorem alicujus rei dignotionem pervenire contendimus.

II. *Differentia*.

Alia fit *ratiocinatione*.

2 Alia *fenfibus externis*: tactu vifu, olfactu, auditu.

3 Alia *inftrumentis*.

III. *Modus*.

1 *Ratiocinatione* utimur, quando læfiones funt abfconditæ, ita ut in fenfus externos haud incurrant, ubi ex prægreffis & conjunctis fymptomatibus pro re nata ferimus judicium; quale quid in læfionibus cranii, abfceffibus internis &c. contingit.

2 *Senfus externi* vario nobis inferviunt modo: vel enim *tangendo* tumores, fracturas & fimilia exploramus; vel *infpiciendo*, vulnera, ulcera dignofcimus, ubi quandoque etiam in profundis læfionibus inftrumenta dilatatoria in ufum trahimus, ut eo melius oculis noftris pateant, v. g. Speculum oris, ani, matricis; vel *olfactu* de puris natura judicamus; vel *audiendo* de extravafationibus humorum gravioribus, fracturis &c. concludimus.

3 *Inftrumentis* nobis opus eft, quando profunditas vulneris & ulceris a nobis exploranda eft, ubi ftylos plerumque argenteos adhibemus: In calculo veficæ explorando fpecialiter infervit nobis Catheter. Pertinent etiam huc turundæ, quæ ulcera profunda, offa cariofa fæpius nobis manifeftant.

III. *Cautelæ & Obfervationes*.

1 In læfionibus, quæ non admodum funt manifeftæ, maxime opus eft exploratione, ne jufto citius ad Operationem properemus.

2 Ad explorationem, eo melius proficiendam, multum contribuit juftus patientis fitus & tranquilla ejufdem continentia.

3 Styli, qui in explorationibus adhibentur, nulla vi, fed leniter funt intrudendi: alias maximos non tantum pariunt dolores, feu dilacerant quandoque partes adhuc illæfas.

2. *De Fafciatione*.

I. *Definitio*.

Fafciatio eft operatio, qua læfiones corporis mediantibus fafciis deligantur, & fplenia, Cataplafmata, emplaftra, vel alia, quæ imponi folent, obfirmantur.

II. *Differentia*. Fafciæ differunt

1 Ratione *materiæ*: aliæ fiunt ex corio, aliæ ex panno laneo, ex tela linea aliæ, quæ ultimæ maxime funt folennes.

2 Ratione figuræ, funt

a Vel longæ vel breves

b Latæ vel anguftæ.

c Simplices; ex linteo unico conftantes, vel compofitæ ex pluribus fafciis conjunctis affutæ.

d Communes, pluribus operationibus infervientes, vel propriæ, ad hanc vel illam tantum Operationem *fpecialem pertinentes*.

3 Simplices iterum funt vel *glomeratæ* vel *extremis partibus fciffæ*.

4 Glomeratæ vel ex uno tantum capite ab una extremitate ad alteram convoluto, vel ex duobus capitibus, utraque extremitate verfus medium æqualiter complicata, conftant.

5 Et ex his generalibus divifionibus exurgunt differentiæ fpeciales fafciarum, huic tantum vel illi operationi infervientium, ampliffimumque conftituentium campum, quas in Chirurgia fpeciali accuratius perfpicere licebit.

6 Porro quælibet fafcia ratione formæ dividitur in corpus & capita. Capita nihil aliud funt, quam quatuor extremitates, eæque vel longitudinales vel laterales. Corpus vocatur illud, quod inter 4. extremitates medium occupat locum.

III. *Modus applicandi*.

In fafciarum applicatione

1 Juftus patientis fitus requiritur.

2 Deligatio autem ratione intentionis & cafuum variat: quandoque enim initium deligandi a fafciarum extremitatibus fit, quandoque ab earundem medio, quandoque vero proximo ab extremitatibus loco.

3 Differt etiam deligatio ratione partis, in qua illa facienda eft, fæpius enim immediate in loco affecto deligationem incipimus, quandoque in parte vicina, non raro etiam in parte oppofita.

4 Modus deligandi eft vel fimplex, quando unicum & fimplicem tantum obfervamus tractum, vel *compofitus*, fi diverfi tractus adhibentur. Simplex eft vel *æqualis* vel *inæqualis*.

a *Æqua-*

a *Æqualis simplex* circulariter fit, quando fascia aliquot vicibus circa partem convolvitur, ut extremitates laterales *sibi exacte* correspondeant, & unicum quasi circulum efficiant.

b *Inæqualis simplex* quatuor comprehendit species:

1 *Asciam*, qua circumvolutiones vel inferiora vel superiora versus producuntur & paulatim declinant.

2 *Simam* sive *incurvatam*, quando circumvolutiones adhuc magis oblique fiunt, sese tamen semper in declinando excipiunt.

3 *Repeatem*, quando tractus se invicem non contingunt, sed spatia aperta inter se relinquunt.

4 *Inversam* seu reduplicatam, quando ob partis inæqualitatem fasciæ ductus invertuntur & reduplicantur.

c Compositæ etiam variant, prout quæque pars affecta requirit.

IV. *Usus.*

1 Ut retineant medicamenta & splenia.

2 Ut membra luxata & fracta in situ justo conservent.

3 Ut labia vulnerum comprimant.

4 Ut in abscessibus & ulceribus effluxum materiæ in profundo vel declivi delitescentis adjuvent.

5 Ut in quibusdam casibus affluxum nimium humorum prohibeant.

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 Fasciæ efformandæ sunt ex linteaminibus mundis, aliquali usu jam contritis.

2 Non autem nimis molles debent esse, ne in operatione rumpantur.

3 Melius est, si secundum staminum rectitudinem sunt scissæ, quam transverse.

4 Neque etiam nodis, suturis aut limbis præditæ sint, ne molestiam parti affectæ pariant.

5 In deligatione, nec nimis arcte, nec laxe nimis sunt constringendæ.

6 Per constrictionem nimiam facile inflammatio & Gangræna excitatur.

7 Quando dolorem parit deligatio, signum est constrictionis justo majoris.

8 A quavis legitima deligatione aliqualem tumorem exurgere necesse est, qui si mollis, indolens & mediocris sit, justam indigitat fasciationem, si durus atque valde dolorificus, nimiam constrictionem, si vero plane nullus apparet, justo majorem laxitatem arguit.

9 Finis ipsius deligationis non in loco immediate affecto fieri debet, facile enim exinde dolor excitatur.

10 Quando latera fasciarum ab effluxo forte humore conglutinata sunt, & sibi cohærent, emollire eadem prius decet, vel per oleum olivarum, vel vinum calefactum.

11 Loco fasciarum adhibentur, quandoque laquei, quando nimirum fortiori modo aliquid constringi debet v. g. in castratione, si testiculi sunt abscindendi, in amputationibus, si effluxus sanguinis nimius præcavendus est.

3. *De Spleniorum applicatione.*

I. *Definitio.*
Splenia sunt panni linei, aliquoties complicati, partibus affectis, pro replendis cavitatibus vel læsionibus a frigore defendendis, impositi.

II. *Differentia.*

1 Ratione formæ: alia sunt *quadrata*, alia *oblonga*, splenis quasi figuram referentia, a qua splenia nomen reportavere, *rotunda* alia, alia *triangularia*, alia integra, scissa alia, alia longa, alia brevia,

2 Ratione modi imponendi: alia sunt *sicca*, alia *humida*.

III. *Materia.*
Fiunt splenia haud ex alia materia, quam pannis lineis, aliquali usu jam contritis, suturis, nodis & limbis destitutis & nulla immunditie præditis.

VI. *Usus.*

1 Inserviunt pro implendis cavitatibus, v. g. quæ occurrunt in pedibus, vel brachiis.

2 Fasciationi auxilium præstant, ut eo firmius possit fieri.

3 Remedia imposita contegunt,

4 Ipsam partem affectam calore blando fovent, ut a frigore nullas injurias patiatur.

V. *Cautelæ.*

1 Splenia neque crassa nimis, neque tenuia esse oportet.

2 Efformanda sunt ratione casuum & partium læsarum diversa forma.

3 Nullis rugis aut inæqualitatibus debent esse prædita; alias dolorem pariunt.

D E

OPERATIONIBUS SPECIALIBUS.

I. De Synthesi.

I. *Definitio.* Synthesis est Operatio Chirurgica, qua ea, quæ sunt separata, iterum conjungere conamur.

II. *Differentia.*

1 Exercetur Synthesis vel in partibus duris & osseis, vel mollibus & carnosis.

b Idque, vel quoad in continuitate sunt læsæ, ut in fracturis, carie, vulneribus, ulceribus; vel in contiguitate, ut in luxatione, prolapsu intestinorum, omenti, uteri &c.

I. De Synthesi partium durarum.

I. *De Fracturis.*

I. *Definitio.* Fractura est separatio continui, in partibus osseis, a vi quadam externa facta.

II. *Differentia.*

1 Est vel *simplex*, præter fracturam ossis nihil insoliti conjunctum habens; vel *composita*, vulnere, luxatione, inflammatione simul stipata.

2 Simplex, ratione modi, fit vel *transversim*, vel per *longitudinem* ossis, ubi fissura audit, vel *confuse*, ita ut os in plura frustula & lamellas comminuatur.

3 Differt etiam ratione partis, alia enim fit in pedibus, in brachiis alia, alia in costis, in scapulis, aliquando etiam in capite.

III. *Causa.*
Est vis quædam externa, lapsus, ictus, contusio fortior, rarissime interna.

IV. *Signa.*

1 Præcedit lapsus, ictus aut vis quædam externa.

2 Præter dolorem, quem ægrotus in parte affecta percipit, movendi facultatem amittit.

3 Sequitur fractæ partis intumescentia æqualis, utplurimum etiam inflammatio.

4 Hanc vero, si gravior fuerit, neglectam comitatur quandoque abscessus & Gangræna.

5 Aliquando membrum, in quo accidit fractura, altero fit brevius.

6 Cognoscuntur autem species fracturæ, partim ex ipso tactu, partim ex concomitantibus symptomatibus, utpote quæ in fissura admodum tarde, quamvis deinde satis violenter, se produnt; si vero simpliciter per transversum os frangitur, mitiora symptomata sequuntur, quam si cum comminutione contingit fractura.

V. *Prognosis.*

1 Fractura, quæ æqualiter & transversim fit, curatu facilior, quam quę oblique, & cum prominentia extremitatum contingit.

2 Quando ossa fracta e loco sunt propulsa, curatio diffi-

difficilius procedit, quam si pristinum locum haud deseruere.

3 Melius est, si unum tantum os est fractum, quam duo, ubi majus periculum.

4 Quæ circa mediam partem contingit, melioris notæ censetur, quam quæ circa ossis capita fit.

5 Si os in plura frustula comminuitur, periculosum est, propter vulnera & læsiones partium membranacearum, quibus facile abscessus supervenit.

6 Quæ circa partes tendinosas contingit, periculosior est, quam quæ in partibus musculosis evenit.

7 Fissura Cranii admodum est periculosa.

8 Ossa arida & lue Venerea consumta, facilius franguntur, quam succulenta, robusta.

9 Fracturæ cum vulnere fientes, semper periculosiores sunt quam simplices: quia non raro Inflammationem, Gangrænam & Convulsiones pariunt.

10 Ossa fracta utplurimum intra 20. 30. dies consolidantur, quod si vero majora sint, exposcunt quandoque 50. vel 60. dies.

11 Facilius autem consolidatio in junioribus & vegetioribus procedit, quam senibus & emaciatis.

12 Ossa semel fracta & curata, si iterum franguntur, nunquam in priori loco, sed in alio fracturam patiuntur.

VI. *Cura.*

1 Quando de fractura ossis certi sumus, membrum vel manibus vel habenis tantum est extendendum, quantum patientis ætas, ossis magnitudo, repositionis dilatæ mora requirit.

2 Deinde ad pristinam reducendum est figuram, impellendo ubique extremitates & inæqualitates ad consuetum locum, quem ante fracturam possederant, cujus rei feliciter peractæ & doloris mitigatio & æqualitas partis succedens nos certiores reddit.

3 Hoc facto, fractura Emplastro Catagmatico est munienda, & deliganda per duas fascias, unam longiorem, alteram breviorem, quarum hæc sursum versus, illa vero primo deorsum, deinde etiam sursum circumvolvitur.

4 Ut autem hæc repositio eo firmius conservetur, consuetudo & necessitas fert, ut partem deligatam ferulis sive plangulis ligneis vel chartaceis crassioribus obfirmemus.

5 Imo pro majori securitate & feliciori consolidatione præter hæc membrum affectum in convenienti situ est detinendum, quod vel in capsula lignea, vel pulvinari molliusculo fieri potest, cavendo, ne pars affecta neque sursum, neque deorsum nimis inclinet: quia utrumque membri repositi æqualitatem mutare potest. Sit igitur hæc positio æqualis, paululum tamen sursum versus directa.

6 In fissura, si abscessus superveniat, aperiendus est scalpello & caries ossis, si quæ adest, auferenda remediis vel instrumentis convenientibus.

7 Si fractura levior cum vulnere fuerit conjuncta, primo, post factam extensionem, repositionis ratio est habenda, postea vulneris labia suturis vel emplastris vulnerariis sunt tractanda.

8 Quod si vero aliquid de osse fracto promineat & etremitas ab aere corrupta sit, hæc antequam os reponatur, lima erit abradenda, vel forcipe absumenda, interim difficillima est harum fracturarum tractatio.

9 Si os in frustula plura fuerit comminutum & cum vulnere conjunctum, ea, quæ sunt separata, eximenda sunt, quæ vero adhuc cohærent, naturæ committantur: ipsa enim eadem vel consolidabit vel suo tempore foras extrudet.

10 Interim hic maxima prudentia agendum est, ut nimirum symptomata graviora supervenientia præcaveantur.

11 Consultum igitur est, statim ab initio post impositum Emplastrum Catagmaticum partem affectam exquisitis Discutientibus nervinis & Camphoratis munire.

12 Haud fortiter etiam deliganda est pars, facile enim stasis & corruptio contingit; unde frequentiori deligatione & conspectione opus habet.

VII. *Cautelæ & Observationes.*

1 Si Chirurgus adveniens magnam in parte affecta deprehendat inflammationem, eidem mederi prius oportet, antequam repositio instituatur.

2 In fractura simplici membrum tantum est extendendum, ut alterum in magnitudine adæquet; quod si exterius undique æquale & circa locum affectum vacuitas quædam conspiciatur, bene se res habet.

3 Repositionem membri justam ex æqualitate ejusdem colligito.

4 Antequam fasciatio instituatur, partem affectam spiritui vini, vel vino rubro calefacto illinire decet, postea Emplastro Catagmatico contegere.

5 Interne pro Callo promovendo exhibentur quandoque decocta vulneraria.

6 Necessaria etiam in quibusdam casibus sunt Venæsectio, lenes purgationes vel clysteres.

7 Deligatio non nimis arcte est instituenda: justa est, si dolorem tolerabilem & tumorem mollem digitis cedentem pariat.

8 In simplici fractura post tertium vel quartum diem fasciæ sunt resolvendæ, & si tunc omnia æqualia reperias, repositionem ex voto successisse concludas.

9 Fracturæ cum comminutione difficulter admodum reponuntur, eo igitur tantum respiciendum, ut durante curatione membrum, quantum possibile, in justo situ & naturali conformatione detineatur.

2. *De Luxationibus.*

I. *Definitio.*

Luxatio est mutatio situs naturalis ossium, motum naturalem impediens, causæ vel externæ violentæ, vel internæ originem debens.

II. *Differentia.*

Alia est *totalis*, quando universum ossis caput e sinu prolabitur. quæ proprie luxatio sive dislocatio appellatur, alia *partialis*, si quoad partem tantum os extra sinum suum protruditur, quæ *subluxatio* audit.

III. *Causa.* Est vel externa vel interna.

1 *Interna* est vel laxitas ligamentorum, vel paralysis nervorum, vel nimius humorum influxus.

2 *Externam* constituunt casus, ictus, extensio nimia.

V. *Signa.*

1 Conspicitur in loco, in quem os secessit tumor, in illo vero, quem deseruit, cavitas.

2 Motus non amplius eodem modo, qui prius membro fuit solennis, potest exerceri.

3 Membrum ut plurimum brevius, quam antea fuerat, evadit.

V. *Prognosis.*

1 Quo magis inveterata est luxatio, eo curatu difficilior.

2 Facilius repositio in junioribus, quam senibus procedit; in brachiis, quam pedibus.

3 Capitis luxatio lethalis.

4 Vertebrarum admodum periculosa.

5 Luxatio ossis femoris curatu difficillima.

6 Maxillæ quandoque periculosa, ob succedentes Convulsiones.

7 Quæ causæ internæ originem debet, semper difficilem curationem admittit.

VI. *Curatio.*

1 Membrum luxatum eadem ratione, ac in fractura præcepimus, est extendendum, idque vel solis manibus, quod in luxatione recenti communissime fit, vel laqueis aut fasciis, vel instrumentis sive machinis peculiaribus, ut in luxationibus gravioribus, vel magis jam inveteratis.

2 Si satis extensum est membrum affectum, quod ex cavitate quadam inter utriusque ossis extremitatem sese repræsentante colligitur, reducendum est in primum locum, cujus rei feliciter peractæ ipse sonus, in reductione partis sese prodens, solet esse testis.

3 Ne autem membrum reductum ob tendinum & ligamentorum laxitatem iterum excidere possit, prospiciendum est eidem convenienti deligatione, me-

mediantibus fasciis & ſpleniis peragenda.

4 Et hæc deligatio ante quintum vel ſextum diem, ſi nulla ſymptomata hoc peculiariter requirant, haud eſt reſolvenda.

5 Membrum etiam reductum non tantum in convenienti ſitu, ſed etiam juſta quiete detineatur, ut partes relaxatæ debitum iterum poſſint acquirere robur.

VII. *Cautelæ & Obſervationes.*

1 Quod ſi luxationi ante repoſitum membrum inflammatio jam ſupervenit, antequam membrum reducatur, eadem prius diſcutienda eſt.

2 In extenſione cavendum, ne partem reducendam excipiendæ extremitatibus fortius allidamus, ex quo ſatis gravia quandoque ſequitur ſymptomata.

3 Obſervandum etiam, ut in reductione membri naturalis ſitus atque figura ſervetur, ne muſculorum aut ligamentorum contorſio fiat.

4 In omni Luxationis tractatione ſufficiens Anatomiæ cognitio requiritur, alias Chirurgus maximos committere poteſt errores.

3. *De Carie.*

I. *Definitio.*

Caries eſt eroſio oſſium, vel a corruptis humoribus vel vi externa oſſa maximopere lædente originem trahens.

II. *Signa.*

1 Oſſa in ſuperficie ſunt inæqualia, aſpera, & ſpongioſam quaſi tumeſcentia referentia.

2 Gryſeo vel nigricante colore prædita ſunt, & friabilem præ ſe ferunt texturam.

3 Caro vero, qua conteguntur, eſt ſpongioſa, mollis, pallida, inflata.

4 Et ſi, medicamentorum ope, Cicatricem format, facile iterum in ulcus diſſolvitur.

III. *Cauſa.*

1 Vulnerationes graviores, cum oſſium diuturno refrigerio.

2 Contuſiones oſſium vehementes per caſum, ictum &c.

3 Humores cacochymici, falſo corrupti, in oſſa vim ſuam exerentes.

4 Medicamenta acria, acida, oſſibus inimica.

IV. *Prognoſis.*

1 Abſceſſus & ulcera ſolide curari haud poſſunt, quam diu caries ſubeſt: facillime enim, etiamſi curatæ videantur, levi ex cauſa iterum diſrumpuntur.

2 Quo major nervorum, vaſorum ſanguiferorum & tendinum concurſus adeſt, eo difficilius cura procedit.

3 Difficilis etiam eſt curatio, ubi ulcus in loco a carie longe remoto ſeſe ſiſtit, adeoque cariei locus incertus eſt.

V. *Cura.*

1 Abſumitur caries vel medicamentis vel ferro.

2 Medicamenta, quæ huc pertinent, debent eſſe penetrantia balſamica ex Spir. Vin. rectificatiſſ. cum ſuccino, myrrha, terebinthina &c.

3 Ferrum in profundiori oſſis corruptione adhibitum, vel raſione vel uſtione vim ſuam exerere debet.

V. *Cautelæ & Obſervationes.*

1 Septica, e Venerea proſapia deſumta, in oſſium carie nocent magis quam proſunt.

2 Mercurialia etiam ſeptica non ſemper tuta obſervantur.

3 Peculiare quid oleum Cinamomi verum, nec non Caryophyllorum ad ulteriorem corruptionem præcavendam exerere obſervatur.

II. De Syntheſi partium mollium.

1. *De Vulneribus.*

I. *Definitio.* Vulnus eſt diviſio unitatis, in partibus mollibus ſive exanguibus facta, a cauſa vel interna vel externa violenta originem habens.

II. *Differentia.*

1 Aliud eſt *ſimplex*, aliud *compoſitum* cum contuſione, fractura, luxatione complicatum.

2 Ratione *formæ*, aliud eſt *rectum*, aliud *obliquum*, *magnum* aliud, aliud *parvum*, *profundum* vel *ſuperficiale*.

3 Ratione *partis*, fit vel *externe* in artubus, capite, abdomine, vel *interne* in viſceribus, vaſis vel ſimilibus partibus.

4 Ratione *eventus* eſt vel *lethale*, vel *non lethale*.

III. *Cauſæ.*

Omnia huc pertinent, quæ continuitatem partium corporis noſtri mollium vi quadam ſolvere ſolent, v.g. gladii, cultri, vitra, acus, dentes, & ſimilia acuminibus & cuſpidibus in extremitatibus prædita, nec non ea, quæ magna vi partes noſtras corporis contundunt, & premunt & hac ratione unitatem earundem ſolvunt.

IV. *Signa.*

1 Externa ſenſibus patent.

2 Interna ex Pathologia ſpeciali ſunt petenda.

V. *Prognoſis.*

1 Vulnera quæ in partibus carnoſis contingunt, facilius curantur, quam in exanguibus.

2 Vulnera vaſorum majorum utplurimum ſunt lethalia.

3 Quæ in nervis majoribus eveniunt, difficulter curantur, quandoque etiam mortem poſt ſe trahunt.

4 Quo nobilius eſt viſcus, & pluribus vaſis & nervis eſt præditum, eo majus a vulnere periculum eidem imminet.

5 Quæ in extremitatibus fiunt non tantum periculum poſt ſe trahunt, ac quæ in ipſum viſceris medium ſeſe extendunt.

6 Nervi, arteriæ & venæ partim tantum diſſectæ, majora incommoda conjuncta habent, ac ſi prorſus ſolutæ fuiſſent.

7 Febris, vomitus, & convulſiones vulneribus ſupervenientes, periculoſæ.

8 Vulnera, ab inſtrumentis venenatis vel ejuſmodi animalibus ortum habentia, utpl. ſunt lethalia.

9 Cordis vulnera ſemper ſunt lethalia.

10 Vulnera ſpinalis medullæ, proxime circa caput inflicta, lethalia.

11 Lethalia etiam ſunt vulnera pulmonum profunda; nec non hepatis.

12 Vulnera ventriculi curari poſſe, præter cultrivorum varia exempla probant, quæ vero in orificio ſuperiori contingunt, ob concurſum nervorum lethalia obſervantur.

13 Vulnera Veſicæ & renum, non quidem abſolute ſunt lethalia, interim ob Urinæ concurſum curatu ſatis difficilia.

14 Quæ diaphragmati infliguntur & quidem ejuſdem parti nerveæ, admodum ſunt periculoſa.

15 Quæ lienis ipſum centrum tranſeunt, lethalia, ſecus, ſi ſaltem ſuperficiem tangunt.

16 Vulnera, quæ punctione aut ſectione fiunt, facilius curantur, quam quæ contuſione.

VI. *Curatio.*

1 Ipſa natura mediante ſuo balſamo naturali, quem ſecum vehit, omnia vulnera curat.

2 Noſtrum eſt, ut impedimenta removeamus, & Naturam in opere ſuo adjuvemus.

3 Huic ſcopo ſatisfaciendo opus eſt, ut vulneris diviſa labia conjungamus.

4 Hæc ubi cruenta non amplius ſunt, ſed calloſa, mediante forfice iterum cruenta reddantur.

5 Tum vel faſciatione, vel ſutura combinentur, ut natura officio ſuo defungi poſſit.

6 Prius

6 Prius mediantibus fasciis, iisque vel brevioribus, vel longioribus, prout pars affecta requirit, peragimus; posterius aut glutine aut acu, ex una parte cuspide triangulari, ab altera filo lineo vel serico prædita, perficimus, cavendo semper ne partes tendinosas aut nerveas lædamus.

7 Fit autem sutura variis modis, interdum enim acum unam alteramque in carne relinquimus, iisque fila circumducimus, quale quid in labiis leporinis aut profundis vulneribus contingit, aliquando vero modo vulgari fila sæpius traducimus, & labia consuimus, relinquendo inter singula puncta justum intervallum, ut oræ convenienti modo adduci & sese contingere possint, nec non parvam portionem apertam, turundæ insertioni inservientem, ut puri superfluo detur exitus, quod præprimis in magnis vulneribus est observandum.

8 Plerumque suturæ opus non est, sed sufficit deligatio, idque in vulneribus secundum longitudinem membri factis, & non admodum profundis.

9 In vulneribus faciei loco suturæ stricte sic dictæ, pro deformitate præcavenda, adhibemus quandoque suturas siccas, quæ cum medicamentis glutinosis fiunt.

10 In magnis quoque vulneribus, cum Hæmorrhagiis nimiis conjunctis, in usu quandoque sunt peculiaria instrumenta, compressioni arteriarum & venarum inservientia, vel loco horum cauteria potentialia, compressis & fasciis firmanda.

11 Imo si alia gravia symptomata v. gr. lipothymiæ, febris, inflammatio, dolores concurrant, aut superveniant, convenientibus remediis iisdem est succurrendum.

VII. *Cautelæ & Observationes.*

1 In hæmorrhagiis vulnerum gravioribus cauteria potentialia præ aliis usum habent.

2 Ligaturæ nimiæ quandoque Gangrænam inducunt.

3 Si aliquid heterogenei in vulneribus reperitur, ante consolidationem eximendum est.

4 Sanguis etiam coagulatus mediante suctione aut expressione evacuandus est, ut minora symptomata succedant.

5 Quod si vero hæmorrhagia adhuc metuitur, coagulum omne ex venis haud debet auferri.

6 In vulneribus haud adeo profundis, sanguini effluenti conveniens debet concedi exitus, postea vasa sunt exprimenda, sic facilius procedet consolidatio.

7 Sutura convenit tantum in vulneribus transversim inflictis, aut ubi magna pars pendula hæret, vel quando fasciationi soli locus non conceditur.

8 Digestivis in recentibus vulneribus opus haud est, sed sufficiunt sarcotica.

9 Ubi vero vulnera aperta servantur, aut sanguis extravasatus in pus abiit, digestiva sarcoticis sunt præmittenda.

10 In vulneribus carnosis pro scopo vulnerario conducunt balsama temperatiora, in tendinosis vero & nerveis magis calidiora, cavendo a pinguibus & unguinosis.

2. *De Ulceribus.*

I. *Definitio.*

Ulcera sunt solutiones continui in partibus mollibus plerumque exanguibus fientes, a corruptione sero-so-lymphaticæ substantiæ originem habentes.

II. *Differentia.*

1 Ratione *formæ*, alia sunt *parva*, alia *magna*, *lata* alia, alia *angusta*, *profunda* vel superficialia.

2 Ratione *temporis*, alia sunt *antiqua*, alia *recentia*.

3 Ratione *eventus*, alia sunt *rebellia*, alia *minus rebellia*, *periculosa* alia, alia *absque periculo*.

4 Ratione *partis*, modo in brachiis vel pedibus, modo in facie, mammis, inguine aliisque partibus eveniunt.

5 Distinguenda etiam ab abscessibus, utpote qui carnosas magis partes pro sede agnoscunt, ulcera vero magis glandulosas, membranaceas & osseas ubi cariem constituunt.

III. *Causa.*

Est vel *interna*, a corruptione seri originem trahens, vel *externa* ambustioni, contusioni, medicamentis corrosivis ortum debens.

IV. *Signa.*

1 Cognoscuntur ex materia ichorosa, saniosa, limpida, acri.

2 Non tantam ac Apostemata, imo sæpissime nullam inflammationem conjunctam habent.

3 Et propterea etiam neque tam sensibili stipata sunt dolore.

4 Internorum ulcerum signa ex Pathologia speciali petenda sunt.

V. *Prognosis.*

1 Ulcera, quo diffusioris sunt ambitus, eo difficilius curantur.

2 Quo magis sunt inveterata, eo minus tuto consolidantur.

3 Sanies multa, tenuis, deterioris coloris, ulcus malæ notæ portendit.

4 Quæ cum multa manatione conjuncta sunt ulcera, difficilem curationem admittunt.

5 Quo magis a partibus sanguineis sunt remota, eo magis rebellia.

6 Contumacissima sunt ulcera in glandulosis partibus evenientia.

7 Ulcera nervorum, partiumque exquisito sensu gaudentium, sunt periculosa.

8 Omnia ulcera interna magis sunt periculosa, quam externa.

9 Aqua inter cutem laborantibus ulcera in corpore facta difficulter sanantur. *Hipp. Aph. 8. Sect. VI.*

10 Si ulcus, postquam curatum est, recrudescat, de carie subjecti ossis metuendum est.

VI. *Curatio.*

1 Requirunt ulcera sufficientem abstersionem, quod per septica medicamenta fieri debet.

2 Deinde ulcere probe absterso adhibeantur digestiva cum balsamicis mixta, ut tumor vicinæ partis emolliatur, & ulcerosa sanies evacuetur.

3 Tandem subjungantur Sarcotica, non neglectis circa ipsam partem discutientibus.

4 Imprimis autem convenienti Diæta uti oportet, ut dyscrasia sanguinis corrigatur, imo pro eodem scopo necessaria quandoque sunt interna sanguinem mundificantia.

VII. *Cautelæ & Observationes.*

1 Ulcera quo sordidiora sunt, eo exquisitiora abstergentia exposcunt.

2 Quando labia ulceris callosa sunt, emollire eadem & callum absumere oportet.

3 Et si medicamenta scopum nostrum non adimplent, scarificanda sunt labia vel callositas forfice auferenda.

3. *De Prolapsibus sive Procidentiis.*

I. *Definitio.*

Prolapsus sunt mutationes situs naturalis partium mollium in contiguitate læsarum, extensioni & relaxationi nimiæ ortum debentes.

II. *Differentia.*

Alii fiunt in inguen, in scrotum, in umbilicum, ut intestinorum & omenti, ob extensionem & relaxationem peritonæi: alii extra vaginam uteri, ut uteri cum vagina ejusdem ob ligamenta uteri relaxata: alii extra anum, ut intestini recti cum sphinctere ani ob hujus relaxationem.

III. *Causa.*

1 Causa immediata omnium prolapsuum est partium affectarum nimia relaxatio & extensio.

2 Causa vero mediata, occasionalis & antecedens ratione speciei ipsius prolapsus varia esse potest: sic in hernia umbilicali & inguinali nimius corporis nisus, tussis nimia, saltus, vociferatio, in prolapsus uteri infelix puerperium & incondita uteri tractatio, in procidentia ani, tenesmus nimius & ani refri-

refrigerium, vel paralysis nervorum ansam præbere possunt.

II. *Signa*.

1 In prolapsibus intestinorum conspicitur tumor mollis, fere indolens, modo in umbilico, modo in inguine, modo in scroto.

2 Manu compressus, vel ægro resupino jacent, quod imprimis noctu fit, retrocedit:

3 Quandoque vero immania tormina superveniunt, ob fæces in intestinis stagnantes & reductionem prohibentes.

4 Uteri procidentiam ex relatione paupercularum patientium percipimus.

5 Tumor quandoque extra pudenda conspicitur, quandoque vero inter vaginæ confinia subsistit:

6 Plerumque dolorem hypogastrii, lumborum & ossis sacri conjunctum habet.

7 Anus prolapsus cuilibet sese manifestat, nec ullis signis indiget.

V. *Prognosis*.

1 Hernia umbilicalis & inguinalis in junioribus facilius curatur, quam in adultis.

2 Utraque quo magis inveterata, eo minus curabilis.

3 Quando intestina non reducuntur, facile stagnatio fæcum contingit, exinde vero inflammatio intestinorum, tandem Gangræna & mors.

4 Quo magis itaque reductio negligitur, eo majus periculum expectandum est.

5 Uteri procidentia quo major & diuturnior est, eo curatu difficilior.

6 Nunquam est lethalis, nisi negligatur, ut partes prolapsæ corruptionem concipiant.

7 Interim molestissimus est affectus, qui insuper sterilitatis potest esse causa.

8 Anus prolapsus in junioribus facillime reponitur, in senioribus quandoque admodum difficulter.

9 Frequentissime Dysenteriæ & Diarrhœæ solet esse comes, quibus curatis & ipse facili negotio curari solet.

10 Quando ex paralysi nervorum oritur, malum admodum rebelle, imo plerumque incurabile est.

11 Si intestinum prolapsum diu negligatur, ita ut ab aere alterari & corrumpi possit, maxime periculosum.

VI. *Cura*.

1 Eo respiciendum ubique est, ut partes prolapsæ reducantur in pristinum locum.

2 Fit hæc reductio vel manibus concurrente commodo patientis situ, vel fomentis & autocratico Naturæ concursu.

3 Ut autem reductæ partes in loco ordinario detineantur, utimur fasciis & subligaculis, uti hoc in herniis in usu esse consuevit, vel pessariis circularibus e subere confectis, utero reposito in loco suo detinendo inservientibus, vel medicaminibus subadstringentibus & roborantibus, ut in ano reducto.

4 Ubique etiam congrua medicamina interna, & præcepta Diætetica ordinamus, ut eo melius scopo nostro potiamur.

VII. *Cautelæ & Observationes*.

1 Antequam prolapsus reponantur, ad faciliorem reductionem, fomenta emollientia in usum trahere convenit.

1 In reductione nulla vi uti oportet, alias facile inflammatio sequitur.

3 Herniæ diu neglectæ, si partes jam sibi sint annatæ, nullam absque Chirurgica operatione reductionem patiuntur.

4 In procidentia ani præprimis frigus est evitandum, item nisus fortior in excernendis fæcibus.

II. De Diæresi.

I. *Definitio*.

Diæresis est operatio Chirurgica, mediante qua continuitatem, vel in duris, vel in mollibus corporis nostri partibus, separamus.

II. *Differentia*.

1 Exercetur Diæresis vel in duris vel mollibus partibus.

2 Ratione modi operandi, fit vel perforatione seu terebratione, vel rasione, seu limatione, vel serratione, idque in partibus duris; vel sectione & punctione, in partibus mollibus, vel ustione in utrisque.

I. De Diæresi partium durarum.

1. *De Trepanatione*.

I. *Definitio*.

Trepanatio est Operatio Chirurgica, qua per Trepanum seu Modiolum ossa ob intus latitantem causam perforamus, & portionem eorundem exscindimus, ut ad locum immediate affectum perveniamus.

II. *Indicantia*.

1 *Sanguis extravasatus* sub cranio aut interdum sub dura matre corruptionem subiens.

2 *Contusio Cranii* violenta, cum *festucarum* & frustulorum separatione meninges pungentium.

3 *Contusio* similis absque tamen læsione meningum.

4 *Depressio violenta* Cranii figuram suam mutantis & foveam acquirentis.

5 Rima seu *fissura* Cranii & quidem tam simplex conspicua & apparens, quam capillaris, ob angustissimam & arctissimam figuram ita dicta, necnon *Contrafissura* in loco plagæ opposito vel remoto, ob resistendi minorem efficaciam contingens.

III. *Modus Operandi*.

1 Peragitur hæc operatio instrumento peculiari, modiolus seu *Trepanum* appellato, & quidem duplici, quorum alterum in medio cuspidem habet, ut initium operationis eodem faciamus, circumducendo nimirum illud, donec circulum mediocriter profundum incidamus: vocatur hoc vulgo *mas*; alterum vero cuspide seu fulcro hoc destitutum, quo post primum utimur & quo cum calvariam penetramus, *fœmina* vocatur.

2 Antequam autem instituatur perforatio, opus est, ut cutim, quod in forma crucis fieri solet, incidamus & pericranium resolvamus.

3 Observandum etiam, ut in proximo partis affectæ loco eandem faciamus, cavendo ne dentes Trepani neque fracturam, neque futuram attingant.

4 Quando trepanum fœmina ubique penetravit, & officulum omnino solutum est, volsella eximi & pari vel sanguini stagnanti exitus parari debet.

IV. *Usus*.

1 Hujus Operationis usus est, ut sanguis intra Cranium & duram meningen extravasatus evacuetur.

2 Ut depressio cranii vehementior tollatur.

V. *Cautelæ & Observationes*.

1 Trepanatio, si utilitatem habere debet, mox primis diebus instituenda est.

2 Trepanum non nimis profunde est adigendum, imprimis in illis locis, ubi dura meninx calvariæ fortiter adhæret: gravia enim exinde excitari possunt symptomata.

3 Quando dura meninx portiunculæ cranii auferendæ fortiter adhæret, instrumento decussorio deprimi debet.

4 In temporibus non facile trepanatio est instituenda, neque etiam in fronte prope palpebras, illic ob ossis petrosi duritiem, hic ob sinus occurrentes.

2. *De Rasione & Serratione*.

I. *Rasio*. Fit hæc vel mediante scalpello vel lima, & exercetur non tantum in ossium fissuris & corruptionibus, quæ tamdiu raduntur, donec hæ plane obliterentur, observando semper, ut pericranium seu periostium prius resolvamus, sed & in dentium Tartaro eorumque deformitate & inæqualitate absumendis, cavendo in posteriori casu, si lima adhibetur, ne inconcinna operatione dentes vel a vin-

vinculis relaxemus vel plane evellamus.

II. *Serratio*. Fit mediantibus Serris varii generis & exerceatur potissimum in amputationibus pro ossibus sphacelatis separandis. Observandum & hic, ut ante operationem periostium prius solvatur.

II. De Diæresi partium mollium.

1. *De Arteriotomia*.

I. *Definitio*.
Arteriotomia est apertio arteriæ mediante lanceola facta.

II. *Locus*.
Vix alibi celebratur, quam in temporibus, & fronte.

III. *Modus Operandi*.
Idem est ac in Venæsectione.

IV. *Usus*.
In vehementibus cephalalgiis commendant præcipue sectionem Arteriæ temporalis. Generaliter vero convenit ejusdem usus cum Venæsectione.

V. *Cautelæ*:
1 In fasciatione omnis opera collocanda, ut arteria secta bene comprimatur, quia facillime aneurisma exinde originem habere potest.
2 Adhibent pro hac intentione laminas plumbeas, quas spleniis superponunt.

2. *De Venæsectione*.

I. *Definitio*:
Venæsectio est apertio Venarum, variis in locis per lanceolam instituta.

II. *Modus*.
Antequam Vena pertunditur, ligatur pars, ut vena aperienda turgescat, deinde oblique inciditur. Quando in pedibus instituitur, aquæ calidæ prius immergendi sunt pedes, ut venæ eo melius turgidæ reddantur.

III. *Usus*.
Inservit potissimum pro evacuanda plethora, tum etiam ebullitione sanguinis temperanda, nec non revulsionibus, & derivationibus humorum in alium locum præstandis.

IV. *Cautelæ & Observationes*.
1 Sectio Venarum non in loco divaricationis, ubi valvulæ præsto sunt, facienda: alias sanguis non fluit.
2 Incisio paulo latior sit, ut sanguis liberum inveniat exitum, sic major contingit alteratio, justo vero minor non tantum sanguinis fluxum intercipit, sed quandoque etiam in sensibilibus subjectis lipothymias parit.
3 Parva incisio, imprimis quando prope valvulam facta est, sæpius insignem tumorem post se ducit, qui tamen post relaxatam fasciam & adhibitum Spir. Vini Camphoratum, mox iterum disparere solet.
4 Si in subjectis spongiosioribus musculus imprimis circa tendinem simul læditur, oritur Ecchymoma, quod discutientibus tractandum.
5 Imo si tendo simul lædatur, tanto magis hæc locum habent.
6 Nervi autem compunctio requirit magis balsamica.

3. *De Scarificatione*.

I. *Definitio*.
Scarificatio est vulneratio cutis mediante gladiolo peculiari facta.

II. *Instrumenta*.
Præter Scalpellum cucurbitulæ, sanguinem effluentem excipientes, quoque necessariæ sunt ad operationem, quæ ab aere crassiori, mediante candela, liberatæ, cuti vulneratæ admoventur.

III. *Locus*.
Varius hic esse solet, applicantur tamen cucurbitulæ plerumque scapulis, dorso, brachiis vel pedibus.

IV. *Usus*.
1 Conducit itidem pro plethora evacuanda & derivationibus præstandis.
2 Imprimis autem locum habet in subjectis spongiosioribus, in carne magis, quam venis sanguinem gestantibus.

V. *Cautelæ*.
Scalpellum seu gladiolum post ejusdem usum semper purgare decet: immundæ enim personæ eidem aliquid contagiosi imprimere solent, quod aliis, nisi purgatum sit scalpellum, facile communicari potest.

4. *De Hirudinum applicatione*.

I. *Definitio*.
Hirudines sunt animalcula oblonga, capite latiori & ventre utpl. rubicundo prædita, in palustribus locis degentia.

II. *Selectus*.
Meliores censentur exiles, oblongæ, ventre rubicundo & capite non admodum magno præditæ, aquas pura inhabitantes, præ viridibus, lanuginosis in aquis fœtidis absconditæ.

III. *Modus applicandi*.
1 Antequam applicentur, jam per aliquot dies in aqua limpida asservatas fuisse decet.
2 Deinde loco, intentioni nostræ convenienti, sunt appropinquandæ, ut sanguinem ex illo sugant.
3 Longiores ad ℥j. usque sugere possunt; applicantur igitur communiter 3. 4. 5. imo 6.
4 Si tantum effluxit, quantum conveniens judicamus, adspergendum est Sal, vel Cinis ipsorum Capiti, sic sponte remittunt & decidunt, evomendo, quicquid suxerunt.

IV. *Usus*.
1 Consistit earundem usus in evacuando sanguine & quidem ex ejusmodi locis, ubi neque Venæsectionem nec Scarificationem commode adhibere licet v. g. e vasis hæmorrhoidalibus.
2 In omnibus igitur affectibus, ab insufficiente excretione hæmorrhoidali originem trahentibus, cum fructu applicantur, & majorem effectum exerunt, quam Venæsectiones & Scarificationes adhibitæ.

V. *Cautelæ*.
1 Animalcula, antequam applicentur, non debent irritari, alias vulnuscula mali moris post se relinquunt.
2 Optime igitur linteamine leniter comprehenduntur & loco destinato applicantur.
3 Debet autem locus esse mundus; aliqui eundem lacte illinunt vel scarificant, vel etiam linteaminibus fricant, ut eo facilius apprehendant hirudines.
4 Post remotionem earundem stillicidium sanguinis, quod per tempus adhuc continuat, non est inhibendum, sed quandoque per vaporem aquæ calidæ potius promovendum.

5. *De Setaceis*.

I. *Definitio*.
Setaceum est Operatio, qua cervicem acu compungimus & vulnus per setam seu funiculum apertum servamus, ut serum vitiatum evacuari possit.

II. *Locus*.
Hodie vix aliam, quam Nuchæ, regionem eligunt; olim & brachiis, pedibus aliisque locis fuit applicitum.

III. *Modus operandi*.
1 Peragitur tota Operatio forcipe utrinque perforata, acu & seta seu funiculo.
2 Mediante forcipe elevatur cutis, ut eo melius traduci possit acus.
3 Acus ipsum vulnus infligit.
4 Seta vero vel funiculus, qui hodie plerumque ex lino vel serico fit, vulnus apertum servat.

IV. *Usus*.
1 Ut superfluum serum evacuetur,

2 Ut derivatio fieri ab oculis, auribus, cerebro &c. ad hanc partem fiat.

VI. *Cautelæ & Observationes.*

1 Antequam instituatur operatio, capilli sunt abradendi.

2 Cavendum etiam, ne tendines sub cute positi simul comprehendantur, aut lędantur.

3 Funiculus butyro nonsalito aut Unguento basilico est inunguendus, ut eo facilius dextrorsum & sinistrorsum duci possit, quod sæpius faciendum, ne ulcus sordidum fiat.

4 Ad arcendam etiam inflammationem discutientia & repellentia haud sunt negligenda.

6. *De Fonticulis.*

I. *Definitio.*

Fonticuli sunt ulcuscula artificialia, cauterio actuali vel potentiali, aut etiam instrumentis acutis in variis corporis partibus pro evacuandis serositatibus facta.

II. *Locus.*

Pręcipue usitatum est brachium, & quidem regio humeri intra musculum bicipitem & Deltoidem: sunt tamen & alia loca, in quibus excitari solent.

III. *Modus excitandi.*

Secundum Medici & patientis intentionem variat:

1 Quandoque enim Cauterio actuali cutis aduritur & eschara excitatur, quandoque medicamento corrosivo idem perficitur, quandoque vero forfice vel lanceola cutis inciditur & aperitur.

2 Postea aperturæ corpus quoddam rotundum v. g. pisum, vel globulus ex cera, ligno vel argento imponitur, iisque tam diu aperta servatur, quamdiu morbi status requirit.

IV. *Usus.*

1 Adhibentur fonticuli pro humoribus serosis noxiis evacuandis.

2 Instituuntur iisdem derivationes & revulsiones a locis nobilioribus ad ignobiliora.

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 Nunquam ipse musculus eligi pro loco debet, sed interstitium inter duos musculos.

2 In Cauterio potentiali, antequam corrosiva applicentur, locus Emplastro firmo in medio ad magnitudinem pisi perforato muniri debet, ne corrosiva diffluere & partes vicinas corrodere possint.

3 Fonticulus semel excitatus non temere supprimi debet, unde quotidie mundificandus & globulis apertus servandus.

4 Inflammationum etiam, quæ facile accedunt, ratio habenda, ut discutientibus arceantur.

7. *De Paracentesi.*

I. *Definitio:*

Paracentesi est perforatio abdominis, thoracis vel scroti, pro evacuandis stagnantibus humoribus, diversis instrumentis facta.

II. *Instrumenta.*

Sunt vel scalpella latiora, vel cannulæ perforatę circa extremitates acuminatæ, mediantibus quibus cutis pertunditur.

III. *Locus.* Rationes partis affectæ variat:

1 Quandoque in abdomine fit, ubi vel umbilicus ipse, si protuberet, eligitur, vel locus proxime eidem vicinus, nimirum 3. digitorum spatio circiter ab eodem remotus.

2 Quandoque in thorace, ubi locus intra quartam & quintam costam inferiorem eligitur.

3 Quandoque vero in scroto, ubi nullo peculiari selectu opus est. Utplurimum tamen in parte inferiori instituitur apertio, ut humores eo promptius evacuentur.

IV. *Modus operandi.*

1 In Paracentesi abdominis cutis atramento scriptorio notata peculiari instrumento, Gallis Trocar dicto, ad intestina usque pertunditur, & tantundem aquæ emittitur, quantum e re esse judicatur, postea locus pertusus emplastro Cerussæ munitur, donec nova evacuatio instituatur, quæ toties repetitur, quoties tumor aquosus abdominis exigit.

2 In Paracentesi thoracis scalpellum adhibetur, & apertio paulo amplior fit, ut spissi & purulenti humores effluere possint, postea cannula argentea immittitur, ut pus relictum per vices evacuari possit.

3 Scroti apertio fit vel scalpello latiori, vel simili fere instrumento, quale in Paracentesi abdominis adhiberi solet, quamvis minori, postea aqua stagnans unica vice evacuatur, vulnus vero emplastro Cerussæ contegitur.

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 In Paracentesi abdominis quo major aquarum copia adest, eo minus eadem simul & semel est evacuanda.

2 Imprimis hic ponderandæ sunt ægroti vires & secundum easdem evacuatio instituenda.

3 Rarissime ultra tres libras simul evacuatur.

4 Et ab una evacuatione ad alteram semper 12. vel 24. horarum intervallum requiritur.

5 In Paracentesi thoracis idem etiam observandum est.

6 Nam ultra 3. vel 4. uncias simul haud est emittendum.

7 Non adeo cito etiam vulnus debet consolidari, sed ad minimum per 12. dies apertum servari.

8 Injici quoque hic possunt, post evacuationem puris, discutientia & balsamica temperatiora.

9 In scroti apertione cavendum, ne testiculi lædantur.

10 Imponi hic possunt post operationem, ad præcavendum ulteriorem affluxum, resolventia & carminativa.

8 *De apertione Abscessuum.*

I. *Definitio.*

Abscessus est tumor inflammatorius cum intus latente purulenta materia conjunctus & fibrillarum vasorumque eundem constituentium dilacerationem corruptionemque post se ducens.

II. *Locus.*

Generantur abscessus mediante inflammatione & sedem magis figunt in partibus sanguineis, sicuti ulcera in magis exsanguibus.

III. *Signa.*

Cognoscitur abscessus ex prægressa insigni alicujus partis inflammatione, ejusdem tumore & dolore, subsequente vero post aliquot dierum intervallum horum symptomacum remissione, tumoris mollitie, & quandoque coloris in medio tumoris, si non admodum profundus sit, mutatione in album vel subflavum.

IV. *Prognosis.*

1 Quo diutius apertio abscessus protrahitur, eo pejor fit status: facile enim exinde oriuntur sinus partium mollium & caries solidarum.

2 Omnes abscessus interni magis sunt periculosi, quam externi.

3 Pus album, æquale, leve bonæ notæ censetur, pejoris, si aquosum, tenue vel viscidum nimis est.

V. *Cura.*

1 Quando materia satis concocta est, quod ex ejusdem fluctuatione judicatur, abscessus mediante lanceola aperitur & puri exitus conceditur.

2 Postea mundificandus est abscessus per Ungu. ex Vitello ovi, Terebinthina & melle.

3 Si post evacuatum pus & mundificatum etiam abscessum adhuc tumor circum circa observatur, emollientia & resolventia in usum sunt trahenda v. g. Diachylon simplex vel cum Gummatibus.

4 Consolidationem ipsa Natura perficit, adjuvat autem hanc Naturæ operationem Chirurgus per adhibita convenientia balsamica remedia, qualia sunt Myrrhata, Terebinthinata, Succinata.

VI. *Cautelæ & Observationes.*

1 In apertione semper musculorum habenda est ratio, ut nunquam transversim, sed per longitudinem incidantur.

2 Qua-

2 Qualem igitur situm musculi habent, tali modo debet etiam fieri incisio.
3 Ad venas etiam arterias & nervos inprimis majores respiciendum est, ne temere dissecentur.
4 Apertio non admodum parva sit, ne puri exitus recludatur.
5 In abscessibus majoribus pus non simul est evacuandum: facile enim vel ulcera fœda vel sphacelus exinde oriuntur.
6 Alii in apertione abscessuum loco lanceolarum Cauteriis potentialibus utuntur: præferendus autem prior modus ob plura, quibus alter stipatus est, incommoda.

9. de Clausarum partium apertione.

I. *Definitio.*
Est reseratio earum partium, quas ipsa Natura lege sibi consueta apertas esse cupit.
II. *Differentia.*
Ratione loci variant ejusmodi clausuræ: aliæ enim fiunt in ano, quibus infantes aliquando in lucem eduntur; aliæ in vulva, quando vel orificium vaginæ membrana est obductum, vel labia post male tractatum ulcus coaluere, vel ipsum uteri orificium caruncula est obstructum; aliæ in auris principio; aliæ sub lingua, quando frenulum justo longius est, ut infantes in suctione, adultos vero in loquela impediat.
III. *Signa.*
1 Omnia hæc Naturæ vitia facile externo nostro conspectui sese offerunt.
2 Sola uteri clausura speculum matricis quandoque exposcit, ut pars affecta eo melius possit conspici.
IV. *Prognosis.*
1 Vitia hæc, quo magis sunt profunda, eo difficilius sunt curabilia.
2 Crassæ etiam obductiones curatu sunt difficiliores, quam lenes tenuesque.
V. *Methodus medendi.*
1 Anus non perforata vel digitis, si membrana tenuis est, aperitur, vel lanceola fortiori, si crassior fuerit: aperta deinde servatur per cannulam plumbeam, donec consolidatio labiorum sit peracta.
2 Vagina uterina membrana obducta, nec non concreta labia uterina, mediante quodam scalpello, partim linteis circum voluto, secundum longitudinem aperiuntur; quando vero prope orificium uteri tale quid contigit, speculum matricis pro aperienda vagina in usum vocandum, deinde ipsa operatio mediante sectione instituenda est.
3 In obstructo meatu auditorio cura itidem per incisionem peragitur, si in principio meatus membrana obducta fuerit; quod si vero obstaculum magis interne hæserit, cura admodum difficulter procedit.
4 Linguæ frenulum justo longius incisione ad debitos limites est reducendum.
IV. *Cautelæ & Observationes.*
1 In perforatione ani cavendum est, ne sphincter ani lædatur.
2 Ubi Hæmorrhagiæ fortiores superveniunt, adhibenda sunt remedia subadstringentia.
3 In vaginæ uterinæ perforatione intruduntur pessi, subadstringentibus conspersi, ut hæmorrhagia sistatur & vagina aperta conservetur.
4 Linguæ frenulum non unguibus est dilacerandum, evitanda etiam est læsio partium vicinarum & imprimis ductuum salivalium: gravia enim exinde oriuntur symptomata.

10. De fistulis.

I. *Definitio.*
Fistulæ sunt ulcera angusta, longa, & sinuosa, callosis labiis prædita, a materia acri manante ortum habentia.
II. *Differentia.*
1 Ratione loci, aliæ fiunt in ano, aliæ in oculorum cantho majori, aliæ in pectore &c.
2 Ratione figuræ, alia est obliqua & flexuosa, alia recta.
3 Differt fistula a sinu, callositate & duritie labiorum, quæ in sinu non occurrit: si tamen & huic non medeatur celeriter, facile fistula exinde oriri potest.
III. *Signa.*
1 Cognoscuntur fistulæ ex foraminulis angustis, rotundis & callosis in profunditatem, si explorantur, sese extendentibus.
2 Fundunt modo saniem serosam, tenuem, subviridem, fœtidam, quandoque per tempus sunt siccæ.
3 Dolorem vel exiguum vel nullum conjunctum habent.
IV. *Causa.*
Generantur ab abscessibus, ulceribus, vel vulneribus persæpe male tractatis, vel etiam humoribus impuris, salso-serosis.
V. *Prognosis.*
1 Fistula recens haud profunda, in loco carnoso & corpore juvenili, facile curatur.
2 Admodum vero profunda ad arterias, nervos, tendines & articulos sese extendens, difficulter curatur.
3 Curatu etiam difficiles sunt fistulæ ani, uteri, thoracis, vesicæ, vertebrarum &c.
VI. *Cura.*
1 Nulla fistula curari potest, antequam callus fuerit ablatus.
2 Absumitur autem callus vel cauterio potentiali, vel actuali, vel instrumentis incidentibus.
3 Si fistulæ orificium admodum est arctum, turundis extendendum est, ut facilius ad fundum possimus pervenire.
4 Remoto callo adhibenda sunt remedia vulneraria & pars cicatrice obducenda.
VII. *Cautelæ & Observationes.*
1 Quando fistula ad os usque pertingit, illudque cariosum reddidit, removenda est caries, antequam cicatrix inducatur.
2 Non negligenda etiam est interna corporis purificatio, inprimis si ab humoribus impuris ortum traxerit fistula.
3 Inter omnes fistulas curandi modos est optimus, qui per sectionem fit.

11. De Ustione.

I. *Definitio.*
Ustio est Operatio Chirurgica, qua vel ferro ignoto vel medicamentis causticis partibus vel mollibus, vel duris crustam seu escharam inducimus.
II. *Differentia.*
1 Alia fit in partibus duris, in mollibus alia.
2 Alia peragitur medicamentis, ferro candente alia.
III. *Prognosis.*
1 Ustio est operatio in quibusdam casibus admodum utilis.
2 Præfertur ustio actualis potentiali, ob ægri tamen mollitiem sæpissime hæc præ illa adhibetur.
IV. *Modus.*
1 Quando ferrum adhibetur, fit vel profunda ustio vel superficialis, prout res ipsa requirit.
2 Cauterium vero potentiale, si in usum trahitur, tamdiu in loco designato relinquitur, donec eschara sit excitata, quod intra 4. 5. 6. horas contingit.
V. *Usus.*
1 Adhibentur Cauteria pro corruptionibus ulterioribus præcavendis.
2 Pro excitandis vesicis, fonticulis.
3 Pro inhibendo sanguinis fluxu.
VI. *Cautelæ.*
1 Ustio actualis citissime peragenda est.
2 Crustam inductam non solis oleosis illinire decet, sed præstat ad emplastrum diapalmæ confugere.
3 Cavendum etiam, ne in operatione tendo aut nervus lædatur.

III. De Exæresi.

I. *Definitio*. Exæresis est Operatio Chirurgica, qua ea, quæ superflua vel corpori noxia sunt, auferuntur.

II. *Differentia*.
Occupata est Diæresis circa res noxias vel in corpore genitas, vel forinsecus in illud illatas.

1. De Catheterismo seu Catheteris applicatione.

I. *Definitio*.
Catheterismus est Operatio Chirurgica, qua, mediante Cathetere, i.e. fistula argentea incurvata, urina retenta evacuatur.

II. *Differentia*.
Ratione instrumentorum, seu Catheterum, alii sunt rotundi, fulcati alii, alii crassiores, tenuiores alii, alii longiores, alii breviores, incurvi magis alii, alii minus incurvi.

III. *Indicantia*.
Instituitur Catheterismus ob res in meatu urinario herentes & urinę excretionem impedientes, puta calculum, sanguinem congrumatum, carunculas &c.

IV. *Modus applicandi*.
1. In sexu virili penis sinistra manu est comprehendendus & dextra Catheter, oleo olivarum vel amygdalarum dulcium illitus, leniter in Urethram intrudendus.
2. Quando ad cervicem vesicæ, ubi urethra in viris obliquum situm observat, perventum est, Catheter versus hypogastrium vertitur & leniter in vesicæ cavitatem propellitur, sic mox contingit urinæ effluxus.
3. In fœminino vero sexu, ob breviorem & latiorem urethram, Catheter facile immittitur.

V. *Cautelæ & Observationes*.
1. In Operatione omnino cavendum, ne vim adhibeamus, & in viris carunculas vasis seminalibus adjacentes lædamus, quod Gonorrhœæ viam sternere potest.
2. Fœminæ non exposcunt tam longum, incurvum & tenuem Catheterem ac viri, quia illarum Urethra ampla & parva est.
3. Quando post immissum Catheterem Urina non effluit, abdomen comprimendum & sic effluxui succurrendum est.
4. Si suppressio ab inflammatione vesicæ ortum traxit, loco Catheterum, candelæ tenues parum inflexæ adhiberi solent, quia priores hoc in casu vix absque periculo applicantur.

2. *De Lithotomia sive Sectione Calculi*.

I. *Definitio*.
Lithotomia est Operatio Chirurgica, eum in finem instituta, ut calculus vesicæ, vel per vulnus perinæo vel ejus viciniæ inflictum, vel per urethram convenientibus instrumentis extrahatur.

II. *Differentia*.
Sectio Calculi variat secundum sexum & ætatem.
1. In sexu fœminino extractio fit per Urethram, in virili vero per incisuram seu aperturam perinęi, vel, secundum Fratris Jacobi Methodum, loci lateralis 2. transversorum digitorum spatio a perineo remoti.
2. Longe minori etiam apparatu opus est in sexu sequiori & infantibus, quam viris.

III. *Exploratio*.
1. Antequam Sectio Calculi instituatur, explorandum est, an revera calculus in vesica lateat, & cujus magnitudinis ille sit?
2. Fit autem exploratio dupliciter: vel digitis, qui ano in viris, in fœminis vero vaginæ intruduntur, comprimendo abdomen cum vesica versus digitos, ut calculus eo melius possit prehendi; vel Cathetere per urethram in Vesicam immisso, quo per tactum de calculi præsentia & magnitudine judicatur, qui modus hodie magis usitatus & priori certior est.

V. *Operatio*.
1. In pueris, postquam scamno peculiari obliquo, pro justo situ obtinendo, fuerunt impositi, digitis in anum intrusis & abdominis compressione calculus ad perinæi locum adigitur, & novacula in perinęi sinistro latere fit incisio & quidem tam ampla, qualis magnitudo calculi requirit, deinde forcipe extractorio calculus comprehenditur & extrahitur.
2. In viris vero, post observatum convenientem situm, adhibetur Catheter sulcatus, qui vesicę intruditur & versus perinęum adigitur: hujus sulcus inservit novaculæ pro incisione juxta ejusdem ductum facienda: intruditur deinde instrumentum, conductor appellatum, Catheter vero aufertur, & illius cavitati dilatatorium inseritur, remoto deinde conductore assumitur forceps & calculus extrahitur.
3. Fœminæ aliam requirunt Methodum; fit in illis extractio ex urethra & quidem mediantibus solo dilatatorio & forcipe.
4. Fratris Jacobi Methodus magis compendiosa est quam vulgaris, & felicissime hic locorum ab Auctore administrata. Exercuit eandem jam aliquoties ab Auctore edoctus D. le Maire, Chirurgus Gallicus hujus loci exquisitissimus, non absque felici successu.
5. Ubique, postquam operatio est finita, vulneris habenda est ratio & cavendum, ne ex neglecto vulnere in viris fistula oriatur.

V. *Cautelæ & Observationes*.
1. Extractio calculi exercitatissimum requirit Chirurgum.
2. Justus per aliquot dies post Operationem situs est observandus, alias, si urina frequenter vulnus tetigerit, ejusdem consolidatio impeditur, & fistulæ via sternitur.
3. In sexu fœminino, si orificium vesicę calculi magnitudini haud respondeat, parva incisio facienda est.
4. Sequitur tamen, tam a nimia dilatatione, quam læsione sphincteris, posthac facillime involuntarius urinæ effluxus.

3. *De Fœtus mortui & Secundinarum Extractione*.

I. *Definitio*.
Est Operatio, qua vel manibus, vel hamulis fœtus mortuus vel secundinæ in utero retentæ extrahuntur.

II. *Signa*.
1. Cognoscitur fœtus mortuus ex abdominis subsidentia & refrigerio probe pubem, motu uteri omnino cessante & concurrentibus non tantum insigni virium prostratione, sed quandoque etiam lipothymicis insultibus.
2. Spasmodicæ quoque uteri contractiones, quibus infantes excluduntur, deficere, easque vero febriles insultus comitari solent.

III. *Prognosis*.
1. Fœminæ quo majori corporis & animi robore & vigore adhuc pollent, eo magis Operationem Chirurgicam sustinere valent.
2. Facilius procedit Operatio, si fœtus in situ naturali, quam præternaturali, est constitutus.
3. Quo diutius fœtus mortuus jam in utero hæsit, eo majori periculo mater exponitur.
4. Febris quo intensior, eo magis status ægrotæ periculosus.
5. Si hæc deest, pur plures quandoque menses, imo annos fœtum mortuum gestare possunt, cujus rei hinc inde plura habentur exempla.

IV. *Modus Operandi*.
1. Quando infans in justo positus est situ, hamulo orbitæ oculi infixo modeste ad exitum invitandus est.
2. Extractum sic caput reliquum corpus facile sequitur.
3. Quod si vero fœtus in præternaturali constitutus est situ, eo, quantum possibile, est contendendum, ut vertatur, & in situm naturalem ponatur.
4. Hoc vero ob circumstantias concurrentes non proce-

cedente, mediante cultello corpus est dissecandum & per frustula eximendum.

5 Placentæ evulsio utplurimum manum ministerio fit, dummodo uterus nondum clausus sit, quo in casu, si placenta putrescat, Pilulæ Polychrestæ D. Sthalii vel Beccheri veræ specificum exerunt effectum.

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 In Extractione fætus cavendum, ne uterum vel ejusdem vaginam hamulis lædamus.

2 Pessimo ausu initium extractionis a pedibus fit.

3 In adhibitione cultelli inprimis caute agendum est, ne uterum simul dissecemus, aut vulneremus.

4 Placenta uterina modeste extrahi debet, ne funiculus umbilicalis rumpatur.

5 Quod si fortius utero adhæreat, mediantibus digitis leniter est resolvenda.

4. *De Dentium Evulsione.*

I. *Definitio.*

Evulsio est Operatio, qua dentes carie affectos ob dolorum ferociam mediantibus forcipibus ex alveolis educimus.

II. *Indicans.*

Est dolor vehemens sæpiusque recurrens, ipsiusque vero dentis conspicua erosio.

III. *Instrumenta.*

Sunt forcipes, quorum varia dantur genera, maxime tamen usitatus est ille, qui pelicanus audit.

IV. *Modus.*

1 Ægrotus sedeat in sella humiliori & caput ad posteriora reclinet.

2 Chirurgus vero gingivam a dente separet & admodum forcipe dentem cum modestia extrahat.

3 Deinde os vino vel oxycrato eluatur.

V. *Cautelæ.*

1 Dentes non sunt evellendi, nisi manifesta carie sint affecti: odontalgia enim sympathica non exposcit eorum evulsionem.

2 Nulla etiam vi in extractione uti oportet, ne maxillam simul lædamus, quod pessima post se ducit symptomata.

3 Si extractioni gravior hæmorrhagia succedat, collutiones sub-adstringentes in usum sunt trahendæ.

5. *De Polypi Narium extractione.*

I. *Definitio.*

Polypus narium est concrementum fungosum vel carnosum, ob figuram polypus dictum, in narium cavitatibus hærens & loquelam, respirationem & deglutitionem impediens, quod per peculiarem operationem Chirurgicam removetur, ac hoc ipso molesta symptomata tolluntur.

II. *Differentia.*

1 Alius est *durus*, carnosus, alius *fungosus* & mollis.

2 *Magnus* alius, ad palatum usque sese extendens, alius *minor*, narium alterutram saltem cavitatem opplens.

3 *Benignus* alius, albicans, indolens, alius *malignus*, sublividus, fœtidus & dolorosus.

III. *Prognosis.*

1 Quo major, durior, pluribusque venis est instructus polypus, eo difficilior curatu.

2 Benignus facilius curæ obedit, quam malignus.

3 Nunquam etiam benignus omni periculo & curandi difficultate caret.

IV. *Modus operandi.*

1 Varie olim secundum cujusque sententiam & placitum instituebatur.

2 Alii Cauterio potentiali, vel actuali, concrementum absumere tentarunt.

3 Alii instrumento acuto instar spathæ formato polypum a partibus, quibus adhæret, separare conati sunt.

4 Alii filum lineum crassius, multis modis præditum per nasi & palati cavum mediante acu traducere & extremitatibus, quorum una extra nares, altera vero extra os prominebat, continuo filum instar serræ huc & illuc trahere, sicque polypum absumere allaborant.

5 Alii eundem in radice ligare & nutrimento privare in se suscepere.

6 Hodie vero extractio plerumque fit peculiaribus forcipibus, interius dentatis, quibus polypi proxime ad radicem, quantum possibile, prehenduntur, & huc illucque moventur, donec manui attrahenti cedant.

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 Curatio per Cauteria, tam potentialia quam actualia, periculosa est, ob angustiam loci, qui dextram eorundem applicationem vix permittit, quin simul partes sanæ lædantur.

2 Altero etiam modo sc. scindente ferro facile partes sanæ vulnerantur, ut ideo parum sese commendet.

3 Cum filis vero, sive traducantur sive ligentur saltem, res prorsus non procedit.

4 Optimus igitur est modus ultimo descriptus.

5 Si hæmorrhagia gravior extractionem comitetur, subadstringentia in usum sunt vocanda, sub sicca vel liquida forma, per insufflationem applicanda.

6. *De Globorum plumbeorum, Sagittarum & similium eductione.*

I. *Definitio.*

Est Operatio, qua extranea, per ictus vulnera corpori communicata, iterum extrahuntur, ut solida possit fieri consolidatio.

II. *Differentia.*

Desumitur hæc partim a rebus, quæ corpori inferuntur, quales sunt globuli, lapilli, sagittæ, spicula, cultrorum, gladiorum, vestimentorum frustula &c. partim a modo diverso, quo iterum extrahi solent.

III. *Prognosis.*

1 Quo profundius res ejusmodi sunt immersæ, eo difficilius extrahuntur.

2 Idem quoque judicium esto, si pars affecta aut vicina admodum est nobilis.

3 Facilius ex mollibus, quam solidis partibus, fit extractio.

4 Per plures sæpe annos globuli plumbei absque singulari sanitatis detrimento gestantur.

5 Sæpius etiam gravitate sua ad alia loca descendunt, & sponte exitum sibi parant.

6 In locis autem nervosis, nisi extrahantur, maximos non tantum pariunt dolores, sed & febres, vigilias, inquietudines excitant.

7 Si vestimentorum aliquid cum globulis corpori nostro communicatur, plus molestiæ exinde excitatur, quam si hi soli fuissent.

IV. *Modus.*

1 In Extractione globulorum, si hi admodum profunde sunt immersi, ut per locum, per quem ingressi sunt, haud possint extrahi, in parte opposita si nihil obstiterit, Sectio & Extractio facienda est.

2 Duplex autem in extrahendo adhiberi solet instrumentum, vel terebella acuta, quam globo infigimus, vel forceps artificiosa, qua eundem comprehendimus.

3 Quod si autem tali in loco absconditus lateat, ut commode educi haud possit, sibi relinquendus est, donec Natura eundem sponte ad alia loca protrudat.

4 Difficilius etiam extractio procedit, quando ossi est immersus, ubi perforatio vel trepanatio, si os majus fuerit, quandoque instituitur, ut voti nostri deinde possimus fieri compotes.

5 Sagittæ, si profunde penetraverunt, in opposita parte, post sectionem factam, sunt extrahendæ: inæqualitas enim earum vix permittit, ut absque periculo retrahantur, quod etiam in omnibus aliis instrumentis, uncis & hamis munitis, est observandum.

6 Quæ vero sunt æqualia, nullam dilacerationem partium vicinarum post se ducentia, ea via, qua ingressa sunt, extrahi debent.

7 Instrumenta, quibus hæc extractio perficitur, sunt vel volsellæ vel alia forcipum genera, vel etiam sola manus.

V. Can-

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 In operatione justus patientis situs requiritur, ut nimirum eundem, quo tempore vulnerationis erat constitutus, observet.

2 Si vulnus non satis patulum est, ut immissa commode extrahi possint, dilatandum est; alia ex ulteriori partium dilaceratione gravia oriuntur symptomata.

3 Ante extractionem sæpius etiam requiritur exploratio, digitis vel specillo conveniente peragenda.

4 Curiosum, quod globi carnibus, vel ossibus immersi rotunditatem suam quandoque perdant, ubi in extrahendo majorem pariunt difficultatem.

5 Quando in parte opposita extractio instituitur, cavendum, ne vasa & nervi insigniores occurrentes dissecentur.

IV. De Aphæresi.

I. *Definitio.*

Aphæresis est Operatio Chirurgica, qua ea, quæ noxia vel supervacua sunt, auferuntur.

II. *Differentia.*

Peragitur Aphæresis vel *occulte*, quando v. g. aliquid per frictionem in balneis familiarem absumitur, aut per Cucurbitulas non scarificatas ab uno corporis loco ad alterum transfertur & ibi educitur; vel aperte, si nattæ grandiores, verrucæ pensiles, mammæ cancrosæ, partes putridæ separantur vel abscinduntur.

1. *De Mammæ Cancrosæ amputatione.*

I. *Definitio.*

Est Operatio Chirurgica, qua mediante mamma cancrosa convenientibus instrumentis extirpatur, ut reliquæ partes salvæ maneant.

Cancer autem mammarum est vel scirrhosus earundem tumor vel corruptio sphacelloso-ulcerosa a stagnante sero ortum habens.

II. *Differentia.*

1 Duplex in mammis observatur cancer: alius est occultus, scirrhosam tantum formam, cum concurrentibus tamen doloribus, præ se ferens, alius ulceratus, cum mammæ actuali ulceratione, intus & extus cutem erodente, fœdamque saniem fundente, conjunctus.

2 Distinguendæ etiam sunt ulcerationes mammarum profundæ, oris labiorum duris præditæ, & male spirantes, ab illis ulcerationibus, lividas vasorum ambientium inflationes conjunctas habentibus, propriumque demum constituentibus cancrum.

III. *Signa.*

1 Duritiem in aliqua parte præ se ferunt mammæ.

2 Accedunt dolores plus minus vehementes ægrum excruciantes.

3 Extendit se malum magis magisque & ad instar cancri fluviatilis serpit.

4 Venæ etiam inflantur & lividam exhibent faciem.

5 Tandem ulcus mali moris cum exquisitissimis doloribus succedit.

IV. *Causa.*

1 Est vel externa, vel interna.

2 Ad externam pertinent vehementes mammarum contusiones, compressiones, stagnationes sanguinis serosi post se ducentes.

3 Ad internam referuntur decubitus sanguinis fortiores ad has partes, lactis coagulationes, hæreditaria dispositio.

V. *Prognosis.*

1 Cancer occultus per plurium annorum seriem in corpore latere potest, antequam ulcerationem concipiat.

2 In principio curationem sui admittit, si vero inveterascit, difficillime curatur.

3 Melius est cancrum occultum incuratum relinquere, quam medicaminibus incertis curationem suscipere. Secundum Hippocr. Sect. VI. Aph. 38. *Cancros occultos omnes melius est non curare; curati enim citius intereunt, non curati longius tempus perdurant.*

4 Ulceratus medicamentis aut nunquam aut rarissime curatur.

5 Qui sectione extirpatur, radicitus ni auferatur, semper adhuc ulterius serpit.

6 Fit quandoque, si mamma alterutra cancro correpta extirpatur, ut post sectionem & altera eodem afficiatur, imprimis si malum ab interna ortum fuerit causa.

VI. *Curatio.*

1 Quando malum eo processit, ut remediis discutientibus, resolventibus & balsamicis haud amplius obtemperet, tunc ad extirpationem ejusdem procedendum.

2 Conati olim sunt Cauteriis vel potentialibus, vel actualibus, hoc perficere.

3 Hodie vero amputatio magis usitata & convenientior videtur.

4 In cancro nimirum occulto mediante incisione in forma crucis facta glandulæ scirrhosæ exscinduntur.

5 In cancro vero ulcerato, ubi sola mamma est amputanda, æger in convenienti situ detineatur, brachio illius lateris retroducto, ut musculus pectoralis retrahatur tumorque magis in conspectum veniat.

6 Deinde trajiciantur per ipsam mammæ basin duæ acus filis robustioribus instructæ cruciatim, ut pars amputanda attolli & a partibus, quibus adhæret, paulisper removeri possit.

7 Postea lato & falcato cultro amputatio celerrime, quantum possibile est, instituatur, incipiendo sectionem a parte inferiori, ut vasa mammaria, hæmorrhagiam post se ducentia, ultimo dissecentur.

8 Tandem Stypticis, digestivis & Sarcoticis Operationi finis imponatur.

VII. *Cautelæ & Observationes.*

1 Cavendum, ne quaslibet mammarum scirrhositates, vel etiam ulcerationes, cancrosam saltem indolem æmulantes, pro ipso cancro accipiamus.

2 Excisio scirrhositatum non absque periculo institui tur: ægrum adhuc juvenem & viribus pollentem esse decet.

3 Inter medicamina, quæ cancri progressum inhibent, inprimis referenda sunt Camphorata, Myrrhata & Terebinthinata in Spiritu Vini rectificatissimo soluta.

4 Solus etiam Spir. Vini Crocatus multum levaminis affert.

5 Omnia corrosiva septica mineralia & alcalia cancrum vehementer exacerbant.

2. *De tumorum tunicatorum Curatione.*

I. *Definitio.*

Tumores tunicati sunt tumores plus minus duri, propria tunica seu membrana obvoluti, in variis corporis partibus evenientes.

II. *Differentia.*

1 Differunt tumores ratione loci & consistentiæ.

2 Alii contingunt circa articulos & loca tendinosa membranaceaque, nodosam & duram faciem præ se ferentes, Gangliorum nomine insigniti.

3 Alii in locis carnosis eveniunt, & quidem vel sub liquidiori forma, ubi Atheromata dicuntur, vel magis spissiori ad instar mellis, ubi Melicerides audiunt, vel solidiori, ubi Steatomatum nomen assumunt.

III. *Signa.*

1 Cognoscuntur ex consistentia & magnitudine.

2 Ganglia avellanæ aut nucis juglandis magnitudinem vix superant, solidam etiam duramque habent consistentiam.

3 Atheromata vero, Steatomata & Melicerides insignem sæpius adæquant proportionem & consistentia plus minus molliori prædita sunt.

4 Nullis etiam doloribus ægrotis sunt molesta, sicut & Ganglia.

IV. *Prognosis.*

1 Rarissime aliquis horum tumorum est periculosus.

2 Per

2 Per plurium sæpe annorum decursum absque molestia possunt gestari.
3 Adeoque, præter deformitatem, vix aliquid incommodi præstant.
4 Interdum tamen, quando in insignem magnitudinem excrescunt & ægro molesta, & sanitati, ob nutrimenti corporis privationem, præjudiciosa esse incipiunt.

V. *Curatio*.
1 Quando tumores tunicati medicamentis adhibitis neque resolvi, neque suppurari possunt, ad Operationem Chirurgicam procedendum est.
2 Dupliciter autem administratur, vel deligatione, quando tumores basin habent angustiorem ut penduli quasi sint, vel amputatione quando basis eorum est latior.
3 Prius fit mediantibus filis sericis vel setis equinis, quæ circa basin constringuntur & tamdiu ibidem relinquuntur, donec tumor sponte decidat. Posterius peragitur mediante vel scalpello, quo cutis longitudinaliter, vel cruciatim inciditur, & post separata cutis labia universus tumor tunicatus exscinditur, vel cultro latiori, quo totus tumor, cum carne contegente amputatur.

V. *Cautelæ*.
1 In Operatione cavendum, ne tunica tumorem continens, imprimis si hic fluidus nimis sit, laceretur, difficilius enim deinde radicitus extirpatur, sed faciliori regenerationi ansa præbetur.
2 Quando nervi vel vasa majora eosdem ingrediuntur vel circundant, imprimis eorum ratio habenda est.
3 Si Operationem hæmorrhagia nimia comitatur, pulvere styptici vel Cauteria actualia adhibenda sunt.

3. *De Amputatione Artuum*.

I. *Definitio*.
Amputatio est Operatio, quæ artus sphacelo correpti, ad inhibendam ulteriorem putredinem, abscinduntur.

II. *Differentia*.
Ratione loci, in quo fit; quandoque in brachiis, quandoque in pedibus instituitur.

III. *Signa*.
1 Cognoscitur sphacelus, ex partis affectæ tumore, nigredine, sensus & motus omnimoda privatione, etiamsi pungatur vel scindatur.
2 Putridum insuper & cadaverosum spirat odorem.
3 Caro vero mollis & putrilaginosa est.

IV. *Causa*.
1 Causa primaria, ob quam Amputatio instituitur, est ipse sphacelus.
2 Occasionalis: contusio gravior, inflammatio, vulnera profunda, frigus intensum, animalia venenata.

V. *Prognosis*.
1 Pars sphacelo correpta nulla arte restitui potest; ideo ense recidenda, ne pars sincera trahatur.
2 Sphacelus sibi relictus magis magisque serpit & partes sanas inficit, & rarissime sponte subsistit.

VI. *Operandi modus*.
1 Pro abscindendis membris Auctores varia eligunt loca: alii enim amputationem in parte sana, in corrupta alii instituunt: alii in ipsis articulis, extra eosdem alii; alii remote a sphacelo præprimis in pede, alii proximo ab eodem loco.
2 Hodie amputatio communissime paulo infra genu, si supra malleolum sphacelus sese extendit, & quidem in parte sana instituitur; sunt vero alii, qui tantum relinquunt, quantum sphacelus permittit, ut parti relictæ eo melius pede artificiali possit succurri. Si in brachio celebratur, itidem parti sanæ, quantum possibile est, parcitur.
3 Antequam autem fiat amputatio, pars infra & supra fortiter ligatur, carne ubique probe retracta.
4 Deinde cultro lato & falcato celerrima fit circumcisio & periosto mediante scalpello ubique separato, serra applicatur, aliquotque ictibus os pertunditur.
5 Hæmorrhagiæ vero metuendæ prospicitur vel ligatura vasorum majorum, vel Cauterio actuali, vel stypticis remediis exquisitis.
6 Tandem vero pars spleniis & fasciis convenientibus munitur.

VII. *Cautelæ*.
1 Amputatio, quæ in parte demortua, nec non quæ in ipsis articulis fit, prorsus improbatur, illic ob metum reliquarum sphacelosarum, hic ob plura, quæ sequuntur incommoda.
2 Semper eo prospiciendum, ut post carnis incisionem periostium bene separetur, relictum enim acerbissimos in Operationis persecutione parit dolores.
3 Si os est geminum, ut in brachio, serra ita est applicanda, ut utrumque contingat, resecando primo tenuius, post & crassius.
4 Membra minora v. g. digiti scalpello saltem vel forfice sunt abscindenda.
5 Quando sphacelus ultra poplitem vel cubitum sese extendit, Operatio non est instituenda ob plurium musculorum & vasorum majorum concursum.

4. *De Castratione*.

I. *Definitio*.
Castratio est Operatio, qua testes, seminis elaborationi inservientes, ob causam, vel Medicam, vel Politicam, aut Physicam exscinduntur.

II. *Differentia*.
Instituitur hæc Operatio in uno tantum testiculo vel duobus. Primum contingit, quando ratio Medica ad eandem faciendam nos incitat, posterius vero, si aliæ & magis externæ adsunt rationes impulsivæ.

III. *Indicantia*.
1 Peragitur hæc Operatio ob causas Medicas quando post contusionem graviorem testiculi & subsequentem inflammationem sphacelus accedit, ut vicinis partibus similis metuenda sit corruptio; vel si secundum perversam quorundam Operatorum consuetudinem Curatio Herniæ per Processus peritonæi deligationem, & amputationem testiculi suscipitur, ut posthac prolapsus intestinorum inhibeatur.
2 Causæ Politicæ apud Turcas locum habent, ubi personas certas uxoribus suis observandis destinatas castrari, seu testiculis privari jubent, ne commercium cum iisdem habere possint. Insignitæ olim fuere Evnuchorum nomine.
3 Ob physicam vero rationem non raro apud Italos hæc Operatio instituitur, ut nimirum vox clara & sonora conservetur; unde omnes fere Magnates Cantores suos, suavitate vocis alios longe superantes, ex Italia petunt.

IV. *Prognosis*.
1 Suscipitur hæc Operatio sæpissime non absque vitæ periculo.
2 Juniores vegeti facilius eandem superant, quam seniores, debiles.
3 Redduntur eadem homines effœminati, adque sobolem procreandam prorsus incapaces.

V. *Operatio*.
1 Æger seu persona castranda in tali situ sit constituta, ut scrotum patulum, corpus vero scamno vel mensa firmiter impositum sit.
2 Facienda deinde est incisio proximo ad flexuram femoris loco & tunica elythroides a processu peritonæi originem habens, digitis separanda est.
3 Postea testiculus vel digitis, vel castratore Instrumento comprehendantur, & post traductam acum per vasorum sprematicorum intermedium, fortemque eorum deligatione, forfice abscindatur, relicto longiori filo, extra vulnus ducendo, ut si forte Natura aliquid separare suscipiat, eodem possit fieri extractio.
4 Vulnus vero digestivis, sarcoticis & defensivis tractetur:

VI. *Cautelæ & Observationes*.
1 Castratio vix alibi locum habet, quam in corruptione sphacelosa testiculi.
2 In aliis casibus non absque peccato instituitur.
3 Pluribus etiam incommodis observantur esse obnoxii castrati, ob privationem partium principalium, præter usum primarium, quem præstant, ad sa-

ad sanitatis quoque conservationem concurrentium.

4 Castratos ab Apoplexia, Podagra aliisque morbis immunes esse cum Experientia haud convenit.

6. De Extirpatione Uvulæ.

I. *Definitio.*

Extirpatio Uvulæ est operatio, qua pars hæc ulcerata, corrupta vel nimium inflata, suffocationisque metum inferens, per sectionem aufertur.

II. *Indicantia.*

1 Abscinditur uvula ob ulcerationem vel corruptionem, quam aliquando concipit.

2 Vel si in locis frigidioribus ab humoribus viscidis ita infarcitur, ut suffocationis pericula incutiat.

III. *Prognosis.*

1 Qui uvulam amittunt, loquelæ impedimenta incurrunt.

2 Sectionem gravis quandoque hæmorrhagia comitatur.

3 Uvula destituti posthac facilius morbis pectoris tussiculosis, asthmaticis exponuntur: quia humores tunc magis ad pectus ruunt.

IV. *Operatio.*

1 Peragitur abscissio communiter peculiari instrumento a rustico olim invento, a Sculteto vero delineato.

2 Potest tamen commode etiam fieri forfice longiori.

3 Post sectionem adhibentur styptica.

V. *Cautelæ & Observationes.*

1 Nisi summa necessitas jubeat, ad hanc operationem haud est procedendum: contribuit enim uvula multum ad vocis modulationem.

2 Prolongationi uvulæ nimiæ, convenientibus remediis plerumque absque sectione occurri potest.

3 Rarissime igitur apud nos instituitur.

4 Magis solennis autem est in regionibus Borealibus.

5 Fabricius Hildanus ope fili & deligatione eandem celebrare docuit.

6 Alii Cauteria actualia commendavere.

7 Uterque vero modus modo laudato, qui per sectionem fit, postponitur.

V. De Prosthesi sive Anaplerosi.

I. *Definitio.*

Prosthesis est Operatio Chirurgica, qua partes, a primo ortu vel per infortunium denegatæ vel abreptæ, restituuntur.

II. *Differentia.*

Alia est vera, quæ naturales partes ablata vere resarcit, v. g. nasum vel aurem amputatam, musculi partem absumtam. Exercuit hanc olim magna industria Casp. Taliacotius Italus, Med. Doct. & Prof. Bononiensis; alia palliativa, quæ naturalem defectum arte restituere satagit, v. g. dentes amissos, factitiis ex ebore, oculum vitreo oculo, palatum exesum lamina argentea; nasum factitio ex argento, aures peculiari artificioso organo, pedes cruribus ligneis.

III. *Materia.*

1 Prosthesis vera materiam non nisi ex corporibus vivis recipit, & quidem quæ parti ablatæ restituendæ apta est.

2 Palliativa vero tam ex animalibus mortuis, quam mineralibus & vegetabilibus desumit materias, scopo suo convenientes, v. g. dentes, stannum, cuprum, argentum, aurum, lignum, vitrum &c.

IV. *Modus.*

1 In Prosthesi vera sumuntur vel partes ablatis prorsus consimiles, vel carnis frustula in formam amissæ partis demum conformanda. Eo autem in utroque casu allaborandum est, ut ambo labia ubique adhuc cruenta & calentia sibi adaptentur & perite deligentur.

2 Prosthesis palliativa a variis artificibus sua recipit adminicula, pro ablatæ partis differentia, diversa.

V. *Usus.*

Hujus operationis usus est, ut deformitatem externam, tum etiam ablatarum officium resarciamus.

VI. *Cautelæ.*

1 In prosthesi vera, si partes ab aliis mutuantur animalibus, contingit aliquando, ut post mortem horum mutuata portio per sympathiam etiam putrescat.

2 Melius itaque ex proprio desumitur corpore aliqua portio, quam ex alieno.

3 Respiciendum etiam est ad ætatem, temperamentum, dispositionem hominum, tempus anni, ut operatio eo facilius procedat.

4 Præterea exercitatus requiritur artifex, cui hæc medendi methodus per omnes circumstantia nota sit.

V. De Diorthosi.

I. *Definitio.*

Diorthosis est Operatio Chirurgica, qua membra vel ab ortu, vel ex infortunio malam figuram referentia, ad naturalem reducuntur ordinem.

II. *Differentia.*

Ratione loci fit vel in artubus & imprimis pedibus, vel trunco & maxime ejusdem vertebris.

III. *Instrumenta.*

Peragitur Diorthosis instrumentis ex ferro, corio fortiori, vel alia materia confectis.

IV. *Modus.*

1 Incurvationi dorsi thoraces inserviunt.

2 Pedum curvaturam mediantibus ocreis restituere conamur.

3 Cranii depressioni vel Cucurbitulæ, vel Dropaces, vel elevatoria instrumenta consulunt.

4 Aliis partibus deformibus alio occurrimus modo.

V. *Usus.*

1 Ut partium deformitas corrigatur.

2 Ut functiones, ob vitiatam structuram turbatæ, resarciantur.

3 Ut pericula, in depressione Cranii, v. g. imminentia, removeantur.

VI. *Cautelæ.*

1 Deformitas Curvaturæ vix restituitur, nisi membra aliqualiter adhuc sint mollia.

2 Unde restitutio facilius procedit in junioribus, quam adultis.

3 Infantes Rachitide laborantes, sæpius post mutationem annorum sponte a deformitate ossium, curantur.

4 Quæ in fracturis & luxationibus contingunt, dextram harum Operationem administrationum requirunt.

5 Ossa fracta, si male sunt reposita & callum nondum formavere, secundariam fracturam exposcunt.

PARS III.

DE HYGIEINE SIVE DIÆTA.

I. *Definitio:* Hygieine est pars Medicinæ Principalis modum sanitatem conservandi & restituendi per sex res n. n. tradens.

II. *Differentia.*

1 Sumitur *stricte* pro *Diæta Sanorum*, quatenus scil. monstrat, quomodo per legitimum rerum sex nonnaturalium usum Sanitas conservari possit.

2 *Late* quoque pro Diæta Ægrotorum, quando scil. regimen certum & usum rerum nonnaturalium præscribit, ita ut morbus eo facilius superari possit: quamvis hoc modo magis pertineat ad Methodum Medendi.

III. *Ma-*

III. *Materia.*
Tractat Diæta usum legitimum rerum sex nonnaturalium, Aeris scil. Cibi & Potus, Motus & Quietis, Somni & Vigiliarum, Excretorum & Retentorum ac Animi Pathematum, quomodo scil. & Sanis & Ægris conveniant.

SECTIO I.

DE

DIÆTA SANORUM.

1. *De Aere.*

I. *Definitio*: AEr est congeries particularum ramosarum & æthererarum globum terraqueum ambiens & varia inpr. in inferiori regione effluvia continens & hinc ad sanitatem & morbos multum conferens.

II. *Differentia.*
1 Alius est *calidus*, alius *frigidus*.
2 Alius vero *humidus*, alius *siccus*.
3 Alius est *mixtus*, *calidus* scil. *& humidus*, *calidus & siccus*, *frigidus & humidus*, *frigidus & siccus*.
4 Alius a *Meteoris* & *ventis commotus*, alius vero *quietus* & tranquillus est.
5 Alius multis *repletus* est *effluviis*, alius *purior* & *serenus*.

III. *Regulæ & Observationes.*
1 Calidus aer sanguinem nimis resolvit, habitum corporis relaxat, insignes excitat sudores ac corpus insigniter debilitat, quare ad sanitatis conservationem minime est idoneus.
2 Frigidus habitum corporis nimis condensat & transpirationem impedit, humores spissos reddit ac varios morbos internos a spissitudine sanguinis oriundos producit, minus tamen noxius est, quam calidus nimis.
3 Humidus aer habitum corporis nimis relaxat, unde humores majori copia in partes exteriores ruentes facile ibidem stagnant & corrumpuntur, & varii affectus catarrhales oriuntur.
4 Si nimis siccus est aer, partes quoque corporis nimis exsiccantur & flexilitas earum debita perit.
5 Omnium fere pessimus aer est humidus & calidus, hic enim gravissimos & contagiosos parit morbos.
6 Aer nimis spissus & multis effluviis repletus inspissat humores & ad varias stagnationes disponit, imo sæpius homines fere suffocat.
7 Effluvia noxia & maligna in aere contenta facile putredinem inferunt humoribus & morbos malignos producunt.
8 Omnes subitaneæ aeris alterationes frigidi in humidum, calidi in humidum &c. sanitatem, humores & tonum nimis subito alterando, maxime lædunt.
9 Aer subterraneus sanitati maxime contrarius est.
10 Magis salutaris est aer in locis superioribus & ventis aliquo modo expositis, quoniam effluvia noxia facile tolluntur, quare domicilia in superioribus domuum contignationibus præ inferioribus eligantur.
11 Conclavia non semper clausa teneantur, sed sæpius aperiantur, ut ab aere transeunte effluvia expellantur.
12 Aer liber in locis compestribus maxime confert ad sanitatem, inprimis si corpus in illo simul commovetur.
13 Aer in conclavibus recenter calce obductis propter effluvia varia ad sanitatem minime confert, quare talia conclavia non eligantur, nisi antea probe exsiccata fuerint.
14 Aer a ventis nimium commotus sanitatis non raro contrarius est.
15 Ad depurationem aeris, grassantibus, morbis contagiosis maxime confert ignis flammans, aut varia suffimigia prunis injecta.
16 Optimus ad Sanitatem conservandam aer est temperatus, scil. neque calidus, neque frigidus, neque humidus nimis & serenus, pauca nimirum effluvia in se continens.

2. *De Cibo.*

I. *Definitio*: CIbus est alimentum vel solidum vel mædiæ naturæ, vel fluidum, corporis nutritioni destinatum.

II. *Differentia.*
1 *Ratione consistentiæ* alii sunt solidi, alii molles, alii fluidi, uti panis, carnes, pultes, juscula &c.
2 Alii desumuntur ex Regno animali, alii vero ex vegetabili.

III. *Regulæ & Observationes.*
1 Cibi ex Regno vegetabili desumpti, quoniam ad putredinem non adeo proni sunt ac carnes, magis prosunt ad vitam longam, quam cibi ex Regno Animali.
2 Optimum nutrimentum præbet panis fermentatus ex tritico & secali paratus, non adeo recens, nec etiam nimis siccus.
3 Optime quoque nutriunt cibi ex hordeo excorticato, oryza, avena, milio parati.
4 Legumina quoniam copioso flatus producunt, non adeo conveniunt ad sanitatem, quare durioribus laboribus assuetis sunt reliquenda.
5 Olera etsi multum aquæ in se contineant, & hinc multum non nutriant, optimum tamen fiunt nutrimentum si cum carne coquuntur, aut aliis additis condiuntur.
6 Quo majorem aquæ copiam Fructus continent, eo magis ad corruptionem proni sunt & hinc sanitatem lædunt.
7 Fructus acidi optime temperant nimium humorum calorem.
8 Omnes fere fungi, quoniam multum viscidæ & mucosæ materiæ continent, parum nutriunt, imo sæpius noxii sunt, si condimentis non corrigantur.
9 Inter carnes bubulæ prærogativa debetur, quoniam neque laxam nimis, neque duram nimis habet consistentiam & teste experientia optime nutrit.
10 Caro suilla propter pinguedinem & molliorem consistentiam ad corruptionem præ cæteris magis prona est.
11 Caro agnina & vitulina optime nutriunt, propter laxiorem tamen consistentiam facile quoque corrumpuntur.
12 Carnes ferinæ etsi insigniter nutriant, non tamen adeo facile digeruntur ac reliquæ.
13 Carnes assatæ meliores semper sunt coctis.
14 Juscula ex carnibus plus nutriunt, quam carnes ipsæ.
15 Pisces propter mucosam consistentiam laudabile nutrimentum minime præbent.
16 Lac copiosum & præstantissimum largitur nutrimentum, sed præsupponit corpus purum.
17 Quantitas ciborum nimia plus semper negotii facessit, quam qualitas.
18 Bis die cibum capere potius quam semel potest homo, nisi consuetudo aliud quid postulet.
19 Tenuis victus ex carnibus mollioribus, jusculis &c tenerioribus convenit.
20 Victus mediocris, nec nimis crassus, nec nimis tenuis optimus est.
21 Corpora impura quo magis nutriveris, eo magis læseris.
22 Prandium cœna semper sit liberalius.
23 Præstat certis & statis temporibus cibos assumere, quam vagis.
24 Quo melius cibi masticantur, eo felicius procedit digestio & contra.
25 Quibus Ventriculus est debilis, iis largior ciborum ingestio nocet.
26 Sedentariam vitam agentibus neque victus crassus, neque copiosus convenit.
27 Uti multiformis alimonia morborum, ita victus simplex sanitatis causa est.

28 Quibus Ventriculus eſt debilis, iis cibi aromatibus conditi optime conveniunt.

3. *De Potu.*

I. *Definitio*: Potus eſt alimentum fluidum corporis nutritioni & alimentorum reſolutioni inſerviens ac fluxilitatem ſanguinis conſervans.

II. *Differentia.*
1 Alius eſt *naturalis* uti *Aqua* & *Vinum*.
2 Alius vero eſt *artificialis*, uti Cereviſia, Mulſa, Potus Thee Caffee &c.

III. *Regulæ & Obſervationes.*
1 Aquæ potus eſt maxime naturalis & ad vitæ longævitatem inſigniter confert.
2 Aqua cryſtallini coloris levis & inſipida & quæ in glaciem non facile vertitur, optima eſt.
3 Aqua ex montibus ſcaturiens reliquis prçferenda eſt.
4 Aqua paluſtris ſanitatem maxime lædit.
5 Qui continuo acidulis utuntur præ ceteris longævitate gaudent, uti id in noſtra vicinia obſervamus.
6 Vinum quo magis Diureſin excitat, uti Rhenanum, eo magis confert ad ſanitatem.
7 Vinum generoſum moderate ſumptum eſt optima Medicina, abuſus vero ejuſdem in multos morbos prçcipitat.
8 Vina Hungarica, Auſtriaca & ſuperioris Alſatiç maxime ad Podagram & Calculum diſponunt, ſi continuo aſſumuntur.
9 Spiritus vini aliique liquores ſpirituoſi immoderate ſumpti ad multos morbos diſponunt, poſt cœnam autem & prandium in parva quantitate aſſumpti, digeſtionem inpr. ciborum minus laudabilium optime promovent.
10 Cereviſię bonę notę ſunt, ſi ſunt tenues, probe defecatę, clarę & lupulo modice conditę, non facile aceſcunt, caput non replent, & Diureſin excitant.
11 Cereviſiæ maxime inebriantes magis nocent, quam vina talem effectum edentia.
12 Potus ſufficiens maxime ad Sanitatem confert, quatenus æſtum ſanguinis temperat, ejuſque fluxilitatem conſervat, & reſolutionem ciborum promovet.
13 Potus matutinus aut in ſeram noctem protractus ſanitatem lædit.
14 Potus calidus fluxilitatem ſanguinis optime conſervat.
15 Potus frigidus æſtuante corpore ſumptus ſæpius febres alioſque affectus producit.
16 Potus Caffee Phlegmaticis & Sanguineis magis convenit, Thee autem Cholericis.
17 Abuſus potus Caffee tremores producit.
18 Omnis potus nimius ſive calidus, ſive frigidus ſit, Ventriculum debilitat ac digeſtiones lædit.

4. *De Motu & Quiete.*

I. *Definitio*: Vid. *Tab. de Phyſiol. p.* 13.

II. *Differentia.*
1 Alius motus eſt fortis, alius lenis, alius continuatus.
2 Quies vel eſt nimia, vel eſt ſufficiens ad reſtaurandas vires.

III. *Regulæ & Obſervationes.*
1 Motus corporis non excedens & legitima agitatio corporis non ſolum multum confert ad ſanitatem conſervandam, ſed etiam ad morborum chronicorum curationem.
2 Per motum corporis fluxilitas ſanguinis & calor conſervatur & ſecretiones ac excretiones optime promoventur.
3 Ejuſdem motus ope abundantia ſanguinis ſenſim ſenſimque conſumitur, roburque partium ac fluxilitatis partium conſervatur.
4 Motus appetitum proſtratum optime excitat.
5 Motus fortior poſt ſumptos cibos non ſemper convenit, quatenus non raro digeſtionem turbat.
6 Motus ſemper continuetur uſque ad placidam ſudoris excretionem.
7 Motus in aere libero magis confert ad Sanitatem, quam in locis clauſis ſuſceptus.
8 Equitatio Hypochondriacis & Hectica incipiente laborantibus maxime ſalutaris eſt.
9 Quies poſt motum fortiorem non ſtatim ſuſcipiatur, ſed corpus adhuc aliquandiu leniter moveatur, ut partes Sulphureo-Salinæ eo commodius per tranſpirationem expelli queant.
10 Quies nimia enervat corpus & ad labores ſuſcipiendos ineptum reddit.
11 In quiete nimia humores incraſſantur, ac Secretiones & Excretiones admodum tarde procedunt, unde humores inutiles in corpore coacervantur, & multis malis porta panditur.

5. *De Somno & Vigiliis.*

I. *Definitio*: Vid. *Tab. de Phyſiolog. p.* 13.

II. *Differentia.*

III. *Regulæ & Obſervationes.*
1 Somnus organa ſenſoria & motoria a laboribus fatigata admodum refocillat.
2 Humidioribus ſubjectis majus tempus ſomni concedendum eſt, quam ſiccioribus.
3 Somnus pomeridianus infantibus, ſenibus & debilibus non denegandus eſt.
4 Qui continuis meditationibus caput nimium fatigant, diutius dormiant neceſſe eſt.
5 Inter labores corporis & ſomnum continua debet eſſe proportio.
6 Somnus nimius corpus enervat, homineſque ſtupidos reddit.
7 Somnus ſtatim poſt cœnam initus noxius eſt.
8 Præſtat in conclavibus frigidis aut temperatis quam in calidis dormire.
9 Nil corpus magis debilitat quam continuæ vigiliæ.
10 Uti ſomnus nimius humidioribus nocet ſubjectis, ita vigiliæ moderatæ ipſis quam maxime proficuæ ſunt.

6. *De Excretis & Retentis.*

I. *Definitio*: Excreta & Retenta ſunt humores corporis inutiles & utiles, quorum illi e corpore expelli, hi vero in eo retineri debent, ut Sanitas conſervetur:

II. *Differentia*. Vid. *Tab. de Phyſiolog. & Patholog. p.* 30.

III. *Regulæ & Obſervationes.*
1 Si ea quæ excerni debent, excernuntur, ea vero, quæ retinenda ſunt, retinentur, optimum eſt.
2 Subjectis humidioribus ſudores ſpontanei maxime ſunt proficui: imo conſulto etiam, ſi primæ viæ ſunt liberæ, per remedia aſſumpta inſtituuntur.
3 Erumpentibus ſudoribus matutinis corpus quietum in lecto contineatur, nec etiam finito ſudore aeri ſtatim exponatur.
4 Sudores tales neglecti, aut imprudenter ſuppreſſi, gravia ſæpius poſt ſe trahunt incommoda.
5 Urina nunquam retineatur, ſed ſi urget, ſtatim excernatur, ne varia mala ſequantur.
6 Urinæ ſecretio naturalis neque per copioſa potulenta, neque per acria nimis & calida aſſumpta turbetur, alias varia ſequuntur mala.
7 Motus moderatus urinæ ſecretionem optime promovet, nimius vero eandem turbat.
8 Omnia pinguia, aromatica & vina fortiora non tantum bilis acrimoniam & proventum augent, ſed etiam eandem inſigniter commovent.
9 Muci ſecretio & excretio multum confert ad vitam ſanam.
10 Muci reſolutionem & excretionem promovet motus corporis moderatus.
11 E contra ejus proventum auget immoderatus uſus alimentorum.
12 Si excretiones mucoſæ e pectore & naribus Natura inſtituit, mucoſitas illa prompte ejiciatur.
13 Feces alvinæ nunquam diu retineantur in corpore, ſed ſtatim ac ſtimulus ſentitur, excernantur.
14 Si feces alvinæ nimis induratæ ſunt, aſſumantur potulenta ſufficientia ac corpus motu exerceatur.
15 Si excretiones alvinę quotidie non excernuntur, excretio per lenia ſtimulantia & lubricantia promoveatur.
16 Cibi non bene maſticati, potus defectus & vita ſedentaria multum conferunt ad alvi obſtructionem.
17 Qui ad alvi laxitatem proni ſunt, vitent refrigerationem corporis & inprimis pedum.

18 Sa-

18 Saliva non semper exspuatur, sed maximam partem deglutiatur, ut ciborum digestio promoveatur, flexilitas fibrarum conservetur, & excrementa alvi aliquo modo diluantur.
19 Mensium fluxus per diętam inordinatam non turbetur, ne gravia sequantur mala.
20 Motus corporis moderatus optime hance excretionem promovet.
21 Fluentibus mensibus vitentur cibi acidi malę digestionis, flatulenti, refrigeratio corporis & inpr. pedum &c. quoniam talia mensium fluxum sistere solent.
22 Vitentur quoque vina generosa, motus nimius, ira &c. ne Mensium fluxus nimius sequatur.
23 Concubitus, neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est: rarus, corpus excitat, frequens solvit. Cum autem frequens non numero sit, sed natura ratione ætatis & corporis, scire licet eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur. *Celsus Lib I. Cap. I. p.* 21.
24 Venus Hyeme non perniciosa, Vere tutissima: neq; Æstate vero, neque Autumno utilis est, tolerabilior tamen per Autumnum est Æstate in totum, si fieri potest, abstinendum. *Idem l. c. Cap.* 4. *p.* 33. 34.

7. *De Animi Pathematibus.*

I. *Definitio.* Animi pathemata sunt motus ab objectis externis excitati, corpus & inprimis humorem maxime alterantes & hinc ad Sanitatem & morbos multum contribuentes.

II. *Differentia.*
1 Quædam humores maxime commovent & ad exteriora expellunt, uti Ira potissimum.
2 In aliis contrarius fit effectus, uti in Terrore.
3 Alia humores in interioribus sensim inspissant, uti Tristitia.

III. *Regulæ & Observationes.*
1 Nil est quod magis & promptius in morbos præcipitat, quam Animi pathemata immoderata.
2 Qui animi pathematibus mature frenum injicere novit, is magnum ad sanitatem conservandam possidet arcanum.
3 Ira affectum gravissimus est, & maximas non solum propter bilis effusionem, partim propter nimiam humorum commotionem turbas excitat.
4 Ad præcavenda damna a bile & commotione humorum originem trahentia, optime conveniunt temperantia & nitrosa, ut & blandæ laxationes.
5 Post iram graviorem alimenta non assumantur, ne graviora sequantur mala.
6 Optima contra iram remedia sunt, si homines ad iram proni objecta eam excitantia fugiunt, post iram alia statim negotia tractant, corpus leni motu in aere libero exercent, cum aliis conversantur &c.
7 Magna ad iram pronitas sine causa manifesta, malam sæpius viscerum dispositionem indicat.
8 Continua tristitia enervat totum corpus, unde motibus tardius procedentibus, variæ sequuntur humorum stagnationes & viscerum, præcipue lienis, infarctus & Scirrhi.
9 Contra tristitiam optime convenit deambulatio in aere libero, vinum, consortium hominum &c.
10 Tristitia insignis sine causa manifesta semper monstri quid alit.
11 Terror subitaneus sæpius gravissimos producit morbos.
12 Post terrorem motus corporis, vinum ac alia confortantia optime prosunt.
13 Amor moderatus excitat corpus, nimius vero illud destruit.

De Differentia Dietę respectu Ætatum, Sexus & Temperamentorum.

1. *De Diæta respectu Ætatum.*

I. *Definitio.* Diæta ætatum est quando respectu certarum ętatum unicuique competentes Regulę dietericę præscribuntur.

II. *Differentia*
1 Alia respicit diætam a prima Infantia usque ad mediam ætatem.
2 Alia tractat diætam mediæ ætatis.
3 Alia Senibus vivendi regulas præscribit.

III. *Regulæ & Observationes.*
1 Infante in lucem edito & a sordibus purgato, cibi non statim exhibendi sunt, sed potius meconium per lenia abstergentia, uti est *Butyrum & Saccharum*, *Sirupi laxantes*, *Oleum Amygd. dulc. &c.* evacuandum est.
2 Optimum infantum nutrimentum præbent lacticinia & pultes ex illis paratæ.
3 Lac maternum magis illis convenit, quam Lac nutricum.
4 Reliqua potulenta, inpr. quæ flatus & fermentationes excitant, ipsis minime conveniunt.
5 Abusus ciborum & dum quasi infarciuntur cibis, infantes ad multos morbos disponit.
6 Potus nocturnus & frigidus infantibus maxime nocent.
7 Primum lac quamvis sit admodum serosum, infantibus minime est denegandum, quia Meconium optime evacuat.
8 Cunarum nimia agitatio ad somnum conciliandum infantibus magis nocet, quam prodest.
9 Quo magis infantes juniores primis mensibus dormiunt, eo meliorem eorum statum indicat somnus talis.
10 Si infantes nimis & præter consuetudinem vigilant, morbi imminent.
11 Aer calidus & temperatus infantibus optime convenit, frigidus vero ipsis nocet & ad Tusses ac Diarrhœas disponit.
12 Transpiratio semper libera esse debet, hac enim legitime procedente, infantes a multis morbis præservantur: quem in finem infantibus optime conveniunt balnea.
13 Pari modo semper quoque ad alvi libertatem respiciendum est: nimis siccam promovent butyrum pulticulis additum, manna eodem modo usurpata: nimiam laxitatem præcavet & curat lenis sudor.
14 Infantibus maxime nocent matrum animi pathemata, quoniam lac maxime alterant, unde infantes sæpius Convulsionibus, Diarrhæis aliisq; malis corripiuntur.
15 Ablactatis infantibus carnes & vinum non facile concedantur, illud enim facile corrumpitur, propter digestionem non satis fortem, ac vermes producit, hoc vero propter calorem corpora nimis exsiccat & auctionem impedit.
16 In infantum diæta quoad cibum, potum, somnum &c. semper respiciendum est ad certum ordinem & cibi non quavis hora sunt ingerendi.
17 Addephagia puerorum est multorum morborum fundamentum, unde lenia laxantia & interdum blanda vomitoria ad removendas cruditates, ex immoderata Diæta natas, infantibus & pueris prosunt.
18 Motus corporis pueris concedendus est sufficiens, ut hoc modo Secretiones & Excretiones promoveantur.
19 Pueri studiis dicati multis laboribus non obruantur, ne ingenium hebes fiat.
20 Infantes & pueri præmature judicio pollentes, vel stupidi postea fiunt, vel mature moriuntur.
21 Somnus sufficiens pueris maxime prodest, quoniam auctionem corporis optime promovet.
22 Affectibus animi puerorum mature frenum injiciendum est, ne iisdem assuescant, & multa damna exinde oriantur.
23 Adolescentes Juvenes & viri in cibo & potu mediocritatis leges semper observent
24 Quo simpliciores sunt cibi, eo meliores.
25 Abusus vini & spiritus vini ad multos affectus spastico arthriticos disponit.
26 Excessus in venere corpora admodum enervat.
27 Motus corporis laboriosus in hisce ætatibus optimus est, quoniam Secretiones & Excretiones maxime promovet.
28 Literati vitę sedentarię dediti, in studendo intra mediocritatis terminos subsistant, ne quod studiis accedit,

cedit, corporis & actionibus vitalibus decedat.

29 Litteratis excessus in cibo & potu nocet, magis vero ipsis convenit Diæta mediocris.

30 Potus Vini spirituosi aut generosi ipsis tanquam remedium convenit, excessus vero sanguinem nimis inflammat.

31 Somnus sufficiens vires Literatorum optime restaurat.

32 Motus corporis lenis, sed aliquandiu continuatus sanguinem spissum, qui ordinarie in Literatis ob vitam sedentariam reperitur, optime resolvit & excretiones promovet.

33 Aer temperatus maxime confert ad Sanitatem Literatorum.

34 Qui durioribus laboribus corpus exercent, plus alimentorum assumant necesse est, ut corpus laboribus ferendi par esse queat.

35 Tales potum frigidum æstuante corpore maxime vitent, quoniam facile Diarrhœæ, imo non raro Hecticæ & Phthises exinde originem trahunt.

36 A laboribus fortioribus statim quiescere non conducit.

37 Nimia quies & nimius somnus homines laboriosos torpidos reddit.

38 Senes durioribus vel mollioribus cibis assueti, eosdem continuent, mutatio enim varia damna post se trahit.

39 Excessus in cibis facile cruditates producit, quoniam digestio in senibus admodum debilis est.

40 Vinum est quidem lac senum & optimum confortans, sed ejus abusus ad varios Catarrhos, Calculum, Arthritidem, Vertiginem & Apoplexiam disponit.

41 Qui vitæ laboriosæ assueti fuere, labores quantum vires permittunt, continuent, ut fluxilitas sanguinis conservatur & excretiones promoveantur.

42 Somnus vires per labores deperditas in senibus optime restaurat.

43 Somnus meridianus assuetis non est denegandus.

44 Venæsectio uti multis ad imminendam Plethoram & precavendos morbos prodest, ita senes eidem assueti, eandem continuent.

45 In hac quoque ætate in animi pathematibus medium teneatur.

2. *De Diæta respectu Sexus.*

I. *Definitio.* Diæta respectu sexus est, quæ unicuique Sexui certas & convenientes regulas præscribit, ut Sanitas conservetur.

II. *Differentia.*

1 Alia respicit Sexum virilem, de qua maximam partem jam antea actum est, quare h. l. potissimum de Diæta mulierum sermo erit.

2 Alia vero Sexum femininum, & quidem respectu fluxus mensium, Graviditatis, Partus, Puerperii & Lactationis.

III. *Regulæ & Observationes.*

1 Vita mulierum sedentaria ad multos morbos disponit, quatenus sanguis ob defectum motus nimis spissus redditur, ac necessariæ Secretiones & Excretiones impediuntur.

2 Immoderatus alimentorum usus facilius morbos producit in Sexu feminino, quam masculino.

3 Feminæ Diætam magis colant necesse est, quam viri, quoniam menses facile perturbantur.

4 Potus sufficiens feminis maxime necessarius est ad fluxilitatem sanguinis conservanda & excretiones consuetas promovendas.

5 Instantibus aut fluentibus mensibus abstineant a cibis flatulentis & malæ digestionis, quoniam facile sequitur mensium perturbatio.

6 Panis recens & calidus, potus frigidus, refrigeratio corporis & inpr. pedum, facillime mensium fluxum sistunt.

7 Hoc ipso tempore etiam quam maxime vitent abusum acidorum & animi pathemata graviora.

8 Venæsectiones & Scarificationes tempore æquinoctiali Plethoricis optime conveniunt, quoniam Plethoram & spissitudinem tollunt, atque exinde provenientia mala præcavent.

9 Gravide exactam semper servare debent Diætam, ne fœtus lædatur.

10 In principio Graviditas intemperantia in cibo & potu quam maxime nocet, quoniam per eam Plethora & omnia gravidis alias consueta pathemata augentur: ut taceam ob Plethoram abortum facile sequi.

11 Venæsectio in Plethoricis primo Graviditatis tempore instituta, sæpius consueta symptomata mitigat.

12 Appetitui perverso in principio Graviditatis, non semper indulgendum est.

13 Cibi flatulenti & malæ digestionis, multa Gravidis incommoda pariunt.

14 Quæcunque sanguinem nimis commovent, uti cibi largiter aromatisati, vinum generosum, Liquores spirituosi &c. noxia sunt.

15 Motus moderatus gravidis optime convenit, nimius vero motus abortum producit.

16 Quies nimia consueta symptomata auget, ac arctiori secundinarum cum utero cohæsioni, ac tumoribus pedum œdematosis ansam præbet.

17 Aer nimis calidus sanguinem nimis commovet, frigidus vero colicam flatulentam producit.

18 Animi pathemata graviora non solum nimium sanguinem commovendo ad Abortum, sed etiam, inpr. ira, fœtum ad convulsiones disponunt.

19 Parturientes legitimum tempus partus expectent, & ante illud ad labores non adstringantur.

20 Clysteres emollientes & carminativi, dolores spurios tollunt & partum promovent.

21 Parturientes sint semper in loco calido, aut ad minimum temperato, frigidus enim aer noxius est.

22 Venæsectio in Plethoricis ante partum instituta, interdum insignem habet usum ac nimium lochiorum fluxum præcavet.

23 Tranquillitas animi in partu semper servanda est, per multos enim anxios clamores, dolores magis augentur.

24 Labores in partu non interrumpendi, sed continuandi sunt, ut partus eo melius procedat.

25 Post partum Puerpera tranquillitati animi & quieti corporis studeat.

26 Frigus externum quam maxime fugiatur, quoniam lochiorum fluxus facillime ab eo sistitur.

27 Primis diebus nil nisi juscula exhibeantur Puerperis & quidem sæpius, cibi vero solidioris consistentiæ & malæ digestionis fugiantur.

28 Aromata quæ sæpius potui Puerperarum ad pellanda Lochia admiscentur, sæpius nimium eorum fluxum producunt.

29 Potus frigidus maxime noxius est & non solum tormina excitat, sed & lochia sistit.

30 Sudores exacto septimo die admodum proficui sunt Puerperis.

31 Alvus in puerperis sit aperta, quem in finem juscula, mucilago hordei, oleum Amygd. dulc. &c. exhibeantur, ut aliqua laxitas procuretur.

32 Omnes animi commotiones vitentur, quoniam lochiorum fluxum vel imminuunt, vel augent.

33 Lactis proventum optime promovent juscula ex carne, hordeo &c. Gelatinæ, Emulsiones.

34 Cibi flatulenti & malæ digestionis ut & potius frigidus, ordinarie tormina tam matri, quam infanti conciliare solent.

35 Frigus externum, inpr. si mammæ eidem exponuntur, lactis suppressionem & coagulationem producit.

36 Motus moderatus fluxilitatem sanguinis & lectis conservat.

37 Si mammæ lacte nimis turgent, ac infans id sufficienter extrahere nequeat, emulgeantur.

38 Animi pathemata maxime alterant Lac, unde post illa satius est lac emulgere, quam mammas infenti præbere.

3. *Diæta respectu Temperamentorum.*

I. *Definitio.* Diæta respectu Temperamentorum est præscriptio certarum regularum unicuique Temperamentum convenientium.

II. *Differentia.*

1 Alia respicit homines Temperamenti Sanguinei & Cholerici.

2 Alia

2 Alia vero regulas præscribit Phlegmaticis & Melancholicis.

III. *Regulæ & Observationes.*

1 Sanguineis aer temperatus maxime convenit, nimis enim calidus Plethoram, ad quam præ ceteris proni sunt, nimium commovet, frigidus vero eosdem figit & condensat.

2 Ad Plethoram evitandam in cibo & potu non facile fiat excessus, sed victu simplici contenti sint Sanguinei.

3 Cibi crassioris consistentiæ magis ipsis conveniunt, quam cibi molliores, quoniam hi laxam constitutionem in Sanguineis adhuc laxiorem reddunt.

4 Potus spirituosos & vina generosa, quoniam Plethoram nimis commovent, fugiant, quare potius vinum mediocre aliaque diluentia pro potu eligant.

5 Somno nimium indulgere non debent, ne major fibrarum sequatur laxitas & humorum spissitudo.

6 Quies ipsis non adeo convenit, quare corpus leniter moveant ad placidam usque sudoris excretionem, ut per motum Plethora semper imminuatur.

7 Quamvis Secretiones & Excretiones commode satis procedant in Sanguineis, per inordinatam tamen Diætam facile perturbari possunt.

8 In animi affectibus mediocritatem semper teneant.

9 Cholerici aerem calidum minime bene ferunt, sed propter commotionem sanguinis doloribus capitis facile corripiuntur, quare eligant potius temperatum.

10 Cibi aromatici & salsi pingues, ipsis minime conveniunt, quoniam nimium calorem excitant, magis E. ipsis suadendi sunt cibi liquidiores ex vegetabilibus, hordeo &c.

11 Potus vini sanguinem magis inflammat, unde potus maxime diluens & aquosus aut cerevisia tenuis ipsis, pro potu concedendus est.

12 Quamvis ad somnum minime sint proclives cholerici, is tamen ipsis suadendus est, ut nimius partium & humorum motus aliquo modo infringatur.

13 Quies magis ipsis convenit, quam motus corporis laboriosus, quoniam humores nimium excitat & sæpius ad morbos inflammatorios disponit.

14 Cum omnes humores in Cholericis jam in magno sint motu, excretiones minime stimulandæ sunt, sed sufficiunt ipsis sufficientia diluentia, quibus datis omnes excretiones legitime procedunt.

15 Ira humores adhuc magis commovet, quare tranquillitati animi quantum possibile est studere debent.

16 Phlegmatici neque aerem frigidum, humores condensantem, neque calidum nimis eos maxime debilitantem ferre possunt, quare moderate calidus ipsis suadendus est.

17 Cibi siccioris consistentiæ, carnes assatæ, Salsæ, aromatibus conditæ ipsis prosunt, flatulenti vero & mucosi ipsis nocent.

18 Vinum generosum & Liquores spirituosi motus torpidos excitant, ut etiam vinum pro potu magis quam cerevisia & aqua suadenda est.

19 Somnus & quies torporem fibrarum magis augent, quare a somno nimio quantum quidem possibile arcendi sunt.

20 Labor ipsis summe proficuus est, quoniam fibræ magis firmæ redduntur ac sanguis ad mucositatem pronus optime resolvitur.

21 Secretiones & Excretiones ob copiam seri prompte, imo utpl. in majori copia procedunt, quod vitium facile per cibos aromatisatos aut exsiccantia præcaveri potest.

22 Quo minus ad meditationes sunt proni, eo magis ad illas sunt excitandi, ut Natura per illas excitata humores magis commoveantur.

23 Negotia iram & fastidia creantia, ipsis sunt optima remedia, quoniam per illa motus aliquo modo excitantur.

24 Melancholici aerem frigidum melius ferunt, quam calidum, quoniam hic transpirationem augendo sanguinem adhuc crassiorem reddit.

25 Cibi siccioris consistentiæ & salsi illis minus prosunt, quia sanguinem magis incrassant, quare humidis potius fruantur.

26 Victus tenuis nulli magis quam huic competit Temperamento, quoniam ad frugilitatem admodum sunt proni.

27 Vinum moderate sumptum excitat motus torpidos, abusus vero crassos humores nimis commovendo magna excitat mala.

28 Potus sufficiens ipsis semper est concedendus, ut humores eo melius diluantur.

29 Cum Melancholici propter metum & suspicionem ipsis familiarem ad somnum minus proni sunt, somnus pauco longior ipsis suadendus est.

30 Ad labores continuatos præ ceteris proni sunt, qui etiam ipsis minime nocent, quoniam motus excitantur, dum humores crassi in continuo servantur motu.

31 Ad promovendas excretiones diluentia Melancholicis admodum conveniunt.

32 Melancholicis præ ceteris mediocritas in affectibus animi suadenda est, quoniam etiam præ ceteris ad excessus & defectus magis proni sunt.

33 In Diæta Temperamentorum mixtorum ad prædominans semper respiciendum est.

SECTIO II.

DE

DIÆTA ÆGRORUM.

I. *Regulæ & Observationes generales.*

1 In omni morbo aer temperatus maxime necessarius est ad promovendas salutares excretiones.

2 Aer nimis frigidus condensat humores & excretiones necessarias impedit, calidus vero corpus transpirationem & calorem sanguinis nimium augendo, enervat.

3 Aer siccus in omni morbo magis convenit quam humidus, qui corpus adhuc magis debilitat.

4 In quovis morbo Diæta tenuis ægrotis quam maxime commendanda est.

5 Præsente appetitu prostrato, ægroti ad cibos nunquam cogendi sunt.

6 Corpora impura quo magis, in morbis præcipue, nutriveris, eo magis læseris.

7 In morbis chronicis tantum ciborum concedendum est, quantum conservatio corporis requirit.

8 Cibi ex animali regno desumpti, plus detrimenti afferunt, quam cibi vegetabilium.

9 Potus sufficiens in omni morbo est optima Medicina, quatenus fluxilitatem sanguinis conservat, æstum ejus temperat & Secretiones promovet.

10 Pro morborum diversitate potus variis rebus additis, Nitro v. g. Scorzon. Ceras. acidis, Succo citri &c. alterari potest.

11 Ubi calor jam maxime urget, ibi potus vini noxius est, potest tamen ejus usus concedi, si medice & modice tantum usurpatur.

12 Potus nimis nutriens & crassus, sanguinem spissiorem reddit & secretiones impedit.

13 Potus frigidus in morbis, ubi diaphoresi opus est, quam maxime vitandus est.

14 Quies in omni morborum principio summe utilis est, quoniam Natura sub hac quieta corporis continentia eo facilius causam morbificam superare & expellere potest.

15 In morbis chronicis cum sanguinis spissitudine conjunctis, lenis sed continuatus motus maxime convenit.

16 Si ægroti in morbis non dormiunt, per remedia soporifera ad somnum minime disponendi sunt, sin vero dolores capitis, æstus nimius &c. Vigilias excitant, symptomata hæc urgentia tollenda sunt, sic enim facile postmodum somnus sequitur.

17 In omni morbo respiciendum est ad necessarias excretiones unicuique morbo convenientes.

18 In quovis morbo alvum apertam habere, quam obstructam satius est.

19 Venæsectioni assueti eam facilius ferunt in morbis, quam reliqui.

20 In omni morbo tranquillitas animi summa est Medicina.

II. *Regulæ & Observationes speciales.*

1 Uti Hæmorrhagiæ Plethoram præsupponunt, ita intemperantia ad easdem maxime disponit, & causam earum regenerat.

2 Omnis potus generosus & spirituosus, aer nimis calidus, motus fortior, ira &c. sanguinem commovendo Hæmorrhagias curatas facile revocant.

3 Motus moderatus ad imminuendam Plethoram summe proficuus est.

4 Venæsectiones legitimo tempore institutæ, Hæmorrhagias præcavent.

5 In omni Hæmorrhagia quies & abstinentia a rebus commoventibus maxime utilis est.

6 Quæcunque ad Hæmorrhagias præservative conveniunt, ea quoque in Doloribus congestoriis locum habent, quare omnis intemperantia, vinum, ira &c. aliaque commoventia fugienda sunt.

7 In Doloribus arthritico-spasticis præservationis gratia potus diluens, diæta tenuis & mediocris motus continuatus, promotio excretionum necessariorum, Venæsectiones debito tempore institutæ, animus tranquillus & abstinentia a Venere, optima sunt remedia.

8 In omnibus talibus morbis præsentibus omnia commoventia fugienda sunt; e contra vero quies & calor moderatus transpirationem promovens summe commendandus est.

9 In colica quieta continentia & calor sæpius plus præstant, quam omnia alia.

10 Aer frigidus, cibi flatulenti, potus feculentus &c. maxime disponunt ad colicam, quare fugiantur.

11 Ad præservandum dolorem nephriticum, fugienda sunt omnia commoventia.

12 In malo Hysterico, ubi ordinarie sanguinis spissitudo reperitur, Potus diluens & motus sufficiens optima sunt remedia.

13 In Diarrhœis & Dysenteriis quies & calor maxime conveniunt, e contra vero aer frigidus, cibi & potus fermentantes, ac potus frigidus insigniter nocent.

14 In sudoribus nimiis Diæta temperans, Mucilaginosa, Gelatinosa &c. maxime conveniunt.

15 In omnibus stagnationibus seri, Hydrope, Cachexia &c. potus diluens diureticus & laxans, motus moderatus, & cibi moderate aromatisati maxime proficui sunt.

16 In omni sanguinis impuritate, tam scorbutica, quam scabiosa, cibi laudabilis digestionis, potus diluens, aer temperatus, motus moderatus & continuatus, & promotio excretionum optima sunt remedia.

17 In tussi & asthmate aer frigidus, cibi malæ digestionis, salsi & potus frigidus nocent.

18 Potus calidus, Veronica, Enula, Aniso &c. alteratus, in affectibus pectoris maxime convenit.

19 In convulsionibus juniorum, a scabie suppressa aliisque impuritatibus originem trahentibus, maxime prodest aer moderate calidus diaphoresin promovens.

20 Si spissitudo sanguinis causa est convulsionum in adultis, omnia quæ fluxilitatem sanguinis promovere solent, uti potus & motus sufficiens, maxime proficua sunt.

21 Si adest dispositio ad affectus soporosos & Paralyticos, aer moderate calidus, diæta tenuis, potus & motus sufficiens & animus liber optima sunt remedia.

22 In Melancholia omnia diluentia & motus corporis maxime conveniunt, quoniam spissitudinem sanguinis tollunt.

23 Grassantibus morbis malignis homines abstineant præservationis gratia a carnibus, quoniam magis ad putredinem disponunt.

24 Vegetabilia & acida, utpote putredinem arcentia, tum temporis magis conveniunt.

25 In omnibus morbis malignis diæta tenuis & potus sufficiens, sæpius & moderate datus, maxime proficuus est.

26 Calor moderatus & quieta in lecto continentia transpirationem & excretionem miasmatum malignorum optime promovent.

27 In talibus morbi alvus semper aperta servanda est, id quod optime præstat potus sufficiens emollientibus alteratus.

28 In Variolis & Morbillis omnis calor nimius noxius est, e contra prodest calor moderatus & quies.

29 Si appetitus non est prostratus, ægrotantibus variolis laborantibus, cibi in moderata quantitate concedantur.

30 Potus sufficiens & inpr. calidus excretionem variolarum optime promovet.

31 Alvus, quæ in variolis ordinarie obstructa est, laxantibus non aperiatur, quoniam talis obstructio maturationis tempore, vel eo exacto, sponte cessat.

32 In Febribus continuis & ardentibus eadem diæta ac in malignis locum habet.

33 In Febribus intermittentibus aer moderate calidus sive temperatus optime convenit, quoniam excretionem sudoris finito calore promovet.

34 Abstinentia a cibis multum confert ad faciliorem Febrium intermittentium curationem, si autem appetitus viget, victus tenuis sufficit.

35 Potus sufficiens & inpr. calidus in paroxysmo sæpius datus optime promovet excretiones in Febribus hisce necessarias.

36 Quies in hisce Febribus maxime convenit, quoniam multum ad excretiones per vomitum, alvum & sudorem contribuit.

37 Motus moderatus & continuatus, die intercalari institutus, humores ad faciliorem excretionem disponit.

38 Erumpente sudore fugiatur aer liber, quoniam transpirationem necessariam supprimit.

39 In Febribus lentis & Hecticis aer maxime sit temperatus, quoniam aer calidus calorem febrilem auget, frigidus vero transpirationem impedit.

40 Cibi optime nutrientes, Mucilagines, Gelatinæ, Emulsiones, potus sufficiens, in talibus Febribus sæpius plus præstant, quam ulla alia remedia.

41 Motus corporis moderatus, & quidem equitatio, si Hectica a viscerum abdominis labe dependet, insignem habet usum ad resolvendas viscerum obstructiones.

42 Alvus per alimenta lubricantia v. g. pruna, Passulas, Mucilagines hordei, semper aperta servetur in Febribus lentis.

43 Ira in talibus Febribus maxime fugienda est.

FINIS.

LIBER I.

DE

HÆMORRAGIIS.

CAPUT I.

De Plethora.

I. *Definitio.* Plethora eſt exceſſus Sanguinis vel per ſe laudabilis & boni, vel vitioſi quoque, mole corpus gravans & variis morbis occaſionem præbens.

II. *Differentia.* Plethora eſt
- α vel 1 Abundantiæ ubi ſanguis ſimpliciter abundat.
- 2 Exundantiæ, ubi jam congeſtiones & reſtagnationes minatur, aut eruptiones molitur.
- β vel 1 Simplex, ubi ſanguis in ſe bonus, ſed ſuperfluus Naturam onerat.
- 2 Compoſita cum Cacochymia, i. e. dyſcraſia ſanguinis, imprimis ſpiſſitudine ejus conjuncta.

III. *Signa* ſunt:
1 Reliqua ſanitas ſatis illibata.
2 Appetitus bonus, & tolerantia quoque ciborum aſſumptorum optima, bonæ coctionis & digeſtionis index.
3 Somnus bonus & profundus, quietus etiam valde, niſi quod calidiore loco & tempore inquietus, ſeu jectigabundus evadat.
4 Inſomnia anxia, ſive præfigurationes onerum portandorum, incendiorum, effuſionum ſanguinis.
5 Segnities ad paulo laborioſiores motus, aut ſub his repentina fatigatio, præcipue vero inter ambulandum, currendum & ſcandendum per loca acclivia, reſpirationis velox difficultas cum palpitatione cordis.
6 Aſpectus in paulo habitioribus valde rubicundus, in macilentioribus vero, aut ſtrenuo labori aſſuetis, qui utrique valde amplas venas habere ſolent, inſignis harum plenitudo & diſtenſio.
7 Sub levi ſudatione obringens ſenſus in cute leviſſime punctorius, quaſi hic illic ſeta leviter compungeretur
8 Vertigo, capitis inclinationem profundiorem excipiens.

IV. *Subjectum.* Plethoræ communiter obnoxii ſunt homines
1 Ætate juniores.
2 Fœminæ præ viris.
3 Otio dediti.
4 Diæta plena ac lauta utentes.
5 Antea evacuationibus ſanguinis, ſive ſpontaneis, ſive artificialibus largioribus aſſueti, aut vitæ generi laborioſo addicti, qui labores depoſuerunt & tamen lautis utuntur cibis.

V. *Prognoſis.* Plethorici non ſolum variis morbis v. g. Hæmorrhagiis, febribus continuis, inflammationibus &c. propter ſanguinis abundantiam ſunt expoſiti; ſed &, ſi alias ob cauſas morbos incurrunt, v. g. vulnera, fracturas, luxationes, febres intermittentes, variolas &c. his ipſis gravius & periculoſius decumbunt.

VI. *Remedia.*
1 Victus parcior & diæta tenuior.
2 Motus corporis laborioſior, non impetuoſus quidem, interim tamen diutius continuandus, frequentius repetendus, quæ phyſice quidem ſatis efficacia, ſed ob mollitiem & deſidiam plerorumque ſubjectorum moraliter fere inutilia ſunt. Reſtat itaque
3 Sincera ſanguinis eductio per Venæ ſectiones & Scarificationes.
4 Laxantia reiterata, inprimis Helleborus niger & Eſſent. Antiphyp. Hallenſ. &c.
5 Diaphoretica, Diuretica.

Formulæ Remediorum.

1 Infuſum laxans.

℞. *Rad. cichor.*	*Cort. Citra.*
onon. ana. ℥ſs.	*Tar ſolub. ana.* ʒiij.
Summit. cent. min m. j.	*Inc. includ nodulo.*
Fol. Senn. ſ. ſt ℥j.	*in men. j. ſ.* ℔. IV. *Vini albi*
Fibr. hell nigr. ℥ſs.	*infund ndo.*

2 Pilulæ Purgantes.

℞. *Extr. hell nigr.*	*Eſſ. abſinth. q. ſ.*
panchymag Cr ana. ℈j.	M *F. Pil. pro* 2. *vicibus.*
Reſ. ſcamm. gr IV.	

3 Eſſentia laxans.

℞. *Eſſ. antihyp. Hal.* ℥ſs. *ſumantur mane hora ſexta, octava & decima gutt.* 40. 50. *pro doſi, ſuperbibendo ad minimum potus, vel infuſi Theæ aut juſculorum* ℔ IV. *l.* V.

4 Potio diaphoretica.

℞. *Aq card. bened.*	*Sal. abſinth ana.* ʒſs.
fl. ſambuc. ana. ℥ij.	*Sacch. perlat.* ʒij. M.
♁ *diaph.*	*dentur ſingulis duabus horis cochl.* ij.
Matr. perl.	

5 Mixtura diaphoretico diuretica.

℞. *Eſſ. alexiph.*	*doſis* 30. 40. *gutt. mane &*
ſuccin. ana ʒj.	*veſperi.*
Tinct. ♁ *i* ʒij. *M.*	

6 Potio diuretica.

℞. *Aq. Cherefol.*	*Tart Vitriolat.*
petroſel. ana. ℥ij.	*Nitr.* ♁ *iat. ana* ʒſs.
Sal. Onon	*Malv. Junip.* ʒj. M. doſ. ut ſupra.

VII. *Methodus medendi.*
1 Libertas alvi promoveatur & expediatur ante ſanguinis miſſionem.
2 Venæ ſectio in junioribus in brachio, in provectioribus in pede adornetur circa Æquinoctia, luna decreſcente.
3 In fœminis prægnantibus Venæſectio in brachio inſtituatur circa medium geſtationis tempus, quo alias ſanæ hunc fluxum expertæ ſunt.
4 Poſt ventilationem ſanguinis ſubungi poſſunt Analeptica, ad æqualem ſanguinis diſtributionem promovendam.
5 Eandem quoque æqualem ſanguinis diſtributionem promovet motus moderatus poſt venæſectionem inſtitutus.
6 Hæmophobis ab conſumendum ſanguinem proſunt Noduli laxantes cum Helleboro nigro, quibus ſubjungi poſſunt lenia Diaphoretica & Diuretica.

VIII *Cautelæ* Practicæ.
1 Plethorici per Scarificationem inſufficientem, aut Venæſectionem parciorem, facile in febres acutas, affectus arthriticos aliaque mala præcipitantur, ita, ut ſanguinis miſſione plane abſtinuiſſe, quam eandem non ſufficiente quantitate adornaſſe præſtiterit.
2 Plethoricis Alexipharmaca calidiora, præſertim cum regimine ſudorifico data, item diuretica violentiora, olea deſtillata acriora, & quælibet ſanguinem fortiter commoventia, item balnea & pediluvia fervidiora aut frequentiora, repentini & violenti corporis motus, vini generoſioris immodeſtior ingurgitatio, ſumme noxia, quin fere venena ſunt.

 3 Ve-

3 Venæſectio generalis omnis generis habitus, ſexus & ætatis hominibus convenit; Scarificatio vero non niſi corporis habitui ſpongioſiori, affectibus magis ſurſum ad caput, collum, ſcapulas, humores &c. vergentibus & chronicam pertinaciam ac repullulationem minitantibus, ætati etiam adhuc vegetiori debetur, & frequentiores repetitiones, ad minimum ſingulis annis quadrantibus, poſcit.

4 Evacuationes ſanguinis aſſuetæ, licet interdum nullum poſitivum uſum habere videantur; neglectę tamen & omiſſæ poſitivum damnum afferunt.

5 Motus corporis non ſolum frequentius repetendus, ſed etiam ad ſenſibilem uſque ſudoris excretionem continuandus eſt, ut hoc modo ſanguinis portio per motum localem in ſerum converſa, non per ſudorem tantum, ſed & per alia convenientia loca evacuetur.

6 Sit autem ab initio moderatus, poſtea vero magis magiſque intendatur, donec conſueta corporis & actionum alacritas redeat.

Caput Secundum.

De Hæmorrhagiis in genere.

I. *Definitio*. Hæmorrhagiæ ſunt excretiones ſanguinis e variis locis partim a Natura ipſa per motum tonicum ad ſuperfluum ſanguinem e corpore expellendum inſtitutæ, partim vero a cauſis violentis externis, rupturam vaſorum ſanguiferorum producentibus, excitatæ.

II. *Differentia*.

1	Aliæ ſunt Activæ,	Aliæ magis Paſſivæ,
2	Criticæ,	Chronicæ,
3	Period. & ſtatæ,	Vagæ,
4	Tolerabiles & innoxiæ,	Nimiæ

hoc eſt nimis frequenter repullulantes, aut nimis impetuoſe invaleſcentes, quæ proprie hujus loci ſunt.

5 Differunt etiam ratione loci excretionis, dum junioribus Narium Hæmorrhagiæ, juvenibus Hemoptyſes, viris Hæmorrhoides, & ſenibus Mictus cruentus magis familiares ſunt. In fęminis vero ſanguis magis per ventriculum, uterum & varices evacuatur.

III. *Signa*.

1 Antecedunt tonicæ corporis ſtricturæ ad hunc vel illum locum ſanguinem dirigentes.

2 In locis ubi ejuſmodi ſtricturę fiunt, externe habitus extenuatus pallidus conſpicitur.

3 Urinę ſudoris & fęcum alvinarum excretiones ſępiſſime hoc tempore imminuuntur.

4 Venæ in confiniis, ubi excretiones fieri debent ſunt inflatę.

5 Sub levi corporis motu interne anguſtię & oppletiones ſentiuntur.

6 Corpus præterea ad functiones voluntarias peragendas aliquantiſper languidum eſt.

7 Somnus inquietus cum inſomniis de rebus rubris, flammis, de vulneribus, magnis anguſtiis, oppletivis, lapſibus in loca profunda, ſtipatus.

8 In locis ipſis ante ejus eruptionem varii ſępe ſenſus moleſtis obſervantur; in naribus quidem prurigines & morſus, in pectore titillationes, in & circa uterum, gravitates, tenſiones & preſſiones, in inteſtino vero recto morſus & teneſmodes irritationes.

9 Multis autem plane tacite atque tranquille, ſine præcedentibus ejuſmodi ſenſationibus, ſanguis ex his vel illis locis erumpit.

IV. *Subjectum*. Hæmorrhagiis facilius & frequentius obnoxii ſunt homines.

1 Ætate juniores,

2 Temperamento ſanguineo, vel cholerico, aut melancholico cum his mixto, prediti.

3 Indole animi activiores, iracundi.

4 Statu corporis plethorici, evacuationibus ſanguinis aſſueti.

5 Dietę lautiori, imprimis vinoſę dediti.

6 Qui corpus & plethoram uno impetu commovent & aeri calidiori corpora exponunt.

V. *Prognoſis*.

1 Incredibilem fere ſanguinis jacturam homo tolerare poteſt ſine lethali exitu.

2 Hęmorrhagiæ, utut enormes, ſibi vero relictę, donec illarum impetus ſponte recedat, non tam facile tabidos affectus, hydropicos, aut ædematoſos tumores poſt ſe trahunt, quam quæ variis artificiis, imprimis vero adſtringentibus fortioribus tractatę & oppreſſę fuerunt.

3 Hęmorrhagias impetuoſiores, imprimis vero criticas, repente cohibitas, mox graviſſimę anxietates, imo lipothymiæ, motus ſpaſmodici, aut ſtupor, imo Paralyſis partium conſentientium excipiunt.

4 Omnes hęmorrhagię ſępius recrudeſcentes, refractarię & vagę, mali ſemper ſunt ominis: quę vero contrario modo ſe habent, bonæ ſunt.

5 Hęmorrhagię per loca periculoſa, pulmones ſcil. ventriculum & renes, prodeuntes majori periculo exponunt ęgrotantes, quam Narium Hęmorrhagię ac Hæmorrhoides,

6 Hæmorrhagiæ (a cauſis etiam violentis excitatæ) in ſubjectis diſpoſitis, præſentibus, Plethoram commoventibus, cauſis, facile recrudeſcunt, & in habitum degenerant, atque hinc coram difficulter admittunt.

7 Hæmorrhagiæ, reſpectu ætatis, temperamenti & ſexus, incongruæ, ſemper monſtri quid alunt, & ut plurimum viſcerum labem indicant.

8 Quo magis tacite Hæmorrhagiæ erumpunt congruæ, eo ſunt meliores, quo majora vero eos præcedunt & comitantur incommoda, eo pejoris ſunt ominis.

9 Hæmorrhagias congruas ante ordinarium ætatis terminum ceſſantes, vel ordinarii a tali hæmorrhagia pendentes affectus, vel alii circa eas partes, ad quas juxta naturæ leges fieri debebat ſanguinis translatio, ſed in majori gradu, ſequuntur.

10 Omnes acutorum morborum Hæmorrhagiæ, niſi ętati, morbo, ejuſdemque tempori definito reſpondeant, ac reſpectu ſubjecti in conveniente quantitate contingant, merito ſuſpectę ſunt.

VI. *Remedia*.

1 Veneſectio extra paroxyſmum pręſervationis gratia, in paroxyſmo revellendi intentione, adminiſtrata.

2 Ligaturę, frictiones, aut quęcunque ſenſibiles alterationes repentinæ partium remotiorum, aut oppoſitarum.

3 Nimiam ſanguinis tenuitatem & agilitatem temperantia, abſorbentia, emulſiones, acida lenia.

4 Turgeſcentiam ejus moderantia: Pulv. Salin. rubeus Stahlii, Pulv. Antiſpaſmod. Hallenſ. Nitr. depur. Lap. prunellæ &c.

5 Antiſpaſtica: Cinnabarina, Spec. & confect. de Hyacinth. Smaragd. præparata.

6 Tonico-Nervina: Salia Volat. Urinoſa, præſertim cum Tinctura Alcalica: v. g. Tinct. Tartari, vel Antimonii Tartariſata ſociata,

7 Sedativa confortantia: Eſſent. Dulc. Hallenſ. Pulv. Solar. Richteri, inprimis Pulv. Niger Hall. & Anodyna: Semen Hyoſcyami, M. P. de Cynogloſſa &c.

8 Adſtringentia: Lapis Hæmatites, Corall. rubr. cum acido exhibita, Crocus ♂is ſubtilior, ſolutio Vitrioli ♂is ex minera Haſſiaca ad Almanrotham.

9 Amuletica & Sympathetica: Bufo exſiccatus, pulvis Sympatheticus Digbei, lignum ſympatheticum, hoc eſt, lignum fraxini circa Solſtitium æſtivum ante Solis ortum cæſum, item Rad. Papav. rhœad. ipſo feſto D. Johannis inſtrumento aureo effoſſa, ſanguis proprius toſtus & exhibitus.

Formulæ Remediorum.

1 Pulv. Temperans Dn. D. Stahlii.

℞. *Ocul. ♋.*
Corall. rubr. præp. ana. ℈ſs.
Matr. perlar. præp.
Arcan. duplic. vel
Tart. Vitriolat. ana. ℈j.
Nitri depur. vel.
Lap. prunell. ℈ij.
Cinab. ♁ii vel nativ. ℈j.
M. *div. in 6. p. æq. doſis una ſingulis vel binis horis exbib. vid. Diſſert. de hæmoptyſi §. 30*

2. Pulv. Antiſpaſmod.

℞. *Tart. Vitriolat.*
Nitr. depur. ana. ʒij.
Conch. præp. ʒj.
Cinab. Antim. ʒſs.
M. *f. pulv. doſis ℈j.*

3 Pul-

3 Pulvis moderate fistens. *M. P de Cynogl. gr. iiij.*
℞. *Pul. Antispamod.* ℥. j. *M. div. in 4 part. æq.*
Spec. de Hyacint. g. xvi. *D. dos. j. vel ij. circa vesper.*

4 Mixtura Tonico-Nervina, sive Diuretico discutiens.
℞. *Tinct. Sal. Tartar. vel Tinct. Nitri cum Regul.* ℥ij. *Martiali fixati,*
Spir. C. C. mediocriter dephegmati probe tamen rectificati ana.
M. Dos. gutt. a 30. 40. bis vel ter de die, tam in ipso paroxysmo, quam extra eundem, præservationis gratia.

VII. *Methodus medendi.*
In omni Hæmorrhagia attendere decet
1 Sanguinis quantitatem,
2 Crasin & motum ejusdem,
3 Intentionem Moventis.
α *Sanguinis quantitati* consulitur, partim etiam intentioni Moventis satisfit, per Venæsectionem præservatoriam extra paroxysmum, aut fienti jam eruptioni sanguinis in paroxysmo aliquatenus indulgendo.
β *Crasin* Sanguinis
1 Tenuiorem corrigunt absorbentia, emulsiva acidula.
2 Spissiorem emendant, potus dilutior & simul motus corporis proportionatus, Salia media digestiva, Antiscorbutica temperata.
Motum ejusdem
1 Turgefactorium compescunt Nitrosa & acida lenia.
2 Congestorium præoccupant & revellunt, Hirudines, pediluvia, frictiones & ligaturæ extremorum, cucurbitulæ non scarificatæ, tandem Tonico-Diuretica Discutientia, Salia Volatilia cum Tinct. Alcalica sociata.
γ *Exacerbationem* ipsius agentis seu principii vitalis demulcent Anodyna, sedativa e gemmis, Analeptica, Amuletica. Externa vi quasi reprimit terror tam moralis quam physicus.
1 Extra paroxysmum itaque ejusdem recursus præoccupandus Venæsectione præservatoria, Temperantibus Nitrosis, Tonico Nervinis & Diuretico-Discutientibus, v. g. Tinctura Salina Richteri, Mixtura e Spir. C. C. & Tinct. Tartari. Item Diæta tenuiore, motibus corporis moderatis, evitatione causarum occasionalium, sanguinem fortiter & repente commoventium, imprimis iræ & potus vini immoderatioris.
2 In Paroxysmo Temperantibus, Divertentibus, Demulcentibus, Tonicis res gerenda, & non nisi summa urgente necessitate ad Adstringentium usum confugiendum.
3 Post Paroxysmum, Analeptica, Tonica, Discutientia subjungenda.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Hæmorrhagiæ non immodicæ, non nimium frequentes, in ætate adhuc juniore, præsente sensibili Plethora, causarum quoque occasionalium incitamentis, demum ad eruptionem pertingentes, nullam sensibilem fatigationem, sed sublevationem potius post se trahentes, nequaquam supprimendæ, imo ne quidem curandæ sunt.
2 Alterantia in Hæmorrhagiis, sensibili Plethora, aut assuefactione subnixis, absque prægressa aut subjuncta imminutione sanguinis ventilatoria, nihil unquam solidi aut constanti efficiunt, licet in præsens paroxysmum compescant.
3 Anodyna minus locum habent, ubi ab immateriali potius causa v. g. periodo temporis, animi pathematibus, hæreditaria dispositione, consuetudine, quam materiali aliquo incitamento v. g. Plethora evidente, potu æstuosiore, motu vehementiore &c. Hæmorrhagiæ concitantur & exacerbantur.
4 Fatiscentibus jam propter prægressam sanguinis enormem profusionem viribus, præstat ab Anodynis abstinere, ne major inde virium dejectio sequatur, & solis Analepticis atque Nervinis non nimium acribus insistere.
5 Amuletica & Sympathetica, vel sub his plane initiis, vel sub declinatione, non in ἀκμῇ seu summa exacerbatione adhibenda sunt.
6 Amuletica ejusmodi præsentiorem effectum præstant in subjectis sensibilioribus, & animi magis pensitabundi, qui vix expectandus est in iis, qui indolis torpidioris aut turbulentioris, & impatientis sunt.
7 Salia Volatilia, præsertim largioribus dosibus exhibita, in subjectis habitu spongiosiore præditis, seu Sanguineis, ubi Plethora concurrens per Venæsectionem, aut ipsum fluxum sanguinis, nondum aliquatenus imminuta, aut quando febris complicata est, præter alia incommoda, tumores œdematosos plerumque inducunt.
8 Adstringentibus extra paroxysmum, ejusque recursum his ipsis intercipere & præoccupare velle, plerumque conamen irritum, quin periculosum est. Imo ne in ipso quidem paroxysmo ad ea confugiendum est, nisi summa demum & urgente necessitate. Per sola adstringentia τὸ nimium fluxus compescere, plerumque vanus conatus est.
9 Exiguæ adstringentium doses fluxum sæpe augent, largiores vero, aut subjectis sensibilioris exhibitæ, fluxum plane supprimunt; & facile aliorum viscerum constipationes & graviores læsiones inducunt.
10 Nullibi vero minus efficiunt, quam in Hæmorrhagiis narium interne exhibita, extrinsecus vero naribus injecta aut insufflata, paulo præsentiorem efficaciam exerunt.
11 Circa Hæmorrhagiam criticam notandum, quod paucum nihil sit criticum: paucitas enim hic indicat, ægrum esse debilem & enervatum, Naturam movere quidem, sed parum promovere.
12 Talis Hæmorrhagia sæpius a spumescentia sanguinis oritur, unde ægroti Plethorici die 3. vel 5. refrigerantibus tractandi sunt, ut nimiæ spumescentiæ occurratur. Cavendum vero sibi ab usu Spiritus Salis in febribus, imprimis si pectus male se habeat, tussim enim exasperat, urinam nimis stimulat, & facile obstructionem hepatis parit.
13 Si vero critica hæc Hæmorrhagia nimis vehemens sit, interne leniter adstringentia simulque confortantia v. g. Pulv. Solares Richteri & Pulv. Niger. Hallens. item Corall. præpar. Species de Hyacinth. Smaragd. præpar. & si summa urgeat necessitas Anodyna in refracta dosi usurpari possunt.
14 Externe vero nihil est tentandum, alias anxietates repentinæ cooriuntur, præter ligaturas & frictiones, item Spir. Vini Camphoratum leniter crocatum vertici & temporibus illitum.

CAPUT TERTIUM.

De Hæmorrhagia Narium.

I. *Definitio.* EST eruptio sanguinis superflui & molesti ut plurimum a Natura ipsa ministrante motu tonico per nares producta.

II. *Differentia.*
1 Alia
α Est Chronica & homines de reliquo sanos affligit; quæ iterum vel periodica, vel anomala; alia
β Morbis acutis supervenit, & hæc est vel Critica vel Symptomatica.
2 Utraque est vel
α Tolerabilis & innoxia:
β Excessiva, nimis frequens & vehemens, aut in Crisibus nimis parca.

III. *Signa* fluxus
1 Imminentis: Congestiones versus superiora & hinc in partibus remotioribus frigus extremorum, alvi adstrictio, urina tenuis, murmura abdominis, hypocondriorum coarctatio spastica, sine dolore tamen.

2 In.

2 In proximioribus vero & circa partem affectam, pectoris oppletio cum ſpirandi difficultate, colli ejuſque vaſorum inflatio & pulſatio, cervicis dolor, rubor genarum, gravitas & pulſatio in temporibus cum vaſorum inflatione, tinnitus aurium, oculorum hebetudo, rubor, dolor gravativus, imo compunctorius, dolor capitis non tam exquiſite punctorius, quam gravativus, circa naſi radicem magis urgens, pruritus narium, ſomnus turbulentus, inſomnia de vulneribus, ſanguine, incendiis.

IV. *Subjectum.*

1 Hemorrhagiis narium familiarius expoſita eſt etas puerilis & adoleſcens ab anno octavo ad decimum octavum vel vigeſimum circiter.

2 Infantes quoque interdum narium Hæmorrhagiis corripiuntur propter diſpoſitionem hæreditariam.

3 Pariter & adulti, in juventute frequentius has Hemorrhagias experti, poſtmodum vero per evacuationes vicarias, & aliis locis inſtitutas inde ſublevati; his vero jam deſtituti, facile poſtliminio Hemorrhagias narium patiuntur.

4 Facilius quoque Hæmmorrhagiæ narium eveniunt hominibus, qui ſunt temperamenti Sanguinei, aut cum Sanguineo prædominante mixti, item qui poſt potum paulo ſpirituoſiorem, aut motum corporis rubore faciei ſuffunduntur, ac debilitate capitis tentantur.

V. *Prognoſis.*

1 Hæmorrhagiæ narium bene procedentes, non nimis crebræ, neque excedentes, non tantum ſublevant ſubjectum Plethoricum, ſed etiam in perfecta criſi patientem reſtituunt.

2 Nimiæ autem enervant ægrotum & in Cachexiam, Hydropem, Tabem, imo mortem non raro præſentaneam præcipitant.

3 Prognoſticum vulgi, pueros frequentioribus narium Hæmorrhagiis obnoxios, in Phthiſin pronos eſſe pronunciantis, ſæpe ipſo eventu comprobatur, partim quia violenta Hæmorrhagiarum ejuſmodi per adſtringentia imprimis interna oppreſſio, obſtipationem Viſcerum inducere ſolet; partim quia, ſponte ceſſantibus per ætatem Hæmorrhagiis narium, impetus ſauguinis ad pectus & pulmones ruit.

4 Hæmorrhagiæ narium in provectioribus ſemper periculoſiores & majori circumſpectione tractandæ ſunt quam in junioribus.

5 Hæmorrhagiæ narium adultorum, Hæmorrhoidum aut menſium ſuppreſſionem inſecutæ, per Adſtringentia ſuppreſſæ, graviſſima mala, Dolores, Inflammationes, Febres acutas, Apoplexiam &c. poſt ſe trahunt.

6 Hæmorrhagiæ narium Hypochondriacorum, Cachecticorum & Hydropicorum mali utplurimum ſunt ominis & morbos graviores reddunt, imprimis ſi e contrario latere ſanguis fluat, v. g. affecto hepate ex nare ſiniſtra, liene vero male ſe habente e dextra.

7 Funeſtæ quoque utplurimum ſunt Hemorrhagie narium in Febribus acutis, malignis, petechialibus & quartanis juxta Hippocr. Aphor. 3 Sect. VIII. tolerabiliores ſunt in Variolis & Morbillis, imprimis in principio eorundem, ubi morbi impetum maxime frangunt.

8 Hæmorrhagiæ narium in junioribus vel ſponte ante ordinarium tempus emanentes, vel malo regimine aut arte ſuppreſſæ variorum dolorum capitis ejuſque partium, Inflammationum, & pectoris etiam præmaturorum morborum fiunt cauſæ.

9 Hæmorrhagiæ narium in ſenibus, antea iisdem aſſuetis, recrudeſcentes vel ſuppreſſæ, vel ſubito ceſſantes, certiſſime Vertiginem, Apoplexiam & ſoporoſos affectus excitant.

10 Eo certius autem narium Hemorrhagie, tam criticæ, quam ſymptomaticæ, vitæ periculum inferunt in acutis, ſi ſupprimuntur; preſſo enim eaſdem pede vel ſtupores & inflammationes meningum cum deliriis aut convulſionibus, vel translationes ſanguinis ad alias partes, utplurimum funeſtæ, ſequuntur.

VI. *Remedia.*

1 Divertentia: extra paroxyſmum tempeſtivæ ventilationes ſanguinis, item blandæ laxationes apertio Hæmorrhoidum & promotio fluxus menſtrui.

2 Temperantia: Nitroſa, acidula, emulſiva & gelatinoſa. v. g. Pulv. Antiſpaſmod. Tinct. Flor. Bellid. vel Papav. errat. Decoct. CC. vel Raſur. eboris (cujus decocti ℔. ij. addi poteſt ℥ſs. Tinctur. Bellid. vel Papav. errat.)

3 Anodyna: M. P. de Cynogloſſ. ad gr. 1. vel 2. pulveribus Cinnabarinis addita. vid. de Hæmorrhag. in genere pulv. moderate ſiſtens.

4 Leviter adſtringentia: Corall. Species de Hyacinth. Smaragd. præparata.

5 Topica: Stercus ſuillum recens verberibus extortum vel fronti calide applicatum, vel vapor ejusdem, lapidibus calidis impoſiti, excipiendus, vel alias calidum naribus applicandum: item turanda ex Alumine naribus immiſſa: Solutio ſacchari Saturni iisdem injecta: ſuligo tenerior inſufflata: Rad. pſevdoacori ſive Iridis luteæ paluſtris recens ſub lingua detenta, cujus fruſtulum hoc modo uſurpatum Hæmorrhagias refractarias compeſcuit: Spiritus Vini Rectif. toti abdomini & hypochondriis applicatus. Externe collo & temporibus applicari poteſt Epithema ex aceto roſar. Camphor. Nitro & Opio compoſitum. Epithema ex nucleis Perſicorum, vel Amygdalis amaris contuſis & in aceto coctis, collo calide impoſitum: Umbilicus marinus parte plana ſaliva humectatus & interſtitio oculorum, ubi decurrit vena frontis admotus: Crepitus lupis naribus intruſus: Acetum fronti applicatum, aut vapor ejuſdem lapidi calido immiſſi naribus exceptus.

6 Sympathetica: Bufo exſiccatus ſub axillis geſtatus, aut in manu detentus; Lignum fraxini circa Solſtitium ceſum, & fronti ſurſum verſus affrictum, aut in manibus detentum; ſanguinis exſtillantis exceptio pulvere Sympathetico Dygbæano aut ferro ignito facta; Hæmatites in manu detentus donec incaleſcat. Jaſpis item collo appenſus. Lapis carpionum triangularis ſub lingua detentus. Jaſpis genuinus cujus rubedo venulis herbaceis eſt diſtincta, argentoque cinctus, ſi in iſta manu ſub pollice, ex cujus lateris foramine narium ſanguis fluit, tenetur.

Formulæ Remediorum.

1 Pluvis temperans.

℞. *Nitr. depur.*
Arcan. duplic. ana. ʒj.
Cinnab. ♁ii ℈j.
M. *f. pulv. doſ.* ℈j. *ſingulis dimidiis horis doſis* j. *ad mitigationem uſque mali propinando.*

2 Potio temperans.

℞. *Aq. Plantag.*
Portulac. ana ℥j.
Lap. prunell. ʒj.
Syr. e Symph Fern. ʒij.
M. *loco præſcripti pulveris aliquot vicibus uſurpanda.*

3 Pulvis temperans & moderate ſiſtens.

℞. *Pulv. ſupra deſcripti* ʒſs.
Corall. rubr. præparat. ℈ſs.
Spec. de Hyac. gr. v.
M. *Pil. e Cynogl. gr.* ij.
M. *div. in* 2. *part. æq. duabus vicibus in caſu neceſſitatis exhibendus.*

4 Sympatheticum externum.

℞. *Aq. font. vel plantag.* ℥j.
Pulv. Sympath. Digb. ʒj.
M. *d. ad vaſc. Sanguis eidem inſtillandus & feſtuca lignea ſubagitandus.*

VII. *Methodus medendi.*

1. Hæmorrhagiæ narium non immodicæ, non nimium frequentes, ſanguinem etiam bonæ notæ & ſatis floridum exhibentes, in ætate adhuc juniore, præſente ſenſibili Plethora, & fortiora inſuper cauſarum occaſionalium incitamenta expectantes, nullam ſenſibilem fatigationem, ſed ſublevationem potius poſt ſe trahentes, imo prægreſſam qualemcunque gravitatem, tenſionem Cephalalgiam, ſenſibiliter ſolventes, nequaquam curandæ ſive ſupprimendæ, ſed potius tolerandæ ſunt.

2 Suffi-

2 Sufficit in ejusmodi casu diætam convenientem, scil. sufficientem potum, placidum motum, abstinentiam ab æstuosis cibis & potionibus, evitationem æstus ambientis, successum reliquarum debitarum excretionum, animi etiam pathematum moderamen injungere.

3 Quando vero Hæmorrhagiæ vel frequentiores, vel copiosiores eveniunt, vel ob leves (præsertim magis evitandas, & sæpe occurrentes,) causas occasionales, prorumpunt, ætas insuper jam adultior, adeoque artificialibus evacuationibus commodior, præsto est; ibi & securum & certum remedium præbet Venæsectio, commodo tempore, Verno, vel Autumnali, vel pro re nata utroque instituta, & postea anniversariis istis periodis continuanda.

4 In ætate vero teneriore, & concurrente, ut plerumque fit, dyscrasia sanguinis, sufficit diætam congruam ordinare, successum alvi promovere, (per clysteres, infusa laxantia & salia aperitiva v. g. Tart. Vitriolat. Sal Cathart. amar. Angl. verum Magnes. alb. &c. vitando autem aloetica) sanguinis item tenuitati nimiæ & mobilitati per temperantia & demulcentia, viscriditati ejusdem per Antiscorbutica temperatiora occurrere.

5 Præsente Hæmorrhagia & urgente necessitate, instituatur Venæsectio in brachio aut majoris revulsionis gratia in pede, postea exhibeatur pulvis temperans singulis binis vel ternis horis, quibus non sufficientibus aut recrudescente Hæmorrhagia, Corall. Spec. de Hyacinth. & MP. de Cynogl. addantur.

6 Quieta continentia sanguine fluente summe necessaria est, & sæpius plus præstat quam reliqua remedia.

7 Immissio pedum in aquam calidam ad genua usque, egregium sæpius edit effectum.

8 Remedia Topica, Sympathetica & Amuletica, ligaturæ extremorum & aquæ frigidæ aspersio interdum aliquid præstant in subjectis sensibilibus.

9 Viribus per nimiam Hæmorrhagiam dejectis per Analeptica, Gemmata, Eff. Dulc. Hall. Concent. & Ordin. parvis & repetitis dosibus, v. g. Eff. Dulc. Hall. gutt. 8. vel 10. exhibitam, succurrendum, ab opiatis vero abstinendum.

10 Viribus aliquantisper restitutis convenit Mixtura Tonico-Nervina D. Stahlii bis vel ter de die ad 30. vel 40. guttas exhibenda.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Adstringentibus insolentioribus Hæmorrhagias narium præoccupare, neque integrum, neque tutum est.

2 Adstringentia præsertim interne data, nullibi minoris sunt efficaciæ, quam hoc loco.

3 Plus fere præstant extrinsecus applicita: nunquam tamen adhibenda, nisi vere urgente necessitate & subjunctis Discutientibus sive Diaphoreticis temperatis.

4 Talia quoque adstringentia & sistentia externa in usum trahi non debent, nisi præmissa sit Venæsectio & totum corpus æqualiter caleat, alvusque sit libera: multo minus si pedes frigent, & facies pallet.

5 Cautissime quoque usurpanda sunt adstringentia in Hæmorrhagiis criticis, sive quæ morbis acutis superveniunt; utut enim illæ modum excedant; vix tamen tantum & tam certum periculum inde metuendum, ob sanguinis jacturam per ipsum fluxum factam, quam ob viscerum indurationem scirrhosam per adstringentia inducendam.

6 In ancipiti tali casu præstat summam negotii Naturæ committere, atque temperantibus Tonicis, & Analepticis insistere, neque ultra Corallor. Specier. de Hyac. Margar. Orient. Smaragd. præp. aut lenium Anodynor. usum, ligaturas extremorum, applicationem Spir. Vin. Camph. crocati circa verticem & tempora, progredi.

7 Remedia Topica, Sympathetica & Amuletica sæpius partim infida, partim minus secura sunt.

8 Post enormes Hæmorrhagias narium superatas, caput tum a frigore, tum ab æstu nimio defendat, oculis etiam parcat patiens.

CAPUT QUARTUM.

De Hæmoptysi.

I. *Definitio.* HÆmoptysis est ejectio sanguinis sinceri, floridi & spumosi circa pectus congesti, vel a Natura ipsa ope motus tonici instituta, vel a causis violentis externis producta.

II. *Differentia*: differt Hæmoptysis.

1 A sputo cruento, quando sanguis in exigua quantitate post fortiorem screatum sputo mixtus ejicitur.

2 A sputo cruento Pleuriticorum, Peripnevmonicorum & Phthisicorum, qui vel sanguinem crassum, vel pus sanguine tinctum non simul & semel, sed repetitis vicibus cum tussi ejiciunt.

3 A Vomitu cruento, ubi sanguis vel cum cibis & potu commistus, vel solus, sub nigricante specie, & in grumos quasi conversus, per vomitum excernitur.

III. *Signa.*

1 Imminentis: Spasticæ compressiones scapularum & humerorum, angustiæ, aut titillationis sensus in profundioribus faucium. Gravativus item pectoris dolor, flatulentia circa primas vias, frigus extremorum, horror, sanguinis interdum ascensus sensibilis ex partibus inferioribus ad ipsa præcordia, anxietas, palpitatio cordis, raucedo &c.

2 Præsentis: expuitio, sive egestio sanguinis per os floridi & spumidi in aliqua copia notabili, cum vel sine tussi præcedente, nunquam tamen absque eadem comitante, contingens.

IV. *Subjectum.*

Hæmoptyseos periculo familiarius exponuntur.

1 Juvenes ab anno Vigesimo ad Trigesimum quintum circiter.

2 Homines temperamenti Choler. sanguinei, aut sanguineo Melancholici staturæ proceræ, habitus gracilioris, collum oblongum & scapulas elatas habentes.

3 Personæ, quibus necessitas multum cum contentione vocis loquendi, cantandi, incumbit &c. aut saltationibus, & similibus motibus repentinis indulgentes, item quibus a motu corporis citatiori & præcipiti, mox valde angustatur respiratio, cum intercurrente irritatione quadam tussiculosa.

4 Homines qui in pueritia & adolescentia frequentius narium Hęmorrhagiis correpti fuerunt, quę postea mature emanserunt: aut qui alias insigni calidiore coryza cum dolore capitis laborarunt; ut & qui Scarificationes & Venęsectiones assuetas neglexerunt.

5 Feminę, quibus Menses ex quacunque causa suppressi sunt.

6 Ut & Viri Hęmorrhoidibus, consuete alias fluentibus, suppressis.

7 Quorum parentes tabidi fuerunt, aut etiam antea hoc morbo laborarunt: Item qui Parentibus podagricis & nephriticis nati sunt.

8 Literati, vitę sedentarię dediti, Hypochondriaci, corpus subito motu fortiori exercentes, imprimis in aere frigidiori.

9 Homines ad iram aut terrorem proni, vino & liquoribus spirituosis abutentes, corpus ventis, maxime Septentrionalibus, refrigerantes.

10 Homines qui sub aere densiori ac crassiori nati & educati, postmodum in aere subtiliori vivunt, ac Plethoram motu fortiori commovent.

11 Quibus addi possunt causę externę violentę, plagę, casus ab alto, onerum graviorum gestationes, cum respirationis cohibitione, vapores corrosivi &c.

V. *Prognosis.*

1 Hęmoptysis omnium Hęmorrhagiarum est periculosissima, & maxime sontica; si non statim in pręsenti lethifera, in posterum tamen exitus funesti periculum, hoc est Phthiseos, ulcerisque, & nodosę indurationis Pulmonum metum inducens.

2 Quę tamen periodice, & statis veluti temporibus recurrit, nullam quoque tussim, aut dyspnœam supe-

ſpectam poſt ſe relinquit, minus quidem periculoſa, curationi tamen maxime refractaria exiſtit.

3 Quamvis ubique periculoſa ſit Hæmoptyſis, facilius tamen, quæ a cauſis internis, quam quæ ab externis violentis dependet, curatur.

4 Præ cæteris maxime periculoſa eſt, quæ a vaporibus corroſivis originem traxit.

5 Hæmoptyci a parentibus tabidis nati, omnium facillime in Phthiſin incidunt.

6 Quo majores in diæta commiſſi fuerunt errores, imprimis per vini & liquorum ſpirituoſorum abuſum, eo gravior & periculoſior, ob ſanguinis turgeſcentiam, ſuccedit Hæmoptyſis.

7 Hæmoptyſis morbis chronicis, Hydropi, Scabiei inveteratæ retropulſæ, Ulceribus, quæ diu manarunt; ſuppreſſis &c. ſuperveniens, maxime periculoſa & ut plurimum funeſta eſt.

VI. *Remedia.*

α *Curatoria.*

1 Nimii ſanguinis ad pectus ruentis diverſio per Venæſectionem revulſoriam, in pedibus inſtitutam, per ligaturas extremorum, item per fotus calidos, manibus & imprimis quidem plantis pedum applicandos; ut & per clyſteres.

2 Orgaſmi ſanguinis ſedatio per Nitroſa & Cinnabarina, quibus gr. j. vel ij. MP. de Cynogl. caſu magis urgente, addi poteſt.

3 Ipſius eruptionis violentioris cohibitio per Adſtringentia, v. g. Crocum Mart. Antimoniat. ad gr. vj. vel viij. cum MP. de Cynogl. gr. j. exhibitum, per pulv. Heurnii contra Hæmoptyſin, vid. ejuſdem Comment. in Aphor. Hipp. Lib. V. Aphor. 3. Item Species de Hyacinth. Pil. de Styrace, Pulv. ex raſur. dent. Hippopot. Rhinocer. Unic. animal. Hæmatit. præp. Sem. Hyoſc. & per pulverem Sympathet. Dygbæanum in aqua diſſolutum, cui dein ſanguis egeſtus immittitur.

4 Æqualis ſanguinis per totum habitum corporis diſtributio per Diaphoretica temperata, v. g. doſin moderatam Eſſent. Alexipharmacæ, aut, ſi quid febrilis, uti non raro contingit, ſubſit, per potiunculas Diapnoicas cum Antimonio diaph.

5 Sanguinis forte congrumati reſolutio & pulmonum reſtauratio per Decocta Pectoralia leniter Abſtergentia, non manifeſto Adſtringentia, aut nimis dulcia, v. g. ex Flor. Bellid. pratenſ. Borrag. Bugloſſ. Papav. rhœad Herb. Agrimon. Hyſſop. Tuſſilag. Scabioſ. Capill. ♀is Epithym. Virg. ☉eæ, Veron. Urtic. min. Heder. Terr. Rad. Pimpin. alb. Irid. Florent. Symphyt. Helen. raſura C. C. vel Eboris parata. Prodeſt quoque hoc in caſu Nitrum & ſanguis hirci pulveribus ſuperioribus mixtus: aut etiam potio ex Vini ℔. j. & Oc. ♋. ℥j.

β *Præſervatoria* per

1 Venæſectionem Autumnalem & Vernam, imo Scarificationes præſertim in aſſuetis.

2 Mixturam ex Tinct. Tart. acri & Spir. C. C. ana. vel ex Tinct. Tart. ʒij. & Sal. Vol. Oleos. Sylv. ʒj.

3 Per temperantia & laxantia, quæ nimiam ſanguinis generationem impediunt.

Formulæ Remediorum.

1. Pulv. Anodyno-ſubadſtringens.

℞. *Specier. de Hyac.* *MPil. de Cynogl. gr.* iij.
Corall. præparat. *M. pro* 3. *doſibus.*
Pulv. Chacarill. an. ʒſs.

2 Pulv. adſtringens Heurnii.

℞. *Corall. rubr. præp. an.* *Sem. papav. alb. ā.* ʒſs.
ʒj. *Hyoſcyam.* ℈j.
Lap. hæmatit. *M. detur cum Conſerv. roſ.*

3 Eſſent. Diaphoret. diſcutiens.

℞. *Eſſent. Alexiph. Stahlii.* M. *doſis gutt.* 30. *bis de die*
Tinct. ♀*ii Tartar. ā.* ʒj. *in vehiculo.*

4 Potio Diaphoretica.

℞. *Aq. flor. Samb.* ♀*ii. Diaph.*
Card. Mar. *Oc.* ♋. *præp. an.* ʒſs.
Galeg. an. ℥j. *Syr. acetoſ. Citr.* ℥ſs.
C. C. Citr. ℥ſs. *M. cochleatim* 2. *vel* 3. *horis propinanda.*

5 Infuſum reſolvens & abſtergens.

℞. *Herb. Agrimon.* *pap. rb. an. p. j.*
Veron. *Inciſa infunde in Aq. ferv. & loco potus Thee uſurpentur* 3.
Scabioſ. an. mſs. *vel quater de di:* ℥iv. *ad* ℥vi.
Flor. Bellid. min.

6 Pulv. Temperans.

℞. *Antimon.* ♂*lis Cachect.* *Arcan. dupl. an.* ʒj.
Nitr. depur. M. *div. in* 6. *part. æq. ſingulis diebus mane* 1. *doſis.*

7 Pilulæ reſolventes & laxantes.

℞. *Extract. Rhabarb.* *Limat.* ♂*is.*
Fumar. *Myrrh.*
Agrimon. *Succin. an.* ℈j.
Cent. min. *Sal. Succin.* ℈ſs.
Card. Ben.
M. fiant Pil. ad pond. gr. j. 12. *pro doſi circa noctem.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Excretiones ſanguinis per pulmones omnium eſſe periculoſiſſimas, adeoque quantocyus ſiſtendas, conſentiunt omnes practici; de modo tamen atque mediis diſſentiunt, dum alii Adſtringentia, alii Opiata, alii Venæſectionem ſuadent.

2 Venæſectio in ipſo vigore paroxyſmi nihil juvat, niſi copioſa ſit, emiſſio parcior potius exacerbare videtur affectum.

3 Nitrum cum Abſorbentibus aut Diaphoreticis & Cinnab. junctum omnibus his palmam præripit, dum non ſolum ſatis præſenter (3. vel 4. doſibus) eruptionem ſanguinis cohibet; ſed & tutiſſime & tranquille ſine omni anguſtia & oppreſſione pectoris reſidua hoc præſtat.

4 In malo tamen urgentiori non ſemper ſatisfacit.

5 Poſſunt tunc addi Anodyna & ſubadſtringentia, v. g. Species de Hyac. & MP. de Cynogl. imo in caſu neceſſitatis ad poſitive Adſtringentia confugiendum.

6 Pulvis Digbæi Sympatheticus, ſeu Vitriolum in radiis Solaribus calcinatum, ſi ejus circiter ʒj. in Aqua font. ℥j. diſſolutum patienti pro excipiendo ſputo ſanguinolento offeratur, ipſique, ut aquam hanc ſubinda baculo ligneo agitet, injungatur, aliquoties ſenſibilem opem attulit, dum non ſolum fluxum maxime impetuoſum efficaciter cohibuit, ſed & in futurum conſtanter compeſcuit.

7 Mixtura ſupra laudata Tonico-Diuretica ex Spir. C. C. & Tinct. Tart. part. æq. remiſta non tam præſervative ad recurſum mali præoccupandum, ſed etiam curative, in paroxyſmo leniore, pertinaciter tamen recrudeſcente, tuto, imo cum fructu ad gutt. 30. bis vel ter de die exhiberi poteſt. Non enim æque humores alterat, (ut vulgo creditur) ſed potius tonum partium ſolidarum roborat. Conf. Diſſ. Stahl. de Hæmoptyſi §. 37. item Hoffmann. de Tract. Pract. Hæmorrh. pag. 12.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Sicuti in aliis Hæmorrhagiis, per loca magis periculoſa erumpentibus, repentina per Adſtringentia fluxus ſuppreſſio ſontica damna infert: ita multo magis talis violenta Hæmoptyſeos cohibitio, aut Hecticam ex conſtipatione hepatis, aut Phthiſin ſtricte dictam ex cruoris retenti putredine prognatam, inducit.

2 Opiata ſæpius quoque effectu deſiderato hic deſtituuntur; imo ipſi quoque eorum Patroni cautelam, ex infauſta procul dubio experientia ſubnatam, addunt: Opiata pectori eſſe inimica.

3 Qui diſpoſiti ſunt ad hunc affectum, omni ſtudio caveant aeris inæqualitatem, præſertim frigidos boreales ventos; item temperent ſibi ſemper ab iracundia, ad quam ordinarie ſolent eſſe paratiſſimi. Hoffmann. l. cit.

Caput Quintum.

De Vomitu Cruento.

I. *Definitio.* Vomitus cruentus eſt ſanguinis grumoſi utplurimum, qui a vaſe brevi diſru-

disrupto in Ventriculum depositus erat, per superiora ope motus ventriculi tonici ejectio.

II. *Differentia.*

Vomitus cruentus est vel

1 Spontaneus, atque utplurium periodicus.

2 Violentus magis a causis externis, v.g. a purgantibus &c. emeticis drasticis, aut Septicis improvide assumptis, proritatus.

III. *Signa.*

1 *Imminentis*: Spastica & Cardialagica pathemata circa præcordia & hypochondria, imprimis in latere sinistro, non perpetua & statatria, sed per intervalla, imo statas interdum periodos recrudescentia; singultuosæ item præcordiorum & hypochondriorum concussiones, interdum cum Vertigine & Deliriis.

2 *Præsentis*: Egestiones sanguinis, utplurimum nigricantis & congrumati per vomitum, interdum a vomibunda torsione & rejectione ciborum incipientes, tandem vero magis sanguinem sincerum excernentes.

IV. *Subjectum.*

1 Fœminis familiarior est hic affectus quam Viris, & ut plurimum quidem illis evenit, quæ fluxus menstrui ataxia, aut plenaria suppressione laborant, aut quibus Menses justo maturius cessarunt.

2 Familiarior quoque est fœminis plethoricis, animi activioris, temperamenti Sanguineo-Cholerici.

3 Frequentius quoque eam experiuntur adultæ, quam juniores.

4 Cessantibus justo tempore Mensibus, Vomitu cruento non amplius corripiuntur mulieres.

5 Viri Hypochondriaci & Hæmorrhoidarii, quibus Hæmorrhoides vel emanserunt, vel suppressæ fuerunt.

6 Qui Venæsectionem in pede assuetam intermiserunt.

7 Quin & ipsæ prægnantes ex Mensibus retentis interdum affliguntur tali vomitu, idque fere sine periculo, conf. Ettmull. T. II. p. m. 95.

8 Quibus ulcera antiqua consolidata fuerunt; Ettmull. ibid. conf. historia a D. Nenter Introduct. ad Pathol. p. 30. allegata.

V. *Prognosis.*

1 Raro ita copiosus contingit, ut præsens vitæ periculum ob jacturam sanguinis urgeat.

2 Gravius tamen minatur periculum si *ἄνω καὶ κάτω*, simul sanguis, & quidem vere floridior rejiciatur. vid. Forest. L. XVI. Observ. 24.

3 Minoris periculi est in sexu fœmineo, quam virili, item qui sponte cooritur, quam qui a causis violentis inducitur; denique qui periodicus existit, quam qui incertis intervallis recurrit. Forest. L. XVI. Observ. 25.

4 Facile tamen in consuetudinem degenerat, & Cachexiam tandem inducit.

5 Idque tanto certius, quo violentior & copiosior contingit, aut quando per Adstringentia perperam tractatur. Horum enim abusum Cachexia, Oedemata, Hydrops, Hectica, Colica convulsiva, & alia Hypochondriaco-Spastica Hysterica pathemata satis effera presso pede sequuntur.

6 Vomitus materiæ nigricantis instar Rob Sambuci, (quando nihil aliud quam sanguis congrumatus) in Acutis lethale signum; in Chronicis vero post Quartanas, aut Hypochondriacas passiones, diutius toleratas, melioris spei sunt.

7 In quocunque sanguinis vomitu, sæpius recurrente, Hæmorrhoides supervenientes salutem afferunt morbi certam. Ettmull. T. II. p. 96.

VI. *Remedia.* (*α*) *in Paroxysmo.*

1 Temperantia: Pulv. Antispasm. ex Nitro, Tart. Vitriol. & Cinnab. factitia paratus, item Pulv. rubeus Salinus Stahlii, aut etiam Nitrum per se datum; Salia reliqua digestiva neutra.

2 Lenia adstringentia: Corallia, Species de Hyac. Margarit. præp. Tinct. Mart. Aperitiv. Tinct. Terr. Catech. Quibus jungi potest M. P. de Cynogl. & Pulv. Chacarill. Crocus ♁iatus Stahlii, Lap. Manati & Dens Hippopot. in forma pulveris.

3 Revellentia: Venæsectio in pede, frictiones pedum, ligaturæ extremorum, cucurbitularum applicationes cum multa flamma ad suras, applicatio Hirudinum, pedum immissio in aquam calidam, injectio clysterum lenientium, Pil. contr. Obstruct. Hallens. aut similium lenium laxantium usus pro reseranda alvo.

4 Discutientia: Infusum & Essentia Millefolii vid. Stahlii Differt. de Motu Tonico Vitali p. 11. item ejusd. Pathol. pag. 740. & 1023. aut Essent. hæc cum Essent. aliqua carminativa temperata, e radicibus Helenii, Cariophyllat. Pimpinell. alb. Gentian. rubr. &c. vel cum Essent. Alexipharm. remixta. Salia item volatilia Urinosa cum modo dictis Essentiis aut Tinct. Tart. vel ♁ii, aut per se exilibus dosibus, sæpius data.

(*β*) *Extra Paroxysmum.*

1 Sanguinem grumosum ex Ventriculo evacuantia, Rhabarbarum cum absorbentibus mixtum: Vina laxantia ex Rhabarb. Rab. Helen. Gentian. rubr. Rubia Tinctor. Absinth. Cent. min. Millefol. Card. Ben. Flor. bellid. &c. parata.

2 Discutientia superius allegata.

3 Plethoram imminuentia & a Ventriculo sanguinem revellentia, uti Venæsectio in pede, tempore verno & autumnali celebrata, Scarificationes, Pediluvia.

4 Provocatio fluxuum suppressorum, Hæmorrhoidum scil. & Mensium, per remedia consueta, de quibus suo loco.

Formulæ Remediorum.

1 Pulv. Antispasmod.

℞. *Nitr. depur.*
Tart. Vitriolat. an. ʒj.
Cinnab. ♁ ij *gr.* xviij.
M. div. in 6. part. æqual. singulis duabus horis 1. *dosin sumendo.*

2 Alius.

℞. *Arcan. duplic.*
Lap ♋.
Nitr. depur. an. ℈j.
Cinnab. ♁ ij. *gr.* xv.
M. div. in 3. part. æq.

3 Pulv. Temp. adstringens.

℞. *Corall. rubr. præp.*
Nitr. depur. an. ʒſs.
Dent. Hippopot. ℈j.
MP. de Cynogl. gr. iiij.
M. pro 4. dosib. singulis tribus vel quatuor horis dosin. 1. *exhibendo.*

4 Alius.

℞. *Corall. rubr. præp.*
Chacarill. an. ʒſs.
Nitr. depur.
Croc. ♂*is* ♁*iat. an.* ℈j.
Cinnab. ♁ ij. ℈ſs.
M. dentur singulis duab. horis gr. xv. *vel* 2. *cusp. cultri.*

5 Alius.

℞. *Corall. rubr præp.*
Arcan. dupl.
Conch. præparat. aa. ʒſs.
Spec. de Hyac. ℈j.
MP. de Cynogl. gr. iiij.
M. D. ut antea.

6 Alius.

℞. *Matr. perlar. præparat.*
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur.
Pulv. Chacarill. aa. ℈j.
Lap. Manat.
Spec. de Hyac. aa. ℈ſs.
MP. de Cynogl. gr. iiij.
M. D. ut supra.

Fœminæ cuidam irritis omnibus aliis profuit sequens decoctum.

7 Decoct. subadstringens.

℞. *Rad. Symphyt.*
Torment. aa. ʒvj.
Herb. Hed. Terr.
Virg. ☉*r.*
Millefol. aa. M. j.
Flor. balaust.
rosar. rubr. aa. p. ij.
Coque in Aq. ℔. iij. *ad remanent.* ℔. ij. *Colat. adde Syr. e ros. sicc.*
papav. rhæad. aa. ℥ij.
M. de quo sumebat singulis horis aliquot uncias calide.

8 Essentia tonico-resolvens & discutiens.

℞. *Ess. Alexiph.*
Millefol. aa. ʒj.
M. dosis gutt. 35. *ad* 30. *ter de die.*

9 Alia.

℞. *Ess. Millef.*
Pimp. alb. aa. ʒj.
Spir. Sal. Ammon. ʒſs.
M. dosis ut antea.

10 Alia.

10 Alia.

℞. Ess. Millefol. | M. dosis ut supra.
Adianth. alb. an. ℨj.

11 Alia.

℞. Tint. ♁ij. acris. | Spir. C. C. ℨß.
Ess. Alexiph. | M. dosis eadem.
pimp. alb. an. ℨj.

12 Pulvis resolvens & evacuans.

℞. Lap. Canc. præp. ℨij. | M. div. in 3. part. æq.
Rhabarb. elect. ℨj.

13 Alius.

℞. Rhabarb. elect. ℨj. | Nitr. depur.
♁. Diaph. | Solut. lap. ♋. an. ℨß.
Corall. rub. præparat. | M. dosis est ℨß.
Mum.

14 Infusum laxans.

℞. Rad. Gentian. | Flor. Bellid. an. mß.
Helen. | Cort. Aurant.
Rub. Tinct. an. ℥ij. | Tart. Solub. an. ℥ij.
Rhab. elect. ℥ij. ad ℥ß. | Incis. d. ad Ch infund. in Vini
Summit. Cent. Min. | & Aquæ an. ℔.j. vel ℔. iß.
Comar. Millef.

VII. *Methodus medendi.*

1 *In Paroxysmo.* Temperantibus, moderate sistentibus junctis, utendum.

2 Egregie hic se gerunt Spiritus urinosi exilissimis dosibus (ad gutt. 3. 4.) Essent. Carminat. ex rad. Helen Pimp. alb. Gentian. rubr. remixti. Ess. Millefol. & quæ huic quoad specificam virtutem par est, Ess Adianthi albi.

3 Interponantur hæ Essentiæ temperantibus & sistentibus.

4 Neque plane contemnendæ sunt: Tinct. Corall. rubr. cum cera aut Spir. panis, vel succo citri, paratæ: aut mitiora Adstringentia cum anodynis sociata.

5 Externa Ventriculi regioni applicata insignem usum hic non præstant, nisi quatenus conatum vomitorium in genere sedare dicuntur. Parum etiam prosunt Frictiones, Ligaturæ & Fotus partium externarum.

6 Alvum adstrictam esse non decet, unde conveniunt Clysteres lenientes & salino stimulo imbuti.

7 Cessante Vomitu, si quid sanguinis congrumati in ventriculo restitare suspicio fit, lene laxans Rhabarbarinum subjungere non inconsultum erit.

8 Ventriculus roboretur per Tinct. Vitriol. Martis Ludov. rite par aut Tinct. Martis cydoniat. vel pomat. per succum Cydoniorum aliaque acidula.

9 Ad præoccupandum recursum paroxysmi Venæsectio in pede & Essent. Millefol. usus versus instantem fluxus Menstrui periodum, aut ubi Hæmorrhoidum suppressio subest, Hirudinum applicatio suadenda est.

10 Tempore intercalari medicamenta fluxum Menstruum & Hæmorrhoidalem placide promoventia ex usu sunt.

11 Quibus etiam in aliis casibus associari possunt crasin sanguinis & lymphæ corrigentia, inter quæ præ ceteris eminet Tinct. ♁ij acris, juxta methodum D. Stahlii parata & cum ejusdem Ess. Alexipharmaca remixta, non neglectis remediis laxantibus, Pilulis v. g Stahlianis aut vere Polychrestis.

VIII *Cautelæ Practicæ.*

1 In Paroxysmo abstinendum ab Adstringentibus fortioribus, nisi summa necessitas eorum usum suadeat, ne graviora mala sequantur.

2 Ad alvum aperiendam, non exhibeantur purgantia interna, minime omnium vero Aloetica, quæ etiam in omnibus sanguinis eruptionibus suspecta sunt.

3 Ab Adstringentibus tanto magis cavendum quando Vomitus cruentus, ut fere fit, consueta fluxus Menstrui periodo contingit, aut a suppressione Hæmorrhoidum dependet; imo ne specifica superius laudata Millefolium scil. & Adianthum album, tunc locum habent: Subjecta enim remediis talibus tractata facile in Hydropem vel Hecticam incidunt, si vel humidiora vel sicciora fuerint.

4 Cum Vomitus hoc loco minoris considerationis sit, imo quamdiu notabilem quantitatem, aut grumos sanguinis adhuc excerni videmus, non temere sistendus sit, abstinendum est a Topicis externis, quoniam Vomicum sistendo, grumorum excretionem impediunt, & sanguinis putredinem, ac graves cardialgias aliaque mala excitant.

5 In Paroxysmo quieta continentia maxime prodest.

6 Extra Paroxysmum vitetur motus fortior Plethoram commovens, ut & omnia remedia alia drastica & imprimis Vomitoria.

7 Diæta sit tenuis & omnis ciborum infarctus summo studio vitetur.

8 In provocatione Mensium & Hæmorrhoidum suppressorum fugiantur omnia fortiora pellentia, ne Vomitus cruentus revocetur.

Caput Sextum.

De Fluxu Hæmorrhoidali in genere, & in specie de Nimio.

I. *Definitio.* HÆmorrhoides sunt excretiones sanguinis per intestinum rectum & specialiter per ejus venas Hæmorrhoidales, tam internas quam externas a Natura institutæ per motum Tonicum, ut viscera infimi ventris a sanguine superfluo liberentur, & multi morbi exinde oriundi præcaveantur.

II. *Differentia.*

1 Hæmorrhoidum aliæ sunt *externæ*, a ramo Iliaco originem trahentes & sanguinem prope Sphincterem ani cum scybalis durioribus effundentes: aliæ sunt *internæ*, e ramo Splenico ortæ, cruorem paulo profundius in intestinum rectum vehentes & fecibus jungentes.

2 Aliæ sunt legitime succedentes, corporis constitutioni respondentes & sine insignibus molestiis fluentes. Aliæ contrario modo se habent, & vel excedunt, uti nimiæ, vel deficiunt, uti suppressæ, vel magnos dolores excitant, uti cœcæ.

3 Aliæ sunt *periodicæ*, statas scil. periodos & anni tempora observantes: aliæ vero *vagæ* sunt, quæ nullam servant periodum, sive sine ullo ordine, modo rarius, modo frequentius homines affligunt.

4 In aliis sanguis excernitur floridus, quando scilicet Hæmorrhoides, sine ullo impedimento frequentius fluunt: in aliis vero nigricans, sive obscure nigricans & crassus, ubi contrario modo se habent Hæmorrhoides.

5 In quibusdam excernitur sincerus sanguis, in aliis vero mucus sanguine tinctus.

III. *Signa.*

1 *Imminentium.*

a In ætate virili post varios spasticos in hypochondriis sensus, aliaque Symptomata hypochondriaca, dolor tensivus & spasticus circa os sacrum & lumbos.

b Tenesmus & sensus rei cujusdam duræ in ano hærentis, aut quasi pali infixi ossi sacro cum ardore.

2 *Fluentium.*

a Internarum: ubi post varia prægressa symptomata sanguis sincerus cum Scybalis alvi durioribus, aut potius post illa, durantibus adhuc vacuis illis egerendi conatibus, sine ullo sensu molesto excernitur. Si vero aliquis mediocris sensus concurrit, est Tenesmodes, ulteriorem quasi adhuc excretionem efflagitans, vid. Stahlii Patholog. p. 162.

b Externarum: Vesiculæ molles sanguinem nigro purpureum contentum scalpendo, vel majori nisu disruptæ, fundentes; quæ postmodum in papulas abeuntes, sanguinem sub fortiori pressione & nisu plorant.

3 Cœcarum & suppressarum vide infra.

4 Ni-

4 Nimiarum.

a Quando Hæmorrhoidum fluxus justo frequentius v. g. singulis octiduis recurrit.

b Quando solito diutius, ad duas, tres sptimanas, imo fere continue durat.

c Quando denique nimis largam quantitatem sanguinis eliminat, ita, ut tantum fere singulis dejectionibus egeratur, quantum alias larga Venæsectione educi solet, adeo, ut vires inde notabiliter alterentur, gravitas in coxis, crurum imbecillitas, imo Cachexiæ haud obscura vestigia appareant.

IV. *Subjectum.*

1 Quamvis fluxus Hæmorrhoidalis omnibus fere sine discrimine temperamentis evenire soleat, præ ceteris tamen dispositi sunt ad eundem, Sanguineo-Cholerici aut Sanguineo-Melancholici, Plethorici.

2 Fluxus Hæmorrhoidalis respectu ætatis ordinarie evenire solet ætati virili & senili.

3 Qui vero ante ordinarium tempus eum experiuntur, in iis vel hæreditaria dispositio vel contagium latet.

4 Junioribus fluxus Hæmorrhoidalis proprie sic dictus raro contingit, nisi ab hereditaria dispositione; evenit vero iisdem aliquando copiosa dejectio sanguinis per inferiora, post prægressam in juniore ætate frequentiorem Hæmorrhagiam Narium, & hanc in adultiore insecuta diuturna pathemata hypochondriaca, quæ genere quidem cum fluxu hæmorrhoidali convenit, modo excretionis tamen ab eodem differt, dum non post fæces alvinas, aut cum iisdem exprimitur, neque ex infimis intestini recti vasis, sed procul dubio ex superioribus intestinis exit, atque uno impetu effunditur.

5 Respectu sexus, frequentior est in sexu virili quam fœmineo, nisi forte gestatio fœtus, partus laboriosior, Mensium cessatio præmatura, dispositionem quandam propiorem inducant.

6 Hemorrhoidum fluxum facilius experiuntur, qui in pueritia & adolescentia Narium Hæmorrhagias, postea vero congestiones in pectore & circa illud, ac pathemata Hypochondriaca passi sunt.

7 Qui Venæsectiones & Scarificationes consuetas neglexerunt, iræ graviori indulgent, & corpus diuturno frigori inpr. vero pedes exponunt.

8 Ad Hæmorrhoidum fluxum homines porro disponunt equitatio paulo fortior, præsertim in Sole: nisus violentior expressorius fæcum induratarum ob alvi siccitatem familiarem: item abusus, Allii, Aloeticorum & crocatorum, nominatim vero Elix. Prop. Parac. sine acido & Pilul. Francof. Diæta item acrior aromatica, potus vinorum Austriacorum & Hungaricorum, iracundia frequentior, Venus præmatura aut immodica &c.

V. *Prognosis.*

1 Fluxus Hæmorrhoidalis cum multis affectibus connexionem habet, eosque legitime succedens vel præcavet, vel, iis superveniens, solvit, vel ad eosdem disponit, aut actu producit. vid. Raymundi Fortis Consilia, ubi in Indice primo, secundo & tertio Catalogus morborum cum Hæmorrhagiis connexionem habentium reperitur.

2 Fluxus Hæmorrhoidalis raro tanta copia, aut violentia erumpit, ut præsens ob jacturam sanguinis effusi vitæ periculum metuendum sit.

3 Longe major enim, imo vix credibilis sanguinis copia spontaneis hujusmodi egestionibus, absque adeo notabili noxa, aut certe sine lethali eventu, excernitur, quam artificialibus emissionibus educenda foret. Conf. Stahl. Pathol. p. 754. seqq. ubi 4. exempla memoratu dignissima adducuntur.

4 Hic ipse fluxus tamen, si nimis diu continuet, nimis frequenter recurrat, virium prostrationem, quin Cachexiam tandem inducit.

5 Majus tamen periculum a repentina Hæmorrhoidum, præsertim vero assuetarum, aut post pertinacia molimina tandem erumpentium, cohibitione, quam a fluxu earundem, licet immoderato & satis copioso, impendet.

VI. *Remedia.*

1 Antispasmodica & temperantia Salina, præcedente capite laudata orgasmum sanguinis sistentia, & in casu necessitatis cum moderate sistentibus & Anodynis mixta, Spec. scil. de Hyacith, Cinnab. ♁ij, & MP. de Cynogl. præ ceteris vero Pil. Stahlianæ aut Polychrestæ veræ Beccher &c.

2 Nervino-discutientia: Mixtura ex Tinct. ♁ii acri & Spir. C. C. Essent. Millefol. & Adianth. albi.

3 Venæsectio Revulsoria in brachio, immissio manuum in aquam calidam.

4 Lenia Diaphoretica fixa, æqualem sanguinis circulum producentia.

5 Lenia laxantia usum habent non contemnendum, imprimis Rhabarbarina, quæ biliosam acrimoniam abstergunt, adeoque tenesmodem conatum mitigant, dumque egestionem alvinam facilitant, nisum illum expressorium fortiorem præoccupant. Nec minus etiam prosunt Pil. contr. Obstruct. Hall. num. 3. aut. 4. ut & Clysteres.

6 Specifica in sistendo fluxu Hæmorrhoidali efficacia pollent Millefolium, Adianthum album & Ess. exinde paratæ, Dens Hippopot. Lap. Manati, Priapus Ceti, Mus-marinus &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Pulv. Antispasm. Hall.* ʒij. *div. in 6. part. æq.*	*binis vel ternis horis dosis j.*

2 Alius temperans & subadstringens.

℞. *Pulv. Antispasm.*	*M. div. in 4. part. æq. D.*
Corall. rub. præp. ā. ℈ij.	*ut supra.*
Spec. de Hyac. gr. viij.	

3 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Pulv. Antispasm.* ℈ij.	*M div in 4. part. æq.*
Matr. perlar.	*Conf. Formulæ præced. capitibus allegatæ.*
♁. *diaph. ana.* ℈j.	
Cinnab. ♁*ij. gr. xij.*	

4 Potio laxans.

℞. *Fol. Senn. Or.* ʒiij.	*destill.* ℥viij.
Rhab. elect. ʒij.	*Stent. infus. per noctem. dos.*
Sal. Absinth. ℥j.	*2. vel 3. Cochlearia hor. matutinis quotidie sumenda.*
Aq. Millefol. vel alius	

5 Alia Potio laxans

℞. *Rhab. elect.* ʒß.	*Card. Ben. ana* ʒj
Fol. Senn.	*Aq. dstill.* ℥viij.
Sal. Absint.	*M. pro j. dosi.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Exhibeantur pulveres temperantes, & hisce subjungantur aut interponantur Nervino-Discutientia, imprimis Mixtura Tonica sæpius laudata, aut Essent. Millef. &c. Aut loco horum sumantur vesperi per aliquot dies Pilul. Stahlian. num. 15. vel 20. & simul usurpentur Pulv. Antispasmodici aut Pulv. Rubeus Salinus Stahlij aut Tinct. Salina. D. Richteri ter de die.

2 Jungatur hisce Venæsectio in brachio & immissio manuum in aquam calidam.

3 Exhibeantur remedia fixa diaphoretica, æqualem sanguinis distributionem promoventia.

4 Sequantur lenia laxantia (vitentur autem purgantia resinosa & Aloetica) clysteres lenientes & abstergentes, & hisce omnibus non proficientibus, progressus fiat ad Specifica.

5 Quæ si præter intentionem sequatur plenaria suppressio, tum ventilationibus sanguinis vicariis per Venæsectiones in pede, circa Æquinoctia instituendas, aut si pathemata graviora increbescant, per Hirudinum applicationem succurrendum. Plura vide cap. sequente.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Hæmorrhoidum fluxus, si quis alius, circumspectissime tractandus, neque temere sistendus, aut supprimendus est; certe minime omnium fluxum hunc supprimere licet, præsertim

a Ubi fluxus hic post longa & vehementia molimina, sive pathemata Hypochondriaca, Colica, Nephritica, Ischiadica, sese exeruit.

b Ubi jam diutius assuefactus est.
c Ubi statis fere periodis rediit.
d In habitu corporis spongiosiori &
e Ætate jam consistente, vel seniore.
2 Fœminæ quidem exhibitionem illam facilius ferunt.
a Si in ea sint ætate, qua ipsis Menses adhuc succedunt.
b Si cohibitio illa per externa potius, aut interna illa remedia prorsus extra Mensium tempus exhibita, peracta fuerit.
c Si excretio Hæmorrhoidalis ipsis non a directo molimine, sed ab extrinseco, ut sæpius fieri solet, gravamine, nempe ab Uteri impraegnati incubitu, aut alvi valde siccæ laborioso conatu expressio orta sit.
d Annosioribus tamen, quibus jam Menses cessarunt, aut quæ in illis confiniis constitutæ sunt, non secure cohibentur Hæmorrhoides.
3 Neque etiam traditionibus illis multum fidendum, quasi moderari saltem, non vero penitus supprimere fluxum Hæmorrhoidalem liceat. Longe enim facilius plenaria & pertinax suppressio, quam moderamen ejusdem obtinetur.
4 Specifica, quia sæpius præsentius fluxum Hæmorrhoidalem cohibent, quam sæpe expedit, non nisi cum summa cautela exhibeantur.
5 Par ratio est adstringentium, quamvis enim satis potenter alioquin operentur, v. g. Crocus Mart. Adstring. ad ℥j. datus, raro tamen hic aliquid efficiunt, aut si vel maxime cohibitionem præstent, gravissima Hypochondriaco-Spastica, Asthmatodea, Cardialgica, Colica, imo Ascitica, aut Hectica Pathemata presso pede sequuntur.
6 Hæmorrhoidum suppressionem per infausta talia artificia inductam, si Oedemata excipiant, cum abdominis intensa inflatione, fonticum certe est malum, cui neque qualitercunque revocatus fluxus (quod ipsum tamen satis difficulter, & vix cum sufficiente successu obtinetur) effatu dignum solamen affert, nisi in vegetioribus subjectis, & habitus minus diffuse spongiosi.

Caput Septimum.

De Fluxu Hæmorrhoidali deficiente.

I. *Definitio*: Defectus Hæmorrhoidum est vel cessatio fluxus consueti, vel earundem emansio, cum vel fine moliminibus ad fluxum earum tendentibus, a causis vel internis (sanguinis spissitudine, defectu vel insufficientia motuum) vel externis (perverso scil. vitæ regimine aut mala medicatione) ortum trahens.

II. *Differentia*.
Defectus fluxus Hæmorrhoidalis dupliciter considerandus est. Quatenus
1 α emanet, h. e. non succedit, ubi secundum plerasque circumstantias probabiliter expectari debebat.
β Vel jam assuetus iterum cessat, h. e. sponte subsistens, aut arte cohibitus, solitis periodis non redit.
2 Quatenus fluxus suppressus.
α Vel adhuc eruptionem molitur, atque hinc circa locum excretorium varia hujus moliminis indicia præbet.
β Vel nulla novæ eruptionis signa edit, verum pristina potius fluxum antegressa, per fluxum vero subsequentem sublata, pathemata, aut alia nova incommoda in partibus remotioribus inducit.

III. *Signa*.
1 Suppressi & deficientis per se patent, defectus scil. consuetæ excretionis, aut molimina imperfecta, quæ nulla excretio sequitur.
2 Imminentis.
a Fluxum Hæmorrhoidalem probabiliter expectare licet, quando in ætate virili, post prægressa varia pathemata Splenetico-hypochondriaca, varii spastici circa regionem ossis sacri & lumbos, dolores, imprimis cum tenesmode conatu egerendi sese exerunt, intercurrente sensu rei alicujus puræ, v. g. nuclei intus in intestino recto hærentis, imo cum actualibus ani protuberantiis dolorificis, quas Hæmorrhoides cœcas vocant, aut cum excretione muci viscidi instar gummi Tragac. soluti.
b Motus Hæmorrhoidalis, eruptionem denuo molientis, proxima signa sunt dolores tensivi per longitudinem ossis Sacri, & juxta ejus latera in Coxis, item morsus intus in intestino recto prope exitum, sæpe admodum sensibiles: nec non alia symptomata consueta v. g. tussis, fluxum ani antecedere vel comitari solita, circa statas periodos, vel majores anni mutationes, hoc est Verno, vel Autumnali tempore, revertentia.

IV. *Subjectum*.
1 In genere omnes qui alias ad fluxum Hæmorrhoidum dispositi sunt.
2 In specie respectu temperamenti Phlegmatici, Sanguineo-Phlegmatici, Melancholici &c.
3 Senes debiles, torpidi.
4 Plethorici, quorum sanguis simul est spissus.
5 Terrore graviori fluentibus Hæmorrhoidibus perculsi.
6 Qui partes inferiores & inprimis abdomen frigori exposuerunt, ac potum frigidum, & cibos flatulentos assumserunt.
7 Quibus per Specifica & Adstringentia nimius fluxus suppressus fuit.
8 Quibus febres intermittentes per Chinam Chinæ aliaque Adstringentia male curatæ fuerunt.

V. *Prognosis*.
1 Fluxus Hæmorrhoidalis rite succedens, uti a gravibus variis malis, v. g. Melancholia, Nephritide, Mictu cruento, Podagra &c. præservat, imo liberat, testes *Hippocrat. L. VI. Aphor. 11.* ita ejusdem suppressio pristina hæc mala utplurimum revocat. vid. Prognost. 1. Tab. præced.
2 Sponte tamen subsistens non ita præsentissimas & gravissimas noxas infert, majorem etiam renovationis spem relinquit, quam arte oppressus.
3 Infausta enim per artem imperitam cohibitio non solummodo dicta incommoda certo certius revocat; sed & nova, imo pejora, v. g. Asthma convulsivum, Catharrhum suffocativum, Vertiginem, quin Apoplexiam, Hecticam, Hydropem, monente jam Hippocrate L. VI. Aphor. 12. inducit.
4 Tolerabilius omnino est, fluxum Hemorrhoidalem secundum presentes circumstantias non injuria expectandum, emanere, quam eundem, post factam eruptionem, vel crebriorem, præsertim statis periodis, recursum subsistere, vel incongruis medicamentis supprimi: quorum utrumque etiam in ætate senili nunquam periculo vacat.

VI. *Remedia*.
1 Massam humorum attenuant, atque obstructiones in genere referant Diluentia, Aperitiva amara, Hepatica, & Splenetica dicta v. g. Rad. Helen. Imperator. Pimpin. alb. Caryophyllat. Zedoar. Galang. Gentian. rubr. Ari, Vincetox. Cichos Apii &c. Rass. lign. Sassafr. Lign. Sanct. &c. Herb. Card. Ben. Cent. min. Absinth. Pont. Fumar. Scolopendr. Scord. Marrub. Melifs. Cappil. ♀is. Herb. & flor. Bellid. prat. Nasturt. Cochlear. &c. Cort. Citr. Aurant. Winteran. Flor. Stœchad. Arab. Lavend. Anth. &c. Sem. 4. Carmin. Salia neutra, Gummata, v. g. Galban. Ammoniac. &c. & pleraque, quæ alias in Obstructionibus Mensium commendari solent.
2 Motum sanguinis ad inferiora blande invitant, laxantia, præsertim cum modo dictis aperientibus sociata, v. g. Pil. Beccher. ver. vel Tartar. Bootii de Ammoniaco Quercet. aut aliæ ex Gummat. & Extractis amaris ex tempore paratæ: Folia Sennæ, Rhabarb. in infusis cum prioribus radicibus, herbis, floribus &c.

3 Eru-

3 Eruptionem fortius incitant ſtimulantia tuta interna, v. g. Aloetica, Pil. Francof. Elix. Prop. Par. ſ. acid. Colocynthiaca, Helleborina, tum externa v. g. Suppoſitoria acria, frictiones cum foliis ficulneis, querci, vel panno aſperiore, Hirudines, Equitatio &c.

Formulæ Remediorum.

1 Infuſum laxans.

℞. *Rad. Gentian. rubr.*
Pimpinell. alb.
Caryophyll. ā. ʒiij.
Herb. Card. Ben.
Cent. min.
Meliſſ.
Flor. Bellid. ana. p. ij.
Cort. Aur.
Cinnam. acut. ana. ʒij.
Fol. Senn. Alex. S. S. ℥j.
Rhab. elect. ʒiij.
Tart. Solub. ʒiſs.
Inciſ. d. ad Ch.

2 Aliud.

℞. *Rad. Ciebor.*
Apii.
Vincetox.
Imperat. ana. ʒij.
Herb. Marrub.
Scolopendr. an. mſs.
Fol. Sen. S. S. ʒvj.
Rhab. elect.
Agar. alb. ana: ʒij.
Cort. Citr. ʒiij.
winteran.
Cinnam. acut.
Sal. Tartar. ana. ʒiſs.
Inciſ. d. ad Ch.
Hiſce ſpeciebus affundatur Aq. ſervent. ℔. j. & poſtmodum ℔. iij. Vini albi, ac bibantnr quotidie mane ℥vj. ad ℥viij.

3 Pulvis incidens atque aperiens.

℞. *Pulv. Stom. Birckm. ℥ſs. div. in 6. part. æq.*
cujus doſis detur ante prandium & cœnam.

4 Alius.

℞. *Pulv. Stom. Birckm. ʒſs*
♁. ♂l. Cachect. ʒiſs.
Cort. winteran. ℈ij.
M. D. ante prandium & cœnam aliquot cuſpides cultri.

5 Alius.

℞. *Pulv. Pimpin. alb.*
Galang.
Zedoar. ana. ʒj.
Ari.
Cort. winter. una. ℈ij.
Tart. Vitriol.
Lap. ♋. ana. ʒij.
Ol. deſt. Aniſ. ℈ſs.
Sacch. ad pond. omn.
M. D. ſingulis quatuor horis 2. Cuſpid. cultri vel ʒſs.

6 Eſſentia incidens & deobſtruens.

℞. *Eſſ. Pimp. alb.*
Cort. Aurant.
Tinct. ♁ ij. acr. ana: ʒj.
M. D. ter de die 30. ad 40 gutt.

7 Alia.

℞. *Eſſ. Alexiph.*
Tinct. Tart. ana. ʒiſs.
Succin. ʒj.
Myrrh. ʒſs.
M. 30. ad 40. gutt. ter de die.

8 Pilulæ laxantes & aperientes.

℞. *Pil. Beccher. vel Stahlii ʒj.*

9 Aliæ.

℞. *Pil. Bont. vel Pil. de Ammon. ʒj.*
Mane aut veſperi num. 15. vel 20. ſumendæ.

10 Aliæ purgantes.

℞. *Pil. Polychr. Hall. ʒj.*
Extr. Hell. nigr. ℈j.
Colocynth. gr. iiij.
Elix. Prop. P. q. ſ.
M. ſ. Pil. ad gr. j. pro 4. vel 5. doſib.

11 Aliæ.

℞. *MP. de Ammon. Querc.*
Extr. Helleb. nigr.
Cent. min. ana. ʒſs.
Elix. P. P. q. ſ.
M. ſ. Pil. ad gr. j. 15. vel 20. pro doſi.

12 Suppoſitorium ſtimulans.

℞. *Pulv. jalapp. ℈j.*
Sal. Gemm. ℈ſs.
Mel deſpum. q. ſ.
M. P. ſuppoſitorium.

13 Clyſter ſtimulans.

℞. *Herb. Mercurial.*
Matric. ana. mj.
Rad. Helleb. nigr. ʒij.
Pulp. Colocynth. in petia lig. ʒj.
Coque in ſ. q. Aq. Colat. ℥x.
Adde
Elect. Cathol. ʒvj.
Mel. Mercurial. ℥j.
Sal Gemmæ ʒiſs.
Vit. Ov. num. j.
M. fiat Clyſter.

VII. *Methodus medendi.*

1 Vicariæ ſanguinis ventilationes vix unquam quidem fluxum hæmorrhoidalem ſuppreſſum ſufficienter compenſant; conducit tamen plurimum generalem talem ventilatoriam evacuationem medicamentis præmiſiſſe.

2 Poſtmodum omni ſtudio ſanguinis diluitioni, attenuationi, atque obſtructionem reſerationi opera detur per antea præſcripta remedia reſolventia, præparantia & evacuantia.

3 Tandem, ſi aliqua, aut ſolita circa locum excretionis molimina compareant, modeſte ſtimulantia ſubjungantur, v. g. doſis auctior Pil. Beccher. ver. Clyſteres & Suppoſitoria ſtimulantia, quin & hirudinum applicatio tentetur, & frictiones inſtituantur.

4 Suppoſitoriis, ſi non ſatisfaciunt intentioni, addatur pulv. Euphorb. *Blazer.*

5 Incommoda in partibus remotis ſeſe exerentia, vel motum hæmorrhoidalem eminus ſaltem reſpicientia, temperantibus Nitroſis, blandioribus laxantibus, Venæſectione præſervatoria in pede, circa Æquinoctia repetenda, imo, ſi importunius urgeant, hirudinum applicatione præcaveantur & leniantur.

6 Irritis omnibus aliis, Pulveres Solares Richt. & Eſſ. Dulc. Hall. tam ordinaria, quam concentrata non ſolum Hæmorrhoides ſuppreſſas, ſed & alios ſanguinis fluxus in ordinem redegerunt, exhibendo quotidie mane & a meridie pulverem ☉rem, intermedio vero tempore & imprimis veſperi datis quatuor doſibus Eſſ. Dulc. ad gutt. 15. vel 20.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Interne omnia Salia Volatilia & gravius commoventia cane & angue pejus fugiantur, quoniam ſanguinem magis ab Hæmorrhoidibus revellunt, & graviora mala, decubitum ad alias partes, dolores, inflammationes &c. aut majorem infarctum in ipſis vaſis hæmorrhoidalibus producunt.

2 Opiata vero & marina illa Antiſpaſmodica & ſpecifica alias credita, v. g. Lapis Manati, Dens Hippopotami, Unic. veri, Priapus Ceti &c. exulent. Certe enim hæc ultimo loco allegata virtute pollent fluxum hæmorrhoidalem ſpecifice veluti cohibendi: utinam æque certa innoteſcerent Specifica eundem revocandi!

3 Si in ſuppreſſione Hæmorrhoidum decubitus ſanguinis fiunt ad alias partes, tam propiores, quam remotiores cum variis doloribus in illis partibus ſpaſmodicis, exulent Opiata, quippe quæ excretionem, præter alia incommoda adhuc magis retardant.

4 Motus moderatus corporis uti ad fluxilitatem ſanguinis promovendam, & revocationem Hæmorrhoidum multum confert, ita nimius humores nimium commovendo majoribus turbis anſam præbet.

CAPUT OCTAVUM.

De Fluxu Menſium Nimio.

I. *Definitio.* Fluxus Menſium nimius eſt ſanguinis ſingulis menſibus excerni ſoliti, vel nimia, juſto tamen tempus accidens, vel inordinata & præter conſuetum Naturæ ordinem contingens excretio, comitata cum inſignibus moleſtiis & præſertim magno languore, partim a cauſis internis, partim vero ab externis commoventibus, originem trahens.

I. *Differentia:* Fluxus Menſium nimius differt.

1 Reſpectu impetus, quando inſignis ſanguinis copia cum impetu ſimul & ſemel cum magnis quoque grumis excernitur.

2 Reſpectu durationis, quando ſanguinis effluxus ad longum tempus extenditur.

3 Reſpectu termini ordinarii, quando bis aut ter ſingulis menſibus ſanguis erumpit.

4 Reſpectu ætatis, quando in fœminis ultimo termino proximis, non ſolum irregularis, ſed & nimius Menſium fluxus obſervatur; quod quidem etiam interdum in junioribus contingit ab externis cauſis violentis, quæ ſi non adſunt, ſuſpicio ut plurium re-

 me-

mediorum Menses & fœtum pellentium sumptorum, adest.

III. *Signa*.

1 Fluxus Menstruus ille reputari debet nimius, qui vel nimis confertim & copiose contingit, atque etiam cum frustorum coagulatorum excussione conjunctus est, vel nimis cito & utplurimum inordinate, revertitur, vel justo diutius durat.

2 Præcipuum autem Criterium, quo fluxus Mensium nimius a fluxu saltim largiori & abundantiori distingui potest, est tolerantia, vel δυσφορία patientum, nimirum, ubi ante fluxum talem largiorem gravativus quidem languor adest, quem communiter pro debilitate interpretatur, qui tamen non solum non augescit, fluxu largiori insequente, sed potius mitescit, ibi nondum excessus Mensium agnosci potest.

3 Ubicunque vero hujusmodi valde largum fluxum & diuturnum aut sæpius recrudescentem non solum comitatur, sed etiam insuper sequitur & superstes manet vera aliqua debilitas, sive lassitudo & artuum gravitas imprimis cum malo colore patientis magis magisque increbescente, ac tensionibus & pressionibus in abdomine antecedentibus aut fluxum concomitantibus, ibi utique fluxus nimius incusandus est.

IV. *Subjectum*.

1 Mensium fluxus nimius imprimis confertim, & cum impetu factus, raro obtingit junioribus, & annosioribus potius, sive circa confinia plenariæ cessationis Mensium constitutis, vel post abortum, vel molæ exclusionem, vitium aliquot uteri foventibus.

2 Junioribus quidem Plethoricis, Cholerico-Melancholicis iracundiæ, aut speculationibus Venereis indulgentibus, fluxus Mensium largior, imo immoderatior & frequentior evenire potest; sed si cum impetu & violentia insigni erupisse dicitur, talis Hæmorrhagia utplurium abortiva est.

3 In quibus hæreditaria adest dispositio.

4 Quæ Plethoram, saltationibus aut aliis gravioribus corporis motibus, commoverunt.

5 Quæ ad talem fluxum jam assuetæ sunt; in hisce enim ob leviores causas nimia statim sequitur excretio.

6 Quæ sæpius abortum passæ sunt, aut etiam quibus aliquid secundinarum remansit.

7 Quæ pellentibus remediis sæpius usæ sunt, quales sunt, quæ coitum exercentes virgines videri volunt, sive quæ magis coire, quam parere amant.

8 Quibus vasa uteri erosa sunt.

9 Quæ Venæsectiones & Scarificationes neglexerunt.

10 Diæta calida & aromatica abutentes.

V. *Prognosis*.

1 Mensium excessus, præterquam plane summus, quod tamen in menstruo fluxu proprie sic dicto revera inauditum quiddam est, longe pauciores ulteriores noxas post se trahit, quam qualiscunque defectus.

2 Abit tamen facile in assuetudinem, & trahit post se varia incommoda, partim circa concipiendum & gestandum fœtum, partim circa partum & post eundem.

3 Quæ sæpius abortum passæ sunt, difficulter concipiunt, aut si conceperunt, facile abortum denuo patiuntur.

4 Quibus Menses ob vitium uteri in nimia quantitate fluxerunt, aut quæ ob idem vitium abortui obnoxiæ redditæ fuere, remoto illo vitio ad conceptionem, interdum denuo aptæ redduntur. vid. Sthalii Pathol. pag. 525. & seqq. ubi casus occurrit lectu dignissimus.

5 Diu durans immodicum uteri profluvium, disponit corpora ad Cachexiam, Febrem lentam, pedum Oedemata, Hydropem, Tabem, magnamque debilitatem affert toti corpori.

6 Imo mors interdum subitanea graviores uteri Hæmorrhagias cum convulsionibus sequitur.

7 Imprudentem fluxus nimii & simultaneam suppressionem excipiunt interdum Suffocationes Hysterico-Epilepticæ.

VI. *Remedia*.

1 Orgasmum sanguinis generalem temperant pulveres absorbentes, nitrosi, cinnabarini, Vennæsectio.

2 Motum sanguinis ad uterum ruentis divertunt ligaturæ, & juxta Hippocr. consilium, cucurbitulæ majoris applicatio sub mammis. vid. ejusd. Aphor. 50. L. V.

3 Fluxum specifica quadam energia moderantur Pilulæ Beccher. genuinæ, & securius, ac lenius, Pilul. Stahlianæ, & Balsam. Viscerales nobis familiares, & in casu graviori pulv. Niger Hallens. confortando & sistendo in omnibus Hæmorrhagiis uteri mira præstans: ut & Pulv. Solar. tonic. Richteti.

4 Fluxum positive cohibent cum anodynis sociata Adstringentia, v. g. Pulv. Heurnii, quem in Commentar. ad Hippocr. Aphor. sup. citato proponit. Item Vitellus ovi ex gallina mactata exsecti cum NuceMoschata a Lentilio commendatus in Miscell. Pract. p. 440. Denique Millefolium ejusque Essentia.

5 Tonum partium roborant Martialia, vulgo aperitiva dicta. Item Salia volatilia aut Spiritus Urinosi cum Tinct. Tartari.

Formulæ Remediorum.

1. Pulvis temperans.

℞. *Nitr. depur.*	*M. div. in 4. part. æq.*
Arcan. dupl.	*Singulis duabus vel tribus*
Conch. præparat. ana. ℥ß	*horis exhibendo 1. dosin.*
Cinnab. ♁ ij. ℈ß.	

2 Potio diapnoico-temp.

℞. *Aq. Meliss.*	*Matr. perl.*
Millefol.	*Tart. Vitriol. ana.* ℈j.
C. C. citr.	*Cinnab.* ♁ ij. ℈ß.
cord. frig. ana. ℥j.	*Sacch. perlat.* ʒij. *M.*
Nitr. regener.	*dentur sing. hor. 2. cochlearia.*
♁. *diaph.*	

3 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Nitr. depur.*	*Tart. Vitriol. ana.* ℈j.
Lap. ♋.	*Cinnab. nat. præp. g.* xij.
♁. *diap.*	*divis. in 4. dos.*

4 Pulvis moderate sistens.

℞. *Nitr. depur. vel Crystal.*	*Corall. rubr.*
Matr. perl. ana. ʒß.	*Cinnab. nat. ana. gr.* v.
Spec. de Hyacinth. ℈ß.	*M. div. in 4. part. æq.*

5 Alius.

℞. *Lap.* ♋. *præparat.*	*Cinnab.* ♁ ij. *ana.* ℈ß
Pulv. Chacarill.	*MP. de Cynogl. gr.* ij.
Nitr. depur. ana. ℈j.	*M. div. in 4. part. æqual.*
Spec. de Hyac.	

6 Pilulæ laxantes specificæ.

℞. *Pil. Stahlian.* ʒj. *vel*	*dentur mane & vesperi* 15.
℞. *Pil. Bals. Visceral.* ʒj.	*vel* 20. *pro dosi.*

7 Potio specifica.

℞. *Aq. Meliss.* ℥iiij.	*Syr. Cort. Aurant.* ℥ß
Pil. Bals. Visc. ℈j.	*M. D. sing. hor. cochlearia* 2.

8 Essentia subadstringens.

℞. *Ess. Millefol.*	*M. dentur singulis 6. horis*
Tinct. ♂*is Ludov. an.* ʒj	*gutt.* 25. *ad* 30.

9 Essentia tonico-nervina.

℞. *Tinct.* ♁ ij. *acr.* ʒij.	*M. ter de die gutt.* 30. *ad* 40.
Spir. C. C. ʒj.	

10 Alia subadstringens.

℞. *Tinct.* ♂*is Ludov.* ℥ß.	*dosis ut supra.*

11 Emulsio anodyno-temperans.

℞. *Sem. 4. frig. maj.*	*F. l. a. Emulsio cum qua*
Cannab.	*Emulsione detur pulv. tempe-*
Agn. cast. ana. ʒiß.	*rans & leniter adstringens sup.*
Hyosc. alb. ʒß.	*descript. aut pulv. Heurnii qui*
Aq. Millefol.	*hic est.*
Plantag. ana. ℥iii.	

12 Pulvis Heurnii.

℞. *Corall. rub. præparat.* ʒj.	*Sem. Papav. alb. an.* ʒß.
Lap. Hæmatit.	*Hyoscyam. alb.* ℈j. *M.*

VII.

VII. *Methodus medendi.*

1 Præsente Plethora, Venæsectio instituatur in brachio, emittendo saltem aliquot uncias & alvus aperiatur: in malo enim tam confertim, quam justo diutius & sæpius infestante, infusa cum epicrasi laxantia, etiam cum vino parata satis commodam operam præstant.

2 Postea dentur remedia orgasmum sanguinis tollentia & æqualem humorum motum producentia, inpr. Nitrosa & Absorbentia acido citri impraegnata: uti Conchæ citratæ, aut solutio Conchar. cum cremore Tartari.

3 Deinde progressus fiat ad specifica, imprimis ad Pilul. Beccher. Stahl. & Balsamico-Viscerales, quæ in fluxu Mensium nimio ad justum moderamen redigendo plus præstant, quam ullum medicamentum.

4 Hisce vero deficientibus, dentur remedia orgasmum temperantia & simul leniter adstringentia.

5 Aut in casu graviori, ubi impetus sanguinis nimius, magna quoque jam quantitas excreta est, & graviora pericula minatur, exhibeantur positive Adstringentia cum Anodynis v. gr. Crocus ♂ is: ♄ iatus Stahlii ad gr. 4. vel 5. cum MP. de Cynogl. gr. j. vel pulv. Heurnii, cui interponi vel jungi potest Emulsio temperans anodyna.

6 Sedato hoc modo fluxu dentur Tonica Uterum roborantia & sanguinem ad Uterum consuetis temporibus nimia copia ruentem, discutientia.

7 In qualicunque nimio fluxu, præservative plurimum prodest Venæsectio, intermedio tempore & juniore adhuc ætate in brachiis, aut sine ullo scrupulo in pedibus instituta.

8 Neque etiam pro diversione affluxus in tali casu contemnendæ sunt Ligaturæ.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio in brachio non fit larga, ne nimia ad partes superiores fiat revulsio, & plenaria fluxus sequatur suppressio.

2 Purgantia acria & aloetica magis exasperant malum.

3 Fluxus Menstruus pariter ac Hæmorrhoidalis nimius promptius plenariam suppressionem, quam aliqualem saltem moderationem admittit.

4 Abusus Opiatorum hic utique etiam vitandus, alias, præsertim cum adstringentibus data, modo plenariam suppressionem & Hecticam, aut ad minimum febrem lentam, modo Oedemata, quin Hydropicos tumores invitant. Ubi tamen observandum, quod plenaria fluxus menstrui cohibitio, præter intentionem facta, facilius convenientibus medicamentis corrigi queat, quam Hæmorrhoidum suppressio.

5 Cucurbitulæ majores sub mammis non applicentur nisi præmissa Venæsectione: satius tamen est ipsis substituere Ligaturas.

6 Diæta, tam fluente sanguine, quam intermedio tempore, probe observetur, ac omnes commotiones animi & corporis vitentur.

7 Pariter etiam omnis & inpr. pedum refrigeratio fugiatur.

Caput Nonum.

De Mensium Defectu.

I. *Definitio.* Defectus Mensium est sanguinis in sexu fœminino juxta Naturæ leges singulis mensibus, ex utero fluentis, vel præter consuetum ordinem, tempore quamvis ordinario in junioribus præsente, emansio, vel ejusdem ordinarie fluentis tam parcior fluxus, quam totalis obstructio sive suppressio, vel ante consuetum terminum in annosioribus cessatio, a variis causis ortum trahens.

II. *Differentia.*

Defectus fluxus Menstrui triplicem meretur considerationem, quando

1 Justo tardius erumpit, atque ultra tempus solitum, annum scil. 14. imo ad 20. usque aut per totum vitæ tempus emanet.

2 Maturius quam par erat, hoc est, ante annum 49. cessat.

3 Solito majora intervalla format, h. e. ultra tres septimanas subsistit, aut justo parcius, vel brevius fluit.

III. *Signa.*

1 Nulla conspicua sanguinis, præsentibus etiam ad excretionem tendentibus motibus, elapso decimo quarto anno aut legitimo alias tempore, evacuatio.

2 Sanguinis, ultra ordinarium terminum extensa, tardior excretio.

3 Mensium in fœminis largum alias fluxum expertis, & simul Plethoricis, nimis parcus fluxus.

4 Præmatura ante consuetum terminum cessans sanguinis excretio.

5 Plenariæ suppressioni juncta insignis debilitas totiusque corporis gravativa lassitudo, post motus etiam leniores magis increbescens.

6 Palpitatio cordis & respirandi difficultas, motum quemcunque, imprimis per acclivia, sive ascensorium, insequens.

7 Dolores tensivi & gravativi in lumbis, præcordiorum anxietas, motus turbulenti varii in Hypochondriis & abdomine.

8 Appetitus prostratus, vagus, aut major frigidorum & acidorum, quam calidorum appetentia.

9 Capitis dolores gravativi & tensorii in quibusdam, in aliis vero lancinantes spasticis aut rheumatici.

10 Crebriores motus tonici in corpore mutationes, sive caloris & frigoris alternationes.

11 Pulsus inordinatus, modo æqualis, modo inæqualis, celer, tardus &c.

12 Excretiones male procedentes, sudores vel nulli, vel multi; alvus modo præter naturam sicca, modo lubrica.

13 Urina in quibusdam pallida, turbida, crassa, in aliis flammea; verbo, insignis a naturali statu recessus, & color, consistentia &c. inconstans.

14 Somnus vel multus, sed insomniis terrificis sæpius interruptus, vel nullus.

15 Tristitia insignis, amor solitudinis, ad lacrymarum profusionem, ob leviorem etiam causam propensio.

16 Facies pallida, labia livida, habitus universi corporis respectu coloris & turgescentiæ diversus, pallidus scil. & in quibusdam turgidus, in aliis constrictus, cum majori vel minoris vasorum intumescentia.

17 Aspectus oculorum tristis, absentia fulgoris eorundem, circulus interdum lividus eo ambiens, intumescentia palpebrarum.

18 Dolores variis artuum rheumatici, hinc inde se exerentes.

19 Sanguinis consueto Mensium tempore, per loca insolita excretiones.

20 Inflationes pedum œdematosæ & abdominis tumor aliqualis.

21 Tabida vero in aliis corporis consumptio, cum variis Hecticis symptomatibus.

22 Fluor albus aut excretio muci, plus vel minus spissi, tempore mensium ordinario vel intermedio.

23 Scabies modo sicca, modo humida, utraque vero chronica, & curatu admodum difficilis.

24 Convulsiones circa Novilunium aut consuetum Mensium terminum affligentes.

25 Morbi varii, præsentibus talibus signis affligentes, admodum anomali & nullum ordinem aut typum servantes.

IV. *Subjectum.*

1 Mensium defectus, imminutio, & pedetentim invalescens suppressio familiarius evenit præsertim Plethoricis, spisso tamen sanguine affectis, & mucido lentore seri laborantibus, vitæ sedentariæ deditis, potui parciori assuetis, frigori frequentius

expoſitis, mœrori, terrori, anxio deſiderio, obnoxiis.

2 Repentinam autem oppreſſionem facile incurrunt, quæ proxime inſtante, aut jamjam emicante fluxu, largas e partibus ſuperioribus ſanguinis emiſſiones frivole ſuſcipiunt, aut ventriculum emeticis draſticis, aut aſſumptis dyſpeptis, v. g. placentis pinguioribus & calidis, pane recens ex furno extracto turbant & onerant, ac ſub illo ipſo fluentium Menſium articulo pedes ac partes inferiores aquæ frigidæ immittunt, ibique diutius commorantur.

3 Fœminæ, quibus fluxus Menſium cum phaſibus Lunæ conſpirat, ita, ut circa Novilunium, vel Plenilunium contingat, illæ plerumque & ordinatiorem & conſtantiorem fluxum experiuntur; quibus promiſcue ſine obſervatione phaſium Lunæ, Menſes fluunt, & nunquam ſatis has certas periodos obſervant, ſed communiter, vel anticipant, vel poſtponunt, donec magis magiſque titubando ſenſim imminuantur, facile poſtmodum plenaria ſuppreſſione corripiuntur.

4 Quibus febres imprudenter per adſtringentia febrifuga ſupprimuntur, aut Menſibus excedentibus fortiora exhibentur ſiſtentia cum Opiatis juncta.

5 Quæ, præſente Menſium fluxu ingenti & ſubitaneo percelluntur terrore, aut etiam ira nimium excandeſcunt.

V. *Prognoſis.*

1 Menſium defectus longe familiarior eſt, præſentiora quoque & graviora damna infert, quam eorum exceſſus. Morbi enim muliebres tantum non omnes defectum Menſium aut cauſam, aut comitem habent.

2 Menſium defectui, multo magis eorundem ſuppreſſioni familiariſſime ſuccedunt anguſtiæ ſub motibus corporis, præſertim aſcenſoriis, laſſitudo artuum, dyſpnœa, palpitationes cordis, pathemata hypochondriaca, ſuffocationes imo Epilepſiæ hyſtericæ, ſpaſmi artuum, convulſivi affectus, Paralyſes Spuriæ, dolores Arthritici, Vertigines Cephalalgiæ contumaces, Hemicraniæ, Eryſipelata, ulcera crurum Cacoethea, denique Hæmorrhagiæ effrenes narium, Hæmoptyſis, Vomitus cruentus periodicus, Cachexia, Oedemata, quin Hydrops.

3 Quibus fluxus Menſium, admodum præcox emicat, iis quoque maturius ceſſat, & vice verſa: quibus tardius erumpit, iis minus cito deſinit.

4 Quæ fluxum menſtruum plane non experiuntur, illæ utplurimum aut ſunt ſteriles aut valetudinariæ.

5 Menſium emanſio aut ſuppreſſio lente ſuccedens, tanto periculo non exponit mulieres, ac ſubitanea Menſium fluentium obſtructio.

6 Quo citius Menſes ceſſant, eo maturius etiam fœminæ morbis hypochondriaco-hyſtericis & cognatis affectibus & podagricis malis, a quibus alias, ob Menſes fluentes, immunes erant, exponuntur.

7 Vicariæ evacuationes ſanguinis naturales, prœmaturæ Menſium ceſſationi ſupervenientes, ceſſantes, aut artificiales, iiſdem ſubſtitutæ, neglectæ, iiſdem malis exponunt ægrotantes, ac plenaria Menſium ſuppreſſio.

8 Fluxus Menſtruus in annoſioribus per aliquot ſeptimanas imo menſes ſuppreſſus, larga ſæpiſſime compenſatur iterum evacuatione per 14 dies imo quandoque tres ſeptimanas durante, non abſque incommodis ejuſmodi perſonarum.

VI. *Remedia.*

1 Plethoræ ventilandæ inſervit, adeoque nimiæ vaſorum diſtenſioni, & porro oppletioni ſuccurrit Venæſectio, tempore intermedio, in brachio, inſtante autem fluxu, in pede inſtituta.

2 Sanguinem ſpiſſiorem attenuant, & ſeri mucoſitatem reſolvunt.

α Quæ Aperitiva vulgo audiunt, v. g. Rad. Ari, Rub. Tinctor. Curcum. Cichor. Taraxac. Gramin. Herb. fumar. Abſinth. Centaur. min. Chamædr. Cuſcut. Capill. Ven. Marrub. Abrotan. Gum. Ammon. Galban. Sagapen. & Salia digeſtiva.

β Pleraque Alexipharmaca & Anticatarrhalia, v. g. Rad. Angel. Pimpin. alb. Helen. Imperator. Vincetox. Petaſit. Leviſt. Marum Verum, Roſmarinus, Serpillum, Coſtus verus, Cinnamom. Macis, Sem. Aniſi, Fœnicul. Myrrhata, Crocata, Succinata.

3 Specifica virtute Emmenagoga pollere creduntur Flor. Calendul. Cheiri, Herb. Meliſſ. Puleg. Sabinæ, Rad. Bryon. Borrax Veneta. Ol. ex arillis Cynosbati expreſſum, Pilul. Beccher. & Balſam. Viſceral. Fuligo tum cruda, tum ſpiritus & oleum ejuſdem.

4 Motum ad locum excretionis debitæ invitant Venæſectio in talo, pediluvia, inſeſſus, laxatione per octiduum continuandæ, ſive per Pil. Beccher. Stahlian Polychreſt. noſtras Balſam-Viſcerales aut Pil. Polychreſtas Emmenagogas Richteri, ſive per infuſum aliquod, ex ſupradictis aperitivis, cum Senna & Rhabarb. ac Helleb. Nigr. paratum; tandem applicatio Salis volatilis urinoſi, ope inſtrumenti Glauberiani immediate ad uterum; inſtruendo præprimis horum ſubſidiorum apparatum, verſus tempora conſueta & debita hujus excretionis, aut verſus extantiores phaſes Lunæ, ſcil. Novi-vel Plenilunium.

5 Blandam Venæ Portæ, & vaſorum vicinorum ſtricturam inducunt, hincque expreſſionem ſanguinis per uterum promovent Martialia, temperatiora tamen, neque acidis fortioribus nimis alterata, v. g. Limat. Martis tenerior, Crocus ♂is cum Sulphure, Crocus ♂is cum Salibus Stahlii, Eſſent. ♂is cum ſucco pomorum, Eſſent. ♂is Helleborat. Wedelii, Tinctura Vitrioli ♂is Ludovici, ut & Zwolfferi; imo huc etiam faciunt Flor. recent. Acaciæ, nec non Eſſent. Millefolii.

6 Symptomata graviora, v. g. anxietates, dolores & phlogoſes intercurrentes, mitigant Nitroſa cum Cinnabari ſociata, certe hoc nomine longe præferenda.

Formulæ Remediorum.

1 Infuſum attenuans & reſolvens.

℞. *Rad. Rub. tinct.*	*Sem. Aniſ. fœnic.*
Cichor.	*Cort. Aur. Citr.*
Gramin. ana. ℨij.	*Cinnam. acut. ana.* ℨi ſs.
Ari. ℨj.	*Inciſ. & contuſ. gr. m. in-*
Herb. ſumar.	*fund. in Vin.* ℔. iij. *& ſu-*
Abſinth.	*mantur quotidie bis vel ter*
Cent. min. ana mſs.	ℨiv. *pro doſi.*

2 Aliud.

℞. *Rad. Bryon.*	*Puleg. ana.* mj.
Angelic.	*Flor. Calendul.*
Vincetox.	*Cheiri ana.* p. ij.
Petaſit. ana. ℨij.	*Cort. aurant.* ℥ſs.
Zedoar.	*Inciſ. infund. in Vin. alb.*
Ari. ana. ℨj.	℔. iv. *doſis ut antea.*
Herb. Meliſſ.	

3 Aliud.

℞. *Rad. Helen.*	*Winteran.*
Pimpin. alb.	*Cinnam. acut. ana.* ℨiſs
Imperator.	*Inciſ. infunde in* ℔. iij. *vel* 4.
Curcum. ana. ℨij.	*Vini & uſurpetur ut ſup.*
Herb. Meliſſ.	*Hiſce infuſis ſi fol. Senn.*
Serpill.	℥j. *& Rhab.* ℨij. *vel* iij.
Roſmar. ana. mſs.	*adduntur, laxandi vim obti-*
Cort. Aurant. ℨſs.	*nent.*

4 Eſſentia emmenagoga.

℞. *Eſſent. Millef.* ℥iij.	*Myrrh.* ℨj.
Succin. ℨij.	*M. doſ.* 30. 40. *gutt. bis de die*

5 Alia.

℞. *Eſſ. Millef.* ℥ſs.	*Croc. Or.* ℈i.
Succin. ℨij.	*M. doſis ut ſupra.*

6 Pulvis temperans.

℞. *Pulv. Antiſpaſm.* ℨij. *div. in 6. part. æq. dentur* *quovis die 3. doſes.*

7 Eſſentia tonico-aperiens.

℞. *Tinct. Vitriol.* ♂ *Lud.* ℥ſs. *doſis* 40. *gutt. mane & veſp.*

8 Pi-

8 Pilulæ emenagogæ & laxantes.

℞. *Extract. Card. Ben.*
fumar.
Gumm. Ammon. in Acet.
Squillit. ſolut.
& inſpiſſ. ana. ʒj.
Myrrh. elect.
Aloes Succotr. ana. ℈j.
Gumm. Heder. ʒſs. ℈ij.
Croc. pulver. gr. xv.
Elix. P. P. q. ſ.
M. f. Pilul. doſis gr. xv.

9 Aliæ.

℞. *Gumm. Heder.*
Junip. ana. ʒvj.
Extr. Abſint. Cent. min.
Card. Ben. Fumar.
Cochlear. ana. ʒiij.
enulæ ʒj.
Aloes gummos.
Myrrh. elect. ana. ʒijſs.
Tereb. Venet. q. ſ.
M. f. Pil. gr. xv. *pro doſi mane vel veſperi.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Tria potiſſimum in cura attendenda (1) Plethora, quo magis urget, eo magis ejusdem imminutio reliquæ medicationi præmittenda, (2) debita ſanguini fluxilitas concilietur, & viæ expediantur, (3) tum demum motus ad locum excretorium invitetur, leniter ſtimuletur, revocetur.

2 In Junioribus, infra annum 18. conſtitutis, ſæpe abſque Venæſectione, ſolis aperientibus & leniter ſtimulantibus adjuta Natura excretionem peragit.

3 Ubi vero tam præſentiora incommoda urgent, quam pro commodiore ſanguinis ſpiſſiuſculi attenuatione, neceſſario præmittenda videtur, ibi etiam non adeo anxie de Venæſectione dubitandum eſt.

4 Ante omnia prudens ſubordinatio medicationum hic eſt neceſſaria, ita ut alterantia & quomodocunque aperientia ſubjungantur debitis ventilationibus; conjungantur vero modeſtis commotionibus ſanguinis per agiliorem vitæ rationem; ſtimulantia autem, non niſi his præmiſſis, & ſanguine jam ad exitum diſpoſito, veluti colophonis loco addantur.

5 Hinc, ſi Menſes fluant, non rite tamen nec ſufficiente copia, aut conſiſtentia debita, tum omnino placidum eorum ſucceſſum, per lenia ſtimulantia promovere licebit.

6 Ceſſante vero fluxu, diluentibus potius & aperientibus per totum illud tempus intermedium inſiſtendum, ac non, niſi verſus periodum excretionis inſtantis, ad emmenagoga recurrendum. Inter quæ eminent Myrrhata & crocata, quibus ſi conamina ad excretionem laborioſa concurrunt, Eſſ. Millefol. jungi poteſt. Vide ſupra in Formulis.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæſectio non inſtituatur tempore Novilunii & Plenilunii, ne major Menſium ſequatur perturbatio.

2 Pellentia & Stimulantia improvide adhibita, h. e. in ſtatu, inſigniter Plethorico, non præmiſſa primarum viarum repurgatione & alvi apertione, ſanguinis diluitione & attenuatione, familiariter majores obſtipationes cum ſummis anguſtiis & anxietatibus, aut heteroclitas per loca aliena ſanguinis eruptiones, imo hecticas, aut ſane lentas extenuantes febriles, phthiſicas, cephalalgicas, ſpaſticas, imo convulſivas conſecutiones, inducunt; in ſpongioſioribus vero Cachexiam, imo tandem Oedemata poſt ſe trahunt.

3 Idem quoque tenendum eſt de Martialibus volatilibus, quæ pariter quantitati ſanguinis abundanti & qualitati non ſatis dilutæ plane non quadrant.

4 Vulgata illa opinio in ipſis paroxyſmis febrilibus, ut & fluxu menſtruo durante, uſum remediorum minus fore tutum, error eſt; ſiquidem illo ipſo tempore exhibita remedia (ſed NB. convenientia) longe felicius atque efficacius operantur, quam extra hanc opportunitatem temporis data.

Caput Decimum.

De Hæmorrhagia Uterina.

I. *Definitio.* Hæmorrhagia Uterina eſt nimia ſanguinis per uterum excretio, vel abortum, vel partum legitimum, vel cauſas externas aut graviores animi commotiones in fœminis plethoricis excipiens.

II. *Differentia.*

1 Alia ſequitur partum præmaturum ſive abortum.

2 Alia obſervatur poſt partum legitimum.

3 Alia a cauſis violentis externis & vaſorum ruptura originem trahit.

III. *Signa.*

1 Hæmorrhagia abortiva eſt, quando fœminæ maritatæ poſt 3. vel quartam Menſium, hactenus ſubſiſtentium, periodum, ſucceſſivam ventris turgeſcentiam, & alia impragnationis ſigna, ſanguis ex utero manare incipit, ſatis quidem leniter & modeſte ab initio, inſtar legitimi fluxus menſtrui, (qualem & gravidis citra abortum contingere poſſe, Obſervationes docent,) tandem tamen enormi copia ac violentia erumpit, cum inſignibus anxietatibus & lipothymicis, imo ſyncopticis deliquiis, præcipue poſt abortum, ſemel jam, vel iterata vice, & fere circa idem geſtationis tempus, factam.

2 Aut quando poſt vehementiorem Animi corporiſque motum, v. g. caſum ab alto, iram, terrorem, potum æſtuoſiorem, pellentium improvidum uſum, ſtatim cum impetu enormis ſanguinis profuſio gravidæ evenit.

3 Partum legitimum non æque frequenter, ut abortum comitatur, rarius antecedit; non ita raro vero inſequitur inſignis ſanguinis profuſio, aut fluxus lochiorum nimius, cum anxius, utplurimum torminoſis & valde dolorificis ſpaſticis in abdomine, & circa Uterum imprimis, ſenſationibus, idque fere ſub tardiore ſecundinarum ſucceſſu, aut portionis earundem avulſæ reſtitatione in Utero.

IV. *Subjectum.*

1 Hæmorrhagia talis uterina, tam abortiva, quam partum legitimum comitans, aut inſequens, facilius evenit Plethoricis, Cholericis, diętę vinoſę & aromaticę addictis.

2 Fluxum menſtruum largiorem, quin fere nimium, experiri ſolitis.

3 Venæſectionem medio geſtationis tempore negligentibus.

4 Abortum etiam ſemel, iterumque paſſis.

5 Atque a puerperio proxime prægreſſo minus recte expurgantis.

6 Ac præterea gravioribus animi affectibus & inpr. iræ deditis.

V. *Prognoſis.*

1 In abortu, quo immaturior eſt conceptus, eo gravior Hæmorrhagia comitatur ejus eliſionem.

2 Hæc ubi admodum jam invaluit, ante abortus excluſionem peractam, nulla ſperanda eſt remiſſio, nedum ceſſatio.

3 Idem etiam de fluxu Lochiorum nimio ſentiendum, ubi ſecundinæ vel in totum, vel ex parte reſtitant, ſcil. nullam, niſi ſecundinis perfecte excretis, fluxus hujus obtineri poſſe mitigationem.

4 Fluxus lochiorum nimius, imprimis cum impetu erumpens, ſonticum certe periculum minatur, & ſæpe intra quadrantem horæ puerperam graviſſime exhaurit, imo jugulat.

5 Lentior etiam, diuturnus tamen, & pariter juſto copioſior fluxus, vel gravem Menſium perturbationem, vel ſterilitatis, aut certe infelicioris geſtationis, periculum inducit.

5 Mediocris tamen exceſſus minoris periculi eſt, quam notabilis defectus, nedum plenaria ſuppreſſio, etiam poſt fluxum largiorem facta.

VI.

VI. *Remedia.*
1 Metum ejuſmodi Hæmorrh. præoccupant.
α Venæſectio medio geſtationis tempore adminiſtrata, imo ſi reliquæ circumſtantiæ exigere videantur, etiam circa partus inſtantis tempus repetita.
β Blanda laxatio cum Rhabarbaro.
γ Decens item poſt legitimam fœtus & ſecundinarum excluſionem, ligatura abdominis.
δ Quies & tranquilla continentia puerperæ, imprimis abſtinentia a temere affectata orthoſtadia, aut multis ſermocinationibus.
2 Commotionem ſanguinis orgaſticam ſedant pulveres abſorbentes Nitroſi & Cinnabarini, ter vel quater ſingulis diebus exhibiti.
3 Ipſum ſanguinis profluvium cohibent adſtringentia, inter quæ tamen mitiora eligantur, v. g. Corallata, Martialia, v. g. Croc. ♂is ♁ialis ad gr. 5. 6. aut 7. cum abſorbente aliquo, & gr. j. vel iſs. MP. de Cynogl. item Tinct. Vitriol. ♂is Ludovici, potro Spec. de Hyac. trochiſci de Carabe, tandem Millefol. ſive in forma Eſſent. ſive Infuſi, ſive Extracti, adhibendum; præ ceteris vero eminent Pulv. ⊙ris tonicus Richteri, & inpr. Pulv. niger Hallenſ.
4 Fluxum ad juſtam mediocritatem reducunt, ſine plenaria ſuppreſſione, Pilul. Stahlii, in robuſtioribus etiam Polycreſtæ Beccherianæ ſed genuinæ.

Formulæ Remediorum.

1 Potio temperans & ſubadſtringens.

℞. *Aq. Millefol.* ℥iv.	*M. D. ſingulis aut duabus*
Pulv. Antiſpaſm. ʒij.	*horis duo cochlearia.*
Syr. Corall. ℥ſs.	

1 Pulvis anodyno-adſtringens.

℞. *Matr. perl. præparat.*	*MP. de Cynogl. gr. iij.*
Corall. rub. præp. ana. ʒſs.	*M. D. 2. cuſpid. cult. ſingul.*
Spec. de Hyac. ℈j.	*duab. vel tribus horis.*
Croc. ♂. ♁*iat.* ℈ſs.	

3 Tinctura ſubadſtringens.

℞. *Tinct. Vitriol.* ♂*is.* ℥ſs.	*doſis 40. 50. gutt. bis de die.*

4 Eſſentia Tonico-diſcutiens.

℞. *Eſſent. Alexiph.*	*M. D. 30. 40. gutt. bis vel*
Millefol. ana. ʒij.	*ter de die.*

5 Pulvis adſtringens.

℞. *Lap.* ♋. *præparat.*	*Spec. de Hyac.* ℈j
Corall. rubr. præparat.	*M. D. doſis 2. cuſp. cultri*
Troch. de Carab. an. ʒſs.	*ſingulis duabus horis.*

Reliquæ formulæ videantur ſupr. de Nimio Menſium Fluxu.

VII. *Methodus medendi.*
1 Præſervationis gratia inſtituatur Venæſectio in brachio, alvus aperiatur, & remedia orgaſmum ſanguinis præoccupantia, ac æqualem motum ejuſdem producentia exhibeantur.
2 In ejuſmodi caſibus, ubi vehemens talis ſanguinis ex utero imprægnatis profuſio in horas invaleſcit, & præſentiſſimum lethalis eventus metum incutit, præprimis, ubi Lipothymiæ jam prævaluerunt, adeoque nulla fœtus conſervandi ſpes ſupereſt, ibi neque otioſum ſpectatorem eſſe, neque adſtringentibus & roborantibus abortum retardare decet, ſed potius ejuſmodi excluſio maturanda & promovenda eſt, quod fieri poteſt per hepar Anguillæ ad ℈j. in Mixtura analeptica datum.
3 Secundinis aut laciniis illarum reſtitantibus exhibeantur vel idem hepar Anguillæ, vel Pilulæ Stahlianæ num. 15. ad 20.
4 Abortu excluſo & ſecundinis perfecte excretis, moderamen Hęmorrhagię Uterinę tentetur per remedia temperantia & orgaſmum ſanguinis ſiſtentia, ac lenia adſtringentia ut & ligaturam abdominis.
5 Hiſce omnibus tamen palmam præripiunt Pil. Stahlii, quibus tale moderamen facile obtinetur.
6 Urgente Hęmorrhagia, & majus periculum minitante, exhibeantur adſtringentia & ligaturę extremorum inſtituantur. Aut hiſce omnibus irritis detur Pulv. niger Hallenſ. quem uti alias, ita paucis elapſis abhinc diebus, Hemorrhagiam a concremento uterino oriundam & quidem adeo enormem, ut mortem inſtantem frigus extremorum, ſudores frigidi ac graves lipothymiæ, indicarent, pauciselapſis momentis ſuſtuliſſe obſervavimus; adeo ut poſt exhibitas adhuc alias duas hujus pulveris doſes, ægrota, pro deſperata habita, ſine ulteriori remediorum uſu reſtituta fuerit. Similem fere efficaciam obſervavimus in Pulv. Solaribus D. Richteri, cujus quatuor doſes gravem, poſt abortum, Hæmorrhagiam una cum convulſionibus graviſſimis brevi tempore ſupprimebant.
7 Alvo clauſa iniciatur clyſter emolliens & leniter carminativus.
8 Sedata Hæmorrhagia, diſcutientia interna, qualis eſt Mixtura Tonica ſuperius deſcripta, præſcribantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 Adſtringentia & roborantia præſentibus ſignis abortus, nullum habent uſum; quamvis enim abortum interdum retardent, facile tamen majori poſtmodum periculo exponunt mulieres.
2 Si partum legitimum impetuoſa ſanguinis lochialis effuſio ſubſequitur, quamdiu ſecundinæ, aut laciniæ illarum reſtitant, irrita ſunt omnia conamina aliter ſubveniendi; medicatio vero per adſtrictionem, etiam actu noxia.
3 Non inconſultum eſt, imprimis poſt abortum, etiam moderamine debito obtento, uſum Pilul. Stahlianarum per dies aliquot continuare, ut uterus rite expurgetur, id quod poſt abortum Natura ſibi relicta, raro ſufficienter peragit, & hinc novi abortus cauſa eſſe poteſt.
4 Adſtringentia non niſi ſumma urgente neceſſitate exhibeantur, ne ſuppreſſio lochiorum, febris acuta, inflammatio uteri, &c. ſequantur: quarum tamen periculum, ſummo ſtudio per temperantia, diſcutientia & diaphoretica blanda præoccupandum eſt.
5 Poſt abortum motus moderatus ad æqualem ſanguinis diſtributionem multum confert, nimius tamen facile in novam Hæmorrhagiam uterinam mulieres præcipitat: eundem quoque effectum edunt onerum geſtationes.

CAPUT UNDECIMUM.

De Lochiorum defectu.

I. *Definitio*: Defectus Lochiorum eſt ſanguinis ordinarie poſt partum ex Utero fluentis, vel parcior excretio, vel præmatura ceſſatio, vel plenaria & ſubitanea ſuppreſſio a variis cauſis tam internis, quam externis orta.

II. *Differentia.*
Alius defectus eſt.
1 Quando in nimis parca quantitate excernuntur Lochia.
2 Quando ante terminum conſuetum ceſſant.
3 Quando fluentes ſubito a variis cauſis ſupprimuntur.

III. *Signa.*
1 Parcior Lochiorum in fœminis Plethoricis largum alias menſium, aut in aliis puerperiis Lochiorum fluxum expertis, excretio.
2 Nimis præmatura ante conſuetum terminum ceſſatio. Fluxus enim Lochiorum legitimus vix intra 14. dies penitus ceſſat, non quod toto hoc tempore ſanguis fluat, rarius enim fluxus ſeptimum diem tranſit, ſed poſt ſincerum ſanguinis fluxum ichor, magis magiſque palleſcens, tandem quantitate quoque indies decreſcens plane deſinit.
3 Aut ſanguinis debito modo fluentis ſubitanea ſuppreſſio.
4 Anxietates cum variis ſpaſmis & torminibus abdominis.

5 Ab-

5 Abdomen tumen, tensum & durum.
6 Dolor gravativus, tensivus, lancinans, cum sensu ardoris & pulsationis infimum ventrem & imprimis lumbos & inguina occupans.

IV. *Subjectum.*
1 Imminutionem, quin omnimodam suppressionem Lochiorum facile incurrunt fœminæ Plethoricæ, mœrori, timori, terrori valde obnoxiæ, refrigerium incaute admittentes.
2 Inordinatum alias Mensium fluxum expertæ, aut ad Mensium suppressionem pronæ.
3 Spissitudine sanguinis, ob vitam sedentariam, aut Venæsectiones tempore graviditatis intermissas, laborantes.

V. *Prognosis.*
1 Lochiorum malus successus, si non semper in præsenti, inposterum tamen certissimum creat periculum.
2 Eo facilius autem gravia sequuntur incommoda, si Lochiorum fluxus subito suppressus fuerit.
3 Suppressio Lochiorum sæpissime est causa febrium acutarum & purpuratarum, aut etiam inflammatoriarum, cum summis anxietatibus, respirandi difficultate, animi deliquiis, sudationibus frigidis, deliriis, &c.
4 Nulla est Hæmorrhagia suppressa, quam tam certe fontica excipiunt mala, nisi forsancum vulnere sensibilioris partis conjuncta, quam Lochiorum suppressio.
5 Lochiorum defectus imposterum fœcunditatem & feliciorem conceptionem ac gestationem non parum turbat, & stabiles inflationes abdominis, ac varios spasticos hypochondriaco-hystericos affectus post se trahit.

VI *Remedia.*
1 Debitum Lochiorum successum promovent & conservant Crocata, v. g. Crocus in cibis; parcissime tamen ad levem jusculorum tincturam usurpatus; item Essent. Croci saturatior, sed itidem moderatissimis dosibus, ad pauculas guttulas cum aliis adhibenda.
2 Fluxum nimis parcum stimulant Myrrha, imprimis ejusdem Essentia aliis juncta.
3 Febriles exæstuationes præoccupant pulveres leniter diapnoici, ex Oc. ♋. vel Matr. perl. p. iij. & ♁. diaph. p. ij.
4 Præsentes exæstuationes febriles temperat Nitrum, pulveribus Diaphoreticis in minori dosi additum.
5 Idem etiam Nitrum Diarrhœas puerperis alioquin formidabiles preoccupat, & præsentes mitigat.
6 Pilulæ Beccherianæ aut Stahlianæ nec non nostræ Balsamico-viscerales hoc in casu, cuicunque uti vel integrum, vel libitum fuerit, omnibus aliis palmam præripiunt, & hinc commode cæteris stimulantibus & pellentibus, utpote minus fidis minusque tutis supersedere possumus.

Formulæ Remediorum.

1 Essentia aperiens.
℞. *Ess. Scordii per Sp. Vin. rectif. paratæ* ʒj. *Pimpin. alb. quæ cum Spir. Vin. debiliori extrahi poterit* ʒij. *Croci* ℈j. *M. dos. gutt.* 35. *bis vel ter de die.*

2 Alia aperiens & pellens.
℞. *Essent. Pimp. alb.* ʒij. *Myrrh. Scord. ana.* ʒj. *Croci* ℈j. *M. dosis ut supra.*

3 Pulvis diapnocius.
℞. *Matr. perl. præparat.* ʒj. ♁ *diaph.* ℈ij. *Cinab.* ♁ *ij* ℈j. *M. div. in V. part. æq.*

4 Alius diapnoico-temperans.
℞. *Conch. præp.* ʒj. ♁. *diaph.* ℈ij. *Nitr. depur.* ʒß. *M. dos. 2. cusp. cultri singulis 4. horis.*

5 Pilulæ aperientes.
℞. *Pil. Stahlii* ʒj. *dosis* 15. *vel* 20. *semel aut urgente necessitate bis per diem.*

6 Potio aperitiva.
℞. *Aq. meliss.* ℥iv. *Pil. Polychr.* ℈j. *Sir. cort.* ☉*nt.* ℥ß. *M. dos. singul. duab. hor. cochl. ij.*

VII. *Methodus medendi.*
1 Urgente Plethora instituatur Venæsectio in pede & quidem statim in principio.
2 Dentur postea Mixturæ resolventis & leniter stimulantis mane & a meridie guttę 35. vesperi vero dosis pulveris diapnoici.
3 Præsente sanguinis orgasmo, aut ęstu febrili, singulis quatuor horis aut ter de die exhibeatur dosis pulveris temperantis diapnoici.
4 Cui interponantur lenia Alexipharmaca, sed parcissimis & moderatis dosibus, conjuncto regimine modestissime diaphoretico.
5 Alvus obstructa reseretur per Clysteres emollientes oleosos & leniter carminativos, cui scopo etiam Pil. Beccher. veræ & Stablianæ aut Polychrestæ, Hall. aliis simul indicationibus satisfacientes, inserviunt.

VIII. *Cautelæ Praticæ.*
1 Quando Lochia intempestive subsistunt, aut plane supprimuntur, nihil magis cavendum, quam ne illorum revocationi opera impendatur per calidiora Castoracea, Myrrhata, Aloetica, Uterina, copiosius ingesta. Vel enim obstructio augetur, & febres inter gravia abdominis pathemata provocantur; vel Lochiis etiam denuo erumpentibus, inflammatio uteri & febres perdurant.
2 Præstat potius orgasmum sanguinis temperare & cohibere absorbentibus, diapnoicis ac cinnabarinis, æstuosos vero impetus etiam Nitratis, adeoque incommodis potius ex Lochiorum suppressione metuendis præoccupandis, quam fluxui directe revocando operam dare, præsertim si jam ultra νυχθήμερον substiterit.
3 Regimen sudatorium febrem magis auget, cum reliquis symptomatibus, & hinc fugiendum est.
4 Abstinendum quoque est ab omnibus irritationibus ad evacuationes, imprimis per alvum, unde omnia purgantia, alias in Mensium provocatione usu non carentia, actu hic sunt noxia.
5 Opiata, ad sedanda tormina colica & spasticos infimi ventris affectus corrigendos, quibusdam usualia, majorem causantur Lochiorum suppressionem, & hinc morbum augent.

Caput Duodecimum.

De Mictu Cruento.

I. *Definitio.* Mictus cruentus est sanguinis ex venis renum vel vicinarum partium erumpentis cum urina excretio, & præternaturali vasorum illorum apertura (per motum tonicum auctiorem producta) originem trahens.

II. *Differentia.*
Mictus cruentus verus, a renum vasis emulgentibus proveniens, differt.
1 a Mictu cruento vesicæ.
2 Ab Hæmorrhoidibus vesicæ, de quibus vide Histor. Morbor. Uratislav. T. I. pag. 283.
3 A Mictu sanguinis ex varicibus proveniente vid. ibid.
4 A mictu cruento Nephriticorum a calculo asperiore, renes lædente, oriundo.

III. *Signa.*
1 *Imminentis*: Mictus cruenti signa adeo evidentia non dantur, præter levem tensionem & gravitatem lumborum, aut fatigationem totius corporis: tacite enim plerumque cooritur. Quo vero magis sensibilis dolor conjunctus est, eo justior de Calculi præsentia & concursu suspicio subest.
2 Præcedit interdum in quibusdam dolor fixus & acerbus; vel etiam dolor circa Ilia & inguina gravativus percipitur; interdum horrendus dolor circa pubem præcedere solet cruentę mictioni, dum sanguis

guis congrumatus stagnans in ureterum ductu obliquo circa introitum vesicæ distensionem dolorificam parit. vid. Hoffm. Differt. de Hæmorrag. p. 19.

3 *Præsentis* signum evidentissimum est ipsa urina non solum cruenta, aut sanguine imbuta, sed larga sæpe quantitate liquidi sanguinis remixta, cui sensim coagulascenti, & fundum petenti deinde supernatat clara.

4 Interdum tamen sanguis jamjam congrumatus cum urinam excernitur, & quidem formam vermis alicujus referens, crassitiem vero calami scriptorii æquans, qui procul dubio in ureteribus ita concrevit.

5 Hæmorrhoidum Vesicæ signa sunt juxta Aurel. pag. 153. cum non coacervata primo fit effusio, sed augmentis quibusdam promota, interjectis defectionibus: quando retento sanguine dolor pubetenus vexat ac inguina & clunes (i.e. illa ac forte testes) tenduntur, effluente autem iterum sanguine, symptomata hæc omnia cessant.

6 Eo certius autem sanguinem ex Hæmorrhoidibus provenire, concludere licet, si fluxus Hæmorrhoidum consuetus antea fuerit suppressus, lapilli nunquam antea excreti, nec ulla ruptorum vasorum indicia præsto fuerint, & tandem si ejusmodi fluxus periodos statas servaverit. vid. Histor. Morb. Uratisl. pag. 383. & seqq.

7 Si vero ex ipsa vesica vel urethra mictus cruentus originem trahit, non sine dolore & ardore urina cruenta emittitur, & simul ichore vel pure sanguis ille mixtus est.

IV. *Subjectum.*

1 Familiarior est sexui Virili, quam fœminino.

2 Floridiori ætati admodum raro obtingit, nisi violentia calculi asperioris, vel impetuose abrupti, subsit, aut casus ab alto, Cantharidum improvidus usus, abusus fortiorum diureticorum similesque causæ externæ præcesserint.

3 Spontaneo autem magis exortu evenit senioribus, Plethoricis tamen, & alias floridiore habitu instructis.

4 Succedit tamen satis sæpe Hæmorrhoidum alias consuetarum emansioni, sub diæta interim vinosa & iracundia familiari, concurrente itidem motu corporis succussatorio per equitationem vel vecturam, nec abusu rei venereæ.

V. *Prognosis.*

1 Effectus hujus evacuationis nullo modo est utilis, quin preponderent incommoda, imo pericula vere sontica.

2 Est enim hoc malum ita obstinatum, ut, nisi maxime tempestive iterum mitescat, & quidem cum vicariæ ventilationis sanguinis prudente subordinatione, contumacissimum & sensibilissimum sese gerat, tum ad irregulares erumpendi, tum emanendi, excessus propendens.

3 Qui in Mictum talem cruentum devolvunt senes, vix diu supervivunt, nisi quidem admodum commode, atque libere hic fluxus ipsis succedat.

4 Repente si cohibeatur Mictus cruentus, præsertim affuefactus, variorum spasticorum, aut tabidorum affectuum pericula omnino sontica succedunt: imo, uti in pulmonibus ab Hæmoptysi, immediate solum adstringendo oppressa, ulcerationes remanere solent, ita a Mictu cruento repente constricto facile ulcerationes renum oriuntur, aut loco sinceri sanguinis post hac mucum subcruentum cum urina effundunt: quam muci excretionem suppressam postmodum facile mors non sine præcedentibus variis anxiis pathematibus sequitur, quod aliquoties observavimus.

5 Hæmorrhoides vesicæ tanti periculi non sunt, ac Mictus cruentus ex renibus aut vesica originem trahens.

6 Quamvis interdum insignis sanguinis copia in Mictu cruento excernatur, non tantum tamen a sanguine manente imminet vitæ periculum, quantum in aliis Hæmorrhagiis.

7 Uti narium Hæmorrhagia a causis violentis primo producta, facile postmodum spontanea redditur, & in consuetudinem abit, ita & Mictus cruentus.

8 Mictus cruentus a calculo in junioribus ortus, facilius curationem admittit, quam Mictus cruentus spontaneos in senilibus.

9 Urina cruenta in Variolis & Morbillis, Petechiis, Peste, magnum prænuntiat periculum Hoffm. loc. cit.

10 Criticum & salutarem fuisse Mictum cruentum in vetula, pectoris oppressione & gravibus incommodis circa abdominis viscera afflicta observavit Hoffmannus loc. cit.

VI. *Remedia.*

1 Venæsectio revulsoria, etiam paulo largior, in superioribus, scil. manu, vel brachio instituta, Hirudines item ano applicatæ.

2 Temperantia & orgasmum sanguinis sedantia: Pulv. Nitrosi, Cinnabarini, cum MP. de Cynogl. Corallia &c.

3 Adstringentia: Succus Urticæ & decoct. Equiseti. vid. Observ. Uratisl. pag. 384. Sang. Dracon. Hirci, Spec. de Hyac. Crocus ♂is Aperit Zwolff. aut ♃iatus Stahlii, Tinct. Vitr. ♂is Ludovici, Tinct. Terr. Catechu, Troch. de Carabe, ut & Tinct. Opii Langelotti, Vitriolum e minera ♂is Hassiaca cum aqua pluviali extractum, atque a magmate, quod ultimo restat, difficulter crystallisabili, & summe austero, crystallisando segregatum, ac denuo in aqua resolutum, atque in forma liquida, ad ʒij. pro dosi propinatum.

4 Topica: Unguent. Comitissæ, Infrigid. Galeni, Emplastr. Saponat. Barbetti, abstinendo tamen a Camphora.

5 Balsamica: Gumm. Mastich. & Junip. abstinendo ab acrioribus. imo ipso Balsamo Peruviano, substituendo potius ea, quæ alias pulmonum exulcerationi destinantur, scil. Herb. Hederæ Terr. Alchimill. Sanicul. Pentaphyll. Vincæ pervinc. Hyperic. imprimis vero Virgam Auream Gesneri.

6 Clysteres & lenia laxantia ex Rhabarbaro, item Serum lactis tamarindinatum &c.

7 Alexipharmaca, post sedatum unum & alterum paroxysmum, æqualem sanguinis circulum promoventia.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Pulv. Antispasm.* ʒij. *tribus horis.*
div. in 6. p æq. dosis sing.

2 Alius.

℞. *Nitr. depur.* *Cinnab.* ♃ij. *gr.* xviij.
Lap. ♋. *ana.* ʒj. *M. div. in 6. p. æqu. ut antea*

3 Pulvis subadstringens & anodynus.

℞. *Nitr. depur.* *MP. de Cynogl. gr. iij.*
Corall. r. præp. ana. ʒß. *M. div. in 3. q. æq. detur dosis singulis 6. vel 8. hor.*
Spec. de Hyac.
Cinab. ♃ij. *ana. gr.* xv.

4 Alius adstringens & anodynus.

℞. *C. C. ust.* *MP. de Cynogl. gr. ij.*
Corall. r. præp. ana. ℈j. *M. div. in 3. p. æq. dosis sing.*
Spec. de Hyac. gr. xij. *4. aut. 6. horis.*
Croc. ♂is ♃iat. gr. vj.

5 Potio anodyno-adstringens.

℞. *Aq. Millefol.* *Sang. Hirc.* ℈j.
Plantag. *Laud. Op. gr. ij.*
Equiset. ana. ℥j. *Syr. Myrtin.* ℥ß.
Acet. destill. ℥ß. *M. cochleatim sumenda.*
Corall. r. præparat. ℈ij.

6 Decoctum adstringens.

℞. *Decoct. Equiset.* ℥vj. *M. detur cochleatim.*
Succ. Urtic. min. ℥ij.

7 Emulsio anodyno-adstringens.

℞. *Sem. 4. frig. maj. an.* ʒiß. *Millefol. ana.* ℥iij.
Papav. alb. ʒij. *f. l. a. Emulsio adde*
Aq. Urticæ. *C. C. ust.* ʒj. *M.*

8 Infu-

8 Infuſum adſtringens.

℞. *Herb. Heder. Terr.* *Inciſ. detur ad Ch.*
Vinc. per Vinc. *Uſurpetur ut infuſum Thee:*
Virg. Aur. ana. mj.

9 Decoctum adſtringens:

℞. *Herb. Veron.* *Colatur. adde*
Equiſet. *Syr. de Symph.*
Virg. Aur. ana. mj. *e Roſ. ſicc. ana.* ℥iſs.
Rad. Symphit. ʒj. *M. doſ.* ℥iij. *ſing.* 4. *hor.*
Coq; in aq. ſimpl. ℔. *ij. iij*

10 Eſſentia ſubadſtringens.

℞. *Tinct. Vitr.* ♂*is Lud.* ℥ſs *doſ.* 40 *gutt.* 2. *l. ter de die.*

11 Tinctura tonico-nervina.

℞. *Tinct.* ♁ *ij. acris* ʒij. *doſ. gutt.* 30. *bis per diem.*
Spir. CC. ʒj. *M.*

12 Eſſent. tonico-diſcutiens.

℞. *Eſſ. Pimp. alb.* *Spir. C. C.* ʒj. *M.*
Tinct. ♁ *ij acris an.* ℥iſs *doſis ut ſupra.*

13 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Stahlii* ʒj. *ad aperiendam alvum.*
doſ. xv. *pro doſi.*

14 Potio laxans.

℞. *Seri Lact.* ℥vj. *Coque. Colat. d. ad. Vitr.*
Tamarind. ℥iſs. *pro una vice.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Mictus cruentus nullo modo tolerandus eſt, ut aſſuefiat, ſontifica enim minatur pericula, hinc omnino ſiſtendus eſt.

2 Id ipſum tamen moderate fiat, præmiſſis, ſi nondum ipſo fluxu ſufficiens ſanguinis copia evacuata fuerit, Venæſectione revulſoria, & orgaſmum ſanguinis univerſalem ſedantibus, Nitroſis & Cinnabarinis, ſubjuncta quoque in aſſuetis, aut manifeſto plethoricis, Venæſect. præſervatoria in pede, tempore intercalari adminiſtrata.

3 Commodiſſime blanda ejuſmodi cohibitio præſtatur per ſupra laudatum medicamentum Martiale in aqua ſolutum, atque ad ℥j. ſucceſſivis doſibus propinatum; eidem fini inſerviunt ſupra deſcripta infuſa, ac pulveres adſtringentes, ut & Tinct. ♂is Ludov. ac Tinct. Terr. Catechu.

4 Alvum ſemper expeditam eſſe convenit, id quod optime per Clyſteres & decoctum ſeri cum Tamarindis & infuſa laxantia Rhabarbariana, ut & per Pilulas Stahlianas obtinetur.

5 Præſente ardore & æſtu exhibeantur Emulſiones temperantes & anodynæ, quibus adhuc amygdalæ dulces addi poſſunt. Eundem uſum habet oleum amygd. dulc. cum Sperm. Ceti. Item Decoct. Nephrit. Foreſti, imprimis ſi a calculis Mictus cruentus dependet.

6 Si Mictus talis ortus eſt a remediis fortioribus, ſtimulantibus, Cantharidibus &c. præter ſupra laudata temperantia conveniunt lacticinia, cremor hordei &c. in copia aſſumpta.

7 In Mictu cruento pulveribus temperantibus addatur ſanguis Hirci, aut ſupra deſcripta potio num. 5. uſurpetur.

VIII *Cautelæ* Practicæ.

1 Omnia adſtringentia fortiora & narcotica incaute uſurpata, multorum malorum fiunt cauſæ, inflammationis ſcil. & ulceris Renum, Veſicæ &c. quare ſemper mitiora illis præferantur.

2 Balſamica acria & fortiora, uti Balſam. Peruv. de Copaiba, ut & Terebinthinata ac ſuccinata, aliaque hujus generis magis nocent & malum exaſperant.

3 Tinctura antinephritica Rothii Lipſienſis in calculoſi ſæpius Mictum cruentum producit, id quod etiam præſtat Balſamum Auguſtanum dictum, quare eorum uſus diſſuadendus eſt, aut ſi in uſum trahi debent, ſumma id fiat cum prudentia.

4 Præſente diſpoſitione ad Mictum cruentum vitetur equitatio, vectura, motus nimius, Venus, Diæta aromatica, Vini abuſus &c.

5 Mictus cruentus criticus, utpote ſalutaris, non ſupprimatur. vid. Hoffm. loc. cit. & Ettmuller. Tom. II. pag. 720.

6 Si alvus per alia laxantia & clyſteres expediri poteſt, Pilulæ Polychreſtæ aut aliæ his ſimiles non facile in uſum trahantur, niſi Plethora imminuta & orgaſmus ſedatus fuerit.

CAPUT XIII.

De Hæmorrhagiis Paſſivis.

I. *Definitio.* Hæmorrhagiæ paſſivæ ſunt excretiones ſanguinis præternaturales a vaſis ſanguiferis, propter cauſas violentas, vel diſruptis, vel diſſectis, originem trahentes.

II. *Differentia.*

1 Aliæ magis immediate e vaſis capacioribus imprimis arterioſis diſſectis, aliæ mediate magis e partibus poroſis prorumpunt.

2 Aliæ nudo paſſivo affluxui ortum debent: aliæ cum activo ſimul appulſu & affluxu conjunctæ ſunt: Illæ in vulnere recentiore, hæ in progreſſu demum circa quartum diem eveniunt.

3 Aliæ excipiunt evulſionem dentium, & ſæpius ſatis ſunt enormes.

4 Aliæ junguntur carni luxurianti ſeu fungo in vulneribus & ulceribus male tractatis nato, aut ejuſdem extirpationem per ſeptica junguntur.

5 Aliæ nonnunquam obſervantur in mammis aliiſque partibus cancroſis, per vices redeuntes, ſæpius quoque diu continuantes, ita ut nullis fere remediis curari queant.

III. *Signa.*

Sanguis arterioſus ut plurimum cum ſubſultu, cum pulſu arteriarum coincidente, prorumpit, venoſus vero placide profluit. Ille faciem præ ſe fert tenuiorem & floridiorem, hic vero paulo obſcuriorem.

IV. *Subjectum.*

1 Omnis generis, cujuſcunque ætatis & ſexus homines, ſanguinei tamen Plethorici majorem patiuntur Hæmorrhagiam, quam cholerici, niſi vaſa ampliora diſſecta ſint, illi enim plus ſanguinis in poris, hi in vaſis habent.

2 Carni luxurianti & exinde provenienti Hæmorrhagiæ magis obnoxii ſunt homines temperamenti humidi, quam ſicci.

3 Hæmorrhagiam dentium majorem facilius experiuntur homines ſanguinis congeſtionibus verſus caput obnoxii, quam alii.

V. *Prognoſis.*

1 Hæmorrhagiæ, quæ vulneribus corpori Plethorico, aut homini, in ipſo ebrietatis, vel excandeſcentiæ actu conſtituto, inflictis ſuperveniunt, ſi repente & violenter per adſtringentia & ſanguinem coagulantia reprimantur, plerumque tumores & inflammationes partis læſæ, imo febres vulnerarias, interdum ſatis æſtuoſas, poſt ſe trahunt, aut majori cum impetu, circa ſtatum recrudeſcunt.

2 Quo juſto tardius autem Hæmorrhagiæ compeſcuntur, eo magis virium lapſus & Lipothymiæ expectandæ ſunt, præſertim ſi enormes fuerint.

3 Poſt immodicas plane ſanguinis per partes vulneratas & vaſa diſciſſa profuſiones, univerſo corpori cachectica diſpoſitio, vulneratæ vero parti inſignis debilitas, tumor œdematoſus, aut contra aridura imminet.

4 Homines Plethorici, vinoſi, iracundi, Hæmorrhagias largas a vulneribus paſſi, plerumque anniverſario tempore, vel circa ipſa loca affecta, vel circa loca Hæmorrhagiis aliis dicata, ſpaſticos, tumeſcentes, inflammatorios, quin febriles affectus, qui alias evacuationes ſanguinis conſuetas ſuppreſſas ſubſequi ſolent, incurrunt, niſi vel actuali evacuatione artificiali, vel matura talium commotionum præoccupatione Pharmaceutica iis occurratur.

5 Hæmorrhagiæ ex arteriis diſſectis ortum trahentes majoris ſemper periculi ſunt, quam quæ e venis originem ducunt, imprimis ſi majores fuerint.

6 Eo majori autem periculo exponunt vulneratos, ſi e vaſis viſcerum diſſectorum aut læſorum prodit Hæmorrhagia.

7 Hæmorrhagiæ partium cancrosarum, si non summum, huic tamen proximum indicant cancri gradum, & hinc summe periculosæ sunt.

8 Hæmorrhagia dentium per adstringentia incaute suppressa, imprimis si in maxilla inferiori fuerit, facile inflammationem & exulcerationem gingivarum, cum maxillæ carie post se trahit.

9 Quo magis dolet caro luxurians, eo facilius est metuenda Hæmorrhagia, quæ etiam facillime sequitur usum causticorum, quæ simul sanguinem non coagulant.

VI. *Remedia.*

1 Venæsectio revulsoria, compressiones & stricturæ partium vulneratarum, aut ipsorum vasorum discissorum Ligaturæ interceptoriæ, vel materiales obturationes.

2 Vasorum discissorum majorum Cauterisatio.

3 Partis vulneratæ, in recens mactati animalis adhuc calentis corpus, immersio.

4 Sanguinem erumpentem coagulantia, partesque poros constringentia, & obturantia: Sp. Vin. rectificatissimus, Ol. Terebinth. æthereum, Acida concentrata, Solutio Aluminis, Vitrioli, Colcothar ejusdem, Medulla crepitus Lupi, Farina volatilis, Pulvis ranarum exsiccatarum, & Albumen ovi siccatum & pulverisatum, fuligo pulveris. Lap. hæmatit. pulveris. Rad. Symphyt. maj. cancri combusti pulverisati, Telæ aranearum, Folia vitis sicca &c. Ex compositis celebris est liquor stypticus Boudeti, cujus mentio fit in Act. Hafniens. Vol. II. Obs. 41. item 133. nec non Vol. III. Obs. 45. Item liquor stypticus Soc. Reg. Angl. in Officina Chymica Staphorstii descriptus; porro liquor stypticus Weberi, peculiari tractatulo, Anchora Sauciatorum inscriptio, commendatus, tandem Pulvis Ischmæus Hildani & Barbette.

Formulæ Remediorum.

1 Liquor Stypticus Weberi.

℞. *Vitrioli Hungar. Alumn. ana.* ℔ß. *Phlegmatis Vitrioli* ℔. IV. *Coque tamdiu donec omnia dissoluta fuerint: liquorem frigefactum filtra, & a crystallis subinde natis separa, adde singulæ libræ. Ol. Vitriol.* ℥j. *& serva pro usu. Linteamina quintuplicia liquore hoc styptico probe humectata, vulneri, vel orificio arteriæ vel trunco membri extirpati, superimpone cum adæquata ligatura, & videbis sanguinem in momento congelatum. Linteamina per aliquot dies superimposita relinque, ne crusta sanguinis, vel sanguis incrustatus simul detrahatur & sanguini via aperiatur, & vulnus nullo alio amplius adhibito remedio perfecte sanatum reperies.*

2 Aqua Arterialis Caroli Musitani, *experta in arteriarum vulneribus cujuscunque conditionis.*

℞. *Colcothar Vitrioli, Alum. ust. Sacch. Cand. ana.* ʒß. *Urina junior. homin. Aq. rosar. ana.* ℥ß. *Aq. Plantag.* ℥ij. *Diu simul omnia agitentur in mortario, postea phiolæ vitreæ committantur. Tempore usus liquor decantetur, & mediante linteo eidem imbuto, parti vulneratæ applicetur, manu simul imposita, ut eo citius sistatur.*

3 Pulvis Stypticus Ejusd.

℞. *Sang. ovill. exiccat.* ʒv.	*Gumm. tragac. ana.* ℥j.
Croci ♂ lis subtiliss.	*F. Ex omnibus pulvis impalpabilis probe invicem mixtus*
Lap. hæmat. præp.	

4 Alius ejusd. Auctoris.

℞. *Pulv. rad. symph. maj.* ℥iij.	*Cancr. combust.* ʒvj.
Vitriol. alb. crud.	*Gypsi* ℥j.
Sarcocoll. ana. ℥ß.	*Terr. sigill.* ʒiiß.
Croc. ♂ lis.	*Lapid. hæmat. præp.* ʒiß.
Fulig. Cam. ana. ʒij.	*Sang. Drac.* ʒiij.
	M. f. Pulv. subt.

VII. *Methodus medendi.*

1 Hæmorrhagiæ, ni præsentissimi periculi metus contrarium suadeat, quin urgeat, ab initio aliquatenus indulgeatur.

2 Quodsi vero vas capacius arteriosum læsum, adeoque periculum in mora fuerit, quantocyus & quibuscunque remediis eadem reprimatur, sive interceptione & ligatura, sive cauterisatione, sive sanguinis erumpentis coagulatione.

3 Compressio digitis facta egregium sæpe fert auxilium, præsertim in iis casibus, ubi vas sauciatum non admodum profunde delitescit.

4 Quodsi Hæmorrhagia, ex arteria non plane discissa erumpens, pertinaciter quoque sæpius recrudescens alia subsidia eludat, transversim penitus dissecetur, & extremitas superior cauterio tangatur.

5 Tumor partis vulneratæ, aut febris vulneraria si repentinæ sanguinis restrictioni superveniat, aut ipsa Hæmorrhagia circa statum cum violentia insigni recrudescat, Venæsectione revulsoria in parte opposita, internis antifebrilibus, & externis camphoratis, opus est.

6 Factæ nimiæ profusionis damnis per Analeptica, diætam restaurantem, vini generosioris usum medicum, partisque læsæ per nervino-balsamica externa roborationem, succurritur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Compressiones & stricturæ fortiores partis vulneratæ non sint nimis fortes, ne exinde oriatur inflammatio.

2 Pars vulnerata semper calida servanda est, & ambiens frigus evitandum, præstat etiam emplastro stictico vulnus munitum semper conservare.

3 Cauterisatio sæpius infidum est remedium, quare remedia fida sanguinem sistentia eidem sunt præferenda.

4 Cauterisatio in partibus tendinosis summo studio est fugienda, ne partium motus per eandem lædatur.

5 Liquoribus stypticis non semper est fidendum, quoniam interdum magis nocent quam prosunt. vide *Act. Hafn. Vol. III. Obs.* 45.

6 Styptica in Hæmorrhagiis partium cancrosarum fugiantur, quoniam malum exasperant.

7 In vulneribus circa juncturas & partes tendinosas, acida pro sanguine sistendo non conveniunt, rectius officio suo tum fungetur Ol. Terebinth. æthereum cum Spiritu Vini Rectificatissimo mixtum.

8 Ideoque etiam ipsum Vitriolum album ad albedinem calcinatum, quoquo modo applicatum, in hoc casu haud convenit, ob periculosa, quæ exinde sequi possunt symptomata.

9 In Varicum apertione admodum caute etiam in restrictione sanguinis procedendum est, alias facillime majora insequuntur mala.

LIBER II.

DE

CONGESTIONIBUS

EORUMQUE EFFECTIBUS.

De Congestionibus in genere.

I. *Definitio.* Congestiones sunt compressiones (convulsiones) activæ partium, mediante motu tonico, quibus sanguis, & cum hoc reliqui humores versus & in certa loca restringuntur & recipiuntur, copiosioris secretionis, vel hæmorrhagicæ perruptionis gratia. Vel adhuc brevius: Sunt restrictiones & detentiones sanguinis, versus & in loca, hæmorrhagiis destinata. Accidunt circa caput, nares, fauces, pectus, ventriculum, renes, intestinum rectum, & occurrunt circa ventriculum, sive circa Venam portæ.

II. *Differentia.*

1 Ratione *effectus*, vel sunt *Completæ*, quæ tali in loco contingunt, ubi actualis perruptio sanguinis sperari potest, v.g. in Naribus, Ventriculo, Vasis Hæmorrhoidalibus, Pulmonibus, Utero &c. Vel *Incompletæ*, quæ in locis, a viis hæmorrhagicis remotis, a Natura fiunt, v. in Scapulis, Dorso, Lumbis, Pedibus &c.

2 Ratione *loci* diriguntur vel

a ad *Caput*: unde Cephalalgiæ cum rubore faciei, & infla-

inflatione vasorum circa tempora, Ophthalmiæ & dolores compunctorii quasi in intimo meditullio bulbi oculi, cum inflatione exilissimorum vasculorum sanguiferorum, imo actuali bulbi protuberantia, Otalgiæ, & Anginæ, Aphthæ, affectus deliriosi & comatosi (quo in casu jam Antiquiores raptum humorum ad caput accusarunt,) circa dies criticos, cum urina tenui & pauca, Epilepsiæ juniorum cum vehementibus oculorum torsionibus, Apoplexia sanguinea, Vertigo, profundiori capitis ad terram inclinationi, aut pedum vel præcordiorum refrigerationi superveniens, Memoriæ debilitas.

b Ad *Pectus*: quas Angustiæ, respirationes oppletivæ, Asthmata convulsiva periodica sequuntur.

c Circa *Hypochondria*: unde dolores Cardialgici, tensorii, lancinantes, vomibundæ torsiones ventriculi, quin universa pathematum Hypochondriaco-Hæmorrhoidalium scena, imprimis alvi non tam simplex siccitas, quam actualis strictura, sensibiliores tales exacerbationes vel antecedens, vel concomitans.

d Ad *Renes* & *Hæmorrhoides*: unde Varices crurum, variaque Nephritica, Ischiadica, & Podagrica præludia.

III. *Signa*.

a In parte affecta, occurrit hujus (1) infarctus, (2) inflatio & distensio vasorum, ita ut exilissima visumque alias fugientia vascula in conspectum prodeant, (3) augmentum caloris & coloris naturalis, (4) dolor quandoque gravativus, quandoque tensivus & punctorius, arteriarum pulsui respondens, (5) partis ita laborantis ad motum ineptitudo.

b In partibus remotioribus vero aut oppositis occurrit spastica quædam strictura & aspectu quasi exsanguis & exsuccus, major etiam frigoris sensibilitas, aut actualis harum partium refrigeratio.

IV. *Subjectum*.

Congestionibus fere cujuslibet ætatis & temperamenti homines expositi sunt, magis tamen ad eas proni sunt Plethorici & vitæ sedentariæ, lautæ & vinosæ diætæ dediti, evacuationibus sanguinis sive artificialibus sive spontaneis assueti. Non tamen quævis ætas ad quasvis congestiones prona est, sed iis tantum, quæ ab Hæmorrhagiis cuivis ętati competentibus dependent, plerumque exponitur.

V. *Prognosis*.

1 Congestionibus facile complicantur & succedunt tumores, dolores, inflammationes, ulcerationes manantes, stupores & debilitates paralytodes partium.

2 Quo magis hujus generis affectus assuefiunt, eo promptius etiam, citra materialis, aut occasionalis causę veram proportionem, facile recrudescunt, crebrius insultant, diutius continuant; imo veluti in jugem habitum transmigrant. Idque tanto certius, si dieta prępostera, animi turbulentis commotionibus, medicamentis & regiminibus calidioribus, intempestivo narcoticorum usu exacerbentur, aut perturbentur.

3 Sanguinis ventilationes in ipso paroxysmo administratę, non raro in pręsens sensibile quidem levamen afferunt, sed, restituta eadem sanguinis abundantia, tanto promptius affectus hi repullulant, tantoque pertinacius idem subsidium denuo exposcunt.

4 Completę Congestiones utplurimum facilius curantur, quam incompletę.

5 Quo minus Natura scopum Hęmorrhagicum attingit, eo magis dolores, spasmi, convulsiones, toni remissiones, inflammationes &c. in variis corporis partibus sunt metuendę.

6 Congestiones ad pectus semper majori periculo exponnnt ęgrotantes, partim propter viscera nobilia ad vitę conservationem summe necessaria, partim quia evacuatio sanguinis per pectus difficilior est, partim propter metuendas lęsiones pulmonum, quę frequenter hujusmodi evacuationem per pectus sequuntur.

VI. *Remedia*.

1 Causam antecedentem, sanguinis nempe abundantiam, tollunt Venęsectio & Scarificationes pręservatorię, item hirudinum applicatio congrua.

2 Motus ccongestorios avocant, revellunt, divertunt, pediluvia, frictiones, cucurbitulæ non scarificatæ, fonticuli, rubefacientia sive Sinapismi veterum, Vesicatoria, Setacea, tandem alvi quoque cum aliquo stimulo expeditio per clysteres vel infusa laxantia.

3 Æqualem universæ massę humorum distributionem promovent blanda diaphoretica, diluentia, paulo largius calide hausta, v. g. Infusa Thee, Caffee, Veronicæ, Salvię, flor. Lavendulæ &c. Ipsa quoque Alexipharmaca moderatis dosibus, & justis temporum opportunitatibus data.

4 Nimiam sanguinis expansionem compescunt Absorbentia, Nitrosa.

5 Spasticam fibrarum stricturam demulcent Cinnabarina v. g. Pulvis Antispasmodicus &c.

6 Ipsius moventis exacerbationem demulcent anodyna, emulsiva, gratiora analeptica, Specifica.

7 Sanguinis congesti & restagnantis discussionem promovent externa Topica, v. g. Spir. Vin. Camphoratus, Epithema ex Semine Carvi, bacc. Juniperi, Sale communi & mica panis fermentati &c ac his subordinata lenia repellentia ex Nitro, Saccharo Saturni, Aceto rosaceo.

8 Tonum partium roborant succinata, Salia Volatilia Urinosa, v. g. Essent. Succini cum Ess lignorum, sassafras, mixtura tonico-nervina ex Spir. C. C. & Antimonii Tinct. vel Salis Tartari.

Formulæ Remediorum.

1 Potio laxans.

℞. *Tamarind.*	*In Colat.* ℥iij.
Passul. min. ana. ℥ss.	*Dissolv. Sal. Polychr.* ℈ss.
Rhabarb. elect. ʒiss.	*Mann. Calabr.* ℥j.
Infund. in s. q. Aq.	*M. D. ad Vitr.*

1 Pulvis temperans.

℞. *Conch. præparat.*	*Cinnab.* ♁ *ii gr.* xxxvj.
Antimonii diap.	*M. f. Pulv. in 22. p. æq. dividendus, cujus quotidie 2.*
Tart. Vitriol.	*vel 3. portiones assumantur.*
Nitr. depurat. ana. ʒj.	

3 Alius Anodyno-temperans.

℞. *Pulv. modo descripti* ʒij.	*M. f. Pulv. div. in 6. p. æq.*
Mass. Pil. e Cynogl.	*Quotidie versus somni tem-*
gr. vj.	*pus dosin unam porrigendo.*

4 Essentia alexipharmaco-discutiens.

℞. *Essent. Alexiph. Stahlii*	*mane & circa meridiem in*
Scord. ana. ʒiss.	*juseulo vel alio vehiculo or-*
M. dos. gutt. 25. ad 30.	*dinando.*

5 Alia.

℞. *Essent. Pimpin. alb.*	*ana.* ʒiss.
Tinct. Antimonii Tartar.	*M. dosis est ut præcedentis.*

6 Essentia tonico-nervina.

℞. *Tinct.* ♁ *ii Tartarisat.*	*M. dos. 25. ad 35. gutt. bis*
Spir. C. C. rect. ana. ʒiss.	*vel ter de die.*

7 Alia.

℞. *Tinct. Tart. acris* ʒij.	*M. dosis usus que ut præceden-*
Ess. Succin. ʒj.	*tis.*

VII. *Methodus medendi*.

1 In paroxysmo ante omnia alvus expediatur per clysteres, aut blandum aliquod laxans, subjungantur absorbentia, nitrosa, cinnabarina cum diaphoreticis fixis, imo si dolorum atrocia, aut affectus vehementia postulat, potest his lene anodynum versus tempus somni adjungi. Subjungantur denique & interponantur Alexipharmaca temperata, adhibitis simul in subsidium externis topicis, nec neglectis ubique specificis.

2 Extra paroxysmum ventilationes sanguinis præservatoriæ circa Æquinoctia instituantur, assuefactæ jam constanter repetantur, neque temere negligantur, præmissis, interpositis, subordinatis pediluviis, laxantibus cum epicrasi, succinatis, Salibus Volatilibus, concurrente simul conveniente rerum non naturalium usus, imprimis circa motum & potum sufficientem.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Ventilationes in ipsa affectus exacerbatione administratæ, non nisi præsenti paroxysmo subveniunt, rebus autem tranquillioribus adornatæ, magis in futurum quoque suam extendunt efficaciam.

2 Anodyna ut & Diaphoretica positiva, sive Alexipharmaca non facile exhibeantur, nisi alvo prius expedita.

3 Si copiosior subsit congestio, & corpus insuper spongiosius, vel suspicio obstructionis viscerum, abstinendum est in incremento & ἀκμῇ affectus, a Salibus Volatilibus, præsertim sæpius datis.

4 In notabili vero declinatione, a paucis imprimis dosibus incipiendo, non male se gerunt.

5 Martialia quoque imprudenter adhibita, absque humorum prius præparatione & discussione, facile insignia damna possunt producere.

6 Durante adhuc restrictione reliquarum partium, adeoque nondum patente reditu e loco suæ restagnationis, & libera distributione sanguinis, ad externa Topica discutientia, vel repellentia, non est properandum: exacerbantur enim inde tensiones & dolores potius, quam leniuntur.

7 In omnibus congestionibus sanguinis ad superiores partes, ubi æstus febrilis abest, multum levaminis afferunt pediluvia, multum quoque confert in tali constitutione pedes & præcordia densioribus integumentis a frigore præmunire.

8 Pediluvia calidiora, præsertim, si altius pedes immergantur, aut nimis diu immersi detineantur, in corporibus valde Plethoricis, alvi concurrente obstipatione, facile commotiones febriles exsuscitant.

9 Vesicatoria magis in acutis, Fonticuli & Setacea in chronicis humorum ad certas partes restrictionibus & decubitibus locum habent.

10 In pertinacibus Hypochondriaco-Ischiadico Podagrico Hæmorrhoidalibus congestionibus, peculiaris efficaciæ sunt Hirudines, orificio ani applicatæ, vel spontaneus & sufficiens hæmorrhoidum fluxus.

11 Thermæ & acidulæ in congestionibus pertinacibus usurpatæ, plerumque malum adaugent.

12 Animi pathemata graviora, uti frequentius ebullitionum & congestionum sunt causæ, ita studiose fugienda sunt, partim quia congestionem præsentem exasperant, partim vero quia absentem facile revocant.

13 Amuletica, inter quæ Bufo exsiccatus eminet, non nisi in primo statim principio aut præmissis universalibus & quidem in subjectis sensibilibus locum habent.

S E C T I O I.

D E

DOLORIBUS CONGESTORIIS.

Caput Primum.

De Cephalalgia Sanguinea.

I. *Definitio*. Cephalalgia Sanguinea est doloris capitis species, quæ a congestione sanguinis vasa cerebri distendentis, & meninges comprimentis ortum trahit.

II. *Differentia*: Cephalalgia

1 Alia est *idiopathica*, alia *symptomatica*, ratione sedis causæ morbificæ, illa scil. est quando sanguis congestus in ipso hærens capite, dolorem producit: hæc vero vel aliis morbis jungitur, v. g. febribus, vel per consensum abdominis oritur.

2 Alia est *periodica*, qualis interdum in sexu fœminino, circa mensium tempus affligens observatur, alia *Vaga*.

3 Alia respectu *doloris* ipsius est *tensiva* & *premens*, alia *pungens*, *lancinans*, *pulsatoria*.

4 A Cephalæa & Hemicrania facile respectu signorum propiorum inferius recensendorum distingui potest.

III. *Signa*.

1 Dolor vel lancinans, vel pungens, vel premens aliquando tantum caput, ordinarie vero synciput, aut frontem, tempora ac bregmata occupans, cum pulsibus Synchronus.

2 In multis etiam dolor circa radicem nasi, ardor narium, pressionis sensus in osse Ethmoide, cui jungitur sæpius dolor in intimis oculorum bulbis premens, aut punctorius, & calor frontis ac temporum.

3 Facies rubicunda, venæ turgidæ atque inflatæ, præcipue temporales & jugulares.

4 Oculorum rubor & vasorum inflatio, doloris in oculis, si objecta lucida offeruntur, augmentum, tinnitus quoque aurium & interdum in casu graviori vertigo.

5 Strictura reliqui corporis, alvique aliqualis remissio, cum urinæ paucitate.

IV. *Subjectum*.

1 Homines temperamenti sanguinei vel sanguineo-Melancholici.

2 Juniores, quibus consuetæ Narium Hæmorrhagiæ emanserunt.

3 Fœminæ, emanentibus, suppressis vel cessantibus mensibus, aut eorundem fluxu debito modo & ordine non succedente, imprimis vero Hysterico malo obnoxiæ.

4 Viri Hæmorrhoidibus alias obnoxii, aut ad easdem saltem, respectu moliminum ad eas tendentium, proni, post emansionem illarum aut cessationem moliminum.

5 Senes Plethorici ad arthriticos affectus proni, post retrocessionem mali ad interiora & potissimum superiora.

6 Homines diætæ vinosæ atque aromaticæ dediti, aut multis meditationibus & lucubrationibus occupati, ac nimis diu vigilantes.

7 Venæ sectiones & scarificationes consuetas negligentes.

8 Personæ caput nudum calori ignis aut Solis exponentes, aut inferiores partes nimium refrigerantes.

9 Homines corpus motu subitaneo exercentes & plethoram nimium simul atque semel commoventes, aut iræ graviori indulgentes.

10 Propter hæreditariam dispositionem ad Cephalalgiam proni.

11 Febricitantes in paroxysmis & exacerbationibus.

V. *Prognosis*.

1 Cephalalgiæ sanguineæ ac congestiones sanguinis in capite per Hæmorrhagias narium sæpissime solvuntur.

2 Interdum sponte cessat sine evacuatione sanguinis, id quod promptius in junioribus & viris, tardius vero in fœminis & senibus contingit.

3 Cephalalgia facile degenerat in consuetudinem, & vel in Cephalæam transit, vel brevibus periodis revertitur.

4 Quæ in junioribus per Hæmorrhagiam Narium solvitur Cephalalgia, in adultioribus Coryzas graviores, Lippitudines, aut in malo graviori excretiones e naribus & auribus purulentas facile post se trahit.

5 Cephalalgiæ vertiginosæ, in senibus plethoricis Narium Hæmorrhagias recrudescentes insequentes, prodromi sunt Apoplexiæ & Paralysis.

6 Quo major est constrictio inferiorum partium & congestio, post commotam plethoram, ad superiora, eo gravius quoque affligit Cephalalgia.

7 Ex Cephalalgiis pertinacibus & perverse tractatis, decubitus ad oculos & suffusiones facile fiunt.

8 Cephalalgias frequentes sæpius affectus arthritici partium superiorum sequuntur.

9 Cephalalgiæ in acutis admodum pertinaces cum cruditatis in urina signis, Deliria & Phrenitidem portendunt.

10 Alvus adſtricta ſemper exacerbat Cephalalgiam, e contra vero alvi profluvium ſalutare eſt.

VI. *Remedia.*

1 Cauſam principalem imminuentia: ſcarificationis in corporibus ſucculentis, Venæſectionis & hirudinum uſus in macilentioribus, venas majores habentibus, in locis remotioribus celebratus.

2 Congeſtionem in capite factam derivantia: pediluvia & laxationes extra morbos acutos in uſum vocata, in iisdem vero & extra eosdem ſinapiſmi, clyſteres, frictiones pedum, & in malo pertinaciori fonticuli, ſetacea adhibita & locis convenientibus applicita.

3 Orgaſmum ſanguinis demulcentia & compeſcentia: Abſorbentia, Nitrata, Salia neutra, gelatinoſa, emulſiva, potus Thee ſufficienter hauſtus.

4 Diſcuſſionem & æqualem circulationem promoventia; quod partim per modo dicta & diaphoretica fixa interne, partim vero per Spir. Vin. Camphor. Crocatum, & Epithemata ex Rad. Rhod. Herb. Verben. rutæ, Bacc. Juniper, Sem. Carvi, Sale communi, & Unguenta anodyno-diſcutientia externe adhibita, fieri poteſt.

5 Tonum fibrarum ſtrictiorem relaxantia atque placantia: Cinnabarina & correcta Anodyna v. g. Eſſent. Dulc. Hallenſ. aut MPil. de Cynogl. grana aliquot pulveribus temperantibus mixta, veſperi exhibita. In caſu pertinaciori inpr. Cephalalgia Vertiginoſa Pulveres Solares D. D. Richteri, uſui Eſſ. dulc. & pulv. antiſpaſmod. interpoſiti, præſentaneum edunt effectum, inpr. ſi aliquandiu continuentur.

6 Roborationem partis læſæ ſeu debilitatem reſpicientia; Cephalica mitiora, ſuccinata, Tinctura Tonico Nervina Stahlii, Specifica: Pulvis de Gutteta Riverii.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ Cephalicæ.

℞. *MP. e ſucc Crat. gr.* XII.	*ana. gr.* vii.
Extract. Helleb. nigr.	*c. Elix. Propr. f. pilulæ.*
Merc. dulc. rit par.	*pro una doſi.*

2 Pulvis diaphor. temperans.

℞. *Oc. ♋. præparat*	*Cinnab. ♂ii ℈j.*
♂. diaph.	*M. div. in 6. aut 7. par.*
Nitr depur.	*æq ſingul. tribus hor.* 1.
Arcan. duplic. ana. ʒſs.	*doſis.*

3 Pulvis Anodyno-roborans.

℞. *Pulv. modo dicti* ʒj.	*M. f. pulv. div. in 4. part.*
Spec. de Hyac. ℈j.	*æq doſis* 1. *cubitum eundo.*
MP. de Cynogl. gr. IV.	

4 Unguentum Anodyno diſcutiens.

℞. *Ung. Alabaſtr.*	*Opii in Acet. ſolut.* ℈j.
Popul. ana. ℥ſs.	*Camph* ℈ſs.
Ol. hyoſc	*Croci gr.* v. M *ad Ollul.*
Nucl. perſic. ana.	*ſuperlinteum fronti & tempo-*
ʒſs.	*ribus applicantum.*

5 Eſſent. Tonico Nervina Stahlii.

℞. *Tinct. Antimonii vel*	*recti ana.* ʒiſs.
Sal. Tartar.	*M. D. ad Vitr. doſis* xxx.
Spir. C. C. mediocriter	*gutt. bis aut ter de die.*

6 Alia.

℞. *Eſſent. ſuccin.*	*Doſis eadem.*
Alexiph. ā. ʒij. M.	

VII. *Methodus medendi.*

1 In ipſo paroxyſmo cum blando laxante, ſi nullum contraindicans obſit, Curæ initium fiat; imo ſi nullam moram eſſe circumſtantiæ indicaverint, etiam evacuationes ſanguinis in ipſo paroxyſmo celebrare convenit. In Cephalalgiis tamen ſymptomaticis, in febribus acutis occurrentibus, per remedia interna & forſan clyſteris uſum, ſi febris genius illud permiſerit, res peragenda eſt.

2 Interne orgaſmus ſanguinis mitigetur per Nitroſa, abſorbentia, diaphoretica fixa, verſus noctem vero blandum anodynum, ſi neceſſitas illud exigat, exhibeatur.

3 Externe vero in ipſo loco affecto Anodyno-diſcutientia adhibeantur, in remotioribus autem ad revulſionem humorum pediluvia (circa horam ſomni juxta *Bag iv.*) frictiones & ſinapiſmi.

4 Poſt mitigatum & decreſcentem paroxyſmum conducunt roborantia & lenia nervina interne & externe in uſum vocata; hoc quoque tempore ſpecifica energiam ſuam demonſtrant.

5 Extra paroxyſmum evacuationibus ſanguinis conſuetis conſulatur. Hæmorrhoidariis hæ excretiones promoveantur, aut ſuppleantur per hirudinum applicationem. Fœminino ſexui fluxus menſtruus in debito ordine ſervetur, aut ſuppreſſus revocetur; Hæmorrhagiæ narium ſuppreſſæ vices Venæſectio in pede ſuppleat. Optime quoque proſunt laxantia per epicraſin, qualia ſunt vina medicata Venæſectioni ſubjuncta.

6 Inſuper diæta calidior vinoſa, & animi pathemata evitentur, alvus vero ſemper lubrica ſervetur: motus corporis ſit laborioſus & potus ſufficiens.

VIII. *Cautelæ* Practicę.

1 Opiata niſi circumſpectiſſime exhibeantur, obſtupefaciunt potius ægrotos, quam ut ullum emolumentum iisdem præſtent; imo in febribus ut plurimum hoc in caſu cum detrimento exhibentur.

2 In deſperatis capitis doloribus *Riverius*, *Sennertus*, *Paræus* arteriotomiam commendant, imo *Bagliv.* eandem pro magno ſecreto habet, aſt affectum plerumque impoſterum pertinaciorem reddit.

3 Embrocationes Veterum niſi cum debita methodo & antecedentibus generalioribus evacuantibus in uſum vocatæ fuerint, multum detrimenti cauſari poſſunt, alias tamen uſum habent haud contemnendum.

4 Cucuphæ ſubjectis plethoricis præſertim ſine evacuatione humorum ordinatæ, malum non tantum adaugere, ſed & peſſima inducere poſſunt conſectaria.

5 Pinguia capiti applicata tranſpirationem impediendo malum ſępius exaſperant, quare etiam Unguento Alabaſtrino ſemper pręmittatur uſus Spir. Vini Camph. quod ſi vero malum refractarium ſit, Spiritui Camphorato ſubſtituatur Unguentum modo dictum.

6 Salium Volatilium Oleoſorum aut balſamorum uſus externus, neglecta debita interna medicatione, plus quoque damni quam emolumenti parit, inpr. in ſexu fæminino.

7 Fonticuli & ſetacea magis locum habent in Cephalalgiis a cauſa feroſa originem trahentibus; & hinc in Cephalalgia ſanguinea non temere in uſum trahantur.

8 Veſicatoria in pedibus applicita in Cephalalgiis Symptomaticis, in febribus acutis cum deliriis ſeſe exerentibus, officium quandoque faciunt.

9 In fęminino ſexu ſemper ad menſes & infimum ventrem reſpiciendum eſt, habent enim multum commercii cum capite.

10 Imo etiam in Viris Cephalalgiis obnoxiis primarum viarum ataxiæ multum incommodi capiti afferre quotidie conſpiciuntur; unde in curatione ad utrumque malum reſpiciendum eſt.

11 Pilulæ Aloeticæ & inpr Cephalicæ admodum decantatæ ſæpius majores ebullitionis ſanguinis & frequentiorem Cephalalgiæ recurſum producunt.

12 Venęſectio in ſubjectis junioribus non niſi ſumme urgente neceſſitate inſtituatur, ſed potius humorum ebullitio per Nitroſa & Cinnabarina ſępius data mitigetur.

13 Venæſectiones præſervatoriæ ſemper ſint large, alias nullius ſunt uſus.

14 Quieta in lecto continentia ſemper eſt utilis, motum vero corporis major ſemper dolorum ſequitur exacerbatio.

15 Martialia a quibusdam laudata magis nocent quam proſunt & graviora mala facile poſt ſe trahunt, quatenus partes magis ſtringunt & congeſtiones ad caput augent, cum dolorum incremento & metu inflammatoriarum febrium.

Caput Secundum.

De Cephalæa & Clavo Hyſterico.

I. *Definitio.* Cephalæa & Clavus ſunt dolores capitis graviſſimi & pertinaciſſimi, continuo fere affligentes, aut ob leviſſimas cauſas recurrentes, a con-

congestionibus ad caput habitualibus, aut ulceribus aliisque causis caput continuo affligentibus, originem trahentes.

II. *Differentia*.

1 Cephalæa alia est *Chronica*, continua & curationi refractaria: alia adhuc est *recentior* & intermittens.

2 Alia est *periodica* certa anni tempora observans, aut, etiamsi aliquo modo intermittat, statis tamen periodis recurrens: alia est *vaga*, sæpius quidem affligens, absque tamen certis periodis.

3 Alia est *sympathica*, uti Clavus Hystericus, sive Ileos Hæmatites Hippocratis, Colicam præcipue anotericam indigitans, & a vitiis sanguinis menstrui originem habens, & Cephalæa Hypochondriacorum, alia vero *idiopathica*, uti Cephalæa Scorbutica, Venerea, & quæ ab ulceratione aut carie cranii &c. dependet, de quibus suo loco.

III. *Signa Generalia*.

1 Dolor gravissimus vel premens, gravativus & tendens, vel lancinans, rodens & punctorius.

2 Doloris hujus augmentum post promptiorem commotionem corporis & animi.

3 Dolor fixus, pertinax, continuus, vel insignem capitis plagam, vel parvum tantum ejusdem spatium occupans; qui licet interdum aliquo modo remittat, aut intermittat, frequentius tamen vel recurrit, vel gravius postmodum affligit.

Signa Specialia

a Cephalææ Sanguineæ in Viris:

1 Signorum modo recensitorum plurima.

2 Dolor adeo insignis, ut ægri neque ullum strepitum ferre, neque loqui, aut lucem sine doloris exacerbatione videre queant.

3 Evacuationes solennes in Viris suppressæ, aut artificiales consuetæ neglectæ.

4 Dolor gravissimus capitis fixus & continuus, varia pathemata hypochondriaca excipiens.

5 Vertiginosa quandoque concurrens capitis perturbatio, imo ejusdem quasi obstupescentia, in declinatione potissimum mali sese exerens.

6 Signa manifesta congestionum ad caput, pulsus arteriarum major, venæ turgentes, inflatio aliqua faciei & rubor, partium vero inferiorum & alvi strictura.

b Clavi Hysterici sive Cephalææ Histericæ aut Iliaco-Hæmatiticæ.

1 Signorum antea allegatorum multa.

2 Præcedunt magna præcordiorum angustia, & nauseabundæ adversitates ad Lypothymiam & suffocationem usque se extendentes.

3 Gravissimi dolores lancinantes dorsi, a lumbis ad os Coccygis tendentes, cum magnis doloribus flatulentis abdominis, Mensium fluxu inordinato, Palpitatione cordis & mœstitia insigni

4 Hisce succedunt dolor capitis gravativus, distensivus, vellicans cum inflatione capitis exterioris quasi Erysipelatode & Vertigine erectionem capitis non ferente, tumor faciei cum vel sine rubore: Sensus frigoris, aut interdum aquæ frigidæ fluctuantis circa verticem: vel Clavi quasi temporibus infixis a quo symptomate nomen assumsit affectus, tinnitus aurium & auditus gravitas: dolor interdum per longitudinem dorsi ad nucham & versus occiput ascendens, maxime exquisitus & spasticus, & in nucha nodos quandoq; formans,

5 Appetitus & somnus hoc ipso tempore nullus, languor extremus, alvi adstrictio, horripilatio fere perpetua, cum intercurrente febricula.

6 Recurrit hæc plerumque menstruis periodis versus solitum Mensium tempus.

c Cephaleæ venereæ & ulcerosæ.

1 Multa signorum antea enumeratorum.

2 Dolor fixus aut uni tantum loco infixus, rodens & terebrans sine ullis congestionis evidentibus signis.

3 Elevatio interdum loci affecti in tumorem minorem durum & sensim crescentem.

4 Exacerbatio doloris tempore nocturno, matutino vero tempore aliqualis ejusdem remissio.

5 Alia signa Luem veneream manifestantia, ulcera oris, bubones, gonorrhea, pregressa salivatio &c.

6 Indicia scabiei malignæ, psoricæ vel leprosæ.

7 Pregressa causæ violentæ, vulnera, plagæ, ulcera capitis.

8 Effluxus materiæ purulentæ ex naribus vel auribus.

9 Signa scorbuti manifesta, maculæ, cruentationes gingivarum, dolores capitis & artuum acuti &c.

IV. *Subjectum*.

1 Plethorici Sanguinei aut potius Melancholico-Sanguinei præ cæteris.

2 Quibus consuetæ narium Hæmorrhagiæ emanserunt, aut post longinquum tempus recrudescentes denuo cessant.

3 Adulti magis quam juniores.

4 Frequentius eam experiuntur fœminæ quam Viri, imprimis eæ, quæ mensium ataxia laborant, otio, vitæ sedentariæ & passionibus animi deditæ sunt.

5 Non tamen immunes ab ea vivunt Viri, præsertim Hypochondriaci, aut Hemorrhoidibus non rite succedentibus, aut earum plenaria suppressione laborantes.

6 Lue Venerea, Scorbuto, Psora aut Lepra affecti, ut & quibus cerebrum est ulcerosum.

7 Quibus caput a causis externis violentis, casu scilicet, plagis &c. læsum est.

V. *Prognosis*.

1 Cephalæa quæcunque difficilioris semper est curationis, & curata facile ob leviores causas recrudescit.

2 Periodica tamen aut nondum adeo inveterata, facilius curatur, quam continua.

3 Quæ cum fluxibus sanguinis, Mensibus scil. Hæmorrhoidibus &c turbatis connexionem habet, promotis illis fluxibus vel cessat, vel insigniter imminuitur.

4 Clavus hystericus cum inflatione capitis, convenienti modo tractatus facilius mitigatur, quam reliqua Cephalæa, imprimis si Vita & Diæta mutentur.

5 Cephalæa diuturnior vertiginosa aut cum sopore conjuncta, & a sanguine potissimum originem habens, non raro Paralyseos & Apoplexiæ prodromus est.

6 Cephalæa a carie cranii dependens, difficulter admodum, quæ vero ab ulcerosa cerebri corruptione orta est, omnium rarissime, vel prorsus non curatur.

7 Cephalææ diuturniores interdum transeunt in Melancholiam.

VI. *Remedia*.

1 Sanguinem congestum revellentia; Venæsectiones, Scarificationes, pediluvia, frictiones pedum, laxantia & Clysteres: Merc. dulc. Fol. Senn. Pil. Tartar. Pil. *Stahlii* &c.

2 *Eundem temperantia & resolventia*: Diaphoretica fixa, Diuretica, Salina, Nitrosa, Tinctura Salina Richteri cujus paucæ doses sæpius sufficiunt, Cinnabarina, & inpr. Pulv. Solares cum Essentia dulci aliquandiu continuati.

3 Anodyna correcta ut & Topica tam sopientia, quam discutientia & roborantia: Interne Mass. pil. e Cynogl. ad gr j. tempore somni pulveribus temperantibus remiscenda. Externe Epithemata Camphorata, Emplastra, Unguenta, Sacculi, Unguentum alabastrinum, Spir. Vini Camphorat. &c.

4 Discutientia & tonica: Essent. Pimp. alb. Succin. Tinct. Antimonii Tart. Spir. C. C.

5 Anticatarrhalia & Alexipharmaco diuretica fortiora in causa magis serosa; rad. Vincetox. Helen Imperat. Angel Herb. Capill. ♀ris Scord. Fumar. Lign. Guajac. Sassafr. Cort. Chacar Tinct. ♀ii. acrem Essent. Succin. non neglectis & hic Topicis externis.

Formulæ Remediorum.

1 Bolus laxans.

℞. *Conserv. flor. Persic.* ℨj. *Res. jalapp. gr.* iij. *Merc. dulc. rit. parat.* *Syr. Rosat. sol. q. s.* *gr.* xv. M. *f. Bolus pro* j. *dosi*.

2 Pilulæ laxantes.

℞. MP. *e Succ. Crat.* *Extr. Hell. nigr. resin.* *ana.* ℨj. M. *f. pilulæ ad gr.* j. *dosis* xv. *ad* xx. *pro dosi*.

3 Aliæ

Aliæ.

3. ℞. *Pil. Tart.* ℈j. *ad gr.* xxv.
4. ℞. *Pil. de Ammonico* ℈j. *ad gr.* xxv.
5 ℞. *Pil. Stahlii* ℈j.
6 ℞. *Pil. Polychr. Hall.* ℈j. *Dentur singulæ pro una vice & repetantur bis vel ter, sive tertio quovis die.*

7 Essentia laxans.

℞. *Extract. Helleb. nigr.* ʒj.
Spir. Vin. Rectif. ℥ß.
M. dosis 40. ad 60. gutt.

8 Infusum laxans per Epicrasin.

℞. *Rad. Cichor.*
Ononid.
Gentian. ana. ʒij.
Herb. Capill. ♀.
Meliss.
Summit. Cent. min. ā. mß.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Rhab. elect.
Fibr. Hell. nigr. ana. ʒij.
Cort. Citr.
Tart. Solub. ana. ʒiij.
Incis. infund. in vini & aquæ ℔. iv. *vel* v. *bibantur singulis diebus mane* ℥vj. *vel* viij.

9 Aliud.

℞. *Rad. Apii.*
Caryophyll.
Enul.
Pimp. alb. ā. ʒij.
Zedoar. ʒj.
Herb. Card. Ben.
Rorism. ana. mj.
Fol. Senn. s. st. ℥vj.
Fibr. Hell. nigr.
Agar. in pet. lig. ana. ʒiij.
Cort. Aurant.
Sal. Tartar. ana. ʒij.
Incis. infund. in Vin. & aquæ ℔. iv. *dosis ut supra.*

10 Potio temperans diapnoico-diuretica.

℞. *Aq. Cherefol.*
fragor. ana. ℥ij.
Pulv. Antispasm. ℈. iv.
Sacch. perlat. ʒij. *M.*
Dosis 2. cochlear. sing. 2. hor.

11 Alia.

℞. *Aq. Millefol.*
Card. bened. ana. ℥ij.
Nitr. depur.
Lap. percar.
Arcan. dupl.
♁ *diaph. ana.* ℈j.
Cinnab. ♁ *ii. gr. xij.*
Sacch. Canar. ʒij.
M. dosis ut supra.

12 Tinctura temperans.

℞. *Tinct. Salin.* ℥ß.
dos. 40. gutt. ter quovis die.

13 Mixturæ discutientes.

℞. *Ess. Pimp.* ʒiß.
Succin.
Tinct. Tart. ana. ʒj. *M.*

14 ℞. *Tinct.* ♁ *ii.*
Spir. C. C. ana. ʒiß. *M.*

15 *Tinct.* ♁ *ii.* ʒij.
Liq. C. C. Succin. ℈ij. *M.*

16 ℞. *Tinct.* ♁ *ii.*
Ess. Alexiph. ana. ʒij.
Succin. ʒj. *M.*

17 ℞. *Ess. Succin.*
Tinct. Tartar. ana. ʒiß.
Spir. C. C. ʒj. *M.*

18 ℞. *Tinct. Tartar.* ʒij.
Ess. succin. ʒj.
Sal. Vol. C. C. ℈j. *M.*
De his singulis capiantur 30. 40. 45. gutt. pro dosi bis vel ter de die.

19 Linimentum anodynum.

℞. *Ung. Alabast.* ʒiij.
Ol. expr. Nucl. Persic. ʒiß.
M. inungantur tempora.

20 Aliud.

℞. *Ung. Alabastr.* ʒiij.
Ol. papav. expr. ʒß.
Hyoscyam. ℈j.
M. usus ut supra.

21 Emulsio externa anodyno-refrigerans.

℞. *Nucleor. Persic.* ʒß.
Sem. papav. alb. ʒij.
Hyoscyam. ʒj.
Aq. Verben.
flor. Nymph.
Plantag. ana. q. s.
F. l. a. Emulsio, applicetur cum linteaminibus regioni temporum aut fronti.

22 Alia.

℞. *Nucleor. Persic.*
Sem. Aneth. ana. ʒiij.
papav. alb. ʒij.
Aq. Verben.
Solan.
beton. ana. q. s.
M. f. l. a. Emulsio ut antea.

23 Epithema refrigerans & discutiens.

℞. *Aq. Rosar.* ℥ij.
Spir. rosar. ℥iij.
Nitri ʒij.
Camph. ʒj.
Ol. lign. Rhod. ℈iij.
M. applica capiti tepide.

24 Aliud.

℞. *Acet. rosac.* ℥ij.
Aq. Reg. Hung. ℥j. *M.*
Applic. c. linteam tepide.

25 Aliud.

℞. *Spir. Vin. Camphor.* ℥ij. *applica cum linteaminib.*

26 Emplastrum resolvens & discutiens.

℞. *Empl. de Betonic.*
de Ran. Vig. c. ♀.
ana. ℥j.
M. & malax. c. Ung. Alabast. induc. alut. & applicetur capiti raso.

27 Sacculus discutiens.

℞. *Herb. Verben.*
Beton. ana. mj.
Flor. Chamom.
Sambuc. ana. p. ij.
Milii tosti mij.
Salis Commun. tost ℥ij. *M.*
F. 2. sacculi interpassati altern. capiti calide applic.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cæteris remediis omnibus præmittantur sufficientes laxationes frequentius repetitæ, ut alvus hoc modo semper aperta servetur, & eo major humorum partim revulsio, partim evacuatio contingere queat; aut eorum loco in usum vocentur clysteres emollientes & lubricantes absque stimulo Salino.

2 Hisce in assuetis subjungatur Venæsectio in brachio, aut majoris revulsionis gratia in pede. In subjectis humidioribus & scarificationi assuetis sanguinis missioni hæ substituantur.

3 Ubi vero malum est urgens & a subitanea sanguinis congestione, Mensium & Hæmorrhoidum suppressionem insecuta, ortum traxit, sanguinis per Venæsectionem emissio in pede instituta reliquis præmittatur.

4 Arteriotomia in Cephalæa graviori, testibus Practicis, omnibus aliis remediis irritis, sæpius malum sustulit.

5 Nec incongruum est hirudines utrisque temporibus aut regioni aurium applicare.

6 Præsente orgasmo exhibeantur remedia temperantia, quibus subjungantur cetera discutientia & æqualem sanguinis motum producentia.

7 Quo peracto in usum trahantur correcta anodyna, & topica externa: Epithemata, sacculi &c.

8 In malo graviori prosunt interdum Vesicatoria nuchæ, aut toti capiti raso instar Cucuphæ applicata, ut & fonticuli, in serosis tamen Stasibus majorem quam in sanguineis utilitatem exerentes.

9 In Cephalæa a sanguinis suppressionibus orta potissimum respiciendum est ad revocationem illorum fluxuum, de qua re alibi jam dictum est.

10 Cephalæa Venerea, aut ab aliis gravioribus morbis ortum trahens, methodo, morbo primario conveniente, tractanda est, adhibendo nimirum in caussa magis serosa anticatharrhalia remedia.

11 Trepanatio, in Cephalæa a puris collectione sub cranio orta, a quibusdam cum fructu instituta fuit.

12 In omni Cephalæa alvus semper sit aperta, vitentur etiam animi pathemata, dieta vinosa & aromatica.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Purgantia acria fortiora, imprimis vomitoria in Cephalæa plus damni quam emolumenti afferunt.

2 Omnia Cephalica calida & volatilia & antiscorbutica maximum damnum inferunt, inprimis si sine præmissis debitis evacuantibus & temperantibus usurpantur.

3 Nephritica, in dolore ossis sacri & lumborum, Clavum Hystericum præcedente, usurpata partim nihil efficiunt, partim Cephalæam sequentem longe graviorem reddunt.

4 Sensus ille frigoris in vertice hystericarum minime tractandus est per calidiora, sed temperatiora externa & interna.

5 Martialia quocunque etiam modo præparata, si convenientia remedia eorum usum non præcedunt, Cephalæam ex Hypochondriis ortam exasperant, idque tanto certius, quo magis adstrictoriam habent efficaciam.

6 Opiata pariter tantum post evacuationes temperantibus mixta prosunt.

7 Venæsectio in Cephalæa hypochondriaca nisi in sat larga quantitate instituatur, nullum habet usum, imo interdum majora post se trahit mala.

8 Venæsectio in hoc affectu præservatoria sæpius magis prodest, quam curatoria.

9 Topica externa inprimis acria balsamica, nisi præmittantur convenientia remedia, dolorem augent, & calorem febrilem excitant.

10 Narcotica externa non raro stuporem & vertiginem post se trahunt.

11 Imo ipsa Camphorata, licet optima hoc loco discutientia, non nisi post evacuationes debitas applicanda sunt.

12 Fonticuli & Setacea nonnisi in ea Cephalæa prosunt, quæ ab ulceribus inveteratis occlusis, aut perperam consolidatis originem habet.

13 Nisi maxime probabilia signa adsint puris sub calvaria latitantis, Trepanatio non instituatur.

14 Vesicatoria toti capiti applicita in ea tantum Cephalæa prosunt, quæ a nimia congestione seri ad caput ortum trahit, in malo vero graviori a nimia sanguinis congestione dependente, aut ubi a suppressione sanguinis fluxuum dependet, non temere in usum vocentur.

Caput Tertium.

De Otalgia.

I. *Definitio.* Otalgia est dolor aurium exquisitus, totum non raro caput simul affligens, interdum a stagnatione sanguinis, interdum vero ab inflammatione internæ membranæ meatus auditorii dependens.

II. *Differentia.*

Ratione impetus distinguitur in *veram*, quæ cum inflammatione & febricula conjuncta est, & *notham* ubi hæ non concurrunt, doloresque etiam satis mites sunt.

III. *Signa.*

1 Si est a stagnatione sanguinis aliorumque humorum, dolor est pungens acutus & terebrans.

2 Si vero ab inflammatione, adsunt

a vehementissimorum dolorum pulsatoriorum & lancinantium cum sensu ardoris in concavo auris sese exerentium perceptio.

b Caloris, ruboris & interdum tumoris satis duri externi illius lateris, ad malas & tempora sese extendentis, conspectus.

c Febriculæ concursus.

d Pathematum quandoque delirorum & syncopticorum consequentiæ.

IV. *Subjectum.* Expositi huic malo sunt.

1 Plethorici juniores, congestiones frequentes ad caput passi.

2 Quibus Hæmorrhagiæ narium antea consuetæ emansere.

3 Vulnerati, vel a concussione externa læsi, aut in quorum aures insecta sese insinuarunt.

4 Febricitantes malo regimine administrationum excretoriarum tractati.

5 Feminæ interdum post suppressionem vel cessationem mensium, ut & Viri Hemorrhoidum suppressione laborantes.

V. *Prognosis.*

1 Aurium dolor exquisitiorem sensum conjunctum habet, quam oculorum dolor.

2 Quando inflammatio admodum profunde contingit, & nervum auditorium simul affligit, facile sequuntur deliria & convulsiones, tragœdiam cum morte terminantia.

3 Juvenes periculosius decumbunt, quam Senes; sæpius enim ante septimum diem moriuntur.

4 Rarius discutitur hæc congestio, sed plerumque ad suppurationem vergit, imprimis si retro aures tumor & nodus durus conspicitur.

5 Si septimum igitur diem superaverit ægri, abscessus sperandus est, quod ex febris & doloris remissione cognoscitur.

6 Communiter rumpitur abscessus intrinsecus, gravior autem est status, si extrorsum rumpitur, quia facile ulterior contingit.

7 Quandoque tamen etiam inflammatio absque suppuratione per discussionem solvitur.

8 Post curatam Otalgiam plerumque gravitas auditus remanet, idque tanto certius, quando suppuratio contigit.

VI. *Remedia.*

1 Revellentia & evacuantia: Pil. e succin. Crat. Merc. dulc. Extr. Helleb. nigr. Venæsectio, si necessitas exigat, aut hirudinum applicatio ad orificium ani in Hæmorrhoidariis, frictiones & pediluvia.

2 Diapnoica & discutientia

a interna: Oc. ♋. præparat. ♁um diaphor. Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. Cinnab. ♁ii. cum tantillo Nitri; item Pulv. Bezoard. Hallens. Pulv. Solar. D. Richteri.

b externa: Flor. Chamom Serpill. Herb. Puleg. Menth. Origan. Rorismar. Lavend. Rad. Rhod. Aristol. rot. Irid. Camphor. Pulv. erysipelatodes Ludovici, sub epithematis forma applicitus, Spir. Vin. Camphorat. Emplastr. Diaphor. Mynf. & Empl. e Melilot. camphoratum, aut Ess. dulc. concentr. guttæ aliquot cum Ol. amygd. amar. mixta & cum gossypio auri intrusa.

3 Anodyna: Cinnabarina, Pulvis Antispasmod. cum MP. de Cynogl.

4 Relaxantia & maturantia externe usurpata: Rad. Altheæ, Fol. Malv. Chamom Melilot. Brancæ ursin. Sem. fœnugræc. Lini, Cepæ frixæ, mellita. medulla panis, vitelli ovor sub cataplasmatis vel fotus forma ordinata.

5 Abstergentia & mundificantia externa: Tinct. mundificans D. Stahlii ex Tinct. Myrrh Succin & pauxillo Spir. Terebinth. Liquamen Myrrhę, Spir. Sulphur. Terebinth. & Urina pueri destillata ab aliquibus celebrata, nec non Succ. Cyclamin. cum lacte muliebri.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ.

℞. MP. *e Succ. Crat.*
panchym. Croll.
Merc. dulc. rit. par. ana. gr. viij.
Resin. jalapp. gr. iij.
cum Elix. prop. Par. f. pillul pro 1. *dosi.*

2 Potio diapnoico-temperans.

℞. *Aq. fl. samb.*
Card. Mar. ā. ℥iss.
C. C. Citrat. ℥ss.
♁ii diaph.
Oc. ♋. præparat. a. ʒss.
Nitr. depurat. ℈ss.
Syr. acetos. citr. q. s.
M. per binas ad ternas horas cochleatim exhibendo.

3 Pulvis anodyno-resolvens.

℞. *Conch. præparat.*
♁. diaph.
Sang. hirci præpar.
Tart. Vitriolat. ana. ʒss.
MP. *e Cynogl. gr.* vij.
M. f. pulv. div. in 4. *part. æq. versus somni tempus* 1. *dosis.*

4 Sacculus.

℞. *Rad. Irid. flor.*
Valerian.
Arist. rotund. a. ʒss.
Herb. Puleg.
Mel. ss.
Fl. Chamom.
Melilot. ana. Mss.
Sem. fœnic. ʒij.
Camph. ℈j.
Incis. contus. includ. sacculis & applicentur calide.

5 Cataplasma.

℞. *Rad. alth.*
Lil. alb. ana. ℥ss.
Herb. Malv.
Branc. ursin.
parietar. ana. Mj.
Fl. Chamom.
Melilot. ana. Mss.
Coq. in s.q. aq. ad molitiem, trajectis per cribrum adde
Farin. Sem. fœn. græc.
lin. ana. ℥j.
Axung. capon.
Butyr. rec. ana. ʒvj.
Ol. Oliv. q. s. f. Cataplas.

6 Aliud.

℞. *Cæpar. contus. n.* ij.
Butyr. rec. ℥iij.
Croc. ℈j.
Ol. Oliv. q. s.
Coq lento igne ad consistentiam Cataplasmatis.

7 Essentia externa.

℞. *Essent. Succin.* ʒij.
Myrrh. ʒj.
Bals. de Copaib. vel h l.
Spir. Terebinth. ℈j.
M. d. ad vitr. guttatim in aures immittendo.

VII. *Methodus medendi.*

1 Si Medicus ab initio advocetur & necessitas urgeat, vena in pede, in junioribus vero, si ætas permittit in brachio secanda est.

2 Subjunguntur optime laxantia, nisi febricula & inflammatio gravior potius diaphoreticorum & temperantium usum suadeat; poterunt autem hoc in casu priorum vices clysteres supplere.

3 Hęc quamprimum ad congestoriam stasin discutiendam interne sunt ordinanda; externe autem epithemata sicca, & intrusio frustuli camphoræ in aures, aut instilla-

instillatio quarundam guttarum Spir. Vin. Camph. Crocat. locum habent; abstinendo in principio ab humectantibus & emollientibus externis.

4 Quando dolores anodynum exposcunt, adhibeatur MP. e Cynogl. & Cinnabaris versus noctem cum absorbentibus & resolventibus sub pulveris forma ordinata.

5 Quod si vero dolor exquisitior & fortis pulsatio discussionem vanam esse indicaverint, ad emollientia & suppurantia procedere convenit, omissis discutientibus.

6 Ruptus abscessus mundificandus est, cui rei preprimis Balsamus mundificans nervinus, D. Stahlio usitatus, ex Ess. Succin. Myrrh. & Spir. Terebinth. inservit.

7 Si malum a suppressis Hæmorrhagiis ortum traxerit, extra paroxysmum revocatio horum fluxuum per convenientia remedia institui debet.

8 Præservationis gratia prosunt Venæsectiones æquinoctiales, scarificationes, per epicrasin laxantia aliaque revellentia, quibus subjungantur discutientia variis in locis jam laudata.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Purgantia in gravioribus inflammationibus exhibita, facile suppurationem expectandam impediunt, quod etiam repetiti clysteres faciunt.

2 Lubricantia & emollientia in principio externe applicita potius ad suppurationem disponunt, quam ut discussionem peragant; imo fibras emolliendo, stasin inflammatoriam augent.

3 Vice versa, discutientia versus suppurandi tempus ordinata, hanc actionem impediunt, & nil boni efficiunt.

4 Emplastrum e meliloto, singularem in hoc morbo habet efficacaciam, discutiendi scopo applicitum. Quod si autem ex dolorum augmento usus ejusdem individuis certis nocuus observatur, removendum est.

5 Quando abscessus ruptus est, præter mundificantia etiam discutientia adhuc continuanda sunt, alias ulterior ulceratio, præprimis si externe ruptio contigit, expectanda est.

6 In vera Otalgia ab oleis destillatis externe applicandis omnino cessandum est, quia facile Phrenesin inducere possunt; in notha vero faciunt quandoque officium, si ad paucas gtt. Ess. Succin. commisceantur v. gr. Ol. chamom. fœnic. aneth. anis.

Caput Quartum.

De Odontalgia.

I. *Definitio.* Odontalgia est dolor dentium præcipue molarium, vel potius membranæ nerveæ (periostium dictæ) dentium radices circumcingentis, interdum a nimia sanguinis copia dictam membranam premente, interdum vero ab ejusdem inflammatione aut dentium carie ortum trahens.

II. *Differentia.*

1 Alia est *Idiopathica*, quæ ab erosis & cariosis dentibus originem ducit, alia *Symptomatica*, quæ congestioni humorum in gingivis factæ, utplurimum cum cephalalgia conjunctæ, ortum debet.

2 Alia comitem habet dolorem perfecte inflammatorium, alia rodentem.

III. *Signa.*

1 Dolor partis afflictæ exquisitissimus cum manifestis signis congestionum ad caput, rubor scil. faciei cum vasorum inflatione.

2 Dolor interdum pulsatorius, inflammatorio similis, cum tumore quoque & inflammatione non gingivæ tantum, sed & partium vicinarum insigni.

3 Dolor ad aurium interdum interiorem cavitatem se extendens.

4 Sæpissime dentis dolentis caries facile conspicienda.

IV. *Subjectum.*

1 Juniores Plethorici, quibus consuetæ narium Hæmorrhagiæ emanserunt.

2 Adulti, quibus Hæmorrhoides suppressæ fuerunt.

3 Fœminæ inordinato vel suppresso Mensium fluxu laborantes, aut gravidæ.

4 Rarius Viri, quorum uxores gravidæ sunt, quod aliquoties observavimus.

5 Fœminæ pariter ac mares, qui consuetas Venæsectiones & scarificationes neglexerunt.

6 Homines qui hæreditariam ad Odontalgiam, aut alios spasticos affectus habent dispositionem.

7 Qui dentifriciis acrioribus pro dealbandis & mundandis dentibus abutuntur.

8 Quibus dentes a carie sunt excavati, & vermiculi in cavitate illa generantur.

9 Quibus radices post evulsionem, aut cariem dentium in gingivis remansere.

V. *Prognosis.*

1 Odontalgia, ab erosione & carie dentium orta, non nisi palliativam curam admittit, nec etiam plenarie cessat, nisi dente evulso.

2 Odontalgia symptomatica vero facilius curatur.

3 Hæc tamen sæpius recurrens dentium erosioni ansam præbet, ideoque idiopathicam parere potest.

4 In symptomatica interdum dimidia maxilla inflammatur, quæ nisi perite tractetur, facile exulcerationem ejusdemque cariem producere potest.

5 Si tumor in malis oboriatur, Odontalgiæ solutionem indicat.

6 Symptomatica in febribus acutis & malignis cum stridore dentium contingens, mortem portendit.

7 Dentium dolor in fœminis quibusdam contingens, certum graviditatis signum præbet.

8 Qui hæreditariam ad Odontalgiam habent dispositionem, rarissime ab hoc malo penitus liberantur.

VI. *Remedia.*

1 *Generalia*: Venæsectio & Scarificatio in locis inferioribus, laxationes, pediluvia, frictiones, vesicatoria post aures, interna autem antispasmodica, Cinnabarina & lenia catarrhalia.

2 *Specialia* in

a. *Idiopathica* Odontalgia & quidem ex fonte pharmaceutico, Apophlegmatizantia: Rad. Pyrethri, Angelic. Lepath. acuti, Imperator. Ol. piper. Caryophyll. Buxi, Succini, Camphor. Tinct. Odontalgic. Mynsicht. Decoctum Nicotianæ, Nitrum denti immittenda, aut secundum quosdam Opiata: Rad. & Sem. Hyosc. Opium interne denti carioso inditum, vel quod securius gutt. aliquot Ess. dulc. gossypio exceptæ & denti applicatæ. Ex Chirurgico vero fonte, ipsa cariosi dentis cauterisatio igne vel actuali vel potentiali, aut ejusdem evulsio.

b. *Sympathica.*

1 Discutientia & resolventia: rad. irid. flor. Aristol. rotund. Chelid. maj. Herb. Verben. Agrimon. Persicar. Salv. Flor. Sambuc. Chamom. Camphor. sub epithematis forma malis imponenda, nec non paregorica ex Rad. Alth. lil. alb. Flor. Samb. Chamom. Meliloto, Summit. aneth. Sem. lini. Fænugræc. Fic. ping. in lacte coquenda & instar fotus immediate dentibus applicanda, vel Decoctum hoc lactis calide in ore detinendum.

2 Sympathetica in utroque casu convenientia: Lignum fulmine tactum D. D. Stahlio usitatum pro dentiscalpio, nec non lignum fraxini in Solstitio collectum, Ossa bufonum rubicundorum eodem modo adhibita, bufones exsiccati malis impositi, dens ex maxilla mortui evulsus cum radice sua dentem dolentem tangens.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Extr. Hell. nigr.* ℈ß. *Ess. Absinth. q. s.*
Merc. dulc. gr. viij. *M. f. pilul. pro* 1. *dosi.*
Resin. jalapp. gr. ij.

2 Aliæ.

2 Aliæ.

℞. Maſſ. pil. e ſuccin. Crat. gr. xxv ☿ ij dulc. rit. par. gr. xv. Reſin. Jalapp. gr. vj. Eſſ. Succin. q. ſ. f. Pil. pro 2. doſ.

3 Pulvis Antiſpaſmodicus.

℞. Tart. Vitriolat. Nitr. depur. ana. ʒſs. Cinnab. ♁ ij. gr. xij. M. div. in 3. part. æq. ſing. tribus horis 1. doſis.

4 Pulvis anodyno-temperans.

℞. Conch. præparat. ♁ ij. diaph. Tart. Vitriol. Nitr. depur. ana. ʒſs. Cinnab. ♁ ij ℈j. Maſſ. pil. e Cynogl. gr. vij M. ſ. Pulv. div. in vij. part. æq. Quotidie verſus ſomni tempus doſin j. porrigendo.

5 Tinctura Odontalgica.

℞. Tinct. Odontalg. Mynſ. ʒiij. Lign. Guajac. ʒiſs. M. cum goſſypio denti dolenti applicanda.

6 Epithema.

℞. Rad. Ariſtol. rot. Irid. ana. ℥ſs. Herb. Chamom. Flor. Sambuc. ana. mſs. Bufon. exicc. n. 1. Campb. ℈j. Inciſ. contuſ. Saccul. includ. maliſque imponantur.

VII. *Methodus medendi.*

1 Affluxus humorun revellendus & reducendus eſt; fit hoc optime per laxantia, MP. e Suuccin. Craton. Extract. Hell. nigr. Specif. Jalapp. Merc. dulc. quibus humores κάτω ſeu ad inferiora derivantur & ſimul evacuantur.

2 Ubi manifeſta congeſtionis aut etiam ebullitionis adſunt ſigna, exhibeantur Pulveres antiſpaſmodici, circa noctem vero doſis Pulveris anodyno temperantis, aut apud ditiores ſubſtituatur Eſſentia dulcis, quæ tam interne uſurpata, quam externe dentibus applicata, malum ſæpius mitigavit. Ad congeſtionem reſolvendam interne maxime quoque conveniunt Pulveres Solares.

3 Si inſignis concurrat Plethora, aut conſuetudo evacuationum ſanguinis artificialium, Venæſectio aut Scarificatio inſtitui poterit.

4 Imo præſtant revulſoriam hanc evacuationem interdum non ſine ſummo levamine Veſicatoria poſt aures poſita, cum e contra ab emplaſtris, quæ ordinarie pro hoc ſcopo temporibus imponuntur non tam ſenſibilis effectus obſervetur.

5 In Sympathica congeſtoria ſtaſis diſcutienda eſt per reſolventia, tam externe malis, quam interne immediate loco affecto applicita. Singulare quid Bufonis applicatio pro priori intentione, pro poſteriori autem fotus, ex rad. Alth. flor. Samb. Chamom. Melilot. Sem. Fœnugr. Fic. & lign. Guajac. in lacte coctis paratus, præſtare videtur.

6 Nihil melius in hoc caſu eſt, quam evulſio eroſi & carioſi dentis per habilem Chirurgum facta.

7 Ad præſervationem aliquam mali facit quotidiana dentium a ſordibus liberatio & frequens oris collutio. Aſſueti etiam Vernam & Autumnalem evacuationem ſanguinis haud negligant, neque laxationes, ſi res exigere videtur, intermittant.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Sopitio per Opiata in dolore idiopathico plus ordinarie damni quam emolumenti præſtat. Itaque ſecurius ordinantur Olea deſtillata v. g. piper, caryophyli. nec non Rad. acriores: pyrethri Zedoar. imperator. pimpin. alb. dentis cavitati indita, quamvis neque hæc apta ſint malum radicitus tollendi: Olea item acriora in ſanguineis facile excitant eryſipelas faciei.

2 Acida, aluminoſa, nec non oleorum acriorum abuſus dentes carioſos adhuc magis erodunt, imo ſanos etiam frequentiſſime aggrediuntur, ut homines his uſi auxiliis ſenſim ſenſimque uno poſt alterum ſpolientur.

3 Evulſio niſi per habilem Chirurgum fiat, inſignia damna, imo quandoque ipſius maxillæ diſruptiones poſt ſe trahere poteſt. Nunquam autem fiat præſente adhuc tumore.

4 Sympathetica remedia magis vim ſuam in Sympathica quam Idiopathica Odontalgia exerunt, quamvis neque illa ſemper promiſſam efficaciam demonſtrare obſerventur.

5 Dens etiam e mortuo homine evulſus quandoque non abſque periculo applicatur.

6 Idem quoque metuendum eſt a tranſplantatione, quam plerumque in Salice inſtituunt.

7 Aer frigidus, nec non Saccharatorum abuſus dentibus carioſis admodum noxius eſt.

8 Prioris injurias præcavere poteſt fruſtulum plumbi cavitati dentis eroſi inditium.

9 Pro carie præſervanda inſervit frequens collutio oris & dentium poſt aſſumtum cibum expurgatio, nec non ſecurorum dentifriciorum uſus.

CAPUT QUINTUM.

De Cardialgia.

I. *Definitio.* Cardialgia eſt dolor ſeu motus ſpaſmodico-conſtrictorius ſiniſtri ſeu ſuperioris ventriculi orificii in conſenſum trahens diaphragma, pericardium ac partes infimi ventris, imprimis vero hypochondriorum viſcera, aliaque cum hiſce connexionem habentia; vel a ſanguine circa ventriculum aut hypochondria nimium congeſto, vel ab humoribus acribus flatulentis in ventriculo contentis originem ducens.

II. *Differentia:* Cardialgia

1 vel *Idiopathice* conſideratur, quando a primarum viarum cruditatibus & ſaburra, nec non vermibus originem trahit malum, quo in caſu a quibuſdam vocari ſolet Cardialgia nauſeoſa.

2 vel *Symptomatice*, ubi a translationibus & molíminibus ſanguinis in Vena portæ, ob Menſes & Hæmorrhoides haud recte procedentes, contingentibus ortum ducit affectus.

III. *Signa.*

1 Spaſtica ventriculi lancinatio ſeu morſus, punctio, & roſio, in quibuſdam compreſſio & tenſio ſub ſcrobiculo cordis non tantum dolorifica, ſed etiam ad utrumque latus ſe extendens.

2 Anxietas præcordialis, ſuſpiria, gemitus cum reſpirandi difficultate conjuncta & ſenſu cinguli quaſi conſtringentis.

3 Senſus doloris atrocis non in anteriore tantum pectoris imi parte, ſed & verſus dorſum affligentis & ſuperiora verſus tendentis, ita ut ægroti interdum de re ſatis moleſta faucibus inhærente conquerantur.

4 Nauſea, inappetentia, frequens ſalivæ in os effuſio, ructus, quandoque actualis excretio materiæ bilioſæ & mucidæ per vomitum, qua quid haud parum ſublevari videntur ægri.

5 Quod ſi vero flatus & vomitus ad exitum haud perveniunt, concurrunt acerbiores dolores cum vertigine & variorum colorum ante oculos obverſatione aut vera Scotomia, Lipothymiæ aut verius ſuffocationes incipientes, ſudoribus frigidis & partium extremorum frigore ſtipatæ, vertiginoſa & ſyncoptica pathemata, quod quidem ultimum ſymptoma Cardialgiam ſic dictam ſyncopticam tunc conſtituit.

IV. *Subjectum.*

1 Homines multas cruditates pituitoſas & bilioſas in primis viis foventes, lumbricis laborantes, diæta crudiori, viſcidiori utentes, reliquaſque res non naturales v. g. ſucceſſum alvinum & aeris mutationes minus bene obſervantes.

2 Hypochondriaci & Hyſtericæ Menſium & Hæmorrhoidum vitiis laborantes, turbas ſanguinis in Vena Portæ ſentientes & hinc conſenſualibus primarum viarum pathematibus, inprimis flatulentiæ expoſiti.

3 Qui cibos nimis avide in magna copia ingerunt, & abdomen aeri frigido exponunt.

4 Aut, qui ulcera habent orificio ventriculi propinqua, aut in ipſo ventriculo. vid. *Hild. cent. III. obſ.* 20.

V. Pro-

V. *Prognosis.*

1 Cardialgia extra febres acutas contingens rarius periculosa est: in his vero sese sistens cum sudoribus frigidis & singultu, lethalis fere ominis est.

2 Gravius ea laborant, quibus orificium ventriculi superius maxime est sensibile, & qui ad convulsiones alias sunt proni.

3 A primarum viarum cruditatibus originem habens, seu Cardialgia Idiopathica per vomitum aut mitigatur, aut plane tollitur.

4 Quæ a lumbricis in stomacho habitantibus exoritur, pessima sæpe habet conjuncta symptomata, & periculosa consectaria.

5 Cardialgia Symptomatica, contumacior est Idiopathica, facile enim habitum assumit, & per intervalla redit, aliisque convulsivis affectibus, præsertim in sexu feminino, ansam dat.

6 Imminuitur autem aut solvitur per Hæmorrhoides vel Menses, si ab horum vitiis originem traxit.

VI. *Remedia.*

1 Materiam crudam, viscidam & biliosam in primis viis stabulantem corrigunt atque incidunt absorbentia: Conch. præp. Oc. ♋. præp. Crystall. mont. præparat. Salina digestiva: Tart. Vitriolat. Arcan. dupl. Sal. Polychrest. Glas. digest. Sylvii. Vegetabilia item resolventia & aperientia: rad. Ari. Helen. Caryophyll. Pimpin. alb. Vincetox. Zedoar. Galang Herbæ amaræ. Fumar. Cent. min. Card. ben. Absinth Sem. Sinapi, Nasturt. Ex compositis Pulv. Stom. Birkm. Quercetan. Ess Amara Hallens. Ess. Alexiph. Stahlii, Ess. Pimp. alb. Tinct. rubra Bontekoe &c.

2 Præparatam evacuant: Rhabarb. Senna, Pilul. Tart. Querc. e Gummi Ammon. Polychr. Hallens. Beccheri & Stahlii, Sal mirabile Glauberi, Tart. Emeticus, Syr. Emet. Ang. Salæ, Clysteres &c.

3 Stasin sanguinis in vasis Venæportæ factam resolvunt, motumque partium inæqualem in ordinem redigunt Diaphoretica fixa, Cinnabarina, Nitrosa, Salia neutra, Absorbentia cum interpositis Tincturis Alexipharmacis secundum D. Stahlii mentem compositis, sufficiens potus, motus corporis continuatus, non neglectis modo commendatis per epicrasin laxantibus & clysteribus.

4 Sanguinem derivant & imminuunt hirudines ano applicitæ, Venæsectio in pede celebrata, pediluvia.

5 Partibus relaxatis Tonum & robur afferunt partim supra laudata stomachica, partim etiam martialia & inter hæc præcipue Tinct. Vitriol. ♂is Ludovici rite parata cum Ess. Gentian. Cort. Aurant. Absinth. aut Adianthi albi combinata. Externe vero sacculi & epithemata ex herb. menth. puleg. matricar. sambuc. Origan. aneth. absinth. Sem. anis. fœnic. cum camphora loco dolenti imposita, utpote quæ simul dolori imminuendo inserviunt.

Formulæ Remediorum.

1 Pulv. Stomach. digestivus.

℞. *Pulv. Stom. Birkm.* ℥ß. *Sem. Sinapi ana.* ʒj.
Tart. Vitriolat. *M. dosis* ℈j. *ad* ʒß. *bis vel*
Cort. Aurant. *ter in die.*

2 Pulvis emeticus.

℞. *Rhab. elect. gr. xv.* *Cryst. all. Tart. gr. vj.*
Tart. Emet. gr. ij. vel iij *M. pro 1. dosi.*

3 Alius.

℞. *Pulv. rad. Ipecac.* ℈j. *ad* ʒß. *Sal. Absinth.* ℈ß.
M. pro una dosi.

4 Pulvis temperans.

℞. *Oc.* ♋. *præparat.* *Tart. Vitriol. ana.* ℈j.
♂ *ij diaph.* *Cinnab.* ♂ *ij.* ℈ß.
Nitr. depur. *M. dos.* ℈j. *bis vel ter de die.*

5 Essentia discutiens.

℞. *Essent. Alexiph. Stahlii.* *M. dosis* 30. 40. *gutt. bis de*
Pimp. alb. ana. ʒiß. *die in jusculo vel Thee.*

6 Alia roborans.

℞. *Tinct. Vit.* ♂*is Lud.* ʒiij *M. dos. gutt.* 30. *dimid. hor.*
Ess. Absint. ʒj. *ante prandium & cœnam.*

5 Alia.

℞. *Tinct. Vitr.* ♂*is Ludov.* *M. dosis ut supra.*
Ess. Amar. Hall. ana. ʒij

8 Epithemia Anod-discut.

℞. *Theriac. Androm.* ʒj. *Dissolv. in Aq. Reg. Hung.*
Succin. præparat. ʒß. *& impone cum linteaminibus loco dolenti.*
Camph. ℈ß.
Croc. Or. gr. vj.

9 Aliud roborans.

℞. *Crust. pan. madefiat* *Vino rubr. ocalefacto aspergi pulv. Cinnam. piper. caryophyll. & calide impone.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum in *Idiopaticha* Cardialgia vitium semper in primis viis hæreat; ideo materia peccans ante omnia incidenda, corrigenda atque præparanda est, quod partim secundum temperamenti constitutionem vel per stomachica temperatiora vel fortiora nimirum sincerum Piper, Zinzib. Galang. Zedoar. Sem. Sinapi &c. partim per absorbentia acrimoniam imbibentia atque incrassantia fieri potest.

2 Evacuatio post materiæ resolutionem atque præparationem in usum vocanda est; fit hoc in robustioribus & ubi actualis salubra in ventriculo hospitari cernitur, per securum Emeticum, in valetudinariis vero per laxantia incidentia per epicrasin agentia, nimirum vel nodulos laxativos, vel Pilulas Tartar. Quercet. e gumm. Ammoniac. Stahlii &c. subjunctis postea per tempus adhuc aliquot stomachicis incidentibus atque digestivis.

3 Ubi vero justa vermium suspicio adest, adhibeatur laxans mercuriale, aut colocynthiacum & subjungantur anthelmintica appropriata.

4 Sanguineo-Cholericis vel ipsis Cholericis, qui turbis Venæportæ, Hypochondriaco-Hystericis vexantur, succurritur interne optime per temperantia Nitrosa, absorbentia, Cinnabarina, Diaphoretica fixa, nec non unum atque alterum clysterem emollientem vel lenia laxantia.

5 His etiam semper consulendæ & promovendæ sunt evacuationes artificiales & spontaneæ, secundum loca per quæ ordinarie fieri consuevere, non neglectis quoque pediluviis.

6 Externe tam pro discussione, quam mitigatione dolorum in utroque malo locum habent sacculi & epithemata nec non emplastra ex herbis & gummatibus stomachicis, discutientibus & resolventibus parata.

7 Post materiæ evacuationem & mali mitigationem in usum trahere convenit roborantia & martialia, Tinct. Vitr. ♂is Lud. Essent. Millefol. Cort. Aurant. Absinth. Lign. & Aloes &c.

8 Diætetice commendanda alvi libertas, cibi atque potus laudabiliores, externus calor.

VIII *Cautelæ* Practicæ.

1 Materia nisi prius mobilis reddita fuerit, insufficientes & incompletos vomitus post se trahit, quæ materiæ tantum commovendæ, non vero excernendæ inserviunt.

2 Minime autem conveniunt Vomitoria Hypochondriacis & Hystericis aut qui turbis Venæportæ expositi sunt; hi enim majores flatulentias aut alia mala reportant.

3 Quod si calidiora remedia stomachica aut carminativa his præscripseris, anxietates præcordiales augentur & universum malum incrementa potius, quam detrimenta sumit.

4 Opiata in enormiori etiam dolore non semper tuta sunt, quod si tamen circumstantiæ eorum usum suadeant, combinare eadem præstat cum Carminativis, Stomachicis & Aromatibus.

CA-

Caput Sextum.

De Colica;

I. *Definitio*. Colica est dolor sensibilissimus ab intestinorum relaxatorum & a flatibus expansis inflatorum spasmodica contractione originem trahens.

II. *Differentia*.
1 Ratione materiæ morbicæ est vel *flatulenta*, vel *pituitosa*, vel *biliosa*, vel *hæmorrhoidalis* sive sanguinea.
2 Ratione loci affecti
a vel *Iliaca*, vel *Colica* stricte sic dicta;
b vel *Idiopathica*, vel *Sympathica*, uti Nephritica & Hysterica, de quibus suo loco agetur.
3 Ratione gradus, alia est leniter tantum *spastica*, alia *convulsiva*.

III. *Signa Generalia*.
1 Dolores acerbissimi infimum ventrem, ejusque vel sinistram vel dextram, utplurimum vero mediam partem supra umbilicum occupantes, modo terebrantem & rodentem, modo gravativum & distensivum, modo urentem & pungentem sensum inducentes, & quidem per paroxysmos quasi ægrum affligentes.
2 Anxietas & angustiæ præcordiorum cum vagis caloribus quandoque etiam intercurrentibus horripilationibus conjunctæ.
3 Murmura flatulenta cum ructibus, quos sæpius etiam nausea & vomitus comitantur.
4 Alvus utplurimum maxime constricta, quandoque tamen cum Diarrhœa torminosa soluta.
5 Urina utplurimum tincta ac spumosa, rarius suppressa.
6 In graviori vero malo cardialgica & singultuosa consectaria.

Signa Specialia.
1 *Flatulentæ & pituitosæ*: turgida ventris inflatio, ructus, flatulentia, borborygmi, dolores tensivi & gravativi, arctissima utplurimum alvi constrictio, ut sæpius ne quidem fistulæ clysteris aditus pateat.
2 *Biliosæ*: concursus majoris caloris cum sensu quasi urente in abdomine, torminum atque flatuum cruciatus insignes pungentes & scindentes, absque tamen tanta abdominis inflatione, imo potius cum ejusdem constrictione, umbilici vero admodum sensibili retractione: quo major autem biliosæ materiæ concursus adest, eo magis alvus ad Diarrhœam torminosam disposita est, ac eo majori etiam æstu torquentur ægri, siti, vigiliis, inappetentia, conatibus vomendi, imo actualibus vomitibus biliosis, intercurrentibus sudoribus frigidis, anxietatibus præcordialibus, quos sæpius singultus excipit.
3 *Hæmorrhoidalis* sive *Sanguinea*: temperamentum ægri Sanguineo Cholericum: ætas juvenilis, antecedentia hypochondriaco-flatulento-arthritica pathemata, hæreditaria dispositio ad Hæmorrhoides a parentibus contracta, concurrens, cum torminibus ad modum exquisitis, ventris constrictio & coarctatio quasi circa mesenterium & Venamportæ cum conatu renesmode, imo actuali excretione paucæ materiæ mucidæ sanguine sæpius tinctæ.

IV. *Subjectum*.
1 Colicam *flatulentam* facile incurrunt diætam minus observantes, nimirum abdomen & pedes liberiori aeri & refrigerationi exponentes, post assumtos cibos pingues potum frigidiorem avide ingurgitantes, cibis flatulentis, viscidis, facile fermentescentibus assueti.
2 *Biliosæ* vero facile exponuntur personæ Cholericæ, iracundæ, post susceptam iracundiam statim cibum & potum assumentes, & quidem crudiorem, viscidiorem facile fermentescentem.
3 *Hæmorrhoidalem* tandem frequentius experiuntur viri juvenes Sanguineo-Cholerici, Hæmorrhoidum incompleta molimina habentes, vel fluentium suppressione laborantes, hypochondriaci, arthritici, calculosi, aut alii quoque Plethorici Venæsectionem in pede negligentes ut & fœminæ Mensium defectum vel suppressionem patientes hystericæ, quæ tamen colica magis hysterica audit.
4 Deinde etiam doloribus colicis facile affliguntur puerperæ a neglecta ligatura abdominis post editum partum intumescentiam ventris reportantes.
5 Ac tandem Herniosi, repositionem herniæ negligentes.

V. *Prognosis*.
1 Quo frequentius aliquis Colicis corripitur doloribus, eo citius a leviori causa revocantur, & in consuetudinum quasi & habitum degenerant.
2 Colica flatulenta semper minoris est periculi, quam biliosa & convulsiva.
3 Si colica invadat cum actuali horrore & subsequente æstu, inflammatorium quid vel minatur, vel jam indicat.
4 Vomitus biliosi, aut alii continui nisi ortum ab ingestis traxerint, alvo pertinaciter obstructa, facile Iliacum affectum producunt.
5 In sexu fœminino conatus vomendi fortiores, aut etiam actuales vomitus simplices, sequitur quandoque Vomitus cruentus.
6 Quo magis dolor ingens petit inferiora abdominis sive regionem hypogastricam, eo facilius metuenda est Passio Iliaca.
7 Colicam biliosam, nisi evacuetur aut temperetur materia acris, facile excipit vera Cholera, aut Causodes ventriculi & intestinorum inflammatio.
8 Colicam biliosam sæpe tollit vomitus vel diarrhœa biliosa statim ab initio accedens, quatenus causam morbificam removet; inflammationi vero jam factæ superveniens conatus vomendi actualis ejectio materiæ nigricantis, mali est omnis.
9 Colicam biliosam interdum excipit Icterus.
10 Nihil facilius Colicæ supervenit quam Paralysis, imprimis post abusum Opiatorum.
11 In colica pertinaci si sudor copiosus & universalis superveniat, labefactatis & resolutis viribus, brevi Paralysin expectato. *Bagliv.*
12 In Colica biliosa succedit frequenter Aphonia & vox rauca, & per totum fere morbi decursum durat. *Idem*.
13 Incrementa non retineri dolorem locum mutare, nec non intermittere, salutem brevi promittunt. *Idem*.
14 Dolor colicus quandoque transit in abscessum, quandoque in Hydropem. *Idem*.
15 Singultus Colicæ citra consuetudinem superveniens, grave periculum indicat.
16 Colica Hæmorrhoidalis salutariter solvitur per fluxum Hæmorrhoidum aut excretionem materię mucosę viscidæ.
17 Si vero materia regurgitat ad viscera hypochondriorum, facile sequuntur Hectici & Ascitici affectus.
18 Colica ab Arthritide retrograda aut imprudenter suppressa ortum trahens, mali semper est omnis, quia intestinorum inflammationi facile occasionem præbet.
19 Colica Hernioforum facile transit in Ileum, nec nisi repositis mature intestinis cessat.
20 Omni Colicæ supervenientes convulsiones malæ sunt.

VI. *Remedia Generalia*.
1 Spasticam intestinorum tensionem & tractationem demulcent, materiamque morbificam, si quę adest, educunt clysteres carminativi, emollientes, & pro re nata acriores stimulantes, nec non laxantia ex ☿io dulci, Senna, Rhabarb. Sale mirabili Glaub. Cathart. amar. &c.
2 Materialem causam discutiunt & corrigunt *Interne* vel Carminativa stricte sic dicta: Essent. Carminat. Wedelii, Tinct. Cort. ☉rum, Liq. C. C. Succin. Spir. Anis. Fœnic. Salis Ammon anisat. vel temperantia: Oc. ♋. prep. Cryftall. mont. Conch. prep. ♁. diaph. Cinnab. ♁ij, Arcan. duplic. Tart. Vitriol. Pulv. Be-

Bezoard. Hallens. Tinct. Salin. D. Richt. Spir. Nitri. dulc. interpositis, si necessitas exigat, gelatinosis. *Externe* nervina, sacculi carminativi ex speciebus odoratis: Rad. Ireos., Cyper. rotund. Angelic. Herb. Menth. Matriac. &c. Flor. Chamom. Sambuc. &c. Sem. Anis. Aneth. Fœnic. Linimenta item ex Olcoctis: Irino, Castor. Chamom. Laurin. Oleis destillatis Fœnic. Menth. Carv. Aneth. Absinth. Chamom. vel Balsamis ex his cum Ol. Nuc. Moschat. expr. Zibeth. Axung. Castor. Emplastra Stomachalia, calor & fotus abdominis.

3 Laxatum partium tonum roborant: Salia volatilia, Ess. Vitriol. ♂is Ludov. Cort. ☉nt. aliaque Carminativa & Stomachica temperatiora interne adhibita, externe vero modo dicta nervina & roborantia.

Specialia in Colica flatulenta & pituitosa.

1 Emollientia, Carminativa & si necessitas exigat, acriora stimulantia, sub Clysterum forma ordinata.

2 Laxantia interna: Senna, Rhabarb. Sal. Cathart. amar. vel mirabile *Glauberi.*

3 Discutientia & Carminativa calidiora, si nihil sanguinei subest: Rad. Ari, Helen. Irid. Florent. Gentian. rubr. Pimpin. alb. Imper. Zedoar. Galang. Calam. arom. Acori, Absinth. Cent. min. Cort. Winteran. Sem. Carv. Anis. Fœnic. Sinap. Erucæ, sincerum Piper, Tinct. Cort. ☉nt. Spir. Fœnic. Anis. Liq. C. C. Succin. Spir. Tart. Essen. Dulcis Hallens. Ordin. & Concentr. Ess. Carmin. Wedelii, vel circumstantiis suadentibus temperatiora absorbentia, diaphoretica fixa, Cinnabarina cum momento Nitri, si æstus adest, jungenda Salia neutra, Spir. Nitri dulc. Mixtur. simplex, Tinct. Salin. D. Richt.

In Colica biliosa.

1 Lenientia, lubricantia, mucilaginosa pinguia, sub Clysterum forma præscripta, Decocta capitum vervecum aut pedum vituli, vel olea expressa tali modo usurpata.

2 Laxantia ex Manna cum Ol. amygd. dulc. in jusculo exhibita, Senna, Rhabarb. Liq. Terr. fol. Tart. Cryst. Tartari &c.

3 Temperantia & absorbentia ex Nitro, Cryst. mont. Matr. perlar. Conch. præp. Oc. ♋. ♁, diaph. Cinnab. nativ. & ♁ ij, Spir. Nitr. dulc. in potione Carminativa temperatiori ordinata.

4 Discutientia & roborantia leniora: *Interne* Tinct. Alexiph. Stahlii in jusculo, Mixt. Simpl. Aq. fœnic. chamom. ad flat. sine vino, Syr. Cort. ☉nt. ♁. diaph. Tinct. Salin. Richteri, quæ temperat. & discutit. *Externe* fotus & in tegumenta abdominis, Epithemata sicca ex avena tosta, flor. Sambuc. Chamom. Matricar. Sem. Carv. bacc. Lauri &c.

In Colica Hæmorrhoidali sive Sanguinea.

1 Clysteres paregorici ex flor. Chamom. Verbasc. Melilot. Ol. Lini, Olivar. Verbasc. Lacte & Nitro sepius repetiti, & ubi necessitas requirit, per fortiorem Salis Gemmæ dosin exstimulati.

2 Affluxum sanguinis inhibentia & imminuentia; Hirudines ano applicatæ, Venæsectio in pede efficacius & securius in primo principio celebrata.

3 Demulcentia atque temperantia: Ol. Amygd. dulc. in jusculo adhibitum, pulveres Diaphoretico-absorbentes, Cinnabarini, Nitrati.

4 Discutientia: Diaphoretica fixa, Essent. Alexiph. Mixt. Simpl. *Externe* fotus calidi, abdomini applicati v. g. Vesica lacte vel aqua calida repleta, catulus vivens, lateres calefacti, Spir. Vin. Camph. Epithemata item & linimenta ex Ol. supra dictis speciatim Laurino & Nuc. Mosch. Fotus intestini recti ex Ol. Verbasc. Cataplasmata ex Verbasc. & Meliloto, cui insideant, necesse est.

5 Lenia Anodyna in malo vehementiori: Mass. Pil. e Cynogl. Theriac. Cœl. cum temperantibus pulveribus versus somni tempus exhibita; & imprimis Ess. Dulc. Hallens. sæpius data.

6 Tonica post remissionem mali exhibenda: Tinct. Vitriol. ♂is Ludov. Essent. Millefol. Mixt. tonica Stahlii, &c.

Formulæ Remediorum.

1 Clyster acrior.

℞. *Spec. Emoll. & Carm.* *Fol. Nicot. ana. mss.* *Coq. in s. q. Aq. font.* *Colat.* ℞. ℔. *j. dissolve.* *Elect. Lenitiv.* ℥j. *Ol. Chamom.* ʒvj. *Vitell. ov. num. j.* *Tart. Emet. gr. ij.* *M. calide applicandus.*

2 Alius Paregoricus.

℞. *Rad. Alth.* *Lil. alb. ana.* ʒj. *flor. Chamom. Verbasc.* *Melilot. ana mss.* *Coque in s. q. lactis, Colat.* ℞. ℔. *j. adde* *Ol. Olivar.* ℥j. *Mel. Rosat.* ℥iss. *Vitell. Ov. n. j.* *M. d. ad Lagenam.*

3 Potio Laxans.

℞. *Tassul. minor.* ℥ss. *Rhab. elect.* ʒiss. *Cinnam. acut.* ℈j. *Infunde in s. q. Aq font.* *Colat.* ℞. ℥iij. *dissolve* *Mann. Calabr.* ℥j. *Clarificetur pro j. dosi.*

4 Alia.

℞. *Mann. Calabr.* ℥iss. *c. Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *& sperm. Cet. rec.* ʒss. *in jusculo assumend.*

5 Essent. Carmin. temper.

℞. *Tinct. Salin. Richteri* ℥ss. *dosis 40. gutt. sing. 6. horis.*

6 Essent. Carminat. fortior.

℞. *Tinct. Cort.* ☉*nt.* *Ess. Carmin. Wedel.* ā. ʒj. *Spir. Sal. Ammon. anis.* *vel Tartari* ʒss. *M. bis vel ter de die ad gutt.* 30.

7 Alia roborans.

℞. *Spir. Anis.* *Nitr. dulc. ana.* ʒiss. *M. usus & dosis ut supra*

8 Alia anodyno-roborans.

℞. *Ess. Alexiph. Stahlii.* *Dulc. Hallens. ana.* ℥j. *M. singul. 4. vel 6. horis gutt. 20.*

9 Potio Carminat. temperata.

℞. *Aq. Fœnic.* *Chamom. ana.* ℥iss. *ad flat. s. v.* ℥iss. *Spir. Nitr. dulc.* *Anis. ana.* ʒss. *Extr. Cort. Chacar.* ℈ss. *Syr. Cor.* ☉*nt.* ʒiij. *M. sing. 3. horis cochlear. duo.*

10 Sacculus.

℞. *Herb. Chamom.* *Menth. crisp.* *Absinth.* *flor. Sambuc. ana. mj.* *Aven. tost.* ℥iss. *Sem. Carv.* ℥ss. *Incis. & contus. include sacculis calide ventri imponendis.*

11 Balsamus Anticolicus.

℞. *Ol. N. M. expr.* ʒiss. *destill. Tacamah.* ℈ss. *Menth.* *Absinth. ana. gutt. vj.* *Citri gutt. iij.* *M. Scorbic. Cordis, illinendus.*

12 Linimentum.

℞. *Ol. Chamom.* *Aneth. ana.* ʒss. *destill. Anis.* *Fœnic.* *Menth.* ā. ℈j. *M. inungatur adomini circa umbilicum.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In omni Colica præstat alvum habere apertam, ideoque per Clysteres primo emollientes & carminativos, postea, si hi nil juverint, per fortiores stimulantes res tentanda est.

2 Natura etiam semper deorsum ducenda est, ne motus peristalticus invertatur, aut inflammatio intestinorum eo facilius contingat, cui rei inserviunt Purgantia leniora: Mann. Rhabarb. ☿ dulc. Cryst. Tart. Liq. Terr. fol. Tart. & Emollientia, Ol. Amygd. dulc. Olivar. recens; quæ si retineri nequeant, Pil. Cochiæ a *Sydenh.* commendatæ, aut Pil. *Stahlii* in aquis carminativis solutæ exhibeantur.

3 Si pituitosa materia subsit, materia incidenda, discutienda & corrigenda est per Rad. Ari, Helen. Irid. Flor. Zedoar. &c. Tart. Vitriolat. Arcan. dupl. Terr. fol. Dart. & absorbentia Conch. Cryst. mon. Oc. ♋. præp. Ess. Cort. ☉nt. Carminat. Wed. Spir. Anis. Cerasf. nigr. Tartari, Liq. C. C. Succin. vinum Malvaticum, Hispan. Extract. Pimpin. alb. Cort. Chacarill. nec non Topica externa: Herb. Menth. Absinth. Chamom. &c. Sem. Carv. fœnic. &c. Spir.

Vin.

Vin. Camph. Linimenta, Balsama, Emplastra.
4 Ubi vero biliosa materia malum fovet, præcipitantia, diluentia & lubricantia locum habent: Conch. Cryst. mont. præp. Gummi Arab Tragac. Gelatina C.C. Nitrosa &c. non neglectis internis & externis temperantibus carminativis.
5 Motus febriles, si qui concurrunt, imminuendi & demulcendi sunt per salina, ♉. diaph. Bez. mineral. Tinct. Salin. Richteri, Nitrum, gelatinosa, emulsiva, & interposita Alexipharmaca leniora.
6 Dolorum vehementia imminuatur per Laud. liquid. Sydenh. Diascord. Fracastor. M. Pil. e Cynogl. Pilul. Starckej caute in usum vocata, impr. vero Essent. Dulc. Hallens.
7 Tonus partium relaxatarum post evacuatam materiam iterum restituatur per Rad. Gentian. Herb. Chamom. Rutæ, fol. Bet. interne assumta, nec non usum Tinct. Vitrioli ♂is cum carminativis lenioribus conjunctæ, aliaque Stomachica temperatiora in usum vocata.
8 Quo magis sanguinei quid concurrit, eo minus tam curative in principio curationis, quam præservative extra paroxysmum Venæsectio in pede negligenda est, utpote quæ sensibilissimum ut plurimum edit effectum, si malum a Mensibus vel Hæmorrhoidibus locum habuerit.
9 Inæqualis intestinorum motus a refrigeratione externa originem habens, in ordinem reducatur per internum haustulum Vini Hispanici, aut Spir. Fœnic. vel Anisi: externam vero calidorum laterum applicationem ad plantas pedum & Epithematis sicci calefacti impositionem ventri.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 Purgantia imprimis fortiora, alvo per clysteres nondum aperta, vel nihil operantur, vel per os iterum ejiciuntur, eo minus autem talia præscribenda sunt, quo magis jam concurrunt vomitus & febris.
2 Carminativa nunquam commendentur antequam viæ per clysteres vel laxantia sint reseratæ; tunc autem locum habere possunt in Colica flatulenta & pituitosa, non item in aliis speciebus.
3 Cave ne Opiata copiosius in Colica exhibeas, solet enim post Opiata magnus sudor supervenire & exind. Paralysis. *Bagliv.*
4 Ante usum Opiatorum semper enema injiciendum est. Diaphoretica etiam cum opiatis mixta felicissima sunt in Colicis. *Idem.*
5 Pectori & ventri omnia frigida sunt inimica: caveas igitur ab iis in talium partium affectionibus. *Idem.*
6 In Colica biliosa & sanguinea quam maxime evitanda sunt Carminativa calidiora, facillime enim inflammatio intestinorum exinde originem sumere potest. Lenissima igitur methodus hic tutissima est.
7 Quo magis autem subjecta sunt frigida & malum vel a refrigeratione externa, vel pituitosa & cruda Diæta ortum habet, eo minus talia nocent, sed potius usum habent non spernendum.
8 In Colica Sanguinea & Hæmorrhoidali magis ad sanguinem, quam actualem materiam pituitosam in intestinis hærentem, respiciendum est; ideoque magis temperantibus quam calidioribus insistere decet.
9 In hac, irritis sæpe aliis, eximium usum præstitere Venæsectio in pede, Hirudinum applicatio ad vasa hæmorrhoidalia, Clysteres autem aliquoties antea repetendi sunt & 3. vel 4. intra 8 vel 12. horas injiciendi; tanto magis, si primis vicibus feces crassiores solum eductæ fuerunt. Priores autem sint magis abstersivi, acriusculi, salini, posteriores magis emollientes.
10 In fœminino quoque sexu si malum a sanguine dependeat, Venæsectio in pede haud omittenda est, conjunctis Nitrosis & specificis ex Millefolio.
11 Castoreum vero interne assumtum angustias creat & nauseam, magis ergo in Hystericis convenit, sed externe.
12 Regimen diaphoreticum, sine alvi solutione in Colica biliosa, bilem in artus ducit, in cæteris anxietates auget, lenis vero diaphoresis juvat.
13 In biliosa quoque & sanguinea a cibis siccioribus assatis, aromatisatis, potu vinoso abstinendum est, quæ tamen flatulentæ & pituitosæ sæpius auxilium præstant.

Caput Septimum.

De Malo Hypochondriaco-Hysterico.

I. *Definitio.* MAlum Hypochondriaco-Histericum est dolor tensivus atque compressorius satis acerbus, sub hypochondriis præcipue occurrens, variis etiam aliis consensualibus symptomatibus stipatus, a congestione sanguinis abundantis & spissioris, ejusque inæquali per Venamportæ motu, ortum trahens.

II. *Differentia* ratione sexus:
a Hypochondriacum malum audit, quando viros aggreditur & Natura ad Hæmorrhoides respicit.
b Hystericum vero, quando feminæ, quæ pluribus & acerbioribus symptomatibus sunt obnoxiæ, eodem vexantur, & Mensium ataxia subest.
c Scorbutus non confundendus cum malo hypochondriaco-hysterico, utpote qui & causis & Symptomatibus suo loco recensendis, ab eodem differt.

III. *Signa* (a) mali *Hypochondriaci* sunt,
1 Frequentes tensiones & pressiones, imo interdum acerbiores dolores sub costis, sæpius tamen in latere sinistro, cum inflatione quandoque Lienis, quam dextro hypochondrio, aut certe in hoc magis transitorie, & cum volatico æstu, imprimis capitis, & rubore faciei stipati, ast
2 Sine formali febre, aut alio constanti typo, sæpe tamen & multum per intervalla infestantes, ac præcipue post errores diæteticos atque pathemata animi recrudescentes.
3 Appetitus vagus, communiter tamen auctior, & satis avidus, ad frigida magis quam calida inclinans, cum potu pauciori.
4 Alvus mox fluidior, mox pertinaciter adstricta, communiter tamen strictior.
5 Urina in paroxysmis gravioribus emissa fere limpida, extra hoc tempus vero crystallos Salinas tartareas lateribus vitri affigens:
6 Ructus, borborygmi, flatus sub pastu & post eundem, cum palpitatione cordis familiares.
7 Frequentia suspiria & angustiæ præcordiales, imo ipsius animi angores & non raro deliria anxia.
8 Raro cum exquisito dolore capitis, sed potius vertiginosa & gravativa ejusdem perturbatione, atque cogitandi, reminiscendique veluti impotentia conjuncta.
9 Somnus laboriosus & profundus, cum insomniis anxiis stipatus.
10 Lassitudo membrorum & fastidium, imo fere ineptitudo ad consueta negotia.
11 Molestiæ circa scrobiculum cordis & sensus satis acerbus compressorius in ipso ventriculo post pastum,
12 Frequens in quibusdam exspuitio pituitæ, præcipue jejuno ventriculo, quandoque tamen & eodem repleto.
13 Non raro etiam pertinacissimi colici & iliaci, præprimis sub calidorum carminantium usu, cruciatus.
14 Solitudinis amor, tristitia, suspicio sæpius absque notabili causa intercurrentes.
b *Hysterici*: sunt pathemata modo recensita tantum non omnia, sed fere acerbiora, &
1 cum sensibili, & sæpe tactu externo perceptibili, volutatione globi in abdomine inferiore, hujusque ad præcordia & fauces ascensiones, ac si nucleus,

vel

vel res dura œſophago incluſa eſſet, præcedentibus utplurimum pandiculationibus & oſcitationibus ac reſpirationis temporaria interceptione aut ſtrangulatione, ac ſi laqueus collo injectus eſſet, quem ſenſum non raro inſignis ſuffocatio ſequitur, ita ut notabile aliquando tempus ſine pulſu & reſpiratione inſtar mortuarum jaceant.

2 Appetitus vagus quandoque ad abſurda inclinans, plerumque tamen proſtratus, cum intercurrentibus vomitibus, (aut certe vomendi conatibus) materiæ viridis, flavæ, ſeu biliosæ, ſæpius acidæ, interdum peregrini ſaporis.

3 Graviſſimæ anxietates Cardialgicæ, cum ſpaſticis motus Tonici exacerbationibus veras convulſiones quandoque repræſentantibus, quas vulgo Epilepſiam uterinam vocant, quandoque conjunctæ.

4 Concurrentes dolores capitis vertiginoſi, tendentes ac contuſorii in infimo præcipue occipite, aut fere hemicranici in vertice, aut temporibus, ac ſi clavus infixus eſſet, aut potiſſimum frigoris exquiſiti, exiguam circumferentiam obſidentis, ſenſum inferentes.

5 Evidentioribus Menſium ataxiis, aliiſque uteri vitiis ſtipati.

IV. *Subjectum*.

Facilius & frequentius huic malo obnoxiæ fiunt

1 Perſonæ temperamenti Melancholici, aut Sanguineo-Melancholici.

2 Status corporis plethorici.

3 Vitæ deſidi, ſpeculationibus indulgentes.

4 Potui parciori aſſuetæ, ſatis tamen edaces.

5 Juvenes intra annum 18. & 25. conſtituti, molimibus hæmorrhoidalibus incompletis obnoxii, aut fluentium ſuppreſſione laborantes.

6 Fœminæ Menſium aut lochiorum varias perturbationes paſſæ aut ceſſationes expertæ, mœrori, aut iracundiæ multum deditæ.

7 Ab agili vitæ genere in otioſum tranſeuntes.

8 Hæreditariam diſpoſitionem a parentibus poſſidentes.

9 Diæta craſſa, flatulenta, viſcida uſi.

10 Animi pathematibus obnoxii v. g. concupiſcentiæ variorum ciborum, terrori &c. nec non ſumma ſenſibilitate præditi; unde fœminæ hyſtericæ ab ardore ſuaviorum, Moſchi, Zibethi, Ambræ, roſarum facile in paroxyſmum incidunt.

V. *Prognoſis*.

1 Pathemata hypochondriaca plerumque plus formidinis, quam periculi afferunt.

2 Majoris vero periculi eſt malum Hypochondriacum in ſenioribus, quam junioribus: quippe ineunte jam virili ætate, præſertim vero mutata inſimul diæta & vita ſedentaria, ſponte eodem liberari ſolent.

3 Fluxum hæmorrhoidalem paſſionibus hypochondriacis ſupervenire bonum eſt; aſt paſſiones hypochondriacas hæmorrhoidibus ſubſiſtentibus, vel ſuppreſſis, ſuccedere, malum.

4 Malo Hypochondriaco facile conjunguntur, vel ſuccedunt infarctus viſcerum & ſcirrhi.

5 Non raro etiam e malo hypochondriaco oritur Scorbutus ſatis diuturnus & rebellis, remediis non facile cedens, niſi mutetur vitæ genus ſedentarium.

6 Hyſtericum malum non ſolum longe gravius affligit, ſed & longe difficilius curatur, quam hypochondriacum.

7 Utcumque malum facile ſequitur Melancholia Hypochondriaca, utplurimum cum lienis infarctu conjuncta.

8 Sicuti Hæmorrhoidum fluxus Hypochondriacos inſigniter ſublevat, ita Menſium fluxus ordinatus ad Hyſtericum malum imminuendum, multum contribuit.

9 Quo magis in fœminino ſexu circa lienis confinia pathemata urgent, eo major de Vomitus cruenti eruptione ſuſpicio habenda eſt.

10 Quando vero in inferiore abdomine incommoda magis ſentiuntur, res pro ſexus diverſitate vel ad hæmorrhoides, vel menſes tendit.

11 Quo frequentiores occurrunt vomendi conatus, abſque actualibus vomitibus, eo magis de Vomitione cruenta timendum eſt.

VI. *Remedia*.

1 Generalem ſanguinis imminutionem præſtat Venæſectio in brachio; ſpeciali magis ejuſdem derivationi inſervit Venæſectio in pede: apertio hæmorrhoidum per hirudines: fluxus menſtrui in feminis promotio.

2 Sanguinis ſpiſſioris diluitionem & attenuationem promovent potus largior, & motus proportionatus, ſibi invicem prudenter ſubordinati. Porro remedia aperientia, reſolventia & antiſcorbutica: Rad. Helen. Caryoph. Tarax. Pimpin alb. Dictamn. Herb. Fumar. Capill. ♀is, Card. Bened. Epithym. Cuſcut. Scolopendr. Summit. Cent. min. Abſinth. Cochlear. Naſturt. &c. Succi horum & extracta, Gummata temperatoria: Hederæ, Junip. Ammoniac. Galban. Salia item digeſtiva Tart. Vitriolat. Tart. Tartariſat. Arcan. duplic. Sal Polychr. Glaſeri, Lid. Terr. fol. Tart. Tinct. Tart acrior, Reſolvens noſtra.

3 Spaſticas partium affectarum ſtricturas demulcent Nitroſa cum Cinnabarinis, nec non gelatinoſis & emulſivis; porro blanda laxantia, & imprimis Eſſent. Antihyp. Hallenſ. & enemata emollientia oleoſa.

4 Ructibus præoccupandis & ſtaſibus diſcutiendis inſerviunt, tum modo laudata Salia digeſtiva & laxantia, in ſpecie vero Pilul. Stahlii, Polychr. Hallenſ. Beccherianæ & Balſam. Viſcerales noſtræ; tum ita dicta Carminativa, v. g. Flor. Chamom. in ſubſtantia, vel infuſo aut decocto uſurpati, Eſſ. Cort. aurant. rad. Pimp. alb. Gentianæ, Spir. Aniſi, vel alia ſpirituoſa & aromatica poſt paſtum modice ſumpta.

5 Legitimum alvi ſucceſſum promovent potus ſufficiens, Tart. Tartariſatus, Terra fol. Tartar. vel Salia digeſtiva verſus paſtum exhibita, Eſſ. Helleb. nigr. ſaturatior ad gutt. 40 interdum aſſumenda, cibi lubricantes, v. gr. pruna Damaſcena, rapæ exſiccatæ & ad mollitiem coctæ, cremor hordei &c. radix Altheæ ſubinde maſticata; porro lenia laxantia v. g. Noduli laxativi, Sal. Cathar. Amar. ſive Epſon. Eſſent. Antihyp. Hallenſ. Pil. Balſam Viſceral. Argentin. e Gum. Ammon. Tart. Quercet. &c.

6 Tonum fibrarum & vaſorum, per ſanguinem reſtagnantem nimis diſtentorum reſtituunt, ac roborant Martialia, v. g. limat. ♂ is tenerior cum pauco Cinamomo & ſaccharo, occultandi gratia, exhibita, crocus ♂ is apertiv. ♁ iatus, Croc. ♂. Sulphuratus Ludovici, crocus ♂. cum Salibus Michaelis, Tinct. ♂. cydoniata cum ſucco pomor. Borsdorff. parata, Tinct. ♂. Helleb. wedelii, Tinct. Vitriol. ♂. Ludov. cujus in hoc affectu encomia vid. in Hiſtor. morb. Uratislav. pag. 27. porro acidulæ, & pleraque vulgo ſplenetica dicta; imprimis Eſſent. Adianth. alb. & Millefol. denique Salia volatilia cum Tincturis alcalico-diureticis mixta.

Formulæ Remediorum.

1 Nodul. aperitivo-laxans.

℞. *Rad. Cichor.*
Apii
Polypod. qu. an. ℥ſs.
Herb. Capill. ♀*is.*
Cuſcut.
*Fumar. ana. m*ſs.
Cort. Cappar.
Tamariſc. ana. ʒij.
Fol. Senn. ſ. ſt. ℥j.
Rhab. elect. ʒiij.
Agar. mund.
Fibr. helleb. nigr. an. ʒiſs
Cryſtall. Tart. ʒij.
Inciſ. contuſ. cum vino & aqua præparandus doſ. ℥vj *ad* ℥viij.

2 Pulvis temperans.

℞. *Tart. Vitriol.*
Nitr. depurat. ana. ʒj.
♁ *ij* ℈j.
M. f. Pulv.
Doſ. ℈j. *bis vel ter in die.*

3 Alius diapnoico-temperans.

℞. *Arcan. dupl.*
Nitr. depur.
♁ *ij diaph.*
Conch. præparat. an. ℈ij
Cinnab. nativ. ʒſs.
M. f. pulv.
Doſ. & uſus ut præcedentis.

4 Eſſentia Carminativo diſcutiens.

℞. Tinct. cort. ☉rum ʒij.
Nitr. dulc. ʒſs.
M. doſ. gutt. 25. ad 30.

5 Spiritus Carminativo-diſcutiens.

℞. Spir. Aniſ. vel fœnic. ʒij.
Nitr. dulc. ʒſs.
M. Doſ. ut antea.

6 Electuar. reſolv. & aperiens.

℞. Conſerv. borrag.
bugloſſ.
beton. ana. ℥j.
Diaphoret. ♂ial.
Tart. Vitriolat.
Spec. diarrh. Abb. an. ʒj.
Syr. cort. citr. q. ſ. M.
Doſis magnit. Nucis jugland. bis vel ter de die.

7 Aliud.

℞. Conſerv. roſar. ℥iſs.
viſceral. ʒſs.
Bezoard. Jovial.
Arcan. dupl.
Pulv. Rad. Ariana. ʒj.
Syr. capill. ♀is q. ſ.
Doſis & uſus ut ſupra.

8 Tinct. Tonico-aperiens.

℞. Eſſ. ♀is Hellebor. Wed. ʒiij.
Cort. Aurant. ʒj.
M. doſis 25. 30. gutt. bis per diem.

9 Alia Hyſterico-tonica.

℞. Eſſ. Pimpin. alb. ʒij.
Millefol. ʒj.
Spir. Sal. Ammon. aniſ. ʒſs.
M. doſis ſicut prioris.

VII. *Methodus medendi.*

1 In gravioribus pathematum horum exacerbationibus, præſertim cum anxietate præcordiali enormiori, reſpirandi difficultate, palpitatione cordis, conjunctis & a ſiccitate, aut potius adſtrictione alvi, ut fere fit, exordium nacti s, ante omnia alvus aperiatur, id quod commodiſſime per enema obtinetur.

2 Ipſæ vero ſpaſticæ tenſiones & flatulenta pathemata efficaciter & fere certius ſubjugantur atque ſedantur per pulveres Nitroſos & Cinnabarinos, quam Opiata & Carminativa calidiora & acriora.

3 Extra paroxyſmos vero ventilatio ſanguinis eſt inſtituenda per Venæſectiones, circa Æquinoctia repetendas; & tum dilutio & attenuatio ejuſdem tentari poteſt, magis tamen per ſubſidia diætetica, potum & motum auctiorem, quam per remedia pharmaceutica.

4 Imprimis etiam in utroque ſexu ad conſuetas excretiones ſanguinis reſpiciendum eſt, ut quantum poſſibile eſt, promoveantur; multum enim hoc ad malum non tantum imminuendum, ſed quandoque etiam plenarie tollendum, confert.

5 His præmiſſis, denique locum habent Martialia & ſalia volatilia, conjuncto ſemper & ſubjuncto potu ſufficiente & motu proportionato.

6 Inter varia motus corporis genera præprimis ille hic primatum obtinet, qui per equitationem fit: hoc enim vaſa & viſcera infimi ventris egregie commoventur, ut ſanguis ſpiſſeſcens & ſtagnans eo citius ad æqualem circulum redire poſſit.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Plus valet in hoc affectu curando, aut ad minimum mitigando, Diæta, quam Pharmacia.

2 Diæta tamen nimis anxia & ſcrupuloſa nullo modo eſt ſuadenda.

3 Ventilationes ſanguinis in hoc morbo adeo ſunt neceſſariæ, ut, niſi illæ debito tempore, & ſufficiente quantitate adornentur, reliqua conſilia, regimina & medicationes plane ſint irritæ; tanto magis, ſi excretiones ſpontaneæ aut evacuationes artificiales præceſſerint.

4 Si pathemata magis circa ſiniſtrum latus, ſub coſtis ejus lateris affligant, cum anguſtiis & anxietatibus, tam phyſicis, quam moralibus, mœrore timido &c. præſtat in pede venam ſecare; ſin vero in dextro magis latere, aut abdomine moleſtæ illæ tenſiones & preſſiones ſentiantur, tum poteſt etiam in brachio Venæſectio celebrari, niſi forte peculiaris diſpoſitio vertiginis circa caput, aut ſenſibiliorum vitiorum in pectore ſubſit: tunc enim Venæſectio in pede tutior.

5 Quando affectus jam eo devolutus eſt, ut excretiones hæmorrhagicas per vomitum, aut mictum cruentum, imo etiam hæmorrhoides, reſpiciat abuſus Myrrhatorum & Aloeticorum ſolicite vitandus eſt.

6 Emetica tam hypochondriacis, quam hyſtericis male ordinantur, in his etiam facile Vomitui cruento viam parare poſſunt.

7 Sicuti leves laxationes uſum habent eximium, ſic fortiora purgantia maxime nocent: commovent enim humores, antequam ſint præparati, & pertinaciori infarctui anſam præbent.

8 Martialia non dentur, niſi
1 præmiſſa ventilatione debita & dilutione atque attenuatione ſanguinis,
2 doſibus minoribus, ſed per aliquod tempus continuandis,
3 ſubjuncto, & conjuncto motu proportionato,
4 neque etiam, ubi calor præternaturalis, aut profundioris labis in viſcere aliquo juſta ſuſpicio adeſt.

9 Eadem quoque monita circa acidularum uſum tenenda, utpote quæ non, niſi largiori quantitate hauſtæ, deſideratum effectum præſtare ſolent; Phthiſicis vero, imo in genere omnibus, qui teneriore & aridiore corporis habitu ſunt præditi, certiſſime nocent.

10 Limatura Martis cruda ſi quis uti conſultum duxerit, attendat, num poſt ejus uſum ructus nidoroſi & veluti alliacei ſurgant, ac ſpontanea laxatio alvi cum egeſtione fecum nigricantium ſequatur: hæc enim ſigna felicis operationis ſunt, atque ulteriorem continuationem permittunt.

11 Peſſimus quorundam ☿lia exhibendi & ſalivationem excitandi mos omnino rejiciendus, ob mala pejora exinde metuenda.

12 Hypochondriacis vertiginoſis, aut de memoriæ debilitate conquerentibus, Cucuphæ illæ, aromaticis & nervinis calidis ſuffarctæ, raro conferunt, ſepiſſime vero nocent; magis neceſſarium eſt eos monere, ut præcordia, & partes inferiores, imprimis vero pedes a frigore præmuniant.

13 Malum Hyſtericum in fœminis eadem fere ratione tractari debet, ac malum Hypochondriacum in viris; niſi quod illic primaria ratio Menſium & aliarum Uteri expurgationum per Lochia, ſecundinarum &c. excretionum babenda eſt.

14 Dolores capitis, præſertim cum frigoris cujuſdam ſenſu affligentes, nihil æque efficaciter ſublevat quam Spir. Vin. Camph. imprimis poſt præmiſſam debitam ventilationem ſanguinis, alvo prius expedita & internum orgaſmum temperantibus, & pediluviis conjunctis.

15 Graviores mali Hypochondriaco--Hyſterici exacerbationes ſatis prompte quidem per Opiata ſedantur; aſt non ſine duplici incommodo,
1 ut in poſterum tanto citius & vehementius recrudeſcant, &
2 non ſolum alias efficaces medicationes, ſed & has ipſas per Opiata conſopitiones, poſtmodum aſpernentur.

16 Caſtoreum famoſum quidem, ſed fumoſum nimis medicamentum eſt, & facile caput obnubilat, atque præcordiorum anxietates auget. Præſtat itaque in nauſeabundis, vomibundis, & furium vergentibus anxietatibus, ab eodem abſtinuiſſe.

17 Antiſcorbutica facile humores commovent, unde priuſquam Venæſectio adminiſtrata fuerit, haud ſunt propinanda.

18 Salia volatilia hoc non tantum faciunt, ſed & in vias agunt adſtringendo; unde non niſi Colophonis loco adhibenda ſunt.

19 Millefolium ſpecifica quidem, in turbis circa Venam portæ moderandis, efficacia pollet; attamen in hæmorrhoidariis ejus uſus conſultius omittitur, & rectius in fœminis, ad laborioſiorem Menſium ſucceſſum promovendum & expediendum, adhibetur.

20 Flatulenta Hypochondriacorum pathemata non per calidiora carminantia tractanda ſunt, ſed per Salina remedia, nimirum Nitrum cum Sale digeſtivo & abſorbente conjunctum, vel etiam Tinct. Salinam

Rich-

Richteri, alias incrementa sumunt.

21 Dens Hippopotami & Lapis Manati plerumque etiam plus damni, quam emolumenti præstitere.

22 In suffocatione spastica Uterina, externa fœtida: ungulæ, cornua, verrucæ aliaque insufficiens utplurimum ferunt auxilium.

23 Inter laxantia præstant Noduli & Pilulæ temperatæ: Mannata siquidem flatulentiam adaugent.

24 Aloetica, Myrrhata, Camphorata, & quæcunque sanguinem spissiorem eximie comovent angue pejus fugienda sunt.

CAPUT OCTAVUM.

De Hæmorrhoidibus cæcis.

I. *Definitio.* HÆmorrhoides cæcæ sunt venæ hæmorrhoidales externæ circa anum sitæ, a Sanguinis stagnantis copia vel tumentes vel turgentes, cum acerbissimo dolore, non raro etiam vera inflammatione stipatæ.

II. *Differentia.*

Hæmorrhoides cæcæ solent distingui in *turgentes* & *tumentes*:

a *Turgentes* non solum vasculorum sanguiferorum infarctum, sed præsertim etiam ipsius cuticulæ extensionem inferunt, ita ut vesiculæ ejusmodi pellucidæ, a sanguine transparente lividæ, tactu mollis, non adeo exquisite dolorificæ, sed solo ferme ardore molestæ, faciem exhibeant.

b *Tumentes*, quæ etiam κατ' ἐξοχὴν cœcæ & dolentes audiunt, verum sistunt tumorem inflammatorium, a stasi sanguinis in vase aliquo hæmorrhoidali conceptum, vehementem non solum ardentem, sed etiam vellicantem, pulsatilem dolorem inferentem, & nihil aliud sunt, quam verus furunculus in sensibili illa, non modo nervea, sed & musculosa tunica intestini recti, circa sphincterem ani collectus, inflammatoria stasi exquisitissimum dolorem afferens.

c Trahunt nonnulli huc alias quoque protuberantias, quin excrescentias ulcerascentes circa anum; sed hæ plerumque contagio, & quidem venereo, natales suos debent.

d Distinguuntur etiam ratione figuræ, quam sub varia protuberantia sæpius exhibent, vel in *morales*, quando fructus mori similitudinem repræsentant. Vel *uvales*, si racemosam quasi congeriem constituunt. Vel *vesicales*, quando extremitates vasorum insigniter dilatatas habent. Vel *verrucosas*, quando vesicalibus ulceratis siccescens durities & verrucosa asperitas, cum venerea tamen non confundenda, succedit; hæc crustam, illa vero foramina constituit.

e Ab hæmorrhoidalibus internis

1 Differunt ratione vasorum, internæ quippe a Vena portæ, externæ autem a Vena cava originem sumunt;

2 Ratione recursus: internæ menstruas magis servare solent periodos, externæ vero utplurimum vernales vel autumnales.

3 Ratione quantitatis sanguinis excreti, quæ in internis semper major esse solet, quam externis,

III. *Signa.*

1 Antecedunt varii spasmodici, vibratorii, tractorii, compressorii motus, vel superius circa longitudinem dorsi & lumbos, vel inferius circa femur, genua & pedes.

2 Præcipue autem rheumata illa, circa os sacrum contingentia, specialiter motum hæmorrhoidalem respiciunt.

3 Stupores etiam pedum, arthritica, ischiadica, nephritica & podagrica pathemata sæpissime ob hunc finem fiunt.

4 Cognoscuntur autem hæmorrhoides cæcæ jam præsentes, per turgescentiam vel tumorem venularum hæmorrhoidalium externarum circa anum sitarum, tactu facile explorandum.

5 Turgentes formant sensum quasi urentem, vel pressorium, præcipue sub alvi excretione; quasi nucleus aut faba ibi delitesceret, absque fere sensibili dolore; tumentes vero exquisitissimum dolorem, inflammationem, & tenesmoden conatum conjunctum habent.

IV. *Subjectum.*

1 Hæmorrhoides cæcæ rarius in alia corporis dispositione, nisi in temperamento phlegmatico, aut de phlegmatico participante, sed simul Plethorico, occurrunt.

2 Eveniunt etiam turgentes non raro feminis ex partu laboriosiori, vel ultimo gestationis tempore, præcipue si multum desideant, ex compressione intestini recti, a fœtu grandiore incumbente.

3 Frequentius quoque obtingunt personis Hæmorrhoidalem fluxum patientibus, quam jam diu eidem assuetis.

4 Alvi quoque constipationi obnoxiis, magno conatu fæces alvinas egerentibus.

5 Equitationi multum assuetis, qui sæpius etiam ab eadem per inquinamentum ephipii infecti mariscos venereos reportant.

6 Imprimis autem in ætate virili constitutis, & hæreditariam dispositionem a Parentibus habentibus.

7 Non raro etiam aromaticis & aloeticis; præprimis Elix. propr. Paracelsi abutentibus.

8 Ventilationes quoque sanguinis in pedibus negligentes interdum Hæmorrhoides cæcas experiuntur.

V. *Prognosis.*

1 Hæmorrhoides turgentes scalpendo vel alia ratione apertæ, fundunt sanguinem non solum, quem continebant, sed etiam plus ejusdem successive suppeditant, ita, ut non raro ipsius fluxus hæmorrhoidalis initium præbeant.

2 Post apertionem vero collabuntur & corrugantur, atque veluti papulas quasdam formant, quæ deinsub fortioribus pressionibus alvi egerendæ, sanguinem denuo fundunt, idque sine certo typo, sive ordine, imo fere assiduo.

3 Aut si hoc facere desistant, degenerant non raro in ulcuscula pruriginosa admodum molesta, quæ ipsa Serpiginem sic dictam hæmorrhoidalem constituunt.

4 Hæc Serpigo, per artificia externa male tractata, facile affectus arthriticos aut rheumaticos post se ducit.

5 Hæmorrhoidum cæcarum tumores dolores immanes quidem pariunt, vix tamen vitæ periculum inferunt.

6 Quod si tamen ultra tertium vel quartum diem dolor & inflammatio persistit, vix amplius discussionis spes superest, sed succedit suppuratio: qua facta, si apertio & mundificatio negligatur, aut protrahatur, facile fistula ani hinc enascitur.

7 Hæmorrhoides cæcæ ad apertionem non pervenientes, varia inducere solent mala, puta dorsi & lumborum dolores, nephritidem, calculum, pedum stupores, ischiatica, gonagrica & podagrica pathemata.

8 Sicuti autem hæc earum obstructionem sequuntur, in legitimus earundem successus modo dicta mala imminuit, aut tollit. conf. *Aphor. Hipp. 2. Sect. 6.*

9 Turgentes vesicales diutius subsistentes facile ulcerantur, quod tamen absque insigni dolore fieri solet.

10 Ex his ulceratis & iterum exsiccatis originem sumunt verrucosæ benignæ per intervalla sæpius manantes.

11 Hæmorrhoides ulcerosæ ♀reæ sæpissime contagio sese propagant.

12 Hæmorrhoides non nimium turgentes, per largissimum sudorem circa anum & inguina solutas fuisse, aliquoties observavimus.

VI. *Remedia.*

1 Discussioni Hæmorrhoidum cecarum dolentium, specifica virtute inservire dicuntur infusum Millefolii, flor. Sulphur. usus modestus, anticatarrhalia: Ess.

M 2 Ale-

Alexiph. Stahlii, Tinct. Tartari, Tinct. ♁ ij, tartarif. Essent Succini &c. Suffimigium ex murib. marinis, radix Telephii, aut Scrophulariæ, amuleti instar gestata & secundum Weisbachium folia recentia Sambuci conquassata loco dolenti aliquoties imposita.

2 Dolores mitigant.

a Interne nitrosa, emulsiva, & in casu necessitatis, anodyna; item blandiora laxantia, mannata & sennata, præsertim cum Auro fulminante.

b Externe emollientia, & simul leniter resolventia, v. g. flor. Verbasci, Linariæ (quibus vis specifica solet tribui) item mucilag. Sem. cydon, psyll. rad. Sigill. Salom. & sputum jejunum &c.

3 Ulcusculum si quod suppurationi succedit mundificant: Balf. mundif. D. D. Stahlii ex Eff. Myrrh. Succin. Spir. Tereb. parat. item Balsam. Sulph. Terebinth. & similia penetrantia balsamica, interne autem dyscrasiam sanguinis corrigunt lenia laxantia, alexipharmaca & anticatarrhalia, interpositis absorbentibus & diaphoreticis fixis.

4 Præservationi favent Venæsectio in pedibus, applicatio hirudinum ad anum.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Pilul. Stahlia. vel Polyc.*	*Merc. dul. rit. par. gr. viij.*
Hall. vel Balf. Visceral.	*Elix. prop. P. q. s. fiant*
Argentin. ℈ß.	*Pilul. ad pond. gr. j. pro*
Extract. Hell. nigr. gr. vj.	*j. dosi.*

2 Pulvis diapnoico-discutiens.

℞. *Oc. ♋. præparat.*	*Flor. Sulphur.*
♁. *Diaph.*	*Cinnab.* ♁ *ij. ana.* ʒß.
Tart. Vitriol.	*M. f. pulvis dosis. gr. xx.*
Nitr. depur. ana. ʒj.	*bis per diem.*

Linimentum.

℞. *Sem. Psyll.* ℥j.	*adde album ovor. n. j.*
Rad. Sigill. Sal. ℥ß.	*Camph.* ℈ß.
f. cum Aq. Rof. mucilago	*Tinct. Opii* ʒß. *M.*

4 Aliud.

℞. *Sem. Psyll.*	*cilago adde*
Cydon. ana. ʒij.	*Vitell. ov. num. j.*
Rad. Sigill. Sal. ʒiij.	*Camph. gr. v.*
fiat cum Aq. rosarum mu-	*Opii gr. ij. M.*

5 Aliud.

℞. *Cancr. fluv. rec. n. xiij.*	*rec. q. s.*
Contus. coq. in butyr.	*Colat. add. Ol. Verbasc.* ℥iij.

6 Essentia Anticatharralis.

℞. *Essent. Alexiph. Stahlii.*	*dos. 25. ad 30 gutt. bis per*
Tinct. ♁ *ij. Tart. ā.* ʒiß.	*diem in jusculo vel potu or-*
Essent. Succini ʒj. *M.*	*dinar.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Turgentes Hæmorrhoides specialem fere curam haud exposcunt, nisi quod post ruptam vesiculam mundificationis vulneris ratio sit habenda, succedentia autem ulcuscula vulgari modo tractanda sint.

2 In Tumentibus vero ante omnia tentanda est discussio, tum per supradicta specifica, tam interna, quam externa.

3 Hac vero minus ex voto succedente, maturatio & tandem apertio est promovenda, per cataplasmata emollientia ex cepis assatis, fol. Malvæ, Ol. Lini, Medulla crur. vitulin. &c. Imo tandem apertio chirurgica ope lanceolæ est tentanda. Hac enim peracta, omnis dolor in momento cessat. conf. *Hist. Morb. Uratisl. pag.* 195.

4 Denique mundificatio & consolidatio omni studio est promovenda; tam per externa balsamica, v. g. Eff. Myrrh. Succin. ʒj. Ol. laterin. ℈j. Misce. quam interna (præsertim si diutius protrahatur cura) Laxantia scil. & depurationi lymphæ ac sanguinis alias dicata, v. gr. Eff. Amara Hall. Eff. Succin. cum Tinct. ♁ ij Tartarif. sociata.

5 Verrucosæ benignæ sæpius manantes cum pruritu vehementiori ægrum divexantes, optime tractantur per lenientia & demulcentia; Ol. Ovor. Ol. Verbasc. Liq. flor. Verbasc. cum butyro insulso in linimentum redactus, Ol. flor. calend. &c. non neglectis internis laxantibus & præprimis anticatarrhalibus.

6 Fungosæ & Verrucosæ excrescentiæ venereæ manu chirurgica opus habent, quamvis non facile cedant, nisi per interna remedia corpus rite purgatum & præparatum fuerit. Alias in talibus excrescentiis, quando partes ambientes nondum excoriatæ sunt, bene se gerit nudum Sal Ammoniacum.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Hirudines non conveniunt in Hæmorrhoidibus cæcis tumentibus, neque etiam facile sugunt, ad turgentes vero commode adhibentur, quas etiam promte arripiunt; pro præservatione tamen hæmorrhoidum tumentium non plane rejiciendæ sunt.

2 Millefolium optime sub infusi forma, recipiendo ad ℔. j aquæ manip. j. herbæ, ordinatur; illa tamen methodus, qua per integrum mensem, secundum Riverium & Villanovanum, continuatur; haud laudanda est, ob vim, qua prædita est, subadstringente.

3 Turgentes, sanguinem coagulatum in se continentes, aperire lanceola & sanguinem evacuare satius est, quam suppurationem cum metu fistulæ expectare.

4 Unguentum de Linaria, ipsa linaria & chelidonium ab Authoribus passim eximie laudata, promissis utplurimum non respondent, imprimis quando jam actualis inflammatio adest.

5 Radices Scrophulariæ & Telephii in principio & declinatione mali magis effectum aliquem edunt, quam in statu.

6 Mundificatio Hæmorrhoidum suppuratarum non debet fieri per emplastica, sed subtiliter penetrantia balsamica liquoris tenuis instar sese insinuantia.

7 In Hæmorrhoidibus verrucosis per intervalla manantibus abstinendum est ab externo Sulphuris, Terrarum Bolarium, Lithargyrii, Sacch. Saturni usu, facile enim repellitur materia cum insigni patientis damno.

SECTIO II.

DE

DOLORIBUS ARTHRITICO-SPASTICIS.

CAPUT PRIMUM.

De Doloribus Arthriticis in genere.

I. *Definitio.* Dolores Arthritici sunt motus tonici partium solidarum contractorii sive auctiores, propter humores hinc & illic stagnantes, aut impeditius procedentes a Natura excitati, ut hi mediantibus illis ad has vel illas corporis partes dirigantur, & propellantur, intentione primaria superfluum a corpore eliminandi, facile vero per errorem Naturæ in consuetudinem abeuntes.

II. *Differentia.*

a *A Congestionibus* & commotioribus sanguinis hæmorrhagicis simplicioribus.

1 Hæ propius adhuc, illæ vero eminus magis excretiones sanguinis respiciunt & intendunt.

2 Hæ magis ad interiores, illæ vero ad exteriores musculosas partes vergunt.

3 Hæ breviori, illæ vero longiori duratione utplurimum circumscribuntur.

4 Hæ magis poros partis, vel vasa sanguifera ipsa, illæ vero fibras potius musculares sigillatim tendere & affligere videntur.

5 Hæ magis inflammationes vel ulcerationes; illæ potius in rigores, contracturas, vel tabidas extenuationes partium, pronæ sunt.

b *A Spasmis* vulgo sic dictis & Convulsionibus.

1 Hæ, scil. Convulsiones, universum corpus, vel plures musculos simul occupant, eosdemque vel repente contrahunt, vel rigidos & tensos in eadem

posi-

positura & situ tenent, ac utplurimum sunt vehementes, latius vagantur, & instabiles sunt. Illi vero, scil. spasmi, & magis lente contingunt, statarie vel totum musculum afficiunt, vel portionem tantum illius, nimirum paucas fibras. Unde vel musculares vel fibrillares audiunt, hi constituunt dolores lancinantes & terebrantes, illi dolores tensivos & gravativos contracturæ productrices.

2 He periculosi utplurimum ominis sunt, illi vero minus periculi involvunt.

c *A Rheumatismo*.

1 Respectu loci, Rheumatismus enim partes musculosas potissimum occupat, sive interstitia inter articulos, arthritis vero ipsos articulos.

2 Respectu ordinis, quatenus Rheumatismus utpl. præcedit, Arthritis vero exinde nascitur.

d *Ab Arthritide vaga*, quæ subito hanc vel illam partem occupat & vage per varios articulos oberrat, v. gr. dum pedes afflixit, paucis elapsis momentis hisce relictis genu alterutrum scapulas, brachia &c. adoritur: Arthritis vero stricte dicta fixa in certis partibus hæret, & licet interdum alias quoque partes occupet, antea tamen afflictas non deserit.

Ratione impetus.

1 Alii affectus sunt leviores adeoque Arthritidis nomen nondum promereri vulgo crediti, sed sola Rheumatum compellatione larvari soliti.

2 Alii sunt graviores, vel generalem arthritidis denominationem jam apertius profitentes, vel pro locorum affectorum diversitate, diversis quoque nominibus insigniti. Sic in capite audiunt dolores Odontalgico hemicranici: in thorace Pleuritis spuria; in lumbis Nephritis spuria; in coxis Ischiadicum malum; in pedibus Podagra; in manibus Chiragra &c. Nonnunquam tamen stricte Arthritis pro affectibus spasticis juniores tantum & in superioribus partibus affligentibus sumitur: Podagræ vero nomen senum affectibus spasticis inferiora occupantibus tribuitur.

III. *Signa*.

1 Dolor quandoque tensivus, liberis artus istius, quem occupat, motibus impedimentum solummodo afferens, & non nisi sub conatu movendi evidentius emicans.

2 Quandoque conatus magis lancinans & vibratilis, sub levi etiam motitatione membri, velut rupturæ periculum afferens.

3 Non tamen jugiter æqualis, sed per vices remittens, quin interdum intermittens.

4 Sæpe sine rubore & timore notabili.

5 Qui, si accedat, dolorum sensibilem mitigationem plerumque affert.

6 Urina rubra sedimentum Tartareum post refrigerationem in fundo deponens; & lateribus vasis affigens; quod proinde a sabulo calculosorum probe discernendum, quippe quod statim cum urina emittitur, mox in fundo colligitur, nec lateribus adhærescit.

IV. *Subjectum*.

Affectus hi familiares sunt personis.

1 Habitus spongiosioris, sive de temperamento Sanguineo multum participantibus:

2 Evacuationes sanguinis naturales, vel artificiales expertis, aut certe ob Plethoram promeritis.

3 Indolis animi iracundæ, diætæ lautæ vinosæ, Veneri deditis.

4 Ætatis non plane juvenilis, sed consistentis, quin jam ad senium tendentis.

5 Parentibus arthriticis, nephriticis, calculosis, podagricis, hemorrhoidariis prognatis.

6 Macilentis non, nisi vel externa causa vel hereditaria dispositio, vel febres male curatæ occasionem dederint.

V. *Prognosis*.

1 Leniores etiam horum affectuum species, si sepius recurrunt, non minus in consuetudinem abeunt, quam graviores, imo successu temporis facile in graviores & fixiores arthriticos dolores degenerant.

2 Si tamen arthritici affectus qui in junioribus superiores occupant partes, non tam pertinaces sunt, & facilius etiam curationem admittunt quam affectus arthritici senum in inferioribus partibus occurrentes.

3 Quo magis spasmi sunt particulares & in exiguis partibus contingunt, eo minus utilitatis habent, & ad scopum Naturæ, nimirum excretionem humorum perveniunt.

4 Qui junioribus annis frequentius & pertinacius spasmos simplices experiuntur, augescente ætate variis arthriticis affectibus expositi fiunt.

5 Quo magis sunt tendinales spasmi, eo minus dolorosi.

6 Arthritico spastici affectus admodum proclives sunt ad internas inflammationes, præprimis si imperite tractati repellantur.

7 Subjecta juniora, si spastico-Arthriticis inferiorum partium doloribus mature affliguntur, longe gravius iisdem decumbunt quam senes, imo raro ad senium perveniunt, sed antequam illud attingant, a doloribus istis vel nimis ferocientibus & in convulsiones degenerantibus, vel ab iisdem retrocedentibus, jugulantur.

VI. *Remedia*:

1 Causæ antecedenti, scil. sanguinis abundantiæ prospiciunt ventilationes sanguinis; partim per promotionem excretionum naturalium, Mensium & Hæmorrhoidum; partim per vicarias evacuationes artificiales, Venæsectiones & scarificationes, quin & hirudines.

2 Lentorem atque mucum, aut etiam biliosas cruditates incidunt, atque evacuant digestiva & laxationes per epicrasin, nec non in evemetis lenia vomitoria.

3 Alvum leniter expediunt & spasmos demulcent clysteres carminativi atque emollientes.

4 Orgasmum & tenuitatem sanguinis salino-sulphurei, corrigunt absorbentia, Nitrosa, emulsiva.

5 Spasticam fibrarum tensionem leniunt Cinnabarina.

6 Æqualem humorum distributionem promovent Diapnoica sive Diaphoretica temperata.

7 Motus exacerbationem leniunt.

a Anodyna & specifica.

b Revellunt externe Diuretica, v. g. Salia Volatilia cum Salis Tart. Tinct.

c Externe dissolvunt eandem Discutientia, v. g. Spir. Vin. Camph. Crocatus, Spir. Formicar. Emplastrum Saponat. Barbette: In phlegmaticis Ceratum de Galbano, Sacculi ex furfuribus triticeis & Sale tosto, suffitus ex flor. Stœchados citrin. Herb. Sabinæ, Thure, Mastiche, &c. frictiones cum pannis mollioribus calentibus; vel excutia molliore: Motus voluntarii exercitium studio intensum, & quæcunque sensum vel in parte affecta, vel conjugata fortius aut constantius alterant, v. g. Acupunctura Japonensium, Moxa Chinensium, Vesicatoria, scarificationes profundiores in parte immediate affecta.

Formulæ Remediorum.

1 Potio laxans.

℞. Fol. Sen. S. S. ℥iij.	*vel viij. Stent in digestione*
Rhab. Elect.	*per noctem, Colat. adde*
Tart. Solub. ana. ℥j.	*Syr. de pom. laxat. ℥ß. M.*
infund. in Aq. Cichor. ℥vj.	*pro una dosi.*

1 Pulvis laxans.

℞. Sal. cathart. amar. ℨvj.	*sumatur in s. q. Infusi Thee*

3 Pulvis Antispasticus leniter diureticus.

℞. Oc. ♋. præparat.	*Pulv. lumbr. Terr.*
♁ ij diaph.	*Cinnab. ♁ ij ana. ℨß.*
Nitr. depur.	*M. dosis. ℈j. bis vel ter*
Arcan. duplic. ana. ℨj.	*per diem.*

 4 Alius

4 Alius Spasmodico-Anodynus.

℞. *Conch. præparat.* *MPil. de Cynogl. gr.* v.
℥ij *diaph.* *Dosis* ℈j. *in declinatione*
Tart. Vitriol. *mali versus somni tempus*
Nitri depur. ana. ℈j. *porrigenda.*
Cinnab. ℥ij. ℈ß.

5 Potio diuretico-discutiens.

℞. *Ess. Alexiph. Stahlii* ʒiß. *M. dosis gutt.* 30. *mane*
Tinct. ℥ij *Tartaris ā.* *in jusculo exhibenda.*

6 Alia diuretico-nervina.

℞. *Tinct.* ℥ij. *acrioris.* *in declinatione mali per*
Spir. C. C. rectif. ana. ʒiß. *diem exhibenda.*
M. dos. gutt. 30. *bis vel ter*

7 Spiritus discutiens.

℞. *Spir. Vin. Campb.* ℥j. *Essent. castor.* ʒiß. *M.*
Formic. ʒvj. *quo illinantur partes affectæ.*
Lumbr. terrest. ʒiij.

VII. *Methodus medendi.*

1 *Extra Paroxysmum.*

a Venæsectiones præservatoriæ circa Æquinoctia, sacrificationes profundiores circa Novilunia in parte affecta, vel ejusdem confiniis: item blandæ primarum viarum per leniora carthartica, aut mitiora quoque emetica, evacuationes.

b Motus corporis successivus ad incalescentiam & lenem sudationem usque continuatus.

c Diæta dilutior, haud aromatica & vinosa fortior, moderamen animi pathematum.

2 *In Paroxysmo.*

a Interne temperantia, & æqualem humorum distributionem promoventia, h. e. pulvis antispasmodicus ter vel quater de die exhibitus, cui, si dolorum ferocia id exigat, versus tempus somni lene anodynum addi potest. Præmissis temperantibus subjungi & interponi possunt temperata Alexipharmaca.

b Externe Spir. Vin. Camphor. vel solus, mediantibus linteis multiplicatis, parti dolenti impositis, ac singulis binis, vel ternis horis renovandis, vel etiam cum Emplastr. Sapon. Barbette alternatim applicitus.

3 *In declinatione.*

a Interne Mixtura tonico-nervina ex Tinct. Salis Tart. & Spir. C. C. succinat.

b Externe Spir. Formicarum.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In ipso Paroxysmo præstat a sanguinis ventilatione, si fieri possit, abstinere, ipsius enim valet præservatoria præoccupatio.

2 Sanguinis evacuationes in ipso paroxysmo institutæ, imprimis per Venæsectionem, plerumque augent pertinaciam affectus, ut imposterum non solum tanto promtius recurrat, & tanto obstinatius recrudescat; sed & tanto obstinatius aliis remediis non cedat, verum potius idem subsidii genus denuo efflagiter.

3 Neque etiam illæ ipsæ in paroxysmo administratæ semper debitum effectum assequuntur, nisi vel circa prima initia, vel circa declinationem demum adornentur.

4 Plus fere semper utilitatis habere videntur, in corporibus non nimium plethoricis, sanguinis evacuationes ex parte immediate affecta, aut conjugata per scarificationem, profundiorem incisionem, hirundinum applicationem.

5 Alvo sua semper constet libertas, fortioribus tamen purgantibus in ipso paroxysmo eandem irritare minime expedit: his ipsis enim facile motus spastici ab exterioribus ad interiora revocantur, non sine vitæ discrimine.

6 Vomitoria lenia in ipsius quandoque paroxysmi initiis, ubi materia cruda in primis viis hæret, nec adsunt magni dolores, locum habent.

7 Repellentia fortiora simili ratione malum ab exterioribus ad interiora retroagunt, & gravissimas respirandi angustias, quin febres inflammatorias utplurimum funestas inducunt.

8 Narcotica & refrigerantia externe adhibita, stuporem, tophos & nodos, quin contracturam parti dolenti plerumque conciliant.

9 Olea destillata v. c. Succini, Juniperi, Petroleum &c. spiritus quoque Oleosi, Balsamo Peruviano, aliisque sic dictis nervinis, largius imbuti, sensum ardoris, rosionis, totiusque mali ferociam exasperant, siquidem partes affectæ non tam debilitate aliqua, quam potius nimia activitate laborare videntur.

10 Spiritus Urinosi pariter stupidum rigorem parti laboranti affricant.

11 In doloribus arthriticis magis obfirmatis & inveterascentibus, imo in spasticum rigorem & contracturas jam vergentibus, commodum sæpe auxilium & levamen affert Spir. Formicarum.

12 In malo vero recentiore, ubi sensus urens & lancinans vehementius adhuc affligit, dolores potius exarcerbare videtur.

13 Præsentaneum vero effectum quandoque habet Ceratum de Galbano vel Matricale; imprimis quando Venæsect. usus præcessit. Quod si autem ejus impositionem intra 6. vel 8. horas nullum levamen secutum fuerit, sed potius partis inflammatio sese conspiciendam præbet, convenit illud removere & aliis medels rem peragere.

14 Qui spasmodicis motibus & doloribus afficiuntur, his conducunt quidem Alexipharmaca, sive Bezoardica vel sudorifica, abesse tamen debet regimen sudorificum, alias dolores facile in omnes artus se diffundunt. Post usum sudoriferorum per tres vel quatuor dies continuatum, usurpari possunt lenia anodyna, ut MPil. de Cynogl. ad gr. j. vel ij Optime quoque conferunt vina laxantia, imprimis ex Helleb. nigro, qui in consumptione sanguinis singulares effectus præstare dicitur.

15 Anodyna interne adhibita in vigore paroxysmi vel subitaneam mortem, vel febres lentas, hecticas, vel in sanguinolentis dolores colicos post se ducunt, cum alvinis semper ataxiis, id est obstipationibus.

16 Imo præservative, vel versus paroxysmos usurpata, impetu quidem advenientem longius forte duraturum reprimitur, sed citiori recursui ansam præbent, & tandem ad Paralysin disponunt.

17 In refractiori dosi hunc in modum usurpata, varia inordinata, pertinacia pathemata causantur.

CAPUT SECUNDUM.

De Hemicrania.

I. *Definitio.* HEmicrania est dolor capitis valde acerbus, plerumque dimidiam saltem partem occupans, a sanguine versus superiora congesto, & eminus per nares exitum quærente, originem habens.

II. *Differentia.*

1 Est vel *fixa*, & continuo quasi ægrum affligens, vel *Periodica* per paroxysmos nunc & tunc saltem recurrentes eundem exercens.

2 Distinguitur etiam in *Idiopathicam*, ipsi immediate sanguini abundanti originem debentem, & *Symptomaticam* a vitiis aliarum rerum, nimirum Ventriculi, Mensium & Hæmorrhoidum ortum ducentem.

III. *Signa.*

1 Occupat fere ordinarie unam vel alteram tantum, plerumque tamen sinistram capitis partem, & sæpius ad dentes, maxillas, imo humeros ejusdem lateris sese extendit.

2 Doloris genus est vibrativum & lancinans & ordinarie fere tam enorme, ut ægri sibi caput quasi didistrahi & divelli autument.

3 Non autem semper in uno loco hæret dolor, sed mox a superioribus ad inferiora nimirum dentes & maxillas tendit, modo ab his ad superiora redit, plerumque tamen temporum alterutrum fixe quasi tenet.

4 Imo sentiunt quidam dolores in parva tamen calvariæ

variæ parte, eosque maxime acutos & pungentes, ac si telum infixum membranas dissecaret.
5 Præ vehementia doloris sæpius neque levissimum sonitum, neque clariores lucis radios ferre possunt.
6 Dolor interdum sat gravis, etiam in ipso interiore oculi, sive circa ejusdem radicem sentitur.
7 Dum vero in loco sic affecto rubor & inflatio venarum; sic in locis remotis pallor & constrictio observatur, alvi quoque inertiam post se ducens.
8 Urina hoc tempore cruda est, in declinatione vero paroxysmi assumit colorem saturatum, paulo post copiosum deponens sedimentum.

IV. *Subjectum.*
1 Obnoxiæ huic affectui præcipue sunt fœminæ Mensium ataxiis, nec non quandoque viri hæmorrhoidum infausto successu laborantes.
2 Scarificationibus alterutrius saltem lateris assueti, easque dein negligentes.
3 Iracundiæ dediti.
4 Vitæ sedentariæ, diætæ vinosæ & aromaticæ delicias quærentes.
5 Post corporis incalescentiam nimiam incaute sese refrigerantes; inprimis pedes tempore humidiori & frigidiori ab aeris injuriis non bene munientes.
6 Lucubrationibus & nimiis vigiliis caput defatigantes.
7 Hæreditariam dispositionem a parentibus habentes.
8 Arthritici per repellentia imperite tractati.

V. *Prognosis.*
1 Hemicrania nisi perite tractetur facile varia oculorum pathemata, nimirum inflammationes, visus hebetudines, suffusiones post se trahit.
2 Proclivis quoque est ad alios spastico-arthriticos affectus graviores: nam & ipsa jam ex eorum familia est. Contingit autem hoc eo certius, quo magis incongrua adhibita fuit medela.
3 Periodica & paroxyzans interdum adeo rebellis est, ut fere omnem medelam respuat.
4 In feminis, a subitanea Mensium fluentium suppressione orta Hemicrania, per Mensium fluxum ordinario tempore redeuntem, interdum sponte solvitur, id quod etiam contingit in Viris Hæmorrhoidibus obnoxiis.
5 In annosioribus autem, ubi Mensium negotium jam cessavit, vix amplius spontanee solvitur, nec plenariam admittit curationem.
6 Per refrigerantia externa incaute tractata hemicrania, inflammatorios internos affectus interdum format, præcipue in junioribus sanguinem orgasticum possidentibus.
7 Pertinacis autem & refractarii hujus affectus eventus infelicior quandoque solet esse hemiplecticus.
8 Signum hujus rei præbet aliquando dolor admodum pertinax ad brachium usque sese extendens illiusque quasi stuporem post se trahens.

VI *Remedia.*
1 Libertati alvi prospiciunt lenia laxantia: Magnes. alba, Manna, Senna, Tamarindi, Rhabarbarum; specialiter Pil. Stahlii, Polychr. e Succ. Crat. Tart. Quercet. Extract. Hell. nigr.
2 Sanguinem superfluum educunt Venæsectio revulsoria in pedes celebrata, scarificationes, & in hæmorrhoidariis hirudine ano applicitæ.
3 Ebullitionem temperant & spasmos solidarum partium mitigant Pulveres Nitroso-absorbentes diapnoico-Cinnabarini ex. gr. Oc. ♋. præparat. Antimonium diaph. Nitr. depur. Arcen. duplic. Cinnab. Antimonii vel nativa, Tinct. item Salina Richteri.
4 Nimiæ dolorum ferociæ consulunt interne MPil. de Cynogl. Pil e Styrace versus somnum cum temperantibus exhibitæ: Externe Ungt. Alabastrin. Camphorat. Ol. Nucleor. Persic. Spir. Vini Camph. Empl. de Betonic. Vacamah. Mastich. Epithemata ex herbis cephalicis temperatioribus cum sale & mica panis parata.
5 Humores revellunt partim supra laudata laxantia & evacuationes sanguinis in infernis partibus institutæ, partim clysteres, partim etiam pediluvia, & in refractaria malo vesicatoria suris applicita.
6 Tono partis affectæ roborando & simul sanguini discutiendo specialissime inservit Tint. Tartari, Antimonii acris, Spir. C.C. anatice mixta.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Magnes. alb.* ʒj. *M. pro una vice.*
Specif. Jalapp. gr. xv.

2 Pilulæ laxantes.

℞ *MP. e Succ. Crat. gr.* xv. *Mercur. dulc. ana. gr.* vj.
Extract. Hell. nigr. *Elix. Prop. Par. f. pil. num.* 29. *dentur pro una dosi.*

3 Pulvis emetico-laxans.

℞. *Rhabarb. elect gr.* xv. *Sal. Absinth. gr.* iv.
Tart. emet. gr. iiss. M. *f. Pulv. pro* j. *dosi.*

4 Pulvis temperans.

℞. *Conach. præparat.* *Arcan. dupl. ana.* ʒj.
Antimonii diaph. *Cinnab. Antimonii* ʒss.
Nitr. depur. *M. dosis* ℈j. *bis vel ter per diem.*

5 Pulvis anodyno-temperans.

℞. *Pulv. Præscript.* ʒij *M. div. in 6. part. æq. versus*
MP*il. e Cynogl. gr.* vi. *somni tempus dosis una.*

6 Unguentum anodyno-temperans.

℞. *Ungt Alabastr.* ℥ss. *Croc. Orient. gr.* v.
Ol. nucl. Persic. ℈ij. M. *fronti & temporib. illinendum.*
Opii in Acet. sol. ℈j.
Camph. ℈ss.

7 Epithema discutiens.

℞. *Rad. Rhod.* *Ror. mar. ana. p.* j.
Valerian. ana. ℥ss. *Camph.* ℈j.
Herb. Verben. M. *f. pulv. grossus include*
Origan. ana. mss. *Sacculis aceto rosaceo vel*
Flor. Lavend. *Spir. Vin. Camph. irrorandis.*

8 Essentia Tonico-Nervina in declinatione mali usurpanda.

℞. *Tinct.* ♁*ii acris.* M. *dos. gutt.* 30. *bis vel* 3.
Spir. C.C. ana. ʒiss. *per diem.*

VII. *Methodus medendi.*

a In Paroxysmo.
1 Primarum viarum saburra eliminanda est per lenia laxantia, imo si iracundia huic affectui ansam dedit, nec lene vomitorium reformidandum.
2 Sanguinis orgasmus temperandus & solidæ partes demulcendæ sunt per Nitroso-absorbentia & cinnabarina, nec non in casu necessitatis anodyna interne adhibita, non neglectis appropriatis externis.
3 Revulsionis causa adhiberi possunt clysteres aliquoties repetendi, pediluvia & in malo vehementiori vesicatoria.
4 Pro partibus solidis loci affecti mitigandis, præscribatur decantata Tinct. Tonico-Nervina D. Stahlii, egregii, circa declinationem morbi, effectus.

b Extra Paroxysmum.
1 Ad consuetas evacuationes sanguinis respiciatur, ut præprimis spontaneæ expediantur, artificiales autem assuefactæ tempore vernali & autumnali continuentur, quod quidem optime revulsionis gratia in pedibus fit, aut in hæmorrhoidariis hirudinum applicationem ad anum.
2 Alvino successui prospiciatur vel per laxationes epicraticas, quæ simul causam aliquo modo eliminat, vel liquorem Terr. fol. Tart. ad 30. vel 40. guttas exhibitum, vel etiam sufficientem potum moderato semper motu interposito & subjuncto: multum etiam in imminuendo & mitigando hocce malo potest alvi libertas.
3 In fœminino sexu præprimis Mensium ratio habeatur per remedia secura: Pil. D. Stahlii, polychr. Hall. vel tonico-visceral. Argent.
4 Diæta tenuis atque parca observanda est, fugiendo animi pathemata, vini & aromaticorum abusum, omnes fortiores commotiones corporis, & translationes sanguinis ad superiora præcaveantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 Evacuationes sanguinis melius extra paroxysmum instituuntur quam in paroxysmo: quia natura eidem facile assuescit, ita ut malo recurrente, nullis fere

fere aliis remediis, nisi hæc iterum celebretur, auscultet.

2 Quando tamen insignis adest plethora cum doloribus admodum vehementibus & pertinacibus, tunc & in ipso paroxysmo venam secare consultum est.

3 Imo in malo, ab hæmorrhoidibus suppressis originem trahente, quandoque cum maximo levamine in ipso paroxysmo in usum trahuntur hirudines, locis hæmorrhoidalibus applicitæ.

4 Hirudines ordinarie fere ano & partibus infernis applicantur; Acta autem Nat. Cur. & temporibus applicatas felices effectus præstitisse recensent.

5 Arteriotomia a multis Auctoribus commendata, momentaneum interdum auxilium præstat, plerumque autem affectum pejorem & pertinaciorem imposterum reddit.

6 Vomitoria non facile exhibeantur, nisi summa necessitas eorum usum suadeat; potius Salia neutra cum Sale Catharct. amar. bilem admodum infringentia & evacuantia iisdem substituantur, vel saltem cum illis combinentur; in statu autem insigniter plethorico plane omittantur.

7 Opiata quamvis dolorem aliquo modo interdum sopiant, nunquam tamen tuta sunt, nisi temperantia vel præmittantur, vel jungantur, alias enim facile malum gravius reddunt & exasperant.

8 Mixtura tonico-nervina in augmento mali non est exhibenda, ebullitionem enim sanguinis adauget, sed in declinatione mali egregie se gerit: Potest etiam interdum pro præservando malo in usum trahi.

9 Externe formulæ aquosæ vitentur, præstat easdem vel in sicca, vel spirituosa forma adhibuisse.

Caput Tertium.

De Pleuritide Spuria.

I. *Definitio.* Pleuritis spuria est affectus rhevmatico-spasticus, a sanguine versus pectus translato & in partibus exterioribus musculosis stagnante, ortum trahens.

II. *Differentia.*

1 Ratione symptomatum.

a A vera Pleuritide & Peripnevmonia: quæ cum gravi horrore & subsequente intenso calore incipiunt, ac præterea duritiem pulsus, earum pathognomonicum fere signum, nec non dolorem exquisitissimum etiam in interiori pectoris paulo infra mamillam præcipue notabilem, cum pulsu synchronum, aliaque acerbiora symptomata conjuncta habent.

2 Ratione loci; Pleuritis vera & peripnevmonia, plevram & pulmones pro sede mali agnoscunt, spuria vero musculosas externas pectoris partes.

III. *Signa.*

1 Incipit utplurimum cum horrore levi & subsequente mitiori calore, nulla tamen febre certum typum servante, stipata est.

2 Occupat dolor vel scapulas vel claviculas, vel costas, utplurimum vero latus dextrum, præcipue in respiratione sese exacerbans.

3 Respiratio præterea est difficilis & pectus interdum quasi compressum, non nisi cum summa difficultate & insigni dolore in respiratione dilatatur; appetitus prostratus, somnus inquietus, vires languescentes.

4 Concurrit quoque tussicula, dolores plus minus exquisite punctorios, non tamen cum pulsu ut in vera Pleuritide, sed cum respiratione coincidentes, nec etiam sputa colorata & sanguinea conjuncta habens.

5 Nulla hic febris exquisita ut in Pleuritide vera.

6 Pulsus non durus & tensus est ut in vera Pleuritide, sed mollis ut in partibus carnosis inflammatis contingere solet.

7 Urina russa simile sedimentum tartareum deponens.

8 Ægri similiter ac in vera Pleuritide difficulter & non nisi cum molestia in partem sanam decumbere possunt.

9 Sanguis Venæsectione emissus, similiter uti in Pleuritide vera, exhibet in superficie crustam albam tenacem.

IV. *Subjectum.*

1 Sanguineo-Cholerici & Sanguineo-Melancholici, nec non Melancholico-phlegmatici Plethorici in Juvenili ætate præprimis constituti, evacuationibus sanguinis vel spontaneis vel artificialibus assueti, easque semel introductas negligentes, iracundiæ obnoxii, post usurpatam diætam aromaticam & vinosam aeri frigidiori & humidiori sese exponentes, externas fortuitas concussiones incurrentes.

2 Congestionibus, Rhevmatibus & arthriticis affectibus obnoxii.

3 Personæ quibus scabies aliaque exanthemata in corporis habitu occurrentia, retropulsa fuerunt.

V. *Prognosis.*

1 Justa methodo facile curatur & nullum fere periculum post se trahit.

2 Quod si tamen vel per regimina sudorifica æstuosa vel externa refrigerantia imperite tractatur, facile imprimis in junioribus transit in scirrhositates hepatis vel lienis, ad quas formandas admodum proclivis est.

3 Pleuritis spuria male tractata, facile degenerat in Pleuritidem veram, frequentius vero in Hepatitidem.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem abundantem in assuetis evacuant Venæsectiones.

2 Primarum viarum saburram evacuant & alvum expediunt vel vomitoria, vel laxantia: Manna, Cassia, Tamarind. Senna, Rhabarb. Pil. Beccher. Balsam. Viscer. clysteres.

3 Sanguinem ad stasin pronum resolvunt, discutiunt & diluunt Nitrosa, absorbentia: Oc. ♋. præp. matr. perl. præp. Conch. præparat. &c. Diaphoretica fixa: ♁. diaph. Bez. miner &c. Alexipharmaca leniora: Ess. Alex. Stahlii, Pimpin. Scordii &c. Diluentia & lubricantia, nec non Emulsiones cum Sem. Card. mar. Herbæ pectorales Veronic. Tussilag. heder. Terr. Scabios. Sperm. Ceti, sang. Hirci &c. Externe vero Cataplasmata & Epithemata discutientia; camphorata: Spir. Vin. Camph nec non emplastr. de Tacamah. Saponat. Barbette, vel Galban. cum empl. e Sperm. Ceti Mynf. combinata & large camphorata.

4 Dolorum ferocium mitigant cinnabarina & in summo necessitatis casu Anodyna correcta.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Emeticus.

℞. *Rhabarb. elect.* ℈*j.* *Tart. emet. gr. ij.* *Sal. Polychr. gr.* iv. *M. pro una dosi.*

2 Potio Laxans.

℞. *Rhab. elect.* ʒ*iſs.* *Passul. min.* *Tamarind. ana.* ℥*ſs.* *Cryſtall. Tart.* ℈*j.* *Infunde in s. q. Aq. in Colat.* ℥*iij. dissolve Man. Calabr.* ʒ*j. pro una vice.*

3 Pulvis Laxant.

℞. *Tart. Vitriolat.* ℈*ij.* *Resin. Jalep. gr.* vj. M. *pro j. dosi.*

4. Alius.

℞. *Sal. Cathart. amar.* ʒvj. *detur pro j. dosi.*

5 Pilulæ Laxant.

℞. *Pil. Balsam. Visceral.* ʒ*ij.* *sumantur* 15. *pro dosi mane vel vesperi.*

6 Liquor Laxans.

℞. *Liq. aperit. miner.* ℥*iij. vel* iv. *pro una vice.*

7 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Mand. luc. pisc. præpar.* *Dent. apr. præp. ana.* ʒ*j.* *Antimonii diaph.* *Nitr. depur.* *Tart. Vitriol. ana.* ʒſs. *Cinnab. Antimonii* ℈j. *M. dosis* 2. *cusp. cultri bis per diem versus vesperam & noctem.*

8 Es-

8 Essent. Alexipharmaco-diuretica.

℞. Ess. Alex. Stahlii ʒij. tar. ana. ʒj.
Scordii. M. mane, & circa meridiem
Tinct. Antimonii Tar- 30. gutt. propinando.

9 Species pectoral. pro Infuso.

℞. Rad. Pimpin. ℥ß. pap. rh. ana. p. j.
Herb. Veron. Incisa coque in Aq. font.
Tussil. mane & circa meridiem tan-
Scabios. ana. mß. quam vehiculum pro præscri-
Flor. bellid. pta Essentia usurpando.

10 Mixtura resolvens.

℞. Ol. Amygd. dulc. ℥j. Capill. Vener. ℥ß.
Sperm. Cet. rec. ʒj. M. bis per diem ad Cochl. j.
Syr. Violar. vel calide propinando.

VII. *Methodus medendi.*

1 Sanguini turgescenti & ad stases prono exitus concedendus est per evacuationem sanguinis artificialem, præprimis in iis, qui vel spontaneis vel artificialibus ejusdem excretionibus sunt assueti.

2 Evacuatio emetica imprimis locum habet, quando iracundia affectui occasionem dedit; quod si vero nil tale occurrerit, laxantia & clysteres laxitati alvi satis prospiciunt.

3 Corpus in continua diapnoe servandum, ut congestoria stasis eo melius discuti & sanguis in priorem circulum æqualem eo citius redire possit, quod præter diaphoretica fixa, per potum tenuiorem & calide propinatum, Emulsiones, absorbentia, resolventia, & discutientia tam externe, quam interne in usum vocata, ac tranquillam corporis continentiam optime obtinetur.

4 Dolores raro anodynum exposcunt, sed cinnabarinis utplurimum facile cedunt, quod si tamen atrociores fuerint, pulveribus diapnoico-absorbentibus versus noctem gr. j. MPil. e Cynogl. mitigari possunt.

5 Tussicula levior concurrens, levamen capit ab herbis pectoralibus, sub infusi forma, nec non spermate Ceti & Ol. Amygd. dulc. calide usurpatis.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si necessitas non urget, præstat Venæsectionem intermittere, magis enim prodest præservatorie, quam curatorie.

2 Si vero necessitas eandem urgeat, statim subjungantur remedia supra præscripta fixa.

3 Externa calidiora acria, nec non volatilia absint, ne affectus externam regionem deserat, & viscera interna petat, ad quod valde proclivis est.

4 Multo minus conducunt externa refrigerantia & repellentia, a quorum usu simile quid metuendum.

5 Nil magis juvat, quam quieta corporis continentia; e contra animi pathemata facile novos insultus excitant.

6 Quando a præpostera medicatione jam febricula lenta successit, tum affectus methodum exposcit sibi congruum i. e. aperientem, resolventem & discutientem.

7 Opiata non conveniunt, nisi sedato jam aliquo modo impetu.

CAPUT QUARTUM.

De Nephritide Spuria.

I. *Definitio.* NEphritis est dolor dorsi & lumborum plus minus acerbus, a motu sanguinis, ad excretionem Hæmorrhoidalem destinati, originem habens.

II. *Differentia.*

A vera *Nephritide*, quæ dolores sistit intimiores in ipsa Renum regione sese exerentes, cum concurrente febricula, conatibus vomendi, gravioribusque Symptomatibus, suo loco recitatis: *Nephritis Spuria* vero ab his Symptomatibus est immunis, solis doloribus tensivis & lancinantibus magis externe perceptibilibus stipata.

III. *Signa.*

1 Dolores lumbares tensivi & contractorii circa partes musculosas externas sese exerentis, ita ut corpus præ dolore movere nequeant.

2 A motu corporis fortiori, equitatione, vectura, diæta calidiori, insigne augmentum capientes.

3 Alvum strictiorem connexum habentes.

IV. *Subjectum.*

Juvenes provectiores & *Viri* sanguinei, Sanguineo-Cholerici, vel Sanguineo-Melancholici, hæmorrhoidum fluxum vel jam experti, vel ad eundem proclives, a vita agili ad otiosam transeuntes, diætæ vinosæ & aromaticæ dediti, castra venerea admodum frequentantes, motus fortiores per vecturam aut equitationem instituentes, ac evacuationes sanguinis artificiales negligentes.

V. *Prognosis.*

1 Nephritis hæc spuria si cum nephritide vera confunditur, & insuper per medicamenta diuretica acriora tractatur, facillime copiosiorem congestionem & restrictionem sanguinis ad renes post se ducit, adeoque in vera nephritica mala transit.

2 Sicuti vera Nephritis insigne ab Hæmorrhoidibus fluentibus emolumentum capit, ita & hæc non contemnendam ab iisdem utilitatem habet expectandam.

3 Alvus adstricta dolores semper exacerbat.

4 In senibus dolor hic fixus inveteratus, non raro marasmum post se trahit.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem superfluum evacuant Venæsectio in pede & scarificationes in locis inferioribus celebratæ, specialissime vero hirudines locis hæmorrhoidalibus applicitæ.

2 Alvus strictior dolores augens solvitur vel per lenia laxantia: Mannam, Tamarindos, Rhabarbarum, Magnesiam albam &c. vel per clysteres.

3 Commotiones sanguinis temperant Nitrosa, absorbentia, diapnoica, digestiva & cinnabarina cum interpositis diluentibus, emulsivis & gelatinosis.

4 Externe stasin discutiunt, & partem affectam roborant Spir. Vini Camph. Serpilli abstractitius, Spir. formicarum, lenes frictiones, & in graviori & vehementiori sensu Embrocationes; Emplastrum item Saponat. *Barbette* loco affecto imponendum.

5 Revellunt & ad alia loca invitant supra commendatæ evacuationes sanguinis & alvinæ relaxationes, nec non motus corporis successive ad defatigationem & sudorem usque continuatus, cum interposito pediluviorum usu.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. Magnes. alb. ʒij. d. ad Ch. pro j. vice.

2 Alius.

℞. Pulv. Lax. Hallens. vel ad gr. xxv.
℈j. pro una dosi.

3 Potio laxans.

℞. Tamarind. Coque in s. q. aq. Colat.
Passul. min. ana. ℥ß. ℞. ℥iij. vel ℥iv. dissolve
Rhabarb. el. ʒiß. Manna Calabr. ℥j.
Cryståll. Tart. ℈j. Pro una dosi.

4 Pulvis diapnoico-absorbens.

℞. Conch. præparat. Nitr. depur. ana. ʒj.
♁ii. diaph. Cinnab. ♁ii. ʒß.
Tart. Vitriolat. M. dosis ℈j. 3. vel 4. per diem.

5 Alius Nitroso-temperans.

℞. Arcan. duplic. Cinnab. Nativ. ʒß.
Nitr. depur. ana. ʒij. Dosis & usus ut antea.

6 Decoctum Antispasmodicum.

℞. Rad. Althææ ℥j. Card. Mar. ana. ʒiß.
Liquir. ℥ß. Incis. & contus. pro aliquot
Flor. Samb. m. ß. dosibus in sero lactis deco-
Bellid. min. p. j. quenda & singulis mane
Sem. Lini. haustus loco Thee.

7 Emulsio resolv. & discut.

℞. Amygd. dulc. exc. f. l. a. Emulsio edulc. cum
Sem. Card. mar. Syr. dialth. Fern. ℥vj. adde
Alth. ana. ʒij. Oc. ♋. præparat.
cum Aq. Chærefol. ♁ii diaph. ana. ʒß.
Card. mar. ā. ℥vj. Cochleatim propinanda.

8 Spi-

8 Spiritus Externus discutiens.

℞. *Spir. Vin. Camphor.* ℥j. *Formic. ana.* ℥ß.
Serpilli. *M. calide illinendus.*

9 Alius.

℞. *Spir. Vin. Camph.* ℥j. *Formic. ana.* ℥ß.
Lumbr. Terr. *M. usus ut supra.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Ante omnia ad evacuationes sanguinis vel spontaneas vel artificiales est respiciendum, ut illæ promoveantur & expediantur, & quidem talibus in locis ubi mali maximum emolumentum sperandum est, quod vel in pedibus per administratas Venæsectiones & scarificationes, vel per applicationem hirudinum circa anum efficacissime contingit.
2 Quia adstrictio alvi spasmos in vicinia coortos adhuc magis fovet, ideo quamprimum ejusdem lubricitas est restituenda, quod partim lenia laxantia, partim clysteres efficiunt.
3 Sanguis vero spissescens & ad stasin pronus diluatur per sufficientem potum, diætam tenuiorem, gelatinosa & emulsiva.
4 Ipsis sanguinis & partium solidarum commotionibus consulunt, præter jam dicta, pulveres Nitroso-absorbentes, diapnoici, cinnabarini & seri lactis usus.
5 Ad æqualem circulationem nulla re melius sanguis disponitur, quam motu corporis voluntario successive instituto & ad lenem usque sudationem aucto.
6 Revulsionem decubitus in lumbis facti post evacuationes sanguinis & alvi supra commendatas peragunt etiam pediluvia.
7 Externe parti affectæ per discutientia & nervina temperatiora succurrendum est, nec non lenes frictiones & in vehementiori malo per stillicidia, imo lapsus calidarum aquarum.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Olea acriora & aromatica nec non volatilia externe usurpata non conveniunt, partem enim affectam vel admodum sensibilem reddunt, vel ad stuporem disponunt.
2 Neque etiam adstringentia aliquid boni præstant, siquidem tensiones magis augescunt, & spasmos inducunt.
3 Interne omnia calidiora & volatiliora locum haud inveniunt, ob orgasmum majorem quem excitant.
4 Ipsa vero diuretica acriora in hoc affectu quam maxime vitanda, dum facillime veram Nephritidem post se trahere solent.

Caput Quintum.

De Malo Ischiadico.

I. *Definitio.* Malum Ischiadicum est dolor admodum exquisitus & vehemens regionem coxendicum occupans, a motibus & contentionibus Naturæ auctioribus ad excretionem sanguinis per vasa hæmorrhoidalia tendentibus, ortum habens.

II. *Differentia.*

1 Ab *arthritide*, hæc juniores magis affligit, & superiores corporis partes occupat, illud annosioribus familiare est, & in coxis sedem habet.
2 A *Chiragra*, *Gonagra* & *Podagra* primo ratione loci affecti, secundo & ordinis: nam hæ posteriores sunt, illud prius.
3 A *Simplicioribus molitiminibus* ad hæmorrhoides tendentibus vehementiæ & pertinaciæ gradu, qui in ischiadico malo insignis est.

III. *Signa.*

1 Præcedit aliquando dolor fixus in osse sacro, vel subito vel sensim coxendices occupans.
2 Dolor vehemens & pertinax coxendices obsidet, in tendinibus circa juncturas desinentibus maxime sæviens.
3 Musculi totius lateris eximie stringuntur, ut præ rigoribus ægrotantes corpus neque flectere & incurvare possint absque ingentibus doloribus, neque incurvatum absque tali sensu erigere.
4 Dolor interdum ad genu, interdum vero ad pollicem pedis se extendit.
5 Nonnunquam jungitur etiam vasorum per crura inflatio.

IV. *Subjectum.*

1 Sanguinei, Sanguineo-Cholerici, Sanguineo-Melancholici, plethorici, succulenti, passionibus animi & diætæ calidiori dediti, otiosi, præprimis hæmorrhoidum infaustis successibus laborantes.
2 Veneri nimis dediti.
3 Venæsectiones & scarificationes assuetas negligentes.
4 Rhevmaticis affectibus antea obnoxii.
5 Frequentes Narium hæmorrhagias & congestiones ad varias partes passi.
6 Hæreditariam dispositionem possidentes.
7 Fœminæ hystericis affectibus obnoxiæ, post cessationem Mensium.
8 Quibus sudores pedum consueti suppressi fuerunt.
9 Externas injurias & violentias passi.

V. *Prognosis.*

1 Hæmorrhoidum, Ischiadis, Nephritidis atque calculi renum inter se mutuo & cum podagra, non simpliciter perpetuæ, tamen multiplices utique & plane communes sunt societates, communicationes & conspirationes. D. Stahl.
2 Dolor ischiadicus insolentior non solum certissime, sed omnino etiam mature in Gonagram & Podagram extenditur. Idem.
3 Hæmorrhoidum fluxus, vel vicaria in locis vicinis sanguinis evacuatio non tantum mitigat, sed quandoque præsentissime tollit hocce malum.
4 Dolor Ischiadicus circa os sacrum longe citius mitigatur, & tollitur, quam ille, qui in junctura femoris innidulatur.
5 Quo magis inveteratum est hoc malum, eo difficilius medelam admittit.
6 Quibus longo coxendicis dolore vexatis coxa excidit, & rursum incidit; iis mucores insunt *Hipp. Aph.* 59. *S. VI.*
7 Quibus a diuturno coxendicis malo vexatis crus excidit, iis crus contabescit, & claudicant si non usti fuerunt. Idem *Aph.* 60. *S. VI.*
8 Quo magis movetur pars affecta, eo major exacerbatio metuenda.
9 Dolores locum affectum sensim deserere & ad inferiora magis migrare bonum est.

VI. *Remedia.*

1 Abundantiam sanguinis generaliter evacuant Venæsectiones in pede celebratæ, specialiter hirudines ano applicitæ, ut hæmorrhoides, si subfuerint, vel promoveantur vel revocentur.
2 Sanguinem temperant & dolores mitigant pulveres Nitroso-absorbentes ex Oc. ♋. vel Conch. præparat. Nitro depur. Sale digestivo, lumbric. terrestr. & Cinnab. Antimonii, in dolore enormiori versus somnum. gr. j. Mass. Pil. e Cynogl. vel Pil. wildegans. addendo: potus sufficiens atque tenuis, Decoctum C. C. Thee, vel aliis herbis discutientibus alteratnm.
3 Stasin sanguinis dissolvunt interne diaphoretica fixa, & lenia alexipharmaca; externe Spir. Vini Camph. Saponatus, Serpilli abstractitius, lumbricor terrestr. formicar. Empl. e Galban. Saponat. Barbette, largiter camphorata: Sacculi, suffitus, epithemata & suffimigia vaporosa, ex discutientibus & roborantibus parata, cum subjuncto successivo & sensim continuato motu.
4 Humores revellunt & ad alia loca invitant lenia laxantia, clysteres, pediluvia.
5 Tono robur addunt diuretico-nervina Tinct. Antimonii Tartaris. Tartari & Spir. C.C.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus Laxativus.

℞. *Rad. Cichor.* *Polypod. Qu. ana.*
Vincetox. ℥ß.
Herb.

Herb. Chamædr.	*Rhabarb. el.* ℥iij.
Chamæpyt.	*Hermodact.* ℥ij.
Capill. ♀is ana. mj.	*Fibr. Helleb. nigr.* ℥j.
Flor. Bellid. min. p. j.	*Cryſtall. Tart.* ℥iſs.
Cort. Aurant. ℥ij.	*Inciſ. contuſ. cum* ℔. j. *Aquæ*
Fol. Senn. Or. ℥vj.	*&* ℔iij. *vini generoſ. infund.*

2 Pulvis temperans.

℞. *Arcan. dupl.*	*M. div. in* 30. *p. æq.* 3. *vel* 4.
Nitr. depur. ana. ℨiſs.	*doſes per diem propinan-*
Cinnab. ♁*ii* ℨſs.	*do.*

3 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Pulv. Præcedens.*	*M. div. in* 6. *p. æq.*
ℨj.	*verſus noctem doſin j. por-*
♁ *diaph.* ℨſs.	*rigendo.*

4 Alius anodyno-temperans.

℞. *Conch. præparat.*	*Maſſ. pil. e Cynogl.*
Lumb. terreſtr.	*gr.* j.
Nitr. depurat.	*M. Div. in* 4. *part. æq. Doſis*
Tart. Vitriol. ana. ℈j.	*& uſus præcedentis.*

5 Epithema.

℞. *Rad. Angelic.*	*Calend. ana. p. j.*
Sigill. Salom. ā. ℥ſs.	*Sem. Dauc. Cret.*
Herb. Chamædr.	*Fœnic. ana.* ℨiſs.
Origan.	*Inciſ. contuſa include ſaccu-*
Serpilli ana. mſs.	*lis vino calefacto imbuendis*
Flor. Chamom.	*& applic.*

6 Suffimigium.

℞. *Maſtich.*	*Violar.*
Oliban. ana. ℨij.	*Stœchad. Citrin.*
Styrac. Calam. ℨj.	*Lavend. ana. p. j.*
Flor. roſar.	*Inciſa & contuſa D. ad Ch.*

7 Spir. externus diſcutiens.

℞. *Spir. Vin. Camph.*	*Serpilli abſtract.* ℥ſs.
℥j.	*M. calide illinendo.*

8 Eſſ. Tonico-diuret. interna.

℞. *Tinct. Antimonii vel*	*Spir. C. C. ana.* ℨiſs.
Tart. acris.	30. *gutt. bis vel ter per diem.*

VII. *Methodus medendi.*

a In Paroxyſmo.

1 Per temperantia humoribus atque motibus auxilium præſtandum eſt, ordinando pulveres nitroſo digeſtivos ad ℈j. 3. vel 4. per diem, & injuncto ſufficiente potu, nec neglecta alvi libertate per clyſteres obtinenda.

2 Pro æqualitate circuli ſanguinis obtinenda addantur his pulveribus verſus noctem aliquot grana Antimonii diaph. ad diaphoreſin per noctem eo melius excitandam, vel in doloribus inſignioribus granulum j. Maſſ. pil. e Cynogl. ſubjunctis etiam poſt aliquot dierum decurſum lenioribus alexipharmacis.

3 Externe diſcutiendi & leniendi ſcopo applicetur Spir. vini Camphor. Crocatus, & Serpilli, vel adhibeatur Empl. Sapon. Barb. aut e Galban. Camphor. vel etiam epithemata, ſacculi & ſuffimigia.

4 In declinatione mali, pro parte affecta roboranda, laudata Tinct. diuretico-nervina in uſum trahatur.

b Extra Paroxyſmum.

1 Proſpiciatur evacuationibus ſanguinis & ſpontaneis & artificialibus juſto ſemper tempore promovendis & celebrandis.

2 Alvus ſemper aperta ſervetur, quandoque etiam ventriculus & inteſtina repurgentur per nodolum cum epicraſi laxantem.

3 Motus imprimis corporis ſucceſſive in uſum trahendus haud negligatur: eximium enim præſtat levamen.

4 Pars etiam læſa ſemper a frigore muniatur, ne novi decubitus eo denuo fieri poſſint.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Melius ſemper evacuationes ſanguinis extra paroxyſmum in uſum trahuntur, quod ſi tamen vehementia mali contrarium indicat, in paroxyſmo eaſdem celebrare conveniet, quod ſæpius non abſque ſenſibili mali levamine contingit.

2 *Hirudinum* applicationem ad anum, quandoque etiam Venæſectionem in pede celebratam, in hoc affectu ſæpiſſime aliquid ſingulare præſtitiſſe, teſtantur innumeræ Authorum Obſervationes.

3 Uti lenia remedia laxantia ſumme proficua ſunt, ita acria & fortiora malum exaſperant.

4 Regimen diaphoreticum actuale huic affectui haud conducit; ſufficit ſub eruptione madoris matutino tempore lene alexipharmacum exhibuiſſe.

5 Motus corporis voluntarius, ſi aliquid ſenſibile præſtare debet, ſit laborioſior & diuturnior præmiſſa tamen ventilatione ſanguinis, & extra paroxyſmum inſtituendus.

6 Omnia remedia calefacientia, acria nervina, damnum afferunt, & tanto magis interne exhibita.

7 Emplaſtrum Saponatum Barbette, quando dolores non admodum fixi ſunt, egregiam edit efficaciam, in confirmato vero non item.

8 Idem quoque a Cerato matricali expectandum, ſi dolores non nimis ſunt acuti.

9 Balnea nil boni præſtant; ſuffimigia tamen vaporoſa præmiſſis præmittendis, haud abſq; notabili quandoque effectu in uſum trahuntur.

CAPUT SEXTUM.

De Podagra.

I. *Definitio.* Podagra eſt dolor tenſivus, vel rigoris & preſſionis ſenſum continuum & uniformem, vel diſcretum vibratilem & tractorium in paucis fibrillis exprimens, utplurimum cum febrilibus alterationibus conjunctus & a congeſtione ſanguinis hæmorrhoidali externa originem trahens.

II. *Differentia.*

1 *Ab Arthritide.*

a Ratione loci: hæc magis ſcapulas, juncturas humeri vel axillas, capita oſſis femoris, illa pedes ſtricte ſic dictos occupat.

b Ratione ætatis & ordinis: hæc juniores aggreditur & podagram antecedit, illa annoſiores corripit, & arthritidem demum excipit.

c Ratione pertinaciæ vel durationis: hæc citius periodum abſolvit, & ſæpius ab uno loco ad alterum vagatur, ubi ſpecialiter vaga audit, illa diutius perſiſtit & fixe quaſi unum locum tenet.

2 A *Chiragra*, malo Iſchiadico & Gonagra fere non niſi ratione loci: Chiragra manus fixe obſidet, malum Iſchiadicum os ſacrum & coxas, Gonagra vero genua.

3 Alia eſt *regularis* & ſtata obſervans tempora, alia vero eſt *irregularis*.

III. *Signa Podagræ regularis.*

1 Podagra regulariter circa ſolſtitia & æquinoctia homines diſpoſitos invadit.

2 Paroxyſmum generalem fere ſemper præcedit apepſia, cruditas ventriculi, gravitas corporis & intumeſcentia ejuſdem quaſi ventoſa, quæ omnia quotidie ſenſim augentur, donec tandem erumpat paroxyſmus. Bagliv.

3 Antecedit gravativa corporis laſſitudo cum horripilationibus, quandoque vero manifeſto horrore & ſubſequente æſtu vel continuo vel vago.

4 Invadit circa veſperam aut noctem & ſummum gradum adipiſcitur poſt mediam noctem, verſus meridiem vero paroxyſmus paulisper remittere obſervatur. Quodſi autem gravius animi pathema occaſionem ſubminiſtravit uno quaſi impetu erumpere ſolet.

5 Dolor vel vibratorius, tractorius & vellicatorius, vel obtuſus magis & contuſorius in magis phlegmaticis eſt, occupans vel genu vel longitudinem tibiæ, vel infimum pedem, ejuſque præcipue maximi digiti ſeu pollicis juncturam.

6 Quandoque adeo eſt acutus, ut nec levium linteorum pondus, neque ullum fortiorem ſtrepitum ſine doloris augmento ferre queant: micat, vibrat, palpitat & inſtar pectinis carpit.

7 Quo acrior autem eſt hic dolor, eo minus ulla alteratio externa coloris ſcil. caloris, & tumoris apparet;

ret; in phlegmaticis autem satis manifesta inflatio & tumor partis affectæ conspicitur.

8 Somnus vix est ullus & qui forte post remissionem paroxysmi obrepit, anxiis pavoribus stipatus est; quod quidem præcipue in vigore mali contingere solet.

9 In quibusdam vero ad sudorem dispositis, in malo præcipue mitiori, observatur lenis quidam mador, quem aliqualis doloris mitigatio & somnus utcunque placidus sequitur.

10 Paroxysmus hic singulis revertitur diebus circa vesperam, tempore vero matutino iterum remittit.

11 Ultimi tamen prioribus mitiores sunt respectu durationis & vehementiæ doloris, ac tandem sensim sensimque imminuti, plane cessant.

12 In sanguineis notabilis quoque conspicitur tumor & robur erysipelas referens, paroxysmo & dolore jam aliquomodo remittente.

13 Appetitus in principio morbi vel omnino prostratus est cum vomendi conatibus & actualibus vomitibus, vel sic satis adhuc viget.

14 Concursant in priori casu sæpissime hypochondriaco-colica flatulenta; in posteriori vero lumbaria & calculosa pathemata.

15 Conspicua etiam circa principium Paroxysmorum vasorum per crura excurrentium turgescentia, juncta cum gravatione seu potius tensione aliqua partis affectæ & aspectu musculosarum partium compresso pallido, per totum morbi decursum & imprimis circa exitum, observanda.

16 In principio rarissime sudoris, (madoris tamen interdum) eruptio observatur, in morbi vero decremento aliqui experiuntur madorem, aliqui vero largiorem sudorem & præcipue in parte affecta, idque sub finem singulorum paroxysmorum.

17 Urina fere toto morbi tempore pauca est, ita ut æger tertiam tantum potulentorum assumtorum partem per urinam emittat: alvus pariter adstricta est; cessante vero morbi impetu & absoluto generali ambitu alvus lubrica redditur & urina in majori copia excernitur.

18 In vigore mali est rubicunda, valde crassa, paulisper obscura cum sedimento paucissimo levi albicante: in decremento vero deponit sedimentum crassius, submucidum roseum; affigit præterea tam parietibus vitri, quam ipsi fundo copiosa granula colore aurum æmulantia.

19 Quando dolores sensim remittunt, succedit tandem stupor & rigor partis affectæ, quem sæpius tumor, in quibusdam in vigore statim mali erumpens, excipit.

20 Aliquando vero secessio materiæ furfuraceæ paroxysmo finem imponit.

21 Secundum Sydenhamii observationem una Podagrica periodus e pluribus constat: quotidie circa mediam noctem incipientibus paroxysmis & fere intra 2. 3. vel 4. septimanas absolvitur, nisi perversa methodo, aut inveterata, mali pertinacia diutius adhuc protrahatur.

Podagra irregularis.

1 Podagra irregulariter procedens, non fixum in pede affecto servat dolorem, sed modo hunc, modo illum corripit.

2 Grassatur quoque in alias partes & jam genu, alia vice manus, scapulas, cervicem, caput &c. occupat.

3 Digiti manuum incurvantur, & circa articulos apparent nodi tophacei.

4 In flexura cubiti interdum conspicitur tumor subalbus magnitudine ovum gallinaceum æquans, qui frequenter inflammatur cum insigni rubedine.

5 Tumores in pedibus tandem constanter permanent cum insigni membrorum pondere & gravitate & impotentia ad motum, quem non nisi cum summis cruciatibus exercere possunt.

6 Nec etiam regularia observat tempora, sed fere quovis tempore homines aggreditur.

7 Minime vero constantes servat periodos, quæ statis temporibus absolvuntur, sed sæpius per longum satis tempus ægros miserrime excruciat.

8 Interiores quoque partes aggreditur, & modo colicas gravissimas, dolores nephriticos, ac veram Nephritidem calculosam producit.

9 Somnus est admodum inquietus & per frequentes dolores punctorios turbatus, imo sæpius ob dolorum ferociam nullus.

10 Appetitus est prostratus & cruditates cum ructibus nidorosis ægrotos vexant.

11 Molestus pruritus & dolor dorsum & reliquas corporis partes circa somni tempus occupat.

12 Urina in reliqua Podagra pauca & rubicunda, hic decolor est & copiosa, illi quæ in Diabete excernitur, similis.

13 Dolores aliquo modo sedatos animi affectus facillime revocant.

IV. *Subjectum.*

1 Præcipue viri consistentis vel senilis ætatis, plethorici succulenti, spongiosi, temperamenti sanguinei, Sanguineo-Cholerici, Sanguineo-Melancholici, Phlegmatico-Melancholici, diætæ lautæ, aromaticæ, vinosæ dediti, veneris exercitio abusi, animi & præcipue iracundiæ passionibus laborantes, maxime etiam evacuationibus vel spontaneis, vel artificialibus assueti, in provectiore deinde ætate easdem negligentes, & vitam laboriosam cum otiosa commutantes.

2 Rarius graciles, nisi vel ante spongiosi fuerint, vel malum hæreditario modo a parentibus contraxerint.

3 Rarius etiam ætas junior, nisi vel hæreditaria dispositio, vel hæmorrhoides prægressæ, vel vini, iræ & veneris præmaturus abusus occasionem dederint.

4 Rarissime fœminæ, magis hypocondriaco-hystericis & arthriticis vagis pathematibus vel varicibus crurum obnoxiæ, quibus tamen hoc malum contingit, iis vel Mensium fluxus cessavit, vel sunt hæmorrhoidariæ, a quorum fluxuum infausto successu fiunt primo Ischiadicæ, tandem Podagricæ.

5 Infantes nunquam Podagra laborant, sed qui ipsis forte acciderint æmuli dolores, magis pro rheymaticis habendi sunt, a scabie, sudore repulsis, febribus male curatis &c. ortum habentes.

V. *Prognosis.*

1 Fixi spasmodici dolores quo magis a loco excretionis sanguineæ-hæmorrhoidalis ad quam collineant, remoti sunt, eo pertinacius insistunt & Medico minus auscultant.

2 Quo recentior adhuc est affectus, eo magis tam diæteticam, quam Pharmaceuticam medelam admittit.

3 In juvenibus & viris universalis morbi ambitus interdum spatio 14. dierum finitur, in senibus autem sæpius ad aliquot menses extenditur.

4 Inveterata Podagra mitigari, rarissime radicitus extirpari potest.

5 Qui admodum juniores Podagra corripiuntur ad insignem ætatem haud perveniunt, & hoc vel ob complicata hypochondrico-colica & primarum viarum, nimirum vomitus cruenti, lienteriæ, fluxus cæliaci, singultus, pathemata, vel ob facile consequentes inflammatorios internos affectus, nec non hectica, paralytica, apoplectica schemata.

6 Qui vero serius Podagrici fiunt, ad seram usque senectutem communiter vitam protrahunt.

7 Hi magis marasmode vel hydropico-hectico vel paralytico apoplectico, vegetiores etiam acuto affectu vitam terminare observantur.

8 Omnes fere Podagrici nephriticis vel lumbaribus pathematibus cum calculosis urinæ vitiis simul sunt expositi, aut ad minimum eadem metuere debent.

9 Quicunque hæmorrhoidalibus fluxibus vel motibus obnoxii sunt, post horum ataxia in Podagram facile incidunt.

10 Restitutæ autem hæmorrhoides, vel Naturæ, vel Medici auxilio, Podagram si non tollunt plenarie, eximie tamen mitigant.

11 Inveteratis chiragrico podagricis passionibus succedunt tandem diuturnæ & stabiles rigores & contracturæ partium affectarum, cui rei præcipue animi pathemata, & diætæ & medicaminum vitia inserviunt.

12 Con-

12 Contingunt quoque his circa articulationes digitorum, aut etiam in extremitate ossis cubiti, seu Olecrano nodi quandoque satis insignes, a perverso emollientium & maturantium usu, in tophaceo-corrosivam corruptelam transeuntes.

13 Alias affectus recentior sibi relictus rarius ejusmodi modos atque tophos, ortum plerumque refrigerantium & coagulantium abusui, concurrente temperamento phlegmatico, debentes, generat.

14 Squamarum quoque atque furfurum secessio admodum rara est, nisi patientes notabiliter fuerint cholerici.

15 Quamdiu pavores sub somno adhuc continuant, periodi podagricæ finis haud expectandus est.

16 Qui tumores in affecta parte post superatum morbum reportant, si diutius perstiterint & tardius evanuerint, longius a novo insultu immunes vivunt.

17 Cholerico-Sanguinei non tam tumoribus, quam extenuationi partis affectæ expositi sunt, Sanguinei vero reportant ejusmodi tumores rubicundos, duros, phlegmatici autem magis œdematosos.

18 Podagram ab artubus ad interiora retropulsam vel sequuntur inflammatorii affectus hepatis, lienis, aut ventriculi, & hoc in junioribus, vegetioribus, iracundis, calidiori diætæ assuetis; vel hypochondriaco-colica pathemata cum primarum viarum ataxiis, appetitu dejecto, vomendi conatibus, actuali vomitu cruento, nec non agrypnia, febricula lenta & hectica, & hoc in annosioribus, phlegmaticis, potui haud vinoso, sed aqueo & cibis parum conditis, assuetis.

19 Quo vehementior dolor in paroxysmo fuit, eo brevius quidem terminatur Podagra, sed eo diutius novos paroxysmos protrahit, ac tandem eo certius desinit in partis affectæ stuporem, vel stabilem rigidam tensionem.

20 Quo magis Bacchi, iræ & Veneris exercitio delectantur Podagrici, eo frequentioribus Podagræ recursibus sunt obnoxii.

21 Frequentius redeuntes Podagrici insultus, tandem admodum contumaces fiunt, & vehementiam ad jugulum usque protendunt, ubi ægroto parum boni prænunciant.

VI. *Remedia.*

1 Causam antecedentem scilicet Plethoram imminuunt generaliter Venæsectio in pede, speciatim hirudinum applicatio ad anum, ut hæmorrhoides promoveantur, vel revocentur; scarificatio in partibus inferioribus, in subjectis habitu spongiosiori præditis.

2 Cruditates primarum viarum & præcipue bilem, motusque spasticos insigniter exasperantem, abstergunt & educunt lenia laxantia: Rhabarbarina, Sennata cum passulis minoribus, specifice Hermodactyli, Salina: Tartarus solubilis, Cryststall. Tart. Sal mirab. Glauberi, Liq. Terr. fol. Tart. Magnes. alba &c.

3 Crasin sanguinis commoti & exæstuantis temperant, & partium solidarum stricturam demulcent Nitrosa, absorbentia, gelatinosa, emulsiva, acidiuscula, clysteres emollientes & carminativi.

4 Æqualem humorum circulationem adjuvant potus sufficiens & tenuis ex ras. C. C. Ebor. Hord. Infusa ex herbis discutientibus Chamædr. Dulcamara, Hyssop. Verben. Veronic. Alexipharmaca temperatiora: Ess. Alexiph. Stahlii, Antimonii Tart. & in magis phlegmaticis, Succini; Decocta lignorum ex radicibus resolventibus: Sarsapar. Chinæ, Saponar. Pimpinell. Bardan. lign. Guajac. Sassafras &c.

5 Dolorum spasticorum vehementiam mitigant antispasmodica cinnabarina, correcta anodyna MPil. e Cynogl. Theriac. cœl. Pil. wildegans. genuinæ & imprimis Essent. Dulc. Hallens. concentrata, ordinar. vel extenuata in- & externe usurpata.

6 Stasin in loco immediate affecto resolvunt & discutiunt, partim modo dicta diapnoica alexipharmaca & resolventia, partim lumbrici Terr. Antimonium diaphor. Bedoard. miner. Externe vero Spir. Vin. Camphor. Saponatus, Empl. e Galban. Saponat. Barbette, Sacculi calidi ex herbis Chamædr. Chamæpyt. Origan. Serpilli, Puleg. Rad. Angelic. Sigill. Salom. Pimpin. albæ, flor. Verbasc. Calend. Samb. Sem. Anisi, fœnic. Dauci, farin. aven. Croc. in vino cocti vel Spir. Vini aspersi; Spir. acidus formicar. lumbric. serpilli abstractitius, Sapo Venetus in Spir. Vini solutus. Essent. Castor. &c. cum aliis parce mixtus, caseus recens cum pelle leporina, vel panni calentes suffitibus imbuti, frictiones cum excutia molli.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus Laxativus.

℞. *Rad. Sarsap.*	*Verbasc. ana. p. j.*
Chinæ.	*Fol. Sennæ s. st. ℥j.*
Polyp. qu. ā. ℥ss.	*Rhab. elect. ʒiij.*
Herb. Chamædr.	*Hermodact. ℥ss.*
Chamæpyt.	*Cryststall. Tart. ʒij.*
Capill. ♀is āā. mss.	*cum ℔. j. aq. fervent. & ℔. iij. Vin. generos. Infusa 3.*
Flor. Sambuc.	*vicibus assumendo.*

2 Pulvis diapnoico-resolvens atque temperans.

℞. *Antimonii diaphor.*	*Pulv. lumbric. Terr. ā. ʒj.*
Nitr. depur.	*Cinnab. Antimonii ℈ij.*
Arcan. dupl.	*M. dosis ℈j. 2. vel 3. per diem.*

3 Pulvis anodyno-discutiens.

℞. *Oc. ♋. præparat.*	*Arcan. dupl. ana. ℈j.*
Lumbr. terrest.	*Mass. pil. e Cynogl. gr. vj.*
præparat. ana. ʒss.	*M. f. Pulv. div. in vj. p. æq.*
Antimonii diaph.	*Quotidie versus somni tempus*
Nitr. depurat.	*dosin j. propinando.*

4 Essentia diuretico-Nervina.

℞. *Ess. Alexiph. Stahl.*	*Ess. Succini ʒss.*
Tinct. Antimonii Tartaris. ana. ʒiss.	*M. dosis gutt. 30. mane in jusculo exhibenda.*

5 Alia.

℞. *Tinct. Tartar. acr.*	*M. Dos. gutt. 40. bis vel ter*
Spir. C. C. rectif. anna. ʒiss.	*per diem in fine paroxysmi.*

6 Spiritus Arthriticus pro usu externo.

℞. *Spir. Vini Camphorat. ℥j.*	*Formicar. ana. ℥ss.*
Lumbr. Terr.	*M. cum linteaminibus applicandus.*

7 Linimentum pro usu externo.

℞. *Sapon. Venet. ℥ij.*	*Adde Spir. Salis Ammoniac. ℥ss.*
Camphor. ʒij.	*M. calide illinendum.*
Affunde Spir. Vin. q. s. & solve.	

8 Sacculi discutient.

℞. *Rad. Sigill. Salom.*	*Fl. Sambuc.*
Pimpin. alb. ana. ℥j.	*Chamom. ana. mss.*
	Farin. aven. Mj.
Herb. Chamædr.	*Incis. Cont. D. ad ch.*
Chamæpyt.	*Includ. Saccul. calide applicandus.*
Serpill. ana. Mj.	

VII. *Methodus medendi.*

In Paroxysmo.

1 Post meridiem & versus noctem pulveres diapnoici, temperantes & cinnabarini bis, ter, vel quater sunt exhibendi, interpositis gelatinosis, diluentibus & emulsivis, nec neglectis externe fotibus & linimentis calidis discutientibus.

2 Mane vero, sudoribus erumpentibus, lene Alexipharmacum in jusculo, vel infusum diaphoreticum ex radicibus & herbis resolventibus est commendandum.

3 Alvus ut respondeat clyster emolliens cum pauxillo nitro injiciendus est, subjunctis deinde ad perpetuam alvi libertatem laxantibus congruis, vel sub nodulorum vel pulverum salinorum forma.

4 Post 14. forte dierum decursum versus vesperam aliquid anodyni correcti pulveribus addi, mane vero Tinctura diuretico-nervina in usum trahi potest.

5 Post superatum paroxysmum ad reliquias morbi profligandas alexipharmaco-diuretica per aliquod tempus adhuc continuare convenit, absque tamen regimine diaphoretico.

Extra Paroxysmum.

1 Pro causa materiali tollenda conducunt Venæsectiones æquinoctiales in pede instituendæ, imprimis

 etiam

etiam scarificationes menstruæ instante novilunio in parte affecta profundius faciendæ, nec non hirudines iisdem locis vel ano applicandæ.

2 Præmittantur aut postponantur laxationes per epicrasin, si necessitas requirat, singulis anni quadrantibus repetendæ.

3 Interponantur ad sanguinis stasin impediendam motus corporis, successivus & continuatus, sufficiens potus calidus diluens, non inebrians & decoctum lignorum, Alexipharmaco-tonica tempore humidiori usurpanda, nec non pediluvia.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Omnes excretiones in Podagra leniori modo sunt expediendæ, omnia quippe fortiora & volatilia adhibita paroxysmos & dolorum vehementiam exacerbant.

2 Neglectus alvi successus & diapnoica madoris excretio repulsa, pericula pariunt non contemnenda.

3 Ventilationes Sanguinis in paroxysmo locum haud habent, nisi in primo statim principio celebrentur: magis vero prosunt hirudines locis hæmorrhoidalibus appositæ, nec non scarificationes profundius factæ, magno satis cum fructu adhibentur.

4 Omnia calidiora, resinosa, Sulphurea interne data, sanguinis orgasmum adhuc magis adaugent.

5 Opiata largius data, absque perita corporis laxatione subjuncta, facillime periculosa mala excitant, imo contracturarum frequentes sunt authores.

6 Specifica vera admodum rara sunt in hoc affectu, & quæ pro talibus venditantur, sæpius vel nullius sunt utilitatis, vel dolorem mitigando interdum alia gravia mala post se trahunt. Specificum tamen Hundertmarckii a quibusdam laudatur.

7 Martialia, Bolaria, Salia volatilia intempestive & largius data, viscera constringunt, & hæc ultima simul humores exagitant.

8 Remediorum externorum, spirituum scilicet urinosorum, volatilium, fumantium, remediorum saturninorum, raninorum &c. applicationes, vel momentaneum tantum levamen (quod tamen facile nodi, tophi & contracturæ sequuntur,) afferunt, vel retrocessionem mali & hanc subsequentem viscerum inflammationem producunt.

9 Acria nervina, calida olea destillata, Balsamus Indicus ardorem intolerabilem efficiunt, & inflammationem partis adaugent.

10 Spir. Vini Camphoratus & sacculi sicci optima sunt remedia discutientia in subjectis Phlegmatico-Sanguineis, magis tamen prosunt, si Venæsectio fuerit præmissa.

11 Unctuosa pinguia poros oblinendo & diaphoresin impediendo leniunt quidem aliquo modo, sed ordinarie contumaces contracturas producunt.

12 Emplastrum e Galban. Camphorat. præmissa Venæsectione in Phlegmatico Sanguineis præsentissimum levamen præstat maxime sub initio; ubi tamen intra 2. vel 3. horas nil efficit, iterum auferendum est.

13 Spiritus acidus formicarum in paroxysmo applicitus, dolores adauget, sub exitu vero morbi pro rigoribus artuum emolliendis & contractura præoccupandis, efficax est.

14 Pediluvia emollientia in principio & sub ipso insultu paroxysmi minime conveniunt, quoniam dolores augent, quare non nisi paroxysmo plenarie cessante ad tumorem tollendum, aut contracturam præcavendam in usum trahantur.

15 Acidularum usus cum leni & continuo corporis motu sociatus, spongiosis & robustis quandoque levamen præstat; teneri vero & graciles facile exinde in obstructiones viscerum incidunt.

16 Diæta lauta vinosa, ira, venus, motus graviores, uti ad productionem mali multum conferunt, ita studiose sunt vitanda, ne sedato jam paroxysmo, novi & graviores nimis cito denuo provocentur.

17 Malum retropulsum per interna diapnoica, temperantia, largiora discutientia & clysteres; externe vero per impositionem Empl. e Galban. seu matrical. e tantillo Euphorbii revellendi scopo, tractandum est.

18 Tinctura Antarthritica nobis familiaris, in malo mitiori maxime quidem confert, in casu vero graviori insufficiens est.

19 In tumore podagrico extra paroxysmum prosunt specialiter Pilulæ Stahlii, vel nostræ Balsamico-Viscerales, præparata e Scylla. Sal mirab. Glauberi, Purgantia leniora, omissis opiatis, martialibus, & aliis adstringentibus, quippe quæ verum œdema hydropicum generant.

20 Moxa Sinensium a quibusdam quidem laudatur; plerumque tamen inefficax est.

Caput Septimum.

De Rhevmatismo & Arthritide Vaga.

I. *Definitio Prioris* sive *Rhevmatismi:*

Est decubitus humorum in variis partibus musculosis contingens, seu potius congestio sanguinis incompleta generaliter ad hæmorrhagiam aliquam excitandam a Natura facta, speciali vero restagnatione dolorem, calorem & interdum ruborem latius quandoque sese diffundentem excitans.

Posterioris sive *Arthritidis Vagæ.*

Est dolor tensorius, tractorius & vellicatorius cum ardore & pruritu conjunctus, articulationes corporis nostri præcipue occupans, & modo ad hunc, modo ad illum locum transiens atque recurrens.

II. *Differentia.*

1 Ambo affectus distinguuntur ratione temporis & locorum: Rhevmatismus prior est arthritide & musculosas partes occupat, arthritis vero corporis articulationes.

2 Ipse vero *Rhevmatismus* ratione loci & ætatis, subjectorum, vel caput, vel pectus, vel hypochondria, ubi Lumbago rhevmatica quorundam notabilis, vel magis inferiora occupat.

3 *Arthritis vaga* ratione locorum, pertinaciæ & temporis, differt a Podagra, Gonagra, & Malo Ischiadico: hæ quippe locum semel occupatum fixe retinent, nisi vi quadam repellantur, illa sponte modo ad hunc, modo ad alium locum evagatur: Arthritis vaga plerumque prior, illi vero affectus posteriores sunt.

III. *Signa.*

a Rhevmatismi.

1 Evenit plerumque post contentiorem corporis motum aut subitaneas aeris alterationes cum partis præcipue musculosæ aliqua inflatione, gravativo & tensivo dolore, ardore & leniori inflammatorio rubore, motusque illius partis impeditione.

2 Rarius incipit cum vero rigore atque horrore, nisi fortior fuerit impetus & major sanguinis affluxus & restagnatio, ubi dolor, rubor, calor, omnia fortiora sunt.

3 Contingit autem hoc posterius præcipue in Rhevmatismis internas corporis partes occupantibus.

4 Concurrunt præter hæc majora interdum incommoda, nimirum universi corporis languores, inquietudines, agrypniæ, inappetentiæ, præcordiorum angustiæ, in Rhevmatismis scil. diffusioribus, membris, vel per vim externam, vel febriles apostases debilitatis & receptui humorum magis aptis.

5 Inflammatio vero, si quæ contingit, est vel Phlegmonodes, quod quidem rarius, vel Erysipelatodes, nunquam Apostematodes.

b Arthritidis Vagæ.

1 Conjunctum habet dolorem vellicatorium, vibratorium, tensorium, quandoque etiam compunctorium & subtiliter reptilem, quasi formicæ interiorem partem occuparent.

2 Articulationibus præcipue insidet, nimirum vel scapulis, vel ossi humeri seu axillæ, vel femori, coxis, manibus, genubus aut pedibus.

3 Non

3 Non fixe in uno semel loco occupato hæret, sed recurrit & evagatur modo ad superiora, modo ad inferiora, donec tumores in variis articulis post se relinquat.

V. *Subjectum.*

a *Rhevmatismis* obnoxii sunt Plethorici, Sanguineo-Cholerici, Venæsectionibus & Scarificationibus assueti, vitę otiosæ, diæte aromaticæ & vinosæ dediti, aeris mutationes negligentes, a vi externa horum vel illorum membrorum debilitates reportantes, post febres in apostases artuum & horum languores incurrentes.

b *Arthritidi Vagæ* fere iidem, juniores nempe Plethorici, succulenti, iracundi, venerei, vitæ otiosæ dediti, delectamentum diætæ calidioris quærentes, & ob hæreditariam dispositionem ad eandem proni.

V. *Prognosis.*

1 Rhevmatismi in exterioribus partibus contingentes, minus semper periculi portendunt, quam qui in interioribus fiunt.

2 Latiores quoque qui occupant ambitus, accuratiorem tractationem & observationem merentur, quam contrarii.

3 Rhevmatismi intra spatium aliquot dierum vel dissolvuntur & discutiuntur, vel veram inflammationem post se trahunt.

4 Inflammatio Phlegmonodes, sive in Rhevmatismo sive in Arthritide contingat, periculosior est Erysipelatode.

5 Qui contingunt in partibus externis, a vi externa, vel apostasibus febrilibus, debilitatis, frequentibus & diffusis recursibus facile assuescunt.

6 Tam hi quam Arthritides vagæ per inconditum regimen male tractatæ, ad recursus internos proclives sunt.

7 Fiunt hi recursus fere secundum ætates ad caput, diaphragma, præcordia, Venam-portæ, & ibi vel inflammatorios febriles, vel suffocativo-apoplecticos, vel spastico-convulsivos effectus exerunt.

8 Ab Arthritide vaga facile fixa, nimirum Malum Ischiadicum, vel Podagra initium capit.

9 Econtra Podagra male tractata per fortiora sudorifica quandoque fit vaga, mali plerunque moris.

10 Athrititis vaga quæ sponte evenit, per congruam sæpius diætam a recursibus liberari potest.

11 Evacuationes sanguinis vel spontaneæ, vel artificiales neglectæ, facile & Rhevmatismos & Arthritides vagas post se trahere possunt.

12 Rhevmatismi sæpissime cum Arthritide vaga complicantur, aut eandem post se ducunt.

VI. *Remedia.*

2 Sanguinen abundantem generaliter evacuant Venæsectio, Scarificatio, Hirudines, secundum certa & appropriata loca celebratæ & applicatæ.

2 Discussionem & resolutionem stagnantis sanguinis peragunt Diapnoica fixa: ♁. diaph Bezoard. miner. Lumbr. Terrestr. præparat. Tart. Vitriolat. Arcan. duplic. Tinct. Salin. Richt. & Cinnabarina; item Aquæ Diapnoicæ, lenia Alexipharmaca: Ess. Alexiph. Stahlii, Mixt. Simpl. Tinct. Bez. Mich. Ess. Scordii. Externe Herb. Chamom. Puleg. Matricar Flor. Samb. Melilot. Bacc. Junip. Sem. Carvi. Camphora, Spir. Vin. Camphor. Emplastr. Sapon. Barbette, Spir. Lumbr. Terr. Formicarum &c.

3 Motum humorum cohibent & partium stricturam demulcent, Emulsiva, Gelatinosa, Absorbentia: Oc. ♋. præparat. Conchæ, Unic. fossil. C.C. Philos. præparat. Potus sufficiens diluens, calide propinatus, Clysteres.

4 Primarum viarum saburram & sanguinis superfluitates serosas evacuant lenia laxantia, Rhabarbarina, Sennata, Tamarindinata, Magnesia alba, Sal Cathart. amar.

5 Nimium ęstum refręnant & dolorum ferociam mitigant Nitrosa, Cinnabarina, acidiuscula, opiata correcta.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Laxans.

℞. *Specif. jalapp. gr.* xv. *Magnes. alb.* ℈ij. *vel* ℈j. *M. pro una vice.*

2 Potio Laxans.

℞. *Tamarind.* ℥ß. *Rhabarb. el.* ʒiß. *Cryftall. Tart.* ʒß. *Infund. in s. q. Aq.* *Colat.* ℞. ʒiij. *dissolve. Mann. Calabr.* ℥j. *pro una dosi.*

3 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Arcan. dupl. Antimonii diaph. Nitr. depur.* *Oc.* ♋. *præparat. ana.* ʒj. *Cinnab.* ♁ *ii vel nativ.* ʒß. *M.* ℈j. *bis vel ter per diem.*

4 Pulvis diapnoico-Anodynus.

℞. *Oc.* ♋. *præparat. Bez. miner. Nitr. depur. Tartar. Vitriolat. ana.* ℈j. *Cinnab.* ♁ *ii* ℈ß. *MPil. de Cynogl. gr.* iv. *M. div. in* 4. *part. æq. dosis j. versus noctem in doloribus enormioribus.*

5 Essent. discutiens.

℞. *Ess. Alexiph. Stahlii. Scordii. Tinct. Bez. Mich. ā.* ʒi. *M. dosis gutt.* 30. *mane in jusculo cum regimine diapnoico.*

6 Alia diuretico- Nervina.

℞. *Tinct.* ♁ *ii Tartar. Tartari ana.* ʒiß. *Croci* ʒß. *M. dos. gutt.* 30. *bis per diem in declinatione mali.*

7 Epithema discutiens.

℞. *Herb. Chamom. Origan. Matric. Flor. Samb. ana:* mß. *Bacc. Junip.* ℥ß. *Sem. Carvi* ʒij. *Camph.* ℈j. *Incis. contus. include sacculis.*

8 Spiritus Resolvens.

℞. *Spir. Vin. Camph.* ℥j. *Lil. Convall.* *Serpill. ana.* ℥ß. *M. pro usu externo.*

9 Alius.

℞. *Spir. Vin. Camph.* ℥j. *Lumbr. Terr. Formic. ana.* ℥ß. *M. pro usu externo in declinatione mali.*

VII. *Methodus medendi.*

1 *In Paroxysmo* discussio & resolutio restagnantium humorum tam externe quam interne peragenda est.

2 Alvi libertas vel per clysteres, vel si malum permittit, per lenia laxantia concilianda est.

3 Ad humorum stagnantium meliorem dissolutionem & æqualem circulationem potus sufficiens, tenuis subcalidus in usum trahendus.

4 Orgasmus, si quis adest, compescatur per Emulsiones, Nitrata, absorbentia & gelatinosa.

5 Rarius Opiatis ad dolores mitigandos opus est, sed plerumque præter nominata, cinnabarina sufficiunt; si quid tamen desiderabitur Ess. Dulc. Hallens. per se vel granum j. vel alterum MPil. de Cynogl. versus noctem pulveribus diapnoico-cinnabarinis additum intentioni satisfaciet.

6 *Extra Paroxysmos*, imprimis ad evacuationes sanguinis tam spontaneas quam artificiales assuetas respiciatur, ut illæ expediantur, hæ vero tempore æquinoctiali bis per annum celebrentur, quod quidem etiam in locis convenientibus fiat.

7 Ob meliorem etiam effectum impetrandum conducet præmissio laxationis epicraticæ.

8 Imprimis autem motus corporis sufficiens, successivus & continuatus commendatus sit, nec non diæta dilutior animi quoque pathematum moderamen.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Medicationes omnes fortiores suspectæ sunt, facile enim ataxiam morbi post se ducunt.

2 Ideoque neque purgantia fortiora, neque diaphoretica, multo minus emetica in usum trahere convenit.

3 Ipsæ quoque evacuationes sanguinis in Paroxysmo, nisi necessitas exigat, haud celebrandæ sunt; quia facile malum exinde fit rebelle, & in subsequentibus recursibus nulli nisi huic medicationi amplius auscultat: major autem earum est efficacia, si extra paroxysmos præservationis gratia in usum trahuntur.

 4 Omnia

4 Omnia insuper aquea absint; ideoque neque ipse Spir. Vini, nisi admodum sit dephlegmatus convenit.
5 Ex eadem ratione Topica melius in sicca semper forma imponuntur.
6 Salia volatilia externe moderata dosi ordinentur, facile enim subtiliores partes materiæ morbificæ repellunt, & crassioribus relictis, tumores stuporesque inducunt.
7 Rhevmatismi quo magis calidiori regimine & medicatione tractantur, eo facilius in affectus arthriticos migrant.

SECTIO III.

DE

INFLAMMATIONIBUS ET FEBRIBUS INFLAMMATORIIS.

Caput Primum.

De Inflammationibus in genere.

I. *Definitio.* Inflammatio est motus partialis sanguinis auctioris, quo Natura sanguinem in parte aliqua subsistentem, sive motu progressivo privatum & coagulatum, indeque in corruptionem putredinosam pronum vel mature discutere, & rursus fluidum reddere, vel agilioribus fermentativis particulis subtractis, in consistentiam materiæ pulposæ innoxiæ, quam pus appellamus, redigere conatur. Motus hic particularis auctior facillime quoque in universam massam sanguineam diffunditur, & tunc febris inflammatoria appellatur.

II. *Differentia.*
1 Aliæ Inflammationes sunt
a Apostematodes, quæ partes carnosas, vel glandulosas obsident, ac magis in profundum penetrant, & ad suppurationem utplurimum tendunt. Comites hæ habent quandoque, si res minus feliciter procedit, Gangrænam & Sphacelum.
b Erysipelaceæ, quæ partes exsangues & membranaceas afficiunt, & magis in latum superficietenus diffunduntur, ad suppurationem raro pronæ.
c Phlegmonodes, quæ in latum & profundum diffunduntur, & licet insignem ambitum comprehendant, ad suppurationem tamen minus sunt idoneæ.
d Mixtæ, quæ ex stasi sanguinea & seroso-lymphatica simul originem ducunt, & magis ad ulcerosas, quam suppuratorias corruptelas pronæ sunt.
2 Aliæ sunt
1 *Externæ*, ut Tumores inflammatorii Parotidum, Mammarum, Testium &c. Furunculi in variis partibus carnosis emergentes, Erysipelas faciei, brachiorum, manuum, genuum, tibiarum, pedum, Ophthalmia, seu inflammatio tunicæ adnatæ oculorum, imo interdum palpebrarum.
2 *Internæ*, ut *Phrenitis*, sive Inflammatio meningum cerebri, *Angina*, sive inflammatio musculorum & glandularum Laryngis, *Pleuritis*, sive inflammatio Plevræ, *Peripneumonia*, sive inflammatio Pulmonum, *Paraphrenitis*, sive inflammatio Diaphragmatis, *Hepatitis*, sive inflammatio Hepatis, *Nephritis*, sive inflammatio Renum &c.
3 Aliæ oriuntur a causis
1 *Externis*; contusione, lapsu, nisu fortiori, refrigerio repentino.
2 *Intrinsecus*; quæ motu quasi critico certam partem invadunt, ut Phrenitis vel Angina, febribus acutis male cedentibus superveniens, tumor inflammatorius mammarum a terrore incusso, Erysipelas ab ira vel terrore graviore, tumor inflammatorius testium vel glandularum inguinalium a Gonorrhœa intempestive suppressa, Furunculi hominibus Plethoricis & ventilationibus sanguineis assuetis, evenientes.

III. *Signa*, & quidem
1 Inflammationis externæ sunt:
a Tumor, partis alicujus mollis & porosæ haud ita pridem enatus, durus & renitens, rubens etiam, si cutis una affecta sit.
b Ardor, sive calor, naturali major, etiam externo attactu perceptibilis, longe magis tamen ipsi patienti sensibilis, imo
c Dolor punctorius, pulsus micationibus respondens, exquisitior in partibus carnosis, obtusior in locis glandulosis.
d Succedens intra aliquot horas vel dies, pro ratione profunditatis vel amplitudinis ipsius inflammationis varians, vel mitigatio & discussio, vel ipsius tandem stafeos corruptio, pro diversitate locorum vel purulentam, vel ulcerosam materiam producens.
2 Inflammationum internarum signa diagnostica utplurimum paulo intricatiora sunt, & minus evidentia, presertim circa initia, possunt tamen attendi sequentia:
a Color ardens, lancinans in aliqua regione sub qua viscus aliquod delitescit, pro diversa tamen viscerum sensibilitate varians; in pulmonibus enim Pleura, Renibus, ventriculo maxime sensibilis, atque illic cum tussi, isthic cum Ischuria vel Dysuria, hic cum Cardialgia conjunctus, in Hepate vero Liene, Pancreate obtusior.
b Febris acuta cum horrore insigni invadens, æstu vehementissimo interiora præcipue affligens, ac propterea sitim inextinguibilem & magnam faucium siccitatem, potui mox iterum succedentem, excitans.
c Perpetua habitus externi corporis *horripilatio* facillime recurrens, si ægri leviter saltem corpus ventilent.
d Urina rutilans, per moram deponens sedimentum rosei coloris, primis diebus tenerius, circa declinationem vero tenacius & submucidum; quod proinde nonnulli pro pure habuerunt.
e Prægressæ *vehementes* corporis *motiones* cursibus, saltationibus, ponderum graviorum, cum forti nisu, tractationibus, item partu difficiliore factæ, repentinæ, commoto & expanso vehementer sanguine, habitus externi refrigerationes, aut internæ quoque a potu frigido, mox & intemperanter superingesto, sanguinis commotionibus febrilibus repente appositæ medicationes adstrictoriæ, dolorum Arthriticorum aut inflammationum erysipelacearum inconsultæ retropulsiones.

IV. *Subjectum*
1 Inflammationibus facilius obnoxii fiunt personæ status plethorici, habitus laxioris, porosioris.
2 Rhevmatismi divexati & imperite per medicamenta refrigerantia & repellentia tractati.
3 Excretiones diapnoicas & evacuationes sanguinis assuetas non bene observantes
4 Iracundiæ & diætæ vinosæ dediti.
5 A vi quadam externa percussi, aut vulnerati.

V. *Prognosis.*
1 Eventus inflammationis est quadruplex, nam vel
1 Resolvitur iterum per discussionem successivam, qui modus omnium optimus est: vel
2 Suppuratur, quod in externis inflammationibus, preterquam in erysipelaceis, etiam tolerabiles: vel
3 Desiccatur in Scirrhum, quod ad minimum in futurum periculosum est: vel
4 Denique abit in gangrenam & sphacelum, quod præsentissimum periculum infert.
2 In inflammatione externa proinde, si tumor, durities, ardor & dolor punctorius ultra quartum diem perennet, imo jugiter insolescat; non amplius discussio speranda, sed suppuratio expectanda erit.
3 Contingit autem hec suppuratoria corruptela eo facilius, quo major concursus sanguinis in parte inflammata adest.

4 Quo

4 Quo minor autem sanguinis quantitas, seri vero major proportio ad loca inflammata vehitur, eo certius ulcerosa vel cancrosa corruptela metuenda est.

5 Abscessuum suppuratorum mundificatio & consolidatio in partibus glandulosis longe laboriosior est, quam in carnosis; imo sine subsidio artis & manuali repurgatione vix perpetranda; imo in visceribus internis & Naturæ & Arti propemodum impossibilis.

6 Si stasis valde sit magna, fibræ flaccidæ & enervatæ, aut plane laceratæ & contusæ; nec discussio, nec justa maturatio commode fieri potest; adeoque facile Gangræna & Sphacelus supervenit.

7 Si rubor partis affectæ in colorem ex fusco atrum aut lividiorem degeneret, cum striis circum circa ex rubro nigrantibus, quas Vibices appellant, & cuticula a cute recedat; aut contra si cutis decolor evadat, & pustulæ hinc inde emergant, ichorem subcruentum stillantes, Gangræna præsto est: cui si frigus, partis insensibilitas, fœtor superveniat, Sphacelus non tam imminet, quam invalescit.

8 Inflammationes internæ omnes periculo sunt plenissimæ.

9 Quæ non perniciter perniciosæ sunt, lentas tamen hecticas consumptiones post se trahunt.

10 Perniciosissimæ sunt inflammationes Hepatis, post has stomachi, Intestini duodeni, Pancreatis, Uteri; proximæ ab his Splenèticæ; postremæ ad perniciem Nephriticæ sunt; Pleuriticæ & Peripnevmonicæ in junioribus non adeo perniciosæ, magis tamen in annosioribus.

11 Eximii itidem periculi sunt inflammationes internæ, externis congestionibus Arthriticis, vel Erysipelaceis retropulsis supervenientes.

12 Exitus hujusmodi Febrium inflammatoriarum est, ut successive dissolvantur, communiter tamen diebus criticis, ut vel per Hæmorrhagias narium, per sudores copiosos spontaneos, sive per alvi dejectiones alteratio quædam suscipiatur & sequatur. Si hoc non fiat, ut criticis diebus, & imprimis primo septenario solutio sequatur, tunc suppurationis, vel sphaceli metus est, quorum utrumque ferme æque funestum est.

13 Urina, si circa dies indicatorios, hoc est quartum, vel quintum turbetur, & sedimentum deponat, bonum omen præbet; contra, si clara maneat & limpida, aut licet turbetur, nullum tamen sedimentum demittat, sed parietes vitri alba, lactea & subcœrulea cuticula obducat, æstu & anxietate interim valde augescente, impendens circa dies criticos periculum imo exitium portendit.

14 Supervenit quoque communiter Febribus his inflammatoriis, præsertim circa indicatorios, perpetua veluti sudatio, ut licet copiosam aquositatem non exsudent, leni tamen madore cutis jugiter affecta sit. Tolerabilius hoc ad minimum, quam ubi perpetua siccitate cutis aret, & sine ulla transpiratione largiori decumbunt ægri, longe enim magis sensibilem & anxium reddit patientibus æstum.

15 Summa anxietas cum ingente ardore interno, multa perfrigeratio extremorum, syncope anxia, singultus contumax statui morbi superveniens, non vero ab externa refrigeratione coortus, sudationes enormes, non modo non immutato morbo, sed crescente insuper debilitate, infausta sunt præsagia.

16 Vomitus nigræ, aut fusco-nigræ materiæ instar Rob Sambuci circa criticos, in talibus febribus propinquæ mortis signum; in Chronicis morbis non adeo periculosus est talis vomitus.

17 Imo talis dejectio, aut colorum quoque aliorum insolitorum excrementa, per alvi fluxum isto tempore perrumpentia, nullius boni præsagii sunt.

18 Si dolores admodum urgeant, & indies veluti augescant, magna quoque febris & summa inquietudo perennet, & postmodum simul & semel omnis dolor evanescat, pulsus & vires cadant, febris tamen pergat; signum est, aut sphacelum jam invaluisse, aut suppuratum, aut ruptum esse abscessum.

VI. *Remedia* & quidem

A *In externis Inflammationibus.*

1 Nimis copiosum affluxum intercipiunt & avertunt Venæsectio revulsoria, repellentia & subadstringentia, item refrigerantia, v. g. Acetum rosaceum, Vinum rubrum stypticum, Saturnina, Bolaria & inde parata Epithemata cum albumine ovorum, aut Emplastra defensiva. Facit etiam huc actualis compressio, imprimis ferro frigido facta.

2 Sanguinem stagnantem & coagulascentem discutiunt ea, quæ penetrantem acrimoniam citra viscididitatem possident: v. g. Rad. Irid. Florent. Sibill. Salom. Bryon. Herb. Hyssop. Abrotani, Sabin. Sem. Anisi, Fœnic. Carv. Cumin. Flor. Chamom. Sambuc. Anethi, Melil. Summit. Origani, quæ sacculis insui, Vino calido imbui, atque ita leniter rursus expressa applicari possunt. Inter hæc omnia tamen principatum fere obtinet Camphora, præsertim in Spir. Vini tenuissimo dissoluta, aut aliis formulis superadspersa. Ex compositis celebria sunt Emplastrum Diaphoreticum Mynf. item de Sperm. Ceti, nec non Spir. Vin. Camph. crocatus.

3 Tensionem dolorificam leniunt, emolliunt atque ita suppurationem promovent mucilaginosa & pinguia, e. g. Sem. Lini, Cydon. Psyll. Rad. Lil. alb. Alth. Herb. Branc. Ursin. Parietaria, Flor. Verbasci, Linar. cum cremore avenæ, aut pane similagineo in lacte vel aqua cocta, atque in formam Cataplasmatis redacta; quibus & addi possunt ficus, item Pinguedo Anseris, Anatis, Gallinæ, ut & Olea per infusionem parata. Lil. alb. Chamom. Verbasc.

4 Ruptionem promovent ea, quæ præsentius & penitius emolliunt, ut Cepæ assæ, Pinguedo Leporis, Mel cum farina scalina subactum, panis mellagineus, Fermentum recens.

5 Ipsam apertionem abscessus suppurati præstant Cauteria potentialia, v. g Magnes Arsenicalis Causticum indolens Zwingeri ex Calce viva, Minio & Sapone nigro, vel actualis incisio manu chirurgica peracta.

6 Mundificationem & consolidationem juvant acriuscula Nervina & Balsamica: Myrrha, Sagapen. Sarcocoll. Decoct. Herb. Vulner. item Essent. Balsamica infra in formulis num. 9. descripta, & ad gutt. 20. vel 30. instillanda.

B *In inflammationibus internis:*

1 Stasin sanguinis resolvere & discutere traduntur Flor. Bellid. Chærefol. rec. in substantia usurpata. Herb. Arnicæ in cerevisia decocta, Sperma Ceti, Mumia, sanguis Hirci exiccatus, Rad. Rub. Tinctor, Pimpinella alba. Pulv. Solar. D. Richt.

2 Febri complicatæ prospiciunt Diluentia, præsertim calide hausta, v. g. Decoct. Rad. Cichor. Schorzon. C. C. Eboris, item Absorbentia cum acidis saturata, v. g. lap. ♋. & Ostracodermata in succo Citri exhibita; porro Diaphoretica fixa, inter quæ reliquis præstat ♁. Diaphor. Tandem Alexipharmaca temperata, v. g. Mixtura simplex parcius camphorata, Ess. Alexiph. cui Ess. Scordii largius admixta, aut sola Ess. Pimpin. cum æquali portione Essent. Scordii remixta.

3 Sitim & ardorem internum mitigat, successum quoque alvi promovet Nitrum, primis tamen diebus frequentius, post quartum parcius exhibendum.

4 Dolorum atrociam leniunt Anodyna v. g. Ess. Laudan. fermentata Langelotti cum Ess. Mumiæ; aut Ess. Anodyn. cum Tinct. Corall. & Liq. C. C. succinato, & præ ceteris omnibus, Ess. dulc. Hall. cum Pulv. Solar. sæpius alternatim exhibita. item emulsiones ex Sem Papav. alb. Card. Mariæ, Aquileg. Amygd. dulc.

Formulæ Remediorum.

1 Potio Resolvens.

℞. *Aq. Scabiof.*	*Dent. Apr. præp. ana.* ℈ij.
Chæref.	*Sang. Hirci.* ℈j.
Fl. Samb. ana. ℥j.	*Pulv. Solar. Dos.* iij.
e typh. Cerv. ℥ſs.	*Syr. Card. Bened.* ʒiij.
Mandib. luc. pisc. præpar.	*M. cochleatim exhibenda.*

2 Alia Diaphoretico-Temperans.

℞. *Aq. Scordii.*	*Antimonii Diaph. ana.*
Galeg.	℈ij.
Ulmar. ana ℥j.	*Spir. Nitr. dulc.* ℈j.
C. C. Citr. ʒvj.	*Tab. M. X. Simp.* ℥ſs.
Oc. ♋. *præparat.*	*M. cochleatim porrigenda.*

3 Alia.

℞. *Aq. flor. acac.*	*Antimonii Diaph. ana.*
Scabiof.	℈ij.
Card. Ben. ā. ℥iſs.	*Nitr. depur.* ℈j.
Succ. Citr. rec. ʒiij	*Syr. acetof. Citr.* ℥ſs.
Conch. præparat.	*M. cochleatim propinanda.*

4 Mixt. Diapn. discutiens.

℞. *Eſſ. Alexiph.*	*Spir. Nitr. dulc.* ℈ij.
Scordii ana. ʒij.	*M. dof.* 25. *ad* 30. *gutt.*

5 Alia.

℞. *Eſſ. Pimpin.*	*M. Dosis ut antea.*
Scord. ana. ʒij.	

6 Emulsio resolvens Anodyna & diaphoretica.

℞. *Sem. Card. Mar.*	*F. l. a. Emulsio.*
Aquileg. ana. ʒiij.	*Colat.* ℥v. *adde*
Pap. alb. ʒij.	*Antimonii diaph.*
Aq. Scabiof.	*Matr. perl. ana.* ʒſs.
Chæref. ana. q. s.	*Sacch. fin. q. s. ad gratiam.*

7 Sacculus discutiens.

℞ *Rad. Ireos Flor.*	*Flor. Samb. ana.* mſs.
Sigill. Salom.	*Sem. Anis.*
Pimpin. ana. ℥ſs.	*Fænic. ana.* ʒij.
Herb. Chamom.	*Applicetur vel ſiccus, vel in*
Chæref.	*vino coctus & expreſſus.*

8 Pulvis discutiens.

℞. *Farin. Fabar.* ℥j.	*Camph.* ʒj. *M.*
Pulv. rad. Ir. flor. ℥ſs.	*pro uſu externo in inflamma-*
Ceruſſ. ʒiij.	*tione eryſipelacea.*

9 Eſſentia consolidans.

℞. *Eſſ. Myrrh.* ʒij.	*vel* iv.
Succin. ʒj.	*M. gutt.* 20. *ad* 30. *inſtil-*
Ol. Tereb. gutt. iij.	*landæ.*

10 Cataplaſma emolliens.

℞. *Rad. Alth.*	*Fænugr. ana.* ℥ſs.
Lil. alb. ana. ℥j.	*Coque in ſ. q. lactis ad conſi-*
Herb. Malv.	*ſtent. pultis, trajice, adde Pulp.*
Branc. Urſin.	*Caric. ping.*
Parietar. ana. mj.	*Pingued. Anſer. ana.* ℥ſs.
Flor. Verbaſc.	*M. D. ad fictile: S. externe*
Linar. ana. mſs.	*imponendum pro ſuppuratio-*
Sem. Lini.	*ne promovenda.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In Staſibus inflammatoriis externis ante omnia tentanda eſt diſcuſſio.

2 Si affluxus ſit vehemens & ſubjectum plethoricum, Venæſectio revulſoria inſuper ex uſu eſt.

3 Quodſi tamen ultra quartum diem Staſis, Tumor, & Dolor perſeveret, quin augeſcat maturatio, tandem apertio & mundificatoria abſterſio eſt neceſſaria, quibus rite peractis, ſponte ſequetur conſolidatio.

4 In ſtaſibus inflammatoriis internis, unice tentanda eſt Diſcuſſio, placide tamen & ſucceſſive, non cum impetu & vehementia.

5 Febris conjuncta, cum ipſa quoque hanc diſcuſſionem intendat, nullo modo turbetur, aut ſupprimatur, ſed quantum fieri poteſt per tranquillam continentiam, per temperatum lecti & conclavis calorem; item per diluentia, Nitroſa, abſorbentia cum acidis maritata, & alia diaphoretico-diuretica ſublevetur.

6 Ubi dolores admodum inſoleſcunt, & revera urgent, habent uſum Anodyna, ſed moderatum, ad mitigandum, non vero ad tollendum ſenſum, in incremento potius, quam circa ſtatum.

7 Alvus ſervetur aperta, non tamen poſitive ſtimuletur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In omni Inflammatione nocet actuale refrigerium, quia ſanguinem coagulat: nocet nimia humectatio, quoniam fibras laxat & copioſiori irruptioni locum præbet: nocet intempeſtiva adſtrictio, quia aditum & tranſitum reliqui ſanguinis fluidi, portionem coagulatum reſoluturi, intercipit, & ſcirrhoſam indurationem inducit; nocent nimis calefacientia & ſiccantia, quia ardorem inutiliter augent, & ſcirrhoſam indurationem promovent: nocet præmatura inciſio, quoniam ſuppurationem debitam interturbat.

2 In collectione ſanguinis & hinc metuenda Staſi inflammatoria a contuſione, dum adhuc fluxilis, imo in fluxu conſtitutus eſt ſanguis, juvat actualis compreſſio ferro frigido facta, tamdiu continuanda, donec omnis dolor ceſſaverit.

3 Si collectio ſanguinis per contuſionem extravaſati nimis ſit magna, ita ut tumor non durus, ſed tactu mollis occurrat, matura inciſione & ſanguinis congrumati eductione opus eſt, antequam accedat Inflammatio: nulla enim juſta maturatio, neque etiam diſcuſſio tum eſt ſperanda.

4 In initio inflammationum conferunt lenia adſtringentia ſaturnina, ubi ſcilicet materia adhuc fluxilis eſt; contra vero in inflammationibus obfirmatis copioſius adhibita, ulcera inducunt mali moris.

5 Si Staſis profundius hæret, atque Inflammatio cutim non ſimul affecit, neque albedo cutis, tanquam ſignum ſufficientis maturationis, neque ſpontanea apertio eſt expectanda; ſed ſi aliqualis mollities tactui occurrit, Inciſio manu chirurgica eſt inſtituenda.

6 Quando Abſceſſus multum puris continet; non una vice omne eſt evacuandum, quia fibræ alias nimis flacceſcunt.

7 Venæſectio utilis eſt Inflammatione adhuc fiente, ſi ſtatus ſit plethoricus, ſi copioſior affluxus metuendus, item in Inflammatione interna habet pariter locum, ubi corpus plethoricum, ubi graves commotiones ſanguinis per fortiorem motum, æſtuoſiorem potum, abuſum remediorum calidiorum &c. præceſſerunt; item ubi in ipſo principio ſtatim valde magnus, vehemens & anxius eſt morbus, cum ſummo ardore & interlancinationibus imprimis dextræ partis abdominis, præſertim ſi alvus non ſit clauſa, vel clyſteri prompte reſponderit, ſine ſenſibili levamine anxietatis & doloris.

8 Anceps, imo noxia eſt, ſi non circa prima initia adminiſtratur; id quod ob ſigna diagnoſtica ab initio obſcuriora in pleriſque caſibus fieri vix poteſt. Item ubi febris conjuncta typum aliquem, hoc eſt ſtatas exacerbationes & remiſſiones obſervat.

9 Si malum in abdomine hærere ſuſpicio ſit, Venæſectioni clyſter commode præmittitur.

10 Alvum in omnibus febribus inflammatoriis aut quibuslibet acutis fortius irritare non licet, expedire vero convenit. Abſtinendum itaque a fortioribus purgantibus, imo & clyſteribus acrioribus. Melius officium faciunt leniſſima humectantia & Nitroſa.

11 Sub metu ſuppurationis, aut ubi motus inflammatorius copioſior neceſſarius videtur, anodyna minus provide, aut intemperantius adhibita ſphacelationem inducunt.

12 Camphorata uti externo uſu laudabilem operam navant reſolvendo & diſcutiendo; ita interne adhibita, ſanguinem nimis exagitant, æſtum & ardorem augent, neque tamen ad ipſam ſtaſin diſcutiendam & reſolvendam multum faciunt.

13 Idem de Myrrhatis & aliis Gummi-Reſinis acrioribus monendum.

14 Camphora etiam maturantibus, & ſuppurationem promoventibus non inconſulte additur, ne inter ſuppurandum affluxus humorum nimius dolorem exaſperet.

15 Inflammatio phlegmonodes & eryſipelatodes non con-

confundenda est cum apostematode, quod si enim vel maturantibus vel acribus discutientibus tracta veris illas, gravioribus malis ansam præbebis.

16 Inflammationes Erysipelaceæ turgidiores non solis camphoratis, sanguinem discutientibus sunt tractandæ; sed simul serum fundentia, & tonum partis restituentia adhibenda; alias cito quidem dolor & rubor evanescit, remanet tamen tumor veluti œdematosus discussioni valde refractarius. Præstat itaque Spir. Vin. Camphoratus crocatus, aut pulv. ex rad. Irid. Flor. Farina secalina, vel Fabarum, cum aliqua portione Cerussæ & momento Camphoræ.

Caput Secundum.

De Phrenitide & Paraphrenitide.

I. *Definitio.* Phrenitis & Paraphrenitis sunt inflammationes internæ, illa propter stasin sanguinis in Meningibus, hæc vero in diaphragmate factam, exortæ & cum delirio conjunctæ.

II. *Differentia.*

1 Utraque est vel Idiopathica, tanquam morbus primarius Meninges vel Diaphragma occupans, vel Symptomatica, aliis morbis v. g. febribus acutis supervenіens.

2 Distinguuntur quoque ratione loci: In Phrenitide Meninges sunt inflammatæ, in Paraphrenitide vero diaphragma, quod ob consensum nervorum paris vagi deliria conjuncta habet.

III. *Signa* utrique affectui communia, partim vero *Phrenitidi propria*

1 Febris. 2 Molesta agrypnia. 3 Somnus paucus & inquietus, multis phantasiis perturbatus.

4 Capitis, imprimis occipitis & cervicis dolor acutus perennis.

5 In iram pronitas, dentium stridor, oculorum rigor & nonnunquam totius corporis concussiones, cum frigore extremorum.

6 Lingua arida, aspera, nigra, citrina, tremiscens, nullus tamen sitis sensus.

7 Respiratio modo rara, modo magna ex imo quasi pectore deprompta.

8 Oculi torvi involuntarie sæpius lachrymas fundentes, cum venularum turgescentia, ac interdum totius faciei rubore.

9 Pulsus parvus, durus, celer & frequens.

10 Sitis auctior cum oris & linguæ siccitate conjuncta.

11 Urina pauca, alba, tenuis atque pellucida.

12 Mentis abalienatio, deliria cum furibunda quandoque audacia stipata, in plurimis continuo, in paucis per intervalla sese exerentia.

13 Manuum præterea tremores, quibus aliquid colligere velle videntur, & revera colligunt linteamina, floccos &c.

14 Alvus vel adstricta, vel aperta cum dejectionibus albis.

Paraphrenitidi propria

1 Exquisitissima Cardialgia, neque minimum contactum externum absque exacerbatione admittens, externumque præcordiorum tumorem interdum conjunctum habens.

2 Consensualia ventriculi pathemata, ructus, vomitus nigri.

3 Deliria mitiora præ Phreniticis.

4 Impedita respiratio modo parva & frequens, modo rara & cum magno conatu sese exerens, modo inæqualis.

5 Faucium ariditas, similem linguæ faciem connexam habens.

6 Tussis sicca, cum dolore & palpitatione hypochondriorum.

IV. *Subjectum.*

1 Plethorici hæmorrhagiis narium expositi, aut evacuationibus sanguinis artificialibus assueti, illarum suppressionibus laborantes, has vero negligentes, imperito calido regimine in febribus acutis tractati, vim externam ictus aut contusionis passi.

2 Quibus in morbis acutis imprimis superato trigesimo anno inconsulto sanguis e venis mittitur, hi enim circa dies criticos sive in statu morbi facile in Phrenitidem incidunt.

3 Quibus incompletæ in acutis fiunt criticæ narium Hæmorrhagiæ, aut etiam qui symptomaticis corripiuntur hæmorrhagiis.

4 Homines Sanguineo-Cholerici, hæmorrhoidum consuetarum aut mensium suppressione laborantes, aut quibus consueta tantum ad hæmorrhoides molimina subito cessant, quod in studioso observavimus.

5 Qui diu vigilant, lucubrationibus indulgent, aut caput aeri post crapulam frigidiori repente exponunt.

6 Qui vim externam per contusionem, ictum, vulnera passi sunt.

7 Quibus salia volatilia aut spirituosa in acutis imprudenter cum regimine exhibentur.

8 Paraphrenitidi etiam specialiter illi obnoxii esse leguntur, qui morbo Hungarico laborant, vel quibus Angina retropulsa est.

V. *Prognosis.*

1 Phrenitis affectus periculosissimus est, præcipue si ægrum idiopathice aggressus fuerit, tertio enim, vel ad summum septimo die jugulare solet.

2 Paraphrenitis vero tanto periculo non exponit ægros, interim tamen non raro & hæc lethalis est.

3 Urinæ albæ & perspicuæ, continuæ vigiliæ, deliria permanentia, pessima sunt signa.

4 Pejor adhuc erit status, si oscitationes frequentes, stridores dentium, tremores & involuntariæ urinæ & fæcum alvinarum excretiones concurrant.

5 Econtra spem indicant deliria per intervalla tantum & cum risu sese exerentia, signa coctionis in urina circa dies criticos, & sudoris eruptiones, aut etiam hæmorrhagiæ narium, vel parotides circa hoc tempus contingentes.

6 Deliria quæ cum multo conatu eluctatorio, & vociferationibus conjuncta sunt, melioris spei sunt, quam quæ soporoso affectu sunt stipata.

7 Pessimum indicium præbent convulsiones, vox clangosa, lingua tremula & extremorum frigus.

8 Malum, si Phrenitis mutatur in Lethargum, non ita si Lethargus in phrenitidem. *Bagliv.*

9 Sudor universi corporis calidus & copiosus, licet non semper optimæ sit indolis, magis tamen proficuus est quam frigidus, imprimis quando signa coctionis in urina apparent.

10 Si superveniat delirio alvi fluxus, præsertim morbo ad coctionem tendente, bonum. *Bagliv.*

11 Subitanea cessatio doloris cum tranquillitate apparente conjuncta, Meningum sphacelum & mortem instantem indicat.

12 Si Paraphrenitidi succedat singultus, cum externo horroris atque frigoris, interno vero summo ardoris sensu, lethale.

13 Paraphrenitidi parotides ad aures, vel apostases ad artus supervenire, bonum est.

14 Quod si vero non discutitur inflammatio, sed in corruptionem abit, æger 7. vel 14. die moritur.

IV. *Remedia.*

1 Affluxum humorum revellunt & imminuunt Venæsectio in brachio & sub lingua, aut loco hujus scarificatio narium, malo a suppressa hæmorrhagia narium pendente, hirudinum applicatio pone aures & ad tempora, aut ad anum in hemorroidariis, clysteres acriores, frictiones pedum, sinapismi, vesicatoria in pedibus applicata.

2 Stasin sanguinis resolvunt & febrilem materiam discutiunt Cinnabarina, ♁iata fixa Antim. diaphor. Bez. miner. Pulv. Bezoard. Hall. in specie Pulv. Solar. Richteri, Aquæ diapnoicæ, Sem. Card. Mar. in emulsionibus, Sperm. Ceti, Sang. Hirci, Mandib. Luc. pisc. Dent Apr. præparat. Alexipharmaca temperatiora: Mixtur. simpl. Ess. Alexiph. Stahl. Externe Spir. Vin. Camph. Epithema & Cucuphæ ex herb. Verben.

ben. Meliſs. Flor. Anagallid. Bacc. Junip. Sem. Carvi, Camph. cum aceto madefacta, animalia viva v. g. Anates & columbæ in medio diſſectæ & loco dolenti applicitæ, Unguentum alabaſtrinum camphoratum, Bufones vertici impoſiti, Emplaſtrum miraculoſum ſcrobiculo cordis in paraphrenitide applicatum.

3 Effervefcentiam compeſcunt & moderantur, potus ſufficiens, & tenuis, gelatinoſa, Nitrata, abſorbentia, Emulſiones, acidulata ſibi invicem ſubordinata & perite interpoſita.

4 Specificam efficaciam attribuunt in Phrenitide Authores: Herb. Angall. Flor. phœnic.

Formulæ Remediorum.

1 Potio diapnoico-reſolvens.

℞. *Aq. Card. Bened.*
Mariæ.
Scorzon. ana. ʒj.
C. C. Citr. ʒſs.
Pulv. Bez. Hall. ʒj.
Sang. Hirci ℈j.
Tab. M. X. S. ʒſs.
M. ad ternas horas cochleatim propinanda.

2 Alia ſimul Confortans.

℞. *Aq. Card. Mar.*
Rub. idæi.
Ceras. nigr. ana. ℥j
C. C. Citr. ʒſs.
Mandib. luc. piſc.
Bez. min. ana. ℈j.
Pulv. ☉*ar. num. iij.*
Tinct. Roſar. ʒiſs.
Syr. Acetoſ. Citr. ℥ſs.
M. ſæpius ad aliquot Cochlearia ordinanda.

3 Eſſentia diſcutiens.

℞. *Mixt. Simpl.* ʒij.
Doſ. 25. ad 30. gutt.

4 Alia.

℞. *Eſſ. Alexiph.* ʒij.
Spir. Vitriol. ℈ſs.
M. Doſ. 25. ad 30. gutt.

5 Epithema diſcutiens.

℞. *Herb. Meliſſ.*
Verben.
Anagall. cum flor.
Phœn. ana. mſs.
Bacc. Junip. ℥ſs.
Sem. Carvi ʒij.
Camph. ℈j.
Inciſ. & contuſ. D. ad Ch.

6 Unguentum diſcutiens.

℞. *Ungt. Alabaſtr.* ʒſs.
Ol. Nucl. Perſ. ℈ij.
Opii in Aq. ſol. ℈j.
Camph. ℈ſs.
M. fronti & temporibus applicandum.

7 Cataplaſma rubefaciens.

℞. *Rad. pyrethr.*
Sem. Sinap.
Naſturt. ana. ʒj.
Herb. Rut.
Lupul. recent.
ana. Mj.
cum aceto & fermento acerrimo
F. Cataplaſma.
Plantis pedum aliquot vicibus applicandum.

VII. *Methodus medendi.*

1 Congeſtoria ſtaſis imminuenda eſt, cui rei Venæſectio in brachio celebranda ſatisfacit, ſubjungendo deinde in Phrenitide ſectionem venarum raninarum, imo ſi Paraphrenitis ortum forte duxerit ab hæmorrhoidibus ſuppreſſis, Venæſectio in pede, aut ipſa hirudinum applicatio ad anum locum habet. In utroque vero malo, ſymptomatice febres acutas concomitante, hæ evacuationes omittendæ ſunt, quia communiter circa dies Criticos demum ejuſmodi metaſtaſes, methodum magis diapnoicam & temperantem, quam poſitive evacuationem expetentes, fiunt.

2 Si materia peccans in primis viis Paraphrenitidi forte anſam dederit, removenda eadem eſt per exhibita digeſtiva & ſubjunctum emeticum.

3 Affluxus humorum derivandus eſt ad loca inferiora, quod quidem per clyſteres nunc & tunc repetitos partim, partim etiam per frictiones & ſinapiſmos partium extremarum, & in malo pertinaciori per Veſicatoriorum uſum impetratur.

4 Ipſius ſtaſeos reſolutio & diſcuſſio tentanda eſt, cui rei inſerviunt potiones diaphoretico-diſcutientes, aut ſimiles pulveres modeſte uſurpati. Externe vero Epithemata, litus, topica ex reſolventibus & diſcutientibus parata.

5 Ægroto in aliquali tranquillitate conſtituto exhibeatur Mixtura ſimplex aut Eſſent. Alexiph. ſed parvis & repetitis doſibus a gutt. 12. ad 20. 25.

6 Orgaſmus ſanguinis ejuſque nimius motus contemperetur per Pulveres Nitroſos, Gelatinam C. C. Emulſiones dilutiores, ſufficientem potum, Potiones acidulatas, Tinct. roſar. Clyſſ. ℥ij. Spir. Sulph. Vitriol. Syr. acet. Citr. juſte ſibi invicem ſubjuncta & interpoſita.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Sectioni raninarum præſtat ſemper aut præmiſiſſe aut poſtpoſuiſſe Venæſectionem in brachio, quia niſi larga ſit, facile majorem congeſtionem ad ſuperiora poſt ſe duxit.

2 Quod ſi autem admodum profunde ſecantur, hæ venæ, vix amplius compeſci poterit hæmorrhagia.

3 Si Paraphrenitis idiopathica ortum habuit ab iracundia graviori, effectum quandoque edidit vomitorium in principio exhibitum, alias magis noxia obſervata ſunt emetica, quam utilia.

4 Deliria ſymptomatica nullis poſitivis evacuationibus tractanda ſunt, ſed ſaltem per internam & externam methodum diapnoicam & diſcutientem, nec non derivatoriam per ſinapiſmos, frictiones, &, ubi neceſſitas requiſiverit, Veſicatoria.

5 Hæc tamen pluribus mulieribus quam viris inutilia fuiſſe obſervavit. *Bagliv.*

6 Cucuphæ & epithemata calidiora magis nocent, quam proſunt, eximium etiam damnum afferunt refrigerantia externe applicata.

7 Quidam Authorum interne ad æſtum, motumque ſanguinis refrænandum commendant Opiata, plerumque tamen materiam altius hoc modo infigunt & immobiliorem reddunt, cum ſenſibili morbi exacerbatione.

8 Omnia volatilia quocunque tempore exhibita, maxime ſunt noxia & hinc vitanda.

9 Potus ſufficiens non denegetur, ſed ægri ad largius bibendum potius adigantur.

10 Uti refrigeratio partium inferiorum & jectigationes corporis, lenem diaphoreſin impediunt, calidius vero regimen humores exagitat, ſic quieta continentia & lenis diapnoe ſummum habet uſum.

11 Quando fauces & lingua nimia ariditate torquentur, præter gelatinoſa & ſufficientem potum, gargariſmata Nitrata conducunt.

12 Quidam Auctorum in Paraphrenitide ſpecifice electuarium de Ovo alexipharmaco ſcopo commendant.

13 In eodem malo nunquam frigide, ſed calide & doſibus repetitis magis, quam ſimultaneis bibendum eſt, alias egregiæ noxæ ſequuntur.

Caput Tertium.

De Ophthalmia.

I. *Definitio.* Ophthalmia eſt inflammatio tunicæ adnatæ oculorum, a congeſtione ſanguinis in vaſculis oculorum ſtagnantis, orta.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt *vera*, ubi oculi inſigniter inflammantur, quæ proprie ſanguinea vocatur: alia vero *notha*, ubi non tam inflammatio, quam inſignis ſeri concurſus conſpicitur; unde etiam ſeroſa alias appellatur, cujus levior gradus *Taraxis*, gravior vero cum prurigine oculorum & palpebrarum conjuncta, *Chemoſis* vocatur.

2 Eſt etiam vel *periodica*, certis temporibus iterum recurrens, vel *ſtataria* & fixa magis.

3 Alia eſt profundior, alia ſuperficiaria, & tandem

4 Alia unicum tantum, alia utrumque affligit oculum.

III. *Signa.*

1 Rubedo oculorum.

2 Lachrymarum, & in ſtatu graviori materiæ feroſopurulentæ acris effluxus.

3 Dolor urens & pungens.

4 Vaſorum turgeſcentia cum oculorum tumore.

5 Fuga lucis, aut objectorum lucidorum.

IV.

IV. *Subjectum*.

1 Homines Plethorici, Sanguineo-Cholerici, aut Sanguineo-Melancholici, Diætæ aromaticæ & vinoſæ dediti, oculis multis lucubrationibus abutentes, Hęmorrhagiarum narium conſuetarum ſuppreſſione laborantes, ſcarificationes etiam conſuetas negligentes,

2 Oculos aeri frigidiori aut etiam nimio calori exponentes.

3 Infantes quibus Cruſta lactea aliæque capitis exulcerationes retropulſæ ſunt.

4 Quibus exhalationes acres corroſivę oculos enormiter læſerunt.

5 Hæmorrhoidarii interdum, quibus poſt ſubito ſuppreſſas conſuetas Hæmorrhoides ſanguinis ad caput translatio facta eſt,

6 Tandem qui Bacchi & Veneris abuſu huic ſtagnationi anſam præbuere.

V. *Prognoſis*.

1 Ophthalmia vera ſæpiſſime & fere utplurimum poſt ſe trahit Hypopium, Pterygio ſeu Ungui occaſionem præbens.

2 Quæ ab hæreditaria diſpoſitione, vel ſuppreſſione Hæmorrhagiarum narium ortum habet, facile recurrere, vel in habitum degenerare ſolet.

3 Ophthalmia notha facile producit lippitudines.

4 Hæ vero quandoque Corneæ eroſioni uveique humoris effluxui anſam dant, cui cœcitas ſuccedit.

5 Quando Cornea læſa iterum cicatriſatur, Clavus oculi emergit.

6 A ſeroſis quoque Ophthalmiis fiſtulæ lacrymales utplurimum initium habent.

7 Ophthalmia diuturna utplurimum poſt ſe trahit viſus hebetudinem.

8 Si in Ophthalmia neque derivatio, neque diſcuſſio, neque ſuppuratio locum invenit, ſepius perit oculus.

9 Ophthalmia gravis ſæpius recurrens, cœcitatis periculum minatur.

10 Alvi profluvium, aut Hæmorrhoidum ſuppreſſarum ſpontanea apertio, ſæpius Ophthalmiam tollit aut imminuit.

11 Graviorem ſuppurationem vel cęcitas, vel totius oculi corruptio ſequitur.

12 Ophthalmia graviores capitis contuſiones excipiens, periculoſa & non raro funeſta eſt.

VI. *Remedia*.

1 Sanguinem & ſeri affluxum derivantia & evacuantia: e fonte Chirurgico quidem, Venæſectio & pręcipue ſcarificatio, Veſicatoria, fonticuli & Setacea: e fonte autem Pharmaceutico, lenia laxantia cephalica & Mercurialia v. g. Pilul. e Succin. Crat. Aloephangin. Extract. Hell. nigr. cum Reſin. Jalapp. ſtimulo & Rhabarb. præſertim in ſubjectis bilioſis Mercur. dulc. ex Dietetico pediluvia.

2 Sanguinem ſtagnantem & ſeri concurſum reſolventia & diſcutientia, & quidem interne ♁iata fixa, Abſorbentia & Cinnabarina cum Nitratis mixta, Eſſent. Alex. Stahlii, Succini, Tinctura Antimon. Tartar. Eſſent lignor. aut ipſa ligna ſub infuſi forma uſurpata. Specifica virtute pręditą Eſſent. dulc. Hallenſ & Pulv. Solar. Richteri. Externe autem Collyrium ex Aq. flor. Cyan & Camph. cum amygd. in emulſionis formam redactum, & epithemata ſicca ex Rad. Rhod. Valerian. Herb. Verben. Euphraſ. flor. Cyan. Calcatripp. Samb. Roſar. Sem. Aniſ. Fœnic. Appenſio etiam de collo Camph. Rad Imperat. Leviſt. præcipue in infantibus. Lac cum pauſillo croci tinctum, tepide inſtillatum.

3 Tonum Oculi reſtituentia & influxum nimium reprimentia externa applicita: Eſſent. dulc. ad oculos, Sacch. Saturni, Vitriolum album, Nitrum in aquis ophthalmicis ſolutum & guttatim applicatum. Oſſa Sepiæ præparat. Tutia, Pompholyx, Nihil, Spod. Mater perlar. præparat. ſub Collyrii varia forma ordinata.

4 Heterogenea oculis exterius ſeſe adherentia, abſumunt cum modo dicta exſiccantia & Vitriol. album tum etiam Vitrum ♁ii & Croc. Metallor. nec non Collyria, ex Myrrha, Aloe, & medicamenta e fellibus animalium deſumpta; porro axungiæ Viperarum, Anguillæ, Aſciæ piſcis, D. weisbachii Collyrium.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ Cephalicæ.

℞. *MP. e Succ. Crat. gr. xv.*
Merc. dulc. ℈ſs.
Reſin. jalapp. gr. iv.
Elix. P.P. q. ſ.
F. pil. num. xv.
M. pro 1. *doſi.*

2 Pulv. Temper. & diſcutiens.

℞. *Conch. præp.* ♁ *diaph.*
Arcan. duplic.
Nitr. depur. ana. ʒſs.
Pulv. Rad. Valerian. ʒj.
Cinnab. ♁ii. ℈j.
M. ℈j. *bis vel ter de die ſumend.*

3 Epithema diſcutiens.

℞. *Rad. Rhod.*
Valerian. ana. ʒij.
Herb. Euphraſ.
Verben.
Flor. Cyan.
Calcatrip. ana p. j.
Sem. Aniſ.
Fœnic. ana ʒj.
M. f pulv. groſſus Sacculis includendus.

4 Collyrium D. weisbach. reprimens & exſiccans.

℞. *Tut. præparat.* ʒj.
Corall. r. præparat.
Camph.
Sacch. Saturn. ana. ʒſs.
Nihil. alb. ʒij.
Virid. æris gr. xij.
M. cum butyr. Majali illoti ℥iv.
Ante quietem nocturnam oculis magnitudine piſi immittitur. In omnibus oculorum affectibus, imo ipſa incipiente cœcitate, utiliter adhibetur.

5 Aliud probatum fluidius.

℞. *Aq. flor. Cyan.*
Calcatripp.
Chelidon. maj.
ana. ʒij.
Diſſolv. Sacch. Saturni.
Vitriol. alb. ana.
gr. v.
Filtretur & bis vel ter de die guttatim oculis immittatur.

6 Emulſio diſcutiens externa.

℞. *Camph. cum amygd. excort. trit. gr.* vj.
Aq. roſar.
Calcatrip. ā. ʒſs. *M.*
Guttatim oculis inſtillanda.

7 Collyrium reprimens.

℞. *Aq. Cyan.*
Roſar. ana. ℥ſs.
Diſſolv. Nitr. depur. ℈ſs. *M.*
guttatim tepide inſtillandum.

VII. *Methodus medendi*.

1 Affluxus humorum deducendus & evacuandus eſt: Cura itaque merito a leni laxatione per appropriata remedia inſtituatur: cui ſubjungi poteſt, ſi cauſa ſanguinea præſto ſit, Venæſectio aut ſcarificatio, quamvis alias hæ evacuationes melius pręſervative, ne affectus exinde pertinacior reddatur, aut in declinatione inflammationis, in uſum trahantur. Pediluvia vero ſemper optimum pro hoc ſcopo habent uſum. Fonticuli autem & Setacea non niſi in malo admodum rebelli adhibeantur.

2 Staſis ſanguinis vel ſeri diſcutienda eſt. Faciunt prius optime Abſorbentia & ♁iata fixa & pro meliori contemperatione, additio Nitri; poſterius vero remedia Anticatarrhalia, Succinata & Alexipharmaca.

3 Specificam hoc in paſſu adſcribunt virtutem Auctores Rad. Valerian. cum interne, tum externe adhibitæ; ſingularis etiam laus attribuitur Eſſent. Dulc. Hallenſ. quæ plane ſpecifice ad morbos oculorum ab Auctoribus hujus remedii commendatur.

4 Externe diſcuſſionem peragunt Herbæ Cephalicæ temperatæ cum camphora exterius oculis impoſitę, inſufflationes etiam halituoſæ Sem. Aniſ. Fœnic. quod præprimis in infantibus locum habet. Spir. Vini quoque Camphoratus palpebris illitus, vel cum linteis eodem madefactis & iterum exſiccatis applicatus aliquid emolumenti pręſtat.

5 Tonus reſtituendus & affluxus ulterior inhibendus eſt per Saturnina & Vitriolacea ſubadſtringente vi pręditą. In cauſa ſeroſa utiliter quandoque adhibentur exiccantia; Mater perlar. pręparat. Spod. Oſ. Sep. pręparat. Pomphol. quæ ſerum affluens abſumunt. Acrimoniam vero ejusdem temperant nu-

mucilagines Sem. Psyll. Cydon. cum aquis Ophthalmicis mixtæ.

6 Quando post discussam inflammationem vel Unguis vel Albugo visum intercipiens remanet, modo dicta exsiccantia & vitriolacea, quæ lenem vim septicam possident, usum etiam habent haud spernendum; ut taceamus supra laudata medicamenta huic scopo convenientia.

Extra Paroxysmos.

7 Eo etiam respiciendum est, ut affectus in posterum præcaveatur, quod optime per reiteratas laxationes & Venæsectionis imprimis vero scarificationis diligentem usum impetratur, illam bis vel ter per annum, hanc vero 4. vel 6. celebrando, non neglecto quoque pediluviorum usu.

8 Interne vero adhibeantur anticatarrhalia, vel temperantia crasin humorum corrigentia; quodsi vero hæc omnia nil constanter juverint, & causa fuerit serosa, utilitatem poterunt præstare fonticuli vel setacea.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Nisi universalia præmittantur specificis, plerumque voti haud simus compotes.

2 Scarificationes ut plurimum in oculorum affectibus meliorem edunt effectum, quam Venæsectiones.

3 Acrimoniam tam septicorum incaute adhibitorum, quam ipsius seri, optime temperant Saturnina & Nitrata.

4 Emollientia in Ophthalmiis parum utilitatis habent, affluxui enim humorum magis ansam præbent.

5 Pinguedines Viperarum, asciæ piscis, anguillæ quando recentes adhuc sunt, emolliunt, quod si vero vetustę fuerint, acriores redduntur, & absumunt teste Wedelio; unde in Pterygio utiliter adhibentur.

6 Spir. Vini Camphor. cautissime applicandus est, si enim aliquid ipsos oculos tetigerit, instar carbonis candentis urit.

7 Vesicatoria pene aures applicita sæpe malum adaugent, ideoque melius pro revellendis humoribus remotis corporis locis imponuntur.

8 Fonticuli per tempus fluentes, si iterum consolidantur, Ophthalmias cicuratas plerumque pejores quam antea fuerant, reddunt, quod etiam de setaceis intelligendum est.

9 Quoad Diætam, Venus, Diæta aromatica, abusus vini, lucubrationes, vapores acres, aer frigidus pariter ac calidus nimis, vitanda sunt.

Caput Quartum.

De Angina.

I. *Definitio* Angina est inflammatio circa Laryngis aut Pharyngis musculos, cum febre acuta, suffocationis metu & deglutitione impedita, utplurimum ab incompleto molimine hæmorrhagico & inde pendente sanguinis stasi & corruptione, ortum trahens.

II. *Differentia.*

1 Ratione gradus & impetus est vel *vera* quando inflammatio internas magis partes obsidet, vel *notha*, ubi externe circa tonsillas absque notabili febre tumor conspicitur.

2 Ratione loci affecti, vel contingit in Laryngis, vel Pharyngis musculis.

a Laryngis musculi interni inflammati constituunt Cynanchen, nullum tumorem neque externe, neque interne, exquisitissimam tamen febrem habentem, externi vero Paracynanchen, tumorem inflammatorium externe formantem.

b Pharyngis vero interni musculi inflammati producunt Synanchen, cum magna deglutiendi, minori vero respirandi difficultate conjunctam, externi autem Parasynanchem; adeoque brevissime vel est interna magis, vel externa.

3 Ratione invasionis alia est Epidemica, alia Sporadica.

4 Alia est Idiopathica, quæ sine ullo morbo præcedente a sanguinis stagnatione oritur, alia vero sympathica, quæ febribus acutis aliisque morbis supervenit.

III. *Signa.*

a *Anginæ veræ:*

1 Rigor atque horror.

2 Succedens ingens æstus cum siti.

3 Inflammatio faucium externe vel interne, quandoque vero prorsus non conspicienda.

4 Impedita deglutitio, ita ut sæpius deglutita per nares reddant, imprimis potulenta.

5 Respirationis difficultas modo major, ita ut ore hiante, canum instar, respirent, modo minor.

6 Dolor faucium exquisitissimus, nimirum pulsatorius & punctorius, modo in alterutro latere, modo in utroque ad cervicem usque se extendens.

7 Linguæ tumor & rubor, aut livor, nec non tonsillarum intumescentia.

8 Venarum colli & raninarum turgescentia.

9 Universi capitis & interdum colli exterius conspicienda rubicunda inflatio.

10 Tandem malo ulterius procedente decumbendi difficultas, suffocationis periculum & orthopnæa.

11 Vox clangosa & rauca, cum loquendi difficultate.

12 Oculorum, ut in strangulatis prominentia & rubor, ac torvus aspectus.

13 Pulsus utplurimum frequens, durus, & inæqualis.

14 Urina saturatissime rubra.

b *Anginæ nothæ.*

1 Invasio sine horrore, frigore atque æstu.

2 Dolor, rubedo faucium, respirandi difficultas multo mitiora.

3 Deglutitio quoque minus impedita.

4 Nullum præterea suffocationis periculum.

5 Absentia febris.

6 Magnus salivæ viscidæ & tenacis in oris cavitatem fluxus.

IV. *Subjectum.*

1 Sanguinei, Sanguineo-Melancholici, juvenes hæmorrhagiis aut congestionibus ad caput assueti.

2 Diæta vinosa & aromatica utentes, externas etiam injurias imprimis ab aere frigido post nimiam corporis incalescentiam passi.

3 Clamoribus & vociferationibus dediti.

4 Dysenterici male tractati, aut quibus fluxus talis nimis cito suppressus fuit.

5 Feminæ & Viri Hæmorrhoidarii, quibus fluxus tales sanguinis consueti suppressi sunt.

6 Acute febricitantes, quibus vena imprudenter secta fuit, hi enim non raro circa dies criticos Angina corripiuntur.

7 Homines qui consuetas scarificationes & venæsectiones neglexerunt.

8 Personæ, quibus vertebra colli introrsum luxata est.

9 Proni ad Hæmoptysin.

V. *Prognosis.*

1 Cynanche omnium periculosissima est, ob nimiam enim inflammationem, aperto plerumque ore aerem petunt sicut canes. *Vid. Hipp. Sect.* 4. *Aphor.* 34. 35.

2 Qui sic moriuntur, plerumque convulsi magis, quam suffocati intereunt.

3 Quo majori horrore, rigore & subsequente æstu invasio incipit, eo gravior morbus metuendus est.

4 Spuma ante os cum insigni respirationis angustia, signum fere lethale.

5 Si nullus tumor & rubor externe conspiciatur, interne inflammationem, & quidem eo periculosiorem esse, portendit.

6 Econtra Angina correpto, si tumor appareat in collo, bonum; foras enim morbus vertitur. *Hippocr.* 6. *Aphor.* 37.

7 Quæ neque in faucibus, neque exterius tumorem exhibent Anginæ perniciosissimæ sunt, imprimis si Orthopnœa accedit, hæ enim sæpius eodem, vel secundo, aut tertio die ægrotos suffocant

8 Qui-

8 Quibus ex Angina liberatis, ad pulmonem fit conversio, ii intra dies septem moriuntur; si vero hos evaserint, purulenti evadunt. *Hipp.* 5. *Aph.* 10.

9 Quando tumor & rubor, si qui adsunt, subito evanescunt, recursum ad interiora denotat.

10 Angina luxationem vertebrarum colli secuta lethalis. *Hipp.* 4. *Aph.* 35.

11 Anginæ in febribus acutis circa dies Criticos contingentes, perniciosæ.

12 Si Laryngis musculi laborant, difficilior est respiratio, sin vero Pharyngis, deglutitio.

13 Inter omnes species Paracynanche mitissima est.

14 Anginam interdum per narium Hæmorrhagiam, interdum vero per Mensium fluxum solvi, observationum Scriptores testantur.

15 Anginam die quarto Pleuritide superveniente & hanc eodem die accedente alvi fluxu & Febre miliari solutam fuisse observavimus.

16 Quando Angina non discutitur, sed in suppurationem abit, eventus morbi admodum anceps est.

VI. *Remedia.*

1 Turgescentiam sanguinis imminuentia atque temperantia: Venæsectiones, Clysteres, Laxationes Diaphoretica fixa, Cinnabarina, Absorbentia, Gelatinosa, Nitrosa ♁. Diaph. Bez. min. Nitrum depuratum, ♁iatum, perlatum, Cinnab. ♁ij Oc. ☋. præparat. Conchæ præparat. Gelatina C. C. &c.

2 Sanguinem stagnantem resolventia atque discutientia: Pulv. Solar. & Pulv. ital Hallens. Mandib. luc. pisc. Dens apri præparat. Sperm. Ceti, Sang. Hirci, Sem. Card. Mar. Externe Empl. e Sperm. Ceti, e Melilot. Camphor. Diachyl. simpl. cum Gummat. Cataplasm. ex nido hirund. Spir. Vin. Camph. Crocat.

3 Influxum nimium humorum discutientia & reprimentia: Gargarismata ex subadstringentibus & discutientibus parata, v. g. Rad. Bistortæ, Sigill. Salom. Aristol. utriusque Vincetox. Tormentill. Herb. Prunell. Salv. Agrimon. Hyssop. Prol. Auric. mur. Heder. Terr. Flor. Ligust. Sambuc. Melilot. Alumine, additis temperantibus & lenientibus Nitro, Mel rosat. Rob. Diamor. nec neglecta additione Alpi græc. imprimis ubi inflammatio fortior adest.

4 Maturantia, suppurantia & mundificantia: Rad. Alth. Herb. Branc. Ursin. Flor. Chamom. Sambuc. Melilot. Fic. in aqua vel lacte cocta, Vinum calidum cum melle, Decoct. Hordei cum melle, Decoct. Veronic. aut Heder. Terr. cum melle pro gargarisatione.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis diaponico-temperans.

℞. *Mandib. luc. pisc.*
♁ij diaph.
Tart. Vitriol.
Nitr. depur. ana. ʒß.
Cinnab. ♁*ij.* ℈*j.*
M. div. in 7. part. æq. ad ℈*j*
dosis singulis 3. vel 4. horis.

2 Emulsio resolvens.

℞. *Amygd. dulc. excort.*
Sem. Card. Mar. āā. ʒ*iij*
f. c. Decoct. C. C. ℥*vj.*
Emulsio edulcor. cum
Syr. Dialt. Fernel. ℥ß.
adde Dent. apr. præpar.
♁*ij. diaph. ana.* ℈*j*
Sæpius cochleatim exhibenda

3 Gargarisma discutiens & reprimens.

℞. *Rad. bistort.*
Sigill. Salom. ā. ℥ß.
Herb. Hyssop.
Prunell. ana. Mß.
Fl. ligustr.
Rosar. ana. p. j.
Coq. in s. q. Aq.
Colat. ℞. ℔. *j.*
Dissolv. Nitr. depur. ʒ*ij.*
Alum. ʒ*j.*
Mel. ros. ℥ß. *M.*
pro gargarismate.

4 Aliud in majori Inflammatione.

℞. *Rad. Bryon.*
Sigill. Sal. ana. ℥ß.
Herb. Malv.
Salv. ana. Mß.
Flor. bellid.
Mellilot. ana. p. j.
Fic. N. ij.
Alb. græc. ʒ*ij.*
Coq. in s. q. ▽ *in Colat.* ℔. *j.*
Dissolv. Rob. diamor. ℥ß.
Nitr. depur. ʒ*ij.*
Alum. ʒ*j.*
M. pro Gargaris.

5 Emplastrum discutiens & resolvens.

℞. *Empl. Melilot.*
e Sperm. Cet. ā. ʒß.
Camph. ℈*j.*
Extend. super alut. & calide imponatur.

VII. *Methodus medendi.*

In Angina vera.

1 Ante omnia sanguinis turgescentia atque ebullitio est diminuenda, quod per Venæsectionem largam in brachio tentari potest, hac vero non sufficiente, vena ranina pertundenda est. Multum etiam pro adimplendo hoc scopo facit repetita clysterum imprimis acriorum injectio, quod etiam ante Venæsectionem fieri potest. Interne vero remedia temperantia, Nitrata nimirum Cinnabarina atque absorbentia, optime cum diaphoreticis fixis & aquis diaphoicis exhibentur.

2 Ipsa Staseos resolutio præter hæc interna discutientia & temperantia tentetur per Gargarismata resolventia & externam colli obtectionem, nec non Emplastrorum & Cataplasmatum resolventium applicationem.

3 Ut vero affluxus nimius sanguinis reprimatur & inflammatio ulterior faucium inhibeatur, subjungenda vel interponenda, aut commiscenda etiam sunt alteris illis Gargarismata subadstringentia, sensim in usum vocanda, & pro circumstantiarum ratione magis magisque quoad vim augenda.

4 Si quarto aut quinto die ex dolore pulsatorio suppurationem imminere cognoscitur, ab adstringentibus & discutientibus cessandum, eorumque in locum emollientia & suppurantia Gargarismata ordinanda sunt, apertus vero deinceps abscessus per mundificantia tractandus est.

5 Suffocationis periculum quidam Auctores per Laryngotomiam evitare docent, alii vero per institutum vomitum.

6 *Angina notha* rarissime opus habet Venæsectione & clysteribus. Sufficiunt plerumque Gargarismata & lenis laxatio, nec non usus alicujus pulveris Diaphoretico temperantis.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Nisi in Angina vera vena secetur & larga sanguinis evacuatio fiat, omnia interna & externa medicamenta fere incassum exhibentur & applicantur.

2 Nisi Raninarum sectioni Venæsectio in brachio præmittatur, illa nullum habet usum, sed potius majorem ad fauces affluxum sanguinis promovet.

3 Largissima tamen evacuatio, qualem Sydenham & Lindanus aliique celebravere, non semper proficua est.

4 Venæsectionem in pede majoris utilitatis esse, quam in brachio, experientia & ratio dictitat.

5 Album græcum nunquam absque fructu gargarismatibus additur.

6 Rob diamor. in Angina vera, rob vero dianuc. in notha utilius.

7 Emollientia ab initio parum emolumenti externe afferunt, præstat potius rem peragere per discutientia, aut ad minimum cum his illa combinare.

8 Reprimentia in minori primum dosi sunt adhibenda, deinde, si ægrotus bene eadem fert, in majori reliquis discutientibus addenda sunt.

9 Gargarismata non uno impetu injicienda sunt, sed sensim sensimque, ut eo melius penetrent, & minus pruriant.

10 In casu necessitatis, loco Vegetabilium adstringentium saltem sumi potest terra Catechu & in aqua solvi, quæ Gargarismatis vices optime implet.

11 Nitrum & album Græcum præ omnibus aliis medicamentis in Gargarismatibus optime se gerunt, unde in casu ancipiti nunquam omittenda.

12 Peculiarem etiam adscribunt Auctores Rad. Bistort. virtutem discutientem in Gargarismatibus adhibitæ.

13 Quando abest inflammatio conducit Emplast. Diachyl Simpl. collo imponendum.

14 Quod si vero inflammatio cum ardore magis observatur, prodest Empl. diachyl. cum Gummat.

15 Ubi vero ardor & inflammatio admodum urget, applicari potest Sp. Vin. Camph crocatus.

16 Pul-

16 Pulverulenta interne exhibita, nisi admodum tenuia sint, titillationem admodum ingratam in faucibus excitant.
17 In suffocationis metu & Vomitoria & Laryngotomia ancipitia remedia sunt, imprimis tamen prius.
18 Vomitoria, quæ Agricola, Riverius aliique in principio morbi suadent, nec non fortiora purgantia, pericula potius quam emolumenta parere possunt. Nec locum habent ipso suppurationis tempore, melius enim Naturæ totum negotium committitur.
19 In Angina symptomatica, quæ febribus acutis supervenire solet, neque Venæsectio, neque laxationes conducunt, unice huic rei per interna lubricantia, gelatinosa, antispasmodica & gargarismata discutientia resistendum est. Bufo etiam in Spir. Vini maceratus & calide vertici impositus, singulare quid præstare dicitur.

Caput Quintum.

De Pleuritide & Peripneumonia.

I. *Definitio.* Pleuritis & Peripneumonia sunt inflammationes a stagnante sanguine, illic intra pleuram & venam azygos, hic vero intra membranam pulmonum substantiam cingentem, factæ.

II. *Differentia.*
1 Utraque est vel *vera*, quæ febrem acutam & inflammatoriam conjunctam habet, vel *notha*, ubi neque febris, neque pulsus durities, vel saltem dolor vel in scapulis, vel regione pectoris superioris sese exerens, æstusque satis mitis observatur. Illa dolores format æquales cum pulsu correspondentes, hæc inæquales, nullam connexionem cum pulsu habentes.
2 Alia est *occulta* magis, sensum doloris obscurum satis conjunctum habens, alia *manifesta* & contrario modo se habens.
3 Alia respectu loci affecti *ascendens*, alia *descendens*,
4 Ratione indolis alia est benigna, alia maligna.
5 Alia est simplex, uti Pleuritis vel Peripneumonia simplex, alia composita, uti Pleuropneumonia.
6 Ratione invasionis alia est *vaga*, alia *periodica*, quæ scilicet certis anni temporibus idem subjectum affligit.

III. *Signa Communia.*
1 Horror atque rigor insignis, conatus vomendi, actuales quandoque vomitus post se ducens.
2 Subsequens æstus acutus atque continuus.
3 Difficilis respiratio anhelosa frequens, parva, quæ tamen major in peripneumonia est.
4 Tussis.
5 Dolores lancinantes sive punctorii in pectore continuo quidem affligentes, sed inter tussiendum præcipue sensibiles.
6 Rubor genarum, inflatio faciei cum aliquali oculorum prominentia & dolore capitis.
7 Linguæ siccitas atque ariditas.
8 Sitis intensa.
9 Vigiliæ.
10 Pulsus durus.
11 Alvi adstrictio.
12 Urina admodum rubicunda, & versus dies criticos copiosum sedimentum roseum præbens.

Specialia Pleuritidis.
1 Tussis in principio quidem morbi sicca, postmodum vero humida, cum ejectione materiæ serosæ tenuis & spumosæ.
2 Dolor magis in dextro latere sub mammis.
3 Pulsus parvus, celer, frequens, durus & interdum intermittens.
4 Signa generalia antea recensita.

Specialia Peripneumoniæ.
1 Excretio Sanguineo purulentæ materiæ circa tertium vel quartum diem.
2 Dolor per totum fere pectus extensus, gravativus, profundus, ad spinam dorsi usque se extendens.
3 Æstus magis anxius.
4 Respiratio admodum laboriosa cum stertore, & suffocationem minitans, adeo ut ægroti erecto corpore respirare cogantur.
5 Linguæ tumor & faciei major, quam in Pleuritide.
6 Aliquando dolor nullus, quamquando tussis adest.

IV. *Subjectum.*
1 Homines præsertim in ætate juvenili constituti, hæmorrhagiarum spontanearum vel artificialium successum negligentes.
2 Iracundiæ dediti.
3 Externa repellentia & saturnina, in morbis arthriticis vel scabiosis præpostere usurpantes.
4 Personæ que post motum graviorem & Plethoræ commotionem corpus subito aeri frigido exponunt, aut potum nimis frigidum hauriunt.
5 Potu item vinoso aut spirituoso abutentes.
6 Qui diu in aere & vento frigidiori adverso versantur.
7 Quibus Dysenteria imprudenter suppressa fuit.
8 Qui per externas pectoris concussiones restagnationibus humorum occasionem præbuere.

V. *Prognosis.*
1 Pleuritidis varius est exitus, vel enim solvitur salutariter per sudores criticos & narium hæmorrhagias, vel suppuratur & transit in Empyema, vel degenerat in Sphacelum.
2 Juniores, infra tricesimum annum adhuc constituti, facilius has inflammationes superant, quam annosi.
3 Urina circa diem quartam rurbida, & sedimentum deponens, morbum die 7. vel 11. sudore solutum iri indicat.
7 Quando die 7. vel 11. nulla critica sudoris eruptio contingit, sed febris uno quasi tenore continuat, eventus anceps esse solet.
5 In Pleuritide vera non est expectandum sputum cruentum, nisi pulmones sint simul affecti; materia enim in membrana satis densa hæret.
6 Quo magis ascendit Pleuritis versus superiores Thoracis partes, eo majori periculo exponit ægrotantes, & contra.
7 A Peripneumonia Phrenitis, malum. *Hipp.* 7. *Aph.* 12.
8 Quo major est stagnatio sanguinis in pulmonibus, & quo profundior est inflammatio pulmonum, eo gravior & periculosior est Peripneumonia, & contra.
9 Sputum cruentum, coloratum, non nimis viscidum, tertio & quarto die contingens præsentibus coctionis signis in urina, optimum signum.
10 Econtra in pulmonis inflammatione, quibus circa initium urinæ crassæ sunt, deinde ante quartum tenues evadunt, mors impendet. *Hipp. in Coacis.*
11 Sputi cruenti præmatura suppressio non periculosa tantum, sed etiam sæpius funesta est.
12 Dolor punctorius in Pleuritide pristinum locum deferens & contrarium occupans, majorem inflammationem factam, majusque periculum indicat.
13 Male cum ægris agitur, ubi nihil exspuunt, aut enim circa criticos dies moriuntur, aut morbum hunc superantes in phthisin incidunt.
14 Bona respiratio in pleuritide & peripneumonia semper bonum indicat, difficilior vero semper timenda.
15 Erectum sedere velle in morbis acutis pulmonum perniciosum atque ferme lethale, præ ceteris si adsit sibilus in aspera arteria & difficultas excreandi sputi. *Bagliv.*
16 Pleuriticos, quibus in interiores auris dolor & exinde abscessus & pus superveniebat, omnes sanatos vidit *Bagliv.*
17 Quo gravior & quo magis acuta est febris Pleuritidi & Peripneumoniæ juncta, eo periculosius etiam decumbunt ægrotantes.
18 Si dolore inflammatarum partium cessante febris adhuc perseveret vel augeatur, cum pulsu parvo intermittenti, frequenti, sudore frigido &c. malum; ar-

arguitur enim inflammationem jam terminasse in Gangrænam *Bagliv.*

9 Sanata Pleuritide, si remanet tussicula quædam & circa vesperam blandus calor per universum corpus excitetur, aut pleuritidis recrudescentiam aut suppurationem prognosticato adstantibus *Bagl. ex Aretæo*.

10 Qui semel Pleuritide aut Peripneumonia fuerunt correpti, ii facile eandem denuo ob leviores etiam causas incurrunt.

11 Ut Pleuritis bene solvatur, debet prius cessare febris & postea dolor affecti lateris, quod si vero cessante dolore febris adhuc persistat, vel augeatur cum aliis Symptomatis, grave malum imminet ęgrotanti *Bagliv.*

12 Pleuritide recidivantes omnes fere sunt lethales *Hipp.*

13 Alvi fluxus in Pleuritide sunt perniciosi.

I. *Remedia.*

1 Nimium affluxum imminuentia & avertentia; Venæsectio & Clysteres.

2 Ebullitionem sanguinis temperantia & diluentia Nitrata, Absorbentia, gelatinosa, potus sufficiens. Pertinent huc Nitr. depur. ♁iatum. Oc. ♋. præparat. Conch. præparat. cum acidis saturata, Gelatina C. C. Decoct. hord. C. C. Eboris, Scorzonera.

3 Stasin resolventia & discutientia: Sperm. Ceti, Mandib. luc. pisc. Dens apri, Mumia, Sang. Hirci, Rad. Pimpin. Helen. Cort. Schacar. Herb. Chæref. Geran. maj. Scordii, Flor. Bellid. Sem. Card. Mar. ♁. diaph. Cinnab. ♁ij, Aqua Scord. Scabios. Samb. Card. Ben. Ess. Alexiph. Stahlii. Externe Spir. Vin. Camphor. cum linteis applicatus.

4 Spasticam stricturam demulcentia & relaxantia, Gelatinosa, Emulsiones, Ol. Amygd. dulc. Juscula vel Decocta ex Scabiosa, tussilag. rapis, flor. Papav. rh. Violar. frequenter exhibita, Externe Ol. Lini Ungt. dialth. illita.

5 Abscessum, si quis sequitur, abstergentia & mundificantia: Decocta ex herb. Veron Heder. terr. Chæref. Virg. Aur. Scabios. flor. Bellidis.

Formulæ Remediorum.

1 Potio diapnoico resolvens.

℞. *Aq. Flor. Samb.*	*Sang. Hirci* ℈j.
Card. Mar. ãã. ℥iss.	*Syr. tussilag.* ℥ss.
etyph. Cerv. ℥ss.	*M. dosis 2. cochlearia per 3.*
Mandib. luc. pisc.	*aut 4. horas.*
♁. *diaph. ana.* ʒss.	

2 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Oc. ♋. præparat.*	*Arcan. dupl. ana.* ʒss.
Dent. Apr. præparat.	*Cinnab.* ♁ *ij* ℈j.
♁. *Diaph.*	*M. div. in 10. part. æq. per*
Nitr. depur.	*3. aut 4. horas dosis j.*

3 Emulsio resolv. & discut.

℞. *Sem. Card. Mar.*	*Mandib. luc. pisc.*
Pinear. mund. ana. ʒiij.	♁. *diaph. ana.* ℈j.
cum Aq. Card. Mar.	*pro dolorum punctoriorum*
Chæref. an. ℥iij.	*mitigatione sæpius cochleatim propinando.*
F. l. a. Emulsio edulcor.	
Syr. Tussil. adde	

4 Essentia discutiens.

℞. *Essent. Alexiph. St.*	*ante meridiem in jusculo*
Scord. ana. ʒiss.	*propinanda.*
M. Dos. gutt. 25. ad 30. bis	

5 Alia.

℞. *Mistur. simpl.*	*M. Dos. & usus ut præcedentis.*
Essent. Cort. Schacar.	
ana. ʒiss.	

6 Species emollientes atque Anodynæ pro decocto.

℞. *Rad. Alth.*	*Pap. rhœad. ana. p. j*
Liquir. ana. ℥ss.	*Incis. D. versus suppurationis tempus 2. vel 3. de die.*
Herb. Tussil.	*Aqua simpl. vel jusculo decoctæ.*
Scabios. ana. mss	
Flor. Violar.	

7 Aliud Anodyno-resolv.

℞. *Ol. Amygd. d. rec. expr.* ℥ij	*Syr. Viol.* ʒvj.
Sperm. Ceti ʒiss.	*M. 2. vel 3. per diem cochl. j.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Affluxui nimio resistendum est per Venæsectionem in principio statim ante tertium large, vel bis etiam, ubi necessitas suaserit, usurpatam. Alvi quoque solutio per Clysteres non tamen admodum frequenter repetitos, huic scopo eximiam affert utilitatem.

2 Si gravis iracundia, quod quandoque fit, affectui ansam præbuit, præstat materiam biliosam in primis viis stagnantem, ante vel post celebratam Venæsectionem, per exhibitum vomitorium evacuare.

3 Deinde resolutioni atque discussioni opera præstanda est, quod optime per pulveres aut diapnoico-resolventes potiones peragitur, non neglecto ad diem usque tertium vel quartum, si temperamentum admodum Cholericum fuerit, Nitro.

4 Pro doloribus atque respirandi difficultate mitigandis nihil præstantius est Semine Card. Mar. sub quacunque forma usurpato.

5 Quod si die tertio vel quarto sputum purulento-sanguineum appareat, a discutientibus & diaphoreticis paulisper cessandum est, & magis insistendum relaxantibus, emollientibus, mitigantibus, cui scopo partim decocta ex Alth. scabios. rapis, tussilagine, flor. Pap. rh. Violar. partim Ol. Lini, Amygd. dulc. Spermate Ceti ordinata inservire possunt, non neglectis tamen diapnoicis, subjungendi vel interponendis.

6 Post morbum solutum præscribantnr mundificantia vegetabilia, bis de die sub infusi forma usurpanda.

7 Quod si autem ex Pleuritide formatum empyema ejus apertionem suadeat, ex Chirurgia pro eodem auxilium petendum.

8 Pleuritide nothæ post celebratam Venæsectionem aut scarificationem compescuntur per lenia laxantia, Nitroso-absorbentia & diaphoretica, nec non temperata discutientia & Alexipharmaca.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio per se necessaria haud est, in statu tamen Plethorico & temperamento calidiori non negligenda.

2 Si in sanguine e vena secta extracto non appareat in superficie crusta alba, pro pessimo signo a Practicis habetur.

3 Qui versus dies criticos demum Venæsectionem celebrant, sputum facillime supprimere & in lethalem possunt projicere statum ægrotantem.

4 Idem quoque malum emergit ex purgantibus præpostere usurpatis.

5 E contrario diaphoretica fortiora exhibita, deliria aliaque capitis gravissima mala producunt.

6 Salia volatilia minus bene in larga dosi ordinantur; meliorem effectum edunt diaphoretica fixa cum lenibus resolventibus exhibita.

7 Nitrum etiam pro æstu imminuendo ad diem usque tertium vel quartum potest concedi.

8 Versus suppurationis autem tempus tam ab hujus, quam frequenti diapnoicorum & discutientium usu aliquatenus cessandum, & potius insistendum relaxantibus, emollientibus atque lenissimis vulnerariis.

9 Externe Camphorata ad diem usque quartum discussionis scopo optime applicantur, ubi vero ad suppurationem affectus inclinare appareat, eorum loco emollientia in usum vocanda sunt.

10 Opiata admodum ancipitia sunt in his morbis, nam facillime sputum supprimunt.

11 Corticem Chacarillæ ad irritationem pectoris leniendam & materiam discutiendam egregium esse, Experientia docuit.

12 Papaveris erratici vis specifica consistit in leni anodyna & demulcendi efficacia.

Caput Sextum.

De Hepatitide & Splenitide.

I. *Definitio.* HEpatitis & Splenitis sunt inflammationes, illa a Stasi sanguinis in hepate, hæc vero in liene facta, ortum habentes.

II. *Differentia.* Differunt Hepatitis & Splenitis inter se

1 Ratione loci affecti.

2 Ratione Symptomatum mitiorum vel graviorum, quæ quidem in Hepatitide nunquam non sunt enormiora.

3 Ipsa Hepatitis vel occupat partem convexam, vel concavam Hepatis.

4 Splenitis vero, vel externam membranaceam, vel ipsam parenchymaticam substantiam infestat.

5 A Pleuritide uterque affectus differt febre remissiori, respiratione & dolore infra diaphragma.

6 Splenitis a Nephritide renis sinistri, partim ratione loci affecti, dum dolor in Splenitide magis anteriorem, in Nephritide posteriorem magis partem occupat partim vero respectu doloris, qui in Nephritide major est, quam in Splenitide.

III. *Signa.*

a *Communia.*

1 Invasio cum horrore insigni & diuturno.

2 Succedens æstus, maxime intensus.

3 Sitis gravissima.

4 Prostratio virium.

5 Agrypnia.

6 Pulsus celer & frequens.

7 Angustia præcordiorum cum spirandi difficultate conjuncta.

8 Dolor gravativus in hypochondriis ad jugulum sese extendens.

b *Propria Hepatitidi.*

1 Paroxysmi nulla notabilis remissio, nisi malum levius fuerit.

2 Intercurrens tamen frigoris sensus, quoties levissimus aer admittitur.

3 Mador etiam qui erumpit facile refrigescens.

4 Interdum autem æstus insignis absque ullo madore, magna vero anxietate cardialgica stipatus.

5 Dolor circa scrobiculum cordis sub costis spuriis dextris lateris magis gravans, quam pungens; cum tumore sæpius ejusdem regionis conjunctus.

6 Decubitus in latus dextrum difficilior, cum doloris augmento.

7 Urina subrutila circa quartum diem pallido-rubellum deponens sedimentum, consistentiam quasi mucidam & purulentam referens.

8 Tussis pauca & arida, respiratio difficilis, aliaque signa quasi pleuritica, quæ quidem observantur si gibba aut convexa hepatis pars diaphragma respiciens est inflammata.

9 Si vero simam vel concavam Hepatis partem occupat inflammatio, præter signa generalia observatur.

10 Cardialgia gravis, anorexia, nausea &c.

11 Conatus vomendi & utplurimum actualis vomitus materiæ biliosæ.

12 Singultus gravis vel continuo, vel frequenter affligens.

13 Diarrhœa interdum biliosa.

14 Sæpius etiam color corporis mutatur in subflavum, qui in oculis præcipuæ notabilis est.

15 Quando inflammatio abit in abscessum, omnia symptomata exacerbantur cum intercurrentibus rigoribus.

16 Hunc vero; si rumpatur, subsequitur dolorum quidem remissio, sed succedit virium prostratio cum Febre Hectica, abdominis quandoque inflatione ab effuso pure, & intercurrente lipothymia.

c *Propria Splenitidi.*

1 Dolor in hypochondrio sinistro sub costis spuriis gravativus & pulsatorius, cum tumore utplurimum lienis satis perceptibili conjunctus.

2 Febris in exacerbatione sua typum quasi quartanarium servans.

3 Urinæ crassæ & subnigræ.

4 Linguæ succedens nigredo.

5 In hypochondrio sinistro concurrentes borborygmi.

6 Si forte narium Hæmorrhagia contingit, stillicidium e parte sinistra fit.

7 Extremorum frigiditas, quoties aeri liberiori corpus exponitur.

IV. *Subjectum.*

1 His morbis expositi sunt personæ evacuationum sanguinis spontanearum successum, per præposteram adstringentium usum impedientes, vel febricitantes Naturæ motus prius, quam par est, cohiberi concedentes.

2 Potum nimis frigidum post magnum motum & Plethoræ commotionem in larga quantitate assumentes, aut corpus sudore madidum aeri frigidiori exponentes.

3 Iracundi & potu spirituoso abutentes.

4 Externas violentias, contusiones, plagas, casus ab alto &c. passi.

5 Quibus Scabies Erysipelas &c. suppressa fuerunt.

6 Topica frigida externe regioni hepatis vel lienis applicantes.

7 Qui fortioribus corporis motibus, cursibus, saltationibus &c. stasi sanguinis ansam præbuere.

V. *Prognosis.*

1 Hepatis quam maxime est periculosa; nisi enim stasis congestoria discutiatur, plerumque moriuntur ægri.

2 Si concava Hepatis pars inflammata est, in majori periculo versantur ægrotantes, quam inflammatio est in gibba ejus parte.

3 Et quo magis profunda est inflammatio, eo minus discussioni obedit & eo certius lethalis est.

4 Hepatis & lienis inflammationes non raro abeunt in scirrhos.

5 Pessima signa in hepatis inflammatione sunt febris ardens, sitis ingens, lingua scabra, refrigeratio extremorum, internorum vero ardor summus.

6 Quæ ab internis causis excitata est, matutino tempore invadit, & præter febrem ardentem magno utplurimum periculo stipata est.

7 Ventris intumescentia cum sensu ardoris & gravitatis, sudor frigidus, præcipue circa collum & faciem, & lipothymiæ mortem instantem indicant.

8 Vomitus nigri circa dies criticos contingentes, pessimi sunt præsagii, & eo magis, quando urinæ crudæ concurrunt.

9 Si succedat singultus, actum de ægro est.

10 Diebus vero Criticis, sudorem copiosum, vel Diarrhœam, vel Hæmorrhagiam e nare dextra succedere, salutare.

11 Quando morbus in suppurationem abit, quod ex dolore & æstu majori, difficiliori respiratione & succedente imminutione doloris, debilitate patientis, pulsu languido & duriori cognoscitur, utplurimum lethale, nisi suppuratio contingat in gibba Hepatis parte, ubi ustio aut sectio quandoque officium præstare posset. Conf. *Hipp. Aphor.* 45. *Sect.* 7.

12 Etiamsi vero post factam suppurationem morbus superetur, ut plurimum tamen succedit hectica.

13 In Hepatis inflammatione, si sub morbi cursu post usum nitrosorum sequitur largum urinæ profluvium, bonum est.

14 Urinam circa dies criticos sedimentum deponere copiosum subrubicundi coloris, bonum.

15 Cruda vero limpida, vel etiam turbida absque sedimento, cuticulam tenuem lacteam parietibus vitri adhærens, mali præsagii.

16 Sudores admodum copiosi, extra dies Criticos contingentes, non adeo utiles.

17 Dolores cito remittere, Febrem tamen adhuc cum magna virium jactura continuare, necrosin partis affectæ indicant.

18 Lie-

18 Lienis inflammatio rarius contingit, nunquam tamen absque periculo.

19 Facilius abit in scirrhum, quam suppurationem.

20 Vomitus nigri in Splenitide circa criticos dies sientes magis salutares, quam noxii.

21 Dejectiones ex atro rubentes in Febre petechiali cum lienis inflammatione conjuncta, die decimo quarto salutares observavimus.

22 Hæmorrhoidum fluxus in assuetis circa eadem tempora sese manifestans, optimum quoque signum.

23 Eundem quoque usum habet Hæmorrhagia narium e nare sinistra, imprimis si die critico cum signis coctionis contingit.

24 Si inflammatio superficiem lienis tantum occupat, citius dissolvitur; quod si vero in interna magis substantia sedem habet, in apostema vel scirrhum abit.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem congestum derivantia & evacuantia: Venæsectiones, Clysteres, suppedanea.

2 Stasin factam resolventia: Radices & Herbæ attenuantes, discutientes & resolventes; Radix Cichor. quæ specifice in Hepatitide laudatur, Pimpinell. alb. Vincetox. Helen. Dictamn. albi, Taraxac. Herb. Scord. Geran. maj. Capill. ♀ris, Heder. Terr. cum Flor. Bellid. arvens. Sem. Card. Mar. nec non Sperm. Ceti, Mumia. Dens apr. præparat. ossa capitis lucii piscis, Externe Empl. de Sperm. Ceti, Diaphoret. Mynf. e Cicuta, singula bene camphorata, ipse Spir. Camphoratus, Sacculi calidi sicci ex Herbis resolventibus, Rad. Bryon. Sigill. Salomon. Irid. Flor. Herb. Hyssop. Samb. Chamom. Farina Secalina, Fabarum parati.

3 Febriles motus mitigantia & discutientia: Oc. ♋. præparat. Conch. præparat. aciditate Citri vel Spiritu nitri saturata, ♁. diaph. Bezoard. Min. Cinnab. ♁ij, Nitr. depur. Sal. Prunell. Gelatinosa, Emulsiones e Sem. Card. Mar. Aquileg. Pineis, Amygdal. addito in progressu mali Sem. Pap. alb. paratæ, potiones diaphoreticæ acidulatæ, sufficiens potus ex Rad. Scorz. Gramin. Passul. min. interpositæ Essentiæ alexipharmacæ temperatæ, Stahlii, Pimpinellæ albæ Scord. Mistur. simpl.

4 Auxilia Chirurgica per ustionem aut sectionem in Hepatitide.

Formulæ Remediorum.

1 Potio diapnoico-resolvens.

℞. *Aq. Scord.*	*Dent. apr. præparat.*
Flor. Samb.	*♁ ij diaph. ana.* ℈*j.*
Geran. ana. ℥*j.*	*Syr. Bellid.* ʒ*ß.*
C.C. Citr. ʒ*ß.*	*M. duo cochlearia 3. vel 4. horis.*
Mand. luc. pisc. præpar.	

2 Species resolventes.

℞. *Rad. Cichor.*	*Flor. Bellid. ana. mß.*
Vincetox ana. ʒ*ß.*	*Incis. Coq. in aq simpl. vel*
Herb. Scord.	*sero lactis, mane & vesp.*
Geran.	*sub infusi forma usurpand.*

3 Emulsio anodyno-discutiens.

℞. *Sem. Card. Mar.*	*Syr. Flor. Bellid.* ʒ*ß.*
Aquileg.	*adde Mand. luc. pisc.*
Amygd. dulc. exc. ana. ʒ*ij.*	*♁ ij d. aph. ana.* ℈*ß.*
cum Aq. Geran.	*Sæpius ad aliquot cochlearia*
Card. mar. ãã. ℥*iij.*	*propinanda.*
F. l. a. Emulsio edulcor.	

4 Pulvis diapnoicus.

℞. *Oc. ♋. præparat.*	*Cinnab. Antimon.* ℈*ij.*
Tartar. Vitriol.	*M. f. Pulv. Dos.* ℈*j. ter de*
Nitr. depur.	*die.*
Antimon. diaph ana. ʒ*j.*	

5 Essentia discutiens.

℞. *Essent. Alexiph. Stahl.*	*mane in infuso vel jusculo*
Scord. ana ʒ*iß.*	*propinanda.*
M. dos. gutt. 25.	

5 Fotus externus discutiens.

℞. *Rad. bryon.*	*Fœnic. Secul. Mß*
Sigil. Salom. ãã. ʒ*j.*	*Incis. d ad ch. Saccul. includend. calide applicand.*
Herb. Chamom.	
Fl. Samb. ana. Mj.	

VII. *Methodus medendi.*

1 Inflammatio nimia inhibenda est per Venæsectionem in primo statim principio celebratam, imo si circumstantiæ suaserint, repetitam, quod absque mora in pedibus fieri posset. In hæmorrhoidariis quoque applicatio hirudinum ad anum locum haberet.

2 Pro nimio affluxu humorum derivando & æstu aliquantisper imminuendo utiles sunt clysteres emollientes & humectantes, nunc & tunc, si alvus adstricta est, repetendi.

3 Interne ad stasin resolvendam & æstum febrilem discutiendum præscribenda sunt temperata resolventia alexipharmaca & diapnoica, ordinando illa mane, hæc vero versus & post meridiem.

4 Externe quoque discutientia & resolventia haud negligi debent, vel sub Epithematum vel Emplastrorum bene Camphoratorum forma loco affecto imponenda.

5 Emulsiones etiam ex semine Card Mar. versus noctem in usum vocare convenit: habet enim hocce semen in omnibus inflammationibus internis specificam efficaciam.

6 Quod si æstus intensior foret, potiones diaphoreticæ debent esse subacidæ; cavendo tamen deinde, ne statim emulsionibus, aut hæ illis subjungantur.

7 In doloribus enormioribus pulveribus diapnoicis lene anodynum vel Emulsionibus Sem. Pap. alb. addi potest, quod saltem in incremento, non vero in statu morbi fiat.

8 Ubi suppuratio in gibba Hepatis parte contingit tutissimum, inter reliqua, auxilium est sectio & evacuatio puris, quanquam neque hæc ægrum semper a morte liberet.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio utplurimum utilis magis, quam noxia est; in Splenitide vero si Hæmorrhoidum obstructio subest, majorem habent utilitatem hirudines ano applicitæ.

2 Vomitoria locum non habent, nisi gravis iracundia affectui ansam dederit, quo in casu statim ab initio illa exhibere convenit.

3 Purgantia quoque, imprimis fortiora, nullam habent utilitatem, quia potius sanguinem magis in orgasmum projiciunt, discussionemque impediunt.

4 Idem etiam de positive diaphoreticis, id est, fortioribus intelligendum est, quippe quæ enormes æstus, deliria, convulsiones, utplurimum parturiunt.

5 Lenis autem diapnoe apprime suadenda, quia æqualis per eandem circulatio sanguinis & expressio materiæ noxiæ obtinetur.

6 Clysteres toties injiciendi sunt, quoties necessitas eosdem exigit, & quidem emollientes & carminativi potius quam acres, ne ad Diarrhœas symptomaticas disponant.

7 Chærefolium, Sambuc. Fl. Bellid. tanta elogia non merentur, qualia iisdem in inflammationibus internis vulgo attribuuntur.

8 Neque etiam a dentibus apri vel maxillis lucii piscis miracula expectanda sunt.

9 Spir. Vini Camphoratus ab initio magis, quam in statu locum habet. Conveniunt tunc fotus sicci.

Caput Septimum.

De Inflammatione Ventriculi, & Intestinorum.

I. *Definitio.*
Est inflammatio admodum dolorifica & periculosa, a stagnante sanguine, vel in venulis ventriculi, vel intestinorum, variis causis ortum debente, excitata.

II *Differentia.*
a *Ventriculi.*
1 *a Cardialgia*: hæc nullam febrem comitem habet, nec tam exquisitum, certum ventriculi locum fixe tenentem, dolorem, mitioribus præterea stipata est symptomatibus.
2 *Ratione* ipsius *loci*: Quandoque totus ventriculus inflammatur, quandoque vero vel fundus, vel dextra vel sinistra saltem ejusdem pars.
3 *Ratione causæ*: est vel idiopathica, quæ primario a ventriculo originem habet, vel symptomatica, quæ febribus acutis, podagræ, retropulsæ, aliisque morbis supervenit.
b *Intestinorum.*
1 *Ratione loci*, vel tenuia intestina inflammantur, quod quidem fere ordinarie fit, vel crassa, quod admodum rarum, nisi vis externa occasionem dederit.
2 *Ratione causæ* itidem vel idiopathica, vel symptomatica,

III. *Signa*
a *Ventriculi* inflammationis
1 Adest febris cum siti magna & clamosa quasi, vigiliis, pulsu primo duro & frequenti, postea inæquali.
2 Concurrunt dolores & ardores acerbissimi circa præcordia & specialiter scrobiculum cordis præcipue notabiles.
3 Jungit sese utplurimum maxima anxietas & inquietudo.
4 Assumpta, sive liquida, sive solida, nunquam non insignem pariunt molestiam, cum dolorificis, quanquam vacuis, vomendi conatibus conjunctam.
5 Accedit siccitas oris & faucium molestissima, quæ a liquidorum assumtione momentaneam quandoque refocillationem accipit, ast plerumque si paululum largior fuerit, cardialgico-lipothymica, imo quandoque syncopatica pathemata post se trahit.
6 Alvus utplurimum est adstricta, urina vel flammea, vel subrussa, pauca & crassa, diuturna mora turbidior evadens.
7 Subsequuntur facillime horripilationes & refrigerationes externæ cum intenso æstu interno atque deliriis, utplurimum lipothymico-syncopticos vel semiconvulsivos, nec non singultuosos effectus comites habentibus.
Intestinorum.
1 Tormina acutissima & contractiones dolorificæ circa umbilicum, cum acuta febre conjuncta.
2 Vomendi conatus & actuales utplurimum vomitus, præcipue in repletioribus.
3 Constrictio alvi firmissima, rarius ejusdem lubricitas, nisi in symptomatica dysenteriæ superveniente.
4 Pulsus non adeo durus, sed frequens.
5 Agrypnia cum succedentibus deliriis, extremorum frigore, interno vero ardore.

IV. *Subjectum.*
a Inflammationi *Ventriculi* expositi sunt
1 Iracundi; immediate post graviorem iracundiam cibos in larga quantitate & quidem fermentescente efficacia instructos, assumentes.
2 Frigida avide ingurgitantes, corpore adhuc intense calente,
3 Venenis corrosivis, emeticis & purgantibus fortioribus usi.
4 Podagrici, Rheumatici, Arthritici male per externa refrigerantia & repellentia tractati.
5 Febribus acutis & malignis laborantes, & ab iisdem in faucium affectus prunellodes incidentes.
6 Ventriculi vim externam passi.
b *Intestinorum* inflammatione facile laborant.
1 Herniosi.
2 Hæmorrhoidarii.
3 Biliosi.
4 Colicæ sanguineæ & biliosæ frequenter obnoxii.
5 In externas injurias violentas infeliciter incidentes.

V. *Prognosis.*
1 Uterque affectus periculosissimus est & brevi tempore ægrum jugulare potest.
2 Ventriculi quidem orificium si occupat inflammatio, periculosissima est, & teste *Foresto*, Jovis filii dicendi sunt, qui evaserint.
3 Tetræ atque fœdæ dejectiones quinto & sexto die supervenientes, raro levamen, sed plerumque majorem virium prostrationem afferunt.
4 Assumta liquida si mox regurgitent ad os, pessimum signum, denotat enim vel œsophagi & ventriculi impotentiam paralyticam, vel nimiam harum partium ab inflammatione pendentem stricturam.
5 Frequentes Lipothymiæ admodum sunt suspectæ, subsequens vero singultus lethalis fere ominis.
6 Imprimis autem in utroque affectu externæ refrigerationes cum sudoribus frigidis, æstu interno per pulsum notabili, admodum sunt funestæ.
7 Inflammatio Ventriculi curata quandoque in febrem lentam & hecticam in siccioribus, in humidioribus vero in Oedemata & Asciticos tumores, præcipue si incongrua medicamenta adhibita fuerint, migrat,
8 Inflammationes intestinorum cum excretione fæcum alvinarum anoterica conjunctæ, pessimi sunt indicii.
9 Si exterius in abdomine, ubi sedes dolorum erat, maculæ & vesiculæ livido-rubræ conspicuæ sunt, lethale signum.
10 Dolores subito evanescentes, qui antea admodum exquisiti erant, partis affectæ necrosin indicant.

VI. *Remedia.*
1 Sanguinem abundantem in Plethoricis evacuat Venæsectio in pedibus celebrata.
2 Stasin resolvunt & discutiunt diaphoretica fixa ♁. diaph. Bezoard. Miner. Cinnab ♁ ij & nativa; Aquæ Diapnoicæ Flor. Samb. Card. Mar. &c Sem. Card. Mar. in emulsionibus, vel etiam in substantia usurpatum, Lenia Alexipharmaca: Ess. Alex. Stahlii temperatior, Scordii, Mixt. Simpl. Cortex Chacarill. ejusque Extractum in moderatiori dosi, Salia incidentia: Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. &c. Externe Camphorata, Sacculi ex herbis aromaticis, nervinis & discutientibus: Puleg. Matricar. Origan. Rutæ, Absinth. &c. Sem. Carv. Fœnic. Camphora.
3 Sanguinem diluunt & stricturam solidarum partium inflammatoriam demulcent, potus tenuis, gelatinosus, lubricans calide sumtus, Gelatina. C.C. eboris, cremor hordei, decoct. hord. avenæ; Emulsiones, Nitrosa cum commendatis Cinnabarinis, clysteres emollientes & in alvo strictiori magis stimulantes.
4 Motum nimium sanguinis remorantur & crasin humorum vitiatam acriorem corrigunt absorbentia: Oc. ♋. præparat. Unic° Fossil. & imprimis Cryståll. Mont. præparat Acidiuscula: Acetos. Citri ejusque Syrupus, Tinct Rosar. & Violar. &c.
5 Materiam correctam evacuant lenia laxantia Tamarindi, Rhabarbarum, Manna.
6 Corrosivam & drasticam venenorum indole demulcent & corrigunt partim oleosa: butyrum recens, Ol Amygd. dulc. Olivar. in sufficiente quantitate assumta, partim acida vegetabilia cum anodynis correctis in sicca vel liquida forma usurpata, partim etiam diluentia & lubricantia: lac calidum cum Ol. Amygd. dulc. copiose sumtum, Gelatinæ calidæ, cremor

mor. hordei, Mucilag. Sem. Cydon. Pſyllii, Tragacantha, Gummi Arab. Omnia & ſingula ſecundum cauſarum circumſtantias & diverſitates exhibita.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Cryſtall. mont. præp.* ℨj.
♁ij diaph.
Nitr. depur.
Arc. duplic. ana. ℨſs.
Cinnab. ♁ij ℈j.
M. doſis eſt. ℈j. *3. vel 4. per diem.*

2 Alius.

℞. *Mandib. luc. piſc. præp.*
Cryſtall. mont. præp. ā. ℨj.
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur. ana. ℨſs.
Cinnab. Nativ. ℈j.
M. doſis ut ſupra.

3 Emulſio temperans & diſcutiens.

℞. *Sem. Card. Mar.*
Amygd. dulc. ex. ana. ℨiij.
cum Aq. Flor. Samb.
Card. Mar. ā. ℥iij.
F. l. a. Emulſio. edulcor.
Syr. Flor. Bellid. ℥ſs.
adde Mand. luc. piſc.
♁ij. diaphor. ana. ℨſs.
M. Cochleatim propinanda.

4 Potio temperans & diſcutiens.

℞. *Aq. Flor. Samb.*
Scord.
Card. mar. ana. ℥j.
Acetos. Citr. ℥ſs.
Cryſtall. mont. præp. ℨſs.
♁. diaph.
Nitr. depur. ana. ℈ſs.
Extract. cort. Chatar. gr. viij.
Syr. acetos. Citri ℥ſs. *M.*
Ternis vel quaternis horis cochleatim exhibenda.

5 Eſſentia diſcutiens.

℞. *Eſſ. Alexiph. Stahlii.*
Scordii ana. ℨiſs.
M. doſis gutt. 30. mane in juſculo propinanda.

6 Alia.

℞. *Mixtur. Simpl.*
Tinct. Bez. Mich. ā. ℨiſs.
M. doſis ut antea.

7 Potio Laxans.

℞. *Tamarind.* ℥j.
Rhab. elect. ℨiſs.
Cryſtall. Tart. ℈j.
Coque in ſ. q. Aq. Colat.
℞. ℥iij. *diſſol.*
Mann. Calabr. ℥j.
pro una vice.

8 Sacculus.

℞. *Herb. Chamom.*
Matric. Ruta.
Flor. Samb. ana. mſs.
Lavend.
Ror. mar. ana. p. j.
Campb. ℈ſs.
Inciſa Sacculis includenda.

VII. *Methodus medendi.*

1 Turgeſcentia ſanguinis ejuſque ebullitio, ſi quæ adeſt, imminuitur per Venæſectionem in pede in morbi ſtatim principio celebrandam.

2 Saburra bilioſa, ſi hæc originem dederit inflammationi ventriculi, evacuatur quandoque optime per ſecurum emeticum, in primis ſtatim initiis ordinatum.

3 Inflammatio tam ventriculi, quam inteſtinorum fortior impedienda eſt tum per diluentia, lubricantia, gelatinoſa, Nitroſa, ſubacida, tum lenia laxantia clyſteres, alvum apertam conſervantia.

4 Staſis vero inflammatoria jam facta temperatur atque diſcutitur tum per hæc, tum per diaphoretica fixa, Aquas diapnoicas, emulſiones, digeſtiva, lenia Alexipharmaca & Cinnabarina, externe vero per linimenta & epithemata diſcutientia.

5 Addatur ſi acrimonia bilioſa ſubeſt, ad eandem corrigendam cryſtallus montana, non neglectis & aliis abſorbentibus e. g. Oc. ♋. præparat. matr. perl. &c.

6 Hæc vero ita ſunt ordinanda, ut in augmento & ſtatu morbi Nitroſa, aquæ diapnoicæ, abſorbentia cum diluentibus & lubricantibus uſurpentur, in ipſius vero decremento, ſi ad lentam quaſi remiſſionem vergit, magis diuretico-Alexipharmacorum uſui inſiſtatur; hæc quidem mane & circa meridiem, illa vero verſus & per noctem ordinando.

7 Quod ſi malum a fortiori forte emeſi vel catharſi ortum habeat, tunc uſum præſtare poterunt Anodyna correcta, cum Alexipharmacis & diapnoicis conjuncta.

8 Arſenici vero vel Mercurii ſublimati aut ſimilium aſſumtorum vis corroſiva & deleteria optime diluitur & infringitur lacte, cum oleis expreſſis conjuncto, & large epoto, donec nimirum vomitus huic rei ſolennes ceſſarint.

9 In Inflammatione inteſtinorum, ab hernia incarcerata originem habente, chirurgicum ſimul auxilium implorandum, & prolapſus inteſtinorum reponendus eſt.

10 Quæ Dyſenteriæ ſuccedit, in ſpeciali capite hujus libri tractationem & curationem invenit.

11 Inflammationes ventriculi ſymptomaticæ, febribus malignis quandoque ſupervenientibus, ſolis tractantur diapnoicis, gelatinoſis, lubricantibus, ſubacidis, diluentibus.

12 A Podagra vero retropulſa originem habentes, deſiderant cum hæc, tum evacuationem ſanguinis, nec non lenia laxantia & Clyſteres.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæſectio non conducit, niſi in primo ſtatim principio celebretur.

2 Vitanda quoque ſunt omnia fortiora purgantia, vomitoria acriora inflammationem exacerbantia; ubi tamen bilioſa ſaburra in ventriculo præſto eſt & malum fovet, tunc in principio exhibitum vomitorium uſum habere poteſt.

3 Opiata niſi admodum prudenter & juſto tempore exhibeantur, facillime ſphacelum inducere poſſunt.

4 Lenia laxantia non ſunt reformidanda, inteſtina enim eluunt, & ſtricturam inflammatoriam demulcent, adde quod per alvi apertionem eandem imminuant.

5 Quod etiam de clyſteribus tenendum, quibus in principio quando alvus pertinaciter conſtricta eſt, ſufficiente ſtimulo Salis proſpiciendum eſt, ſubjunctis deinde tantum mollientibus & leniter carminativis, acres tamen clyſteres nocent.

6 Omnia calidiora interna cum injuncto regimine ſudorifico locum haud habent; inflammatio enim exinde augmenta capit: ſufficit regimen diapnoicum.

7 Externe oleoſa acria fugienda ſunt: quia dolorum ferociam exacerbant.

8 Cum ſenſus in utraque inflammatione ſit exquiſitiſſimus & aſſumta facile rejiciantur, vel magnam ſaltem moleſtiam pariant, ideoque præſtat medicamenta in minori doſi, ſed eo frequentius exhibere.

9 Omnia frigida hiſce inflammationibus ſunt inimica, ideoque potus calide & in parca quantitate aſſumatur, ſed eo frequentius repetatur.

CAPUT OCTAVUM.

De Paſſione Iliaca ſive Volvulo.

I. *Definitio:* PAſſio Iliaca eſt dolor acerbiſſimus, præcipue inteſtini Ilei, utpl. cum inflammatione fæcumque alvinarum per os excretione conjunctus.

II. *Differentia.*

1 *A Colica* vel ratione loci, cum hæc magis epigaſtricam regionem occupet; Iliaca vero paſſio Hypogaſtricam; vel ratione ſymptomatum, in Iliaco enim affectu multo vehementiora tam reſpectu ructuum, flatuum, torminum & febriculæ, quam ipſorum vomitum occurrunt ſymptomata, quæ quidem & in Colica ſimplici ſunt obſervanda, ſed non in tanto gradu, nec cum vomitibus fæculentis conjuncta.

2 *A ſe ipſa* ratione differentiæ cauſarum: Alia enim ab intruſione inteſtinorum, quam convolutionem alii vocant, originem habet, alia herniæ incarceratæ, alia denique obſtructioni alvi diuturniori ortum debet.

III. *Signa.*

1 Pertinax alvi adſtrictio per plures dies, neque continuans, neque ordinariis clyſteribus emollientibus & carminativis obediens.

2 Dolores exquiſitiſſimi punctorii atque lancinantes, præcipue infra umbilicum ſe exerentes, ægrumque

que sæpius ita exercentes, ut quorsum se vertat, nesciat.

3 Frequentes ructus, murmura intestinorum flatulenta cum intercurrentibus & concurrentibus Cardialgiis, præcordiorum anxietatibus.

4 Abdominis præterea aliqualis distensio, fastidium ciborum, febricula, sitis, vigiliæ &c.

5 Succedentes conatus vomendi & actuales vomitus, primo contentorum ventriculi, postea malo ulterius procedente, intercurrentia animi deliquia, sudores frigidi, tenuium intestinorum chymosæ materiæ, tandem ipsarum alvinarum fæcum per os ejectiones, quæ demum ipsum Miserere mei constituunt.

IV. *Subjectum*.

1 Hæmorrhoidum incompleto molimine, magis vero consuetarum suppressione laborantes.

2 Hernioſi, intestinorum prolapsorum repositionem negligentes.

3 Alvinis obstructionibus ex variis causis expositi.

4 Vulnerati.

5 Feminæ post cessionem mensium aut suppressionem subitaneam.

6 Puerperæ lochiorum suppressione laborantes.

V. *Prognosis*.

1 Passio Iliaca, quæ cum fæcum alvinarum excretione anoterica conjuncta est, nunquam fere non lethalis, quosdam tamen ad septimum usque diem vomitu stercoreo laborantes evasisse observavimus.

2 Mutuus intestinorum ingressus per ascensum curabilis est, per descensum vero incurabilis. *Ettmuller*.

3 Passio Iliaca ab Hernia incarcerata originem trahens, admodum periculosa est.

4 Iliacam passionem ob herniam incarceratam per sectionem & restitutionem intestinorum restitutam fuisse, novimus.

5 Licet hernia interdum restituatur, nihilominus tamen Passio Iliaca continuante vomitu lethalis evadit, quod in lotrice observavimus, quæ licet Hernia restituta esset, omnia tamen assumpta, imo ipsos quoque injectos clysteres vomitu ad mortem usque, rejiciebat.

6 Quo magis inversus est motus peristalticus, eo periculosior est Passio Iliaca.

7 Quo magis acuti ac punctorii sunt dolores cum frequentibus horroribus, eo facilius inflammatio intestinorum lethalis metuenda est, quod aliquoties observavimus.

8 Frigus extremorum pulsusque exigua vel nulla perceptio in Passione Iliaca, funestum est.

9 Parotidem Passioni Iliacæ cum vomitu stercoreo supervenisse observavimus, sed cum altera die, licet alvi libertas restituta esset, subito retrocederet, sequebatur inflammatio faucium & mors.

10 Passionem Iliacam gravissimam, finem tamen vomitu stercoreo per Diarrhœam purulentam & cruentam per plures dies continuantem, cum euphoria solutam fuisse, aliquoties in feminis vidimus.

11 Iliaca Passio, quæ contingit saltem ex alvi obstructione simplici, meliorem spem præbet, quam quæ ex aliis causis ortum habet.

12 Dolor acutissimus subito evanescens, necroseos indicium est.

13 Ab Ileo vomitus aut singultus, aut convulsio, aut desipientia, malum. *Hipp.* 7. *Aph.* 10.

14 Quo major est adstrictio alvi, minusque hæc clysteribus auscultat, eo periculosior est status.

15 Si frigidi sequuntur sudores dolorum remissionem, lethale est.

VI. *Remedia*.

1 Materiam induratam emolliunt, & tonum fibrarum demulcent absorbentia, Diaphoretica fixa, Cinnabarina, Nitrata, Gelatinosa, emulsiva; clysteres primo emollientes & carminativi, deinde magis stimulantes e Fol. Tabaci, Sapone Veneto &c. Externe autem Olea & Unguenta emollientia ventri illinenda.

2 Emollitam & præparatam educunt: Purgantia sub solida potius quam liquida forma exhibenda, quo pertinent Pilul. Coch. ad imitationem Sydenham. ordinatæ, nec non laudati clysteres, qui si nihil effecerint, addatur Colocynth. aut fol. Nicot. Senn. vel Tart. emet.

3 Æstum febrilem mitigant & discutiunt: Diaphoretica fixa, Nitrata & absorbentia cum pauco semper vehiculo exhibenda. Venæsectio in pede administrata, præcipue si malum ab Hæmorrhoidum malo successu originem traxerit. Externe autem Spir. Vini Camph. Crocati cum linteis calefactis, aut Epithematum discutientium applicatio.

4 Involuta sibi invicem intestina, si malum exinde dependeat, in naturalem ordinem restitui creduntur a globulis plumbeis vel aureis deglutitis, aut ☿io vivo in larga quantitate cum Ol. Amygd. dulc. assumto, a folle orificio ani applicato.

5 Prolapsa intestina in herniosis restituunt & reponunt post clysteres emollientes & carminativos, Epithemata & fotus ex speciebus emollientibus & carminativis in lacte coquendis parati, nec non in absentia inflammatorii tumoris Cataplasmata emollientia sæpius calide applicita, supinus corporis situs, cum auxiliatrice manuum ministerio.

6 Herniæ inveteratæ, medicamentis non auscultanti, succurrit operatio Chirurgica.

Formulæ Remediorum.

1 Purgans Sydenhamii *in Passione Iliaca post febres acutas ab obstructione alvi nimia contingente*.

℞. *Pil. Coch.* ʒj.
Dissolv. in ▽. *Ment. q. s. pro una vice, roborato prius ventriculo per exhibitionem Sal Absinth. & frequentem* ▽ *Menth. usum externam vero catuli viventis ventri imponendi applicationem*.

2 Clyster emoll. & Carmin.

℞. *Dec. emoll. & Carmin. pro Clyster.* ℥ix.
Elect. diacath. ℥j.
Ol. Chamom. ʒvj.
Vitell. Ov. num. j.
Sal Gemmæ ʒj.
M. f. clyster calide applicandus.

3 Alius acrior.

℞. *Spec. emoll.*
Fol. Nicot. ana Mj.
Coq. in s. q. ▽ *& lact. an.*
Collat. ℞. ℥ix. *dissolv.*
Elect. lenit. ℥j.
Ol. Sambuc. ʒvj.
Sal Gemm. ʒj. *M.*
calide applicandus.

4 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Conch. præparat.*
♁*ij diaph.*
Tart. Vitriolati,
Nitr. depur. ana. ʒj.
Cinnab. ♁*ij.* ʒß.
M. f. pulv. dosis ℈j. *bis vel 3. per diem propin.*

5 Pulvis Joelis.

℞. *Flor. Chamom. lut.*
Sem. Malv. ana. ʒj.
M. f. pulv. in tepido decoct. Flor. Anethi exhibendus.

Modus ☿ exhibendi welschianus.

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥iß.
☿*ij crud. purgat.* ℥iij.
Sacchar. cand. alb. ʒj. *M.*
Bis terve dosis ægro tuto propinari potest.

VII. *Methodus medendi*.

1 In fæcum alvinarum induratione vehementiori successus alvi est promovendus per emollientes clysteres, qui, si nil juverint, reiterandi addito stimulo per Colocynth. Senn. aut Tart. emet. imprimis vero Fol. Nicot. Pertinent etiam huc laxantia in solida potius, quam liquida forma assumenda. Externe ad promotionem hanc alvinam facit etiam aliquid illinitio ventris per Unguent. aut linimentum emolliens.

2 Febrilis commotio & stasis sanguinis in intestinorum venulis discutienda, temperanda & resolvenda est per pulveres diapnoico-absorbentes, Gelat. C. C. Nitrata &, si circumstantiæ illud permittunt, emulsiva. Melius autem semper sicciores ordinantur formulæ, quam liquidiores, facile enim hæ rejiciuntur. Imo ipsius potus assumptio ob hanc causam magis successive quam simul & largioribus dosibus fieri debet. Externe vero discussioni inserviunt epithemata carminativa, Spir. Vin. Camphor. cum linteaminibus applicatus. Imprimis pro hac intentione eo melius exequenda, quandoque Venæsectio

sectio in pede in primis diebus celebrata eximium usum habet, præcipue in iis, qui ab hæmorrhoidum vel mensium vitio in hunc affectum incidere.

3 Spastica fibrarum strictura demulcenda, doloresque exinde exorti mitigandi sunt per Cinnabarina, Essent. Dulc. Hallens. & lubricantia interna. Externe vero emollientia, fotus, cataplasmata, stercus suillum, vaccinum recens cum Ol. Olivarum subactum & calide ventri impositum, Omentum vervecinum calide applicitum, catulos viventes ventri impositos &c.

4 Intestina, si sibi invicem intrusa sint, ita ut inferius in superius sese insinuaverit, Auctores globulos plumbeos vel aureos, aut etiam Hydrargyri usum commendant, ut gravitate sua intestina in pristinum ordinem redire cogantur; quod quidem in involutione ἄνω versus factum, aliquando processisse observationes testantur, inprimis si juxta Autorum commendationem fortior desuper institutus fuerit motus. Quando autem superius in inferius sese insinuavit, & magna adest inflammatio, tunc minus hæc methodus votis respondebit.

5 Iliacus affectus ab intestinorum prolapsu originem trahens, expetit ante omnia intestinorum prolapsorum repositionem; ut autem hoc eo melius fieri possit, præparatio per clysteres, fotus, cataplasmata, linimenta emollientia præmittenda est, tunc mediante justo, id est supino corporis situ, natibus paulisper elevatis, capite vero declinato repositio manuum opera administranda est. Interne vero ad inflammationem arcendam, & si quæ jam adest, discutiendam, propinentur diapnoico absorbentia Cinnabarina, Nitrata, lubricantia & gelatinosa & præ cæteris Pulv. Solar. D. Richt.

6 Quod si autem inveterata hernia per omentum aut Mesenterii portionem processibus peritonæi adhæreat, ita ut repositio supra recensito modo haud obtineri possit, imminens affectui Iliaco periculum haud alia ratione præcaveri poterit, quem actuali Chirurgica operatione.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Vomitoria in hoc affectu angue pejus fugienda sunt: Vomitus enim dolorem & inflammationem certissime augent.

2 Purgantia etiam, imprimis fortiora, plerumque malum exasperant, nisi ventriculus prius roboratus fuerit.

3 Laxantia his præferenda sunt: debent autem ita comparata esse, ne ob nimiam molem a ventriculo iterum rejiciantur.

4 Opiata, ob dolorum mitigationem ordinata, inflammationem exacerbant, & ad gangrænam viam parant.

5 Mercurius non debet exhiberi, nisi per emollientia prius præparatum fuerit corpus, cui rei infervit Oleum Amygd. dulc. vel Olivar. ad aliquot uncias assumtum. Post deglutitionem Mercurii opus est motione corporis, ut hic vias intestinorum eo melius penetrare possit.

6 Hernia inveterata nulla vi debet reponi, alias, si alicubi adnata est, facile convolutio intestinorum & exinde secutura inflammatio metuenda est.

7 Quodsi in incarcerata hernia externe tumor jam inflammatorius appareat, ab operatione Chirurgica cessandum est.

8 Quando fæculentæ materiæ excretio ἄνω jam contingunt, a clysteribus præcipue fortioribus, cessandum est, alias & hi per eandem viam excludentur.

CAPUT NONUM.

De Nephritide.

I. *Definitio.* Nephritis est inflammatio a stasi sanguinis in renibus, utplurimum propter hæmorrhoides externas minus bene succedentes facta, originem trahens.

II. *Differentiæ.*

Nephritis simplex distinguenda

1 *a Calculosa*: hæc enim

a In urina sabulum non adeo rubicundi coloris statim postquam emissa est, vel post breviorem saltem moram ad fundum demittit; cum e contrario Nephritis in urina Crystallos teneras pellucidas rubicundas, demum postquam refriguit lateribus vitri sese adhærentes, sicut alii quoque arthritici affectus, exhibeat.

b Calculosa sub quieto corporis statu mitescit, Nephritis vero exinde exacerbatur, & potius a leniori motu emolumentum capit.

c Porro dolor in Calculosa acutissimos cruciatus refert, in Nephritide vero est magis premens & tendens.

d Illa denique vix unquam sui curationem admittit, cum hæc, si ipsi justa & matura methodo succurratur, percurari iterum possit.

2 *Ab Ischiadicis doloribus* externas magis musculosas partes afficientibus, qui in Nephritide magis sunt profundi, quamvis interdum dictu difficile sit, utrum dolores occurrentes sint Nephritici, an vero Rhevmatico-Ischiadici.

III. *Signa.*

1 Dolores primo tendentes & prementes, & sub libeiori motu contusionis quasi sensum exhibentes, circa lumborum maxime regionem, vel in utroque latere, vel sæpissime in sinistro tantum latere, & quidem frequentius, sese exerentes.

2 Deinde subsequentes magis acuti, ardoris, inflammationis & lancinationis exquisitum sensum inferentes, cum anxia inquietudine.

3 Concurrentia primarum viarum vitia: appetitus prostratio, nausea, & quandoque actuales vomitus, cum torminibus ventris gravissimis.

4 Concomitantes febriles utplurimum motus, nimirum vel veri horrores, vel vagæ saltem horridulæ percursationes, cum succedente non tam æstu actuali, quam calore molestissimo acrem quendam ardorem conjunctum habentem.

5 Juncta præterea Agrypnia, Cephalalgia obtusa quasi, aut aliquantisper vertiginosa, siticulositas, prostratio virium.

6 Alvus utplurimum sicca, urina etiam parcior, tenuis, communiter cum frequenti mingendi desiderio, vel si obtusi magis sunt dolores circa renes, admodum crassa, filamentis quasi mucidis imbuta.

7 In nonnullis quoque vasorum spermaticorum ad testes procedentium consensuales dolores & tumores, vel etiam rigores & stupores femoris, cujus latus affectum est.

IV. *Subiectum.*

1 Ætas juvenilis & virilis, habitus laxi, spongiosi, succulenti, temperamenti sanguinei sinceri vel prædominantis, hemorrhoidum moliminibus, vel earundem suppressionibus, obnoxia.

2 Frequentius sexus virilis ob Hæmorrhoidum vitia, rarius sexus fœmininus, nisi Mensium ataxiis manifeste laboret.

3 Personæ in incondito rerum non-naturalium usu versantes, nimirum vini generosioris, Veneris libidinibus, motui fortiori per equitationem aut vecturam insolitam addictæ, nec non

4 Diureticis & balsamicis fortioribus utentes.

5 Porro quæ Podagricis, Ischiadicis incommodis aut hæreditariam dispositionem e parentibus habent, in quo casu etiam infantes ab hoc malo divexari observantur, aut

6 Quæcunque ætas, vim externam in regione lumbari patiens.

V. *Prognosis.*

1 Inter omnes inflammationes internas Nephritis fere pro levissima habenda est: cum, quia perfluens urina corruptionem inhibet & renes perpetuo abstergit, tum, quia rarissime uterque Ren, sed plerumque unus saltem, isque sinister inflammatione corripitur.

2 Quo frequentius tamen & acrius paroxysmi redeunt,

eo plus periculi minantur, & vel calculum renalem, vel ex ulcerationem renum, vel mictum cruentum, imprimis sub incongrua methodo, post se trahunt.

3 Quod si autem mature Nephritidi medicamentis congruis succurratur, non ita difficulter tollitur, imprimis, si nondum calculosa sit, utpote quæ difficillime curam admittit.

4 Sicuti Nephritides pro eventu quasi Arthritico-Ischiatico-Hæmorrhoidalium motuum & molimínum habendæ sunt, ita insigne emolumentum ex Hæmorrhoidum eruptionibus capiunt, secundum *Hipp. Aphor.* 11. *Sect.* 6. Nephriticis Hæmorrhoides supervenire bonum.

5 Juniores semper vehementius quam senes hoc affectu corripiuntur, majoribus etiam præ his periculis sunt expositi, ob sanguinis turgescentiam, qua adhuc gaudent.

6 Quo copiosius calidiora diuretica in usum trahuntur, eo pertinacius affectus persistit, & eo certius Calculus renalis, Hectica, eundem comitari solent.

7 Motus sanguinis versus renes facile sequuntur Congestiones, Stagnationes, Stases inflammatoriæ, Apostemata, Ulcera, Calculi & Hecticæ.

VI. *Remedia.*

1 Orgasmum humorum ad Renes congestorum temperant atque demulcent Nitrosa in potu, potus item tepidus dilutus, leviter acidulatus, serum lactis, decoctum ex Scorzonera, hordeo C.C. Ebore, Gelatina C. C. Emulsiones, Ol. Amygd. dulc. cum Sperm. Ceti vel Manna exhibitum, decoctum Nephrit. Foresti, quod in omni Nephritide plus quam ulla alia præstat remedia. Externe vero Ungt. Dialth. Ceruss. refrig. Galeni &c.

2 Stasin inflammatoriam discutiunt & febriles motus efficaciter sublevant interne: Pulvis Antispasmod. bis vel ter per diem exhibitus, cum interposito ♁ ii diaph. usu, Essent. quoque Alexiph. Stahlii aut Bezoard. Michael, vel Mixtura simplex mane in juscuolo exhibenda; potiones Diapnoicæ, Sem. Card. Mariæ, vel in substantia, vel sub emulsionis forma ordinandum. Externe sacculi sicci ex herba Chamom. Flor. Sambuc. Melilot. Sem. Anethi, Fœnu græc. Lini &c. Emplastr. Saponat. Barbette, Spir. Serpilli abstractitius & formicarum.

3 Congestionem inflammatoriam divertunt & spasticam fibrarum stricturam quodammodo leniunt clysteres oleosi, specifice ex Veronica, Ol. Olivar. vel Chamom. & pauco Nitro. E longiquo, quamvis non tanta efficacia, subveniunt ligaturæ & frictiones extremarum partium, efficacissime autem hoc faciunt hirudines locis Hæmorrhoidalibus applicatæ, vel Venæsectio in pede celebrata, quæ tunc imprimis locum habent, quando malum admodum increbescit, & Ischuria jam præsto est, alias magis præservative in usum vocandæ sunt.

4 Tonum partis affectæ relaxatum restituunt in pristinum robur, Salia volatilia cum Tincturis alcalinis combinata, Liq. C. C. succinatus in magis Phlegmaticis.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Antispasmodicus.

℞. *Nitr. depur.*	*Cinnab.* ♁ *ii* ℈ij. *M.*
Tart. Vitriol.	2. *Cusp. culter.* 2 *vel* 3. *de*
S. C. ana. ʒj.	*die.*

2 Potio diapnoico-discutiens.

℞. *Aq. Scabios.*	*Antimonii diaph. ana.*
Fl. Samb.	℈j.
Chæref. ana. ℥j.	*Sang. Hirc.* ℈ß.
e Typh. Cerv. ℥ß.	*Syr. Fl. Bellid.* ʒß.
Oc. ♋. *præparat.*	*M. cochleatim exhibenda.*

3 Emulsio temperans.

℞. *Sem. Card. Mar.*	*F. l. a. Emulsio edul.*
Milii Solis.	*Syr. dialth. Fern.* ʒvj.
Amygd. dulc. exc. ãã. ʒij.	*adde Mand. luc. pisc.*
cum Aq. Chæref.	♁. *diaph ana.* ʒß.
Card. Mar. ãã. ℥vj.	*M. cochleatim assumenda.*

4 Decoctum Foresti.

℞. *Sem. Alth.*	*Sebesten. num.* vij.
Malv. ana. ʒij. ʒiij.	*Rad. liquirit. ras.* ʒvj.
Cicer. rubr. ℥iij.	*Coque in Aq. simpl.* ℔. iij.
4. *frig. maj. ana.* ʒij.	*ad dimidiæ partis consum-*
Hod. mund. ℥ij.	*ptionem,*
Caric. ping. num. viij.	*Colat. det. sæpius calide.*

5 Unguentum mitigans.

℞. *Ungt. de Alth.*	*Applicetur regioni renum*
Anodyn. ana. ʒvj.	*calide, quod tamen magis*
Ol. Scorpion.	*in Nephritide calculosa pro-*
Petrol. ana. ʒij. *M.*	*dest.*

6 Sacculus discutiens.

℞. *Herb. Chamom.*	*Sem. Lin.*
Matricar. ã. Mj.	*Aneth. ana.* ʒij.
Fl. Melilot.	*Incis. contus. includ. Saccul.*
Sambuc, ana. Mß.	*applic. calide.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Turgescentia sanguinis & spastica solidarum partium strictura temperanda atque delinienda est interne per antispasmodica, diapnoica, diluentia, lubricantia perite sibi invicem subordinata, clysteres ano immissas & aliquoties repetitas. Externe vero in casu necessitatis per applicatas hirudines, aut vicarias ventilationes sanguinis in pede celebratas.

2 Stagnatio in renibus facta, resolvenda atque discutienda est, ne calculus renalis vel ulceratio contingat, quod quidem partim per resolventia, Mand. luc. pisc. Sperm. Ceti, Sang. Hirci, Sem. Card. Mar. Ess. Alexipharm. Stahlii, partim per Diaphoretica fixa obtinetur, non neglectis externis discutientibus.

3 Affluxus humorum impediatur per externam applicationem Emplastr. Saponat. Barbette, & Ungt. Comitissæ, nec non frictiones & ligaturas.

4 Tandem post paroxysmum mitigatum conveniunt tonica, Moderatis dosibus & in vehiculis convenientibus assumta.

5 Subjungendum deinde colophonis loco laxans Rhabarbarinum, vel Mannatum, ut renes ab omnibus corruptelis forsan relictis repurgentur.

6 Imo præstat renum ulceri & calculorum proventui, Nephriticis recursibus admodum familiari, occurrere per vulneraria & consolidantia leniora, Heder. Terr. Lamium Plinii, Veron. Virg. aur. Gesneri, Scabios. singulis mane in forma Thee usurpanda.

7 Præservative vero Venæsectio in pede vel scarificationes, aut adhuc efficacius hirudines usum habent eximium, singulis Æquinoctiis in usum vocatæ.

8 Alvi præterea successus semper est observandus, & ab equitatione, nimia vectura & Veneris abusu, nec non cibis aromaticis & vino generosiori cessandum.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Sanguinis ventilationes præservative semper majorem exerunt utilitatem, quam curative celebratæ; quod si tamen necessitas prius indicare videbitur, eandem omittere haud conveniet.

2 Nimirum, ubi insignis adest turgescentia & consuetudo evacuationum artificialium, ibi commode in paroxysmo, & quidem in pede, poterit institui.

3 Omnes acres & calidæ medicationes sanguinem nimium commoventes incommoda, quin pericula pariunt; pejora vero sunt hodie usitata diuretica, maxime oleosa, Ol destill Terebinth. Pini, Junip. Succin. Spir. Tartari empyrevmaticus, Spir. Nitri simplex & Clyssiformis, imo etiam dulcificatus sub largiori usu, Millepedes, raphanus rusticanus, baccæ juniperi, alkekengi, arill. Cynosb. Amygd. amar. in sensibilioribus etiam Aq. fragor. petroselin. &c.

4 Salia volatilia & imprimis oleosa sanguinem insigniter turgefaciunt, & inflammationum dolores adaugent; unde in augmento & statu morbi eadem vitare oportet; in declinatione autem mali priora ad tonum roborandum haud sunt spernenda.

5 Refrigerantia atque adstringentia externe imposita, stasin Inflammatoriam sæpissime magis adaugent, unde eorum loco lenia discutientia & paregorica in saccu-

facculis vel ficca, vel in vino coquenda, applicari poffunt.

6 Emplaftica etiam non femper tuta funt, quia poros obftruunt, & difcuffionem remorantur; emplaftrum tamen faponatum Barbette præfentis eft effectus, cum hac cautela, ne ultra 12. horas in lumbis relinquatur; alias tumor teftium fuccedit.

7 Camphora in omnibus quidem aliis inflammationibus externe ufum habet haud contemnendum; aft in Nephritide ob ftimulantem diureticum effectum præftat illius ufui fuperfedere, nifi forfan cum refrigerantibus velimus combinare.

8 Purgantia fortiora pro referanda alvo in ufum vocata, malum exafperant: unde res potius per clyfteres, lubricantia, diluentia & nitrofa eft peragenda.

9 Primarum viarum oneratio, ob fingularem harum cum renibus confenfum, Nephritidi admodum noxia eft; omnia igitur dyfpepta, flatulenta, leguminofa, cafei ufus nimius, carnes induratæ, pifces duriores exulent; concedi vero poteft vini & aromatum ufus Medicus, i.e. parcus, pro meliori ciborum digeftione.

10 Diuretica quoque culinaria, nimium petrofelinum, afparagus, apium, ciceres rubri, Cepæ, allium, raphanaceum, ob effectum ftimulantem evitentur.

11 Lamium Plinii in forma Thee ufurpatum, eximium quibufdam præftitiffe ufum, fcimus.

12 Alias fere omnia, quæ in pectoris vitiis profunt, & in Nephritide habere ufum, conftat.

13 Excipiendus tamen hic eft motus corporis, imprimis per vecturam aut equitationem, utpote qui Nephriticis haud adeo falutaris effe quotidie obfervatur.

Caput Decimum.

De Inflammatione Uteri.

Definitio. Uteri inflammatio eft febris inflammatoria graviffima, vel a ftafi fanguinis in venis Uterinis retenti, vel a graviori Uteris vulneratione ortum habens.

I. *Differentia.*

1 *Ratione loci* inflammati: vel enim inflammatio *collum* tantum *Uteri* occupat, ubi dolor & ardor in lumborum regione magis percipitur. Vel totum *Uteri fundum* tenet, ubi dolor & ardor paulo infra umbilicum urget cum tumore ipfius Uteri, contactum non bene ferente; Symptomata etiam graviora concurrunt, nimirum refpiratio difficilis, dolores acerbiores ad fuperiora etiam fefe extendentes, febris admodum acuta, cum communibus eandem comitantibus fymptomatibus.

2 Diftinguenda etiam inflammatio Uteri eft *a doloribus poft partum* acerbioribus; hi enim inferunt fenfum lancinantem & diftendentem abfque ulla febre, vel faltem leviori concurrente: Illa vero conjunctos habet dolores ardentes & pulfatiles & febrem fatis fenfibilem.

. *Signa.*

1 Febris acuta cum exquifitiffimo dolore urente & pulfatorio in regione pubis, lumborum & locorum muliebrium fefe exerente.

2 Os Uteri claufum, atque digitis contactum, ardoris fenfum imprimens.

3 Tumor & diftenfio circa Uteri regionem quandoque apparens, cum gravitate quadam locorum muliebrium conjuncta.

4 Tumor & extenfio abdominis fenfim increfcens, cui interdum jungitur inflatio mammarum earumque dolor.

5 Pulfus frequens & parvus, cum cephalalgia, fiti, ficcitate oris.

6 Refpiratio quandoque difficilis cum exacerbato dolore, ad dorfum & fcapulas ufque fefe extendente, imprimis quando totus Uteri fundus inflammatus eft.

7 Non raro etiam urinæ & fæcum alvinarum imminutiones & fuppreffiones.

8 Lochiorum fuppreffio & effluxus feri corrupti ex Uteri vagina.

9 Suffocatio interdum imminens.

10 Hifce accedit nonnunquam febris Lipyria.

IV. *Subjectum.*

1 Plethoricæ puerperæ in fuppreffionem lochiorum incidentes.

2 Puerperæ aeri frigidiori fe exponentes & animi affectibus gravioribus indulgentes.

3 Quibus dolores poft partum per opiata & narcotica tam externa, quam interna fopiuntur.

4 Quibus lochia nimia credita, per adftringentia fuppreffa fuerunt.

5 Vulnerationem Uteri ex laboriofiori partu, aut ab aliis caufis violentis, reportantes.

V. *Prognofis.*

1 Inflammatio totum Uterum occupans, periculofiffima eft, facileque exanthematicum quid format, five purpuram poft fe trahit.

2 Minoris periculi cenfetur, quæ in collo uteri tantum fit.

3 Difcuffio hujus inflammationis femper præferendæ eft fuppurationi.

4 Suppuratio Uteri facile in ulcera fordida ac chronica, Hecticam vel Hydropem invitantia degenerat.

5 Inflammatio interdum in fcirrhum abit, quem Hydrops fequitur. Scirrhus talis dignofcitur, fi remittente dolore, ardore, aliifque ordinariis fymptomatibus remittentibus, tumor & inflatio abdominis tactui renitens, cum gravitate hypogaftrii ac crurum impotentia remanet.

5 Effluxus ichoris ex flavo viridifcentis & fœtidi, remanentibus reliquis febris inflammatoriæ fymptomatibus, imo per momenta incrementa capientibus, utplurimum funeftus eft.

6 Quo magis Lochiorum excretio eft impedita, eo magis & inflammatio & periculum incrementa fumunt.

8 Urinæ tenues & albæ perniciem minantur.

9 Quo major refpirationis anguftia, fitis, cephalalgia concurrit, eo magis de ægrota remedium eft.

10 Succedentes rigores cum intenfiffimo interno æftu, animi deliquiis, fudoribus frigidis, necrofin affectæ partis indicant.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinis affluxum derivantia & imminuentia: Venæfectio in pede, clyfteres lenientes.

2 Expurgationem uteri refpicientia: Pil. Balfam. Stahlii, Polychr. Hall. Beccheri, Balf. Vifcer. Argentinenf.

3 Stafin difcutientia & refolventia: Aquæ diapnoicæ, diaphoretica fixa. Oc. ♋ præparat. Mandib. luc. pifc. Sang. Hirci, Sperm. Ceti, Tart. Vitriolat. Arcan. duplic. & imprimis Pulv. Solar. Hallenf. Externe Epithemata difcutientia ex Rad. ir. Flor. Sigill. Salom. Herb. Chamom. Matricar. Flor. Sambuc. Melilot. Sem. Lini, Anethi, Fænic. Camph. Spir. Vin. Camphor.

4 Æftum fanguinis temperantia, tum dicta abforbentia, tum Nitrofa cum fufficiente potu diluente, Emulfiva.

5 Motum partium folidarum moderantia, & dolores mitigantia: Cinnabarina & correcta anodyna e.g. Effent. Dulc. Hallenf.

Formulæ Remediorum.

1 Potio diapnoico-refolvens.

℞. *Aq. Chæref.*
Fl. Samb.
Card. Mar. ana. ℥j.
C. C. Citr. ℥fs.
Oc. ♋. *præparat.*
Antimonii diaph. ana. ℈ij.
Sang. Hirci ℈j.
Tab. M. X. fimpl. ʒiij.
Cochleatim propinanda.

2 Mixtura refolvens.

℞. *Ol. Amygd. dulc. rec.* ℥j.
Sperm. Cet. rec. ʒj. *M.*
Tribus vicibus calide affumenda.

3 Emul-

3 Emulsio cardiaco-resolvens.

℞. *Amygd. dulc. exc.*
Sem. Card. Mar. ana. ℥iij.
C. decoct. C. C. ℥vj.
F. l. a. Emuls. edulcor.
Syr. dialth. Fern. ℥ſs. *adde*
Aq. Cinamom. ℥vj.
Mandib. luc. pisc. præp.
Antimon. Diaph. ana. ℈j.
M. cochleatim assumenda.

4 Pulvis Anodyno-temperans.

℞. *Oc. ♋. præparat.*
Antimon. diaph.
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur. ana. ℈j.
Cinnab. Antimon. gr. xv.
Mass. Pil. de Cynogl. gr. v.
M. exacte div. in 5. *p. æqual.*
versus noctem dosis una.

5 Epithema discutiens.

℞. *Fl. Chamom.*
Sambuc.
Melilot. ana. mj.
Sem. anethi.
Fœnic. ana. ℥ſs.
Camph. ℈ſs.
Incis. contus. regioni Uteri in sacculis applicandum.

VII. *Methodus medendi.*

1 Quando ex retentione Lochiorum malum originem habuit, optime curæ initium, si res adhuc sit in principio, fit per Venæsectionem in pede, ut sic restagnatio sanguinis imminuatur; in illo tamen casu locum haud habet, quando in prægressa vulneratione graviori Uteri jam multum sanguinis est effusum.

2 Pro impediendo inflammationis augmento, injiciendus est unus atque alter clyster leniens, toties repetendus, quoties circumstantiæ suaserint.

3 Imprimis ad Lochiorum etiam successum respiciendum est, ut, si possibile, suppressa ad excretionem iterum instigentur: quod quidem securius nil præstat quam Pilul. Stahlii, Becher. Balsam. Visceral. Argent. quæ per aliquot dies mane aut vesperi ad gr. xv. exhiberi possunt.

4 Eodem tamen tempore & restagnatio sanguinis & febris concurrens, resolvenda & moderanda est, partim per resolventia, partim per absorbentia, Diaphoretica & Nitrosa, quæ vel combinari, vel sibi invicem dextre subjungi possunt, interposito semper & Emulsionum & sufficientis potus diluentis & refrigerantis usu.

5 Dolorum ferocia per granum unum vel alterum MPil. e Cynogl. vel Theriac. Cœl. pulveribus diapnoico-absorbentibus additum, versus noctem ordinatum mitigatur, quam quidem mitigationem & Cinnabaris Antimonii vel nativa idque securius, quamvis non tam sensibiliter præstat.

6 Viribus quoque, imprimis si malum a vulneratione ortum habuerit, est prospiciendum per analeptica, imprimis Essent. Dulc. Concentrat. Hallens. & juscula Vitulina & Gallinacea tenuiora.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio locum non habet, quando inflammatio jam ultra 3. vel 4 dies subsistit.

2 Imprimis vero in illo casu est evitanda, quando aliquid Exanthematici concurrit.

3 Si acida præscribuntur, cavendum ne emulsiones statim subordinentur, alias facile in stomacho coagulantur, & molestiam eidem creant.

4 Ad promovenda lochia calidiora medicamenta imprimis Myrrhata, Aloetica, Castorina, Succinata, Salia Volatilia, Elixiria Uterina, &c. haud sunt præscribenda; inflammatio enim exinde augmenta capit.

5 Clysteres ordinati non sint acriores aut stimulantes, neque plus quam opus est injiciantur, ne diarrhœa puerperis plerumque admodum periculosa, exinde originem habeat.

SECTIO IV.

DE

INFARCTIBUS, SCIRRHIS & EXULCERATIONIBUS VISCERUM.

CAPUT PRIMUM.

De Infarctibus, Scirrhis & Exulcerationibus Viscerum in genere.

I. *Definitio.*

1 *Infarctus* sunt inflationes viscerum a sanguine, ab hujus nimio impulsu congestorio originem trahentes.

2 *Scirrhi* sunt indurationes viscerum, a nimio sanguinis infarctu & diuturna stagnatione dependentes.

3 *Exulcerationes* vero sunt viscerum corruptiones vel partiales, vel totales quoque, Inflammationes graviores vel Scirrhos excipientes.

II. *Differentia.*

1 Respectu *loci affecti*, alii horum affectuum occurrunt in hepate, alii in liene, alii in pulmonibus, alii in renibus &c.

2 Respectu *causæ morbificæ*, alii a sanguine puro, alii ab humoribus aliis sanguini admixtis, plus vel minus ad motum progressivum ineptus originem trahunt.

3 Respectu *durationis*, alii sunt recentes, alii inveterati.

4 Respectu *affectuum prægressorum*, alii a simplici ast diuturna congestione originem habent, alii vero affectus chronicos sequuntur.

III. *Signa.*

a Infarctuum.

1 Oppletiones viscerum, ægrotis & Medicis sensibiles.

2 Tensiones & pressiones, plus vel minus pro diversitate locorum affectorum dolorificæ.

3 Languor universalis corporis major vel minor.

4 Actionum vitalium sensibilis remissio, appetitu prostratus, sitis vel nulla vel aucta.

5 Pulsus a naturali statu deflectens, inæqualis palpitatorius &c.

6 Respirandi difficultas, imprimis post motum corporis, aut ascensum per acclivia.

7 Excretiones alvi, sudoris, urinæ &c. turbatæ.

8 Somnus frequenter interruptus & insomniis anxiis turbatus.

9 Congestiones frequentiores ad certas partes prægressæ.

b Scirrhorum.

1 Signa jam recensita præcedentia conjuncta, se in majori gradu.

2 Notabilis durities tactui renitens in certis partibus.

3 Tumor oculis & tactui sensibilis.

4 Dolor obtusus pressorius in parte affecta.

5 Respirandi difficultas cum tussi vehementi sicca chronica.

6 Calor hecticus, cum consumptione corporis.

7 Anxietates & angustiæ præcordiorum.

8 Interdum habitus corporis cachecticus, œdemata pedum.

c Exulcerationum.

1 Dolor plus vel minus sensibilis in parte affecta.

2 Febris hectica ab initio mitis satis, postmodum vero sensim increbescens.

3 Excretiones purulentæ.

4 Pulsus inæqualis.

5 Interdum respirandi difficultates.

6 Insigne tædium omnium rerum & ad iram proclivitas.

7 Suc-

7 Succedentes ſudores & diarrhœæ colliquativæ.
8 Signorum antecedentium multa & alia inferius in tractatione ſpeciali recenſenda.

IV. *Subjectum.*

1 Homines utplurimum adulti ſanguinei, aut ſanguineo-Melancholici, Plethorici, Hæmorrhagiarum ſpontanearum ſuppreſſiones experti.
2 Perſonæ conſuetas ſanguinis artificiales evacuationes negligentes.
3 Otio, iracundiæ & intemperantiæ dediti.
4 Veneri nimium indulgentes.
5 Corpus calidum aeri frigido exponentes.
6 Frigidum potum corpore exæſtuante in nimia quantitate aſſumentes.
7 Hypochondriaci & feminæ Hiſtericæ.
8 Homines febres quartanas chronicas experti.
9 Hæreditariam diſpoſitionem ad hoſce affectus habentes.
10 Injurias externas & viſcerum læſiones paſſi.

V. *Prognoſis.*

a Infarctuum.

1 Infarctus recentiores longe felicius curantur, quam inveterati & chronicos morbos ſecuti.
2 Longe quoque difficilius curantur ſcirrhi, ab adſtringentium uſu in febribus chronicis orti, quam qui a ſimplici ſanguinis congeſtione originem trahunt.
3 Infarctus facile tranſeunt vel in inflammationes, vel in ſcirrhos, ſi in principio negligantur.
4 Infarctus in Melancholicis difficilioris ſunt curationis, quam in ſanguineis.

b Scirrhorum.

1 Omnes Scirrhi difficulter curantur, imprimis vero inveterati.
2 Scirrhi licet in principio nullum ingens periculum inferant, facile tamen impoſterum Exulcerationes & Hecticas febres poſt ſe trahunt.
3 Scirrhi Pulmonum & Hepatis majus periculum minantur, quam quidem Scirrhi Lienis.
4 Scirrhos ſæpius excipit Icterus niger incurabilis.
5 Si Scirrhos Hectica non ſequitur, Cachexiam tamen & Hydropem producunt.

c Exulcerationum.

1 Quo graviores & profundiores viſcerum ſunt exulcerationes, eo magis etiam de reſtitutione deſperandum.
2 Graviores tales exulcerationes neque Natura, neque ars refarcire poteſt.
3 Quo magis invaleſcunt febres Hecticæ exulcerationibus junctæ, eo citius etiam ad mortem properant ægroti.
4 Sudores & diarrhœæ colliquativæ morbis hiſce ſupervenientes, mortem præ foribus eſſe indicant.
5 Renum exulcerationes facilius ferunt ægrotantes, quam reliquorum viſcerum labem.

VI. *Remedia.*

a Contra infarctus viſcerum.

1 Sanguinem abundantem evacuantia & a viſceribus infarctis revellentia, Venæſectio in pede, ſcarificationes partium inferiorum, hirudines.
2 Viſcera obſtructa referentia, aperientia & ſanguinem ſtagnantem reſolventia & diſcutientia: Rad. Gentian. Ari, Cichorii, Tarax. Pimpin. albæ, Helenii, Vincetox. Bardan. &c. Herb. Cent. min. Card. Bened. Fumar. Abſinth. Marrub. Hyſſop. Chæref. Cochlear. &c. Gumm. Sagapen. Ammoniac. Pil. Beccher. Stahlii, Balſam. Viſcer. nobis familiares, Tartar. Bontii, Schrœd. &c. Eſſentiæ ex antedictis amaris paratæ & Tinct. Antimonii acri aut Tart. junctæ. Salia neutra: Tart. Vitriol. Arcan. dupl. Tart. Solubil. Pulveres Solares Richt. Externe Emplaſtr. Splenet. de Cicut. Hyoſcyam. Sperm. Ceti, Diaphor. Mynſ. de Ammoniaco &c.
3 Sordes primarum viarum ac materiam correctam evacuantia ſcil. clyſteres, Infuſa laxantia ex Helleb. nigr. Pilulæ ex gummatibus paratæ &c.
4 Viſcera debilitata roborantia & infarctus recidivam præcaventia, præter ſcil. antea recenſita amara, Rad. Caryoph. fragar. Rub. Tinct. Herb. Agrimon. Scolopendr. Flor. Spic. Roſar. rubr. Tinct. Vitriol. ♂is Tartaris. Ludovici &c.

b Contra Scirrhos Viſcerum.

1 Sanguinem in ſtatu Plethorico imminuentia, Venæſectio, ſcarificatio & hirudinum applicatio.
2 Antea recenſita remedia reſolventia & ſanguinem cacochymicum corrigentia.
3 Humores ſuperfluos evacuantia: Infuſa laxantia, Pilulæ &c.
4 Externa emollientia & reſolventia: Emplaſtr. de Melilot. de Ammoniac. de Cicuta &c.
5 Ac tandem diſcuſſa & reſoluta materia morbifica, Remedia tonica, Martialia &c.

c Contra Exulcerationes Viſcerum.

1 Lenia laxantia & ſordes primarum viarum abſtergentia, Manna, Folia Sennæ, Tamarindi, Rhabarbarum, Merc. dulcis rite uſurpatus.
2 Viſcera ulcerata abſtergentia & mundificantia, ac ſimul maſſam ſanguineam depurantia: Herb. Hyſſop. Bellid. Marrub. albi, Virg. Aur. Scabioſ. Rad. Pimpin. alb. Vincetox. Bryon. Ari, Ariſtol. Gumm. Ammoniac. &c.
3 Conſolidationem promoventia Balſamica & Adſtringentia: Balſ. Peruv. de Copaiba, Gumm. Sarcocoll. Oliban. Terebinth. cocta Herb. Sanic. Pyrol. Veron. Heder. Terr. Hyperic. Millefol. Coſtæ, Extract. Hyperic. &c.

Formulæ Remediorum ad Infarctus & Scirrhos.

1 Infuſum incidens & reſolvens.

℞. *Rad. Gentian.* — *Bellid. ana. p. ij.*
Cichor. — *Cort. Aurant.*
Pimp. alb. — *Citr.*
Bardan. ana ℥ij. — *Tart. Solub. ana. ℥ij.*
Herb. Cent. min. — *Inciſ. infunde in Vin. alb.*
Marrub. ana. mj. — *Mj. ſeu* ℔. iv. *doſis hauſtus.*
Flor. Stœch. Arab.

2 Infuſum incidens & laxans.

℞. *Rad. Brion.* — *Rhab. elect.*
Gentian. — *Fibr. Helleb. nigr. ana ℥ij.*
Enulæ. — *Cort. Citr. ℥iij.*
Taraxac. ana. ℥ij. — *Winteran. ℥iſs.*
Ari ℥j. — *Tart. Solub. ℥ij.*
Herb. fumar. — *Sal. Abſinth.* ℥j.
Card. Ben. āā. mſs. — *Inciſ. inf. in Vin. alb.* ℔. iv.
Fol. Senn. O. ſ. ſt. ℥j. — *ſumantur quotidie* ℥vj. *mane.*

3 Pilulæ aperientes & laxantes.

℞ *Pilul. Tartar. Bontii ℥j.* — ℞. *Pil. Balſ. Viſcer. ℥j.*
℞ *Pilul. de Ammoniac.* — *Doſis de hiſce* 15. *vel* 20.
Querc. ℥j. — *ſingulis diebus mane vel veſperi.*
℞. *Pil. Becch ri ℥j.*

4 Eſſentia roborans & Tonica.

℞. *Tinct. Antimonii acr.* — *Eſſ. Pimpin. alb.*
Spir. C. C. ana. ℥j.

5 Alia.

℞. *Tinct. ♂is Ludov.* ℥ſs. — *M. gutt.* 30. 40. *bis vel ter*
Eſſ. amar. Hall. ℥ij. — *per diem.*

Formulæ contra Exulcerationes.

6 Potio laxans.

℞. *Decoct. Fl. & fr.* ℥iij. — *Cryſtall. Tart.* ℥ſs.
in quo fervente infunde — *mane in eo diſſolve*
Rhab. elect. ℥j. — *Mann. elect.* ℥iſs. *D.*
Colat. calide pro una vice.

7 Alia.

℞. *Tamarind.* ℥iſs. — *in colat. diſſolve*
Coq. in ſ. q. Aq. — *Mann. el.* ℥iſs.
ſimpl. — *Colat. detur calide.*

8 Infuſum Abſterg. & conſolidans.

℞. *Herb. Hyſſop.* — *Rad. Vincetox.*
Marrub. — *Pimp. alb.*
Scabioſ. — *Bryon. ana.* ℥ſs.
Virg. Aur. ana. mj. — *Inciſ. ad Chartam.*

9 Aliud

9 Aliud.

℞. *Herb. Sanic.*	*Rad. Bistort.*
Pyrol.	*Torment. ana.* ℥iij.
Millefol.	*Incis. d. ad Ch. specierum ha-*
Veron.	*rum man.* ij. *infunde in a-*
Hed. Terrest.	*qua fervent.* ℔. ij. *bulliant*
Sumit. Hyperici ã. mss.	*leniter.*

10 Tinctura Abstergens.

℞. *Tinct. Antimonii* ℥ij. *Ess. succin.* ℥j. *M.*

11 Tinctura mundific. & consolidans.

℞. *Tinct. Antimonii acris* ℥iij. *Bals. Peruv. anna.* ℈ij. *M.*
Ess. Succin. *Dosis utriusque est a guttis* 20. ad 25.

VII. *Methodus medendi.*

a In Infarctu Viscerum.

1 Venæsectio in hoc casu optimum semper est remedium, præsertim in subjectis Plethoricis, Hæmorrhagiis, Venæsectionibus & Scarificationibus assuetis, & hinc hæcce reliquis præmitti potest remediis, postea vero Scarificationes, ubi necessitas eas requirit, subjungantur in partibus inferioribus; aut in Hæmorrhoidariis hirudines ano applicentur.

2 Facta sufficienti revulsione & Plethoræ imminutione, opera danda est, ut spissius & stagnans sanguis resolvatur, & discutiatur convenientibus remediis, infusis scil. radicum & herbarum cum vino, Pilulis ex Gummatibus paratis ac Essentiis incidentibus.

3 Quoniam vero in præcedente sanguinis stagnatione multæ partes ineptæ & inutiles redditæ fuerunt, hisce incidentibus vel conjungantur, vel subjungantur remedia per epicrasin laxantia.

4 Tandem visceribus, antea infarctis & hinc debilitatis, prospiciatur per remedia roborantia & tonica.

b In Scirrhis Viscerum.

1 Prosunt eædem sanguinis imminutiones in subjectis dispositis.

2 Quibus subjungi debent resolventia & per epicrasin evacuantia.

3 Ut Scirrhi eo melius resolvantur, externe imponantur emplastra v. g. de Cicuta, Hyoscyam. Melilot. &c. cum ol. Chærefol. malaxata.

4 Tonus partium debilitatarum restituatur quantum fieri potest per remedia tonica, virtutem simul incidentem & abstergentem possidentia, inter quæ potissimum eminet Mixtura tonica Stahlii &c.

c In Exulcerationibus Viscerum.

1 Laxantia ceteris remediis præmittantur, ut hoc modo non solum sordes primarum viarum abstergantur, sed etiam uberior humorum vitiosorum ad partem affectam affluxus intercipiatur.

2 Postea exhibeantur abstergentia & mundificantia, eaque diu continuentur.

3 Ac tandem progressus fiat ad consolidantia, pariter diu usurpanda.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

a In Infarctu Viscerum.

1 Nisi evacuationes sanguinis in satis larga quantitate instituantur, nunquam sufficiens fit revulsio, & hinc etiam parum prosunt.

2 Hirudines nunquam applicentur, nisi præmissa sit Venæsectio revulsoria.

3 Omnia remedia incidentia semper diu continuanda sunt, alias nullus inde sperandus est laudabilis effectus.

4 Purgantia fortiora actu semper hic nocent, & quamvis vomitoria interdum sensibile levamen afferant, malum tamen facile recurrit, quoniam per tales fortiores motus viscera magis debilitantur.

5 Tonica remedia nunquam exhibeantur, nisi sufficiens præcesserit evacuatio & discussio, ac tumor visceris disparuerit cum symptomatibus ab eo provenientibus.

b In Scirrhis Viscerum.

1 Eædem cautelæ locum habent, remedia tamen omnia diutius hic continuari debent, quam in Infarctibus.

2 Nisi in utroque casu diæta exacte observetur, & motus sufficiens continuatus remediis jungatur, vix sperandus est laudabilis effectus. Ceteris motuum speciebus merito præfertur equitatio & vectura.

c In Exulcerationibus Viscerum.

1 Omnia drastica purgantia & acria in hoc casu cane & angue pejus sunt fugienda.

2 Abstergentia & mundificantia fortiora, ut & balsamica acriora, myrrhata, aloetica, camphorata &c. nimiam ebullitionem humorum excitant, & hinc positive nocent.

3 Nunquam adstringentia & travmatica usurpentur, nisi diuturnus mitiorum abstergentium usus præcesserit.

4 Motus fortior, animi pathemata graviora, diæta calida aromatica, vini & Veneris abusus, in hoc casu venena sunt.

Caput Secundum.

De Infarctu Pulmonum.

I. *Definitio.* Infarctus Pulmonum est nimia eorum oppletio, a sanguinis congestione ejusque spissitudine ortum trahens, cum insigni spirandi difficultate conjuncta.

II. *Differentia*

1 *Ab Asthmate,*

1 In quo respiratio fit cum sibilo ac tussis simul jungitur, quæ utraque in hoc affectu desunt, imo respiratio in hoc longe est difficilior quam in Asthmate.

2 Respectu reliquorum Symptomatum huic affectui familiarium, quæ in Asthmate non reperiuntur.

3 *A Congestione*, quæ ad paucum tantum tempus extenditur, & sine insigni sanguinis spissitudine est, cum e contra Infarctus diutius duret, & sanguinem spissiorem conjunctum habeat.

III. *Signa.*

1 Respiratio admodum difficilis, laboriosa & frequens cum suffocationis metu, sine tussi.

2 Palpitationes cordis frequentes, respirandi difficultati junctæ, sub motu corporis incrementum capientes.

3 Facies rubicunda, inflata, vasa turgida in collo præcipue & lacrymæ interdum involuntariæ.

4 Stupor capitis cum vertigine.

5 Partium inferiorum strictura cum vasorum detumescentia & frequentibus horroribus.

6 Spasticæ stricturæ in hypochondriis & cardialgicis pathematibus frequentibus.

7 Alvi siccitas & urina tenuis ac pauca.

8 Insignis lassitudo totius corporis & impotentia ad motum.

IV. *Subjectum.*

1 Homines sanguinei, Sanguineo-Cholerici Plethorici, Juvenes & Viri Hæmorrhagias alias passi.

2 Feminæ mensium ataxiis laborantes.

3 Hæmorrhoidarii post suppressionem Hæmorrhoidum, aut quibus molimina ad Hæmorrhoides subito cessarunt.

4 Qui frequentes congestiones ad pectus passi sunt.

5 Qui Venæsectiones & Scarificationes consuetas neglexerunt.

6 Vitæ sedentariæ dediti, & sanguinis spissitudine laborantes.

7 Homines sudoribus spontaneis matutinis assueti, post eorum vel suppressionem, vel cessationem.

V. *Prognosis.*

1 Infarctus pulmonum invalescens, suffocationem facile post se trahit.

2 Huncce infarctum sequuntur etiam tubercula, sive nodi Scirrhosi pulmonum, Phthisin minitantes.

3 Si sanguis in pulmonibus stagnans corrumpitur, vel gra-

graves Peripneumoniæ, vel pulmonum exulcerationes exinde oriuntur.

Nascuntur quoque exinde Asthmata variis generis, tam convulsiva, quam humida.

VI. *Remedia.*

1 Causam antecedentem sive Plethoram removentia, Venæsectio in pede & urgente necessitate in brachio, scarificationes repetitæ in partibus inferioribus, hirudinum applicatio.

2 Sanguinem spissum resolventia, incidentia & discutientia: Rad. Pimp. alb. Vincetox. Helen. Irid. Flor. Ari, Herb. Chæref. Hyssop. Marrub. Gummata & Pilul. ex illis paratæ.

3 Evacuantia, derivantia, æqualem motum sanguinis producentia & affluxum humorum ad pectus intercipientia, Purgantia scil. incidentibus juncta, diaphoretica, diuretica, pediluvia, vesicatoria suris applicita, clysteres emollientes & acres &c.

4 Partem affectam roborantia, Mixtura tonico-nervina, Infusa ex herbis pectoralibus, discutientibus & leniter adstringentibus: Herb. Hyssop. Marrub. Virg. Aur. Veron. Scabios. Heder. Terrestr. Pyrol. Sanic. Rad. Pimpin. &c. parata.

Formulæ Remediorum.

1 Infusum incidens & discutiens.

℞. *Rad. Pimpin. alb.*
Vincetox.
Enul.
Irid. Flor. ana. ℥ß.
Herb. Hyssop.
Scabios.
Pulmon. macul.
Costæ.
Bellid. c. flor. ana. mß.
Sem. Anis.
Fœnic. ana. ʒiij.
Incis. & contus. Infunde in Aq. ferventis ℔. ij. *specier.* m. ij. *bulliant leniter & Colatura sæpius bibatur calide.*

2 Tinctura incidens & resolvens.

℞. *Tinct.* ♁ *ii acris* ʒij.
Ess. Alexiph.
Adianth. alb. *ana.* ʒj.
M. dosis 30. *gutt.* 2. *vel* 3. *per diem.*

3 Alia.

℞. *Tinct. Tart.*
Ess. Pimpin. alb. ana. ʒij.
Succin. ʒj.
M. dosis ut supra.

4 Vinum Medicatum.

℞. *Rad. Pimpin. alb.*
Vincetox.
Cichor.
Gentian. ana ʒij.
Herb. Marrub.
Hyssop. ana. mß.
Flor. Bellid.
Cichor.
Stœch. Arab. ãã. p. ij.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Fibr. Rad. Hell. nigr. ʒiij.
Sem. Anis.
Fœnic.
Tart. Solub. ana. ʒij.
Incisa & contusa infunde Vin. alb. ℔. iv. *vel* vj. *& bibantur singul. dieb. mane* ℥vj. *vel* ℥viij.

5 Aliud.

℞. *Rad. Enul.*
Taraxac. ana. ʒiij.
Zedoar.
Ari. ana. ʒj.
Summit. cent. min.
Herb. Bellid. c. flor. ã. mj.
Fol. Senn. s. stip. ʒvj.
Fibr. Helleb. nigr. ʒß.
Rhab. elect. ʒij.
Cort. Aurant. ʒiij.
winteran.
Cinnam. acut. ana. ʒj.
Tart. Solub. ʒß.
M. d. ad Ch. Infusio & dosis ut antea.

6 Bolus laxans.

℞. *Cons. flor. Persic.* ℈ij.
Mercur. dulc. gr. xv.
Resin. Jalapp. gr. iv.
Syr. Rosar. solut. q. s.
M. fiat Bolus.

6 Pilulæ incidentes & laxantes.

℞. *MP. Balsam. Visceral.* ʒj.
Extract. Hell. nigr. ʒß.
Ess. Alexiph. q. s.
M. f. Pil. ad gr. j. dosis num. 15. *vel* 20.

8 Potio diapnoico-diuretica.

℞. *Aq. Chæref.*
Scabios. ana. ℥ij.
♁. *diaph.* ʒß.
Tart. Vitriolat.
Sal. Genist.
Matr. perl. præp. ana. ℈j.
Syr. flor. Bellid. ℥ß.
M. cochleat. sæpius sumenda.

9 Alia.

℞. *Aq. Hyssop.*
Card. Bened. ãã. ℥ij.
Lap. percar. præparat.
Bezoard. miner.
Sal. Absinth.
Arcan. duplic. ana. ℈j.
Cinnab. ♁ *ii* ℈ß.
Sacch. perlat. ʒij.
M. ut supra.

10 Tinctura discutiens & roborans.

℞. *Tinct. Antimonii acris.*
Spir. C. C. ana ʒiß.
Dosis 25. *vel* 30. *gutt.*

11 Alia.

℞. *Ess. Millefol.*
Tinct. Antimon. ana. ʒij.
M. dosis sicut antea.

12 Infusum roborans & Pectorale.

℞. *Rad. Bistort.*
Torment.
Pimpin. ana. ℥ß.
Herb. Sanic.
Pyrol.
Veron.
Virg. Aur. ana. mj.
Incis. infunde specierum manip. ij. in Aq. fervent. ℔. ij. *& colatura bibatur calide.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cæteris omnibus remediis facile palmam præripit Venæsectio larga in pede revulsionis gratia, aut urgente suffocatione in brachio instituta.

2 In viris Hæmorrhoidum suppressione laborantibus, hirudines post sanguinis missionem ano applicentur.

3 In malo mitiori, Venæsectioni statim subjungantur potiones diaphoretico diureticæ supra descriptæ, ut massa humorum æqualiter distribuatur.

4 Ubi vero malum inveteratum est, in usum trahantur remedia sanguinem incidentia & resolventia, quibus interponantur Pilulæ ex gummatibus paratæ, aut Pil. Becch. Stahlian. Balsamico-Viscer. mane vel noctu sumendæ.

5 Quodsi vero horum usum sufficiens evacuatio & resolutio non sequatur, exhibeantur ægrotis infusa incidentia & laxantia, ac diu continuentur.

6 Hisce subjungantur remedia tonica diu satis usurpanda, ut pars affecta eo magis roboretur, & novus infarctus præcaveatur.

7 Extra Paroxysmum Venesectiones præservatoriæ instituantur, laxantia sumantur, & Mensium ac Hemorrhoidum fluxus ubi deficit, promoveatur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Evacuationes sanguinis in minori quantitate institutæ nil conferunt ad infringendum paroxysmum & malum imminuendum, quare larga sit, oportet.

2 Nisi Venæsectioni statim subjungantur remedia incidentia & diaphoretica, varii anomali motus & turbæ in œconomia animali ob sanguinis spissitudinem sequuntur.

3 Purgantia fortiora, quia nimios motus excitant, nonnisi cum summa prudentia usurpentur.

4 Volatilia remedia in principio data, malum exasperant, declinante vero paroxysmo admodum sunt proficua.

5 Adstringentia remedia, non nisi in declinatione morbi conveniunt, in principio vero, aut nondum sufficienter resoluto & discusso sanguine data tubercula pulmonum scirrhosa producunt.

6 Vita sedentaria & otiosa maxime est noxia, quare motus sufficiens & continuatus semper est suadendus.

7 Aer frigidus & humidus pariter noxius est, dum inspiratus humores resolutione indigentes magis condensat, & humorum recursum, habitum corporis stringendo, ab exterioribus ad interiora promovet.

Caput Tertium.

De Infarctu Lienis.

I. *Definitio.* Infarctus Lienis est nimia ejusdem oppletio & intumescentia, a congestione insigni sanguinis Venæ portæ hujusque spissitudine, dependens.

P II. *Diffe-*

II. *Differentia.*

1 *A Congestione*, quæ tamdiu non durat, sive citius solvitur, quam infarctus; adde quod Congestio sit causa, infarctus vero effectus sive productum.

2 *A Scirrho*, tam respectu reliquorum symptomatum, quam potissimum respectu duritiei.

3 *A doloribus Nephriticis* lateris sinistri, quatenus hi sunt profundiores & ad lumbos se extendentes, dolores vero ex infarctu Lienis magis anteriora petunt.

III. *Signa.*

1 Dolor premens obtusus hypochondrii sinistri, sive sub costis spuriis.

2 Respiratio. sat difficilis & laboriosa, sub motu corporis incrementum capiens.

3 Tumor & inflatio interdum valde sensibilis in Hypochondrio sinistro.

4 Insignis virium lassitudo & torpor ad actiones quascunque, animi mœror, morositas.

5 Appetitus utplurimum prostratus.

6 Ventriculi quoque interdum inflatio, quam frequentes ructus solvunt.

7 Palpitationes cordis & sæpius etiam motus palpitatorius insignis in ipso Liene, cum præcordiorum angustia.

8 Interdum jungitur etiam tussis sicca periodica.

IV. *Subjectum.*

1 Homines Plethorici Melancholici, aut Melancholico Sanguinei consistentis ætatis, frequentes in juniore ætate narium Hæmorrhagias passi.

2 Viri Hæmorrhoidarii, quibus minus bene per Hæmorrhoides successit sanguinis fluxus, Hypochondriaci.

3 Fœminæ, Mensium stillicidio, aut earundem suppressione laborantes, Hystericæ.

4 Artificiales sanguinis evacuationes negligentes.

5 Tristitiæ & mœrori obnoxii.

6 Vitæ sedentariæ frequentibus meditationibus dediti.

7 Diæta crassiori utentes, sufficientem vero potum negligentes & otio insuper indulgentes.

8 Remediis Adstringentibus, imprimis vero China-Chinæ, sine præmissa sufficiente præparatione & evacuatione in febribus intermittentibus, nimiis vero refrigerantibus aut volatilibus in acutis tractati.

V. *Prognosis.*

1 Infarctus Lienis recens facile quidem per sanguinis missionem & remedia convenientia curatur; inveteratus vero sæpius diu fatigat ægrotantes.

2 Infarctus Lienis neglectus, aut perverse tractatus, facile degenerat in Scirrhum.

3 Infarctui Lienis facile etiam succedit vel jungitur infarctus Hepatis.

4 In feminis non raro talis infarctus per vomitum cruentum solvitur, quod etiam in Viris Hæmorrhoidariis observavimus.

5 Si diu hæserit sanguis spissus in Liene, tandem exinde oritur vomitus nigrorum, sive morbus niger Hippocratis.

6 Infarctui tali febrem Petechialem gravissimam supervenisse, hanc vero una cum infarctu, excretione sanguinis coagulati nigri & fœtentis per alvum solutum fuisse, vidimus.

7 Non raro etiam hujusmodi infarctum Hectici & Hydropici affectus sequuntur.

VI. *Remedia.*

1 Venæsectio revulsoria in pede, ut & Scarificationes repetitæ, ac Hirudinum applicatio, Plethoram imminuentes & causam antecedentem removentes.

2 Sanguinem spissum & ad motum ineptum incidentia & resolventia: Rad. Ari, Pimpin. alb. Vincetox. Caryophyllat. Appii, Graminis, Bardan. Herb. Cent min. Chærefol. Fumar. Card. Bened. Absinth. Nasturt. Cochlear. Hyssop. Capill. Vener. Tartar. Vitriol. Arcan. dupl. Gumm. Ammon. Sagapen Bdell. Externe Emplastra resolventia, de Ammoniaco, Splenet. Saponat. Barbett. de Cicuta, Ol. Cappar. Chamom. Unguent. de Althæa.

3 Evacuantia lenia, Resolventibus & Incidentibus prioribus vel conjuncta, vel subjuncta, Fol. Senn. Rhabarb. Fibr. Rad Helleb. nigr. Pil. Polychr. Hall. cum stimulo quodam, ♁. dulc. Extract. Panchym. Croll. Sal. Cathart. amar. Magnes. alb. &c. Diaphoretica, Diuretica &c.

4 Tonica, impr. ♂lia, Tinct. ♂is Ludovici, Zwelff. Croc. ♂is Stahlii, Mixt. Tonico Nerv. Stahlii, infusa ex Cort. Cappar. Tamarisc. Fraxin. Rad. Caryoph. Rub Tinctor. Herb. Millefol. Adiant. alb. Cuscut. Epithymi, Scolopender. Ceterach.

Formulæ Remediorum.

1 Infusum incidens.

℞. *Rad. Gentian.*
Taraxac.
Cichor. ana. ʒij.
Ari.
Zedoar. ana. ℥j.
Herb. Card. Ben.
Fumar.
Cent. min. āā.
M. ſs.
Cort. Tamarisc.
Aurant.
Winteran. ana. ʒiſs.
Incisa infunde in ℔. IV. *Vin. alb.*

2 Infusum laxans & resolvens.

℞. *Rad. Bardan.*
Gramin.
Helen.
Vincetox. ana. ʒij.
Herb. Cent. min.
Chæref. ana. m. ſs.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Fibr. Hell. nigr. ℥ſs.
Cort. Tamarisc.
Fraxin.
Tart. Solub. ana. ℥iij.
Incis. Include nodulo, Vin. alb. ℔. IV. *vel* V. *infundendo.*

3 Pilulæ incidentes & laxantes.

℞. *MP. de Ammon.*
Querc.
Extract. Hell. nigr. ana. ℈j.
Colocynth. gr. IV.
Tinct. Tart. q. s.
M. fiant Pilul. pro 2. dos.

4 Aliæ.

℞. *Extract. Panchym. Croll.*
♁. *dulc. rit. par. ana.* ℈j.
Resin. Scammon. gr. IV.
Tinct. ♁ *ii q. s.*
M. f. Pilul. pro 2. dosib.

5 Aliæ.

℞. *MP. Polychr.*
Extract. Hell. nigr. ana. ʒſs.
Resin. Jalapp. gr. vj.
Elix. Prop. Par. q. s.
M. f. Pil. ad gr. j. pro 3. dos.

6 Pilulæ aliæ.

℞. *Gum. Ammon. in Aq. sol. & inspiss.* ʒij.
Extr. Helleb. nigr.
Absinth.
Fumar.
Aloes gummos. ā. ʒſs.
Colocynth. gr. XV.
Ess. Absinth. q. s. M.
Fiant Pilul. ad gr. j. Dos. 20. quavis hebdomada.

7 Mixtura incidens & laxans.

℞. *Mixt. simpl.* ℥iij.
Extr. Panch. Croll. ʒj.
M. dos. 40. 60. gutt. cum multo vehiculo.

8 Mixtura incidens, diapnoico-diuretica.

℞. *Tinct.* ♁ *ii acris.*
Tartar.
Ess. Alexiph. Stahl. ā. ℥ij
Succin. ℥j. *M.*
Dosis gutt. 30. 40. mane & vesp.

9 Mixtura Tonica & incidens.

℞. *Tinct. Tart.*
♁ *ii.*
Spir. C. C. ana. ℥j. *M.*
Dos. 30. 40. gutt. mane & vesperi.

10 Alia.

℞. *Ess. Adianth. alb.*
Tinct. ♂*is Ludov.*
āā. ʒij.
M. dosis eadem.

11 Alia.

℞. *Ess. Millefol.*
Adianth. alb.
ana. ʒij.
M. dosis ut supra.

12 Emplastrum resolvens.

℞. *Empl. de Hyosc.*
Ammoniac. ana. ℥ſs.
Malax. cum Ol. Cappar. & Chærefol. ana.

13 Aliud.

℞. *Empl. de Galban.*
Ammoniac. ana. ʒiij.
M. malaxetur ut supra.

VII.

VII. *Methodus medendi.*

1 In subjectis Plethoricis, aut ubi Infarctus hic a Mensium vel Hæmorrhoidum suppressione originem trahit, Venæsectio & Scarificatio in pedibus reliquis remediis præmittantur, & in Hæmorrhoidariis hirudines insuper ano applicentur.

2 Ubi vero a febribus male curatis originem ducit obstructio Lienis, aut Plethora non urget, commode statim ab initio præscribuntur Infusa incidentia & laxantia, utpote quæ non solum leniter revellunt, sed etiam febres male curatas revocant. Aut hisce substitui possunt Pilulæ antea præscriptæ. Vices etiam laxantium optime quandoque supplent Clysteres, aliquoties repetendi.

3 Subjectis calidioribus summo cum fructu ordinentur succi ex Rad. Cichor. Tarax. Herb Heder. Terr. Flor. Bellid. &c. cum jusculo calido sumendi: quibus usus Pilularum ex Gummatib. paratarum interponi potest.

4 Hisce ad meliorem resolutionem & discussionem subjungantur Essentiæ supra notatæ incidentes & resolventes, earumque usui interponatur Essent. Antihypochondr. Hallens. aut Mixtura ex Mixt. Simpl. & Extr. Panchym. Croll. Ceteris tamen resolventibus remediis facile palmam præripiunt Pulveres Solares D. Richteri, præmitti tamen debent, ubi opus est, universalia.

5 Tandem ♂lia & tonum roborantia in usum trahantur, quæ ipsa quoque, ubi humores jam aliquo modo resoluti sunt, ceteris interponi possunt.

6 Toto curationis tempore Emplastra resolventia Lienis regioni imponantur, ut resolutio Infarctus eo melius procedat.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Infarctu Lienis, nisi remedia diu aut ad minimum spatio aliquot hebdomadum continuentur, irrita sunt omnia, etiamsi optima fuerunt remedia.

2 Martialia in principio usurpata majorem producunt infarctum, & ad faciliorem Scirrhi generationem disponunt; unde prius non comedenda sunt, quam signa sufficientis resolutionis in Urina appareant.

3 Qui tamen Martialia cum resolventibus & laxantibus perite combinare aut iisdem interponere sciverit, nulla damna exinde metuenda habebit.

4 Opiata sedandorum dolorum causa exhibita, magis relaxant fibras, majoremque ipsis conciliant torporem & hinc infarctum augent.

5 Fortiora resolventia & discutientia v. g. Rad. Bryon. in principio mali usurpata, simul atque semel sanguinem spissum, Lieni impactum, commovent, ac hinc eo facilius Lienis exulcerationem producunt.

6 Omnia evacuantia fortiora impr. resinosa malum magis exasperant, omnium vero maxime nocent vomitoria.

7 E contra methodus lenta, per plures septimanas continuanda, in hoc morbo optimum habet usum.

8 Acidulæ virtute adstrictoria Infarctum magis promovent. Thermæ vero nisi Venæsectio, resolventia & evacuantia præmissa fuerint, ad faciliorem Lienis exulcerationem disponunt.

9 Quando in exulcerationem, quæ se per alvum aut urinam aut Vomitum manifestat, abit affectus, consolidantia simul in usum trahenda sunt.

10 Cibi moderate aromatisati, & vinum modice sumptum, sunt quidem remedia, sed eorum immodicus usus instar veneni est, impr. in subjectis calidioribus, quibus cibi leniter aromatisati & capparibus largiter conditi optime conveniunt.

11 Motus nimius humores infarctos nimium commovet, & omnia symptomata exasperat, lenis vero, continuatus, usui remediorum junctus, sæpius plus præstat, quam multa remedia.

12 Ira uti hinc nimium commovendo nocet, ita tristitia & terror obstructionem augent.

13 In fœminino sexu semper ad Mensium negotium respiciendum est, ut suppressi per convenientia remedia revocentur.

Caput Quartum.

De Infarctu Hepatis.

I. *Definitio.* Infarctus Hepatis est oppletio ejusdem aut obstructio a sanguine, nimia copia e vasis Venæ-Portæ meseraicis reliquisque ingesto & congesto, aut etiam Hepatis præternaturali constrictione, sanguinem congestum ibidem detinente, ortum trahens.

II. *Differentia.*

1 *Alius* Infarctus Hepatis *cum insigni* & palpabili *tumore* ac inflatione conjunctus est, uti id contingit in junioribus, *alius* vero hacce *inflatione destitutus* constrictionem Hepatis comitem habet.

2 A *Scirrho*, ratione tensionis & gravitatis majoris, ac respectu duritiei aliorumque infra recensendorum symptomatum.

III. *Signa.*

1 Dolor gravativus & obtusus sub costis spuriis in Hypochondrio dextro, interdum pulsans cum calore.

2 Angustia præcordiorum cum appetitus prostratione.

3 Tumor Hypochondrii dextri impr. in junioribus adhuc, visu & tactu discernendus.

4 Augmentum doloris post Hypochondrium digitis attactum.

5 Lassitudo insignis & gravitas totius corporis & artuum, cum flacciditate & consumptione corporis.

6 Somnus admodum inquietus & anxius variis insomniis & doloribus turbatus.

7 Sitis, siccitas oris ejusdemque amarities, Tussis sicca.

8 Phlogoses, impr. post pastum cum rubore faciei & calore insigni in volis manuum.

9 Urina tenuis & pauca, postea vero rubra & turbida.

10 Alvus utplurimum sicca, reliquarumque actionum tardior successus.

IV. *Subjectum.*

1 Homines Plethorici in ætate consistente constituti, Hæmorrhoidum & Mensium suppressione laborantes, evacuationes artificiales negligentes.

2 Iracundia gravi post pastum affecti, post iram pallidi fientes.

3 Hypochondriaci & Hystericæ, congestione sanguinis in Vena-Portæ laborantes.

4 Potum frigidum in majori copia post magnum corporis motum & incalescentiam assumentes.

5 Remediis adstringentibus in intermittentibus; volatilibus vero in acutis abusi.

6 Quibus remedia topica, frigida, adstringentia in Hæmorrhagiis gravioribus Hepatis regioni applicata fuere.

7 Piscibus, carnibus salitis & fumo exsiccatis, aliisque crassioribus nutriti.

V. *Prognosis.*

1 Infarctus Hepatis majus portendit periculum, quam Infarctus Lienis, & majori etiam cum difficultate curatur.

2 Ex Infarctu Hepatis facile prodit ejusdem Scirrhus.

3 Non raro etiam sequitur Infarctum Cachexia icterica.

4 Quo magis inveteratus est Infarctus, eo facilius eum excipiunt Scirrhi ac Hectici & Hydropici affectus.

5 Infarctus Hepatis cum inflatione visceris conjunctus, facilius curatur, quam qui a nimia Hepatis constrictione originem trahit, quem etiam Hectica familiarius sequitur.

6 Hæmorrhoides, Infarctui Hepatis, a sanguine congesto oriundo, supervenientes, sæpius malum solvunt.

7 Quo magis ægroti iræ indulgent, eo gravior fit affectus & eo diutius etiam protrahitur cura.

VI. *Remedia.*

1 Causam antecedentem, abundantiam scil. sanguinis tollen-

tollentia ac revellentia, Venæfectio & Scarificatio in pedibus in utroque fexu, in Hæmorrhoidibus vero fuppreffis Hirudinum ad anum applicatio.

2 Spafticam Hepatis ftricturam relaxantia, Pulv. Antifpafm. Hallenf. aut fimili modo ex Nitro depur. Tart. Vitriolat. Arcan. duplic. Conchis, Cinnab. &c. parati pulveres, aliaque interne relaxantia, emollientia & lubricantia.

3 Incidentia & Refolventia mitiora, ac fimul alvi laxitatem procurantia, Rad. Cichor. Gramin. Taraxac. Ononid. Apii, Polypod. Herb. Capill. ♀is, Bellid. Acetof. Acetofell. Flor. Bellid. Borrag. Bugloff. Hepat. nobil. Fol. Sennæ, Rhab. elect. Manna, Tamarindi, Pil. de Ammoniac. Querc. Tartareæ, Schred. Bontii, Balfam. Vifceral. Polychreft. &c. Clyfteres emollientes & leniter laxantes. Refolventia externa five Topica, Empl. de Melilot. Diachyl. cum & fine Gummat. Diaphoret. Mynf. de Sperm. Ceti ejufdem, de Ammoniac. de Cicut de Hyofciam. &c.

4 Crafin fanguinis corrigentia, Rad. Bardan. Pimpin. alb. Vincetox. Enul. Sarfapar. Chinæ, Lign. Sanct. Saffafr. Herb. Hyffop. Veron. Capill. ♀is, Cent. min. Marrub. &c. Salia neutra, Gummata & ex his paratæ Pilulæ variæ, Tincturæ refolventes & diureticæ &c.

5 Tonum vifceris relaxati reftituentia: Rad. Caryoph. Rub. Tinct. Herb. Scolopendr. Agrimon. Flor. Schœnanth. Spic. Rofar. &c. Tinct. ♂is, Mixt, Tonico-Nervina Stahlii.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Antifpafmodicus.

℞. *Nitr. depur.*
Tart. Vitriolat. ana. ʒj.
Cinnab. ♁*ii gr.* xviij.
M. div. in 6. part. æq. fumatur fingulis 3. vel 4. horis dof. j.

2 Alius.

℞. *Nitr. depur.*
Arcan. duplic.
Solut. Conch. ana. ℈ij.
Cinnab. ♁*ii gr.* xviij.
M. div. in 6. part. æq. dofis & ufus ut fupra.

3 Nodulus incidens & laxans.

℞. *Rad. Cichor.*
Gramin.
Taraxac. a. ʒiij.
Herb. Capill. ♀*is.*
Bellid. ana. mfs.
Fol. Senn. f. ft. ℥j.
Rhab. elect. ʒiij.
Tart. folub. ʒij.
Incifa include nodulo ℔. IV. *vini albi affund.*

4 Infufum laxans & M. S. purificans.

℞. *Rad. Bardan.*
Pimp. alb.
Taraxac.
Enul. ana. ʒij.
Herb. Scord.
Hyffop.
Marrub.
Bellid. ana. p. ij.
Fol. Senn. f. ft. ʒvj.
Fibr. Helleb. nigr.
Rhab. elect. ana. ʒiij.
Cort. Aurant.
Lign. Saffafr. ana. ʒij.
Sal. Tart. ʒj.
Incif. Infund. in Vin. albi ℔. IV. *vel* V.

5 Potio Laxans.

℞. *Tamarind.*
Pafful. min. ana. ʒvj.
Fol. Senn. f. ft. ʒij.
Rhab. el. ℈ij.
Cryft. Tart. ʒfs.
Coque in f. q. aq. fimpl. in colat. fervente ℥v. *infund. Colat. bibatur calide.*

6 Pilulæ laxantes & crafin fanguinis corrigentes.

℞. *Pil. Balf. Vifcer.* vel *Querc.* ʒj.
℞. *Pilul. de Ammoniac. Sumant.* 15. *vel* 20. *pro dofi.*

7 Infufum roborans.

℞. *Rad. Caryoph.*
Rub. Tinct. ana. ℥fs
Herb. Scolopendr.
Agrim. ana. mj.
Flor. Spic.
Schœnanth.
Rofar. ana. p. ij.
Incif. infund. in Vini albi ℔. iij. *vel* IV. *dofis* ℥iij. *ter vel 4. per diem.*

8 Mixtura roborans.

℞. *Tinct.* ♂ *is Ludov.* ℥fs.

Alia.

℞. *Effent. Adianth. alb.*
Tinct. ♂ *is Lud. ana.* ʒiij.

9 Alia.

℞. *Tinct. Tart.*
Eff. Succin.
Spir. C.C. rectif. aa. ʒifs.
M. dofis 30. 40. *gutt. bis vel ter fingul. diebus.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In corporibus Plethoricis, aut ubi malum a fuppreffis Hæmorrhagiis originem traxit, evacuationes fanguinis fumme neceffariæ funt, femper tamen inftituantur in partibus inferioribus, majoris revulfionis gratia.

2 Hifce interdum commode præmittuntur laxantia per epicrafin, quando Cacochymia fimul peccat, aut quando febres prægreffæ, male curatæ fuerunt, hæc enim pariter ac Pilulæ ex Gummatibus paratæ febres revocando, morbum fimul imminuunt.

3 Si malum eft a nimia conftrictione Hepatis, evacuationibus ftatim fubjungantur Antifpafmodica & relaxantia. Externe vero imponatur regioni Hepatis Emplaftr. Diachyl. de Melilot. de Ammoniaco Forefti &c.

4 Sin vero fanguinis nimium congeftus Hepar tumidum reddiderit, poft laxans lene & Venæfectionem, fi ea opus fuerit, Incidentia, Difcutientia & Diuretica cum laxantibus mixta & diu ufurpata, conveniunt.

5 Tandem ad roborandum Hepar remedia Tonica, tam fub Infufi, quam Mixturarum forma in ufum trahantur, externe vero applicetur Emplaftrum Santalinum.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæfectiones in partibus fuperioribus rariffime aliquem habent ufum, fed potius damnum inferunt.

2 Purgantia acriora pariter hic ac in Lienis Infarctu noxia funt.

3 Nifi alvus femper fit aperta, parum profunt reliqua remedia, imo malum fub adftrictione alvi augetur.

4 Difcutientia acriora & volatilia Hepatis ftricturam & infarctum augent.

5 Cichorium ficuti in omnibus hepatis affectibus, fic etiam in hoc eximiam habet efficaciam.

6 Nifi in Infarctu Hepatis, ab ejufdem relaxatione orta, revellentia præmittantur, Difcutientia parum profunt.

7 Opiata & Adftringentia tam interna, quam externa, imprimis fortiora, Infarctum augent & Scirrhum alliciunt.

8 Diæta craffa noxia eft, e contra vero cibi lubricantes, emollientes, gelatinofi & potus fufficiens, cum motu corporis, admodum conveniunt Infarctu Hepatis laborantibus.

Caput Quintum.

De Infarctu Glandularum Mefenterii & inde dependente Atrophia.

I. *Definitio.* Atrophia eft fucceffiva partium & habitus corporis contabefcentia, ab Infarctu glandularum Mefenterii & denegato hinc chyli per eafdem tranfitu, originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Ab *Hectica*, quoniam in hacce plerumque vifcerum, Hepatis, Lienis &c. exulceratio cum febre aliifque fymptomatibus, fuo loco recenfendis, fubeft, in Atrophia autem infarctus faltem aut Scirrhus glandularum deprehenditur. Ut taceam quod Hectica vera utplur. pubertatem fupergreffos, Atrophia autem juniores magis affligat.

2 A *Phthifi*, refpectu partis affectæ & refpectu caufæ, Pulmonis fcil. & exulcerationis ejufdem: cum e contra in Atrophia infarctus tantum in glandulis meferaicis deprehendatur.

3 Ab *Infarctu & Scirrho Hepatis & Lienis*, qui partim refpectu loci affecti, partim fymptomatum paulo ante enarratorum intuitu ab Atrophia five infarctu glandularum differunt.

4 A *Rhachitide*: in qua quidem partes quædam contabefcunt, fed fimul tumores hinc inde partes deformantes & incurvantes enafcuntur: cum e contra tale quid in Atrophia non occurrat: cui adde quod Rhachitis fit productum Atrophiæ.

5 Ab

5 Ab *ariditate partium*, quæ in quodam tantum membro se manifestat: Atrophia autem totum corpus occupat.
6 A *Macie*, ubi pinguedo tantum consumitur: in Atrophia vero ipsæ quoque partes musculosæ contabescunt.

III. *Signa*.
1 Lassitudo insignis & flacciditas totius corporis in dies invalescens.
2 Languor animi, fastidium omnium rerum, ac ad iram proclivitas.
3 Coloris faciei floridi in pallidum mutatio, cum aliquali faciei in quibusdam inflatione, & labiorum pallore.
4 Oculi nitore pristino destituti, cum palpebris interdum post somnum inpr. matutino tempore tumidis.
5 Corporis & inpr. partium externarum contabescentia.
6 Tumor abdominis insignis, interdum satis durus, interdum vero aliquo modo mollis, ita ut glandulæ mesenterii tumidæ tactu deprehendi queant.
7 Respiratio laboriosa cum anxietate.
8 Appetitus vagus & inconstans, & frigidorum major appetentia.
9 Si vero a vermibus nutrimentum consumentibus originem trahit Atrophia, appetitus solito est major, imo admodum voraces sunt infantes, ac ventriculo cibis repleto melius se habent, quam eodem vacuo.
10 Nulla post cibos refocillatio, sed respirandi difficultas, cum tensione in hypochondriis ac inflatione ventriculi.
11 Sitis multa, calor internus, phlogoses, siccitas oris.
12 Digestio fere nulla, ita ut cibi sæpius tantum semidigesti per alvum excernantur.
13 Alvus inconstans modo lubrica, modo sicca & obstructa.
14 Febris lenta cum pulsu celeri, noctu potissimum affligens, postmodum vero incrementa capiens & ad hecticum calorem tendens, cum augmento reliquorum symptomatum.
15 Somnus brevis & sæpius turbatus.
16 Urina utpl. crassa imo chylosa est, successu vero temporis, ubi ad Hecticam fit transitus, magis tincta & rubra apparet.

IV. *Subjectum*.
1 Infantes, præcipue ablactati aut huic ætati propiores.
2 Infantes qui statim post somnum corpore a sudore madido aeri frigido expositi fuerunt.
3 Quibus excretiones consuetæ per caput suppressæ fuerunt, ita ut exinde glandularum infarctus circa collum reportarint, qui præ ceteris ob lymphæ & seri mucositatem denegatamque depurationem in glandulis facile in Atrophiam, facta ad glandulas inferioris ventris humorum depositione, incidunt.
4 Potui nocturno frigido, transpirationem in somno impedienti, dediti.
5 Quibus labes post morbos vel acutos, vel chronicos prægressos in visceribus relicta fuit.
6 Cibis viscidis & malæ digestionis, ut & frigidis nutriti, ac hinc glandularum mesaraicarum infarctus reportantes.
7 Voraces nimium, sive adiphagia laborantes.
8 Quibus diarrhœæ per adstringentia aliaque inconvenientia remedia suppressæ fuerunt.
9 Vermibus, materiam nutritiam absumentibus & conspurcantibus, afflicti.
10 Pueri Hæmorrhagiis narium nimiis & frequenter repetentibus exhausti, & collapsu viscerum laborantes.
11 Infantes & pueri per fascinationem, aut veneficia ad Atrophiam dispositi.
12 Pueri, quibus Febres per Chinam Chinæ aliaque adstringentia, suppressæ fuerunt.

V. *Prognosis*.
1 Atrophia recens a glandularum infarctu orta, brevi & facile curatur, inveterata autem non nisi magna difficultate.
2 Ab Atrophia, nisi mature convenientibus remedis tractetur, facilis est ad Hecticam transitus, quando nimirum infarctus glandularum in Scirrhum & exulcerationem degenerat.
3 Quo magis sunt adulti Atrophia correpti, eo facilius jungitur Hectica.
4 Adulti Atrophia laborantes, facile etiam Hydrope corripiuntur.
5 Atrophia morbos Hęmorrhagias scil. & Febres male curatas excipiens, pejoris semper est consequentiæ, quam quę a diętę vitio originem trahit.
6 Atrophia a vermibus orta, nunquam feliciter cessat, nisi vermes per convenientia remedia remoti fuerint.
7 Pessima omnium ea est Atrophia, quę ab incantationibus ortum traxit.
8 Quo magis urget diarrhœa in Atrophia, eo citius pereunt ęgrotantes.
9 Urina antea crassa & pallida, postea vero rubicunda ac flammea reddita, ac frequentes æstus ac phlogoses post pastum, præsentiam Hecticæ indicant.
10 Atrophiam per Febres intermittentes feliciter sublatam fuisse, aliquoties observavimus.
11 Atrophiam inveteratam interdum excipit Rhachitis morbus curationem utpl. omnem respuens.
12 Tumorem & inflationem abdominis per vomitus cum ejectione copiosæ materiæ admodum tenacis, spatio aliquot horarum sublatum fuisse observavimus, sed Febris acuta ac elapsis aliquot diebus accedentes convulsiones nihilominus ægrotum jugulabant.

VI. *Remedia*.
1 Lenia laxantia & primas vias abstergentia: Merc. dulc. Tart. Vitriol. Sal. Cathart amar. Arcan. duplic. Nitr. Antimoniat. Sal. Polychrest. Syr. de Cichor. cum Rhabarb. Syr. Domest. sive de Spina Cervina, Manna, Magnes. alba &c.
2 Incidentia & Resolventia uti sunt antea laudata salia neutra, Sal Absinth. Cent. minor. aliaque fixa Rad. Pimpin. alb. Ari. Caryophyllat. Zedoar. Galang. Vincetox. Petasit. Imperator. Levist. Squilla, cujus succus adultioribus cum convenienti vehiculo, infantibus vero cum oxymelle exhiberi potest. Gumm. Ammon. &c. Tinct. ♂ii acris, Tartari. Liq. Ter. Fol. Tart. Bas. Samech. Paracelsi & Tinct. aperit. nobis familiaris, Ess. Succin. Alexipharm. D. Stahlii. Tinct. Resolv. nobis usualis &c. Pil. Stahl. Polychr. &c.
3 Tonica, qualia sunt Tinct. Vitriol. ♂t. Tartarisata Ludovici Salia neutra, Crocus ♂tis Antimoniatus, Tinct. Tonic. Stahl.
4 Specifica: Succus Hederæ Terrestr. Heder. arbor. contactus manus tabe mortui, quem quidam tanquam specificum in Scrophulis & Infarctu glandularum laudant.
5 Topica: Emplastr. Sapon. Barbett. de G. Ammon. Ungt. de Alth. Ol. Laur. Lumbr. Terrestr. Cappar. Ceræ &c. Pulmentum illud quod vertex ferreus rotæ molaris inter movendum colligit, extra illitum.
6 Nutrientia, Juscula hordeacea, Lacticinia, Emulsiones, Gelatinæ cum Amygdalis &c.

Formulæ Remediorum.

1 Bolus laxans.

℞. *Conserv. rosar.* ℈j.
Merc. dulc.
P. Jalap. a gr. v.
Syr. Ros. sol. q. s.
M. F. Bolus pro infante 3. vel 4. annor.

2 Pulvis laxans.

℞. *Magnes. alb.* ʒß.
D. infanti 6. vel 8. annor.

Alius.

℞. *Sal. Cathart. amar.* ʒiß.
pro 1. dos. infanti 7. vel 8. annor.

3 Potio laxans.

℞. *Aq. Chærefol.* ℥iij.
Magnes. alb. ℈ij.
Sacchar. Canar. ʒij. *M.*
D. singulis duabus horis cochl. j. ij.

4 Alia.

℞. *Aq. Scorzon.* ℥ij.
Diacyd. luc. Jalap. ʒij.
Syr. de Cich. c. Rhab. ℥ß.
M. pro una vice.

5 Infusum incidens & laxans.

℞. *Rad. Cichor.*
Apii. ana. ʒij.

Ari. ʒj.	*Cort. Citr.*
Herb. Abſinth.	*Tart. ſolub. ana.* ʒiſs.
Cent. min. ãã. p. ij.	*Inciſ. affund. Aq. fervent.*
Fol. Senn. ſ. ſt. ℥ſs.	℔ſs.
Rhab. elect. ʒj.	*poſtea adde Vini alb.* ℔.iſs.

6 Aliud.

℞. *Rad. Pimp. alb.*	*Rhab. elect.*
Vincetox. ana. ʒij.	*Fibr. Hell. nigr. ana.* ʒj.
Ari ʒj.	*Cort.* ☉*ant.*
Summit. Cent. min.	*Winteran.*
Origan.	*Sal. Anglic. ana.* ʒiſs.
Fl. Stœchad. Ar. ãã. p. ij.	*F. Infuſ. ut antea.*
Fol. Senn. ſ. ſt. ʒvj.	

7 Pulvis abſtergens & reſolvens.

℞. *Arcan. dupl.* ʒj.	*div. in 3. 4. 6. doſ. pro ratione ætatis.*

8 Alius.

℞. *Pulv. Stomach. Berckm.* ℥ſs.	*Doſ. 1. 2. cuſp. cultr. bis vel ter quovis die.*

9 Pulvis reſolvens & tonicus.

℞. *Arcan. duplic.* ℈ij.	*ana.* ℈j. *M.*
Matr. perl. præparat.	*Div. in 4 6. 8. part. æq. pro*
Antimon. ♂*le. Lud.*	*ratione ætatis.*

10 Alius.

℞. *Tart. Vitriolat.* ℈ij.	♁. ♂*l. Lud. gr.* xv.
Conch. præparat.	*Croc.* ♂*t.* ♁*iat. gr.* iv. *M.*
Nitr. depur. ana. ℈j.	*Div. ut antea.*

11 Tinctura Tonico-reſolvens.

℞. *Tinct.* ♂*i. Lud.* ʒij.	*pro ratione ætvtis bis per*
Doſ. 15. 20. 25. gutt.	*diem.*

12 Alia.

℞. *Tinct.* ♂*t. Lud.*	*ana.* ʒiſs.
Eſſ. Adianth. alb.	*M. D. ut antea.*

13 Alia.

℞. *Mixt. Tart. Stahlii* ʒij. *D. ut antea.*

14 Unguentum emolliens & reſolvens.

℞. *G. Ammon. in Aq. ſol.* ʒij.	*Sevi Cerv.*
	Butyr. rec. ana. q. ſ. M.
Tereb.	*F. Unguent. externe abdomi-*
Alex. ana. ʒj.	*ni calide applicandum.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Curatio hujus affectus, ſi multum materiæ viſcide hæret in primis viis, inſtituatur per lenia evacuantia, quo in caſu optime ſe gerit Merc. dulc. quippe qui & incidit ſive reſolvit, ac ſimul evacuat. Eidem fini etiam inſerviunt antea præſcripta Infuſa laxantia & incidentia; junioribus autem infantibus exhibeantur Syrupi laxantes de Manna, de Cichor. cum Rhabarb. &c.

2 Quibus ſubjungantur, aut etiam iiſdem præmittantur Pulveres vel Potiunculæ incidentes & abſtergentes, ut hoc modo infarctus glandularum ſenſim ſenſimque tollatur.

3 Si curæ initium fit per Incidentia & Abſtergentia, hiſce repetitis vicibus interponantur blanda laxantia, ut hoc modo illud quod reſolutum fuit, ſenſim evacuetur.

4 Reliquis incidentibus remediis jungantur Tincturæ Antimoniales acres cum Eſſentiis ex radicibus incidentibus paratæ, uti ſunt Eſſent. Pimpin. alb. Alexiph. Stahlii, Scordii, Succini.

5 Affectus hic ſæpius feliciſſime ſolo Arcano duplicato & Tinct. ♂tis Ludov. tollitur, ſi nimirum veſperi aliquot grana Arcani dupl. mane vero moderata doſis Tinct. ♂t. pro ætatum ratione exhibentur, & aliquandiu continuantur.

6 Si calor febrilis Atrophiæ jungitur, exhibeantur Pulveres ſupra præſcripti cum Nitro.

7 Topica emollientia & reſolventia Balnea, ſtatim quando interna exhibentur, applicentur, ut reſolutio eo citius & felicius ſuccedat.

8 Quando Unguentum ſupra deſcriptum in uſum trahendum eſt, ante inunctionem ſemper irroretur Oldeſt. Aniſi.

9 Facta ſufficiente reſolutione & evacuatione, in uſum trahantur tonica ſive robur partium reſtituentia, inter quæ eminet Mixtura Tonica Stahlii, quæ ſimul inſignem diſcutiendi virtutem poſſidet.

10 Ac tandem agmen claudant nutrientia ſive alimenta multum laudabilis chyli largientia.

11 Si a vermibus originem trahit Atropia, præter Merc. dulcem exhibeantur quoque alia Anthelminthica.

12 In Atropia ab Hæmorrhagii nimis orta, præ ceteris proſunt nutrientia & gelatinoſa.

13 Si Febres intermittentes male curatæ produxerunt Atrophiam, præſcribantur præter laxantia, Salia neutra aut in adulteribus Pilulæ Stahlianæ, quæ Febrem revocare ſolent quo facto, eo facilius poſtmodum Atropia curari poteſt.

14 In Atropia ab incantamentis orta, quidam laudant Balnea cum Hyperico, Antirrhino, Formicis &c. parata.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Purgantia fortiora affectum huncce magis exaſperant & ad Hecticam facile diſponunt, inpr. ſi ſubjecta fuerint ſenſibiliora.

2 Mercurius dulcis majori doſi aut ſæpius exhibitus, facile vomitus excitat, & dum per vomitus fortiores materia nondum reſoluta nimium commovetur, facile majora mala ſequuntur.

3 Arcanum duplicatum, niſi optime ſit præparatum, infarctum glandularum auget, ac præterea anxietates præcordiorum ac vomitum excitat.

4 Martialia, a pleriſque aperitiva credita, ſine præmiſſis Incidentibus & Reſolventibus exhibita, infarctum glandularum minime tollunt, ſed potius augent, ac hinc Hecticam eo magis invitant.

5 Doſes omnium remediorum minores in hoc affectu ſumme proficuæ ſunt, majores vero inſignem operationem ſtatim edentes, noxiæ.

6 Volatilia remedia ſine præmiſſa ſufficienti reſolutione & evacuatione exhibita, materiam profundius in glandulas impellunt, ac Febrem augent, ita ut facile in Hecticam degeneret.

7 Nutrientia in principio mali male præſcribuntur, quoniam obſtructionem augent: idem judicium eſto de lacticiniis, corpore nondum præparato, exhibitis.

8 Frigus externum humores magis ad interiora pellit, & infarctum promovet.

9 Potus frigidus humores condenſat, & hinc ſumme noxius eſt.

10 Omnes cibi difficilioris digeſtionis, acidi, potus feculentus; panis calidus &c. inſigniter nocent in hoc affectu.

Caput Sextum.

De Tuberculis ſive Nodis Scirrhoſis Pulmonum.

I. *Definitio.* Tubercula pulmonum ſunt concretiones Scirrhoſæ, e congeſtione ſanguinis aut infarctu pulmonum originem trahentes.

II. *Differentia.*

1 Alia ſunt *cruda*, quæ ex materia ad ſuppurationem inepta ſcil. muco generantur, & ſine febre comitante ægros ob ſolam magnitudinem ſuffocant.

2 Alia ſunt *ſuppurata*, quæ ex ſanguine generata, ſucceſſu temporis ſuppurationem ſubeunt.

3 Alia hærent *in ſuperficie* pulmonum, alia *in* ejus *ſubſtantia* interiori, alia vero *in* ipſa *aſpera arteria* reperiuntur.

III. *Signa.*

Minora talia tubercula ſæpius admodum latent, & vix ulla ſigna manifeſta diagnoſtica præbent, ſi vero majora & ad vomicam prona, ſequentia obſervantur.

1 Tuſſis ſicca & levis ab initio, poſtea vero ſenſim majora capiens incrementa.

2 Spirandi difficultas in principio minoris momenti, tandem tamen major, ita ut erecta cervice reſpirare cogantur ægroti.

3 Pectoris oppreſſio & gravitas Hypochondriorum.

4 Vox interdum rauca & clangoſa.

5 Sub motu corporis aut ſitus mutatione major reſpirationis difficultas, cum ſenſu doloris.

6 Progreſſu temporis doloris augmentum, ſive tranſitus a leviori in acutum, pectus & latera occupantem.

7 Inappetentia ſitis, & inſolita ad iram pronitas.

8 In quibuſdam poſt motum aut tuſſim fortiorem glo-

globulorum lividorum, cœruleorum &c. pus vel materiam viſcidam continentium, per aſperam arteriam ejectio.

9 Accedit tandem Febris, quo ipſo tempore omnia ſymptomata, inpr. Tuſſis, ſpirandi difficultas ac dolor augentur.

10 Excretio per tuſſim purulenta, factæ ſuppurationis index.

11 Capitis in quibuſdam dolor anteriore in parte circa palpebras potiſſimum affligens.

12 Interdum aliqualis viſus læſio.

13 Subfulvus faciei & habitus corporis color.

14 Lingua vel arida, vel lentore obducta.

15 Urina progreſſu morbi magis magiſque tincta.

16 Macies inſignis totum corpus occupans.

17 Somnus turbulentus & a tuſſi ſæpius interruptus.

IV *Subjectum.*

1 Homines, inpr. vero Adoleſcentes & Juvenes macilenti ſive Temperamenti Cholerico Melancholici.

2 Congeſtiones ſanguinis ad pectus paſſi, nulla ſubſecuta cruoris excretione, aut ejuſdem plenaria diſcuſſione.

3 Tuſſi laborioſa humida, cum materiæ tenacis ejectione, antea affecti, & quibus pars hujus materiæ in pulmonibus remanſit.

4 Hypochondriaci Hyſtericæ aliique ſanguinis ſpiſſitudine laborantes.

5 Scorbutici, quorum ſanguis ad grumoſa concretiones & corruptiones pronus eſt.

V. *Prognoſis.*

1 Tubercula e ſanguine nata in ſuppurationem facile abeunt, & Vomica Pulmonum exinde oritur.

2 Ex tuberculi intusruptione, exolutio, vomitus (ſive ejectio per ſuperiora) & animi deliquium fit. 7. *Aph.* 8.

3 Tuberculum ſi quam citiſſime maturuerit, & erumperit, & pus ſurſum vertatur, ac totum exſpuatur, & ventriculus (cavitas) in quo fuerat pus, contrahatur ac reſiccetur, penitus ſanus evadet. *Hipp. Lib. I. de Morbis XIV.* 5. 6.

4 Si vero ruptum fuerit quam celerrime, & maturatum ac repurgatum, verum penitus reſiccari non poterit, ſed ipſum tuberculum a ſe ipſo pus produxerit, & a capite ſane tunc itemque reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putreſcit & pus fit, ac exſpuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem a ventre fluente, ab his quæ antea relata ſunt. *ibid.* 7. 8 9. 10.

5 Quod ſi multo tempore rumpi non poſſit neque ſua ſponte, neque a medicamentis, conſumitur debilitatus a doloribus vehementibus, & inedia, & tuſſi, & febribus, & utpl. perimitur. ibid. Ubi adhuc plura huc pertinentia occurrunt. Vid. infra de *Vomica Pulmonum & Empyemate.*

6 Tubercula talia ſuppurata utpl. Phthiſin poſt ſe trahunt.

7 Tubercula in pulmonum ſubſtantia & ex ſanguine nata, pejoris ſemper ſunt conſequentiæ, quam quæ in aſpera arteria & ex pituita generantur.

8 Si una cum vomitu pus ſequatur, ſiquidem pus fuerit album & fibræ in ipſo ſubcruentæ fuerint, effugit: ſi vero lividum & cum virore pallidum ac graveolens, moritur. *Hipp. Lib. II. de Morb. LV.* 20. 21. 22.

VI. *Remedia.*

1 Venæſectio revulſoria ſanguinis effluxum uberiorem ad pectus impediens, inpr. præſervationis gratia circa æquinoctia in pede inſtituta.

2 Blanda evacuantia: Manna, Tamarindi, Magneſia alba, Sal Catharticum amarum, Fol. Senn. Rhabarbarum.

3 Tuſſim mitigantia & temperantia: Abſorbentia, Lap. ♋. Conch. præparat. Mat. Perl. Nitroſa exiguis doſibus exhibita.

4 Lenia diſcutientia & abſtergentia: Rad. Pimpin. alb. Caryop. Ari, Herb. Scabioſ. Veron. Hyſſop. Chærefol. Hepat. nob. Virg. aur. Flor. Tuſſilag. Anth. Stœch. Arab. & in robuſtis fumus Antimonii puri. Flor. Sulph.

5 Anticatarrhalia nimium ſeri fluxum ad pectus intercipientia, uti ſunt præter antea recenſita Lign. Saſſafr. Eſſ. Alexiph. Scord. Succin. Tinct. ♁ ij.

6 Tonica pectus debilitatum roborantia, ubi inprimis convenit Mixtura Tonica Stahlii.

Formulæ Remediorum.

1 Potio laxans.

℞. *Decoct. Tamarind.* ℥v.
in quo diſſolve.
Mann. elect. ℥iſs.
Colat. D. ad Vitr. pro una vice.

2 Alia.

℞. *Aq. Cichor.* ℥vj.
Fol. Senn. f. ſ. ʒij.
Rhab. elect. ʒj.
Tart. ſolub. ℈ij.
Stent in digeſt. per noct.
Colat. adde
Mann. elect. ℥j. *M.*
pro una vice.

3 Pulvis laxans.

℞. *Magneſ. alb.* ℥ſs.
div. in 6. *p. æq. D. mane*
& veſperi doſis.

4 Alius.

℞. *Sal cathart. amar.* ℥ſs
ſolvatur in ℥vj. *vel viij.*
Inf. Thee & ſumatur.

5 Pulvis abſorbens & temperans.

℞. *Lap.* ♋.
Matr. perl.
♁. *diaph. ana.* ʒſs.
Nitr. depur. gr. xv. M.
pro 4. *vel* 5. *doſ.*

6 Alius.

℞. *Conch. præparat.* ʒj.
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur. ana. ℈ſs. *M.*
pro doſ. 4.

7 Infuſum pectorale reſolvens & abſtergens.

℞. *Rad. Pimp. alb.*
Vincetox. ana. ℥iij.
Liquirit.
Tuſſilag. ana. ʒvj.
Herb. Scabioſ.
Veron.
Virg. ☉*ar. āā. mj.*
Inciſ. D. ad Gb.
Uſurpeatur ut infuſ. Thee.

8 Aliud reſolvens & expectorationem promovens.

℞. *Rad. Vincetox.*
Pimp. alb.
Caroph. ana. ʒij.
Ari. ʒj.
Liquirit. ℥j.
Herb. Veron.
Chærefol.
Hep. nob. ana. mſs.
Sem. Aniſ.
Fœnic. ana. ʒiſs.
Raſ. L. Saſſafr. ℥ſs.
Paſſul. min. ℥iſs.
Hurd. excort. ℥iij.
Inciſ. Cont. g. m. Coq. in Aq. ſimpl. ℔. *iv. vel v. et bibantur bis vel ter per diem* ℥*iv. vel vj. calide.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si tubercula ſunt minora & ſui aliquod indicium præbent, ac ſuſpicio ſit, ea ex congeſtione ſanguinis, vel poſt Hæmoptyſin in pulmonibus generata fuiſſe, Venæſectio locum habet in pedibus, ut hoc modo ſanguis revellatur, magis tamen prodeſt præſervationis, quam durationis gratia.

2 Maxime quoque conducunt lenia laxantia, quæ non ſolum humorum affluxum ad pectus intercipiunt, ſed etiam ſanguinis depurationi, dum partes ſeroſæ multæ per inferiora evacuantur, inſerviunt: & talia etiam laxantia cum prudentia exhibita, eo magis proſunt, ſi corpora fuerint phlegmatica & catarrhalibus affectibus obnoxia.

3 Cum vero potiſſimum labes in pulmonibus hereat, exhibeantur infuſa ſupra præſcripta pectoralia ex incidentibus & reſolventibus vegetabilibus parata, quæ ſæpius inſigne levamen afferunt in eo quoque caſu, ubi tubercula jam exulcerata & aperta ſunt, inprimis ſi Pulveres ſolares D. Richteri ipſis junguntur quorum uſum continuatum in Scirrhis & læſionibus viſcerum ſalutarem deprehendimus.

4 Si tuſſis urget, vel continuentur modo dicta infuſa, vel iiſdem interponantur Pulveres abſorbentes & Nitroſi.

5 Si ſubjecta ſunt pituitoſa, anticatarrhalia remedia ſupra laudatis infuſis addita vel interpoſita, inſignem ſæpius habent uſum & ulteriorem pulmonum læſionem ſatis diu impediunt.

6 Si premiſſis hiſce omnibus ſigna conſolidationis pulmonum apparent, quando ſcil. ſupra recenſita ſymptomata ahmoleſta ſenſim ſenſimque imminuuntur, exhi-

exhibeantur tandem remedia tonica. Reliqua vide infra de *Vomica Pulmonum*.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quamvis lenia Purgantia in hoc affectu admodum proficua ſint, fortiora tamen & acriora, reſinoſa, ſumme noxia ſunt, quoniam humores nimis commovent & æſtum in corpore augent.

2 Præſtat hoc in affectu lenibus remediis, & excretiones placide promoventibus curam aggredi, quam multis remediis ægrotos obruere.

3 Prudens tamen remediorum abſtergentium & reſolventium continuatio maxime commendanda eſt.

4 Expectorantia remedia hoc in caſu parum proſunt, ſed potius humorum affluxum augent, & corruptionem inceptam promovent: ſi tamen cum prudentia abſtergentibus interponuntur, uſum habent non contemnendum.

5 Balſamica & travmatica acriora nocent in hoc affectu, ut & adſtringentia.

6 Frigus externum morbo hocce affectis minime prodeſt, quatenus aer frigidus inſpiratus, labem pulmonum auget.

7 Omnia diætetica calida, acria, aromatica, hic ſumme quoque ſunt noxia, pariter ac motus immoderatus & Venus.

Caput Septimum.

De Scirrho Lienis.

I. *Definitio.* Scirrhus Lienis eſt induratio ejuſdem vel totalis, vel partialis, a ſanguinis in eo hærentis nimia ſpiſſitudine, infarctu & ſucceſſiva exſiccatione fibrarumque Lienis nimia vel debilitate & relaxatione, vel earundem conſtrictione originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Alius Scirrhus *totum viſcus*, alius vero *partem* tantum ejuſdem occupat.

2 Alius conjunctus eſt cum inſigni *inflatione*, ut tactu deprehendi poſſit, in alio vero hæc abeſt, *durities* vero major obſervatur.

3 Alius eſt *recens*, alius *inveteratus*.

4 Alius a *cauſis externis*, alius vero ab *internis* ortum trahit.

III. *Signa.*

1 Senſus preſſionis aut ponderis in hypochondrio ſiniſtro ſub coſtis ſpuriis.

2 Senſibilis tumor aut durities oblonga in eodem loco-verſus latus & lumbos ſe extendens.

3 Anguſtia præcordiorum conſtans, cum inſigni reſpirandi difficultate, imprimis ſub motu corporis & aſcenſu per acclivia.

4 Tuſſis ſicca, vehemens & pertinax nunquam non, maxime vero noctu affligens, in malo ſcil. graviori.

5 Exacerbatio difficultatis reſpirandi & tuſſis, quando ægroti in latus dextrum decumbunt.

6 Appetitus vel nullus aut nauſeabundus, vel interdum ſatis bonus & avidus.

7 Repletio aut potius inflatio Ventriculi poſt ſumptos cibos & ſenſus preſſionis.

8 Alvi vel pertinax ſegnities, vel inconſtans excretio.

9 Urinæ paucitas, livor, viror ad nigredinem aliqualem tendens.

10 Pallor faciei & reliqui corporis cum flavedine ad fuſcum vergente & aliquo modo nigricante, oculorum altior receſſio, cum circulo livente eoſdem ambiente.

11 Languor corporis inſignis, torpor animi, moroſitas, taciturnitas & anxietas ſine manifeſta cauſa.

12 Intumeſcentia pedum per diem, noctu iterum diſparens, poſtea vero Oedema pedum & impr. ſiniſtri conſtans.

13 In aliis Hydropicus corporis tumor, in aliis vero inſignis macies.

IV. *Subjectum.*

1 Melancholici aut alii ad hocce temperamentum proni, in ætate virili aut conſiſtente conſtituti.

2 Præ ceteris vero Hypochondriaca & Hyſterica inveterata paſſione laborantes, & Hæmorrhoidum ac Menſium ataxias experti.

3 Diætæ craſſiori, vitæ ſedentariæ ac mœrori nimium indulgentes.

4 In febribus intermittentibus, impr. vero quartana perverſe per Adſtringentia tractati.

5 Congeſtionibus aut Infarctu Lienis antea affecti.

6 Potum nimis frigidum majori copia in acutis aſſumentes.

V. *Prognoſis.*

1 Scirrhum Lienis, facile etiam Hepatis, Pancreatis & glandularum Meſeraicarum induratio, ſequitur.

2 Scirrhus Lienis recentior rite tractatus, curationem admittit, inveteratus nunquam.

3 Lienis induratio ſæpius ſine periculo per plures annos durat, per emollientia vero applicata, fonticum facile fit malum.

4 Scirrho Lienis inveterato ſæpius ſiniſtri femoris, & pedis intumeſcentia dura lividi coloris, cum dolore interdum urente contuſorio jungitur.

5 Scirrhus recentior, interdum in feminis per vomitum cruentum ſolvitur.

6 Si Hectica aut Cachectico-Aſcitica ſymptomata Scirrhum Lienis ſequuntur, deſperatum eſt malum:

VI. *Remedia.*

1 Plethoram ceu cauſam antecedentem & foventem removentia: Venæſectio in pede, Scarificationes & Hirudinum in Hæmorrhoidariis ad anum applicatio.

2 Cacochymiam tollentia, evacuantia per alvum, ſæpius continuanda, ex Fol. Sennæ, Rhabarb. Fibr. Rad. Helleb. nigr. Pil. ex Extract. amaris & gummatib. paratæ, Beccberianæ, Stahlianæ & Balſam. Viſcerales nobis uſuales, Clyſteres.

3 Sanguinem ſpiſſum ceu cauſam Scirrhi continentem reſolventia, potus ſufficiens, motus corporis, inpr. equitatio, diæta humida, Rad. Apii, Chin. Helen. Sarſapar. Pimp. albæ, Eryng. Polypod. Vincetox. Tarax. Caryoph. Cichor. Herb. Abrotan. Bellid. min. Cochlear. Fumar. Capill. ♀is, Matriſylvæ, Beccabung. Marrub. Origan. Flor. Anth. Calendul. Stœch. Arab. Cent. min. Geniſt. Ononid. Semina Petroſel. Fœnic. Gum. Ammoniac. Galban. Sagapen. Salia fixa & neutra, ♁. dulc. Emulſiva, Tincturæ & Eſſentiæ reſolventes &c. Externe Unguenta & Emplaſtra emollientia, Ungt. de Alth. Ol. Cappar. Lil. alb. Rutac Empl. de Ammoniaco, de Galbano, Saponat. Barbette, de Cicuta, de Hyoſcyam. &c. Cataplaſmata.

Formulæ Remediorum.

1 Infuſum laxans & reſolvens.

℞. *Rad. Apii.*
Cichor.
Caryoph.
Gent. rubr. āā. ℥ij.
Herb. Abrot.
Scolopendr.
Cap. ♀is. ana. mſs.
Flor. Calend.
Aneth. ana. p. j.
Fol. Senn. ſ. ſt. ℥j.
Fibr. Hell. nigr. ℥ij.
Sem. Petroſel.
Tart. Solub. ana. ℥iſs.
Inciſa infund. in Vin. alb.
℔. v. *ſumantur quotidie mane jejuno ſtomacho ℥vj.*

2 Aliud.

℞. *Rad. Bardan.*
Vincet.
Tarax.
Helen. ana. ℥ij.
Summit. Cent. min.
Origan.
Cuſcut.
Cochlear.
Flor. Stœch. Arab. ana. p. ij.
Fol. Senn. ſ. ſt. ℥vj.
Rhab. elect.
Fibr. Hell. nigr. ana. ℥ij.
Cort. Aurant.
Tart. Solub.
Sal. Geniſt. ana. ℥iſs.
Inciſ. infund. in Vin. ℔. v.
doſis ut antea.

3 Pilulæ reſoleventes & laxantes.

℞. *Gumm. Ammon. in Aq. to. ſolut. & inſpiſſ. ℥ij.*
Sagapen.
Galban.
Extr. Cent. min.
Card. Ben.
Cochlear.
Hell. nigr. ana. ʒj.
Aloes gummos.
ʒſs.

Tinct.

Tinct. Tart. q. ſ. *ad 20. ſingulis hebdomadi-*
F. Pilul. ad gr. j. doſis xv. *bus bis vel ter.*

4 Aliæ.

℞. *Gumm. Ammon. Ac. ſol.* ʒij. *Tinct.* ♁ij. *q. ſ.*
Pil. Polychr. Hall. *M. ſ. Pil. ad gr. j. doſis ut*
Extr. Hell. nigr. ana. ʒj. *antea.*

5 Aliæ.

℞. *MP. de Ammon. Querc.* *Eſſ. Succin. q. ſ.*
Pil. Polych. ana. ʒj. *M. ſ. Pil. doſis ut ſupra.*

6 Eſſentia reſolvens & laxans.

℞. *Eſſ. Antihyp. Hall.* ℥ſs. *multo vehiculo.*
Doſ. 40. 60. 80. *gut. cum*

7 Eſſentia reſolvens.

℞. *Eſſ. Alexiph.* ♁ij. ʒj.
Tinct. Tart. *M. doſis* 30. 40. *gutt.*

8 Alia.

℞. *Tinct. Tart.* ʒij.
Liq. Tart. Tartariſ. ā. *M. doſis ut præcedentis.*

9 Liquor reſolvens & diureticus.

℞. *Liq. Tart. Tartariſ.* ℥ſs. *Doſis* 40. 50. *gutt. bis de die*

10 Balſamum.

℞. *Balſ. Samec. Parac.* ℥ſs. *doſis eadem.*

11 Emulſio reſolvens.

℞. *Amygd. dulc.* *Colat.* ℥vj. *vel* viij. *adde*
Sem. Card. Mar. aa. ℥ſs. *Matr. Perl. præparat.* ʒj.
Aq. Chæref. q. ſ.

12 Linimentum emolliens & reſolvens.

℞. *Ol. Lil. alb.* ℥j. *Deſtill. Fœnic. a.* ʒiſs.
Cappar. ʒiij. *Camphor.* ʒj. *Miſce.*
Laur.

13 Unguentum emolliens.

℞. *Ungt. de Alth.* ℥j. *Rutac.*
Ol. Cappar. ℥ſs. *Laur. ana.* ʒij. *M.*

14 Cataplaſma reſolvens.

℞. *Farin. & furf. hord. a.* ℥ij. *Chamom. a. mſs. cum ſ. q.*
Lixivii & Sapæ F. Catapl.
Sterc. Caprill. ℥iij. *adde Ol. Aneth.* ʒij. *M. &*
Melilot. *applicetur Scirrho.*

15 Emplaſtrum emolliens & reſolvens.

℞. *Empl. Diach.* *Succ. Cicut. ana.* ℥ſs.
Gumm. Ammon. Aq. ſol. *M. f. Emplaſtrum.*
& inſpiſſ. Galban.

16 Aliud.

℞. *Empl. de Ammon.* *Chæref. q. ſ.*
Cicut. ana. ℥j. *ad malaxandum.*
Ol. Cappar.

VII. *Methodus medendi.*

1 Venæſectiones aliæque evacuationes ſanguinis, tam præſervatoriæ quam curatoriæ ſollicite, ubi opus eſt inſtituantur.

2 Ubi malum hocce originem traxit a Menſium vel Hæmorrhoidum ſuppreſſione, quantum fieri poteſt, fluxus hi per convenientia ſuperius, ubi de hiſce affectibus actum fuit, laudata remedia in ordinem redigantur.

3 Quodſi vero Febres intermittentes male curatas ſecutus fuerit Scirrhus, infuſa incidentia & Laxantia, ut & Pilulæ ex Gummatibus amaris paratæ, diu continuentur, ut Febris, ſi quidem poſſibile eſt, revocetur, & hoc modo concurrente Natura, Scirrhus reſolvatur.

4 Si ex tumoris mollitie & imminutione ſucceſſiva Scirrhum mitigatum aliquo modo eſſe apparet, tandem in uſum trahantur Tonica, non ſepoſitis tamen internis & externis reſolventibus & laxantibus.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Niſi Medicus ſollicite reſpiciat ad cauſas Scirrhi, iiſque cum ſumma prudentia remedia opponet, fruſtraneæ ſunt omnes medicationes.

2 Omnes fortiores evacuationes, fluida nimium detrahentes, actu hic noxia ſunt.

3 Sanguinis evacuationes in Scirrho Lienis a febribus male curatis oriundo, non ſolum nil proſunt, ſed Naturam magis debilitando eo facilius ad affectus, a Scirrho originem trahentes, diſponunt.

4 Omnia commoventia, quæcumque demum illa ſint, in Scirrho Lienis plus damni, quam emolumenri afferunt.

5 Martialia remedia, ut & Acidulæ, niſi convenientia remedia præmiſſa fuerint, malum augent.

6 Gummi Ammoniacum ſub forma pilulari, nec non Rad. Cichorii ſpeciale quid in hoc morbo peragunt.

7 Nimia vero emollientia remedia externa, ſine præmiſſa convenienti medicatione interna, Scirrhum ad exulcerationem diſponunt.

8 Stomachica etiam calida remedia, ut & carminativa, nunquam ſine periculo exhibentur.

9 Abſorbentium abuſus Scirrhum magis contumacem reddit.

10 Diæta craſſa malum auget, & Venus magis exſiccat, prodeſt e contra motus corporis ac diæta emolliens.

11 In Febribus intermittentibus ab adſtringentibus imprimis fortioribus ſedulo cavendum ſibi eſt: ſæpiſſime enim ejuſmodi Scirrhi præpoſteræ febrium medendi methodo, originem debent.

CAPUT OCTAVUM.

De Scirrho Hepatis.

I. *Definitio.*

SCirrhus Hepatis eſt induratio ejusdem, a ſanguinis infarctu, aut nimia ac ſubitanea Hepatis conſtrictione, originem habens.

II. *Differentia.*

1 Scirrhus Hepatis alius eſt *totalis*, alius vero *partialis*.

2 Alius *a congeſtione* & infarctu ſanguinis, in Hypochondriacis præcipue, alius *a cauſis externis* magis oritur.

3 Differt a *Scirrho Lienis* ratione loci & ſymptomatum, quæ acerbiora & periculoſoria ſunt in Scirrho Hepatis.

III. *Signa.*

1 Tumor Hypocondrii dextri interdum ſatis conſpicuus, cum majore vel minore; tactu non raro perceptibili duritie, conjunctus.

2 Gravitas, tenſio & dolor obtuſus in eodem Hypochondrio, quem decubitus in latus ſiniſtrum auget.

3 Reſpirandi difficultas inſignis, cum tuſſi aut Aſthmate ſicco, noctu & interdiu ſub motu corporis magis urgentibus.

4 Appetitus admodum proſtratus, & poſt ſumtos in minore quantitate cibos ſubitanea ſatietas, cum inſigni ſenſu preſſionis circa Ventriculum, & reſpirandi difficultate majore.

5 Febris lenta, imprimis malo augeſcente, inſigni corporis ſuperioris contabeſcentiæ, juncta.

6 Tumor pedum Oedematoſus & aſcitica corporis inflatio.

7 Facies cachectica, pallida, icterica, ſubfuſca.

8 Alvi ſegnities, urina pauca, pallida, turbida, poſtea vero rubra & craſſa.

IV. *Subjectum.*

1 Homines Plethorici, Melancholico-Cholerici aut Melancholico-Sanguinei, Hæmorrhoidum ſuppreſſioni obnoxii, aut conſuetas ſanguinis evacuationes negligentes.

2 Infarctu Lienis & Hepatis laborantes & in Febribus quartanis chronicis perverſe tractati.

3 Quibus in Hæmorrhagiis nimia adſtringentia remedia exhibita fuere.

4 Aut quibus externe topica refrigerantia in Hepatis regionem frequentius ſunt impoſita.

5 Qui corpore æſtuante potum frigidum in nimia quantitate aſſumſerunt.

6 Perſonæ Plethoricæ acidulis adſtringentibus, aut etiam remediis volatilibus abuſæ.

7 Vehementioribus animi pathematibus commotæ.

V. *Pro-*

V. *Prognosis.*

1 Scirrhus Hepatis inveteratus omnem curationem respuit, recens vero ab infarctu natus, eam adhuc, quamvis difficulter, admittit.

2 Si Lienis Scirrhum Hepatis induratio secuta est, malum utpl. incurabile, imo funestum est.

3 Pedum Oedemata & Asciticus abdominis tumor Scirrhum incurabilem indicant.

4 Alvus lubrica, aut frequentes etiam Diarrhœæ, morbos alios, Scirrho ordinarie supervenientes, diu sæpius præcavent.

5 Quo magis successive generatur Scirrhus, eo magis constanter omnem medicationem recusat.

6 Indurationem Hepatis in subjectis Cholericis aut siccis Hectica magis, in humidioribus vero Hydropes utpl: sequuntur.

7 Non raro quoque Scirrhus Hepatis exulcerationem incurabilem post se trahit.

8 Icterus interdum antecedit Scirrhum, interdum vero eandem sequitur, imprimis niger.

9 Hepatis Scirrhum interdum sequuntur febres acutæ periodicæ. (Observavimus id superiori anno in puella octo annorum, prima hujus febris periodus absolvebatur die septimo cum insigni euphoria: die octavo recrudescebat febris, cui jungebatur aphonia: die decimo quarto cessabat altera periodus itidem cum euphoria, sed aphonia continuabat: die decimo quinto tertia periodus incipiebat, & ad vigesimum usque cum aphonia durabat: die vigesimo primo, Diarrhœa cum materiæ nigricantis ejectione morbum leviorem reddebat: cum vero hæc die vigesimo secundo subito cessaret, sequebatur inflatio pedum & abdominis, sudor colliquativus, & sequenti die mors.

VI. *Remedia.*

1 Hic pariter ac in Scirrho Lienis causam antecedentem sive Plethoram in subjectis dispositis removent evacuationes sanguinis artificiales, per Venæsectionem, Scarificationem & Hirudines.

3 Primas vias & sordes Scirrhum foventes evacuantia: Folia Sennæ, Rhabarbarum, Fibrillæ Rad. Helleb. nigri, Sal Catharticum amarum Epsoniense, Tartarus Vitriolat. Arcan. duplic. Sal Polychrestum, Nitrum ♁iatum. Tart. Tartarisatus, Magnesia alba, Decoctum Tamarindorum, Passularum, Manna, Pilulæ Beccherianę veræ &c. Clysteres.

3 Incidentia & Resolventia varia, supra sub Infarctibus viscerum & Scirrho Hepatis laudata, imprimis vero pulveres Solares Richteri.

4 Antispastica & temperantia reliquis interposita, Nitrosa, Cinnabarina &c.

5 Tonica remedia & simul Discutientia: Mixt. Tonica Stahlii, Tinct. ♂t. Ludov. Tinct. ♂is Helleborata.

Formulæ Remediorum.

1. Decoctum Laxans.

℞. *Decoct. Tamarind.* ℥iv.
Mann. elect. ℥ij.
Tartarisat. ʒj. *M.*
Colat. d. pro j. *dosi.*

2. Aliud.

℞. *Decoct. passular.* ℥iv.
Colat. fervent. inf.
Sol. Sennæ s. st. ʒij.
Rhab. el. ℥ſs.
Tart. Tartar. ℈ij. *bulliat. leniter Colat. d. pro j. dosi.*

3. Infusum laxans & incidens.

℞. *Rad. Apii.*
Petrosel.
Cichor.
Bardan. ana. ʒij.
Herb. Abrotan.
Capill. ♁*is.*
Bellid.
Flor. Stœch. Arab. ā. p. ij.
Fol. Senn. s. st. ʒvi.
Rhab. elect. ʒiij.
Sem. Dauci.
Fœnic.
Tart. solubil. ana. ʒij.
Incisa infunde in Vin. alb. ℔. iv. *vel* v.

4 Aliud magis incidens resolvens & laxans.

℞. *Rad. Caryoph.*
Vincetox.
Gentian. ana. ʒiij.
Herb. Scord.
Cochlear.
*Cent. min. ana. m*ſs.
Flor. Bellid.
Calend. ana. p. ij.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Fibr. Rad. Hel. nig. ʒiij.
Sem. Petrosel.
Siler. mont.
Cort. ☉*nt.*
Sal. Tart. ana. ʒij.
Infunde ut antea.

5 Pulvis abstergens.

℞. *Tart. Vitriolat.*
Nitr. ♁*iat. ana.* ʒj.
Div. in 6. part. æq. detur singul. 4. horis dos. j.

6 Alius.

℞. *Sal. Cathart. amar.*
Arcan. duplic. ana. ʒj.
Div. in 4. part. æq. mane & vesperi.

7 Decoctum Resolvens.

℞. *Rad. Cichor. rec.*
Taraxac. ana. ʒij.
Herb. Bellid. rec.
Chærefol.
*Cochlear. ana. m*ſs.
Cancr. fluviat.
contus. num. iv.
bulliant in jusculo carnis, colatura detur calide.

8 Aliud.

℞. *Rad. Apii.*
Tarax.
Cichor. ana. ℥ſs.
Herb. Veron.
Hed. Terrestr.
Chærefol.
*Trifol. Fibr. ā. m*ſs.
Sem. Carvi. Siler. mont.
Crem. Tartari. aa. ʒiſs.
*Harum specierum m*ſs.
Coque in Aq. simpl. ℔. *j. colat. bibatur calide.*

9 Pulvis resolvens.

℞. *Pulv.* ☉*ar. Richt. dos.* xii.
D. singul. diebus. 2. *vel* 3:

10 Pulvis Antispasmodicus.

℞. *Nitr. depur.*
Arcan. duplic.
Conch. citrat. a. ℈ij.
Cinnab. ♁*ij. gr.* xviij.
M. div. in 6. part. æq.

11 Alius.

℞. *Tart. Vitriolat.*
Nitr. regenerat. ana. ʒj.
Cinnab. nativ. gr. xxiv.
M. div. in 6. part. æq.

12 Tinctura Tonica & resolvens.

℞. *Tinct.* ♂*is Helleb.* ℥ſs.
Dos. 40. 50. *gutt. mane & vesperi.*

13 Alia.

℞. *Tinct.* ♂*t. Ludov.*
Liq. Terr. fol. Tart. ā. ℥ſs.
M. dosis eadem.

Reliquæ formulæ vid. capit. præcedentibus.

VII. *Methodus medendi.*

1 Sanguinis missiones imprimis præservatoriæ absolute necessariæ sunt, eæ tamen, quæ in pedibus instituuntur, magis prosunt, quam Venæsectiones partium superiorum.

2 Hirudinum quoque ad anum applicatio, impr. in subjectis Hæmorrhoidariis, multum prodest ad removendam causam antecedentem.

3 Evacuationibus sanguinis vel præmittatur, vel subjungatur lenis laxatio; imo repetatur etiam, præsertim quando ægroti ad alvi adstrictionem admodum proni sunt.

4 Majorem adhuc usum præstant laxantia, si remedia incidentia & resolventia ipsis junguntur.

5 Ad relaxandam nimiam Hepatis stricturam; remediis resolventibus semper interponantur Antispasmodica, quæ præterquam quod stricturam tollant, alvum etiam lubricam servant.

6 Facta resolutione Scirrhi, remediis resolventibus subjungantur Tonica roborantia, cum Resolventibus mixta.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio in pede semper præmitti debet Hirudinum applicationi.

2 Venæsectio præservatoria circa Æquinoctia semper præferenda est ei, quæ intermediis temporibus instituitur.

3 Evacuantia & Resolventia nisi diu usurpentur, parum juvant.

4 Vitentur tamen omnia acria Resolventia & Purgantia, quippe quæ ad faciliorem exulcerationem subjecta sanguinea & calidiora disponunt.

5 Martialia, sine præmissis Resolventibus & Laxantibus data, malum exasperant, sive Scirrhum graviorem reddunt.

6 Idem etiam Opiata præpostere ad dolores sedandos exhibita, præstant.

7 Pa-

7 Parem noxam Acidulæ & Thermæ adſtringentes pariunt.
8 Diæta craſſa nullius in hoc malo eſt utilitatis, e contra vero cibi lubricantes cum ſufficiente potu proſunt.
9 Ira, terror & triſtitia ſtudioſe fugienda ſunt, quia Scirrhum augent, aut medicationem jam inceptam turbant.
10 Motus nimius ſymptomata omnia graviora reddit, moderatus vero &, continuatus ad Scirrhi reſolutionem aliquid confert, huic tamen poſtea ſucceſſive alii motus fortiores, impr. equitatio, ſubjungi poſſunt.
11 Topica externa parum plerumque faciunt, ut tamen nihil intentatum relinquatur, reſolventia emollientibus commixta uſurpari poſſunt.

Caput Nonum.

De Vomica Pulmonum.

I. *Definitio.* Vomica Pulmonum eſt abſceſſus, materiam purulentam continens, quo tandem rupto, illa per pulmones cum inſigni periculo effunditur, vel in thoracis cavitatem infunditur.

II. *Differentia.*
1 A *Tuberculis pulmonum* ſolius magnitudinis reſpectu.
2 A *Phthiſi*, quæ eſt ulcus pulmonum apertum, vomica vero clauſum.
3 Ab *Empyemate*, quod extravaſationem ſive effuſionem materiæ purulentæ in cavitatem pectoris denotat: vomica vero materiam purulentam in pulmone incluſam, ſignificat.

III. *Signa.*
1 Tuſſis ab initio ſicca, minime tamen gravis, quæ poſtmodum humida fit.
2 Cui vel ſtatim, vel ſucceſſu temporis jungitur ſpirandi difficultas.
3 Nonnulli ſentiunt quoque hoc ipſo tempore dolorem in pectoris quadam parte obtuſum.
4 Inſignis hiſce jungitur ſimul corporis laſſitudo.
5 Corpus etiam ſenſibiliter marceſcit, ac facies modo rubet, modo pallet.
6 In nonnullis etiam obſervantur inſignes anxietates.
7 In non paucis frequentes occurrunt lipothymiæ cum contractione habitus corporis, frigore extremorum, ac ſudore frigido.
8 Alii ſudoribus copioſis corripiuntur.
9 Febris lenta ordinarie hiſce juncta eſt, qua corpus magiſque extenuatur.
10 Tandem vel tacite & ſubito, vel ob cauſas externas riſum, clamorem, tuſſim, ſternutationem, motum corporis fortiorem, rumpitur abſceſſus & materia purulenta ejicitur, vel in thoracis cavitatem infunditur.

IV. *Subjectum.*
1 Homines quibus congeſtio ad pectus facta non plenarie diſcuſſa fuit.
2 Plethorici, qui motu fortiori Plethoram nimis commoverunt, ac poſtmodum corpus, præcipue vero pectus, ſubito aeri frigido expoſuerunt.
3 Perſonæ quibus tuberculum in pulmonibus natum eſt, ex quo aucto & ſuppurato, abſceſſus pulmonum ſucceſſive originem traxit.
4 Homines quibus Hæmorrhagiæ narium, aut Hæmoptyſes per adſtringentia imprudenter ſuppreſſæ fuerunt, aut qui conſuetas ſanguinis evacuationes neglexerunt.
5 Homines vitæ ſedentariæ dediti & ſanguinis ſpiſſitudine laborantes.
6 Qui tranſlationem ſanguinis Hæmorrhoidalis, ob fluxum ejus ſuppreſſum, ad pectus paſſi ſunt.
7 Injurias externas, vulnera pectoris, plagas aliaſque læſiones paſſi.
8 Tuſſi graviori antea afflicti.
9 Qui defluxionibus catarrhalibus habitualibus diu laborarunt.

V. *Prognoſis.*
1 Vomica minor ex tuberculo orta, ſæpius diu ſine multis & magnis incommodis in pectore latet, major vero & a ſubitanea ſanguinis ad pectus congeſtione producta, gravius ſtatim affligit, & majori etiam periculo, dum brevi tempore rumpitur, ægrotantes exponit.
2 Quo magis profunde vomica in pulmonibus hæret, eo facilius dum rumpitur, ægrotos ſuffocat, aut eo graviorem poſt rupturam pulmonum minatur corruptionem.
3 Quæ in exteriore pulmonum ſubſtantia hærent vomicæ, minoris quidem periculi, dum minora ipſis junguntur ſymptomata, videntur eſſe, ſed reſpectu empyematis, quod facile earundem rupturam ſequitur, nihilominns ſumme periculoſæ ſunt, quatenus empyema, niſi materia purulenta mature per paracenteſin e pectoris cavitate educatur, ægrotos brevi tempore jugulat.
4 Si vomicæ majores rumpuntur, ægroti ſæpius ſub ipſa puris excretione ſuffocantur.
5 Abſceſſus ad aures & pedes boni in Vomica pulmonum. *Bagliv. ex Hippocr.*
6 Si rupto abſceſſu nihilominus reſpiratio inſigniter eſt laborioſa, quamvis inſignis quantitas materiæ purulentæ ejecta fuerit, indicat pulmonum inſignem exulcerationem brevi mortem inferentem, quod aliquoties in Vomica poſt Pleuritidem obſervavimus.
7 Si Vomica diutius perſiſtit in pectore ac non rumpitur, accedente ſudore frigido, frigore extremorum ac lipothymiis, lethalis eſt.
8 Quo minus cocta eſt materia purulenta per ſuperiora ejecta & quo magis fœtet, eo certius pulmonum corruptio, brevi mortem inferens, expectanda eſt.
9 In corporibus cacochymicis, ob affluxum materiæ ſalſo ſeroſæ, conſolidatio ulceris poſt rupturam vix ſperanda eſt.
10 Major vero ſpes affulget, ſi corpus alias fuerit ſanum & ſi ſanguinis aditus ad partem affectam eſt liber, quoniam hoc modo partes ulceroſæ facilius eluuntur, & ulcus ſenſim ſenſimque exſiccatur & conſolidatur.
11 Si poſt ruptum abſceſſum febris cum reſpirandi difficultate continuet, ac corpus magis magiſque extenuetur, cum inſigni & quotidie invaleſcente virium lapſu, funeſtum utpl. eſt.

VI. *Remedia.*
1 Blanda laxantia & alvum apertam ſervantia, Manna, Magneſia alba, Tamarind &c. ut & Clyſteres emollientes, carminativi & leniter ſimul alvum aperientur.
2 Venæſectio revulſoria in pedibus aut etiam ſcarificationes ibidem inſtitutæ.
3 Abſtergentia, diſcutientia & ſimul expectorationem promoventia uti ſunt Rad. Ari, Bardan. Pimp. alb. Vincetox. Tuſſilag. Herb. Hyſſop. Scabioſ. Bellid. Chærefol. Sem. Carmin. Liquir. Paſſul. Ficus &c.
4 Mundificantia & Balſamica; Terebint inpr. cocta, Balſ. Ind. alb. & Peruv. Thus, Maſtix &c.
5 Traumatica. Rad. Symphyt. Plantag. Tormentill. Herb. Veron. Virg. Aur. Hed. Terr. Piloſell. Sanic. Pyrol. Plantag. Fl. Hyper. Roſ. rubr. &c.
6 Febrem & Tuſſim mitigantia: Lap. ♋. Conch. præparat. Mat. Perl. ♂. diaph. Nitrum, Eſſ. Alexiph Scordii ſaturata, MP. de Cynogloſſa Pulveribus abſorbentibus & nitroſis admixta & veſperi exhibita.
7 Sitim mitigantia: præter Nitroſa ante dicta, Succi aciduli, inprimis vero ſuccus Citri præ ceteris pectori amicus, Emulſiones &c.
8 Tonico-diſcutientia, uti Mixt. Tonica Stahlii ex Tinct. ℥ij. acri & Spir. C.C. parata.
9 Nutrientia & vires corporis reſtaurantia & maciei occur-

occurrentia: juſcula, mucilago hordei, Emulſiones, Gelatinæ &c.

Formulæ Remediorum.

1. Potio laxans.

℞. *Aq. Veron.*	*Mann. elect. ℥ij. M.*
Tuſſilag. ana. ℥ij.	*pro una vice.*

2. Alia.

℞. *Decoct. Paſſul. ℥iv.*	*Syr. violar. ana. ℥j M.*
Mann. elect.	*pro una vice.*

3. Pulvis laxans.

℞. *Magneſ. alb. ℥ij.*	*D. ſingulis diebus mane*
Div. in 3. p. æq.	*doſ. j.*

4. Infuſum pectorale abſtergens.

℞. *Rad. Liquirit. ʒvj.*	*Sem. Aniſ.*
Vincetox.	*Fœnic.*
Pimpin. alb. ā. ʒſs.	*Card. Mar. ana. ʒij*
Ari. ℥ij.	*Inc. Cont. uſurpentur ut Infuſ.*
Herb. Capill. ♁.	*Thæe, bulliant tamen ali-*
Hyſſop.	*quandiu.*
Scabioſ. ana. mj.	

5 Infuſum Traumaticum & diſcutiens.

℞. *Rad. Vincetox.*	*Sem. Hyperic.*
Pimp. alb. ā. ℥ſs.	*Card. Mar. a. ʒij.*
Ari ʒiſs.	*Coq. in ▽ ſimpl. ℔. iij. ad re-*
Herb. Veron	*manent. ℔. ij. Colat. adde*
Virg. ☉r.	*Syr. Viol.*
Scabioſ.	*de Alth. a. ʒvj. biba-*
Sanic.	*tur vitrum ter vel quater*
Hed. Terr. aa. mſs.	*per diem.*

6 Aliud

℞. *Rad. Cichor.*	*Raſ. Sant. r.*
Vincetox. ana. ℥ſs.	*Sem. An. ana. ℥j.*
Ari.	*Liquir. ℥ſs. Inciſ.*
Helen.	*Coq. in ℔. iij ▽ ad conſumpt.*
Petaſit ana. ʒij.	*tert. partis.*
Herb. Veron	*Colat. adde*
Hed. Terr. aa. miſs.	*Syr. de Alth.*
Sumit. Hyper. mj.	*Symph. a. ʒvj. M.*
Cent. min.	*D. ut antea*
Millefol. ana. mij.	*Blazer. ex Stahlio.*

7 Potio abſtergens & temperans.

℞. *Aq. ſcabioſ.*	*Tart. Vitriolat. ana. ʒj.*
Chærefol.	*Sacch. perlat. ʒij M.*
Veron. ana. ℥iſs.	*doſ. Cochl. ij. ſingulis 6. vel 8.*
Conch. citrat.	*horis.*

8 Potio diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Scord.*	*Tart. Vitriolat. ana. ʒj.*
Hyſſop.	*Nitr. depur. ʒſs.*
Chærefol ana. ℥ij	*Tab. M. Chr. ſ. ℥ſs. M.*
Lap. ♋. citr.	*D. ut antea.*
♁ diaph.	

9 Emulſio diapnoico-temperans.

℞. *Sem. Card. Mar.*	*adde Dent. apr. præparat.*
Hyper.	*Mandib. luc. piſc.*
Soph. Chirurg. ā ℥. ſs.	*♁ diaph. ana. ʒſs.*
Aq. Chærefol. Scabioſ.	*Sacch. Canar. ʒvj. M.*
Card. Ben. ana. ℥ij.	*D. ſæpius cochlearia ali-*
F. l. a. Emulſio.	*quot.*

10 Emulſio conſolidans balſamica.

℞. *G. Junip.*	*Scabioſ. Veron.*
Maſtich. ana. ʒj.	*Hyſſop. ā. ℥ij. l. a.*
Tereb. coct.	*Emulſio. Colat. adde*
Balſ. Peruv. ana gr. xv.	*Sacch. perlat. ʒj. M.*
Terantur cum Amygd. dulc.	*Doſ. cochl. j. vel ij. ſing. 2.*
excort. ℥j. ac F. c.	*vel 4. horis.*
Aq. Chærefol.	

11 Bolus mundificans & conſolidans.

℞. *Conſ. roſ. antiq. ʒj.*	*Balſ. Peruv. gutt. iv.*
G. Junip.	*Syrup. de Alth q. ſ.*
Maſtich. ana gr. xv.	*M. F. Bolus pro una vice.*

VII *Methodus medendi.*

1 Primaria intentio in hoc affectu ſemper eſſe debet matura abſterſio apoſtematis aperti, & evacuatio materiæ purulentæ in Pulmonibus hærentis; cum vero humorum affluxus ſæpius tantus ſit, ut licet abſterſio ſufficiens fiat, nihilominus ſemper nova materia corrupta generetur, ac bilioſæ partes in corpore remanentes Febrem augeant, exhibenda ſunt remedia lenia evacuantia; quæ etiam toto curationis tempore ad alvum apertam ſervandam reliquis interponenda ſunt.

2 Fortius adhuc revellit & præſentius etiam auxilium affert Veneſectio in pede inſtituta, ſi ſubjecti conditio eam permittit: quatenus per hancce non affluxus tantum imminuitur, ſed etiam ingraveſcens Febris ſenſibiliter imminuitur.

3 Quo vero eo magis affluxus impediatur, poſt Veneſectionem ſtatim exhibeatur Eſſent. Alexipharmaca ex Radic. & larga quantitate Scordii parata, quæ & egregie diſcutit, & reſpectu Scordii putredini & ulteriori exulcerationi reſiſtit, ut taceam quod diaphoreſin & diureſin promoveat.

4 Cui jungantur vel poſtponantur ſupra laudata Infuſa abſtergentia & diſcutientia, ſæpius calide ſumenda.

5 Egregium quoque abſtergendi uſum habent mellita, uti mel deſpumat. roſac. quæ modo dictis Infuſis admiſceri poſſunt. Talia mellita adhuc majorem abſtergendi vim obtinent, ſi Terebinthina cocta, Maſtiche aliaque Gummata mitiora ipſis adduntur.

6 Infuſis antea laudatis ſemper addatur Rad. Ari, quippe quæ inſigni incidendi, reſolvendi & abſtergendi vi pollet, & hujus reſpectu fere omnibus aliis præferri meretur.

7 Si ulcus ſufficienter mundificatum eſt, tam per Infuſa calida, quam per Emulſiones ſupra præſcriptas quæ in ulceribus internis & mitiganda quoque Febre egregie ſe gerunt, iiſdem infuſis addantur lenia traumatica, ita quidem ut abſtergentia doſi ſuperent; ut hoc modo ulcus mundificatum ſenſim conſolidetur. Conſultum tamen eſt ab uſu abſtergentium hiſce interponendorum non deſiſtere.

8 Hoc in caſu etiam maxime laudatur Conſerva Roſarum inprimis antiqua diu uſurpata, quæ abſtergit & conſolidat, inpr. ſi ex ea cum ſupra laudatis temperatis balſamicis parati Boli exhibentur ægrotantibus.

9 Ad mitigandum æſtum febrilem fiant Julepi ex Aquis pectoralibus & abſtergentibus, cum ſucco Citri & ſufficienti quantitate ſacchari. Nitrum eandem efficaciam habet, ſed moderatis & repetitis doſibus exhibitum.

10 Febrem mitigant, & affluxum ad pectus impediunt Potiunculæ diapnoicæ cum Nitro, inprimis ſi in ultimo caſu parum MP. de Cynogl. ipſis additur, hoc enim modo tuſſis maxime affligens, ſimul mitior redditur.

11 Tandem egregium habet uſum Mixtura Tonica Stahlii, quæ facta conſolidatione Pulmones roborat, & novum affluxum ad pectus diſcutiendo impedit.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Si ullibi, in Vomica ſane Pulmonum caute procedendum eſt, ne perverſa methodo ægroti ſummo in periculo verſantes, in majus præcipitentur.

2 Quare abſtinendum eſt partim a fortioribus Purgantibus, partim ab aliis quoque commoventibus & imprimis volatilibus, quæ & vires frangunt & Febrem augent, ac ſæpius expectorationem ſumme neceſſariam ſupprimunt.

3 Niſi reliquæ Excretiones corporis in ſua integritate conſerventur, propter remanentes in corpore ſordes & affluxum ad pectus, curatio hujus affectus utplurimum eſt fruſtranea, vel multis difficultatibus ſubjecta.

4 Si Veneſectionis uſum ſtatus Pletoricus, conſuetudo & Febris non urgent, ea conſultius intermittitur, magis enim præſervatorie quam curatorie prodeſt.

5 Expectorantium dulcium & emollientium abuſus quam maxime vitandus eſt, quoniam affluxum humorum ad pectus & corruptionem auget.

6 Adſtringentia & traumatica fortiora caute ſunt uſurpanda, quoniam non raro expectorationem ſupprimunt.

7 Opiata niſi caute uſurpentur, eandem efficaciam habent, ac vires ſimul inſigniter frangunt.

8. Ni-

8 Nitrum quamvis æstum Febrilem optime temperet, cum prudentia tamen, rarius & parvis dosibus exhibendum est, quatenus tussim auget.
9 Balsamica & abstergentia acriora, nisi refracta dosi exhibeantur, facile Febrem intensiorem reddunt; inprimis vero Myrrhæ cautus sit usus, quia non solum Febrem auget, sed etiam graviter humores commovendo sanguinis eruptionem per Pulmones excitat.
10 In Diæta vitentur animi Pathemata graviora, Vinum, motus nimius &c.

Caput Decimum.

De Empyemate.

I. *Definitio*. Empyema est collectio puris in pectore, sive ejusdem effusio in cavitatem pectoris a Vomica rupta, inflammatione, sanguine extravasato &c. originem trahens, respirationem & cordis motum insigniter & non sine vitæ periculo turbans.

II. *Differentia*.
1 A *Vomica*, quæ est puris in viscere quodam collectio, empyema vero est ejusdem in cavitatem quandam & inprimis thoracem effusio.
2 Ab *ulcere pulmonum*, quod vel materiam in asperam arteriam infundit, vel si orificium ejus in cavitatem pectoris hiat, Empyema producit, adeoque ordine prius est, sive ulcus interdum est causa, Empyema vero productum.
3 Ab *Hydrope pectoris*, cujus materia est serum, Empyematis vero materia purulenta. Reliquas differentias vide infra de *Hydrope Pectoris*.
4 Ipsum etiam Empyema differt *ratione causarum*.
a Aliud enim oritur a *vomica pulmonum*, superficiem obsidente, rupta.
b Aliud *inflammationem Pleuræ* & pulmonum, & abscessum exinde natum ac disruptum sequitur.
c Aliud *Anginam* in pectus se extendentem *excipit*.
d Aliud *extravasationem sanguinis* a causis violentis, vulneribus, plagis &c. ortam tanquam causam *agnoscit*.

III. *Signa*.
1 In Pleuritide, Peripnevmonia, Angina, Vomica subitanea doloris, vel acuti, vel obtusi cessatio.
2 Et hanc excipiens insignis respirandi difficultas, cum tussi sicca continuo affligente.
3 Augetur hæc difficilis respiratio, si ægroti in latus sanum decumbunt.
4 Nonnunquam, quando ægroti corpus profundius declinant, suffocationis periculum imminet, quod erecto corpore, aut quando ægroti decumbunt, cessat.
5 Sensus gravitatis ac ponderis in diaphragmate circa costas nothas.
6 Sensus materiæ in cavitate pectoris fluctuantis, inprimis quando situs corporis mutatur, cujus materiæ fluctuatio non raro etiam sonum excitat, ita ut ab adstantibus audiri possit.
7 Cessatio Febris acutæ in Pleuritide & huic succedens Hectica, Febris interdiu mitior, noctu vero gravior.
8 Successiva imo maxime invalescens corporis & inprimis faciei extenuatio, ac virium prostratio.
9 Sputum aliquando etiam purulentum observatur.
10 Accedunt hisce frequentes anxietates, palpitationes cordis & lipothymiæ.
11 Interdum sentiunt ægrotantes vaporem calidum e pectoris cavitate ad os ascendentem.
12 Alii in malo graviori percipiunt saporem putridum in ore.
13 Sudores nocturni multi sunt, sed inutiles, & corpus magis fatigantes & extenuantes.
14 Facies rubet inpr. eo in latere, in quo abscessus ruptus fuit, nonnunquam vero phlogoses tantum adsunt.
15 Tandem facies magis magisque contabescit, oculi fiunt concavi.
16 Pulsus, inpr. in latere affecto est celer, sed sæpius intermittens.
17 Nonnunquam ungues curvi & pustulæ in thorace observantur.
18 Sæpius quoque pedes fiunt tumidi & in pectoris latere affecto observatur cutis inflatio ac tumor. vid. *Hippocr. Prognost. XVI.* 12. *& seq.*

IV. *Subjectum*.
1 Homines qui Pleuritide, Peripneumonia, Angina & exinde enato abscessu, aut qui Vomica ex aliis causis laborarunt.
2 Quibus pectus vulneratum & sanguis in ejusdem cavitatem effusus, ac suppuratus fuit.
3 Aut etiam quibus chylus ob læsum ductum thoracicum in thoracis cavitatem effusus fuit.

V. *Prognosis*.
1 Empyema gravis affectus est, & maxime periculosus, quatenus materia purulenta viscera corrodendo ulterius corrumpit, nisi vel a Natura, vel manu chirurgica, sive per Paracentesin evacuetur.
2 Empyici superstites manent, si febris eosdem eodem post eruptionem die dimiserit: & qui cibos cito appetiverint & a siti liberati fuerint: & si venter parva & compacta egesserit, & pus album & læve & ejusdem coloris fuerit, & a pituita liberum, & citra dolorem ac tussim fortem repurgetur. *Hippoc. Prognost. XVII.* 9. *& seq.*
3 Intereunt vero hi, quos febris non dimiserit, aut ubi ipsos dimisisse putata fuit, rursus recalescens apparuerit: & qui sitim quidem habuerint, cibos autem non appetiverint, & si venter liquidus fuerit, & pus pallidum sive viride & lividum expuerint, aut pituitosum aut spumosum. Si hæc omnia contigerint, pereunt. *ibid.*
4 Quibus vero ex his quædam accesserint, quædam non, horum aliqui intereunt, aliqui in multo tempore superstites evadunt. *ibid.*
5 Quicunque ex Pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si vero non, ad tabem transeunt. *Hippocr.* 5. *Aphor.* 15.
6 Non pauci Authores, materiam purulentam interdum per vias urinarias cum euphoria evacuari, testantur, qua de re vid. *Sennert. Prax. Lib. II. Part. II. Cap. XVI. Quæst.* 5. quomodo autem hocce fieri possit, obscurum est.
7 Quicunque suppurati uruntur aut secantur, siquidem pus purum fluat & album, evadunt. Si vero subcruentum & cœnosum ac graveolens, pereunt. *Hippocr.* 7. *Aph.* 44.
8 Quicunque suppurati secantur aut uruntur, hi pure acervata effluente, omnino moriuntur. *Hippocr.* 6. *Aphor.* 27.
9 Quo magis invalescit Febris Hectica cum extenuatione corporis & virium jactura, eo magis metuendus est funestus exitus.
10 Suppuratio, quæ utramque thoracis partem occupat, periculosior est, quam quæ unicam. *Ettmull.*
11 Purulentos moderatius habentes, si sputa graveolentia consequuntur, recidiva interimit. *Sennert. ex Hippocr. Coac.*
12 Quibus specillum a pure velut ab igne coloratur, ii fere moriuntur. *ibid.*
13 Ex suppurationibus, quas Pulmonum morbi excitarunt, fere senes moriuntur, ex ceteris vero juvenes. *ibid.*
14 Quibus in magna puris copia, intra thoracem & pulmonem collecta, totus thorax in respiratione attollitur, celerrime suffocantur. ibid. ex *Galeno* 4. *de Loc. affect. Cap.* 7.

VI. *Remedia*.
1 Paracentesis, sive matura materiæ purulentæ e Pectoris cavitate evacuatio.

2 Impedimenta Paracentefeos removentia; & quidem

a Blanda laxantia: Manna, Tamarindi, Magnefia, Clyfteres &c.

b Nimium affluxum humorum impedientia, difcutientia fcil. fuperioribus cafibus laudata, Venæfectio &c.

c Febrem mitigantia; Abforbentia, Diaphoretica fixa, Salia neutra, Nitrofa blanda acida &c.

d Vires deperditas reftaurantia: Analeptica, Confortantia, Emulfiones, jufcula, &c.

e Sanguinem congrumatum vel refolventia, vel ejufdem fuppurationem promoventia; Rad. rub. tinct. Caryophyll. Pimpin. alb. Herb. Scabiof. Chærefol. Hyperic. Bellid. min. Hyffop. Arnic. cum toto, in aqua vel cerevifia cocta, Sem. Anif. Fœnic. Card. Mar. Hyper. &c.

3 Abftergentia & Mundificantia, inpr. vero decocta ex iifdem parata, partim haufta, partim vero per Syringam injecta.

4 Confolidantia, Traumatica pariter in Decoctis in & externe ufurpata.

Formulæ Remediorum.

1 Potio laxans.

℞. *Tamarind.* ℥ifs.
Coq. in f. q. Aq.
in Colat. ℥v. *diffolv.*
Mann. Calabr. ℥ij.
Colat. D. calide pro una vice.

Alia.

℞. *Fol. Senn. f. f.* ʒij.
Rhab. elect. ʒj.
Sal. Tart. ʒfs.
infund. per noct. in
Aq. fcabiof. q. f.
Colat. ℥vj. *adde*
Syr. rofar. folut. ℥vj. *M.*

2 Emulfio analeptica & difcutiens.

℞. *Aq. Scabiof.*
Scord.
Chærefol. ana. q. f.
Amygd. dulc. ℥iij.
Sem. Card. mar. ℥fs.
F. l. a. Emulfio.
Colat. ℥viij. *adde*
Aq. Cinnam. Bugloff. ℥j.
♁ *diaph.* ℈ij.
Tab. M. X. f. ℥fs. *M.*
D. fæpius cochleatim.

3 Pulvis confortans & abftergens.

℞. *Pulv.* ☉*ar. Richt. dof.*
vj.
D. fingulis 3. vel 4. horis dof. j.

4 Potiuncula diapnoico-confortans.

℞. *Aq. Scabiof.* ℥iv.
Cinnam. cydon. ʒvj.
♁ *diaph.*
Matr. Perl. ana. ʒfs.
Nitr. perlat. gr. xv.
Pulv. ☉*ar. dof. iij.*
Tab. M. X. perl. ʒij.
D. fingulis 4. vel 5. horis cochleatim.

Alia confortans.

℞. *Aq. Borrag.*
Bugloff. ana. ℥ij.
Cinnam. cyd. ℥j.
Succ. citr. rec. ℥j.
Eff. dulc. Hall. ʒj.
Conf. alk. inc. ʒifs. *M.*
D. fæpius cochleatim.

5 Effentia diapnoico difcutiens.

℞. *Eff. Alexiph.* ʒij.
Scord. ʒj. *M.*
Dof. 25. gutt. femel vel bis per diem.

Alia fimul confortans.

℞. *Eff. Alexiph.*
Dulc. ana. ʒj. *M.*
Dof. 20. gutt. bis vel ter per diem.

Alia.

℞. *Eff. Dulc. concentr.* ʒj.
Dof. 5. vel 6. gutt. fingulis
2. 4. 6. horis in fumma virium debilitate.

6 Decoctum mundificans internum.

℞. *Rad. Pimp. alb.*
Bardan.
Vincetox.
Chin.
Ariftol. rot. ãã. ʒiij.
Liquirit.
Herb. Veron.
Virg. ☉*r.*
Capill. ♀.
Scord. ana. mfs.
Caric. Pingu.
Paff. maj. exacinat. ℥ifs.
Hord. mund. ℥iij.
Coq. in Aq. fimpl. ℔ *iij. ad remanent.* ℔ *ij.*
Colat. adde
Syr. de fymph. ℥iij. *M.*
D. fæpius calide.

7 Decoctum mundificans & confolidans externum.

℞. *Rad. Symph.*
Ariftol. rot.
Bardan.
Biftort.
Herb. Agrimon.
Hed. Terreft.
Scord.
Sanic.
Tyrol.
Plantag. ana. mfs.
Coq. in Aq. ℔ *iij.*
Colat. adde
Solat. Myrrh. ʒifs.
M. injiciatur fæpius cum Syringa calide.

VII. *Methodus medendi.*

1 Si purulentam materiam in pectore contentam effe omnes circumftantiæ indicant, non datur tutius remedium, quam Paracentefis, five matura ipfius materiæ evacuatio: per quam ulterior Pulmonum corruptio præcavetur. De Empyematis Chirurgica tractatione agemus prolixe in Chirurgia.

2 Præftat tamen, nifi aliæ circumftantiæ urgeant, eidem præmittere blandam laxationem, ac Venæfectionem.

3 Commode etiam poft laxationem exhiberi poffunt lenia Diaphoretica & Difcutientia, partim ad Febrem mitigandam, partim ad majorem affluxum ad Pectus præcavendum.

4 Facta evacuatione, locum habent injectiones per Syringam ex Herbis abftergentibus, travmaticis & pectoralibus, cui balfamica addantur, ad mundificandum atque abftergendum ulcus.

5 Eidem fini etiam inferviunt abftergentia & Balfamica, fub forma decoctorum fumpta, quæ mundificationem & confolidationem ulceris optime promovent.

6 Cum vero affluxus humorum ad locum affectum abfterfionem & confolidationem maxime impediat, affluxus ille intercipiatur partim per Laxantia, partim per Diaphoretica & Difcutientia, ut & per lenia Diuretica.

7 Si Febris adhuc urget, mitiganda eft per Diaphoretica fixa, Abforbentia, Nitrofa, Emulfiones &c.

8 Viribus profpiciunt fupra præfcripta Analeptica & Confortantia, inpr. vero Pulveres Solares, quæ præter infignem, quam poffident, confortandi vim, fimul ulcus Pulmonum abftergunt, & confolidant.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Nifi materia mature e Pectore evacuetur, fruftra poftmodum inftituitur Paracentefis, imo curatio quoque poft nimis tardam evacuationem, utpl. fruftranea eft.

2 Materia purulenta non fimul atque femel, fed potius repetitis vicibus five fucceffive evacuetur, juxta præceptum Hippocratis & folertiffimorum Chirurgorum.

3 Si ægroti vires nimium fractæ funt, fruftra inftituitur Paracentefis & ægroti eo facilius moriuntur.

4 Si Pulmones aliaque refpirationis organa ita corrupta funt, ut nulla reconvalefcentiæ fpes fuperfit, fruftra æger cruciatur fectione vel uftione, veteribus ufuali.

5 Nitrofa aliaque Salina, ad imminuendam Febrem alias fatis proficua remedia, nifi parva manu exhibeantur, & tuffim & exulcerationem augent.

6 Opiata minus proficua funt in hujus affectus curatione, quoniam exulcerationem promovent, imo fphacelo viam fternunt.

7 Aer frigidus in hoc affectu femper noxius eft, five per afperam arteriam in Pulmones, five per apertum Pectus in ejus cavitatem ingrediatur, quare fummo ftudio vitandus eft.

8 Fugienda quoque funt in Diæta omnia calida, & animi pathemata graviora, Febrem aliaque fymptomata exafperantia.

CA-

Caput Undecimum.

De Exulceratione Pulmonum sive Phthisi.

Definitio. Phthisis, stricte dicta, est ulcus Pulmonum, a vomica, vel alia stasi corruptoria, ortum trahens, insigni corporis contabescentia, Tussi, Febre, Hectica aliisque symptomatibus stipata.

Differentia.

1 Alia est *recens* sive incipiens, ubi scil. dispositio, sive nodi scirrhosi, vel ex sanguine, vel ex mucida tenaci materia orti, tussim Phthisicam excitant; alia vero *inveterata*, sive confirmata, ubi actualis exulceratio Pulmonum Phthiseos est causa, quando scil. antedicti nodi scirrhosi actualem conceperunt putredinem, & Pulmonum substantiam simul corruperunt.

2 Alia est *sine Febre Hectica*, aut levis tantum hujusmodi Febris eidem jungitur, ut incipiens, alia *eandem* comitem individuum *habet*, uti confirmata.

3 Alia *brevi tempore* ægrotos jugulat, v. g. Phthisis juniorum, alia vero non nisi *longo* elapso *tempore* funesta fit, ut Phthisis senum.

4 Alia *a causis internis*, congestione scil. sanguinis & stasi corruptoria dependet: alia vero a *causis externis*, vulneribus, lapsu, potu frigido post insignem corporis incalescentiam &c. originem trahit: illa frequentior est, hæc vero rarior.

5 Phthisis differt a *Vomica* Pulmonum.

a Respectu essentiæ, *Vomica* enim est abscessus in Pulmonibus latens, *Phthisis* vero est ulcus sordidum, Pulmones sensim depascens.

b Respectu *partis affectæ*: quamvis enim uterque affectus Pulmones affligat, Vomica tamen vasa, Phthisis vero substantiam magis Pulmonum occupat.

c Respectu *durationis* & periculi: Vomica enim citius, Phthisis vero tardius ægrotos jugulat.

d Respectu *ordinis*, quoniam Vomica sæpius præcedit, Phthisis vero ab eadem sæpius originem trahit.

6 *Ab Hectica*, varias viscerum abdominis læsiones comitante, partim ratione subjecti, partim respectu signorum suo loco recensendorum: præcipue vero differentia in eo consistit, quod in Phthisi Pulmonali post profundiorem inspirationem, tussis & respiratio difficilis maxime intendatur, quod in reliquis Hecticæ speciebus non observatur: cui adde, quod Febris in vera Phthisi nonnunquam absit, quæ tamen viscerum abdominis læsiones ordinarie comitatur.

7 *Ab Atrophia*, partim respectu ætatis, Atrophia enim junioribus magis est familiaris, Phthisis vero adultis: partim ratione partis affectæ.

. *Signa.*

a *Incipientis.*

1 Tussis sicca sive arida, in quibusdam per intervalla repetens, in aliis vero continua fere, quæ a levioribus causis, respiratione scil. profundiore, aere frigido &c. facile exacerbatur, ac noctu gravius affligit: cum materiæ vel paucæ, aut nullius vel multæ excretione.

2 Respiratio difficilis, frequens & insignis angustia cum sensu rei cujusdam pectus comprimentis.

3 Siccitas oris & glutinositas salivæ, sitis cum inappetentia, aut saltem appetitu frigidorum.

4 Tussis post pastum major & continua cum rejectione ciborum per vomitum, post quem tussis mitior redditur.

5 Vox rauca & clangosa & respiratio anhelosa, sub motu corporis citatiore.

6 Sensibilis consumptio corporis, cum increscente indies majori virium lapsu.

7 Calor hecticus post prandium magis affligens, cum pulsu celeriore, in partibus exterioribus, inprimis vero in manuum volis se exerens.

8 Somnus a tussi sæpius interruptus, aut ob eandem causam continuæ vigiliæ: aut etiamsi dormiant interdum ægrotantes, nullam tamen exinde sentiunt refectionem, sed potius majorem lassitudinem.

9 Urina sæpius sanorum urinæ similis, in aliis vero ad rubedinem vergens, & spumam diu durantem in superficie exhibens.

10 Facies rubicunda & turgida, præcipue crescente hectico calore.

b *Confirmatæ.*

1 Febris aucta, aut juxta alios nova Peripnevmonica, putrida, intermittens.

2 Tussis incrementum, cum ejectione materiæ modo crudæ, modo coctæ, purulentum, striis sanguineis distinctum, sæpius putridum, ac carbonibus injectum fœtorem insignem spargens, coloris non raro cineritii & subnigri.

3 Pulsus celer, durus, fortis & interdum serratus ac inæqualis.

4 Agrypnia pertinax, sudores nocturni, indies augmentum capientes, ac tandem colliquativi.

5 Major virium dejectio, cum præcipiti non solum totius corporis, sed etiam faciei consumptione.

6 Urina interdum intense rubra, interdum vero colorem urinæ Febrium intermittentium æmulans, contentis plena & frigori exposita sedimentum farinaceum album, aliquando etiam subrubrum deponens.

7 Diarrhœa colliquativa, Aphtæ in quibusdam, defluvium capillorum, facies Hippocratica.

IV. *Subjectum.*

1 Homines juniores ab anno decimo octavo ad trigesimum quintum circiter, sanguinei Plethorici, post Hæmorrhagiarium narium consuetarum cessationem.

2 Feminæ facilius & frequentius quam viri, ob mensium quam sæpius experiuntur, suppressionem.

3 Viri Hæmorrhoidibus laborantes, quibus post earum cessationem vel suppressionem sanguinis ad pectus fiunt translationes.

4 Homines gracilioris texturæ in diæta lauta viventes, otiosi.

5 Homines iracundi, Venere abutentes, ut & meditationibus ac lucubrationibus nimium indulgentes.

6 Quibus pectus est constrictum, collum longum & humeri alati, aut quibus pectus alias est male conformatum.

7 Personæ a parentibus Phthisicis natæ.

8 Congestiones sanguinis frequentiores ad pectus, aut Hæmoptysin quoque experti, inpr. si sanguinis grumosi vel extravasati pars in pulmonibus remansit.

9 Personæ quoque Phlegmaticæ, quibus multum seri ad pectus translatum & ibidem corruptum fuit.

10 Qui coryza acriori cum defluxione ad pectus, aut etiam Tussi chronica laborarunt.

11 Quibus Pulmones a Pleuritide, Peripneumonia, Tuberculis, Vomica, aut etiam a miasmate post Variolas vel Morbillos relicto, exulcerati fuerunt.

12 Quibus Hæmorrhagiæ consuetæ aut etiam Febres per adstringentia suppressæ fuerunt.

13 Homines, quibus scabies retropulsa, aut ulcera antiqua manantia imprudenter consolidata, aut sudores consueti, per remedia adstringentia, vel aerem frigidum suppressi fuerunt.

14 Personæ, quæ corpore insigniter æstuante, potum nimis frigidum in majori copia assumserunt.

15 Quibus Pulmones per exhalationes corrosivas corrupti fuerunt, ut &

16 Qui externas injurias, lapsus scil. & ictus violentos in pectore passi sunt.

17 Qui aeri autumnali, præsente jam ad Phthisin dispositione, corpus sæpius exposuerunt.

V. *Prognosis.*

1 Omnis Phthisis difficilis est curationis, recens tamen adhuc aliqualem medelam, eamque vel veram, vel palliativam admittit. Et hinc quæcunque de Phthiseos veræ curatione proferuntur, uni fere ex sequentibus innituntur fundamentis.

a Vel enim sola fuit tussis & fluxio catharrhalis in aliquem habitum deducta, & inpr. crassum illum, pulposum atque viridem veluti mucum, præcipue sub incrassantium usu, proferens.

b Vel Febris potius lenta simplicior, cum repentina contabescentia & nimiis sudoribus tali Febri familiaribus.

c Vel e lenta tali pullulans adhuc recentior Hectica.

d Vel asthmatica solum pectoris affectio.

e Vel superveniente, minori alicui scirrho vegeta aliqua suppuratione, cum ancipiti periculo evasit æger.

f Vel simplicior adhuc Hæmoptysis pro Phthisi vendicata.

g Vel denique non solum plane peculiare, sed & pro ejus temporis peculiaribus circumstantiis adhuc specialius auctum, robur Naturæ, vir. inter mille alia exempla pari constitutione expectandum. Vid. *D. D. Stahlii Dissert. de Phthisi Cap. V. p. 26.*

2 Phthisis imminens difficulter cognoscitur, sed facile curatur: incipiens aliquo modo facilius in sensus incurrit, sed curationem non facile admittit: confirmata a plebejis etiam dignoscitur, sed omnem medelam respuit.

3 Quo sicciora & calidiora sunt subjecta, eo facilius a Phthisi & Febre Hectica jugulantur, quo humidiora vero, eo tardius & interdum post aliquot annorum decursum moriuntur.

4 Adolescentes & Juvenes ab anno decimo octavo ad trigesimum quintum circiter citius, quam Senes Phtisi pereunt.

5 Feminæ facilius quidem propter suppressionem mensium incidunt in Phthisin, quam Viri, sed quoque facilius redeuntibus mensibus restituuntur, quod si vero pertinaciter durat illa mensium suppressio, minime evadunt.

6 Phthisis mariti facile communicatur uxori, non autem illa uxoris facile marito communicatur. *Chesneau.*

7 Phthisis ab Hæmorrhoidibus suppressis orta, utpl. exitialis est, nisi mature per redeuntem earum fluxum imminuatur.

8 Phthisis hæreditaria & a mala pectoris conformatione ortum trahens, incurabilis & funesta est.

9 Phthisis vernalis in subjectis vegetioribus facilius quam autumnalis curatur.

10 Autumnus tabidis malus. *Hipp. 3. Aph. 10.*

11 Si exigua tantum pulmonum portio exulcerata est, & pus vel benignum, vel peculiari folliculo inclusum est, vita, accurata observata diæta & prudenti medicamentorum appropriatorum usu, diu protrahi potest: valetudinarii tamen sunt, & facile in febrem putridam incidunt tales ægrotantes.

12 Quo magis invalescit Febris Hectica, exulcerationi Pulmonum juncta, eo certius & citius etiam pereunt ægrotantes.

13 Tussis cum Febre pertinax, non cedens remediis, tabem affert: etiamsi non spuatur sanguis.

14 Quo majorem materiæ putridæ copiam ejiciunt cum tussi Phthisici, eo citius moriuntur.

15 A sanguinis sputo, si puris sputum sequatur, ulceratus est pulmo & tabes sequitur.

16 A Phthisi liberati facile iterum ab eadem ob levissimas etiam causas corripiuntur.

17 Si expectoratio sive ejectio purulentæ materiæ subito supprimitur, ægroti suffocantur.

18 Qui tabe infestantur, si sputum quodcunque tussiendo rejecerint, grave olet, dum prunis injicitur ac capilli de capite defluunt, lethale est. *Hippocr. 5. Aph. 11.*

19 Quibuscunque tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alvi profluvio accedente, moriuntur. *ibid.*

20 A tabe occupato, alvi profluvium accedens, lethale est. *ibid.*

21 Sudores colliquativi, & facies Hippocratica mortem instantem indicat.

22 In tabidis in tumorem elevata præcordia, pessima sunt. *Hipp. Coac. Prænot. III. 264.*

23 Tumor pedum œdematosus Phthisi superveniens, lethale signum est.

VI. *Remedia.*

1 Revellentia, derivantia & affluxum humorum uberiorem ad pectus intercipientia, V. S. revulsoria in pede, Scarificationes, Pediluvia, Laxantia lenia, Magnesia alba, Sal. cathart. amar. Rhabarb. Tamarind. Manna, Fol. Senn. &c.

2 Temperantia & orgasmum sanguinis sistentia Tart. Vitriolat. Arcan. duplic. Absorbentia Lap. ♋. Mat. Perl. &c.

3 Discutientia & Resolventia, Rad. Ari, Enul. Irid. Florent, Aristol. Ari, Bryoniæ, Pimp. alb. Vincetox &c. Herb. Veron. Marrub. alb. Hyssop. Heder. Terrestr. Bellid. Cuscut. Epithym. Capill. ♀, Gumm. Ammon. Galban. Sagapen. Junip. &c.

4 Abstergentia & Mundificantia: uti sunt ante laudata Salia neutra, Nitrum, Absorbentia cum acidis saturata, v. g. Solut. Conchar. Conch. citrat &c. Herb. Hyssop. Chærefol. Scabios. Veron. Virg. aur. Gesner. Matrisylv. Pulmon. earumque Aquæ destill. & ex his cum seminibus resolventibus & temperantibus, Amygd. dulc. v. g. Sem. Card. Mar. &c. paratæ Emulsiones, Liquor Veronicæ in vino maceratæ & destillatæ. Vid. *Stahlii Dissert. de Affect. Pect. p. 47. §. 53.* ubi eum admodum commendat.

5 Consolidantia: Herb. Veron. Hed. Terrestr. Sanic. Pyrol. Pilosell. Summit. Hyper. ejusque Essentia saturata ac Extractum, Bals. Peruv. Terebinth. Mastiche, Rubin. Sulph. Beghuini Pulv. Sympathet. Conserv. Rosar. &c.

6 Nutrientia & Analeptica: Cremor hordei, jusculа avenacea, Gelatinæ cum Amygdalis, Emulsiones ex iisdem.

7 Roborantia: Mixt. Tonica Stahlii.

8 Tussim mitigantia: Succ. Liquirit. cum MPH. de Cynoglossa.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Magnes. alb.* ℥ß. *D. mane & vesperi dos. una. Div. in 8. p. æq.*

2. Alius.

℞. *Rhab. elect.* ℈ij. *D. pro j. dosi.*

3. Alius.

℞. *Sal. cathart. am.* ℥ß. *vel Infuso Thee. D. pro una vice in jusculo*

4. Potio laxans.

℞. *Decoct. Tamarind.* ℥iv. *pro j. dosi. Mann. elect.* ℥iß. *M.*

5 Infusum laxans.

℞. *Decoct. scabios. ferv.* ℥iv. *in quo infund. per noct. Rhab. elect.* ʒiß. *Sal cathart.* ʒj. *Col. adde Mann. elect.* ℥j. *M. D. pro una vice.*

6. Potio temperans.

℞. *Aq. Scabios. Hyssop. ana.* ℥ij. *Lap.* ♋. ℈ij *Tart. Vitriol.* ʒß. *Nitr. depur.* ℈j. *Sacch. perlat.* ʒij. *M. D. singulis 3. vel 4. horis cochlearia aliquot.*

7 Emulsio temperans & discutiens.

℞. *Amygd. dulc.* ʒvi. *Sem. Card. Mar.* ℥ß. *Aq. Chærefol. Scord. Scabios. Plantag. ana.* ℥ij. *F. l. a. Emulsio adde Matr. perl. præpar.* ʒj. *Sacch. perlat. q. s. M. D. sæpius cochlearia aliquot.*

8 Decoctum resolvens.

℞. *Rad. Vincetox. Pimpin. alb. an.* ℥ß. *Ari.* ʒij. *Liquir.* ʒj. *Herb. Hyssop. Marrub.*

Chæ-

Chærefol. *fimpl.* ℔. *iv. bibatur fæpius*
Scabiof. ana. m*f*s. *calide & edulcoretur mel-*
Inc. bulliant. leniter in Aq. *le.*

9 Pulvis abftergens.

℞. *Conch. citrat.* ʒj. *Tart. Vitriol. an.* ʒſs. *M.*
♁. *diaph.* *Dofis* ʒſs. *mane & vefperi.*

10 Sirupus abftergens.

℞. *Sir. Scabiof.* ℥ij. *Dofis dimidium cochleare.*
de Nicot. ℥ſs. *M.*

11 Decoctum abftergens & confolidans.

℞. *Herb. Scabiof.* *Pulmon. ana. mj.*
Veron. *Inc. infund. in Aq. fervent.*
Virg. aur. *& infufum ter vel quater*
Bellin. min. *quotidie calide fumatur.*

12 Aliud confolidans.

℞. *Herb. Sanic.* *Alchimill.*
Pyrol. *Vinc. per Vinc. ā. mj.*
Virg. ☉r. *Inc. ufurpentur ut antea.*

13 Electuarium mundificans & confolidans.

℞. *Rad. Helen.* *Succin.*
Bardan. *Thuris.*
Vincetox. āā. ℥iij. *Tereb. coct. ana.* ʒſs.
Ari. ʒj. *Pulveris. adde Mellis q. f.*
Herb. Vinc. per Vinc. *M. F. Electuarium.*
Sanic. *Dofis* ʒj. *vel* ij. *bis vel ter*
Pyrol. *quovis die.*
Fl. Hyper. ana. ℥ij.

14 Aliud.

℞. *Conf. rof. antiq.* ℥j. *Balf. Peruv. ana.* ʒſs.
Lap. ♋. præparat. ʒj. *Sir. Hed. Terreft. q. f.*
Succin. præparat. *M. F. Elect. Dofis* ʒj.

15 Sequentem emulfionem ufu confirmatam commendat *Blaz. p.* 91.

℞. *Rubin. Sulph. gr.* vj. *Scord. ana.* ℥j. *M.*
Balf. Peruv. gr. xv. *Edulcorentur vel Saccharo*
Amygd. excort. N. xx. *vel cum Sir. de Symph. Fer-*
Aq. Hyffop. *nel. q. f. ad gratiam.*
Scabiof. Tuffilag. *Dof. fing. duab. hor. cochl.* j.

16 Mixtura tonica.

℞. *Tinct.* ♁ij *acr.* ℥j. *Dofis* 25. 30. *gutt. mane &*
Spir. C. C. ʒj. *M.* *vefperi.*

17 Pilulæ anodynæ.

℞. *Succ. Liquirit.* ʒj. *M. F. Pil. ex* ℈j. x.
MP. de Cynogl. gr. vj. *Dofis* 5. 6. *vefperi.*
Eff. Myrrh. q. f.

18 Gelatina nutriens.

℞. *Raf. C. C.* ℥iv. *contundantur in mortario,*
Coq. in Aq. fimpl. ℔. ij. *uf-* *ac linteo imponantur: dein-*
que ad remanentiam dimi- *de trajiciatur Decoctum C.*
diæ partis, poftea *C. cum forti expreffione. D.*
℞. *Amygd. dulc. excort.* ℥iv. *calide ad uncias aliquot.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si Plethoricus ægroti ftatus poftulat Venæfectionem, revulfionis gratia ea inftituatur in pede, aut fi temperamenti conditio magis fcarificationis ufum fuadet, hæc Venæfectioni fubftituatur.

2 Quod fi vero ægri debilitas aut fanguinis defectus ejusdem miffionem diffuadeant, ftatim præfcribantur lenia laxantia fuperius laudata, & pro circumftantiarum conditione repetantur.

3 Quo facto exhibeantur per aliquod tempus fupra præfcripta refolventia, difcutientia & abftergentia.

4 Si vero calor febrilis urget, hifce vel præmittantur, vel interponantur temperantia Salina & Nitrofa, quippe quæ infignem fimul abftergendi vim poffident.

5 Eidem fini etiam inferviunt Emulfiones, inprimis quando inter alia femen Cardui Mariæ ipfas ingreditur, quod in inflammationibus & exulcerationibus egregie difcutit, & fimul abftergit.

6 Infignem quoque opem præftant Gummata, Ammoniacum; Galbanum &c. vel in Pilulas redacta, vel in Aquis aliifque liquoribus convenientibus foluta.

7 Hifce remediis femper jungantur nutrientia, qualia funt jufcula confummata, Gelatinæ &c. partim ut vires vel conferventur, vel reftaurentur partim ut calor hecticus aliquando temperetur.

8 Si remedia hæcce diu continuata fuerunt, ipfis fubftituantur Confolidantia & Travmatica, ut hoc modo ulcus abfterfum, quantum poffibile, confolidetur.

9 Quo facto & fi mitior ægroti ftatus apparet tandem in ufum trahantur Tonica, quæ fimul difcutiendi vim pofsident, uti fupra præfcripta Mixtura tonica D. D. Stahlii, ut hoc modo pulmones debilitati partim roborentur, partim vero humores a pulmonibus removeantur, ac id quod noxium eft, per convenienientia loca evacuetur.

10 In hocce morbo infignem quoque laudem merentur Pulveres Solares D. Richteri, quippe qui, præmiffis prius univerfalibus, refolvendo, abftergendo & roborando laudabilem edunt affectum, uti id aliquoties in Phthifi pariter ac Hectica obfervavimus, quare, ut reliquis quoque interponantur remediis, fuademus.

11 Novimus quoque Balfamum mineralem cum fructu Phthifico cuidam ab amico exhibitum fuiffe.

12 Si Tuffis admodum urget, lenia anodyna verfus noctem exhibeantur, aut detur una vel altera dofis Effentiæ dulcis concentratæ, quam in tali cafu admodum efficacem deprehendimus. Singularem quoque in compefcenda tuffi efficaciam habere Extractum Tabaci legitime paratum, Authores nonnulli teftantur, quocunque etiam tempore exhibeatur.

13 Cum vero Phthifis hoc modo mitigata facile denuo redeat, præfervationis gratia vena pedis circa æquinoctia aperiatur, ac largior fanguinis quantitas evacuetur: hoc enim modo affluxus fanguinis ad pectus optime præcavetur.

14 Eidem fini inferviunt in fubjectis fucculentis fcarificationes partium inferiorum repetitæ, aut fi malum ab Hæmorrhoidibus fuppreffis fovetur, Hirudinum ad anum circa æquinoctia applicatio.

15 Pediluvia quoque poft peractas fanguinis evacuationes repetitis vicibus ufurpata, fuo non carent ufu.

16 Si malum a fuppreffis evacuationibus fanguinis, Menfium fcil. & Hæmorrhoidum ortum traxit, omni ope eo allaborandum eft, ut revocentur & in ordinem redigantur.

17 Præfervationis gratia ufurpari quoque poffunt lenia laxantia, quæ alvum aperiendo revellunt, & materias vitiofas alias ad pectus debilitatum ruituras, evacuant.

18 Et ut talis affluxus humorum ad pectus præcaveatur, convenit fubinde aliquot dofes Mixturæ tonicæ in infufo Thee, aut ex Herbis difcutientibus parato, fumere. Cui fini etiam infervire poterit Mixtura ex Effentia Alexipharmaca D. Stahlii, Effentia Succini & Tinctura Antimonii parata.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæfectio debito tempore inftituta, tam curatorie quam præfervatorie quidem prodeft, aft fi præfente jam Febre inftituitur, non folum nihil juvat, fed potius nocet.

2 Omnia Purgantia acria & fortiora in Phthifi actu noxia funt: nec etiam Mercurio dulci, licet mitius operetur, ob metum majoris exulcerationis, fidendum eft.

3 Travmatica fortiora nullum in hoc morbo ufum habent, fed potius nocent, quatenus non folum materiæ purulentæ abfterfionem & difcuffionem impediunt, fed & refpirationem difficiliorem reddunt, ut taceam, quod efficaciam fuam adftrictoriam ad alia vifcera extendendo, fecretiones & excretiones reliquas, ad quas tamen in hoc morbo quam maxime refpiciendum eft, impediant & fic majorem humorum ad pectus affluxum producant.

4 Et ex hoc ipfo fundamento etiam Tinctura antiphthifica Gramanni tefte experientia magis nocet, quam prodeft.

5 In antihectico Poterii vulgari nunquam deprehendere potuimus, quod vulgo ipfi adfcribitur, & hinc

potius eorum accedimus sententiæ, qui ejus usum in Phthisi rejiciunt.

6 Balsamica acriora & inpr. Myrrha, quatenus sanguinem commovendo Febrem vel invitant, vel augent, non nisi summa cum prudentia exhibenda, imo potius fugienda sunt.

7 Nitrum, etsi humorum æstum optime temperet, non tamen largioribus & repetitis, sed potius minoribus dosibus reliquis interponatur remediis.

8 Emulsiones ex seminibus frigidis & amygdalis dulcibus paratæ, quamvis ad temperandum æstum convenire possint, vitentur, quoniam ventriculum nimis refrigerando, flatus, tormina, aliaque incommoda in inferiore ventre producere solent.

9 Opiata, quantum quidem possibile est, fugiantur, nisi enormis tussis illorum usum postulet, alias enim tussim sedando & hoc modo excretionem necessariam impediendo, gravia damna producere solent.

10 Tonica ante sufficientem discussionem, abstersionem, consolidationem, & caloris febrilis mitigationem exhibita, noxia sunt.

11 Nisi remedia absorbentia & consolidantia diu usurpentur, frustraneus in malo, alias medelam vix vel prorsus non admittente, utpl. est labor.

12 Multitudo tamen remediorum eorumque continuus usus minime suadendus est.

13 Quæ vulgo de specificis quibusdam, ac si eorum ope Pulmones consumpti iterum regenerari possint, circumferuntur, ad aniles pertinent fabulas.

14 Pulvis Haly contra Phthisin recens obtundit aliquo modo acrimoniam salsam, sed ad reliquam curationem nomine magis quam re ipsa confert.

15 Pulvis Sympatheticus sputo purulento admixtus, teste experientia, interdum quidem profuit; sæpius vero nullum edit effectum.

16 Extractum Tabaci, nisi legitime præparatum fuerit, vomitus excitat, & hinc malum gravius reddit.

17 Expectorantia dulcia & emollientia, expectorationem quidem promovent, sed simul affluxum humorum ad pectus augent, quare vel cautissime usurpanda, vel resolventia, & discutientia ipsis admiscenda sunt.

18 Acida omnia, excepta acetositate citri, inprimis mineralia & præcipue ex horum censu spiritus Salis, etsi ad temperandum æstum febrilem alias admodum proficua sint, pectori quam maxime inimica sunt, ac tussim insigniter augendo, malum pejus reddunt.

19 Martialia & Acidulæ ob vim adstrictoriam, qua mediante expectorationem supprimunt, pariter noxia sunt.

20 Nec etiam Thermas, nisi admodum temperatas, facile quis suaserit, semper tamen eorum usum universalia, Venæsectiones scil. & Laxantia sive lenia Purgantia præcedere debent.

21 Quoad Diætam, omnia salsa & acida tussim vel augentia, vel expectorationem supprimentia, fugienda sunt.

22 Aromata febrem præsentem augent; nondum vero præsentem invitant.

23 Venus in tali casu summe quoque noxia est & febrem auget, ac simul insigniter debilitat.

24 Equitatio, quam Sydenham & Stahlius commendant, teste experientia, utilis est, pariter ac motus moderatus: nimius tamen calorem augens, fugiatur.

25 Cura lactis magis præservative, quam curative convenit.

26 Animi affectus graviores & inpr. ira, malum semper exasperant.

Caput Duodecimum.

De Exulceratione Hepatis & Lienis.

I. *Definitio.* Exulcerationes horum viscerum sunt corruptiones substantiæ eorum, a sanguinis in iisdem stagnationibus, corruptionibus ac inflammationibus originem trahentes & Febrem Hecticam comitem habentes.

II. *Differentia.*

1 Respectu *originis*, aliæ a Scirrhis, aliæ ab inflammationibus, aliæ a læsionibus externis originem trahunt.

2 Respectu *magnitudinis* aliæ sunt majores, aliæ minores.

3 Respectu *loci affecti*, aliæ hepar, &c. & hujus partem modo gibbam, modo cavam occupant, aliæ vero in liene reperiuntur.

III. *Signa.*

1 Prægressæ inflammationes harum partium, Infarctus & Scirrhi.

2 Dolor ulcerosus in hypochondrio vel sinistro vel dextro magis vel minus sensibilis.

3 Tussis arida modo continue, modo per intervalla affligens.

4 Respiratio difficilis.

5 Decubitus tam in latus affectum, quam oppositum difficilis.

6 Consumptio corporis quotidie invalescens.

7 Si hepar est inflammatum color faciei est ictericitius & interdum quoque pustulæ parvæ in eadem efflorescunt.

8 Jungitur hisce Febris Hectica sensim sensimque incrementa capiens.

9 Accedunt interdum dejectiones alvi purulentæ, interdum cruentæ, nonnumquam etiam carunculæ excernuntur.

10 Interdum materia quoque purulenta testibus Authoribus cum urina evacuatur.

11 Urina ordinarie est pinguis & graveolens.

12 Appetitus est prostratus, adest nausea, inpr. carnis, & frigida magis appetunt ægroti, quam calida.

13 Sitis adest continua cum siccitate oris.

14 Halitus utpl. est fœtidus.

15 A somno nullam ægrotantes sentiunt restaurationem, sed potius fatigationem.

16 Hisce accedunt interdum sudores & Diarrhœæ colliquativæ.

17 Ultimo tempore pedes intumescunt.

18 Deliquia frequentia in morbo graviori observantur.

19 Tandem accedit defluvium capillorum & facies Hippocratica.

IV. *Subjectum.*

1 Homines Plethorici, sanguinis evacuationibus tam spontaneis, quam artificialibus assueti, post earum vel suppressiones, vel emansiones, vel malas medicationes.

2 Feminæ præ viris, propter inordinatum aut suppressum mensium fluxum.

3 Viri Hæmorrhoidum suppressione laborantes.

4 Infarctibus aut Scirrhis viscerum antea laborantes.

5 Qui viscerum inflammatione antea laborabant, quam postmodum excepit abscessus.

6 Viscerum atonia, vel propter enormes Hæmorrhagias, vel Hypercatharses, laborantes.

7 Injurias externas, plagas, vulnera &c. horum viscerum passi.

8 Nimiis meditationibus, & mœroribus animi dediti. Reliqua vid. de *Infarctu & Scirrhis* horum viscerum.

V. *Prognosis.*

1 Omnia ulcera Hepatis, nisi admodum exigua & superficiaria sint, ac statim in principio curentur, lethalia sunt.

2 Exul-

2 Exulcerationes hepatis, quæ ejusdem inflammationes ſequuntur, ſemper citius jugulant, quam eæ, quæ ſucceſſive contingunt.

3 Quo magis in interiore hepatis ſubſtantia eſt ulcus, eo periculoſior eſt ſtatus.

4 Color faciei ictericus, febris continua, inappetentia & nauſea, in exulceratione hepatis lethalia ſunt ſigna.

5 Si inflammatio & hanc excipiens abſceſſus eſt in gibba hepatis parte, Pleuritica ſymptomata magis urgent, ſin vero in cava, ſtomachica: ultimus tamen ſtatus periculoſior eſt priori.

6 Materia purulenta ex rupto abſceſſu fluens frequentiſſime per alvum, aliquando per urinam, rarius per vomitum, rarius adhuc per ſputum & tuſſim ejicitur, omnium vero rariſſime per metaſtaſin transfertur ad ſuras.

7 Si ſtatim a ruptione abſceſſus Febris diſcedit, vel miteſcit, appetitus redit, pus eſt album, parum olens, alvus naturaliter ſecedit, brevi ſanatur. Contra ſi contraria eveniat. *Bagliv.*

8 Si rupto abſceſſu venter intumeſcit, ac ſudor frigidus circa collum & faciem obſervatur, ac lipothymiæ ægrotos affligunt, mors in propinquo eſt.

9 Peſſimum quoque eſt, ſi ſumme emaciato corpore pedes intumeſcunt.

10 Quicunque hepar ſuppuratum uruntur, ſi quidem pus purum fluat & album, evadunt. In tunica enim his pus ineſt. Si vero velut amurca fluat, pereunt. 7. *Aphor.* 45.

11 Lienis exulceratio non adeo periculoſa eſt, ac hepatis.

12 Materia purulenta per vaſa brevia vel deponitur ad ventriculum & vomitu rejicitur, vel in inteſtinorum cavitatem injicitur, & per alvum evacuatur: interdum etiam cum urina excernitur.

13 Exulceratio recens curationem interdum admittit: inveterata vero utpl. incurabilis eſt, & lento gradu ad mortem certiſſimam properat.

VI. *Remedia.*

1 Abſceſſus rupturam promoventia, cataplaſmata emollientia hepatis vel lienis regioni impoſita, tuſſis, jactationes corporis, apertio artificialis per inciſionem aut uſtionem.

2 Puris excretionem promoventia, clyſteres, lenia Laxantia, Diuretica, Expectorantia.

3 Abſceſſum apertum mundificantia & abſtergentia, qualia ſuperioribus Tabulis de Vomica & Phthiſi allegata fuere.

4 Ulcus conſolidantia, lenia adſtringentia ſuperius l. a. laudata.

5 Nutrientia, Emulſiones, Gelatinæ, juſcula avenacea, hordeacea &c.

6 Viſcerum tonum roborantia & vires reſtaurantia, Eſſ. dulc. Hall. ordinaria & concentrata, Pulveres Solares D. Richteri, Mixtura Tonica D. Stahlii.

Formulæ Remediorum.

1 Decoctum abſtergens.

℞. *Herb. Scabioſ.*	*Hepat. nob. ana. mj.*
Chærefol.	*Inciſ. infund. in Aq. fervent.*
Veron.	*& uſurpentur inſtar Infuſ.*
Pulmon. mac.	*Thee.*

2 Decoctum laxans.

℞. *Decoct. Tamarind.*	*Mann. Calabr.* ℥iſs. *M.*
ʒiij.	*Colat. D. calide.*

3 Potio diuretica.

℞. *Aq. Chærefol.*	*Oxymell.* ℥j. *M.*
Petroſel. ana ℥ij.	*D. ſingulis duabus horis cochlearia aliquot.*
Tart. Vitriolat. ʒj.	

4 Decoctum Diureticum, quod tanquam optimum laudat *Ettmull*

℞. *Raſ. L. Junip.* ℥ij.	*Raſ. C. C.* ʒvj.
Saſſafr. ℥j.	*Coq. invicem ad caſum ter-*
Macerentur per noctem in	*tiæ partis vel medietatis.*
℔. iv. ▽. *comm. mane adde*	*Colat. adde.*
Herb. Veron.	*Sir. de Symph. Fern.*
Hed. terr.	*Hyſſop. ana. q. ſ.*
Alchimill. ana. mj.	*pro gratia ſaporis M.*

5 Decoctum conſolidans.

℞. *Rad. Ariſtol. rot.* ℥j.	*Coq. in* ℔. iij. *Aq. ſimpl. ad*
Herb. Agrimon.	*conſump.* ℔. ij. *Colat. edulc.*
Scabioſ.	*Sir. e roſ. ſicc. q. ſ. & D.*
Summit. Hyper. ana. mj.	*calide.*

6 Pulvis abſtergens, conſolidans & roborans.

℞. *Pulv. Solar. doſ.* xii.	*D. ſingulis diebus doſes tres.*

7 Eſſentia confortans.

℞. *Eſſ. dulc. concentr.* ʒj.	*Doſis gutt.* vj. *vel* viij. *ter vel quater ſingulis diebus.*

8 Emulſio temperans & diuretica.

℞. *Sem. Violar.* ℥ſs.	*adde Sacch. q. ſ.*
Aq. fragor.	*Doſ. cochlearia aliquot ſin-*
Chærofol. ana. ℥ij.	*gulis duabus horis.*
F. l. a. Emulſio.	

VII. *Methodus medendi.*

1 Si abſceſſus ſponte aut propter tuſſim non rumpitur, hepatis vel lienis regioni imponatur cataplaſma emolliens, ex Rad. Alth. Lil. alb. Cepis, Herb. Malv. Flor. Verbaſc. &c. paratum: aut Hypochondria illinantur Oleis emollientibus, aut Unguentis ex illis paratis.

2 Si ex ſignis Pleuriticis abſceſſum in gibba hepatis parte hærere, ac ſimul tumor apparet, quidam ſuadent ejus inciſionem, vel cauterii potentialis applicationem, aut juxta Veteres uſtionem, ut hoc modo aperto ulcere pus educi queat.

3 Quando materia purulenta fluxit in inteſtinorum cavitatem, conducunt blanda laxantia & inpr. Rhabarbarum; Clyſteres quoque blande emollientes & abſtergentes hic ſuam quoque habent utilitatem, pariter ac Salia neutra & inpr. Nitroſa.

4 Quo facto poſtmodum uſurpentur decocta abſtergentia & mundificantia, partim hoc in caſu, partim ſuperius commendata.

5 Quibus deinde ſubjungantur conſolidantia, ut, quantum poſſibile eſt, ulcus curetur.

6 In tali caſu optime quoque conveniunt Pulveres Solares, quæ in internis exulcerationibus jam ſæpius cum fructu exhibiti fuere: & quamvis non ſemper malum funditus extirpaverint, magnum tamen ſolatium attulere, inpr. ſi Eſſentiæ dulcis uſus ipſis junctus fuit.

7 Ad roboranda viſcera optime confert Mixtura tonica D. Stahlii, majorem autem adhuc habent efficaciam Pulveres Solares tonici D. Richteri, ſi diu uſurpantur, uti partim obſervationes communicatæ, partim propria experentia in ſimilibus caſibus nos docuerunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Purgantia acriora hic cane & angue pejus fugienda ſunt, quoniam omnia ſymptomata exaſperant, & in præſens vitæ periculum conjiciunt ægrotantes.

2 Inciſio horum abſceſſuum non niſi ſumma urgente neceſſitate inſtituatur, ne ſi res male cedat in caſu jam ſatis deſperato malus eventus poſtmodum operationi magis, quam ipſi morbo adſcribatur.

3 Niſi omnia remedia abſtergentia & conſolidantia diu uſurpentur, fruſtraneus eſt labor.

4 Reliquis remediis ſemper interponi debent remedia confortantia & nutrientia, ut vires, & conſerventur, & reſtituantur, alias irrita ſunt omnia.

Caput Decimumtertium.

De Exulceratione Renum & Veſicæ.

I. *Definitio.* Exulcerationes renum & veſicæ ſunt eroſiones & corruptiones harum partium, cum ſubſtantiæ earum deperditione ac effluxu materiæ purulentæ, ab inflammatione, calculis aſperis, corroſivis &c. originem trahentes.

II. *Differentia.*

1 *Alia* unicum tantum renem, & teſtibus obſervationum ſcriptoribus, frequentius ſiniſtrum, *alia* utrumque occupat.

2 *Alia* eſt major, *alia* vero minor.

3 *Alia*

3 *Alia* inflammationes, *alia* calculum asperiorem, *alia* assumta corrosiva, Cantharides v. g. *alia* læsiones externas sequitur.

4 *Alia* est recens, *alia* inveterata.

III. *Signa.*

a Exulcerationis renum.

1 Prægressa inflammatio renum, dolores nephritici, mictus cruentus & calculus renum.

2 Dolor rodens in alterutro lumborum vel in utrisque, plus vel minus gravans.

3 Excretio materiæ purulentæ in vase urinario fundum statim petentis.

4 Carunculæ & veluti pili cum urina exeuntes, juxta *Hipp.* 4. *Aph.* 76. *Quibus in urina crassa existente, carunculæ parvæ, aut veluti pili simul exeunt, his de renibus excernuntur.*

b Exulcerationis Vesicæ.

1 Tensio, durities, ardor, tumor ac dolor gravis in pectine sive regione pubis, tactum sine exacerbatione non ferens & quoties ægri mingunt, gravior.

2 Urinæ modo suppressio, modo eandem excernendi difficultas, quæ duo signa Vesicam simul adhuc inflammatam esse indicant.

3 Jungitur hisce tenesmus & interdum membri virilis erectio.

4 Cum urina prodit sanies subcruenta.

5 Urine deponit sedimentum furfuraceum, juxta *Hippocr.* 4. *Aphor.* 77. *Quibus in urina crassa existente, furfuracea quædam minguntur, his vesica scabie affecta est.*

6 Si ulcus est sordidum, urina fœtida mingitur.

7 Si materia purulenta præcedit urinam, urethra ulcere affecta est.

8 Si dolor in pectine sentitur, signum est fundi exulcerati, si prope sphincterem aut in urethra, dolor semper major est inter mingendum.

IV. *Subjectum,*

1 Senes Plethorici mictum cruentum antea passi.

2 Qui Nephritide sive renum inflammatione laborarunt.

3 Hæmorrhoidarii sive Hæmorrhoidum suppressione laborantes.

4 Feminæ mensium imminuto fluxu, aut eorundem plenaria suppressione afflictæ.

5 Homines qui corrosiva assumserunt, aut injurias externas, plagas, ictus &c. passi sunt.

6 Quibus liquores corrosivi ad confringendum calculum in vesicam injecti fuerunt.

7 Quibus a calculo asperiori renes vel vesica læsi sunt.

V. *Prognosis.*

1 Exulceratio renum periculo non vacat, ac ordinarie omnem medelam respuit, inprimis si inveterata est.

2 Si exulceratio dependet a rebus erodentibus, semper periculosior est ea, quæ ab aliis causis originem trahit, ac lente sive successive fit.

3 Quo gravior & major est exulceratio renum, eo citius ad mortem disponit.

4 Si exulceratio utrumque occupat renem, eo gravius & periculosius est malum.

5 Recentior renum exulceratio, curationem interdum admittit.

6 Ulcera vesicæ graviora sunt, quam ulcera renum & longe etiam difficilius, vel prorsus non curantur.

7 Uti vesicæ & renum ulcera in senibus difficilius curantur, ita inflammationes harum partium, ob majorem sanguinis turgescentiam, in junioribus periculosiores sunt.

8 Exulceratio vesicæ quæ a calculo asperiori dependet, non, nisi remoto prius calculo, curari potest.

9 Quo magis invalescunt renum & vesicæ ulcera, eo citius hecticam corporis consumptionem post se trahunt.

10 Quo magis dolor in tali casu urget, eo pejor est status, & eo certius & citius etiam mors sequitur.

11 Exulceratio vesicæ a corrosivis orta, pejor est ea quæ ab aliis causis dependet.

12 Exulcerationem renum utplur. sequitur calculus renalis, qui etsi excernatur, semper tamen ob renum ulcus regeneratur.

VI. *Remedia.*

1 Sordes primarum viarum evacuantia, Manna, Tamarindi, Magnesia alba, Sal catharticum amarum, Folia Sennæ, Rhabarbarum &c. clysteres.

2 Acrimoniam corrigentia, eorumdemque orgasmum temperantia Absorbentia, Matr. Perl. Lap. Cancr. citrat. Lap. Percar. Nitrosa, Cinnabarina &c.

3 Affluxum humorum ad renes & vesicam intercipientia & revellentia, Venæsectio in brachio. Diaphoretica &c.

4 Ulcus renum & Vesicæ abstergentia, Herb. Agrimon. Scabios. Chærefol. Fragar. Heder. terr. Hyssop. Capill. Vener. Rad. Liquirit. Fragar. Summit. Hyperic. Decoct. Hord. Cicer. serum lactis, Sem. Hyperic. Terebinth. Pulv. Solar. Tinctura Resolvens nobis usualis &c.

5 Ulcus consolidantia: Rad. Consolid. maj. Tormentill. Bistort. Herb. Sanic. Pyrol. Polygon. &c.

6 Tonum renum & vesicæ restituentia, Mixtura Tonica aliaque superioribus Tabulis laudata.

Formulæ Remediorum.

1. Potio laxans.

℞. *Magnes. alb.* ℥ß. *æq. D. mane & vesperi. div. in* 4. *vel* 6. *part.*

2. Alius.

℞. *Sal. cathart. amar.* ℥ß. *Sumatur in infuso Thee vel alio sufficiente vehiculo.*

3 Potio laxans.

℞. *Decoct. Passul. Tamarind. ā.* ℥ij. *Mann. elect.* ℥iß. *M. Colatura sumatur calide.*

4 Pulvis temperans & abstergens.

℞. *Lap. 🜹. citrat. Percar. ana.* ʒj. *Nitr. depur.* ʒß. *M. Dos.* 1. *cuspid. cultr. singulis quatuor horis.*

5 Alius.

℞. *Conch. citrat. Tart. Vitriolat. Nitr. depur. ana.* ʒß. *M. D. ut antea.*

6 Potio temperans & diaphoretica.

℞. *Aq. scabios. Chærefol. ana.* ℥ij. *Lap. 🜹. citrat. ♁. diaph. Tart. Vitriolat. ana.* ʒß. *Sacch. perl.* ʒij. *M. D. singulis duabus vel tribus horis cochlearia aliquot.*

7 Decoctum mundificans.

℞. *Herb. Agrim. Scabios. Fragar. ana. mj. Summ. Hyper. mß. Coq. in Decoct. Cicer.* ℔. ij. *Colat. adde Sir. de Alth.* ℥iv. *M. D. quotidie* 3. *vel* 4. *ad* ℥iv. *vel* vj. *calide.*

8 Essentia abstergens.

℞. *Tinct. resolv.* ℥ß. *D. bis vel ter per diem* 40. *ad* 50. *gutt. in decocto abstergente.*

9 Alia.

℞. *Tinct. Resolv.* ʒß. *Bals. de Capayb.* ʒj. *M. Dos.* 40. *gutt. mane & vesper.*

10 Emulsio abstergens & mundificans.

℞ *Terebinth.* ʒij. *Vit. Ov.* N. *j. Mell.* ʒiij. *Aq. Chærefol. q. s. M. D. singulis duabus vel tribus horis cochlearia aliquot.*

11 Pilulæ.

℞. *Succ. Liquir. depur. Succin. Thuris ana q. v. Terebinth. Cypr. q. s. M. F. Pil. Dosis* ʒß. *mane & vesperi.*

12 Aliud simul consolidans.

℞. *Herb. Agrim. Fl. Hyper. ana. mj. Lign. Mastich.* ℥iß. *Sem. Hyper.* ℥iij. *Incis. Contus. g. m. infund. in Vini q. s. sive* ℔. ii. iij. *Dos.* ℥iv. vj. 2. *vel* 3. *quotidie.*

13 Injectio consolidans.

℞ *Ramul. Equiset. Fol. Planteg. Sem. Hyper. ana. mj. Rad. Consolid. maj. Bistort. Torment. ana.* ℥j. *Cort. Granat.* ʒiij. *Coq. in Aq. ferrar.* ℔. j. *in Colat. dissolv. Trochisc. alb. Rhas. s. opio* ʒß. *Bol. Armen.* ʒj. *M. injiciatur calide.*

14 Ele-

14 Electuarium abstergens & consolidans.

℞. *Conserv. rosar.* ℥j.	*M. F. Electuarium.*
Sem. Hyper. ℥ß.	*Dosis* ʒj. *ter vel quater per*
Sir. de symph. q. s.	*diem.*

15 Injectio abstergens.

℞. *Rad. Liquirit.* ℥j.	*Colat.* ℔. j. *dissolve*
Fabar.	*Terebinth. in melle dissolut.*
Sem. Cicer. rub. ana. ℥ß.	ʒvj.
Fol. Plantag. mj.	*Ungt. Ægypt. q. s. injicia-*
Coq. c. Aq. s. q. s. addendo	*tur cum Syringa in vesi-*
parum lixivii in	*cam.*

16 Aliud.

℞. *Herb. Alchimill.*	*Liquirit. ras.* ℥iß.
Hed. terrest.	*Inc. Contus. Coq. in s. q.*
Vinc. per vinc. ā.	*Aq. simpl. Colat.* ℔. ij. *adde*
mj.	*Sir. de Symph. Fernel.*
Summit. Hyper. ms.	℥iv. *M.*
Rad. Consol. Sarrac. cum	*D. quotidie* ℥iv. *bis vel ter*
toto M. ij.	

17 Mixtura Tonica.

℞. *Tinct.* ♁ *ii acr.* ℥ß.	*Dos.* 30. *gutt. bis quovis die.*
Spir. C. C. ʒij. *M.*	

VII. *Methodus medendi.*

1 In hoc affectu curationis initium fiat cum Purgante leni, ut hoc modo non solum primarum viarum sordes removeantur, sed & affluxus sanguinis ad partes affectas aliquo modo intercipiatur: cui fini etiam inserviunt clysteres lenientes & carminativi.

2 Si orgasmus humorum præsens est, exhibeantur temperantia superius præscripta & inpr. absorbentia cum acido citri saturata, quæ non solum egregie temperant, sed simul abstergunt.

3 Hisce etiam commode vel interponuntur, vel junguntur Nitrosa, inpr. si orgasmus febrilis urget.

4 Venæsectio insignem quoque usum habet in subjectis Plethoricis, quatenus hoc modo affluxus uberior ad partes affectas impeditur.

5 Venæsectioni subjungi possunt lenia diaphoretica temperantibus mixta, ut sanguis a partibus interioribus ad peripheriam corporis pellatur.

6 Quo magis vero ulcera urgent, quod ex materiæ copiosiori fluxu & doloribus gravioribus colligi potest, eo citius exhiberi debent abstergentia, & per puris abstersionem ulterior partium corruptio præcaveatur.

7 Ad ulcerum abstersionem optime conferunt Terebinthinata, item Pulveres Solares D. Richteri diu usurpati, & inpr. Tinctura Resolvens nobis usualis, quam in variis ulceribus & præcipuæ vaginæ uterinæ & urethræ sæpius admodum salutarem deprehendimus, præsertim quando sub finem curationis Terebinthinam aut Bals. Indicum addidimus.

8 Præmissis ita abstergentibus subjungantur consolidantia, ut horum ope, dum pori constringuntur, ulcera sensim exsiccentur & consolidentur.

9 Quem in finem & ut consolidatio eo citius succedere queat, fiant injectiones per Syringam in vesicam, si enim remedia ipsam statim aggrediuntur partem affectam, eo major de bono eventu spes est.

10 Tandem exhibeantur remedia tonica quæ simul discutiendi & abstergendi vim possident, ut hoc modo affluxus humorum ad partes impediatur &, si quid adhuc ipsis inest puris, abstergatur, quem in finem optime proderit Mixtura supra præscripta.

11 Præservationis gratia convenit Venæsectiones tempore æquinoctiali in pedibus instituere & alvum semper apertam servare.

VIII. *Cautelæ* Practicę.

1 Omnia drastica remedia, Vomitoria, Purgantia acria, volatilia, &c. in hocce affectu nullum habent usum, sed potius, affectum exasperando & humores nimium commovendo, actu nocent.

2 Omnia diuretica fortiora, licet abstergant, humores nimium ad renes pellendo noxia sunt.

3 Venæsectio curatorie & revulsionis gratia melius instituitur in brachio, quam in pede, ast præservationis gratia posterior magis prodest.

4 Diaphoretica fortiora minus prosunt in hoc affectu quoniam orgasmum humorum excitant, & ita Hecticam vel invitant, vel præsentem augent.

5 Marrubium album etsi in aliis internis exulcerationibus prosit, hic tamen nullum habet usum, quoniam teste experientia malum exasperat.

6 Terebinthinata & succinata, quamvis sint optima mundificantia, non nisi cum summa prudentia & minori dosi, aut repetitis vicibus exhibeantur, abusum enim eorum facile damna sequuntur.

7 Myrrhata pariter hoc in affectu noxia sunt, quoniam nimiam humornm ebullitionem excitant.

8 Abstergentia & mundificantia remedia, nisi diu usurpentur, nullum edunt effectum, quare usus continuatus est suadendus.

9 Adstringentia remedia præpostere usurpata supprimunt quidem aliquo modo materiæ purulentæ effluxum, sed hoc ipso exulcerationem augent.

10 Omnes cibi difficilioris digestionis, salsi, acidi, &c. uti & vinum generosum fugiantur.

11 Motus vehemens dorsum concutiens & inpr. equitatio vitentur, quoniam malum gravius reddunt.

12 Venus cane & angue pejus fugiatur, quoniam vires imminuit & humorum affluxum ad renes & vesicam auget.

Caput Decimumquartum.

De Calculo Renum & Vesicæ.

I. *Definitio.* Calculi sunt concretiones modo duræ modo friabiles, ex matera mucosa, salsa & terrestri in renibus & vesica generata, varias molestias comites habentes.

II *Differentiæ.*

1 Alius culculus est *Renum*, qui ordinarie est minor, friabilis, senibus familiaris & continuo regeneratur, licet plures jam excreti fuerint & ulcus renum conjunctum habet & præsupponit.

2 Alius est *Vesicæ*, qui magnitudine renalem maxime superat, admodum compactus est, & ex multis lamellis, instar ceparum, materiam fabulosam continentibus constat, Ordinarie porro unicus tantum est, & dispositionem hæreditariam, nisi forsan ex renali majore, in vesica retento, ortum trahat, præsupponit: junioribus etiam magis, quam senibus familiaris est. Utplurimum quoque lævis est, interdum tamen insignes in eo occurrunt asperitates, maximos dolores excitantes.

3 Interdum tota vesica interius materia calculosa obducta est, quæ remota per injectiones, statim alia regeneratur, cujus rei exemplum hic habemus in viro quodam, cui per Chirurgum jam ter vel quater talis materia remota fuit, ast nihilominus denuo eodem malo laborat.

4 Nonnunquam materia crassa mucosa cum urina excernitur, quæ brevi tempore aeri exposita lapideam acquirit duritiem.

5 Dolorem lumborum rhevmaticum a nephritico per hoc certissimum signum distinguere poteris: Pete ab ægro, an dum in terram incurvatur & exinde erigitur, cum difficultate erigatur, adeo ut per medium quasi scindi videatur; si hæc adsint, pro certo habeto, dolorem illum non esse nephriticum, sed rhevmaticum. *Bagliv.*

III. *Signa.*

a *Calculi renum.*

1 Dolor insignis in lumbis, fixus, ac si paulus infixus esset gravans, tendens, profundus, vel in uno, vel in utroque, frequentius tamen in sinistro latere.

2 Qui tamen in sanguineis magis, quam in Phlegmaticis, propter horum laxiorem fibrarum structuram & ad motus spasticos ineptitudinem, urget.

3 Paroxysmum sæpius tormina colica gravissima, in multis etiam vomitus graves & diu continuantes præcedunt.

4 Or-

4 Ordinarie etiam tempore Paroxysmi subjecta Plethorica sanguinea variis motus tonici alterationibus & inde dependentibus horroribus & phlogosibus corripiuntur.
5 In nonnullis etiam ubi calculus in alterutro tantum rene hæret, stupor femoris & retractio vel restrictio testiculi ejusdem lateris concurrit.
6 Quando calculus e renibus exit, & ureteres ingreditur, dolor interdum insigniter in quibusdam augetur, inpr. si calculus est major, & ad regionem ossis ilii & ad vesicam usque se extendit.
7 Urina ante paroxysmum & in paroxysmo est pauca & tenuis, insigniter tamen acris.
8 Ordinarie cum insignibus doloribus in pauca quantitate emittitur aut guttatim saltem, interdum quoque plane supprimitur.
9 Nonnunquam etiam plus vel minus cruenta, interdum admodum rubicunda & perspicua est, interdum vero materiam mucosam & sabulum in se continet.
10 In paroxysmo erecti esse nequeunt ægrotantes sed incurvati incedere coguntur.
11 Interdum etiam tenesmus in paroxysmo valde urget.
12 Nonnunquam etiam ægrotantes dolorem titillantem in glande penis sentiunt.
13 Accedit in nonnullis gravis nausea, anxietas præcordiorum, appetitus prostratus, difficilis respiratio ac sensus constrictionis costarum spuriarum.
14 Pulsus sæpius observatur durus.
15 Convulsiones quoque patientes in Paroxysmo afflixisse observavimus.
16 Motus corporis semper exasperat dolores, quies vero eosdem mitiores reddit.
17 Nonnunquam calculi in renibus diu absque ullo dolore latent, ac non nisi post mortem dissectis renibus apparet, homines renum calculo laborasse.

b Calculi Vesicæ.

1 Continuus ad mingendum stimulus cum tenesmo.
2 Inter mingendum subitanea urinæ suppressio, aut stillidium, aut mingendi difficultas.
3 Pondus & dolor obtusus, aut, pro ratione calculi asperioris, insignis in perinæo, qui sub finem mictionis exasperatur.
4 Quo major vero est calculus, eo magis pondus illud sentitur una cum dolore.
5 Dolor & punctura in anteriore parte vesicæ circa regionem pubis, dum ægroti se inclinant, aut humo aliquid attollere volunt.
6 Dolor & pruritus in glande penis, ita ut ægri interdum putent, calculum hærere in urethra.
7 Accedit huic interdum continua erectio & tensio membri virilis.
8 Sub fortiori motu corporis perceptio motus calculi in vesica & major dolor.
9 Cum urina interdum, copiosus mucus excernitur, aut sedimentum mucosum furfuraceum cum sabulo.
10 Sub ipsis doloribus corporis inquietudo varia adest, qua ægroti præprimis crura exagitant, & transversum complicant, coxas & pubem comprimunt, abdomen ad humum flectunt, imo si calculus major fuerit, vix recti stare, equitare, aut per salebrosa loca ambulare possunt. *Etmull.*
11 Signum omnium certissimum calculi in vesica latentis, est ejusdem contactus a cathetere factus, reliqua fallunt etiam peritissimos. *Bagliv.*

IV. *Subjectum.*

a Calculis renalis.

1 Viri & Senes Plethorici Temperamenti sanguinei, habitus corporis laxioris sive porosi.
2 Rarius feminæ & quidem post cessationem mensium, interdum tamen propter dispositionem hereditariam fluentibus adhuc mensibus calculo corripiuntur.
3 Viri Hæmorrhoïdum consuetarum suppressione laborantes, & quando sanguis alias excerni solitus ad renes deponitur.
4 Frequentes congestiones sanguinis ad renes & mictum cruentum passi.
5 In mictu cruento perverse & meris adstringentibus & opiatis, missis sanguinis ventilationibus tractati.
6 Arthritici & Podagrici, aut diuturno Malo Ischiatico laborantes.
7 In Nephritide simplici Terebinthinatis, succinatis, Juniperinis aliisque calidioribus remediis tractati.
8 Vino & Venere abutentes, ac iræ dediti.
9 Injurias externas, lapsus, plagas, contusiones &c. in lumbis passi.
10 Consuetas sanguinis ventilationes negligentes.
11 Frequentes succussiones corporis aut vectiones curru, aut equis patientes, presente inprimis Plethora.
12 Dispositionem hæreditariam habentes.
13 Renum exulcerationem passi.

b Calculi Vesicæ.

1 Infantes & pueri magis quam adulti & senes.
2 Imprimis, si hereditaria subest dispositio; maxime tamen etiam confert in tantum voracitas, & diæta salsa nutricum.
3 Si adulti vesicæ calculo laborant, hic originem traxit a calculo renum majori, in vesica retento & sensim aucto.

V. *Prognosis.*

a Calculi renum.

1 Calculus renum rarissime plenarie curatur, sed, licet malum aliquo modo mitigatur, facile iterum recrudescit.
2 Calculus renum major & acutus facile ulcera sinuosa sive fistulosa incurabilia & Hecticam aut Febres acutas post se trahentia, excitat.
3 Quo magis asperi sunt calculi, eo graviores motus spastici summe dolorifici, imo convulsiones ipsæ producuntur.
4 Calculus renum amplitudinem, sive capacitatem ureterum superans, nunquam curatur.
5 Renum calculus, hæreditariam dispositionem presupponens, prorsus curari nequit.
6 Eo difficilior autem est cura, si calculus senes aut maxime jam debilitatos affligit: Conf. 6. *Aphor. 6.*
7 Dolor Nephriticus, quem nulla mitigant remedia, plerumque funestus est, & quidem eo magis, quando extrema frigent, & sudor frigidus in facie erumpit.
8 Dolor Nephriticus maximus subito cessans, sine excretione calculi, aut sine sensu motus ejus ad vesicam, sphacelum renum & mortem indicat.
9 Urina in dolore Nephritico clara, turbida & crassa evadens ac simul sabulum deponens, paroxysmi finem & calculi resolutionem indicat.
10 Feminæ calculo renum frequenter laborantes, si gravidæ reddantur, facile moriuntur, aut abortum patiuntur. *Ettmull. ex Panarollo.*
11 Uti in Phthisi pulmonali, non obstante Pulmonum ulcere, ita quoque in exulceratione renum calculosa homines diu superstites manent.

b Calculi vesicæ.

1 Calculus vesicæ malum est curatu difficile & ordinarie omnia remedia Pharmacevtica respuit, quare non nisi per sectionem tolli potest.
2 Calculus vesicæ per sectionem remotus, facile renascitur.
3 Calculi vesicæ in mulieribus facilius excernuntur, quam in viris.
4 Calculus propriæ tunicæ inclusus, & vesicæ adhærens, per sectionem tolli nequit.
5 Sectionem calculi ordinariam facile sequuntur fistulæ.
6 Quo grandiores sunt calculi vesicæ, eo difficilior, imo interdum prorsus impossibilis est calculi extractio.

VI. *Remedia.*

1 Calculi commoti excretionem promoventia, clysteres

ſteres emollientes & oleoſi, Unguenta, emollientia, Balnea: Emollientia & lubricantia interne ſumpta, Oleum Amygd. dulc. Emulſiones, Juſcula hordei, Decoct. Alth. Diluentia, potus Thee, Decoct. Nephrit. Foreſt. Lithontriptica blanda, Fraga, Nucl. Perſic. Fructus Cynosb. Emulſ. ex Nuc. Avell. Bacc. Heder. Semen Milii ſolis, Violarum, Urticæ, Bardan. Decoct. Cicer. rubr. Succus Raphani, Salia neutra, Arcan. dupl. Tart. Vitriolat. Nitr. &c. Rad. & Herb. Chærefol.

2 Dolores & motus ſpaſticos mitigantia, Opiata legitime correcta, Tinct. Anodyna Langelotti, Ther. cœleſt. Maſſa Pil. de Cynogl. Cinnabarina, Nitroſa.

3 Motus febriles temperantia, ſalia neutra, Nitroſa, Lap. ♋. Percar. ♁. diaph. Eſſ. Alexiph. D. Stahlii, Emulſiones &c.

4 Calculi regenerationem impedientia, Herbæ travmaticæ, Veron. Hed. terr. Sanic. Pyrol. Vir. ☉. aliaque ſuperius de *Exulcerationibus* commendata.

Formulæ Remediorum.

1 Clyſter emolliens.

℞. *Decoct. emoll.* ℥ix. *Elect. lenit. ana.* ℥ſs.
adde Ol. Lil. alb. *Vitell. Ov. N. j. M.*

2 Alius.

℞. *Herb. Malv.* *Coq. in ſ. q. Aq. ſimpl.*
Pariet. *adde Ol. Chamom.*
Veron. ana. mj. *Terebinth. ana.* ℥ſs.
Flor. Chamom. mſs. *Vitell. Ov. N. j. M.*

3 Decoctum Nephriticum Foreſti.

℞. *Sem. Malv.* *Sebeſt. N.* vij.
Alth. ā. ʒij. *ad* ʒiij. *Rad. Liquirit.* ʒvj.
Cicer. rubr. ℥iij. *Coq. in Aq. ſimpl.* ℔. iij. *ad*
4. *frig. maj āā.* ʒij. *dimidiæ partis conſumptionem Doſis* ℥iij. iv. *ſingulis*
Hord. mund. ℥ij.
Caric. pingu. N. viij. 2. *vel* 3. *horis.*

4 Aliud.

℞. *Rad. Alth.* *Dactyl. ana.* N. v.
Liquir. ana. ʒvj. *Sem. Viol.* ℥j.
Herb. Malv. mj. *Coq. in ſ. q. Aq. Hord. Colat.*
Caric. pingu. *D. calide ſæpius.*

5 Linctus emolliens.

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥iſs. *Sperm. cet.* ʒij. *M.*
Sir. violar. ʒvj. *D. tertia pars quavis hora.*

6 Species pro Balneo emolliente.

℞. *Herb. Malv.* *Includ. duobus ſacculis &*
Parietar. *coquantur in ſ. q. Aq. pro*
Chamom. c. flor. *Balneo.*
Flor. Sambuc. ana. miij.

7 Unguentum emolliens.

℞. *Ungt. Dialth.* ℥j. *applicetur calide regioni lumborum.*
Ol. Scorp.
Petrol. ana. ʒij. *M.*

8 Aliud.

℞. *Unguent. Dialth.* ℥j. *applicetur ut antea.*
Anod. ℥ſs. *M.*

9 Pulvis temperans.

℞. *Pulv. Antiſpam.* ʒij. *D. ſingulis duabus vel tribus horis doſ. j.*
Div. in 6. part. æq.

Alius.

℞. *Lap. Percar.* *Cinnabar.* ♁ *ii gr.* xij. *M.*
Arcan. dupl. *Div. in 6. part. æq. D. ut antea.*
Nitr. depur. ana. ℈ij.

10 Pulvis temperans & anodynus.

℞. *Pulv. Antiſpam.* ʒij. *Div. in 6. part. æq.*
Spec. de Hyac. gr. xviij. *D. ſingulis tribus vel quatuor horis.*
MP. de Cynogl. gr. iij. *M.*

11 Potio temperans & leniter pellens.

℞. *Aq. Chæreſol.* *Malvat. Junip.* ʒvj. *M.*
Veron. ana ℥ij. *D. ſingulis 3. vel 4. horis cochl. ij.*
Pulv. Antiſp. ʒij.

12 Potio temperans & anodyna.

℞. *Aq. Fragor.* *Teſt. Ovor. calc. ana.* ℈j.
Chæreſol. ana. ℥ij. *Ther. cœl. gr.* iij.
Lap. Percar. *Sacch. Perl.* ʒij. *M.*
Tart. Vitriolat. *D. ut antea.*
Nitr. depur.

13 Emulſio Lithontriptica.

℞. *Sem. Viol.* ℥ſs. *Colat.* ℥v. *adde*
Mil. ☉is. *Lap. Percar.*
Pap. alb. ana. ʒiſs. *Teſt. Ov. calcin. ana.* ʒſs.
Aq. Fragor. q. ſ. *Sacch. q. ſ. ad grat. M.*
F. l. a. Emulſio. *D. ſæpius cochlearia aliquot.*

14 Alia.

℞. *Amygd. dulc.* ℥ſs. *Colat.* ℥vj. *adde*
Sem. Mil. ☉. *Lap.* ♋. *præparat.* ʒj.
Violar. ana. ʒij. *Sacch. perlat. q. ſ. M.*
Aq. Veron. q. ſ. *D. ut antea.*
F. l. a. Emulſio.

15 Decoctum abſtergens.

℞. *Herb. Veron.* *Pimp. alb.*
Virg. ☉r. *Vincetox. ana.* ℥ſs.
Hed. Terreſtr. *Inciſ. Contuſ. Coq. in Aq.*
Sanic. *ſimpl.* ℔. iv.
Pyrol. ana. mj. *Doſis* ℥vj. *ter vel 4. quotidie.*
Rad. Liquirit. ℥j.

16 Tinctura abſtergens.

℞. *Tinct.* ♁ *ii acr.* ʒij. *Doſ. 30. 40. gutt. mane & veſperi.*
Eſſ. Succ. ʒſs. *M.*

17 Alia.

℞. *Tinct. reſolv.* ℥ſs. *Doſ. 40. 50. gutt. in ſufficienti vehiculo.*

18 Alia.

℞. *Tinct. Tart.* ʒiij. *D. ut antea.*
Eſſ. ſuccin. ʒj.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum calculus ſit res toto genere p. n. ante omnia in Paroxyſmo eo reſpiciendum eſt, ut calculus quantocyus e corpore expellatur, & dolores maximi hoc ipſo tollantur. Huic fini potiſſimum inſerviunt Clyſteres emollientes, quoniam horum ope partes interiores emolliuntur, & relaxantur, ut hoc modo calculus non ſolum eo commodius egredi queat, ſed etiam ſpaſmi mitigentur.

2 Eidem fini inſerviunt quoque Unguenta emollientia & anodyna regioni lumborum & abdomini parti inferiori ſecundum tractum ureterum calide, & ſæpius applicata.

3 Inſignem quoque opem præſtant Balnea emollientia artificialia, ſive ſemicupia, ſi iiſdem ægroti ad umbilicum aut ad ſtomachum uſque inſident, & quidem inpr. ſi Herbæ emollientes duobus ſacculis includuntur, & horum alter regioni lumborum, alter vero abdomini in balneo applicatur. Qui ſacculi quoque, ſi balneum quis reſpuit, in aqua vel lacte cocti dictis partibus imponi poſſunt.

4 Interne conveniunt quoque emollientia & lubricantia & inpr. Oleum Amygdalarum dulcium cum ſpermate Ceti ſæpius calide ſumptum.

5 Emolliendi & leniter pellendi fine ceteris remediis facile palmam præripit Decoctum Nephriticum Foreſti, inpr. ſi Pulvis Antiſpaſmodicus ipſius uſui interponitur, quod ſæpius obſervavimus.

6 Pellendi fine his quoque commendari meretur ſuccus Raphani, qui ſine promotione æſtus egregie pellit, inpr. ſi cum Decocto Nephritico Foreſti patientibus exhibetur.

7 Quoniam autem æſtus febriles utpl. concurrunt, ſupra præſumpta temperantia ſummo cum fructu reliquis remediis interponuntur.

8 Si vero dolores ſimul nimium urgent, commode talibus temperantibus admiſcentur opiata temperata, aut iiſdem in ſenibus ſubſtituuntur Emulſiones præſcriptæ, aut ad earum imitationem paratæ.

9 Excreto calculo, eo potiſſimum reſpiciendum eſt, ut renes abſtergantur, atque uberior calculorum regeneratio impediatur: quo in caſu omnia conveniunt remedia illa, quæ ſuperius ſub Abſtergentium nomine in Tabulis de Exulcerationibus commendata fuerunt, inprimis vero Decocta illa travmatica

ca & abstergentia, ut & Tincturæ alcalinæ abstergentes & Diureticæ.

10 Quibus tandem subjungantur talia remedia, quæ nervorum tonum restituere solent, inter quæ potissimum eminet Mixtura Tonica Stahlii, quæ simul Ventriculo, per vomitus labefactato, prospicit.

11 Et cum ipsa alvi adstrictio malum hocce sæpius insigniter augeat, eo potissimum respiciendum est, ut alvus præservationis gratia continuo aperta servetur per lubricantia atque lenia laxantia, inpr. talia, quæ humorum motum aliquo modo temperare valent.

12 Tandem etiam præservationis gratia insignem habet usum Venæsectio in pede, inprimis æquinoctiali tempore instituta, ut & scarificationes in subjectis succulentis repetitæ, quatenus hoc modo humores, alias ad partem affectam ruentes & calculi regenerationem promoventes, revelluntur, & non solum dolores a congestionibus oriundi præcaventur, sed etiam ulterior labes, (quoniam fere ordinarie partium, inpr. renum exulceratio conjuncta est) impeditur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quamvis alvus aperta tam curative, quam præservative optima sit, nunquam tamen ad acriora purgantia progrediendum est, quatenus calculum jam commotum ulterius movent, & hoc modo omnia symptomata una cum motibus febrilibus graviora reddunt.

2 Irritis omnibus aliis, Venæsectionem in pede institutam optimo cum successu fuisse, aliquoties observavimus, quod tamen ulteriori experientiæ commendamus.

3 Lithontriptica remedia summa cum cautela semper sunt præscribenda; si enim calculus est major, majora semper ab hisce remediis, commoto jam calculo, metuenda sunt mala.

4 Omnia volatilia remedia, Succinata, Terebintinata, Juniperina, non nisi cum summa cautela, præscribantur, quoniam non solum humorum affluxum ad renes, sed motus febriles augent, ac dolores longe acerbiores reddunt, imo sæpius mictum cruentum excitant.

5 Specifica Lithontriptica calculum frangentia & comminuentia laudabilem raro edunt effectum, nisi calculus admodum friabilis fuerit.

6 Interim tamen negari nequit, dari posse remedia calculum revera comminuentia: sive ea per os assumantur, sive per syringam in vesicam injiciantur, si enim dantur menstrua minime corrosiva metalla varia, gemmas, perlas &c. solventia facile concludi potest, non impossibilem esse talem calculorum dissolutionem.

7 Quoniam vero talia menstrua paucissimis sunt cognita, nostris temporibus magis usualis est Lithotomia, in qua tamen instituenda magnis cautelis opus est, de quibus in Chirurgia agemus.

8 Opiata in sistendis doloribus Nephriticis minus proficua sunt, quare non nisi refracta dosi exhibeantur.

LIBER III.

DE
VITIIS SERI ET LYMPHÆ
AC
VARIIS INDE DEPENDENTIBUS AFFECTIBUS IN GENERE.

I. *Definitio.*

1 *Seri.* Serum est humor excrementitius per varia colatoria a reliquis humoribus laudabilibus separari & excerni solitus, quantitate & qualitate multis morbis ansam præbens.

2 *Lympha.*
Lympha vero est humor laudabilis nutritioni corporis inserviens, rarius quantitate, frequentius vero qualitate varios affectus producens.

II. *Differentia.*

1 *Respectu materiæ*, serum constat ex partibus aquoso-halituosis, biliosis, terreo-salinis & mucosis: lympha vero ex aqueo-gelatinosis & pinguibus.

2 *Respectu morborum* ab iis dependentium, alii a seri & lymphæ quantitate, alii vero ab eorum qualitate dependent.

III. *Signa*

1 *Affluxus* seri copiosus per consueta seri excernicula cum variis molestiis conjunctus: ut in *Coryza*, *Lippitudine*, *Salivatione*, *Tussi & Asthmate humido*, *Vomitu*, *Diarrhœa*, *Cholera*, *Lienteria*, *Fluxu cœliaco & Hepatico*, *Dysenteria benigna*, *Incontinentia Urinæ & Diabete*, *Pollutione nocturna*, *Gonorrhœa & Fluore albo simplici ac Sudore nimio*.

2 *Suppressiones* consuetorum seri fluxuum, variis symptomatibus stipatæ, uti in *Gravedine* & huic sæpius juncta *Cephalalgia catarrhali*, *Salivæ defectu* ac *Oris siccitate*, *Raucedine*, *Tussi sicca*, *Sudore suppresso*, *Ictero*, *Obstructione alvi*, *Flatibus*, *Dysuria*, *Ischuria & Stranguria*.

3 *Stagnationes* & *Stases* seri in variis partibus v. g. in *Oedemate*, *Cachexia* & *Chlorosi*, *Leuco-phlegmatia*, *Anasarca*, *Ascite*, *Tympanite*, *Hydrocephalo*, *Hydrope Pectoris*, *Uteri*, *Hydrocele & Hydromphalo*.

4 Variæ *Corruptiones* & *Exulcerationes*, uti in *Scabiei variis speciebus*, *Scorbuto*, *Gonorrhœa virulenta*, *Lue Venerea*, *Fœtore Oris & Sudoris*. Reliqua sub affectibus specialibus occurrent.

IV. *Subjectum.*

1 *Ratione ætatis* Pueri & Senes magis quam reliquarum ætatum homines.

2 *Ratione Sexus*, feminæ præ viris.

3 *Ratione Temperamentorum* Phlegmatici & Sanguinei magis, quam Cholerici ac Melancholici.

4 Laute viventes & otio dediti.

5 Potui nimium indulgentes.

6 Variis aeris alterationibus obnoxii.

7 Necessarias Secretiones & Excretiones negligentes.

8 Quibus serum vel per causas internas, vel per miasmata externa inquinatur. Ut alia de quibus in affectibus specialibus sermo erit, silentio prætereamus.

V. *Prognosis.*

1 Quo magis invalescunt fluxus seri & lymphæ, eo difficilius postmodum curantur.

2 Fluxus seri semper meliores sunt, quam stagnationes & corruptiones.

3 Uti Hæmorrhagiæ, ita & seri ac lymphæ fluxus in consuetudinem facile abeunt, atque certa & periodica observant tempora.

4 Fluxus seri imprudenter tractatos aut subito suppres-

preſſos graviſſima ſequuntur mala.

5 Quo magis acre eſt ſerum, eo facilius partium, per quas excernitur, excoriatio jungitur vel ſequitur.

6 Serum admodum mucoſum, aut pituitoſum facile partium obſtructiones & corruptiones producit.

Remedia.

1 Serum nimis fluxile incraſſantia & corrigentia: Mucilago hordei, Gelatinæ, Radix Althææ, Liquiritiæ, Nitroſa, Abſorbentia &c.

2 Serum nimis ſpiſſum reſolventia & attenuantia, uti ſunt Radices Ari, Angelicæ, Pimpinellæ albæ umbelliferæ, Vincetoxici, Gentianæ, Enulæ, Galangæ, Zedoariæ, Ulmariæ, Imperatoriæ, Leviſtici, Tinct. Tart. Antimon. Tartariſat. Eſſ. Pimpin. alb. Eſſ. ſucc. Eſſ. alexiph. Salia fixa & Neutra, Tart. Vitriolat. Nitr. Antimoniat. Tart. ſolub. Sal. Onon. Geniſt. Gumm. Ammon. Heder. Junip. Extr. Cochlear. Fumar. centaur. min. &c.

3 Serum correctum evacuantia, uti ſunt Purgantia, Diaphoretica, Diuretica, Salivantia, Expectorantia.

4 Particulas ſeri corruptas corrigentia & evacuantia, uti ſunt, præter antea recenſitas Radices alexipharmaco-diureticas, omnia anti-catarrhalia, Decocta Lignorum, Mercurialia &c.

5 Partibus læſis ſive exulceratis proſpicientia, eaſque mundificantia, uti ſunt remedia varia Balſamica, abſtergentia, exſiccantia, conſolidantia. Ungu. Mercurialia, Ungu. alb. & rubr. camphorat. Balnea abſtergentia &c.

6 Partes interne roborantia: Tinct. ♂ is Ludovici, Crocus ♂ tis Stahlii, Pulvis cachect. Ludovici, Mixtura Tonica.

Formulæ Remediorum.

1 Decoctum incraſſans.

℞. *Hord. mund.* — *Dactyl. ã. N.* iv.
Rad. Alth. — *Paſſul. min.* ʒvj.
Liquirit. — *Inc. coq. in Aq. ſ. q. ſ.*
Polyp. a. ℥*j.* — *Colat. D. ſæpius calide.*
Fic. pingu.

2 Oleum incraſſans.

℞. *Oleum Amygd. dulc.* ℥*j.* — *Sperm. cet.* ʒ*ij. M. pro 3. vel 4. doſ.*

3 Emulſio incraſſans.

℞. *Amygd. dulc.* ℥*iſs.* — *Colat. adde*
Decoct. hord. mund. q. ſ. — *Sacch. canar. q. ſ. M.*
F. l. a. Emulſio. — *D. ſæpius.*

4 Infuſum reſolvens.

℞. *Rad. Pimp. alb.* — *Cent. minor. a. mſs.*
Vincetox. a. ℥ſs. — *Cort. ☉nt.*
Ari. — *Citr. a.* ʒ*ij.*
Zedoar. a. ℥*j.* — *Cinnam. ac.*
Herb. Meliſſ. — *Sal. Abſinth. a.* ʒ*j.*
Menth. — *Inciſ. infund. in Vin. alb.*
Roſmar. — ℔. vi.

5 Infuſum reſolvens & laxans.

Adde prædictis ſpeciebus. — *Fibr. hell. nigr.*
Fol. ſenn. ſ. ſ. ℥*j.* — *Rhab. elect. a.* ʒ*j.*
infund. in Vin. q. ſ.

6 Decoctum mundificans externum.

℞. *Decoct. Calc. viv.* ℥iv. — ☿. *dulc.* ʒ*j. M.*
Aq. Plantag. ℥*ij.* — *applicetur calide cum linteaminibus locis exulceratis.*
Sacch. Saturni ʒ*ij.*

7 Unguentum mundificans.

℞. *Ungt. rubr. camph.* ℥ſs. — ☿. *præcip. rubr.* ʒ*j. M.*

II. *Methodus medendi.*

1 Serum nimis fluxile ſalſum & acre ante omnia eſt incraſſandum, ne acrimonia ſua ſalſa partes, quas præterlabitur, erodat, uti id ſæpius contingit in Coryza & Tuſſi.

2 Si vero ſerum eſt nimis mucoſum & ſpiſſum per incidentia & reſolventia ad excretionem faciliorem præparari debet.

3 Poſtea vero excretio ſeri ad partes congeſti, quantum quidem fieri poteſt, promoveri debet, ne ſub diuturniori ſtagnatione noxam partibus inferat.

4 Cum vero ſæpius affluxus ſeri ab aliis partibus nimius ſit, hic intercipiendus & ſerum per alia convenientia loca evacuandum eſt, quod pro diverſitate affectuum præſtant Laxantia ſelecta, Diaphoretica, Diuretica, quæ reliquis incraſſantibus & reſolventibus commode interponuntur.

5 Partibus internis per diuturnum affluxum debilitatis per remedia tonico-diſcutientia proſpiciatur, partim ut fibrarum partium tonus reſtituatur, partim ut ſeri ad haſce partes nova regurgitatio præcaveatur.

6 Si in partibus externis læſio quædam a ſeri corruptione nata eſt, applicentur pro diverſitate affectuum varia unguenta, pulveres &c. de quibus hinc inde variis Tabulis ſermo erit.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In incraſſandis humoribus ſemper eo reſpiciendum eſt, ne per abuſum eorum fibræ partium nimis relaxentur & hoc modo humorum propter dilatatos poros affluxus augeatur.

2 In nimia ſeri fluxilitate & acrimonia uſus Alexipharmacorum, inpr. calidiorum, pariter noxius eſt, quare temperantia lenia & incraſſantia provide hiſce interponenda ſunt.

3 In ſeri nimia mucoſitate fortiora reſolventia nocent, quare initium ſemper fiat a mitioribus.

4 Abſtinendum quoque eſt a Purgantibus acribus & draſticis in ſeri affectibus, ſi vero morbi vel ſubjecti conditio eadem admittit vel poſtulat, cum debitis cautelis exhibeantur.

5 Diſcutientibus & tonicis in affectibus ſeroſis nullus eſt locus, niſi præparantia & evacuantia præmiſſa fuerint. Reliquas cautelas vide hinc inde in variis affectibus.

SECTIO I.

DE

FLUXIBUS SERI & LYMPHÆ PRÆTERNATURALIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Coryza humida.

I. *Definitio.* Coryza eſt ſeri plus vel minus mucidi & ſalſi, per nares & ſæpius etiam per fauces, ut plurimum cum ſternutatione, conjuncta excretio, a ſeri cum ſanguine verſus caput congeſtione orta.

II. *Differentia.*

1 Coryza *humida* differt a *ſicca*, quod in hac, etſi facta ad caput congeſtione, nihil excernatur, cum e contra in ea, de qua hic ſermo eſt, inſignis ſeri mucoſi copia excernatur.

2 Alia eſt *recens*, alia *habitualis*.

3 Alia eſt *vaga*, alia *periodica*, certi anni tempora obſervans.

III. *Signa.*

1 Effluxus ſeri primo limpidi & aliquo modo mucidi per nares & fauces.

2 Frequentes ſternutationes & haſce præcedentes narium titillationes moleſtæ.

3 Narium, ſi ſerum eſt nimis acre & ſalſum, eroſiones ſuperficiariæ.

4 Fluxus ſeri ex canthis oculorum & inpr. internis, cum viſus aliquali hebetudine ac oculorum dolore, inpr. ſi lumini vel ſoli exponuntur.

5 Stupor capitis & ſenſus gravativus inpr. ſupra oculos & circa radicem naſi.

6 Tuſſis interdum cum raucedine conjuncta, inpr. ſi materia ſeroſa acris copioſius ad fauces fluit.

7 Frequentes horrores & toni habitus corporis alterationes ſive horripilationes, cum aliquali calore ſæpius alternantes.

8 Aurium tinnitus pro ſubjectorum conditione frequenter repetentes.

9 Effluxus poſtea muci admodum ſpiſſi & tenacis, qui non niſi fortiori emunctione e naribus prodit.
10 Olfactus ut plurimum nullus, interdum vero ſenſus inſignis fœtoris.
11 Sapor vel depravatus, vel nullus, cum appetitu proſtrato.
12 Sitis in quibuſdam ſatis quidem gravis, utpl. tamen cum potulentorum averſatione conjuncta, in quibuſdam quoque ejuſdem defectus.
13 Somnolentia, ſomnus vero turbulentus vires non reſtaurans, ſed potius corpus fatigans.
14 Laſſitudo inſignis totius corporis & torpor in actionibus animalibus.
15 Alvus utpl. ſegnis, urina pauca cum ſudoris emanſione aut ſuppreſſione.

IV. *Subjectum*.
1 Homines temperamenti Phlegmatici aut Phlegmatico-ſanguinei, Plethorici.
2 Juniores præ adultis, poſt ſuppreſſam transpirationem per refrigerationem corporis.
3 Feminæ præ Viris.
4 Adulti etiam & Viri quibus adhuc congeſtiones ad caput ſine ſuccedente Hæmorrhagia fiunt.
5 Senes catarrhalibus affectibus antea ſæpius obnoxii.
6 Homines quibus conſuetæ ſeri evacuationes, ſudores ſcil. & Diarrhœæ ſpontaneæ ſupprimuntur aut emanent.
7 Qui purgationes, venæ ſectiones & ſcarificationes conſuetas circa æquinoctia negligunt.
8 Qui pulveribus ſternutatoriis abutuntur, aut ab horum pulverum ac fumi tabaci conſueto uſo ſubito deſiſtunt.
9 Qui nimio ♀ris exercitio vigore ſanguinis ſpoliati ſunt.
10 Qui in aere frigido humido, aut humido calido verſantur.
11 Homines torpidi & ſomno nimium indulgentes.

V. *Prognoſis*.
1 Coryza humida per ſe periculo caret, imo ſtatis temporibus inpr. circa æquinoctia repetens ſalutaris eſt, & a multis affectibus ſeroſis capitis præſervat, quatenus non ſolum multæ partes mucoſæ ſalinæ acres excernuntur, ſed etiam per frequentiores ſternutationes, totum corpus omneſque partes inſigniter commoventes, reliqui mucoſi humores magis reſolvuntur, & e partibus ubi ſtagnationes & excoriationes moliuntur, excutiuntur, ac per convenientia loca expelluntur.
2 Nimis diu tamen durans facili habitualis fit, & nimius humorum ſeroſorum decubitus ad caput facile variis malis a ſero oriundis viam ſternit.
3 Coryza chronica facile tollit olfactum.
4 Colluvies illa ſeroſa acris, ſi non ſufficienti copia per nares excernitur, facile deponitur ad fauces & pectus cum metu eroſionis aut exulcerationis Pulmonum Phthiſicæ.
5 In ſenibus frequentes coryzæ, ſi effluxus muci non rite procedunt, ſæpius prodromi Apoplexiæ ſeroſæ & Paralyſis ſunt.
6 Sin vero relicta conſueta via in hiſce aut alias debilitatis, humorum ſeroſa mucidorum ad pectus deſcenſus fit, non tantum aſthmata chronica, ſed etiam interdum catarrhi ſuffocativi ſequuntur.
7 Coryzæ humidæ facile jungitur febris catarrhalis, infantibus non raro funeſta.
8 Quo magis acris eſt materia, eo facilius metuenda eſt membranæ narium interioris eroſio.
9 Eroſionem hancce interdum ſequuntur ulcera narium & Ozænæ, inpr. ſi corpus antea fuit inſigniter cacochymicum.

VI. *Remedia*.
1 Materiam acrem tenuem incraſſantia, Abſorbentia: Lap. ♋. Mat. perl. ♁. diaph. Nitroſa, ſalia digeſtiva, neutra, Anodyna: M. P. de Cynogloſſa.
2 Spiſſam reſolventia, uti ſunt anticatarrhalia: Radix Angelicæ, Pimpinellæ albæ, Ari, Vincetoxici, Bardanæ, Petaſitidis &c. Eſſentiæ ex his paratæ, v. g. Eſſentia alexipharmaca, Scordii, Pimpinellæ albæ, ut & Eſſentia ſuccini, Lignorum, Tinctura Tartari, Antimonii acris. Liquor. C. C. ſuccin. &c. externe odor ſpir. Salis Ammon.
3 Nimium ſeri affluxum ad caput intercipientia & ad alia loca derivantia, uti ſunt Diaphoretica & Diuretica, anticatarrhalibus, ubi hiſce opus eſt, vel juncta, vel interpoſita, Laxantia ex Mercur. dulc. Extract. Panchymag. Crollii, Eſſ. helleb. nigr. Pilulæ Stahlianæ, Becherianæ, Balſamicæ viſcerales, antirhevmaticæ, pediluvia.
4 Externa reſolventia & diſcutientia capiti & temporibus applicata, cucuphæ, &c. inprimis vero camphorata.
5 Tonica ſive caput roborantia, quorſum potiſſimum pertinet Mixtura Tonica D. Stahlii.
6 Præſervantia: Venæſectiones, ſcarificationes & purgationes tempore æquinoctiali inſtitutæ.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans & diapnoicus.

℞. *Matr. perl.* — *M. P. de Cynogl. gr. iſs. M.*
♁. *diaph.* — *div. in 3. p. æq.*
Nitr. depur. a. ℈*j.* — *D. ſingulis 3. vel 4. horis.*

2 Alius.

℞ *Lap.* ♋. — *Spec. de hyacinth. a* ℈*ſs.*
Tart. Vitriolat. — *M. P. de Cynogl. gr. ij. M.*
Nitr. depur. a. ℈j. — *div. in 4. p. æq.*
Bez. min. — *D. ut antea.*

3 Mixtura reſolvens.

℞. *Eſſ. alexiph.* ℥*ij.* — *Doſ. 25. 30. gt. bis vel ter*
ſuccin. ℥*j. M.* — *per diem.*

4 Alia.

℞. *Eſſ. pimpin. alb.* ℥*ij.* — *Tinct.* ♁ *ii. acr. a.* ℥*j. M.*
ſucc. — *doſis eadem.*

5 Epithema.

℞. *Aq. Reg. Hung.* — *a.* ℥vi. *M.*
Spir. Vin. camph. — *pro uſu externo.*

6 Pilulæ.

℞. *Pil. balſam. viſc.* ℥j. *doſ.* 15. 20. *mane aut veſperi.*

7 Aliæ.

℞. *Pil. antirhevmat.* — *doſis 3. vel 5. veſperi in*
N. xv. — *quocunque vehiculo.*

8 Bolus laxans.

℞. *Conſerv. roſar.* ℈*ij.* — *Reſ. Jal. gr. iij.*
☿. *dulc. gr.* xii. — *Sir. roſ. ſol. q. ſ. M.*

VII. *Methodus medendi*.
1 Materia nimis tenui exiſtente exhibeantur remedia, abſorbentia, Nitroſa &c. eam incraſſantia & corrigentia, ad præcavendam narium & faucium excoriationem.
2 Ubi vero plus juſto ſpiſſior eſt materia excernenda, remediis incidentibus, quantum quidem poſſibile, reſolvatur: cui fini vel Mixturæ præſcriptæ, vel decoctum lignorum, quod majoris hic, quam eſſentiæ ex lignis paratæ, eſt efficaciæ, vel infuſa herbarum & radicum anticatarrhalium temperatarum, inſervire poterunt.
3 Hiſce pro circumſtantiarum conditione vel præmitti vel interponi poſſunt remedia laxantia ex Mercurio dulci, Maſſa Pil. de Succino &c inpr. quando affluxus materiæ catarrhalis nimius eſt ad caput, hoc enim modo materia ad partes inferiores derivatur & per alvum evacuatur, ac incommoda in capite & pectore metuenda præcaventur. Huc pertinent quoque Pilulæ veræ Becherianæ, quæ aliis incidendo roborando & evacuando palmam facile præripiunt. Nec minoris ſunt efficaciæ Pilulæ noſtræ anthirhevmaticæ, quæ omnem mucoſitatem ſpatio paucorum dierum incidunt, & per alvum educunt.
4 Tempore veſpertino reliquis remediis jungantur pediluvia, ut hoc modo relaxatis partibus inferioribus caput eo magis a nimio affluxu ſeri mucidi liberetur.
5 Reliquis remediis interponantur diapnoica lenia remedia, hæc enim remediis incidentibus juncta coryzam brevi quoque tollunt.
6 Si coryzæ acriori inſignis accedit capitis dolor, eum, præparata prius materia, Nitroſa, cinnabarina cum momento MP. de Cynogl. optime leniunt, inpr. ſi tempore veſpertino exhibentur.

7 Ma-

7 Materia sufficienter incisa & resoluta, aut legitime præparata, in usum trahantur quoque externa, & inprimis camphorata, quæ in hoc casu præ ceteris sunt proficua.

8 Præservationis gratia, in subjectis ad coryzam maxime dispositis instituantur Venæ sectiones circa æquinoctia, quibus incidentia, laxantia & diapnoica mucositatem seri tollentia, quantitatem ejusdem imminuentia atque hoc ipso seri mucidi ad caput affluxum intercipientia, jungantur: imo ipsa venæ sectio mature in Plethoricis subjectis instituta, curationem coryzæ maxime promovet, inpr. si incidentia & reliqua remedia statim subjunguntur.

9 Cibi, si largiter aromatibus condiuntur, phlegmaticis maxime conveniunt.

VII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Si materia nimis calida & acris fuerit, vitentur remedia anticatarrhalia calida, quæ materiam magis acrem reddendo ac malum exasperando, non solum majori affluxui ad caput, sed etiam depositioni materiæ ad fauces & pectus cum metu exulcerationis harum partium ansam præbent.

2 Eundem sæpius effectum edunt pilulæ cephalicæ, quas purgantia acria ingrediuntur.

3 Aer frigidus & humidus uti coryzam sæpissime, humores condensando & transpirationem impediendo, producit, ita etiam eam jam factam non solum diutius fovet, sed longe graviorem reddit, quare talis aer summo studio fugiendus & temperate calidus potius eligendus est.

4 Externa discutientia numquam, nisi præmissis materiæ vitiosam qualitatem corrigentibus, applicentur: hoc enim neglecto, materia, vel ad alias partes diffunditur, vel in majorem motum concitata affectum una cum reliquis symptomatibus exasperat: hoc in passu præ cæteris male audiunt vapor aceti calidi, suffimigia ex saccharo, ut & ex Mastiche, Thure &c. naribus excepta. Ipsa quoque salia volatilia urinosa, utut in coryza, a materia mucosa crassiore dependente, quoad usum externum proficua sint, in acriore tamen & a tenui materia originem trahente malum gravius reddunt & narium excoriationem promovent.

5 Omnia calida externe applicata, uti sunt cucuphæ ex herbis & radicibus aromaticis paratæ, ac Balsama cephalica in sanguineis cholericis, & Plethoricis cephalalgiam vel augent, vel producunt, quare non nisi Phlegmaticis, si præparantia præmissa fuerint, præscribantur.

6 Pulveres errhini & ptarmici, quibus quidam ad profligandam coryzam utuntur, sæpius malum gravius reddunt & ad coryzam habitualem disponunt.

7 In coryza habituali Fonticuli & Setacea raro laudabilem edunt effectum, frequentius vero, inprimis si iterum clauduntur, graviora mala post se trahunt, quare iisdem interna methodica curatio per frequentiores Laxationes, lenes Diaphoreses, aut Diureses longe est præferenda.

CAPUT QUARTUM.

DE

Lippitudine sive Ophthalmia serosa.

I. *Definitio.* Lippitudo est seri plus vel minus acris & fluxilis ex glandulis oculorum cum vel sine dolore continuus effluxus, a congestione humorum serosorum ad oculos & glandularum relaxatione originem trahens.

II. *Differentia.* Differt Lippitudo

1 Ab *Ophthalmia vera*, quæ signis vere inflammatoriis se manifestat, rubore scil. ardore & dolore satis insigni, quæ tamen signa in Lippitudine, de qua nobis sermo est, ut plurimum non reperiuntur.

2 Ab Ophthalmia sicca respectu fluxus lacrymarum in hac deficientis, in nostra vero excedentis.

3 Differt etiam gradibus Lippitudo.

a Quando lympha tantum serosa & insipida e glandulis effluit.

b Quando materia illa est salsa, acris.

c Quando oculi rubedine inflammatoria cum dolore mordicante afficiuntur.

d Quando erosio succedit cum consumptione glandulæ lacrymalis & succedente fistula lachrymali.

4 Alia brevi tantum tempore affligit, quando scil. humorum catarrhalium ad oculos subitanea fit congestio: alia vero est chronica & habitualis, quæ præter continuum humorum serosorum affluxum insignem quoque glandularum laxitatem conjunctam habet.

III. *Signa*.

1 Effluxus seri ex glandulis lacrymalibus involuntarius.

2 Rubedo interdum oculorum inflammatoria.

3 Visus aliqualis hebetudo, cum dolore oculorum magis vel minus mordicante, præsentibus inprimis objectis lucidis.

4 Erosio nonnumquam glandulum lacrymalium levior in sensus incurrens.

5 Serum effluens modo fluidum, modo spissum palpebras conglutinans, inpr. tempore nocturno.

6 Lympha salsa per ipsas quoque nares interdum vel cum, vel sine sternutatione effluens.

7 Materia purulenta in quibusdam canthum oculi interiorem obsidens, effluens & vicinas partes arrodens.

IV. *Subjectum*,

1 Homines respectu ætatis juniores, quibus congestiones fiunt ad caput: non exclusis tamen senibus, catarrhalibus capitis defluxionibus obnoxiis.

2 Phlegmatici aut Phlegmatico-Sanguinei præ Cholericis & Melancholicis, quorum corpora magis sunt sicca & hinc ad seri fluxus minus prona.

3 Qui frequentius coryza humida laborarunt aut quibus coryza tam habitualis, quam periodica per imprudentem medicationem suppressa fuit.

4 Quibus crusta lactea aliæque capitis exulcerationes per remedia inconvenientia ad interiora repulsæ fuerunt.

5 Quibus consuetæ narium Hæmorrhagiæ emanserunt, aut per adstringentia suppressæ fuerunt, præsentibus tamen adhuc moliminibus ad eas instituendas.

6 Quibus fonticuli & setacea propter capitis & oculorum affectus excitata, neglecta interna sufficienti medicatione exsiccata fuerunt.

7 Qui aeri nimis frigido, aut etiam nimis calido, aut vaporibus corrosivis oculos exposuerunt.

8 Feminæ & viri post Hæmorrhoidum & mensium suppressionem varias ad caput congestiones experti, aut consuetas sanguinis ventilationes negligentes,

V. *Prognosis*.

1 Lippitudo infantum tanti momenti non est, & sæpius succedentibus annis sponte cessat.

2 Inveterata tamen facile fistulam lacrymalem post se trahit, inpr. si serum effluens est maxime acre & salsum.

3 Quo magis inveterata est Lippitudo, eo magis rebellis est & difficulter admodum curationem admittit.

4 Lippitudo cum lacrymali fistula conjuncta non nisi hac curata cessat.

5 Lippitudo semel curata facile præsentibus causis internis & concurrentibus externis recurrit,

6 Lippitudo in acutis occurrens ordinarie malum est signum.

7 Lippitudo nimis subito per adstringentia externa suppressa vel visus debilitatem, vel decubitum seri ad partes vicinas, vel inflammationem post se trahit, aut denuo recrudescens longe gravius affligit.

VI. *Remedia*.

1 Laxantia, sordes primarum viarum & superfluum serum evacantia, ac simul nimium seri ad caput fluxum invertentia, quorsum spectant inpr. Mercur. dulc. Jalappa, Pilulæ Becherianæ, Balsamicæ viscerales,

rales, antirheumaticæ, Magnesia alba rite præparata, Sal Catharticum amarum.

2 Incidentia, Resolventia, Diaphoretica & Diuretica: Radices anticatarrhales supra sub coryza allegatæ Essent. Pimp. alb. Alexipharm. Succini, Lignorum, L. sassafr. Tinct. Tart. Antimonii, resolvens, Liqu. C. C. succin Antimon. diaph. Bez. miner. Nitr. depur. Tart. Vitriol. Cinnab. Antimonii &c.

3 Revellentia, præter Purgantia scil. Pediluvia, Venæsectiones & scarificationes in pedibus, si ætas & temperamentum eorum usum permittit: fonticuli in suris excitati, aut vesicatoria iisdem locis, aut etiam nuchæ applicata.

4 Discutientia & leniter adstringentia externa partemque affectam roborantia, spir. Vin. Camph. Camphora collo appensa, Tutia. Vitriol. alb. Sacchar. Saturni, Crocus &c.

5 Cauterisatio glandulæ per ignem vel potentialem vel actualem dextre instituta, ac postea remedia mundificantia & consolidantia.

Formulæ Remediorum.

1 Bolus purgans.

℞. *Conserv. flor. Persic* ℈ij. *Merc. dulc. gr.* xv. *Res. jalap. gr.* iij. *Sir. ros. sol. q. s. M. F. Bolus.*

2 Alius.

℞. *Cons. rosar.* ℈ij. *Merc. dulc. Jalap. a. gr.* xii. *Sir. fl. persic. q. s. M. F. Bolus.*

3 Pilulæ.

℞. *Pilulæ Stahlii* ʒj. *dos.* xv. xx.

4 Aliæ.

℞. *Pil. Balsam. visc.* ʒj. *dosis eadem.*

5 Aliæ.

℞. *Pil. antirhevmat.* ʒj. *dos.* v. vii.

6 Ess. incidens.

℞. *Ess. alexiph.* ʒij. *succin.* ʒj. *M. dos.* 25. 30. *gt.*

7 Alia.

℞. *Ess. Pimp. al. succin. L. Sassafr. a.* ʒj. *M. dosis eadem.*

8 Alia.

℞. *Ess. Pimp. alb.* ʒij. *Liq. C. C. succin.* ʒj. *M. dosis eadem.*

9 Alia.

℞. *Tinct. Antimonii* ʒj. *Spir. C. C.* ʒj. *M.*

10 Potiuncula Diuretica.

℞. *Aq. rub. id.* ℥v. *Pulv. antispasmod.* ℈vi. *Sacch. perlat.* ʒij. *M. dos. cochl.* ij. *singulis* 2. *vel* 3 *horis.*

11 Alia diaphoretico-diuretica.

℞. *Aq. fragar. fl. acac. a.* ℥ij. *Antimon. diaph. Nitr. depur. a.* ℈ij. *Cinnab. Antimonii gr.* xv. *Sacch. perlat.* ʒj. *M. D. ut antea.*

12 Pulvis diaphoretico-diureticus.

℞. *Antimonii diaph. Cryst. mont. ppt. Nitr. depur. Tart. Vitriolat. a.* ℈j. *Cinnab. Antimonii gr.* xii. *M. div. in* 4. *p. æq. D. singulis* 4. *horis.*

13 Alius diureticus.

℞. *Lap.* ♋. *Percar. Tart. Vitriolat. Nitr. Antimoniat. a.* ℈j. *M. div. in* 4. *part. æq. D. ut antea.*

14 Collyrium.

℞. *Aq. fœnic. Euphras.* a. ℥j. *Tut. ppt. gr.* xv. *Croc. or. gr.* ij. *M.*

15 Aliud.

℞. *Aq. fl. cyan. calcatrip. a* ℥vj. *Vitriol. alb. gr.* vj. *Tut. ppt.* ℈ss. *M.*

16 Aliud.

℞. *Aq. Rosar. fl. Cyan. Plantag. a.* ℥vj. *Rad. torment.* ʒij. *Alum. gr.* v. *M.*

17 Aliud.

℞. *Aq. Euphras. Calcatrip. a.* ℥j. *Vitrioli alb. gr.* vj. *Sacch. Saturni* ℈ss. *M.*

18 Aliud.

℞. *Tut. ppt. Sarcocoll. a.* ℈j. *Vitrioli Roman. Semen Sumach. a.* ℈ss. *ligata in nodulo infund. in Aq. Euphras. Rosar. Fœnic. a.* ℥j. *quæ agitatæ invicem pro Collyrio oculis instilla aut his etiam oculi fomententur. Vid.* Ettmull. Tom. II. p. *656. ubi plures tales formulæ satis elegantes & experientia probata occurunt.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Ante omnia removeantur sordes primarum viarum & serum superfluum per repetitas purgationes cum Merc. dulci aut remedia ex Jalapa parata, inpr. per specificum Jalapinum aut per Magnesiam albam spatio sex vel octio dierum ad ℈ij. vel ʒj exhibitam, evacuetur.

2 Quo facto ad dyscrasiam humorum tollendam exhibeantur antea præscriptæ Mixture Diapheretico-Diureticæ & discutientes, iisque interponantur Potiunculæ ex Aquis destill. Antimon. diaph. Nitro &c. peratæ.

3 Eo melius autem tota curatio procedit, si antea allegatis discutientibus vel præmittuntur vel interponuntur Pilulæ Stahlianæ, Balsamicæ viscerales aut antirhevmaticæ, quippe quæ corrigendo, incidendo & evacuando per alvum & urinam reliqua remedia facile hoc in morbo superant.

4 Facta sufficienti Massæ sanguineæ depuratione & humorum discussione, externe, ad constringendas partes relaxatas, collyria tonica & leniter adstringentia applicentur.

5 Hisce vero, ut & pediluviis Venæsectionibus & scarificationibus (quæ mature institutæ, inprimis si malum a congestionibus sanguinis originem trahit, sæpius malum hocce admodum mitigant) nihil proficienti bus, Vesicatoria emplastra vel nuchæ, vel brachiis vel suris applicentur, aut in malo habituali fonticuli brachiis vel suris inurantur, ut hoc modo humores ad caput ruentes, versus hasce remotas partes deriventur.

6 Morbo curato ejusdem recursus præcaveatur in subjectis plethoricis per Venæ sectiones æquinoctiales ac scarificationes, ut & per blandas laxationes eodem tempore institutas, alvi enim laxitas curative & præservative prodest.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Omnia fortiora purgantia & acria, inpr. vero vomitoria, quia Massam sanguineam nimium commovent, fugiantur.

2 Nec etiam reliqua laxantia aut lenia purgantia, nisi simul discutientia & resolventia fuerint, nimis diu continuentur, ne malum cum dyscrasia humorum interim nimis altas agat radices.

3 Nihilominus tamen remedia præcipue resolventia discutientia & per alia loca evacuantia diu continuanda sunt, ut malum, se fieri potest, radicitus tollatur: quod si negligatur, medicatio ut plurimum palliativa magis quam curativa est.

4 Remedia volatilia discutientia in principio morbi nocent, quatenus cacochymiam nimium commovendo translationem humorum ad caput maxime augent, aut aliis adhuc gravioribus malis portam pandunt; quare non nisi præmissis evacuationibus & Massam sanguineam depurantibus remediis præscribantur.

5 Adstringentia fortiora aut etiam lenia, sine præmissa sufficiente evacuatione & discussione malum non solum exasperant, sed & humores acres in poris incarcerando exulcerationi glandularum ipsorumque oculorum ansam præbent: imo interdum materiam acrem repellendo labem partium internarum, tam proximarum, quam aliquo modo remotiorum, in primis vero pulmonum producunt.

6 Vesicatoria nuchæ aut pone aures applicata interdum quidem aliquem, si aliquandiu aperta servantur, sed ut pl. magis temporaneum, quam constantem habent usum: imo si nullo habito ad subjecta, præcipue temperamenti, respectu, applicantur, sæpius majorem, partibus acribus salino-causticis dyscrasiam humorum augendo, edunt noxam: quare in hisce

hisce ancipitibus remediis suadendis Medicus admodum cautus sit necesse est.

7 Idem fere judicium de fonticulis, in malo gravi chronico & jam habituali excitatis, est ferendum, quamvis enim interdum aliqualem habeant usum, quando scil. diutius fluunt & materia acris ad illos derivatur atque evacuatur, raro tamen constans hæc est curatio: quam primum enim, si ægri eorum pertæsi sunt, clauduntur, non solum pristinum malum recrudescit, sed & graviora incommoda post se trahit: quare interna continuata medicatio, nisi summa necessitas horum usum aliquo modo permittat, iis semper præferenda est. Et si propter varia incommoda, præcipue vero quonia subjecta juniora maxime debilia reddunt, fonticulos claudere animus est, iisdem clausis evacuantia & discutientia Diaphoretico-Diuretica subjungantur.

8 Alliacea, porracea, raphanacea, salita, largiter aromatisata aliaque acria acrimoniam humorum augentia aut oculos interne & externe lędentia fugiantur.

9 Aer frigidus humores condensando fibrasque glandularum constringendo ac hoc ipso humores acres in oculis incarcerando, ob metuendam exinde inflammationem & exulcerationem vitetur.

10 Aer nimis lucidus objectaque lucida pariter oculos offendunt, & hinc ab iisdem lippi sibi caveant.

11 Ægroti quoque omnia, quæ quocunque modo humorum commotioni & exinde dependente majori ad caput congestioni ansam prębere solent, fugiant, uti sunt Balnea, Vina, Venus, motus graviores, lucubrationes &c.

12 Cauterisatio aut septicorum applicatio in fistula lacrymali provida manu fiat, ne oculus lædatur, & visus vel depravatio, vel abolitio sequatur.

13 Sternutatoria a quibusdam commendata, etsi aliqualem humorum faciant ad nares derivationem & evacuationem, non nisi summa cum prudentia exhibeantur, quatenus utpl. majoribus congestionibus ansam præbent.

Caput Tertium.

De

Salivatione ac Ptyalismo.

I. *Definitio.* Salivatio est lymphę salivalis ordinarie alias per ductus salivales ad os fluentis prę-ternaturalis & nimia excretio, vel a viarum laxitate, vel ab humorum circa caput congestorum quantitate, quam Natura expellere nititur, dependens.

II. *Differentia.*

1 Salivatio differt a Ptyalismo, non quidem ratione materiæ, quæ ejicitur, sed respectu modi: Ptyalismus enim indicat frequentem sputationem, sive abundans adsit materia, sive non, & sæpius soli consuetudini innititur: Salivatio autem nimiam salivæ & quidem præternaturalem in oris effusionem denotat, quæ vel sponte ex ore effluit, vel exspuitur, vel deglutitur.

2 Deinde etiam ipsa Salivatio gradibus differt:

a Alia enim est levior, qualis infantibus dentitionis tempore familiaris est.

b Alia hacce aliquo modo gravior, observatur interdum in adultis, & a causis internis, ac quidem præcipue vitio hypochondriorum dependet: talem observavimus ante aliquot annos in studioso 19 annorum ex familia hæmorrhoidaria orto, qui (post graves in hypochondriis incipientes dolores & cum maxima angustia & anxietate pręcordiorum lipothymiis ac respirandi difficultate, suffocationem sæpius minitante, conjunctos) quotidie usque ad duas libras salivę viscidæ ejiciebat & licet restitueretur, duobus tamen insequentibus annis in eundem affectum circa æquinoctium vernum incidebat.

c Alia gravissima est & a causis externis, Mercurio scil. excitatur, qualem observamus in curatione Luis Venereæ.

III. *Signa.*

1 Continuus & præternaturalis oris mador ac salivæ plus vel minus viscidæ effusio.

2 Tumor in infantibus ut plurimum gingivarum, earundemque ac partium interiorum oris interdum excoriationes superficiariæ.

3 In hypochondriacis varia symptomata circa præcordia, constrictiones spasticæ, anorexia, ructus insipidi, murmura abdominis, alvi adstrictio &c. pręcedunt, quibus postea jungitur capitis dolor ac Ptyalismus.

4 In salivatione mercuriali, præter jugem & frequentem salivæ excretionem, tumor colli, gingivarum & linguę eandem præcedentia signa, ulcera interna oris, vacillatio dentium, dolor insignis ac fętor materiæ excretæ, concomitantia signa. Plura de hacce vid. infr. de Lue Venerea.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes, quandiu expositi sunt dentitioni, frequentius salivationem, quam adulti experiuntur, quoniam gingivę, ut dentes eo melius erumpere queant emollitione opus habent.

2 Respectu temperamenti humidioribus præ siccioribus magis familiaris est, utpote quorum corpora sero cum lympha abundant, ac poris quoque majoribus exitum faciliorem humoribus concedentibus prædita sunt: ut silentio præteream, quod ob laxiorem talium corporum constitutionem fibræ ad laxitatem præternaturalem magis pronæ sint.

3 Hypochondriaci aut Lienosi, observante id jam Hippocrate, juxta quem hi sunt sputatores, quoniam in hisce subjectis propter hypochondriorum constrictionem sanguinis motus ad superiora semper est major, ac sanguis simul spissior, unde etiam in partibus superioribus eo facilius seri a sanguine fit secessio.

4 Lue Venerea affecti post usum remediorum Mercurialium, tam internorum, quam externorum; aut alii quoque, quibus in morbis gravioribus curandis Mercurialia exhibentur, aut per remedia lenia masticatoria & salivantia lenis excitatur salivatio.

V. *Prognosis.*

1 Salivatio infantum, nisi sit enormis, raro periculosa est, quoniam uti paulo ante monitum fuit, ad dentitionem necessaria est.

2 Non raro tamen, ubi saliva acrior est, & ab infantibus deglutitur, Diarrhęarum fit causa.

3 Majorem meretur attentionem, si excoriationes partium oris internarum ipsi junguntur, nimiam enim salivæ acrimoniam, a qua varia metuenda sunt mala, indicat.

4 Salivatione tali imprudenter suppressa & facta humorum acriorum ad pectus translatione, funesta non raro symptomata, tussis gravior, febres catarrhales, respiratio difficilis, asthmata & inflammationes internæ metuendæ sunt.

5 Majoris momenti est Ptyalismus adultorum & Hypochondriacorum, non quidem respectu excretionis salivalis, sed potissimum ratione congestionum ad caput, faces & pectus & inde metuendorum affectuum.

6 Quo magis enormis est salivatio, eo magis etiam ob continuam seri & lymphæ excretionem reliquum corpus, cum metu subsecuturæ tabis exsiccatur.

7 Sputatio critica in morbis chronicis interdum admodum salutaris est. vid. *Histor. Morb. Uratislav.* Tom. I. p. 224.

8 Salivatio Mercurialis, quocunque etiam instituatur modo, teste experientia, nunquam periculo vacat, & sæpissime est remedium gravius ipso morbo.

VI. *Remedia.*

1 Lenia laxantia serum a partibus superioribus revellentia, Magnesia alba, Mercurius dulcis cum stimulo jalapino, Pilulæ Becheri vel per se, vel in Aqua quadam destillata appropriata solutæ, Diacydon. lucid. jalap. Sirupi laxantes, de Cichor. cum Rhabarb. de Pomis laxativ. &c.

2 Præcipitantia five abforbentia, Diaphoretica fixa cum Diureticis, Lap. ♋ Percar. Conch. ppt. ♁ diaph. Magifter. & flor. Sulphuris Nitr. depur. ♂iat. Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. &c.

3 Difcutientia & Balfamica Eff. alexiph. fuccin. Myrrh. Tinct. ♂ii, Tart. Spir. c. c.

4 Partes interiores referantia & obftructiones tollentia: Tinct ♂ii acris, Tart. Tinct. refolvens, Pilulæ Becheri, Stahlii, Balfamicę vifcerales, antirhevmaticæ &c.

5 Partes nimis laxas in ore & ductus falivales conftringentia, Gargarifmata, collutiones oris ex adftringentibus paratæ.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Specif. Jalap. gr. XXV.* *D. pro 1. dofi.*

2 Alius.

℞. *Tart. Vitriolat.* ʒſs. *D. ut antea.*
Refp. Jalap. gr. vj. M.

3 Alius.

℞. *Magnef. alb.* ℥ſs. *D. mane & vefperi.*
div. in 6. p. æq.

4 Potio laxans.

℞. *Aq. rub. id.* ℥ſs. *Sir. rofar. fol.* ʒiij. *M.*
cinnam. ʒj. *D. mane*
Diacyd. luc. Jalap. ʒij.

5 Alia.

℞. *Aq. meliff.* ʒiij. *Sir. Cort.* ☉*nt.* ʒſs. *M.*
Pil. polychreft. gr. XV. *D. ut antea.*

6 Sirupus laxans.

℞. *Sir. rofar. fol.* ʒij. *D. ut antea.*
Eff. Jalap. ʒj. ℔. ij. *M.*

7 Bolus laxans.

℞. *Conf. gratiol.* ℈ij. *Sir. fl. perfic. q. f.*
♂ *dulc. gr. XII.* *M. F. Bolus.*
Ref. Jalap. gr. IV.

8 Pilulæ laxantes & refolventes.

R. *Pil. Becher.* ʒj. *dof.* 15. 20.

9 Aliæ.

℞. *Pil. antirheumat.* ℥ſs. *D. vefperi N. V.*

10 Pulvis diureticus.

℞. *Arcan. duplic.* *div. in 6. p. æq.*
Sal genift. *D. fingulis 3. vel 4. horis.*
Lap. ♋*. an.* ℈*ij. M.*

11 Potio Diapnoico-Diuretica.

℞. *Aq. Cherefol.* *Conch. ppt. a.* ʒſs.
cerafor. nigr. a. ʒij. *Sacch. perlat.* ʒij. *M.*
♁ *diaph.* *D. fingulis 2. horis cochl. ij.*
Tart. Vitriol.

12 Mixtura refolvens.

℞. *Eff. alexiph.* *dofis variat pro ratione ætatis adultis 30. 40. gt. junioribus 6. 12. 15. 20.*
fuccin.
Tinct. ♂*ii an.* ʒ*j. M.*

13 Mixtura refolvens & difcutiens.

℞. *Tinct. Tart.* *Spir. C. C. an.* ʒ*j. M.*
♂*ii an.* ʒiſs. *D. ut antea.*
Eff. fucc.

14 Gargarifma adftringens.

℞. *Rad. biftort.* *Coq. in f. q. Aq. f.*
Plantag. an. ʒſs. *in Colat.* ℔*j.*
Herb. prunell. *Diffolv. Mel. defpumat.*
agrimon. *Nitr. crud. an.* ʒij.
Fl. liguftr. Mſs. *Alum.* ʒ*j.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Laxantia Mercurialia aut etiam fortiora purgantia, fi neceffitas horum ufum fuadet, reliquis femper premittantur, ut hoc modo nimius feri ad fuperiora fluxus aliquo modo intercipiatur & fuperfluum per inferiora evacetur,

2 Quibus pro rei neceffitate etiam repetitis præcipitantia & diaphoretica fixa cum diureticis jungantur, ut hoc modo, materia ferofa ad alia colatoria promota, falivatio eo facilius ceffare queat. Hoc in cafu infigniter etiam profunt pulveres Solares D. Richteri bis vel ter quotidie exhibiti, qui confortando æqualem humorum diftributionem producunt, & modo per alvum, modo per renes, modo per cutim ferum evacuant, & a glandulis oris revellunt: imo in falivatione etiam Mercuriali & poft eandem Mercurium in corpore reftitantem vel fenfibiliter per varia emunctoria, vel infenfibiliter expellunt.

3 Poftea in ufum trahantur Effentiæ Diapnoico-Diureticæ & difcutientes, ut hoc modo & partes roborentur & facilis mali recurfus præcaveatur.

4 Difcuffa & revulfa materia Gargarifmata, leniter adftringentia & glandulas falivales cum ductibus excretoriis roborantia, infignem habent ufum.

5 In adultis hypochondriacis pro temperamenti conditione fanguinis miffiones per Venæ fectionem, fcarificationes & Hirudinum applicationes, Purgantibus vel præmitti, vel poftponi poffunt.

6 Si talis Ptyalifmus a vitio hypochondriorum dependit, Pilulæ Becherianę optimę quidem funt, fi aliquando continuantur, majoris tamen funt efficaciæ Pilulæ antirheumaticæ, ut pote quæ omnes obftructiones brevi referant, & vifcerum infarctum tollunt: imo in fcirrhis etiam nondum inveteratis optimum quoque edunt effectum, eofque fenfim fenfimque emolliunt & refolvunt.

7 Refolutis obftructionibus ad roborandum & difcutiendum ufurpentur Mixturæ tonico difcutientes, inpr. vero Mixtura tonica Stahlii.

8 De moderatione falivationis Mercurialis vid. infra de Lue Venerea.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quamvis Laxantia & Purgantia infignem in hoc affectu habeant ufum, Vomitoria tamen, translationem humorum ad fuperiora augentia, vitanda funt.

2 Gargarifmata adftringentia in principio mali vitentur, quoniam ductus falivales conftringendo facile translationem humorum ad alias partes & inpr. ad pectus caufantur.

3 Cinnabarina, licet optima fint anodyna & antifpaftica, in Ptyalifmo Hypochondriaco, non nifi dofibus minoribus cum aliis exhibeantur, ne falivationem ob Mercurium contentum augeant.

4 Nifi alvus in eodem Ptyalifmo continuo fit aperta, fruftra reliqua exhibentur remedia.

5 Volatilia remedia, nifi præmittantur fufficientia evacuantia, infignes in corpore excitant turbas, & Salivationem fæpius augent.

6 Martialia in Ptyalifmo Hypochondriaco, propter vim adftrictoriam quam in Hypochondriis exerunt, minime conducunt, poft alia vero convenientia remedia prudenter exhibita, roborando & tonum partium reftituendo, fuo non carent ufu.

CAPUT QUARTUM.

De Tuffi Humida.

I. *Definitio.* TUffis humida eft motus pectoris excuſſorius fortior, fub exfpiratione contingens, quo mediante Natura materiam quandam plus vel minus mucofam & tenacem in bronchiis hærentem & refpirationem infigniter intercipientem, pluribus & repetitis vicibus expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 Refpectu *loci affecti*, tuffis hæc eft

a *Pectoralis*, quando multa vel pauca materia, plus vel minus acris, aut etiam infipida in bronchiis hærens refpirationem impedit.

b *Stomachalis*, quando multa materia mucofa in ftomachum fenfim deponitur, vel ibidem colligitur, quam Natura utpl. poft paftum, quia digeftionem turbat, per motum talem excufforium eliminare nititur, unde etiam cibi affumpti fæpius fimul ejiciuntur.

2 Ratione *temporis* aut *durationis*.

a Alia eft *recens*, quæ a muco, a quacunque caufa in bronchia recenter depofito, originem trahit.

b Alia eft *chronica* aut *habitualis*, quando fcil. materia fero-

seroso-mucosa per malam consuetudinem in bronchia & pectus deponitur.
3 Respectu *quantitatis materiæ* quæ excernitur.
a Majorem copiam ejusdem ejiciunt subjecta humidiora, juniora ac senes.
b Minorem vero subjecta sicca.
4 Respectu aliorum *affectuum conjunctorum*.
a Alia est *complicata*, quando vel coryza, vel raucedo vel etiam phthisicum quid ipsi junctum est, aut quando tussis pectoralis & stomachalis simul idem subjectum corripiunt.
b Alia est *simplex*, quæ solum ab humoribus in bronchiis hærentibus originem trahit.
5 Respectu *causarum*.
a Alia a *causis internis* congestione scil. humorum ad pulmones ortum ducit.
b Alia a *causis externis* aere frigido, fumo Sulphuris, potu frigido &c. originem trahit.
6 Respectu *temporum anni*.
a Alia est *vernalis*, quæ utpl. levior est.
b Alia est *autumnalis*, quæ & gravius affligitur & diutius etiam durat.
III. *Signa* Tussis
1 *Pectoralis*.
a Titillatio modo major, modo minor, vel in faucibus, vel in superiore asperæ arteriæ, vel in ejusdem inferiore parte.
b Inspirationis vel levior, vel gravior interceptio.
c Motus excussorius quasi convulsivus totius pectoris cum majori vel minori excretione muci plus vel minus viscidi & interdum aliquo modo spumosi.
d Qui motus etsi aliquandiu cesset, frequentius tamen ob inspirationis impedimenta recurrit.
e Jungitur etiam sonitus interdum in summo, interdum vero etiam in infimo pectore.
f Non raro quoque accedit raucedo ac dolor insignis in aspera arteria, qui continuante excretione a superiore asperæ arteriæ parte interdum magis magisque descendit, ita quidem, ut interiora quasi exulcerata esse appareat.
2 *Catarrhalis*.
a Si talis tussis humida simul est catarrhalis, eam sæpius præcedit coryza & hinc frequentes junguntur sternutationes cum stupore & sæpius dolore insigni capitis, inprimis circa radicem nasi, aut supra oculos & quidem eo in loco, ubi sinus frontales sunt.
b Accedunt interdum leviores inflammationes, aut saltem tumidæ inflationes circa fauces.
c Sentiunt etiam ægroti descensum materiæ cujusdam per infundibulum in fauces, quem statim tussis excipit.
d Materia quæ excernitur sæpius aut potius ordinarie est saporis salsi, & ab initio tenuis magis, postea vero spissior evadit.
e Tussis hęc utplurimum magis affligit quam simplex humida, inpr. vero tempore nocturno, ubi somnum, dum materia acris per infundibulum in fauces deponitur, maxime turbat.
f Ipse quoque somnus variis insomniis gravioribus interpellatur, unde etiam, inpr. si tussis & catarrhus est gravior, nulla post somnum corporis sequitur refocillatio, sed eo exacto caput magis stupidum est, membraque sunt lassa & fatigata.
g Appetitus ordinarie est prostratus & gustus depravatus, ac licet sitis sæpius jungatur, potulenta tamen tanquam insipida aut tetri saporis respuunt ægrotantes.
h Frequentes quoque interdum in hac tussi observantur horripilationes & phlogoses, imo non raro circa vesperam febris catarrhalis ei jungitur.
3 *Stomachalis*.
a Pertinacior, fortior ac diuturnior thoracis motus excussorius post pastum potissimum affligens.
b Major vel minor dolor in scrobiculo cordis, aut saltem titillatio molesta in eo occurrens.
c Appetitus utplurimum prostratus, aut si aliquo modo viget, nulla tamen ciborum digestio contingit.
d Inflatio interdum Ventriculi, aut sensus rei cujusdam eundem gravantis.
e Sputum multum viscidum post pastum in faucibus hærens.
f Vomitus sive rejectio ciborum cum muco viscido post pastum tussim graviorem excipiens, quo facto aliquo modo mitior evadit tussis.
4 *Habitualis*.
a Tussis continuo affligens & spatio plurium septimanarum imo mensium durans.
b Copiosa materiæ mucidæ plus vel minus viscidæ, utpl. coloris albicantis, interdum vero flavescentis & viridescentis ejectio.
c Lassitudo utpl insignis & torpor omnium partium, sine tamen insigni contabescentia earum.
d Quibus sæpius multa antea recensitorum symptomatum junguntur.
IV. *Subjectum*.
1 Respectu *ætatis*, juniores & senes frequentius laborant tussi humida, quam reliquarum ætatum homines.
2 Respectu *temperamenti* Phlegmatici & sanguinei ob humidiorem corporis constitutionem præ ceteris ad eam sunt dispositi.
3 Nec etiam immunes sunt ab hac tussi Adolescentes & Juvenes, qui frequentibus sanguinis congestionibus ad pectus corripiuntur, quatenus sub hac aliquali humorum stagnatione in pectore & circa illud copiosa interdum seri fit secessio & in pulmones depositio, quam Natura postea per tussim eliminare nititur.
4 Homines etiam sensibilioris Naturæ, inprim. si humida concurrit constitutio facile, quoque tussim humidam incurrunt, si corpus aeri frigidiori & humido exponunt.
5 Ob eandem quoque aeris constitutionem multi hominum, præcipue senes, ad muci generationem & affectus catarrhales præ ceteris jam proni & dispositi, tussi humida ac præcipue catarrhali corripiuntur.
6 Qui coryza sæpius laborant, facilius quoque in tussim humidam incidunt.
7 Qui potum frigidum æstuante corpore ingurgitant, aut illud sudore madidum, præcipue pectus, collum & caput aeri frigido exponunt, aut etiam congestionibus ad pectus obnoxii, pedes subito refrigerant.
8 Qui sudoribus spontaneis dediti eosdem vel negligunt, vel per imprudentem medicationem supprimunt.
9 Qui consuetas sanguinis evacuationes, per venæ sectionem & scarificationes, aut etiam assuetas laxationes intermittunt.
10 Quibus sanguinis fluxus vel emanserunt, vel suppressi fuerunt.
11 Infantes præ aliis tussi stomachali sunt obnoxii.
V. *Prognosis*.
1 Tussis humida pectoralis recens prorsus nihil periculi involvit, sed sæpissime excussa materia sponte cessat.
2 Imo in quibusdam subjectis, quæ eam temporibus æquinoctialibus experiuntur, interdum beneficium Naturæ est, quæ corpus per hancce excretionem a multis partibus mucosis liberat, vernalis tamen semper magis salutaris est, quam autumnalis.
3 Si talis tussis consueta ordinariis temporibus a Natura non excitatur, nec materia per alia loca evacuatur, varia alia mala sequuntur.
4 Si autem corpora impura sunt, ac muco multum salis acris admixtum est, pulmonum erosio metuenda est, præsertim si tussis talis diu continuat.
5 Quo magis est viscida materia excernenda in pectore herens, eo diutius durat tussis.
6 Quo magis vero tenuis & acris ea est, ac raucedo cum dolore faucium & asperę arterię jungitur, eo facilius phthisicum quid accedit.
7 Hoc eo facilius metuendum est in tussi catarrhali, quan-

quando humores acres frequentius & in majori copia ad fauces & pectus deponuntur, ibidemque acrimonia sua tumidas inflammationes, aut etiam exulcerationes superficiarias producunt.

8 Periculo quoque non vacat tussis catarrhalis, si febris circa vesperam ipsi jungitur, nisi enim hæc perite tractetur, facile graviora symptomata sequuntur.

9 Tussis a causis externis orta non adeo reformidanda est ac ea, quæ ab internis originem trahit.

10 Tussis stomachalis, etsi respectu loci affecti tantum periculi non involvat, semper tamen gravior est, & diutius etiam durat, ac non raro infantes ad Atrophiam disponit.

11 Uti tussis pectoralis infantem, quando scil. materiam e pulmonibus excussam deglutiunt, facile in stomachalem transit, ita etiam stomachali, si aliquandiu duravit, postea accedit pectoralis, ita ut composita evadat.

12 Quando in tussi habituali tandem materia purulenta cum muco ejicitur, aut hic sanguine tinctus est, ac viribus insigniter decrescentibus totum corpus quoque contabescit, pessimum est signum, quia tussim phthisicam esse indicat.

13 Tussis humida, subito in siccam degenerans, ob denegatam partium excrementitiarum excretionem facile pulmonum exulcerationem aut Phthisin & non raro etiam suffocationem post se trahit.

14 Tussis humida expectorantibus & emollientibus perverse tractata, majoribus congestionibus ad pectus ansam præbet & facile in habitualem, ex hac vero in phthisicam transit.

VI. *Remedia* Tussis

1 *Pectoralis.*

a Affluxum humorum ad pectus intercipientia, & ad alia loca commoda excretoria, præcipue vero ad alvum derivantia: Mercurius dulcis, Pulvis & Resina Jalappæ, Mechoacanna, Specif. jalap. Pilulę ex Gummatibus & Purgantibus paratę, Pilulę Bucheri aut Stahlii cum stimulo quodam, Pilulę antirheumaticę, Extract. Helleb. nigri, Extr. Colocynth.

b Materiam in pulmonibus hęrentem ad faciliorem excretionem disponentia, quod fit

α Materiam nimis tenuem & acrem demulcendo: id quod pręstant (1) *Ostracodermata*, Mater Perlarum, Lap. ♋. Conch. ppt. &c. (2) *Emulsiva* Emulsio amygd. dulc. Nucl. Pini, alięque ex seminibus paratę. (3) *Mucilaginosa*, uti sunt Decoct. Hord. Decoct. Rad. alth. Liquirit. Mucilag. Cydon sem. Psylli &c. (4) *Gelatinosa*, Gelat. C.C. cum Amygd. dulc. Gelat. pedum vitul. (5) *Oleosa* & *pinguia*, Ol. Lini, Oliv. Amygd. dulc. Sperm. Ceti. (6) *Glutinosa*, Mastiche, G. Arab. Tragac.

3 Nimis mucidam resolvendo & incidendo, quod fit per *Radices*. Ari, Angelic. Pimpinell. alb. Helen. Irid Flor. Zedoar. Vincetox. Galang. *Herb.* Scabios. Veronic. Bellid. Tussilag. Hyssop. Marrub. alb. Sem. Anis. Fœnic. Gumm. Ammon. Galb. Tinct. ♁ii acrem, Pectoralem nobis familiarem, Ess. alexiph. Stahlii, Succini, Sirup. de Nicot. Capill. Veneris, de Erysim. Lobelii, Oxymel simpl. & scyllit.

β Tenacem vero & viscidam & resolutioni refractariam volubilem reddendo: quod peragunt Fructus dulces, Ficus, Passulæ, Dactyli, Sebesten, Siliqua, Radix Liquiritiæ ejusdemque Succus, Mucilagines, Emulsiones &c. antea allegatæ.

c Motus nimios excussorios sopientia, uti sunt Cortex chacarillæ & opiata legitime correcta, M. Pil. de Cynoglossa &c.

d Pulmones debilitatos roborantia & ulteriorem affluxum prohibentia, inter quæ primas tenet Mixtura tonico discutiens Stahlii, Tinctura ♁ii acris, Ess. Succini & Aqua Veronicæ Vinosa, quam ceu specificum laudat *D. Stahlius Dissert. de Affect. Pectoris pag.* 47.

2 *Stomachalis.*

a Materiam mucosam incidentia & abstergentia: uti sunt supra recensitæ Radices anticatarrhales, ut & Essentiæ ex iisdem paratæ, Essent. scil. alexipharm. Pimp. alb. it. Ess. Succini.

b Eandem materiam blande evacuantia: ☿. dulc. Pil. ex Gummatibus & Extractis amaris paratæ, aliaque de quibus sub Tussi Pectorali dictum fuit.

c Roborantia & Discutientia antea recensita.

3 *Habitualis.*

Jam laudata remedia incidentia, derivantia, evacuantia & roborantia.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis purgans.

℞. *Specif. Jalap. gr. XXV.* *D. pro* 1. *dosi.*

2 Aliud.

℞. *Magnes. alb.* ʒß. *Tart. Vitriol. gr. viij. M.*
Res. jalap. gr. IV. *D. ut antea.*

3 Bolus purgans.

℞. *Conf. fl. bellid.* ℈ij. *Sir. ros. sol. q. s.*
☿. *dulc. gr.* XII. *M. F. Bolus.*
Res. jal. gr. v.

4 Pilulæ purgantes.

℞. *Extr. Panchym. gr.* XII. *Arcan. dupl. gr. iv.*
☿. *dulc. gr. viij.* *Tinct.* ♁*ii. q. s.*
Res. jalap. gr. ij. *M. F. Pil. pro* 1. *dosi.*

5 Aliæ.

℞. *M. P. Becher.* ℈j. *Elix. P. P. q. s.*
Extr. coloc. gr. ij. *M. F. Pil. D. ut antea.*

6 Aliæ.

℞. *Pil. antirhevmat.* ʒß. *D.* 5. *pro dosi noctu.*

7 Aliæ.

℞. *M. P. de Ammon. gr.* XII. *Elix. pectoral. q. s. M.*
Extr. agar. gr. viij. *F. Pilulæ pro* 1. *dosi.*
Res. jal. gr. iij.

8 Aliæ.

℞. *G. Ammon. in Aq. sol & inspiss.* *Extr. Trocb. Alb. gr. ij.*
Extr. Panchymag. a ℈ß. *Elix. P. P. q. s. M.*
F. Pilulæ D. ut antea.

9 Pulvis incrassans.

℞. *Matr. perl.* *dos.* 2. *cusp. cultr. sing.* 4. *horis.*
Lap. ♋.
Mastich. el. a ʒß. *M.*

10 Alius.

℞. *Conch. ppt.* ʒiß. *Sperm. cet. a* ʒß. *M.*
G. Arab. *D. ut antea.*

11 Linctus incrassans.

℞. *Ol. amygd. dulc.* *Sperm. Cet. rec.* ʒij. *M.*
Sacch. cant. alb. ā. ℥ß. *D. Sæpius calide.*

12 Rotulæ incrassantes.

℞. *Succ. liquirit.* *Sacch. in* ▽. *Papav. rh.*
Spec. diatrag. frig. ā. ʒj. *Sol. q. s. M. F. Rotulæ.*

13 Emulsio incrassans.

℞. *Amygd. dulc.* *F. l. a Emulsio.*
Nucl. Pini. *Colat.* ℥vj. *adde.*
Pistac. a ʒiij. *Conch. ppt.* ʒj.
Aq. Nymph. *Sacch. q. s. M.*
Scabios. q. s. *D. Cochleatim.*

14 Decoctum incidens.

℞. *Rad. Pimp. alb.* *Bellid.*
Vincetox. ā. ℥ß. *Virg.* ⊙*r. ā. mj.*
Ari. ʒij. *Inc. D. ad Chart.*
Herb. Hyssop. *Decoct. vel Infus.*
Scabios. *bibatur calide.*

15 Aliud.

℞. *Rad. Helen.* *Cheresol. ā. mj.*
Angel. *Sem. Anis.*
Imperat. a ʒiij. *Fœnic. a.* ʒij.
Herb. Capill. ♀. *Inc. cont. g. m. D. ad Cb.*
Marrub. *usurpetur ut antea.*

16 Pulvis incidens.

℞. *Rad. Pimp. alb.* *Flor. Sulph.* ʒj.
Ari. *Sacch. ad pond. omn.*
Ir. Flor. *M. Dos.* 2. *cusp. cultr.*
Sem. Anis. *sing.* 3. *vel* 4. *horis.*
Fœnic. a ʒij.

17 Alius

17 *Alius.*

℞. *Lap.* ♋. *Sacch. can.* ℥ß.
Rad. Ari. *Ol. dest. Anis. gr.* vj. *M.*
Flor. Sulph. *M. ut antea.*
Cinnam. acut. a. ʒj.

18 Potiuncula incidens.

℞. *Aq. Hyssop.* *Sir. nicot.* ℥ß. *M.*
Scabios: a. ℥ij. *D. singulis 3. vel 4. horis*
Astmat. *cochl. aliquot.*
Oxym. Squillit. ā. ℥j.

19 Alia.

℞. *Aq. Fœnic.* *Nicot.*
Veron. *de Erysim. Lob. ā.*
Tussilag. ā. ℥jß. ʒiij. *M.*
Sir. violar. *D. ut antea.*
Hyssop.

20 Alia.

℞. *Aq. Scabios.* *fol.* ʒiß.
Veron. *Sir. Nicot.*
Astmat. ā. ℥iß. *Hyssop. ā.* ℥ß. *M.*
G. Ammon. in Aq. Squil. *D. ut antea.*

21 Alia.

℞. *Aq. asthmat.* ℥iij. *M.*
Tinct. Resolv. ʒj. *Dos. cochl.* 1. *sing.* 4. 6.
Sir. de Erysim. Lab. ʒß. *horis.*

22 Tinctura resolvens.

℞. *Tinct. Pector.* ʒß. *vesperi in decocto in-*
D. 25. 30. *gt. mane &* *cidente.*

23 Alia.

℞. *Tinct. Resolv.* *D. ut antea.*
Pector v. ʒij. *M.*

24 Alia.

℞. *Ess. Alexiph.* *Tinct.* ♁ *ii acris a.* ʒj. *M.*
Succin. *D. ut antea.*

25 Decoctum expectorationem promovens.

℞. *Decoct. pector.* ℔. ij. *rit* ℥iv. *calide.*
D. singulis 4. vel. 6. ho.

26 Aliud.

℞. *Decoct. flor. & fruct.* ℔. *D. ut antea.*

27 Pilulæ anodynæ.

℞. *Succ. Liquirit.* ʒj. *M. F. Pil. adpond. gr.* ii.
M. P. de Cynogl. gr. vj. *D.* 5. *vel* 6. *vesperi.*
Sir. pap. simpl. q. s.

VII. *Methodus medendi.*

1 *Tussis pectoralis.*

a In omni tussi humida in principio statim optime, conveniunt Purgantia non tantum lenia, sed etiam aliquo modo fortiora, quæ scil. simul in humores quoque agunt, eosque colliquant & evacuant: hoc enim ipso humores mucosi ad intestina derivantur atque nimius ad pectus eorum affluxus optime intercipitur. Mercurius dulcis hoc in casu optimus est, & aliquoties exhibitus tussim leviorem sæpius solus tollit.

b Venę sectiones & scarificationes in principio institutæ, presente Plethora, aut quando Tussis a congestionibus, suppressas Hæmorroides & menses, aut neglectas sanguinis missiones insecutis, ortum traxit. insignem habent usum, quando scil. revulsionis gratia in partibus inferioribus instituuntur, quoniam congestionem sanguinis ad pectus & hoc ipso Tussim propter talem congestionem excitatam insigniter imminuunt.

c Postea respiciatur ad materiam tussis, an scil incrassatione, an vero incisione opus habeat? Si nimis tenuis est, & acris exhibeantur incrassantia superius indigitata, hæc enim materiam illam acrem quasi involvunt, ita ut tantam irritationem excitare nequeat. Præ ceteris autem commendari meretur sperna ceti recens, quod in omni serosa acrimonia egregios edit effectus, inpr. quando juscula hordeacea aut Emulsiones ejus usui interponuntur.

d Si vero mucosa est materia, supra præscripta resolventia & anticatarrhalia ægrotis dentur, e quorum numero laudem merentur Gumm-resinę, utpote quę non solum insignem incidendi, sed etiam laxandi vim possident, inprimis quando aliqualis ipsis additur stimulus.

e Si nimia tenacitate & visciditate peccat mucus excernendus, volubilis reddendus est, ut eo commodius excerni queat, id quod præstant sub Lit. γ) allegata remedia: quibus etiam flores Sulphuris accenseri merentur, qui egregium hoc in casu edunt effectum.

f Evacuata sufficienter materia, Diaphoretica insignem quoque habent usum, quatenus æqualem humorum motum producunt, ac hoc ipso illapsum seri novum in pulmones pręcavent, si tamen sufficientia discutientia antea incidentibus mixta fuerint remediis, talibus diaphoreticis sæpius carere possumus.

g Si nihil amplius materiæ mucosæ restitat in Pulmonibus, ac nihilominus Tussis adhuc urget, remedia motus hosce sopientia dentur: quo in casu optimum est remedium cortex chacarillæ, utpote qui non solum egregie discurit, sed etiam motus tales tuto sopit. Eundem effectum edunt opiata legitime correcta, uti Massa Pilularum de Cynoglossa, si pauca ejusdem grana aliis convenientibus admiscentur remediis.

h Cum vero per tales frequentes motus excussorios pulmones ut plurimum magnopere debilitentur, tandem etiam, præmissis hactenus dictis remediis, tonica sive tonum Pulmonum restituentia exhibeantur, quod inprimis præstant Aqua Veronicæ Vinosa juxta mentem D Stahlii parata, quæ ad unam aut alteram unciam mane & vesperi sumpta, & per plures dies continuata, in tussi etiam chronica specificam habet efficaciam: insignem quoque tonico discutientem effectum habet Mixtura tonica D. Stahlii, de quo sæpius jam dictum fuit.

2 *Catarrhalis.*

a In hac tussi potissimum eo respiciatur, ut materia quæ partim in bronchiis generata, partim per infundibulum decidens & asperam arteriam afficiens, utplurimum nimis acris & tenuis est, mitigetur & præparetur, uti supra jam dictum fuit.

b Si vero aliqualis occurrit spissitudo, incidentia & resolventia uti in reliqua tussi usurpentur.

c Hisce remediis vel interponantur vel jungantur laxantia supra præscripta, partim ut affluxus humorum intercipiatur, partim ut mucositas imminuatur.

d Insignem quoque in hac tussi edunt efficaciam Tincturæ alcalinæ resolventes & discutientes ac simul Diuresin cum Diaphoresi promoventes.

e Quibus omnibus peractis exhibeantur motus sopientiam ac tonum restituentia.

3 *Stomachalis.*

a Cum causa hujus tussis ordinarie in Ventriculo hæreat & pectus in consensum trahat, hęc mature removenda est per laxantia repetita, Mercurialia aliaque supra præscripta, inprimis vero per Pilulas Becherianas, quæ incidunt, abstergunt, evacuant & roborant, atque hoc modo sæpius solæ sufficiunt: ubi vero hæ non reperiuntur, substituantur aliæ ex Gummatibus & Extractis amaris paratæ, aut Mercurialia in usum trahantur & præcipue Aqua dulcis.

b Laxantibus talibus interponantur incidentia & discutientia, non præsentem tantum mucum tollentia, sed etiam ulteriorum ejusdem generationem impedientia, quo in casu optimę sunt Tincturę alcalinę vel solę, vel cum Essentia Alexipharmaca Stahlii, Pimpin. alb. Helen. mixtæ. Egregium quoque habet usum Pulvis stomachicus Birckmanni aliique, quorum compositionem Radix ari in paulo largiori quantitate ingreditur.

c Eidem scopo inserviunt cibi bene aromatibus conditi, & vinum generosum, quæ digestionem promovent & cruditatum viscidarum generationem præcavent. Conducunt etiam Liquores Gallorum spirituosi post cœnam sumti, Spiritus anisatus, &c.

d Tandem supra præscriptis Tincturis addatur Spiritus.

ritus C. C. vel Mixtura Tonica Stahlii ad restituendum Ventriculi tonum aliquandiu usurpetur.

4 *Habitualis.*

a In hac tussi laxationes frequentius quam in reliqua repeti debent, ut hoc modo humores sensim ad alia loca deriventur & evacuentur.

b Ipsa quoque incidentia & discutientia diutius continuanda sunt, ut mala illa consuetudo, juxta quam humores in nimia copia ad pectus ruunt, successive tollatur: præ ceteris hic se commendant Succus Squillæ a ℥i. ad ij. cum Spiritu Vini sumptus, Oxymel Squilliticum, Radix Ari, Tinctura pectoralis nobis usualis, quotidie bis vel ter etiam ad 25. guttas sumpta, & Aqua Veronicæ Vinosa Stahlii.

c Tandem etiam sopientia, quando scil. convenientia præmissa fuerunt remedia, ac postea tonica exhibeantur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Purgantia drastica in cura tussis cujuscunque vitentur, quatenus nimium humores commovendo sæpius magis nocent, quam prosunt.

2 Vomitoria, quæ a quibusdam ad promovendam expectorationem laudantur, non nisi cum summa prudentia exhibeantur, & semper refracta dosi aliis addantur remediis, ac quidem magis in stomachali quam pectorali tussi. Ex talium vomitoriorum numero precipuum fere est Oxysaccharum emeticum Ludovici, quod sæpius in tussi infantum stomacali cum fructu aliis Sirupis incidentibus addidimus.

3 A purgantibus, nisi reliquis remediis, præsertim ubi humorum copia & consuetus jam eorum affluxus ad pectus presto est, frequentius interponantur, nihil solidi sperandum est.

4 Mercurialia caute semper usurpentur, iisque, nimirum mitioribus, uti est ☿ dulcis, sufficiens semper stimulus addatur, ne humores nimium colliquando majori ad superiora affluxui ansam præbeant.

5 Si tussis humida originem a fluxibus sanguinis suppressis originem traxit, semper ad eorum revocationem respiciendum est: id quod etiam in artificialibus sanguinis evacuationibus observandum est, hoc enim neglecto, Medicus sæpissime Tussis curationem frustra suscipit.

6 Quando vero sudores matutini spontanei neglecti congestioni ad pectus ansam dederunt, eo ante omnia respiciendum est, ut sudor revocetur, quod per diaphoretica discutientibus mixta facile obtineri potest: si autem humorum status est nimis mucosus, incidentia & evacuantia diaphoreticis semper sunt præmittenda.

7 Nunquam tamen regimini sudorifero coacto, fortioribusque diaphoreticis locus concedendus est, quoniam humores commovent: cum vero nimiam hancce commotionem non semper statim sequatur evacuatio per sudorem, varii humorum seroso salinomucidarum translationibus ad alia loca, variisque inde dependentibus affectibus ansam præbent.

8 Multo minus id suadendum est, si tussis fuerit catarrhalis, hæc enim remedia fortiora facile motus febriles excitant, sive febrem caterrhalem producunt, duæ etsi, si benigna est, periculo careat, facile tamen, si talia remedia continuantur, in pejorem degenerat statum.

9 Expectorantia in quavis tussi non nisi summa cum prudentia exhibeantur: cum enim talia pulmones insigniter relaxent, ad majorem humorum affluxum, Tussim habitualem & hinc metuendam pulmonum exulcerationem viam sternunt, quare laxantia & discutientia iisdem semper interponantur.

10 Nec etiam facile vulgo sic dicta pectoralia traumatica præscribantur, nisi enim sufficiens præmissa fuerit humorum evacuatio & præparatio, humores in copia adhuc præsentes incrassantur, qui postea facile labem pulmonum producunt, si vero cum discutientibus, & resolventibus & quidem in moderata dosi miscentur, suo non carent usu.

11 Si Febris quædam catarrhalis accedit, vitetur abusus Nitrosorum & Salium, ne ob humorum acrium incarcerationem & majorem pulmonum irritationem phthisicum quid sequatur. Magis hoc in casu prosunt absorbentia acido citri saturata, quæ blande abstergunt & æstum febrilem temperant. Nitri tamen moderatus usus promovendæ expectorationis gratia minime est reformidandus.

12 Absorbentia quoque, quoniam humorum incrassationem & majorem muci copiam producunt, caute præcipue in Tussi chronica usurpentur.

13 Opiata, nisi prudenter exhibeantur, utplurimum noxia sunt, quamvis enim motus sistant, simul tamen materiam mucosam incrassant & ad tussim habitualem disponunt: adeoque non nisi evacuata materia usurpentur.

14 Sulphur non in quavis Tussis humidæ specie, sed in catarrhali & ea quæ a scabie retropulsa originem trahit, convenit, quando scil. cum aliis in forma pulveris miscetur, fumus tamen sulphuris non semper tutus est. Majorem efficaciam fumo ♃ii in crucibulo fusi & halitu attracto adscribit D. Stahlius.

15 Semen anisi in decoctis magis prodest in Tussi humida, si scil. aliis speciebus pectoralibus admiscetur, quam ejus oleum, quod nimis calidum & acre est, ac propterea facilem calorem febrilem excitat.

16 Omnia acria, salsa, acida, frigida &c. tussim partim augent, partim materiam incrassant, quare summo studio vitentur.

17 Unguenta pectoralia in subjectis porosis & junioribus disponunt quidem materiam ad exitum, sive expectorationem promovent: quoniam vero pulmones simul relaxant, majori affluxui humorum ad pectus viam sternunt & pulmonum infarctum augent: ut taceam, quod, si febrile quid complicatum fuerit, materie repercussionem & non raro inflammationes faucium & pulmonum producant: imo interdum Lipothymiæ tales inunctiones statim sequuntur, quod plus simplici vice observavimus.

CAPUT QUINTUM,

DE

Asthmate Humido.

I. *Definitio.* Asthma humidum est species respirationis difficilis, a nimia humorum viscidorum in pulmonibus & inprimis bronchiis hærentium copia originem habens, cum sibilo aut sonitu conjunctum.

II. *Differentia.*

1 Respectu *durationis.*

a Aliud est *recens*, quod vel a causis externis, vel a causis internis, humorum scil. mucosorum congestione natum est, & nondum adeo graviter affligit.

b Aliud est *chronicum* aut *habituale*, quod per plures sæpius menses durat & gravius ægrotantes affligit.

2 Respectu *gradus.*

a Aliud est *mitius*, quod *Dyspnœam* vocant.

b Aliud est *gravius* uti *Asthma* stricte sic dictum, cum sibilo & sonitu se manifestat.

c Aliud est *gravissimum*, quando ægroti non nisi erecto collo respirare possunt, quod *Orthopnœa* audit.

3 Respectu *motuum*

a Aliud ab actualibus humorum congestionibus ad pectus originem trahit, quale interdum etiam in junioribus observatur.

b Aliud ab actualibus humorum congestionibus ad pectus originem trahit, quale interdum etiam in junioribus observatur.

c Aliud vero a pulmonum & pectoris debilitate dependet, unde humores mucosi eo facilius in pulmones deponuntur, uti in Asthmate senum humido.

4 Re-

4 Respectu *partis affectæ*.
a Aliud est *pectorale*, quando causa morbifica hæret in pulmonibus.
b Aliud est *stomachale*, aliud *hypochondriacum*, quando causa latet in ventriculo aut hypochondriis.
c aliud est *compositum* sive *stomachico-pectorale*.
5 Respectu *periodi*.
a Aliud est *periodicum*, quod certa tempora anni, v.g. æquinoctia observat.
b Aliud vero est *vagum*, quod incertis temporibus homines affligit.
c Aliud est *diurnum*, aliud *nocturnum*, aliud *continuum*.
6 Differt porro a
a *Tussi humida*, quod hæc ordinarie fit absque sonitu & sibilo, ac respirandi difficultas tanta non sit ac in Asthmate: adde quod plus etiam materiæ ejiciatur in tussi, quam hoc affectu.
b Ab *Asthmate sicco* respectu muci, qui in hac ordinarie deficit, in humido vero abundat.

III. *Signa* Asthmatis
1 *Pectoralis*.
a Respiratio frequens & difficilis.
b Sonitus sive sibilus perpetuus tam in inspiratione, quam exspiratione se manifestans.
c Anxietas præcordiorum, ita ut, quo se vertant, sæpius nesciant.
d Conjungitur ordinarie tussis, a qua tamen, licet aliquid muci excutiatur, plane non sublevantur, nisi forsan Asthma magis ad tussim humidam tendat, aut ab hac originem traxerit.
e Raucedo insignis, aut saltem notabilis vocis asperitas fere perpetuus ejus est comes.
f Præterea symptomata hæc continuo sine notabili remissione perennant.
g Tempore pluvioso & frigido omnia symptomata, inpr. respirandi difficultas, sunt graviora.
h Tandem in malo graviori erecto collo respirare coguntur ægrotantes.
2 *Stomachalis*.
a Signa antea recensita pleraque.
b Major anxietas circa præcordia, quam in Asthmate pectorali.
c Respiratio difficilis, quæ, uti in præcedente, tempore nocturno magis augetur.
d Exacerbatio symptomatum post motum corporis fere semper observatur.
e Eadem quoque accidentia molesta post pastum magis augentur.

IV. *Subjectum*.
1 Phlegmatici vitam sedentariam agentes & obesi facile hocce malum incurrunt.
2 Senes, alias catarrhalibus & mucosis affectibus obnoxii, facilius quoque hoc affectu corripiuntur.
3 Juniores quoque succulenti, quibus scabies aut capitis exanthemata per externa inpr. unguinosa retropulsa fuerunt.
4 Juvenes, ob causas externas, vapores, pulveres corrosivos, aerem frigidum, humidum &c. interdum hoc malo corripiuntur.
5 Iidem & viri quibus Hæmorrhoides suppressæ fuerunt, aut qui consuetas sanguinis ventilationes neglexerunt.
6 Nonnunquam etiam ob hereditariam labem Asthma juniores corripit.
7 Venerei male curati, frequenter quoque non solum dolore pectoris fixo, sed etiam Asthmate cum multę materię ejectione corripiuntur: ita vir quidam ante viginti & quod excurrit annos in Lue venerea male tractatus, singulis annis eo circa ęquinoctium autumnale corripiebatur, donec tandem hoc ipso anno ope Tincturę resolventis & Tincturę pectoralis ab eo liberaretur.
8 Hypochondriaci & Hystericę, aut alii humidioris constitutionis, qui frequentes ad pectus & hypochondria humorum congestiones passi sunt.

V. *Prognosis*.
1 Asthma humidum tam pectorale, quam stomachale est malum admodum pertinax ac diuturnum, ita ut non raro ad plures annos se extendat.
2 Si materia in bronchiis hærens acrimoniam concipit, pulmonum exulcerationem sive Phthisin post se trahit.
3 Asthma interdum in Peripnevmoniam, sive pulmonum inflammationem transit.
4 In subjectis humidioribus, quorum corpora copioso repleta sunt muco, facile in Cachexiam aut Hydropem degenerat.
5 Asthmata juniorum, a scabie retropulsa originem nacta, suffocationem minantur & actu etiam eandem producunt, quod aliquoties observavimus.
6 Quo magis tenax & viscida est materia morbifica, eo facilius graviora metuenda sunt mala, & eo difficilius etiam curatur affectus.
7 Quo magis inveteratum est Asthma, eo minus speranda est curatio.
8 Asthma mitigatum vel etiam curatum facile ob Diætæ errores recrudescit.
9 Quo major Asthmati jungitur tussis cum excretione materiæ mucosæ, eo citior speranda est curatio, & contra.
10 Asthma stomachale, cum vitio Hypochondriorum junctum sæpius difficilioris est curationis, quam pectorale.
11 Hæmorrhoides Asthmati supervenientes malum sæpius maxime mitigant: id quod eo certius contingit, si affectus ab earum suppressione ortum traxit.
12 Orthopnoea Asthma excipiens utplurimum brevi tempore funesta fit.
13 Asthma hæreditarium nunquam curatur.
14 Asthma Venereum nonnisi sublato morbo primario curationem admittit.
15 Asthma quodcunque in febribus acutis periculosum est.
16 Qui gibbi ex Asthmate aut Tussi fiunt ante pubertatem, pereunt.
17 Quo magis debiles sunt Asthmatici, eo certius metuendum est periculum.
18 Quo magis attollitur pectus cum scapulis in Asthmate, eo periculosior est status.

VI. *Remedia*.
1 Materiam tenacem resolventia: Rad. Angelic. Ari. Apii, Aristol. Pimpinell. Helen. Imperat. Vincetox. Zedoar. Bardan. Petasit. &c. Herb. Marrub. Capill. Ven. Hyssop. Chærefol. Fumar. Nasturt. Trifol. Fibr. Erysim. Sem. Anis. Fœnic. Dauci. Lign. Sassafr. Guajac. Junip. G. Ammon. Galb. Elem. Carann. Tinct. ♁ii acris, Ess. Alexiph. Succin. *Conf. Tab. præcedens*.
2 Materiam resolutam evacuantia: qualia sunt laxantia & purgantia præcedente Tabula præscripta: quorsum etiam pertinent pulveres nitrosi tempore vespertino exhibiti.
3 Tonica discutientibus mixta, vid. caput. antecedens.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ incidentes & laxantes.

℞. *M. P. de Ammon. gr. xv.*
Aq. dulc. ℈ß.
Extr. coloc. gr. ij.
Tinct. Tart. q. s.
M. F. Pil. ad pond. gr. j.
D. pro 1. dosi.

2 Infusum laxans, & incidens.

℞. *Rad. Angelic.*
Bardan.
Pimp. alb. a. ℥iij.
Ari.
Zedoar. a. ℥j.
Herb. Hyssop.
Capill. ♀.
*Marrub. a m*ß.
Fol. senn. s. s. ℥j.
Fibr. bell. nigr.
Rhab. elect. a ℥ij.
Cort. ☉*nt.*
Sem. anis.
fœnic. a. ℥iß.
Inc. infund. in Vin. alb. M. j. sive ℔. *iv. D.* ℥iv. *vel vj. pro dosi tempore matutino.*

3 Infusum incidens.

℞. *Rad. Aristol.* ☉.
Imperat.
Irid. Flor.
Vincetox. ā. ℥ß.
Ari. ℥ij.
Hebd. Scord.
Veron.
Rosmar. a. mj.
Flor. Lavend.
Scabios. ā. p. ij.

Sem

Sem. Fœnic.
Dauci.
Cinnam. ac. a. ʒiſs.
Inc. Contuſ. infund. in vin. alb. ℔. iv. *D. mane & veſperi* ℥iv.

4 Potiuncula incidens Brunneri.

℞. *G. Ammon.* ʒj. *ad* ʒij. *ſolv. in Vin. Rhenan.* ℥ij. *adde*
Aq. Hyſſop. ℥iv.
D. pro 1. *vel* 2. *doſ.*

5 Alia.

℞. *G. Ammon.* ʒiſs. *ſolv. in Acet. Squillit.* ʒvj. *adde*
Aq. Hyſſop.
Veron. ā. ℥iſs.
Oxym. ſquillit. ℥j. *M.*
D. ut antea.

6 Alia.

℞. *Aqu. flor. rapar.* ℥iij.
Aſthmat. ℥j.
Spir. Zedoar. ℥ſs.
Oxym. ſquillit. ʒvj. *M.*
D. cochlearia aliquot.

7 Alia.

℞. *Aq. Hyſſop.*
Veron.
Aſthmat. ā. ℥ſs.
G. Ammon. in Aq. ſol. ʒj.
Oxym. ſquillit.
Sir. de Eryſim. Lob. ā. ℥ſs. M.
D. ut antea.

8 Extractum incidens liquidum *D. Stahlii.*

℞. *G. Ammon.* ʒj.
Galban.
Sagapen. ā. ℈ij.
Myrrh.
Elemi.
Carann. a. ʒſs.
Rad. Helen.
Pimp. alb.
Angel. a. ʒj.

F. Pulvis extrahatur cum Spir. Vin. Extractum, denuo extrahatur & ſolvatur in Spir. Sal Ammon. urinoſ. q. ſ. Doſ. 30. 40. *gt. Reliquas remediorum incidentium & reſolventium formulas vid. cap. præced.*

VII. *Methodus medendi.*
Aſthmatis
1 *Pectoralis.*

a Cum materia Aſthmatis morbifica ſit admodum tenax viſcida hinc ſtatim probe incidenda & reſolvenda eſt per remedia ante præſcripta, e quorum numero potiſſimum commendari meretur Radix Ari in majori etiam doſi & repetitis vicibus exhibita. Singularem quoque habent efficaciam Gummata & inprimis Ammoniacum, quippe quod non ſolum potenter reſolvit, ſed etiam alvum liberam ſervat. Nec etiam ſine fructu uſurpari poteſt *Extractum liquidum Stahlii* antea ex *Blazero* p. 285. allegatum, quod ex meris fere Gummatibus conſtat. Eandem ſi non majorem habet vim Tinctura Pectoralis nobis familiaris, cujus continuato uſu aliquot curavimus aſthmaticos; eo facilius autem ſperatum edit effectum, ſi Tinctura reſolvens ipſi jungitur aut ejusdem uſui interponitur.

b Si malum a ſuppreſſione ſanguinis fluxuum originem traxit, ceteris remediis mature interponatur Venæſectio in pede, aut etiam reliquis præmittatur, ac poſtmodum cura ad revocationem Hæmorrhoidum dirigatur, quem in finem hirudines venis ani cum fructu applicari poſſunt. Hoc in caſu optimum edunt effectum Pilulæ veræ Becherianæ ut & Balſamicæ viſcerales nobis familiares, inpr. vero Pilulæ antirhevmaticæ, quarum ope ſæpius Menſes & Hæmorrhoides ſubſiſtentes revocavimus.

c Si materia ſufficienter inciſa atque præparata fuerit, ſubjungantur evacuantia, ut hoc modo materia mucoſa, quæ per malam conſuetudinem ad pectus continuo fertur per inferiora evacuetur & uberior fluxus verſus ſuperiora intercipiatur: addantur autem ſemper incidentia & reſolventia, quo materia evacuanda ad excretionem faciliorem eo magis diſponatur. Huic fini inſerviunt partim Infuſa, partim Pilulæ antea laudatæ, quæ reſolvunt, diſcutiunt & evacuant.

d In Aſthmate ſtomachali præmiſſis prius incidentibus & reſolventibus vomitoria interdum inſignem habent uſum, imo teſte experientia, talia Aſthmata irritis omnibus aliis per ſola vomitoria curata fuere. vid. Ettmull. Tom. II. p. m. 235.

e In Aſthmate humido a nimia pulmonum debilitate & flacciditate reliquis remediis incidentibus & diſcutientibus confortantia vel jungenda vel interponenda ſunt: in tali caſu inſigni cum fructu dedimus Mixturam ex Tinct. Reſolv. ℥ſs. & Eſſ. dulc. ʒij. cui interpoſuimus Pulveres ſolares D. Richteri aut etiam Pulveres vitales. Egregium quoque uſum in tali caſu habet Aqua veronicæ vinoſa D. *Stahlii*, Eſſentia Helenii, aut ejus Infuſum cum vino generoſo paratum.

f In Aſtmate a ſcabie retropulſa orto, Mercurius dulcis cum aliquo ſtimulo exhibitus optimum edit effectum, quatenus humores viſcidos diſſolvit, atque pel alvum evacuat. Huic ſubjungantur incidentia & diſcutientia, Decocta ſcil. Lignorum & Radicum alexipharm. aut Tincturæ & Eſſentiæ ex his paratæ & cum Tincturis alcalinis Diaphoretico-Diureticis maritatæ.

g Si vero Aſthma a male curata Lue venerea dependet, modo allegata remedia uſurpentur, iisque Mercurius dulcis in bolo aut Pilulis frequenter interponatur. ut hoc modo latens virus, reſoluta materia viſcida, ſenſim ſenſimque e corpore expellatur.

h Si materia reſoluta in pulmonibus hæret, a Natura vero per tuſſim, ob virium ſufficientium defectum expelli nequit, circa veſperam detur pulvis Nitroſus, qui tuſſim validam excitat & materiæ excretionem promovet.

i Reſoluta tandem & evacuata materia tonica & roborantia in uſum trahantur, ut hoc modo, conſtrictis partibus & coarctatis poris, novus materiæ illapſus novum Aſthma præcaveantur: commode hoc præſtant Volatilia, Mixtura Tonico nervina *Stahlii* jam ſæpius laudata, Aqua Veronicæ Vinoſa, diu uſurpata &c.

k Diæta aromatica & vinum generoſum in Aſthmate humido inſignem habent utilitatem.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In omni Aſthmate humido remedia incidentia & evacuantia diu uſurpentur, cum enim malum ſit chronicum, continuatus etiam remediorum requiritur uſus, quo neglecto, fruſtra laborat Medicus in hoc morbo.

2 In Aſthmate humido uſurpentur ab initio lenia reſolventia, poſtmodum vero potentiora: cum enim hæc ultima utplurimum ſimul ſint vel Diuretica vel Diaphoretica, metuendum eſt, ne ſublata portione ſeri ſubtiliori, relictæ craſſiores & mucidæ curationem difficiliorem reddant, *Conf. Septalii Animadv. de Difficili reſpiratione.*

3 Vomitoria Aſthmaticis interdum quidem profunt, ubi tamen reſpiratio nimis eſt difficilis & materia copioſa & adhuc viſcida in pulmonibus hæret, ob metuendam ſuffocationem ab eorum uſu abſtinendum eſt: multo autem minus in ipſo conveniunt paroxyſmo, in quo ægrotos ſæpius in præſens vitæ periculum conjiciunt.

4 Mercurialium quoque remediorum abuſus vitetur, quoniam humores nimium colliquando & ad ſuperiora commovendo, majorem affluxum ad pectus producere ſolent, quare ſemper ſufficiens ipſis ſtimulus addatur, & eorum uſui diſcutientia interponantur.

5 Remedia nimis calida fugiantur, ne Aſthma humidum in ſiccum mutetur, (quod poſtea gravius affligit, & longe etiam difficilius curatur) aut prorſus in inflammationem degeneret.

6 Remedia expectorantia diu continuata pulmones nimium emolliunt, & majorem decubitum ad pectus producunt cum metu ſuffocationis aut exulcerationis pulmonum.

7 Eadem mala producunt unguenta emollientia exterius pectori nimium applicata.

8 Expectorantia tamen reſolventibus mixta excretionem materiæ promovent, & hinc etiam in uſum abſque metu trahi poſſunt.

9 In Paroxyſmo cavendum eſt a Diaphoreticis inprimis aliquando fortioribus, quoniam humores nimium commovendo reſpirandi difficultatem augent & ſuffocationem facile provocant.

10 In Paroxyſmo ſatius eſt interdum abſtinere a remediis

mediis quam iisdem morbum graviorem reddere: optima medicatio est, quæ extra Paroxysmos instituitur: si autem suffocationis periculum urget, blanda incidentia & expectorantia inpr. vero sperma ceti in jusculo calido ægrotis exhiberi possunt.

11 Sirupus & Extractum Tabaci optima quidem sunt remedia resolventia tam in Tussi quam in Asthmate humido, semper tamen ipsis jungantur discutientia, ut major ad pectus affluxus præcaveatur: caute etiam danda sunt remedia ex Nicotiana, ubi nimius pulmonum a copiosis humoribus est infarctus, quoniam enim materiam illam nimis cito resolvunt & aliqualem hoc modo ipsi conciliant turgescentiam, facile, nisi matura sequatur excretio, in suffocationis periculum ægrotantes conjiciunt, præsertim cum minus bene præparata vomitum ordinarie excitent.

12 Cum motus corporis fortior respirationem difficilem in asthmaticis semper augeat, vitetur: moderatus tamen & continuatus, quatenus resolutionem humorum promovet, maxime iis convenit: & hinc etiam sublevationem & mitigationem symptomatum in Asthmate, quam *Baglivus Prax. Med. p. m.* 107. sperare jubet, magis motui corporis continuo & aeri liberiori, quam effluviis terræ nitrosis adscribendam esse, probabile videtur.

13 Aer frigidus & humidus, uti Tussim & Asthma producere solet, ita etiam actu asthmaticis, quatenus materiam spissiorem reddit, dissuaderi debet.

14 In quocumque Asthmate cibi glutinosi, frigidi, malæ digestionis &c. noxii sunt.

15 Omnia salsa tum medicinalia, quam culinaria, asthmaticis parum conveniunt.

16 An Fonticuli & Vesicatoria suris applicata aliquod solamen in asthmaticis afferat, ulteriori experientiæ relinquimus.

CAPUT SEXTUM.

DE

Vomitu.

Definitio. VOmitus est rerum heterogenearum in Ventriculo contentarum & Naturæ infensarum, per motum Ventriculi & vicinorum intestinorum inversum, ejectio.

I. *Differentia.* Vomitus variæ dantur differentiæ.

1 Respectu *materiæ* alius est *biliosus*, alius *pituitosus*, alius *cruentus* (de quo supra) alius *stercoreus &c.*

2 Respectu *temporis* alius est *periodicus*, stata & inpr. æquinoctialia observans tempora, alius *vagus*.

3 Respectu *loci affecti*, sive sedis causæ morbificæ, alius est *idiopathicus*, de quo potissimum hic est sermo, quando scil. materia hæret in Ventriculo; alius est *Sympathicus*, uti vomitus *Nephriticorum*, *Hypochondriacorum*, *Hystericarum*, *Vulneratorum* & *Gravidarum*.

4 Respectu *causæ* vomitum excitantis alius est *spontaneus*, quam Natura sine externarum causarum concursu instituit, v. g. vomitus in tertiana, criticus in acutis aut etiam alii vomitus spontanei in subjectis facile vomentibus: alius est *coactus*, per assumpta scil. emetica aut faucium irritationem.

II. *Signa.*

1 *Imminentis.*

a Nausea insignis cum cardialgia & anxietate præcordiorum.

b Salivæ in os effusio cum frequentibus horroribus.

c Tremor labii inferioris & vertigo cum tinnitu aurium.

d Lassitudo & in quibusdam tremor corporis.

2 *Præsentis.*

a Ejectio variarum rerum heterogenearum, sanguinis, bilis, pituitæ &c.

b Repetitio interdum eorundem motuum spasticorum admodum sensibilium cum nova materiæ ejectione.

3 *Idiopathici.*

a Actualis excretio alimentorum, aut aliarum rerum Ventriculum onerantium.

b Cessatio vomitus remota materia gravante.

4 *Sympathici.*

a Excretio nulla vel pauca materiæ contentæ, Ventriculo inpr. a cibis vacuo.

b Aut si hic cibis repletus est, ejectio primo eorum, postmodum vero continuatio motuum excussoriorum.

c Signa alium morbum præsentem & vomitum foventem manifestantia, Calculum scil. Malum hystericum, Passionem Iliacam, Læsiones capitis &c. aut etiam Graviditatem, de quibus suo loco.

IV. *Subjectum.*

1 Homines sensibilioris Naturæ, ad iram & nauseam alias proni: quorsum pertinent potissimum Cholerici, qui tamen ad vomitum biliosum magis inclinant.

2 Personæ temperamenti Sanguineo-Phlegmatici, quorum corpus multis humoribus mucidis repletum est.

3 Infantes præ adultis ob muci copiam & nimiam sensibilitatem.

4 Feminæ ob eandem causam, scil. sensibilitatem, magis quam viri, præcipue tempore graviditatis.

5 Hypochondriaci, Hysterici, Nephritici, ad Colicam proni, Tertianarii &c.

6 Qui multis alimentis Ventriculum onerarunt.

7 Qui cibos cum nausea assumserunt.

8 Qui multas in Ventriculo cruditates, tam biliosas, quam mucosas habent.

9 Qui nec navi, nec curru vehi consuevere.

10 Hernia incarcerata & volvulo sive ileo laborantes.

11 Capite læsi.

V. *Prognosis.*

1 Vomitus spontaneus post assumpta nauseosa, aut nimiam quantitatem ciborum, Ventriculum onerantium, salutaris est.

2 Pariter salutaris est Vomitus spontaneus, per quem cruditatis biliosæ & mucosæ a Ventriculo removentur.

3 Quo maturius & facilius Vomitus in Tertianariis succedit, eo facilius quoque universa Febris vel imminuitur, vel cessat.

4 Idem quoque de Vomitu critico, in acutis legitimo tempore contingente & non excedente, censendum est.

5 E contra vomitus talis in acutis continuans cum ejectione materiæ variegatæ & graveolentis mali semper est ominis.

6 Vomitus matutinus materiæ viscidæ pituitosæ facile in consuetudinem abit, cujus rei memorabile exemplum habet *Hildanus Cent. IV. Ob.* 32. de quadam Religiosa, quæ per 31. annos singulis diebus pituitam viscidam bile intermixtam, evomit.

7 Ex Volvulo Vomitus, aut singultus, aut convulsio, malum. 7 Aphor. 10.

8 Ex Vomitu Singultus & oculi rubicundi, malum. 5. Aphor. 3.

9 Vomitus & Surditas volvulosis, malum, *Coac. Prænot. II.* 303.

10 Vomitus stercureus in volvulosis pessimus est.

11 Vomitus paucus & laboriosus in acuta Febre, malus. *Riverius.*

VI. *Remedia.*

1 Materiam viscidam & tenacem incidentia & resolventia, uti sunt Salia digestiva neutra vel sola, vel cum fixis remixta: Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. Sal polychrest. Digestiv. Absinth Cent. min. &c.

2 Lenia Vomitoria, inpr. Rad. Ipecac. minori dosi cum salibus exhibita.

3 Materiam biliosam corrigentia, sive nimirum ejus impetum infringentia, Cryst. mont. Nitrosa, Salia neutra Absorbentia &c.

4 Lenia Adstringentia & Acida: Corallia rubra, Cort. Chacarill. C. C. ust. Succ. Cydon. Citr. &c.

5 Anodyna & Alexipharmaca: Theriac. Androm. Cœlest.

lest. cum Adstringentibus lenibus exhibita: Essent. Alexipharm. Helen. Pimpin. alb. Tinct. Bezoard. Mixt. simpl. Essent. Cinnam. &c.

6 Amara aliaque Stomachia, earumque tam Essentiæ quam Extracta: Herb. Absinth. Cent. min. Rad. Gentian. Galang. Zedoar. Cort. ⊙nt. &c. & inpr. Pil. Stahlianæ, aut Balsam. visceral. nobis familiares &c.

7 Topica, Discutientia, Roborantia: Spir. Vin. Camph. aliique ex aromaticis radicibus & herbis parati; Balsama ex Oleo Nucistæ expresso cum oleis destill. aromaticis parata: Empl. Stomach. Crat. de Crusta panis: Theriaca externe applicata, Crusta panis vino & aromatibus impraegnata & calide Ventriculo imposita: Sacculi &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis abstergens.
℞. *Sal cathart. amar.* ℨj. *D. singulis duabus horis div. in 3. p. æq. dosis.*

2 Alius.
℞. *Tart. Vitriolat.* ℨj. *Div. & D. ut antea.*

3 Alius.
℞. *Arcan. dupl.* *div. & D. ut antea.*
Sal absinth. a. ℨſs. *M.*

4 Pulvis temperans.
℞. *Lap.* ♋. *Tart. Vitriolat. a.* ℈j. *M.*
Cryst. mont. *div. in 4. p. æq.*
Nitr. depur. *D. ut antea.*

5 Alius.
℞. *Conch. citrat.* *Tart. Vitriol. a.* ℈j. *M.*
Nitr. depur. *div. in 3. p. æq.*

6 Pulvis emeticus.
℞. *Rad. ipecac. gr.* xv. ℈j. *D. pro una vice.*
Sal absinth. ℈ſs. *M.*

7 Pulvis adstringens.
℞. *Corall. r. ppt.* *div. in 3. p. æq.*
Pulv. chacarill. *D. singulis 3. vel 4. horis.*
C. C. ust. a. ℈j. *M.*

8 Pulvis adstringens & anodynus.
℞. *Corall. r. ppt.* *M. Pil. de Cynogl. gr. iij. M.*
Pulv. Chacarill. a. ℨſs. *div. & D. ut antea.*
Spec. de Hyac. gr. xxv.

9 Potiuncula adstringens.
℞. *Aq. Menth.* ℥iv. *Sir. Corall.* ℥ſs. *M.*
Corall. rubr. ppt. *D. singulis duabus horis*
Pulv. chacarill. a. ℨſs. *cochlearia aliquot.*
Terr. Sigill. ℈j.

10 Alia.
℞. *Aq. Meliss.* *Spir. Nitr. dulc.* ℈j.
Rub. id. ā. ℥iſs. *Sir. Corall.* ℥ſs. *M.*
Cinnam. *D. ut antea.*
Succ. Cydon. a. ℨvi.

11 Alia anodyna.
℞. *Aq. Menth.* *Ther. Androm.* ℈ij.
Meliss. *Sir. Papav. rh.* ℨiij. *M.*
Mastich. ā. ℥j.

12 Mixtura roborans & discutiens.
℞. *Ess. Alexiph.* ℨij. *D. 30. gutt.*
Cinnam. ℨj. *M.*

13 Alia.
℞. *Ess. Myrrh.* ℨj. *M.* *D. ut antea.*

14 Alia.
℞. *Ess. Absinth.* ℨiſs. *Cinnam.* ℨſs. *M.*
Cent. min. ℨj. *D. ut antea.*

15 Alia.
℞. *Ess. amar. Hall.* ℥ſs. *D. ut antea.*

16 Alia.
℞. *Ess. Pimp. alb.* ℨij. *D. ut antea.*
Myrrh. ℈ij.

17 Alia.
℞. *Mixt. simpl.* ℨij. *D. ut antea.*

18 Alia.
℞. *Ess. Absinth. comp.* *Succin.* ℨiſs. *M.*
Gentian. ā. ℨij. *D. ut antea.*

19 Pilulæ anodynæ.
℞. *Ther. cœl. gr.* iv. *D. pro una dosi.*
F. Pil. n. iv. *deaur.*

20 Pilulæ adstringentes & anodynæ.
℞. *Extr. Torment. gr. xii.* *F. Pil. n. xv.*
Ther. cœl. gr. iij. M. *D. ut antea.*

21 Balsamum roborans.
℞. *Ol. N. M. express.* ℨiſs. *Caryoph. a gt. iv. M.*
dest. Menth. *F. Balsam.*
Fœnic. a gt. xv. *applicetur scrobiculo cordis.*
Cinnam.

22 Aliud.
℞. *Ol. N. M. express.* ℨij. *Succin. a. gt. viij.*
dest. Menth. *Cinnam.*
Macis. *Caryop. a gt. iv. M.*
Major. a. ℈ſs. *F. Balsam.*
Rutæ. *Applicetur ut antea.*

23 Emplastrum roborans.
℞. *Empl. de Crust. pan.* ℥j. *Ol. Cinnam.*
Tacamah. ℥ſs. *Caryoph. an. gt. v.*
Bals. Peruv. q. s. M. *Applicetur alutæ inductum*
F. Emplastr. irroretur. *regioni stomachali.*

24 Aliud.
℞. *Empl. stomac. Crat.* ℨvj. *Ol. Anth. q. s. adde.*
Tacamah. *Camph.* ℈ſs. *M.*
Carann. *F. Scutum stomachale.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si materia in vomitu est admodum tenax & viscida ita ut vix ac ne vix quidem ejici queat, uti id sæpius contingit, exhibeantur ad hanc materiam incidendam & exretionem ejusdem promovendam Pulveres Salini abstergentes & incidentes, quibus etiam Radix Ari addi potest, utpote quæ non solum potenter incidit, sed etiam roborat. Egregium quoque tali in casu habent usum Gummata eorumque præparata incidendo & abstergendo materiam tenacem.

2 Nonnunquam etiam lene vomitorium exhibeatur, quando materia mobili motus & conatus vomendi ad excussionem sive expulsionem materiæ non sunt sufficientes, aut quando etiam cruditates copiosæ, aut cibi malæ digestionis in ventriculo hærent. Tali in casu Radicem Ipecacuanhæ minori dosi cum Sale Absinthii sæpius cum fructu dedimus, Sal enim modo dictum optime incidit & excretionem materiæ, virtutem radicis exaltando, promovet: ipsa autem Ipecacuanha propter lenem vim adstrictioriam Ventriculum simul roborat.

3 In Vomitu bilioso, ubi non raro bilis admodum acris nimiam irritationem nimiumque vomitum producere solet, pulveribus illis Salinis addi possunt Absorbentia, Nitrosa, & inprimis Cryštall. mont. quæ nimiam acrimoniam bilis ejusque motum compescunt.

4 Si materia excernenda acida est aut nidorosa, eadem Absorbentia, aciditatem tollentia, prosunt pariter ac Martialia dictis remediis admixta: nec etiam sine fructu exhibentur Gummata inprimis Arabicum & Tragacantha.

5 Continuate vomitu Adstringentia cum Theriacalibus aliisque Anodynis mixta, ut & acida, aut præ ceteris Pilulæ Stahlianæ vel Becherianæ, in Aqua Melissæ & Cinnamomi solutæ in usum trahantur, quæ etiam insignem habent usum, quando materia copiosa & viscida in Ventriculo hæret optime enim abstergunt, incidunt & excretionem materiæ promovent.

6 Hisce subjungantur ad roborandum Ventriculum Stomachica varia, amara, aromatica & Martialia rite parata, Essent. amara Hall. cum vel sine additione Essentiæ dulcis, Mixtura Tonica Stahlii, Essent Cort. Citr. Aurant. Aqua Cinnamomi aut hujus Essentia: Essent Absinth simpl. & compos. Tinct. ♂t. Lud. quæ legitime præparata, si aliquid remansit, abstergit, & Ventriculi flacciditatem tollit.

7 Hisce jungi possunt externa superius laudata, quæ etiam pro vomitus conditione, statim ab initio applicari possunt, quoniam Ventriculum roborando cruditatum expulsionem adjuvant.

8 In Vomitu Sympathico (1) Nephriticorum respiciendum est ad alvi libertatem, quam præter lubricantia assumta temperant clysteres emollientes & oleosi, aut etiam mucilaginosi: quibus jungantur Salia neutra, Nitrosa aliaque lenia diuretica pro usu interno.

(2) In

(2) In Hypochondriaco præservationis gratia Venæsectio mature instituta convenit: curative vero prosunt modo dicta Salia & tot in locis a D. Stahlio laudata Ess. Millefolii, aut ejusdem infusum ad sedandos motus in vena portæ & circa eandem ortos. (3) De Vomitu Gravidarum vid. de *Morbis Gravidarum*.

III. *Cautelæ Practicæ*.

1 Adstringentia fortiora in principio vomitus cujuscunque fugiantur, quatenus materiam incrassando ejusque excretionem impediendo graves anxietates & cardialgias producunt.

2 Si subjecta ad vomitum cruentum aut ad congestiones sanguinis in Hypochondriis prona sunt, Vomitoria nullo modo præscribenda sunt, quoniam Vomitum cruentum facile provocant.

3 Nec etiam tuta sunt Vomitoria in Vomitu Hypochondriacorum & Hystericorum, quatenus non solum Vomitum augent, ejusque citiorem recursum producunt, sed etiam majores circa Venam-portæ edunt turbas.

4 Ubi Ventriculus jam satis est debilis, Vomitoria ejus debilitatem magis augent.

5 Vitetur quoque Vomitorium usus, si subjecta ad Hæmoptysin prona sunt, aut aliis affectibus pectoris laborant.

6 Volatilia & Carminativa in Vomitu pituitoso interdum, si legitimo tempore exhibentur, suo quidem non carent usu, in Vomitu vero bilioso, quatenus materiam acriorem reddunt ac motus augent, noxia sunt & malum gravius reddunt: post vomitum autem ad roborandum Ventriculum conveniunt.

7 In eodem vomitu bilioso Topica, Balsamica, acria & spirituosa scrobiculo cordis applicata vomitum & anxietates cardialgicas augent, quare non, nisi sedato aliquo modo Vomitus impetu, applicentur.

8 Opiatorum usus in Vomitu cautus esse debet, ne relaxato Ventriculi tono motus nimis subito sopiantur & materia noxia excernenda cum corporis damno in Ventriculo remaneat.

9 Nisi quieta continentia corporis atque aer temperatus jungantur remediis, sæpius omnia quamvis optima remedia, irrita sunt: nihil enim vomitum magis quam jectigatio corporis promovet.

CAPUT SEPTIMUM.

DE

Diarrhœa.

I. *Definitio*. Diarrhœa est frequens alvi depositio a motu peristaltico auctiori originem trahens, eum in finem a Natura instituta, ut beneficio hujus motus materiæ crudæ mucosæ & biliosæ chylificationem turbantes e Ventriculo removeantur.

II. *Differentia*.

1 Respectu *materiæ*, quæ repetitis vicibus excernitur.

a Alia est *mucosa*, quando partes mucosæ, tam in intestinis, quam in humoribus hærentes per alvum evacuantur.

b Alia est *biliosa*, in qua partes acres biliosæ in intestinis habitantes frequentiore motu peristaltico expelluntur.

c Alia est *cruenta*, uti in *Dysenteria* & *Fluxu Hepatico*, de quibus postea.

d Alia est *alimentosa* & *chylosa*, quando assumpta vel prorsus non, vel parum tantum alterata & digesta excernuntur, uti id contingit in *Lienteria* & *Fluxu Cœliaco* de quibus pariter paulo infra agemus.

e Alia est *alba*, quam etiam *Jetericam* vocant, quando excrementa fluida, propter hepatis obstructionem & denegatum bilis ad intestina fluxum, nullo colore tincta sunt flavo.

2 Respectu *status hominis*.

a Alia contingit in *statu sano*, scil. spontanea, qua interdum homines quoad cetera sani circa æquinoctia corripiuntur, & quæ utpl. euphoriam post se relinquit: hæc si stata æquinoctiorum observat tempora, vocatur etiam periodica.

b Alia observatur in *statu morboso* & hæc est

α Vel *Critica*, quando Natura materiam præparatam & digestam die critico per alvum cum morbi vel imminutione, vel plenaria sublatione evacuat.

β Vel *Symptomatica*, quæ vel in morbis exanthematicis, vel diebus non criticis contingit, ita ut morbus in pejus ruat. Huc etiam *Diarrhœa* Phthisicorum & Hecticorum *colliquativa* pertinet.

3 Respectu *causarum*

a Alia dependet a *causis externis*, assumptis scil fructibus horræis aliisque fermentescentibus, refrigeratione pedum, suppressione sudoris, scabiei, consolidatione ulcerum antiquorum &c.

b Alia originem trahit a *causis externis*: uti sunt variæ antea recensitæ species Diarrhœarum spontanearum, criticarum, symptomaticarum &c. quorsum etiam spectat Diarrhæa infantum verminosa.

III. *Signa*.

1 Murmura abdominis, vel borborygmi excretionem sæpius antecedunt.

2 Quibus non raro junguntur tormina potissimum circa umbilicum.

3 Quæ postea sequuntur excretiones liquidæ diversarum materiarum.

4 Appetitus sub hac ipsa frequenti dejectione prosternitur, excepta Diarrhæa, spontanea, ubi utpl. in integro permanet statu.

5 Sitis vero notabiliter augetur, quo magis scil. Diarrhæa urget.

6 Vires ob continuam excretionem insigniter prosternuntur.

7 Accedit etiam ordinarie capitis gravitas & debilitas.

8 Calor internus indies augetur cum reliquis symptomatibus.

9 Tenesmus, inpr. ubi excretio materiæ acris diu continuat, tandem accedit.

10 Malo auctiori jungitur præcordiorum anxietas insignis.

11 Tandem partes extremæ frigent, calore interno interim magis aucto.

12 Quibus præsentibus facile superveniunt Lipothymiæ cum sudore frigido inpr. circa frontem.

13 Quæ ultimo loco mors excipit, nisi mature convenientia exhibeantur remedia.

IV. *Subjectum*.

1 Homines temperamenti humidi, Phlegmatici scil. & Sanguinei, qui præ ceteris ad Diarrhæam mucosam sunt proni.

2 Cholerici, qui biliosam frequentius experiuntur Diarrhæam.

3 Juniores, ob teneram constitutionem & humorum mucositatem.

4 Qui alimenta fermentescentia mustum, cerevisiam recentem, fructus horræos &c. Assumserunt.

5 Qui sudores sponraneos neglexerunt & corpus aeri frigido statim exposuerunt.

6 Quibus scabies aliæque efflorescentiæ cutis retropulsæ fuerunt.

7 Qui pedes nimium refrigerarunt.

8 Hæmorrhoidarii ob impeditiorem Hæmorrhoidum fluxum.

9 Febribus laborantes & ad alvi libertatem alias proni, uti præ cæteris sunt sanguinei.

V. *Prognosis*.

1 Diarrhæa periodica, circa æquinoctia inprimis affligens utpl. periculo vacat & sæpius corpus a morbis multis præservat.

2 Si tamen septimum transcendit diem, vires prosternit, sitim graviorem comitem habet, noctes diesque affligit, ac tandem tormina cum motibus febrilibus accedunt, vel nimium humorum vitiosorum apparatum, vel visceris cujusdam malum statum indicat, & ad Febrem lentam ac Atrophiam disponit.

3 Si Diarrhœa ulcera antiqua conſolidata aut Scabiem retropulſam ſequitur, etiamſi interdum ad multos dies extendatur, nihil periculi, ſi ſimul vires conſtant, portendit.
4 Diarrhœa a rebus fermenteſcentibus orta facile tranſit in Dyſenteriam.
5 Si in Diarrhœa bilis crocea, rubigini ferri diſſolutæ, aut lateris rubri non abſimilis, cum virium & pulſus debilitate excernitur, ſæpius indicium eſt Diarrhœæ malignæ. *Vid. Ch. ſneau obſerv. p. 290.*
6 Si materia, quæ in Dirrhœa excernitur, nimium eſt biliosa & acris, facile jungitur excoriatio ani.
7 In Diarrhœa, ſi appetitus viget, bonum eſt: quo magis vero hic proſternitur, eo pejor eſt ſtatus.
8 In Diarrhœis ſudor copioſus & largum urinæ profluvium ſuperveniens ſolvit morbum.
9 Omnes Diarrhœæ per Adſtringentia & Opiata imprudenter ſuppreſſæ majoribus malis exponunt ægrotantes, quam ſi ſibi relinquantur: translationes enim fiunt ad alias partes internas tam vicinas, quam remotiores & exinde diverſi etiam pro ratione partium oriuntur affectus.
10 Diarrhœas biliosas ſuppreſſas facile ſequuntur Febres biliosæ cum inflammatione inteſtinorum.
11 Si Diarrhœæ criticæ in acutis per imprudentem medicationem ſupprimuntur, funeſtus utpl. ſequitur eventus.
12 Omnis Diarrhœa in principio acutarum & exanthematicarum Febrium accedens mala eſt, quoniam materiæ præparationem & evacuationem per Diaphoreſin impedit. In Morbillis tamen ante aliquot annos graſſantibus Diarrhœam & narium Hæmorrhagiam adeo ſalutarem obſervavimus, ut, qui excretionibus talibus non affligerentur, & diutius decumberent & reſpirandi difficultate aut ſcabioſis etiam affectibus diu, ſuperatis Morbillis, laborarent.
13 Quamvis juxta *Hippocr. 5. Aphor. 34. Mulieri in utero gerenti, ſi alvus multum fluxerit, periculum ſit, ne abortiat*: interdum tamen quædam reperiuntur, quæ eam diu ſine fætus detrimento patiuntur: imo in quibuſdam Diarrhœam menſtruam, eo ſcil. tempore, quo alias menſibus laborare ſolebant, ſine noxa contingentem obſervavimus.
14 A Pleuritide aut Peripnevmaria detento alvi profluvium ſuperveniens bonum. *Hyppocr. 6. Aphor. 16.*
15 Ex morbo diuturno alvi defluxus malum. *8. Aphor. 5.*
16 A diuturno alvi profluvio detento, ſponte ſuperveniens vomitus, alvi profluvium ſolvit. *6. Aphor. 15.*
17 Ophthalmia laborantem ab alvi profluvio corripi, bonum. *6. Aphor. 17.*
18 Si a Leucophlegmatia detento vehemens Diarrhœa ſuperveniat, morbum ſolvit. *7. Aphor. 29.*
19 Ab Hydrope detento, ſi aqua ſecundum venas in alvum fluxerit, ſolutio fit. *6. Aphor. 14.* Si autem non juvat, peſſima eſt: pravam enim in viſceribus diſpoſitionem oſtendit. *Cheſneau, Obſerv. p. 288.*
20 In diuturnis alvi profluviis, crepitus ſine materia erumpens, bonum. *Idem.*
21 Omnium periculoſiſſima eſt Diarrhœa colliquativa, Hecticæ confirmatæ ſuperveniens, mortem enim inſtantem indicat. Vid. *Hippocr. 5. Aphor. 12. 14.*
22 Quo magis a naturali ſtatu recedunt excrementa, eo periculoſior eſt Diarrhœa. Plura Vid. *in Semiotica de ſignis ex fecibus alvinis. p. 212.*

VI. *Remedia.*

1 Materiam mucoſam ad excretionem præparantia: qualia ſunt Salia tam *fixa* v. g. Sal. Tartari, Abſinthii, Centaurii minoris, Geniſtæ &c. quam *neutra* Tart. Vitriol. Arcan duplic. Sal polychreſt. Tart. ſolub. ſive Tartariſat. Liq. Terr. fol. Tart. Nitr. ♁iat. abſorbentia cum acidis mixta, uti Conch citrat Lap. cancror. cum acido Tartari ſaturata. Huc pertinent vegetabilia incidentia & reſolventia, Radix Pimpinell. alb. Vincetox. Ari, Gentian. Enulæ Galang. Zedoar &c. Herb. Cent min. Card. Benedict. Abſinth. Sem. Aniſ. Fœnic. reliquaque carminativa. Cort. Aurant. Citr. winteran. Gummi Ammon Junip. Heder. Extracta amara varia & ex hiſce parata, Pilulæ, uti Becherianæ, Stahlianæ &c.
2 Materiam præparatam blande evacuantia: Magneſia alba, Rhabarbarum, Sirupus de Cichor. cum Rhabarb. Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ, Polychreſtæ Hallenſium, Balſamicæ viſcerales nobis uſuales, Clyſteres carminativi aut abſtergentes ex furfuribus triticeis cum Terebinthina parati.
3 Motum nimium humorum ad inteſtina impedientia & ſpaſticos motus ſiſtentia: uti ſunt Opiata, Theriaca Andromachi, Cœleſtis, Diaſcord. Fracaſt. M. P. de Cynogloſſ Eſſent. Opii. Eſſ. dulc. Hallenſ. Adſtringentia, Abſorbentia & Gemmata: Corall. rubr. ſpec. de Hyacinth. &c.
4 Inteſtina debilitata roborantia: Mixtura Tonica Stahlii, Tinctura ♂tis Ludovici vel per ſe, vel cum Eſſent. Lign. aloes remixta. Eſſentia ♂tis Balſamica wedelii, ex eadem Eſſent. L. aloes & liquore ♂tiali parata. Huc pertinent etiam Elixiria varia aromatica & amara item Eſſentiæ Cinnam. Cort. ☉nt. Alexiph. Stahlii &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis incidens.
℞. *Pulv. ſtomach. Birckm.* ℥ſs. — *D. ſingulis 4. horis 2. cuſp. cultr.*

2 Alius.
℞. *Conch. citrat.*
Tart. Vitriolat.
Sal abſinth. a ℈ij. M. — *div. in 6. p. æq. D. ſingulis 4. horis.*

3 Pulvis temperans.
℞. *Conch. citrat.*
Cryſtall. mont. ppt.
Tart. Vitriol. a. ℈ij.
Nitr. depur. gr. xxiv. M. — *Div. in 6. p. æq. D. ſingulis tribus vel quatuor horis.*

4 Pulvis evacuans.
℞. *Rhab. elect.* ʒſs. ℈ij. — *D. pro una doſi.*

5 Alius.
℞. *Magneſ. alb. ℈iv. div. in 2. p. æq.* — *D. mane & ſequente die.*

6 Pilulæ evacuantes.
℞. *Pil. Becher.* ʒj. — *vel 20.*
D. mane aut veſperi 15.

7 Clyſter carminativus & abſtergens.
℞. *Decoct Carmin.*
Furf. tritic. ā. ℥v.
Terebinth. ℥ſs. — *Vitell. Ov. non j. M. F. Clyſter.*

8 Pulvis ſiſtens.
℞. *Lap. ♋. ppt.*
Corall. rubr. ppt. a. ʒij.
Ther. cœleſt. gr. iv. M. — *div. in 4. p. æq. D. ſingulis 4. vel 6. horis.*

9 Potiuncula anodyna.
℞. *Aq. Meliſſ.*
Menth. ā. ℥iſs.
Maſtich. ʒvj.
Theriac. Androm. ʒiſs. — *Sir. Pap. rhœad. ℥ſs. M. D. ſingulis 3. vel 4. horis cochl. ij.*

10 Pilulæ adſtringentes & anodynæ.
℞. *Extr. torment. ℈j.*
Ther. cœleſt. gr. v. — *M. F. Pil. no. xxv. D. veſperi 5. pro doſi*

11 Mixtura incidens & confortans.
℞. *Eſſ. Alexiph. Stahlii ʒij.*
Cinnam. ʒj. M. — *doſ. 25. 30. gt. bis vel ter per diem.*

12 Alia.
℞. *Eſſent. Cinnam.*
Cort. ☉nt. ʒij. M. — *D. ut antea.*

13 Alia.
℞. *Eſſent. amar. Hall. ʒij.*
dulc. ʒj. M. — *D. ut antea.*

14 Mixtura Tonica.
℞. *Tinct. ♁ii acris ʒij.*
Spir. C. C. ʒj. M. — *D. ut antea.*

15 Alia.
℞. *Tinct. ♂t. Ludov.*
Eſſ. L. Aloes a. ʒij. — *D. ut antea.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In omni Diarrhœa eo reſpiciendum eſt, ut materia excernenda ad excretionem ita diſponatur, ut ſine magnis incommodis excerni queat. Si E. Diarrhœa eſt mucoſa, incidentia in principio exhibeantur, ut huc modo materia magis mobilis reddita eo melius par-

partim a Natura, partim per laxantia evacuari queat. Præstant autem talem resolutionem pro subjectorum diversitate modo Salia tam fixa, quam neutra, modo reliqua superius recensita vegetabilia acria & amara.

2 Si Diarrhœa est biliosa, præparantium loco inservire possunt Nitrosa, inpr. vero Nitrum depuratum & regeneratum, Crystallus montana cum absorbentibus & salibus neutris mixta, hæc enim bilis acrimoniam optime corrigunt, ac inde metuendas læsiones præcavent.

3 Præmissis hisce laxantia & abstergentia lenia, materiam resolutam sine insigni commotione evacuantia, exhibeantur: quo nomine potissimum se commendat Rhabarbarum in substantia datum, quod facta evacuatione leniter adstringit, atque hoc ipso nimium humorum ad intestina affluxum impedit. Melius adhuc se gerunt Pilulæ veræ Becherianæ, quarum aliquot saltem doses Diarrhœam quamcunque utplurimum brevi tollunt.

4 Præparata & evacuata materia postea motus spastici sopiantur per opiata legitime præparata, qualia sunt Theriacalia & Tinct. Opii Langelotti per fermentationem cum succo cydoniorum parata, Massa Pilularum de Cynoglossa: quibus interponantur vel jungantur lenia adstringentia & absorbentia superius laudata. Huc pertinet etiam Nux Moschata, cujus pulvere cum vitello ovi aliquo modo ad duritiem cocto vulgus Diarrhœas sæpius feliciter sistit: eundem usum habet Nux Moschata si cum vino rubro sumitur, cum fructu quoque usurpantur pyra & cydonia exsiccata, mespila immatura, Dyacidonium cum & sine aromatibus, Semen Plantaginis exsiccatum ad ℨj. cum cerevisia vel ovo sorbili exhibitum. Insignem pariter laudem meretur Cortex Chacarillæ ejusque Extractum, utrumque enim remedium tam in Dysenteria quam in Diarrhœa quacunque, præmissis convenientibus aliis remediis non sine fructu exhibetur.

5 Hisce omnibus peractis tandem remedia tonum Ventriculi & intestinorum restituentia exhibeantur, quod partim remedia adstringentia modo recensita, partim supra allegata tonica præstant.

6 Si tormina insigniter urgent, uti id interdum in Diarrhœis contingit, externa quoque locum habent: uti sunt Spiritus Vini Camphoratus, Aqua Reginæ Hungariæ, Theriaca, Emplastrum de Tacamahaca, cum Stomachico Cratonis mixtum, Olea carminativa & aromatica &c. abdomini applicata.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Satius interdum est in Diarrhœa legitime procedente a remediis abstinere, quam eandem imprudenter per adstringentia & alia artificia supprimere.

2 Eo magis autem ab adstringentibus abstinendum est, si Diarrhœæ fuerint periodicæ, & æquinoctiales, nam Natura per eas ordinarie corpus a multis humoribus vitiosis liberare solet, & hinc etiam eo promptius earum suppressionem graviora damna sequuntur.

3 Potius circa tale tempus exhibeantur remedia saburram humorum eliminantia & hoc modo Diarrhœas præcaventia: aut si fluxus alvi jam præsto est, conatus Naturæ præparando & blande evacuando Medicus adjuvet, abstineat tamen semper ab evacuantibus fortioribus.

4 Si Nitrum in Diarrhœis biliosis aliisque ab æstu sanguinis orti adhibendum est, præstat id minoribus & repetitis dosibus, quam majoribus, exhibere: commode tamen semper cum præcipitantibus & salibus neutris miscetur.

5 Opiata præmature exhibita sistunt quidem alvi fluxum, materiam tamen morbificam cum damno retinent; quare non nisi præmissis præparantibus & evacuata materia præscribantur. Tutius longe est egregium illud Hallensium anodynum remedium Essentiæ dulcis, quæ confortando materiæ evacuationem promovet & alvi fluxum successive sistit: eandem efficaciam habent Pulveres Vitales & Solares.

6 Uti frigus sæpius multum ad Diarrhœarum productionem confert, ita durante alvi fluxu corpus ab eadem sedulo muniendus est.

7 Potus quoque frigidus noxius est & Diarrhœam auget, calidus autem excretionem materiæ mucosæ promovet, partesque biliosas temperat, adeoque ægrotis commendandus est.

Caput Octavum.

De

Cholera Humida.

I. *Definitio.* Cholera est humorum biliosorum acrium & corrosivorum aliorumque corruptorum, in Ventriculo & intestinis contentorum, per superiora & inferiora ejectio, gravibus symptomatibus utplurimum stipata.

II. *Differentia.*

1 *Respectu gradus.*

a Alia est gravior, quæ graviorem & acriorem causam præsupponit & hinc etiam gravioribus symptomatibus ac motibus febrilibus stipata est.

b Alia vero est mitior, quæ satis quidem gravis est, tantum tamen periculi non involvit ac prior, & febris expers est.

2 *Respectu causarum.*

a Alia a causa interna, bile scil. nimium acris & corrosiva dependet.

b Alia causam externam venena scil. Purgantia drastica aliaque corrosiva assumpta aut cibos fermentescentes in Ventriculo corruptos sequitur.

3 Respectu vomitus aliarumque excretionum per inferiora: a quibus facile respectu signorum & excretionis per superiora & inferiora distingui poterit.

III. *Signa.*

1 Quamvis nonnunquam subito & uno quasi impetu malum hocce oriatur, frequentius tamen præcedunt signa vomitum alias indicantia, appetitus scil. prostratus, nausea, horror, vertigo &c.

2 Hisce junguntur insignes anxietates præcordiorum cardialgicæ cum gravibus & lancinantibus doloribus abdominis.

3 Frequentes occurrunt horripilationes.

4 Accedit gravis hypochondriorum & dolorifica tensio ac abdomini inflatio aut extensio.

5 Sitis adest anxia & interdum inexplebilis, post potum tamen inprimis frigidum dejectiones augentur.

6 In faucibus, œsophago & ano sentiuntur molesti ardores, quo non raro dictarum partium excoriationes sequuntur.

7 Lipothymiæ ordinarie hisce accedunt symptomatibus, quæ quo magis subjecta sunt sensibilia & bilis acris, eo gravius urgent.

8 Corporis continua adest jectigatio & inquietudo ac vires magis magisque franguntur.

9 Pulsus est celer & frequens & sæpius parvus.

10 Ingravescente malo extrema frigescunt, cum unguium livore, interna vero uruntur ac simul anxietates præcordiorum una cum siti reliquisque symptomatibus circa Ventriculum augentur.

11 In partibus extremis, inprimis circa frontem sudor frigidus observatur.

12 Tandem singultus & convulsiones mortis instantis indices superveniunt.

IV. *Subjectum.*

1 Homines adulti præ junioribus.

2 Feminæ magis quam viri.

3 Cholerici & Cholerico sanguinei ad iracundiam maxime proni.

4 Qui fermentescentia aut difficilioris digestionis alimenta assumserunt, uti sunt mala persica, melones, cucumeres, cibi pingues, dulces, mistum, cerevisia novella, fungi, ova barbi piscis, vinum acidum, potus frigidus &c.

5 Qui post assumptos tales cibos ira excandescunt.

6 Quibus venena, purgantia drastica, corrosiva &c. exhibita fuerunt.
7 Qui decubitum humorum vitiosorum ad ventriculum patiuntur.
8 Qui corpus & inprimis pedes calentes subito frigori exponunt aut frigidæ immergunt.

V. *Prognosis*.

1 Cholera grave & peracutum est malum, quod, nisi prompte succurratur, paucis diebus aut citius, 24. scil. horarum spatio, utplurimum ægrotos jugulat.
2 Cholera, quæ absque causis manifestis subito ægrotos affligit semper periculosioris est indolis, quam ea quæ assumpta fermentescentia aut iram sequitur.
3 Qui cholera affecti fuerunt, facile ejusdem recidivam patiuntur.
4 Assuetis id malum minus periculosum est, ex quo aquam evomunt. *Forest. Lib. XVIII. Observ. 46. in Scholiis*.
5 Qui eam frequenter incurrunt, facilius eam tolerant, materia non existente tam copiosa aut maligna: qui vero raro, difficulter sanantur ex causis contrariis; & ideo infantes citius curantur. *ibid.*
6 Quo magis lipothymiæ & cardialgia aliaque pathemata circa ventriculum urgent, eo periculosior est status.
7 Cholera in morborum malignorum principiis occurrens fere semper funesta est.
8 Quo impeditius procedit excretio humorum in cholera, eo magis metuenda est Ventriculi inflammatio.
9 Quo magis horror in extremis urget, eo citius cholera in Ventriculi & intestinorum inflammationem transit.
10 Sudores frigidi cum unguium livore & singultu inflammationem factam & mortem instantem utpl. indicant.
11 Cholera interdum transit in cœliacam passionem. vid. *Forest. l. c. Obs.* 20. interdum quoque in Dysenteriam. vid. *Musit. Trutin. Med. Lib. III. Cap.* 10.

VI. *Remedia*.

1 Humores corruptos, biliosos &c. corrigentia: Nitrum, Cryst. mont. Lapid. ♋. Mater Perl. Conch. ppt. aliaque absorbentia vel per se, vel cum acidis saturata: *acida*: Succ. Citri, Sirup. acetos. Citr. Berber. Ceras. acid Cydon. Spiritus acidi: Salia neutra Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. &c.
2 *Motus sistentia*: Species de Hyac. Corall. rubr. ppt. M. P. de Cynogloss. Theriac. cœlest. Androm. Laud. Opiat. Laud. liquid. Sydenham Tinct. Anod. Langelott. Opiata Bezoardica Timæi. Extract. torment. Essent. dulc. ordinaria & concentrata externe aromatica.
3 Ventriculum & intestina roborantia, sive tonum eorum restituentia: Mixtura tonica D. D. Stahlii. Tinct. ♂t. Ludov. &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Nitr. depur.* *Cryst. mont.* *Tart. Vitriolat.* ℈ij. *M.* div. in 6. p. æq. *D. singulis* 2. 3. *horis*.

2 Alius.

℞. *Nitr. regener.* *Cryst. mont.* *Conch. citrat. ā.* ʒj. *M.* *Div. D. ut antea*.

3 Potiuncula temperans.

℞. *Aqu. Plantag.* *C. C. Citr. ā.* ℥ij. *Nitr. depur.* *Lap.* ♋. *a.* ʒj. *Sir. acetos. Citr.* ℥ſs. *M.* *D. singulis horis cochl. ij.*

4 Alia.

℞. *Aqu. Rub. id.* *Portulac. a.* ℥ij. *Succ. citr. rec.* ʒiij. *Spir. Vitriolat. gr.* v. *Sir. herb.* ʒvj. *M.* *D. ut antea*.

5 Potiuncula temperans & sistens.

℞. *Aq. Menth.* *Aq. Meliss. ā.* ℥ij. *Cinnam cyd.* ʒvj. *Spir. Vitriol.* ℈ſs. *Diascord. Fracast.* ʒij. *Sir. acetos. citr.* ʒvj. *M.* *D. ut antea*.

6 Essentia confortans & sistens.

℞. *Ess. dulc. Hall.* ʒj. *D. singulis horis* 15. 20. *gt.*

7 Alia.

℞. *Ess. amar.* ʒij. *dulc.* ʒj. *M.* *D. singulis* 2. *vel* 3. *horis* *gt.* 20. 25.

8 Pulvis sistens.

℞. *Corall. r. ppt.* ʒj. *Spec. de Hyac. gr.* XXIV. *MP. de Cynogl. gr. iij.* *M. Div. in* 3. *p. æq.* *D. singulis* 2. 3. *horis*.

9 Aliud simul temperans.

℞. *Pulv. antispasmod.* ℈iv. *Corall. r. ppt.* ℈ij. *Spec. de Hyac.* ʒſs. *M. P. de Cynogl. gr. iij.* *M. div. in* 6. *p. æq.* *D. ut antea*.

10 Bolus sistens.

℞. *Ther. Androm.* ʒſs. *Pulv. chacar.* ℈j. *Sir. pap. rh. q. s.* *M. F. Bolus*.

11 Pilulæ sistentes.

℞. *Extract. torment.* ʒſs. *Ther. cœlest. gr.* vj. *M. F. Pil.* XXXVI. *D. singulis* 6. *horis*.

12 Tinctura tonica.

℞. *Tinct.* ♂t. *Lud.* ℥ſs. *D. ter per diem gt.* 30. 40.

13 Alia.

℞. *Tinct.* ♄ *ii acr.* ʒij. *Spir. C. C.* ʒj. *M.* *D. ut antea*.

VII. *Methodus medendi*.

1 Cum materia utplurimum sit corrupta & maxime acris optime præparanda est & corrigenda ut a Natura eo melius & sine noxa evacuari queat, cui fini inserviunt remedia supra præscripta quæ & corrigunt & abstergunt.
2 Præparationis gratia mucilaginosa & gelatinosa uti Decoctum C. C. reliquis præparantibus & corrigentibus ad mitigandam humorum acrimoniam interponi possunt.
3 Si cholera a venenis corrosivis ortum traxit, frequenter ad obtundendam corrosivitatem dentur pinguia & oleosa, uti Lac, Oleum amygdalarum dulcium & juscula pinguia.
4 Si vero purgantia drastica in culpa sunt Theriacalia aliaque Opiata legitime correcta insignem præstant usum.
5 Si magna humorum corruptorum saburra hæret in Ventriculo blanda evacuantia, ad promovendam excretionem, interdum conducunt, uti Rhabarbarum cum absorbentibus exhibitum, quod semper lenem adstrictionem post se relinquit: imo aliquoties Radicem Ipecacuanhæ ad ℈j. Sal Tart. ℈ſs. summo cum fructu dedimus.
6 Clysteres abstergentes hic interdum etiam optimum exerunt effectum.
7 Facta sufficienti præparatione & correctione humorum acrium in usum trahantur Theriacalia, opiata correcta & adstringentia superius laudata, ut nimii & excedentes motus sopiantur.
8 Nullum datur præstantius in cholera remedium quam Essentia dulcis tam ordinaria quam concentrata, cujus quinque dosibus choleram gravissimam in femina, duabus etiam non ita gravem & tribus iterum aliam, omissis omnibus aliis remediis, feliciter sustulimus.
9 Tandem ad restituendum tonum detur Tinctura Martis Ludovici aut Mixtura tonica D. Stahlii, quarum prior & temperat & leniter fibras roborat, altera vero fibras non tantum stringit, sed & discutit, adeoque ulteriorem humorum ad primas vias fluxum metuendum præcavet.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Quoniam malum hocce est admodum acutum & grave, ideo etiam mature convenientibus remediis ipsi occurrendum est, neglecto enim morbi principio, reliquus morbi cursus utpl. male cedit.
2 A calidis remediis hic omnino abstinendum est, quoniam materiam, jam satis acrem, magis efferam reddunt, ac febrem periculosam inflammatoriam facile producunt.
3 Theriacalia sola statim ab initio exhibita noxium edunt effectum.
4 Absorbentia quidem acrimoniam optime temperant, nunquam tamen sola præscribantur, sed Nitrum, tan-

tanquam optimum bilis corrigens ipſis addatur.

5 Potus ſufficiens ægrotis nunquam denegetur, quoniam Natura ipſa per ſitim auctam materiæ bilioſæ dilutione per potum opus eſſe, demonſtrat, frigidus tamen cane & angue pejus fugiatur, quoniam ſingultum excitat, ac reliqua ſymptomata graviora reddit.

6 Vomitoria & purgantia non facile exhibeantur, ſi per alia curatio inſtitui poteſt; ſi vero inſignem ciborum corruptorum ſaburram in Ventriculo hærere certo conſtat, interdum locum habere poſſunt, ſi in minori doſi exhibentur.

7 A manna etiam laxandi fine in hoc morbo abſtinendum eſt, & abſtergentibus ex melle, ſtatim enim in corruptelam trahuntur & bileſcunt. *Septalius*. Magis convenit Pulpa aut Decoctum Tamarindorum.

8 Jectigationes & frigus maxime nocent cholericis, quare calor & quies ipſis commendentur.

Caput Nonum.

De

Fluxu Cœliaco & Lienteria.

I. *Definitio.* 1 Fluxus cœliacus eſt Diarrhœæ ſpecies, in qua excrementa liquida cineritia aut albicantia, ob chylum admixtum, excernuntur.

2 Lienteria eſt itidem ſpecies alvi fluxus, ubi aſſumpta prouti ingeſta fuerunt, ſine ſenſibili eorum alteratione per inferiora egeruntur.

II. *Differentia.*

1 Quomodo Lienteria & Fluxus cœliacus inter ſe differant, ex modo dictis apparet.

2 Quomodo vero a reliquis alvi fluxibus diſtingui debeant, ex ſupra dictis patet & ex infra dicendis patebit.

III. *Signa.*

1 In fluxu cœliaco cibi quidem aliquandiu retinentur & aliquatenus digeruntur, nulla tamen chyli fit ſecretio & excrementa hinc chylo permixta deprehenduntur.

2 Ciborum paulo poſt eorum aſſumptionem ſine notabili alteratione ejectio.

3 Quum murmura abdominis & frequentes, ſed obſcuræ conſtrictiones ſpaſmodicæ in inteſtinis ſe exerentes præcedunt.

4 Adeſt appetitus fere plenaria proſtratio & nauſea inſignis ciborum.

5 Non raro quoque hiſce cardialgicæ ſtricturæ junguntur.

6 Sequitur corporis totalis emaciatio.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes tenerioris conſtitutionis magis, quam adulti hiſce affectibus corripiuntur.

2 Phlegmatici & feminæ facilius quoque iiſdem laborant quam Viri & aliorum temperamentorum homines.

3 Qui pinguibus & lubricantibus, fermeteſcentibus aut etiam aliis corruptis abuſi ſunt.

4 Qui frequentes Diarrhœas, aut Dyſentariam paſſi ſunt.

V. *Prognoſis.*

1 Uti Cœliaca a Lienteria gradu tantum differt, ita facile in eam tranſit, niſi mature convenientibus remediis tollatur.

2 Lienteria ſemper curatu difficilior eſt paſſione Cœliaca.

3 Utrumque malum, quoniam nutrimentum corpori ſubtrahitur, Atrophiam, Hecticam, Cachexiam, Hydropem &c. poſt ſe trahit.

4 Lienteria, cicatriſationem inteſtinorum poſt Dyſenteriam excipiens, curatu difficillima, aut plane incurabilis eſt.

5 Lienteria morbis tam acutis, quam chronicis ſuperveniens, quoniam vires per præcedentem morbum jam fractæ ſunt, periculoſa eſt.

6 Lienteria & Cœliaca in gravidis ob metuendum abortum ſunt periculoſæ.

7 Uterque affectus, quamvis ſemel curatus fuerit, propter malam diætam facile recurrit.

VI. *Remedia.*

1 Humores blande reſolventia, & vias obſtructas reſerantia: Radix Ari, Galang. Zedoar. Acor. Herb. cent. min. Abſinth. Salia neutra & fixa, abſorbentia, Gummata aliaque ſuperius in Diarrhœa laudata.

2 Blande humores evacuantia: Rhabarb. Magneſ. alb. Pilulæ ex Extractis amaris & Gummatibus cum leni ſtimulo, Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ &c.

3 Lenia adſtringentia & anodyna ſive opiata legitime correcta, vid. ſupra l. a.

4 Tonum Ventriculi & inteſtinorum reſtituentia: Tinctur. ♂t. Ludov. Mixt. tonica D. Stahlii, Eſſent. dulc. Hall. Pulv. ☉res tonici D. Richteri.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis incidens & præparans.

℞. *Conch. ppt.* — *Rad. Ari ppt.* ʒſs. *M.*
Tart. Vitriolat. — *D. aliquot cuſp. cultr. ſingulis*
Cinnam. acut. a. ʒj. — *4. 6. horis.*

2 Alius.

℞. *Pulv. ſtomach. Birckm.* ℥ſs. — *D. ut antea.*

3 Pulvis laxans.

℞. *Rhab. elect.* ʒſs. — *D. in juſculo.*

4 Alius.

℞. *Magneſ. alb.* ʒj. — *D. ut antea.*

5 Infuſum præparans & laxans.

℞. *Rad. Gentian.* ʒiij. — *Cort.* ☉*nt.* ʒiij.
Galang. — *Sem. Aniſ.*
Zedoar. a. ʒiſs. — *Fœnic.*
Ari ʒj. — *Cinnam. ac. a.* ʒij.
Herb. Abſinth. — *Sal. abſinth.* ʒj.
Centaur. minor. a. mſs. — *Inc. Cont. g. m. infund. in*
Rhab. elect. ℥ſs. — *Vin. generoſ.* ℔. *ij. iij.*
D. ſingulis diebus mane ℥vj.

6 Pulvis adſtringens & anodynus.

℞. *Lap.* ♋ — *Spec. de Hyac.* ʒſs.
Corall. r. ppt. — *MP. de Cynogl. gr.* vj. *M.*
Cort. Chacarill. a. ʒj. — *D. ſing. 6. horis 2. cuſp. cultr.*

7 Pulvis tonicus.

℞. *Pulv.* ☉. *tonic. Richt. doſ.* vj. — *D. ſingulis 4. 6. horis doſis* j.

8 Mixtura roborans.

℞. *Eſſ. amar.* ʒij. — *M. D. 30. gt. ter quovis die.*
dulc. ʒj. — *Reliqua vid. ſupra.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si malum utrumque conjuncta habet multa excrementa pituitoſa, incidentia & reſolventia ſuperius laudata non ſine fructu exhibentur, quatenus non ſolum materiam ad excretionem diſponunt, ſed etiam obſtructiones vaſorum lacteorum reſerant.

2 Hiſce ſubjungantur blanda laxantia inpr. vero Rhabarbarum, quod in hoc morbo, uti in aliis Diarrhœis, egregie ſe gerit, evacuando ſcil. & leniter poſtea adſtringendo. Optimo quoque cum effectu exhiberi poſſunt Pilulæ Stahlianæ aut Polychreſtæ Becherianæ.

3 Si multæ cruditates mucoſæ in Ventriculo hærent, vomitus per lenia vomitoria excitatus, Lientericis interdum, ſi alia non obſtant, prodeſt.

4 Remotis, quæ removeri debebant, adſtringentia quoque atque opiata locum habent, ut hoc modo nimia humorum evacuatio ſenſim ſenſimque ſiſtatur.

5 Tandem tonico diſcutientia locum habent, partim ut tonus partium debilitatarum in priſtinum ordinem redigatur, partim ut humores nimia copia ad inteſtina ruentes ad alia loca deriventur & per eadem lento gradu evacuentur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Niſi in fluxu cœliaco incidentia & reſolventia & quidem præcipue amara ex Regno Vegetabili diu uſur-

usurpentur, frustra utpl. laborat Medicus, mucus enim viscidus intestina obsidens & poros obstruens utpl. hujus affectus est causa.

2 Uti lenia laxantia resolventibus mixta insignem in hisce affectibus habent usum, ita e contrario fortiora & acria affluxum augendo insigniter nocent, & hinc fugienda sunt.

3 Adstringentia, uti in aliis alvi fluxibus, caute sunt usurpanda, quo neglecto aliis gravioribus malis, infarctui viscerum, Hecticæ, Hydropi aliisque portam pandunt.

4 Opiata nimium quidem & auctiorem peristalticum intestinorum motum aliquo modo sopiunt, si tamen cum aliis leniter sistentibus provide non miscentur & exhibentur, stasin humorum circa intestina producunt & multis inde dependentibus affectibus ansam præbent.

8 In Lienteria omnia nimis acria, calida & stimulantia incidentia & resolventia remedia exulent.

Caput Decimum.

de

Fluxu Hepatico.

I. *Definitio.* Fluxus hepaticus est species Diarrhœæ sive alvi fluxus, in quo excrementa liquida & instar loturæ carnis rubentia excernuntur.

II. *Differentia.* Differt

1 A *Dysenteria*, quod in hac excrementa mucosa, utpl. rubicunda, interdum vero alba, cum torminibus & tenesmo, in *Fluxu* vero *hepatico*, fluida & leni tantum rubore tincta, sine dolore aliisque gravioribus Symptomatibus sæpius ejiciantur.

2 A *Diarrhœa* stricte sic dicta, in qua excrementa fluida quidem frequentius excernuntur, colore tamen rubicundo minime tincta sunt, uti in fluxu hepatico.

3 Ab *Hæmorrhoidibus*, in quibus sanguis sincerus cum excrementis, debita utpl. consistentia præditis, excernitur, cum e contra in hocce fluxu excrementa sint liquida & instar loturæ carnium.

4 A Lienteria & Cœliaca respectu signorum supra recensitorum.

5 Juxta veteres Fluxus hepaticus est vel *verus*, vel *spurius*: *ille* est quando serum tinctum solummodo excernitur: *hic* vero, quando partes acres biliosæ aut aliæ feculentæ ac corruptæ excrementis admiscentur, adeo ut excretio propter mordacitatem eorum cum molestia & dolore contingat.

III. *Signa.*

1 Frequens excretio sine insigni molestia, quam

2 Ordinario varii motus in abdomine & murmura præcedunt.

3 Quibus interdum titillationes & lenes morsicationes in intestino recto junguntur.

4 Excrementa fluida sive serosa sanguine leniter tincta.

IV. *Subjectum.*

1 Adulti & inpr. juvenes & viri magis quam juniores.

2 Viri molimina varia ad Hæmorrhoides sentientes, aut earundem suppressione laborantes.

3 Feminæ mensium imminutione aut suppressione afflictæ.

4 Infarctibus & Scirrhis viscerum & glandularum infimi ventris laborantes.

5 Homines a Dysenteria male curati & excoriationem adhuc in intestinis habentes.

V. *Prognosis.*

1 Fluxus hepaticus utpl. chronicum est malum & hinc curationem difficulter admittit.

2 Si malum est recens & subjecta adhuc sunt juniora ac vegeta, interdum curatur, in senibus vero ac morbo jam inveterato nulla curationis spes est, præsertim si labes, quod sæpissime contingere solet, in viscere quodam infimi ventris hæret.

3 Utpl. si nimis diu durat, in Cachexiam & Hydropem in aliis vero in Tabem sive Hecticam degenerat.

VI. *Remedia.*

1 Blanda laxantia: inprimis vero Rhabarbarum, Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ, polychrestæ, balsamicæ viscerales.

2 Abstergentia, uti sunt Salia neutra & fixa cum absorbentibus mixta, Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. Nitr. Antimoniatum, Sal Absinth. Cent. min. Conch. citrat. Lap. ♋. Mart. Perl. &c.

3 Tonico discutientia: Mixt. Tonica Stahlii, vel sola, vel cum Essent. Pimpin. alb. vel Adianth. albi mixta. Radices resolventes & Herbæ amaræ, Rad. Pimpin. alb. Ari, Angel. Summit. Absinth. Cent. min. Card. Bened. &c.

4 Huic referri etiam merentur lenia diaphoretica, serum ad cutim derivantia: Antim. diaphoret. Bezoard. miner. Essent. alexipharm. D. Stahlii.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Rhab. elect.* ʒß. *D. pro 1. dosi.*

2 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. balsam. Stahlii* ʒj. *D. 15. vel 20. vesp.*

3 Pulvis temperans.

℞. *Conch. citr.*
Tart. Vitriolat.
Sal Absinth. a. ℈ij. *M.*
Div. in 6. p. æq.
D. singulis 4. hor. dos. j.

4 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Scorzon.*
Meliss. a. ℥ij.
Antimon. diaph.
Laq. ♋.
Tart. Vitriolat. a. ʒß.
Succ. citr. rec. ℥iß.
Sacch. canar. ʒij. *M.*
D. singulis 2. hor. cochl. ij.

5 Infusum resolvens & roborans.

℞. *Rad. Levist.*
Pimpin. alb. a. ʒiij.
Ari. ʒj.
Summit. cent. min.
Herb. Fumar. a. mj.
Cort. Citr.
☉*nt. a.* ʒiß.
Winter. ʒj.
Inc. infund. in Vin. alb. ℔. ij.
D. sing. 6. hor. ℥iv.

6 Mixtura Tonico discutiens

℞. *Tinct.* ♁*ii acr.*
Essent. Adianth. alb.
Spir. C. C. a. ʒj. *M.*
D. 30. gt. mane & vesp.

7 Alia.

℞. *Tinct.* ♂*t. Lud.*
Ess. Adianth. alb.
a. ℥ij. *M.*
D. ut antea.

VII. *Methodus medendi.*

1 Exhibeatur Rhabarbarum in convenienti dosi, utpote quod non solum optime laxat, sed etiam ob lenem adstrictionem, quam post se relinquit, facilem affectus promittit curationem. Majoris tamen efficaciæ sunt Pilulæ Becherianæ, aut hisce adhuc meliores Stahlianæ, quæ solæ repetitis vicibus exhibitæ totum malum brevi sine ullo noxæ metu tollunt.

2 Hisce subjungantur vel interponantur lenia abstergentia & temperantia ad infringendum humorum æstum & acrimoniam ac mucositatem Abstergendam. Ad eundem finem etiam tendunt remedia ex incidentibus & amaris parata, quæ humores vitiosos optime corrigunt.

3 Tandem curæ finem imponant discutientia, quæ simul etiam humores vitiosos alterant, & ad alias partes derivant, uti ex Mixtura Tonica D. Stahlii, quæ præter discussionem & humorum correctionem lenem quoque excitat diuresin. Essentia alexipharmaca huic sociata disponit ad Diaphoresin, quæ hoc in affectu optima est. Si harum usui succedit Tinctura Martis Ludovici, eo melior sperandus est curæ successus.

4 Si fluxus hepaticus a suppresso quodam sanguinis fluxu originem traxit, Venæsectio interdum locum habet, si subjecti conditio eam permittit.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Cautelæ quæ in cura Hæmorrhoidum propositæ fuerunt, hic quoque locum habent.

2 Laxantia aloetica hic nullius sunt usus, quia malum exasperant: idem quoque judicium ferendum est de Purgantibus resinosis & acribus.

3 Adstringentia, quamvis fluxum huncce brevi suppri-

primant, multa tamen incommoda post se trahunt, & hinc fugienda sunt. Vid. *Tab. de Hæmorrhoidibus*.

4 Opiata, uti in multis aliis fluxibus, ita & hoc loco admodum suspecta sunt, & ideo non nisi præmissis convenientibus remediis cum debita cautela exhibeantur.

Caput Undecimus.

De

Hæmorrhoidibus Seroso Mucosis & sudore circa anum Hæmorrhoidali.

I. *Definitio*. Est species excretionis Hæmorrhoidalis, in qua Natura materiam seroso mucosam in Hæmorrhoidibus hærentem, modo per internas sub forma seri mucosi, modo per externas sub sudoris specie expellit.

II. *Differentiæ*. Differt fluxus hic.

1 Ab Hæmorrhoidibus veris respectu materiæ excretæ, in illis enim sanguis, in hoc vero materia mucoso serosa excernitur.

2 A Diarrhœa variis speciebus, ratione quantitatis materiæ, quæ in illis magna in copia, in hoc vero parcius evacuatur.

3 A Dysenteria, uti a quibusdam appellatur, alba, respectu ingentium torminum & tenesmi, quæ symptomata in nostro affectu ordinarie non reperiuntur.

III. *Signa*.

1 *Hæmorrhoidum Mucosarum*.

a Habitus corporis constrictus, ac faciei pallor.

b Debilitas pedum & sensus stricturæ ac frigoris in pedibus.

c Respirandi difficultas cum vertigine inpr. post motum corporis, sub quo etiam abdominis tensio augetur.

d Motus tensivi, spastici varii, interdum sine, interdum vero cum doloribus satis gravibus, in hypochondriis & potissimum in abdomine se exerentes.

e Borborygmi, flatus, ructus.

f Pressio in lumbis & circa os sacrum.

g Lenis tenesmus cum punctura ani.

h Frequentes dejectiones in principio fecum molliorum, postea vero muci cum aliquali sibilo prodeuntis, quas pressionis circa lumbos & os sacrum remissio, & reliquorum symptomatum cessatio excipit.

2 *Sudoris Hæmorrhoidalis*.

a Pressiones lenes circa os sacrum.

b Pruritus insignis circa anum, in perinæo & scroto.

c Qui tamen fluente copiosius sudore in confiniis ani cessat.

IV. *Subjectum*.

1 Homines temperamenti sanguineo-phlegmatici, in ætate virili & consistente constituti, & plethorici.

2 Potu abutentes & vitam sedentariam amantes.

3 Veneri dediti.

4 Plethoram uno impetu commoventes, inpr. quando jam antea ad talem evacuationem dispositi fuerunt.

5 Sudores matutinos avtocraticos negligentes & urinam nimis diu retinentes.

6 Venæ sectiones & scarificationes consuetas negligentes.

V. *Prognosis*.

1 Uti Hæmorrhoides, ita & excretiones, de quibus hoc loco sermo est, a multis infimi ventris morbis præservant, eosdemque præsentes tollunt, adeoque sunt salutares.

2 Si vero negliguntur, abdominis inflationes, tormina colica &c. post se trahunt.

3 Si per malum regimen, aut per adstringentia supprimuntur, tumoribus pedum œdematosis, Hydropi aliisque affectibus serosis ansam præbent.

4 Interdum, si excretio post varia molimina est vel nulla, vel insufficiens, seri mucosi ad pectus fit translatio, unde tussis humida cum multa excretione originem trahit.

5 Si post nullam vel insufficientem excretionem, incommoda adhuc supersunt, larga urinæ vel sudoris excretio ea tollit.

6 Sudorem & pruritum nimium, sæpius partium circa anum excoriatio sequitur.

VI. *Remedia*.

1 Evacuantia, serum copiosum imminuentia: uti sunt Purgantia, Magnesia alba, Rhabarbarum, Jalapa, Specificum jalapinum, Folia Sennæ, Fibr. Helleb. nigr. Salia neutra in majori copia data, Infusa laxantia & diuretica.

2 Serum ad alia loca derivantia, Diuretica & Diaphoretica: Sal. Tart. Genist. onon. Tart. Vitriolat. Arcan. dupl. Conch. ppt. ♁. diaph. Bez. miner. Ess. Alexiph. Mixt. simpl. Tinct. ♁ii, Resolvens, Tartari &c.

3 Tonum partium, per quæ fit excretio, roborantia, humoresque discutientia: Tinct. ♂t. Ludov. Mixt. Ton. D. Stahlii, Pulveres Solares tonici D. Richteri &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Magnes. alb.* ʒj. *D. pro* 1. *dosi*.

2 Alius.

℞. *Rhab. elect.* ʒij. *D. pro* 1. *dosi*.

3 Alius.

℞. *Specif. jalap.* ℥ß. *D. ut antea*.

4 Infusum laxans & diureticum.

℞. *Rad. onon.*
pimp. alb.
vinceeox. a. ʒiij.
Herb. bellid.
Cherefol.
Capill. ♁. *a.* *mß.*
Fol. Senn. S. S. ℥j.
Rhab. elect. ʒij.
Cort. ☉*rt.*
Tart. solub. a. ʒiß.
Incis. Inf. in Aq. fervent. ℔ ij.
adde Vin. alb. ℔ ij. *D.* ℥vj.
vel viij. *mane*.

5 Potiuncula diuretico-diaphoretica.

℞. *Aq. scabios.*
Cherefol. ā. ℥ij.
Sal. Onon.
Tart. Vitriolat.
♁. *diaph.*
Lap. ♋. *ā.* ℈j.
Sacch. canar. ℥ij. *M.*
D. singulis bihoriis cochl. ij.

6 Tinctura diaphoretico-diuretica.

℞. *Tinct.* ♁*ii.*
Ess. alexiph. a. ʒiß.
succ. ℥j. *M.*
D. mane & vesp. 30. *gt.*

7 Tinct. roborans.

℞. *Tinct.* ♂*t. Lud.* ℥ß. *D. mane & vesp.* 40. *gt.*

8 Mixt. tonico discutiens.

℞. *Tinct. Antim. Tartarisat.* ʒij.
Sp. C. C. ʒj. *M.*
D. 30. *gt. mane & vesp.*

VII. *Methodus medendi*.

1 Cum corpora talia utpl. multis humoribus seroso mucosis repleta sint, farrago humorum excrementitiorum removeatur per modo laudata laxantia, aut exhibeantur singulis septimanis aliquoties Pil. Becherianæ, Stahlianæ aut Balsamicæ viscerales, utpote quæ majoris sunt efficaciæ, quam reliqua laxantia.

2 Hisce subjungantur diuretica & diaphoretica, quo hoc modo seri pars per alia loca evacuetur, & ejus uberior ad hæmorrhoidales venas affluxus intercipiatur.

3 Cum venæ hæmorrhoidales propter frequentem muci effluxum admodum laxæ reddantur, adeoque talis fluxus facilius recurrat, ad roborandas hasce partes, Tinctura ♂tialis legitime præparata, uti est Tinct. ♂t. Lud. detur, ut tono roborato, sive fibris aliquo modo constrictis, eo melius postmodum per Mixturam tonicam D. Stahlii serum cum sanguine discuti queat.

4 Præservationis gratia lenes laxationes frequentius repetitæ, scarificationes & interdum Venæ Sectio, si subjecti & Temperamenti conditio eam permittit, aliaque humores superfluos partim imminuentia, partim eorum crasin corrigentia, insignem usum præstant.

VIII.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Fortiora Purgantia inpr. nimis acria nullum hic habent locum, utpote quæ partes affectas nimis stimulando affluxum humorum augent: magis E. prosunt lenes laxationes repetitę,
2 Uti in hæmorrhoidibus legitime fluentibus, ita & in hisce adstringentia noxia sunt, nunquam enim simul & semel supprimantur; ne graviora earum suppressionem sequantur mala.
3 Si cum talibus hæmorrhoidibus conjunctus est simul sudor in partibus vicinis, internas & externas hæmorrhoides conspirare indicat: in tali casu vitentur Diaphoretica calida, ne internis in mere externas mutatis, partium externarum sequatur exulceratio, quæ facile in fistulosum abit ulcus, uti id in duobus observavimus subjectis.
4 Nec etiam in tali casu fortiora diuretica usurpentur, ne hæmorroides mucosæ plane supprimantur, & facta humorum nimia congestione horum exulceratio & calculus sequatur, quod eo facilius contingit, si Massæ humorum multæ insunt partes excrementitię.
5 Cibi flatulenti, potus nimius, vita sedentaria & mœstitia maxime augent malum, quare fugiantur.
6 Motus vero corporis placidus & continuatus, & potus leniter diureticus in tali casu conducunt.

Caput Duodecimum.

De

Dysenteria Benigna.

I. *Definitio.* Dysenteria benigna est Diarrhœa plus vel minus cruenta, magnis torminibus stipata, a materia fermentativa contagiosa originem trahens, quam Natura auctiori motu peristaltico & intercurrentibus motibus febrilibus, per alvum expellere conatur.

II. *Differentia.*

1 Alia est *maligna*, (de qua inferius sub *Febribus*) alia vero est *benigna*, (de qua hoc loco) Hæc differt.
2 Ab aliis alvi fluxibus, quod patet.
   a Ex epidemica certo anni tempore grassatione.
   b Ex torminum & reliquorum symptomatum ferocia.
   c Ex excretorum subcruenta & mucida consistentia tunicæ interioris villosæ intestinorum abrasionem referente,
3 A fluxus hæmorrhoidali, impeditius & cum torminibus sensibilioribus emicante, in eo præcipue differt, quod in hoc sanguinis excretio augescens morbi & præsertim torminum impetum minuat, in Dysenteria vero exasperet.
4 Alia respectu materiæ excretæ, est *alba*, alia *rubra*.
5 Alia est *sporadica*, alia est *epidemica*.

III. *Signa*.

1 Ordinarie incipit cum horrore modo majori, modo minori.
2 Sæpius vero nullus febrilis horror observatur, sed statim ingens cruciatus, intestinorumque depressio cum dolore & molestissimo viscerum omnium quasi descensu adest, vid. *Sydenh.*
3 Quos fluxus alvi frequens & stimulans excipit.
4 Excrementa sunt ordinariæ mucosa variis coloris, admodum acria & hinc locis per quæ transeunt, infesta.
5 Interdum etiam in principio vomitus observantur, in aliis vero & quidem frequentius cardialgia & nausea, quæ etiam reliquo morbi cursu continuant.
6 Postea sensim sensimque sanguine tinguntur excrementa.
7 Interea appetitus prosternitur, vires labascunt & sitis urget.
8 Tenesmus individuus hujus mali comes reliquis jungitur symptomatibus.
9 Parum tamen est, quod urgente tenesmo excernitur, imo sæpius irritus est excernendi conatus.
10 Urinæ fluxus est impeditior, ita ut vel parum ejus excernatur, vel interdum prorsus supprimatur.
11 Vigiliæ continuo urgent, nec ullus est somno locus.
12 Variæ etiam toto morbi cursu febriles observantur commotiones.

IV. *Subjectum*.

1 Qui fructibus horræis facile fermentescentibus abutantur & potum frigidum superingerunt.
2 Otiosi, gulæ dediti multasque cruditates a mala digestione ortas in se habentes.
3 Temperamento sanguineo aut cholerico præditi, inpr. si simul sunt plethorici.
4 Quibus fermentum acre ex Atmosphæra in corpus illatum fuit.
5 Corpus calidum aeri frigidiori exponentes, aut in aere continuis mutationibus ex calido in frigidum & viceversa obnoxio versantes.
5 Quibus ulcera antiqua pedum consolidantur. vid. *M. N. C. D. 2. Ann. 2. Obj.* 213.

V. *Prognosis*.

1 In viris Dysenteria ordinarie magis est periculosa, quam in feminis.
2 Adulti gravius affliguntur quam juniores, inpr. lactantes, interdum tamen multi quoque infantes dysenteria interimuntur. Vid. Hist. morb. Uratisl. T. I. p. 73.
3 In Senibus Dysenteria pariter maxime est periculosa.
4 Cholerici, ad iram proni sanguinei & Plethorici semper etiam gravius laborant quam Melancholici & Phlegmatici.
5 Quo magis sanguis est corruptus, eo facilius quoque Dysenteria ægrotos jugulat.
6 Phthisici & quibus occulta in visceribus hæret labes, aut qui a morbis præcedentibus contagiosis insigniter sunt labefactati, pereunt in Dysenteria.
7 Venerei per salivationem curati maxime dispositi sunt ad Dysenteriam, sed eam ægerrime ferunt.
8 Dysenteria a contagio orta magis est periculosa, quam ea quæ a fructibus horræis dependet.
9 Quamvis Dysenteria benigna non adeo periculosa sit, periculosa tamen facile fit.
10 Duratio Dysenteriæ non est adeo certa, ob subjectorum, causarnm, aliarumque circumstantiarum diversitatem, ordinarie tamen ad aliquot septimanas extenditur.
11 Quo graviore in principio statim sunt symptomata, eo citius quoque ad finem, sed utpl. lethalem, properat & contra.
12 Curatio spontanea, uti in aliis morbis, hic parum loci habet, sed fere semper artis concursus requiritur, alias ægrotantes jugulat.
13 Dysenteria alba sive mere mucosa gravioribus semper stipata est symptomatibus & hinc etiam magis periculosa est quam cruenta.
14 Quo magis excrementa Dysentericorum sunt stercorea, eo minora sunt tormina, quo vero magis mucosa, eo graviora & eo periculosius quoque est malum.
15 Quo magis urget tenesmus, eo majoris tenacitatis & acrimoniæ muci est indicium & hinc periculum portendit.
16 Tormina fortiora subito evanescentia, præsentibus adhuc reliquis Dysenteriæ symptomatibus, semper mali sunt omnis.
17 In longis Dysenteriis appetitus prostratus, malum, & cum febre, pejus. *Hipp. 6. Aph.* 3. Appetitus vero adhuc aliquo modo vigens aut rediens cum somno & aliquali remissione doloris, bonum præbet signum.
18 Si Dysenteriæ ructus vel crepitus ventris supervemiat, bonum. *Sennertus*.
19 Dysenteria tenuia affligens intestina periculosior est ea, ubi crassa afficiuntur.
20 Sanguinem sincerum in Dysenteria effluere malum est.
21 Inflammatio intestinorum Dysenteriæ superveniens mala est, eo pejor vero si extrema frigent, interna vero uruntur.

22 Sin.

22 Singultus Dysentericorum possumus & utpl. convulsionum prodromus est.

23 Vomitus in statu morbi affligens malus, & læsionis in Ventriculo signum est, in principio vero si assumpti fructus horræi rejiciuntur, bonus, quatenus, si sufficiente quantitate antequam alvus turbetur, contingit, totum malum præoccupat.

24 Si in Dysenteria adhibueris Opiata & altero mane color oculorum ægri est mutatus, certe non superabit morbum. Si vero color oculorum non mutatus visitur, indicio est ægrotum posse reconvalescere. waldschmid. Reliqua Vid. *Tab. de Dysenteria maligna.*

VI. *Remedia.*

1 Abstergentia & evacuantia, Rhabarbarum in substantia datum, vel in infuso saturatiore, Pil. Polychr. Becheri vel Balsamicæ Stahlianæ, Clysteres ex sero lactis, vel Decocto furfurum tritici.

2 Humores acres biliosos fermentescentes temperantia & obtundentia Absorbentia, Crystall montana, Corall. præparata &c. Nitrum, Gummi Arabicum, Lac aqua largius dilutum, Ol. Amygd. dulc. vel Lini, Vitelli ovorum in jusculis; Decocta Gelatinosa ex Ras. Eboris, C. C. Rad. Scorzon. Clyster. ex Lacte, aut ex Decocto Flor. Verbasci, Sambuci, Linariæ parati cum pluribus vitellis ovorum & Terebinthina in his soluta.

3 Dolorificas fibrarum intestinalium convulsiones demulcentia, Anodyna, Theriaca Androm. Ther. cęlest. M. P. de Cynogl. Pil. wildegans. Pil. antidysent. VValdschm. Laud. cydon. Langelotti, item Carminativa v. g. Decoct. Sem. Carvi calide haustum: tandem Sacculi, Fomenta, Cataplasmata, Linimenta & Epithemata calida ac nervina, v. g. Bals. Scherzerian. umbilico & scrobiculo cordis inunctum, Spir. Vin. Camphoratus cum linteis toti abdomini impositus, Empl. de Crusta panis cum Ol. dest. Macis & Menthæ. vel stomachico Cratonis malaxatum, vel Emplastrum de Tacamahac, Balsam. Peruv. saturatum & regioni epigastricæ atque umbilicali applicitum, sacculo calente ex avena ustulata desuper imposito.

4 Tonum Ventriculi & intestinorum roborantia: Vinum generosum Tragææ stomachicæ ex frusto panis similaginei tosto, pulvere aromatico consperso, & Vino Hungariensi vel Canariensi irrorato, item fructus Sorbi majoris exsiccati, Miva Cydoniorum, & alia Cydoniata, item Cinamomum masticatum & deglutitum.

5 Specifica Hepar. Serpent. Priapus Cervi, Smaragd. præp. Cruor. lepor. exsicc. & quæ nuperius famam assecuta sunt, Radix Ipecacuanhæ, & Cortex Chacarillæ.

6 Externa: Theriaca, Emplastra, Balsama, Sacculi, Epithemata &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Rhab. elect.* ℈*ij.* *D. pro* 1. *dosi.*

2 Alius.

℞. *Rhab. elect.* ℈*ij.*
Nitr. ℈ß. *M.*
D. ut antea.

3 Pulvis emeticus:

℞. *Rad. ipecac.* ʒß. *D. ut antea.*

4 Bolus emeticus.

℞. *Consf. rosar.* ʒ*j.*
Pulv. ipecac. gr. xxvj.
Sir. Fl. persic. q. s.
M. F. Bolus.

5 Pil. laxantes.

℞. *Pil. polychr.* ʒ*j.* *D.* 15. 20. *mane.*

6 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Card. Bened.*
Flor. acac. a. ℥*ij.*
♁. *diaph.*
Lap. ♋. *a.* ℈*ij.*
Nitr. depur. ʒß.
Sacch. perlat. ʒ*ij.*
D. sing. 2. *vel* 3. *horis cochl. ij.*

7 Potio diapnoico anodyna.

℞. *Aq. Menth.*
Meliss. ā. ℥*ij.*
Mastich. ℥*j.*
Theriac. Androm. ʒ*iß.*
Antimon. diaph.
Matr. perl. a. ʒß.
Sir. Papav. rhœad. ℥ß.
M. D. versus vesperam singulis 2. *vel* 3. *horis* 2. *cochl.*

8 Pulvis diapnoico sistens.

℞. *Antimon. diaph.*
Lap. ♋.
Pulv. Chacarill. a. ʒ*j.*
Theriac. cœl. gr. iij. M.
D. a meridie sing. 4. *horis* 2. *cusp. cultr.*

9 Pilulæ anodyno adstringentes.

℞. *Extract. Torment.* ʒß.
Ther. cœlest.
L. O. a. gr. iij. M.
F. Pil. ad pond. gr. j.
D. vesperi 6. *vel* 8.

10 Balsamum Stomachicum.

℞. °°° *N. M. expr.* ʒ*iß.*
♂*t. Absint.*
Menth.
Tacamab. a. ℈ß.
Caryoph. gt. vj.
Balsam. Peruv. ℈*j. M.*

11 Aliud.

℞. *Mastich.*
Tacamah. a. q. s. f. Empl.
Irror. °°° ♂*t. Caryoph.*
Applicetur abdomini.

12 Emplastrum roborans.

℞. *Empl. de crust. pan.* ℥*j.*
Malax. °°° *dest. Menth. & stomach. Crat. q. s.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum in hoc affectu materia corrupta intestina stimulans eaque præter naturam afficiens potissima sit causa, ad eam removendam tutissimum & multiplici experientia probatum Rhabarbarum & quidem in substantia magis, quam alio modo alteratum, tempore matutino exhibeatur, & spatio aliquot dierum continuetur.

2 Si materia corrupta ex fructibus horræis vel Diæta incondita nata in primis viis hæret, ea quantocyus eliminanda est, id quod prę cæteris præstat Ipecacuanha, cui præter vim emeticam specifica adhuc antidysenterica virtus a multis Recentioribus adscribitur.

3 Vesperi subjungatur usus Anodyni alicujus selectioris v. g. Theriac. Androm. ℈j. idque ad mentem Sydenhamii etiam postero die repetatur. Vel exhibeantur mane Pilulæ Balsamicę & binę doses Pulv. chacarillę ℈ß. idque eodem die adhuc semel repetatur a meridie. Proximo die denuo dosis Pilul. Balsam. & binę doses Pulv. Chacarillæ assumantur, quod raro ultra tertiam vicem repetendum erit.

4 Mitescente sensim dolorum ferocia, dejectionumque frequentia, ac redeuntibus paulatim viribus, potest ad roborandum Ventriculum subadstringentium ex sorbis vel cydoniis usus esse, non tamen absoluta necessitas.

5 Cum Dysenteriæ semper jungantur commotiones febriles, inpr. si a contagio orta est, ad expellendas particulas acres lenia alexipharmaca, uti Ess. alexiph. D. Stahlii, & diaphoretica fixa cum regimine moderatæ diaphoretico ægrotis exhibeantur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Vomitorium si adhibere consultum videatur, fiat hoc viribus constantibus, in initio morbi & ubi justa cruditatum in Ventriculo hospitantium suspicio subest.

2 Pertinet huc specificum istud decantatum Rad. Ipecac. quod non solum pro hac intentione, sed etiam in allegatis circumstantiis commodissime datur: contra vero in malo provectiori, & præsertim ubi Febris inflammatoria jam valde invaluit, raro voto & expectationi satisfacit.

3 Inter Purgantia Scammoniata & Aloetica, præprimis largiora exulent.

4 Nitrosa cum Absorbentibus data non solum sine damno, sed etiam cum eximio levamine inter initia exhiberi possunt: at vero in malo provectiore & graviore, ubi non injusta ulcerationis intestinorum præsentis suspicio adest; præstat ab iis abstinuisse.

5 Anodyna sive Opiata non adhibeantur, nisi viribus nondum exhaustis, cum Alexipharmacis sive lenibus diaphoreticis juncta, & potissimum circa tempus consuetum somni, intempestive enim data sphacelum inducunt.

6 Adstringentia in malo, mox a primo impetu graviore, & citra materialem causam, ex nudo contagio coorto, aut altius jam radicato, præprimis vero febri

febri evidentiore ſtipato, certiſſime noxia, imo in hoc morbo plane non ſunt neceſſaria.

7 Ægrotus ob frequenter, ſurgendi neceſſitatem, & hinc refrigerationis facillimam occaſionem, veſtimentis laxioribus (*mit einem Schlaff-Roct*) & tibialibus indutus, decumbat. Sellæ foricariæ aqua calida ſupponatur.

8 Omnis refrigeratio nocet & exaſperat malum: calor vero, ſin minus totum malum directe, certe tamen impetum ejus minuit & mitigat.

9 Quieta corporis continentia lenit & placat; agitatio auget incommoda.

10 Potus quilibet fovet ad minimum, communiſſime vero exaſperat malum, idque tanto certius, quo magis frigidus.

11 Præſtat tamen legitimo febris complicatæ decurſui per ſufficientis potus ſubminiſtrationem, etiam cum aliquali fluxus præjudicio conſulere, quam cum febris præjudicio fluxui per adſtringentia obſiſtere. Calidus tamen ſit potus, v. g. Decoctum Carvi, juſcula cum ovo.

12 Moderatus potus vini, inprimis generoſioris, morbo huic non modo non obeſſe, ſed familiariter, etiamſi febris complicata ſit, prodeſſe obſervatur. Reliqua Vid. *Tab. de Febre Dyſenteric a*.

Caput Decimumtertium,

De

Incontinentia Urinæ.

I. *Definitio*. Incontinentia Urinæ eſt involuntaria e uſdem interdum diu & noctu, interdum vero per intervalla, affligens excretio, vel a ſpincteris veſicæ relaxatione aliaque læſione, vel a mala conſuetudine dependens.

II. *Differentia*:
1 Ratione *cauſarum*.
1 Alia a ſpincteris relaxatione aliaque læſione originem trahit.
2 Alia in dormientibus propter malam ſolum conſuetudinem obſervatur. Huic adde incontinentiam urinæ ebriorum, qui urinam poſt præfigurationem mictionis in ſomno involuntarie emittunt.
2 Ratione *temporis excretionis*.
1 Alia continuo affligit, ita ut urina ſemper guttatim effluat, ut id contingit in paralytica aliiſque ſpincteris læſionibus.
2 Alia per intervalla contingit, uti in dormientibus propter malam conſuetudinem.
3 *Stillicidium urinæ* differt a Stranguria in qua quidem urina guttatim ſed cum inſigni dolore prodit, cum e contra in hoc affectu ſine ullo dolore emittatur.

III. *Signa*.
Involuntaria ſine ullo doloris ſenſu contingens excretio, eaque vel continua vel per intervalla repetens.

IV. *Subjectum*.
1 Senes & infantes magis quam reliqui, propter fibrarum laxitatem.
2 Quibus ſphincter veſicæ Paralyſi affectus fuit.
3 Puerperæ & inpr. primiparæ jam annoſiores partum difficilem perpeſſæ, aut quibus imperita obſtetricantium manus ſpincterem læſit.
4 Quibus poſt calculi ſectionem ſphincter læſus fuit.
5 Hæmorrhoidum ſuppreſſione laborantes, aut quibus poſt varia & diuturna molimina Hæmorrhoides non ſuccedunt.
6 Diureticis fortioribus tractati (obſervavimus hoc in femina, quæ poſt ceſſationem menſium gravibus in oſſe ſacro affligebatur doloribus: cum vero Medicus eam nephriticam crederet, & hinc Therebinthinata, Juniperina, ſuccinata aliaque in copia ad expellendum calculum præſcriberet, tandem Urinæ incontinentia affligebatur. Et quamvis alius Medicus poſtea dolores hoſce moliminibus potius hæmorrhoidalibus quam ſabulo ac calculo adſcriberet ac per convenientia remedia fluxum Hæmorrhoidum provocaret, urinæ tamen incontinentia omnibus remediis irritis ad finem uſque vitæ durabat.)
7 Ulceribus veſicæ colli fiſtuloſis tam propter cauſas internas, quam externas violentas laborantes.
8 Aploplexia fortiore afflicti.

V. *Prognoſis*.
Stillicidium Urinæ in ſenibus raro curationem admittit.
2 Quo magis inveterata eſt ſphincteris relaxatio, eo difficilius curatur.
3 Si vero adhuc eſt recens, convenientibes & penetrantibus remediis, quamvis non ſine difficultate, cedit.
4 Stillicidium urinæ a ſphincteris exulceratione, ſectione calculi, aut læſione in partu difficili dependens, fere nunquam plenariam admittit curationem.
5 Involuntaria urinæ excretio in Apoplecticis mortem inſtantem urpl. indicat. Idem cenſendum eſt de eadem emiſſione plagas capitis fortiores excipiente.
6 In Febribus acutis ſine delirio contingens urinæ involuntaria excretio peſſima & motus prodromus eſt.
7 Incontinentia urinæ recens in ſomno convenientibus tractata remediis equidem ſæpe curatur, inveterata vero non raro ad mortem uſque durat. *Interdum tamen per incrementum annorum ſubinde ſponte ceſſat, ſcil. intra annum vigeſimum quintum, Ettmüll. ex Timæo*.

VI. *Remedia*.
1 *Interna*.
1 *Nervina* antepileptica aromatica & adſtringentia: Cinnab. Antimonii & nativa, Nux Moſchata, Cubebæ, Caryophylli, Cardamomum, Piper, Zingiber, Macis, Rad. Galang. Zedoar Ari, Pimpin. alb. Cort. ☉ut Citri, Herb. Calaminth. Maſtiche, Thus, Gummi Arab. G. Junip. Succinum. Extract. amara Vegetabilium, Eſſent. Alexiph. Corc. ☉nt. Rad Conſol. maj. Plantag. Cyperi, Herb. Equiſet. Agrimon Flor Hyper. Sem. Agrimon. Hyper. Glandes & earum cupulæ.
2 *Specifica*: Guttur Galli toſtum, tritum & cum vino propinatum ad ʒj. Pulvis erinac i combuſti: Tunica interior Ventriculi Gallinarum: Veſica ſuis vel capræ exſiccata, aut toſta: Vulva ſuis pulveriſata: Ungulę porci caſtrati: Piſcis in ventre lucii repertus: Mures exſiccati, aut in butyro e ixi: Cerebrum & teſticuli leporis exſiccati: Stercus leporis, capræ: Pulvis pulmonis hœdi toſti: Rana viridis per medium ſciſſa & renibus regio i applicata: Pulvis bufonis in nova olla combuſti & in Sacculo collo appenſus: Medulla Saxorum: Pulv. pro lectimingis.
2 *Externa*.
1 *Nervina*: Herb Menthæ, Abſinthii, Major. Orig. Thym Serpill. Roſmar. &c Olea deſtill. dictarum herbarum aliaque aromatica. Succinum, Thus &c.
2 *Adſtringentia*: Rad. Symph maj. torment. Plantag. Herb. Alchimill. Sanicul. Flor. roſ. rubr. Hyperic. Balauſt. Thermæ ſulphureæ & aluminoſæ &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis nervinus.

℞. *Nuc. Moſc.* *Gutt. Gallin. a.* ʒj. *M.*
Cubeb. *Doſ.* 2. *cuſp. cultr. ſing.* 4.
Cardom. *hor. aut* ʒj. *verſus veſperam.*
Lap. ♋.

2 Alius nervinus & adſtringens.

℞. *Thur.* *Cardam.*
Veſic. apri. *Mac. a.* ʒß.
Maſtich. *Spec. de hyac.* ℈j. *M.*
Corall. r. ppt. *D. ut antea.*
Spod. a. ʒj.

3 Pulvis pro lectimingis ex Ettmull.

℞. *Pell. ſtomach. Gall.* *Agrimon.*
Maſtich. *Lap.* ♋.
Galang. a. ʒj. *Alchimill. ã.* ℈ij.

Cupul.

Cupul. gland. ʒij.
Nuc. Myrist. ʒj.
Cinn. combust. ʒj.
Sacch. ℥ii. *M. F. Pulv.*
Dos. ʒj. *in Aqua Plantaginis.*

4 Pulvis Adstringens.

℞. *Corall. r. ppt.*
Ebor. ust. a. ʒj.
Spec. de Hyac. gr. XVIII.
Croc. ♂t. Stahlii gr. vj. *M.*
Div. in 6. p. æq.
D. sing. 4. hor. dos. j.

5 Mixtura roborans & nervina.

℞. *Ess. Alexiph.*
Cort. ☉nt. a. ʒij.
Myrrh.
Castor. ā. ℈ij. *M.*
D. 30. gt. mane & vesperi.

9 Alia.

℞. *Ess. ☉nt.* ʒij.
Cinnam.
Ambr.
Succ. a. ʒj. *M.*
D. ut antea.

7 Balsamum nervinum.

℞. *Ol. N. M. expr.* ʒj.
dest. Major.
Meliss. a. ℈ſs.
Succin. gt. VIII.
Cinnam. gt. IV. *M.*
Applicetur perinæo bis vel ter quavis die.

8 Emplastrum nervinum.

℞. *Empl. Oxycroc. q. s.*
Applicetur perinæo.

9 Suffitus nervinus.

℞. *Rad. Cyper. rot.*
Angel.
Bistort. a. ʒiij.
L. Rhod. a. ʒij.
Herb. Puleg.
*Major. a. m*ſs.
Thur.
Mastich.
Styrac. calam.
Succin. a. ʒj. *M.*
F. Pulvis grossus carbonibus injiciendus & perinæo excipiendus.

10 Spiritus nervinus.

℞. *Spir. Vin. camph.*
Lumb. terrestr.
Aq. Reg. Hung. a. ℥ſs.
Ess. Croci.
Castor. a. ʒj.
Ol. dest. N. M. gt. VI. *M.*
Applicetur perinæo.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Alvus in hoc morbo laxa servetur, cui fini præ ceteris inservit Rhabarbarum.

2 Postea in relaxatione sphincteris exhibeantur Nervina interna, tonum relaxatum sensim sensimque restituentia.

3 Hisce vel interponantur vel subjungantur ad majorem stricturam sphincteri conciliandam Adstringentia leniora.

4 Horum usui jungantur Mixturæ roborantes, præsertim in senibus aut aliis paralytica sphincteris resolutione laborantibus.

5 Eodem tempore externe applicentur partim Nervina, partim Adstringentia: ad hunc scopum tendunt, non solum Balsama varia nervina, suffitus & spiritus supra præscripti, sed etiam fotus & injectiones in vesicam ex Rad. & Herb. nervinis & adstringentibus parati.

6 Si ulcera vesicæ ejusque colli incontinentiæ urinæ sunt causa, Mixturæ ex Essent alexipharm. Succ. Tinct. ♁ii acri, Balſ. Peruv. &c interne prosunt, externe vero injectiones in Vesicam abstergentes, ut hoc modo ulcus abstergatur & mundum reddatur ac tandem consolidetur.

7 Eadem quoque remedia locum habent in sphincteris aliis læsionibus a partu difficili, & calculis: quibus tamen provida Chirurgi manus & instrumenta appropriata jungenda sunt.

8 In pueris cura moralis magis quam Medica locum habet, arcendi tamen ii sunt a potu vespertino & nocturno, inpr. vero vino diuretico, ac urinæ missio ante lecti ingressum iis imperanda est. Si vero mictio involuntaria jam degeneravit in consuetudinem & actualis etiam sphincteris laxitas concurrit, remedia nervina & specifica ipsis præscribenda sunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ*

1 Omnia fortiora Purgantia, quoniam humores nimium commovent, in hoc affectu fugienda sunt.

2 Nervina, volatilia aliaque nimis commoventia ob eandem rationem pariter hic nullum habent usum.

3 Adstringentia nisi nervina aliaque convenientia remedia præmissa fuerint, parum habent utilitatis, eorumque usum præsertim in senibus calculosis & puerperis graviora sequuntur mala, inpr. si fortiora fuerint.

4 Opiata majorem causantur laxitatem, adeoque non nisi cum damno ægrotis præscribuntur.

6 Diuretica fortiora, Terebinthinata, junipe rina, succinata &c. malum augent, adeoque fugienda sunt.

6 Puerperæ interna & externa refrigerantia vitent, ne in lochiorum suppressionem incidant.

7 In laxitate sphincteris paralytica remedia nervina tam interna, quam externa, diu continuentur, alias nullius sunt usus.

8 Clysteres insignem quidem ad referandam alvum habent efficaciam, emollientes tamen fibras relaxando malum augent, quare nervina semper iisdem addantur.

9 Curatio in sphincteris relaxatione mature per convenientia instituatur remedia, ne postea medela frustra quæratur.

Caput Decimumquartum.

De

Diabete.

I. *Definitio* Diabete est affectus rarissimus & in Scholis Medicorum nil nisi vel frequentem & copiosam urinæ minus digestæ & tenuis excretionem, vel humorum colliquationem, assumptum potum quantitate superantem, denotat.

II. *Differentia.*

1 Alia est, quando potulenta assumpta cito sine ulla, vel admodum pauca alteratione a Massa sanguinea beneficio renum separata & in Vesicam injecta iterum egeruntur: & hanc speciem quidam Diabeten vocant veram.

2 Alia est, quam notham vocant, quando humores corporis etiam utiles colliquati & in serum conversi, in magna copia cum corporis emaciatione & virium prostratione, cum urina in insigni & sæpius excedente quantitate excernuntur.

3 Liceat hisce accensere etiam illam Diabetes speciem, quam tertiam constituimus, quando chylus sanguini mixtus cum urina excernitur. Cujus speciei duo exempla vidimus, (Notatu autem digna est observatio in lanione juvene, qui post insignem fatigationem corporis in alvi & urinæ suppressionem incidebat: applicatis externis emollientibus & stimulantibus urina excernebatur prorsus chylosa, & cum alvus clystere aperiretur, eadem materia post excrementa per alvum ejiciebatur, urina colorem naturalem servante: alvo obstructa eadem erat urina, quæ colorem alvo aperta mutabat, atque hæc vicissitudo aliquoties observabatur; quia morbi finis fuerit, nescimus, ægrotus enim ab amicis petebatur & ad locum dissitum transferebatur.)

III. *Signa.*

1 Urinæ minus alteratæ & sedimento carentis frequens & copiosa excretio, eaque vel statim post potum assumptum, vel etiam sine eodem in utroque tamen potulenta respectu quantitatis assumptæ longe superans.

2 Sapor (in notha scil.) ejusdem (ob resolutam & intermixtam pinguedinem) subdulcis.

3 Continuus ad excernendam urinam adest stimulus, & si eam retinere volunt ægrotantes, lumborum & testium tumor ac tensio & gravitas in Hypochondriis sequitur.

4 Insignis debilitas & macies corporis concurrit.

5 Sitis hisce jungitur continua cum oris siccitate & ardore interno & exæstuatione sine tamen febre acuta typica.

6 Ardorem ac calorem molestum in dorso patiuntur ægroti.

7 Ac tandem pinguia urinæ supernatant.

IV. *Subjectum.*

1 Interdum hic effectus corripit homines post abusum nimium acidularum.

2 Nonnunquam vero ob abuſum remediorum & inpr. Salium diureticorum quoſdam affligit.
3 Homines qui ſucco betulæ, potu ſpermatis ranarum, Thee, Cydoniis & vino Rhenano abutuntur. *Ettmull.* ex variis Authoribus.
4 Qui in Febribus inpr. acutis male & in congrua methodo tractati fuerunt.
5 Quibus viſcera ſecretoria infarcta, ſcirrhoſa aut alio modo læſa ſunt.
6 Senes ad Maraſmum tendentes.

V. *Progn ſis*.
1 Si larga talis urinæ excretio fit cum reliqui corporis levamine, Naturæ opus eſt, & hinc nullum periculum involvit.
2 De cætero omnis Diabetes minus eſt tuta, & niſi mature eidem occuratur debitis remediis, certiſſime periculoſum habet exitum.
3 Quo diutius durat, eo minus curationem admittit.
4 Quo magis viſcera ſunt læſa, eo minus affectus curatio ſperanda eſt.
5 Quo magis corpus contabeſcit & ſitis cum oris ſiccitate urget, eo certius etiam Tabes lethalis metuenda eſt.
6 Pinguia urinæ ſupernatantia in Diabete magnum periculum portendunt.
7 Diabete immodicum laborem & nimiam Venerem excipiens, utpl. incurabile eſt malum.
8 In ſenibus periculoſior eſt, quoniam Maraſmus eam excipit.

VI. *Remedia*.
1 Laxantia lenia, Rhabarbarum, Folia Sennæ, Tamarindi, Manna, Magneſia, & in robuſtioribus viribus adhuc conſtantibus, emeticum blandum.
2 Temperantia & incraſſantia Lapid. ♋. Mater Perl. Conchæ præpar. Nitrum, Sperm. Cet. Lacticinia, Pulmenta, Emulſiones non adeo refrigerantes, Gelat. C. C. Maſtiche, Gummi Arab. Tragacantha, Sem. Papav. alb. Lactucæ, Portulacæ, Plantag. ſucci aciduli ribium, Berberum, Ceraſ. acid. Citri, Tinct. Roſar. &c.
3 Adſtringentia lenia & Anodyna: Corall. r. ppt. Croc. ♂t. ♁iat. D. Stahlii. Tinct. Vitriol. ♂t. Lud. Theriaca, MP. de Cynogl.
4 Aperientia lenia: Rad Bubiæ Tinctor. Cichor. Polyp. Herb. Lingu. Cervin. Epithym Tart. Vitriolat. Arcan. duplic. Sal. polychreſt. Pil. Stahlianæ, Becherianæ &c.
5 Tonica: Tinct. ♂t. Ludov. Eſſ. adianth. al. cum Splene icis & Hepaticis Radic. & Herb. leniter adſtringentibus.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.
℞. *Rhabarb. elect.* ʒſs. *a* ℈ij. *D. pro* 1. *doſi.*

2 Alius.
℞. *Magneſ. alb.* ℈ij. *a* ʒj. *D. ut antea.*

3 Potio laxans.
℞. *Decoct. Paſſul.* ℥v.
Infund. per noct.
Fol. Senn. ʒij.
Mane Colat. adde.
Mann. elect. ℥j. *M.*
D. pro 1. *doſi.*

4 Alia.
℞. *Decoct. Tamarind.* ℥v.
Mann. elect. ℥ij. *M.*
D. ut antea.

5 Potiuncula temperans.
℞. *Aq. Milleſol.*
Plantag. ã. ℥ij.
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur.
Conch. citrat. a. ʒſs.
Sir. acetoſ. citr. ℥ſs. *M.*
D. ſing. 2. *vel* 3. *horis.*
Cochl. ij.

6 Pulvis anodyno temperans.
℞. *Matr. Perl.*
Nitr. regener.
Arcan. dupl.
Corall. r. ppt. a. ℈j.
Spec. de Hyac. a. gr. xvi.
MP. de Cynogl. gr. iv. *M.*
Div. in 4. *p. æq. D. ſing.* 4. *vel* 6. *hor. doſ.* j.

7 Emulſio temperans.
℞. *Amygd. dulc.* ℥ſs.
Sem. Papav. alb. ʒii.
Aq. Scoryon.
Cichor. ã. ℥iij.
Cinnam ſ. v. ℥ſs.
F. l. a. Emulſio.
Colat. adde.
Matr. Perl. ʒj. *Sacch. q. ſ. M.*
D. ſing. 2. *hor. cochl.* iij.

8 Pulvis anodyno temperans & adſtringens.
℞. *Conch. citrat.*
Tart. Vitriolat.
Corall. r. pp. a. ℈j.
Spec. de Hyac. gr. xviii.
Cror. ♂t. adſtr. gr. xii.
M.P. de Cynogl. gr. iij. *M.*
Div. in 3. *p. æq. D. ſing.* 6. *horis doſ.* j.

9 Infuſum aperitivo tonicum.
℞. *Rad. Cichor.*
Caryophyll.
Polyp.
Rub. Tinct. â. ℥ſs.
Herb. Capill. ♀.
Epithym.
Acetoſ.
Hepat. nob.
*Agrimon. a. m*ſs.
Flor. Roſar. r.
Flor. Bellid. ã. p. ij.
Inc. infund. in Vin. rubr. ℔. iv.
D. ℥vj. *ter quovis die.*

10 Tinctura Tonica.
℞. *Tinct. ♂t. Lud.*
Eſſ. Adianth. a. ʒij.
M. D. 30. *gt. mane & veſperi.*

VII. *Methodus medendi*.
1 In cura Diabetes ſemper reſpiciatur ad alvi laxitatem, quo hoc modo ſeri fluxus nimius ad renes intercipiatur: quare lenia laxantia reliquis remediis vel præmittantur, vel convenienti tempore interponantur. Huic fini inſerviunt etiam Clyſteres emollientes & carminativi.
2 Hiſce ſubjungantur remedia temperantia tam Abſorbentia, quam Salia neutra ac blanda Acida, partim ut nimius ſeri motus ad renes impediantur, partim ut invaleſcens ſanguinis reſolutio & in ſerum converſio præcaveatur.
3 Inſignem quoque uſum hic habent Emulſiones non adeo refrigerantes, inprimis vero Gelatinæ variæ cum Amygdalis paratæ, quæ & temperant & conſumptionem corporis ac virium defectum impediunt.
4 Temperatis aliquo modo humoribus, ante dictis remediis Salinis & Abſorbentibus admiſceantur lenia Adſtringentia, ut pori renum nimis relaxati aut dilatati ſenſim conſtringantur, & nimia urinæ tranſcolatio aliquo modo ſiſtatur.
5 Ubi vero labes in viſceribus ſecretoriis occurrit, infarctus illorum tollendi ſunt per remedia Aperientia, quæ ſimul leniter ſunt tonica: quibus temperantia antea allegata interponantur.
6 Tandem in uſum trahantur remedia tonica, ut renes debilitati priſtinum recuperent vigorem, quo in caſu optime convenire videtur Tinct. ♂t. Ludov. cum Eſſ. Adianthi albi remixta.
7 Externe regio renum inungatur Ungu. Comitiſſæ aut imponatur Empl. Saponatum Barbettianum.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Purgantia fortiora humores adhuc magis colliquantia nullius hic ſunt uſus.
2 Abuſus Emulſionum & Gelatinarum propter metuendam majorem relaxationem fugiatur.
3 Adſtringentia fortiora aut alia quoque nimis mature exhibita, viſcerum infarctum & Hydropem producunt, quare vitentur.
4 Remedia calida & ſpirituoſa renum confortationi dicata, hic exulent, quoniam ſanguinem magis reſolvunt, affectum augent & Hecticam producunt.
5 Narcotica nimis præmature data noxia ſunt.
6 Diabete laborantes fugiant motum corporis nimium, Vinum diureticum, Diætam aromaticam & animi affectus graviores,

Caput Decimumquintum.

De

Pollutione nocturna & Gonorrhœa ſimplici ſive benigna.

I. *Definitio*.
1 Pollutio nocturna, eſt involuntaria ſeminis excretio in ſomno cum vel ſine inſomniis venereis ſive laſcivis contingens.
2 Gonorrhœa ſimplex autem eſt itidem involuntaria liquoris vel continua, vel ſucceſſiva ante vel poſt

urinæ

urinæ emiſſionem excretio, a nimia partium ſemen aſſervantium laxitate dependens.

II. *Differentia.*

1 Quomodo Pollutio nocturna & Gonorrhœa inter ſe differant, ex definitione patet.

2 Gonorrhœa ſimplex a Virulenta diſtinguitur.

1 Ratione *materiæ excretæ*, quatenus in hac materia ſolum dilute mucida ſine dolore & alba, in virulenta vero varii coloris acris & cum inſigni dolore & moleſtia excernitur.

2 Ratione *quantitatis*: dum in benigna parum, in virulenta vero multum materiæ per genitalia effluit.

3 Ratione *temporis excretionis*: quatenus in virulenta copioſus & continuus, in benigna vero parcus & moderatus & ſæpiſſime cum urina vel ante aut poſt ejus emiſſionem eſt effluxus.

4 Ratione *cauſarum*: benigna enim utpl. laxitatem tantum, virulenta autem virus venereum pro cauſa agnoſcit.

5 Hiſce Gonorrhœæ ſpeciebus adhuc accenſeri meretur ſpecies illa fluxus ſeminalis, quam Galli ſtricte Gonorrhœam, *la Gonorrhee*, appellant, quæ inter utramque medio quaſi modo ſe habet, & vel ſimplicem inveteratam, vel virulentam utcunque curatam vel mitigatam ſequitur, & ſæpius ad longum tempus extenditur.

III. *Signa.*

1 Pollutionis nocturnæ ſigna per ſe patent, quando ſcil. ſemen involuntarie in ſomno excernitur.

2 In Gonorrhœa ſimplici obſervatur ſeminis excretio utplurimum cum urina vel poſt ejus emiſſionem, inpr. tempore matutino & hinc in urina multa filamenta alba fundum poſtmodum petentia & ſedimentum album flocculentum conſtituentia apparent.

3 In aliis vero continuus in urethra mador occurrit, aut etiam excretio materiæ aquoſo-mucidæ & albæ, ſine ullo tamen dolore.

4 Huic excretioni jungitur defatigatio corporis aut ſucceſſiva virium proſtratio, quæ inpr. in femoribus & pedibus ſe exerit.

5 Corpus ſenſim contabeſcit ac floridus color in pallidum mutatur.

6 Appetitus perit, ſitis vero ſenſim ſenſimque augetur.

7 Animus ob majoris periculi metum eſt abjectus.

IV. *Subjectum.*

1 Pollutione nocturna corripiuntur ſæpius juniores temperamenti ſanguinei & ſanguineo cholerici, Plethorici, laute viventes, otioſi, cogitationibus laſcivis indulgentes, in dorſo cubantes; aut etiam in conjugio viventes & ſub Diæta lauta diu a Venere abſtinentes, vino generoſo, aromatibus, rebuſque ſalſis utentes.

2 Gonorrhœa autem ſimplici affliguntur.

1 Qui frequenter pollutiones nocturnas paſſi ſunt.

2 Venere in juniori inpr. ætate, aut etiam in conjugio abutentes.

3 Quibus ſemen vel copioſum nimis, vel tenue vel acre eſt.

4 Phlegmatici, aliique quorum veſiculæ ſeminales vel ob naturalem conſtitutionem, vel ob morbos chronicos atonia laborant.

5 Manuſtupratores. vid. *Timæus L. 3. Caſ. 49.*

6 Qui ſtimulantibus remediis abutuntur.

7 Qui Gonorrhœa virulenta laborarunt.

8 Nimis diu a Venere abſtinentes. Vid. *Wedelii Pathol. pag. 570.*

9 Anomalicos motuum hæmorrhoidalium decurſus & ſucceſſus patientes. Vid. *D. Alberti Introd. p. 340.*

V. *Prognoſis.*

1 Pollutio nocturna rarior periculo caret, ſæpius tamen affligens facile in Gonorrhœam degenerat, aut vires tollendo ad corporis conſumptionem diſponit.

2 Gonorrhœa ſimplex recens facile curatur: inveterata autem ſæpius majorem attentionem, quam ipſa virulenta requirit.

3 Quæ virulentam ſequitur, ob glandulas corruptas ſemper eſt difficilioris curationis.

VI. *Remedia.*

1 Laxantia lenia: Rhabarb. Magneſia alba, Mercur. dulc. Pilul. Becherianæ, Stahlianæ.

2 Maſſam ſanguineam depurantia: Decocta & Eſſentiæ ex ligno Saſſafr. Guajac. Rad. Chin. Sarſap. Pimp. alb. Lapath. acut. Tinct. ♁ii, Tartari, Eſſent. Succini, Alexipharm. &c.

3 Temperantia: Nitrum, Tart. Vitriolat. Arcan. duplic. Nitr. ♁iat. Emulſiones.

4 Lenia adſtringentia & Tonica: Os ſepiæ, Corall. rubra, Croc. ♂t. Mixt. Tonica D. Stahlii, Tinct. ♂t. Ludov.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Magneſ. alb.* ʒſs. *D. pro 1. doſ.*

2 Alius.

℞. *Rhabarb. elect.* ʒj. *D. ut antea.*

3 Bolus laxans.

℞. *Conſ. roſar.* ℈ij.
Mercur. dulc. gr. xii.
Reſ. jalap. gr. iij.
Sir. flor. Perſic. q. ſ.
M. F. Bolus.

4 Decoctum purificans.

℞. *Raſ. L. Saſſafr.*
Sanct. ā. ʒij.
Rad. Chin.
Sarſap.
Pimpin. alb.
Vincetox.
Lapath. ac. a. ℥j.
Cort. Winter. ℥ſs.
Inciſ. Coq. in ℔. viij. *Aq. ſimpl. ad remanent.* ℔. vj.

5 Mixtura purificans.

℞. *Eſſ. Lignor.*
alexiph. a. ʒij.
ſuccin. ʒj.
Tinct. ♁ii. acr. ʒiij. *M.*
D. 30. 40. gt. mane, a meridie & veſperi in Decocto.

6 Alia.

℞. *Tinct. ♁ii tartariſat.* ℥ſs.
Eſſ. Pimpin. alb.
Eſſ. Succin. a. ʒij.
Myrrh.
Balſ. Caparb. a. ʒj. *M.*
D. ut antea.

7 Pulvis temperans.

℞. *Conch. citrat.*
Nitr. depur.
Tart. Vitriolat. a. ʒij.
Cinnab. ♁ii ʒſs. *M.*
D. ſing. 5. horis 2. cuſpid. cultr.

8 Emulſio temperans.

℞. *Sem. Cannab.* ʒvj.
4. frig. maj. a. ʒj.
Aq. Nymph.
Portul.
Millefol. ā. q. ſ.
Colat. ℥vj. *adde.*
Succ. alb. ppt.
♁. diaph. a. ʒſs.
Sacch. q. ſ. M.
D. ſing. 2. hor. cochl. aliquot.

9 Pulvis temperans & adſtringens.

℞. *Nitr. ♁iat.*
Arcan. dupl.
Cryſt. mont.
Corall. r. ppt.
Oſſ. ſep. a. ʒj.
Spec. de hyac. ʒſs.
Croc. ♂t. ♁iat. gr. xv. *M.*
D. ut antea.

10 Mixtura Tonica.

℞. *Tinct. ♁ii acr.*
Spir. C. C. a. ʒij. *M.*
D. mane & veſp. 30. 40. *gt.*

11 Alia.

℞. *Tinct. ♂t. Lud.*
Eſſ. Adianth. alb. a. ʒij.
D. ut antea.

VII. *Methodus medendi.*

1 Curæ initium fiat lenibus laxantibus, quæ etiam poſtea reliquis interponi poſſunt: præ ceteris laudari merentur Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ & Balſamicæ viſcerales nobis familiares ſpatio aliquot dierum uſurpatæ & depurantibus interpoſitæ. Inſignem quoque uſum habet Magneſia alba ad ℈ij. mane & veſperi per tres vel quatuor dies data. Rhabarbarum quoque optimum eſt, dum lenem poſt ſe relinquit adſtrictionem.

2 Hiſce ſubjungantur remedia purificantia ſive lympham corrigentia, qualia ſunt remedia ſupra allegata, inpr. vero Tincturæ alcalinæ acres, quæ lympham, ſi ſpiſſa eſt, optime incidunt ac fluxilem reddunt, & ſimul diureſin promovendo vias abſtergunt, adeoque alia metuenda damna præcavent.

3 Si minimus etiam ardor aut æſtus inter vel poſt mictionem in radice penis ſentitur, temperantia purificantibus interponantur, vel ſubjungantur: cui fini potiſſimum inſerviunt Nitroſa.

4 Tandem in uſum trahantur ſelecta Adſtringentia & Tonica, ut horum ope partes relaxatæ aliquo mo-

 do

do constringantur, & uberior affluxus impediatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Omnia Purgantia acria nimium stimulantia aut humores colliquantia hic nullius sunt usus, quare etiam Merc. dulc. & Jalapa cum debitis cautelis ægrotis exhibeantur.

2 Si in tali casu subjecta sunt Plethorica V. S. locum habet, ubi vero corpus jam per nimium fluxum debilitatum est, optime ea omittitur.

3 Omnia balsamica fortiora atque nimis diuretica, humores ad partes genitales pellendo affectum & affluxum seminis augent, & hinc fugienda sunt; quorsum præcipue Cantharides pertinent, quæ tantopere a quibusdam tam in benigna, quam in virulenta laudantur Gonorrhœa.

4 In subjectis Plethoricis & Cholericis eo magis hæc regula observanda est, imo ipsa etiam Lignorum Decocta atque Essentiæ non nisi caute sunt exhibenda.

5 In Temperantium quoque usu justæ observandæ sunt cautelæ, ne quod excerni debet, per Nitrosa nimium incrassetur, aut per Emulsiones aliaque corrigentia, simul tamen emollientia, viæ magis, quam par est, relaxentur.

6 Adstringentia, nisi sufficiens præcesserit humorum correctio, in usum non trahantur, ne tumores testium sequantur, aut ex benigna maligna, sive virulenta fiat Gonorrhœa.

7 Si corpora sunt Plethorica, Diæta tenuis prodest: sin vero malum a nimia venere dependet, abstinentia est optimum remedium: hæc enim nisi observetur, malum hocce vel in tabem dorsalem, Hecticæ speciem, vel interdum in impotentiam degenerat.

8 Si Gonorrhœa simplex virulentam sequitur, omnia remedia, inpr. Abstergentia & Balsamica consolidantia diu continuentur, alias irrita sunt omnia.

9 Præstat Os sepiæ minoribus & repetitis dosibus, quam majoribus dare.

10 Secretiones & Excretiones, inpr. vero alvum apertam esse in hoc morbo optimum est, quare Medicus ad alvi apertionem maxime attendere debet. Reliqua vide de *Gonorrhœa Virulenta*.

Caput Decimum Sextum.

De

Fluore albo simplici.

I. *Definitio.* Fluor albus est materiæ mucidæ albæ e partibus mulierum genitalibus, vel periodica vel vaga, interdum vero continua, excepto mensium tempore, excretio.

II. *Differentia.*

1 Alius certas observat periodos, dum vel ante, vel post mensium fluxum feminas corripit.

2 Alius nullis certis sed modo his, modo illis contingit temporibus.

3 Alius continuo durat, sine ullis tamen Luis Venereæ indiciis. Talem observavimus in femina gravida: hæc febre continua, tum temporis epidemice grassante, corripiebatur, quarto vel quinto circiter graviditatis mense: cessante febre adeo copiosus sequebatur fluor albus, ut quovis die aliquoties indusia mutare cogeretur: hic fluxus varii coloris usque ad partum continuo durabat, ubi post tres vel quatuor Pilularum Stahlianarum doses plenarie cessabat.

4 Differt a virulento sive Gonorrhœa.

1 Ratione *fluxus* quatenus in virulento materia hæcce continuo & etiam non gravidis cum mensibus ipsis fluit.

2 Ratione *coloris*: in virulento enim ordinarie mucus vario tinctus est colore, in benigno autem albus & mucidus est.

3 Ratione *acrimoniæ*: quæ in virulento tanta est, ut non solum vaginæ glandulas erodat aliasque partes, sed etiam partes externas vicinas, cum econtra in benigno nihil tale observetur.

III. *Signa.*

1 Effluxus materiæ albæ, limpidæ & aliquo modo mucosæ.

2 Ordinarie excretio hæc contingit ante mensium eruptionem & post eorum fluxum: si vero simul cum istis & continuo fluit materia mucosa, venerei quid subest.

3 Ubi malum inveteratum est, fluxus hicce toto intermedio tempore observatur, & simul menses sensim sensimque imminuuntur, ita ut cessantibus mensibus postea mucus continuo fluat.

4 Nulla tamen in excreta materia deprehenditur acrimonia, nec hinc etiam genitalia lædit, nisi fortior sub corporis motu genitalium attritus concurrat.

5 Instantibus mensibus, ubi ordinarie magis affligere solet hic fluxus, feminæ in lumbis & osse sacro insignes dolores urentes & tendentes cum corporis & inpr. partium inferiorum fatigatione sentiunt.

IV. *Subjectum.*

1 Feminæ annosiores circa ultimum mensium terminum, aut post plenariam eorum cessationem.

2 Hisce succedunt feminæ mensium fluxu inordinato & non sufficiente laborantes.

3 Viduæ, vel ob turbatum mensium fluxum, vel ob fortiores cogitationes venereas.

4 Virgines insigniter phlegmaticæ & ad venerem pronæ, sed rarius. Talem fluorem album observavimus in puella 10. annorum, qui post varia usurpata remedia apparentibus anno duodecimo mensibus plenarie cessabat. Imo in infante duorum annorum cum dimidio fluorem album vidimus.

V. *Prognosis.*

1 Fluor albus simplex quidem ordinarie videtur esse malum, unde etiam benigni accepit nomen, respectu tamen curationis sæpius est admodum rebellis & non nisi cum magna difficultate curatur.

2 Quo magis inveteratus est fluor albus, eo difficilius curationem admittit.

3 Quo magis libidinosæ sunt feminæ fluore albo laborantes, eo minor promptæ curationis spes est.

4 Fluor albus sponte cessans vel imprudenter suppressus, graves utpl. post se trahit affectus arthriticos. (Vidimus hocce in femina sexagenaria: hæc dolore in lumbis & osse sacro sensim sensimque ingravescente & femora simul afficiente affligebatur, adeo ut per plures annos ambulare nequiret: suadebantur a Medicis varia resolventia, opiata, Acidulæ, Thermæ unguenta, Emplastra &c. sed omnia frustra. Vocatus aliquoties ad eam in antecedentia inquirebam: ac Tincturas quasdam alcalinas præscribebam, incertus tamen adhuc a quanam causa provenerit rebellis hisce affectus. Tandem cum urinam accuratius examinarem deprehendebam in urina sedimentum album mucidum, sed in exigua tamen quantitate; quærebam E. ex ægrota, an unquam fluore albo laboraverit? & cum illa quid fluor albus sit nesciret, mutata quæstione eam interrogabam, an mucum quendam ex utero exeuntem senserit? Respondebat se eodem fluxu versus ultimum mensium terminum & post eorum cessationem laborasse: ulterius interrogata, num post hujus fluxus imminutionem dolores quosdam senserit? affirmabat se eosdem in pedibus & dorso sensisse. De causa E. certus Tincturas alcalinas continuabam, quibus Pilulas Becherianas jungebam: & cum horum usum spatio aliquot mensium continuarem, semper major muci copia cum urina excernebatur, dolores vero sensim sensimque imminuebantur, ita ut sola baculo tamen suffulta, templum ingredi posset. Cum vero anno sequente eodem affectu corriperetur & remediis a Medicastro acceptis uteretur, Hectica moriebatur.)

5 Etiamsi fluor albus interdum plane curatus videatur, facile tamen eodem feminæ iterum corripiuntur.

6 Fluor albus inveteratus feminas tandem reddit steriles.

7 Idem fluxus imprudenter suppressus aut male curatus, concurrente simul malo regimine in humidioribus interdum cachexiam, Oedemata, Hydropem, in siccioribus vero Hecticam post se trahit.

8 Fluor

8 Fluor albus cessationem mensium excipiens semper difficilioris est curationis & interdum nullis prorsus cedit remediis.

9 Procidentia uteri interdum fluxum hunc immodicum & inveteratum sequitur.

VI. *Remedia.*

1 Venæ Sectio revulsoria in pede, scarificationes in subjectis Plethoricis & sanguinis evacuationibus assuetis.

2 Incidentia & Resolventia: Rad. Angelic. Ari, Imperator. Helen. Galang. Zedoar. Pimpin. alb. Vincetox. Levist. Herb. Matricar. Meliss. Artemis. Origan. Scord. Marrub. Fol. Lauri, Flor. Chamom. Galeops. Cent. min. Sem. Anisi, Dauci, Baccæ Lauri, Juniperi. Gumm. Amoniac. Junip. Hederæ, Galb. Sagapen. Terebinthina cocta, Mastiche, Myrrha, Succinum, Salia fixa & neutra. Absorbentia &c. Tinct. ♁ii. Tartari. Ess. Sacc. Myrrh. Pimpinell. alb.

3 Evacuantia: Rad. Rhabarb. Helleb. nigr. Jalap. Mechoac. Fol. Senn. S.S. Agaric. Merc. dulc. Pilul. Becher. Stahlianæ, de Ammon. Quercet.

4 Discutientia & Tonica: suffitus ex Mastiche Olibano, Tacamah. Succino, Herb. Thym. Serpill. Antimon. &c. Rad. Cyper. rot. Galang. Zedoar. Ari, Cost. ver. Herb. Rosmar. Puleg. Pol. montan Origan. Thymi, Cort. Citri, ☉nt. Cinnamom. Sem. Carminativa. L. Aloes, Mixt. Tonic. Tinct. ♂t. Luduv. Croc. ♂ti ♁iat. Ess. L. Aloes. Adianth. alb. Millefol. &c.

Formulæ Remediorum.

1 Infusum incidens.

℞. *Rad. Imperat.* — *Fol. Lauri a. mss.*
Angel. — *Fl. Anth.*
Pimpin. a. ʒiij. — *Galeops. a. p. ij.*
Zedoar. — *Bacc. Laur.*
Ari. a. ʒiss. — *Cort.* ☉*nt. a.* ʒij.
Herb. Meliss. — *Incis. infund. in Vin.* ℔. iij.
Origan. — *vel* IV. *D. ter quovis die*
Hyssop. — ℥iv. *vel vj.*

2 Pulvis incidens.

℞. *Pulv. stomach. Birckm.* ʒss. — *D. sing. 4. horis 2. cuspid. cultri.*

3 Mixtura resolvens.

℞. *Tinct.* ♁*ii acr.* ʒij. — *Succini. a* ʒj. *M.*
Essent. Pimp. alb. — *D. ter quovis die gt. 30.*

4 Alia.

℞. *Tinct. Tart.* — *Myrrh.* ʒj. *M.*
Ess. Succin. a. ʒij. — *D. ut antea.*

5 Infusum resolvens & laxans.

℞. *Rad. Gentian.* — *Fibr. hell. nigr.* ʒiij.
Bryon. — *Cortic.* ☉*nt.*
Calam. arom. a ʒiij. — *Cinnam. ac.*
Summit. cen. min. — *Sal. Tart. a.* ʒij.
Card. bened. a. mj. — *Incis. affunde Aq. fervent.* ℔. j.
Fol. Senn. S. S. ℥j. — *& postea Vini alb.* ℔. iij.

6 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Becher.* ℥ss. — *D. vesperi 15. vel 20.*

7 Mixtura roborans.

℞. *Tinct.* ♁*ii acr.* — *D. mane & vesp. 30. gt.*
Spir. C. C. a. ʒij. *M.*

8 Alia.

℞. *Tinct.* ♂*t. Lud.* — *D. ut antea.*
Ess. L. aloes a. ʒij. *M.*

9 Infusum roborans.

℞. *Rad. Cyper. rot.* — *L. Aloes.*
Cost. ver. — *Cort.* ☉*nt.*
Galang. a. ʒiij. — *citri.*
Ari. ʒij. — *Sem. Anis.*
Herb. Serpill. — *Fœnic. a.* ʒij.
Puleg. — *Incis. infund. in Vino rubr.*
Thym. a. mj. — ℔. IV. *D. quovis die ter*
Flor. Anth. p. ij. — ℥vj.

10 Species pro Balneo.

℞. *Herb. Chamom.* — *Puleg.*
Rosmar. — *Pol. montan. ā. m.* IV.
Salv. — *Coq. in s. q. Aqu. s.*
Orig.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum in Fluore albo status utpl. adsit humorum cacochymicus eo semper respiciendum est, ut hic, quantum quidem possibile est, tollatur, cui fini potissimum inserviunt omnia incidentia, mucum crassiorem & acriorem resolventia & temperantia, quod inpr. præstant remedia superius laudata.

2 Si vero status adest Plethoricus, aut subjecta ad sanguinis missiones jam prona sunt, ventilationes sanguinis maxime sunt necessariæ, tales præcipue, quæ sanguinis nimium ad uterum affluxum impediunt, & eum ad alia loca derivant, uti sunt Venæ Sectiones & Scarificationes in pedibus.

3 Antea dictis remediis incidentibus & resolventibus, vel præmittantur & postea supponantur, vel, quod melius est simul jungantur remedia laxantia convenientia humores correctos evacuantia. Potissimam autem hoc loco merentur laudem Pilulæ Becherianæ veræ & Stahlianæ, quæ solæ legitime usurpatæ & continuatæ chronicum hunc affectum sæpius tollunt. Optimæ quoque sunt Pil. de Ammon. utpote quæ & resolvunt & evacuant.

4 Correcta & evacuata materia in usum trahantur remedia tonica, ut hoc modo fibris roboratis & poris constrictis, nimius ad partes uteri humorum affluxus inhibeantur & sensim immoderatus atque intempestivus effluxus coerceatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quoad resolventia & Incidentia respectu Temperamentorum merito cautus instituendus est selectus, ita ut ea, quæ proficua sunt, unicuique præscribantur.

2 Phlegmaticis E. præscribantur magis calida resolventia cum aromaticis, eorum constitutioni magis convenientibus: Cholericis vero & siccioribus temperata magis, uti sunt Rad. Cichor. Polypod. Tarax. Herb. capillares &c.

3 Si suspicio est labis cujusdam in viscere & quidem præcipue in Hepate, hæc ultima temperata locum quoque habent, videntur tamen nimis acria & calida, vel parciori saltem dosi reliquis admisceantur.

4 In genere omnibus Fluore hoc laborantibus convenit usus remediorum continuatus, & urgente necessitate repetitus, qui, si negligitur, Medicus utpl. omnem perdit operam.

5 Resolventia nimis acria & inpr. Cantharides, quas quidam in hoc affectu curando commendant, merito suspecta sunt.

6 Multa quidem a mulierculis & Medicis quoque tanquam specifica laudantur in hoc affectu, quæ tamen speratum effectum non edunt. Duas nihilominus novimus feminas, quæ omnibus aliis irritis solo Decocto Flor. Chamom. & Galeops. cum vino parato paucis diebus a chronico hoc malo liberatæ fuerunt.

7 Adstringentia & Tonica non nisi præmissis præparantibus & evacuantibus in usum trahantur: hoc enim neglecto facile humorum fiunt translationes ad alia loca & graviora mala sequuntur.

8 Suffitus ex Antimonio non semper tutus est in subjectis inpr. sensibilioribus: novimus feminam exinde lipothymiis ac postea vertigine graviori correptam.

9 Aer frigidus & humidus humores incrassans, cibi difficilioris digestionis, tristitia, veneris abusus, lascivæ cogitationes ac motus immoderatus fugiantur.

10 Utrum Pulvis Dolæi (ex *Test. Ovor. calcinat.* ʒss, *Vitriol.* ♂*t. a gr. vj. ad* ℈ss. *cui etiam adjungit Camph. gr. iij. L. [illegible] gr. j. Sacch. Saturn. gr.* v.) tantæ sit efficaciæ, ut eo solo malum, nisi aliud quid obstet, quod ejus curationem impedit, certe tolli possit, experientia docebit.

Caput XVII.

De

Sudore Nimio.

I. *Definitio:* Sudor nimius eſt humorum aquoſo halituoſorum ac Sulphureo Salinorum ſuperflua eaque vel continua, vel certas periodos obſervans excretio, cum inſigni virium lapſu juncta.

II. *Differentia.*

1 Alius eſt *naturalis,* qui homines Plethoricos humidioris temperamenti poſt leves etiam corporis commotiones affligit.

2 Alius *medio modo* ſe habet: qualis potiſſimum eſt ſudor autocraticus, quem Natura in hominibus quoad cætera ſanis verſus matutinum tempus inſtituit & a multis morbis præſervat.

3 Alius eſt mare *præternaturalis*, qui aliis morbis ſuperveniens eos graviores reddit, uti eſt ſudor colliquativus Hecticorum.

III. *Signa.*

1 In *naturali,* laxa corporis conſtitutio, pori ampliores & copioſa ſudoris poſt quemvis laborem & motum corporis excretio, cum aliquali fatigatione.

2 In *autocratio.*

1 Præcedunt cum variæ in quibusdam inquietudines ſomnum turbantes: ut & inſomnia de magnis laboribus corpus inſigniter fatigantibus.

2 Haſce utpl. ſequitur pulſus cordis auctus.

3 In nonnullis obſervatur aliqua oppletio pectoris, reſpirationem aliquatenus difficilem reddens.

4 Sub hoc ipſo pulſu aucto nihilominus in partibus exterioribus nulla relaxatio, ſed potius aliqualis conſtrictio obſervatur.

5 Tandem lenis ſentitur calor in partibus externis ab intra extrorſum vergens, & ſub cute magis vel minus urens.

6 Hanc immediate excipit habitus corporis relaxatio, & ſudor primo in pedibus, ſed moderate, poſtea vero in femoribus, abdomine, pectore ac tandem ultimo loco in capite erumpit.

7 Augetur poſtea ſudoris excretio, ut inſtar rivulorum a corpore defluat.

8 Tandem ſudore declinante placidus ingruit ſomnus atque hoc ipſo ſudor ceſſat.

9 Obſervatur hic ſudor potiſſimum circa æquinoctia & potiſſimum autumnalem verſus diluculum.

10 Duratio ejus eſt inæqualis pro ſubjectorum diverſitate; in aliis enim citius, in aliis tardius finitur.

11 Homines e lecto ſurgentes inſignem ſentiunt in toto corpore alacritatem.

3 In *præternaturali* & quidem

1 *Hectico*, ſudor primo lenis, poſtmodum vero ſenſim invaleſcens, & per intervalla repetens, ultimo vero loco continuo cum ſumma virium proſtratione affligens.

2 *Febrili*, ubi præter morbi interdum indolem nimius erumpit ſudor vires maxime frangens,

IV. *Subjectum.*

1 Homines Plethorici Temperamenti ſanguinio-Phlegmatici, habitus corporis ſpongioſi, laute viventes, ſomno & potu abutentes.

2 Venæ Sectiones, ſcarificationes ac alias evacuationes conſuetas negligentes.

3 Homines ætatis conſiſtentis magis, quam juniores.

4 Viri præ Feminis.

5 Varia molimina hæmorrhoidalia, ſed fruſtranea paſſi.

6 Ad affectus varios rhevmaticos proni.

7 Hectici & Febricitantes.

V. *Prognoſis.*

1 Sudor nimius etſi vires quoque aliquo modo frangat, nullum tamen inſigne portendi periculum.

2 Quo magis homines ad ſudores ſunt diſpoſiti, eo facilius etiam a morbis, qui alias per ſudores ſolvi ſolent, liberantur.

3 Uti ſudores ſpontanei multos morbos præcavent, ita etiam ſuppreſſi vel neglecti non paucos eoſque graves producunt.

4 Sudores poſt febres inpr. diuturnas, ſi reliqua conſentiant, ſunt admodum ſalutares.

5 Sudores autocraticos ſuppreſſos preſſo ſæpius pede affectus rheumatici & arthritico-ſpaſtici; in aliis vero varii affectus cutanei: in aliis, ubi humorum translationes ad interiora fiunt, Tuſſes graviores, Aſthmata, Febres, inflammationes &c. ſequuntur.

6 Sudores Hecticorum colliquativi peſſimi ſunt & brevi tempore ad mortem ducunt.

7 Sudores Febricitantium excedentes non raro labem viſceris pro cauſa agnoſcunt, & Hecticam poſt ſe trahunt.

VI. *Remedia.*

1 Vemperantia, Abſorbentia acidis ſaturata, Nitroſa, Salia neutra, Nitr. depur. Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. Conch. citr. &c.

2 Lenia diaphoretica fixa hiſce ſociata: ♁. diaph. Bezoard. min. &c. aut etiam Mixt. alexipharmaca acidis mitigata.

3 Blanda laxantia cum diuretis mixta: Rad. aperient. Cichor. Tarax. Herb. Capill. ♀. &c.

4 Tonica ſæpius laudata: Tinct. ♂t. Lud. &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Arcan. dupl.*
Nitr. depur. a. ʒj.
Cinnab. ♁*ii gr. xviii. M.*
Div. in 6. p. æq.
D. ſing. 4. hor. doſ. j.

2 Pulvis temperans & anodynus.

℞. *Tart. Vitriolat.*
Conch. citr.
Nitr. depur. a. ℈j.
Spec. de Hyac. gr. xii.
M. P. de cynogl. gr. iij. M.
Divid. in 3. p. æq. D. veſp. doſ. j.

3 Pulvis temperans & diapnoicus.

℞. ♁ *diaph.*
Arcan. dupl.
Conch. citrat. à. ℈ij.
Cinnab ♁*ii gr. xviij. M.*
Div. in 6. p. æq.

4 Potiuncula diapnoico temperans.

℞. *Aq. ſcabioſ.* ℥ij.
C. C. citr. ℥j.
Succ. citr. rec. ʒiij
Eſſ. alexiph. ʒiſs.
Sir. ceraſ. acid. ʒſs. *M.*
D. durante ſudore ſing. 2. horis cochl. ij.

5 Infuſum laxans.

℞. *Radic. Cichor.*
Tarax.
Polyp.
Onon. a. ʒij.
Herb. Capill. ♀. *miſs.*
Fol. Senn. S. S. ʒvj.
Rhab. elect.
Tart. ſolub. a. ʒij.
Inc. infund. in Vin. & Aq. āā. ℔. *j. vel* ℔. *iſs. D. mane* ʒvj. *vel viij.*

6 Tinctura Tonica.

℞. *Tinct.* ♂*i.* ℥j.
D. mane & veſperi gt. 40.

VII *Methodus medendi.*

1 Sudor excedens in ſubjectis ad excretionem periphericam alias diſpoſitis, magis ſemper promovendus, quam coercendus eſt, cui fini potiſſimum inſerviunt antea allegata remedia temperantia & diaphoretica fixa.

2 Potus ſufficiens, diluens & præcipue calidus, hinc maxime quoque, ſudoris placidam excretionem promovendo, prodeſt.

3 Nec nimis etiam Emulſiones temperantes lenibus diaphoreticis junctæ, inſignem habent uſum.

4 Acida temperata alexipharmacis lenibus ſociata, nimiam humorum reſolutionem impedientia, ſimul tamen Naturæ, excretionem per ſudorem molientis, ſcopum minime invertentia, ſed promoventia inſignis hic ſunt efficaciæ.

5 Lenia anodyna temperantibus & Gemmatis remediis commode quoque admiſcentur & circa lecti ingreſſum exhibentur.

6 Alvi libertas per lenia laxantia conſervetur, hæc enim multum ad ſudoris imminutionem contribuit.

7 Venæ ſectiones verſus æquinoctia ad præcavendos ſudores nimios inſtituantur.

8 Tandem Tonica in uſum trahantur & inpr. Tinct. ♂t. Ludov. quæ & temperat & leniter adſtringit.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Sudores spontanei Adstringentibus nunquam supprimantur, ne graviores supra indigitati affectus sequantur.

2 Narcotica & Opiata minus correcta hic merito quoque suspecta sunt, quatenus motus nimium sopiendo, excretionem sudoris, quam Natura intendit, impediunt: Satius E. est, ea legitime correcta temperantibus admiscere,

3 Motus moderatus uti placidam excretionem sudoris promovet, ita auctus eandem auget, & hinc fugiendus est.

4 Abusus quoque Vini omniumque sanguinem nimis attenuantium vitetur.

5 Qui sudoribus avtocratis afficiuntur, nunquam nisi iisdem finitis e lecto surgant, nec etiam post eos corpus statim frigori externo exponant.

6 Potius calidus sudores spontaneos optime promovet, frigidus vero eosdem retardat, quare fugiatur.

7 Si lenia temperantia emulsiva ac gelatinosa sudores Hecticorum non mitigant, res conclamata est: opiata & adstringentia in hoc casu mortem accelerant.

SECTIO II.

DE

CONGESTIONIBUS ET SUPPRESSIONIBUS FLUXUUM SERI.

CAPUT PRIMUM.

De Gravedine & Dolore Capitis Catarrhali.

I. *Definitio.*

1 Gravedo est species catarrhi a congestione seri ad nares & partes vicinas facta, ob minus succedentem ejusdem seri excretionem multa accidentia molesta juncta habens.

2 Dolor capitis catarrhalis est species Cephalalgiæ a congestione sanguinis serosi & hinc seri secessione ortum trahens.

II. *Differentia.*

1 A *Coryza*, ubi materia mucosa cum sternutatione excernitur, in Gravedine vero & Cephalalgia catarrhali retinetur.

2 Gravedo & Dolor Capitis catarrhalis gradu & loco affecto differunt, quatenus illa ordinarie infirmam frontis partem circa radicem nasi, Cephalalgia vero serosa plures capitis partes & aliquo modo gravius simul occupat.

III. *Signa.*

1 *Gravedinis.*

1 Sensus rei tendentis & prementis in inferiore frontis parte supra radicem nasi.

2 Cui jungitur dolor capitis obrusus & stupor, in aliis vero satis sensibilis & pungens, inpr. in Syncipite.

3 Supra oculos & in postica eorum parte sentiunt Gravedine affecti insignem pressionem, ac si pondere quoniam extrorsum urgente premerentur.

4 Ipsi etiam oculi ad visionem torpidi sunt, interdum multo & copioso sero irrigantur, ac lucem ferre nequeunt.

5 Somnolentia continua affligit patientes, qui tamen ad tranquillum somnum minus sunt idonei.

6 Nonnulli, si intensior est affectus, modo horrores, modo æstus vagos in habitu corporis sentiunt, inpr. aere frigido & humido existente.

7 In auribus non raro percipiunt patientes susurrum & tinnitum vagum & interdum dolorem obtusum, inpr. quando congestio gravedinosa incipit.

8 In quibusdam prædictis accedit symptomatibus appetitus imminutio & digestionis læsio, teste nausea & flatulentia.

9 Plerumque etiam adest sitis cum oris siccitate & aliquali gustus & olfactus depravatione.

10 In pectore occurrit opptetio cum aliquali, sed leviori respirandi difficultate.

2 *Cephalalgiæ catarrhalis.*

1 In hac observantur fere omnia modo dicta symptomata, sed gravius affligunt.

2 Major quoque hic est sensuum internorum stupor, ita ut ad cogitationes minus sint idonei ægrotantes.

3 Dolor hicce latius se extendit & quidem primo ad tempora, postea vero ad summitatem capitis, & ad occiput usque ad processus mastoideos.

4 Hoc in passu communiter capitis agitationes vertigo sequitur cum doloribus vagis lancinatoriis.

5 Si vero congestio non est simpliciter serosa, dolores sunt quidem tendentes, prementes & gravantes, sed magis acuti & urentes.

6 Febriles etiam concursu hic magis familiares sunt.

7 Sæpius quoque congestione ad aures facta, dolores otalgici insignes modo in interioribus, modo in exterioribus se exerunt partibus.

IV. *Subjectum.*

1 Homines Temperamenti Phlegmatici, aut Sanguineo Phlegmatici Plethorici.

2 Infantes post suppressas seri & inpr. sudoris, excretiones.

3 Viri quoque & senes ad narium Hæmorrhagias non amplius proni.

4 Otio, somno ac vino dediti.

5 In aere humido & frigido versantes.

6 Evacuationes sanguinis aliasque consuetas negligentes.

7 Pulveribus sternutatoriis abutentes.

V. *Prognosis.*

1 Uterque affectus magnæ non est considerationis & periculo vacat.

2 Quo frequentius autem recurrit, eo gravius etiam affligit & diutius durat.

3 Coryza superveniens utrumque malum solvit, quando nimirum serum a sanguine congesto secedens a Natura, cujus prima intentio excretionem respiciebat, expellitur.

4 In senibus autem periculo non vacat, inpr. quando frequenter eosdem affligit & habitum acquirit: facile enim graviores vertigines & apoplecticos affectus post se trahit.

5 Nonnunquam etiam humorum acrium & mucosorum decubitus ad pectus fiunt, unde in junioribus pulmonum erosio, in senibus vero catarrhi suffocativi aut Asthmata ac Tusses Chronicæ metuendæ sunt.

VI. *Remedia.*

1 Resolventia externa & sternutatoria: Herb. Thym. Majoran. Serpill. Beton. Orig. Fol. Tabac. Flor. Lavend. Lil. convall. Sem. Nigell. Salia volatilia &c.

2 Resolventia interna & anticatarrhalia: Tinct. ♃ii, Tartari, Essent. Lignor. L. Sassafr. Alexipharm. Succini. Infusa & Decocta ex Radic. & Herb. resolventibus.

3 Laxantia: Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ, de Succin. Crat. Merc. dulc. Extr. panchymag. Croll. &c.

4 Tonica: Mixt. Tonic. Stahlii &c.

5 Venæ Sectio, Scarificationes & Laxatia præservationis gratia.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis sternutatorius.

℞. *Herb. Major.* *Serpill.* *Flor. Lavend.* *Lil. convall. ap. iij.* *F. Pulvis.*

2 Mixtura anticatarrhalis.

℞. *Tinct.* ♃*ii.* *Ess. alexiph.* *Succen. a.* ʒj. *M.* *D' 30. gt. mane & vesperi.*

3 Pi-

3 Pilulæ laxantes.

℞. *Extr. panchym. Cr. gr. xii.* *Eff. Succ. q. s. M.*
♁. *dulc. gr. viij.* *F. Pil. pro* 1. *dosi.*

4.

℞. *Pil. de Succ. Crat. n.* *D. ut antea.*
xx. xxv.

5 Mixtura Tonico discutiens.

℞. *Tinct. Tart.* ℥ij. *Spir. C. C. a* ℨj. *M.*
Eff. Succ. *D. mane & vesperi* 30. *gt.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In Gravedine & Dolore Capitis catarrhali eo ante omnia Medicus respiciat, ut materiæ, a Natura ad exitum destinatæ, excretio mature contingat, cui fini potissimum inserviunt Errhina & Ptarmica leniora.

2 Cum vero hæc materia semper aliqualem mucidam spissitudinem habeat, ea quoque corrigenda est per anticatarrhalia, lymphæ & seri depurationi dicata, uti sunt potissimum Tinct. ♁ii cum Essentia Succini, aut Alexipharmaca mixta.

3 Remediis hisce interponantur vel subjungantur lenia laxantia, ut materia in nimia quantitate ad caput congesta in inferiora derivetur: quem in finem conveniunt Pil. de Succ. Crat. de Ammon. Quercet. Panchymag. Croll. Pilulæ Stahlianæ & Becherianæ vel solæ vel reliquis mixtæ.

4 Derivationem talem quoque præstant lenia Diaphoretica & Diuretica Hic præcipue laudem merentur Tincturæ & Essentiæ antea allegatæ, quæ utrumque effectum edunt, inpr. si diaphoreseos respectu cum moderato regimine dantur.

5 Tandem detur Mixta Tonica Stahlii, quæ in Doloribus capitis catarrhalibus curative & præservative insignem habet usum.

6 Præservationis gratia instituantur versus æquinoctia Venæ Sectiones & Scarificationes præsertim in Plethoricis & assuetis, & blandæ laxationes cum catarrhalibus non negligantur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Si lenibus sternutatoriis resolutio & evacuatio materiæ obtineri potest, fortiora in usum non trahantur, si vero illa nullum edunt effectum, hisce locus concedatur; qualia sunt Rad. Helleb. nigr. & alb. Euphorb. ad pauca grana, Vitriol. alb. in Aq. major. solutum, quod ultimum sæpius optimo cum successu dedimus juxta mentem *Wedelii* in A.M.M.

2 Volatilia ad materiæ resolutionem quidem sunt optima, cautela tamen opus est, ne per frequentiorem eorum usum, caput nimium afficiatur, memoria debilitetur & olfactus lædatur.

3 In malo habituali nil magis provenit, quam matura præservatio & prudens convenientium remediorum continuatio.

4 In anticatarrhalium præscriptione semper prudenti selectu opus est: quamvis enim acria Phlegmaticis conveniant, calidioribus tamen & ubi congestio magis sanguinea, quam serosa est, minus conveniunt.

5 Pari cautela opus est in Balsamicorum Cephalicorum & Cucupharum applicatione, facile enim in calidioribus vertiginem, caput nimium turbando, pariunt.

6 Vesicatoria, Fonticuli & Setacea etsi malum chronicum interdum mitigent, parum tamen constans est eorum effectus, vel enim affectus facile recurrit, vel graviora mala eorum consolidationem sequuntur. Commodius E. iisdem cautus & continuatus anticatarrhalium, discutientium, & ad alia loca derivantium usus substituitur.

7 Uti vita otiosa ad generationem horum affectuum multum contribuit, ita motus moderatus & continuatus ad lymphæ catarrhalis resolutionem & discussionem optime convenit.

8 Repetitæ crapulæ & nimius somnus fugiantur.

Caput Secundum.

DE

Brancho & Raucedine.

I. *Definitio.*

1 Branchus est affectus catarrhalis sive species catarrhi, a congestione humorum plus vel minus serosorum acrium & mucidorum & superiores asperæ arteriæ partes & fauces facta, dependens, cum raucedine & doloribus plus vel minus sensibilibus in parte affecta conjunctus.

2 Raucedo vero est tunicæ interioris asperæ ateriæ constrictio; irrigationem debitam dictæ tunicæ impediens & vocem claram raucam reddens.

II. *Differentia.*

1 Quomodo *Branchus* & *Raucedo* differant ex Definitione patet, a plerisque tamen pro uno eodemque affectu habentur, & in Praxi sub eodem titulo tractantur. Melioris tamen distinctionis gratia notetur.

2 Quod in *Brancho* contingat depositio & secessio humorum seroso mucidiorum in asperam arteriam, quæ Raucedinem comitem habet: e contra vero in vera *Raucedine* excretio illius lymphæ, ad irrigationem necessariæ, impediatur.

3 Quod *Branchus* ordinarie Coryzam sequatur: Raucedo autem vera non.

4 Quod *Branchus* in principio respicit excretionem sanguinis, qua frustrata postea humorum fit decubitus in asperam arteriam, quod in *Raucedine* vera contingit.

5 Quod in *Brancho* dum humorum decubitus ad imas fauces & asperam arteriam fit, inpr. in Senibus & valde Phlegmaticis aliquid defectivi vel passivi, in *Raucedine* vero spasticum quid occurrat. Adeoque *Branchus* commode ad superiorem classem de Fluxibus seri referri potest, Raucedo vero, effluxum seri lymphatici impediens, magis hujus est loci

6 Uterque affectus respectu causarum modo ab internis, modo ab externis dependet.

III. *Signa.*

1 Branchum fere ordinarie vel præcedit vel comitatur Coryza.

2 Accedit utpl. tussis cum excretione materiæ vel tenuis acris, sed paucioris, vel mucosæ & copiosioris.

3 Inter tussiendum ægrotantes in aspera arteria sentiunt dolorem quasi exulcerationis.

4 Hisce raucedo tanquam symptoma jungitur.

5 Respirandi quoque difficultas, quando copiosus humorum est decubitus, sæpius concurrit.

6 Junguntur adhuc alia symptomata Coryzam & Gravedinem ordinarie comitantia.

7 Raucedinis signa per se patent.

IV. *Subjectum.*

1 *Brancho* subiiciuntur:

1 Juvenes & viri, in quibus adhuc congestiones fiunt ad pectus.
2 Phlegmatici.
3 Senes catarrhis obnoxii.
4 Infantes quoque humidioris constitutionis.
5 Aeri frigido & humido se exponentes.

2 *Raucedini.*

1 Brancho affecti.
2 Tussi vehementi & inpr. sicca laborantes.
3 Quibus vel sulphuris aut alius acrioris mineralis fumus in fauces illatus fuit.
4 Corpore calido subito statum calidum cum frigido commutantes.
5 Nimis sermocinantes & clamantes.
6 Phthisici & Hectici.
7 Scorbutici & Venerei, propter erosionem vel majorem vel minorem partium voci inservientium.
8 Mensium suppressione laborantes.
9 Nimis salaces. Talem Raucedinem observavi in filia sutoris, quæ, discrimen inter utrumque sexum bene

bene sciens, quoties cum quodam, quem amabat, (amabat autem multos ob spem matrimonii) amice colloquebatur, toties Raucedine corripiebatur: cum vero post aliquot annos filium in cœlibatu pareret, Raucedo illa disparebat.

V. *Prognosis.*

1 Branchus per se malum non est periculosum, sed brevi utpl. tempore finitur: si tamen congestio est copiosa & materia nimis acris, metuenda est Pulmonum erosio.

2 In senibus catarrhalibus Branchus, si humorum congestio est insignis, ob pulmonum debilitatem facile degenerat in Catarrhum suffocativum.

3 Ob eandem copiosam congestionem in vegetioribus interdum Tussim, in effœtis vero Asthma post se trahit.

4 Raucedo a causis externis orta, minoris est momenti, & brevi sponte cessat.

5 Raucedo diuturna, cui Tussis sicca chronica supervenit, utpl. Hecticum quid supponit.

6 Raucedo a profundiore partium voci inservientium erosione dependens, rarissime curatur.

7 Raucedo a causis internis & morbis complicatis, Scorbuto v.g. & Lue Venerea ortum trahens, non, nisi hisce remotis, curationem admittit.

8 Raucedo inveterata vel difficillime, vel prorsus non curatur.

9 Raucedines Phthisi vel Hecticæ supervenientes pessimæ sunt indolis.

VI. *Remedia.*

1 Humores acres temperantia & corrigentia, Nitrum, Salia neutra, Absorbentia.

2 Materiam mucosam resolventia: Ess. Pimpin. alb. Alexipharm. aliaque superius jam tacta.

3 Lenia laxantia: Rhabarb. in substantia, Pil. Becher. Stahl. &c.

4 Abstergentia: Salia neutra cum Absorbentibus. Ol. amygd. dulc. Sacch. cant. Sperm. Cet. juscula ex hordeo aut avena parata.

5 Discutientia & lenia Diaphoretica ac Diuretica: Tinct. ♁ii, Tart. Ess. Succ. Mixt. Tonica Stahlii.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Conch. ppt.*
Tart. Vitriolat.
Nitr. depur. ā. ℈ij. M.
Div. in 6. p. æq.
D. sing. 6. hor. dos. j.

2 Potiuncula temperans & diaphoretica.

℞. *Aq. scabios.*
hyssop. ā. ℥iiss.
♁ diaph.
Conch. Citrat.
Tart. Vitriolat. a. ʒss.
Cinnab. ♁ii ℈j.
Sacch. perlat. ʒiij. M.
D. sing. 2. vel 3. hor. cochl. ij.

3 Mixtura incidens & discutiens.

℞. *Tinct. ♁ii acr. ʒiij.*
Ess. alexiph. ʒij.
succin. ʒj. M.
D. mane & vesperi 30. gt.

4 Pulvis laxans.

℞. *Rhab. elect. ℈ij.* *D. pro 1. dosi.*

5 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Polychr. ʒj.* *D. 15. 20. vesperi.*

6 Aliæ.

℞. *Extr. Panchym.*
Pil. Becher. a. ℈ss.
Ess. succ. q. s.
M. F. Pil. D. pro 1. dosi.

7 Linctus abstergens.

℞. *Ol. amygd. dulc. rec.*
Sir. violar.
Sacch. violac. a. ℥ss.
Sperm. cet. rec. ʒij. M.
D. singl. 4. horis dimid. cochl.

8 Mixtura Tonico discutiens.

℞. *Tinct. Tart. acr. ʒij.*
Ess. succ.
Spir. C. C. a. ʒj. M.
D. mane & vesperi 30. gt.

VII. *Methodus medendi.*

1 In curatione Branchi ante omnia respiciendum est, ut congestiones ad pectus factæ & adhuc fientes moderentur, & humores acres temperentur, cui fini inserviunt hinc inde laudata Nitrosa, Absorbentia, Salia neutra cum Cinnabarinis mixta.

2 Cum vero non raro etiam mucositas humorum fauces & asperam arteriam affligens concurrat, modo dictis temperantibus subjungantur Incidentia & Resolventia, ut hoc modo eorum excretio promoveatur, insignem in tali casu edunt affectum supra laudatæ Essentiæ, ut & Aqua Veronicæ Spirituosa juxta methodum Stahlianam parata.

3 Ad alvi laxitatem hinc respiciatur, hac enim aperta humores ad pectus ruentes ad inferiora derivantur & evacuantur: hic præ ceteris conveniunt Pilulæ Stahlianæ, Becherianæ aut aliæ quoque ex Gummatibus, ac Extractis amaris leniterque laxantibus præparatæ, quæ & incidendo & laxando operantur.

4 Hisce & superioribus interponantur abstergentia ex Ol. Amygd. dulc. Sperm. Ceti, & Absorbentia cum salibus neutris.

5 Denique in usum trahantur Discutientia & Tonica, quibus pro Diaphoresi vel Diuresi promovenda, vel Essent. alexiph. D. Stahlii vel Ess. Succini admisceatur.

6 In Raucedine exhibeantur relaxationis gratia lubricantia, Sirup. Violar. Capill. ♀is, Ol. Amygd. dulc. Mucilago hordei &c. quibus interponantur Temperantia & lenia Laxantia.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In utroque casu abusus Expectorantium vitetur, quatenus partes nimium emolliendo affluxum humorum augent, & affectum pejorem reddunt.

2 Resolventia & Discutientia acriora, ut & Volatilia humores nimium commovent, quare mitiora iis semper præferantur.

3 Narcotica & emulsiva refrigerantia, quæ a quibusdam in hoc casu commendantur, humores incrassando & torporem fibris conciliando excretionem humorum impediunt & infarctum glandularum augent.

4 Purgantia acriora hic nullius sunt usus, quare mitioribus & inpr. Pilulis Stahlianis potius locus concedendus est.

5 In Raucedine inveterata respiciendum ad affectus conjunctos & remediis diu insistendum est.

CAPUT TERTIUM.

DE

Catharro Suffocativo.

I. *Definitio.*

Est subitanea & maxime periculosa pulmonum ab humoribus seroso mucidis, nimia copia in eos irruentibus, orta repletio aut oppletio, congestionem & nimiam partium respirationi inservientium, Pulmonum scil. ac Thoracis, relaxationem sequens.

II. *Differentia.*

1 A congestione sanguinis in Pulmones: in hac enim insignis quidem occurrit ab oppletione respirandi difficultas, tanta tamen non est ac in catarrho suffocativo, quatenus Thoracis motus adhuc aliquo modo est liber; nec etiam tanta virium adest prostratio, uti in catarrho: ut taceam, quod congestionem facile tollat Venæ-sectio, quæ in Catarrho sæpius frustra instituitur. Reliquæ differentiæ ex collatione utriusque affectus facile apparebunt.

2 Ab *Apoplexia serosa*, quæ quidem subito etiam patientes corripit, præcedunt tamen eam ordinarie, varii catarrhi in capite se exserentes, Vertigines, stupor capitis diuturnus: comitantur vero repentinus in terram casus cum motus abolitione, sensuum vero, si non totali, maxima tamen abolitione, pulsus & respirationis insigni interceptione, aut plenaria suppressione, inpr. si est fortior, stertore & spuma ante os; quæ tamen in Catarrho suffocativo non occurrunt, uti ex signis patebit.

3 A *Tussi humida*, in subjectis valde humidis, per remedia expectorantia emollientia, & narcotica, exas-

exasperata & depravata: quamvis enim in hoc insignis, ob nimiam pulmonum, a remediis productam, laxitatem, occurrat pectoris ab humoribus oppletio, tanta tamen non producit symptomata ac in catarrho suffocativo.

4 A *subitanea pectoris oppletionibus*, retropulsis ulceribus Rhevmatismis, exanthematibus & Scabiei originem debentibus: quamvis enim hæ interdum satis graves sint, ita ut mortem etiam inferant, (observavimus talem suffocationem in infante duorum annorum, Temperamenti maxime Phlegmatici ob retropulsionem scabiei humidæ) nihilominus tamen a Catarrho suffocativo insigniter differunt: quatenus

a Oppletio a dictis affectibus respectu *quantitatis* materiæ rarius tanta est, ut statim in ingens & præsentaneum vitæ periculum ægrotantes conjiciat.

b Respectu *qualitatis* materiæ: in dictis enim translationibus ad pectus, magis anxietas urget, & verus constrictionis sensus percipitur, adeo ut tales affectus ordinarie spasticum quid conjunctum habeant. Cum e contra in Catarrho suffocativo laxitas potius occurrat.

c Respectu aliorum *symptomatum*, inpr. *prostrationis virium*, illa nunquam in tanto gradu ac in catarro suffocativo observantur.

d Quod hæc pathemata semper magis ipsos pulmones, quam thoracem adoriantur, adeoque Respiratio respectu thoracis ejusque musculorum non sit adeo intercepta ac in catarrho suffocativo, ubi totus thorax cum pulmonibus laborat.

e Ratione *exitus*, quod hi affectus vel spasmodice pulmones constringendo, & motum sanguinis intercipiendo, vel inflammando, vel exulcerando, aut corrodendo eosdem, catarrhus autem suffocativus suffocando & nimium opplendo ægrotos jugulet.

5 Ab *Asthmate convulsivo*:

a Hoc enim exacerbationem motus tonici, Catarrhus vero suffocativus remissionem ejus conjunctam habet.

b Illud sanguineis familiare, hic vero Phlegmaticis senioribus, vel junioribus Phlegmaticis valde repletis & catarrhis valde obnoxiis.

c In hoc multa materia catarrhalis serosa concurrit, in illo vero nihil tale conspicitur.

d Asthma convulsivum per intervalla ægrotos corripit, & in junioribus commotiones febriles concurrentes habet, cum e contra catarrhus suffocativus continuo urgeat, Conf. Tab. de *Asthmate convulsivo*.

III *Signa*.

1 Uti alii Pulmonum affectus utpl. successive invadunt, ita hic repente, & quidem uno impetu instar Apoplexiæ corripit ægrotos.

2 Respiratio etiam uno eodemque impetu ita difficilis redditur, ut præsentaneum subitaneæ suffocationis periculum ægrotantes, partim ob pulmonum infarctum, partim etiam propter Thoracem movendi impotentiam incurrant.

3 Observatur quoque inter respirandum spumidus fremitus & sonus oppletionis Pulmonum index.

4 Sub prima etiam invasione insignis statim & tanta adest virium prostratio, ut vix halitum ducere queant ægri.

5 Ob eandem quoque graviorem debilitatem nulla adest tussiendi potestas, & etiamsi levis quidam tussiendi conatus excitetur, minus tamen sufficiens est ad excernendam materiam.

6 Prostrationi virium summa quoque animi jungitur abjectio & anxietas.

7 Facies etiam, ob motum sanguinis in pulmonibus interceptum tumida est, oculi vero prominent & fulgent.

IV. *Subjectum*.

1 Senes Phlegmatici vel etiam juniores ejusdem Temperamenti, Valetudinarii, catarrhalibus pectoris affectibus vel sæpius recurrentibus, vel chronicis obnoxii.

2 Tonum remissiorem pulmonum vel per Naturam, vel ob morbos habentes.

3 Ad affectus Paralyticos & Apoplecticos dispositi.

4 Quibus ulcera chronica manantia, scabiosi vel rhevmatici affectus uno impetu retropulsi sunt, insignem quoque ad hunc affectum nanciscuntur dispositionem, aut eum actu incurrunt, si Temperamentum & Ætas respondent.

5 Infantes quoque humidioris constitutionis post largum corporis sudorem aeri frigidiori expositi, vel in crustosis affectibus per repellentia male tractati.

6 Qui ad catarrhos jam proni, aut ipsis actu affecti aeri humidiori nimium sese exponunt & pectori non satis prospiciunt.

7 Evacuationes consuetas, Venæ-sectiones, Scarificationes, Purgationes, sudationes &c. vel Plethora vera, vel humorum serosorum abundantia, præsente, negligentes.

8 Vino nimium dediti.

V. *Prognosis*.

1 Catarrhus suffocativus est morbus admodum periculosus, patientes, inpr. seniores, intra 12. vel 24. horarum spatium e medio tollens.

2 Qui hoc morbo pereunt, utpl. syncoptici moriuntur.

3 Febris, quæ in junioribus malo hocce laborantibus utpl. jungitur, vel eidem succedit, ordinarie mali est moris, quia nunquam perfecte typica est, sed Hecticam habet indolem, ac vires indies consumendo nihilominus ægrotos jugulat, inpr. si respirandi difficultas cum anxietate continua perseverat, hoc enim in casu in pulmonibus aliquid inflammatorii esse, non improbabile videtur.

4 Et etiamsi tale quid non contingat, ob paralyticam pectoris & pulmonum relaxationem (quæ utpl. ordinaria est hujus affectus & primaria causa) insignis non solum harum partium laxitas remanet, quæ viam copiosæ humorum in pulmones irruptioni & Tussi, vel Asthmati portam pandit, sed etiam tandem toni remissio in reliquis partibus cum cachecticis accidentibus observatur.

5 Hisce interponuntur interdum varia molesta asthmatico spastica molimina, inpr. si causæ externæ concurrunt, quæ tamen, etsi ad excutiendam & expellendam materiam a Natura instituantur, utpl. frustranea sunt, & majori materiæ incarcerationi malisque exinde dependentibus viam sternunt.

6 Interdum etiam insignem post se relinquit debilitatem catarrhus, ut ægri toti, respectu prioris status, alterati & mutati appareant, & negotiis solitis prospiciendis impares sint.

7 Qui semel Catarrho suffocativo fortiori correpti fuere, facile in inprævisam incidunt recidivam, & subito, instar Apoplexia fortiori tactorum, moriuntur.

VI. *Remedia*.

1 Congestionem derivantia: Venæ-sectio in pede vel brachio, Clysteres acriores, Frictiones, Sinapismi.

2 Evacuantia: Sal Vitrioli, Radix Asari, ejusque Decoctum, Resin. Jalap. Scammon. G. Gutt. Extr. Coloc. Helleb. nigr.

3 Stasin materiæ seroso mucidæ discutientia & Resolventia: Ess. Succin. Alexiph. Pimpin. alb. Tinct. ♁ii acris, Tart. acris, Resolvens, cum Salib. Volat. Spir. C. C. Sal Ammon. anis. combinatæ, Gummata in Acet. squillit. soluta & sub potionum pectoralium forma in usum vocata, Sperm. Cet. cum Ol. Amygd. dulc. rec.

4 Virium languescentium robur restituentia: Analeptica: Aqu. fragrantiores destill Namph Rub. id. Ceras. nigr. Cordial. Cinnam. bugloss. Conf. de Hyac. Alkerm. Corall. r ppt. Matr. Perl ppt. Sirupi Confortantes, Essent. dulc. concentr. Emulsiones, Cibi suaviter aromatisati, Vinum generosius.

5 Febrem concurrentem, vel succedentem mitigantia, Absorbentia, Oc. ♋. ppt. Conch. ppt. Diaphoretica fixa ♁. diaph. Bezoard. miner. Cinnabarina, Cinnab. ♁ii, nativa, cum interpositis Alexipharmacis discutientibus.

6 Par-

6 Partium relaxatarum tonum restituentia: Mixtura Tonica Stahlii, Tinct. Vitriol. ♂t. Ludov. Essent. dulc. ordin. & concentr. Pulv. ⊙res Tonici Richteri, motus corporis sufficiens, diaeta aromatica, vinum generosum, externa spirituosa, linimenta, fotus &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis emeticus.

℞. *Sal Vitriol. s. Gillæ. Paracelf.* ʒß. *D. pro* 1. *dosi.*

2 Potiuncula emetico purgans.

℞. *Aq. Cinnam.* ℥j. *C. Gutt.* ℈ß. *Tart. Vitriolat. g. iij. Sir. Pom. lax.* ʒij. *M. D. pro* 1. *dos.*

3 Clyster acrior.

℞. *Spec. carmin. Herb. major. Cent. min. a. mj. Fol. Tabac. mß. Coq. in s. q. Aq. s. Colat.* ℔ j. *adde. Elect. cathol.* ℥j. *Sal Gemm.* ʒj. *Extr. hell. nigr.* ℈j. *Euphorb. gr. iij. Vit. Ov. n. j. M. F. Clyst. calide applicand.*

4 Potio resolvens pectoralis.

℞. *Aq. Hyssop. Tussilag. ā.* ℥ß. *Asthmat.* ℥j. *G. Ammon. in Aq. to. Squillit. solut. & inspiss.* ʒj. *Spir. Sal Ammon. anis.* ʒß. *Sir. de Erysim. Lob.* ℥ß. *M. D. sing.* 2. *hor. cochl. aliquot.*

5 Potio cardiaca.

℞. *Aqu. Rub. id. Namph. Ceras. nigr. ā.* ℥j. *Cinnam. bugl.* ʒvj. *Matr. Perl. Lap.* ♋. *ppt. a.* ʒß. *Cens. alkerm.* ʒj. *Julep. gemmat.* ℥ß. *M. D. cochleatim.*

6 Mixtura resolvens.

℞. *Ess. alexiph. Succin. a.* ʒj. *Tinct.* ♄ *ii acr.* ʒij. *M. D. gt.* 30. *bis vel ter quovis die.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum in affectu hocce omnia propter praesens vitae periculum maxime urgeant, Medicus mature nimium in Pectus humorum affluxum imminuere vel intercipere tentet, ne æger plane suffocetur.

2 Huic fini inservit in subjectis Sanguineis & Plethoricis Venæ Sectio larga ad ℥viij. X. si fieri potest in pede, aut obstantibus quibusdam circumstantiis in brachio.

3 Huic revulsioni inservit quoque Clysterum acriorum injectio, qui pro subjectorum & gradus diversitate magis vel minus acres reddi possunt.

4 Si suspicio est, in ventriculo hærere cruditates ob malam diætam, partim ob hasce, partim etiam ob materiam in pectore collectam ejiciendam, exhibeatur vomitorium: cui usui potissimum a Practicis destinantur Sal Vitrioli & Radix Asari.

5 Si vero subjecta sunt Phlegmatica, aut ob vim morbi debiliora, ita ut emeticum ferre nequeant, eidem substituatur purgans Phlegmagogum & simul stimulans ex Etr. Helleb. nigr. Colocynth. G. Gutt. utpote quæ & incidendo & evacuando scopo Medico apprime satis faciunt.

6 Cum vero in hocce affectu Paralytici quid semper occurrat, externa quoque excitantia in usum trahantur, qualia sunt potissimum Vesicatoria & Sinapismi, Frictiones, partibus tam proximis, quam etiam remotis applicita.

7 Postea materia lenta & viscida per convenientia remedia incidentia resolvatur & ad excretionem præparetur, ulterior vero & uberior ad pulmones affluxus per discutientia partim Diapnoica, partim Diuretica præcaveatur. Cui fini inserviunt supra laudatæ Essentiæ & Tincturæ, inpr. vero Gummata vel soluta & potiunculis admixta, vel iterum inspissata & in Pilulas redacta. Hæc enim non solum optime incidunt, sed etiam majori dosi exhibita alvum laxam servant, adeoque derivando & resolvendo conducunt.

8 Vires admodum prostratæ restaurentur per potiones analepticas, vini generosioris & Diætæ aromaticæ usum. Inprimis iisdem cum summa efficacia prospicere posset Ess. dulc. Hall. ordinaria & adhuc efficacius concentrata. Hæc autem analeptica semper interponantur resolventibus atque incidentibus, ut sic & materiæ & tono consulatur.

9 In concurrente Febre per interposita alexipharmaca & diaphoretica leniora succurrendum est, auxilium etiam tunc ferunt Emulsiones & Gelatinæ, ut & Nitrosa aliaque temperantia.

10 Si vero febris deest, & ad chronicum statum affectus declinat, tunc præter incidentia & resolventia, laxantia per epicrasin in usum vocentur, non neglecto sufficiente motu corporis & Diæta conveniente.

11 Mitigato morbo partium etiam tono prospiciatur, partim per supra laudata analeptica & Cardiaca, partim per Nervina & lenia interne & externe usurpata Martialia.

12 Ut porro novus Paroxysmus imposterum præcaveatur, modo dicta roborantia & nervina sæpius repetantur, aer humido frigidus evitetur, successus alvi quotidie observetur, & si evacuationibus quibusdam solennibus inpr. sanguinis assueti sunt ægrotantes, ad eas vel consueto, vel æquinoctiali tempore oculus dirigatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Venæ Sectione instituenda & exhibendis vomitoriis semper ad subjecti conditionem, ætatem, temperamentum & inpr ad vires respiciendum est, quo neglecto, in gravi & præcipiti hocce malo facilis est lapsus.

2 Seniores debiles infarctu non ita enormi, ex liberiori respiratione facile cognoscendo, obsessi, non tractandi sunt per fortiores commotiones, sed potius methodum leniorem evacuatoriam, subjunctis resolventibus & tincturis tonicis, repetitis vicibus, sed dosibus parvis, exhibendis.

3 Anticatarrhalia calidiora & volatilia in subjectis Sanguineo Plethoricis humores nimium commovendo affectum pejorem reddunt.

4 Catarrhalia nunquam in usum trahantur, nisi alvus sit aperta.

5 In Febre quoque concurrente aut subsequente cautissime sunt usurpanda, facillime enim febris genius exinde exacerbatur.

6 Obstructio alvi in hocce morbo semper noxia est, quare semper aperta servetur, nunquam tamen fortiora purgantia hunc in finem præscribantur.

7 Evacuationem tam sanguinis, quam seri solennium, nimirum Hæmorrhagiarum spontanearum, Venæ Sectionum, Scarificationum, Fonticulorum &c. neglectus damnum affert eximium, ideoque eorum successus, quam maxime observandus.

8 Omne regimen calidum fortius noxium est, temperatum vero prodest.

9 Aer humido frigidus imprimis autumnalis catarrhosis & sensibus admodum est inimicus, pariter ac Diæta cruda & somnus nimius.

10 Motus corporis e contra moderatus & continuatus in locis calidis & temperatis, frequens usus Pilularum Becherianarum, aliarumque ex Gummatibus paratarum, Tincturæ alcalinæ aliæque pectorales non adeo calidæ, cum infusis aut decoctis Herb. & Rad. resolventium ac Diæta aromatica & vinosa in talibus subjectis magnæ sunt utilitatis, & optime affectum huncce præcavent.

Caput Quarum.

De

Tussi sicca.

I. *Definitio.* Tussis sicca est motus pectoris validus & concussorius diuturnus, a Natura ad excutiendam materiam molestam institutus, quem tamen utpl. nulla materiæ humidæ excretio sequitur.

II. *Differentia.*

1 Alia est *idiopathica*, quando materia molesta in Pulmonibus hæret, & est vel mitior, uti *ordinaria*, vel fortior uti *ferina*.

2 Alia est *sympathica*, quæ est vel *hypochondriaca*, vel *stomachica*, quando vel ab hypochondriorum, vel stomachi vitio originem trahit.

III. *Signa.*

1 Valida & diu durans pectoris concussio, fine tamen materiæ mucosæ excretione.

2 Huic jungitur sæpius raucedo, præcipue si vitium hæret in pulmonibus, in Tussi vero hypochondriaca hæc non est adeo frequens, nisi nimis diu duret.

3 Tussis hæc facile exacerbatur ab aere frigido, si fuerit pectoralis: hypochondriaca vero a potu frigido, assumptis & motu corporis, inpr. ascensorio.

4 Affligit autem potissimum noctu, præcipue hypochondriaca, ita ut ob frequentem tussim ægroti totas noctes insomnes transfigant.

5 Accedit subinde etiam insignis respirandi difficultas.

6 In hypochondriaca sensus concussionis in hypochondriis jungitur.

IV. *Subjectum.*

1 Respectu ætatis juvenes siccioris temperamenti, quibus congestiones ad pectus, ad hæmoptyicam excretionem tendentes, impendent, vel eveniunt.

2 Viri etiam & Senes ejusdem temperamenti, propter dispositionem, ex consuetudine natam, sive qui antea sæpius congestionibus ad pectus laborarunt.

3 Hæmorrhoidarii, quibus Hæmorrhoides vel sponte, vel ob alias causas cessarunt, ut & feminæ mensium ataxia laborantes, post factas sanguinis ad hypochondria, vel pectus congestiones.

4 Quibus copiosus mucus, sed viscidus tenax & excretioni minus obtemperans, aut serum nimis acre, ast paucum, in bronchiis hæret.

5 Venæ Sectiones & Scarificationes consuetas negligentes.

6 Infantes qui morbillis laborarunt, aut post variolarum malam tractationem.

7 Quibus scabies, achores & tinea repulsa fuerunt.

8 Tuberculis Scirrhosis pulmonum, aut hepatis vel lienis Scirrho afflicti.

9 Concretionibus item tophaceis pulmonum laborantes.

10 Gibbosi & Scrophulis affecti.

11 Qui vapores sulphureos, antimoniales, arsenicales, mercuriales &c. attraxerunt.

V. *Prognosis.*

1 Tussis sicca semper majoris est momenti quam humida, nisi forsan alia accidentia eam comitentur.

2 Quo magis invalescit Tussis sicca & quo diutius affligit, eo certior est metus Scirrhi visceris cujusdam.

3 Tussis sicca sympathica facile degenerat in idiopathicam, permanente nihilominus læsione in parte primum affecta: adeoque ob complicationem affectuum totus status morbosus eo gravior redditur.

4 In juvenibus, ubi congestiones ad Hæmoptysin tendentes Tussis siccæ causa sunt & frequentius recurrunt, Phthisis metus non inanis est.

5 Si vero molimina congestoria aut actuales congestiones mature sequitur sanguinis eruptio, nullis gravibus symptomatibus stipata, & etiam congestioni respondens, ita ut nihil talis congesti sanguinis in pulmonibus remaneat & corrumpatur, Phthisis metuenda præcaveri solet.

6 Tussis hypochondriaca chronica frequentius & inpr. noctu affligens, ob obstructionem vel Scirrhositatem viscerum Hecticam facile post se trahit.

7 Tussis sicca in infantibus cum aliis signis concurrentibus interdum indicat variolas aut morbillos instantes.

8 Tussis sicca stomachalis facile transit in ferinam, ita ut ægroti, dum tussire incipiunt, vix remittere queant.

9 Tussis ferina in infantibus & adultis non raro Herniam, in feminis vero abortum producit.

10 Si Tussis sicca in Asthma siccum degenerat, malum est.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia: Nitrosa, Conch. ppt. Mat. Perl. Tart. Vitriolatus, ♁. diaphor.

2 Humores a pectore derivantia: lenia laxantia, Rhabarbarum, Magnesia, Pilulæ Balsamicæ &c. Venæ Sectiones, Pediluvia &c.

3 Discutientia: Rad. Ari, Pimpin. alb. &c. Tinct. ♁ii, Tartari, Ess. Pimpin. alb. Succini &c.

4 Sedantia: Cortex Chacarillæ, Emulsiones temperantes & anodynæ, Cinnabarina, M. P. de Cynoglossa &c.

5 Tonica: Mixtura Tonica Stahlii, Infusa ex Herbis pectoralibus blande adstringentibus parata.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Conch. citrat.*
Tart. Vitriolat.
Tart. depur. a. ℈ij. M.
Div. in 6. p. æq. D. sing. 5. vel 6. horis.

2 Alius temperans & diapnoicus.

℞. *Matr. Perl.*
Nitr. regener.
♁ diaph.
Arcan. dupl. a. ʒß. M.
Divid. & D. ut antea.

3 Pulvis laxans.

℞. *Rhabarb. el. ℈ij.*
D. pro una dosi.

4 Infusum discutiens.

℞. *Rad. Pimpin. alb.*
Vincetox. a. ℥ß.
Herb. Scabios.
Hyssop.
Veron. ā. miss.
Ex Inc. et Cont. F. Infusum Theiforme sæpius sumendum.

5 Mixtura discutiens.

℞. *Tinct. Tart.*
Ess. alexiph. a. ʒij.
Succ. ʒj. M.
D. mane & vesperi gt. 30. in Infuso præcedente.

6 Pulvis temperans & sopiens.

℞. *Lap. cancr.*
Sal polychrest. a. ʒß.
Pulv. chacar. ℈j.
Cinnab. ♁ii gr. viij.
M. P. de Cynogl. gr. iv. M.
Div. in 4. p. æq. D. dos. j. vesperi.

7 Emulsio temperans & sopiens.

℞. *Amygd. dulc. ℥ß.*
Sem. Pap. alb. ʒij. c.
Mucilag. hord. ʒvj.
F. l. a. Emulsio.

8 Alia.

℞. *Amygd. dulc. ʒvj.*
Sem. Card. Mar. ʒiii.
Papav. alb. ʒij.
Aqu. Cherefol.
Hyssop. ā. q. s.
F. l. a. Emulsio.
Colat. ʒviij. adde
Conch. ppt. ʒj.
Sacch. perlat. q. s. ad gratiam.

9 Pilulæ sopientes.

℞. *Succ. liquirit. ʒj.*
M. P. de cynogl. gr. vj.
M. F. Pil. ad pond. gr. ij.
D. vesperi 10. pro dosi.

10 Mixtura tonico-discutiens.

℞. *Tinct. ♁.*
Ess. Pimp. alb. a. ʒij.
Succin.
Spir. C. C. a. ʒj. M.
D. mane & vesp. gt. 30.

VII. *Methodus medendi.*

1 *Tussis siccæ idiopathicæ sive Pectoralis.*

a Si talis tussis sicca a congestionibus sanguinis ad pectus trahit originem, hæ ante omnia mitigentur & quidem primo per temperantia, qualia sunt Nitrosa, Salia neutra, absorbentia, cum Antimonio diaphoretico aut Bezoardico minerali mixta, ut hoc modo temperati humores ad peripheriam cor-

corporis pellantur & simul humorum affluxus ad pectus intercipiatur.

b Si Plethora in talibus subjectis urget, Venæ Sectio mature instituatur, quippe quæ impetum morbi maxime imminuit & sanguinem ad alia loca derivat. Ad præoccupandum morbi recursum præservatorie etiam instituatur.

c Hisce vel præmittantur, vel interponantur lenia laxantia. inpr. si alvi siccitas adest, Magnesia scil. Rhabarbarum, Pilulæ Becherianæ aut aliæ cum hisce convenientes, quæ non solum resolvunt, sed etiam humores ad intestina derivando congestiones ad pectus imminuunt.

d Temperatis humoribus congestis ad discussionem eorum respiciendum est, quod inpr. præstant variæ radices & herbæ pectorales, tam in infuso quam in Essentiis, uti sunt Rad. Ari Pimp alb. Emul. &c. Herb. Scabios. Veron. Virg. aur. Tussilag. &c. Essent. Pimp. alb. Tinct. ♃ii &c. quæ pulmones partim ab uberiore humorum affluxu præservant, partim humores ad alia loca derivant.

e Discussione peracta, si Tussis adhuc urget, aut si discutientibus non obstantibus Tussis semper perseverat, anodyna sunt exhibenda, & inpr. tempore vespertino. Optime h. l. convenit Cortex Chacarillæ, Pilulæ ex succo Liquiritiæ & MP. de Cynoglossa, quæ etiam reliquis temperantibus una cum Cinnabari Antimonii admisceri & vesperi exhiberi potest. Parem efficaciam quoque habent Emulsiones ex Amygd dulc. & Sem. Papav. Rh. cum aquis pectoralibus paratæ, quæ & temperant & sopiunt.

f Si in tali Tussi sicca tandem aliquid materiæ deponitur in pulmones, illud removendum est per lenia abstergentia & expectorantia, qualia sunt potissimum Oleum Amygdalarum dulcium recens & Sperma ceti.

g Tandem ad ulteriorem affluxum præoccupandum & ad roborandos pulmones in usum trahatur sæpius laudata Mixtura tonico-discutiens Stahlii.

h Si ob mucum tenacem Tussis est sicca, materia illa per emollientia, oleosa leniterque resolventia remedia ad excretionem promoveatur: qualia sunt gelatinæ, cremor hordei, Oleum Amygd. dulc. Sperm. Cet. Sir violar. Sacch. &c.

i Hisce jungantur lenia laxantia ex Jalapa, Pilulæ ex Gummatibus & resolventibus paratæ, Extract. Panchymag Croll. &c.

k Interponantur superius laudata resolventia ac discutientia, ac tandem agmen claudant remedia tonica.

l Si tussis sicca originem trahit a nodis scirrhosis pulmonum, exhibeantur remedia in Tuberculis pulmonum præscripta.

2 *Tussis ferina.*

a Cum materia in hoc affectu sit admodum acris, ea ante omnia temperanda & evacuanda est, quod præstant supra laudata absorbentia, nitrosa, salia neutra, cum mucilaginosis & gelatinosis & oleosis, Decoct. raparum, Sperm. Ceti, Emuls. &c.

b Postea exhibeantur lenia laxantia & discutientia simul diuresin & diaphoresin promoventia, adeoque pectus ab humorum acrium affluxu præservantia.

c Nimia Tussis mitigetur per superius commendata sopientia, ac pulmones roborentur per tonica.

3 *Tussis sympathica* sive *hypochondriaca.*

a Si tussis hujus causa tenax & viscida in Ventriculo hæret, exhibeantur digestiva cum absorbentibus mixta.

b Hisce subjungantur lenia laxantia, præcipue vero Pilulæ Becherianæ aut Stahlianæ, Extr. Panchymag. Pil. de Ammon. aut præscribantur etiam noduli resolventes & laxantes.

c Tandem tonica & roborantia hisce substituantur & continuentur, ut partim Ventriculus pristinum recuperet robur, partim ut novus materiæ proventus præcaveatur.

d Si prorsus sicca fuerit, causa magis in hypochondriis quam in ipso Ventriculo latet, & hinc ante omnia sollicite inquirendum est, a quibusnam causis proveniat? Si abundantia sanguinis concurrit, Venæ Sectio maxime convenit, quæ quoque locum præservationis gratia habet, si a congestionibus ortum traxit. Quod reliquam curationem concernit, ea juxta methodum sub infarctu & Scirrho hepatis præscriptam adornetur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Nisi in corporibus Plethoricis Venæ Sectio larga instituatur, utplurimum nullum habet usum.

2 Venæ Sectio in brachio instituta affluxum sanguinis ad pectus auget & majorem pulmonum oppletionem causatur, quare fugienda est.

3 Omnia purgantia acria in tussi sicca nil prosunt, imo malum exasperant.

4 Discutientia fortiora, volatilia & oleosa sanguinem nimium commoventia, affluxum sanguinis ad pectus augent, & continuata ad Phthisin disponunt, imo eandem sæpius actu producunt.

5 Opiata ad sedandam tussim non nisi probe correcta materia & præmissis præmittendis summa cum circumspectione exhibeantur: quod nisi observetur, irritationes quidem supprimunt, sed simul materiam acrem in pulmonibus detinendo Phthisin producunt.

6 Expectorantium quoque abusus hic summo studio vitetur, quoniam majorem materiæ affluxum ad pectus excitant.

7 Travmatica reliquaque pectoralia adstringentia materiam incarcerant, & malum augent, quare semper post alia præmissa, leniora saltem resolventibus mixta in usum trahantur.

8 Nisi in Tussi hypochondriaca labes viscerum tollatur, Medicus frustra contra Tussim pugnat.

9 Antihecticum Poterii in tali casu a quibusdam commendatum Hecticam producit & hinc fugiendum est.

10 Acidulæ in hisce affectibus utplurimum sunt pocula mortis.

Caput Quintum.

De

Asthmate Sicco.

I. *Definitio.* Asthma siccum est species respirationis difficilis cum sibilo & sono acuto, utplurimum sine tussi & excretione materiæ, a pulmonum relaxatione, & humorum ad illos congestione, aut etiam a pulmonum scirrhositate dependens.

II. *Differentia*. Differt

1 Ab *Asthmate humido*, in quo materia humida viscida, in hocce autem prorsus nihil excernitur.

2 Ab *Asthmate convulsivo*, in quo insignis pectoris spastica compressio per intervalla solum ægrotos corripiens occurrit, in sicco vero respirandi difficultas sine tali compressione continuo durat.

3 A *Tussi sicca*, in qua frequentes convulsivi pectoris commotiones ad materiæ cujusdam molestæ excretionem tendentes deprehenduntur, quæ in Asthmate sicco desunt.

III. *Signa.*

1 Adest insignis & continua fere inspirandi sive acrem hauriendi difficultas.

2 Quem tamen aerem semel haustum diutius retinent, adeo ut respiratio quidem difficilis, non tamen brevis sit.

3 Sub inspiratione auditur sibilus & sonorus stridor.

4 Ordinarie tussis ei non jungitur, nisi in malo chronico quando scirrhi pulmonum ad exulcerationem tendunt, aut actualis jam corruptio adest.

5 Respirandi difficultas continuo quidem ægrotantes affli-

affligit, ordinarie tamen mane & veſperi exacerbatur.

6 Eadem quoque exacerbatio ingreſſum aeris frigidi aut vaporum acriorum in pulmones ſequitur.

IV. *Subjectum.*

1 Reſpectu *temperamenti*, homines ſtrictioris habitus corporis magis, quam quibus is poroſus eſt, hoc malo corripiuntur.

2 Reſpectu *ætatis* juvenes atque in prima virili ætate conſtituti magis quam ſenes.

3 Plethorici evacuationes ſanguinis artificiales negligentes.

4 Diæta lauta utentes & otio ſimul indulgentes.

5 Viri & feminæ, quibus Hæmorrhoides vel menſes ſuppreſſi ſunt.

6 Qui frequentes congeſtiones ad pectus paſſi ſunt.

7 Qui in tuſſiculoſis affectibus male tractati fuerunt.

8 Qui nodos ſcirrhoſos in pulmonibus abſconditos habent.

9 Hypochondriaci ſiniſtre curati, & ſcirrho viſcerum abdominis aliaque labe laborantes.

10 Lapidicidæ ob multum hauſtum pulverem lapidarem vel calcarium.

11 Qui halitus mercuriales, arſenicales, ſaturninos &c. in pulmones receperunt.

12 Quibus ſcabies, inpr. ſicca & ferina, aut ſimilia circa caput oborta maligniora impetiginoſa inquinamenta retropulſa fuerunt.

13 Quibus reliquiæ Variolarum & Morbillorum in corpore remanſerunt.

14 Quibus pectus male conformatum eſt.

15 Quibus pulmones nimium ſunt relaxati & debilitati.

V. *Prognoſis.*

1 Aſthma ſiccum eſt malum admodum chronicum & non raro ad plures annos extenditur, inpr. ſi humorum affluxus, & phthiſica pulmonum corruptio quantum fieri poteſt præcaveatur.

2 Sæpius tamen in Phthiſin tranſit, inpr. quando a retropulſa ſcabie, aut reliquiis Variolarum & Morbillorum ortum traxit.

3 Quo magis antea pulmones per frequentiores congeſtiones & alios affectus debilitati fuerunt, eo facilius Aſthma ſiccum graviora habet conſectaria.

4 Aſthma ſiccum inveteratum raro radicitus tollitur, ſed etiamſi aliquo modo mitigatum ſit, ob diætæ vitia facile recrudeſcit.

5 Aſthma ſiccum ſi in Tuſſim ſiccam cum aliis bonis ſignis mutatur, ſpem melioris curationis facit.

6 Qui ad frequentiores congeſtiones ad pectus proni ſunt, facile iterum in Aſthma ſiccum, licet ab eo ſemel liberati ſint, incidunt.

7 Nonnunquam etiam Aſthmati ſicco diuturno Cachexia, tumores pedum œdematoſi & Hydrops ſuccedunt, inpr. quando Aſthma hocce nocturno potiſſimum tempore affligit, quod ſæpius obſervavimus.

8 Aſthma interdum in Peripnevmoniam mutatur. *Sennertus.*

9 Aſthma febribus acutis vel in morbi curſu ſuperveniens, vel poſt eaſdem affligens periculo nunquam vacat.

10 Si ſimul labes viſcerum ſcirrhoſa inpr. hepatis conjunctum eſt, malum, ſi non plane incurabile, curatu tamen difficillimum eſt.

VI. *Remedia.*

1 Affluxum humorum intercipientia; eoſque temperantia: V. S. revulſoria, pediluvia, lenia laxantia, Rhabarbarum, Magneſia, Pilulæ Stahlianæ &c. nitroſa, abſorbentia, Salia neutra &c.

2 Diſcutientia: Rad. Pimpin. alb. Vincetox. Ari &c. Herb. Scabioſ. Cherefol. Virg. ☉r. &c & ex his parata infuſa Theiformia aut etiam Eſſentiæ diſcutientes. Aqua Veronicæ Vinoſa D. Stahlii.

3 *Sopientia*: Cortex Chacarillæ, Cinnabarina, Emulſiones temperantes & anodynæ factæ cum Sem. Papav. albi. &c. Reliqua remedia vid in Tab. præcedentibus.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Extr. Panchym. Cr.*
Pil. Stahl. a. gr. vij.
Eſſ. Succ. q. ſ.
M. F. Pil. D. pro una doſi.

2 Infuſum incidens & laxans.

℞. *Rad. Vincet.*
Caryoph.
Helen. a. ℥iij.
Ari. ℥iſs.
Herb. Hyſſop.
Cent. min. a. mſs.
Fol. Senn. ſ. ſ. ℥vj.
Rhab. elect.
Fibr. Hell. nigr. a. ℥ij.
Sem. Aniſ.
Fœnic.
Cort. ☉nt.
Citr.
Cinnam. ac. a. ℥iſs.
Tart. ſolub. ℥iij.
Inc. inf. in Aq. ferv. ℔. ij. adde Vin. alb. ℔. j. Doſ. ℥vj. vel viij. mane.

Reliquas Formulas vide Tabula præcedente.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum Aſthma varias atque diverſas cauſas, a quibus originem trahit, agnoſcat, hinc etiam ad eaſdem reſpiciendum eſt. Sæpiſſime congeſtiones ſanguineæ a ſuppreſſis conſuetis ſanguinis fluxibus dependentes, anſam ei præbent. In tali E. caſu

a Præſervationis gratia Venæ Sectio verſus æquinoctia inſtituta inſigniter prodeſt, quatenus hoc modo translationes & congeſtiones ſanguinis ad pulmones & viſcera vicina optime præcaventur, præſertim ſi ſubjecta tali jam Aſthmate laborarunt, aut reſpectu temperamenti ad congeſtiones diſpoſitio in ſubjectis occurrit.

b Nec minorem habet uſum Venæ Sectio curatorie mature inſtituta, ante ſcil. humorum nimiam in pectore innidulationem, ut hoc modo humores verſus pulmones nimirum ruentes ad partes inferiores revellantur, & uberior infarctus impediatur.

c Poſtea eo allaborandum eſt, ut conſueti illi fluxus per convenientia remedia denuo revocentur, quo in caſu optime ſe gerunt Pilulæ veræ Becherianæ aut Stahlianæ, quæ in Menſibus & Hæmorrhoidibus revocandis omnibus aliis remediis palmam facile præripiunt.

d Hiſce tamen ſemper præmittenda vel jungenda ſunt temperantia & motus congeſtorios mitigantia, uti ſunt ſuperius ſub Tuſſi ſicca laudata remedia nitroſa, abſorbentia & Cinnabarina, quibus etiam ſopiendi fine Cortex Chacarillæ addatur.

e Ad diſcuſſionem peragendam & ulteriorem humorum irruptionem in pulmones præcavendam in uſum quoque trahantur diſcutientia eodem loco laudata. Præprimis vero Aqua Veronicæ vinoſa & Spirituoſa Stahlii matutino & veſpertino tempore ad aliquot cochlearia ſumpta.

2 Si tuſſiculoſi affectus male curati prægreſſi ſunt, aut externi affectus ſeroſi per imprudentem medicationem ſuppreſſi fuerunt, ad hos quoque quam ſollicite reſpiciendum eſt.

a Cum talibus in caſibus humorum acrimonia ordinarie adſit, ea temperanda eſt, per remedia jam laudata nitroſa & abſorbentia, ut & per Salia neutra materiam hancce abſtergentia: quibus interponantur etiam Emulſiones temperantes Gelatinæ, Cremor hordei &c.

b Ad evacuandam materiam præparatam exhibeantur blanda laxantia & inpr. Magneſia alba rite præparata, quæ & temperat & evacuat. Poteſt etiam exhiberi Rhabarbarum vel ſolum, vel in Infuſo cum aliis incidentibus & reſolventibus.

c Tandem in uſum trahantur ſuperius laudata diſcutientia & Mixtura Tonica Stahlii.

3 Si a nodis ſcirrhoſis in pulmonibus hærentibus Aſthma

ma siccum dependet, methodo in tali casu proposita tractetur.

4 Si vero labes in hypochondriis hæret, in usum trahantur remedia Tab. de Infarctibus & Scirrhis viscerum allegata.

5 Si reliquię Variolarum & Morbillorum in pulmonibus sunt, exinde sæpe originem trahit vel Tussis sicca vel Asthma siccum. In talibus casibus Sydenham magnopere laudat Venæ-sectionem, cum vero adstantes eam in tenera ætate vix aut prorsus non admittere velint, substituantur ei blanda temperantia repetitis vicibus exhibita, quibus interponatur mane & vesperi moderata dosis Essent. alexiph. Stahlii.

6 Si tandem ob frequentes congestiones pulmones insigniter relaxati sunt, & ipsi quoque nervi atonia laborant, in usum trahantur lenia laxantia, quibus subjungantur Discutientia & tonica sæpius laudata.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Nisi Venę-sectio mature aut statim in principio in subjectis dispositis, & ubi causæ prægressæ ejus usum suadent, instituatur, nil juvat.

2 In revocandis fluxibus sanguinis consuetis in subjectis asthmaticis cautissime procedendum est, & omnes illæ cautelæ summa cum prudentia sunt observandæ, quæ in hisce affectibus commendatæ fuerunt.

3 Si discutiendum est, vitentur omnia volatilia & acria, quæ humores nimium commovendo affectum augent.

4 Expectorantia præpostere data affluxum humorum ad pectus promovent & affectum graviorem reddunt, quare fugiantur.

5 Pectoralia adstringentia sive travmatica in principio data materiam in pulmones illatam magis figunt & facile ad Phthisin disponunt, post alia tamen præmissa suo non carent usu.

6 Purgantia acria in hocce affectu utplurimum sunt noxia.

7 Graviores animi commotiones & diæta calida aromatica hic nullius prorsus sunt usus.

8 Externa Unguinosa pectori illita vel nil juvant, vel humorum ad pectus fluxum promovendo affectum diuturniorem & graviorem reddunt.

Caput Sextum.

De

Ictero.

I. *Definitio.* Icterus est suppressus bilis ad intestina fluxus, diffusionem bilis ad habitum corporis, eum colore vel flavo vel plumbeo tingentis, comitem habens, partim ab obstructione ductus biliarii, partim vero ab hepatis constrictione originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Respectu *coloris.*

a Alius est *flavus*, quando oculi & habitus corporis flavo colore sunt tincti.

b Alius vero est *niger*, si color plumbeus vel niger in habitu corporis occurrit.

2 Respectu aliorum *morborum.*

a Alius est *idiopathicus*, qui nullo alio concomitante morbo, a constrictione hepatis ob varias causas originem trahit.

b Alius est *sympathicus*, qui morbos biliosos comitatur. Talem observavimus in Febre tertiana anomala, in qua post gravissima in quarto paroxysmo partim spastica, partim convulsiva pathemata, tandem icterus cum sensibili morbi levamine sequebatur, ita ut Febris quinto paroxysmo prorsus cessaret.

3 Respectu *gradus.*

a Alius est mitior.

b Alius vero gravior.

4 Respectu *causarum.*

a Alius a causa *benigna*, nempe bile sincera originem trahit.

b Alius causam *malignam*, morsum v. g. animalium venenatorum, sequitur.

III. *Signa.*

1 *Icteri flavi.*

a Utpl. incipit cum dolore & pressione cardialgica, quæ etiam in hypochondriis præcipue dextro observatur.

b Quam insignis totius corporis lassitudo ulcerosa vel præcedit, vel comitatur.

c In quibusdam pressioni illi jungitur etiam insignis & inexplicabilis præcordiorum angustia & anxietas.

d Succedit hinc color flavus primo oculos & tempora, postea vero successive totum corpus tingens.

e In quibusdam oculorum acies est obtusa, si nimirum oculi nimis sunt tincti.

f In habitu corporis insignis occurrit ariditas & scabrities, cui in quibusdam pruritus præcipue dorsi jungitur.

g In non paucis observatur capitis vel stupor vel dolor.

h Somnus in aliis est turbulentus, & variis insomniis interruptus, in aliis vero satis profundus.

i Appetitus ordinarie est prostratus, & licet cibos assumant, exinde tamen majorem statim in Ventriculo sentiunt pressionem.

k In quibusdam occurrit vomendi conatus.

l In nonnullis observatur etiam ardor Ventriculi.

m Gustus interdum est depravatus, ita ut insignis occurrat amarities, utpl. tamen talis amarities in ictericis non deprehenditur.

n Sitis etiam sæpius huic affectui jungitur cum siccitate linguæ.

o Alvus utpl. est segnis, in non paucis tamen laxior etiam, uti in lientericis & cœliaca passione laborantibus; ita ut crudi adhuc cibi, vel parum tantum resoluti mox post assumptionem excernantur.

p Feces alvinæ colore ordinario non sunt tinctæ; sed utpl. albidæ & argillaceæ ac simul siccæ deprehenduntur.

q Urina regulariter est crassa & crocei coloris, ita ut etiam linteamina tingat.

r Pulsus est minor, frequentior & durior non autem velox.

s Si iram graviorem sequitur, accedit etiam levior febris, quæ tamen etiam in aliis observatur cum æstu arido & volatico ac rubore genarum inpr. post pastum vel potum.

t Respiratio redditur difficilior post motum corporis.

u Adest quoque insignis animi torpor.

2 *Icteri nigri.*

a In hoc multa jam enumeratorum signorum occurrunt, quæ tamen longe sunt graviora, quam in ictero flavo.

b In oculis, temporibus & habitu corporis plumbeus aut nigricans observatur color.

c Eodem colore sæpius tincta est saliva, vel saltem insigniter flavescit: interdum vero nulla in ea occurrit mutatio præternaturalis.

d Feces modo ejusdem sunt coloris, modo naturaliter se habent.

e Urina, licet interdum a statu naturali parum abeat, utpl. tamen justo plus saturata & obscure flavescente ac nigricante colore emittitur.

f Præterea sæpius plus justo crassa, obscure tamen perspicua est, cum sedimento croceo nigricante.

g Languor & lassitudo corporis continuo adsunt, gravitas tamen membrorum tanta non est ac in Ictero flavo.

h Major tamen hic est animi languor ac fastidium, ita ut ægri sibi ipsis aliisque molesti sint.

i Appetitus hic semper magis est prostratus, & licet qui-

quidam cibos satis avide assumant, appetitus hic tamen magis vagus, quam constans est.

k Sitis etsi continuo cum oris siccitate affligat, potum tamen antea consuetum fastidiunt.

l Pressio quoque insignis occurrit in hypochondrio sinistro & nonnunquam durities.

m Concurrit etiam calor hecticus cum corporis contabescentia.

IV. *Subjectum.*

1 Respectu *ætatis* nulla ab Ictero libera est, sed is omnis generis ætates corripit, magis tamen ad eum proni sunt adulti & senes.

2 Respectu *Sexus* idem tenendum est.

3 Respectu *temperamenti*, Cholerici magis ad eum inclinant, quam alii, uti & omnes insigni sensibilitate præditi & ad promtas toni alterationes proni.

4 Respectu *animi pathematum* iracundi præ ceteris facilius Ictero corripiuntur, ut & tristitiæ nimium indulgentes.

5 Respectu *morborum prægressorum*, quartanarii imprudenter per antifebrilia tractati facile in Icterum incidunt.

6 Scirrho hepatis vel lienis laborantes ad utrumque Icterum maxime sunt proclives.

7 Hepatis inflammatione correpti.

8 Quibus Hæmorrhagiæ consuetæ, inpr. vero Menses & Hæmorrhoides imprudenter suppressæ sunt.

9 Obstructione ductus cholodochi a calculis aut materia viscida afflicti.

10 Sensibiles & Cholerici vomitoriis drasticis tractati.

11 Diæta viscida & crassa abutentes.

12 Ab animalibus venenatis morsi, aut qui venena assumserunt.

13 Quibus bilis in Massa sanguinea corrupta est, præ ceteris ad Icterum nigrum maxime sunt dispositi.

V. *Prognosis.*

1 Icterus recens in subjectis junioribus & vegetis spatio paucorum dierum sæpius tollitur.

2 In annosis autem & senibus diu durat & difficulter admodum curatur.

3 Icterus per se non est lethalis, nisi graviores aliæ causæ simul concurrant.

4 Quo magis est inveteratus, eo tardius etiam remediis, licet optimis, cedit.

5 Icterus a graviore iracundia ortus, licet curatus, facile iterum eundem animi impetum insequitur.

6 Quo sæpius quis Ictero laborat, eo facilius eum ob causas etiam levissimas denuo incurrit.

7 Si ab initio sive prima invasione gravibus statim symptomatibus, insigni scil. anxietate & angustia præcordiorum, suffocationem quasi minitante, stipatus est, periculosior semper est status, & Hecticam aut Febrem acutam inflammatoriam portendit.

8 Idem fere etiam metuendum est, si talia symptomata hypochondria affligentia, & respirationem insigniter turbantia, diu continuant, ordinarie enim vel Hectica vel Hydrops sequuntur.

9 Icterus Hydropi superveniens malum indicat statum & fere semper incurabilis est, pariter ac Hydrops Ictero accedens.

10 Icterus contabescentiæ corporis junctus hectici quid conjunctum habet, & hinc semper mali est ominis.

22 Icterus die septimo aliisque criticis præcedentibus signis coctionis Febribus acutis superveniens non est malum indicium, quoniam Crisin indicat: pessimum vero, si ante septimum sine præcedentibus coctionis signis aut aliis diebus non criticis ægrotos affligit. Conf. *Hippocr.* 4. *Aphor.* 62. & 64.

12 Icterus Scirrho hepatis aut lienis junctus ordinarie est incurabilis, quoniam Hectica & Hydrops ei utpl. junguntur. Conf. *Hippocr.* 6. *Aphor.* 42.

13 Satius est Quartanam supervenire Ictero, quam Icterum quartanæ.

14 Hæmorrhoides Ictero accedentes ejus curationem faciliorem reddunt.

15 Quo magis obstructus est ductus biliarius a calculis eo minor curationis est spes.

16 Icterus ab abusu diætæ calidæ aromaticæ, vini & liquorum spirituosorum ortus ordinarie inclinat ad Hecticam vel Hydropem.

17 Icterus morsum animalium venenatorum sequens semper malæ est indolis.

18 Si color flavus, sensim sensimque perit, cum mitigatione reliquorum symptomatum bonum præbet indicium: si vero subito in album mutatur, utpl. Scirrhosum quid conjunctum habet & hinc mali est ominis.

19 Sudores copiosi indusia tingentes facilem morbi pollicentur curationem.

20 Icterus Mensium vel Hæmorrhoidum suppressionem sequens, vix nisi his in ordinem redactis curatur.

21 Icterus niger in genere difficilioris est curationis, quam flavus.

22 Quo magis corrupta est bilis in Massa sanguinea, eo difficilius curationem admittit Icterus niger.

23 Icterus niger in junioribus vegetis semper facilius curatur, quam in senibus.

24 Senes hoc malo laborantes ordinarie Hectica moriuntur.

25 Quo magis scirrhosa adest lienis dispositio, eo minor etiam curationis est spes.

VI. *Remedia.*

1 Materiam mucoso-biliosam resolventia & Abstergentia: Tart. Vitriolat. Sal polychrest. Arcan duplic. Tart. solubilis, Nitrum, Nitr. ☿iat. Liq. Terr. fol. Tartari, Sal Tart. Onon. Genist. absorbentia varia. Rad. Cichor. Tarax. Chelid. maj. Pimp. alb. Vincetox. Apii, Ari, Gentianæ, reliquæque aperientes. Herb. Endiv. Marrub. alb. Capillares, Cent. min. Fragar. &c.

2 Materiam resolutam blande evacuantia: Radix Rhabarbari, Folia Sennæ, Fibræ Hellebori nigri, Pilulæ ex Gummatibus & Extractis amaris paratæ, uti Becherianæ, Stahlianæ, Liquor aperitivus mineralis, qui constat ex Sale cathartico amaro, polychresto & Tartaro Vitriolato, in s. q. Aq. s. solutis.

3 Diuretica & Diaphoretica bilem per habitum corporis & renes expellentia: uti sunt salia digestiva, Tinct. ☿ii Tartarisata. Tartari, ☿ diaph. Bezoard. miner. Ess. Alexiph. Stahlii, Pimpin. alb. &c.

4 Tonica: Radix Rub. Tinct. Caryophyllat. Herb. Adianth. alb. &c. Tinct. ♂t. Ludov. Crocus ♂tis ☿iatus Stahlii, ☿. ♂ le Cachect. Ludov.

5 Specifica: Radix Chelidonii majoris, Curcumæ, Urticæ, Herb. Marrub. alb. Abrotan. Sem. Nasturt. Napi, Aquilegiæ, Crocus, Aselli, Lumbrici terrestres, Calculi ex vesicula fellea, Fel tauri, Lapis Ceraunius &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis abstergens.

℞. *Arcan. dupl.* — *div. in 6. p. æq.*
Nitr. regener. a. ʒj. *M.* — *D. singulis 3. 4. horis.*

2 Alius.

℞. *Tart. Vitriolat.* — *Nitr. ☿iat. a.* ʒß. *M.*
Conch. citr. — *Divid. & D. ut antea.*
Cryst. mont.

3 Pulvis laxans.

℞. *Sal cathart. am.* ʒvj. — *D. in copioso vehiculo.*

4 Alius.

℞. *Rhab. el.* ℈ij. — *D. in jusculo aut alio vehiculo*

5 Infusum laxans.

℞. *Rad. Gentian.* — *Sem. Dauc.*
Pimpin. alb. — *Fœnic. a.* ʒij.
Vincetox. — *Fol. Senn. s. s.* ℥j.
Cichor. ã. ʒiij. — *Rhab. elect.* ʒiij.
Summit. Cent. min. — *Tart. solub.* ℥ß.
Herb. Marrub. alb. — *Inc. affund. Aq. fervent.*
Cappil. ♀. — ℔. *j. & Vin. alb.* ℔. *iv.*
*Abrot. ã. m*ß. — *D. mane* ℥*vj. viij.*

6 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Stahl.* ʒj. — *D. 15. 20. pro dosi.*

7 Aliæ.

℞. *Pil. Tart.* ʒj. — *D. 20. pro dosi alternis dieb.*

8 Aliæ.

℞. *Pil. de Ammon.* ʒj. — *D. ut antea.*

9 Po-

9 Potiuncula diuretica.

℞. *Aq. Cichor.* *Sacch. canar.* ā ʒij.
Cherefol. ā. ℥ij. *D. sing.* 3. *horis cochl.* ij.
Terr. fol. Tart.

10 Potiuncula Diaphoretica.

℞. *Aq. Card. Bened.* *Arcan. dupl.* ā. ℥ſs.
Fl. acac. a. ℥ij. *Sacch. Perlat.* ʒij.
♁ *diaph.* *D. versus noctem cochl.* iij.
Matr. Perl. iv.

11 Pulvis diaphoreticus.

℞. *Arcan. duplic.* *Div. in* 6. *p. æq. D. doſis*
Cryſt. mont. præp. *verſus ſomnum.*
Bezoar. miner. a. ℈ij. *M.*

12 Pulvis Specificus.

℞. *Millep. ppt.* *Croc. orient.* ℥j. *M.*
Arcan. dupl. a. ℈ij. *D.* 2. *cuſp. cultr. ſing.* 4 *hor.*

13 Alius.

℞. *Rad. Curcum.* ʒij. *D. ſing.* 6. *horis.*
Div. in 6. *p. æq.*

14 Pulvis tonicus.

℞. *Tart. Vitriol.* ʒij. *Div. in* 6. *p. æq. D. doſis ver-*
Croc. ♂*t. ſtahlii gr.* 18. *M.* *ſus prandium & cœnam.*

15 Tinctura tonica.

℞. *Eſſ. amar. Hall.* ℥ſs.

9 Alia.

℞. *Tinct.* ♂*t. Ludov.* ℥ſs. *ridiem.*
D. 40. *gt. ante & poſt me-*

17 Infuſum tonicum.

℞. *Rad. Fragar.* *Agrimon.*
Gent. rubr. *Abrotan.*
Rub. Tinct. *Epithym.* a. *mj.*
Caryophyll. a. ℥ſs. *Inc. infund in Vin. alb.* ℔. 4. *D.*
Herb. Scolopendr. ℥v. *vi. bis vel ter, quov. die.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cum ſæpius in primis viis & præcipue in ductu biliario hæret materia mucoſo-biliosa, eundem ductum obſtruens, ea quam primum removenda eſt, quo poſtmodum reliqua remedia eo magis penetrare queant, Huic ſcopo inſerviunt præ ceteris Salia neutra, ſive digeſtiva, quibus etiam jungantur Abſorbentia & præcipue Cryſtallus montana. Salia fixa ſuo quidem non carent uſu, ſi modo dictis ſocientur, ſi vero ſola exhibentur, tantam efficaciam ac Salia neutra vix exerunt.

2 Quamvis autem hæcce ſola in malo mitiori ſufficere queant, præcipue ſi repetitis aut majoribus doſibus exhibeantur, in malo tamen graviori ſæpius inſufficientia ſunt: quare iisdem ſubjungantur lenia laxantia, inpr. vero Rhabarbarum, vel per ſe vel cum Foliis Sennæ & Radicibus ac Herbis reſolventibus ſupra allegatis; ut hoc modo, ſi quid adhuc adeſt cauſæ morbificæ, id reſolvatur & ſucceſſive evacuetur. Inſignem quoque hic laudem meretur Sal catharticum amarum in principio ad drachmam unam ſingulis quatuor horis abſtergendi gratia, poſtea autem laxandi ſcopo ad unciam ſemis vel drachmas ſex in largiori vehiculo exhibitum. Hiſce laxantibus alius adhuc obtinetur ſcopus, motus ſcil. illius conſtrictorii hepatis, in Ictero ſæpius occurrentis, relaxatio.

3 Quoniam vero magna bilis portio ad habitum corporis eſt lata & adhuc in Maſſa ſanguinea heret, ea partim per Diureſin, partim per Diaphoreſin eſt eliminanda. Prior ſcopus obtinetur ſalibus digeſtivis ſupra laudatis & abſorbentibus: poſterior vero ſit diaphoreticum fixum, uti Bezoardicum minerale aut Antimonium diaphoreticum modo dictis ſalibus & abſorbentibus admiſcetur. Eidem fini etiam inſerviunt Tincturæ alcalinæ, inpr. Antimonii & Tartari, ut & e Gummatibus reſolventibus paratæ, quæ ulteriorem abſterſionem & bilis expulſionem promovent.

4 Tandem quoque ad Tonum partium reſpiciendum eſt, ubi præ ceteris commendari meretur Tinctura Martis Ludovici, qua ſola, miſſis omnibus aliis remediis, Icterum ſæpiſſime feliciter curavimus: aut antea dictis digeſtivis addatur crocus Martis ♁iatus Stahlii vel Antimonium Martiale cacheticum Ludovici, aliique Croci Martis non adeo adſtringentes.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quo magis placide Icterus tractatur, eo citius & melius etiam curatur, quare fugiantur omnia commoventia fortiora & tonum magis exaſperantia.

2 Inprimis vero abſtinendum eſt a Vomitoriis & acrioribus Purgantibus, quæ partim conſtrictionem hepatis augent, partim vero ſerum ſanguini nimis ſubtrahunt, adeoque bilis in Maſſa Sanguinea hęrentis expulſionem impediunt. (Notabile hujus rei vidimus exemplum ante ſex & quod excurrit annos in hortulano quodam: hic poſt iracundiam graviorem Ictero corripiebatur, Medicus ad evacuandam bilem præſcribebat Tartarum emeticum, ac poſtea Pulverem Cornach. & cum ægrotus nihilominus de preſſione atque conſtrictione præcordiorum conquereretur, Medicus adhuc majorem bilis copiam in Ventriculo hęrere credens, continuationem dictorum remediorum ſuadebat. Sed tantum abeſt, ut levamen exinde perciperet, ut potius quotidie magis magiſque colore croceo tingeretur. Medicus poſtea varia quidem alia remedia ſed ſine ullo effectu pręſcribebat. Quare ægrotus pertęſus me conſulebat: erat autem tum temporis admodum macilentus, & debilis ac de inſigni preſſione in hypochondrio dextro conquerebatur, appetitus plane erat proſtratus, ſitis vero cum oris ſiccitate continuo urgebant. Suadebam uſum juſculi cum radicibus & herbis leniter reſolventibus parati, una cum Salibus digeſtivis & abſorbentibus, quę cum ſpatio aliquot ſeptimanarum ſumſiſſet, ſymptomata illa ſenſim mitiora reddebantur: cum vero preſſio in hypochondrio continuo urgeret, præſcribebam pro uſu externo Empl. de Cicut. & de Ammon. Foreſti, pro interno vero Tinct. ♂t. Ludov. & ſimul continuationem juſculi ſuadebam, atque ſic elapſis duobus menſibus curabatur. Sed in hunc uſque diem quam primum leviſſima etiam ira commovetur, ſtatim Ictero denuo corripitur, qui tamen brevi ceſſat.)

3 In pręſcribendis reſolventibus ſemper reſpiciatur ad temperamentum, & uti Sanguinei & Phlegmatici fortiora reſolventia, non tamen nimis acria, optime ferunt, ita e contra hæcce Cholericis noxia ſunt, quare hiſce ſemper mitiora exhibeantur.

4 Eo magis abſtinendum eſt ab acrioribus reſolventibus, aliiſque commoventibus, ſi febriles commotiones Ictero junguntur; in tali caſu magis proſunt nitroſa cum Salibus digeſtivis & diaphoreticis fixis.

5 Regimen blande diapnoicum uti ad expulſionem bilis e Maſſa Sanguinea multum confert, ita coactum ſudoriferum non ſolum malum gravius reddit, ſed & ad majorem corporis contabeſcentiam & Hecticam diſponit.

5 Martialia nunquam, niſi pręmiſſis pręmittendis & in declinatione mali, in uſum trahantur,

6 Idem judicium ferendum eſt de Specificis, vi communis regulæ practicæ: *Specificæ non exhibeantur, niſi præmiſſis univerſalibus.*

7 Limatura Martis quidem maxime a quibusdam commendatur, ſed ſatius eſt ab ea abſtinere & legitime præparata ipſi ſubſtituere: ſi tamen in uſum trahenda eſt, detur in fine morbi robuſtioribus. Idem quoque ſentiendum eſt de Hæmatite, qui a quibusdam ceu totus martialis in hoc affectu laudatur.

8 In Ictericis & inpr. junioribus a nimiis remediis abſtinendum eſt, prudens enim remediis convenientis continuatio plus, quam variorum coacervatio præſtat.

9 In Ictero jam inveterato & contumaci leniſſime procedendum & remedia incidentia diu continuentur, iiſque laxantia lenia interponantur: feſtinatio enim in hoc caſu maxime eſt noxia.

10 Quo magis ſenſibilia ſunt ſubjecta, eo mitioribus etiam tractanda ſunt remediis.

11 Remedia ſtomachica calida aut carminativa ad tollendum moleſtum preſſionis ſenſum nunquam præſcribantur, quia partim eum non tollunt, partim malum exacerbant: ſub finem vero curationis Eſſentiæ

amaræ ad restituendum Ventriculi tonum suo non carent usu.

12 Multo minus suadenda sunt opiata & narcotica, quoniam materiam in hepate hærentem magis incrassant & figunt, adeoque metuendæ hepatis infarctui portam certissime pandunt.

13 In Ictero a suppressis Hæmorrhagiis & Febribus cautissime quoque procedendum & ab omnibus commoventibus abstinendum est, quoniam in tali casu ægrotantes longe facilius in Infarctus, Scirrhos, Inflammationes, Hecticam & Hydropem præcipitari possunt, quam si Icterus a mala Diæta originem traxit.

14 In tali etiam casu fugiantur remedia Martialia, licet a multis tamquam optima aperientia laudentur, revera enim adstringentia sunt & malum pejus reddunt.

15 Qui balnea in Ictero commendant, Æthiopem lavant.

16 Diæta crassa & viscida ut & ira, ut in multis Icteri sunt causa, ita etiam maxime vitari debent.

17 Quoniam Icterici non raro recidivam patiuntur, præservationis gratia lenia laxantia cum aperientibus ipsis præscribantur, id tamen semper debito tempore, & quidem præcipue circa æquinoctia, fiat.

18 Vini usus vel sit moderatus, si morbi conditio id permittit, vel prorsus nullus, inpr. si commotiones febriles frequentes concurrunt: magis in tali casu convenit Decoctum leniter aperiens & temperans ex Rad. Cichorii, Taraxaci &c.

19 Venæ Sectio ad curationem Icteri nil confert: si tamen subjecta sunt admodum plethorica, aut Icterus a sanguinis fluxuum suppressionibus ortum traxit, usum habet.

20 In ictero nigro tanquam summo morbi gradu cautissime & lenissime procedendum est, quoniam hic majora adhuc metuenda sunt pericula, quam in flavo.

21 Nisi in hoc remedia convenientia diu continuentur, frustra laborat Medicus.

22 In utroque Ictero alvi obstructio noxia est, quare semper aperta servetur; vitentur tamen acria & stimulantia.

23 Motus moderatus in omni Ictero egregie, partim ad stagnationes humorum dissipandas, partim ad promovendam bilis excretionem, convenit: excessus autem & defectus ejus fugiantur.

CAPUT SEPTIMUM.

DE

Ructibus & Inflatione Ventriculi.

I. *Definitio.* Ructus sunt vapores flatulenti in Ventriculo e materia cruda, viscida, fermentescente &c. nati & ope motus constrictorii per superiora expulsi, aut in Ventriculo retenti, variarum molestiarum authores.

II. *Differentia.*

1 Alii sunt *naturales*, qui ab assumptis originem trahunt & sine insigni molestia expelluntur.

2 Alii vero sunt *præternaturales*, quibus ordinarie molesta & interdum satis gravia juncta sunt symptomata.

3 Alii sunt *insipidi*, alii vero assumptorum indolem referunt.

4 Alii pro diversitate rerum hæterogenearum in Ventriculo latitantium diversum habent saporem & sunt vel *acidi*, vel *nidorosi*, vel *putridi &c.*

III. *Signa.*

Quamvis hæc per se pateant.

1 Ordinarie tamen præcedit aliqualis Ventriculi inflatio.

2 Quam excipit motus quidam succussorius.

3 Hunc vero, pro majori vel minori orificii sinistri constrictione, ructus modo cum modo sine sono sequitur eruptio.

4 Si autem nimis constrictum est orificium, ita ut exitus ipsis denegetur, insignis deprehenditur Ventriculi inflatio, quæ ad hypochondria quoque se extendit.

5 Si manu tanguntur, renisus quidam observatur.

6 Jungitur hisce angustia & anxietas cardialgica, quæ sæpius adeo urget, ut ægrotantes, quo se vertant, nesciant.

7 Accedit etiam ob impeditum diaphragmatis motum respirandi difficultas.

8 Caput in quibusdam insigniter dolet.

9 In aliis vero vertigo tenebricosa, gravitas aut temulentum quid in capite cum tinnitu aurium observatur.

10 Alii percipiunt sensum flatulentiæ in ventriculo oberrantis, quando corpus movent.

11 Si ructus emittuntur, sentitur quidem aliqualis sublevatio tensionis Ventriculi, sed non cedit.

12 In quibusdam tanta concurrit corporis debilitas, ita ut pedibus insistere nequeant.

13 Nonnunquam etiam actuales accedunt Lipothymiæ.

IV. *Subjectum.*

1 Respectu *temperamenti*, Phlegmatici & Sanguinei magis quam Cholerici & Melancholici.

2 Respectu *Sexus*, feminæ præ viris.

3 Diæta cruda fermentescente utentes, aut laute viventes, vitæ sedentariæ dediti.

4 Sensibiles corpus modo aeri frigido, modo calido exponentes,

5 Viri hypochondriaci, sanguinis congestionibus ad ventriculum & hypochondria obnoxii.

6 Feminæ hystericæ aut mensium ataxia, sive inordinato fluxu laborantes.

7 Hæmorrhoidarii, vanos conatus ad Hæmorrhoides experientes, aut earundem suppressione laborantes.

8 Nephritici & Podagrici.

9 Flatibus alias obnoxii, alvi obstructione laborantes.

V. *Prognosis.*

1 Ructus bene erumpentes & ab assumptis orti prorsus leve sunt incommodum & hinc etiam nullum periculum involvunt.

2 Si vero pertinaciter ventriculo includuntur, gravissimis sæpe incommodis, uti ex antecedentibus patet, ansam præbent.

3 Quo magis talis Ventriculi inflatio cum affectibus hypochondriaco-hystericis, arthritico-spasticis & nephriticis conspirat, eo graviora etiam producit symptomata.

4 Inflatio talis ventriculi, quo sæpius affligit, eo facilius etiam in habitum degenerat.

5 Quo magis hæcce inflatio pectus & caput in consensum trahit, cum vocis interceptione & insigni vertigine, eo magis etiam suffocationes & Apoplexiæ sunt metuendæ.

6 Et talia mala eo facilius sequuntur, si subjecta sunt plethorica & ad congestiones varias prona.

7 Si tali ventriculi inflatione jungitur flatulentia in intestinis, longe gravius redditur malum.

8 Quo magis alvus est adstricta, eo gravius etiam urget inflatio ventriculi, inpr. si intestina quoque flatibus sunt distenta.

9 Inflatio Ventriculi a ructibus, si cum aliis morbis inpr. acutis conjungitur, eos admodum exasperat, & gravem indicat statum.

10 Inflationes ventriculi diu durantes & sæpius affligentes non raro Tympanitem post se trahunt.

11 Inflatio ventriculi, quæ in reconvalescentibus observatur, recidivam interdum indicat.

12 Ructus fœtidi & putridi odoris in morbis acutis pessimum præbent signum.

VI. *Remedia.*

1 Materiam crudam & viscidam incidentia & abstergentia: Arcan. duplic. Tart. Vitriol. Sal polychrest. Nitr. ♃iat. Sal cathart. amar. Conch. citrat. aliaque absorbentia. Rad. Vincetox. Pimpin. alb. Galang. Ari. Herb.

Cent.

Cent. minor. Cochlear. Menth. Meliff. Cort. ☉nt. Citr. Sem. carminativa.

2 Materiam præparatam evacuantia: Rad. Ipecac. Tart. emet. Fol. Sennæ, Rhabarbarum, Magnesia alba, Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ.

3 Difcutientia: Eff. Cort. ☉nt. Carminat. wedelii, Pimpin. alb. Gentian. Tinct. ♂ii acris, Spir. C. C. Tartari, Nitr. dulc.

4 Concurrentem Plethoram removentia, Venæ Sectiones, Scarificationes.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis abftergens & incidens.

℞. *Conch. citrat.* *Cinnam. ac. a.* ℈ij. *M.*
Tart. Vitriolat. a. ʒiſs. *D. fing.* 4. *horis* 2. *cufpid.*
Rad. ari. *cultri.*

2 Pilulæ incidentes & laxantes.

℞. *Pil. Becher.* ʒj. *D. vefperi* 20. *pro dofi.*

3 Pulvis emeticus.

℞. *Rad. Ipecac. gr.* XXIV. *Sal abfinth.* ℈ſs. *M. D. mane*

4 Infufum incidens & laxans.

℞. *Rad. Vincetox.* *Fol. Senn. S. S.* ℥j.
Pimp. alb. a. ℥ſs. *Rhab. elect.* ʒij.
Galang. ʒij. *Cort.* ☉*nt.* ʒiij.
Ari. ʒj. *Sal. Tart.* ʒiſs.
Summit. cent. min. *Inc. infund. in Vin. alb.*
Herb. Menth. ℔. IV. *D. mane* ℥VI. *vel*
Meliff. ā. mſs. VIII.

5 Mixtura incidens & difcutiens.

℞. *Eff. Cort.* ☉*nt.* ʒiij. *Cinnam.* ʒj. *M.*
Pimpin. alb. ʒij. *D. mane & vefperi* 30. *gt.*

6 Alia.

℞. *Eff. carminat. wed.* *Spir. Nitr. dulc.* ʒſs. *M.*
ʒij. *D. ut antea.*

7 Alia tonico difcutiens.

℞. *Tint.* ♂*ii acris.* *D. ut antea.*
Spir. C. C. a. ʒj. *M.*

8 Tinct. Tonica.

℞. *Tinct.* ♂*t. Ludov.* ℥ſs. *D. ut at antea.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si ructus a materia vifcida tenaci & mala Diæta originem trahit, exhibeantur ab initio Salia digeftiva, quæ materiam illam ceu Ructuum caufam optime corrigunt & abftergunt ac ad excretionem difponunt. Eundem ufum quoque habent vegetabilia modo enumerata, quæ non folum materiam illam incidunt, fed etiam ructus & flatus diffipant & Ventriculum roborant.

2 Hifce fubjungantur emetica, inpr. fi multæ cruditates in ventriculo hærent, & fubjectum ad emefin difpofitum eft, quatenus hoc modo caufa morbifica, e qua Ructus generantur, uno impetu tollitur: quod præ ceteris commode præftat Radix Ipecacuanhæ cum Sale quodam fixo mixta. In robuftioribus Tartarus emeticus ad grana aliquot non fine fructu exhibetur.

3 Si vero fubjecti fenfibilitas aliæque circumftantiæ eorum exhibitionem non permittunt, in ufum trahantur lenia laxantia cum incidentibus & amaris mixta, quæ fucceffive materiam morbificam evacuant, ac Ventriculum ab ea liberant: & talia inprimis locum habent, fi flatulentia fimul eft juncta. Eundem ufum habent Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ, Polychreftę, aliǫque ex extractis amaris & Gummatibus refolventibus & abftergentibus paratę. Si flatulentia concurrit, locum quoque habent clyfteres emollientes & carminativi.

4 Tandem in ufum trahantur difcutientia ad impediendum ulteriorem humorum affluxum, iifque jungantur tonica ad roborandum Ventriculum, aut fi quid materię adhuc in eodem hęret, ut incidatur & refolvatur.

5 Si pathemata hypochondriaca aut hyfterica cum Ventriculi inflatione concurrunt, Venę Sectiones prefervatorie & curatorie infignem habent ufum, quibus reliqua tali in cafu convenientia remedia jungantur. Vid. *Tab. de hypochondriaco Hyfterico malo.* Quid Venę Sectio in tali cafu pręftet in proprio expertus fum corpore. Inflationi tali Ventriculi jam ultra quindecim annos obnoxius fui. Nonnunquam fubito invadebat, cum tanta anxietate & refpirandi difficultate, ut ne verborum quidem proferre valerem. Orificium Ventriculi femper arctiffime claufum erat, ita ut prorfus nullus ructus egredi poffet. Semel accedebant graves Lipothymiæ. Vertigo ordinarie maxime urgebat. Summa concurrebat totius corporis debilitas, ita ut pedibus vix infiftere poffem. Leviffimus corporis motus omnia graviora reddebat. Occafionem huic malo dederant vomitoria, quæ infignem ventriculi fenfibilitatem poft fe reliquerant: Malum hypochondriacum, molimina hæmorrhoidalia inania, cibi flatulenti, vina fuperioris Alfatiæ, cerevifia, vita fedentaria, lucubrationes, meditationes, ira, triftitia, neglectus Venæ Sectionis, abufus Potus The, Caffe &c. Si non repente invadebat, & fi malum nihilominus imminere fentiebam, quod inpr. tempore antemeridiano contingebat, vinum Rhenanum mature fumptum fucceffive totum affectum præcavebat. Omnia carminativa malum accelerabant, & id longe gravius reddebant. Si vero inflatio me fubito corripiebat cum reliquis fymptomatibus nullum dabatur prestantius remedium, quam Venæ Sectio, quæ momento citius omnia tollebat, excepta aliquali laffitudine, quam fpatio aliquot dierum fentiebam. Quamprimum Vena fecta erat, ructus copiofi erumpebant, & hinc cardialgicæ paffiones ceffabant. Ufum Venæ Sectionis præftantiffimum jam duodecies in malo graviffimo expertus fum. Pilulas Becherianas quoque optimas deprehendi, hæ enim fæpius malum diu præcaverunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si malum a cruditatibus dependet, omnino abftinendum eft a remediis carminativis aliifque calidis, hæc enim omnia malum gravius reddunt, & majorem ventriculi inflationem ordinarie producunt.

2 Eo certius autem nocent, fi manifefta pathemata hypochondriaca & hyfterica affectum huncce comitantur & fovent.

3 Si a mala Diæta originem trahit affectus, caveant fibi ægrotantes ab omnibus iftis, quæ quocunque modo cruditatibus ventriculi anfam præbere poffunt.

4 Vomitoria etfi interdum laudabilem edant effectum, maximo tamen ftudio vitanda funt, fi pathemata hypochondriaca & molimina hæmorrhoidalia affectum fovent, quatenus ventriculum infigniter debilitant, & frequentiori pariter ac graviori affectus recurfui anfam præbent.

5 In tali cafu fugiantur etiam alia Purgantia draftica, quia varias turbas in abdomine excitant, & variis hypochondriacis pathematibus portam pandunt.

6 Alvi laxitas etiam omni ftudio confervetur, hoc enim neglecto, inflationes ventriculi femper magis urgent.

7 Fugiantur etiam cibi flatulenti, animi pathemata fortiora & vita fedentaria, e contra vero corpus motu moderato continuo exerceatur.

Caput Octavum.

De

Flatulentia.

I. *Definitio.* Flatulentia eft copiofa & fubitanea flatuum ex humoribus in inteftinis refolutis generatio, gravia mala conjuncta habens.

II. *Differentia.*

1 Refpectu *gradus.*

a Alia eft *mitior*: quando in fubjectis humidioribus ad Flatulentiam difpofitis multi quidem flatus generantur, qui tamen vel iterum difparent, vel placide & fine moleftia per inferiora egeruntur.

b Alia eft *gravior*: quando ob caufas etiam leviores infignis flatuum copia generatur, cui graves etiam dolores ob flatus retentos junguntur.

2 Re-

2 Reſpectu *cauſarum*

a Alia a cruditatibus primarum viarum originem trahit.

b Alia varias ſanguinis in vena portæ commotiones ſequitur.

c Alia ab inteſtinorum atonia dependet.

d Alia a rebus fermenteſcentibus aſſumtis in ſubjectis jam diſpoſitis ortum ducit.

3 Differt a *Tympanite*, in quo flatus copioſi in abdominis cavitate hærent, idque continuo & pertinaciter extendunt, qui in Flatulentia ſtricte ſic dicta in inteſtinis generantur, & inſignes moleſtias conjunctas habent.

III. *Signa.*

1 Borborygmi & motus volutatorii in inteſtinis.

2 Cui modo extenſio & inflatio abdominis, modo vero ejuſdem ſubſidentia jungitur.

3 Interdum vero motus illi volutatorii deſunt, & flatus in uno tantum loco incarcerantur.

4 Quo magis autem tales motus ſive volutatorii, ſive ad unum ſaltem locum directi exacerbantur, eo facilius etiam dolores graviores accedunt.

5 Hi dolores autem variant, interdum enim in hoc loco magis ſunt ſpaſtici, in alio vero ſunt diſtendentes, ut inteſtina quaſi rumpi videantur.

6 Concurrit ordinarie alvi obſtructio & hinc etiam dolores eo magis exacerbantur.

7 Interdum vero poſt varios motus flatus erumpunt & ſic malum maxime imminuitur.

8 Si turbulentæ ſanguinis in vena portæ commotiones concurrunt, accedunt cardialgicæ anxietates cum reſpirandi difficultate, aliaque hypochondriaca ſymptomata, modo in ſiniſtro, modo vero dextro ſe magis exerentia.

IV. *Subjectum.*

1 Reſpectu *Temperamenti*, Phlegmatici magis quam Sanguinei, Cholerici & Melancholici, propter naturalem ad atoniam diſpoſitionem.

2 Reſpectu *Sexus*, feminæ præ viris, inpr. vero eæ, quæ ob diætæ vitia menſium & lochiorum inordinato ſucceſſu aut paſſione hyſterica laborant.

3 Abortum paſſæ aut in puerperio male tractatæ.

4 Fluore albo laborantes.

5 Reſpectu *ſenſibilitatis* ad varias toni alterationes ob calorem vel frigus proni.

6 Viri hypochondriacis paſſionibus afflicti.

7 Hæmorrhoidarii, partim ob varia, aſt inſufficientia, molimina, partim ob malum Hæmorrhoidum conſuetarum ſucceſſum, aut plenariam ſuppreſſionem.

8 Nephritici & arthritici.

9 Hernia laborantes.

10 Atoniam inteſtinorum vel ob malam Diætam, vel ob alios morbos, Dyſenteriam, Diarrhœam, frequentiores ſpaſticas contractiones &c. patientes. unde hujus reſpectu plurimi homines ad Flatulentiam ſunt diſpoſiti.

11 Cibis flatulentis & fermenteſcentibus abutentes.

12 Ad alvi obſtructiones proni.

13 Abdomen & pedes aeri frigido exponentes.

14 Qui decoctis & infuſis calidis, præſente jam aliquali inteſtinorum atonia, tonum adhuc magis relaxantibus, abutuntur.

V. *Prognoſis.*

1 Flatulentia malum non eſt contemnendum, ob graviſſima mala quæ non raro eidem junguntur.

2 Quo magis inteſtina atonia laborant, eo minor plenariæ reſtitutionis eſt ſpes.

3 Idem quoque ferendum eſt judicium de Flatulentia, ſi jam in habitum deducta eſt.

4 Quo magis in Flatulentia urgent anxietates cardialgicæ cum reſpirandi difficultate & gravioribus capitis perturbationibus, eo gravius etiam metuendum eſt periculum.

5 Flatulentia a cauſis externis, refrigeratione ſcil. & aſſumptis orta, ſemper facilius & ſponte ſæpius curatur, quam quæ a cauſis internis originem trahit.

6 Flatulentia cum Hypochondriaco malo conjuncta ſemper gravius affligit & diutius etiam durat, quam reliqua.

7 Uti flatuum matura excretio ſymptomata ab iiſdem pendentia maxime mitigat & non raro prorſus tollit, ita ſpontanea eorum retentio eadem fovet & exaſperat: idque tanto magis in ſubjectis plethoricis, in hiſce enim inſignes circa venam portæ ſequuntur turbæ, quatenus ſanguinis motus per vaſa meſaraica, dum hic inteſtina extenſa, illic vero conſtricta ſunt, maxime impeditur, unde non ſolum colicæ quaſi convulſivæ, ſed etiam translationes ſanguinis partim ad vicinas, partim etiam ad remotiores fiunt partes, e quibus graviſſima ſæpe naſcuntur ſymptomata.

8 Flatulentia ab Hæmorrhoidibus & menſibus male ſuccedentibus dependens, aut cum Hypochondriaco malo connexionem habens, facile degenerat in Colicam convulſivam.

9 Imo iliacam paſſionem ex tali conſtitutione natam eſſe, in aliquot feminis obſervavimus.

10 Flatulentia uti facile habitum acquirit, ita etiam voluntaria flatuum emiſſio: novimus quoſdam, qui ob continuam fere flatuum talem aſſuetam excretionem honeſtiorum conſortium fugere coguntur.

11 Flatulentia & flatuum aſſueta emiſſio imprudenter ſuppreſſa, homines facile in Tympanitem, Hydropem & Hecticam præcipitat.

VI. *Remedia.*

1 Alvum apertam ſervantia: Clyſteres emollientes, carminativi & leniter ſtimulantes.

2 Lenia laxantia: Magneſ. alba, Rhabarbarum, cum incidentibus reſolventibus & carminativis mixta, Pilulæ Becherianæ, Stahlianæ, Polychreſtæ, aliæque quarum compoſitionem Gummata cum Extractis amaris ingrediuntur.

3 Materiam flatuum abſtergentia: Salia digeſtiva, Tart. Vitriolat. Arcan. dupl. Sal. cathart. amar. ut & Nitroſa cum Cinnabari mixta.

4 Tonum inteſtinorum reſtituentia: Eſſent. carminat. Wedelii, Cort. ☉nt. aliæque ex incidentibus & reſolventibus paratæ. Tinct. ♁ii acris, Spir. C.C. Tartari, Nitri dulc. Spir. Ammon. aniſat. Pro uſu externo Emplaſtr. Stomach. Crat G. Tacamah. Balſama ex olei aromaticis & carminativis parata. Sacculi ex Herbis aromaticis & fragantibus. Aqua Reginæ Hungariæ, Spir. Vini Camphor. cum linteaminibus abdomini applicita.

Formulæ Remediorum.

1 Clyſter.

℞. *Decoct. emoll.*
carmin. ā. ℥v.
Ol. lil. alb.
chamom. ā. ℥j.
Sal. Gemm. ʒij.
Vit. Ov. N. j.
M. F. Clyſter.

2 Alius.

℞. *Rad. Alth.*
Lil. alb. ā. ʒvj.
Herb. Chamom.
Meliſſ. a. mj.
Cent. min.
Fol. Tabac. ā. mſs.
Coq. in ſ. q. Aq. ſ.
Colat. ℥x. adde
Ungu. clyſmat. ʒvj.
Ol. aneth. ℥ſs.
Sal. comm. ʒij.
Vit. Ov. N. j.
M. F. Clyſter.

3 Infuſum laxans & carminativum.

℞. *Rab. Gent. rubr.*
Pimp. alb. ʒiij.
Galang. ʒij.
Ari. ʒiſs.
Summit. Cent. min.
Herb. Meliſſ.
Menth. ā. mſs.
Rhab. elect. ℥ſs.
Fibr. Helleb. nigr. ℈ ij.
Sem. Aniſ.
Fœnic.
Cort. ☉nt.
Winter. a. ʒiſs.
Cinnam. acut.
Sal. Tart. a. ʒj.
Inciſ. Contuſ. infund. in Vin. alb. generoſ. ℔. iv. D. mane ℥vj. vel viij.

4 Pilulæ.

℞. *Pil. Stahl. ʒj.*
D. 15. 20. veſperi.

5 Aliæ.

℞. *Extr. Cent. min.*
Helen.
Pimpin. alb. a. ʒſs.
Hell. nigr.
Aloes Gummoſ. ā. gr. xv.
Tinct. Tart. q. ſ. M. F. Pilulæ
D. ut antea.

6 Pulvis abstergens.

℞. *Arcan. duplic.* ℨij. xviii. *M.*
Nitr. depur. ℨj. *div. in 9. p. æq.*
Cinnab. Antimonii gr. *D. a meridie & vesperi.*

7 Mixtura incidens & roborans.

℞. *Ess. Gent. rubr.* *Millefol. a.* ℨiss. M.
Cort. ♁*nt.* *D. mane & vesperi* 30.40. *gt.*

8 Alia.

℞. *Essent. Cort.* ♁*nt.* ℨij. *D. ut antea.*
Spir. Tart. ℨj M.

9 Alia.

℞. *Tinct.* ♂*ii acr.* *Succin.* ℨj. M.
Ess. cort. ♁*nt. a.* ℨij. *D. ut antea.*

10 Emplastrum.

℞. *Emplast. stomach.* *Ol. carvi. q. s.*
G. Tacamah. ā. q. s. *applicetur abdomini.*
M. F. Empl. irror.

11 Balsamum.

℞. *Ol. N. M. expr.* ℨij *Carvi. ā. gt.* xv.
dest. Anis. M. *applicetur abdomini.*
Chamom.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum alvus clausa utplurimum magnas creet molestias & a deductione flatuum ad inferiora & excretione magna pars curationis dependeat, alvus quam primum referanda est per Clysteres emollientes & leniter carminativos, cum oleis lenientibus & stimulo salino. Commode quoque Clysteribus hisce stimuli loco adduntur folia Tabaci & Centaurium minus. Laborabat ante aliquot annos quidam Colica gravissima cum abdominis inflatione & alvi obstructione pertinacissima, contra quæ mala omnia frustra exhibebantur: tandem folia Tabaci Clysteribus addebamus, quæ alvum feliciter referabant, ita ut ægrotus præter omnem spem feliciter restitueretur.

2 Hisce subjungantur lenia laxantia, inpr. talia quæ simul ventriculi & intestinorum tonum restituunt: quo nomine potissimum se commendant Pilulæ Stahlianæ & Becherianæ veræ, quæ alvo referata flatus expellunt primas vias abstergunt easque optime roborant: imo hisce ipsis flatus sæpius præcaventur, si interdum præservationis gratia sumuntur: si vero hæ haberi nequeunt, iisdem substituantur aliæ ex Extractis amaris & Gummatibus paratæ. Vel præscribantur etiam infusa laxantia & roborantia.

3 Hisce jungantur & interponantur Pulveres digestivi, quo hoc modo materia flatuum eo melius removeatur; ita si v. g. mane exhibetur infusum laxans, a meridie dentur aliquot doses Pulveris digestivi cum Nitro & Cinnabari.

4 Cum vero intestinorum tonus a flatibus maxime debilitetur, agmen claudant Tonico discutientia & simul resolventia, quo hoc modo constrictis & roboratis fibris per motum peristalticum materia flatuum eo facilius profligatur, & humorum decubitus ad intestina præcaveatur.

5 Exterius quoque flatuum discussionem optime promovent supra allegata Emplastra, Fotus & Balsama, quare iisdem etiam in flatuum cura locus concedatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In principio curationis fugiantur omnia carminativa, inpr. si magna flatuum adest copia, cum enim constrictiones spasticæ sæpius hic & illic urgeant, & sic flatuum excretionem impediant, metus est, ne per carminativa inpr. calidiora, spasmi cum insignibus doloribus augeantur & flatus cum majori damno incarcerentur.

2 Pari cautela opus est in applicatione clysterum carminativorum, quæ tantum abest, ut flatuum excretionem promoveant, ut potius majoribus incommodis, inpr. in subjectis sanguineis sensibilioribus, ansam præbeant, quare in talibus casibus nullis, nisi emollientibus & leniter stimulantibus locus sit; si vero subjecta sunt phlegmatica, carminativa clysteribus emollientibus addita, etiamsi aliquo modo penetrantiora sint, suo non carent usu.

3 Quod vomitoria concernit, omni studio ab eorum usu abstinendum est, etiamsi aliquid in Ventriculo hærere videatur, quod sui remotionem postulet: per hæc enim stomachus insigniter debilitatur & inflationi Ventriculi, de qua præcedente Tabula actum fuit, via sternitur: eo magis vero ab iisdem cavendum est, si symptomata hypochondriaco hysterica cum Flatulentia conjuncta sunt, exinde enim omnia symptomata gravissima redduntur.

4 Nec etiam Laxantia & Purgantia hic semper locum habent: illa enim uti Manna, Cassia, Folia sennæ &c. quatenus intestina magis relaxant, etiamsi flatus ad inferiora promoveant, Flatulentiam & atoniam augent: hæc vero inpr. acriora insignes, præcipue in hypochondriaco hystericis subjectis, in abdomine excitant turbas & hinc ad ulteriorem Flatulentiam magis disponunt. Satius E. est loco horum supra allegatas Pilulas & Infusa in usum trahere.

5 Si ventriculi & intestinorum tonus restituendus est, remedia tonica diu continuentur, alias nihil solidi efficitur, & Flatulentia ob leviores causas facile redit.

6 In Diæta sollicite abstinendum est ab omnibus quæ Flatulentiam provocare possunt, v. g. a cibis flatulentis & fermentescentibus, refrigeratione pedum & abdominis.

7 Uti vita sedentaria multum confert ad flatuum generationem, ita motus moderatus & continuatus ad eorum dissipationem egregie convenit.

8 Si Flatulentia cum aliis affectibus, v. g. moliminibus Hæmorrhoidalibus, Mensibus, Lochiis &c. connexionem habet, convenit methodus in talibus casibus præscripta.

Caput Nonum.

DE

Obstructione Alvi.

I. *Definitio.* Obstructio alvi est excrementorum, vel nimis tarda excretio, vel plenaria retentio, a segniore motu peristaltico originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Respectu *gradus:* in aliis enim feces ad non adeo longum tempus, in aliis vero ad quatuor, quinque sex dies retinentur.

2 Differt ab *alvi adstrictione*, quæ utpl. ab aliis morbis fovetur, & magis activum quid pro causa habet, cum e contra obstructio a causa passiva dependeat.

III. *Signa.*

1 Excrementorum alvi ultra consuetum tempus, aut ad aliquot dies retentio.
2 Dolor abdominis gravativus & compressivus.
3 Qui vel est vagus, ac plus vel minus lancinans.
4 Adsunt varia incommoda a flatibus cum abdominis extensione & duritie.
5 Hisce junguntur pressiones circa ventriculum cum angustia præcordiorum.
6 In aliis appetitus est prostratus.
7 Adest etiam insignis corporis lassitudo.
8 In aliis gravis occurrit inquietudo cum jectigatione corporis in lecto.
9 In aliis observatur spirandi difficultas.
10 Caput affligitur vertigine & dolore modo obtuso, modo magis acuto.

IV. *Subjectum.*

1 Homines siccioris corporis habitus, Cholerici scil. & Melancholici.
2 Feminæ hystericæ & viri hypochondriaci, in quibus tamen sæpius magis alvus est adstricta, quam obstructa.
3 Vitam sedentariam agentes & meditationibus indulgentes.
4 Quibus scybala sunt nimis indurata.
5 Ventriculi & intestinorum atonia laborantes.
6 Flatibus obnoxii.
7 Cibis sicciorbus & crudis abutentes.
8 Potum nimis parce assumentes.
9 Largos sudores patientes.

10 Stimulum ad egerendum & ordinarium exonerationis tempus negligentes.
11 Febribus acutis afflicti.

V. *Prognoſis.*

1 Alvi obſtructio levior in aſſuetis, & ubi temperamentum reſpondet, malum eſt leve, inveterata autem ordinarie ſumme eſt periculoſa & ſæpius funeſta.
2 Quo magis pertinax in colica & iliaca paſſione eſt alvi obſtructio, eo gravius metuendum eſt periculum.
3 Alvi obſtructio cum Flatulentia conjuncta ſemper gravior eſt quam ſimplex.
4 In tali caſu graviſſima quandoque excitatur Colica flatulenta, quæ eo pejor redditur, ſi ſaburra bilioſa, ob alvi obſtructionem in inteſtinis retenta, accedit.
5 Feces alvinæ nimis induratæ ſanguinis curſum per vaſa meſaraica impediendo ſtaſes & inflammationes inteſtini, in quo hærent, non raro producunt.
6 Venæ hæmorrhoidales internæ ſæpius a talibus ſcybalis induratis, aut etiam propter fortiorem niſum rumpuntur.
7 Alvi laxitas in affectibus capitis & hypochondriacis, bona eſt, obſtructio vero eoſdem exaſperat.
8 In omnibus morbis acutis ſatius eſt alvum eſſe liberam, quam obſtructam.

VI. *Remedia.*

1 Diluentia & emollientia: Juſcula cum hordeo parata, Decoctum prunorum, Paſſularum, Tamarindorum, Oleum Amygd. dulc. Gelatinæ &c.
2 Blanda evacuantia: Clyſteres emollientes & leniter ſtimulantes, Laxantia, Manna, Folia Sennæ, Pilulæ Becherianæ; Stahlianæ, contra obſtructiones Hallenſium. Sal. cathart. amarum, Salia neutra in majori doſi data.

Formulæ Remediorum.

1 Clyſter emolliens.

℞. *Decoct. emoll.* ℥ix. *Sal. Gemm.* ʒij.
Ol. Chamom. *Vit. Ov. N.* j. *M.*
Ungu. elyſmat. a. ℥vj. *F. Clyſter. applicetur calide.*

2 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Stahl.* ʒj. *D. veſperi* 15. 20.

3 Aliæ.

℞. *Pil. de Ammon.* ʒj. *D.* 20. *mane.*

4 Aliæ.

℞ *Pil. contr. obſtruct. Hall.* ʒß. *D. veſperi* 3. 4. 5.

5 Aliæ.

℞. *Extr. Aloes Gumm.* ʒj. *ſpiſſ.* ℈ij. *cum*
Helleb. nigr. ʒß. *Eſſ. Abſinth. q. ſ.*
Cent. min. ℈j. *F. Pil. ad pond. gr. j.*
Coloc. gr. IV. *D. veſperi* 6. 7.
G. Ammon. ſolut. & in-

6 Decoctum laxans.

℞. *Decoct. Prunor.* ℥vj. *Colat. D. calide.*
Mann. elect. ℥ij. *M.*

7 Electuarium laxans.

℞. *Pulp. Tamarind.* *Sir. de pom. laxat. q. ſ.*
Paſſul. ā ʒj. *M. F. Electuarium.*
Diac. luc. jalap. ℥vj. *D.* ʒij. iij.

VII. *Methodus medendi.*

1 In frequenti aut habituali alvi obſtructione exhibeantur diluentia, emollientia ac potus ſufficiens ad emolliendas feces alvinas & lubricanda inteſtina: & quam primum leniſſimus ad egerendum adeſt ſtimulus, alvus, etiam cum aliquali vi & majori niſu, ſtatim deponatur.
2 Corpus quoque quotidie motu moderato & continuato exerceatur, hic enim uti reliquas excretiones ita & hanc quam maxime promovet: ut taceam quod per hunc motus tonicus reſtituatur, periſtalticus ſimul augeatur & hoc modo ſegnities alvi impediatur.
3 Si vero feces ſunt nimium induratæ & affectus nimium urget, ita ut graviora metuenda ſint mala, Clyſteres ex emollientibus & oleis paratæ injiciantur, qui in hoc malo præſentiorem & celeriorem edunt effectum, quam Purgantia remedia.
4 Si alvus hoc modo aperta eſt, convenit ſpatio aliquot dierum vel alternis diebus ſumere Pilulas Stahlianas, aut alias alvum leniter ſtimulantes, & motum periſtalticum augentes. Cui fini etiam inſerviunt Decocta & Electuaria aliquo modo ſtimulantia.
5 Si vero alvi obſtructio eſt admodum pertinax, ita ut Clyſteribus & internis emollientibus nihil effici queat, hiſce interdum interponantur alia Purgantia, ut alvus eo citius reſeretur. Tali in caſu optimum edit effectum Infuſum cum Foliis Sennæ paratum. Medicus hujus loci mihi retulit, ſe ſæpius Infuſo tali ex Decoct. Prunorum ℔. IV. & Fol. Senn. ℥ij parato, pertinaciſſimas alvi obſtructiones, nullis aliis cedentes remediis, feliciter ſuſtuliſſe. Tractabam hic aliquando feminam Paſſione Iliaca cum vomitu ſtercoreo laborantem, & cum alvus nullo modo reſerari poſſet, ægrota mane immittebatur in balneum ex radicibus & herbis emollientibus paratum & in eo ultra integram horam relinquebatur: exempta ex eo clyſter emolliens injiciebatur & abdomen unguento emolliente calido continuo inungebatur: a meridie balneum denuo ingrediebatur, ac clyſter & unguentum continuabatur: tandem veſperi poſt egreſſum e balneo, clyſter ex Lactis & Olei oliv. a ℔. ß. cum acri ſtimulo magna vi ope ſyringæ injiciebatur: & hinc elapſo horæ quadrante alvus aperiebatur, ac femina præter omnem ſpem reſtituebatur.
6 Si alvi obſtructio aliis morbis jungitur, & eos, uti ſolet, graviores reddit, per Clyſteres & Pilulas Stahlinas aperiatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si diluentia & potus ſufficiens ægrotis conceditur, motus ejus continuus ſit comes, quo neglecto ſola illa diluentia, tonum inteſtinorum magis relaxant, adeoque ſegnitiem alvi augent.
2 Motus tamen nimius, inpr. neglecto ſufficiente potu, fugiatur, quia alvi obſtructionem promovet.
3 Purgantibus acribus & continuatis nullus quoque concedatur locus, quoniam utpl pertinaciorem alvi obſtructionem poſt ſe relinquunt, & gravioribus malis viam ſternunt. Vidi hocce in femina 54 circiter annorum, quæ tali habituali alvi obſtructione laborabat, contra quam a carnifice hujus loci accipiebat nodulum purgantem, quem cum ſpatio 14. dierum quotidie aſſumeret, optime quidem purgabatur, ita ut quovis die duodecies, imo ſedecies, alvum copioſe deponeret: ſed poſtea in pertinaciſſimam alvi præcipitabatur obſtructionem, quam Paſſio Iliaca preſſo pede ſequebatur, a qua non niſi magno labore liberabatur.
4 Fugiantur quoque frequentia laxantia, quoniam ſi Natura huic ſtimulo aſſueſcit, alvum poſtea non niſi eodem ſtimulo admonita ſolvit. Vivit hic femina quædam, quæ frequenter Pilulas contra obſtructiones ad alvum aperiendam ſumſit, ſed eo jam perducta eſt, ut alvum non niſi ſumptis hiſce Pilulis deponere queat.
5 Si alvi obſtructio alios morbos comitatur, reſpiciendum eſt, an morbus primarius alvi apertionem commode ferat: id quod principaliter uſum habet in Febribus acutis, quamvis enim quædam earum alvi apertionem admittant, & ſymptomata per eandem imminuantur, exanthematicæ tamen eam ægre ferunt.

Caput Decimum.

De

Stranguria.

I. *Definitio.* Stranguria eſt difficilis & laborioſa urinæ excretio, ubi urina ſolum guttatim cum dolore colli veſicæ & urethræ prodit, cum continuo ad mingendum ſtimulo conjuncta.

II. *Differentia.*

1 A *Dyſuria*,
a Quod in hac urina non guttatim, ſed ſæpius in ſuffi-

sufficienti copia, quamvis cum magno nisu & labore emittatur, in Stranguria vero guttatim effluat.

b Quod in Dysuria inter mingendum dolor æstuans & post mictionem interdum aliquandiu continuans observetur, qui e contra in Stranguria sub mictione est magis frigescens & postea ardens.

c quod in Dysuria continuus ad mingendum stimulus desit, in Stranguria vero continuo urgeat.

d Quod Dysuria utplurimum a viarum urinariarum vitio, Stranguria vero magis ab urinæ aliarumque rerum molestarum stimulo dependeat.

2 Ab *Ischuria*: in qua urinæ excretio plenarie supprimitur, in Stranguria vero sæpius & guttatim prodit urina.

3 Alia est *levior*, alia *gravior* & diu durans.

4 Alia est *idiopathica*, quando causa hæret in vesica; alia vero *sympathica*, quando ab alio morbo fovetur & producitur.

III. *Signa*.

1 Frequens stimulus ad excernendam urinam.
2 Urina prodit guttatim.
3 Concurrit dolor strictorius in collo vesicæ.
4 In urethra inter mingendum percipiunt sensum refrigerii.
5 Quem sequitur peracta mictione dolor ardens.
6 In reliquo corpore inpr. vero ejus habitu sentiuntur horrores frequenter repetentes.

IV. *Subjectum*.

1 Homines spongiosiori corpore præditi.
2 Nephritici & Hæmorrhoidarii.
3 Qui potum fermentescentem & nondum defecatum, cerevisiam scil. recentem & mustum assumserunt.
4 Cibis crudis & fermentescentibus utentes.
5 Diverso potu uno eodemque tempore, aut etiam minus consueto fruentes.
6 Corpus, præcipue abdomen calidum, una cum inferioribus partibus refrigerantes.
7 Pollutione nocturna frequentius laborantes.

V. *Prognosis*.

1 Stranguria per se quidem periculo vacat, insignia tamen parit incommoda, præcipuæ si diutius durat: vid. *Forest.* Lib. XXV. Obs. 6.
2 Stranguria ab urinæ acrimonia dependens facilius curationem admittit, quam quæ a vesicæ vitio originem habet.
3 In senibus difficulter curatur & eos sæpius ad mortem usque comitatur.
4 Stranguria si diutius durat, colli vesicæ exulceratio metuenda est.
5 Stranguria frequentius sine prævio errore in diæta affligens, prodromus est calculi renalis.

VI. *Remedia*.

1 Acrimoniam temperantia: Nitrum depur. regeneratum, Antimoniatum, Conchæ citratæ, salia digestiva. Emulsiones ex Amygd dulc Sem. Card. Mar. Papav. alb. 4. frig. major Potu calidus. Mucilago Hordei, Sperm. Ceti, Oleum Amygd. dulc Decoct. Glyzyrrh. Raparum, Radix Malvæ cum Nummularia in jusculo cocta. Aut Decoct. Malvæ cum Syrupo violarum, Syrupus Althææ. Gummi Arabicum. Pilulæ ex Terebinth. coct. clysteres emollientes. Externe Sevum hircinum, Fotus emollientes, Ol. Viol. Chamom. Nymph. Papav. &c. Cepæ assatæ,
2 Motus spasticos sopientia: Nitrum aliaque præcedentia, Cinnabaris,
3 Tonum roborantia: Cortices Aurant. pulverisati & Essent. Cort. ♁nt. Spec. de Hyac. Corall. rubr. Tinct. ♂t. Ludov.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aqu. Petrosel.* / *Cherefol.* / *C. C. citr. a.* ℥ſs. / *Tart. Vitriolat.* / *Conch. citrat. a.* ℥j. / *Sacch. perlat.* ℥iij. *M.* / *D. sing. v. horis cochlearia aliquot.*

2 Emulsio temperans.

℞. *Amygd. dulc.* ℥vj. / *Sem. Card. Mar.* ℥iij. / *Papav. alb.* ℥ij. / *Aq. Cherefol.* / *Scabios.* / *F. l. a. Emulsio.* / *Colat* ℥viij *adde* / *Matr. Perl.* ℥j. / *Sacch. Canar. q. s. ad gratiam.* / *D. sæpius cochlearia aliquot.*

3 Pulvis anodynus.

℞. *Nitr. regener.* / *Lap.* ♋. *a.* ℈ij. / *Cinnab.* ♁ii *gr.* XII. / *M. P. de Cynogl. gr. ij. M. div. in 4. p. æqu. D. sing 4. horis.*

4 Pulvis tonicus.

℞. *Lap.* ♋. / *Corall. r. ppt. a.* ℥j. / *Spec. de Hyac.* ℥ſs. / *M. div. in 6. p. æq.* / *D. sing. 4. vel 6. horis.*

5 Essentia Tonico discutiens.

℞. *Ess. Cort.* ♁*nt.* / *Alexiph.* / *Spir. C. C. a.* ℥j. *M.* / *D. mane & vesperi gt.* 30.

VII. *Methodus medendi*.

1 Cum Stranguria diversa præsupponat causas, ad eas ante omnia in curatione respiciendum est. Si E. ex vitio primarum viarum orta est Stranguria, exhibeantur absorbentia & Salia digestiva ad temperandam & abstergendam materiam noxiam.

2 Quo facto dentur postea lenia laxantia, uti sunt Rhabarbarum & Pilulæ Stahlianæ, Becherianæ alieque cum hisce aliqualem convenientiam habentes respectu Extractorum amarorum, Gummatum & Myrrhæ. Ut tales Pilulæ subinde sumantur, inprimis, quando subjecta ad Stranguriam sunt disposita & malum frequentius recurrit.

3 Hisce subjungantur Essentiæ incidentes, uti sunt Tinct. Antimonii acris, quæ sæpius sola in vehiculo largo calido sumpta totum malum prompte profligat Huic jungi possunt adhuc aliæ, Essentia scil. Succini, in moderata dosi, Essentia Pimpinellæ albæ, Cort ♁nt. &c.

4 Si vero a refrigeratione dependet Stranguria, sumantur frequentius juscula calida, cum semine Carvi, aut etiam potius Thee & Caffe. Insignem quoque efficaciam habent liquores & Aquæ destillatæ spirituosæ cum Essentia carminativa, Cort. ♁nt. &c.

5 Externe in tali casu conveniunt frictiones abdominis & pedum cum linteaminibus calidis, aut etiam Fotus Linimenta Cataplasmata emollientia, Cepæ assatæ &c. pectini applicatæ, ut hoc modo molesta illa strictura mature tollatur.

6 Si urinæ acrimonia causa est Stranguriæ, in usum trahantur Nitrosa cum absorbentibus & salibus digestivis mixta, quibus etiam Cinnabaris ad temperandos motus addatur. Aut etiam præscribantur supra laudata alia temperantia & emollientia, Decoctum scil Raparum, Chamomillæ Althææ, Oleum Amygdalarum dulcium cum Spermate Ceti, Emulsiones &c.

7 Si venereum quid subest, aliquandiu exhibeantur & continuentur Tinctura Antimonii acris cum Essentia succini, cui etiam aliquid Balsami Peruviani vel de Copniba, si subjecti conditio aliæque circumstantiæ ejus usum permittunt, addatur, ut hoc modo abstersio promoveatur & causa mali tollatur.

8 Idem etiam observetur, si ab alia causa, aut etiam ab urina exulceratio quædam in vesica vel urethra producta fuit & affectum fovet.

9 In Stranguria habituali præcipue senum, præter Clysteres emollientes & Carminativos, Pilulę Stahlianę frequenter sumantur, iisque interponantur & subjungantur partim abstergentia salina, partim Essentiæ incidentes & roborantes ac carminativæ, eæque continuentur, ut hoc modo illud quod molestias creat, removeantur, & partes debilitatæ eo melius roborentur.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Quamvis alvi laxitas multum ad Stranguriæ curationem conferat, acria tamen Purgantia, quia malum augent aut ejus frequentiorem recursum causantur fugiantur.

2 Clysteres quoque non sint nimium emollientes, præsertim in senibus, ubi partes jam sunt insigniter laxę, majorem enim producunt laxitatem vesicę & majorem humorem ad vias urinarias decubitum, semper E. iisdem addantur lenia carminativa.

3 Moderate etiam volatilia in subjectis, inprimis junio-

nioribus & Plethoricis præſcribantur, inſignes enim, ſi abuſus accedit, in corpore excitant turbas: quare non niſi urgente neceſſitate in uſum trahantur.

4 Ipſa quoque incidentia ſint blanda, aut ſi ſunt fortiora, ſemper cum largiore vehiculo ſumantur.

5 Diuretica fortiora & nimis ſtimulantia in Stranguriæ cura exulent, quoniam majorem humorum ad renes affluxum producunt, & hinc malum augent.

6 Opiata quoque non niſi doloribus maxime urgentibus & quidem refracta doſi cum aliis temperantibus exhibeantur.

7 Refrigerantia, inpr. actu frigida, etſi interdum aliquid præſtiterint, non facile in uſum trahenda ſunt, quia malum ordinarie exaſperant.

8 In ſubjectis Plethoricis ad Stranguriam pronis Venæ Sectio præſervatoria non negligatur.

9 In Stranguria ſympathica nunquam aliquid præſcribatur, quod primarium affectum turbare queat.

10 In Diæta ſollicite abſtineatur ab omnibus iis, quæ quocunque modo ad affectus provocationem aliquid conferre queunt, inpr. vero a cibo & potu feculento & fermenteſcente.

11 Provide quoque alvi libertas conſervetur, quem in finem lenia laxantia interdum præſervationis gratia ſumantur, ut primarum viarum vitia mature tollantur.

12 Ut quoque viæ abſtergantur, temperantia cum Cinnabarinis ad præcavendam Stranguriam non negligantur.

13 Urina nunquam diu retineatur, ſed ſæpius, aut præſente leniori etiam ſtimulo ſtatim excernatur.

14 Vinum bonum diureticum, ut præcipue eſt Rhenanum, ad Stranguriam diſpoſitis maxime convenit, abuſus tamen vitetur.

15 Fugiant quoque tales vitam ſedentariam & corpus potius moderato motu exerceant.

16 Veneris quoque exercitium frequens, ad hunc affectum diſponens, quam maxime vitetur.

CAPUT UNDECIMUM,

DE

Dyſuria.

I. *Definitio.* Dyſuria eſt urinam excernendi difficultas, cum magno niſu atque impetu & ſæpius doloribus ſtipata, modo a veſicæ, modo a renum, modo ab urethræ vitio originem trahens.

II. *Differentia.*

1 A *Stranguria*. Vid. *Tab. præced.*

2 Ab *Iſchuria*, ubi urinæ excretio prorſus ſupprimitur, cum e contra in Dyſuria adhuc in ſufficiente copia urina excernatur.

3 Ratione *cauſarum*.

a Alia dependet ab urinæ nimia acrimonia, ſed rarius.

b Alia ortum trahit ab exulceratione veſicæ.

c Alia carunculam veneream pro cauſa agnoſcit.

d Alia conjunctam habet eroſionem ſphincteris.

e Alia ab inflammatione & mala conſtitutione partium vicinarum, inteſtini recti, vaginæ uteri &c. fovetur.

III. *Signa.* Hæc quidem ſunt ſatis manifeſta, obſervandum tamen eſt, quod ſequentia præcipue occurrant:

1 Debito tempore adeſt quidem ad mingendum ſtimulus, magno tamen niſu & preſſione opus eſt ad urinam expellendam.

2 Sub ipſa excretione vel magnæ vel parvæ urinæ quantitatis dolor ordinarie maximus, ſed pro diverſitate cauſarum varius ægrotos affligit, æſtuoſus ſcil. lancinans, tendens.

3 Interdum vero præter magnum illum niſum & preſſionem, nullus vel paucus ſentitur dolor: quod tamen rarius contingit. vid. Foreſtus Lib. XXV. Obſ. 6. in Scholiis.

4 Si dolor ſub mictione urget, etiam aliquandiu poſt illam continuat.

IV. *Subjectum.*

1 Senes magis quam reliquorum ætatum homines.

2 Calculo renum & veſicæ laborantes.

3 Stranguria frequentius afflicti.

4 Veſicam, ejuſque ſphincterem aut urethram exulceratam habentes.

5 Qui cantharides aſſumſerunt & hinc veſicæ excoriationem reportarunt.

6 Quibus caruncula venerea eſt in urethra.

7 Puerperæ interdum ob admiſſum frigus. vid. *Foreſtus l. a. obſ. 8.*

8 Nonnunquam etiam feminæ quibus menſtruæ purgationes imprudenter ſuppreſſę ſunt. *ibid. obſ. 6.*

9 Feminę hyſtericę interdum.

10 Diędta cruda, ſalſa & acri utentes.

V. *Prognoſis.*

1 Si malum eſt levius, per ſe nullum periculum involvit.

2 Si autem cauſę graves & ſonticę, exulcerationes ſcil. & inflammationes graviores concurrunt, periculo non vacat.

3 Quo magis diuturna eſt Dyſuria & quo magis dolores urgent, eo facilius Febris vel convulſiones accedunt.

4 Dyſuria in Iſchuriam degenerans majori periculo exponit ęgrotantes.

5 In ſenibus decrepitis malum utpl. eſt incurabilis & ſępius lethale. B. Pater meus poſt annum ſeptuageſimum frequentius hoc malo corripiebatur, & quamvis per remedia aſſumta mitigaretur, ſemper tamen redibat: tandem anno ętatis ſeptuageſimo ſexto urina magis magiſque imminuebatur, & aliquoties Iſchuria accedebat: unde propter humores acriores ſalſos ad peripheriam corporis latos multa in cuti & ſubjacentibus partibus oriebantur ulcera manantia & vicinas partes depaſcentia, quibus tandem accedebat inſignis virium conſumptio & poſt aliquot menſes placida mors.

6 Dyſuria ſi diutius durat poſt ſe trahit exulcerationes viarum urinariarum.

7 Si a caruncula venerea dependet, nunquam niſi hac ſublata tollitur.

8 Si cum urina excernitur mucus viſcidus acris in Dyſuria, eo gravius eſt malum, & eo difficilius etiam curatur. Vidimus hoc in Viro ſeptuagenario, qui per plures annos talem mucum cum ingentibus doloribus excernebat: mucus hic adeo viſcidus erat, ut non niſi cum ſummo labore exprimi poſſet. Tandem maraſmo conſumptus moriebatur.

9 Gravior etiam eſt Dyſuria ab exulceratione veſicę dependens & multum temporis ad curationem requirit. Laborabat ante aliquot annos femina tali Dyſuria cum ingenti dolore ardente, qui ad frequentem urinę excretionem ſtimulabat: cum urina excernebatur materia purulenta & quo diutius urina retinebatur, eo magis cruenta ea erat: tandem poſt varia exhibita remedia elapſo menſe tertio reſtituebatur.

VI. *Remedia.*

1 Alvum aperientia: Clyſteres emollientes & carminativi, Magneſia alba, Pilulę Becherianę, Rhabarbarum &c.

2 Blanda diuretica & ſpaſmos demulcentia, Arcanum duplic. Tart. Vitriolat. Nitrum, Abſorbentia, Cinnabaris M. P. de Cynogloſſa Emulſ. Vid. *Tab. præcedens.*

3 Reſolventia. Rad. Pimp. alb. Vincetoxici, Ari, Tinct. Tart. Antimonii, Eſſ. ſuccin. &c.

4 Externa demulcentia, Fotus, Cataplaſmata, unguenta &c. ex Althęa, Meliloto, Malva, Parietaria, Chęrefolio, Ruta, Lacte, Butyro, Oleo Scorpionum &c.

For-

Formulæ Remediorum.

1 Cataplaſma ex Foreſto.

℞. *Herb. Pariet. mij.*
Cherefol. miſs.
Inciſa ad mollitiem coquantur in lacte, adde Butyri rec. ℥ij. Ol. Scorp. ℥iſs. calide pectini applicetur.

2 Aliud.

℞. *Cepar. aſſat. N.* vj.
Ol. Chamom.
Lil. alb.
Scorp. a. ℥ſs.
Cort. ☉*nt.* ℈j. *M.*
applicetur ut antea.

4 Unguentum.

℞. *Ungu. de Alth.*
Martiat. a. ℥j.
Ol. Aneth. ℥ſs.
deſt. Aniſ. ʒj. M.
inungatur pectini & perinæo.

4 Aliud.

℞. *Ungu. Martiat.*
Agripp.
Ol. laurin. a. ℥ſs.
M. aplicetur calide.

Reliquas Formulas internas vid. Tab. præced. & ſequentibus.

VII. *Methodus medendi.*

1 In curatione hujus affectus reſpiciendum eſt in genere ad alvi laxitatem, hæc enim ad diureſim promovendam multum confert: obtinetur autem hæc laxitas potiſſimum per clyſteres emollientes & aliquo modo carminativos, quibus ſalinus ſtimulus addendus eſt. Huic fini etiam inſerviunt Pilulæ Stahlianæ, Becherianæ & balſamicæ viſcerales, Extract. Panchymag. Crollii, Rhabarbarum &c.

2 Poſtea exhibeantur lenia Diuretica ſimul temperantia, qualia ſunt nitroſa, Salia digeſtiva cum abſorbentibus & Cinnabari mixta, ut hoc modo ſpaſticis motibus aliquo modo relaxatis urina eo melius excerni queat. Huc pertinent etiam reliqua temperantia, Emulſiva & mucilaginoſa præcedente Tabula allegata.

3 Hiſce interponi poſſunt Infuſa aut Decocta ex Radicibus incidentibus & reſolventibus, aut ſi magis placent Eſſentiæ Vegetabilium horum, eæ in uſum trahantur & cum Eſſentia Succini, Tinctura Antimonii acri aut Tartari miſceantur.

4 Si a calculo Dyſuria dependet egregie convenit poſt Clyſteres Decoctum nephriticum Foreſti, quod & emollit, & leniter pellit. Huic jungantur pulveres antiſpaſmodici, ita ut Decoctum & modo dicti pulveres alternatim ſumantur. Emulſiones cum Semine Card. Mariæ & Lapathi majoris paratæ hic quoque locum habent. Quoad cætera, reliqua quæ de Calculo dicta ſunt, etiam obſerventur.

5 Dyſuriç, quæ a cantharidibus ortum traxit, lac calidum copioſius ſumptum, Oleum Amyg. dulc. Sperm. cet. aliaque mucilaginoſa inſignem ferunt opem.

6 In Dyſuria ab exulceratione orta, exhibeantur & obſerventur ea, quç Tabula de Exulceratione Veſicæ dicta fuerunt.

7 Si dependet a caruncula Venerea, ea juxta methodum ſuo loco præſcriptam removeatur.

8 Externe in quavis Dyſuria ea imponantur, quæ ſtricturam relaxant & excretionem urinæ promovent, uti ſunt ſupra dicta externa pectini applicanda.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In aperienda alvo abſtinendum eſt a ſtimulantibus acribus remediis, quia talia majorem ſtricturam pariunt & dolores augent.

2 Deinde Medicus provide inquirat, an cum aliis & cum quibus affectibus, Dyſuria connexionem habeat, & hinc in cura ſemper reſpiciat ad effectum primarium, qui ſcil. Dyſuriam fovet, quod ſi negligit, vel fruſtra laborat, vel malum auget.

3 Diuretica fortiora prorſus hic nullum habent uſum, a quacunque etiam cauſa Dyſuria dependeat, inpr. ſi ſtatim in principio exhibentur: producunt enim majorem humorum affluxum ad renes, ac metuendis febribus & convulſionibus portam aperiunt. in calculoſis vero vel calculos in ureteres impellunt, vel renum inflammationem anſam prębent: ſi exulceratio jam adeſt, eam augent,

4 Si dolores nimium urgent, granum unum aut alterum Maſſæ Pil. de Cynogloſſa quidem ad eos mitigandos prodeſt, abuſus tamen eſt vitandus.

5 Si exulceratio veſicę Dyſuriam fovet, vitetur exceſſus in remediis terebinthinatis, ſuccinatis & Myrrhatis, quamvis enim ſint optima in exulcerationibus remedia, cautela tamen h. l. opus eſt, quoniam humores nimis commoveant & affluxum eorum ad partem affectam cum damno augent: quare ſemper refracta doſi aliis admiſceantur abſtergentibus.

6 Balnea interdum in Dyſuria uſum habent, inpr. quando a calculo impacto fovetur, nimis tamen calidorum uſus vitetur.

7 Præſervationis gratia alvi libertas ſemper conſervetur, & Venæ Sectiones conſuetæ non negligantur.

Caput Duodecimum,

De

Mictione imminuta.

I. *Definitio.* Mictio imminuta eſt parcior urinæ excretio, vel a ſeri defectu, vel a ſecretione urinæ deficiente aliiſque cauſis internis originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt *mitior*, quę v. g. potus defectum, & ſudores nimios ſequitur, utpl. parva vel nulla incommoda ſecum trahit.

2 Alia eſt *gravior*, quæ aliis morbis v. g. Hydropi cedit, & gravia pathemata conjuncta habet.

3 Differt a Dyſuria, quod in hac ordinarie dolor inter mingendum urgeat, qui in mictione imminuta deeſt.

III. *Signa.*

1 Urinæ parcior excretio nec ſero in corpore contento, nec potui aſſumpto quantitate reſpondens.

2 Tardior etiam ejusdem excretio.

3 Nullus ordinarie ſub mictione ſentitur dolor.

4 Concurrunt hinc inde in abdomine tenſiones & preſſiones.

5 Quibus junguntur internæ anguſtiæ.

6 Accedunt etiam in malo provectiore ardores aut febriles commotiones, inquietudines & jectigationes corporis.

7 Vires langueſcunt.

8 Appetitus proſternitur.

9 Somnus interrumpitur.

10 Dolores quoque conjunguntur ſtrictorii, in renibus & pectine ſe potiſſimum exerentes.

11 Nonnunquam etiam in ſenſibilioribus & junioribus ſuperveniunt motus convulſivi.

IV. *Subjectum.*

1 Potum ſufficientem negligentes.

2 Spiſſitudine ſanguinis laborantes.

3 Feminæ hyſtericæ & viri hypochondriaci.

4 Nephritide afflicti, aut quibus alias renes ſpaſtice conſtringuntur.

5 Febricitantes & alii nimios ſudores patientes.

6 Qui partes inferiores & abdomen nimis refrigerant.

7 Qui in affectibus renum aliiſque abdominis morbis adſtringentibus imprudenter tractati fuerunt.

8 Cachexia, Levcophlegmatia aut Anaſarca afflicti.

9 Tympanitici & Aſcitici.

10 Infarctibus & Scirrhis viſcerum abdominis laborantes.

V. *Prognoſis.*

1 Si malum eſt mitius & ſolum a defectu potus, aut alia leviore cauſa dependet, periculo caret.

2 Quæ vero aliis morbis juncta eſt, majore periculo ægrotos exponit, facile enim in totalem urinæ ſuppreſſionem degenerat.

3 Quo magis imminuitur urina, eo magis partes interiores a ſero obruuntur, & eo facilius etiam varii metuendi ſunt affectus ſeroſi.

4 Si in Cachexia & Levcophlegmatia urina magis magiſque imminuitur, Hydrops ante fores eſt.

5 Si in urinæ imminutione ſudor in larga fluit quantitate, bonum eſt.
6 Si autem prorſus nulla adeſt vicarie ſeri excretio, eo facilius ſymptomata ſub ſignis recenſita generantur.
7 Uti in Hydrope largius urinę profluvium bonum, ita e contra paucum malum eſt.
8 Urinæ imminutio ab aliis morbis dependens nunquam, niſi ſublata illorum cauſa, tollitur.

VI. *Remedia.*
1 Diluentia & Reſolventia Diuretica. Potus ſufficiens. Radix Vincetoxici, Pimpinellæ albæ, Ononidis, Bryoniæ, Ari, Caryophyllatæ, Petroſelini &c. Herb. Bellid. Cherefol. Petroſel. Sem. Violar. Milii Solis, Tinct. Tart. ℥ii &c.
2 Alvum aperientia: Clyſteres emollientes & carminativi. Pilulę balſamicæ.
3 Strictura relaxantia: Nitrum, abſorbentia Salia digeſtiva, Cinnabaris, Balnea, Fotus, Cataplaſmata &c. Tab. de Dyſuria allegata.

Formulæ Remediorum.

1 Infuſum reſolvens & Diureticum.

℞. *Rad. Onon.*
Vincetox.
Pimp. alb. a. ℥ſs.
Ari ℥ij.
Herb. Petroſel.
Capill. ♀.
Bellid. a. mj.
Flor. Geniſt.
Violar. a. p. ij.
Cort. ☉*nt.* ʒiij.
Inc. infund. in Vini albi ℔.iv.
vel v. *D. quotidie ter* ℥iv.vj.

2 Infuſum Theiforme.

℞. *Herb. Veron.*
Virg. ☉*r. a. mij.*
Inc. infund. Aq. fervent. ſumatur calide.

3 Mixtura reſolvens.

℞. *Tinct. Tart.* ʒiij.
Eſſ. Succ. ʒj. *M.*
D. Mane & veſperi gt. 30.

4 Tinctura temperans.

℞. *Liq. terr. fol. Tart.* ℥ſs. *D. Mane & veſperi gt.* 40.

5 Clyſter emolliens & carminativus.

℞. *Decoct. emoll.* ℥vj.
carmin. ℥iij.
Ol. Oliv.
Chamem. a. ʒvj.
Sal. Gemmæ ʒij.
Vit. Ov. N. j. M.
F. Clyſter.

6 Potiuncula temperans & anodyna.

℞. *Aq. rub. id.* ℥iv.
Nitr. Regener.
Tart. Vitriolat. a. ℈ij.
Cinnab. ♁ii ℈j.
Sacch. canar. ʒij. *M.*
D. cochl. aliquot ſing. 3.4. *hor.*

7 Oleum externum.

℞. *Ol Scorp.* ℥j.
Aneth. ʒiij.
deſt. Aniſ.
Cort. ☉*nt. a.* ʒſs. *M.*
applicetur calide regioni renum, pectini & perinæo.

VII. *Methodus medendi.*
1 Si imminutio Urinæ a defectu potus originem trahit, concedatur ægrotantibus largior potus, cui jungantur alia humectantia calida, juſcula, Cremor hordei, Gelatinæ tenuiores &c.
2 Si ſerum a nimiis ſudoribus exhauſtum eſt, & mictio imminuta exinde originem traxit, eadem conveniunt: Si vero ſudores adhuc præſentes ſunt & urgent, interponantur temperantia, abſorbentia & nitroſa.
3 Ubi Plethora mictioni deficienti occaſionem præbet, ea per venæ ſectionem mature imminuatur.
4 Quando huic ſimul ſpiſſitudo juncta eſt, eadem venæ ſectio locum habet, poſtea vero ei ſubjungantur incidentia & motus corporis moderatus ac continuatus.
5 Si alia mucida humorum ſpiſſitudo præſens eſt, incidentibus leniter diureticis interponantur laxationes cum Pilulis Becherianis.
6 In omni Urinæ imminutione reſpiciatur ad alvi laxitatem, eaque vel per modo dictas Pilulas, vel per alia lenia laxantia & clyſteres conſervetur.
7 Si urinæ imminutio alios morbos, Malum v. g. hypochondriaco-hyſtericum, Cachexiam, Hydropem &c. conjunctos habet, ad hoſce primario reſpiciendum eſt, iique convenienti methodo tractandi ſunt.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 In urinæ imminutione mature auxilium cum debita circumſpectione feratur, ne plenaria ejusdem ſequatur ſuppreſſio.
2 Abſtinendum tamen eſt a Diureticis fortioribus, quæ vel, utpl. urinam magis imminuunt, vel ejus plenariam ſuppreſſionem producunt.
3 Id quod eo magis in urinæ imminutione a ſeri defectu originem trahente, obſervandum eſt, talia enim fortiora diuretica exhibita, ſanguinem nimium reſolvendo corpus magis exſiccant.
4 In corporibus vero plethoricis graviſſimas & periculoſas ſanguinis ad renes congeſtiones ac inde dependentes inflammationes & ulcerationes producunt.
5 Si ſpiſſitudo ſanguinis affectum fovet, eadem mala ab iis remediis metuenda ſunt & adhuc graviora.
6 Alvi libertas quidem optima eſt in tali caſu, nunquam tamen fortiora & acria exhibeantur Purgantia, quoniam malum augent. Idem judicium ferendum eſt de clyſteribus.
7 Si emollientia ſunt exhibenda, reſpiciatur primo annon major hæcce ſequi poſſit ad renes humorum depoſitio majuſque exinde urinæ impedimentum, dein an morbi complicati talium remediorum uſum commode ferant.
8 Opiata quidem hic interdum ſuo non carent uſu, præcipue ad ſtricturas imminuendas, ubi vero laxitas in viis urinariis occurrit, ea omni modo fugienda ſunt, præſertim in ſenibus. Tali in caſu roborantia magis proſunt.
9 Vita ſedentaria fugiatur in urinæ imminutione, e contra vero corpus moderato motu exerceatur.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

D E

Iſchuria, ſive urinæ ſuppreſſione.

I. *Definitio* ISchuria eſt urinæ plenaria retentio aut ſuppreſſio, a variis cauſis ortum trahens.

II. *Differentia.*
1 Alia eſt *renalis*, quando cauſa ſuppreſſionis in renibus & ureteribus hæret.
2 Alia vero eſt *veſicalis*, quando Iſchuria a vitio veſicæ originem trahit: & hæc iterum dividitur in
a Propriam, quando veſica urina quidem maxime repleta eſt, propter ſpaſticam aut colli veſicæ conſtrictionem emitti nequit.
b Impropriam: ubi urinæ minus copioſæ excretio per alias cauſas impeditur.

III. *Signa.* Hæc reſpectu cauſarum & partis affectæ varia ſunt.
1 Si cauſa hæret in *renibus*, aut *ureteribus*, occurrunt
a Dolores fixi lumborum gravativi, ita ut ſpinam dorſi vix flectere queant ægrotantes.
b Hiſce accedunt ſæpius etiam dolores iſchiadici.
c Jungitur in aliis cardialgia ſatis gravis:
d In aliis vero non ſolum nauſea, ſed actualis vomitus obſervatur.
e Acutiſſimi ſunt & pungentes dolores cum vomitu & ſtupore cruris, ſi calculus ureteribus eſt impactus.
f In veſica pauciſſima vel nulla deprehenditur urina, etiamſi catheter immittatur & ſuctio inſtituatur.
2 Si ex *veſicæ* vitio nata eſt Iſchuria, ægroti ſentiunt
a Vel preſſionem vel tenſionem in pectine.
b Deprehenditur etiam tactu tumor in regione veſicæ & perinæo.
c Percipiunt quoque patientes ponderis ſenſum in dicto loco.
d Adeſt mejendi deſiderium cum conatu irrito.
e Si catheter in veſicam immittitur urina copioſe effluit.
3 Si Iſchuria dependet a tumore inflammatorio
a Adeſt dolor acutus & æſtuans.

b Con-

b Concurrit etiam Febris cum ſiti deliriis aliiſque febrilibus ſymptomatibus.

4 Si calculo originem debet, adſunt ſigna *Tab. de calculo Veſicæ* recenſita

5 Si a grumo ſanguinis, aut pure dependet, prçceſſit mictus ejusdem.

6 Si mucus ejusdem eſt cauſa, antea apparuit in urina.

7 Si vero a caruncula fovetur, ea per ſtylum in urethram immiſſam detegitur.

IV. *Subjectum.*

1 Juvenes & Viri temperamenti Sanguinei ac Plethorici.

2 Spaſtica ſphincteris conſtrictione tam idiopathica, quam ſympathica, uti in Teneſmo, laborantes.

3 Congeſtionibus gravioribus ad renes obnoxii.

4 Renum & veſicç calculo afflicti.

5 Urinam nimis diu retinentes. Talem urinæ ſuppreſſionem ante viginti annos paſſus ſum: tempore matutino cum quibusdam virginibus, iter parantibus, potum Caffe in copia ſumebam, easque poſtea comitabar, in itinere continuo iisdem cinctus, urinam emittere nequibam: tandem in patriam dictarum virginum latus, in conſortium aliorum honeſtorum virorum & feminarum veniebam: tabulæ affixi hærebamus in feram uſque noctem, tempus edendo, bibendo, cantando & fidibus canendo terentes: continui quidem ad mingendum aderant ſtimuli, ſed intempeſtiva verecundia me ab urinæ emiſſione retinebat: tandem cum poſt mediam noctem omnes lectum petiiſſent, urinam emittere volebam, ſed tantis ſtatim corripiebar. poſt leniorem etiam niſum, doloribus, ut Lipothymia ſequeretur, qua finita, pedibus amplius inſiſtere neſcius, manibus & genubus ſuffultus cubiculum petebam: quoniam vero dolores continuo urgebant, Aquam uti vocant, vitæ, quam in cubiculo deprehendebam, larga copia ſumebam: tandem elapſa integra fere hora ſequebatur primo urinæ ſtillicidium cum acerbiſſimis urentibus doloribus ac teneſmo graviſſimo & tandem urina in maxima copia excernebatur, atque hoc modo omnes moleſtiæ, excepta laſſitudine, quæ ſpatio aliquot dierum urgebat, ceſſabant. Nemini tamen autor ſum, ut in tali caſu pari remedio, quod deſperatio magis, quam ſana ratio ſuadebat, utatur.

6 Sanguinem grumoſum, pus vermes aut materiam mucoſam in viis urinariis habentes.

7 Gravidæ interdum ultimo geſtationis tempore.

8 Caruncula venerea laborantes.

9 Tumore inflammatorio vel in collo veſicæ, vel circa eam afflicti.

10 Tunicæ veſicæ exterioris ſive muſculoſç Paralyſi correpti.

11 A cauſis violentis externis læſi, inprimis in partibus renibus & veſicæ vicinis.

V. *Prognoſis.*

1 Inter reliquas urinam excernendi difficultates Iſchuria eſt periculoſiſſima & graviſſima, niſi mature tollatur, habet conſectaria.

2 Iſchuria a renum vitio originem trahens ſemper gravior eſt Iſchuria veſicali, quoniam in illa cauſç non adeo facile removeri poſſunt ac in hac.

3 Si dependet a calculis utrique ureterum impactis, paucis diebus ægri poſt inſignes dolores pereunt.

4 Niſi ante ſeptimum diem ægroti mingant, Febris inflammatoria quam Gangræna & Sphacelus ſequuntur eosdem jugulant.

5 Superveniunt etiam nonnunquam Convulſiones mortis inſtantis indices.

6 Non raro quoque in Hydropem degenerat.

7 Nonnunquam etiam ſoporem affert & Apoplexiam.

8 Iſchuria a renum aut veſicæ Paralyſi producta periculoſiſſima & utplurimum lethalis eſt.

9 Si ſudores ſuppreſſionem urinç ſequuntur, morbus aliquo modo mitior evadit, ita ut ægrotantes eum interdum ad plures dies ferre queant, uti teſtantur obſervationes.

VI. *Remedia.*

1 Alvum aperientia: Clyſteres, Fol. ſennæ cum Diureticis & Seminibus carminativis mixta, Paſſulæ, Pilulæ Becherianæ.

2 Temperantia: Nitrum, Lap. ♋. Conchæ citratæ, Tart. Vitriolat. Cinnabris Antimonii &c.

3 Diuretica & Reſolventia: Rad. Vincetox. Onon. Pimpin. alb. Ari &c. Herb. Petroſel. Cherefol. &c. Tinct. Tart. Antimonii &c.

4 Externa: Balnea, Fotus, Unguenta, Cataplaſmata &c.

5 Tonica e Mixtura tonica Stahlii: Eſſ. Cort. ☉nt. Tinct. ♂t. Tartariſat. Ludov.

Formulæ Remediorum.

1 Clyſter.

℞. *Decoct. Veron.* ℥x.	*Sal. Gemm.* ʒij.
Ol. Chamom. ℥j.	*Vitell. Ov.* N. *j. M.*
Aneth. ℥ſs.	*F. Clyſter.*

2 Infuſum diureticum & laxans.

℞. *Rad. Onon.*	*Sem. aniſ.*
Vincetox.	*dauc.* ā. ʒij.
Cichor. ā. ℥ſs.	*Tart. ſolub.* ā. ʒiij.
Herb. Cherefol.	*Inc. infund. in Vin. alb*
Petroſel. ā. *mſs.*	℔iij.
Fol. Senn. ſ. ſ. ʒvj.	*D. mane & veſperi* ℥vj.

3 Pulvis antiſpaſmod.

℞. *Conch. citrat.*	*Cinnab.* ♁*ii gr.* XVIII. *M.*
Nitr. regener.	*divid. in 6. p. æq.*
Tart. Vitriolat. ā. ℈ij.	*D. ſing. 4. horis doſ. j.*

4 Emulſio diuretica.

℞. *Sem. Viol.*	*Teſt. Ovor. calcin.* ʒj.
Milii ☉. ā. ℥ſs.	*Sacch. canar. q. ſ.*
Aq. Veron.	*ad gratiam.*
Fragor. ā. ℥iv.	*D. ſæpius cochlearia aliquot.*
F. l. a. Emulſio Colat. adde	

5 Mixtura abſtergens.

℞. *Tinct.* ♁*ii acris* ʒiij.	*Balſ. Peruv.* ʒſs. *M.*
Eſſ. Succ. ʒiſs.	*D. gt. 30. mane & veſperi.*

6 Linimentum.

℞. *Ungt. de Alth.* ʒvj.	*Petrol. alb.* ā. ʒij. *M.*
Ol. Scorp.	*applicetur calide.*

VII. *Methodus medendi.* Cum cauſæ Iſchuriæ ſint diverſæ, diverſa quoque curatio inſtituenda eſt.

1 In Iſchuria reliquis remediis, niſi circumſtantiæ aliud quid poſtulent, præmittantur Clyſteres aut lenia laxantia, hæc enim non ſolum alvum liberam ſervant, ſed & ipſam Diureſin promovent, inpr. ſi laxantia cum Diureticis maritantur.

2 Quoniam in Iſchuria facile humores ſtagnantes acrimoniam concipiunt, eique ſtaſes inflammatoriæ ſuperveniunt, exhibeantur temperantia, qualia ſunt nitroſa, digeſtiva & abſorbentia.

3 Si a congeſtione ſanguinis nimia ad renes in hominibus Plethoricis Iſchuria dependet, quam præcedentia remedia tollere nequeunt, illico Venæ Sectio in pede inſtituatur, hæc enim ſola interdum brevi tempore totum malum tollit teſte experientia. *Vid. River. Cent. I. Obſ.* 1. & 89. Si ſubjecta ad Hæmorroides ſunt prona, aut ſi eæ ſunt tumidæ, applicentur hirudines. vid. Cent. II. obſ. 29. Externe regio renum, pectinis & perinæum Oleo Scorpionum aut Unguento Comitiſſæ Camphorate inungatur.

4 Quando vero nimia vel renum & ureterum vel ſphincteris veſicæ adeſt conſtrictio, in uſum trahantur pulveres antiſpaſmodici ex nitro, abſorbentibus digeſtivis & Cinnabari parati. Externe vero conveniunt Balnea, Unguenta, Cataplaſmata &c.

5 Si calculus urethræ impactus urinæ ſuppreſſionem producit, ejusdem excretio per injectionem oleoſorum promoveatur, aut cathetere in veſicam retropellatur: ſi autem nimis firmiter impactus eſt, ita ut nullo modo ope catheteris moveri queat, fiat inciſio urethræ & calculus extrahatur: talem inciſionem aliquoties cum optimo ſucceſſu factam eſſe vidimus.

6 Si ob urinæ retentionem & veſicæ extenſionem nimiam urina excerni nequit, injiciatur primo Clyſter, poſtea vero ope catheteris aut candelæ cereæ, per urethram in veſicam intruſæ, urina evacuetur. Externe applicentur emollientia, v. g. Cataplaſma ex Malva, Althæa, Violaria, Parietaria, Chamomilla, Semine Lini, Cepis &c.

7 Quando mucus, grumus sanguinis, & vermes in urethra hærentes urinæ excretionem impediunt, cathetere removeantur: si vero in renibus & ureteribus talis causa est, exhibeantur aperientia & blanda diuretica: contra vermes vero specifica remedia, de quibus suo loco, exhibeantur.

8 In gravidis si Ischuria easdem affligit, urina per catheterem educatur.

9 Si caruncula venerea adest, ea per septica, mercurialia &c. extirpetur & per balsamica locus affectus consolidetur.

10 Si forsan exulceratio in Ischuria occurrit, ea per abstergentia & balsamica præcipue vero per Pilulas e Terebinthina cocta tractetur, uti suo loco monstratum est.

11 Tumor inflammatorius, si Ischuriæ est causa, convenientibus remediis, diaphoreticis scil. Nitrosis absorbentibus, alexipharmacis ac discutientibus internis, & externis curetur.

12 In Ischuria a Paralysi orta interna & externa nervina in usum trahantur.

13 Si causas externas violentas sequitur Ischuria, interne sumatur pulvis ad casum Ludovici Lap. ♋. ♁. diaph. & Sperm. Cet. exterius vero læsioni per convenientia remedia prospiciatur.

VIII *Cautelæ Practicæ.*

1 Clysteres nimium stimulantes & acres hic nullius sunt usus, sed sufficit, si sunt emollientes & carminativi ac oleosi cum convenienti stimulo salino.

2 Temperantia & inpr. nitrosa in suppressione urinæ ad præoccupandam stasin inflammatoriam mature exhibeantur, quamprimum enim inflammatio invaluit nimium, sero medicina paratur.

3 Venæ-sectio si in subjectis Plethoricis Ischuria laborantibus instituitur, semper sit larga & sanguis fere ad libram usque emittatur, alias nullius est usus.

4 Præsente constrictione Diuretica præsertim fortiora nunquam exhibeantur, partim quia sanguinem nimium ad renes urgent eosque opplent, adeoque secretionem urinæ impediunt, partim etiam quoniam ipsam stricturam adhuc magis augent.

5 Eo magis autem ab eorum usu abstinendum est si calculus ureteribus aut urethræ impactus Ischuriæ causa est, quoniam omnia symptomata graviora reddunt.

6 In urinæ retentione & vesicæ extensione diuretica dare velle contra omnem rationem est, urinæ enim copia vesicæ tonum jam maxime fregit, si ergo urinæ copia major diureticorum ope secernitur, necessario etiam vesica magis cum dolore & reliquorum symptomatum augmento dilatatur.

7 Specificis in Ischuria non semper fidendum est, alia enim irrita sunt, alia vero nullum edunt effectum, si tamen quædam occurrunt, quæ per experientiam probata sunt, in usum trahi possunt. Ex posteriorum sensu sunt fimus equinus cum vino calido Rhenano per filtrum trajectus & epotus. Cerebrum Picæ exsiccatum & cum vino albo propinatum, quod secundum *Riverium Observ. a Ruo commun.* 33 tribus Ischuria laborantibus profuit. Succus millepedum & Concharum nigrarum, in quo granum unum Cantharidum fuit incoctum. Urina hirci calide pota. Infusum Calcitrappæ in Vino. Emulsio Seminis violarum & nucleorum persicorum cum aqua urticæ. Testæ ovorum: pulvis lumbricorum cum vino mulso. Succus cancrorum fluviatilium cum vino. Sal radicis lupinorum. Decoctum plantaginis aquaticæ. Tali leporum in forma pulveris &c. In talium tamen usu non ad unicam tantum, sed ad multiplicem respiciendum est experientiam.

8 Si urina jam effluxerit, blanda diuretica nihilominus conveniunt ad abstergendas vias urinarias.

9 Præservatorie instituantur Venæ-sectiones in Plethoricis: fugiatur diæta crassa, venus nimia, adstringentia &c.

Caput Decimum Quartum.

De

Sudoris suppressione & defectis.

I. *Definitio.* Sudoris defectus est vel consueti sudoris ob varias causas tam internas quam externas suppressio, vel, præsente etiam corporis ad sudorem dispositione, ejusdem parca vel nulla excretio, varia molesta pathemata conjuncta habens.

II. *Differentia.* Ex ipsa definitione patet

1 Aliam esse sudorum, vel consuetorum vel ob alias causas præsentium suppressionem.

2 Aliam vero ejusdem, positis licet circumstantiis, subjecti ad sudandum dispositionem manifestantibus, retentionem.

III. *Signa.*

1 Absentia madoris in peripheria sive habitu corporis.

2 Constrictio partium externarum.

3 Quam excipit corporis lassitudo.

4 Jungitur etiam gravitas artuum.

5 Accedit oppletio pectoris & respirandi difficultas.

6 In aliis observatur pressio præcordiorum.

7 Non raro quoque Vertigo sequitur sudoris suppressionem.

8 Appetitus etiam prosternitur. Reliqua ex sequentibus patebunt.

IV *Subjectum.*

1 Infantes sudore madidi aeri frigidiori expositi.

2 Adulti quoque ad sudores spontaneos proni, eosque vel negligentes, vel corpus sudore madens aeri exponentes.

3 Multas partes mucidas in sanguine habentes.

4 Sanguinis spissitudine & abundantia præditi.

5 Sensibiles & ad varias toni alterationes proni.

6 Nimia sanguinis ebullitione laborantes.

V. *Prognosis.*

1 Omnis sudoris suppressio varia mala post se trahit, eaque eo certius, si ea in subjectis humidioribus subito contingit.

2 In junioribus subjectis exinde oritur Crusta lactea, Scabies, Tusses, Coryzæ, Gravedines, Convulsiones &c.

3 In adultis Febres, Tusses, Asthmata, aliæque spirandi difficultates.

4 In hypochondriacis translationes humorum ad Hypochondria, pathemata cardialgica, Colicæ graves & sudorum suppressiones sequuntur.

5 Non raro etiam exinde oriuntur varia rhevmata & affectus arthritici, præcipue in Sanguineis & Plethoricis.

6 Mortem subitaneam etiam sudoris matutini suppressionem insecutam esse, in viro hypochondriaco observavimus. Hic sudore madidus e lecto surgebat atque corpus aeri liberiori exponebat, sed paucis elapsis momentis subito in terram prosternebatur, uxor ejus accurrens credebat eum lipothymia correptum esse, sed revera mortuus erat. Quænam incommoda passus sim a suppressione sudorum spontaneorum, in *Theoria Hominis ægroti* jam aperui.

7 Quo minus sudores in Febribus erumpunt, eo diuturniores sunt.

8 Si autem sudores actu fluentes subito supprimuntur in intermittentibus, vel sequentes paroxysmi graviores fiunt, vel degenerant in continuas, vel in lentas, Hecticas, vel tumores œdematosi & Hydropes sequuntur.

9 In acutis ob sudores deficientes vel suppressos semper pejor est status, pessimus vero in malignis: omnia enim symptomata magis urgent, & hinc facile accedunt Lipothymiæ, Inflammationes partium internarum, Convulsiones &c.

10 Sudoris defectus a dyscrasia humorum originem trahens, mala quoque habet consectaria, quoniam maxime necessaria humorum per transpirationem depuratio insigniter impeditur.

11 Su-

11 Sudorem suppressum si larga sequitur urinæ excretio, bonum est.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia: Nitrum regeneratum, depuratum, Antimoniatum, Lapid. ♋. Conch. citrat. Arcan. duplic. Tart. Vitriolat. Sal. polychrest. Potus sufficiens.

2 Diaphoretica: Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, Mixtura simplex, Essentia alexipharmaca Stahlii &c.

3 Alvum blande aperientia: Magnesia alba, Rhabarbarum; Pilulæ Stahlianæ, Becherianæ.

4 Incidentia, & Resolventia: Radix Ari, Helen. Vincetox. Pimpin. alb. Ari &c. Tinct. Tart. Antimonii acris &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis diaphoretico temperans.

℞. *Nitr. regener.* — *div. in 6. p. æq.*
Conch. citr. — *D. sing. 3. 4. horis.*
♁. diaph. ā. ℈ij. M.

2 Alius.

℞. *Nitr. depur.* — *Bezoard. min. ā. ℈j.*
Tart. Vitriolat. — *Cinnab. ♁ii gr. XII. M.*
Lap. ♋. — *div. & D. ut antea.*

3 Potiuncula diapnoica.

℞. *Aq. flor. Acac.* — *Sir. contraj. ʒs. M.*
C. B. ā. ℥ij. — *D. cochlearia aliquot pro*
Ess. Alexiph. ʒiß. — *dosi.*

4 Pilulæ laxantes.

℞. *Extr. Panchymag. Cr.* — *F. Pil. 60. D. 15. pro*
Pil. Stahl. ā. ʒs. M. — *dosi.*

5 Aliæ.

℞. *Pil. balsam. ʒj.* — *D. ut antea.*

6 Species pro Infuso incidente.

℞. *Rad. Vincetox.* — *Bellid.*
Pimp. alb. — *Capill. ♁. ā. mj.*
Helen. ā. ℥s. — *Inc. infund. successive Aquæ*
Herb. Scord. — *ferventi & sumantur calide.*
Scabios.

7 Mixtura incidens & diapnoica.

℞. *Tinct. ⊙ii acris.* — *D. mane & vesperi 30. gt.*
Ess. Alexiph. ā. ʒij. M.

8 Alia.

℞. *Tinct. Tart.* — *Myrrh. ʒs. M.*
Ess. Pimp. alb. ā. ʒij. — *D. ut antea.*
Succ. ʒj.

VII. *Methodus medendi.*

Cum sudor suppressus multa, uti ex antea dictis patet, post se trahat incommoda, mature prospiciendum est, ne metuenda mala in actum deducantur: quare statim temperantia & moderate diaphoretica exhibeantur, partim ut partes salino Sulphureæ in sanguine hęrentes temperentur & præparentur, partim ut a corpore per diaphoresin expellantur.

2 Id quod ut eo melius contingere queat, assumantur sæpius juscula calida, & infusa Theiformia ex radicibus & herbis incidentibus: si vero subjecta potui Thee & Caffe assueta sunt, potus hic dilutus in largiori etiam copia ipsis ad diluendos humores concedatur, eique moderatæ & reiteratæ doses Tincturæ bezoardicæ, non camphoratæ, Mixturæ simplici aut Essentiæ alexipharmacę interponantur.

3 Respiciatur quoque ad alvi statum an sit libera, an vero obstructa: si alvus non respondet, Clysteres insignem habent usum, quatenus multum sudoris suppressi cum aliis humoribus hoc modo evacuatur, præsertim si Clysteres sunt leniter stimulantes. Longe pręsentiorem autem habent efficaciam Pilulæ Stahlianæ aut Becherianæ veræ, quæ non solum alvum aperiunt, sed etiam sudorem & Diuresin promovent, uti id sæpius in proprio expertus sum corpore. Ante aliquot annos sudore spontaneo matutino largissimo corripiebar, qui autem cum lectum deserere propter negotia urgentia cogerer, supprimebatur: sentiebam hinc statim insignem corporis lassitudinem, cum vero negotia quietem non concederent, ita ut non nisi a meridie aliquid assumere valerem, viginti Pilulas Stahlianas deglutiebam: sed nihilominus circa vesperam febre corripiebar maxime vehementi, quam paucus sudor excipiebat: circa mediam noctem novus accedebat paroxysmus & versus horam quartam matutinam tertius cum gravissimis tensionibus & doloribus in omnibus artubus, ac deliriis: tandem sequebatur sudor largissimus, quem finientem largius urinæ profluvium & aliquot sedes excipiebant, & hoc modo tota Febris cum omnibus molestiis statim cessabat. Hactenus sæpius tali sudoris suppressione laboravi, sed semper post laudatarum & nunquam satis laudandarum Pilularum usum statim ab omnibus molestiis liberatus fui. Eandem quoque efficaciam sępissime in aliis expertus sum.

4 Si subjecta alias ad diuresin sunt prona, Diuretica temperantia insignem quoque edunt effectum, & humores etiam tutissime per hanc viam excernuntur.

5 Si sudorem suppressum jam exceperunt morbi, respectus ad illos habendus est, iique speciali methodo tractandi sunt, prouti circumstantiæ id postulant.

6 Si post sudores suppressos in subjectis Plethoricis respirandi difficultas & pathemata cardialgica ac hypochondriaca nimium urgent, ita ut gravius metuendum sit periculum, Vena vel in brachio, vel in pede, pro ætatum & aliarum circumstantiarum respectu, illico secetur.

7 Quando sudores summe necessarii in Febribus supprimuntur aut prorsus non succedunt, res periculi plena est, & hinc mature sunt revocandi, quod fieri potest, partim per supradicta temperantia & diaphoretica fixa ac hisce interposita alexipharmaca, partim vero per frictiones, lagenas & vesicas aqua calida repletas & pedibus ac aliis corporis partibus applicatas.

8 Si sudorum defectus a Plethora & spissitudine sanguinis dependet, Venæ sectio mature instituta multum ad eorum revocationem contribuit, quatenus hoc modo proportio inter humores & motus restituitur, ita ut Natura postea reliquum sanguinem eo melius fluxilem reddere queat.

9 Eadem quoque Venæ sectio in principio Febrium, sanguinis missionem commode admittentium, in subjectis Plethoricis instituta, ita tamen ut lene regimen diapnoicum statim subjungatur, insignem ad promovendos sudores habet usum.

10 Si sudorum defectus a dyscrasia humorum lenta & mucida originem trahit, hæc per lenia resolventia & incidentia ac convenientia laxantia tollatur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In sudoribus suppressis nunquam in usum trahantur acria, volatilia aliaque nimis calida, quia sanguinem nimis commovent, atque gravia post se trahunt mala.

2 Eo magis vero nocent, si subjecta ad sudores non inclinant, aut si sudorum defectus a nimia sanguinis ebullitione dependet & hinc in tali casu Nitrosa aliaque temperantia cum diaphoreticis fixis plus conferunt ad sudorum promotionem, quam ante dicta acria.

3 Ad sudorum revocationem multum etiam confert quieta in lecto continentia, e contra corporis jectigatio sudoris fluxum maxime turbat.

4 Si alvus est aperienda, respiciatur an morbi conditio apertionem talem admittat, in Febribus enim acutis ea cautela opus habet.

5 In suppressis sudoribus fugiantur quoque Purgantia acria sanguinem nimis commoventia.

6 Pulvis pannonicus ruber, Terrę sigillatę aliaque talia adstringentia quibus vulgo virtus alexipharmaca tribuitur, in Febribus acutis fugiantur, quoniam sudores necessarios & exanthematum expulsionem magis retardant, quam promovent.

7 Balnea & stuphæ sudatorię etsi ad sudores promovendos multum conferant, semper tamen respiciendum est prius ad statum humorum, an sufficienter resoluti & ad talem evacuationem dispositi sint, & an subjecta talium usum ferre queant: quo neglecto multis malis sæpius porta panditur. Balnea quoque semper sint moderate calida, & caput a calore bene defendatur: in stuphis quoque calor nimius abesse debet.

8 Ad sudores avtocraticos suppressos revocandos motus moderatus & continuatus multum confert, nimius tamen, Massam sanguinis ultra quam par est commovens, fugiatur.

SECTIO III.

DE

STAGNATIONIBUS ET STASIBUS SERI.

CAPUT PRIMUM.

De Cachexia & Chlorosi.

I. *Definitio.*

1 Cachexia est flaccidus, pallidus & subtumidus corporis habitus a seri & lymphæ mucosa spissitudine, in interstitiis fibrosarum partium stagnante, & ipsas quoque fibras imprægnante & turgidas reddente, ac motus tonici remissione, originem trahens.

2 Chlorosis, *Cachexia virginum*, *febris alba* & *amatoria*, *Icterus albus* dicta, est Cachexiæ species virginibus, obstructione mensium contumaci laborantibus, solennis, a restrictione Sanguinis versus venam portæ hepatisque infarctu dependens, fœtidumque, pallidum, & ex albo quasi virentem ægrotis concilians colorem.

II. *Differentia.*

1 Uterque affectus magnam affinitatem inter se habet, & Cachexia a Chlorosi nonnisi ut genus a specie differt.

2 Alius est incipiens & adhuc levior, alius contumax & per plures annos durans.

3 Alius simplex absque alio morbo occurrens, alius complicatus Scorbutum, Quartanam, obstructionem hepatis conjunctam habens.

4 A *Levcophlegmatia* & *Anasarca*:

a In Levcophlegmatia est major inflatio quam in Cachexia, & minor quam in Anasarca: in hac vero tanta est cum nitore, ut rupturam quasi minetur.

b In Levcophlegmatia & Anasarca ordinarie major observatur durities, & post impressionem digiti foveæ relinquuntur, quod in Cachexia, nisi jam proxime ad horum affectuum graduum accesserit, non contingit.

c In Anasarca ordinarie tumor pedum œdematosus jungitur, qui tamen in Cachexia stricte sic dicta non observatur, nisi forsan aliæ causæ accedant, & morbus sit in summo gradu.

5 Ab *Ascite*: hic enim abdomen & inferiores partes solum affligit, Cachexia vero universum corpus & inprimis exteriores partes occupat.

6 A *Tympanite*:

a Ratione *partis affectæ*, quæ est abdomen in Tympanite, in Cachexia vero universum corpus.

b Ratione *extensionis*, quæ in Tympanite est maxima & dura, cum e contra in Cachexia sit flaccida turgescentia.

7 Ab *Ictero*:

a Respectu *coloris*, qui in Ictero est flavus & croceus, in Cachexia vero utpl. pallidus.

b Respectu *penetrationis*: Icterus enim fibras solum quoad superficiem affligit, Cachexia autem eas intimius penetrat, ut exinde turgidæ evadant.

c Ratione *causæ*, quæ in Ictero est bilis translatio in habitum corporis, in Cachexia vero seri & lymphæ mucidus status.

III. *Signa.*

1 *Cachexiæ*:

a Pallor universi corporis in facie præprimis & ipsis labiis sese manifestans, colorem quandoque subflavum, lividum & plumbeum conjunctum habens.

b Insignis fibrosarum partium flacciditas & turgida earundem inflatio in facie præprimis & artubus observanda.

c Externe fere nullus caloris, sed potius frigoris aut teporis sensus.

d Lassitudo totius corporis & torpor ad consueta negotia.

e Appetitus debilior, & ad frigida magis pronus.

f Post cibum inquietudo, pressio & tensio sub hypochondriis, flatulentiæ concursus.

g Alvus modo siccior, modo ad lubricitatem vergens, excrementa fere inconcocta projiciens.

h Urina vel plane aquea citra colorem & hypostasin in principio, in progressu vero magis turbida, & tincta, semper tamen pauca.

i Somnus interruptus & quandoque satis diuturnus, ast pauca ab eodem refocillatio.

k Pulsus justo debilior vel languidus.

l Sanguis emissus plurima serositate abundans.

m Respiratio anxia, imprimis sub leviori motu, vel scalarum ascensione contingens.

n Succedens in contumaciori malo pedum tumor œdematosus, de die præcipue notabilis, nocte vero calore lecti iterum disparens.

o Sensus etiam quandoque concurrentes varii pressorii, gravativi, constrictorii, sub hypochondriis aut umbilico sese exerentes.

2 *Chloroseos*:

a Pleraque modo dicta signa communia.

b Concurrens mensium obstructio.

c Facies admodum pallida, & subflava, imprimis etiam labiorum insolitus pallor.

d Oculorum subsidentia, palpebrarum vero cingentium livor.

e Maxima corporis lassitudo, imprimis pedum gravitas & ad movendum inertia.

f Frequens intercurrens palpitatio cordis.

g Subsequens tandem vel plenaria & contumax cachexia ad hydropem inclinans, vel hectica.

IV. *Subjectum.*

1 Obnoxii Cachexiæ fieri possunt hypochondriaci, hæmorrhoidarii ab obstructione hujus fluxus, scorbutici, febribus diuturnis & præcipue quartanis aut aliis morbis chronicis laborantes.

2 Scabiei retropulsiones incurrentes.

3 Hæmorrhagias nimia passi.

4 Vitam otiosam, inertem degentes, & Diætæ crudiori addicti.

5 Temperamentum phlegmaticum aut Sanguineo-phlegmaticum possidentes.

6 Loca humidiora, Solis & aeris sanioris accessui minus exposita, inhabitantes.

7 Nimio vini & Spiritus Vini usu calorem naturalem destruentes.

8 Fœminæ præ viris mensium obstructione vel nimio fluxu laborantes.

9 Chlorosi præprimis expositæ sunt juniores, quibus mensium negotium minus feliciter, aut per incongruam Diætam, suppressum est.

V. *Prognosis.*

1 Cachexia sicut gradu differt, sic etiam facilior vel difficilior ejusdem Curatio.

2 Quo minus viscera adhuc læsa sunt & pertinaciter obstructa, eo magis affectus medelam admittit.

3 Ubi malum adhuc in humoribus ad spissitudinem & visciditatem pronis hæret, ibi justa & congrua methodo non admodum difficulter propellitur.

4 Juniores, corporis & animi vi adhuc pollentes, facilius curantur quam annosiores, qui non raro hydropicos affectus exinde incurrunt.

5 Quo magis hepar obstructum est, eo certius hydrops vel hectica sequitur.

6 Cachexia quartanis male curatis superveniens, matura paroxysmi febrilis revocatione haud difficulter tollitur.

7 Quæ haustui frigidæ tempore æstivo quandoque contingit, difficulter curatur, & certius in hydropem vel hecticam migrat.

8 A men-

8 A mensium infausto successu originem habens, matura eorundem restitutione solvitur.

9 Quo diutius autem menses jam substitere, eo longiori in Cura mora opus est.

10 Chlorosis non maritatarum sæpius admodum rebellis est, & quandoque hecticam vel plenariam cachexiam post se ducit.

11 Sæpissime autem nulla certius, quam mutato statu virginali in matrimonialem, debellatur.

12 Omnis Cachexia a læsionibus viscerum adhuc aliena per plures annos durare potest, antequam morbus rebellis & incurabilis succedat.

13 Cachexia a simplici humorum viscidítate orta magis Anasarcam, quæ vero in hepatis obstructione fundata est, Ascitem post se ducit.

VI. *Remedia.*

1 Viscididatem humorum incidentia & corrigentia: Rad Pimpin. alb. Vincetox. Ari, Cichor. Helen. Caryophyllat. Imperat. Herb. Card. bened. Fumar. Absinth. Cent. min. Cochl. Nasturt. Trifol. fibrin. Capill. ♀ris, Hyssop. Marrub. alb. Epithym. Salia media: Tartarus Vitriol Arcan dupl. Sal polychr. Glaser. Tartar. tartaris. Salia alcalia ex modo dictis vegetabilibus, Gummi resinæ: Galban. Ammon. Heder. Junip. Tincturę diureticæ: ♁ii, Tartari, Essent. Pimpin. alb,

2 Præparatos & digestos humores evacuantia: Jalappa, Mechoacanna, Fol. Senn. Rhabarb. el. fibr Helleb. nigr. Agaricus Sem Ebul. Carthami, Cort. intermed. Samb. Pil. Beccherianæ, Stahlianæ, polychrestæ Hallenses.

3 Tonica Splenetica, & Hepatica: Rad. Tarax. Curcum. Cichor Herb. Scolopendr Agrimon. Adianth. alb. Flor. Schœnanth. Ligna Santal. Species diarrh. Abbat. Diatrion Santal. Tinctura Vitriol. Martis Ludov. ♂tis Zwelf. Croc. ♁ii ♂tis Stahlii.

4 Evacuationes Sanguinis suppressas invitantia: V. S. in pede, Scarificationes, hirudines.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus incidens & laxans.

℞. *Rad. Vincetox.*
Caryophyllat. ā. ℥ſs.
Irid. o. ʒij.
Herb. Card. benod.
Agrimon.
Beton. a. Mſs.
Summit. Cent. min. p. j.
Cort. ☉rum
Citri ā. ʒij.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Agar. albiss.
Rhabarb. el. a. ʒiij.
Sem. anis.
fœnic. a. ʒj.
Sal polychr. ʒij.
Incis. contus. infund. ℔j. ▽ ferv. & ℔. ij. Vin. gener. Dos. ℥vj. vij. alternis diebus usurpanda.

2 Pulvis incidens.

℞. *Pulv. stomach. Birckman. ʒij.*
lumbr. terrestr.
cort. ☉rum a. ʒj.
Sal absinth.
Tart. Vitriol. a. ʒſs.
M. f. Pulv. Dos. ℈j. ʒſs. bis, ter de die.

3 Alius tonico-resolvens.

℞. *Rad. Pimpin. alb. ʒij.*
curcum. ʒj.
Oc. ♋. ppt.
Lumbr. terrest. pp. a. ʒſs.
Sal. onon.
Croc. ♁ii Martial. a. ℈j.
M. D. S. ut antea.

4 Essentia diuretico-tonica.

℞. *Tinctur. Tartar. acr. ʒij*
Ess. Cort. ☉rum,
adianth. alb. a. ʒj.
M. Dos. gutt. 25. 30. bis de die.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cachexia per se considerata tractanda est remediis resolventibus, incidentibus, evacuantibus & roborantibus perite sibi invicem interpositis & subjunctis.

2 Quem in finem commode Curæ initium fit per Nodulos aut Pilulas laxativo-resolventes, aliquoties repetendas, interposito frequenti incidentium diureticorum leniorum usu.

3 Quando ex diuresi frequentiori & mitigatione symptomatum malum sensibiliter remisisse constat, tunc locum habent tonica reliquiis interposita & subjuncta.

4 Ubique tamen ad originem mali respicere convenit. In mensium nimirum obstructione V.S. in pede & aperientibus lenioribus simul succurendum est: in hæmorrhoidum suppressione vel pariter V. S. in pede, vel hirudinum applicatione ad loca hæmorrhoidalia.

5 Quando a nimiis hæmorrhagiis dependet, supra dictæ methodo interponenda sunt analeptica & roborantia.

6 Quæ post febres evenit, a Nodulis laxativis, Pilulis Beccherianis, & interpositis digestivis & alexipharmacis auxilium recipit.

7 Ubi scabies retropulsa subest, Mercurii dulcis & fl. Sulphur. usus haud negligendus.

8 Diæta congrua multum etiam pro hoc malo debellando facit. Instituatur igitur motus corporis placidus successive augendus, & continuandus; in usum trahantur eupepta, assata, aromatica, Sinapi, raphanus marinus, Vinum generosum.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 V. S. in illo tantum casu prodest, ubi hæmorrhagiarum spontanearum factæ fuere suppressiones.

2 Habent hic usum Sanguinem leniter attenuantia; ab omnibus vero pellentibus & Salibus oleoso-volatilibus abstinendum: quia facile Asciti vel Hecticæ via exinde paratur.

3 Diureticam etiam fortiora omnino fugienda: quia plerumque majora exinde emergunt damna.

4 Idem de omnibus, quæ sanguinem nimium exagitant, dicendum est.

5 Cum morbus sit chronicus, exposcit etiam methodum lentam, præparantem & evacuantem, nulla vi & uno quasi impetu in humores crudos agentem.

6 Commendant etiam absorbentia Auctores, sed nullam specialem efficaciam exercere, experientia docet, nisi quod aciditati in primis viis peccanti quandoque occurrunt.

7 Bufones tanquam specificum in hydrope commendantur, quid in Cachexia valeant, Experientiæ commendandum.

8 Salia Volatilia, adstringentia & tonica, nonnisi præparantibus & evacuantibus præmissis & per aliquot tempus continuatis, in usum vocanda sunt,

9 Eodem tempore demum locum habent balneorum siccorum usus.

10 Ab omnibus vero repellentibus sulphureis & adstringentibus abstinendum est: quia facile Catarrhus suffocativus vel Hydrops exinde inducitur.

11 Evitandus etiam est aer autumnalis & vernalis humidior, cibus crassus, & viscidus, potus frigidus, vinum vel cerevisia recens, Spiritus Vini &c.

Caput Secundum.

De

Levcophlegmatia & Anasarca.

I. *Definitio.*

1 Est tumor universalis habitus corporis externi, frigidus & pallidus a lympha viscida, intra cutem & musculosas partes stagnante, originem habens.

II. *Differentia.*

1 Anasarca & Levcophlegmatia differunt in eo, quod illa cum splendore & nitore cutis contingat, & digitorum impressorum vestigia diu retineat; hæc vero aliquantisper flaccidiorem habitum corporis absque nitore cutis constituat, neque foveas a digitis impressis tam diu servet.

2 Utraque ab *Ascite* & *Tympanite* discernitur ratione loci: hæc enim cavitatem magis abdominis occupat, illudque in insignem molem attollit; illa vero in externis partibus fibrosis sedem habet.

3 A *Cachexia* ratione gradus: hæc enim non cum tanta cutis turgescentia, sed potius flacciditate, & ali-

& aliquali saltem tumore conjuncta est.

III. *Signa*.

1 Universi habitus corporis insignis turgescentia ad nitorem cutis usque sese extendens, ratione gradus vel Anasarcam vel Levcophlegmatiam constituens.

2 Ejusdem pallor, frigiditas, duriuscula constitutio, quæ digitorum impressorum vestigia diu retinet.

3 Ingens corporis lassitudo & ad motum inertia.

4 Pulsus parvus, frequens & inæqualis.

5 Accedit etiam ordinarie febris lenta.

6 Appetitus fere dejectus & ad frigida magis inclinans.

7 Somnus profundus, inquietus, corpus non reficiens.

8 Sudoris omnimoda suppressio.

9 Respiratio difficilis, præcordiorum angustiæ, maxime post pastum.

10 Intercurrentes phlogoses, sitim quandoque satis intensam conjunctam habentes.

11 Alvus ad lubricitatem magis, quam siccitatem, vergens.

12 Urina plerumque cruda & tenuis, quandoque etiam lixiviosa.

13 Ab initio tumor adhuc vagus, nocte calore lecti diminuens, in ἀκμῇ vero fixus, æqualiter persistens.

IV. *Subjectum*.

1 Phlegmatici & sanguinei, ut & feminæ magis quam viri:

2 Cachecticam a variis causis dispositionem possidentes.

3 Visceribus quidem adhuc vegetioribus instructi, insigni autem visciditate lymphæ laborantes.

4 Hepatis glandularumque abdominis infarctu afflicti.

5 In febribus præcipue intermittentibus male tractati.

6 Scabiei quoque retropulsione incurrentes.

7 Loca humidiora inhabitantes, victu vero crassiori viscido usi.

8 Hæmorrhagiis vel nimiis vel suppressis laborantes.

V. *Prognosis*.

1 Anasarca & Levcophelgmata simplex absque Ascite occurrens curatu non est ita difficilis ac Ascites.

2 Quo magis autem complicata est, eo difficilius curam admittit.

3 Omnis hydrops, quo magis a viscerum læsionibus adhuc alienus est & in humorum vitiis adhuc sedem habet, eo melioris spei est & contra.

4 Levcophlegmatia sicuti gradu ab Anasarca differt, sic etiam facilius curatur, si reliqua conspirant.

5 In omni hydrope urinę adhuc aqueę meliores sunt. quam rubicundæ, crassæ & inpr. lixiviosæ: denotant enim hæ viscerum læsiones & hecticæ concursum.

VI. *Remedia*.

1 Eadem, quę in Cachexia laudata sunt, incidentia, resolventia, anti-Venerea lignosa, evacuantia & tonica. Externe Balnea sicca, in stupha. Sumi possunt pro hoc scopo lateres vel globi tormentarii candefacti, & Decocto, ex herb. absinth. chamom. melilot. chelidon. Sem. anis. Carv. Cumin fœnic. Bacc. laur. Junip. aqua vel vino minus generoso. parato, injici, sic cutis blande resolvitur, & ad sudorem disponitur.

2 Quę speciali simul causæ satisfaciunt:

3 In febre male curata febrem ipsam restituentia & fundamentaliter eradicantia: Noduli laxativi, Digestiva, incidentia & lenia alexipharmaca.

4 In Scabie retropulsa, medicamenta expulsiva, sulphurea, succinata, absorbentia, mercurialia interne propinata.

5 In hæmorrhagiis nimiis, vel interposita reliquæ Curæ balsamico-analeptica, vel tonica.

6 In Suppressis hæmorrhagiis aperientia & fluxus ejusmodi revocantia.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativus in Hist. morb. Urat. laudatus.

℞. *Rad. enul.*
asar. a. ℥ſs.
Herb. Salv.
Eupator.
cichor.
Veron.
Cuscut. a. Mj.
Gran. paradis. ʒiſs.
Mac. ʒj.
Sem. Cartham.
anis.
petrosel. a. ʒiij.
Rhabarb. Alex. ʒij.
Coq. in Vin. Mens. iij.
Colat. ℞. ℔iij.
Add. Syrup. Byzan. ℥ii. *M.*
f. Potio pro robustioribus.
D. ℥vj.

2 Bolus emeticus pro robustioribus.

℞. *Conserv. cynosbat.* ʒj.
Gumm. gutt. ℈ſs.
Syr. fl. pers. q. s. f. Bolus pro una vice.

3 Pulvis digestivo-diureticus.

℞. *Sem. Sinap.* ʒij.
Tartar. Vitriol.
Sal absinth.
onon. a. ʒj. *M.*
f. Pulv.
bis vel ter de die a. ℈j. *ad* ʒſs.

5 Cineres pro lixivio.

℞. *Ciner. genist.*
stipit. fabar.
absinth.
junip.
ebul. a. Mj.
Infund. in Vin. Ordinar. paululum generoso pro potu.

5 Essentia stomachico-roborans.

℞. *Essent. Cort. Aur.* ʒj.
mac. ʒſs.
Tinct. Vitriol. Mart. Lud. ʒij. *M.*
ante prandium & cœnam ad 30. guttas propinanda.

6 Alia diuretico-diapnoica.

℞. *Tinct.* ♁ii *acris*
Essent. lign. a. ʒiſs. *M.*
Quotidie mane ad 30. gutt.
in jusculo cum regimine diaphoretico exhibenda.

VII. *Methodus medendi*.

1 Generaliter nullam aliam requirit Curam, quam Cachexia. Specialiter autem secundum causarum diversitatem diversa exposcit medicamenta.

2 Pro priori itaque intentione in usum vocanda sunt medicamenta, muciditatem humorum incidentia, & corrigentia vegetabilia, aperitivo-diuretica vel diapnoica vi instructa, Salina, Gummi resinæ, Tincturæ diureticæ, ordinando magis phlegmaticis acriora, Sanguineo vero phlegmaticis temperatiora, & conjungendo simul, si vires permittunt, motum corporis per vecturam & equitationem, successive in usum trahendum & diu continuandum, ut sic humorum massa eo melius conquassetur & ad secretiones & excretiones magis apta reddatur.

3 Interponenda & conjungenda sunt evacuantia phlegmagoga & quidem, secundum individuorum conditionem, vel fortiora, vel leniora, cum epicrasi agentia.

4 Peracta humorum præparatione, eorundemque præliminari evacuatione per alvum, locum etiam habent sudationes in stupha sudatoria peragendæ.

5 Et tandem, humoribus superfluis per alvum, urinam & diaphoresin evacuatis, in usum trahantur tonica remedia, Diæta aromatica moderate vinosa cum interposita motione corporis per aliquod tempus continuanda.

6 In Speciali concurrentium causarum diversitate respiciendum est vel ad fluxus spontaneos suppressos, vel eorundem excessum, vel scabiem retropulsam, vel febres male curatas &c. pro quarum diversitate ea methodus est conjungenda, quam singulæ causæ specialiter exposcunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Venæsectio in nulla hydropis specie convenit; ubi tamen malum ab hæmorrhoidum suppressione provenisse comparet, locum habent hirudines ano applicitæ.

2 Scarificationes autem, sicuti in omni œdemate reprobantur, sic etiam in Anasarca non exigui periculi sunt, imprimis profundiores.

3 Evacuantia quoque fortiora non debent in usum trahi, nisi humores antea fuerint præparati; alias variis commotionibus & viscerum læsionibus demum via paratur.

4 Ad fortiora referuntur Gummi Gutt. Soldanell. Carthamus, Cortex Ebuli & Sambuci.

5 Securius ordinantur Noduli ex aperientibus, incidentibus & evacuantibus parati, vel etiam Pilulæ ex Extractis amaris cum evacuante quodam combinatæ.

6 In-

6 Interponi iisdem debent lenia diuretica & diapnoica, ut sic humores undequaque ad excretiones disponantur.

7 Absint porro ab initio tonica, ad quæ etiam Salia volatilia referuntur, utpote quæ pariter pro visceribus obstruendis, correcta & evacuata nondum materia, satis efficacia sunt.

8 Salivatio, per Mercurium facta, sæpius eximia damna, obstructiones viscerum, paralyses producit, ob viscciditatem humorum & denegatam transpirationem. Magis etiam Mercurius in salsos, quam viscidos, humores agit.

9 Sudationes post præmissa incidentia & digestiva in Anasarca haud sunt contemnendæ; modo fiant absque commotionibus æstuosis.

10 Hunc in finem Borrichius patientem vesicis aqua calida plenis fovere jussit.

11 Alius etiam folia fraxini sicca adhibuit & patientem iisdem circumdedit.

12 Alia externa, imprimis balnea, sive artificialia s. naturalia, nonnisi summe provide adhibenda sunt.

Caput Tertium.

De *Ascite*.

I. *Definitio.* Est ingens ventris distensio, ab impedita secretione seri in abdomine aliisque partibus stagnantis & quandoque extravasati orta, & œdematosam pedum intumescentiam cum aliis gravibus symptomatibus conjunctam habens.

II. *Differentia.*

1 Alius est *incipiens*, & adhuc curabilis, alius consummatus, cum ruptione vasorum lymphaticorum conjunctus, & fere incurabilis.

2 Differt a Tympanite, in quo venter quidem etiam insigniter tumefactus est, sed non ab aqua s. sero stagnante solum, sed maximam partem a flatibus; unde etiam percussus instar tympani sonum edit.

III. *Signa.*

1 Incipit utplurimum cum œdemate pedum circa talos initium sumente, versus vesperam præcipue observabili, nocte vero iterum disparente.

2 Sensim sensimque augmenta capit hic tumor pedum, ut ab impressis digitis vestigia modo majora, modo minora, per aliquod tempus servet.

3 Progreditur hinc magis magis versus Ventrem, illumque tandem mirum in modum extendit, quo tempore utplurimum etiam in viris Scrotum cum annexis partibus, in feminis vero muliebria, pariter occupat.

4 Et malo ad ἀκμὴν perveniente, præter tumorem abdominis in eximiam magnitudinem elatum, partes superiores macie quasi consumtæ conspiciuntur, licet interdum post somnum per aliquot horas subtumidæ iterum appareant.

5 Concurrunt in hoc rerum statu secundum ipsius morbi statum modo graviora, modo leniora symptomata.

6 Nimirum lassitudo corporis & ingens virium prostratio.

7 Somnus ab initio quidem satis diuturnus, in progressu vero mali interruptus, paucus & delassans potius, quam reficiens.

8 Pallor totius corporis & conjunctum partium præcipue extremarum frigus.

9 Sitis in invalescente malo maxime intensa, tussis sicca, difficilis respiratio, cum concurrente febricula.

10 Appetitus etiam admodum exiguus, & in malo consummato plane prostratus.

11 Urina primum tenuis & aquea, in progressu vero magis rubicunda, lixiviosa.

12 Oedemata insuper quandoque rumpuntur, & per longum satis tempus aquam plorant.

13 Venter vero, si movetur, fluctuationem & murmura aquæ in abdomen effusæ patefacit.

14 In utroque etiam sexu concurrit quandoque Hydromphalos s. Hernia aquosa umbilici.

15 Quamvis autem sæpius modo dicto ordine incipiat & progrediatur, nonnunquam tamen intumescentia abdominis œdemata pedum præcedit.

16 Hanc vero antecedunt gravitas & angustia præcordiorum ac tensio in hypochondriis.

17 Cui jungitur respirandi difficultas sub motu corporis & ascensione scalarum.

18 Malo progrediente angustia præcordiorum & respiratio difficilis ita augentur, ut ægri non nisi erecto collo respirare queant.

19 Angustiæ hæ cardialgicæ interdiu, quando aliquid ciborum aut remediorum assumunt, semper magis magisque augentur.

20 Tandem sequitur abdominis tumor indies invalescens, cui reliqua recensita symptomata junguntur.

IV. *Subjectum.*

1 Temperamentum phlegmaticum, aut Sanguineophlegmaticum possidentes, & ad Cachexiam proni.

2 Viri fluxui hæmorrhoidali assueti & in ejus obstructionem imperita medicatione incidentes.

3 Spiritu Vini & Vino abutentes.

4 Fæminæ, post largum mensium fluxum ejusdem suppressionem passæ.

5 Frequentius hæ præ viris Asciti sunt obnoxiæ.

6 Uterque sexus post graves hæmorrhagias adstringentibus fortioribus tractatus.

7 Quibus in febribus intermittentibus paroxysmi febriles, citius quam par erat, per chinam chinæ & similia adstringentia suppressi fuere.

8 In viscerum mala constitutione acidulas usurpantes.

9 Cibis acidis, viscidis, Nitrosis abutentes.

10 Obstructionem viscerum a metastasi febrili vel scabie retropulsa reportantes.

11 Quibus venena loco remediorum incaute data fuere.

12 Frigidum potum, corpore valde calente, avide ingurgitantes.

13 Frigida externa in nimiis hæmorrhagiis regioni hepatis.

V. *Prognosis.*

1 Ascites cum magis in viscerum læsionibus quam humorum vitiis radices habeat; ideo periculosior quam Anasarca habendus est.

2 Incipienti tamen & vasorum lymphaticorum integritatem adhuc conjunctam habenti non omnis spes Curationis deneganda.

3 Quod si vero orthopnœa, tussis sicca, sitis intensa cum hectico calore & urina lixiviosa succedant, mors ostia pulsat.

4 Juniores facilius adhuc superare possunt hunc morbum quam senes, imprimis quando morbus tardius incrementa sumit.

5 In quibus vasa lymphatica semel rupta sunt, rarissime evadunt.

6 Alvi lubricitas solatur ægros, siccitas vero omnia symptomata exacerbat.

7 Nihil periculosius est in invalescente malo quam urina rubicundo-lixiviosa: brevi enim moriuntur.

8 Oedemata, si rumpuntur, ægro quidem aliquod vitæ adhuc intervallum promittunt, nulla vero exinde speranda est restitutio. Vidimus hocce in ancilla, quæ excretione tali aquarum in Hydrope spatio aliquot hebdomadum laborabat, symptomata omnia videbantur mitigari, sed ex improviso Gangræna, pedes corripiens, vitæ finem imponebat.

9 Oedemata si externis incongruis medicaminibus repelluntur, reliqua symptomata graviora, & morbum ipsum pertinaciorem reddunt.

10 Hæmorrhagiæ narium, Asciten vel præcedentes vel eidem supervenientes, labem viscerum graviorem indicat, & utpl. funestum portendunt exitum.

11 Febris hectica Hydropi accedens ordinarie lethifera est.

12 Diarrhææ malo provecto & visceribus læsis supervenientes mortem accelerant.

13 Idem censendum est si vomitus, viribus jam fractis, ægrotos affligunt.

14 Quo

14 Quo magis urget spirandi difficultas eo minor restitutionis spes est.

15 Si appetitus plane est prostratus ac ægroti post quævis assumpta magna anxietate ructibus ac distensione affliguntur, res periculi plena est, præsertim in malo provectiori.

16 Quo magis ægroti in hoc morbo bibunt, eo magis capit incrementa morbus.

17 Hydrops, post febres intermittentes male curatas contingens, per mature revocatos paroxysmos febriles & congruam methodum quandoque tollitur.

18 Paracentesis est tantum palliativum remedium, & nullum hydropem a læsionibus viscerum ortum curat.

VI. *Remedia.*

1 Viscera obstructa reserantia & humores viscidos incidentia & resolventia: Rad. Pimp. alb. Vincetox. Armorac. Petasit. Raphan. Zedoar. Tarax. Bardan. Helen. Ari, Zinz. Herb. Cent. min. Artemis. Absinth. Fumar. Card. bened. Salia media: Arcan. dupl. Tart. Vitriol. Solub. Sal polychr. Glas. Gummata temperata: Sagapenum, Galban. Ammon cum Extractis amaris in pilularem formam redacta; Spiritus Tartari, Tinctur. ♁ ij acris, Lumbrici terrestres & specifice commendati bufones. In cibis, præter quædam supra jam nominata, rad. petrosel Sem. Sinap. piper, caryophyll. Cineres diuretici, vel armoracia trita in Vino infusa. Externe Sedum minus, herb. Chelidon. maj. Geran. robert. raphan. niger. fol. lapp. maj. petasit. barban. nymph. contusa & malleolis l. plantis pedum apposita.

2 Materiam præparatam per alvum simul educentia, phlegmagoga, secundum subjectorum conditionem vel fortiora vel leniora: Elaterium, Extract. Esul. Gumm. Gutt. Succus rad. irid. nostrat. cort. Ebul. & Sambuc. Jalapp. mechoacan. Soldanella s. brassica marina, Sem. Cartham. Pil. Beccheri, Stahlii, Sal Cathart. amar. Clysteres hydragogi, paululum stimulantes.

3 Calorem hecticum mitigantia: Nitrosa, emulsiva, diaphoretica fixa, herb. & fl. bellidis, quæ quidem & in illo casu locum habent, quando malum a siccitate, & exarescentia hepatis originem habet, ubi Saponis quoque philosophici usus commendatur.

4 Tono prospicientia: lenia Martialia cum amaris combinata, Salia volatilia Tincturis alcalinis acribus remixta, motus corporis fortior per vecturam aut equitationem. Diæta item Aromatica, & vini generosioris usus modestus.

Formulæ Remediorum.

1 Bolus emetico-purgans.

℞. *Conserv. cynosb.* ʒj.
Gumm. Gutt. ℈ss.
Syr. e spin. cerv. q. s. f.
Bolus. pro j. vice.

2 Potio laxans.

℞. *Fol. Senn. s. st.* ʒij.
Rhabarb. el. ʒj.
Crystall. Tartari ʒss.
Infund. in ▽ fragor. s. q.
Colat. ℞. ℥jv.
Dissolv. Mann. Calabr. ℥j.
Syr. e spin. Cerv. ℥ss.
ms. pro j. vice.

3 Pilulæ hydragogæ Leonelli Faventini.

℞. *Elater* ℥j.
Bdell. ʒj.
Mastich. ʒss.
Salis Gemm. ℈ij.
ms. f. Pil. Dos. ℈ss.

4 Clyster Phlegmagogus.

℞. *Rad. bryon.*
Esul. a. ℥ss.
Herb. gratiol.
agrimon. ā. Mj.
fl. Genist.
Samb. ā. Mss.
Bacc. Junip. ℥ss.
Coq. in s. q. Urin. puer. colat.
℞. ℥viij.
Dissolv. Elect. hieræ picr.
Mel. rosat. ā ʒvj.
Sal Gemm. ʒss.
ms. pro Clysmate.

5 Alius.

℞. *Urin. puer.* ℥viij.
Terebinth. in Vitell. ov. sol. ℥ss.
Sal Gemm. ʒj.
ms. pro Clysmate.

6 Electuarium diuretico-viscerale.

℞. *Conserv. cynosb.* ℥j.
visceral. ℥ss.
Pulv. rad ari.
Lumbr. terrest. ā. ʒij.
Tartari Vitriol. ʒj.
Syr. bellid. q. s. f. Elect.
Dos. Magnitudo Castan. bis vel ter per diem.

7 Pulvis diureticus.

℞. *Pulv. Lumbr. terrestr.*
♁ *ij diaph. ā.* ʒj.
Arcan. dupl.
Buffon. pulver. a. ʒss.
Sem. ebul. ʒij.
ms. f. Pulv. Dos. ℈i. ʒss. *bis vel ter per diem.*

8 Species diureticæ pro Nodulo.

℞. *Rad. bryon.*
vincetox. a. ℥j.
Ciner. stipit. fabar. genist.
junip. a. Mj.
Incis. q. o. d.
pro Nodulo Vino generoso infundend.

9 Tinctura tonico-diuretica.

℞. *Spiritus Sal ammon.*
Tinct. ♁ *ij acris a.* ʒj. ss.
ms. Dos. gutt. 30. bis vel ter per diem.

VII. *Methodus medendi.*

1 Convenientissima, quæ hydropi debetur, Methodus, est laxatio cum diuresi leniori.

2 Ut vero eo melius succedat, corpus prius præparetur per resolventia, incidentia, Salia digestiva, sic humores mobiliores & ad evacuandum aptiores redduntur.

3 Sub his purgationibus semper toni ratio habenda est, quem in finem ægrotis cibi cum zinzibere conditi suadendi sunt.

4 Quod si vero concurrens calor hecticus temperantia exposceret, pulveres diaphoretici modeste Nitrosi locum habent, reliquis medicamentis interpositi.

5 Tandem quando optatus secutus est effectus, subjungenda sunt tonico-roborantia, sub quorum usu motus voluntarius præcipue in extenuatis conducit.

6 Externe œdemati pedum succurrunt acriuscula sub remediis commendata vegetabilia, abstinendo ab acrioribus causticis, rubefacientibus.

7 Quod si malum a mensibus vel hæmorrhoidibus suppressis ortum duxerit, locum habere potest Venæsectio, sed nonnisi in principio morbi celebrata, interponendo remedia aperientia, & Sanguinem ad consuetos fluxus invitantia.

8 In Scabie retropulsa, præter supra dicta remedia, in usum trahenda sunt Mercurialia & sulphurea, nonnisi interne tamen administranda.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In malo jam provectiori, quæcunque etiam causa concurrat, ordinarie neque Venæsectio, neque Scarificatio locum habet. Tractavi tamen aliquando puerperam, quæ ob lochiorum suppressionem in Hydropem inciderat; femina hæcce erat plethorica & largum semper mensium & lochiorum fluxum experiebatur. Tumor hydropicus, cum vocarer, genua jam superaverat & respirandi difficultas adeo urgebat, ut singulis momentis suffocatio metuenda esset: ad hanc E. præcavendam Venæ-sectionem, quam ipsa ægrota summis efflagitabat precibus, concedebam, unde summa illa respirationis difficultas maxime imminuebatur: sed nihilominus Ascites in dies incrementa capiebat, & cum denuo in maximo suffocationis periculo versaretur, vena iterum aperiebatur, quæ eam a suffocatione liberabat; tandem post laxantia incidentia aliaque convenientia remedia exhibita largus sequebatur sudor, qui successive Hydropem tollebat. A casu tamen hocce propter particulares circumstantias nemo conclusionem certam formet, ac si venæ-sectio in Hydrope sit necessaria: illud enim exinde saltim sequitur, quod Venæ sectio interdum respectu subjecti & aliarum causarum aliqualem habeat utilitatem.

2 Omnes evacuationes non simul & semel instituendæ sunt, sed successive.

3 Unde cavendum est a purgantibus drasticis, præcipue quando humorum visciditas nondum correcta est.

4 Quo magis Ascites inveteratus est, eo diutius etiam resolventia & incidentia continuentur, ut hoc modo humores eo melius ad excretionem præparentur.

5 Pal-

5 Palliativum etiam illud remedium externum Paracentesis per vices administranda est, quanquam & sic rarissime, nisi in principio morbi & ubi ægri adhuc εὐσπλαγχνοι sunt, cum fructu adhibetur.
6 Cavendum est a remediis internis calidioribus oleosis, carminativis, resinosis, & quæcunque Sanguinis Massæ turgescentiam conciliare possunt.
7 Nocet etiam tam Salium volatilium quam Martialium præposterus usus.
8 Acidularum autem in hydrope usus omnino rejiciendus. Erat hic femina quinquaginta & aliquot annorum, quæ varia præludia ascitica sentiebat: Medicus ordinarius commendabat acidulas, quas alius dissuadebat & Hydropem præsagiebat. Prior tamen obtinebat: ab initio quidem acidulæ laudabilem videbantur edere effectum, sed paulo post earum usum ulterius ferre nequibat. Domum E. reversa semper de insigni lassitudine & spirandi difficultate conquerebatur, quam brevi Ascites lethalis sequebatur.
9 Acriora etiam diuretica, qualia sunt Cantharides, non temere in usum vocanda sunt.
10 Oedematosis tumoribus male applicantur sulphurea repellentia, item caustica acriora, rubefacientia.
11 Omnes formulæ aquosæ plerumque nocent magis, quam prosunt, & radicem mali non tollunt.
12 Cataplasmata etiam e variis stercoribus, nec non urinis, parata parum ad summam rei faciunt.
13 Thermarum tam internus quam externus usus merito rejicitur, posterior ad rupturas pedum patientes disponit.
14 Motus per vecturam aut equitationem in malo jam admodum inveterato locum quidem haud amplius habet, sed in recentiori egregium præstat usum, si moderatus est & continuatus.
15 A potu nimio hydropici sibi cavere debent, nec non cibis liquidioribus.
16 Ligna anti venerea in Anasarca magis quam in Ascite aliquem effectum edunt.
17 Efficacius in visceribus reserandi se gerunt antiscorbutica.
18 A suffitibus abstinendum est, quia utplurimum repellunt. Experiebatur id femina hujus loci tumoribus pedum œdematosis laborans. Medicus ordinarius suadebat usum Pilularum ex Gummatibus, extractis amaris &c. paratorum, quæ malum sensim sensimque mitigabant. Alius adhuc consultus admodum laudabat vaporem balnei ex variis herbis præparati; pedibus exceptum; unde tumor disparebat quidem, sed Ascites incurabilis sequebatur.
19 Emplastra vero Diasulphuris Rulandi & de baccis lauri vulgo commendata parum ægrotos sublevant.
20 Non possum, quin hic breviter annectam observationem raram: Ephippiarii Gallici uxor 28. annorum temperamenti Sanguinei peculiarem prorsus patiebatur Hydropem spatio quinque annorum. Venter sensim intumescebat, absque ullo pedum tumore, appetitus optime constabat & tranquille, donec tandem nimia abdominis intumescentia & appetitum & somnum turbaret. A variis Medicis varia laxantia, vomitoria, Diuretica &c. præscribebantur, sed frustra. Tandem Chirurgus Gallus Paracentesin suadebat, post quam peractam ea melius se habebat, sed pauco elapso tempore venter denuo inflabatur, & cum nullum remedium aliqualem ederet efficaciam, Paracentesis iterum instituebatur, quæ durante hocce morbo plusquam vigesies instituta jam fuerat. Summa autem admiratione dignum est, menses toto hocce tempore legitime fluxisse atque ægrotam res domesticas insigni celeritate peregisse. Vocabar tandem ad eam, a nullo autem medicamine ullum sentiebat levamen: quare Chirurgus Gallus Paracentesin reiterabat. Die sequenti ægrota referebat, se insoliti quid sensisse sub ipsa intrusione instrumenti, ac si aliquid interius perforatum fuisset. Ab eo postea tempore semper pejus sese habebat, menses parcius fluebant, & pauco elapso tempore plenarie cessabant, pedes simul inflabantur & alia Ascitica symptomata accedebant; Irritis aliis Paracentesis adhuc aliquoties instituebatur, sed cum reliqua accidentia indies augerentur, tandem mors hisce omnibus finem imponebat. An post mortem cadaver apertum fuerit, me latet: Probabile tamen videtur, aquas hasce intra peritonæi duplicaturam latitasse. Similem fere observationem habet *Job van Meekren Obs.* 52.

Caput Quintum.

De

Tympanite.

I. *Definitio.* Est species hydropis cum eximia expansione abdominis, ad instar tympani sonum edentis, quando percutitur, nec non continuo rugitu & ructus edendi conamine conjuncta, a flatibus originem habens.

II. *Differentia.*

A reliquis hydropis speciebus concursus eximiæ flatulentiæ & majoris distensionis abdominis; splendidam fere cutem exhibentis & sonitum a compressione vel percussione edentis. Vid. *Tabulæ præcedentes.*

III. *Signa.*

1 Plurima cum Ascite signa communia habet, respirationis nimirum angustiam, extenuationem faciei, pectoris & brachiorum.
2 Lassitudinem corporis, tussim siccam, somnum graviorem, sitim & calores internos, urinam paucam aquosam vel lixiviosam:
3 Tumores pedum, qui tamen proportionem, quæ reliquis Hydropis speciebus familiaris est, haud adæquant.
4 Peculiare plane habet, quod abdomen magis quam in Ascite extendatur, & frequentia murmura & sonitus, præcipue si percutiatur, edat: tantum tamen abdominis pondus non sentiunt ægrotantes ac in Ascite.
5 Insuper etiam rugitibus abdominis & vacuis ructandi conatibus stipatus est: si ructus per superiora evacuantur, aliquantulum melius se habent ægrotantes.

IV. *Subjectum.*

1 Atonia intestinorum, imperitis Medicationibus vel incongrua diæta debilitatorum & enervatorum, laborantes.
2 Diuturnas obstructiones mensium vel hæmorrhoidum & Hysterica vel Hypochondriaca mala habitualia tolerantes.
3 Qui in febribus intermittentibus incongrue tractati sunt, & hinc intestinorum & viscerum labefactiones reportavere.
4 Cibis crassioribus & flatulentis utentes & hinc Saburram vaporosam & verminosam colligentes. Vid. *Bonet. Sepulchret.* p. 1121. & seq.
5 Maxime etiam feminæ, quæ infaustis puerperii successibus obnoxiæ fuere, aut abortum passæ sunt.

V. *Prognosis.*

1 Tympanites nunquam non periculo vacat.
2 Qui adhuc recens est, & febribus male curatis ortum debet, facilius curatur, quam qui a læsione insigniori viscerum internorum dependet.
3 Omnis tympanites, qui alias jam in corpore radices egit, vel non, vel difficillime curatur.
4 Quo magis ascitica pathemata concurrunt, eo minor reconvalescentiæ spes superest.
5 Respirationis maxima angustia, sitis intensa, hectica corporis superioris consumtio, urina lixiviosa & pauca, pedum successiva intumescentia, pessima præbent signa.

VI. *Remedia.*

1 Materiam in intestinis hærentem incidentia & resolventia: Salia digestiva, Tartar. Vitriol. Arcan. dupl. Sal Polychr. Glas. digestiv. Sylv. Cathart. amar.

1. Epson. Vegetabilia aperientia. Rad. pimpinell. alb. Vincetox. Apii, Bryon. Helen. Herb. Chamædr. Hyssop. Cochlear. Nasturt. Card. Bened. Absinth. Fumar. Cent. min. eorumque Salia fixa, Gummi-resinæ: Ammoniac. Galban. Sagapen. Heder. Juniper.

2 Superfluum serum & materiam flatulento viscidam per alvum evacuantia, phlegmagoga sic dicta: Gummi Gutt. rad. Irid. Bryon. Cort. Samb ejusque, rob, nec non Ebulinum, Herb. Soldanell. Mercur. dulcis, Decoctum Epiphanii Ferdinandi, Pil. Beccheri & Stahlii veræ.

3 Roborationi toni prospicientia. lenia Carminativa & subadstringentia: iterne Sem. Dauci, Cumini, fœniculi, anisi, anethi, Cort. Citr. Aurant. Spir. Tartari a Sachsio in Ampelographia laudatus, C.C. Tinctura Antimonii, Tartari, Martis Vitrioli Lud. Essent. millefol. Externe linimenta & Empl. nervina, nec non Sacculi discutientes & roborantes ex Herb. Chamom. Matricar. Nepeth. Bacc. Junip. Sem. Mil. Anis. Fœnic. furfur.

4 Sanguinis menstruo vel hæmorrhoidali obstructo viam aperientia: præter scil. interna appropriata Venæsectio in pede, vel hirudinum ad loca solita applicatio.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Pimpin. alb.*
Apij
Bryon. ã. ℥ß.
Herb. Chamædr.
Hyssop.
Card. bened. ã. Mß.
Sum. Absinth.
Fl. Cent. min. ã. p. j.
Cort. ☉rum ʒii.
Sem. Anis.
Fœnic. ã. ʒj.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Rhabarb. el. ℥ß.
Fibr. Helleb. nigr.
Agar. mund. ã. ʒij.
Tartar. Solub. ʒiij.
Incis. contus. infund.
℔i. ▽ fervent. & postea affund. ℔iij. Vin. generos.

2 Decoctum laxans Epiphanii Ferdinandi.

℞. *Rad. Cucum. agrest.*
Ireos.
Cort. intern. Sambuc.
Herb. Soldanell. ã. ℥iij.
Incisa infunde per 1 ½ dies in ℔vj. Vini albi & clari, deinde ebulliant ad consumtionem unius tertiæ, quo tempore adde Cumini (l' anisi, vel fœniculi, vel Ammios, Daucis vel Seseleos, vel Rutæ) anethi ã. p. 1.
Cort. Citr. ℥j.
Cinamom. ℥ß.
Sagapen.
Mastich. an. ℥j.
Hæc una ebulliant adhuc. secundum artem coletur, servetur, Dos. ℥vj. ℥vij. aliquoties, post aliquot dierum intervalla, repetenda.

3 Pilulæ laxantes & vomitoriæ.

℞. *Mass. Pil. Tartar.*
e Gumm. ammon.
an. ℈ß.
Gumm. Gutt.
Extr. helleb. nigr. an. gr. ms. f. Pil. No. XIX. pro 1. dosi.

4 Pulvis resolvens & diureticus.

℞. *Lumbr. terrestr. ppt.*
Sem. Ebul. an. ʒj.
Tartar. Vitriol.
Arcan. dupl.
Sal absinth. a. ʒß.
ms. f. Pulv. d. ad Scat.
Dos. ℈j. bis vel ter per diem.

5 Alius Stomachico-diureticus.

℞. *Pulv. Stomach. Birckmann. ʒij.*
Lumbr. terrestr. ppt.
Tartar. Vitriol. a. ʒj.
Sal Card. Bened. ʒß.
ms f. Pulv. dos. & usus ut præcedentis.

6 Essentia diuretico-nervina.

℞. *Spiritus Tartari,*
Tinct. ♁ii acris a. ʒiß.
ms. Dos. gutt. 30. bis vel ter per diem.

7 Sacculus discutiens.

℞. *Herb. Chamom.*
Matricar.
Menth. crisp. a. Mj.
Bacc. Junip. ℥ß.
Sem. Fœnic.
Anis. a. ʒij.
Incis. contus. includ. Sacc. ventri imponendo.

8 Balsamus Stomachicus & Carminativus.

℞. ⚬⚬⚬ *Nucist. expr. ʒj.*
dest. Tacamah.
Aneth.
Anis. a. ℈ß.
Balsam. Peruv. ℈j. M. pro inungendo Scrobiculo cordis & umbilico.

VII. *Methodus medendi.*

1 Materia viscida lenta fermentescens, flatibus ansam præbens, incidenda, resolvenda & ad diuresin disponenda per remedia Salina, rad. aperientes & alexipharmaco-diureticas, nec non Gummi resinas.

2 Si obstructio mensium vel hæmorrhoidum prægressa fuerit, in malo recentiori vena secanda est in locis inferioribus, vel pro re nata locis hæmorrhoidalibus hirudines aplicandæ, interpositis remediis, quæ hæmorrhagias consuetas restituunt.

3 Materia peccans ad excretiones disposita evacuanda est per alvum & in robustioribus per vomitum, & tales evacuationes, præsertim per alvum, repetantur, quoties necessitas earum usum suadet.

4 Substituenda tandem & interponenda sunt lenia Carminativa interne & externe usurpata, nec non subadstringentia.

5 Ubi a febribus intermittentibus ortum habuit, eo magis digestiva & Noduli laxativi, cum radicibus incidentibus & herbis amaris, locum habent, interponendo & alia, quæ partim diuresi, partim roborationi partium prospiciunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Omnia quæ in hydrope annotata sunt, & hic observanda veniunt.

2 Omnes fortiores evacuationes, absque perito præparantium præmisso usu, plus damni quam emolumenti afferunt.

3 Optima methodus est, quæ per epigrasin instituitur, materiæ nimirum digestione, leni diuretica & alvina evacuatione & tandem ipsius labefactati toni restitutione.

4 Calidiora cariminantia remedia quam maxime nocent, imprimis si digestiva & evacuantia neglecta fuere.

5 Equitatio a Sydenhamio in Phthisi & Hectica laudata, imprimis & hic locum habet, ordinando ægrotis aliquantum adhuc orthostadiis; nulla enim fere re tonus viscerum abdominis certius restituitur, quam hoc exercitio sensim instituto, & diutius continuato.

6 Nimius potus, imprimis aquosus, adauget stases serosas; unde parciori potu utendum est.

7 Vinum ipsum Medice usurpatum non reformidandum est, & quo generosius, eo melius. Potest autem ejusdem vis inebriativa & sulphurea infringi per Decoctum diureticum Ordinarium.

8 Pro vi etiam diuretica ejusdem augenda optime cineres ex herbis diureticis parati eidem infunduntur.

9 In fœminino sexu usus Pilularum Stahlii vel Becheri verarum haud male se gerit.

10 Nunquam concedenda sunt flatulenta, viscida & fermentescentia, neque in cibis neque remediis; horum loco potius usurpentur incidentia varia, succus Raphani, Armoracia, Sinapi, & Nasturtium.

Caput Quintum.

De

Hydrocephalo.

I. *Definitio.* Est tumor aquosus Capitis quandoque satis insignis, a lympha, in capitis vel interni vel externis partibus stagnantem, originem habens.

II. *Differentia.*

1 Distinguitur ab aliis hydropis speciebus ratione loci, qui in hoc affectu Caput tantum sibi vindicat.

2 Ra-

2 Ratione etiam sui ipsius differt. Alius enim sedem habet intra Cranium, alius extra illud.

III. *Signa.*

1 Quando Hydrocephalus externe sedem habet, facillime sese manifestat. Conspicuus nimirum tumor est in superiori præcipue Capitis parte a fronte ad occiput usque.

2 Diaphaneitate præterea gaudet, quæ, opposita candela, oculis sese offert.

3 Tumor ratione magnitudinis variat: quandoque enim inter limites suos adhuc subsistit, quandoque extraordinarie attollitur.

4 Partes inferiores rarius ab eodem valde occupantur & inter eas minime labia, nasus, oculi.

5 Quod si intra cranium aqua stagnet, tumor externe durior, nec trasparens est, futuræ dehiscunt, oculi prominent, & patiens continuo ad soporem inclinat.

IV. *Subjectum.*

Obnoxia huic affectui præcipue est infantilis ætas, quæ sub partu difficiliori restrictiones violentas versus caput, ex utero jam exclusum, factas, vel aliam vim intra vel extra uterum, passa erat.

V. *Prognosis.*

1 Prout tumor vel major vel minor est, eo faciliorem aut difficiliorem curam admittit.

2 Qui extra Cranium, intra cutem & pericranium, sedem habet, curatu multo facilior est, quam qui ad interiora cerebri sese etiam extendit, quippe qui non tantum plures in medendo difficultates involvit, sed & ut plurimum evidens periculum conjunctum habet.

VI. *Remedia.*

1 Aquam collectam evacuantia, phlegmagoga, nutricibus vel infantibus aliquoties exhibenda: Mechoacann. Syrupus rosar. sol. e Spina cervin.

2 Eandem discutientia, lenia anticatarrhalia: e lignis anti venereis, Succino, Antimonio, Tartaro, Decoct. Lign. Quajac. Sassafr. Rad. Sarsapar. Chin. Antimon. diaph. Tart. Vitriol. Arcan. Tartari., Tra ℥ij, Tartar. Essent. succin. vel infanti, vel, si teneriores adhuc fuerint, nutrici exhibenda. Externe fotus & Sacculi discutientes ex Herb. Chamom. Puleg. Origan. Absinth. Rut. Fl. Sambuc. Melilot. Sem. Cumin. Fœnic. Anis.

3 Quæ externe aquæ stagnanti immediate exitum concedunt, ex fonte Chirurgico depromuntur.

Formulæ Remediorum.

1 Species pro Decocto anticatarrhali.

℞. *Rad. Sarsapar.*
Chin.
Liquir. a. ℥ß.
Lign. Quajac. ℥vj.
Sassaf. ℥iij.
Sem. Fœnic. ℥ij.
Incis. contus. d. ad ch. pro Decocto loco potus ordinarii inserviendo.

2 Tinctura anticatarrhalis.

℞. *Træ* ♀ *ij acris,*
Ess. lign. a. ʒß.
Succin. ʒj. *M.*
bis per diem ad 30. guttas assumenda.

3 Sacculus discutiens.

℞. *Herb. Origan.*
Chamom.
Puleg. a. Mß.
Fl. Stœchad. Arab.
Lavend.
Ror. mar. a. p. j.
Sem. Cumin.
Fœnic. a. ʒj.
Incis. contus. includ. Sacculis in Vino coquendis & calide applicandis.

VII. *Methodus medendi.*

1 Aqua in Capite stagnans discutienda & evacuanda est, per resolventia, anticatarrhalia & phlegmagoga sibi invicem justo ordine interposita & subjuncta.

2 Quando internis & externis remediis malum haud obedit, Chirurgia in auxilium vocari potest, incisionem in loco quodam declivi Capitis per Scalpellum faciendo.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In tenella adhuc infantis ætate ab omnibus fortioribus abstinendum est.

2 Præstat etiam medicamenta nutrici potius quam infanti exhibere, nisi admodum blanda sint.

3 Forestus Unguentum ex ☉ chamom. ℥iv. & Sulph. pulv. ℥ij. commendat, sed deterret sulphuris repellendi vis.

4 Incisio in illo tantum casu locum habet, quando intra cutem & pericranium aqua collecta est.

5 Neque etiam uno impetu eandem evacuare decet, sed sensim sensimque; alia mors accelerari posset.

6 Quando aqua intra cranium stagnat, suadent quidam Auctores trepanationem, sed imitari easdem variæ difficultates prohibent: adde, quod Summæ rei per hanc Operationem etiam feliciter institutam parum utilitatis accedat, cum in hoc casu aqua sæpius etiam in ipsis interioribus cerebri partibus stagnet.

Caput Sextum.

De

Hydrope Pectoris.

I. *Definitio.* Est species hydropis satis gravis, a depositione seri ac lymphæ in cavitatem thoracis originem ducens.

II. *Differentia.*

1 Alius utramque thoracis cavitatem occupat, alius alterutram tantum.

2 Quomodo ab Empyemate, Asthmate humido, aliisque pectoris morbis distinguatur, ex signis, cuique affectui propriis, facile patebit.

III. *Signa.* Si ullus est morbus cognitu difficilis, Hydrops sane pectoris est, sequentia tamen ab Authoribus recensentur.

1 Conqueruntur ægri de angustiis præcordiorum, respiratione difficili, noctu præcipue ægrum affligente.

2 Concurrit ut plurimum palpitatio cordis, tussis sicca, dolor gravativus in pectore ad circumferentiam diaphragmatis usque sese extendens.

3 Quando ægri corpus inclinant, percipitur aquarum fluctuatio.

4 Appetitus quandoque satis sibi constat, ipsa etiam excrementa per alvum, urinam, sudores sæpius rite excernuntur.

5 Malo tamen incrementa magis sumente, hæc omnia imminuuntur & extraordinarie se habent.

6 Scrotum etiam & pedes tunc cum abdomine intumescere incipiunt.

7 Et quod observatu dignum est, notante Histor. Morb. Urat. Scrotum attollitur in tumorem, antequam vel venter vel pedes intumescant.

8 Succedit etiam febricula hectica, ita ut partes superiores, tumentibus inferioribus, consumantur & exarescant.

IV. *Subjectum.*

1 Phlegmatici & Sanguineo-Phlegmatici labem insigniorem in visceribus, lympæ secretioni potissimum inservientibus, possidentes.

2 Variis excretorum & retentorum vitiis expositi.

3 Aerem crassum, nebulosum inhabitantes, Diætæ etiam crudæ, phlegmaticæ addicti, nec non otium & somnum nimium amantes.

4 Imprimis scabiei perversas medicationes passi, aut diuturnis asthmaticis affectibus vexati.

V. *Prognosis.*

1 Cum morbus hic ut plurimum læsionem alicujus visceris pro causa habeat; ideo Curatio ejusdem non absque summa difficultate procedit.

2 Quando perite, secundum secretiones & excretiones debitas, tractatur, per plures annos durare potest.

3 Sæpius tamen ex improviso ægri, quasi suffocati, intereunt.

4 Urinam bene & in magna quantitate procedere, bonum est.

5 Quo magis imminuitur & tingitur, cum sedimento furfuraceo aut lateritio, eo pejor ægroti status.

6 Quo magis tuſſis, reſpiratio difficilis, præcipue ſub ſomno, ſitis, febricula urgent, eo omnia periculoſiora.

VI. *Remedia.*

1 Seroſam colluviem in thorace collectam per alvum evacuantia, phlegmagoga, aliquoties jam nominata, ad quæ etiam Electuarium hydragogum Sylvii, quod tamen vehementius purgat, lenitivum Burrhi & ſimilia referenda.

2 Eandem incidentia, per urinarias vias educentia: Salia alcalia & media prudenter exhibita: Arcan. dupl. Tartar. Vitriol. Sal digeſtivum Sylvii, Sal Geniſt. Abſintii Cent. min. Rad. Vincetox. Apii, Petroſelini, Pimpinell. alb. Raphan Herb. Naſturt. Cochlear. Piperit. Sem. Sinap. Naſturt.

3 Diapnoen habitus externi promoventia, diaphoretica fixa: Oc. ♋. ppt. ♂ diaph. Bez. min. Cinnabaris antimonii, Decocta ex lignis antivenereis.

4 Viſcerum tonum & humorum fluiditati ſimul proſpicientia, acriuſcula, nec non ſubamara: Rad. Helen. Vincetox. Pimpin. alb. Ari, Curcum. Zinzib. Galang. Herb. Fumar. Card. Bened. Abſinth. Cent. min. trifol. fibrin. Pilulæ ex extractis amaris cum Gummatibus blandis ſociatæ, Eſſent. Cort. ☉rum, Adianth. alb. Tinctura ♂ ij, Tartari. Huc etiam referendus Motus Corporis per equitationem aut vecturam, in malo non ad modum inveterato.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Bryon.*
Apii.
Polypod. qu. ā. ℥ſs.
Herb. Tuſſilag.
Capill. ♀ris,
Salv. Sylv. ā. Mß.
Fl. Scabioſ.
Bellid. ā. p. j.
Sem. Eryſim.
Ebul. ā. ʒj.
Fol. Senn. ſ. ſt. ʒvj.
Agar. mund. ℥ſs.
Fibr. helleb. nigr. ʒij.
Tart. Solub. ʒiij.
Incis. contus. d. ad. ch. c. aqua & vino infundend. & alternis diebus ad ℥vj. vij. uſurpand.

2 Electuarium hydragogum.

℞ *Conſerv. cynosb. ℥j.*
Rob. Samb. ʒvj.
Sem. Ebul. ʒiſs.
Pulv. lumbr. terreſtr.
Tart. Vitriol. ā. ʒj.
Syr. capill. ♀ris q. ſ. f. Elect. bis vel ter per diem mucis juglandis magnitudine ſumendum.

3 Mixtura pectoralis ex Hiſt. Morb. Urat. in ſuffocationis metu.

℞. *°₀° amygd. d. ℥j.*
Sperm. Cet. rec. ʒiij.
Liq. C. C. Succin. ʒſs. M.
ad ignem ſub diligenti agitatione paretur.

VII. *Methodus medendi.*

Eodem fere modo ac in reliquis hydropis ſpeciebus inſtituitur.

1 Serum ſuperfluum in corpore ſtagnans expellendum eſt, cum per laxantia & diuretica, tum diapnoica juſto ordine ſibi interpoſita & ſubjuncta.

2 Quando febricula concurrit, auxilium ferendum eſt per gelatinoſa, diaphoretica fixa, Nitroſa & emulſiva.

3 Ipſis vero viarum & humorum vitiis ſuccurrendum remediis incidentibus, ſubamaris, tonicis.

4 Ubi ſuffocationis metus intercurrit, commiſcenda ſunt remediis pectoralibus, balſamicis, Salia volatilia in minori doſi, & alvus laxanda per Clyſteres.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæſectio ſicuti in aliis hydropis ſpeciebus, ita neque hic conducit.

2 Neque etiam ea, quæ externe tantum ſerum evacuant, nimirum Paracenteſis, Veſicatoria, Fonticuli aliquid ad ſummam rei conferunt, quin potius, præcipue poſteriora, eximia ſæpe damna & pericula pariunt.

3 A purgantibus fortioribus, in malo provectiori & concurrente febricula, abſtinendum eſt.

4 Diuretica fortiora, imprimis Salina, in morbis pectoris caute ſunt propinanda, ob ſtimulantem, & turgefacientem, quam poſſident, vim.

5 Diapnoica quoque, quæ adhibentur, debent eſſe temperatoria, ne humores in orgaſmum concitentur.

6 Quo magis viſcera ſunt læſa, eo blandior ſemper adhibenda medendi methodus, ne plus damni, quam emolumenti afferatur.

CAPUT SEPTIMUM.

DE

Hydromphalo, & Hydrocele.

I. *Definitio.*

1 *Hydromphali.*

Est ingens umbilici prominentia, a ſubtus ſtagnante ſero originem habens.

2 *Hydroceles:*

Eſt tumor ſcroti ſolito major, ab aqua in ejuſdem tunicis collecta proveniens.

II. *Differentia.*

1 Hydromphalos facile diſtinguitur ab *Enteromphalo & Epiplomphalo*; in illo enim tumor mollis & transparens eſt, nec removeri poteſt; in his autem tumor non admodum mollis, nec pellucidus eſt, & ſi digitis premitur, vel æger in lecto ſitum ſervat ſupinum, tunc vel ſenſibiliter ſubſidet, vel plane diſparet.

2 Hydrocele a *Pnevmatocele* diſtinguitur per tumoris transparentiam & gravitatem, quæ in hydrocele adeſt, in pnevmatocele vero opacitas & levitas ipſius tumoris obſervanda. Deinde etiam Hydrocele lento gradu procedit; pnevmatocele autem in infantili & puerili ætate ex improviſo ſæpius ingruit.

III. *Signa.*

1 *Hydromphali:*

1 Tumor eſt laxus & mollis, plurimum aſciten vel antecedens vel concomitans.

2 Quando digitis premitur, aqua intus contenta quaſi fluctuans percipitur.

3 Præterea ſi candela apponitur, diaphaneitatem oſtendit tumor.

2 *Hydroceles:*

1 Tumor adeſt mollis & indolens ſolito major, in alterutro ſcroti latere vel etiam utroque conſpicuus.

2 Si candela opponitur, inſtar veſicæ aqua plenæ, pellucidus eſt.

3 Gravitate etiam ſua ægro moleſtus eſt.

4 Sæpiſſime Aſciten concomitatur, aliquando tamen etiam idiopathice evenit.

V. *Subjectum.*

1 Hydromphalo obnoxia quandoque eſt ætas infantilis, nec non conſiſtens Aſcite laborans.

2 Hydrocelen experiuntur tam adulti quam infantes, & præcipue illi, qui Aſciti obnoxii ſunt. Quandoque etiam illis familiaris eſt, qui partium relaxationem a contuſione, & compreſſione ſcroti obtinuere.

V. *Prognoſis.*

1 Hydromphalos, qui idiopathice infantibus evenit, facile medicationi obedit.

2 Quando vero ſymptomatice Aſciten concomitatur, nulla Curatio ſolida, niſi cauſa mali primarii ſublata, ſperanda eſt.

3 In Aſcite rumpitur quandoque tumor & aqua cum impetu effluit, non abſque levamine patientis.

4 Hydrocele idiopathica itidem facilius curatur, quam complicata cum hydrope, quæ difficillime Curam admittit.

5 Sæpius ad inſignem magnitudinem excreſcit tumor & per plures annos ſubſiſtit, aqua tamen ſtagnante nullam putredinem concipiente.

6 Quæ punctione curatur hydrocele, brevi redit, ſi ab interno fomite dependeat.

VI. *Remedia.*

1 Interne humores viſcidos incidentia & evacuantia, quæ præcedentibus capitibus in hydropis ſpeciebus ſunt lau-

laudata, nimirum Noduli laxativi & resolventes cum epicrasi agentes.
2 Externa tumorem discutientia, Carminativa & resolventia: Rad. Sigill. Salom. Bryon. Vincetox. Irid. flor. Caryophyllat. Helen. Herb. Chamom. Calaminth. Origan. Matricar. Puleg. Chæref. Flor. Melilot. Ror. Mar. Bacc. Laur. Junip. Sem. Fœnic.
3 Externe aquam immediate evacuat punctio mediantibus instrumentis peculiariter ad hoc opus adaptatis.
4 Ulteriorem aquæ collectionem præcavent exsiccantia & subadstringentia, cum discutientibus modo nominatis remixta, v. g. fl. Balaust. Rof. rubr. Bacc. Myrt. Nuc. Cupress. in Vino rubro cocta. Nec non Diæta sicca, aromatica, calor externus.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativo-resolvens.

℞. *Rad. Bryon.*
Vincetox. a. ℥ſs.
Irid. fl. ʒij.
Herb. Card. Bened.
Capill. ♀ris.
Trifo fibrin. a. Mſs.
Summ. Absinth. p. j.
Sem. Petrosel.
Cumin. a. ʒj.
Fol. Senn. f. ſt. ʒj.
Rhabarb. el.
Agar. mund. a. ʒiij.
Fibr. Helleb. nigr. ʒj.
Cryſtall. Tartari ʒij.
Incis. contuſ. d. ad ch.
Cum ℔j. aquæ fervent. & Vin. generoſ. ℔iij. infund. & alternis diebus ad ℥vj. ab adultis uſurpand.

2 Pulvis diuretico-diapnoicus.

℞. *Oc. ♋. ppt.*
♁ij diaph. a. ʒj.
Tartar. Vitriol.
Magiſt. Sulph. a. ʒſs.
Cinnabaris ♁ij. ℈j. M. f. Pulv.
Doſ. ℈j. bis, ter per diem.

3 Essentia diuretico-diapnoica.

℞. *Træ ♁ij acris,*
Eſſ. lignor. a. ʒiſs.
ms. Doſ. gutt. 30. Mane in juſculo.

4 Sacculus discutiens.

℞. *Rad. Bryon.*
Sigill. Salom.
Vincetox. a. ʒvj.
Herb. Puleg.
Chamom. a. Mj.
Flor. Roſ. r.
Melilot. a. p. j.
Bacch. Laur.
Junip. a. ℥ſs.
Sem. Cumin.
Fœnic. a. ʒj.
Incis. contus. includ. Sacc. & Coq. in Vin. calide per aliquot dies applicando.

5 Decoctum discutiens & subadstringens.

℞. *Herb. Absinth.*
Calaminth. a. Mj.
Flor. Chamom.
Balauſt.
Bacc. Myrt.
Nuc. Cupreſſ. a. ʒij.
Incis. contuſ. Coq. in Vin. rubro cum ſpongia applicand.

VII. *Methodus medendi.*
1 In causa idiopathica corpus per remedia in serum & lympha viscidam stagnantem agentia expurgandum est.
2 Loco immediate affecto succurrendum per discutientia & resolventia, sub Sacculorum vel Decocti, in Spongia applicandi, forma usurpanda.
3 Ubi vero neque interna neq; externa auxilium ferunt, & tumor admodum magnus est, per punctionem aqua educenda est, subjungendo interne sanguinem purificantia, externe vero desiccantia & subadstringentia, aquarum collectionem præcaventia.
4 Insuper Diæta instituatur sicca, paululum aromatica & modice vinosa.
5 In malo Symptomatico respiciatur imprimis ad causam primariam: nam sublato morbo, tolletur effectus.
VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 Sicuti Paracentesis in Hydrope merum palliativum remedium est, sic punctio in Hydromphalo & Hydrocele.
2 Eo minorem autem præstat usum, quo certius alius morbus concurrit.
3 Quando symptomatice occurrunt hi tumores, magis ad primarium respiciendum est morbum, quam hæc symptomata.
4 Repellentia externa nunquam non fugienda sunt, ob majora exinde metuenda mala.
5 Camphorata in stasibus hujusmodi serosis parum auxilii præstant, sed potius subtiliores seri partes dissipant, crassioribus relictis.

CAPUT OCTAVUM.

DE

Oedemate.

I. *Definitio.* Est tumor indolens, mollis & pallidus, digitorum impressorum vestigia relinquens, & in superioribus vel inferioribus artubus v. g. manibus, aut pedibus contingens, a stagnante lymphatico-seroso humore originem habens.
II. *Differentia.*
1 Aliud est *idiopathicum*, a causis magis externis simpliciter dependens.
2 Aliud *symptomaticum*, Hydropem, Phthisin, Hecticam, Quartanam male curatam, Cachexiam concomitans & subsequens.
3 Differt a *Cachexia*, quæ universum corporis habitum, flaccidum, pallidum & subtumidum constituit.
4 Ab *Anasarca* & *Leucophlegmatia*, ubi pariter universum corpus tumore insigni, ad splendorem quasi cutis sese extendente, afficitur.
5 Ab *Ascite* & *Tympanite*, in quo, præter œdemata pedum, eximia abdominis distensio occurrit. Adeoque tumores hi magis pro universalibus, Oedemata autem pro particularibus pedum & manuum habenda sunt.
6 Differt denique a *tumore rhevmatico* & *podagrico*, ubi dolor, rubor, & durities potius quam mollities partis affectæ observatur.
III. *Signa.*
1 Occupant Oedemata ab initio extremos quasi artus id est, manus & pedes stricte sic dictos, parvumque & vix percipiendum tumorem constituunt.
2 Sensim vero sensimque magis augescunt, cutemque tumidam & pallidam reddunt, digitisque impressis foveas præbent.
3 Nullo vero dolore molesta sunt, nisi ad eum gradum ascendant, ut cutim ad splendorem quasi extendant, ubi tensio dolorifica percipitur.
4 Præcipue autem circa vesperam maxime sunt conspicua, nocte autem calore lecti fere discuti & disparere solent.
5 Frequentius vero occupant pedes, quam manus.
6 Corpus sub hac constitutione ad negotia consueta lassum & torpidum est, appetitus ad frigidos quam calidos cibos magis inclinat, somnus profundus & diuturnus plerumque.
7 Urina in minori excernitur quantitate, sub pallida vel lixiviosa specie.
8 Quando cum alio morbo complicatum est malum, sive, ut illius sit quasi consequens, in extremitatibus artuum non solet subsistere, sed magis magisque sese extendere, & fere universam partem occupare.
9 Quoad tactum frigida sunt Oedemata & pallida, ultimo tamen tempore hinc inde maculæ rubicundæ apparent, & vasa sanguifera in conspectum veniunt.
10 Non raro etiam in hoc casu contingit, ut rumpantur hæcce œdemata, & sero stagnanti continuum concedant exitum.
IV. *Subjectum.*
1 Phlegmaticum, aut prædominans hoc temperamentum possidentes.
2 Senes, desides, somno & lautæ Diætæ maxime indulgentes.
3 Gravidæ, in ultimo gestationis tempore constitutæ.
4 Quibus apostases febriles vel erysipelata per discutientia fortiora externa tractata fuere.
5 Loca humidiora inhabitantes & victu crassiori utentes.
6 Sæpius etiam illis eveniunt, qui febres acutas vel alios morbos graviores superavere.
7 Symptomatice a mala viscerum & humorum constitutione experiuntur œdemata hydropici, cachectici,

quartanarii male tractati, Phthisici, asthmatici diuturni.

8 Quibus in febribus Salia volatilia in majori quantitate fuere exhibita, ut inde hepatis strictura fuerit inducta, aut etiam quibus nimia absorbentia data fuere.

9 Aut quibus Scabies retropulsa est.

10 Vulnerati, per refrigerantia externa tractati.

11 Fœminæ denique mensium suppressione & viri hæmorrhoidum obstructione laborantes.

12 Qui crura nimis stricte ligant & simul vitam sedentariam agunt.

V. *Prognosis*.

1 Omnia œdemata maximam merentur attentionem.

2 Quo simplicius est œdema, eo major restitutionis spes habenda.

3 Omnia Oedemata, ab humorum vitiis dependentia, facilius curantur, quam quæ a viscerum læsionibus ortum habent.

4 Unde ascitica, tympanitica, phthisica, asthmatica, hectica admodum sunt periculosa.

5 Oedemata post male curatam Quartanam evenientia, nisi febris revocetur, facile hydropem post se ducunt.

6 Oedemata simplicia, si fortioribus discutientibus retropelluntur, viscera obstruunt & morbum complicatum non raro lethalem producunt.

7 Quamdiu adhuc sunt vaga & in lecto disparent, eo magis restitutio speranda.

8 Meliorem etiam spem præbent, si interdiu & extra lectum non admodum frigida sunt, neque nocte aut in lecto insigniter æstuant.

9 Quod si rumpantur, aut plane in gangrænam cum symptomatibus gravioribus stipatam abeant, de ægroto actum est.

10 Quando dolores acerbiores in meditullio quasi partis patiuntur ægri pessimum est signum & gangrænam imminentem portendit. Observavi hoc in duabus feminis. Prima erat puerpera, quæ post lochiorum minus bene succedentem fluxum œdemate insigni sinistri pedis correpta fuerat. Tertio mense, post quam varia jam usurpaverat remedia, vocabar: tumor se ad inguina usque jam extendebat, cutis nitebat & hinc inde maculæ minores rubicundæ apparebant & ægra de magnis doloribus conquerebatur: præscribebam Tincturam alcalinam cum Ess. alexipharm. Stahlii mixtam; externe vero usum linteaminum calidorum suadebam. Sed dolores indies augebantur, ita ut omnes noctes insomnes transigeret, maculæ colorem mutabant & fiebant plumbei coloris ac tandem nigræ, pustulæ quoque majores & minores ejusdem coloris hinc inde conspiciebantur, accedebant Lipothymiæ & tandem mors. Altera pariter post puerperium levi saltem Oedemate correpta fuerat, quod, cum nihil incommodi exinde sentiret, negligebat, sed elapso aliquo tempore insignes accedebant dolores cum aliquot maculis rubicundis hinc inde conspicuis. Medicus ordinarius credens erysipelacei quid subesse præscripserat pulverem erysipelatoden Mynsichti. Sed cum hicce nil solidi præstaret, vocabar ad eam, consentiente Medico ordinario: omnibus probe consideratis libere profitebar, me Gangrænam metuere; & hinc usum alexipharmacorum suadebam: ordinarius vero metum huncce inanem esse excipiebat. Sed exitum monstrabat veritatem, Sphacelus enim elapsis octo diebus cum gravissimis Lipothymiis diu durantibus & mors sequebatur.

VI. *Remedia*.

1 Hæmorrhagiis obstructis v.g. mensibus vel hæmorrhoidibus, si subsunt, consulunt præter appropriata V. S. in pede, vel in posteriori malo hirudinum usus.

2 Seri muciditatem & spissitudinem incidentia & corrigentia: Rad. Ari, Bard. Cichor. Vincetox. Onon. Apii, Petrosel. Helen. Petasit. Pimpin. alb. Tarax. Lign. Quajac. Sassafr. Herb. Card. Ben. Fumar. Trifol. fibrin. Nasturt. Cochlear. Capill. ♀ris Summ. Absinth. Cent. min. Gummata temperata: Ammon. Heder. Junip. Galban. Salia digestiva: Tartar. Vitriol. Arcan. dupl. Sal polychr. Glas. Liq. Nitr. fix. Sal. Absinth. Card. Bened. Cent. min. Lumbr. terrest. Tinct. diuret. Tartar. Antimon. acris, Nitri fixi, Cibi aromatici: Sem. Sinap. Rad. Armorac. Petrosel. Herb. Piperit. Nasturt. Asparag. pro cibis, Vinum generosum cineribus lixiviosis magis diureticum redditum. Externe huc pertinent acriuscula & discutiente vi prædita v.g. Chelidon. maj rec. Raphan. Sedum Vermicular. murar. fol. Bardan. Petasit. Tabac. Saponata, Aqua Calcis vivæ, Fotus vaporosi ex ejusmodi herbis resolventibus & incidentibus cum Vino parati.

3 Præparatam materiam evacuant phlegmagoga: in robustioribus Gumm. gutt. Jalapp. Diagryd. Jalap. Specif. Jalapp. in delicatioribus Noduli laxativi cum Fol. Senn. Agar. Rad. Bryon. Rhabarb. Cort. Samb. Sem. Ebul. Cartham. nec non Sal. Cathart. Angl. Pil. Beccheri, D. Stahlii, Polychr. Hall.

4 Tonum partium relaxatum corrigentia: præter supra nominata vegetabilia amaricantia, Martialia leniora reliquis perite interposita v.g. Tinct. Vitriol. Mart. Lud Zwelf Croc. ♂tis Antimon. Stahl. nec non Essent. Cort. ☉rum, trifol. fibrin. adianth. alb.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus incidens & evacuans.

℞. *Rad. Bryon.*
Onon.
Apii. ā. ℥ß.
Herb. Card. Ben.
Trifol. fibrin.
Capill. ♀ris ā. Mß.
Fl. Cent. min.
Genist. ā.
Sem. Ebul.
Fœnic. ā. ʒij.
Fol. Senn. s. st. ʒvj.
Rhabarb. el. ʒiij.
Agar. mund.
Fibr. helleb. nigr. ā. ʒjß.
Tartar. solub. ʒiij.
Incis. contus. infund. in ℔j. aq. & ℔ij. Vin. generos. alternis diebus ad ℥vj. usurpandus.

2 Pulvis incidens & diureticus.

℞. *Pulv. lumbr. terrestr.*
Sem. Ebul. ā. ʒij.
Arcan. dupl. ʒj.
Sal onon. ʒß.
M. D. bis vel ter per diem ad ℈j.

3 Alius diureticus & diaphoreticus.

℞. *Lumbr. terrestr. ppt.*
♁ii diaph. a. ʒij.
Tartar. Vitriol.
Sal Cent. min. a. ʒj. M.
Dos. & usus ut præcedentis.

4 Cineres pro potu lixivioso.

℞. *Cin. Fabar.*
Genist.
Junip.
Bryon. a. Mj. M.
Infund. potui ordinario.

5 Essentia diuretico-tonica.

℞. *Tinct. ♁ii acris ʒij.*
Ess. cort. ☉rum.
Adianth. alb. a. ʒj.
M. D. bis per diem ad 30. guttas.

6 Cataplasma.

℞. *Rad. Bryon. rec.*
Chelid. maj. a. ℥j.
Herb. Bardan.
Sed. verm. a. Mj.
Incisa & contusa coq. ad mollitiem & irrorentur Spir. Vin. ac applic. calide.

VII. *Methodus medendi.*

1 Oedema idiopaticum exsposcit materiæ seroso-lymphaticæ attenuationem & resolutionem, ejusdem evacuationem, & tandem partium relaxatarum roborationem, idque per remedia interna & externa.

2 In symptomatico vero ad primarium semper respiciendum est morbum.

3 Quando igitur hæmorrhoidum vel mensium vitia subsunt, cura a Venæsectione incipienda, eo tempore eandem celebrando, quo vasa sunt conspicua, & subjungendo resolventia & attenuantia.

4 Si febres quartanæ, citius, quam par erat, suppressæ œdematibus viam paraverint, illico febriles paroxysmi revocandi sunt per nodulos laxativos, interponendo illa remedia, quæ œdemati stricte sic dicto debentur.

5 Quæ Hydropem universalem concomitantur, eadem methodo, qua primarius morbus, tractantur.

6 Quæ Hecticæ vero & Phthisi superveniunt, nullam curam

curam admittunt, nisi morbus primarius, quod rarissime fit, curatus fuerit.
7 Gravidarum œdemata V. S. justo tempore instituta & motu corporis leniuntur, expectando cæterum justum pariendi tempus, quo elapso iterum dispa-rere solent.
8 Quando scabiei retropulsæ originem debent, interne Mercurius dulcis & fl. Sulph. usum egregium habent, interponendo attenuantia & resolventia supra nominata.
9 Quoad Diætam, eligenda sunt loca temperata, cibi evpepti, aromatici, assati, vinum generosum. non negligendo motum corporis per aliquod tempus continuandum.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Camphoræ usus externus in hoc affectu nil valet: discutit enim subtiliores partes & crassiores relinquit.
2 Præstat fotus vaporosos cum Vino, vel epithemata discutientia ex vegetabilibus acriusculis parata adhibuisse, sed sedulo cavendum est, ne sub horum usu pars affecta frigori exponatur & sic retrocessioni ansa præbeatur.
3 Quando œdemata a mensium vel hæmorrhoidum vitiis originem habent, ab omnibus remediis externis cessandum est, & res peragenda V. S. & internis resolventibus & attenuantibus.
4 Quando œdema jam admodum invaluit, tunc Venæsectiones in pede non amplius locum habent. Quamdiu vero adhuc vagum est, ita ut modo delitescat, modo redeat, commode institui possunt, dummodo vasa sint conspicua.
5 Et hoc etiam de Sacrificationibus tenendum, ut pote quæ in Oedemate præsente locum haud habent: quia mala ulcuscula & quandoque ipsum Sphacelum producunt.
6 Oedemati insigniori cutis rupturam minanti prospiciendum est internis evacuantibus & resolventibus, externis vero discutientibus & balsamicis.
7 Quod ab internis causis originem trahit, primario internam exposcit medelam, & tandem subjunctum auxilium externum.
8 Quando interna medicatio negligitur, & saltem ad externam discutientia animus intenditur, facile retropelluntur œdemata, & obstructiones, scirrhos, vel inflammationes viscerum post se trahunt.
9 Inveterata œdemata, maximam partem causis externis originem debentia, præcipue si patientes sint annosiores, præstat sibi relinquere.
10 Emplastica resinosa acria minus conveniunt.
11 Saponata vero & Tabaci folia mature adhibita exerunt quandoque aliquam efficaciam.
12 Lixivii antimonialis, quod aliqui commendant, rarior & vix effatu dignus effectus est.
13 Efficaciorem adhuc se gerit aqua Calcis vivæ, quæ post extinctionem obtinetur, in ruboribus, qui tumoribus œdematosis quandoque superveniunt, mitigandis.
14 Pinguia & unguinosa, a quibusdam laudata, vix aliquid utilitatis præstare possunt.
15 Repellendi vi instructa medicamenta cautissime sunt usurpanda, ob metuenda asthmata, scirrhos & inflammationes viscerum.
16 Unde sulphurata, aquæ fabrorum, aquæ aluminosæ prudenter in usum trahenda sunt.
17 Qui thermis uti gestiunt, integrioribus visceribus instructos esse decet, alias Oedemata, præsertim in sequiori sexu, facile incrementa sumunt & tandem dehiscunt.
18 Acidularum usum plus plerumque damni, quam emolumenti, præstare, quotidiana docet experientia.
19 Ulcera œdematosa non per acria, sed temperatissima, balsamica tractanda sunt.

SECTIO IV.

DE

CORRUPTIONIBUS SERI

CAPUT PRIMUM.

De Soda s. Orexi.

I. *Definitio Sodæ.* Est ardor s. dolor fervens in orificio Ventriculi superiori & toto œsophago sese exerens, ab acrimonia biliosa originem habens.

II. *Differentia.*
1 Distinguitur a Cardialgia, in qua utplurimum orificium tantum sinistrum Ventriculi vario doloris sensu afficitur: in Soda vero specialis ardoris sensus a superiori orificio per universam gulam sese extendit.
2 Alia est *simplex & brevis durationis*, alia est *composita & chronica*, quæ scil. ab aliis affectibus chronicis, inpr. hypochondriacis, fovetur, qualem in viro nobili observavimus.

III. *Signa.*
1 Cognoscitur ex ardore & fervore, in orificio sinistro ac universo œsophago sese exerente.
2 Qui utplurimum digestionis tempore post assumtos cibos acres pingues contingit.
3 Saliva copiosa continuo in os effunditur.
4 Non raro etiam jungitur nausea.
5 Interdum non, nisi vomitu rejectis cibis, cessat.
6 Ordinarie concoctione atque distributione chyli iterum conquiescere solet.
7 Interdum tamen ad aliquot horas extenditur Orexis.
8 Nonnunquam etiam concurrit dolor capitis.

IV. *Subjectum.*
1 Temperamento cholerico, aut cholerico-sanguineo vel sanguineo-melancholico præditi.
2 Cibos acres, aromaticos, pingues & potum spirituosum, fæculentum & fermentescentem assumentes.
3 Iracundiæ dediti & cruditates biliosas in ventriculo & primis viis habentes.
4 Immediate post cibos motionem vehementiorem per equitationem aut vecturam instituentes.
5 Ventriculum, abdomen & partes inferiores refrigerantes.
6 Gravidæ, quæ ordinarie capillis fœtus majoribus Orexin adscribunt.
7 Hypochondriaci & Hæmorrhoidarii, aliasque frequentes sanguinis congestiones ad Ventriculum patientes.
8 Plethorici, Venæ sectiones & Scarificationes partium inferiorum assuetas negligentes.

V. *Prognosis.*
1 Non magnam meretur attentionem affectus simplex, aut enim post breve temporis intervallum per se requiescit, aut medicamentis adhibitis facile obedit.
2 Si vero cum aliis affectibus complicata est soda, aut quando jam in consuetudinem abiit, sæpius diu satis affligit & magna secum trahit incommoda.
3 In Gravidis sæpius non nisi post partum cessat.

VI. *Remedia.*
1 Acrimoniam biliosam diluentia & demulcentia: potus Thee, Caffee, Succus Sempervivi, Portulac. Gelatin. C. C Ebor. Decoctum Aven. Hord. Glycirrhizæ, Tragacantha.
2 Eandem præcipitantia & absorbentia: Cryftall. mont. ppt. Cret. Oc. ♋. ppt.
3 Saburram bibliosam temperantia, Nitrosa & salia digestiva cum absorbentibus mixta, blanda acida.

4 Congestiones discutientia: Tinctur. ♉ii acris, Tartari cum Spir. C. C.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis absorbens.

℞. *Cryſtall. mont. ppt.* *N. M. ā. ʒj. M.*
Cret. *D. aliquot cuſp. cultri.*

2 Morsuli.

℞. *Cret. albiſſ. ʒij.* *C. ſ. q. Sacchar. in* ∇
Corall. ppt. *portulac. ſoluti. f. Morſuli.*
Conch. ppt. ā. ʒj.

3 Pulvis temperans.

℞. *Cryſt. mont. ppt.* *Conch. ppt. ā. ℈ij. M.*
Nitr. depur. *Div. in 8. p. æq.*
Tart. Vitriolat. *D. ſing. 2. 3. horis.*

4 Tinctura discutiens.

℞. *Tinct. ♉ii acr. ʒij.* *D. 30. gutt.*
Spir. C. C. ʒj. M.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Ubi nihil aliud pro materia acri obtundenda præsto est, ∇ calefacta vel potus Thee & Caffee officium præstat

2 Alius satis cito pulveribus absorbentibus vel etiam rebus multa gelatina gaudentibus obedit.

3 Si multæ adsunt cruditates biliosæ & mucosæ, Nitrosa potissimum cum absorbentibus ad eas corrigendas exhibeantur.

4 In tali casu lene vomitorium & laxantia cum abstergentibus mixta suo non carent usu.

5 Si subjecta sunt Plethorica, evacuationibus sanguinis assueta & ad congestiones prona, sanguinis missiones, debito tempore institutæ, præservatorie & curatorie prosunt.

6 Si affectus est complicatus cum passionibus hypochondriaco-hystericis aut Hæmorrhoidibus, cura potissimum ad hos affectus dirigenda est, de qua suo loco.

7 Ad remedia naturalia pertinet quieta in dorso cubatio & continua salivæ deglutitio, per quam materia optime corrigitur, id quod sæpius in proprio expertus sum corpore.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Vomitoria, quæ passim ab Auctoribus commendantur, rarissime necessaria sunt, nisi forte affectus sæpius repullulaverit.

2 Multo minus suadenda sunt Vomitoria, ubi pathemata hypochondriaca aut congestiones sanguinis concurrunt, quoniam dictos affectus graviores reddunt.

3 Abstinendum quoque est in tali casu a Purgantibus fortioribus & insigniter commoventibus, quæ æque periculosa sunt ac Vomitoria.

4 Medicamenta in majori exhibenda sunt quantitate, sic eo citius effectum optatum edunt.

5 Abstinendum est ab Absorbentium inprimis Cretæ, Terrarum sigillatarum, Unicornu fossilis, farinæ laterum aliorumque magis vel minus adstringentium abusu, quoniam fibras ventriculi nimis stringendo cardialgias, digestionis læsiones & viscerum constrictiones post se trahunt.

6 Ad præcavenda mala ab Absorbentibus metuenda pulvis Nucis moschatæ commode dictis pulveribus admisceatur.

7 Si assumpta pinguia, acria & fermentescentia sodæ sunt causa, ab iis abstinendum est. In tali casu spiritus vini ardorem optime temperat.

Caput Secundum.

De

Fœtore Oris.

I. *Definitio.* Foetor oris est exhalatio mali odoris ex ore ægrotantium & quorundam etiam Sanorum cum molesto adstantium sensu contingens.

II. *Differentia.*

1 Alius est continuus, alius per intervalla tantum affligit.

2 Alius contingit jejunis, alius cibis satiatis.

3 Alius est idiopathicus, absque alio morbo occurrens, alius symptomaticus, aliis morbis accedens.

III. *Signa.*

Fœtor oris præcipue sentitur ab adstantibus, quando ægrotantes loquuntur, canunt, rident, oscitant.

IV *Subjectum*

1 Scorbutici & qui præcipue Stomacace laborant.

2 Lue venerea correpti & in faucium parte inferiori jam sua mala persentiscentes.

3 Qui vermes, cruditates nidorosas aliaque in Ventriculo abscondita habent.

4 Qui in pulmonibus stases l. ulcera gerunt.

5 Quibus dentes carie corripi incipiunt.

6 Qui dentes a ciborum reliquiis non expurgant.

7 Qui raphanorum, ceparum & alii usu delectantur.

8 Ebriosi & Spir. Vini in copia haurientes.

9 Herba Nicotianæ oris interna continuo perfumantes.

10 Ulcere denique narium l. capitis laborantes.

V. *Prognosis.*

1 In Infantibus fœtor oris sæpissime vermes indicat,

2 In adultis, qui fœtore oris alias non laborarunt, quandoque morbos præsagit.

3 Idiopathicus difficilior curatu est, quam symptomaticus.

4 Interdum per totam vitam hoc incommodo vexantur quidam, alias satis sani, nullis remediis scopum optatum efficientibus: hoc in casu vitium in hypochondriis hærere videtur.

VI. *Remedia.*

1 Primas vias evacuantia: Rhabarbarum, specificum Jalappinum, Pulvis Cornachini, Sal Catharticum amarum, Noduli laxativi.

2 Oris interna, & dentes in specie, a recrementis liberantia: oris collutio frequens & pulverum dentifriciorum usus.

3 Exhalationes male olentes corrigentia: Incidentia, amaricantia, suaveolentia: Rad. Angel. Imperator. Pimpinell. alb. Helen. Acori, Cort. citri, Aurant. Sem. Fœnic. Anis. Coriandr. Piper, Cinamom. Caryophylli, Nux mosch. Cubebæ, Cardamom. Mosch. Ambr. Spec diambr. diamosch. Trag. suav. Spec. vel Tab Imperat. Mastiche.

4 Morbi simul conjuncti expetunt remedia specialia, ex specialibus Tabulis, ubi tractantur, haurienda.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Specif. Jalappin. ʒß.* *D. ad. cb. pro una vice.*

2 Alius.

℞. *Pulv. Cornachin. ℈j.* *Ms. f. Pulvis pro una vice.*
Rhabarb. el. ℈ß.

3 Sal laxans.

℞. *Salis Cathart. amar. ℥j.* *lente unica vice.*
Sumatur in juſculo ca.

4 Rotulæ fragrantes.

℞. *Pulv. rad. ir. flor. ʒiß.* *C. ſ. q. ſſri, in* ∇ *roſar.*
Spec. diambr. *ſol. ſ. l. a. Rot.*
Diamoſch. ā. ℈j.

5 Mor-

5 Morsuli flagrantes.

℞. *Spec. diacinam.*	*Pimpinell. a.* ℥ſs.
Aromat. rosat. a.	*C. ſ. q. ſſri in ▽ namph. solut.*
ʒij.	*f. l. a. Morsuli.*
Cond. Cort. ⊙rum.	

6 Tragea.

℞. *Trag. suav.* ʒij.	*ſſri albiſſ.* ℥ſs.
Spec. diacinam.	*Ms post pastum ad aliquot*
diatr. santal. a. ʒſs.	*cultri cuspides assumenda.*

7 Pulvis dentifricius.

℞. *Ciner. rorisma.* ℥ſs.	*☉ dest. lign. Rhod. gutt.*
Pulv. rad. ir. flor. ʒij	vj.
⊙ust.	*Cinam. gutt. iij.*
N. M. a. ʒj.	*Ms f. Pulv.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Inquirendum ante omnia est in mali originem, secundum quam remedia sunt ordinanda.

2 In lue ♀rea, Scorbuto, phthisi, ulceribus vicinis, præprimis ad morbum primarium respiciendum est, absque cujus Curatione nihil solidi efficitur.

3 Ubi Cruditates l. vermes in primis viis hærent, ibi conducunt laxantia, inpr. Mercurialia.

4 Subjunguntur postea stomachica & roborantia: Piper, mastiche, Tragemata, Pulveres.

5 Quando malum a carie dentis ortum trahit, tunc evulsio ipsius dentis est optimum remedium.

6 In Sanis, si idiopathice affligit & refractarie subsistit, conducit commasticatio rad Pimpinellæ, Helen. frustul. Cinam. Cort. ⊙rum aut Tabularum l. Rotularum fragrantium.

7 Ubique etiam frequens collutio oris & usus dentifricorum malum, si non tollit, eximie tamen imminuit.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In sexu sequiori moschata & ambrata in formulis sunt omittenda, pleræque enim fæminæ illa ferre nequeunt.

2 In dentifriciis Corallia, & quæcunque duriorem & lapideam fere compagem habent, non omnino prosunt, quia dentium substantiam justo citius abradunt.

3 Subjectis siccioribus, Venereis, Phthisicis calidiora aromatica aut oleosa non sunt præscribenda & commendanda, quoniam usum, quem in ore præstant, damno in reliquo corpore compensant.

CAPUT TERTIUM.

DE

Fœtore Sudoris.

I. *Definitio.* Est malus odor ab excrementitiis & corruptis Sudoris particulis ortum suum habens.

II. *Differentia.*

Ratione locorum, occurrit vel in pedibus, vel sub axillis, vel in toto corpore.

III. *Signa.*

Fœtor sudoris sponte se manifestat & a subjecto & adstantibus facile deprehenditur.

IV. *Subjectum.*

1 Sanguinei & phlegmatici potissimum, sudoribus copiosis expositi & loca magis contecta, qualia sunt interstitia digitorum pedis, subaxillaris regio &c. a sudoribus erumpentibus minus bene liberantes.

2 Virgines temperamenti ejusdem, habitus corporis laxioris, capillitio rubro vel flavo præditæ ad Venerem pronæ & lascivis cogitationibus indulgentes hircum sæpius olent.

3 Vestimenta etiam rarius commutantes, & pedum præcipue sordes negligentes.

4 Qui morbo aliquo graviori laborant, ubi Natura per superficiem corporis particulas excrementitias e sanguine eliminat.

V. *Prognosis.*

1 Fœtor, qui sub axillis & præcipue in pedibus quorundam occurrit, nihil mali portendit, & vicinis magis molestus, quam corpori noxius est.

2 Per adstringentia tamen repressus & cohibitus varia damna corpori conciliare potest.

3 Sudor in morbis quibusdam graviter olens si occurrat, bonum signum est, cadaverosus vero in acutis pessimus est.

VI. *Remedia.*

1 Partes sudore affectas abstergentia: Pediluvia, Balnea &c.

2 Humorum vitia corrigentia & abundantiam tollentia: Tinct. ♁ii acris, Tart. Essent. Succin. Lignor. Alexipharm. Laxantia, Diuretica.

Formulæ Remediorum.

1 Species pro pediluvio.

℞. *Herb. Chamomill.*	*Serpill.*
Malv.	*Salv. a. mj.*
Rosmar.	*Inc. coq. in ſ. q. Aq. ſ.*
Origan.	

2 Pulvis temperans & diureticus.

℞. *Arcan. duplic.*	*Sal. onon. a.* ℈ij.
Nitr. ♁iat.	*D. sing. 4. hor. 2. cusp.*
Lap. percar.	*cultr.*

3 Nodulus laxans.

℞. *Rad. Gent. r.*	*Fibr. Hell. nigr.* ʒij.
Pimpin. a. ʒiij.	*Cort. ⊙nt.*
Gelang.	*Winteran.*
Zedoar.	*Cinam. ac. a.* ʒiſs.
Ari a. ʒiſs.	*Tart. solub.* ʒij.
Summit. Cent. min. mj.	*Inc. infund. in ſ. q. Vin. & Aq.*
Fol. Senn. ſ. ſt. ℥j.	*D.* ℥vj. vij. *mane.*

4 Essentia purificans.

℞. *Eſſ. alexiph.*	*Tinct. ♁ii acr.* ʒj. *M.*
Succin. a. ʒj.	*D. mane & vesperi gtt.* 30.

VII. *Methodus Medendi.*

1 In Fœtore pedum nihil magis conducit, quam pediluvia sæpius in usum trahere & tibialia vel commutare vel abluere. Possunt etiam Pediluviis vegetabilia fragrantia addi, sicuti sunt Rosmarinus, Pulegium, Mentha, Serpillum, Lavendula, Origanum.

1 In toto corpore, si extra morbos acutos l. alios febriles occurrat, conveniunt Balnea, quibus etiam dictorum vegetabilium unum l. alterum addi potest.

3 In morbis acutis externe nihil tentandum, sed res per diapnoica interna peragenda, soluto enim morbo, symptoma hoc per se evanescere solet.

4 Si fœtor sudoris ab humorum corruptione dependet, incidentia, resolventia, balsamica, diaphoretica, diuretica & laxantia in usum trahantur, quo per hæc sublata causa tollatur effectus.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In fœtore pedum a quibusdam limatura ferri, aurichalci l. Aluminis pulvis tibialibus solet inspergi, quod absque damno haud fit, cum excretio sudoris per talia adstringentia reprimatur.

2 Si sudor fœtidus est copiosus, in quacunque etiam parte occurrat, abstinendum est ab omni refrigeratione.

3 Fugiant quoque hujusmodi homines nimias corporis commotiones, diætam calidam, vinum generosum &c. hæc omnia enim & sudorem & fœtorem augent.

4 Respiciant quoque tales ad reliquas secretiones & excretiones, quo magis enim hæ supprimuntur, eo magis sudoris fœtor invalescit.

CA-

CAPUT QUARTUM.

DE

Scabie benigna ſive ſimplici.

I. *Definitio.* Scabies benigna eſt affectus ulceroſo-ſanioſus, externum corporis habitum puſtulis modo majoribus modo minoribus hinc inde infeſtans, a corruptione ſeri & lymphæ originem habens.

II. *Differentia.*
1 Eſt vel *humida*, quando puſtulæ ſunt latiores & elevatiores, e quibus ruptis copioſum pus & ſanies emanat.
2 Vel *ſicca*, quæ puſtulas format minores, parum puris, ſed potius aliquid ſeroſioris liquidæ materiæ, fundentes.
3 *Contagioſa*, quæ ab aliis Scabie affectis contrahitur, vel *per ſe* exurgens, malæ Diætæ & Corruptioni humorum originem debent.
4 *Chronica* item, quæ per plures menſes, imo annos, affligit,
5 Vel *periodica*, quæ poſt aliquod temporis intervallum quidem evaneſcit, ſed levi data occaſione recurrit.

III. *Signa.*
a Humida:
1 Puſtulæ majores, multa materia ſanioſo purulenta ſcatentes
2 Quas circulus rubicundus, inflammatorius ambit.
3 Maturæ, ſi rumpuntur, fundunt copioſum pus & ſaniem.
4 Infeſtans præcipue artus præ aliis corporis partibus.
5 Et dolorem potiſſimum urentem conjunctum habent.
6 Evacuato pure, quo latiores fuere puſtulæ & profundiores, eo certius aliquales formant cicatrices & cutis inæqualitatem.
7 Maculas etiam in partibus ſcabie antea afflictis diu relinquunt.
b Siccæ:
1 Hujus puſtulæ multo ſunt minores & nihil l. parum puris continent, ſed potius aliquid materiæ ſeroſo-acrioris, quæ rarius per ruptionem ſpontaneam, ſed poſt ſcalptionem & frictionem, effluere ſolet.
2 Dolorem hæ pariunt non urentem, ut priores, ſed pruriginoſum valde moleſtum, inpr. in locis calidioribus & lecto.
3 Occurrunt in toto corporis habitu, præcipue tamen in artubus, qui aeri liberiori patent.

IV. *Subjectum.*
1 Scabioſis affectibus obnoxii fiunt homines, qui Diæta craſſa difficilioris concoctionis, ſalſa, aqua paluſtri limoſa ſtagnante utuntur.
2 Diætam conſuetam ſubito mutantes.
3 Qui exercitia corporis negligunt, ſedidemque vitam agunt, uti ſtudioſi, ſartores, textores.
4 Qui veſtimenta & induſia rarius commutant, tranſpiratione que cutis hoc ipſo impediunt.
5 Aut qui veſtimenta ſcabioſorum induunt, & eoſdem ſæpius frequentant.
6 Excretiones varias, inprimis vero diaphoreſin & ſudores autocraticos, negligentes.
7 Experiuntur quoque hoc malum Quartanarii diu decumbentes, qui hepatis læſione affecti ſunt.
8 Item, qui Veneſectiones, Scarificationes aſſuetas neglexere aut ulcera manantia & fonticulos artificiis incongruis ſuppreſſere.
9 Evacuationes primarum viarum & diaphoreſes conſuetas per remedia excitatas negligentes.
10 Virgines menſium emanſione, inordinato fluxu, aut totali ſuppreſſione laborantes.
11 Scabiei humidæ obnoxii ſunt homines habitus corporis laxioris & plethorici, ſiccæ vero, qui conſtitutionem aridam magis habent, melancholici & melancholico-cholerici.
12 Pueri & infantes præ adultis, viri præ mulieribus, hoc morbo laborare ſolent.
13 Denique etiam ſcabiem frequentius incurrunt homines in locis frigidis & humidis habitantes.

V. *Prognoſis.*
1 Scabies ſibi relicta nullum poſt ſe trahit periculum, ſed homines a multis ſæpe incommodis liberat.
2 Per artificia vero externa, nimirum adſtringentia, repellentia, refrigerantia, retropulſa ingentia damna parit, ſcilicet anxietates præcordiorum ſummas, Catarrhos ſuffocativos, Aſthmata convulſiva, Cardialgias, Febres acutas & inflammatorias, Oedemata, Hydropem, Hecticam.
3 Juniores facilius curantur quam Senes.
4 Scabies humida citius curatur quam ſicca, pruriginoſa.
5 Quo diffuſior eſt Scabies, eo plus temporis in Cura requiritur.
6 Quo magis plethorica ſunt ſubjecta, eo gravius affligit ſcabies humida & eo difficilius etiam curatur.
7 Quæ per Contagium communicatur, & adhuc recens eſt, facilius curatur, quam quæ a Dyſcraſia humorum originem habet.
8 Scabies ſicca cum vitio viſceris præcipue hepatis conjuncta non niſi ſublata viſceris labe tollitur & facile vel in Hecticam vel Hydropem degenerat. Vidimus id in adoleſcente quodam, qui poſt graviorem Plethoræ commotionem & potus frigidi ingurgitationem narium Hæmorrhagia frequenter corripiebatur: cum vero eandem negligeret, accedebant commotiones febriles & ſcabies ſicca, univerſum corpus occupans. Tandem ſuperveniebat tumor pedum & abdominis, qui elapſis aliquot menſibus ægrotum jugulabat.
9 Quando in ſuperiori corporis parte exiccatur & nonniſi in pedibus puſtulæ latæ ſparſim præſto ſunt, ſignum eſt ſcabiei mox prorſus ceſſuræ.
10 Scabies in ſenibus ſemper magis chronica & rebellis eſt, quam in junioribus.

VI. *Remedia.*
1 Primarum viarum ſaburram evacuantia & mucíditatem ſeri & lymphæ ſimul incidentia: Jalappa, Extractum panchymag. Croll. Maſſ. pil. e Succin. Crat. Mercurius dulcis.
2 Sanguinem ſeroſo-lymphalem corruptum mundificantia: Rad. Sarſapar. Chin. Pimpin. alb. Vincetox. Helen. Angel. Dictamn. alb. Lign. Sanct. Saſſafr. Herb. Fumar. flor. Sambuc. Eſſent. alexipharm. Stahlii, Pimpin. alb. Eſſent. Succini, Lignorum, Tinct. ♂ii Tartariſat. Tartari; abſorbentia item Conch. ppt. Oc. ♋. ppt. cum diaphoreticis fixis ſociata, ♁. diaph. Bezoard. Min.
3 Scabioſam fermenteſcentem indolem ſpecifice evertentia: Antimonium crudum, Decocta ♂lia, flor. Sulphuris cum Nitro & abſorbentibus ordinati, Balſ. Sulphuris cum ℴℴ amygd. dulc. conjunctus.
4 Externe eandem vim exerunt ☿. in Unguenti formam redactus, Cingula ☿lia, Balneo naturalia varia & artificialia ex ▽ dulci & Rad. Lapath. acuť. Bardan. Fumar. Scabioſ. Saponar. Scabios. Nicot. parata.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Extracti Panchym. Croll. gr. xv.* — *Res. Jalapp. gr. iij.* — *Mercurii dulc. rit. par. gr. vj.* — *C. Eſſent. Succin. f. l. a. Pil. gr. j. pond. Aſſumantur una vice.*

2 Aliæ.

℞. *Pil. e Succin. Crat.* — *Extract. Panch. Cr.* — *Mercurii dulc. rit. par. a. gr. vij.* — *Trochiſc. alband. gr. iij.* — *C. Eſſent. Lignor. f. Pil. ut præcedentes uſurpandæ.*

3 Decoctum mundificans pro potu.

℞. *Rad. Sarſapar.* ℥j.
Gramin.
Chin.
Liquirit. a. ℥ſs.
Lign. Sanct. ʒvj.
Saſſafr. ʒiij.

Paſ-

Paſſul. min. ℥j.	*Inciſ. contuſ. Coq. in Aq. ſ.*
Sem. fænic. ʒiſs.	℔. viij. *ad remanent.* ℔. vj.

4 Pulvis mundificans.

℞. *Conch. ppt.*	*Flor. Sulphuris* ʒſs.
Nitr. depurat.	*Ms. f. Pulv. Doſ.* ℈j.
♁ii diaph.	*Semel. bis per diem propinandus.*
Arcan. dupl. ã. ʒj.	

5 Alius.

℞. *Oc. ♋. ppt.*	*Cinnabar. nat. ppt.* ʒſs.
Conch. ppt. an. ʒiſs.	*Ms. f. Pulv. Doſis & uſus,*
Antimon. crud. ʒj.	*uti præcedentis.*

6 Eſſentia mundificans.

℞. *Tinct. ♁ii Tartar.*	*Ms. Doſ. xxx. gutt. bis per*
Eſſent. Lignor. an. ʒiſs.	*diem.*
Succin. ʒj.	

7 Potio ſimilis.

℞. ▽. *Fumar.* ℥ij.	*Reg. ♁ii Med.* ℈j.
Fl. Sambuc. ℥j.	*Tab. Man. Xſt. ſ.* ʒiij.
e typh. Cerv. ℥vj.	*Ms. d. ſ. Per quinas l. ſenas*
Oc. ♋. ppt.	*horas ad 2. cochlearia propinanda.*
♁ii diaph. an. ʒſs.	

8 Unguentum abſtergens.

℞. *Mercurii viv.* ʒij.	*F. Unguentum.*
F. c. ♁ri p. ana. S.	*Pro juncturis manuum &*
amalgama	*carpis pedum ad quantitatem*
Add. Terr. Tripol. ʒj.	*piſi quotidie illinendis.*
Unguent. roſac. q. ſ.	

VII. *Methodus medendi.*

1 In Scabie tam humida quam ſicca curæ initium fieri poteſt per lene aliquod laxans ☿le, quod poſt 6. vel 8. dierum intervallum repetendum.

2 Subjungantur ea poſtea remedia, quæ humorum mucoſam ſubſtantiam corrigunt, & quod corruptioni proximum eſt, leniter expellunt. Obtinetur hoc tam per pulveres diapnoico-abſorbentes quam per Decocta & Eſſentias alexipharmacas. Illi verſus noctem ad ℈j. propinentur: hæ mane & poſt meridiem in uſum trahantur.

3 Quando hæc ſpatio aliquot ſeptimanarum continuantur, tunc Scabies ſæpiſſime abſque aliis remediis omnimode profligatur. Quodſi vero hoc non fit, poterit externo remedio ☿li, nimirum Unguento, l. cingulo, malo ulterius ſuccurri. Applicetur hoc abdominis regioni: illud vero juncturis carpi & tarſi quotidie verſus veſperam ad piſi magnitudinem tepide inungatur, ac mane ſapone ſemper abluatur.

4 Opus vero eſt, durante horum remediorum uſu, regimine calido, ut diaphoreſis eo melius promoveatur.

5 Convenit etiam hoc ipſo tempore patientem ſemel atque iterum laxare cum ☿. dulci, inprimis, ſi inſignia incommoda circa pectus concurrant, & interponere pulverum fixorum & Eſſentiarum alexipharmacarum temperatarum uſum, illos verſus noctem, hos vero tantum mane uſurpando, fugiendo hoc tempore Sulphuris exhibitionem.

6 Infantibus tutius exhibentur abſorbentia & diapnoica & continuantur ad plenariam morbi curationem: regimen enim, quod ſub Mercurii uſu requiritur, ab iiſdem rarius ſtricte obſervatur.

7 In refractaria Scabie pulveribus abſorbentibus Merc. dulcis ad gr. ij conjungi poteſt. Horum ſingulis diebus Doſis una aſſumatur, nimirum, quando domi ſe continere licitum eſt, mane; quando vero per diem in aere verſari oportet, noctu. Sic poſt 14. circiter dies Scabies ſenſim ſenſimque evaneſcit & quicquid effloruit in ulcuſcula diſſolvitur.

8 Ubi Scabie retropulſa eſt quantocyus occurrendum eſt Mercurio dulci, ad gr. vj. viij. alterandi ſcopo exhibendo, &, ſi ſymptomata urgent, flores Sulphuris ad gr. iv. vj. cum abſorbentibus conjungendos ſubſtituendo, quæ remedia per 8. aut 10. dies continuanda ſunt.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Scabies quo magis ſicca eſt, eo minus fert remedia acriora, diaphoretica.

2 Ligna anti ♀rea, Eſſentiæ alexipharmacæ & ſimilia remedia nunquam cum regimine diaphoretico exhibeantur, quia omnes ſudationes fortiores majora damna quam emolumenta præſtare obſervantur.

3 Si Scabies retropulſa eſt, & febrile quid concurrit, Sulphuris uſus omittendus eſt, & in ejuſdem locum Nitrum ſubſtituendum.

4 Retropulſionem citiſſime & efficaciſſime peragit Sulphuris uſus externus, a quo igitur, ob inſignia exinde metuenda pericula, tanto magis abſtinendum.

5 Facilius eſt Scabiem retropellere quam expellere, unde omnia adſtringentia, refrigerantia, repellentia externa angue pejus fugienda ſunt.

6 Mercurialia etiam externa non prius locum habent, quam poſt evacuationem & correctionem humorum internam.

7 Hoc demum tempore & Cingula Mercurialia & Unguenta efficaciter ſe gerunt, quæ alias, intempeſtivo tempore adhibita, plurimum damni inferunt.

8 Efficacia hæc tanto citius & ſecurius abſolvitur, quo certius malum per contagium fuit communicatum.

9 Ubi vero malum ab humorum intimiori corruptione originem habet, correctio diuturnior in uſum vocanda, antequam ſpecifica hæc externa applicentur.

10 Seniores Scabioſi, & illi, qui in viſcere aliquo labem gerunt, cautæ & leniori methodo ſunt tractandi, alias facillime noxa inferri poteſt.

11 Quando Scabies in ætate ſeniori lente retropellitur, oriuntur ex inde tumores œdematoſi, qui mature tractati per abſorbentia & Sulphuris internum uſum ſenſim evaneſcunt revertente efflorеſcentia ſcabioſa.

12 ☿. ſpecifice fermenteſcentem ſcabioſam indolem evertit, abſque tamen commotione ſanguinis, quod Sulph. ejuſque præparata haud faciunt.

13 Ideoque etiam, ubi febrile quid concurrit, ſemper caute uſurpanda ſunt.

14 Sub ☿lium adhibitione Sulphuris uſum omittere decet, infringit enim hoc illius virtutem.

15 Antimonium crudum loco Sulphuris abſorbentibus commixtum egregiam vim exerere, obſervavimus in pluribus, ubi Scabies copioſius primo expulſa erat, quæ poſtea intra paucum tempus omnimode profligabatur.

16 Cholericis acrimoniam & pruritum Sanguinis gelatinoſa demulcent. Convenit etiam his Serum lactis, fumaria alteratum.

17 Quando corpora bene ſunt præparata uſum quoque habent thermæ & acidulæ, tam externe, quam interne uſurpatæ, abſque tamen regimine ſudatorio.

18 Scarificationes & Venæſectiones ad ſcabiem curandam parum aut nihil faciunt. Qui tamen his evacuantibus ſunt aſſueti, circa ſolitum celebrandi tempus, eaſdem repetere debent, niſi pruritum adaugeri velint.

CAPUT QUINTUM.

DE

Scabie maligna.

I. *Definitio.* Eſt affectus cutaneus plus minus contumax, cum efflorеſcentiis vel ſquamoſis vel puſtuloſis ſtipatus, a corruptione feri & lymphæ originem ducens.

II. *Differentia.*

1 Scabies maligna tres potiſſimum ſub ſe comprehendit ſpecies: *Impetiginem*, *Scabiem ferinam ſ. Scorbuticam & Veneream.*

2 *Impetigo* iterum duplex: vel *benigna*, quando cutis alicubi rubet, a minimis exurgentibus puſtulis leviter exaſperatur, pruritum concipit & lente ſerpit; vel *maligna*, quæ cutim profundius erodit, latius ſerpit & univerſum quaſi habitum defœdat.

3 Impetigo maligna ſub ſe comprehendit *Lepram Græcorum*, ſ. *Pſoram*, quæ Scabies admodum fera & contumax eſt, cum eroſione & ſquamoſitate totius cutis conjuncta, & *Elephantiaſin* ſ. *Lepram Arabum*, ubi cutis ſummam ſcabritiem & rugoſitatem inſtar elephantorum præſefert.

4 Ra-

4 Ratione coloris, quem ſquamulæ habent, varia ſortitur nomina Impetigo. Quando nimirum albedinem referunt, vocatur *Leuca*, *Vitiligo alba*, quando nigro infecta ſunt colore, *Melas* audit.

5 Ratione *modi*, quo incrementa ſua ſumit Impetigo, vocatur etiam *Serpigo*, quia ſerpendo ſenſim ſenſimque latius ſe propagat; ab aliis vero *Lichen*, quod ad inſtar Lichenis arborum per cutis habitum ſeſe extendat.

6 Alii *Serpiginis* nomen illi tantum affectui tribuunt, qui præter cutis ſcabritiem, etiam eroſionem & exulcerationem ejuſdem latius ſerpentem conjunctam habet; *Impetiginis* vero, qui nullam exulcerationem ſed tantum aſperitatem & ſcabritiem in ſquamas magis & furfures abeuntem exhibet.

III. *Signa.*

1 *Impetiginis malignæ:*

a Cutis in iis præcipue locis, quæ aeri expoſita ſunt, ſenſim ſenſimque aſpera & ſcabra magis redditur, arroditur, finditur & in exiles puſtulas ſicca magis, quam humidas, abit, tandemque ſquamas producit.

b Sudor & anhelitus fœtorem concipiunt.

c Dolores Capitis admodum defatigant ægros.

d Capilli defluunt.

e Cutis ſenſum amittit.

f Et quando ſummam Scabritiem & rugoſitatem inſtar elephantorum concepit, Elephantiaſis nuncupatur.

g Facies tunc præcipue elevata & tuberculis ex rubro liveſcentibus obſita conſpicitur.

h Vox rauca & clangoſa eſt.

i Dentes nigreſcunt.

k Ungues non raro finduntur.

l Et totum corpus, ſquamis rugoſitate, ſcabritie, ulceribus difforme redditur.

2 *Scabiei ferinæ* ſ. *Scorbuticæ.*

a Conjuncta eſt cum Scorbuto.

b Pruritus ſatis gravis, æſtuoſus, ſubtilis ægros vexat, qui, quoties ſcalptione irritatur, non tantum exacerbatur, ſed etiam facile in exulcerationes abit.

c Formant hæ ſtigmata ſanguinolenta cum ambitu inflammatorio ardente, modo rubicundo modo ſublivido colore prædito.

d Succedunt interdum ulcera cacoethea, ichoroſa, lympham tenuem, ſubflavam, fundentia.

e Cutis vel maculis rubicundis vel etiam tumoribus interſperſa quandoqde conſpicitur.

f Concurrunt dolores admodum acuti, ſubtiles, æſtuoſi per intervalla tamen remittentes & plura in Scorbuto recenſenda Symptomata.

3 *Venereæ.*

a Manifeſtat ſe præcipue in facie & quidem circa os, cruſtoſis & glutinoſis ſiccam & pertinacem eſcharam formantibus ulceribus.

b Corpus hinc inde nodos atque tophos producit.

c Sæpiſſime etiam anum excoriationes & excreſcentiæ verrucoſæ, quod præcipue in infantibus facilius contingit, occupant.

d Ulcera nauſeoſum & fracidum ſpirant odorem.

e Dolores, qui membra & caput noctu præcipue affligunt, ſunt rodentes, terebrantes, & acres quaſi morſus inferentes.

f Varia etiam plerumque concurrunt Symptomata Venerea; Bubones, Gonorrhœa, fluor albus malignus &c. *Vid. Tab. de Lue Venerea.*

IV. *Subjectum.*

1 Impetiginem benignam facile incurrere poſſunt ii, qui tempore autumnali, & vernali multum in aere verſantur, & lympham ſalſo-bilioſam poſſident.

2 Pſoræ & Elephantiaſi expoſiti ſunt, qui ſummam corruptionem ſeri & lymphæ a variis cauſis contraxere.

3 Qui ſpeciali Divini Numinis pœna eodem olim fuere correpti.

4 Ferinam experiuntur Scorbutici.

5 Sicuti Veneream quidam, ſed non omnes, Lue Venerea affecti.

V. *Prognoſis.*

1 Impetigo benigna adhuc recens facile curatur.

2 Inveterata vero, valde ſquamoſa, haud abſque difficultate tollitur.

3 Lepra & Elephantiaſis, ſicuti morbi apud nos rariſſimi ſunt, ſic etiam ratione cauſæ curatu ſunt difficillimi.

4 Uterque pro ſumme contagioſo nunquam non habitus fuit; unde etiam ægroti in publica noſocomia, Lazaret dicta, olim relegabantur.

5 Scabies Scorbutica ſ. ferina rarius, niſi ipſe Scorbuto ſublato, tollitur.

6 Venerea facilius auſcultat medicamentis, quam ſimplex; ubi vero inveterata jam eſt, & profundiores egit radices, cum concurrentibus gravioribus ſymptomatibus, ibi malum nonniſi remediis admodum ſelectis abigitur. *Vid. Tab. alleg.*

VI. *Remedia.*

1 *In Impetigine benigna:*

a Diaphoretica fixa, abſorbentia & Alexipharmaca: ♁ium diaph. Cinnabaris ♁ii & Nativ. Bezoard. miner. Eſſ. alexiph. Stahlii, Pimpinell. alb. Lignor. ▽. fumar. Galeg. Ulmar. Scorz. Fl Samb.

b Laxantia ☿lia; ☿ius dulcis, Panacea ☿lis, cum ſtimulo acri.

c Topica externa: Mercurius ſublimat. Mercurius dulcis, cum Unguent. roſat. vel pomat. ſubactus, °o° Tart. per deliq Ovor. Amygd. dulc. ▽. omnium florum, album. ovor. Calc. viv. Lac. Sulphuris, Acetum Lithargyr.

2 *In Maligna:*

a Laxantia Mercurialia, Noduli laxativi, cum mundificantibus combinati.

b Remedia ex Antimonio & Mercurio parata, ſub fixa magis quam volatili forma, medicamenta e viperis, ſuccino &c.

3 *In Ferina* ſ. *Scorbutica:*

a Omnia, quæ in Scorbuto proſunt, vegetabilia antiſcorbutica: Cochlearia, Naſturtium, Beccabunga, Trifol. fibrin. Fumar. Acetoſ. Acetoſell. Allium, Cepæ, quibus adde Acidulas, ſub convenienti motu corporis uſurpatas.

b Externe balnea abſtergentia & mundificantia, ex Lapatho acuto, Saponaria, Tabaco, Furfuribus; nec non Unguenta vel Linimenta Mercurialia. *Vid. Tab. ſeq.*

4 *In Venerea:*

a Laxantia e Mercurio parata: Mercurius dulcis, Panacea Mercurialis, Turpethum minerale.

b Ligna anti venerea, remedia ſudorifera, ex Antimonio, & Mercurio: Antimon. diaphor. Cinnabar. Antimonii, Mercur. diaphor. Tar. Antimonii acris.

c Externe Unguentum vel Linimentum Mercuriale, abſque vel pro ſalivatione excitanda.

Formulæ Remediorum.

1 Unguentum in Impetigine benigna.

℞. *Unguent. pomat.* ℥ſs.
Mercur. dulc. ʒſs.
°o° *Tartar. per deliq.* ʒij.
Misc. ad Oll.

2 Aliud Riverii.

℞. *Unguent. roſat.* ℥iij.
Mercur. ſublimat. ʒiij. *M.*

3 Aqua egregia Caroli Muſit.

℞. °o° *Tartar. per deliq.* ℔ſs.
Merc. viv. ℥ij.
Deſtilla per retortam, prodibit primo Mercurius, deinde aqua.

4 Gelatina Viperina pro depurando Sanguine in Lepra & Elephantiaſi.

℞. *Viper. q. v.*
Abſcind. Capit. & caud. & ab excrement. & exuviis libera; committe Cucurbitæ alembico cæco munitæ, affuſa ſimul ſ. q. aquæ, vas in B. M. repone, coque per aliquot horas, donec omnia probe fuerint diſſoluta, deinde exprime liquorem, cujus cochlearia aliquot quotidie in juſculo ſumantur.

5 Balneum mundificans.

℞. *Rad. Lapath. acut* ℥iv.
Herb. Saponar.
Fumar. a. Miij.
Nicot. Mij.
Ex Incis. F. Balneum.

VII.

VII. *Methodus Medendi*.

1 Impetigo benigna rarissime amplam internam Curationem exposcit, & ordinarie paucis utplurimum externis appropriatis remediis tollitur.

2 In inveterata vero Impetigine, nec non Leprosis affectibus, conveniunt præter laxantia Mercurialia, efficacia mundificantia & diapnoica. Inprimis vero primatum obtinet, quæ ex Mercurio rite parata sunt, ut absque Salivatione, si possibile est, agant.

3 In Scabie Scorbutica primario ad ipsum respiciendum est Scorbutum, intermixtis, quæ Scabiei proprie sic dictæ conveniunt.

4 Idem etiam in Scabie Venerea observandum, in qua Mercurii legitimus usus utramque absolvit paginam.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Impetigo & Serpigo benigna externo Mercurialium certius & securius quam sulphuratorum usui obedit.

2 In fœda & contumaci, Lepræ consimili, Scabie Mercurius & ex eo parata remedia omnia alia mundificantia, quæcunque illa fuerint, quoad effectum superant.

3 Qui verum Mercuriale diaphoreticum possidet, remedium habet, de quo sibi gloriari potest: Securiorem enim effectum præstat, quam Mercuriale salivatorium.

4 Sæpissime olim Scabies fœda & contumax male pro Lepra habita fuit; unde etiam Leprosorum domicilia publica ubique fere apud nos hodie aliis usibus destinantur.

5 Quæ plures huc pertinent Cautelæ, ex Capite præcedent. repeti possunt.

Caput Sextum.

De

Scorbuto.

I. *Definitio*. Scorbutus est insignis lymphæ & Sanguinis corruptio, ab impedita humorum circulatione & depuratoria eorundem secretione originem habens, variaque spastico-dolorifica, nec non ulcerosa Symptomata post se trahens.

II. *Differentia*.

1 Ratione *nominis*. Vocatur a Foresto *Gingibrachium*, quia Gingivas & brachia præcipue infestat. Alii *Gingipedii* nomine affectum insignivere, quod præter Gingivas pedes simul laborare observaverint. Alii ob eundem crurum languorem conjunctosque dolores *Sceletyrbes* nomen usurpavere. Qui *Stomacaces* voce utuntur, particularem Scorbuti speciem, in oris offensione & Gingivarum cruentatione ulcerosaque earumdem corruptione consistentem, indigitant.

2 Ratione *Symptomatum*, aliarumque circumstantiarum differt.

a A *Lue Venerea* α Hæc quippe dolores parit terebrantes, rodentes, plus minus fixos, noctu præcipue excruciantes; Scorbutus vero dolores magis acutos, æstuantes, transitorios, per incertos quasi paroxysmos sese exacerbantes, in lecto tamen plerumque admodum tolerabiles. β Hic anteriora potius oris occupat, relaxatione & cruentatione Gingivarum, dentium quoque nigredine & carie sese exerens, qui in faucibus occurrit dolor, magis est æstuosus quam acer, odor vero oris satis gravis: Lues Venerea vero posteriora fere tantum palati infestat, dum uvulam, fauces, nares acri dolore fatigat, eademque sensim sensimque ulceroso progressu erodit. γ In exteriori corporis habitu Scorbuto familiares sunt maculæ latiores, plus minus secundum temperamentorum diversitatem lividæ, ulcera etiam ichorosa, sanguinolenta, tenuiter manantia: Lui Venereæ vero nodi & tophi, efflorescentiæ ulceroso-scabiosæ, crustas & escheras formantes. δ Scorbutus sæpius conjuncta habet varia abdominis incommoda lues ♀rea vero nihil horum novit, sed sentit suas molestias maxime in artubus & capite. ε Urina in illo fere semper est colorata, in hac vero utplurimum subturbida, multum tenacis mucidi sedimenti deponens. γ Modus propagandi in utroque etiam malo est diversus: in Lue quippe Venerea hoc plerumque fit per genitalia mediante coitu impuro: in Scorbuto vero hocce magis contingit ex vitio diętę rarius per contagium, nisi quod quandoque ore communicari possit.

b A *Malo hypochondriaco*:

α In hoc dolores, qui observantur sunt spastico-tensivi, qui ab ipsa Natura ob humorum spissorum transpressionem instituuntur, atque hinc certum habent finem: in Scorbuto vero physice hoc magis fit, dum dolores acrimoniam humorum, eorundemque titillationem, pro fundamento habent. β Scorbutus efflorescentias macularum in ipso corporis habitu, corruptionemque gingivarum ulcerosam conjunctas habet, quod in malo hypochondriaco haud contingit. γ Familiares etiam sunt Scorbuto prævalescenti Lipothymiæ per paroxysmos recurrentes, quæ in malo hypochondriaco non deprehenduntur & facile a suffocationibus hystericis discerni possunt. δ Sentiunt etiam hypochondriaci dolores suos tantum fere in abdomine, versus pectoris & capitis regiones quandoque excurrentes: Scorbutici vero magis in artubus & gingivis, nec non exteriori corporis habitu symptomata sua experiuntur.

III. *Signa*.

1 Exerit sese Scorbutus præcipue in ore, ubi gingivæ laxæ & flaccidæ deprehenduntur, ita ut leviter pressæ sanguinem plorent.

2 Adest non tantum in iisdem, sed & in anteriori parte faucium, pruritus æstuosus, ab acri venereorum dolore facile discernendus.

3 Fatiscunt tandem gingivæ in ulcerosam corruptionem; labiorum etiam interna pars ulcuscula concipit.

4 Dentes hac ipsa Scena non tantum nigrescunt, sed cariosam constitutionem sensim sensimque acquirunt, imo vacillant & excidunt.

5 Anhelitus gravi odore adstantium nares ferit.

6 Sputatio crebra præcipue jejuno ventriculo ægrotis familiaris.

7 Accidunt ipsis quandoque narium hæmorrhagiæ.

8 Sæpius etiam occurrunt Vertigines in Lipothymias & syncopas terminantes & hoc quidem tanto magis, quo minus tranquille patientes in lecto sese continent.

9 Non raro etiam dyspnœa & cordis anxietas reliqua symptomata concomitantur.

10 In Abdomine observantur nausea & vomendi conatus, nec non flatulenta pathemata.

11 Externe in corporis habitu & præcipue artubus conspiciuntur maculæ plus minus rubicundæ, aut interdum lividæ, sæpius etiam ulcuscula sanguineo-ichorosa, tenuiter manantia, tumores livescentes hinc inde dispersi.

12 Concurrunt cum iisdem dolores acuti, æstuosi, subtiles artus præcipue affligentes, cum corporis lassitudine & torpore conjuncti.

13 Imo contingit quandoque, ut febris symptomatica accedat, nullius neque periodi neque typi, sed ad vicitudines repentinorum impetuum & insperato redeuntium euphoriarum prona.

IV. *Subjectum*.

1 Corripit endemice populos maritimas, præcipue septentrionales regiones occupantes, rarius meridionales, nisi qui Oceano viciniores sunt.

2 Batavi ante aliquot secula hoc malum primum fuere experti. Jam & Flandriæ, Brabantiæ, Frisiæ, Daniæ, Norwegiæ & Sueciæ incolis illud familiare est.

3 Aggreditur præcipue otiosos, vitæ sedentariæ assuetos, nautas, dum in itinere maritimo versantur.

4 Nec

4 Nec non carnibus salsis fumo induratis aliisque durioris concoctionis cibis, ut & spiritibus ardentibus, aut potu minus defæcato utentes.
5 Juvenes & senes præ junioribus eodem corripiuntur.
6 Interdum etiam Quartanarii & Hypochondriaci Scorbutum experiuntur, imprimis quando posteriores largis sudationibus morbum profligare voluerunt.
7 Observatus etiam est in hæmorrhoidariis, quando in nimio fluxu incongrue tractati fuere.

V. *Prognosis*.
1 Scorbutici, malo nondum inveterato laborantes, Diætæ & aeris mutatione, accedente simul convenienti medendi Methodo, non ita difficulter curantur.
2 Ubi autem malum prævaluit, ibi mora opus est, non tamen immedicabile censendum.
3 Quo magis viscerum læsiones concurrunt, eo difficilius cura procedit.
4 Præsentem viscerum labem non raro Cachexia, Hydrops & Hectica sequuntur.
5 Juniores inprimis Sanguineo-Cholerici & Plethorici scorbuto affecti facile incidunt in Hæmoptysin.
6 Respirandi difficultas, impr. chronica, in scorbuto occurrens, interdum syncopen, interdum vero Hydropem post se trahit.
7 Hæmorrhoidum & mensium largior fluxus scorbutum sæpius admodum lenem reddit.
8 Sudores nocturni autocratici non nimis excedentes, cum macularum rosearum efflorescentia, scorbutum sensim sensimque imminuunt; neglecti vero eum augent.
9 Maculæ quo magis sunt rosei coloris, & meliores sunt & celeriorem promittunt curationem: quo magis vero ad cœruleum aut lividum tendunt colorem, eo pejores & curationem retardant.
10 Quando ab alio dependet morbo, nimirum malo hypochondriaco vel Quartana, tunc nullum auxilium admittit, nisi priori morbo medela fuerit adhibita.
11 Qui a contagio provenit, facilius curatur, quam qui ex vitio diætæ & aeris fuit contractus.
12 Quando malum in superioribus adhuc partibus hæret, ita ut in ore tantum sese manifestet, cura leviori modo absolvi potest.

VI. *Remedia*.
1 Alvum laxam reddentia, primasque vias expurgantia, Lenitiva, per epicrasin educentia: Senna, Rhabarbarum, Agaricus, Polypodium, fibr. Hellebor. nigr. cum antiscorbuticis conjungenda, Pil. Becherianæ, Stahlianæ.
2 Humorum crasin, & specialiter sanguinis congrumescentiam corrigentia & attenuantia, sive catarrhalia vulgo sic dicta: Rad. Vincetox. Helen. Ari, Pimpinell. alb. Imperator. Valerian. Diaptamn. alb. lignum sanctum, Sassafras Herb. Fumar Absinth. Centaur. min. Card. bened. Abrotan. Tinctura ♁ii acris, Tartari, nec non antiscorbutica, temperatiora primo: Beccabunga, Acetosa, Acetosella, Succus Citri, Chærefolium, Sedum minus, Cichor. postea & acriora & penetrantiora: Armoracia, Raphanus niger, Cochlearia, Nasturtium aquaticum, Sinapi, cepæ, Allium, Piperitis, Eruca, Trifolium fibrinum.
3 Sanguinis Orgasmum, si concurrit, refrænantia, absorbentia aciditate itri saturata: Oc. ♋. ppt. Conch. ppt. cum ♁. diaph. Nitrosis & Cinnabarinis conjungenda, Emulsiva item, nec non Gelatinosa, Avenacea.
4 Tonum partium roborantia, præcipue ♂lia: Tinctura Vitrioli ♂tis Ludov. Zwelf. Tinct. ♂tis cydon. cum Succo pomor. Borsdorffianorum, Croc. ♂tis D. Stahl. Limat. ♂tis tenerior, Tinct. tonico-nervina D. Stahlii.
5 Ulcerosæ corruptioni immediate succurrentia, balsamica, mundificantia & tonica s. subadstringentia: Myrrha in Substantia, Essent. ejusdem & Succini, Mel rosat. Decoct. ex Herb. Prunel. Salv. Agrimon. Pilosel. Rad. Bistort. Plantag. Torment. Fl. Ligustr. Cort. Granat. Qustnm, Sanguis Draconis, Tinctur. Laccæ.

Formulæ Remediorum.

1 Potio Laxans.

℞. *Tamarind.* ℥ss. *Fol. Senn. s. st.* ʒij. *Crystall. Tartari* ʒss. *Cinam. acut.* ℈ss. *Coq. in s. q.* ▽ *s. In Colat.* ℥iijss. *Dissolv. Mann. Calabr.* ℥j. *M. D. calide.*

2 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Helen. Vincetox. Polypod. qu. a.* ℥ss. *Lign. Sanct. Sassafr. a.* ʒij. *Herb. Fumar. Card. bened. Trifol. fibr. a.* Mss. *Summ. Cent. min. p. j. Foll. Senn. s. st.* ʒvj. *Rhabarb. elect.* ℥ss. *Fibr. Helleb. nigr. Agar. mund. ã.* ʒiij. *Incis. contus. infund. In* ℔ *j.* ▽ *fervent. &* ℔ *ij. Vini Generos. Dosis* ℥vj. vij. viij. *alternis diebus sumenda.*

3 Species pro Infuso antiscorbutico.

℞. *Herb. Trifol. fibrin. Chærefol. Beccabung. ã.* Mss *Incis. bis per diem loco Infusi Thee usurpentur.*

4 Tinctura antiscorbutica.

℞. *Tinct.* ♁*ii acris* ʒij. *Essent. trifol. fibrin.* ʒj. *M. D. bis l. ter per diem ad* 30. *guttas.*

5 Pulvis temperans.

℞. *Oc.* ♋. *Citrat.* ♁*ii diaph. Nitr. depurat. Tartar. Vitriol. a.* ʒj. *Cinnabar.* ♁*ii* ʒss. *Ms. f. Pulv. Dos.* ℈j. *D. singulis* 5. *vel* 6. *horis.*

6 Tinctura antiscorbutico-Tonica.

℞. *Essent. trifol. fibrin.* ʒij. *Tinct. Vitriol.* ♂*tis Ludov.* ʒj. *M. D.* 30. *gutt. bis l. ter per diem.*

7 Mixtura Tonico-Nervina.

℞. *Tinct. Antimonii Tartar. acr.* ʒij. *Spir. C. C.* ʒj. *M. Dos. gutt.* 25. *bis per diem.*

8 Mixtura externa pro Collutione oris & absterſione Gingivarum.

℞. *Spiritus Cochlear.* ʒss. *Tinct. Lacc.* ʒij. *M.*

9 Linimentum pro absterſione & consolidatione Gingivarum.

℞. *Mel. rosar.* ℥j. *Succ. Cochlear.* ʒij. *N. M.* ʒiss. *Liquam. Myrrh.* ʒi. *M.*

VII. *Methodus medendi*.
1 In Scorbuti Medela anima Curationis in eo consistere videtur, ut ægroto bona & conveniens Diæta quoad motum, potum & cibos commendetur.
2 Sit nimirum motus corporis paulo vegetior, potus vero dilutus, acidulus, alimenta evpepta, leniter aromatisata.
3 Alvi quoque ratio habeatur, ut libera quotidie existat, in cujus rei defectu lenientia in usum trahantur.
4 Deinde in usum vocentur anticatarrhalia & antiscorbutica remedia, ut horum ope humores resolvantur, attenuentur & corrigantur.
5 Exhibeantur vero hæc selecta, ita nimirum, ut sanguineo-Cholericis temperatiora, acidula: Phlegmaticis penetrantiora, incidentia: reliquis vero amara præscribantur.
6 Et quia febrilia Symptomata sæpius concurrunt, interponenda sunt lenia diapnoica, Nitrosa, Absorbentia, Gelatinosa.
7 Quando Symptomata plurimum sunt imminuta, reliquis remediis martialia & tonica addantur, ut partium solidarum tonus iterum restituatur.
8 Stomaci specialiter occurritur per abstergentia & mundificantia, succum scil. Cochleariæ & Beccabungæ, mel rosatum cum supra nominatis remediis, non neglecta simul, ut in vero Scorbuto, interna curatione.
9 Maculæ Scorbuticæ peculiarem curam haud exposcunt, sed efflagitant saltem universalem corporis diapnoen, sic enim sponte discutiuntur. Externe etiam S. V. Camphoratus aliqualem medelam affert.
10 Interdum scorbutici Hæmorrhagias narium experiuntur, quæ quidem nulla re certius mitigantur & sistuntur, quam temperato regimine & Diætetico & Pharmacevtico: diluentia quippe, lubricantia, nitrosa, emulsiva egregie hic opem ferunt, ita ut sistentibus & anodynis rarius opus sit.

VIII.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Scorbutus omnes fortiores tam Sanguinis commotiones, quam artificiales humorum excretiones respuit: quia plerumque majora damna & incommoda easdem sequuntur.

2 Unde abstinendum est a Vomitoriis & Catharticis, quippe quæ majores anxietates, palpitationes, aliasque turbas excitant.

3 Idem etiam efficit Venæsectio & regimen Sudoriferum, quod præterea intensissimas excitare solet Cephalalgias.

4 Salivatoria vero in usum vocata stases ulcerosas non modo augent, sed & dentium casum promovent; unde nunquam locum habent, nisi Lues ♀rea in enormiori gradu concurrat.

5 Diureticæ etiam excretiones moderate instituendæ sunt: acriora enim nocent; imo Tincturæ alcalinæ acriores non semper tutæ sunt, sed cautam exhibitionem exposcunt.

6 Sicuti vero artificiales ejusmodi excretiones fortiores non bene fert Scorbutus, ita voluntarie excitatas inpr. diaphoreticas & alvinas temere supprimi haud patitur.

7 Diarrhææ quippe suppressæ pariunt tormina ventris, colicas convulsivas, inflationes abdominis atque lienis, singultus & Cardialgias.

8 Vomitus spontanei, qui interdum Scorbuticis eveniunt, si supprimuntur, maximas post se ducunt anxietates cardialgicas, aliaque incommoda.

9 Quid ab hæmorrhagiis suppressis sperandum sit, facile augurari licet, nimirum enormiores cephalalgiæ: vertigines, sanguinis majores exæstuationes.

10 Repulsio macularum scorbuticarum omnia symptomata exacerbat, quare frigus sedulo vitandum est.

11 Dolorum ferociæ male opponuntur Anodyna, quippe quæ vires tantum prosternunt, stases adaugent & excretiones supprimunt, imo dolorum recrudescentiam tanto ferocius invitant.

12 Curatio, quo magis placide instituitur, eo certius ad finem optatum perducitur; unde etiam continua & anxia Medicatio non semper tuta est, sed symptomata ordinarie exacerbat.

13 Succi malorum Citrinorum & aurantiorum nec non herbarum temperatarum antiscorbuticarum, juscula præterea carnium recentium egregie sublevant Scorbuticos, reliqua tamen acida inpr. mineralia minus tuta sunt.

14 Acidulæ quoque cum bona Diæta in usum vocatæ Scorbuticis haud inutiles esse observantur, usus tamen moderatus sit; necesse est, & motus continuatus semper jungatur.

15 Nitrum pro commotione Sanguinis sistenda & acrimonia ejusdem temperanda egregium est remedium, abusus tamen vitandus est.

16 Cepæ & allium nautis solatium afferunt, sensibilioribus vero non æque conveniunt.

17 Trifolium fibrinum a Simone Pauli commendatum Phlegmaticis magis prodest, quam cholericis: inconvenienter enim propinatum anxietates inprimis colicas adauget.

18 In Paralysi Scorbutica habet usum Sedum Vermiculare, quod testibus Actis N. C. vomitorium specificum edit effectum, in forma Decocti exhibitum.

19 Aromatica pro condimento moderate usurpata prosunt, nocet vero eximie eorundem abusus.

20 In Stomacace celebratur Cochleariæ succus, nec non Beccabungæ, a spiritu autem Cochleariæ abstinendum est, quoniam ordinarie insignes in Massa Sanguinea excitat turbas.

21 Si ulceratio subest, Linimentis mundificantibus aliquid Aluminis usti, sed in moderata dosi, commiscendum est.

22 Evitentur acida fortiora: Spir. Vitrioli, inprimis vero Salis & Nitr. quia dentibus admodum inimici sunt.

23 Substituatur acetum commune, Acetositas Citri, Acetum Scylliticum aliis convenienter commiscenda.

24 Quando lues venerea cum Scorbuto est conjuncta, tunc prioris præcipue ratio est adhibenda, non neglecto tamen plenarie posteriore, sed adhibitis lenioribus & maxime convenientibus antiscorbuticis.

Caput Septimum.

De Gonorrhœa Virulenta.

I. *Definitio*. Gonorrhœa Virulenta est saniosum profluvium, tetri utplurimum flavo-virescentis coloris, ex genitalibus fiens, ab impuro concubitu originem habens.

II. *Differentia*.

1 A *Gonorrhœa benigna*, ubi semen in naturali suo colore ob vasorum continentium atoniam involuntarie absque erectione penis effluit.

2 A *Pollutione nocturna*, quæ adolescentibus & Venereis, sub lascivis insomniis & erectione membri virilis contingit, nullumque Seminis inquinamentum conjunctum habet. De qua utraque Specie superius actum est.

III. *Signa*.

1 Contingit hocce impurum profluvium non immediate post peractum coitum, sed communiter circa quartum l. septimum diem: nonnunquam tamen, ubi virus est admodum penetrans, citius se manifestat.

2 Antecedit vero dolor insolitus genitalium, cum quadam rotatione quasi testiculorum, observante Sydenhamio.

3 Liquor, qui emanat, Seminis primo naturam æmulatur, postea flavescit & sensim virescit: in malo vero graviori Sanguine etiam tingitur.

4 Noctu, quando corpus incalescit & penis erigitur, maxime dolorificam sentiunt constrictionem Patientes in membro.

5 In Præputio vero sæpius inflammatio cum sensibili ardoris sensu accedit.

6 Ardor hic exquisitissime semper in urethræ inferiore parte, sive circa radicem penis, post indictionem absolutam percipitur & augetur.

7 Incidunt interim Patientes in virium prostrationem & membrorum lassitudinem haud exiguam.

8 Oculorum ambitus subsidet & lividum acquirit colorem, reliquus vero faciei conspectus pallidior evadit.

9 Incurvatur etiam interdum membrum, ob acriorem materiam cum acerbissimis doloribus, quod malum Galli *Chaudepisse cordee* appellant.

10 Quando fluxus sub mala Diæta aut inconvenientibus remediis diutius durat, urethra sensim erosa carnem luxuriantem, sub *Caruncularum* nomine notam, producit, quæ postea mictionem non absque magno Patientis incommodo impedire solet.

11 Interdum etiam statim in principio pustulæ in glande exurgunt, quæ in ulcera late & profunde depascentia *Chancres*) abire solent.

12 Quod si vero fluxus impeditur & adstringentibus justo citius tractatur l. tumores glandularum inguinalium, sub Bubonum nomine noti, l. atrocissimi dolores & inflammationes Scroti, cum ingenti unius vel amborum testiculorum tumefactione, superveniunt.

13 Sub justa autem medicatione materia illa tetri coloris sensim naturalem assumit faciem & tandem l. sponte l. sub convenientium remediorum usu evanescere solet, reliquis etiam symptomatibus omnino cessantibus.

IV. *Subjectum*.

Gonorrhœæ virulentæ expositi sunt personæ cum impuris & infectis aliis mediante coitu commercium habentes.

V. *Prognosis*.

1 Gonorrhœa Virulenta recens, legitime per convenientia remedia tractata, sæpius spatio paucorum dierum curatur.

2 Si autem malum jam invaluit, non sine insigni difficultate tollitur.

3 Quo major est gradus infectionis, eo gravior est Gonor-

norrhœa & eo diuturniori mora opus eſt ad curationem abſolvendam.

4 Fluxus quo expeditius procedit, eo tolerabiliora ſunt reliqua ſymptomata.

5 Quando vero incongrue per medicamenta ſupprimitur, eo certius bubones, tumores ſcroti & teſticulorum aliaque peſſima ſuperveniunt Symptomata.

6 Eadem adſtringentia, per Syringam in urethram injecta, ſæpiſſime Caruncularum Auctores ſunt.

7 Interdum etiam ipſa Lues Venerea iiſdem artificiis inconcinne adhibitis originem ſuam debet.

8 Gonorrhœa vero Virulenta ſibi relicta & legitime tractata rariſſime Luem Veneream poſt ſe ducit.

9 Bubones, ſi interne tantum tractantur, plures ſeptimanas expoſcunt, donec plenarie evaneſcant.

10 Carunculæ vero ſemel enatæ ſolo interno remediorum uſu nunquam curantur, niſi externe l. per convenientia remedia l. inſtrumenta chirurgica iiſdem ſuccurratur.

11 Gonorrhœa Virulenta nonnunquam in Gonorrhœam ſimplicem admodum rebellem mutatur, quam Galli ſtricte *Ant. Gonorrhee* appellant.

12 Gonorrhææ virulentæ in benignas & habituales, jam per inſigne tempus durantes, mutatæ difficillime curantur.

13 Interdum vero ulcuſculum in urethra remanet, quod ſaniei per intervalla emanantis, Gonorrhœam ſimplicem fere æmulantis, cauſa eſt, quod nonniſi præſidiis externis tollitur.

VI. *Remedia.*

1 Materiam ♀ream & corruptam derivantia & evacuantia: laxantia appropriata, e Mercurio præcipue deſumpta: ☿ dulcis, Turpethum minerale, præcipitata alia edulcorata & a Salibus liberata, cum Extract. Panchym. Croll. Helleb. nigr. Trochiſc. alhand. Reſin. Jalapp. commiſcenda.

2 Eandem corrigentia & mundificantia, uti vulgo ſic dicta anticatarrhalia: Rad. Sarſapar. Chin. Pimpinell. alb. Lign. Saſſafras, Guajac. Eſſent. alexiph. Stahlii, Pimpinell. Lignor. Succin. Tinct. Tartar. ♁ii Tartariſat. Balſ. Peruv. de Capayv. Terebinth. Venet. & Spir. ejuſdem, Gumm. Guajac. Junip. Maſtich.

3 Ardorem partium affectarum mitigantia, Nitrata, abſorbentia, diaphoretica fixa, Cinnabarina, Emulſiones, Gelatinæ, Decoct. nephrit. Foreſt.

4 Partium relaxatarum tonum reſtaurant & fluxum reprimunt Off. Sep. cum Balſamicis ſupra nominatis exhibenda.

5 Inflammationes & tumores externos demulcent fotus ex emollientibus, Rad. nimirum Alth. Lil. alb. Herb. Meliloth. Malv. Branc. urſin. fl. Chamom. Verbaſc. Sem. Lin. Fœn. græc. nec non Empl. e melilot. Diabotan. e mucilag. Spir. Vini Camphorat.

6 Ulcera penis externa mundificant & ad conſolidationem diſponunt acriuſcula: ○○ philoſoph. cum oleo ovorum temperatum, Unguent. Nicot. Baſilic. ♁ius Pt. albus l. ruber, Eſſent. Succin. myrrh. Lapis medicamentoſ. Tinct. ♁ii acris.

7 Carunculas penis abſumunt Cathæretica & erodentia mitiora, mediante candela cerea l. chorda ex inteſtinis contorta, l. etiam peculiari cannula applicanda: Off. Sep. Tut. ppt. Ariſtol. rotund. Alum. uſt. ☿ dulcis, præcipitatus.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Extract. Panchym. Croll. gr. XII.*
Hellebor. nigr. gr. viij.
♁ij dulc. rit. par. gr. vj.
Reſin. Jalapp. gr. iij.
c. Eſſent. lignor. fiant l. a. Pil. No. XXI. pro una vice.

2 Aliæ.

℞. *Maſſ. pil. e Succin. Crat. gr. XV.*
Extract. helleb. nigr.
♁ii dulc. rit. par. ā. gr. vij.
Trochiſc. alhand. gr. ij.
c. Eſſent. Pimpin. l. Tinct. ♁ij.
Tartariſ. F. l. a. Pil. No. XIX.
S. Ut antea.

3 Eſſentia Balſamico-reſolvens.

℞. *Eſſent. lignor.*
alexiph. Stahlii ā. ℥ij.
Succin. ℥j.
Ms. S. bis l. 3. per diem ad 30. gutt. propinand.

4 Alia.

℞. *Tinct. ♁ij. acr.*
Eſſent. Pimpin. alb. ā. ℥iſs.
Succin. ℥j.
Balſ. de Capayv. ℥ſs.
Miſc. S. Ut antea.

5 Alia.

℞. *Eſſent. Succin. ℥ij.*
myrrh. ℥j.
Spir. Terebinth. ℈j.
Ms. S. ut antea.

6 Pulvis temperans.

℞. *Oc. ♋. ppt.*
Nitr. depurat.
Tartar. Vitriol. ā. ℨſs.
Cinnabar. nativ. ppt. ℈ij.
Ms. f. Pulv. bis l. 3. per diem ad ℈j. propinandus.

7 Emulſio temperans.

℞. *Amygd. d. exc. ℥ſs.*
Sem. 4. frig. maj. ā. ℨj.
c. Decoct. C. C. ſ. l. a. Emulſ.
Edulc. Syr. dialth. Fernel.
℥vj.
Add. Conch. ppt.
Oc. ♋. ppt. ā. ℈ſs.
D. pro duabus vicibus.

8 Pilulæ adſtringentes & Balſamicæ Blancardi.

℞. *Gumm. Elem.*
Maſtich. ā. ℨij.
Terr. Cathecu ℈j.
F. l. a. Pilulæ cum Balſam. Indico.
Doſ. ℈ſs.

9 Aliud mitius.

℞. *Off. ſep. ℈ij.*
Balſ. de Capayv. ℈j.
Ms. cum aliquot granis Corticis ☉rum f. Bol. No. ij duabus vicibus aſſumendi.

10 Fotus emolliens.

℞. *Rad. alth.*
lil. alb. ā. ℥j.
Herb. malv.
branc. urſin.
melilot. ā. Mj.
Sem. lin.
fœn. græc.
Inciſ. contuſ. coq. in ſ. q. ▽. ſ. Admov. calide bis l. ter per diem parti affectæ per j l. ½ horæ ſpatium, impoſito poſtea Emplaſtro quodam emolliente.

11 Linimentum abſtergens & mundificans Sydenhamii in ulceribus penis.

℞. *Unguent. Baſilici ℨvj.*
Nicot. ℨij.
☿ Præcipit. ▽ roſ. lot. & optime lævigat. ℨſs.
Ms applicetur cum linteis raſis.

12 Emplaſtr. Cathæreticum in Carunculis penis Caroli Muſitani.

℞. *Off. ſep.*
Tut. ppt. ā. ℨij.
C. C. uſt.
Aloes lotæ,
Ariſtol. rotund.
○ uſt ℨſs.

F. Pulv. ſubtiliſſ. Poſtea.

℞. *○○ roſar. ℥ij.*
Litharg. ☉ ℨj.
F. Decoctio, quouſque acquirat Emplaſtri conſiſtentiam, deinde ab igne depoſito, adde illum pulverem & ad ignem tractato ac miſceto, donec medicamentum evadat duriuſculum.
Annectitur hoc remedium extremitati candelæ l. chordæ & Carunculæ applicatur.

13 Pulvis ejuſdem.

℞. *Dracon. mitigat. ℨij.*
Stibii crud. ℨſs.
Tut. ppt. ℨj.
Ms. f. Pulv. ſubtiliſſ.
Cum ○○ amygd. d. diſtemperatus illinatur candelæ l. chorda & applicetur Carunculæ.

VII. *Methodus medendi.*

1 Curæ initium fiat per laxantia appropriata, quibus ſemper ☿, tamquam optimus mali ♀rei domitor, admiſceatur.

2 Repetantur eadem poſt 6 vel 7 dierum intervallum toties, quamdiu medicatio perdurat.

3 His ipſis interponantur primo corrigentia: Tinct. Tartar. ♁ii Tartariſat. reſolv. nobis uſitata, Eſſent. alexiph. Stahlii, Eſſent. lignorum bis l. ter per diem exhibendæ.

4 Ad ardoris ſenſum mitigandum aliquoties pulveres abſorbentes & Nitratos per diem adhibere conveniet, cui fini etiam inſerviunt Emulſiones.

5 Quando per 6 l. 8. dies talia uſurpata fuere, & ardoris ſenſus aliquantum mitigatus eſt, admiſceantur ſupra nominatis remediis balſamica: Eſſent. myrrh. Succin. Balſ. Peruv. de Capayv. Terebinth. Spir. Terebinth. Opobalſam.

6 Sic materia ſenſim ſenſimque imminuetur & naturalem aſſumet colorem, quo tempore ſpecifica ſiſtentia

tia locum habent. Ad hanc classem referuntur præcipue ossa Sepiæ, l. pulveretenus vel cum Balsam. Indico albo sub bolari l. pilul. forma ad scrupulos aliquot per diem exhiberi possunt.

7 Quod si vero mitioribus his sistentibus fluxus haud auscultat, tunc magis fortiora, qualia sunt pilulæ adstringentes Blancardi, in usum trahere convenit.

8 Post sopitum hac ratione fluxum præstat Patientibus per aliquod adhuc tempus Balsamico-corrigentia supra nominata commendare, ut, si forte aliquid adhuc inquinamenti remanserit, illud hac ratione prorsus edometur: quo in casu ceteris omnibus palmam facile præripit Tinctura ♁ii acerrima, cum Bals. de Copayva mixta.

9 Diæta toto Curationis tempore stricte observetur, ita quidem, ut nonnisi eupepta in moderata portione & potus dilutus ex lignis anti ♀reis, l. vinum album tripla l dimidia ▽ quantitate temperatum in usum trahantur, omnibus dyspeptis, salsis, acidis, spirituosis omnino prohibitis.

10 Præputii tumores & inflammationes, necnon Scroti tractantur per emollientia: Fotus, Emplastra, Cataplasmata, quæ bis l. ter per diem applicari possunt. Medetur etiam iisdem & solamen affert Spiritus Vini Camphoratus,

11 Ulcera vero l. in præputio l. in glande l. in urethra occurrentia mundificantur per abstergentia penetrantiora, subjunctis balsamicis & consolidantibus.

12 Pro Caruncularum extirpatione commendant Candelulas cereas, l chordas ex intestinis contortas, quibus pulveres, unguenta & alia septica applicant, ad Caruncularum usque sedem intrudenda. Si æger urinam emittere cogitur, educenda candela est & post mictionem recens insinuanda.

13 Quando Mictio per hasce Carunculas impeditur, quod sæpius contingit, Catheter in usum vocandus est, ut lotio exitus detur.

14 Bubones tractantur per Tincturas corrigentes supra laudatas, quæ per plures septimanas sunt continuandæ, donec Gonorrhœa redeat & tumores sensim evanescant.

15 Quidam etiam externe tantum per maturantia eosdem tractant, ubi maximis doloribus patientes extorquentur, donec per Sectionem sanguini inquinato & corrupto exitus concedatur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quo majus ♀reum inquinamentum est, quod facile ex symptomatum atrocia colligitur, eo magis anticatarrhalibus corrigentibus & ☿libus laxantibus insistendum, vitatis in principio balsaminis acrioribus, inprimis terebinthinatis, a quibus non tantum graves inflammationes sed & ipsas penis sphacelosas corruptiones inductas esse vidimus.

2 Balsamica hæc tunc demum tempore commode reliquis remediis & quidem in moderata semper dosi adjungantur, quando ardoris sensus paulatim imminui incipit.

3 Pro corrigenda materia nihil potentius est Tra antimonii l. tartari acri aut inprimis nostra resolvente, quibuscum combinari possunt Essent. alexiph Stahlii, Pimpin. alb. lignor. ita tamen ut posterior in subjectis sicciorbus cum cautela usurpetur.

4 Quamdiu ardoris sensus valde urget, nec ipsa Essentia myrrh. & Succini tuta, quæ post eundem aliquantisper mitigatum cum supra citatis combinatæ bene se gerunt.

5 Pro temperando ardoris illo dolorifico sensu inserviunt imprimis pulveres Nitrato absorbentes, tum etiam repetitæ laxationes per ☿ium dulcem: nimia tamen refrigerantia vitanda sunt.

6 Injectiones cum balsamice, tum adstringentes, plane exulent: illæ summos ardores & inflammationes inducunt, hi fluxum supprimunt, Bubones, Carunculasque invitant.

7 Si quæ in usum trahuntur, fiant ex abstergentibus, demulcentibus, mitigantibus: lacte, Decocto lignorum diluto, ▽ mellis. ☿ dulci.

8 Cantharides a quibusdam magnopere commendati dolores insignes, inflammationes renum & vesicæ, non raro etiam mictum cruentum invitant. Acrimoniæ eorundem Nitrata & Lac in copia haustum medentur.

9 Anti-♀rea & corrigentia nunquam cum regimine sudorifero exhibeantur: graves enim noxæ, bubones nimirum, tumores testiculorum, & ipsa lues ♀rea exinde originem suam ducere possunt.

10 Ideo etiam Decocta lignorum, quæ præscribuntur, nunquam sint saturata, sicuti in lue ♀rea commendari solent, sed dilutiora, Decoctis vulgo sic dictis secundariis correspondentia.

11 Majus & certius adhuc damnum ab adstringentibus, maturius justo exhibitis, expectandum est; unde serio ab iisdem sibi cavendum, quam diu acrimonia Urinæ & alia Symptomata Patientem adhuc fatigant.

12 Quando etiam, post mitigata Symptomata, hæc remedia in usum trahuntur, præstat primo ad mitiora confugere, postea his nihil proficientibus, tandem ad fortiora transgressus fieri potest.

13 Hæc ipsa adstringentia cum Balsamicis conjuncta efficacius se gerunt, quam si sola exhibentur.

14 Venæsectiones pro curanda Gonorrhœa virulenta non sunt necessariæ; ubi vero insignis plethora concurrit, faciunt aliquid & contribuunt ad symptomatum mitigationem.

15 Per Urinam intra præputium contentam, & repetitam hac ratione glandis abstersionem, secundum Botalli Consilium institutam, nullæ Gonorrhœæ virulentæ, nisi leviores sint, præservantur, nedum curantur.

16 Catharticis solis edomatur quidem hoc malum secundum Sydenhamii methodum, sed felicius & citius hoc fit mediantibus corrigentibus, interpositis laxantibus & tandem substitutis balsamice-adstringentibus.

17 Quando per adstringentia fluxus justo maturius suppressus est, conveniunt præter laxantia Mercurialia, corrigentia acriora, inter quæ Tinctura ♁ii acris & Essentia Pimpinellæ albæ facile primum locum occupant, quæ tamen si sensibilem effectum exerere debent, aliquandiu continuandæ sunt, ut nimirum Gonorrhœa revocetur, quæ via est securissima.

18 Satius semper est, Bubones per interna resolventia & balsamica successive dissolvere, quam eadem per externa varia tractare, quoniam facile ulcera sordida multum negotii facessentia sequuntur.

CAPUT OCTAVUM.

DE

Malo Neapolitano s. Lue Venerea.

I. *Definitio.* Lues ♀rea est inquinamentum maxime fermentescens & contagiosum, lymphaticos primo humores corrumpens, post & ipsas glandulas nec non ossa firmissime obsidens, eademque sensim sensimque depascens, ab impuro coitu l. contagio communicatum.

II. *Differentia.*

1 A *Scorbuto*, de qua superius Tab. CV. fusius actum fuit.

2 A *Lepra*, ubi universa corporis superficies rugosa, elephantorum instar, cum insidentibus squamis obsessa conspicitur: In Lue Venerea autem hinc inde observantur nodosæ collectiones profunde ulcerascentes, & ipsa ossa tandem erodentes, quod in Lepra non fit, ubi ulcera, quæ occurrunt, magis sunt superficialia. In Lepra cutis ita densa & aspera evadit, ut acus puncturam non sentiant Patientes; in Lue Venerea vero hic sensus non amittitur. Dolores in Lepra sunt acutissimi: in Lue Venerea rodentes & terebrantes noctu præcipue ægrotos defatigantes.

3 Ratione Gradus,

a Quando inquinamentum Venereum adhuc hæret circa partes genitales.

b Quando toti humorum Massæ jam communicatum fuit, & universalis adest humorum inquinatio.

c Quando virulentia partes solidas, glandulas, ossa jam afflixit & ulcerationes, caries, dolores capitis gravissimi & artuum, nodi aliaque accidentia graviora adsunt.

III. *Signa*.

1 Sequitur Gonorrhœam virulentam per impurum coitum contractam & male postea per Adstringentia vel etiam regimen sudoriferum tractatam.

2 Interdum vero tacite absque Gonorrhœa exurgit, lassitudine tantum membrorum & doloribus cum capitis tum artuum obtusis, nec non efflorescentiis scabiosis; & hoc quidem, ubi malum per contagium fuit communicatum.

3 Adsunt tamen & hæc Symptomata in priori casu, sed conjuncti simul sunt statim in principio vel bubones, vel ulcera penis, Gallis *Chancres* dicta.

4 In Sexu sequiori excipit hoc malum fluorem album malignum s. Venereum, similiter incongrue tractatum.

5 Ubique inquinamentum Venereum humoribus intime sese commiscet, partem eorundem lymphalem corrumpit & ad stases disponit.

6 Quo magis itaque Sanguini innidulatur, eo certius dolores augmenta capiunt.

7 Occupant illi summum Caput, humeros, Scapulas, medium femur, medias tibias, inguina, perinæum, & noctu præcipue ægrotos excruciant.

8 Sunt vero dolores graves, osteocopi, rodentes, terebrantes, vibratiles, primo magis erratici, postea sensim sensimque fixiores & constantiores.

9 Aliis solennes sunt bubones, ulcera aliis, aliis Verrucæ & cristosæ excrescentiæ in ano & glande, scabiosæ aliis efflorescentiæ siccæ, urentes, superficiem corporis occupantes.

10 Omnibus vero contingunt pustulæ nodosæ, hinc illic erumpentes & tandem ulcerascentes, post in flavescentes crustas & escharas abeuntes.

11 Color faciei pallescit & squalidus evadit, orbita vero oculorum subsidet & sublividum conspectum acquirit.

12 Uvula tandem aliæque oris glandulæ firmiter obsidentur; unde ab earum læsione vocis raucedo inducitur.

13 Hæc si symptomata præsto sunt, de veræ & contumacioris jam Luis præsentia non amplius dubitare licet.

14 Nam non tantum eroditur rebus sic stantibus Columella, sed malum etiam sese diffundit ad Cartilagines & ossa faucium, nariumque, eademque sensim consumit.

15 Præcipue vero admodum familiare est huic malo, ut oris angulos labiaque ulcusculis affligat, nariumque etiam pinnas inficiat & corrumpat.

16 Dolores hoc in statu eo usque exacerbantur, ut ægroti vix amplius præ eorum vehementia in lecto sese continere possint.

17 Accedunt non raro hinc & illic ob hanc dolorum pertinaciam tubera perdura in ossibus, exostoses dicta, quæ tandem ossium cariem & consumtionem post se ducunt.

18 Alii experiuntur etiam in externa cutis superficie tumores majores, peculiari cysta inclusos, sub meliceridum, steatomatum, atheromatum nomine notos, quod tamen rarius contingit.

19 Urina, quæ emittitur, est turbida, sedimento mucoso & viscido odore nauseoso, subdulci, fœtido prædita.

20 Sanguis vero per Venæsectionem emissus ostendit in superficie manifestum lentorem & glutinositatem.

21 Ultimo nisi malo medela afferatur, non tantum superficies corporis ulceribus quasi consumitur, sed & columella cum vicinis ossibus plane eroditur, ut ægrotus voce omnino fere privetur.

22 Cranium etiam aliaque ossa manifestam cariem concipiunt: Capilli defluunt & plantæ pedum, manuumque volæ rhagades & rimas acquirunt.

23 Et sic hectica, macie & ulceribus consumtus patiens sub vehementissimorum dolorum atrocia miserrime vitam finire cogitur.

IV. *Subjectum*.

1 Americani quidam populi endemici corripi creduntur hoc morbo.

2 Lucrati eundem ab his sunt Europæi, cum Anno 1493. Galli Neapolin obsidione cingerent.

3 Illis autem præcipue familiaris est, qui per impurum coitum corpus conspurcavere.

4 Interdum vero etiam innocentes corripit, qui cum infectis arctius habent commercium, in uno lecto dormiunt, poculis & cochlearibus, nec non vestimentis eorumdem utuntur &c.

5 Non raro etiam infantes hæreditate & frequentius adhuc per nutrices impuras hoc malum acquirunt.

V. *Prognosis*.

1 Recens Lues Venerea facilius curatur quam inveterata.

2 Quæ humores adhuc pro sede habet facilius quoque subigitur, quam quæ partibus solidis jam inhæret.

3 Quæ cum Scorbuto alioque morbo combinata est, difficilioris est curationis.

4 Lues Venerea, si convenienti Methodo curata est, & eadem subjecta semel adhuc l. altera vice invadit, refractarie magis se gerit, quam prima vice.

5 Quæ per contagium communicatur, lentius procedit & facilius medicamentis obedit; quam quæ impuro coitu contracta est.

6 Infantes tamen, quibus per matrem aut nutricem communicata est, plerumque satis graviter exinde decumbere & difficulter liberari conspiciuntur.

7 Qui insignem visceris læsionem simul conjunctam habent, difficillime valetudinem pristinam acquirunt.

8 Quo magis ossa jam sunt erosa & hectica complicata, eo minor reconvalescentiæ spes superest.

9 Sibi relicta nunquam curatur, etiamsi optimum regimen Diæteticum observetur.

10 Quando morbus per medicamenta curatur & non plenarie extirpatur, tunc post aliquot temporis decursum novas radices agit & priores tragœdias ludit.

11 Subjecta succulenta facilius hunc morbum ferunt, quam sicciora.

12 Unde etiam sexus sequior facilius & diutius hunc perferre potest quam virilis.

VI. *Remedia*.

1 Corpus inquinatum præparantia & sordes primarum viarum eliminantia: Magnesia alba, ☿rius dulcis cum Extracto Panchymag. vel Hellebori nigri propinatus, Noduli etiam laxativi, cum anticatarrhalibus combinati.

2 Lympham corruptam corrigentia & inquinamentum Venereum per vias urinarias & superficiem corporis expellentia anti-catarrhalia, alexipharmaca: Essentiam Pimpinell. alb. alexipharmac. Stahlii, Lignorum, Scordii, Succini, ♁ij Tartarisat. Spir. Guajac. ☿ius dulcis, ♁ium crudum pulverisatum: ut & fortiora resolventia: Decocta lignorum saturata ex ligno Guajac Sassafr. Junip. Pini, Fraxini, Rad. Chin. Sarsaparill. Bardan. Vincetox. Petasit. Herb. Sapon. Tinct. ♁ii acris, Tartari acris, resolvens nobis usitata.

3 Lympham corruptam cum fermento Venereo per salivationem evacuantia, uti sunt ☿lia: interne ☿ius dulcis, Panacea l'Emery, Turpethum minerale; externe Suffimigia ☿lia, Unguenta ☿lia.

4 Faucium inflationes & exulcerationes sub salivatione metuendas demulcentia & abstergentia: Gargarismata ex Hord. Rad. Alth. Herb. Malv. Sem. Cydon. Fœn. Græc. Ficub. c. lacte, aquæ permisto, parata.

5 Ulcera Venerea abstergentia & consolidantia: interne ☿lia & anti ♁rea supra laudata; externe ☿ius dulcis bis l. ter per diem inspersus, vino calefacto ante applicationem novi abluendus, præcipitatus etiam ruber, Unguentis admiscendus, nec non secundum Paracelsum °o Guajaci. In levioribus vero satisfacit Tinctura ♁ii acris, Decocto lignorum sufficienter temperata.

6 Bubonibus prospicientia: interne ☿lia & Tincturæ alcalinæ acres cum Decoctis Lignorum exhibitæ. Externe discutiunt eosdem Emplastr diaphoretica & resolventia e melilot. Sperm Cet. ☿io imprægnata: maturant vero Emplastr. e Mucilag. filii Zachariæ.

7 Nodos Gallicos dissolventia: præter interna anti

☿rea

☿rea Unguenta & Emplastra ☿lia v.g. Vigonis, cum bona ☿ii portione combinatum, applicatio Laminæ plumbeæ ☿io illitæ & externe impositæ.

8 Excrescentias fungosas & verrucosas absumentia: ☿ius præcipitatus, pulveres ex Alumine & Herb. Sabinæ, non neglectis internis remediis.

9 Cariem ossium tollentia: Tinct. ♁ii acris, Euphorb. ceteraque usualia, ○○ Guajaci, rasura.

10 Scabiem Veneream curant interne ☿lia: Panacea ☿lis, Mercurius dulcis, externe Unguentum quoddam Mercuriale.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ Mercuriales laxativæ.

℞. *Extract. panchym. Croll. gr. XII.*
hellebr. nigr.
☿ii dulc. rit. par. ā. gr. vii.
Trochisch. alhand. gr. iij.
c. Tra ♁ii acris f. l. a. Pil. No. XIX.
Consp. pulv. liquir. pro una vice.

2 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Chin.*
Bardan. ā. ℥ß.
Sarsapar. ʒvj.
Lign. Guajac. ℥ß.
Sassafr. ʒij.
Herb. Saponar. Mj.
Fol. Senn. f. st. ℥jß.
Fibr. Helleb. nigr. ℥ß.
Cryst all. Tart. ʒiij.
Incis. contus. infund. in Vini albi & Aqu. f. a. ℔ij.
Dos. ℥vj. vij. singulis vel alternis diebus.

3 Essentia resolvens & diuretica.

℞. *Tinct. ♁ij acris ℥ß.*
Essent. lignor.
Succin. ā. ʒj.
Ms Dos. gutt. 30. 40. bis l. ter per diem propinanda.

4 Alia.

℞. *Tinct. Tartari acris ℥ß.*
Essent. Pimpinell. alb. ʒij.
S. ut antea.

5 Pulvis expellens.

℞. *Conch. ppt.*
♁ij diaph. ā. ℥ß.
Antimon. crud. ʒij.
Cinnabaris ♁ij ℈ij.
Ms f. Pulv. bis per diem ad ℈j. *propinandus.*

6 Decoctum lignorum saturatum.

℞. *Rad. Sarsapar. ℥ij.*
Chin.
Bardan. ā ℥j.
Lign. Sanct. ℥iij.
Sassafr. ℥jß.
☿ij. viv. in pet. ligat.
Antim. Crud. pulveris.
in pet. ligat. a. ℔j.
Pumic. ℔ß.
Coq. c. ▽ S. Mensur. XII. ad tertias.
Decant. & colat. serv. pro usu.
Dosis ℥vj.

7 Aliud Baglivi pro valde emaciatis & Tabidis.

℞. *Rad. Sarsapar.*
Visc. Quercin. a. ℥iij.
▽ font. ℔. XL.
Infund. in vase terreo vitreato super Cineres calidos per 24. horas. Tunc adde:
Antim. crud.
Pumic. crud. contus. & seorsim in petia ligat.
a. ℥iij.
Bulliant ad tertias: in fine Adde:
Cinam. contus. ℥ß.
Coletur. & ex residuis fiat Secunda Decoctio cum eadem ▽ quantitate.
Dosis prioris ℔j. singulis mane per 30. l. 40. dies.

8 Pulvis Salivatorius.

℞. *Panaceæ ☿lis l' Emery ℥ß. Exhibe prima vice ℈ß matutino & vespertino tempore: 2da die propinentur 15 gran. bis quoque per diem: 3tia 20 gran. iterum bis: 4ta die 25 gran. bis quoque: 5ta die 30. gran. etiam bis per diem. Continuando hac ratione semper in auctiori dosi, donec Salivatio procedat copiose, tunc cessandum & alternis l. ternis saltem diebus 12 circiter gran. exhibenda, ut Salivatio in justo conservetur gradu, quam quidem per 4 circiter septimanas durare necesse est.*

9 Unguentum Mercuriale Sydenhamii.

℞. *Axung. porcinæ ℥ij.*
☿ii. crud. ℥j.
Tertia hujus Unguenti parte Patiens brachia, crura & tibias (muniendo omnes reliquas Corporis partes) ad 3 noctes continuas inungat. Post tertiam inunctionem utplurimum Gingivæ intumescunt & Ptyalismus sequitur.
Vel possunt juxta Methodum Stahlianam primo die carpi, secundo tarsi, tertio hi & sure illini & hoc tamdiu continuari, donec dentes vacillare & glandulæ Salivales tumefieri incipiant & ipsa tandem excretio sequatur.

10 Decoctum septicum ad Verrucas absumendas Caroli Musitani.

℞. *Alum. rocch. ust.*
Virid. æris a. ℥j.
Bulliant in ▽ rosar. ℔iij.
ad tertias & excrescentias ablue ter in die & insensibiliter evanescunt.

11 Pulvis Ejusdem.

℞. *Alum. ust.*
Pulv. Sabin. a. f. Pulv.
Adsperg. aliquoties per diem.

VII. *Methodus medendi.*

1 In Curatione Luis Venereæ duplex methodus solet observari; mitior scil. quando fermentum adhuc sanguini tantum innidulatur, quæ fit per Sudationem: altera vero fortior, ubi malum jam partibus solidis insidet, quæ Salivatione peragitur.

2 In utraque methodo solenne est, ut corpus præparetur per laxantia, aliquoties exhibenda, antequam ad ipsam methodum transgressus fiat.

3 Gallis etiam in usu est, ut ante salivationem excitatam per balneorum usum cutem magis perspirabilem reddant.

4 Quando itaque corpus præparatum est & malum sit adhuc mitius, tunc exhibeantur Decocta lignorum saturata, singulis mane ad ℥vj. viij. & imperetur desuper regimen sudoriferum ad 2. 3. horas, in stupha instituendum, quod quidem per tres circiter septimanas continuandum est.

5 Aut loco horum Decoctorum assumatur Essentia quædam anti-Venerea acris probata, qualis est Tinctura balsamica Heinsii, Hundertmarck & nostra resolvens bis l. ter per diem, cui interponatur pulvis balsamico-expellens; Decoctum vero non nisi bis forte per septimanam cum regimine sudorifero in usum trahatur.

6 Interdum malum, quando in primis suis initiis adhuc constitutum est, auscultat tantummodo Essentiæ Pimpinellæ albæ cum Tra ♁ii acri, absque ullo Decocto lignorum adhibitæ.

7 Quando vero lues partibus solidis & ipsis ossibus sese communicavit, & non penetrantissima appropriata Tinctura alcalina ad manus sit, tum ad ipsum Mercurium refugium suum habere convenit.

8 Adhibetur hic vel interne sub Mercurii dulcis aut Panaceæ compositione, methodo jam supra descripta, l. externe in Unguentis, ubi intra aliquot dierum spatium glandulæ Salivales & oris interna intumescere & Salivæ copiosus effluxus subsequi solet.

9 Hanc ipsam Salivationem ita moderari decet, ut intra nycthemeri spatium libræ iij. l. iv. exspuantur.

10 Quod si non juste procedat, stimuletur per internam ☿ii dulcis l. Panaceæ l' Emery exhibitionem, alternis forte diebus repetendam.

11 Ubi vero justo fortius procedit, ibi Catharticis frænum eidem inijcere necesse est.

12 Sub hac ipsa salivatione convenit, faucium habere rationem, ut nimirum nimia intumescentia & exulceratio præcaveatur.

13 Fit hoc partim per gargarismata resolventia & discutientia, partim per emollientia.

14 Reliqua symptomata quibus remediis sint tractanda, superius dictum est.

15 Illud autem in fine curationis adhuc est monendum, quod utraque supra allegata methodus & inprimis salivatoria requirat regimen exacte Diæteticum, ut nimirum omnia dyspepta & spirituosa fugiantur, sub salivatione etiam omnis carnis & Vini usus omnino vitetur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Laxantia, quæ pro corpore præparando exhibentur, non sint fortiora, sed mitiora, per intervalla repetenda; nihil enim hic impetu fieri debet, sed mora opus est, donec malum subjugari possit.

2 Mercurius dulcis, cum specialem habeat efficaciam in hoc morbo, reliquis laxantibus, si formulæ permittunt, cum fructu semper additur.

3 Egregiam etiam efficaciam habet Magnesia alba, rite parata, per 6. 7. dies in usum vocata.

4 Omnis lues Venerea, etiamsi adhuc sit mitior, plures efflagitat septimanas, donec per remedia possit profligari.

5 Ideo vani sunt & spe sua plerumque excidunt, qui pul-

visculis & Mercuriis suis ☉bus intra aliquot dierum spatium quamcunque Luem Veneream radicitus se extirpare posse gloriantur.

6 Quidam, antequam ad ipsam realem Curam sese accingant, Venæsectionem celebrant, quæ quidem in subjectis Plethoricis non est dissuadenda, promiscue tamen non instituenda est.

7 Tincturæ alcalinæ si acerrimæ sunt & specialiter componuntur, interdum solæ sufficiunt, pro malo hoc prorsus extirpando, inprimis si iisdem pulverum absorbentium & balsamicorum usus interponitur, quod a Tincturis Heinsii, Hundertmarck & nostra resolvente impetratur: in malo tamen graviori non semper sufficiunt, quare Mercurius dulcis iisdem frequenter interponetur.

8 Decocta lignorum secundum temperamentorum diversitatem sunt formanda. Cholericis enim & siccioribus conveniunt Sarsaparilla, Chin. Pimpinella: Succulentis vero & phlegmaticis Lign. Guajac. Sassafras.

9 Siccioribus semper etiam præscribenda sunt Decocta lignorum paulum diluta: succulentis vero magis saturata.

10 Sudatio melius procedit in stupha, accenso Spiritu Vini & hausta portione Decocti lignorum, quam sub multis tegumentis.

11 Promovent hanc ipsam sudationem, & humores simul per diuresin evacuant Tincturæ supra laudatæ alcalinæ, si aliquoties per diem exhibentur.

12 Aromata, sinapi, allium exulent: humores quippe magis exagitantur.

13 Ex eodem etiam fundamento neque amara & præprimis fumaria conveniunt, cum inquinamentum Venereum humoribus magis insinuent.

14 Acria antiscorbutica calidiora pectori damna intulisse observatum fuit.

15 Salivatio non instituenda est, quamdiu morbus in leviori adhuc constitutus est gradu: inquinamentum enim, tanquam adhuc subtilius & tenerius, non aggreditur & subigit satis ☿; unde inveteratæ Lui magis convenit Salivatio, mitiori vero sudatio & diuretica evacuatio.

16 In Salivatione administranda præprimis ad vires Patientis est respiciendum, debiliores enim & morbi pertinacia fere consumti, vix illam ferunt.

17 Qui visceris aliquo vitio insigniori laborant, plane ab eadem abstineant.

18 Salivatio, quæ per Mercurium dulcem & Panaceam ☿lem excitatur, tam sensibilem effectum non edit, ac illa, quæ fit per Inunctionem.

19 Quando post ultimam inunctionem Salivatio non procedit, tunc Panaceæ l. ☿ii dulcis exhibitio eandem invitant.

20 Salivatio per suffimigia, mediante ☿io l. Cinnabari, instituta, magis est incerta; unde præstat inunctionem in usum vocare.

21 Sub Salivatione ægrotus sustentandus est Diæta tenui evchyma, Decocto lignorum diluto, jusculis.

22 Vitanda sunt omnia solida: quia dentes vacillant, & ad masticandum plane sunt inepti.

23 Acida non conveniunt, cum Mercurii actionem impediant.

24 Inquietudo & frigus admissum maxima damna infert, cum salivationem imminuat & Mercurium in glandulis stagnantem relinquat, a quo pessima induci solent symptomata.

25 Sudatio etiam nimia sub Salivatione omni modo præcavenda est, quia Mercurium altius in partes nervosas & tendinosas impellit, a quo deinde tremores, paralyses, aridituræ initia sua sumunt.

26 Convenit potius Salivationi diapnoe, quæ Mercurii actionem suffulcit & fovet.

27 Quando Mercurius in corpore remansit, quod ex glandulis tumefactis & aliis symptomatibus hariolari licet, Tinctura alcalina acris, aliquoties per diem propinata, bonum edit effectum, salivationem denuo invitando.

28 Adstringentibus in Gargarismatibus, quæ adhibentur pro ore tumefacto & ulcerato, non concedatur locus, quia similiter salivationem reprimunt.

29 Diarrhææ torminosæ, mucosæ & sanguineæ sub salivatione nihil boni portendunt, cum effectum exoptatum imminuant. Resistendum iisdem est interne Tincturis alcalinis, interne vero clysteribus lenientibus ex Cremore hordei, o°o amygd. dulc. & Vitell. Ov. & a Mercurii cum interno tum externo usu abstinendum.

30 Si Salivatio nimium procedat, ad justum ordinem redigenda est per lene laxans, & imminutam l. plane omissam ulteriorem inunctionem.

31 Quando vero Salivatio imminuitur, antequam symptomata dispareant, tunc denuo exstimulanda est per exhibitionem Mercurii dulcis ad scrupulum circiter unum pro dosi.

32 Quando inunctio celebrata est & Salivatio rite successit, tunc ægroto licitum est, ut indusium & lintea lecti commutet cum aliis jam antea usurpatis & calefactis: priora enim Unguento infecta Salivationem justo fortiorem reddere possent.

33 Quando omnia symptomata evanuerunt, tunc Salivatio per aliquot adhuc dies potest protrahi, ultimo vero lene aliquod laxans in usum vocari.

34 Salivatio, si prima vice non legitime fuit administrata, repeti potest post aliquod tempus, dummodo ægroti vires illud permittunt.

35 Si vero post legitime institutam & bene finitam Salivationem dolores fixi in aliqua parte remaneant, signum est os illius partis concepisse cariem, quæ remediis chirurgicis removenda est, omnibus internis hic prorsus inefficacibus.

36 Omnia reliqua symptomata Luis Venereæ, nimirum bubones, ulcera, Verrucas, Scabiem absque internis curare velle, irritum est negotium.

Caput Nonum.

De

Cancro.

I. *Definitio*. Cancer est obstructio partium glandulosarum collectiones primo varicoso-nodosas & scirrhosas, postea & corruptiones ulcerosas, cum acutissimis doloribus conjunctas, formans: a stagnatione lymphæ & seri originem habens.

II. *Differentia*.

1 A *Carcinomate*, quod proximam, similemque Cancro constitutionem & dispositionem innuit.

2 Ab *ulcere cancroso*, non ipsum cancrum, sed simillimam fere naturam & constitutionem referente.

3 Est vel *occultus*, qui citra actualem corruptionem, sed nodosa tantum collectione in occluso quasi patientes excruciat; vel *exulceratus*, ubi malum jam in actuale ulcus pessimi moris abiit, ægrotosque lento suo progressu & pertinacia miserrime extorquet.

4 Ratione *locorum* contingit vel in mammis mulierum, vel strumis exulceratis, l. labio exulcerato, l. utero, l. aliis partibus glandulosis & tendinosis, naso, genis, membro virili, &c.

III. *Signa*.

1 Observatur & conspicitur nodosa aliqua varicoso-scirrhosa collectio, pisi primo magnitudinem vix adæquans.

2 Subsistit hæc sibi relicta sæpius per plures annos, male autem tractata intra paucum tempus visibilia sumit incrementa & in pessimam abit corruptionem, præcipue in mammis.

3 Venæ in & circa partem affectam sunt inflatæ s. tumidæ, lividamque præ se ferunt faciem.

4 Dolor pro temperamentorum & circumstantiarum differentia modo est major, modo minor, semper tamen maxime acutus, urentem & subtilissime sectilem sensum inferens.

5 Animus admodum prostratus & summe anxius est, ita ut Lipothymiæ interdum accedant.

6 Contingit autem hoc eo certius, quo activiori temperamento ægrotus præditus est.

7 Ni-

7 Nimirum minus vivaces ex majori & fatis ampla nodofa collectione parum fæpius incommodi, activiores vero ex minori Cancro ingentes perfentifcunt cruciatus.
8 Quando fcirrhofa hæc conftitutio majorem mammæ partem obfedit, tunc communiffime latius ferpere & glandulas axillares ejufdem lateris non abfque acuti doloris fenfu prehendere folet.
9 Quo fenfibiliores & frequentiores dolores funt, eo magis intercurrunt animi anxietates graviffimæ, infomnia terroris plena, vigiliæ, metus.
10 Subfiftere autem hac ratione poteft per plures menfes, imo aliquot annos abfque actuali corruptione.
11 Quando vero ad ἀκμὴν pervenit, & ad ipfam jam corruptionem tendit fcirrhus, tunc plane intolerabiles dolores concurrunt cum omnium reliquorum fymptomatum exacerbatione.
12 Quæ quidem in tali gradu perfeverant, donec corruptio & ulcus fequantur.
13 Materia, quæ in eodem continetur, non eft purulenta, neque etiam fimpliciter ulcerofa, fed acris, acido-falina, corrofivo-putredinofa, ita ut non tantum metalla corrodat, cum abforbentibus effervefcat, linteamina friabilia reddat, ad inftar fpirituum corrofivorum, fed & ipfam cutem fanam, fi eam alicubi attingit, veluti adurat.
14 Color, quem exhibet, eft modo fubflavus tenuioris confiftentiæ, modo fubcruentus, ichorofus.
15 Odor eft valde gravis; putredinofus quidem, fi dolores funt mitiores, ubi putredo prævalet & depafcit; acetofus vero & corrofivus, fi cruciatus & dolores dominantur, ubi illa magis ceffare folet.
16 Labia hujus ulceris cancrofi funt turgida, callofa, lividam f. rofeam faciem præ fe ferentia; cutis autem iifdem vicina eft admodum laxa, poft cuticulæ abrafionem, acre & tenue fubflavefcens ferum ex pluribus poris fundens.
17 Progreditur autem hæc ipfa corruptio ulcerofa, fi dolorum per emollientia tantum ratio habetur, eo usque, ut quandoque integra fruftula folidæ fubftantiæ excidant.
18 Quod fi autem putredini refiftitur per gummatofo-balfamica, tunc dolorum atrocia exquifitiffime augetur.
19 Durat hæc Scena, donec ægrotus putredine & doloribus confumtus, nifi vel manu chirurgica f. remediis fecretioribus eidem occurratur, miferrime vitam deponere cogatur.

V. *Subjectum*.
1 Incurrunt hoc malum quandoque fœminæ, menftruorum fuppreffiones perpeffæ.
2 Viri etiam, quanquam rarius, in hæmorrhoidum ataxias dilapfi.
3 Qui per Venerem & Bacchum humorum crafin infigniter immutavere.
4 Cocochymici hæreditariam difpofitionem a parentibus poffidentes.
5 Qui vi externa, contufione, allifione, compreffione nimia glandulis læfionem graviorem induxere.
6 Vulnerati in partibus glandulofis & male per remedia externa tractati.

V. *Prognofis*.
1 Cancros occultos omnes melius eft non curare; curati enim citius intereunt, non curati per longius tempus perdurant. Hippocr. 6. Aph. 38. exceptioni tamen hic adhuc locus eft.
2 In primo ftatim principio facilius curantur, quam fi per aliquod jam tempus perftitere, ubi rariffime curari folent.
3 Cancros exulceratos non nifi per fectionem aut uftionem curare novit Medicina vulgaris.
4 Dantur tamen felecta & appropriata remedia, quibus abfque auxilio chirurgico uterque Cancer tolli poteft, ficuti nuper demum Cancrum labiorum exulceratum in viro & mammarum in femina plus quam fexagenaria fub noftra medicatione feliciter curatum fuiffe adhuc dum gaudemus.
5 Quando in Sectione Cancri malum non radicitus extirpatur, tunc facillime de novo propullulat & eafdem tragœdias ludit.
6 Imo contingit quandoque, etiamfi mamma cancro affecta radicitus extirpetur, ut poft plenariam Curationem altera eodem malo afficiatur, inprimis fi a caufa interna originem fuam ducat.
7 Cancri, fi fubjecta ad eofdem recipiendos inveniunt, interdum funt contagiofi.
8 Quo mitius tractantur, eo longius perdurant & minus extorquent Patientes.
9 Quo vero acriora & penetrantiora remedia applicantur, eo magis & putrefactio & dolores augmenta capiunt.
10 Etiamfi exquifitiffima remedia præfto fint, mora tamen opus eft, donec hoc malum radicitus fubigi & extirpari poffit.

VI. *Remedia*.
1 Primas vias & humores ab inquinamentis craffioribus liberantia: Fol. Senn. Rhabarb. Agar. Mann. Fibr. helleb. nigr. Magnes. alb. ☿ dulcis. Emeticum fine pari, a D. Kortholtio Regiomontano communicatum.
2 Sanguinis abundantiæ confulentia: Venæfectio, Scarificatio.
3 Humorum acrimoniam temperantia & diapnoen corporis promoventia: Conch. ppt. Oc. ♋. ppt. Unicorn. foff. ♁ diaph. Bezoard. min. Nitr. depurat. ♁ tum, Antimon. crud. Cinnabar. ♁ii & nativ. ppt. Tra. Tartari, ♁ii acris, refolvens nobis ufitata, Decocta lignorum non admodum faturata.
4 Affluxum nimium difcutientia: Spir. Vini rectificatiff. Spir. Vin. Camph. Crocat. externe applicandi.
5 Ulcus, fi quod adeft, mundificantia & corruptionem inhibentia: ○○ laterinum empyrevmaticum, liquamen Myrrhæ, mel rofatum cum fpecificis fubactum.
6 Ulcus mundificatum confolidantia: Empl. e Minio, e fpermat. ranar.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Sarfapar.* ℥j.	*Rhabarb. elect.* ʒiij.
Chin.	*Fibr. hellebor. nigr.*
Gramin. ā. ℥ſs.	*Agar. albiff.*
Lign. Saffafr. ʒiij.	*Tartar. Solub.* a. ʒij.
Herb. Virg. aur.	*Incif. contuf. infund. in* ℔j.
Veron. ā. *M*ſs.	▽ *fervent.* & ℔ij. *Vini*
Summ. cent. min. p. j.	*generofi Dof.* ℥vj. viij.
Fol. Senn. f. ft. ℥j.	*alternis diebus.*

2 Pilulæ laxativæ.

℞. *Extract. Panchym. Crol.*	*Trochifc. alhand. gr.* ij.
gr. XV.	*e. Tra* ♁ij *Tartar. f. l. a. Pil.*
Hellebr. nig. gr. vii.	*No. XIX. pro una vice.*
☿ii *dulc. rit. par. gr. vij*	

3 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Oc.* ♋. *ppt.*	*Salis Guajac.* ā. ℈ij.
Conch. ppt.	*Cinnabaris* ♁ii ʒſs.
♁ij *diaph.* ā. ʒj.	*Ms. f. Pulv. bis per diem ad*
Nitr. depurat.	℈j. *affumendus.*

4 Alius.

℞. *Conch. ppt.*	*Lumbric. terreftr. ppt.*
Unic. foff. ā. ʒj.	*Cinnab. nativ. ppt.* a. ʒſs.
Antimon. crud. ℈ij.	*Ms. f. Pulv. S. ut antea.*

5 Effentia difcutiens.

℞. *Træ* ♁ij *tartarif.* ʒij.	*Ms. S. bis per diem ad* 30.
Effent. lignor. ʒj.	*guttas propinanda.*

6 Alia.

℞. *Tinctur. refolv.* ʒij.	*Ms. S. ut antea.*
Effent. Succin. ʒj.	

7 Alia.

℞. *Tinct. Tartar.* ʒij.	*Ms. S. ut antea.*
Effent. trifol. fibrin. ʒj.	

8 Species pro Infufo.

℞. *Rad. Sarfapar.* ℥j.	*Incis. d. ad. ch.*
Lign. Guajac. ʒſs.	*Cum* ▽ *infund. & loco Infufi Thee ufurpanda.*
Herb. Heder. terreftr.	
Virg. ☉r. a. *M*ſs.	

VII. *Methodus medendi*.
1 Cancrum in primo adhuc fuo ortu conftitutum tractare de-

re decet per lenia laxantia, sæpius & per intervalla repetenda, subjunctis internis resolventibus diapnoicis, absorbentibus & discutientibus externis.

2 Remedia igitur, quæ hoc tempore usurpantur, sint selecta & per longum tempus continuentur, si effectum sensibilem ab iisdem sperare velimus.

3 Noduli quidem laxativi optime vernali & autumnali tempore ordinantur, helleborata vero & Mercurialia laxantia singulis mensibus in usum vocari possunt. Intermedio tempore Pulveres diapnoico-absorbentes bis per diem & toties etiam Tincturæ resolventes in Infuso aliquo Vulnerario commendandæ veniunt.

4 Si hæmorrhoidum & mensium suppressiones subsint, Vena in pede secanda & simul appropriata remedia interna ordinanda sunt.

5 In Cancro jam exulcerato præter nominata exquisitissima & selectissima, quorum effectu jam certi simus, corrosivum scil. liquidum D. Kortholti & Balf. Vulner. ejusdem externe in usum trahantur.

6 Aut si hæc desint, auxilium Chirurgicum per sectionem est invocandum, quod quidem præcipue in mammis labior. & membro virili locum habet.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 In Cancris occultis omnia emollientia & maturantia sunt vitanda; exulceratio enim scirrhi exinde contingit, ulteriorem putredinosam corruptionem post se ducens.

2 Irritantia & acriora balsamica majorem humorum affluxum invitant & dolores exacerbant.

3 Diæta etiam salsa & acida cancrosis admodum inimica est.

4 Opiata ulceribus cancrosis pro dolorum mitigatione applicata stupefactionem inducunt & quandoque ipsum sphacelum post se trahunt.

5 Omnia etiam corrosiva, nisi maxime cicurata fuerint, perversum semper edunt effectum.

6 Cancri palati, uvulæ, tonsillarum, uteri, glandularum axillarium ulcerati difficillime per Sectionem extirpantur ob locorum inconvenientiam.

7 Salivatio in extirpando Cancro exulcerato parum aut nihil facit, imo Cancrum labiorum exinde augmenta sumsisse clarissime conspeximus. Laborabat scil. vir 38. circiter annorum cancro labii inferioris, Chirurgus eum per ☿lia continuo tractabat, per quæ malum ab initio quidem aliquo modo mitius reddebatur, sed mox Cancer magis magisque exulcerabatur, atq; pauco elapso tempore totum labium ad mentum fere usq; occupabat: exhibebantur & applicabantur varia tam interna & externa, inpr. vero Mercurialia, sed tantum abest, ut malum per hæcce imminueretur, ut potius in dies incrementa caperet, ita ut non nisi sectione curari posse judicaretur. Cum vero ægrotus eam rejiceret, curæ nostræ committebatur. Exhibebamus E. post varia alia aliquoties *emeticum sine pari*, exterius vero applicabamus *corrosivum liquidum* atque *Balsamum vulnerarium*, remedia a Kortholtio transmissa, quorum ope tandem elapsis octo mensibus ægrotus curabatur: qua de re latius *in Breßlauischen Natur. Geschichten*. Hisce ipsis remediis, omisso tamen corrosivo, & interposita Tinctura ♄ii acerrima aliisque a D. Kortholtio transmissis, curavimus Cancrum mammæ sinistræ, primo occultum (qui spatio septem jam annorum feminam sexagenariam afflixerat) & paulo post exulceratum. Et adhuc dum (Mense scil. Majo) tractamus cancrum exulceratum ejusdem mammæ in femina nobili sexaginta sex annorum, ubi etiam, quoniam suppuratio hactenus optime processit & alia signa bona adsunt, felicem speramus eventum. De duobus hisce casibus prolixius agemus *in Breßlauischen Natur. Geschichten*.

LIBER IV.

DE

AFFECTIBUS MOTUUM.

SECTIO I.

DE

MOTIBUS EXCEDENTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Motibus Spastico-convulsivis in genere.

I. *Definitio.* Sunt motus tonici exacerbationes plus minus violentæ, l. ob causam materialem e corpore eliminandam l. moralem graviorem a Natura excitatæ.

II. *Differentia.*

1 Alii sunt *Idiopathici*, certo iterum tempore, præcipue circa insigniores phases Lunæ recurrentes, alii vagi.

2 Alii *periodici* certo iterum tempore, præcipue circa insigniores phases Lunæ, recurrentes, alii vagi.

3 Alii *causas materiales* pro fundamento aut fomento agnoscunt, v. g. cruditates primarum viarum, vermes, crustam lacteam, achores, aliasque ulcerationes scabiosas, præsertim circa caput retropulsas, Urinam suppressam, semen retentum, graviores corruptiones & profundiores puncturas nervosarum & tendinosarum partium; alii causam magis *immaterialem* respiciunt, v. g. hæreditariam dispositionem, commotiones animi turbulentiores, præcipue iram, terrorem, amorem vesanum, impressiones ideales per veneficia & philtra.

4 Alii servant adhuc aliquam cum causarum prædictarum præsentia & energia proportionem; alii neglectis his incitamentis materialibus & occasionalibus in frivolam quasi assuetudinem & proterviam abeunt.

III. *Signa.*

1 Cognoscuntur spasmi simpliciores completi ex partis alias mobilis obrigescentia, sive rigida membri tensione, ita ut ne voluntatis propriæ imperio, nec partium reliquarum sanarum ministerio, nec adstantium auxilio sine violentia & dolore flecti queat.

2 Motus vero Convulsivi ex reciprocis partis alicujus vel totius corporis agitationibus violentis & repentinis præter voluntatem, imo sæpe citra reminiscentiam, contingentibus.

3 Concurrunt in posteriori casu sæpissime torsiones oculorum & labiorum, sensuum abolitio, casus repentinus, spumæ ex ore effluxus, pollicum in pugnum retractio, non raro Urinæ vel seminis involuntaria emissio, dentium quoque frequens & vehemens collisio.

4 Subsequuntur hæc vertiginosa capitis pathemata, insignis corporis lassitudo, siticulositas, sudor graveolens.

IV. *Subjectum.*

1 Morbis spastico-convulsivis præcipue obnoxii sunt Plethorici & qui insigni crassitie Sanguinis laborant.

2 Impeditiorem secretionum & excretionum consuetarum successum habentes.

3 In retropulsiones excretionum scabiosarum & ulcerosarum per incongruam medicationem incidentes.

4 Qui in primis viis saburram verminosam contentam habent.

5 Repletiores, pulmones materia valde tenaci obsessos possidentes.

6 Ani-

5 Animi pathematibus, præcipue terrori, iræ, amori, vehementer obnoxii.
7 Hæreditariam diſpoſitionem a parentibus habentes.
8 Infantes magiſquam adulti, fœminæquam mares.

V. *Prognoſis.*
1 A ſpaſmis ad motus convulſivos facilis eſt tranſitus.
2 Motus ſpaſtico-convulſivi ſymptomatici ſemper magis periculi inferunt, quam idiopathici.
3 Sunt tamen hi recurſibus magis obnoxii, ita ut facile in conſuetudinem abeant.
4 Qui in morbis acutis contingunt in ipſo principio non tam periculoſi ſunt ac illi, qui circa ſtatum & declinationem ſeſe repræſentant.
5 Periculoſiores quoque ſunt in adultis, quam infantibus; in maribus, quam fœminis.
6 Motibus convulſivis aſſueti, ſi morbo alio correpti eoſdem experiantur, non tantum inde metuendum habent ac illi, quibus inſolite ita contingunt.

VI. *Remedia.*
1 Cauſas materiales removentia: Venæ ſectiones, ſcarificationes, Hirudinum applicationes, Vomitoria, Purgantia, Clyſteres &c.
2 Sanguinis ſpiſſitudinem reſolventia & humorum dyſcraſiam corrigentia: anticatarrhalia, Tincturæ alcalinæ, Eſſentia Succini &c.
3 Motus temperantia & ſiſtentia: Cinnabarina, Nitroſa, Lumbrici terreſtres, Eſſent. dulc. Pulv. ⊙-res &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis emeticus.

℞. *Auri fulmin. gr. j.*
Arcan. dupl. g. v.
Ms. pro doſi infanti, annum
nondum ſupergreſſo, propinanda.

2 Alius.

℞. *Tart. emet. gr. iij.*
Cinnabaris ♁ij gr. ij.
Ms. F. Pulvis adulto ordinandus pro j. vice.

3 Pilulæ laxantes Mercuriales.

℞. *Extract. Panch. Croll. gr. XV.*
Extract. Helleb. nigr.
☿ij dulc. rit. par. ã. gr. vij.
C. Elix. propr. Parac. f. Pil.
No. XIX. pro j. vice.

4 Pulvis antepilepticus.

℞. *Cord. talp. exiccat. No. IV.*
Cran. Human.
Talor. lepor.
Lumbric. terreſtr. ã. ℈j.
Ungulæ alcis præparat.
Viſc. quern. ã. ℈ſs.
Ms. f. Pulv. pro adulto gr. XV. ante paroxyſmum exbibenda cum ſomni, etiamſi non parum urgeat, interpellatione.

5 Alius.

℞. *Bilis Canis atr. quantum ex cane mediocri haberi poteſt, miſce cum unicornu foſſilis ʒſs. f. Pulvis, div. in 4. part. æq. quarum una ante inſultum & reliquæ poſtmodum ſucceſſive exhibendæ ſunt.*

6 Potio.

℞. *Δ fl. til.*
tunic.
ceraſ. nigr. ã. ℥j.
epilept. Lang. ℥ſs.
Lumbric. terreſt. ppt. ʒſs.
Specif. cephal. Mich. ℈ſs.
Liq. C. C. ſuccin. ℈j.
Syr. e pœon. ℥ß
Ms. D. ſingulis 2. vel 3. horis cochl. ii.

7 Alia.

℞. *Δ fl. til. ℥j.*
Diſſolv. Sal Succin. vol. ℈j.
Ms. pro tribus doſibus.

8 Alia.

℞. *Δ pœon. ℥ij.*
Secundin. mulier. vino lotæ & in furno exiccatæ ʒſs. M.
Verſus novilunium uſurpanda.

VII. *Methodus medendi.*
1 Ubi materialis cauſa ſubeſt, hujus correctioni l. ſublationi ante omnia animus intendatur; adeoque in motibus epilepticis, qui a cruditatibus primarum viarum, vermibus, cruſta lactea, achoribus ſ. ſcabie retro pulſis, menſibus dependent, vel cum his colludunt, primarum viarum evacuatio, etiam paulo fortior, aut repetita, reliquæ curæ præmittatur vel interponatur.
2 Evacuationem quoque Sanguinis, ſi malum e Plethora vel ſuppreſſione fluxuum conſuetorum originem habet, inſtitui neceſſe eſt, quamquidem aliqui ſpecifice in pedum digitis majoribus celebrant.
3 Hiſce præmiſſis, ſpecifica ſubjungantur & quidem verſus ipſos Paroxyſmos exhibenda, reſpiciendo ſemper ad phaſes Lunæ inſigniores.
4 Motus convulſivi ſymptomatici, febribus ſupervenientes directe non oppugnentur, inprimis per Opiata, ſed reliquus ſebris decurſus & ſucceſſus legitimus omni modo promoveatur, poterunt tunc ∇ diapnoicæ, Emulſiones, Cinnabarina ſufficere.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 Specifica ante præmiſſa univerſalia parum ordinarie efficiunt.
2 Nunquam etiam ad motus ſaltem ſiſtendos dirigatur intentio.
3 Neque etiam materias, fortioribus præſertim medicamentis, aggredi tentemus, ubi nullæ tales præſto ſunt.
4 Minime vero oppugnetur paroxyſmi convulſivi per opiata, ſed vel per ſublationem materiæ morbificæ vel congruam exhibitionem ſpecificorum.
5 Cinnabarina non ſemper expectationi ſatisfaciunt, in ſymptomaticis tamen convulſivis motibus & ſpaſticis reſtrictionibus ac congeſtionibus quandoque aliquid præſtant.
6 Violentæ ereptiones pollicum, aliæque interpellationes paroxyſmorum per odoramenta penetrantiora, inſignem poſt paroxyſmum defatigationem aut promptiorem & frequentiorem ejuſdem recurſum cauſari ſolent.

CAPUT SECUNDUM.

DE

Spaſmis.

I. *Definitio.* Spaſmus eſt exacerbatio motus tonici in partibus potiſſimum muſculoſis occurrens, graviſſimos dolores quaſi ruptorios cum rigiditate in parte affecta producens.

II. *Differentia.*
1 Dividitur ſpaſmus in *Univerſalem*, qui ſub ſe comprehendit
a *Tetanum*, qui obrigeſcentiam totius corporis denotat, ita quidem, ut in ſitu recto immoti jaceant prehenſi.
b *Emproſthotonum*, per quem ſimilis corporis rigor indigitatur, cum ea tamen differentia, ut in hoc corpus antrorſum incurvetur & genua caput verſus inclinentur.
c *Opiſthotonum*, in quo contrarius corporis ſitus obſervatur & tanta poſteriora verſus incurvatio contingit, ut homo gracilior facile ſub dorſo perrepere poſſit.
d *Catalepſin*, quæ fortiſſimum & maxime repentinum corporis rigorem ob oculos ponit, per quem Patientes in eo ſtatu, quem tenent, ſubito prehenduntur, ita, ut deinde durante paroxyſmo eandem ſtaturam, quoad omnia corporis membra, firmiter conſervare cogantur.
2 Particularem, qui ſub ſe habet plures ſpecies, in variis corporis locis occurrentes:
a In *Capite* 1 *Spaſmum Cynicum*, per quem tortura oris, ad inſtar canis ringentis formata & per plures horas continuans intelligitur. 2 *Riſum Sardonium*, qui ſimilem ſpaſmum, patientes vero ſimul delirantes ſiſtit, quod Spaſmus Cynicus haud facit.
b In *occipite* Spaſticum illum affectum, ſexui præcipue fœminino, affectibus rhevmaticis aut hemicranico-arthriticis pathematibus divexato, familiarem, ubi muſculi erectioni capitis inſervientes ita firmiter tenduntur, ut non tantum caput libere circumflecti nequeat, ſed etiam ſenſum quendam, muſculos tenſione quadam afficientem, diſtincte ſæpius percipiat.

c In

c In *Collo* affectum illum tenſivum, qui dormientibus, in malo capitis ſitu conſtitutis obtingit, ubi, poſtquam evigilarunt, aliquali impotentia caput flectendi afficiuntur.

d In *Oeſophago* atque *Ventriculo* ſpaſticos exquiſitos conatus, imo rigores, per quos libera deglutitio impeditur, ita ut non tantum nihil amplius admittat Ventriculus, ſed & quandoque ægre, quod jam recepit, ferat, imo maximas ſæpius anguſtias & anxietates Patientibus cauſetur.

e In *Inteſtinis* ſpaſticas atque rigidas tenſiones, ſub colicis doloribus ſæpiſſime occurrentes; per quas inteſtinum præcipue colon tam graviter quandoque afficitur, ut Patientes non tantum conſtringentem & tendentem illum ſenſum exquiſite percipiant, ſed & ſæpius poſt mortem firmiſſimas inteſtini coli ſtricturas clare exhibeant, imo extendit ſeſe hæc ſtringendi libertas in colicis exquiſitis doloribus ad ſphincteris uſque ani confinia, ibique aditum ita firmiter obſidet, ut Clyſteris applicationi vix locus ſæpius concedatur.

f In *Pene Priapiſmum*, per quem tenſio penis dolorifica & violenta intelligitur, a Satyriaſi, quæ in procaci erectione ad leves Venereas phantaſias conſiſtit, differens.

g In *Veſica* & præcipue ejus *Sphinctere* ſpaſticas ſtricturas, quæ in ſtranguria, calculi renum & veſicæ paroxy mis aperte ſatis ſeſe ſiſtunt.

h In *pedibus*, *brachiis*, *cruribus* ſpaſticos illos rigores atque tenſiones ſub dolorum & affectuum arthritico Podagricorum ſchemate & claſſe notas: quibus adhuc annumerandus eſt repentinus ille ſpaſmus, flatulentus alias dictus, qui muſculum celeriter contrahit, eundemque per aliquot tempus in rigore detinet.

3 Differunt Spaſmi inter ſe, dum alii ſunt *fibrillares*, alii *muſculares*.

a *Fibrillares* ſunt, qui portionem tantum muſculi & quidem paucas & ſingulas ejuſdem fibras occupant, eandemque vibratili ſenſu graviter & pertinaciter exercent. Occurrunt tales in omnis generis arthriticis doloribus & abeunt tandem in ſpaſmum completum, totum muſculum cum vicinis occupantem & eo ipſo exquiſitam illum doloris ſenſum, qui antea in paucis fibris ſubſiſtebat, diſtribuentem & fere auferentem.

b *Muſculares* ſunt, qui totum magis muſculum afficiunt, liberum humorum tranſitum excludunt, vaſa inflant, & humores ad certa loca dirigunt.

4 Spaſmi a *Convulſionibus* differunt ratione vehementiæ, durationis & prognoſeos: hæ quippe ſunt magis vehementes, inſtabiles, latius vagantes, periculoſæ: illi vero lenti, ſtatarii, immanentes, & in ſe minus periculoſi.

III. *Signa*.

Hæc ex præcedentibus peti poſſunt.

IV. *Subjectum*.

1 Spaſmi expoſiti præcipue ſunt homines habitus corporis poroſioris.
2 Ab arthriticis prognati & hæreditariam diſpoſitionem poſſidentes.
3 Baccho & Veneri indulgentes.
4 Iracundiæ dediti.
5 Rhevmatiſmis variis vexati.
6 Adulti & ætatis provectioris homines, præ Junioribus.
7 Qui Vomitoria & Purgantia draſtica aſſumſerunt.
8 Experiuntur etiam ſpaſmos graviter vulnerati, nec non qui febribus acutis periculoſe decumbunt.

V. *Prognoſis*.

1 Omnes Spaſmi a Natura ob certum quendam obtinendum finem inſtituuntur, ſed rarius potitur ſuo ſcopo Natura.
2 Aſſequuntur vero univerſales ſpaſmi certiorem & evidentiorem ſuum effectum, cui deſtinati ſunt, quam particulares.
3 Univerſales, quo vehementius inſtruuntur & pertinacius continuant, eo magis proni ſunt ad inflammationes internas.
4 Partiales, ſi impetuoſe & vehementer, diuturnis vel brevioribus contentionibus fiunt, vergunt ad Convulſiones & hoc eo certius, quo partes, quas occupant, ſunt nobiliores.
5 Particulares teſtantur de Conamine Naturæ incompleto, qui, datis occaſionibus, facillime majora incommoda poſt ſe trahere poſſunt.
6 Acutis morbis & vulneribus, præcipue Cerebri, qui ſuperveniunt ſpaſmi, ſunt maxime periculoſi & facile Convulſiones lethales poſt ſe trahunt.
7 Juniores, ſi ſpaſmos ſimpliciores frequentius & pertinacius experiuntur, augeſcente ætate in arthriticos affectus devolvuntur & effectus illos ſpaſticos majori vi ſentire ſolent.
8 Senes gravioribus Spaſmis alias non aſſueti, correpti, facile in Apoplexiam, Paralyſin & catarrhum ſuffocativum incidunt.
9 Spaſmi ſimplices, Plethoricis alias ſanis rarius evenientes, plerumque ſunt innoxii.
10 Spaſmus Cynicus facile abit in Convulſiones & eſt plerumque lethiferi eventus.
11 Priapiſmus Veneris uſum non adjuvat, ut ſatyriaſis, ſed potius eundem tollit.

VI. *Remedia*.

1 Sordes primarum viarum aliarumque partium eliminantia: Helleborus niger, folia Sennæ, radix Jalappæ, Specificum Jalappinum, Trochiſc. alhand. Vomitoria: Tart. emeticus, Vitriolum album, ſyrupus emeticus.
2 Sanguinem abundantem immediate evacuantia: Venæſectiones Scarificationes, Hirudines.
3 Partium ſtricturam demulcentia & imminuentia: Nitroſa, abſorbentia, Cinnabarina, diluentia, gelatinoſa, emulſiva.
4 Sanguinis ſpiſſitudinem tollentia, diuretica & incidentia mitiora: Rad. Vincetox. Valerian. Pimpinell. alb. Helen. Dictamn. alb Eſſent. alexiph. Stahlii, Tinctur. ♁ii Tartariſat. Tartari.
5 Partes affectas roborant, iiſdem ſpecifice ſuccurrunt lenia nervina: Succinum, ejuſdemque Eſſentia, Pœonia, Meliſſa, Betonica, Salvia, ungula Alcis & annuli ex eadem, nec non cornu rupicapræ, & Mercurio coagulato parati, Lumbrici denique Terreſtres & dens Hippopotami.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus Laxativus.

℞. *Rad. Valerian.*	*Stœchad. Arab. an. p. j.*
Pœoniæ,	*Fol. Senn. ſ. ſt.* ℥iſs.
Polypod. querc. ā.	*Fibr. Helleb. nigr.* ℥ſs.
℥ſs.	*Cryſtall. Tartar.* ʒiij.
Herb. Meliſſ.	*Inciſ. contus. infund. in Vin.*
Beton.	*alb.* ℔iij. & ▽ *ſ.* ℔j.
Salv. ā. *Mſs.*	*Doſ.* ℥vi. vii. *alternis die-*
Fl. Lil. convall.	*bus.*

4 Pilulæ laxantes.

℞. *Maſſ. pil. e Succin. Crat.*	*c. Tinct.* ♁ *ij f. l. a Pil. No.*
gr. XV.	*XIX. Conſperſ. pulv. li-*
Extract. Helleb. nig. ℈ſs.	*quir. d. pro una vice.*
Trochiſc. alhand. gr. ii.	

3 Pulvis emeticus.

℞. *Specif. Jalappin.* ℈ſs.	*Sal polychr. gr. iij.*
Tartar. emet. gr. iiſs.	*Ms. D. pro una vice.*

4 Alius.

℞. *Sal Vitriolat. alb.* ʒſs.	*S. pro una vice.*

5 Potiuncula Vomitoria.

℞. *Syr. emet.* ʒvj.	▽ *pœon.* ℥j.
Sal abſinth. gr. iv.	*Ms. pro una vice.*

6 Pulvis nervino-temperans.

℞. *Oc.* ♋. *ppt.* ʒjſs.	*Cinnabaris* ♁ *ii* ʒſs.
Succin. ppt.	*Ms. f. Pulv. Doſ.* ℈j. *bis*
Nitr. depurat. an. ʒj.	*ter per diem.*
Lumbr. Terreſt. ppt. ℈ij.	

7 Alius.

℞. *Conch. ppt.*	*Nitr. depurat. a.* ʒj.
Rad. pœon. an. ʒiſs.	*Spec. de Hyac.* ʒſs.
Ungul. alc.	*Ms. f. Pulv. D. ut antea.*

8 Eſ-

8 Essentia diuretico-nervina.

℞. Tinct. ♁ ij. Tartaris. ʒij. Essent. Succin. ʒj.	Ms. Dos. gutt. 30. 35. bis per diem.

9 Alia.

℞. Tinct. Tartari ʒij. Essent. dul. Hallen. ʒß.	Ms. Dos. gutt. 25. bis per diem.

VII. *Methodus Medendi.*

1 In omni Spasmo observandum est, an affectus idiopathice evenerit & totum corpus occupaverit, an vero sympathice aliis morbis accesserit, hancque tantum l. illam partem corripuerit.

2 In priori casu conveniunt in Paroxysmo diluentia, spasmos demulcentia, Gelatinosa, Nitrosa & Emulsiva.

3 Interponenda & conjungenda simul sunt, quæ fibras roborant & æqualem partibus tonum conciliant, nervina nimirum selectiora, Cinnabarina & specifica varia.

4 Extra Paroxysmum suadendæ sunt Ventilationes Sanguinis, inprimis Plethoricis, aut per Venæsectiones aut Scarificationes aut Hirudines & interpellato hæmorrhoidum negotio instituendæ.

5 Subjungantur Cathartica aut, circumstantiis hocce suadentibus, Vomitoria, pro sordibus præcipue primarum viarum eliminandis.

6 Ratio tunc habeatur ipsius sanguinis craseos, ut in justam & legitimam suam redigatur qualitatem.

7 Ipsis vero paroxysmis obviam eatur per roborantia specifica, Tincturam item nervino-diureticam Stahlii, nec non Essentiam dulcem versus Paroxysmos usurpandam.

8 In malo autem sympathico intentio primaria dirigatur ad ipsius morbi originem, conjungantur & interponantur reliquis remediis specifica roborantia.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Motus spastici difficilius specificis compescuntur, quam Convulsivi.

2 Si effectum sensibilem exerere debent, plerumque opus est præmissione remediorum generalium.

3 Annuli antispastici quandoque effectum sensibilem edidere, a pluribus autem incassum adhibiti fuere.

4 A quibusdam annuli e catena patibuli commendantur, a quibus tamen parum emolumenti sperare licet.

5 Cinnabaris apud juniores & sensibiliores effectum edit egregium: omne tamen negotium haud exhaurit & non ubique veram specificam efficaciam exerit.

6 Salia volatilia cum Tincturis diureticis commixta & versus Paroxysmos propinata in sensibilioribus etiam aliquid effatu digni operantur.

7 Catalepsin ab Essentia dulci curatam fuisse novimus.

8 Quid oleum animale Dippelii hic possit, experientiæ committendum.

CAPUT TERTIUM.

DE

Asthmate Spastico s. Convulsivo.

I. *Definitio.* Asthma Spasticum est spastica musculorum thoracis constrictio respirationem maxime impeditam reddens.

II. *Differentia.*

1 Ab *Asthmate humido*: hoc a defectu Naturæ, motusque tonici dependet; & seri vitiis originem suam debet; Asthma vero Spasticum activitatem Naturæ pro causa formali agnoscit & plerumque ob Sanguinem in quantitatem peccantem instituitur.

2 Ab *Asthmate sicco*, quod similiter defectum motus tonici conjunctum habet, a vitiis tamen Sanguinis magis quam seri originem trahit;

3 Ab *Catarrho suffocativo*, ubi non tantum paralytodes pulmonum & thoracis flaccescentia occurrit, sed & vesiculæ pulmonum a materia seroso-mucosa opplentur.

4 Ab *Incubo*: hic malum transitorium est, dormientibus tantum contingit & maxime impeditam respirationem conjunctam habet; Asthma vero spasticum malum magis est pertinax, vigilantes aggreditur & liberiorem respirationem patientibus concedit.

III. *Signa.*

1 Asthma spasticum repente invadit, cum oppressione totius thoracis.

2 Subsequitur impedita & brevis respiratio, cum membrorum & totius fere corporis insigni lassitudine.

3 Vasa temporum inflantur, facies rubescit, interne vero in Capite vertiginosi quid sæpius sentitur.

4 Concurrit non raro palpitatio cordis, nec non spastica constrictio circa scapulas.

5 Alvus utplurimum est adstricta, Urina vero in minori copia fluit.

6 Durat sic malum per aliquot horas, sæpius tamen recurrit & certas format periodos.

IV. *Subjectum.*

1 Plethorici, otiosi, evacuationes sanguinis artificiales & præcipue scarificationes, quibus assueti fuere, negligentes.

2 Fœminæ mensium suppressione l. imminutione laborantes.

3 Hæmorrhoidarii male tractati, l. ataxias fluxus aliunde experti.

4 Adulti, præ junioribus & adolescentibus.

5 Podagrici denique l. rhevmatici per repellentia tractati.

V. *Prognosis.*

1 Asthma Spasticum præ reliquis asthmatis speciebus periculosum est, ob recursus paroxyzantes, quos facile format.

2 Pueris & adolescentibus si accidat, pejoris est præsagii, cum plerumque in hoc casu cum aliis sit conjunctum morbis.

3 Quo majori impetu & vehementiori invadit, eo periculosius esse & brevi quandoque jugulare solet ægrotos.

4 Quo breviores sunt paroxysmi, eo frequentius communiter recurrunt.

5 In juniori ætate sæpius post se trahit morbos acutos & hæmoptysin, senioribus vero minatur Paralyses Hemiplexias & Apoplexias.

6 Asthmate convulsivo laborantes, si corpulenti nimium sint, in Hydropem pectoris incidunt, longis enim pulmonum successionibus, rumpuntur eorum vasa lymphatica: hinc hydrops. *Bagliv.*

7 Tales asthmatici melius manent æstate, quam hyeme. Idem.

VI. *Remedia.*

1 Constrictionem spasmodicam relaxantia: absorbentia, Nitrosa, Gelatinosa, Emulsiva; Infusa diluentia ex Herb. Heder. Terrestr. Veron. Scabios. Fl. Pap. rh. Violar. Rosar.

2 Sanguinem versus pectus congestum derivantia: Clysteres aliquantum acriores & stimulantes.

3 Eundem abundantem evacuantia; Venæsectiones, in brachio l. pede instituendæ.

4 Febriculam, si quæ concurrit, tollentia: diaphoretica fixa, cum supra nominatis absorbentibus & Nitratis commiscenda, nec non lenia alexipharmaca: Essent. Alexiph. Stahlii, Mixtura simplex.

5 Externa discutientia & partem roborantia: Camphorata, frictiones cum panno calido instituendæ, Suffimigia ex Gummi-resinis, Sacculi ex temperatis roborantibus.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans & diaphoreticus.

℞. Oc. ♋. ppt. Nitr. depurat. Tartar. Vitriol.	♁ ii diaph. ā. ʒj. Ms. f. Pulv. D. ℈j. ter l. 4. per diem.

Alius

2 Alius.

℞. *Conch. ppt.*	*Arcan. dupl. ā. ʒj.*
Bezoard. mineral.	*Cinnabaris ♁ij. ℈j.*
Nitr. depurat.	*Ms. D. ut antea.*

3 Potio pectoralis & discutiens.

℞. ▽ *Heder. Terrestr.*	*Syr. fl. bellid. ℥ß.*
Veron.	*Ms. D. ad Vitr.*
Tussilag. ā. ℥ß.	*Per binas l. trinas horas co-*
Oc. ♋. ppt.	*chleatim porrigenda.*
♁ij. diaph. ā. ʒß.	

4 Infusum.

℞. *Herb. Tussilag.*	*Violar.*
Heder. Terrestr.	*Pap. rh. ā. p. ii.*
Veron. ā. Mj.	*Incis. instar herbæ Thee in-*
Fl. Scabios.	*fund.*

5 Clyster acrior.

℞. *Decoct. Spec. emoll. pro*	*Sal Gemm. ʒj.*
Clyst. ℥IX.	*Add. °o° Verbasc. ʒvj.*
Dissolv. Elect. lenit. ℥j.	*M.*
Extract. helleb. nig.	*f. Clyst. applicetur cali-*
ʒß.	*de.*

6 Alius.

℞. *Urin. Sani alicujus ℥viij.*	*rosat. ℥j.*
in qua dissolv. Mel.	*Injiciatur calide.*

7 Potio laxans.

℞. *Fol. Senn. s. st. ℥ß.*	*In Colat. ℥iij.*
Crem. Tartar. ʒß.	*Dissolv. Mann. Calab. ℥ß.*
Coq. in s. q. ▽ s.	*pro una vice.*

8 Mixtura Tonico-nervina.

℞. *Tinct. ♁ij. Tartaris. ʒij.*	*D. 25. ad 30. gutt. bis per*
Essent. Succin. ʒj.	*diem versus paroxys-*
Spir. C. C. ʒß. M.	*mum.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Derivatio humorum versus partes inferiores tentetur per injectionem Clysteris alicujus acrioris.

2 Pro eodem scopo instituatur Venæsectio l. in brachio l. in pede, & quidem in largiori quantitate, inprimis si Plethora concurrat.

3 Interne ordinentur discutientia, absorbentia, Nitrata & diluentia, quæ alternis vicibus usurpari possunt.

4 Externe applicetur S. Vini Camphoratus discutiendi scopo, instituendo desuper perfumationes ex gummatibus & nervinis.

5 Extra paroxysmum derivandi scopo instituantur lenes laxationes per intervalla repetendæ, nec non Venæsectiones in pede, verno & autumnali præcipue tempore in usum vocandæ, pro quo scopo adimplendo pediluvia quoque inserviunt.

6 Versus metuendos vero novos insultus usurpetur mixtura tonico-nervina in infuso quodam pectorali.

7 Ubique etiam ratio habeatur evacuationum Sanguinis spontanearum, mensium nimirum & hæmorrhoidum, ut ad consuetas reducantur leges.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si ab hæmorrhoidum l. mensium suppressione originem suam habet malum, præstat in Paroxysmo Venæsectionem in pede potius, quam brachio, instituere, inprimis si necessitas non admodum urgeat.

2 In necessitatis vero casu largior evacuatio in brachio est instituenda l. si minor jam facta fuerit, paulo post repetere eandem convenit.

3 Ubi malum est mitius, præservative potius quam curative Venæsectio administretur, cum alias facile Natura huic evacuationi assuescat & in novo paroxysmo eandem medelam expetat.

4 Vomitoria nullum usum habent, nisi primarum viarum saburra malum foveat, in quo casu lene Vomitorium permittitur.

5 Salia Volatilia in largiori quantitate exhibita maxime sunt periculosa, in minori vero quanitate versus paroxysmos l. in fine eorundem propinata egregii quandoque sunt usus.

6 Purgantia fortiora minus conveniunt, usum vero habent lenientia.

7 Anodyna, nisi necessitas hoc suadeat, haud exhibeantur, & in hoc casu, non aliter quam in minori quantitate.

8 Expectorantibus in hoc affectu opus haud est, cum sanguinis potius quam muci rationem habere conveniat.

9 Diaphoretica inprimis calidiora insigne damnum afferunt, paroxysmum & fortiorem & pertinaciorem plerumque reddendo, usum vero habent diapnoica leniora.

CAPUT QUARTUM.

DE

Incubo s. Ephialte.

I. *Definitio.* Incubus est spasmodica thoracis constrictio, dormientibus nocturno tempore obtingens & tali gradu respirationem intercipiens, ut suffocationem sibi imminere metuant correpti cum sensu ponderis gravioris pectori incumbentis.

II. *Differentia.*

1 Ab *Asthmate Convulsivo*, Vid. *Tab. præced.*

2 A *Catarrho suffocativo*: in hoc parolytodes pulmonum status concurrit; in *Incubo* activum Naturæ conamen viget: hic malum est transitorium & mox sanitas pristina restituitur; ille vero l. pertinax est & diutius durat, quam Incubus, vel brevi tempore vitam finit.

3 Ratione *durationis* in aliis diutius durat, in aliis brevius.

4 Ratione *recursus*, alios rarius, alios vero frequentius invadit.

III. *Signa.*

1 Invadit homines nocturno tempore sub somno, cum sensu gravis alicujus ponderis pectori incumbentis.

2 Intercipitur respiratio & admodum anxia redditur.

3 Vocis etiam usus maximopere læditur, ut, etiamsi loqui aut clamare summo nisu contendant, illud tamen exequi haud possint, nisi admodum indistincte & inarticulate.

4 Pari ratione cum motu corporis res se habet, cujus usu omnino privantur.

5 Oberrant vero sensibus varia phantasmata, quę vere se conspicere & a quibus injurias se pati autumant, evitaturi eorundem insidias per motum corporis spontaneum, qui tamen iisdem denegatur.

6 Solvitur vero totum malum, si unica tantum corporis pars motum acquirit & somnus plenarie discutitur.

7 Remanet autem satis notabilis lassitudo per aliquot adhuc horas continuans.

IV. *Subjectum.*

1 Expositi huic malo sunt plethorici, spissitudine sanguinis affecti.

2 Hypochondriaci & hystericæ.

3 Qui in cœna crudioribus & dyspeptis cibis stomachum onerant.

4 Imprimis qui tempore autumnali mustum & castaneas in copia assumunt.

5 In dorso cubantes.

V. *Prognosis.*

1 In junioribus si rarius evenit, nil mali portendit: cito enim fit & cito perit, absque subsequentibus incommodis.

2 In Senioribus vero, si frequenter occurrit, Apoplexiæ subsecuturæ metum affert.

3 Si sanguinis quantitas cum spissitudine conjuncta & supinus corporis situs in causa est, non liberi prorsus ab eodem evadunt, nisi utrumque corrigatur.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem abundantem imminuentia: Venæsectio, Scarificatio.

1 Ventriculum a cruditatibus liberantia: lenia Vomitoria, Ipecuacuanna, Tartarus empticus & syrupus emeticus, in minori dosi propinata, nec non laxantia: Sal Catharticum amarum, Rhabarbarum electum, Fol. Sennæ, Pil. Beccheri l. Stahlianæ veræ.

3 Digestionem promoventia & sanguinem spissum simul resolventia, Salia media: Tartarus Vitriolatus, Arcan. duplicatum, Sal polychr. Glaseri, Crystall. Tartari & Vegetabilia amara: Rad. Ari. Pimpin. alb. Calam. aromat. Herb. Absinth. Cent. min. Fumar. Card. bened. Cort. ☉rum, Citri, Sem. Coriandr. Anis. Fœnic.

4 Stomachum & viscera infimi Ventris roborantia, Martialia tenuiora: Croc. ♂tis Stahlii, Zwelfferi, Tinct. Vitrioli ♂tis Ludov. cum pomis Borsdorff.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Emeticus.

℞. *Rad. Ipecac.* ℈j. *D. pro una vice.*
Salis absinth. gr. vj. M.

2 Alius.

℞. *Rhabarb. elect. gr. XV.* *Sal card. bened. gr. v.*
Tart. emet. gr. ij. *M. D. ut antea.*

3 Sal Laxans.

℞. *Sal Cathart. amar.* ʒj. *In jusculo calido dissolvendum & unica vice sumendum.*

4 Potio laxans.

℞. *Rhabarb. elect.* ʒij. *Mane post coctionem dissolv.*
Fl. cent. min. p. j. *In Colat.* ℥iij.
Crem. Tart. ℈j. *Mann. elect.* ʒvj
Infund. in s. q. ∇ *f.* *pro una vice.*

5 Pulvis digestivo-stomachicus.

℞. *Rhabab. elect.* ʒj. *M.*
Tartar. Vitriol. ā. ℈ij. *D. ij. cultri cuspides versus prandium & cœnam.*
Oc. ♋. *ppt.*
Flaved. Cort. ☉*rum,*
Herb. Card. bened. ā.

6 Alia.

℞. *Pulv. Stomach. Birckmann.* ℥ß. *Fl. cent. min. ā.* ʒj. *M.*
Tartar. Vitriol. *D. ut antea.*

7 Tinctura Tonica.

℞. *Tinct. Vitrioli* ♂*tis* *M.*
Lud. ℥iij. *Dos. gutt. XXX. versus*
Essent. Cort. ☉*rum* ʒj. *prandium & cœnam.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Si Sanguis quantitate peccat, quod facile ex reliquis circumstantiis augurari licet, per Venæsectionem l. Scarificationes imminuendus est.

2 Ubi vero malum in primis viis hæret, & cruditates in Stomacho hærent, ibi l. lene Vomitorium in robustioribus, l. blandum aliquod laxans in debilioribus locum habet.

3 Subjungantur Stomachica & digestiva versus prandium præcipue & cœnam usurpanda.

4 Colophonis vero loco ♂lia, cum amaris maritanda, in usum trahantur.

5 Ubi Sanguinis insignis spissitudo in causa est, malumque l. hypochondriacum l. hystericum concurrit, ibi præcipue eo respiciendum, ut Sanguis magis fluxilis reddatur, & morbo primario medela afferatur, e suis locis petenda.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Nisi frequenter hoc malum occurrat, vix opus est medicatione & Medici auxilio.

2 Cum decubitus in tergo multum faciat ad invitandum hocce malum, situs hic mutetur, & in lateribus requies petatur.

3 Ubi pathemata hypochondriaco-hysterica concurrunt, ibi Vomitoria locum haud habent, sed peragenda res est lenibus laxantibus & attenuantibus.

4 Diæta etiam in cœnis tenuior & levior observetur.

CAPUT QUINTUM.

DE

Colica Convulsiva.

I. *Definitio.* Colica Convulsiva est insignis spastica intestinorum torsio & contractio cum acutissimo eorundem dolore conjuncta.

II. *Differentia.*
Quomodo ab aliis speciebus Colicæ differat supra Tab. de Colica videre est.

III. *Signa.*

1 Sentiunt summos cruciatus in abdomine.

2 Umbilicus modo retrahitur, modo distenditur cum abdominis portione.

3 Venter exinde inæqualis redditur, ita ut latera obliqua, musculi vero recti introrsum retracti appareant.

4 Extendit sese hæc restrictio ad scrobiculum usque Cordis & respirationem turbat.

5 Intestinum colon, reliquaque intestina cum Ventriculo, sursum versus convelluntur.

6 Quandoque etiam viscera abdominis cum vicinis partibus, vesica, ureteribus, testiculis in consensum trahuntur & constrictionem quandam spasticam simul patiuntur.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes, recrementa biliosa summe acria in intestinis possidentes.

2 Fœminæ insigni gradu passionis hystericæ laborantes.

3 Nephriticis moliminibus expositi.

4 Scorbutici & Venerei, nec non febribus non rite liberati, methodoque perversa tractati.

V. *Prognosis.*

1 Infantes sæpius ex Colica Convulsiva in paroxysmos epilepticos incidunt.

2 Transit quandoque in adultis in Paralysin.

3 In Colica pertinaci, si sudor copiosus & universalis superveniat, labefactatis & resolutis viribus, brevi Paralysin expectato. *Bagliv.*

4 Si dolor gravissimus; nec mitigetur auxiliis, nihilque excernatur, vomitus autem vomitui succedat, ad quæ sudor frigidus mortis est periculum. *Chesneau*

5 Excrementa non retineri, dolorem locum mutare atque etiam intermittere, salutem promittunt. *Idem.*

VI. *Remedia.*

1 Ventriculum & intestina expurgantia, stricturamque eorum inæqualem corrigentia: lenissima laxantia ex Manna & Rhabarbaro potissimum & Clysteres Carminativo emollientes ex Chamomilla & Veronica, addito ○°○ anethi & Sale, parati.

2 Sanguinis impedito motui per Venam portæ consulit Venæsectio in pede instituta.

3 Spasmos relaxant & discutiunt *interne* Nitrosa, absorbentia, diaphoretica fixa, Cinnabarina, interpositis Essentiis, alexipharmaca Stahlii, Pimpinellæ albæ, Tinctura Cort. ☉rum, Spir. Nitr. dulci. *Externe* Unguentum antispasmodicum Mynsichti, Emplastrum e Galbano, Oleum Anethi, Chamom. Sacculi ex Herb. Menth. crisp. Matricar. Chamom. Sem. Anis. Fœnic. Carvi.

4 Tonum partium debilitatarum roborantia: Mixtura tonico-nervina Stahlii, Essent. Millefolii, Castorei, Liq. C. C. Succin.

1 *Formulæ Remediorum.*

Laxans.

℞. *Mannæ Calabr.* ℥jß. *Sperm. Cet.* ʒß. *M.*
○°○ *amygd. d.* ℥ij. *Exhibeantur in jusculo.*

 2 Aliud.

2 Aliud.

℞. *Decoct. antifebr. ℥vj.*
Mann. Calabr. ℥iij.
Sal polychr. ℈ij.
Sumitur primo dimidia portio, post. 2. l. 3. horarum intervallum altera.

3 Pulvis temperans & antifpafmodicus.

℞. *Cryftall. mont. ppt.*
♁ij. diaph. ā. ʒifs.
Nitr. depurat.
Tart. Vitriol. ā. ʒj.
Cinnabar. ♁ii ℈ij. M.
Singulis duabus vel tribus horis.

4 Potio temperans & Carminativa.

℞. *▽ Fœnic.*
Chamom. ā. ℥jfs.
Namph. ʒvj.
Cryftall. mont. ppt.
♁ij diaph. ā. ʒfs.
Aq. Nitr. dulc. ℈j.
Syr. cort. ⊙rum ʒiij.
D. cochleatim.

5 Alia.

℞. *▽ fœnic.*
menth. ā. ℥jfs.
Liq. C. C. Succinat. gutt. XXV.
Tab. ex o°o Succt. ʒj. M.
D. ut antea.

6 Spiritus Carminativus.

℞. *Spir. Anis. ʒij.*
Nitr. dulc. ʒfs.
Dof. gutt. 30. ter l. quater per diem.

7 Unguentum.

℞. *Ungt. antifpafmod.*
Myrf. ℥j.
o°o Menth. crifp.
Chamom. a. ʒij.
deft. Carv.
Cumin. a. ℈fs.
Cer par f. Ungt. abdomini inungendum.

8 Sacculus difcutiens.

℞. *Herb. chamom.*
menth. crifp.
matricar. a. Mfs.
Baccar. Laur. ℥j.
Sem. Carv.
anis.
fœnic. a. ʒij.
Incif. contuf. includ. Sacculo, calide imponendo.

VII. *Methodus medendi.*

1 Refpiciendum eft ad differentiam Caufarum, fecundum quam methodus eft inftituenda.

2 Ubi excrementa acria biliofa malum fovent, Clyfteres abftergentes, emollientes & carminativi in ufum funt vocandi: in robuftioribus autem & ubi malum non nimis vehemens eft, lenia laxantia præfcribi poffunt.

3 Subjunguntur hoc in cafu abforbentia, temperantia, antifpafmodica & lenia Carminativa interne & externe.

4 Quando fanguinei quid fubeft, Vena fecatur & quidem optime in pede.

5 Præfcribantur tunc Nitrofa, Salia media, diaphoretica fixa & Cinnabarina, interpofitis difcutientibus, nec neglectis externis paregoricis.

6 Tandem utroque in cafu tono partium eft confulendum per felecta nervina, quæ etiam reliquis remediis interponi poffunt.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Purgantia, nifi fint felectiffima dolores exacerbare folent.

2 Venæfectio non locum habet, nifi malum a moliminibus Sanguinis originem habeat, in quo cafu egregium quandoque effectum exerit.

3 Opiata parcius funt exhibenda, folet enim eadem magnus fudor excipere & exinde Paralyfis, ut *Baglivius* obfervavit.

CAPUT SEXTUM.

DE

Convulfionibus.

I. *Definitio.* Convulfiones funt repentinæ, reciprocæ & maxime violentæ motus tonici exacerbationes, a Natura ob rem aliquam corpori moleftam l. noxiam amoliendam & expellendam, inftitutæ.

II. *Differentia.*

1 *Spafmi* & *Convulfiones* differunt gradu, duratione & eventu: hæ vehementiores inftabiles, periculofiores: illi mitiores, ftatarii magis & minus periculofi.

2 Ab *Epilepfia* diftinguntur Convulfiones ratione caufæ & morborum complicatorum: hæ caufas plerumque fonticas & morbos conjunctos pro fundamento habent; illa vero nullam proportionem cum caufa phyfica l. morali fervat, & idiopathice abfque aliis morbis affligit, propriaque fui vehementia corpus percellit.

III. *Signa.*

1 Mufculofæ præcipue partes reciproco raptim trahente & remittente motu corripiuntur.

2 Format hic motus breves quafi Paroxyfmos, per breviora temporis intervalla tam remittendo, quam revertendo.

3 In invalefcentibus convulfionibus partes ipfæ non folum motu fed etiam fitu exagitantur.

4 Si convulfiones funt graviores ipfi quoque fenfus interni obnubilantur, ita ut antea actorum non reminifcantur.

5 Nonnunquam etiam in principio pollices in manus retrahunt.

6 Ordinarie, præfertim in junioribus, oculi hinc inde torquentur magis vero verfus fuperiora, ita ut non nifi album oculorum appareat.

7 Interdum in cafu graviori integri artus contorquentur & diu in illo perverfo fitu permanent.

IV. *Subjectum.*

1 Plethorici & iracundi.

2 Infigni craffitie Sanguinis laborantes.

3 Infantes, quibus humores ulcerofi, ferofo-lymphales retropelluntur.

4 Iidem tuffi humida, cum materia valde tenaci refpirationem ad tempus intercipiente, laborantes.

5 Iidem excrementis inteftinorum acribus biliofis divexati.

6 Inprimis vero Lumbricis obnoxii.

7 Nec non Dentitione difficiliori laborantes.

8 Qui morbis exanthematicis, præprimis morbillis & variolis corripiuntur, & ubi exanthemata difficilius erumpunt.

9 Morbis acutis periculofioribus decumbentes.

V. *Subjectum.*

1 Quæ extra acutos morbos oriuntur & a chronicis cauffis & fignis dependent, nihil æque periculi poft fe trahunt ordinarie, nifi admodum fint l. vehementes l. frequentes.

2 Facile abeunt in Confuetudinem, præprimis ab animi pathematibus, quandoque fatis levibus

3 Quæ caufis acutis originem debent, fortiuntur magis ancipitem eventum, quam priores.

4 Qui chronice tamen Convulfionibus adfueti fuerant, fi in acutis iisdem corripiuntur, minus periculi incurrunt, quam fi a talibus femper liberi fuerunt.

5 Convulfiones ab initio morbi acuti contingentes minimi funt periculi, longe majoris, quæ exquifito ftatui adveniunt, fimplicius vero funefti exitus, quæ declinationis Periodo accidunt.

6 Secundum Sydenhamii & Baglivii Obfervationes Infantes, Dentitione jam perfuncti variolafque nondum perpeffi, fi motibus Convulfivis & ardore circa lumbos corripiuntur, Variolæ in procinctu ftant & poftero die funt expectandæ.

7 Adolefcenti & adultæ ætati quæ contingunt Convulfiones, periculofiores funt, quam quæ Juniori.

8 Paroxyfmi Convulfivi fæpius Phafibus Lunæ refpondent.

9 Quo magis Confuetudini l. animi pathematibus originem debent, eo minus remediis aufcultant, nifi fint vera fpecifica.

10 Symptomaticæ vero Convulfiones nulla re efficacius edomantur, quam promotionem motuum fecretoriorum & excretoriorum morbo primario debita.

VI. *Remedia.*

1 Excrementa Ventriculi & inteftinorum, fi quæ adfunt, evacuantia: Radix Ipecacuanhæ, Vitriolum album, Rhabarbarum, fyrupus e cichorio c. Rhabarb. ☿ dulcis,

Helleborus niger, ☉ fulminans, nec non Clysteres emollientes & abstergentes.

2 Vermes eorumque seminium extinguunt remedia anthelmintica, de quibus suo loco.

3 Materiam mucosam & tenacem pulmonum vesiculis impactam incidentia: spec. diair. Rad. Arippt. aliaque remedia appropriata pectoralia.

4 Motus secretorios & excretorios in febribus exanthematicis promoventia: diapnoica & alexipharmaca, regimenque corporis tranquilium.

5 Motus ipsos convulsivos mitigantia & compescentia, nervina & specifica: Essentia dulcis Hallensis, Oleum animale Dippelii, Liq. C. C. Succinat. Lumbrici Terr. rite ppt. Rad. & Sem. Pœont. Os triquetr. Cran. human. Os semilunare Carp. Talus Leporis, Spina Serpent. Pulv. epilept. niger Kuferi, Cinnabaris nat. ppt. Succinum ppt.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Emeticus.

℞. *Pulv. rad. Ipecac.* ℈j. *pro adulto.*

2 Sal Emeticum.

℞. *Vitriol. alb. depurat.* ʒß. *pro una vice.*

3 Essentia antepileptica.

℞. *Essen. dulc. Hal. Ord.* ʒij *Versus paroxysmum ad gutt. 20. propinanda, postea aliquoties adhuc per diem continuanda.*

4 Oleum antepilept.

℞. o°o *anim. Dippelii rectificatiss. gutt. XXX. pro adulto, versus paroxysmum propinandum*

5 Pulvis antepilepticus D. Stahlii.

℞. *Cord. Talp. exiccat. n. V.*
Talor. Lepor. ℈j.
Ungul. alc. subtil pulver.
Cort. visc. quercin. ā. ℈ß
Lumbr. Terrestr. ʒj.
Cinnabaris, si placet, ʒß. *M.*
Dos. gr. XV.

6 Alius D. Carl.

℞. *Conch. ppt.* ʒß.
♁ *crud. Hung.* ʒij.
Lumbric. Terrestr. ppt.
Cinnabaris nativ. ppt. ā. ʒj. *M.*
Dos. ut præcedentis.

7 Potio Antepileptica.

℞. ▽ *pœon.*
lil. convall.
ceras. nigr. ā. ℥j.
epilept. Lang. ℥vj.
Specif. cephal. Mich.
Pulv. epilep. Kufer. a. ℈j
Liq. C. C. succin. ℈ß.
Syr. e pœon. ʒß. *M.*
Dos. cochl. aliquot aliquoties per diem propinanda.

VII. *Methodus medendi.*

1 In Cura respiciendum est ad causas, quibus Convulsiones originem debent, secundum quarum differentiam cura diverso est instituenda modo.

2 In saburra igitur primarum viarum præscribantur & commendentur l. appropriata vomitoria l. lenia laxantia.

3 Si Scabies l. aliæ efflorescentiæ ulcerosæ retropulsæ sunt, expellentia fl. nimirum sulph anticatarrhalibus commisti, interposito ☿ii dulcis usu, usurpentur.

4 In pectoris vitiis lymphæque viscidiiate eadem anticatarrhalia & discutientia, nec non lenia laxantia l. Clysteres locum habent.

5 Biliosæ acri intestinorum constitutioni medentur Diluentia, Lubricantia, Absorbentia & inter ea præcipue Crystallus montana ppt. nec non Clysteres abstergentes.

6 Vermes enecentur Mercurialibus, Myrrhatis, Sem. Santon. Corallin. aliisque.

7 Dentitioni difficili succurratur interne refrigerantibus & diapnoicis, externe Inunctionibus mucilaginum, incisuris Gingivarum, Clysteribus.

8 In Febribus exanthematicis l. aliis morbis, ubi Natura aliquid excernere molitur, excretiones promoveantur remediis appropriatis.

9 Ubique, quando causis primariis satisfactum est, subjungantur l. interponantur specifica antepileptica.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Remedia specifica affectum optatum haud edunt, nisi causa primaria e medio prius sit sublata.

2 Vomitoria utilia sunt, ubi in primis viis materiam peccantem auguramur; si vero nulla præsto est, sed motus consuetudini l. materiis, aliis in locis peccantibus, originem debent, ab iisdem desistendum est.

3 Exhibenda sunt extra Paroxysmos, sicuti laxantia.

4 Opiata pro sistendis Convulsionibus pessimo ansu in auxilium vocantur.

5 Pulvis epilept. March. & Specif. Ceph. Mich. absque damno propinari possunt, specifice tamen aliquid haud exerunt.

6 Majorem utilitatem habet ipsa Cinnabaris nativa l. ♁ij, in substantia propinata.

7 Liq. etiam C. C. succinatus in quibusdam egregie se gerit, vitandus tamen est ejus abusus.

8 Evitandæ quoque sunt pollicum ereptiones e manu l. etiam admotiones suffimentorum penetrantiorum: plerumque enim insignem virium prostrationem & promptiorem paroxysmi recursum causantur.

9 Ab animi Pathematibus inprimis sibi cavendum est: quia facile ab iisdem novi Paroxysmi invitantur.

Caput Septimum.

De

Epilepsia.

I. *Definitio.* Epilepsia est motus convulsivus plus minus repentinus, artus præcipue & pectus gravissime excernens, sensuumuque abolitionem per totum paroxysmum post se trahens, idiopathice absque aliorum morborum concursu a Natura productus.

II. *Differentia.*

1 Quomodo a *Convulsionibus* differat Capite præceddictum est.

2 Alia est *recens*, alia *inveterata*.

3 Alia *periodica*, alia *vaga*.

4 *Hæreditaria* alia, alia *acquisita*.

5 Alia *fortis*, alia *levis*.

III. *Signa.*

1 Persentiscunt aliqui Paroxysmum paulo ante invasionem, frigore quodam e partibus remotis repente versus caput tendente & scintillulis oculis obversantibus.

2 Plerique vero inopinato & repentine plus minus vehementibus corripiuntur motibus convulsivis.

3 In quibusdam nulla insignis vis motuum observatur.

4 Ubi autem manus in auxilium vocantur, deprehenditur, quod contentio præsto sit contumacissima & fortissima corpus rigidum & mobile, non vero flaccidum & tranquillum servans.

5 Privantur statim in paroxysmi initio sensuum usu, neque eundem recuperant, donec ille sit finitus, ubi quid actum sit, ignorant.

6 Cadunt propterea, quam primum a paroxysmo corripiuntur in terram.

7 Ubi peculiare & fere proprium Epilepticis est, quod manus in pugnum colligant, pollicemque fortier eidem imprimant.

8 Adest præterea laboriosa respiratio.

9 Quidam in Paroxysmo insigniter clamant.

10 Junioribus solennes magis sunt Capitis exagitationes, oculorum distorsiones, & maxillarum ad stridorem usque dentium fortes commotiones.

11 Tam his quam adultis obtingunt motus linguæ indecentes, ut eandem exporrigant & mediante maxillarum forti motitatione & compressione vehementer lacerent.

12 Interim artus cum toto corpore maxime & violenter convelluntur.

13 Nonnullis caput in continuo est motu, ita ut illud for-

fortissime ad sanguinis usque effusionem terræ allidant.

14 Definit tandem Paroxysmus in expressionem spumæ e glandulis salivalibus & effluxum ex ore.

15 Specialiter in quibusdam simul claudunt paroxysmum hæmorrhagiæ narium, diarrhææ, seminis effusiones, vomitus.

16 Qui vomitu corripiuntur, ante paroxysmum panem siccum, secalinum potius quam triticeum, in magna quantitate devorant, eundemque semidigestum postea rejiciunt.

17 Finito paroxysmo nullius rei recordantur, nisi quod a violenta illa exagitatione remanentes dolores adhuc sentiant & lassitudinis proportionatum sensum servent, non aliter ac in aliis laboriosis conaminibus fieri solet.

18 Subsequentes Paroxysmi insigniores Lunæ phases Novilunia nimirum & Plenilunia, quandoque etiam ejusdem quadras observant & comitantur.

IV. *Subjectum.*

1 Qui Convulsionibus frequentioribus inprimis in infantili ætate fuere correpti.

2 Fortiori iracundia commoti.

3 Terrore graviori concussi.

4 Venereis speculationibus nimium indulgentes.

5 Hæreditariam possidentes dispositionem.

6 Veneficiis & philtris perturbati & ligati.

7 Plethorici, habitu corporis poroso gaudentes.

8 Juniores & feminæ.

V. *Prognosis.*

1 Vehementior oculorum distorsio non raro durabilem post se trahit Strabismum.

2 Quæ Caput sæpius & graviter affligit Epilepsia; stupefacit tandem sensus & rationis usum imminuit.

3 Epilepsia fortior juniori ætati obtingens paralyticam hujus l. illius membri impotentiam, posthac durabilem, quandoque post se trahit.

4 Epilepsia, quæ nocturno tempore invadit, curatu difficilior, quam quæ diurno corripit, quoniam remedia justo tempore, versus scil. Paroxysmos exhiberi nequeunt.

5 Quæ adultis obtingit & in consuetudinem abit, vix amplius eradicatur.

6 Juniores vero eadem correpti ad pubertatis annos accedentes sæpius ab eadem liberantur.

7 Sic etiam mutationes loci & vitæ Epilepsiam quandoque tollunt.

8 Habitualis Epilepsia interdum in Hecticam lethalem degenerat.

9 In Epilepsia longa febris, ut quartana, pro valetudine est. *Chesneau.*

10 Solvitur aliquando Epilepsia septimo mense, septimo anno, primo puerperio. *Idem.*

11 Epilepsia, quæ parturientes corripit, non solet reverti, nec ea, quæ fit a vermibus. *Idem.*

12 Epilepsia uterina obedit remediis, malo Hysterico medentibus.

13 Quæ causis immaterialibus originem debet difficilius compescitur, quam quæ a causis materialibus ortum traxit.

14 Si magna vi pollices e manibus eripiuntur, impetus paroxysmi fere totus distrahitur: si vero per ipsa ejusdem initia hoc suscipimus, effectum hunc non æque assequimur.

VI. *Remedia.*

1 Primas vias expurgantia: Vomitoria, Vitriolum album, Tartarus emeticus, syrupus emeticus; Laxantia cholagoga & melanachoga ex Rhabarbaro, Helleboro nigro.

2 Abundantiam sanguinis imminuentia: Venæsectiones, Scarificationes.

3 Lymphæ vitia corrigentia, anticatarrhalia: Essent. Succin. Pimpinell. alb. elexipharm. Stahlii, Tra ♂ii Tartarisat. Tartari, Liq. C. C succinat. Decocta lignorum diluta.

4 Orgasmum Sanguinis temperantia; Nitrosa, diluentia, laboriosum Vitæ genus.

5 Motus sedantia, specifica: Lumbrici Terrestr. in coitu mense Junio capti ante ortum Solis, Cor Talpæ, Nepar & Cor Ranarum, Os triquetrum humanum & porcinum, Talus Leporis, Os semi lunare & triangulare Lucii, ut & Carpionis, Ungula Alcis, Cranium humanum, Sanguis hominis violenta morte peremti, spiritus volatiles Urinosi omnes, Liq. C.C. succinat. radix & semen Pœon. Viscus quercinus & corylinus, Carbo Artemisiæ Spir. Vitrioli ant-epilepticus Quercetan., ⚯ animale Dippelii, Essentia dulcis Hal. ordinaria & concentrata.

Formulæ Remediorum.

1 Sal Vomitorium.

℞. *Vitrioli alb.* ʒß.
pro una vice ante paroxysmum exhibendum.

2 Pulvis Emeticus.

℞. *Rhabarb. elect. gr. XV.*
Tartar. emet. gr. iii.
Sal polychr. gr. ij. M.
pro una vice.

3 Pilulæ laxantes.

℞. *Mass. pil. e Succin. Crat. gr. XV.*
Extract. helleb. nigr. gr. viij.
Res. Jalapp. gr. ij.
c. Tinct. ♂ij tartar. f. Pil. No. XVII.
pro una vice.

4 Essentia anticatarrhalis.

℞. *Tinct. ♂ij tartar.* ʒij.
Essent. Succin. ʒj. *M.*
Dos. gutt. 30. bis l. ter per diem extra paroxysmum sumenda.

5 Alia.

℞. *Tinct. Tartari*
Essent. alexiph. Stahlii. a. ʒjß.
Liq. C. C. Succin. ℈ij. *M.*
D. ut antea.

6 Pulvis ant-epilepticus.

℞. *Rad. Pœon.*
Lumb. Terrest. ppt. ā. ʒij
Cinnabar. nativ. ℈ij. *M.*
Dos. gr. XVI. vel ℈j. *versus paroxysmum.*

7 Oleum antepilepticum.

℞. ⚯ *animalis Dippelii rite ppti.* ʒj.
Dos. gutt. 40. ante paroxysmum.

VII. *Methodus medendi.*

1 Antequam ad ipsa Specifica fiat progressus, cruditates e primis viis sunt eliminandæ per appropriata Vomitoria l. purgantia.

2 Ubi sensibilis concurrit Plethora, Venæsectio subjungenda est in pede, l. hujus loco Scarificatio.

3 In Sanguinis & Seminis orgasmo Diluentia, Nitrosa, Absorbentia & Cinnabarina posthac ordinanda sunt.

4 Quod si vero Lymphæ vitia præsto sint, adhibeantur anticatarrhalia remedia, pro temperamentorum diversitate seligenda.

5 In spissitudine Sanguinis Venæ portæ, Epilepsiam uterinam plerumque fovente, ordinentur resolventia & aperientia uterina.

6 Versus denique metuendos paroxysmos commendentur specifica.

7 Finito Paroxysmo clysteres locum habent, nec non lenia tonico nervina, interne propinanda.

8 Diæta insuper conveniens & accurata instituatur per sufficientem potum & motum, cibos evpeptos, excretiones spontaneas & artificiales consuetas, animique pathematum moderamen.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Omnia vehementiora Purgantia & Vomitoria improbantur, quia motus plerumque exacerbant: leniora vero locum & usum habent ante paroxysmum exhibenda.

2 Specifica, nisi versus paroxysmos propinentur, spem plerumque eludunt, etiamsi sint efficacissima.

3 Effectus optati indicium est, si in fronte largus erumpit sudor.

4 Adstringentia & Narcotica pro repellendis Paroxysmis sunt insufficientia & damnum insuper secretionibus & excretionibus afferunt haud exiguum.

5 Oleum animale Dippelii sternutationes causatur & somnum per plures horas durantem; nisi vero sit rectificatissimum voto haud satisfacit.

6 Essentiam dulcem Halensem aliquoties cum fructu fuisse exhibitam novimus: in malo autem inveterato utpl. frustra propinatur.

7 Ex-

7 Externa excitantia volatilia, Urinosa, aliaque fœtida naribus applicata in Epilepsia uterina non absque effectu adhibentur, inprimis si lenior sit affectus; in graviori vero malo post se trahunt cephalalgias vertiginosas, motus febriles & insignem lassitudinem.
8 Eadem etiam symptomata sunt metuenda, si Paroxysmi per violentam pollicum ereptionem e pugno interpellantur.
9 Ira, terror, Vini & Spir. Vini abusus, Venus, speculationes libidinosæ, aromata, acida paroxysmos invitant & pertinaciorem reddunt affectum.

Caput Sextum.

DE

Palpitatione Cordis.

I. *Definitio.* PAlpitatio Cordis est motus cordis spastico-convulsivus, frequentius & fortius quam ordinarie fieri solet, a Natura institutus, ut Sanguinem nimia copia versus cor latum repellat, vel per certa loca expellat.

II. *Differentia.*
1 A *Tremore Cordis* non nisi gradu distinguitur, hic leviorem pulsationem innuit, illa fortiorem.
2 Est vel *idiopathica*, per se absque aliis morbis exurgens, l. *symptomatica*, aliis morbis superveniens.

III. *Signa.*
1 Quando mitior est affectus, tunc solito tantum frequentior & fortior contingit pulsatio cordis, absque aliis concurrentibus symptomatibus.
2 Ubi vero fortiori gradu sese sistit, tunc respiratio non tantum imminuitur, sed vocis etiam liber usus quandoque intercipitur.
3 Concurrit in hoc casu anxietas cardialgica, cum pallore faciei & non raro sudore frigido in fronte.
4 Cor vehementer pulsat & thoracem elevat, ut non tantum ab adstantibus facile videri, sed quandoque, quanquam hoc rarius fiat, etiam audiri possit motus.
5 Arteriarum quoque, præcipue carotidum, in collo occurrentium, fortior conspicitur pulsatio.
6 Concurrit insignis virium prostratio.
7 Interdum lipothymiæ accedunt.
8 In quibusdam vero varia flatulenta observantur pathemata in abdomine.
9 Alvus plerumque solet esse adstricta & Urina tenuis.

IV. *Subjectum.*
1 Sanguinei, Plethorici, vitæ lautæ & sedentariæ assueti, deinde insolitos & fortiores motus inconcinne instituentes.
2 Fœminæ, quibus menses emansere aut obstructi sunt, l. viri, qui hæmorrhoidum suppressionem patiuntur.
3 Qui evacuationes sanguinis artificiales assuefactas negligunt.
4 Qui in statu plethorico balnea calidiora ingrediuntur.
5 Hypochondriaci & Hystericæ, sanguine spissiori gaudentes.
6 Viscerum abdominis labe affecti.
7 Præcipue qui Temperamento Melancholico prædi-ti sunt.
8 Qui facile a quibusvis rebus in terrorem conjiciuntur.
9 Qui in juniori ætate vermibus laborant.
10 Tandem, qui polypos in corde gerunt, ubi respiratio difficilis continuo conjuncta est.
11 Hydrope denique pectoris laborantes.

V. *Prognosis.*
1 Palpitatio cordis, quæ improvisum terrorem, motum vehementiorem immediate plerumque sequitur, malum est transitorium & rarius medelam exposcit.
2 Quæ vero absque talibus causis occasionalibus ex interno humorum vitio contingit, majorem attentionem meretur.
3 Quo fortior est palpitatio & frequentius recurrit, eo periculosior censenda.
4 Eadem etiam prognosis formanda, si summa spirandi difficultas, anxietas præcordialis & lipothymia concurrit.
5 In junioribus, si frequentius & fortius contingat, post se trahit sæpissime hæmoptyses, inflammationes, febres mali moris, interdum vero Polypos format.
6 Qui Polypos tales in corde gerunt, ex improviso sæpius moriuntur.
7 In hypochondriacis & hystericis plerumque absque periculo occurrit.
8 Si in his hæmorrhoides & menses ordinem suum inveniunt, malum mitigatur, quandoque etiam tollitur.
9 Si Vermes subsunt, non raro Convulsiones post se trahit.

VI. *Remedia.*
1 Primas vias expurgantia & humores ad partes inferiores invitantia, laxantia: Rhabarbarum, Senna, Helleborus niger, ejusque Extractum, Extractum panchym. Croll. ♁ dulcis, Clysteres, Pediluvia.
2 Sanguinem abundantem evacuat Venæsectio, pro derivandi scopo in pede instituta.
3 Ebullitionem Sanguinis temperantia: Nitrata, Absorbentia, acido Citri saturata, Cinnabarina, Emulsiones, Gelatinæ, Julapia.
4 Sanguinis spissitudinem tollentia: Herbæ *antiscorbuticæ*: Nasturtium, Cochlearia, Trifolium fibrinum, Beccabunga, Acetosella; *amaræ*: Carduus benedictus, Fumaria, Cent. min. Absinth. *alexipharmacæ*: Rad. Helen Valerian. Vincetox. Dictamn. alb. Petasit. Angel. Essent. alexiph Stahlii, Pimp alb.
5 Partem affectam roborantia: Gemmata & Analeptica, spec. de Hyac Corall. r. ppt. Syr. Corall. Conf. Alkerm. de Hyac. Condit C. tr. Syr. Acetos. Citri, Pilulæ Wildegansii genuinæ, Essentia dulcis Halensis, Mixtura tonico-nervina Stahlii, Aquæ cardiacæ; Externe Epithemata ex Herb Melissæ, Borrag. Bugl. Fl. Rosar. Aqua Anhalt. Balsam. Embryon. cum Conf. Alkerm. l Hyac. commiscendæ: Balsam. Succin. ℴℴ destt. Citr. ☉rum, Angel.

Formulæ Remediorum.

1 Potio Purgans.

℞. *Tamarind.* ℥ß.
Rhabarb. elect. ʒj.
Fol. Senn. s. st. ʒij.
Crem. Tartar. ʒß.
Coq. in s. q. ∇ *s.*
Colat. ℥iv.
Add. Syr. epom. laxat. ℥ß.

2 Pilulæ Purgantes.

℞. *Pil. Tartar. Querc. gr. xij*
Extract. Helleb. nig. ℈ß.
Mercurii dulc. rit. par. gr. vj.
Trochisc. alband. gr. ij
c. Tinct. Corall. f. l. a
Pil. No. XVII. pro una vice.

3 Pulvis temperans & tonicus.

℞. *Oc.* ♋. *acid. Citr. satur.*
Nitr. depurat.
Tartar. Vitriol. an. ʒj.
Corall. r. ppt.
Cinnabar. ♁ *ii an.* ʒß.
Spec. de hyac. ℈j. *M.*
Dos. ℈j. *bis per diem.*

4 Emulsio temperans.

℞. *Amygd. d. excort.*
Pinear. mund. an. ℥ß.
Sem. Citr. ʒij.
c. Aqu. rub. id. meliss. an. ℥iv.
F. l. a. Emuls.
Edulc. sacchar. perlat. ℥ß.
Add. Matr. perlar. ppt. ʒj.
M. pro aliquot vicibus.

5 Essentia Cardiaca.

℞. *Tinctur. Corall.* ʒij.
Essent. dulc. Hal. ʒj. *M.*
D. gutt. 25. bis, ter per diem

6 Tinctura resolvens & tonica.

℞. *Tinct.* ♁ *ij acris* ʒ *ij.*
Spir. Sal. ammon. ℈j.
D. ut antea.

7 Epithema Cardiacum.

℞. *Herb. Borrag.* *Lavend. an. p. ij.*
Bugloss. *Incis. irror.* ⚱ *dest. Citr.*
Meliss. an. Mj. ⊙*rum an. gutt.*
Fl. Rosar. *viij.*
Violar. *Includantur Sacculis.*

8 Balsamum.

℞. *Balsam. Succin.* ℥j. *Caryoph. an. gutt.*
Cinam. ℈ß. *viij. M.*
⚱ *dest. Angel.* *Inung. regio cordis.*
Lign. rhod.

VII. *Methodus medendi.*

1 Curæ initium fiat per per exhibitionem purgantis alicujus securi lenitivi.
2 Subjungatur Venæsectio in pede, ut humores ad partes inferiores revellantur, & Plethora simul imminuatur.
3 Ubi Orgasmus Sanguinis concurrit, præscribantur pulveres Nitroso-absorbentes, & Cinnabarini aliquoties per diem exhibendi. Conveniunt etiam in hoc casu Emulsiones, Gelatinæ, Potiones acidulæ.
4 Si vero spissitudo Sanguinis subest, locum habent Salia media, cum absorbentibus & Nitrosis combinanda, Extracta amara, Gummata temperatiora, Plantæ antiscorbuticæ & Alexipharmaco-resolventes, sub Pulverum, Pilularum, Essentiarum & Infusorum forma usurpanda.
5 In Scorbuto concurrente primario ad hunc affectum respiciatur, quod etiam in Vermibus, Mensium & Hæmorrhoidum obstructionibus observandum.
6 Ubique vero post præmissa specialia remedia subjungantur tonico nervina, pro affecta parte roboranda, quod quidem & externis fieri debet.
7 Interponantur universæ Curæ Clysteres & Pediluvia pro humoribus ad partes inferiores invitandis.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Præstat Venæsectionem in pede revellendi scopo instituere, quam in brachio.
2 Ubi Plethora concurrit, larga instituatur Venæsectio, alias parum utilitatis habet.
3 Quando mitior est affectus melius extra, quam in Paroxysmo celebratur hæc evacuatio, cum quandoque insignes commotiones Sanguinis post se trahat.
4 Vomitoria & Purgantia fortiora exulent: affectum enim pejorem reddunt.
5 Opiata etiam, nisi parcissime & debito tempore exhibeantur, damna potius, quam emolumenta pariunt.
6 Martialia & Salia volatilia usum habent in malo hypochondriaco-hysterico, si reliquis remediis perite subjungantur.
7 Ad vera Cardiaca, stricte huc pertinentia, referimus Hyacinthum & Smaragdum verum, nec non Essentiam dulcem Halensem & Tincturam Coralliorum veram, quæ motus Naturæ inordinatos placant & in ordinem redigunt.
8 Pediluvia eximium exerunt usum, sed præmissam decet esse Venæsectionem in statu plethorico, alias commotiones Sanguinis post se trahit.
9 Animi Pathemata eximie exacerbant hanc affectum; unde quam maxime sunt vitanda.
10 Motus e contra placidus & repetitus maximopere prodest, pro circulatione sanguinis æquali reddenda.
11 Diæta etiam tenuis, lubrica usum habet non contemnendum, præ aromatica, vinosa, sanguinis massam exagitante.
12 Quæ a Polypo cordis originem habet Palpitatio & remedia Pharmaceutica & Diætetica respuere solet.

CAPUT NONUM.

DE

Singultu.

I. *Definitio.* Singultus est motus spastico-convulsivus Diaphragmatis & Mesenterii a Natura, ob rem aliquam noxiam & sibi molestam e corpore eliminandam, excitatus.

II. *Differentia.*

1 Est l. *idiopathicus*, qui a vitio stomachi originem sumit, l. *symptomaticus*, qui per consensum nervorum, in aliis morbis gravioribus contingit.
2 Ratione gradus est l. *vehementior*, cum summa vi & nisu obtingens, l. *mitior* per spontaneam oris clausuram facile moderandus.

III. *Signa.*

1 Præcedit ordinarie sensus alicujus pressionis circa orificium Ventriculi sinistrum.
2 Subsequitur deinde sub motu diaphragmatis concussorio exspiratio vehemens cum sono clangente.
3 Postquam horæ circiter quadrantem duravit, sponte plerumque cessare solet.
4 Nonnunquam vero ultra aliquot horas, imo dies, se extendit.

IV. *Subjectum.*

1 Extra morbos acutos eveniens omnibus fere hominibus familiaris quandoque est, si nimirum Ventriculum cibis crudioribus nimium prægravarunt & frigidum potum in copia ingurgitarunt.
2 Dysenterici, quibus intestina sunt inflammata & ad necrosin disposita.
3 Aut, qui aliis morbis inflammatoriis, præcipue hepatis, Ventriculi &c. per quos Ventriculus in consensum trahi potest, laborant.
4 Qui Emetica & fortiora assumsere Purgantia.
5 Quibus Venena sunt propinata.

V. *Prognosis.*

1 A Singultu vulgari vix quisquam hominum est alienus.
2 Si Sanis a nimia ingurgitatione ciborum dyspeptorum obtingit, facile iterum cedit & medicatione vix opus habet,
3 Si vero sæpius recurrit, majorem considerationem meretur, quia facile in consuetudinem abit, multumque molestiæ patientibus afferre solet.
4 Si circa statum l. decrementum Febrium inflammatoriarum Singultus accedit, malum.
5 In Dysenteria etiam, Causo & Colica si eveniat, idem dicendum: facile enim in Convulsiones mortem post se trahentes, abit.
6 Emetica & Purgantia qui excipit, Ventriculum summe affectum esse indicat & medelam repentine adhibendum suadet, ne mors sequatur.

VI. *Remedia.*

1 Singultum vulgarem sanis obtingentem moderantur & reprimunt potus Thee, Caffee, aut alius calefactus, exspiratio paulisper cohibita.
2 Cruditates primarum viarum evacuantia, laxantia: Sal Catharticum amarum, Rhabarbarum, Pilulæ Polychrestæ Stahlii, Beccheri.
3 Debilitati Ventriculi consulentia: *interne* Tinctura Vitrioli ♂tis Ludov. Essent. Absinth. Cort. ⊙rum Macis, Pulv. Stomach. Birckmanni; Quercet. Cortex Chacarillæ, ejusque Extractum, *externe* Balsama Stomachica, Emplastra, Epithemata ex Herb. Menth. Matricar. Chamom. Fl. Ros. rubr. Sem. Aneth. Carv.
4 Febrem & inflammationem concurrentem mitigantia & discutientia: absorbentia, diaphoretica fixa, Nitrosa & Cinnabarina, nec non Emulsiones & Gelatinæ, frequentes & parvis dosibus exhibendæ.

Tor-

Formulæ Remediorum.

1 Sal laxans.

℞. *Sal. com. Cathart. amar.* ℥vj. *Dissolv. in jusculo, pro unica vice.*

2 Potio laxans.

℞. *Rhabarb. elect.* ʒij. *Crystall. Tart.* ʒſs. *Cin. acut.* ℈j. *Infund. in ſ. q.* ∇. *Mane Bulliant. In Colat.* ℥iijſs. *Dissolv. Mann. Calabr. Syr. c. cichor. c. Rhab. ā.* ℥ſs. *pro una vice.*

3 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Polychr. Beccher.* ʒj. *Dos. gr. XV. per quatuor dies assumendæ.*

4 Eſſentia Stomachica.

℞. *Tinct. Vitr.* ♂*tis Ludov.* ʒij. *Eſſent. Cort.* ☉*rum* ʒj. *M. Dos.* 30. *gutt. bis l.* 3. *per diem.*

5 Alia.

℞. *Eſſent. Abſinth.* ʒij. ☉*rum* ʒj. *Macis* ʒſs. *M. Dos. ut antea.*

6 Potio Stomachica.

℞. *Aqu. Menth.* ℥ij. *Plantag.* ℥j. *Cinam. Cydon.* ʒvj. *Corall. r. ppt. Smaragd. ppt. ā.* ℈j. *Extract. cort. ſchac. gr. XV. Syr. Cydon.* ℥ſs. *M. D. ſing.* 2. 3. *horis cochleatim.*

7 Balſamum Stomachicum.

℞. ₒ°ₒ ℕ. *M. expr.* ʒj. *deſt. Abſinth. Tacamah. ā* ℈ſs. *Balſ. Peruv.* ℈j. *M. pro inungendo Scrobiculo cordis.*

8 Emplaſtrum Stomachicum.

℞. *Emplaſtr. Stomach. Zv. v. q. ſ. Malax:* ₒ°ₒ *maſtichin. f. Scutum ſtomachale.*

9 Epithema Stomachicum.

℞. *Herb. Menth. criſp. Chamom. Matricar. ā* Mj. *Fl. Roſar.* Mſs. *Sem. Aneth.* ℥ſs. *Inciſ. contuſ. includantur* 2. *ſacculis, alternis vicibus imponendis.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Vulgaris ſingultus per intervalla & rarius contingens medicatione opus haud habet.

2 Quod ſi vero frequentius & fortius recurrat, debilitatemque Ventriculi indicet, l. etiam ejusdem ſaburram & cruditates, tum præſtat leni laxante appropriato Ventriculum primo expurgare, deinde talia remedia in uſum trahere, quæ Ventriculi tono proſpiciunt; uſurpantur autem hæc optime matutino tempore & verſus cœnam & prandium. Externe etiam l. Emplaſtra l. Balſama l. Epithemata pro Ventriculo roborando in uſum vocari poſſunt.

3 Quando ab inflammatione interna ſingultus originem trahit, tunc, omiſſis ſtomachicis, Nitroſa, diaphoretica fixa & Cinnabarina propinari debent, interpoſitis Emulſivis & Gelatinoſis. Externe uſum hinc habent Spir. Vin. Camphoratus, & leniſſima diſcutientia.

4 Singultus a nimiis Emeticis l. purgantibus excitatus expoſcit eandem curam ac debilitatus Ventriculus, nec non lenia Anodyna.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Omni Singultu remedia fortiora emetica & purgantia ſunt diſſuadenda.

2 Blandus externus calor pro Singultu moderando egregie confert.

3 In Singultu a cauſa frigida, ſic dicta, ortum ducente, nocent remedia refrigerantia & temperantia; proſunt vero eximie in cauſa calida i. e. in febribus inflammatoriis & acutis; ubi affectus a remediis calefacientibus maxime exacerbatur.

4 Singultus periodicus chronicus, niſi Diæta mutetur, difficulter ſæpius cedit medicaminibus.

CAPUT DECIMUM.

DE

Teneſmo & Adſtrictione Alvi.

I. *Definitio.*

1 Teneſmus eſt continuus ſtimulus & ad egerendum conatus, ſub quo tamen parum admodum excernitur.

2 Adſtrictio vero eſt pertinax alvi retentio, a fortiori ſphincteris conſtrictione originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Teneſmus eſt ordinarie accidens aliorum morborum, quorum reſpectu eſt vel *Dyſentericus* vel *Hæmorrhoidalis* vel *bilioſus*, inpr. in Diarrhœa bilioſa, vel *verminoſus* ab Aſcaridibus originem trahens, vel *Gravidarum*, *Calculo veſicæ* & *Stranguria* laborantium.

2 Teneſmus differt ab alvi adſtrictione, quod in hac, quamvis etiam ſtimulus aliqualis adſit, prorſus nihil fortiſſimo quoque niſu expellatur, in illo vero poſt frequentem ſtimulum parum materiæ mucoſæ & ſæpius excernatur.

3 Adſtrictio alvi diſtinguitur ab obſtructione, (de qua *Tab. LXXXVI.* actum fuit,) quod in hac ſcybala duriora & motus periſtaltici ſegnities, in illa vero actualis conſtrictio in cauſa ſit, ita ut hic aliquid activi; illic vero in obſtructione paſſivi quid deprehendatur.

III. *Signa.*

1 *Teneſmi.*

a Continua aut parum intermittens irritatio in ano.

b Cui jungitur ardor inſignis & maxime moleſtus.

c Frequens ad alvum deponendum conatus.

d Excretio muci parca.

e Nonnunquam etiam concurrit Stranguria.

2 *Adſtrictionis alvi.*

a Excretio fecum alvinarum ultra conſuetum ordinem ſuppreſſa.

b Senſus quaſi conſtrictorius in fine inteſtini recti.

c Stimulus quidem interdum adeſt ad egerendam alvum, nihil tamen excernitur.

d Et etiamſi aliquid excernatur, in parva tamen contingit quantitate & magno opus eſt labore & niſu.

e Concurrit ſæpius flatulentia & dolor abdominis obtuſus.

f Nonnunquam etiam in abdomine ſentiuntur tenſiones & preſſiones.

g Quas quidem ſtimulus quidam ad deponendam alvum ſequitur, propter magnum tamen in inteſtino recto reniſum nihil excerni poteſt.

h Si autem quid cum magno labore excernitur, non eſt induratum, ſed vel naturalem habet conſiſtentiam, vel etiam eſt liquidum.

i Craſſities quoque excrementorum tanta non eſt ac in aliis, ſed feces potius ſunt tenues.

κ Appetitus utpl. eſt proſtratus.

l Somnus eſt inquietus & turbulentus.

m Jungitur etiam inſignis laſſitudo inpr. partium inferiorum.

n Vertigo quoque non raro vexat adſtrictione alvi laborantes cum dolore capitis obtuſo.

o Ordinarie concurrit dolor obtuſe premens in oſſe ſacro.

IV. *Subjectum.*

1 *Teneſmi.*

a Diarrhœa bilioſa laborantes,

b Dyſenteria afflicti.

c Stranguria correpti.

d Hæmorrhoidarii, Hæmorrhoidibus non bene ſuccedentibus.

e Calculo veſicæ obnoxii.

f Stranguria affecti.

g Gravidæ, præſertim ultimis menſibus, quando uterus nimium diſtentus, inteſtinum rectum comprimen-

mendo, debitum ſanguinis per venas hæmorrhoidales fluxum impedit.
h Qui Purgantia inprim. acriora reſinoſa aſſumſerunt.
2 *Adſtrictionis alvi.*
a Vitam ſedentariam & otioſam amantes.
b Plethorici orgaſmo ſanguinis aut etiam ejusdem ſpiſſitudine laborantes.
c Feminæ Menſium ataxia & paſſione hyſterica afflictæ.
d Viri hypochondriaci, nephritici & arthritici.
e Variolis & aliis morbis acutis correpti.

V. *Prognoſis.*
1 *Teneſmi.*
a Teneſmus Diarrhœæ billioſæ junctus, ceſſante materiæ acrioris excretione, facile ceſſat.
b Quo magis urget in Dyſenteria Teneſmus, eo gravior eſt ſtatus.
c Teneſmus hæmorrhoidalis ſemper indicat incompletum, præſentibus licet moliminibus ſufficientibus, Hæmorrhoides legitime fluunt, facile etiam Teneſmus præſens tollitur.
d Qui ab Aſcardibus originem trahit levioris eſt momenti.
e Si vero gravidas affligit, majus periculum involvit, quoniam Abortus facile ſequitur.
f Teneſmus diu affligens ani procidentiam poſt ſe trahit.
g Si calculoſi Teneſmo corripiuntur, ab eo non niſi remoto calculo tuto liberantur.
h Teneſmus, cui Singultus jungitur, præ cæteris magis periculoſus eſt.
2 *Adſtrictionis alvi.*
a Adſtrictio alvi quo diutius durat, eo majora parit incommoda.
b Si ab ebullitione ſanguinis dependet, levioris eſt momenti & hac ſedata ceſſat.
c Sponte etiam ſolvitur alvi adſtrictio in Variolis poſt ſufficientem earum excretionem & maturationem.
d In morbis acutis ſatius eſt alvum eſſe liberam, quam adſtrictam aut obſtructam.
e Alvi adſtrictio in Plethoricis interdum ſola Venæſectione in pede ſolvitur.
f Magis refractaria eſt alvi adſtrictio, quæ feminas hyſtericas ac viros hypochondriacos, arthriticos & nephriticos corripit, hæc enim non niſi longo tempore edomatur: imo non raro, niſi malum, quod comitatur, funditus tollatur, nunquam plane ceſſat.
g Adſtrictionem alvi facile excipiunt congeſtiones ſanguinis verſus ſuperiora & varia pathemata caput affligentia.
h Unde ſeniores ad Vertigines & Apoplecticos affectus diſponit.

VI. *Remedia.*
1 *Teneſmi.*
a Materiam acrem bilioſam temperantia & abſtergentia: Abſorbentia, Nitroſa, Salia digeſtiva, Rhabarbarum, Magneſia alba, Mucilaginoſa, Gelatinoſa, Clyſteres &c.
b Aſcarides tollentia: uti ſunt omnia Anthelmintica & Clyſteres, ex hiſce parati.
c Motus ſpaſticos lenientia: Clyſteres emollientes, Vapor calidus, Fotus &c.
d Calculo proſpicientia: Vid. *Tab.* de *Calculo.*
2 *Adſtrictionis alvi:*
a Orgaſmum ſanguinis ſiſtentia, Nitroſa, Abſorbentia, Conch. citrat. Tart. Vitriolat. blanda acida.
b Plethoram imminuentia: Venæſectiones, Scarificationes, Hirudinum applicationes.
c Adſtrictionem relaxantia: leniſſima laxantia liquida: Tamarindi, Manna, Pulpa Caſſiæ recenter extracta, Paſſulæ, Clyſteres emollientes & oleoſi, aliquoties repetiti, Unguenta emollientia. Fotus, Balnea, Pediluvia, pulveres antiſpaſmodici ex Nitro, Sale digeſtivo & Cinnabari, Potus ſufficiens, Mucilaginoſa, motus corporis.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Matr. Perl.*	*Chryſt. mont. ã.* ʒſs. *M.*
Nitr. depur.	*Div. in 6. p. æq.*
Tart. Vitriolat.	*D. ſing. 3. vel 4. horis.*

2 Clyſter abſtergens in Dyſenteria.

℞. *Decoct. Furfur.* ℥X.	*Vitell. Ovor. No j.*
Terebinth. Venet. ℥ſs.	*M. F. Clyſter.*

3 Alius Ad Aſcarides.

℞. *Rad. Filic.*	*Colat.* ℥viij. *adde.*
Gramin. ã. ℥ſs.	*Elect. Cathol.* ʒvj.
Summit. Abſinth.	*Fell. Taur. inſpiſſ.* ʒj.
Herb. Tanac. ã. Mſs.	*Vit. Ov. No. j. M.*
Coq. in ſ. q. Aq. ſimpl.	*F. Clyſter.*

4 Bolus ad Vermes.

℞. *Conſ. Gratiol.* ʒſs.	*Syr. Abſinth. q. ſ.*
☿ *dulc. gr. XII.*	*M. F. Bolus.*
Reſ. Jalap. gr. iij.	

5 Decoctum laxans.

℞. *Decoct. Tamarind.* ℥iv.	*Colat. D. calide:*
Mann. elect. ℥ii. *M.*	

6 Pulvis antiſpaſmodicus.

℞. *Nitr. regener.*	*D. ſing. 4. horis 2. cuſpid.*
Arcan. dupl. ã. ʒij.	*cultri.*
Cinnabaris ♁ii ℈ij. *M.*	

7 Clyſter emolliens.

℞. *Decoct. emoll.* ℥ix.	*Mell. roſac. ã.* ʒvj.
Ol. Chamom.	*Sal. com. Gemm.* ʒj.
Lil. alb.	*Vitell. Ov. No. j. M.*
Elect. lenit.	*F. Clyſter.*

VII. *Methodus medendi.*
1 *Teneſmi.*
a Si Teneſmus jungitur Diarrhœæ bilioſæ, exhibeantur temperantia & digeſtiva, quæ & bilem corrigunt & abſtergunt, adeoque Teneſmum ſtatim inſigniter imminuunt.
b Sin vero Dyſenteriam comitatur, præter lenia temperantia Nitroſa, abſorbentia & Cinnabarina, conveniunt Clyſteres emollientes, carminativi & abſtergentes, quibus Terebinthina addatur Eidem fini inſerviunt Vapores & Fotus ex carminativis, ut & Linimentum ex Terebinthina & Vitellis ovorum paratum.
c Quando Teneſmum ortum trahit ab Aſcaridibus, pro uſu interno præſcribantur Anthelmintica, inpr. vero Mercurialia, ano vero injiciantur Clyſteres ex radicibus & herbis amaris parati. Muliercula quoque non ſine fructu ſuppoſitoria ex lardo, felle Tauri aut oleo Abſinthii cocto illita, ano intrudunt.
d In Teneſmo hæmorrhoidali reſpiciatur ad legitimum Hæmorrhoidum fluxum; ſi deficiunt, mittatur, ſi opus eſt, ſanguis aut hirudines ano applicentur: ſin vero dyſcraſia ſanguinis in cauſa eſt, quo minus Hæmorrhoides legitime fluere queant, in uſum trahantur Tincturæ alcalinæ cum Pilulis Becherianis aut Stahlianis, quæ & ſanguinem corrigunt & debitum Hæmorrhoidum fluxum reſtituunt.
e In teneſmo gravidarum, præter ſuperius allegata temperantia, Clyſteres carminativos & emollientes ac Fotus, apprime conveniunt Pilulæ Stahlianæ.
f Si Teneſmus dependet a Calculo, injiciantur Clyſteres emollientes, aliaque, quæ ſupra *Tab. de Calculo* tradita fuerunt, in uſum trahantur.
g In Stranguria denique ea, quæ *Tab. de Stranguria* laudata fuerunt, exhibeantur, ſic enim Teneſmus facile ceſſabit.
2 *Adſtrictionis alvi:*
a Si nimia ſanguinis ebullitio alvi adſtrictionem fovet, ceteris remediis præmittantur temperantia, inpr. vero nitroſa & ſalia digeſtiva, utpote quæ non ſolum orgaſmum ſiſtunt, ſed etiam, præcipue largiori doſi exhibita, alvum expediunt.
b Ubi vero Plethora & congeſtiones ſanguinis adſtrictionis alvinæ cauſæ ſunt, inſtituatur Venæſectio

ctio

ctio in pede, injiciantur Clysteres emollientes, ac pediluvia in usum trahantur: interne vero assumantur antispasmodica, uti præcipue sunt Cinnabarina temperantibus mixta.

c Prosunt hic quoque lenia laxantia liquida & mucilaginosa strictas fibras placide relaxantia.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 *Tenesmi.*

a In omni Tenesmo exulent Purgantia acria, quia affectum magis augent & procidentiam ani post se trahunt.

b Inpr. vero in Tenesmo Hæmorroidali fugiantur Aloetica, hæc enim non solum affectum per se producunt; sed eum etiam exasperant.

c Cum in gravidis Tenesmum facile sequatur Abortus, cautissime in hujus curatione procedendum est. Pilulæ Stahlianæ hoc in casu reliquis remediis merito anteponuntur, utpote quæ sine ulla violentia affectum suum edunt.

d In Tenesmo dysenterico emollientibus semper addantur carminativa & abstergentia, sola enim emollientia mitigant quidem aliquo modo malum, sed simul intestinum rectum nimium relaxant.

e In Tenesmo ab Ascaridibus vitentur suppositoria nimis acria, quamvis enim quædam eorum Vermes enecent nimis tamen intestinum irritant, adeoque affectum augent.

f In Tenesmo a Calculo observentur Cautelæ *Tab. de Calculo* traditæ.

2 *Adstrictionis alvi.*

a Acriora Purgantia in adstrictione alvi ordinarie majorem adstrictionem post se relinquunt, quare vitentur, & ipsis laxantia leniora liquida substituantur.

b Sed nec hisce solis fidendum est, utpote quæ malum hocce non radicitus tollunt, quare iis semper alia jungantur. quæ scil. causas mali magis respiciunt, Venæsectiones scil. maturæ institutæ, aliaque morbis specialiter convenientia.

c Vita sedentaria uti multum ad generationem alvi adstrictionis contribuit, ita fugienda est.

d Potus sufficiens semper concedendus ad fluxilitatem sanguinis conservandam, eique motus corporis moderatus & continuatus jungendus est, hisce enim neglectis frustra reliqua remedia in usum trahuntur.

e In Variolis & Morbillis aliisque exanthematicis alvus adstricta non temere aperienda est, ne placidus morbi successus cum insigni periculo turbetur.

f Ceterum in adstrictione alvi symptomatica semper respiciatur ad affectus, an scil. commode alvi apertionem ferant? & hinc cautelæ necessariæ observentur.

SECTIO II.

DE

MOTIBUS DEFICIENTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Motibus deficientibus in genere.

I. *Definitio.* Motus deficientes sunt cessationes motuum vitalium, Pulsus scil. & Toni, Naturæ tergiversationem, trepidationem, terrorem aut debilitatem indicantes, gravia symptomata conjuncta habentes.

II. *Differentia.*

1 Defectus motuum observatur in

a *Tono*, unde variæ partium relaxationes, *Tremor*, *Apoplexia*, *Paralysis &c.* originem trahunt.

b *Pulsu*, quam remissionem vel majorem vel minorem graviores vel leviores sequuntur Lipothymiæ, sub animi deliquii, Syncopes & Asphyxiæ nomine venientes.

2 Respectu *motus tonici* defectus observatur.

a Vel in *toto corpore*, uti in Apoplexia fortissima, ubi relaxatio funesta in omnibus partibus, actionibus tam vitalibus, quam animalibus, inservientibus deprehenditur: simile quid etiam occurrit in Tremore universali.

b Vel in *uno latere*, sive dimidia dextra, vel sinistra totius corporis parte, uti in *Hemiplexia* & *Paralysi* unius lateris.

c Vel in *integro quodam artu*, ut in *Paralysi particulari brachii* aut *pedis*.

d Vel in parte *specialissima*, v. g. nimia pulmonum relaxatione in *Catarrho suffocativo*, de quo superius egimus, *Paralysi palpebræ*, *partium genitalium* & inde dependente *Impotentia*, *Linguæ*, *Oesophagi* & cum hisce conjuncta loquendi & deglutiendi difficultate.

3 Respectu *gradus* differunt etiam motus deficientes:

a Nonnunquam enim aliqualis adhuc motus occurrit *sensibilis*, quamvis admodum debilis.

b Interdum vero prorsus *insensibilis* est, uti in *Asphyxia* & *Suffocatione hysterica*.

III. *Signa.*

1 Partium antea strictarum & tactui resistentium præternaturalis mollities.

2 Insignis eorum ad movendum impotentia, aut motus plane abolitus.

3 Vigor pulsus imminutus, ita ut vix vel prorsus non pulsu deprehendi queat.

4 Actionum reliquarum vitalium & animalium notabilis imminutio & cessatio.

5 Excretionum vel suppressio vel involuntaria excretio.

6 Virium omnimoda vel prostratio vel insignis languor.

7 Caloris naturalis cessatio & eam insequens refrigeratio.

8 Cetera sub affectibus specialibus occurrent.

IV. *Subjecta.*

1 Homines temperamenti sanguinei, phlegmatici, aut ex hisce mixti, sanguineo-melancholici, Plethorici.

2 Insigni sensibilitate præditi.

3 Ad terrorem & iracundiam tacitam proni.

4 Otio nimium, quam par est, indulgentes.

5 Vino, diæta lauta & Venere abutentes.

6 Excretiones naturales & hisce substitutas artificiales negligentes.

7 Feminæ præ viris.

8 Hypochondriaci & Hystericæ.

9 Morbis malignis aliisque gravioribus laborantes.

V. *Prognosis.*

1 Defectus motuum majus semper periculum involvunt quam eorundem excessus.

2 Motus tonici defectus aut nimiæ partium relaxationes utpl. difficilius restituuntur, quam remissiones pulsus.

3 Diuturniores tamen pulsus defectus sæpissime in præsentaneum quoque homines periculum conjiciunt.

4 Universales toni relaxationes ordinarie periculi sunt plenissimæ.

5 Imo particulares etiam inpr. inveteratæ sæpius vix ac ne vix quidem medicationem admittunt, exemplo Paralysis veræ palpebrarum, flacciditatis membri virilis &c.

6 In omnibus morbis acutis pulsus & toni notabiles & continuantes remissiones utpl. mortem instantem, ceteris paribus, indicant.

7 Si tamen in morborum talium declinatione cum aliis signis bonis occurrunt, non adeo metuendæ sunt.

8 Notabiles pulsus & toni sine manifesta causa labefactiones sæpius morbos malignos imminere indicant.

9 Eo majus vero metuendum est periculum, si simul in metuendis hisce morbis notabilis mentis occurrit perturbatio.

10 In senibus repentinæ totius corporis lassitudines & sen-

sensum interiorum imminutio Apoplexiam præ foribus esse indicant.

11 Artuum in junioribus movendi impotentiam non raro sequitur Rhachitis.

12 Animi affectus, uti sæpius defectibus motuum ansam præbent, ita & iidem vel contrarii eorundem restitutioni viam sternunt.

13 Defectus motuum a nimia animi perturbatione originem trahentes semper difficilius curantur, quam ii, qui causas materiales pro fundamento habent.

14 In torpidis subjectis curatio horum affectuum semper difficilius procedit quam in sensibilioribus.

VI. *Remedia.*

1 Motus stimulantia pro diversitate affectuum: Clysteres acriores, Vomitoria, Sinapismi, Vesicatoria, Frictiones cum rebus asperioribus, Spiritus, Balsama, Salia Volatilia, titillationes, suffimigia, pilorum extractiones &c.

2 Æqualem Sanguinis circulum restituentia & promoventia: uti Venæsectiones maturæ & loco conveniente institutæ, diaphoretica convenientia, incidentia & resolventia.

3 Naturam titubantem refocillantia: uti sunt, præter superius recensita, analeptica, Vinum generosum, Aquæ spirituosæ, Essentia dulc. Hall. &c.

4 Partibus flaccidis & debilibus prospicientia: *interne* Martialia legitime præparata, Mixtura tonica Stahlii, Essent. dulc. Pulv. ☉res D. Richteri: *externe* vero Epithemata spirituosa, sacculi ex herbis aromaticis, Balsama &c.

5 Causas procatarcticas sive occasionales & materiales præcaventia: Venæsectiones, Scarificationes, Purgationes &c. mature institutæ & abstinentia ab ira, terrore, venere, vita sedentaria &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis emeticus.

℞. *Sal. com. Vitr.* ʒß. *D. in vehiculo largo.*

2 Clyster.

℞. *Herb. Rosmar.*
Salv.
Serpill. ā Mj.
Fol. Tabac. Mß.
Senn. ʒij.
Coq. in s. q. Aq. s.
Colat. adde
Elect. hier. picr. ʒvj.
Mell. Mercur. ℥j.
Sal. com. Gemm. ʒij. *M.*
F. Clyster.

3 Potiuncula confortans.

℞. *Aqu. Rosar.*
Namph. ā ℥ij.
Cinnam. ℥j.
Essent. Ambr. ʒiß.
dulc. ʒß.
Julep. gemmat. ℥ß. *M.*
D. Coclheatim.

4 Spiritus externus.

℞. *Spir. Lil. convall.*
Lumbr. Terrestr.
Serpill. ā ℥j.
Sal. com. Ammon. ℥ß.
Ess. Castor. ʒij. *M.*
Applicetur naribus, linguæ, parti affectæ.

5 Mixtura tonica.

℞. *Tinct.* ♁ii. *acr.* ʒij.
Spir. C. C.
Liq. C. C. succin. ā ʒj. *M.*
D. 25. 30. gt. pro dosi bis vel ter per diem.

6 Pulvis temperans & diaphoreticus.

℞. *Nitr. depur.*
Arcan. dupl.
♁. *diaph. ā* ʒß.
Cinnabar. ♁ii. ℈j. *M.*
D. 2. cuspid. cultri sing. 4. horis.

7 Essentia diaphoretica & confortans.

℞. *Ess. alexiph.* ʒij.
dulc. ʒj. *M.*
Dos. 30. gutt. bis vel ter per diem.

VII. *Methodus medendi.*

1 In cura horum affectuum ante omnia ad excitationem motuum naturalium, pulsus scil. & toni respiciendum est, hoc enim facto reliquæ conjunctæ molestiæ facile cessant.

2 In pulsu ergo deficiente analeptica, vinum generosum, Aquæ fragrantes, uti sunt Aq. Cinnamomi, Namphæ aliæque spirituosæ, Essentia dulcis &c. exhibeantur.

3 Externe vero naribus salia volatilia, spiritus salis Ammoniaci, aliaque spirituosa admoveantur. Prosunt etiam, inpr. in Lipothymia & Syncope, frictiones plantarum pedum, applicationes remediorum spirituosorum in regione cordis & carporum.

4 In tono vero deficiente pro diversitate affectuum Venæsectiones ad circulationem sanguinis promovendam instituantur.

5 Si sordes primarum viarum adsunt, ac simul excitandi gratia præmissis præparantibus Purgantia aut Vomitoria exhibeantur.

6 Clysteres quoque acriores ad excitandum, inpr. in Apoplexia & affectibus soporosis, optime conveniunt.

7 Externe in hisce casibus insignem quoque usum habent frictiones cum panno asperiori, Rubefacientia, Vesicatoria, Errhina, irrigationes linguæ cum Aquis spirituosis & Essentiis acrioribus ac oleis destillatis, urticationes, spirituosorumque applicationes ad nares aliaque loca convenientia.

8 Respiciendum quoque est ad æqualem sanguinis per universum corpus distributionem, quam præstant partim antea laudata analeptica, partim diaphoretica, Essentia alexipharmaca. Tinctura bezoardica, Mixtura simplex, dictis analepticis vel interposita, vel juncta.

9 Præmissis hisce respectus habeatur ad roborationem partis debilitatæ & toni restitutionem: huic fini inserviunt interne pariter modo allegata analeptica & alexipharmaca, Mixtura, tonica Stahlii, Liquor C. C succinatus, vina medicata ex herbis ac radicibus aromaticis & nervinis: externe vero omnia spirituosa inpr. ex nervinis parata, spiritus Formicarum, Lumbricorum terrestrium, Sapo Philosophicus &c.

10 Preservationis gratia venæ debito tempore aperiantur, Purgationes instituantur, atque roborantia interna & externa usurpentur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Ad excitandos ægrotos nunquam statim in usum trahantur spirituosa fortiora, inpr. in subjectis plethoricis, quoniam nimiam sanguinis excitant ebullitionem.

2 Eo magis vero ab hisce abstinendum est in motuum defectu, ab orgasmo sanguinis orto, quoniam ebullitionem augent: magis in tali casu prosunt temperantia.

3 Venæsectio in defectibus motuum, inpr. Apoplexia Sanguinea, semper larga fit necesse est, parcior enim plus damni, quam emolumenti affert.

4 Vomitoria, si motuum defectus a congestione sanguinis versus superiora ortum traxit, summe noxia sunt: feliciori cum effectu in hoc casu Clysteres in usum trahuntur.

5 Balnea nervina & aromatica ac Thermæ, quæ a quibusdam in defectibus motuum laudantur, non promiscue omnibus sunt suadenda, modo enim ebullitiones sanguinis producunt, modo partes magis relaxant, modo prorsus nihil efficiunt, aut si quid efficiunt, temporarium tamen illud magis est, quam firmum. Thermas tamen ferinas præ ceteris singularem habere efficaciam, mihi a fide dignis Medicis relatum est.

6 Usualia remedia utplurimum in defectibus motuum inpr. paralyticis, parvam vel nullam habent efficaciam, quare non nisi pauca, sed selecta in usum trahantur, ferrago enim medicamentorum plus obest, quam prodest. Essentiæ dulcis & Pulverum Solarium legitimum usum insignem, præceteris, in aliquot junioribus paralyticis deprehendi.

7 Alvus in hisce affectibus, tam curationis quam præservationis gratia, aperta servanda est, vitentur tamen acriora, & drastica purgantia.

8 Otium, vita sedentaria, animi pathemata, Venus &c. motum tonicum magis debilitantia, fugiantur. Reliquas Cautelas vid. *Tabul. seq.*

CAPUT SECUNDUM.

DE

Tremore.

I. *Definitio.* Est involuntaria & inæqualis artuum commotio, a deficiente vel nimis aucto tono originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Alius est *idiopaticus*, quando a debilitate partium & tono relaxato primario dependet.

2 Alius *symptomaticus*, ubi morbus aliis v.g. febribus acutis, aliisque gravioribus morbis, nec non animi pathematibus, a nimio humorum motu originem habens sese adjungit & supervenit.

2 Alius *universalis*, omnes corporis artus corripiens; alius *particularis*, hoc vel illud tantum membrum affligens v.g. Caput, labia, palpebras &c.

III. *Signa.*

Tremores nulla speciali diagnosi indigent: ipsi enim conspectui statim se se offerunt: moventur autem partes involuntarie, vel continuo, etiamsi nihil agant patientes, vel occasionaliter, quando levissimum pondus manibus attollunt, vel leniori tantum ira corripiuntur, l. potum calidum, Thee, Caffee copiose bibunt.

IV. *Subjectum.*

1 Obnoxii huic affectui præcipue sunt Senes, sufficiente robore destituti.

2 Juniores Veneri & Baccho admodum litantes.

3 Evacuationes spontaneas & artificiales, præcipue Sanguineas & diapnoicas, negligentes.

4 Terrore graviori perculsi.

5 Nimio æstu interno exagitati.

6 Hæreditariam dispositionem possidentes.

7 Venena & Mercurialia frequenter tractantes.

V. *Prognosis.*

1 Tremor Senum, nec non habitualis juniorum, raro curatur.

2 In junioribus tamen, si adhuc recentior est affectus, curationis spes superest.

3 Sæpius paralyseos & Apoplexiæ aut Convulsionum prodromus esse solet.

4 Si Paralysi superveniat aut succedat tremor, signum est motum naturalem rediturum esse.

5 In febri acuta, si tremor cum delirio conjunctus sit, malum.

6 In eadem, si spastici tendinum subsultus eundem comitantur, Convulsiones subsecuturas portendit.

7 Tremor in labio inferiori plerumque imminentem Vomitum in morborum initiis indicat.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem abundantem evacuantia: Venæsectiones & Scarificationes, tempore præprimis congruo repetendæ.

2 Primarum viarum saburram, si quæ adest, expurgantia: Helleborata, Rhabarbarina &c.

3 Humores nimium commotos demulcentia & temperantia: absorbentia, Nitr. Cinnabarina; Emulsiva & Gelatinosa.

4 Nervosa, partes relaxatas roborantia, interne Pulv. Lumbr. Terrestr. Succin. ppt. ejusque Essentia, Tinctura tonico-nervina Stahlii, Essentiæ Lunæ, a nauseabundis Veneris inquinamentis liberata, Essent. dulc. Hal. ordin. & concentr. Infusa ex herbis nervinis: Rad. Helen. Fœnic. Herb. Meliss. Serpill. Rorismar. Flor. Lavend. Anth. Salv. Bacch. Laur. Junip. additis, si mucositates præsto sunt, lignis & radicibus antivenereis. Lign. Guajac. Sassafr. Rad. Chin. Sarsapar. Pimpinell. alb. Externe Spir. Lumbr. terrestr. Formicar. Juniper. Castorina, Empl. e Galban. camphorat. & cum ○○ Scarabæorum malaxatum, Potus ex herbis nervinis & discutientibus: Chamom. Matricar. Chamæpyth. Roris marin. Urtic. Flor. Salv. Primul. ver. Bacc. Laur. Junip.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Mass. Pil. e Succin. Crat. gr. XII.*
Extract. helleb. nigr. ℈ß.
Resin. Jalapp. gr. iij.
c. Elix. propr. F. Pil. pro j. Dosi.

1 Potio laxans.

℞. *Fol. Senn. s. st.* ʒij.
Rhabarb. el. ʒj.
Infund. in s. q. ▽.
In Colat ℥iij.
Dissol. Mann. Calabr. ʒvj.
Colat. clar. d. ad. Vitr. pro j vice.

3 Pulvis temperans & tonicus.

℞. *Oc.* ♋. *ppt.*
Lumbr. terrestr. ppt. ā. ʒj.
Nitri depurat.
Succin. ppt. ā. ʒß.
Cinnabaris ♁ *ij.* ℈j. *M.*
Div. in x. p. æ.
D. 2. vel 3. doses quotidie.

4 Essentia tonico-nervina.

℞. *Tra.* ♁ *ij. tartarisat.*
Spir. C. C. rectif. ā. ʒj.
Essent. Succin. ʒß. *M.*
Dos. 30. gutt.

5 Spiritus nervinus pro usu.

℞. *Spir. Vin. Camph.* ℥j.
Lumbric. Terrestr.
Formicar. ā. ℥ß.
Essent. castor. ʒj. *M.*
Applicetur partibus trementibus.

6 Emplastrum.

℞. *Emplastr. e Galban.* ℥j.
Malax. cum ○○ *Scarab.*
Add. Camph. ℈j. *M.*
Imponatur cervici.

VII. *Methodus medendi.*

1 Quando plethora malo ansam dare ex circumstantiis colligitur, imminuenda eadem est vel per Venæsectiones, vel Scarificationes, debito tempore institutas, vel denique hæmorrhagiarum spontanearum promotionem.

2 In Senibus & Phlegmaticis, seri & muci plerumque superfluitate laborantibus, loco Venæsectionum aliarumque Sanguinis evacuationum præstant laxantia, & quidem secundum causarum indicationes vel Sennata, vel Helleborata.

3 Sanguineis, & Baccho Venerique litantibus conducunt postbac temperantia, Emulsiva & Gelatinosa; phlegmaticis vero incidentia, discutientia & anticatarrhalia, sub infusorum vel Essentiarum forma propinnata.

4 In utroque statu subjungenda sunt Nervino-roborantia, ex iisque inprimis Essent. dulc. Hal. ordinar. & concentr. nec non Lunæ rite parata. Externe vero Embrocationes, epithemata sicca, sacculi & frictiones.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Cura potissimum ad caussarum differentias respiciendum est, ut in universalium adhibitione vel sanguinis vel ser. ratio habeatur.

2 Sanguinei calidiora minime ferunt, sed facile atrophias exinde reportant; adhibenda igitur potius sunt temperantia & substituenda nervina temperatiora.

3 Tremor acutarum exposcit tantum excretionum criticarum justam promotionem, nec non Gelatinosorum, subacidorum, vel Emulsivorum interpositionem.

4 Embrocationes in malo habituali quandoque officium faciunt, sed præmittenda sunt universalia, alias in sanguineis majorem noxam inducunt.

5 Veneris & Bacchi sequaces, nisi moderamen in hisce cupiditatibus ponant, a remediis parum auxilii expectent.

6 Mercurium nervis haud admodum amicum esse experientia constat; unde si malum ab eodem originem habuisse suspicio fert, alexipharmaca & diuretica in usum trahere convenit.

CA-

Caput Tertium.

De

Vertigine.

I. *Definitio.* Est perturbatio imaginationis, qua res externæ in gyrum verti & circum rotari videntur, ab expanſione & congeſtione humorum, genus nervoſum prementium, dependens.

II. *Differentia.*

1 Eſt l. *Sanguinea*, quæ a Sanguine florido, originem habet, l. *phlegmatica*, quæ natales ſuos debet Sanguini magis ſeroſo & pituitæ ſuperabundanti.

2 Eſt l. *idiopathica*, quæ in capite a ſtagnantibus humoribus ſedem habet, l. *ſymptomatica*, a Ventriculi vitiis originem ducens.

3 Ratione *gradus* eſt l. *levior*, quando externa ſolum circumagi videntur, l. *fortior*, ubi præter hoc oculi caligine obfuſcantur & omnia nigra & obſcura iis repreſentantur. Vocatur hic gradus *Scotomia* l. *Scotodinia* aut etiam, quoniam ægroti in terram cadunt, *Vertigo caduca*.

III. *Signa.*

1 Exurgit plerumque ex improviſo, antecedente aliquali viſus obnubilatione.

2 Subſequitur deinde circum rotatio rerum externarum oculis oberrantium, quæ quandoque prorſus nigra & obſcura iiſdem repræſentantur.

3 Non raro in terram concidunt, niſi ab adſtantibus ſuſtententur.

4 Sanguinei Cephalalgias prægreſſas accuſant & faciei ruborem vaſorumque capitis inflationem conjunctam habent.

5 Phlegmatici vero & qui Ventriculi vitio laborant, multum ſputant, flatulentias in abdomine ſentiunt, nec non tenſiones cardialgicas in Ventriculo.

IV. *Subjecta.*

1 Sanguineo-Melancholici, plethorici, ſpiſſitudine Sanguinis gaudentes.

2 Spontaneas & artificiales Sanguinis evacuationes conſuetas diu negligentes.

3 Qui phantaſiam & memoriam valde fatigant, literati.

4 Hypochondriaci & hyſtericæ, hæmorrhoidum & menſium vitiis laborantes.

5 Cibos crudiores in magna quantitate aſſumentes & minus bene digerentes.

6 Senes, præ junioribus.

7 Veneri & Vino nimium indulgentes, ebrioſi.

8 Qui corpus in gyrum commovent, in præcipitia vident, aut res externas circumrotatas, aquarum vortices & ſimilia diutius aſpiciunt.

9 Halitibus carbonum aut nimio Tabaci fumo caput confundentes.

10 Quibus caſu, ictu aut alia externa vi caput læſum eſt.

V. *Prognoſis.*

1 Vertigo idiopathica in cerebro ſedem habens periculoſior, quam ſymptomatica, a Ventriculi vitio originem habens.

2 Juvenes Plethorici ex invaleſcente Vertigine facile Epilepſiam incurrunt.

3 Iidem ſubito & vehementer a Vertigine correpti in Apoplexiam quandoque incidunt, quamvis hoc rarius fiat.

4 Senes vero vertiginoſi communiter Apoplexia tandem corripiuntur.

5 Si vehemens cephalalgia cum Vertigine concurrit, inſequuntur quandoque Febres inflammatoriæ l. affectus arthritico-ſpaſtici, in aliis vero ipſa Apoplexia.

6 Vertigo hypochondriacorum & hyſtericarum, inprimis quæ junioribus accidit, non ſtatim pro periculoſa judicanda, neque prædicenda ex eadem Apoplexia. niſi ſeniores jam ſint Patientes.

7 Fit hæc Vertigo plerumque habitualis & difficillime curatur.

8 Quandoque menſium & hæmorrhoidum legitimo fluxu l. mitigatur vel plane tollitur.

9 Quæ ex cruditatibus primarum viarum oritur facilius curatur, quam Vertigo Sanguinea.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem abundantem evacuantia: Venæſectio, Scarificationes, Hirudines.

2 Humores verſus caput congeſtos revellentia, blanda laxantia: Maſſa Pil. e Succin. Crat. Pil. Tartar. Querc. Extract. Pachymag. Croll. Hellebor. nigr. Clyſteres, Pediluvia. frictiones & ligatura extremorum.

3 Orgaſmum Sanguinis contemperantia: Nitroſa, abſorbentia, Cinnabarina.

4 Primarum viarum ſaburram eliminantia: Tartarus emeticus cum Sal. digeſtivo, Vitriolum album.

5 Spiſſos humores in Ventriculo contentos incidentia: Sem. Coriandr. Cochlear. Naſturt. Eruca Cubeb Rad. Ari, Galang. Zedoar. Armorac. Calami aromat. Piperitis, Cochlearia, Aromatica, Pulvis ſtomachicus Birchkmanni, Quercetani, Eſſentia Cort. ☉rum, carminativa wedelii &c.

6 Nervina & Specifica: Mixtura tonico nervina Stahlii, Smaragdus pptus, Hyacinthus pptus, Cinnabaris nativa, Stercus Pavonis, Ungula Alcis, Ægagropilæ, Radix Doronici, Externe Spir. Vini Camph. ▽ Meliſſ. compoſ. ♂ deſt. Bux. Succin. Balſ. Succin. Cucuph e Rad. Irid. Flor. Valerian. Bryon. Herb. Meliſſ. Hyſſop. Salv. Chæref. Serpill. Sem. Carv. Fœnic.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Maſſ. Pil. e Succin.*
Tartar. Querc.
Extract. hellebor. nigr. ā. gr. viij.
Trochiſc. alband. gr. iij.
c. Eſſent. Succin. f. Pil.
D. pro una vice.

2 Aliæ.

℞. *Extract. Panchym. Croll. gr. XV.*
Hellebr. nigr. gr. viij.
☿ ij dulc. rit. par. gr. vj.
Reſ. Jalapp. gr. iij. M.
F. l. a. Pil.
D. S. ut antea.

3 Vomitorium.

℞. *Rhabarb. elect. gr. XII.*
Tartar. emet. gr. ijſs.
Sal. polychr. gr. vj. M.

4 Aliud.

℞. *Vitrioli albi depurat. ʒſs.*
Sumatur in juſculo calente.

5 Pulvis temperans.

Oc. ♋. ppt.
Succin. ppt.
Nitri depurat.
Arcan. duplicat. ā. ʒj.
Cinnabar. ♁ ii ℈j. M.
Doſ. ℈j. ſingulis 4. horis.

6 Alius ſtomachicus.

℞. *Pulv. Stomach. Birckmanni ℥ſs.*
Herb. Card. bened.
Cort. ☉rum. ā. ʒj. M.
Doſ. ℈j. ante cœnam & prandium.

7 Eſſentia Stomachica.

℞. *Tinct. Vitrioli ♂tis Ludov. ʒij.*
Eſſent. cort. ☉rum ʒj. M.
Doſ. gutt. 35. ante prandium & cœnam.

8 Mixtura Tonica.

℞. *Tinct. ♁ ij. tartar. ʒij.*
Eſſent. Succin. ʒj.
Liq. C. C. Succin. ℈ij. M.
Doſ. gutt. 25. 30. bis l. ter per diem.

9 Tabulæ confortantes.

℞. *Spec. diambr.*
diamoſch. ā. ʒſs.
Succin. ppt.
Cinnabar. ♁ ā. ℈j.
c. ſ. q. Sacch. in ▽ Salv. ſolut.
F. l. a. Tab. per. vices comedendæ.

10 Balſamus Cephalicus.

℞. *Balſam. Succin.*
Rut ā. ʒſs.
♂ deſt. Buxi ℈ſs. M.
Pro inungendis temporibus & Vertice.

11 Aqua Spirituoſa.

℞. *▽ Meliſſ. compoſ. ℥ſs.*
Spir. C. C. rectif. ʒj.
pro eodem uſu.

VII.

VII. *Methodus medendi.*

1 In statu plethorico, ubi res a Sanguine dependet, instituenda est Venæsectio, & quidem optime revulsionis scopo in pede; ubi vero hæmorrhoidum suppressio subest, hirudines ano applicari possunt.

2 In malo urgentiori subjungatur Clyster stimulans, ubi vero mora conceditur, præscribantur laxantia helleborata, aliquoties repetenda.

3 Revulsionis etiam scopo in usum vocentur pediluvia, frictiones pedum cum Sale & aceto & ligaturæ extremorum.

4 Interponantur interne temperantia Nitrosa & Cinnabarina, externis discutientibus per Spir. Vini camphoratum, Cucuphas temperatas haud omissis.

5 In primarum viarum saburra ordinentur Vomitoria, omissa Venæsectione.

6 Subjungantur digestiva & stomachica.

7 Ubique colophonis loco in usum trahantur nervina & specifica selectiora.

8 Diæta etiam conveniens instituatur & ad evacuationes cum spontaneas, tum artificiales sedulo respiciatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Hypocondriacis & Hystericis, ubi concursus flatuum plerumque adest, a vomitoriis abstinendum est; flatus enim per hæcce magis ad Ventriculum derivantur & flatulentia hisce subjectis familiaris augetur.

2 Quod etiam in aliis casibus, ubi flatulenta Ventriculi distensio adest, notandum.

3 Conveniunt his in casibus Digestiva salina & incidentia vegetabilia, pro re nata l. mitiora l. fortiora: Rad. Ari, Aristol. long. Helen. Irid. Flor. Herb. amar. Card. bened. Fumar. Absinth. Cent. min. antiscorbutica &c.

4 Sem. Coriandr. Eruc. f. Sinap. singulis mane ad aliquot grana comesta incidunt & cito digestionem promovent, abusus tamen in calidioribus vitandus.

5 In Ventriculi constitutione frigidiori commendanda præterea sunt aromatica, sed in sanguineis in parca dosi.

6 Subjungenda & interponenda sunt lenia laxantia, vitando nimis acria.

7 Ubi vero tenax, viscosa materia, sine multo ructu & flatu ventriculum onerans, in suspicionem venit, ibi tuto Vomitorium exhiberi potest.

8 Ungula alcis & stercus pavonis nullam peculiarem efficaciam exhibuisse Stahlius & Observat. Uratislav. testantur.

9 Inter usitatoria Cinnabaris optima est, quamvis nulla miracula præstet.

10 Radix Doronici, Sem. Coriandr. Cubebæ, Salvia bene se gerunt.

11 Pediluvia in idiopathica magis quam symptomatica vertigine locum habent.

12 Cucuphæ magis phlegmaticis quam sanguineis conveniunt, senibus magis quam junioribus.

13 Idem etiam de Salib. volatilibus ${}^{o}{}^{o}{}_{o}$ sit dicendum, quæ quandoque eximium damnum afferunt.

Caput Quartum.

De

Soporosis Affectibus.

I. *Definitio.* Sunt perpetuæ ad somnum propensiones vel actuales sopores, cum actionum vitalium & præcipue animalium insigni remissione conjunctæ, a congestione vel stasi Sanguinis vel Seri, in Capite facta, originem trahentes.

II. *Differentia.*

1 Sunt vel *idiopathici*; qui cum actuali stasi absque aliis morbis occurrunt, vel *symptomatici* morbis aliis v. g. febribus acutis ob congestionem Sanguinis versus Caput supervenientes.

2 *Symptomatici*, qui in morbis acutis sese offerunt vel contingunt cum actuali sopore & profundiori somno, ubi *Coma somnolentum* s. *Cataphoran* constituunt; vel absque ullo sopore, sed saltem insigni ad somnum propensione, quem tamen assequi haud possunt patientes, ubi *Comatis Vigilis* nomen assumunt.

3 *Idiopathici*, qui per se & citra alios morbos eveniunt, vel sunt *vehementiores* & pluribus stipati symptomatibus, ubi *Lethargi* s. *Veterni* nomen assumunt, vel *mitiores*, ubi *Carus* appellantur; uterque tamen perpetuum & graviorem soporem conjunctum habet. Alii Auctores hunc ordinem invertunt, & loco Comatis Lethargum pro symptomate febrili habent; alii etiam Carum graviorem esse Lethargo autumant & proximum ad Apoplexiam gradum.

III. *Signa.*

1 *Comatis.*

a Somnolenti:

1 Somnus præternaturalis profundus & diuturnus.

2 Ægri expergefacti delira quidem loquuntur, sed non ita pertinaciter ac in Comate vigili, cum sæpius eorum, quæ loquuntur, conscii sibi sint.

3 Mox vero expergefacti sibi relicti in priorem iterum somnum prolabuntur.

b *Vigilis:*

1 Continuum dormiendi desiderium, cum oculorum utplurimum clausura, sed nullo actuali somno stipatum.

2 Delirium pertinacius, jectigatio & inordinata commotio corporis, cum intermixtis quandoque clamoribus & vociferationibus conjuncta.

2 *Lethargi:*

a Præcedunt fere ordinarie tremores, vertigines, cephalalgiæ gravativæ, segnities corporis, somnus profundus, aut magna in somnum propensio.

b Incipit Paroxysmus sopore profundo & diuturno, ita ut ægroti sponte vix expergefiant, excitati autem plane immemores sint, & mox iterum in priorem soporem incidant.

c Pulsus est debilior, calor vero, respiratio & color vix præter-naturales; & quamvis prior quandoque aliquando exacerbetur, ut febrilis quid constituere videatur, ultra modum tamen non intenditur.

3 *Cari:*

a Nullum delirium, neque tanta oblivio, ac in Lethargo.

b Tactu vel clamoribus excitati percipiunt & audiunt, quid secum actum sit.

c Mox autem in priorem soporem iterum prolabuntur.

d Aut juxta alios somnus adeo profundus, ut aciculis puncti membra quidem moveant, sed plane non excitentur.

IV. *Subjecta.*

1 Comati obnoxii sunt acute & maligne febricitantes, per regimina calidiora male tractati aut per opiata stupefacti, proprio & perverso Naturæ motu regurgitationes materiæ febrilis ad caput incurrentes.

2 Lethargum experiuntur Vulnerati, Narcoticis v. g. Tabaco, Hyoscyamo, Opio, Croco abusi, valde ebriosi, nimiis curis & sollicitudinibus vexati.

3 Caro magis obnoxii sunt senes, phlegmatici, torpidi, otiosi, excretionis & secretionis mucido-serosæ materiæ vitio laborantes, catarrhis pectoris & capitis sæpius expositi.

V. *Prognosis.*

2 Comata per se quidem lethalia haud sunt, interim tamen nunquam non absque evidenti periculo occurrunt; inprimis si enormiores cephalalgiæ & deliria præcessere.

2 Si sudor frigidus iisdem supervenit, actum de ægris est.

3 Lethargus, quo magis cum profundo sopore & memoriæ omnimoda prostratione conjunctus est, eo certius lethalis.

4 Lethargici septimum diem vix superant, imo plerumque ante septimum moriuntur, nisi excretio purulenta per aures, nares, aut infundibulum meliora iterum promittat, cui si adjungatur febris & reliquo-

rum symptomatum mitigatio, eo magis reconvalescentiæ spes habenda.
5 Pejus est Phrenitidi Lethargum supervenire, quam Lethargo Phrenitidem.
6 Tremor Lethargum excipiens periculosus.
7 In Senibus somnolentis, aliisque torpidis caro obnoxiis, nisi vita otiosa in agilius genus mutetur, Apoplexia tandem supervenire solet.

VI. *Remedia.*

1 In Comate Vigili & Somnolento:
a Interne Cinnabarina, diaphoretica fixa, discutientia, Nitrat. absorbentia; Pulv. Bezoard. Hal. Cinnabar. diaph. Alexiph. Stahlii, Mixt. Simpl. Tra Bez. Mich. Nitr. depurat. Cinnabar. Conch. Oc. ♋. ppt.
b Lubricantia: Gelatin. C. C. Ebor. diluentia, sufficiens potus tenuis.
c Subacida: Sirup. acetos. Citr. Tinct. Ros. Violar. Succus Berber
d Externe camphorata, Ligaturæ extremorum, Vesicatoria, Bufonis applicatio & Sal. volatilia odoretenus usurpata.

2 In *Lethargo* & *Caro*:
1 Sensum exsuscitantia & humores revellentia: Clysteres acriores & stimulantes, ex Fol. Senn Colocynth. Fol. Tabac. Agaric. Extr Helleb. nigr. c. s. q. Sal Gemmæ, & Suppositoria ex similibus parata, Ligaturæ extremorum, Frictiones, Vesicatoria & Cataplasmata acriora, plantis pedum & volis manuum applicanda, odoretenus vero Salia volatilia adhibenda; ad exsuscitationem porro faciunt clamores, pilorum evulsiones, sternutatoria exhibita acu-puncturæ &c.
2 Plethoram, si quæ adest, imminuentia: V. S. in pede administrata & quidem in primo statim principio, aut in assuetis Hirudinum applicatio.
3 Sanguinem sincerum ad caput translatum temperant & discutiunt: Cinnabarina, gelatinosa, diluentia, Nitrata, diaphoretica fixa, lenia alexipharmaca. Externe Camphorata, bufonis applicatio &c.
4 Cruditates in subjectis phlegmaticis & pituitosis e primis viis eliminantia: Vomitoria, præmissis digestivis, adhibita, vel laxantia: Rhabarbarina, Helleborata, Sennata & Jalappina.
5 Muciditatem serosam resolventia & per urinarias vias educentia. Tra Tart. Cinnabar. Tartarisata, resolvens Argent. Essent Lignor. Pimpin. alb. Alexiph. Stahl. fortior.
6 Nervosum genus roborantia: Essent Succin. Spir. C. C. Sal. Ammon. Specif. cephal. Mich interne adhibita. Externe vero Spir. Vini Camph. Cucuphæ, ex herbis nervinis & roborantibus.
7 Narticorum, Venenorum & Sulphur. exhalationum vim infringentia: subacida cum alexipharmacis conjuncta, interne & externe in usum vocata, præmisso vel interposito, si e re videatur, Vomitorio.

Formulæ Remediorum.

1 Clyster acrior.

℞. *Rad. Alth.*
Pyreth. ā. ℥ss.
Herb. Rut.
Malv. ā. Mss.
Pulp. Colocynth. in pet. ligat. ʒj.
Coq. in s. q. Ter. font.
Colat. ℞. ℥viij.
Add. Elect. hier. cum Agar. ℥j.
ꝏ Chamom. ℥vj
Vit. Ov. No. j.
Sal. Gemm. ℥j. M.
F. Clyster.

2 Alius.

℞. *Rad. Irid. nostr.*
Alth. ā. ℥ss.
Herb. Cent. min.
Branc. ursin. ā Mss.
Fol. Senn. ʒij.
Coq. in s. q. Ter. s.
Colat. ℞. ℥ix.
Add. Elect cathol. ℥j.
Extr. Helleb. nigr. ℈j
ꝏ Oliv. ℥vj.
Vitell. Ov. No. j.
Sal. Gemm. ℈ij. M.
F. Clyster.

3 Suppositorium acre.

℞. *Specier. hier. s. ʒij.*
Fell. Tauri inspissat. ℈j.
Sal. Gemm. ʒj.
c. s. q. Mellis f. l. a. Suppo[s.] No. ij.

4 Aliud.

℞. *Pulv. Agar. ℥j.*
Colocynth. ʒss.
Diagryd. ℈ss.
c. s. q. mellis f. l. a. Suppo[s.]

5 Potio Vomitoria.

℞. *Syr. e. Cich. c. Rhab. ℥ss.*
emet. ʒvj.
Ter. Meliss. ʒij. M.
Pro j. dosi.

6 Pulvis Vomitorius.

℞. *Rhabarb. el. gr. XV.*
Tart. emet. gr. iij.
Sal. Polychr. gr. iv. M.
Pro j. vice.

7 Potio laxans.

℞. *Syr. fl. pers. ℥ss.*
Diacyd. lucid. Jal. ʒiss.
Extr. helleb. nigr. gr. vij.
Sal. polychr. gr. iv.
Ter. Meliss. ʒj. M.
Pro una dosi.

8 Pulvis diapnoico-discutiens.

℞. *Cinnabar. diaph.*
Oc. ♋. ppt.
Arcan dupl.
Nitr. depurat. a. ʒi.
Cinnabaris ♁ ij. ʒss. M.
Dos. ℈j. ter l. 4. per diem

9 Gelatina temperans.

℞. *Gelatin. C. C. c. ▽ simpl. par. ℥vj.*
Add. Tab. e Succ. Citr.
℥j. M.
D. Cochleatim.

10 Potio diapnoico-temperans.

℞. *▽ Scorzon.*
Meliss. ā. ℥ss.
C C. citr. ℥ss.
Oc. ♋. ppt.
♁ ii diaph. a. ʒss.
Træ rosar. ʒiss.
Syr. acetos. Citr. ℥ss. M.
D. Cochleatim.

11 Essentia discutiens.

℞. *Ess. alexiph. mitioris Stahli,*
Mixtur. simpl a. ʒiss. M.
Dos. gutt. 35. ad 30. bis pe[r] diem.

12 Alia diuretico-discutiens pro magis phlegmaticis.

℞. *Træ ♁ ii acris,*
Essent. Lignor.
Pimpin. alb. a. ʒj. M.
D. ut antea.

13 Alia tonico-nervina.

℞. *Tinct. ♁ acris.*
Essent. Succin.
Spir. C. C. rectif. a. ʒj.
M. Dos. gutt. 25. ter pe[r] diem, præmissis præmittendis.

14 Species pro Cucuph.

℞. *Fol. Ror. mar.*
Majoran.
Puleg. a. Mss.
Fl. Lavend.
Salv.
Lil. conv. a. p. j.
Storac. Calam.
Benz. a. ℥j.
Incis. contus. irror.
ꝏ dest. meliss. lavend. a. gutt. vi.
cinam. gutt. iij. M.
F. Cucupha.

VII. *Methodus medendi.*

1 Comata futura nulla re certius præcaveri & præsentia subigi possunt, quam perita & ordinata febrium tractandi methodo, præscribendo nimirum illa remedia, quæ excretiones periphericas promovent, orgasmum contemperant, sanguinem diluunt, eundemque ad stases pronum resolvunt i. e Absorbentia, Nitrata, Cinnabarina, Diaphoretica fixa, Gelatinosa, Emulsiva, & lenia Alexipharmaca; non neglectis externe Camphoratis, vertici, & temporibus largiter applicandis, Unguento alabastrino Camphor. Emu s. ex Nucl. perf. & Camphor. & in impetu vehementiori Vesicatoriis, frictionibus, Cataplasmatibus acribus pedibus, & Salibus volatilibus naribus applicandis.
2 Lethargus avertendus & domandus est partim internis resolventibus, discutientibus & temperantibus, partim Clysteribus & suppositoriis acribus, nec non Vesicatoriis.
3 Subjungantur in statu sanguineo, ubi translationes sanguinis in caussa sunt, evacuationes sanguinis, in pede celebrandæ, l. hirudines, circa loca hæmorrhoidalia in assuetis, applicandæ.
4 Ubi vero phlegmatica & pituitosa constitutio potius malo originem dedit, ordinentur primo, loco Venæsectionis & hirudinum, Vomitoria, & laxantia Helleborata & Jalappina, subjungendo resolventia, & discutientia fortiora.
5 Quæ quidem methodus & Caro applicatur, commendando insuper ægroto agilius Vitæ genus.
6 Ubique curationi finis imponatur per nervina interne & externe usurpata.

7 In

7 In narcoticorum, carbonum & Venenorum sulphureis caput gravantibus inquinamentis ordinentur eadem Vomitoria, cum subjunctis alexipharmacis & diaphoreticis, subacidis maritatis.
8 Quod Diætam attinet, Sanguineis commendanda diluentia, potus & cibi tenuiores; pituitosis vero & serosis magis aromatica, Vini usus, cibi ficciores, assati.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.
1 Causæ primariæ ubique examinandæ sunt, ut secundum easdem methodus medendi instituatur.
2 In febribus acutis verus somnus versus dies Criticos placide obveniens probe distinguatur a Comate: hoc enim medelas exposcit, ille sibi relinquendus & pro beneficio Naturæ habendus.
3 Comata ab opiatorum abusu excitata, per interna alexipharmaca & externa Salia volatilia, naribus applicata, quandoque auxilium recuperant.
4 Plethorici sanguinei Lethargo l. Caro correpti in primo statim principio evacuationes sanguinis celebrent, alias damnum magis quam emolumentum corpori parant.
5 Junioribus Vesicatoria, senioribus vero Fonticuli, pro materia serosa a capite avertenda prosunt.
6 Cucuphæ serosis quidem & pituitosis auxilium præstant, roborando caput, & stases serosas discutiendo, sed sanguineis turbas majores afferunt.
7 Idem quoque sentiendum est de internis diaphoreticis ○○○ sis, aromaticis, spirituosis; concedendo magis hæc pituitosis & phlegmaticis in refractiori dosi, sanguineis vero temperatiora.
8 Somnus ubique interpellandus est colloquiis, sternutamentis, Sal. volatilium adhibitione externa, & ubi circumstantiæ illud permittunt, mobili vitæ genere.
9 Sternutatoriorum tamen usus magis phlegmaticis, quam sanguineis, concedendus est.
10 Anodyna in omnibus affectibus soporosis quam maxime vitentur, nec non carbonum sulphureæ stupefacientes exhalationes.
21 Phlegmaticis & serosis senibus imprimis noxia est autumnalis humida constitutio, nec non refrigeratio Capitis; unde hoc tempore præservantia in usum trahere debent.

CAPUT QUINTUM.

DE

Apoplexia.

I. *Definitio.* Est affectus gravissimus, vel universalem sensuum & motuum abolitionem, vel motuum tantum plenariam privationem, sensuum autem aliqualem adhuc subsistentiam conjunctam habens, a stagnatione Sanguinis vel Seri, in Cerebro facta, originem habens, & ex improviso ægrum corripiens & prosternens.

II. *Differentia*.
1 Dividitur in *sanguineam*, a Stasi Sanguinis ortum habentem, & *serosam s. pituitosam*, a seri vitiis productam.
2 *leniorem*, motum cordis & vitæ signat adhuc relinquentem; & *fortiorem* uno quasi impetu ægrum corripientem & vitam privantem.
3 Differt a *Catarrho Suffocativo*, per prægressos capitis affectus serosos, Lippitudines, Cephalæas gravativas, & spumescentiam oris, in Paroxysmo evenientem. Alias discretio amborum horum affectuum non est ita facilis:
4 A *Syncope*:
a Pulsus vel plenaria cessatione vel maxima saltem ejusdem imminutione, qui in syncope magis adhuc viget:
b Apertura & rigiditate oculorum, qui in syncope ordinarie clausi sunt:
c Rubedine quandoque faciei, quæ in syncope nunquam non pallida est:
d Stertore & sibilo pectoris, qui in syncope deest.
5 Ab *Hemiplexia*, universali sensus & motus ablatione, qui in hac in alterutro adhuc latere remanent.

III. *Signa*.
1 *Generalia*:
a Præcedunt vertiginosa capitis mala, tinnitus aurium, Cephalæa obtusa in occipite, visus variæ interceptiones & obscurationes, lassitudo corporis, dormiendi perpetuum desiderium, somnus profundus.
b Postea invadit quovis tempore ex improviso, & ægrotos prosternit.
c Motus & sensus subito evanescunt.
d Respiratio intercipitur, & fit cum stertore, oculi rigidi quasi vitrei & semi aperti tantum conspiciuntur.
e In leniori malo pulsus lenissima adhuc vestigia apparent.
2 *Specialia*.
α *Sanguineæ*:
α Major respirationis vis remanet, sensus autem prorsus.
β Facies & genæ rubent, & vasa circa tempora sunt inflata.
γ Ante mortem dentibus strident & convulsionibus tandem vitam finiunt.
δ Post mortem sanguis interdum ex ore & naribus erumpit, ipsum vero caput in miram attollitur magnitudinem.
ε In dissecto cerebro & quidem ejusdem ventriculis invenitur aliqua portio sanguinis extravasati.
β *Serosæ*:
α Motus omnes uno quasi impetu cessant.
β Respiratio etiam maxime turbatur & loco illius stertor & sibilus occurrit.
γ Facies pallet & nulla conspicitur venarum inflatio.
δ Circa mortis articulum spuma ante os erumpit.
ε Cerebrum autem dissectum in Ventriculis, loco sanguinis, aliquid seri extravasati ostendit.

IV *Subjecta*.
1 Apoplexiæ sanguineæ expositi quandoque sunt juvenes plethorici, Baccho litantes, iracundi.
2 Frequentius viri & senes Plethorici, junioribus annis Hæmorrhagiis spontaneis vel artificialibus assuefacti, in senio vero iisdem privati.
3 Serosam experiuntur magis phlegmatici & pituitosi senes, vitam otiosam agentes, & somnolentiæ dediti.
4 Quibus ulcera inveterata spontanea vel artificialia curata fuere, aut catarrhi, tusses, pedum sudores repressi.
5 Nimias sanguinis & seminis profusiones passi.
6 Utramque facilius incurrere possunt, qui hæreditariam dispositionem possident.
7 Illi denique etiam non raro Apoplectici moriuntur, qui contusiones, aliasque capitis læsiones experti fuere.

V. *Prognosis*.
1 In Apoplexia, quo magis offenditur respiratio, eo fortior est morbus, quo minus, eo debilior. *Bagliv.*
2 Apoplectici plerumque intra paucas horas moriuntur & rarius ultra 24. horas vitam protrahunt. Vidi tamen Anno 1697. Virginem 17. annorum ob suppressionem mensium diuturna Apoplexia correptam, quæ sub finem demum tertii diei moriebatur.
3 Quandoque tamen Apoplexia, si levior fuerit, in Paralysin alicujus membri transit.
4 Febris superveniens salutaris, quamvis hoc in pituitosis rarius contingat.
5 Qui post superatum paroxysmum denuo vertiginosi fiunt, novos insultus expectent.
6 Si Apoplexiæ sanguineæ convulsiones capitis superveniunt, actum de ægro est.
7 In Pituitosa, spuma oris lethalis. *Hipp. 2. Aphor.* 43.
8 Quando pulsus ex parvo fit magnus, & sensim in magnitudine crescit, brevi moriuntur. *Bagliv.*
9 Omnes Apoplectici sanati facillime novos paroxysmos incurrunt.

10 Si post Venæsectionem respiratio fit liberior & pulsus quoque bene se habet, salutem prædicere poteris. *Bagliv.*

11 Clysteres in minori quantitate injectos iterum effluere, malum: denotat enim totalem toni resolutionem.

12 Quando patientes evadunt, sensuum debilitatem, paralyses partium, tremores artuum & similia incommoda reportant.

13 Qui Apoplexia correpti fuere, frequentibus flatibus & borborygmis fiunt obnoxii.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem superfluum in capite stagnantem revellentia & evacuantia, Venæsectio in brachio large ad ℥viij. x. instituta, & subjuncta, si circumstantiæ illam suadeant, raninarum & frontalium venarum incisio.

2 Serosam muciditatem eliminantia: Vomitoria, & quidem specifice ad commendationem Langii Sal Vitriol. s. Gilla Paracelsi a ℈j. ad ʒß. in s. q jusculi vel aq. stillatit. exhibitum, Clysteres acres ex Urina puerorum, Fol. Senn. Tabac. Colocynth. Sale comm. Gemm. Sapon. Elect. hier. picr. Extract. Helleb. nigr. Tartar. emet qui Clysteres & in causa sanguinea & serosa pro sensu excitando simul utiles sunt.

3 Naturæ sensum, præter nominatos Clysteres, revocantia: frictiones extremorum, Ligaturæ, Sinapismi, Vesicatoria, Vertici & Nuchæ aut etiam plantis pedum applicata, spiritus & Salia Urinosa naribus excepta & linguæ illita, Spiritus nervini, Camphorati & Succinati, vertici, temporibus & fronti appliciti, concussiones, vellicationes, acclamationes.

4 Specifica: Bufones exiccati, Vertici impositi, ⚯ Succini, ejusque balsamus, Nuchæ temporibus & Vertici illita.

5 Interne nervina efficacia se commendantia: Cinnabarina, Lumbrici terrestres, liq. C. C. succinat. Essent. Succin. Spir. C. C. Essent. dulc. Hal. ord. & concentr.

6 Febrem supervenientem discutientia: diaphoretica fixa, absorbentia, Cinnabarina, in orgasmo sanguinis additis Nitrosis.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis emeticus.

℞. *Salis Vitriol. s. Gill. Parac.* ʒß. *D. pro una dosi.*

2 Clyster acrior.

℞. *Herb. Salv.*
Rut.
Origan. a. Mj.
Fol. Senn. ʒij.
Colocynth. ʒj.
Coq. in s. q. ▽ *s.*
Colat. ℞. ℥vj. *l. viij.*
Adde Elect. hier. picr. ℥ß.
Mel. anthos. ℥j. *M.*
f. l. a. Clyst.

3 Alius.

℞. *Rad. Aristol. rot.*
Cyclam. a. ℥j.
Herb. Rut.
Ror. mar. a. Mj.
Agar. ʒij.
Coq. in s. q. aq. s. In Colat.
℥vj. *vel* ℥viij.
Dissolv. Exoract. Helleb. nigr. ℈j.
Elect. hier. picr. ℥ß.
M. pro Clystere.

4 Spiritus resuscitans externus.

℞. *Aqu. R g. Hurg.*
Sir. lil. convall. a. ʒij.
Salis ammon. ʒß. *M.*
Naribus admovendus.

5 Sal volatile.

℞. *Sal volatilis Urin.* ʒj.
Succin. volat. ʒß. *M.*
Admoveatur naribus & affricetur linguæ.

6 Balsamus nervinus.

℞. *Bals. Succin.* ℈j.
Apopl. ℈ß.
Axung. cajior. gr. vj.
⚯ *dest. cinam. gutt. iij. M.*
Vertici & nuchæ illinatur.

7 Potio nervina interna.

℞. *Aq. Salv.*
Fl. Til.
Tunic. a. ℥j.
Apopl. us. ℥ß.
Pulv. Lumbr. terrestr. ℈j.
Cinnabar. ♁ *ij.* ℈ß.
Liq. C. C. succinat. ʒß.
Syr. Pæon. ℥ß. *M.*
D. cochleatim.

8 Essentia nervina.

℞. *Spir. C. C. rectif.* ʒij.
Essent. Succin.
dulc. Hal. a. ʒj. *M.*
Dos. gutt. 25. *vel* 30. *bis vel ter per diem.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Apoplexia sanguinea præcipue Venæsectionem exposcit, & quidem largam. Quodsi turgescentia vasorum in capite, post celebratam Venæsectionem in brachio, remaneat, vena frontis vel ranina aperiri potest.

2 In phlegmatica vero s. pituitosa Curæ initium a Vomitorio faciendum.

3 Subjungendi in utroque casu Clysteres tam pro alvo reseranda, quam sensu Naturæ excitando, quem in finem debent esse acriores, stimulantes.

4 Ut autem activitas Naturæ eo citius revocetur, non negligenda sunt externe, quæcunque sensum fortiorem excitare possunt, v.g. Vesicatoria, Sinapismi, Salia volatilia urinosa & similia.

5 Interne autem, post præmissa universalia & externa exsuscitantia, ordinanda sunt nervina, ubi specialem effectum Essentia dulcis, aliaque ex auro parata remedia exhibent, interponendo diaphoretica fixa, si forte febris sese adjunxerit.

6 Præservative suadendæ sunt sanguineis æquinoctiales V. S. phlegmaticis vero laxationes, Diæta parca, motus corporis, & interpositus remediorum nervinorum exquisitorum usus.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio sicuti pituitosis, sic Vomitoria sanguineis nocent.

2 Quam diu Apoplexia fortior deglutitionem remediorum prohibet, ab omnibus internis abstinendum est: quia facile arteriam asperam ingrediuntur.

3 Clysteres in minori injiciendi sunt quantitate: facile enim iterum effluunt.

4 Vesicatoria magis in pituitosis, quam sanguineis, locum habent: in illis satis efficaciter quandoque se gerunt.

5 Frictiones optime in pedibus instituuntur cum pannis asperis calefactis.

6 Ori spirituosa parce sunt imponenda, lingua potius fricanda salibus volatilibus.

7 Specificam quidem efficaciam Fol. Hellebr. nigr. balsamico tempore collectis quidam adscribunt, sed hoc ulterioris experientiæ committendum est.

8 Vita otiosa, lauta Diæta, Spir. Vini abusus, carbonum effluvia, aer humidus autumnalis, apoplecticis admodum noxia sunt.

9 Salia volatilia oleosa interne & externe usurpata sanguineis nocent magis, quam prosunt, Phlegmaticis vero in parciori dosi possunt concedi.

CAPUT SEXTUM.

DE

Paralysi & Hemiplexia.

I. *Definitio.* SUnt motus tonici vitalis repentinæ remissiones, in hac vel illa corporis parte contingentes, cum motus & utplurimum etiam sensus læsæ partis privatione conjuncta.

II. *Differentia.*

1 *Ratione partis affectæ*, est vel

a *Universalis*, quando omnes partes infra caput positæ, vel etiam dimidia totius corporis pars, ubi specialiter Hemiplexiæ nomen assumit, hac motus tonici desertione afficiuntur;

b Vel *particularis*, ubi in his vel illis partibus seorsim v.g. vesica, ano, lingua, pede alterutro vel brachio hoc obtingit; unde Paralyseos variæ constituuntur species.

2 *Ratione gradus*, est vel

a *Perfecta* cum sensus & motus omnimoda privatione conjuncta, ubi proprie Paraplexia audit;

b Vel *imperfecta*, quando motus quidem perit, sensus autem remanet, quod in spuria illa scorbutica contingere solet, ubi doloribus satis acerbis tendentibus, atque trahentibus afficiuntur.

III. *Signa.*

1 *Generalia:*

a In-

a Invaſio vel ſubitanea vel ſucceſſiva, præcedente partium torpore, debilitate, movendi & ſentiendi aliquali defectu.
b Motus tonici in affecta parte remiſſio, ita ut flecti in morem priſtinum nequeat,
c Abolitio etiam, in graviori malo, ſenſus, ut uſta & ſecta pars nullum dolorem percipiat.
d Quo in caſu plerumque pars redditur flaccida & frigida, ut etiam humores irruentes eandem inſigniter inflent.
e Malum in pejus ruens non raro ſequuntur ſpaſtica & convulſiva pathemata vel etiam affectæ partis ſphacelus.

2 *Specialia.*

a *Hemiplexiæ.*
α Alterutrum totum latus motu & ſenſu deſtituitur, cum tumida & livida quandoque ejuſdem inflatione.
β Loquela vel plenarie intercipitur, vel inſigniter ſaltem læditur, ita ut non niſi balbutiendo loqui poſſint.
γ Præcedunt fere ordinarie artuum laſſitudines, ſtupores, tremores, palpitationes, ſenſuum motuumque perturbationes & debilitates, ſtridoreſque dentium ſub ſomno.
δ Concurrunt ſenſuum internorum obnubilationes obliviſcentia, & ſomnolentia.
ε Superveniunt in graviori ſtatu vel univerſales vel particulares Convulſiones, aut ipſius partis necroſis.

b *Paralyſeos Oris.*
Os ad alterum latus diſtorquetur, & hoc vel ſymptomatice in Hemiplexia contingit, vel ſeorſim & idiopathice.

c *Linguæ:*
Sermocinatio l. deficit plenarie, vel læditur inſigniter ex balbutie cognoſcenda.

d *Muſculorum Pharyngis:*
Vel ſolidorum, vel liquidorum deglutitio impedita.

e *Pareſis:*
Præcedunt immania tormina colica, quæ perperam tractata exteriorum artuum Paralyſis excipit.

f *Sphincteris ani:*
Fæces involuntarie exeunt.

g *Veſicæ.*
Urina continuo effluit.
Aliæ particulares ſenſibus facile ſeſe offerunt.

IV. *Subjecta.*
1 Sanguineo-Phlegmatici, Melancholici, & Phlegmatici.
2 Seniores, otioſi, ſomnolenti, debiles.
3 Vinis calidioribus, aut cum lithargyrio adulteratis, inſcie uſi.
4 Frequenti Mercurialium tractatione occupati.
5 Evacuationes ſanguinis ſolennes negligentes.
6 Fæminæ in ultima menſium periodo conſtitutæ, eorumque malo ſucceſſu affectæ.
7 Juvenes admodum plethorici, imo aliquando quoque pueri & infantes a febribus exanthematis male tractatis, contuſionibus, convulſionibus.
8 Sudorum ſpontaneorum antea conſuetorum emanſione laborantes.
9 Veneris caſtra nimium & frequentius, præcipue poſt crapulam, frequentantes.
10 Gravioribus doloribus ſpaſticis vexati.
11 Diſlocationes & diſtorſiones artuum incurrentes, ab imperito Chirurgo poſtea neglecti.
12 Veſicæ Paralyſi obnoxii ſunt fæminæ, puerperiis gravioribus defatigatæ, nec non calculoſi, qui inſigniores calculos excrevere, aut a vi quadam externa in ſphinctere veſicæ damnum reportavere.
13 Ani Paralyſin experiuntur quandoque hæmorrhoidarii, & dyſenterici, nec non qui teneſmo frequenter obnoxii ſunt, aut qui frigori nimium exponunt anum.

V. *Prognoſis.*
1 Paralyſis eſt morbus curatu admodum difficilis, & quo magis inveteratus, eo minus auxiliis medicis obedit.
2 Quod ſi tamen tremor & dolor accedant, bonum & ut plurimum motus redituri indicium præbent.
3 Pareſis ex Colica, uti admodum rara, ita curatu vix facilior quam ipſa Paralyſis, præcipue ſi æger jam annoſior ſit.
4 Paralyſis in junioribus, niſi mature medela afferatur, recrudeſcentiæ metuenda & quidem cum majori periculo, plerumque Hemiplexia, Apoplexia & ipſa morte ſtipata.
5 Quando poſt univerſalem Paralyſin pars affecta redditur tumida & ſenſim livida, ſphacelus metuendus eſt.
6 Paralyſin particularem & leviorem ſæpius excipit aridura.
7 Quando poſt crapulam Hemiplexia vel Paralyſis contingit, omnimodam fere memoriæ & ingenii privationem poſt ſe ducit.
8 Conjuncta ut plurimum eſt linguæ Paralyſis, quæ in junioribus per plures annos ſubſiſtere poteſt, in annoſioribus autem novo & fortiori inſultui ſternit viam.
9 Paraplegia, quæ Apoplexia ſuccedit, ſanata mox plerumque recurrit.
10 Quandiu membra paralytica adhuc ſunt calida, ſpes reſtitutionis adhuc ſupereſt.
11 Quæ a vi externa contingit Paralyſis, plerumque difficillime ſanatur.
12 Hemiplexia, ubi dimidia etiam capitis portio eſt affecta, citius in veram & conſtantem medelam admittat.
13 Quo magis motus in eadem ſupprimitur, eo minus ſpes ſupereſt, inprimis, quando, ob pulmones læſos, aer non niſi cum ſtertore expiratur.
14 Omnis univerſalis Paralyſis periculoſior eſt particulari & difficiliorem etiam Curam admittit.

VI. *Remedia.*
1 Plethoram imminuit & evacuationes ſanguinis aſſuetas reſarcit in ætate adhuc vegetiori V. S. larga, vel Scarificatio.
2 Cruditates primarum viarum evacuantia alvumque adaperiunt Vomitoria: Tart. emeticus, ſyrup. emet. Purgantia: Extract. Helleb. nigr. Trochiſc. alhand. Phil. e Succin. Craton. Noduli laxativi ex Herb. appropriatis & laxantibus parati, nec non Clyſteres nervino-carminativi.
3 Sanguinem & humores ad æqualem iterum circulum diſponunt lenia alexipharmaca, cum interpoſitis diaphoretico-Cinnabarinis.
4 Partem relaxatam roborant interne Sal. volatilia cum Tincturis alcalinis acribus combinata, ſuccinata, Eſſent. & ○○ Succin. Liquor. C. C. ſuccinat. o. ♀ Spir. ſis, infuſa ex Beton. Meliſſ. Ror. mar. Chamædr. Chamæp. Puleg. Lavend. Stœch. Arab. Teucr. Mar. ver. Lil. convall. Schœnant. Salv. Calend. Cort. ⊖rum, winteran. Cinam. ſpecifice Pulvis Lumbr. Terreſtrium, Pilulæ wildeganſii. Externe Fotus, Sacculi, Linimenta, Spiritus ex Rad. Imperat. Helen. Angel. Cyper. Irid. Flor. Herb. Origan. Siderit. Chamom. Matricar. Abſinth. Baſilic. Fl. Lavend. Melilot. Lil. convall. Gumm. Galban. Ladan. bedell. Styrac. Calam. Ambr. Moſch. Zibeth. Spir. Formic. Lumbr. terreſtr. Serpill. 8 o laterin. Vulpin. Juniper. Spic. Petrol.
5 Senſum amiſſum invitant Frictiones cum pannis aſperioribus calefactis, Sinapiſmi, Embrocationes, Urticationes.

Formulæ Remediorum.

1 Potio emetica.

℞. *Syr. emet.* ʒvj. *Aqu. meliſſ.* ℥ſs. *M.*
Sal. polych. gr. vj. *pro una doſi.*

2 Potio laxans.

℞. *Syr. e pom. lax.* ℥ſs. gr. vj.
Diagryd. lucid. ſal. ʒij. *Aqu. fl. acac.* ℥j.
Extract. Helleb. nigr. *Ms. pro j. vice.*

3 Potio nervina.

℞. *Aqu. Pœon.* *Specif. cephal. Mich.* ʒſs.
Paralyſ. *Spir. Tart. rectif.* ʒj.
Fl. Til. ā ℥j. *Syr. e Beton.* ℥ſs. *M.*
Apopl. Lang. ʒſs. *D. Cochleatim.*

 4 Ef-

4 Essentia alexipharmaco-nervina.

℞. *Ess. alexiph. Stahl.* ʒj.
Succin. ʒj.
Spir. C. C. ʒß.
Ms Dos. gutt. 30. mane in jusculo vel infuso propinanda.

5 Infusum cephalico-nervinum.

℞. *Herb. Meliss.*
Beton.
Ror. mar. ā Mß.
Fl. Tunic.
Lil. convall. ā p. j.
Incis. Coq. in Vin. generos. pro collutione oris.

6 Sacculus nervinus.

℞. *Herb. Salv.*
Lavend.
Hyssop.
Ror. mar. ā. Mß.
Fl. Cheir.
Sæchad. Arab.
Melilot. ā p. j.
Bacc. Junip. ℥ß.
Sem. Sinap. ʒij. *M.*
Incis. contus. includ. saccul.

7 Spiritus nervinus.

℞. *Spir. Vini. Camph.* ℥j.
Lumbr.
Formic. ā ℥ß.
Tartar. rectif. ʒj.
M.
pro usu externo.

8 Linimentum nervino-emolliens.

℞. *Axung. human.* ℥j.
vulpin.
lumbric. terrestr. ā. ℥ß.
○○ *dest. junip.* ʒij. *M.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In ætate juniori vel habitu corporis plethorico & inprimis, ubi evacuationes sanguinis consuetæ neglectæ fuere, larga instituatur Venæsectio.

2 Subjungatur, pro revocando sensu & alvo aperienda clyster acrior, aliquot vicibus repetendus, simul & in usum vocatis irritantibus & excitantibus aliis.

3 Deinde Ventriculus, & intestina repurgentur, vel in evmetis per Vomitum, vel, ubi circumstantiæ hoc dissuadent, per laxans helleborinum.

4 Æqualitas circuli sanguinis restituatur per diaphoretica fixa & regimen æqualiter diapnoicum.

5 Tandem partium tonus relaxatus roboretur per nervina interna & externa.

6 In Linguæ Paralysi præter superius dicta specialiter usum habent Decocta, ex herbis acrioribus & nervinis, pro colluendo sæpius ore præscripta.

7 In Paresi ex Colica præprimis conveniunt abstergentia digestiva, & quæ leni carminativa efficacia prædita sunt.

8 In Ani & Vesicæ Paralysibus præter interna usurpari debent externa nervina, sacculi nimirum ex Herb. aromat. cum Castoreo & Emplastra nervos & sphincteres roborantia.

9 Ubi aridura Paralysin excipit, ibi conveniunt pinguedines animalium cum nervinis commixta.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæsectio non nisi in malo recenti & hominibus adhuc vegetioribus, huic evacuationi assuetis, locum habet.

2 In annosiori corpore & antiquiori malo non tantum vana in eadem spes ponitur, sed etiam facile sinister eandem sequi potest effectus.

3 In sanguineis acriora & calidiora externa, Urticationes, Sinapismi non tantum inflammationi partis affectæ, sed & quandoque ipsi sphacelo viam sternunt.

4 Unde ab iisdem imprimis sibi cavendum est, quando universalia nondum præmissa sunt.

5 Nocent etiam in illo casu, ubi non tam Paralysis, quam stupor adest, ab infarctu humorum originem habens.

6 Emplastica non nimis sint mucosa, glutinosa & resinosa, calida, sed tenera penetrandi efficacia prædita.

7 Emollientia ungui & nosa non tam in Paralysi, quam in rigore & aridura partium, ab externa vi ortum ducent conveniunt.

8 Castoreum a Practicis præcipue laudatur, sed ejus usum internum plerumque majora insequuntur incommoda.

9 Olea destillata, partim ab Auctoribus pro usu externo celebrata, nunquam sola in usum trahenda sunt, sed cum aliis spirituosis commiscenda, ne eorundem usum inflammatio partis & sphacelus sequatur.

10 Liq. C.C. succin. in paralyticis & convulsivis infantum affectibus bene se gerit, in adultis vero omnia Sal. volatilia cum cautione sunt ordinanda: præstat eadem cum Tinctura quadam alcalica acri commiscere.

11 Oleum Limacum, Scarab. majal. variæ axungiæ, pro Paralysi curanda laudata, spem non adimplent.

12 Melius se gerunt animalia viva dissecta & parti affectæ imposita, sed multoties repetenda applicatio.

13 Epithemata & Sacculi ex nervinis parati melius in sicca, quam humida aquosa, forma imponuntur. Commodissime autem spiritu Fornicarum acido aut Serpilli vel alio penetrante nervino imbuuntur.

14 Thermæ quandoque etiam non sine utilitate in usum trahuntur, magis tamen Phlegmaticis quam sanguineis conveniunt: his non nisi præmissis universalibus ordinandæ sunt.

15 Paralytici, si sicciores sunt naturæ & calidioribus remediis tractantur, Hecticam incurrunt.

16 Alexipharmaca nunquam cum sudorifico regimine ordinanda sunt, sed saltem diapnoico scopo; hinc optime diaphoreticis Nitrata & Cinnabarina admiscentur.

Caput Septimum.

De

Lipothymia & Syncope.

I. *Definitio.* Sunt subitaneæ actionum vitalium & animalium imminutiones vel abolitiones a defectu motuum Vitalium, inpr. pulsus, originem trahentes.

II. *Differentia.*

1 Aliæ sunt *simplices*, quæ citra alios morbos eveniunt; aliæ *complicatæ*, quæ aliis morbis accedunt & superveniunt v. g. Febribus acutis & malignis, Scorbuto, Passioni hystericæ, &c.

2 Aliæ sunt *mitiores*, cum pulsus & respirationis aliquali sensu stipatæ, quæ *Lipothymias* constituunt; aliæ *fortiores*, cum plenaria actionum vitalium & animalium prostratione conjunctæ, quæ *Syncopæ* nominari solent.

3 Gravior etiam Lipothymia sive *Asphyxia* flacciditate membrorum ab ipsa morte distinguitur, ut pote quæ rigiditatem partium post se ducit.

III. *Signa.*

1 Ingruunt vel sensim vel subitanee.

2 Antecedunt in priori casu oculorum obscurationes, languores totius corporis, volatici calores, pallores faciei, sudoris in externo corporis habitu & præcipue fronte eruptiones, anxietates cardialgicæ.

3 Ipsi vero paroxysmi incipiunt cum sensus & motus privatione, interceptione vocis, pallore faciei, extremorum frigore, pulsus & respirationis eximia imminutione.

4 In Lipothymia quidem aliqualis pulsus cum respirationis indiciis adhuc percipitur; In syncope vero plenaria pulsus & respirationis interceptio observatur.

5 In utroque casu instar mortuorum corruunt, occulos claudunt, ore quandoque hiant & veram quasi mortis imaginem præbent.

6 Membra præterea sunt flaccida, non vero rigida, a quo proprie ab ipsa morte discernuntur hi affectus.

7 Tandem iterum sensim sensimque ad se redeunt, &, antequam pristinas recepurent vires, profunda suspiria trahunt.

IV. *Subjecta.*

1 Lipothymiis expositæ sunt personæ sensibiliores, meticulosæ & diffidentes, temperamento Melancholico, vel Phlegmatico-Melancholico præditæ.

2 Nimiis sanguinis profusionibus, laboribus & doloribus insolitis exhaustæ.

3 Animi pathematibus insigniter exagitatæ, inprimis immediate post assumtos cibos.

4 Febribus acutis & malignis laborantes.

5 Hyperemeses l. hypercatharses incurrentes.

6 Diarrhœis l. Dysenteriis diuturnioribus admodum debilitatæ.

7 Vi-

7 Vires exercitio nimio consumentes.
8 Puerperæ, partum laboriosiorem sanguinisque profusiones passæ.
9 Gravidæ & inprimis juniores vestimentis suis pectoris & abdominis regiones admodum constringentes.
10 Solennes etiam sunt iis, quibus Venena improvide vel nefande data fuere.
11 Ut & dispositionem quandam hæreditariam ad hos affectus possidentibus.
12 Syncopticis insultibus præprimis expositæ sunt fœminæ hystericæ, spissiori sanguine laborantes, concurrentibus animi insignioribus pathematibus, tristitia, terrore, iracundia, Diætæ vitiis.
13 Nec non febribus biliosis causodeis, aliisque malignis, magnum periculum præ se ferentibus, laborantes.

V. *Prognosis.*
1 Lipothymiæ levioribus morbis & causis succedentes minus periculi portendunt, potiusque sensibilitatem Naturæ indicant.
2 Quo gravioribus autem morbis superveniunt, eo majoris periculi suspicionem præbent.
3 Morbos acutos cum Lipothymiis incipere periculosum est, nisi dispositio ad easdem meliora sperare jubeat: ipsi vero statui easdem supervenire adhuc periculosius: versus criticos autem dies accidere, melioris spei: cum hic Natura ob motus eluctatorios sæpius trepidationibus sit obnoxia.
4 Dysenteriæ cum Lipothymiis incipientes plerumque malignitatem indicant, præsertim si nulla dispositio adsit.
5 Quo magis absque causis evidentibus in morbis præcipue acutis ingruunt, eo majus periculum metuendum est.
6 Quo diuturniores & frequentiores sunt Lipothymiæ, eo magis de ægrotis timendum est.
7 Syncope semper periculosa est Lipothymia, & diutius durans sæpe mortem post se trahit.
8 Syncopen graviorem quandoque febres excipiunt.

VI. *Remedia.*
1 Motus Naturæ resuscitantia, sensumque restituentia: cephalica & nervina penetrantiora, odoretenus usurpata, spir. Lil. convall C. C. Sal. am Aqu. Regin. hungar. cum Ol destill. suavioribus, v.g Cinam. Caryoph. Lavend. Meliss combinata: subitanea gelidæ adspersio, relaxatio vestium, sternutatoria, Salium volatilium linguæ applicatio, frictiones, & in casu urgentiori Clysteres acres.
2 Virium debilitati & Naturæ labefactatæ succurrentia: analeptica, Aqu. Borrag Bugloss. Meliss. Ceras. nigr. Rub. id. Perlar. Namph. Cinam. Cinamom: buglossat. spec de Hyac. Conf. de Hyacinth. Alkerm. Corall. r. ppt. Matr. perl. ppt. Julep. gemmat. Syr. e Cinam. Acetos. Citr. Vinum generosum, Crocus in jusculis, Essent. dulc. Hal. ordin. & concentr. Emulsione, Gelatinosa.
3 Febrem supervenientem discutientia, alexipharmaca: Essent. alexiph. Stahlii. Tinct. Bezoard. Michael. Ess. Scord. Tra ♁ ii, Tart. diaphoretico-fixa: ♁ diaph. Bez. min. Cinnabaris ♁ ii, cum Sal. digestivis &, pro circumstantiarum ratione, Nitr. conjuncta.

Formulæ Remediorum.

1 Spiritus resuscitans.
℞. *Aqu. Reg. Hung.*
Spir. Lil. convall. a. ʒij.
Sal. Ammon ʒj. *M.*
applicetur naribus.

2 Alius fragrantior.
℞. *Aqu. Reg. Hung.* ʒij.
Spir. Sal. Ammon. ʒj.
Ol. dest. Cinam.
Caryoph.
a. gutt. vj. M.

3 Alius pro mulieribus.
℞. *Spir. Vin. alkohol* ʒij.
C. C.
Essent. Castor. a. ʒj. *M.*

4 Potio analeptica.
℞. *Aqu. Borrag. Bugloss.*
Ceras. nigr. a. ℥j.
Cinam. bugloss. ʒss.
Corall. r. ppt.
Matr. perl. ppt. a. ℈j.
Conf. de hyac. inc. ʒs.
Julep. gemmat. ℥ss. *M.*
D. Cochleatim.

5 Alia.
℞. *Aqu. Meliss.*
Rub. id.
Namph.
Perlat. a. ℥j.
Bez. min.
Matr. perl. ppt. a. ℈j.
Essent. dulc. Hal. Ord. ʒj.
Syr. Acetos. Citr. ℥ss. *M.*
D. ut antea.

6 Pulvis diapnoicus.
℞. *Oc.* ♋. *ppt.*
♁ij. *diaph.*
Tartar. Vitriol.
Nitr. depurat. a. ℈j.
Cinnab. Antim. gr. XII.
M. D. versus vesperam & somni tempus.
div. in 4. p. æq.

7 Essentia discutiens.
℞. *Tinct. Antimon. Tartar.*
Ess. alexiph. Stahl.
Scord. a. ʒj. *M.*
D. gutt. 30. Mane in jusculo

VII. *Methodus medendi.*
1 Respiciendum est, an affectus idiopathice vel sympathice obvenerit. Illo in casu ante omnia Natura exsuscitanda est per externam Salium volatilium applicationem, adhibita sternutamenta, & subjunctum, si e re videatur, Clysterem.
2 Dein analeptica interna post recuperatos sensus locum habent, & pro Febre præcavenda alexipharmaca leniora.
3 In Symptomatico vero affectu & in specie illo, qui febribus quandoque sese adjungit, adhibenda sunt, præter interna diaphoretica fixa & alexipharmaca, analeptica mitiora ex syrupo acetos. Citr. aquis Borrag. Bugloss. Namph. Rub. id. Perlat. Conf. de Hyac. Tab. Man Christ. perlat. & similibus.
4 Quando uteri vitia subsunt habitualia, locum habent Pilulæ Polychrestæ D. Stahlii, & Beccheri veræ, Elix. antihypoch Hal. quod e Mistura simpl. probe acidulata & extract Panchymag. Croll aliqui paratum esse volunt, nec non digestiva: Tart. vitriol. Arcan. dupl. cum interposito pediluviorum usu.
5 Hyperemesi & exinde ortæ Lipothymiæ medentur Theriacalia correcta in Vino calido exhibita, vel ipsum Vinum calidum aromatisatum.
6 Muciditates in stomacho, si in culpa sunt, exposcunt digestiva & subjunctum Vomitorium.
7 In gravioris vero iracundiæ causa mature exhibenda sunt absorbentia & Nitrosa, &, ubi spontaneus jam Vomitus nondum secutus est, lene emeticum.
8 Quæ nimiis humorum profusionibus supervenit Lipothymia, tractanda est methodo superius enarrata & præcavenda gelatinosorum, emulsivorum & lautæ diætæ usu.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 In Lipothymia leviori Clysteribus opus haud est; adhibendi demum sunt, quando exsuscitantia externa nil fecere.
2 Quamdiu Patiens nondum ad se rediit, interne nihil exhibendum est: quia medicamenta ob partium flacciditatem & deglutiendi impotentiam facile arteriam asperam ingrediuntur.
3 Analeptica interna non sint admodum spirituosa: facile enim Febri ansam dant, eandemque postea fovent. Præstat itaque semper mitiora adhibere.
4 Motus corporis, animique compositio hilaris ægrotis post superatum paroxysmum suadenda. Somnus vero per aliquot horas interdicendus est.
5 Venæsectio lipothymicis affectibus per se consideratis haud debetur, nisi Plethora & spissitudo sanguinis occasionem subministraverit.
6 In Lipothymia a terrore orta, præter alia appropriata, inprimis resolventia locum habent.
7 Admodum familiare quibusdam est, ut post Venæsectiones administratas Lipothymias incurrant, ubi nil citius quam gelidæ affusio, & patientis tranquilla continentia medelam affert. Inprimis autem talibus venæ per fasciam non nimis sunt ligandæ. Vinum generosum ante Venæsectionem sumptum sæpius hasce Lipothymias præcavet.
8 Refrigerium corporis Lipothymiæ obnoxiis nocet, moderatus vero & continuus calor eximie eosdem refocillat.

CA-

CAPUT OCTAVUM.

DE

Uvulæ Prolapsu.

I. *Definitio.* Uvulæ prolapsus est justo longior ejus descensus s. elongatio, sub deglutitione potissimum sensum molestum pariens, a lympha serosa intus stagnante & organi relaxatione originem habens.

II. *Differentia.*
1 Uvulæ simplex prolapsus distinguendus est ab ejusdem *inflammatione*, ubi præter elongationem, rubor, ardor & summus dolor occurrit.
2 Ab ejusdem *exulceratione*, quæ pariter summum dolorem antecedentem habet, & inflammationi prægressæ plerumque originem debet.

III. *Signa.*
1 Conspicitur ejusdem elongatio & laxitas, si lingua depressa, in interiora faucium videmus.
2 Colorem servat suum naturalem, sed quoad formam satis oblonga & tenuis redditur, ita ut in guttur pendeat l. supra linguam jaceat.
3 Sub Deglutitione parit sensum molestum, quasi nucleus l. bolus in faucibus hæreret.
4 Excitat nauseam & fere continuam expuitionem.
5 Quandoque etiam loquelam impedit.

IV. *Subjectum.*
1 Sanguineo-Phlegmatici & ipsi phlegmatici tempore vernali & autumnali corpus humidiori aeri nimium exponentes.
2 Qui collum hoc tempore minus bene muniunt.
3 Quidam corpore calente haustum frigidiorem assumentes.

V. *Prognosis.*
1 Si affectus adhuc recens est, facile curatur & nullum periculum involvit.
2 Quando vero negligitur & diutius subsistit, corrumpitur quandoque uvula, ut abscissione opus sit.
3 Abscissio hæc satis periculosa est, quia insignem sæpius sanguinis fluxum post se ducit.
4 Quibus uvula est abscissa l. corrupta, clara voce haud amplius loquuntur.
5 Nocet etiam hæc ipsa abscissio pulmonibus, quia aer liberiori modo in eosdem ruere potest.
6 Elongatio uvulæ sæpissime inflammationem comitem habet, quam exulceratio quandoque excipit.

VI. *Remedia.*
1 Serosos humores superne stagnantes evacuantia: Phlegmagoga, Rad. Jalapp. Specif. Jalappin. Pulv. Cornach. Diacydon. lucid. Jal. ☿ius dulcis.
2 Eosdem discutientia & ad urinarias vias ducentia: Essent. alexipharmaca Stahlii, Pimpinell. alb. Succin. Tinct. ♁ii tartarisat. Tartari.
3 Partem immediate affectam eluentia & roborantia: Gargarismata discutientia & subadstringentia: ex Rad. Bistort. Sigill. Salom. Plantag. Torment. Herb. Hyssop. Pyrol. Uvular. Vinc. per vinc. Hyssop. Fl. Ligustr. Ros. r. Balaust. Alum. ust. addito Rob diamor. l. Mel. rosat.
4 Adstringentia magis & in pristinum statum uvulam restituentia: pulveres adstrictorii, ex Rad. Torment. Bistort. Angel. Pyrethr. Zingib. Piper. long. Mastich. Alum. cum spatula aut parvo cochleari, lingua prius depressa, columellæ applicando l. in eandem insufflando.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis purgans.

℞. *Specif. Jalappin. gr. XXV.* *☿ii dulc. rit. par. ℈ß. M.*

2 Pilulæ purgantes.

℞. *Pil. Tartar. Querc. gr. XV.* *Resin. Jalapp. gr. iij.* *☿ii dulc. rit. parat. gr. viij.* *C. Essent. succin. f. Pil. No. XV.* *D. pro una vice.*

3 Tinctura discutiens.

℞. *Tinct. ♁ij tartar. ʒiij.* *Essent. alexipharm. Stah. lii ʒj. M.* *Dos. gutt. 30. 35. mane & vesperi.*

4 Alia.

℞. *Tinct. Tartar. ʒij.* *Essent. Succin. ʒj. M.* *Dos. & usus, ut præcedentis.*

5 Gargarisma discutiens & adstringens.

℞. *Rad. Bistort.* *Torment.* *Sigill. Salom. ā. ℥ß.* *Herb. Pyrol.* *Hyssop.* *Uvular. a. Mß.* *Flor. Ror. r.* *Balaust. a. p. j.* *Coq. in s. q. ▽ s.* *Colat. ℔j.* *Add. Alum. crud. ʒjß.* *Rob. diamor. ℥j.* *Injiciatur aliquoties per diem calide.*

6 Pulvis adstringens.

℞. *Rad. Bistort.* *Torment. a. ℈j.* *Pip. long. ℈ß.* *Ms. f. Pulv. cum spatula Columellæ applicandus.*

7 Alius.

℞. *Mastich.* *Thur. a. ʒß.* *Alum. ℈ß. M.* *Usurpetur ut antea.*

VII. *Methodus medendi.*
1 Serum in superioribus partibus collectum evacuetur per laxantia phlegmagoga.
2 Subjungantur lenia anticatarrhalia, pituitam stagnantem incidentia, aliquoties per diem in usum trahenda.
3 Quod si inflammatio uvulæ simul concurrat, in subsidium vocentur Nitrosa, absorbentia, diaphoretica fixa, modo dictis interponenda.
4 Pars vero affecta foveatur & roboretur, per Gargarismata discutientia & adstringentia, addendo iisdem in inflammationis concursu album Græcum & Nitrum.
5 Si in pristinam formam redire recuset Columella, adhibeantur colophonis loco pulveres anticatarrhales fortiores & adstrictorii, immediate parti affectæ applicandi.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Ad abscissionem uvulæ non facile fiat progressus, nisi summa necessitas eandem suadeat.
2 Quando inflammatio concurrit ab applicatione fortiorum anticatarrhalium & adstringentium pulverum desistendum, & potius Gargarismatibus discutientibus & leniter adstrictoriis res peragenda.
3 Revulsionis scopo quidam ab Emplastris ex fermento, Succino, Thure l. Mastiche, Vertici capitis impositis, aliquem usum observavere.
4 Propter signaturam specifice commendant Uvulariam s. bis linguam, quam etiam collo quidam appendunt.
5 Aquam destillatam Vincæ pervincæ, l. tantummodo ejus decoctionem gargarisatam, uvulam relaxatam erigere, *Carolus Musitanus* affirmat.

CAPUT NONUM.

DE

Procidentia Ani.

I. *Definitio.*
Procidentia Ani est prolapsus intestini recti involuntarius, relaxationem tunicæ nerveæ, ac sphincteris ani, excipiens.

II. *Differentia.*
1. Est l. *idiopathica*, ab ipsius partis morbosa constitutione dependens, l. *symptomatica*, morbis aliis tanquam symptoma superveniens.
2 Est l. *brevioris* l. *longioris* durationis.

3 Mo-

3 Modo *major*, modo *minor* portio erumpit.
4 Est l. *absque* l. *cum* inflammatione conjuncta.

III. *Signa.*

1 Hæc per se clara sunt & ipsi visui statim sese manifestant.
2 Antecedit in symptomatico plerumque frequens & molestissimus tenesmus, quem tandem intestini recti procidentia excipit.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes diarrhœas acres biliosas cum tenesmo passi & fortius clamantes.
2 Adulti etiam, Diarrhœa diuturna l. Dysenteria laborantes.
3 Qui anum nimium refrigerant.
4 Puerperæ in difficiliori partu constitutæ.
5 Qui cum magno conatu fæces induratas egerere tentant.
6 Quibus musculi levatores in lithotomia sunt discissi.
7 Qui paralytica sphincteris ani relaxatione laborant.

V. *Prognosis.*

1 Affectus idiopathicus difficilius curatur, quam symptomaticus.
2 Juniores & pueri facilius ab eodem liberantur, quam senes.
3 Qui Diarrhœæ & Dysenteriæ supervenire solet, primario morbo mitigato, haud difficulter tollitur.
4 Idem etiam de reliquis symptomatice evenientibus judicandum.
5 Quo longius cura protrahitur, eo periculosior redditur affectus.
6 Frigus ano prolapso maximopere inimicum est, teste *Hippocrate Aph.* 22. *sect.* 5.
7 Facile ab eodem inflammatio inducitur, quæ Gangrænæ difficillime & vix curabili viam sternit.
8 Si magna inflammatio concurrit, repositio difficulter procedit, nisi hæc imminuatur l. tollatur.
9 Quo frequentius affectus redit, eo difficilius imposterum curam admittit.
10 Qui a nervorum l. musculorum ani læsione paralytica l. alia violenta dependet, difficillime, præcipue in senibus & ubi malum non amplius recens est, curatur.

VI. *Remedia.*

1 Anum recenter elapsum reducunt situs conveniens (ut Patiens pronus ponatur, vel, capite in terram inclinato, pedibus sursus elevetur) & opera manualis, qua, adhibitis aliquot digitis oleo emollientе inunctis, l. linteamine calefacto, anus leniter & paulatim reprimitur.
2 Inflatum & inflammatum emolliunt & minorem reddunt emollientia, cum discutientibus juncta: Herb. Absinth. Origan. Puleg. Salv. Calaminth Malv. Summit. Aneth. Flor. Melilot Sambuc. Chamom. Sem. Carv. Cumin Fœnic. in aqua, lacte, l. Vino coquend. & cum spongiis, linteaminibus, sacculis calide applicanda: nec non oleum Lil. alb. Verbasc. Chamom. Ov. post fotum ano inungenda.
3 Relaxatum constringunt & in sua sede retinent adstringentia: Rad. Bistort. Torment. Symphyt. Plantag. Herb. Centumnod. Burs. Pastor. Fol. Querc. Millefol. Fl. Ros. r. Balaust. Bacc. Myrtill. Gallæ, Nuc. Cupress. in Vino rubro decoquenda & in sacculis, linteaminibus, cum spongiis ægroto jacenti supponenda. Olea item adstringentia, eadem ratione applicanda. Mastiche porro, asseri ligneo lævigato pulveretenus inspersa, cui calefacto æger insidere debet. Specifice tandem Scarabæi, in stercore equino nati, sub pulveris forma intestino prolapso adspergendi.

Formulæ Remediorum.

1 Species emollientes & discutientes.

℞. *Rad. Alth.* ℥j.
Herb. Chamom.
Absinth. ā. Mj.
Fl. Melilot.
Sambuc. ā Mß.
Sem. Aneth.
Fœn. Græc. ā. ʒij.
Incis. contus. d. ad ch.
In lacte, vino l. ▽ *decoquendæ & applicandæ.*

2 Linimentum emolliens.

℞. *Unguent. dialth.* ʒvj.
Ol. Verbasc.
Chamom.
Ovor. ā. ʒij.
Ms. pro inungendo ano.

3 Species adstringentes.

℞. *Rad. Symphyt.*
Bistort.
Torment. ā. ℥ß.
Herb. Centumnod.
Millefol. ā. Mj.
Fl. ros. r.
balaust. ā. pij.
Gallar. ℥ß.
Incis. contus. q. s. decoq.
In Vin. rubr. l. aqua ferrar. & applica calide.

4 Suffimigium adstringens & roborans.

℞. *Mastich.*
Succin.
Thur.
Myrrh. ā. ʒjß.
Fl. ros. r. ʒj.
Ms. f. pulvis, pro perfumando ano.

VII. *Methodus medendi.*

1 In omni ani Procidentia eo respiciendum, ut intestinum rectum illico, nisi sponte intret, in locum suum debitum reponatur.
2 Fit hoc per convenientem situm, ut Patiens pronus ponatur, pedibusque paululum sursum versus elevetur, deinde mediante uno l. altero digito oleo illito, vel linteolo molli, Decocto emolliente madido, obvoluto, aut etiam linteamine calefacto sensim intrudatur.
3 Reposito ano, præcaveatur, ne denuo elabatur. Prospiciunt huic rei Decocta & olea adstringentia in Sacculis, spongiis, linteaminibus ano supposita. Officium etiam faciunt asseres calefacti Mastiche conspersi, quibus æger insideat. Nec non particula panis querni in vino rubro cocta & ad instar suppositorii ano intrusa. Aut ex commendatione *Caroli Musitani* & *Hartmanni* Pulvis Scarabæorum, intestino recto inspersus.
4 Quod si Paralysis musculorum & nervorum retentionem impediat, externe circa os sacrum nervina applicentur, in adminiculum etiam vocentur subligacula.
5 Si musculi retrahentes in Lithotomia sunt discissi res desperata est, nisi statim in principio exquisitis vulnerariis medela afferatur.
6 Si Dysenteria & Diarrhœa malum suffulciat, interne mitigantia & demulcentia in usum sunt vocanda, externe vero demulcendi scopo sacculi ex rapis, avena excorticata, herba Chamom. Samb. in lacte coct. ano supponendi; clysteribus abstergentibus & subadstringentibus haud omissis.
7 Fæces nimium exiccatæ & induratæ, si illæ malum procrearunt, exposcunt Clysteres emollientes & Diætam diluentem, subjungendo postea Methodum Procidentiæ ani debitam, supra laudatam.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In omni procidentia ani, si a neglecta repositione intestinum rectum inflationem vel inflammationem concepit, ut repositionem ob hanc respuat, discutientia & emollientia in auxilium sunt vocanda, intestinum prolapsum iisdem calide per tempus fovendo, deinde subadstringentibus & manuum opera repositionem tentando. Cavendo omni modo ne Gangræna, plerumque lethalis, accedat.
2 Adstringentia externe prolapso intestino applicata non tantum repositionem facilitant, dum fibras constringunt, sed & ulteriorem prolapsum præcavent. Pulveres tamen, qui inspergunter, debent esse tenerrimi, alias tunicis sese insinuant & tenesmum adaugent.
3 Fortiora etiam adstringentia in substantia haud facile sunt propinanda, quia nimium constringunt; unde etiam alumen in minori dosi in usum trahendum est.
4 In causa paralytica Junckerus Liquorem florum verbasci in Unguenti consistentia redactum; tanquam egregium balsamicum & travmaticum, laudat.
5 Infantes Ascaridibus laborantes frequenter quoque Procidentia ani corripiuntur, ubi tamen non facile pulveres constringentes intestino prolapso sunt aspergendi, oculi potius dirigendi sunt ad ascarides, hisce enim remotis & cessante irritatione, postea ani Pro-

Procidentia non adeo facile metuenda eſt.

6 Qui ſemel Procidentia ani laborarunt, facile iterum in eam incidunt, inpr. ſi alvi depoſitionem maturam negligunt & fecum indurationi anſam præbent, quare, quantum quidem poſſibile, alvum liberam ſervent.

7 Nunquam tamen in uſum trahant Aloetica aliaque Purgantia acriora; quoniam hæc in ſubjectis diſpoſitis Procidentiam ani producere valent.

Caput Decimum,

De

Impotentia Virili.

I. *Definitio.* IMpotentia virilis eſt inhabilitas ad generandum, ea ætate ſeſe exerens, quæ alias per leges naturæ hic operi dicata eſt, vel a vitioſa ſeminis qualitate aut defectu, l. a partium ſolidarum generationi dicatarum læſione originem habens.

II. *Differentia*.

1 Diſtinguitur a *ſterilitate* ſubjecti diverſitate: hæc quippe, ſtricte ſumta, procreandi impotentiam a muliere dependentem innuit.

2 Alia membri virilis aliqualem erectionem & ſeminis ejaculationem, ſed parcam, & vel præmaturam vel nimis tardam, conjunctam habet: alia l. neutro horum, l. alterutro tantum, nimirum erectione penis, non vero ejaculatione, ſtipata eſt.

III. *Signa*.

1 Cognoſcitur impotentia virilis vel ex patientis relatione, vel oculari inſpectione.

2 Hac quippe certiores reddimur l. teſticulos Seminis generationi inſervientes eſſe l. læſos, l. nimis parvos, l. plane deficere, aut urethram non in media ſed infima ejus parte perforatam eſſe, aut Semen effluens nimis tenue aut aquoſum eſſe.

3 Quando teſticuli ſunt læſi, l plane abſciſſi, fieri quidem poteſt penis erectio, ſed ob ſeminis defectum nulla contingit ejaculatio ſeu emiſſio ejusdem.

4 Urethra, ſi inferne perforata eſt, ſemen emiſſum non ad locum ſuum convenientem fertur, erectione tamen penis cum effluxu ſeminis recte contingente.

5 Eadem erectio & juſta etiam ejaculatio præſto ſunt, ſi ſemen nimis aquoſum eſt, quod facile ex conſiſtentia dijudicatur.

6 Interdum membrum virile nunquam erigitur, quod plerumque in ſenio & paralyſi muſculorum erigentium accidere ſolet.

7 Si a Faſcino res dependet, erigitur quidem penis ſat frequenter, libido etiam rei ♁reæ adeſt, ſed quando ad actum celebrandum ſeſe parat, ſubito concidit. & nulla facultate eundem abſolvendi amplius gaudet.

8 Breviter ſcrotum pendulum, membrum flaccidum, defectus erectionis ejusdem & ejaculationis ſeminis conſtans, certa impotentiæ virilis ſunt ſigna.

IV. *Subjectum*.

1 Legibus ipſius Naturæ impotentiæ laborant pueri, ab infantia ad 14 circiter annum.

2 Eidem obnoxii fiunt ſenes ſexagenarii quidam l. ſeptuagenarii quæ tamen res ſecundum ſubjectorum & roboris diverſitatem valde differt.

3 Citius facultate hac privantur, qui conſtitutionem poſſident debiliorem, qui maturis admodum annis Veneri ſeſe addixere, qui frequentius hoc opus exercuere, qui Baccho nimium litavere.

4 Qui Saturninis & acidis interne abutuntur.

5 Morbis diuturnis nimium exhauſti per tempus tantum impotentes ſunt.

6 Contingit hoc etiam mœſtis, ſpeculabundis, hypochondriacis.

7 Veræ impotentiæ obnoxii ſunt, qui vitium in partibus ſolidis generationi dicatis poſſident, teſticulos nimirum contuſos, abſciſſos, admodum parvos, muſculos erigentes paralyſi labefactatos, penem abſciſſum, urethram inferne perforatam &c.

8 Nec non qui Semen nimis aquoſum producunt.

9 Pertinacem quoque impotentiam incurrunt, qui faſcino ſe ligatos eſſe firmiter autumant.

V. *Progn ſis*.

1 Impotentia virilis, quæ a morbis diuturnis, fame nimia, ſpeculationibus, mœrore originem trahit, & medicamentis & Diæta curari poteſt.

2 Quæ virium debilitatem & enervationem per ſenium, Bacchi & Veneris exceſſus pro cauſa habet, eadem ratione & modo ſæpius levamen admittit.

3 Quando res a faſcino dependere videtur, quandoque univerſa corporis conſumtio exinde originem habet.

4 Poteſt tamen utrumque malum conveniente Methodo non ita difficulter tolli.

5 Qualitas ipſius ſeminis correctionem admittit, quando vero diſpoſitio hæreditaria adeſt, tunc rariſſime Curatio bene cedit.

6 Quando partium ſolidarum vitium l. Paralyſis muſculorum ſubeſt, vix reſtitutionis ſpes remanet.

7 Quibus teſticuli in infantia abſcinduntur, mulieres impoſterum quoad vocem & reliquum corpus magis æmulantur, quam viros.

VI. *Remedia*.

1 Lympham nutritiam adaugentia: omnes cibi evpepti, evchymi; porro Amygdalæ, Pineæ, Piſtaciæ, Succolada Indica, vitella ovorum, Lac omne & inprimis muliebre.

2 Corpus roborantia & Venerem excitantia: interne vinum generoſum, modice uſurpatum, Aromata, Cubebæ, Condit. Z. Z. Nuc. Ind. Rad. Pimpinell. Eryng. Elect. diaſatyr. Ambra. Moſch. Confect. alkerm. aqua Magnanimitatis, Spiritus Formicarum, Priapus Cervi; teſtes gallorum; farcimina ex criſtis & gallorum teſtibus facta, ſanguis & cerebrum Paſſerum, Borrax, Millepedes, Cantharides, Externe Balnea ex Formicis, ſpiritus Formicarum, Zibethum, Ambra, Moſchus cum ○°○ deſtill. Caryophyll. Spic. Cinam. in balſamum redacta, & teſtibus penique inuncta.

3 Semen qualitate peccans corrigentia, gelatinoſa, mucilaginoſa, evchyma, interpoſitis aromaticis ſelectis & potu defæcato vinoſo.

4 Paralyſeos vitiis opponuntur interna & externa nervina.

5 Incantamentis ſuccurrentia Vomitoria in principio exhibita, nec non Abrotanum, Origanum, Antirrhinum, Adianthum, viſcum quercinum, colurnum, Momordica, ſuccus Betulæ, Secundina primiparæ, Calculus humanus, Eſſent Hyperici, Tinctura Coralliorum. Externe mictus per ſcopas betulinas, & mictio per annulum ſponſalitium, lotio pudendi cum Decocto aquilegiæ &c.

Formulæ Remediorum.

1 Electuarium Aphrodiſiacum.

℞. *Succolad. Ind.*
Pinear. mund. ā. ℥ſs.
Condit. Rad. Satyr.
Zinzib.
Eryng. a. ʒvj.
Pulv. Cardam.
Cubeb.
Cinam. ā. ʒj.
Moſch. gr. iv.
Ambr. gryſ. gr. ij.
Syr. Cort. aur. q. ſ.
F. elect. ad avellanæ magnitudinem bis forte per diem uſurpandum.

2 Aliud.

℞. *Elect. diaſatyr. ℥jſs.*
Condit. Z. Z.
N. Ind.
Rad. Pimp. ā. ℥ſs.
Raſ. Priap. Cerv. ʒiij.
Sem. Bruc.
Paſtinac. a. ʒj.
Succ. Gran. Cherm. q. ſ.
F. Elect.
Uſus, ut præcedentis.

3 Linimentum.

℞. *Zibeth. gr. vj.*
Moſch. gr. iv.
Ambr. gryſ. gr. ij.
○°○ *deſt. Caryoph. gut. 6.*
Cinam. gutt. iij.
F. Linimentum pro glande & teſtibus inungendis.

4 Aliud.

4 Aliud.

℞. *Axung. Castor.* ℨs. *Balsam. Peruv.* ℈j. *Zibethi gran.* vj. ℅ *dest. Caryop.* ℨs. *M Usus, ut præcedentis.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si impotentia virilis a nutrimenti & virium defectu originem suam sumit, optimum effectum præbent gelatinosa, mucilaginosa & nutriente facultate prædita, interpositis roborantibus & leniter stimulantibus, qua quidem re & semini nimis aquoso egregie succurritur.

2 Si animi mœror l. speculatio nimia in causa sunt, animum exhilarare & a seriis avocare decet. Commendant insuper quidam pro scopo hoc inflictionem plagarum & virgarum in nates.

3 In Paralysi s vitiis l. etiam testiculorum læsionibus in gnioribus rarissime aliquid solidi efficitur. In illis in primis initiis res per nervina interna & externa tentari potest. Hæ chirurgicum auxilium exposcunt & aliquam adhuc spem promittunt, quamdiu partes generationi dicatæ adhuc sunt integræ: ablatas vero resarcire velle, stolidum foret conamen.

4 In incantamenti metu interna & externa specifica adhiberi possunt. Cardo tamen rei hoc absolvitur, ut impotenti fortior animus & confidentia inspiretur, omnem timiditatem & incredulitatem prorsus e mente adimendo, sic optime restituetur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Senes & debiles bene succurrunt naturæ defectui per nutrientia selecta, stimulantia & roborantia, semper tamen etiam examinandæ sunt corporis vires, an hoc negotium ipsa Natura permittat; alias Phthisis, Hectica aliaque mala exinde exurgunt.

2 Præstaret sæpius antaphrodisiaca, quam aphrodisiaca exhibere medicamenta, cum plerumque plus in hac palæstra, quam debebat, fieri soleat.

3 Stimulantia nunquam absque nutrientibus sunt exhibenda, neque etiam in majori dosi præscribenda, alias eximia quandoque damna; nimirum insignis ad rem ♀ream exercendam stimulus, dolores nephritici & mictus cruentus exinde originem trahunt.

4 Stimulo fortiori a medicamentis acribus producto consulunt lac in copia haustum & Emulsiones dilutiores.

5 Adscribunt vulgo Camphoræ odori & potui Caffee impotentiam inducendi vim, sed experientia rem hanc non confirmat.

6 Saturnina Venerem admodum enervant, & simul sanitati maxime sunt inimica.

7 Pro præcavenda fascinatione commendant Auctores varia v. g. ut sponsus ante, aut post copulationem per annulum sponsalitium mingat, ut Mercurium vivum, in nuce avellana inclusum colloque appensum, durante copula Sacerdotali gerat, aliaque; sed his ipsis in timidis & valde credulis eo ipso impotentia sæpius inducitur.

8 Curiosum est, quod D. D. Weisbach in suo tractatu germanico ex Michaele Montaigne allegat, quod hæc res timiditatem, diffidentiam & incredulitatem plerumque pro fundamento habeat. Adstipulamur & nos huic asserto, cum 2. 3 subjectis, per aliquot annorum seriem pro impotentibus a se & uxoribus habitis, nulla alia remedelam allatam fuisse, quam medicina morali, sciamus, id est omnem incredulitatem & diffidentiam iisdem adimendo, & bonum cordatumque animum inspirando.

L I B E R V.

D E

F E B R I B U S.

C a p u t P r i m u m.

De Febribus in Genere.

I. *Definitio.*

Febris est complexus motuum, utplurimum ordine sibi succedentium, secretoriorum & excretoriorum, præter gradum naturalem, seu tumorem consuetum auctorum & intensorum, ad noxam aliquam extraordinariam & fonticam, inpr. vero sanguini imminentem vel jam inhærentem, præoccupandam aut tollendam. Sive brevius

Febris est salutaris Naturæ conatus, quo per motus secretorios & excretorios, qualitati tamen & quantitati causæ proportionatos, materiam corpori & inpr. ejus partibus fluidis insensam expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 Ratione *durationis & decursus*, Febres sunt vel
 1 *Acutæ*, e. g. Petechialis, Pleuritica, Febris castrensis, Variolæ & Morbilli &c vel
 2 *Chronicæ*, v. g. Intermittentes, Quotidianæ, Tertianæ, Quartanæ, it. Lentæ & Hecticæ.

2 Ratione *Typi* sunt:
 1 *Continentes*, quæ nec intermittunt, nec remittunt, ut Ephemera simplex & plurium dierum, Synochus simplex & putrida.
 2 *Continuæ*, quæ statas exacerbationes & remissiones, nunquam tamen plenariam intermissionem habent, uti Febres Catarrhales & Petechiales, quæ circa vesperam exacerbantur, horis vero matutinis mitius affligunt.
 3 *Intermittentes*, quæ sensibilia intervalla vacua habent, ita ut æger ad orthostadiam redeat, v. g. Quotidiana, Tertiana, Quartana legitima.

3 Ratione *causæ*, aliæ dicuntur:
 1 *Inflammatoriæ*, quæ inflammationibus internis, vel externis gravioribus superveniunt, ut Pleuritis, Paraphrenitis, Vulnerariæ &c.
 2 *Lochiales*, quæ Lochiis suppressis superveniunt.
 3 *Lacteæ*, quæ impeditiorem lactis in mammas ingressum comitantur.
 4 *Biliosæ*, quæ iracundiæ, bilisque effusioni & regurgitationi superveniunt.
 5 *Sanguineæ*, quæ sanguinis abundantis consumptionem & imminutionem intendunt.

4 Ratione *symptomatum*, aliæ sunt:
 1 *Ecthymaticæ*, quæ notabiles efflorescentia in superficie corporis formant, ut Petechiales, Purpuratæ, Scorbuticæ, Febres erysipelatodes, Scarlatinæ, Variolæ, Morbilli &c.
 2 *Catarrhales*, quæ Gravedinem, Coryzam, Tussim comites habent, aut subsequuntur.
 3 *Legitimæ*, quæ consuetis anni & diei temporibus invadunt, solitis symptomatibus stipantur.
 4 *Anomalæ* sive *Nothæ*, quæ ab hac norma deflectunt.
 5 *Simplices*, quæ nulli alteri complicatæ sunt.
 6 *Compositæ*, ubi continua cum intermittente, continens cum continua concurrit, aut intermittens duplicatur, v. g. Quotidiana, Tertiana &c. continua, vel duplex.

5 Ratione *moris* sive *indolis* sunt
 1 *Benignæ*, quæ raro interimunt, aut læsiones graviores post se relinquunt, ut Tertiana legitima, Ephemera simplex, Catarrhales simplices.
 2 *Malignæ*, quæ utplur. exitium afferunt, aut noxas fonticas & fere immedicabiles post se trahunt, ut Febres inflammatoriæ internæ, inprimis vero ex-

excretionibus externis arthriticis, vel eryfipelaceis retropulfis supervenientes, it. Epidemicæ pleræque.
3 *Peftilentes*, quæ plurimos eorum, quos prehendunt, interimunt, & quidem præcipiti admodum progreffu, communiter cum excretione Bubonum, vel Anthracum, uti Peftis.
6 Ratione *ortus* & *graffationis*:
1 *Epidemicæ*, quæ ex communi aeris, vel aquæ vitio prognofcuntur, & facile per contagium propagantur, quales plerumque funt Ecthymaticæ, & Catharrhales, v.g. Febris Scarlatina, Morbilli, Variolæ.
2 *Sporadicæ*; quæ ex individuali in diæta vel animi pathematibus commiffo errore Patientem invadunt, ut Tertiana vel Quartana, a naufea vel cibis dyfpeptis oborta, Febris ardens ab ira fufcitata, Febris lochialis a lochiis reftitantibus, Febris inflammatoria ab hauftu frigido, corpore æftuante.

III. *Signa*.
1 Febres non certæ ætati propriæ funt, fed in omnes fine difcrimine fexus & ætatis graffantur.
2 Febribus facilius obnoxiæ fiunt perfonæ temperamenti fanguinei vel cholerici, ftatus plethorici evacuationibus fanguinis, vel aliis excretionibus ftatis affuetæ, indolis animi activioris; iracundæ, impatientis.

IV. *Subjectum*.
1 Magis *effentialia* funt:
a Pulfus frequens & celer.
b Frigoris & caloris viciffitudo citra notabilem caufam externam.
c Urinæ quoad confiftentiam, colorem & diaphaneitatem mutatio.
2 *Confecutiva* funt:
a Pallor & rubor, fubfidentia & turgefcentia habitus corporis alternantes, citra notabilem caufam aliquam occafionalem.
b Remiffio ab aliis actibus vitalibus, ciborum nempe appetitu & digeftione, nec non rationalibus h.e. *wann die Patienten verdrieslich und nicht difponirt find zu ihrem Vorhaben. Eckel haben vor Fleifch.* it. *durftig und unruhig find.*
c Sitis.
d Infolida animi follicitudo, indeque corporis inquietudo.
e Somni neglectus, *fchlafflofe Nachte*.
f Proftratio virium.

V. *Prognofis*.
1 Febris, hoc eft motuum fecretoriorum & excretoriorum præter gradum confuetum adauctorum intentio femper eft falutaris, eventus tamen non raro, præfertim in acutis, anceps eft, imo lethalis.
2 Febres fibi relictæ tranquillius & tolerabilius ad exitum vel falutarem vel lethalem quoque decurrunt, quam variis artificiis interpellatæ.
3 Febres fibi relictæ, continente ac modefto regimine faltem adjutæ, ftatas excretiones aut mutationes criticas conftantius & certius obfervant, quam quæ medicamentis & regimine calidiore exftimulatæ, aut nimiis abforbentibus fuppreffæ, aut opiatis turbatæ fuerunt.
4 Plures ex Febribus convalefcunt fola quiete & abftinentia.
5 Difficillime reftituuntur Febres corruptæ, h.e. turbatæ, violenter oppreffæ & hinc recidivantes, it. in lentum & anomalum typum præcipitatæ.
6 In omni Febre, quæ alias ftatas mutationes, vel eccrifes ferre folet, fi hæc non fuccedunt, fequitur periculum.
7 Nulla unquam Febris reftituitur fine omni fudore, aut mutatione urinæ.
8 In nulla Febre fudor fluit fub ἀκμῇ æftus, fed quando hujus impetus remittit: fin fecus, fymptomaticus eft, inutilis, imo nocivus.
9 In omni Febre acuta; fi Urinæ nihil mutentur, aut mutatas crudæ fequantur, calamitofum eft.
10 Omnis Febris in alterius tempora, habitus, ætates, opportunitates incidens, vel in illam degenerat, vel in ejus mores anomalifat. Alias enim fynochi ante crepufculum, circa folftitium: Biliofæ circa ortum folis poft folftitium; Catarrhales vefpertino tempore circa Æquinoctia, invadere folent. Tertianæ horas antemeridianas & tempus vernum obfervant, ætati adolefcentili & virili familiares funt: Quartanæ horis pomeridianis, Autumno, ætati provectiori & naturis fegnioribus obtingunt.

VI. *Remedia*.
1 *Alterantia*:
a Abforbentia, ex quibus feliguntur præcipue Oftracodermata, five Conchilia, v. g. Lap ♋. Conchæ, Mat Perl. præparatæ: exclufis fubadftringentibus, Bolaribus, Cervinis, v.g. Terr. figill. C. C. ufto, C.C. fine igne vel Philofophorum præparato, imo Coralliis quoque.
b Mucofitatem humorum incidentia & vias abftergentia, falia enixa aut digeftiva, ex acido præcipue Vitriolico parata, ut Tart. Vitriolat. Arcan duplic. Nitr. ♁iatum. it. Tartarea, ut Arcanum Tartari, folutio Oc. ♋ cum Vino vel fucco citri: exclufis e Sale communi defumptis e. g. Sale digeftivo Sylvii.
c Æftum temperantia & acrimoniam biliofam mitigantia, qualia funt:
1 Nitrofa e.g Cryftall. Nitrati f. Nitr. depuratum, Lapis Prunellæ five Nitrum tabulatum, Nitr. regeneratum ♁iatum.
2 Acida, v. g. Succus Citri, Berberum, Ribium, it. Spir. Vitrioli, Nitri, Clyffus ♁ii, Tinct. Flor. Bellid. Papav. rhœad. &c exclufis fpiritibus acidis dulcificatis, it. fpiritu Salis & Vitrioli Philofophico, ob vim nimirum minus diureticam & tuffim facile irritantem.
d Diluentia, fecretiones & excretiones copiofius inftituendas promoventia: Potus tenuior & fufficiens vel cerevifiarius, vel Decoctum Hordei aut C.C. vel Infufum Thee, Caffe aliarumque herbarum, florum aut radicum temperatiorum, neque adeo faftidioforum, e.g. Rad. Scorzoneræ, Flor. Galeg Herb. Meliff. &c.
e Analeptica, v. g. Emulfiones amygdalinæ fufficienter edulcoratæ, Potiones ex Aquis odoriferis gratioribus, Vinum modice & medice fumptum, præfertim in affuetis.
2 *Evacuantia*, & quidem:
a *Cuilibet Febri commoda*, quin neceffaria:
Diaphoretica, v.g. ♁ diaphor. recte præparatum, Aquæ diapnoicæ non ingratæ, Flor. Samb. Card. bened. Scord. Galeg. &c.
2 Alexipharmaco-diuretica, v.g Effentia ex radicibus alexipharmacis temperatioribus & hordeo parata; Mixtura fimplex parcius camphorata, exclufo ufu copiofiore Camphoræ, Myrrhæ, rejectis itidem Spiritibus urinofis v. g. Spir. C.C. Fuliginis, Bezoardico Buffii: nec non Pulveribus fic dictis Bezoardicis, incondita farragine herbarum & radicium pulverifatarum, quin & Terris variis figillatis adftringentibus fuffarctis, v. g Pulv. Bezoard. Sennerti, Saxonico, Pannonico rubro, Schneebergico *oder dem fo genannten fieben und fiebenziger-ley Pulver*.
3 Succeffum alvi promoventia, non tamen pofitive ftimulantia & irritantia, ut Clyfteres five Enemata.
b *Certo ftatui* morbi, vel *individuali* circumftantia debita.
1 Vomitoria, in principio Contagiofarum, it in Intermittentibus, die vacuo, fubjectis eve metis, quin actu vomiturientibus, exhibenda.
2 Purgantia, poft declinationem Acutarum, iter in Intermittentibus lentefcentibus, vel per Adftringentia fuppreffis, itidem diebus Intercalaribus exhibenda.
3 Venæfectio larga in fubjectis plethoricis, affuetis, valde æftuantibus, infigni præcordiorum angu-

gustia oppletiva gravatis, antequam signa coctionis in Urina appareant.

c *Specifica*, qualia a Kergero, Riverio, Apino laudantur: sed potius optanda, quam speranda sunt.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis præparans.

℞. *Conch. ppt.* *Div. in 9. p. æq.*
Nitr. ♁iat. *D. sing. 3. vel 4. horis.*
Tart. Vitriolat. a. ʒj. *M.*

2 Alius temperans.

℞. *Nitr. depur.* *Div. in 6. p. æq.*
Arcan. dupl. a. ʒj. *D. ut antea.*
Cinnab.♁ ij gr. 18. M.

3 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Borrag.* *Tinct. Rosar.* ʒjß.
Bugloss. *Sir. acetos. citr.* ℥ß. *M.*
C.C. citr. a.℥ß. *D. cochleatim.*

4 Pulvis emeticus.

℞. *Rad. Ipecac. gr. XXV.* *D. mane.*
Sal absinth. ℈ß. *M.*

5 Alius Purgans.

℞. *Specif. Jalap.* ʒß. *D. ut antea.*

6 Potiuncula diaphoretico-temperans.

℞. *Aq. Fl. Acac.* *Nitr. regener. a.* ʒß.
Card. bened. a.℥ij. *Sacch. perlat.* ʒij. *M.*
♁ diaph. *D. cochleatim in æstu.*
Matr. Perl.

7 Alia alexipharmaca.

℞. *Aq. Galeg.* *Sir. Contrajerv.* ʒjß. *M.*
Scorzon. a. ℥ij. *D. cochleatim in declinatione paroxysmi.*
Ess. alexiph. ʒj.

8 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Ess. Scord.* *D. 25. 30. gutt. in declinatione paroxysmi.*
*Pimpin, alb. a.*ʒiß.*M.*

VII. *Methodus medendi*, varians pro diversitate

1 *Status morbi*:

1 In primo principio interdum Vomitorium, Venæsectio, quandoque etiam Sudoriferum cum regimine datum, locum habet.

b In Incremento Temperantia, Absorbentia, Diluentia, parcius vero Alexipharmaca usurpanda.

c In statu & circa dies criticos his ipsis insistendum, interponenda interdum Analeptica, præsertim ubi vigor Naturæ tepescere videtur, quo in casu etiam Alexipharmacis magis opus est.

d In declinatione, licet morbi impetus remiserit, & æger in portu jam navigare videatur, Alexipharmacorum tamen usus & calor conclavis temperatus nunquam negligatur.

2 *Paroxysmi*:

a Ante paroxysmum & sub paroxysmis vegetioribus sola Temperantia, Absorbentia, Abstergentia locum habent: Alexipharmaca vero, & quascunque excretiones stimulantia exulent, uti & Analeptica, quæ commodius post paroxysmum dantur.

b Sub declinatione paroxysmi & tempore intercalari Alexipharmacis, ac, pro re nata, Analepticis agendum.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Febris *in se*, h. e. motus *secretorii & excretorii* ultra gradum consuetum intensi debent curari, i. e. tolli aut supprimi: *causa* vero sive materia, propter quam & contra quam Febris coorta est, curanda, i. e. corrigenda, vel expellenda est.

2 Id vero vix potest simul ac semel fieri, sed opus est justa mensura & opportunitate temporis, quæ materia excernenda prius præparanda & separanda, quam evacuanda est.

3 Hinc Medicus ante omnia secretioni necessarium tempus indulgeat, & quicquid illam facilitare potest, contribuat: ubi excretionis subjungendæ opportunitas succedit, illa quoque placide foveatur, si non semper medicamentis, continente tamen & tranquillo regimine.

4 Tranquilla patientis continentia omnes excretiones facilitat, inquieta jectigatio aut exasperat, aut turbat easdem, præcipue vero sudorem sensibilissime cohibet.

5 Retardationes vero sudoris, tempore debito sponte erupturi & omni opera, placide tamen, promovendi & prosequendi augent tensivam & gravativam lassitudinem artuum, protrahunt & fovent morbi durationem & in lentas typicas Febres transferunt.

6 Præmaturum tamen regimen diaphoreticum, vel etiam Diaphoretica positiva versus, vel in paroxysmo data, æstum inutiliter augent, symptomata exasperant, motus Naturæ ordinatos confundunt.

7 In omni Febre evacuationes artificiales, præpostero tempore institutæ, vel nimium effectum præstant, vel alium, vel utrumque.

8 In omni Febre potulenta congrua, sufficientet concessa, reficiunt patientem, minuunt æstum, promovent quietem, & sudores debitos facilitant.

9 Potus esto dilutus, non inebriativus, feculentus, neque actu frigidus, neque nimiis haustibus ingurgitetur.

10 In Febre omnis refrigeratio corporis voluntaria, aut accidentali insignis, noxia est.

11 In omni Febre regimen justo calidius vel per medicamenta, vel per integumenta, vel per nimiam concalefactionem conclavis, ægrum præter modum debilitat, efflorescentias cutaneas aut parit, aut præmaturat, & nimis copiose expellit, neque, deprehenso etiam errore, sine periculo statim mutari, nedum abrumpi potest.

12 Sopitiones & cohibitiones motuum febrilium per Narcotica, præcipue in ipso vigore paroxysmorum, pervertunt legitimum Febris successum, vires prosternunt, mentem turbant, excretiones cohibent, aut novis anomalis commotionibus causam præbent.

13 Itaque symptomata Febrium essentialium intrepide spectanda: *Appetitus* dejectio, præsertim in Acutis, parum curanda: *Sitis*, quantum sine immodestia fieri potest, largiter sublevanda: *Vigiliæ* nihil æstimandæ: *Inquietudines*, a morali ægrotantis impatientia dependentes, seris dehortationibus prohibendæ: *Vires* interim judiciosa Analepsi fovendæ sunt.

14 Nunquam nimium tribuatur nudæ materiæ febrilis correctioni, magis intendatur matura ejus secretio & excretio.

15 Materia non moveatur, nisi sit mobilis, viæ prædispositæ & Natura ipsa ad hujus emotionem prona.

16 Si ullibi, in Febribus certe obtinet: *In tempore venire primum est.*

17 Salia volatilia in Acutis largius & diutius adhibita, facile tumores pedum oedematosos, imo hydropicos affectus post se trahunt, potius Tart. Vitriolatus exhibeatur.

18 Acida temperata v. g. spir. Vitrioli, Clyssus ♁ii, aciditas Citri & Berberum eximium sitis & nimii æstus solatium afferunt, si modo Tussis non obstet, quæ tamen ab acido Citri non tam facile, quam a reliquis, exasperatur.

19 Acida illa sibi relicta præstat ita pura adhibere, quam per Spir. Vini dulcificata: emergit enim inde plane nova crasis adhuc incognitæ efficaciæ: Spiritus Vini vero sensibilem inde nanciscitur adstrictionem, ut ut tenerrimam.

20 Acida magis Sanguineis, Nitrosa Cholericis & Melancholicis, imo quibuslibet conveniunt.

21 Nitrum in forma pulverulenta magis alterat, in potu vero, adeoque in forma diluta exhibitum, magis lubricat.

22 Acide, ut & Saccharata, convenienter data, in Febribus non adeo reformidanda sunt, uti Recentiores nonnulli orbi persuadere tentarunt.

23 Mixtura simplex viris magis confert, quam feminis, nempe pro scopo diaphoretico.

Caput Sextum,

De

Febre Ephemera sive Diaria simplici & plurium dierum.

I. *Definitio.* EPhemera est Febris continens sine ulla remissione affligens, eum in finem instituta, ut sanguis abundans vel per Hæmorrhagiam, vel motibus auctioribus in serum conversus, per sudorem expellatur, unum vel aliquot dies durans.

II. *Differentia.*

1 Respectu *durationis*, simplex spatio viginti quatuor horarum, altera vero effluxis tribus vel quatuor diebus absolvitur.

2 Respectu *gr dus & temperamentorum*, prouti enim subjecta comparata sunt, eo mitius vel gravius affligit.

3 Respectu *excretionis finis & subjectorum*, in aliis enim per Hæmorrhagiam sed rarius, in aliis per sudorem, aut etiam interdum per urinam solvitur.

4 Respectu *indolis* alia est *benigna*, alia vero *maligna*: ad priorem pertinet ea, de qua hic agitur, ad posteriorem vero Febris illa pestilentialis, quæ continuis stipata sudoribus spatio viginti quatuor horarum ingentem hominum in Anglia copiam e medio sustulit, unde etiam *Sudoris Anglici* nomen obtinuit.

III. *Signa.*

1 Incipit statim cum calore, sine ullo frigoris, rigoris aut horroris sensu.

2 Calor tamen magis est moderatus, quam in aliis Febribus continentibus.

3 Conjungitur capitis dolor vel æstuans, vel pro subjectorum diversitate gravativus.

4 Facies rubet & turget.

5 Pulsus est celer, frequens & plenus.

6 Appetitus & vires prosternuntur.

7 Si subjecta sunt insigniter Plethorica, adest insignis artuum lassitudo, cum doloribus lancinantibus intercurrentibus.

8 Sitis est moderata ordinarie, in aliis vero magis urget.

9 Urina interdum parum a naturali statu recedit, interdum aliquo modo est tincta, in Ephemera vero sæpius saturati aurantii est coloris: quando turbatur roseum deponit sedimentum & signa coctionis mature apparent.

10 Vigiliæ fere sunt continuæ, & si somnus ingruit, est maxime inquietus.

11 In subjectis voracibus & post ciborum assumptionem interdum observatur vomitus.

12 Si Febris ortum ex haustu frigido traxit, occurrit sensus pressionis in hypochondrio dextro.

IV. *Subjectum.*

1 Juniores Plethorici.

2 Homines temperamenti sanguineo-cholerici & sanguineo-melancholici, poroso habitu corporis præditi.

3 Consuetorum sanguinis fluxuum suppressione laborantes & evacuationes sanguinis artificiales negligentes.

4 Laute viventes & otio dediti.

5 Episcopi, Abbates & Monachi, vid. *Forest lib. I. Obs. XI in Scholio ex Savanarola.*

6 Quibus Plethora per iram graviorem, motum corporis nimium, potum spirituosum, æstum solis & ignis, vigilias nimias, Venerem &c. commota fuit.

7 Qui potum frigidum corpore æstuante assumserunt.

8 Qui corpus sudore madidum aeri frigido exposuerunt.

V. *Prognosis.*

1 Febris Ephemera simplex, si modo non pervertitur per malum regimen & imprudentem medicationem periculo ordinarie caret & brevi finitur.

2 Solvitur ordinarie per largum sudorem.

3 Si multum adest materiæ morbificæ, ex simplici facile fit Ephemera plurium dierum.

4 Si æger nullo sudore corripitur, aut si quidem sudaverit & Febris tamen ex integro non desinat, quod monstrat pulsus aliæque reliquiæ Febris, ultra consuetum tempus durantes, indicium est Ephemeram simplicem in alium morbum transire.

5 Transit autem facile tam simplex, quam plurium dierum, vel in Synocham, vel in Febrem lentam vel Hecticam, partim diætæ, partim curationis vitio.

6 Quo magis corpus est macilentum & siccum, eo facilius etiam sequuntur hectica pathemata.

7 Hecticam ante fores esse colligitur exinde, si Ephemera diem naturalem excedit, Febris est uniformis: Calor est intensior post sumptos cibos: Pulsus durus, parvus & æqualis. *Vid. Forest. L. I. Obs. 7. in scholiis.*

8 Si corpus est insigniter Plethoricum, eo facilius in Synocham stricte sic dictam mutatur Ephemera.

9 Sin vero est simul Cacochymicum, Synocha Veterum putrida metuenda est, si scil. transit diem naturalem: calor augetur: Urina tingitur sine coctionis signis; si male olet, perseverans cum corporis fœtore, ac aliarum rerum exeuntium: pulsus fit diversus ac diastole minuitur, systole vero augetur. Vid *Forest. l. c.*

VI. *Remedia.*

1 Sanguinis turgescentiam & æstum mitigantia: Nitr. depur. regener. Salia media Tart Vitriolat. Arcan. dupl. Mater Perl. Conch. Citrat. Emulsiones, Julepi, Decoct Rad. Cichor Hord. Succ. Citr. rec. in potu sufficiente aut in Potiunculis. it. Clyss. ♁ii.

2 Diaphoresin promoventia: Aquæ destillatæ simplices Galeg. Scabios Flor. Tiliæ &c. ♁diaphoret. Bezoard miner. Potus calidus radicibus temperate alexipharmacis aliquantillum alteratus.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Conch. citrat.*	*Div. in 6. p. æq.*
Nitr. ♁iat. a. Ʒj.	*D. 4. vel 6. horis dos. j.*
Cinnab. ♁ii gr. 17. M.	

2 Julepus temperans.

℞. *Aq. Scabios.*	*Ceras. acid.*
Plantag.	*Rib.*
Pl. Acac.	*Succ. Citr. rec. a. ℥ss.*
Samb. a. ℥ij.	*Sir. acetos. Citr. ℥jss. M.*
C. C. citrat. ℥j.	*D. sæpius cochleatim.*
Rob. Cydon.	

3 Potiuncula diapnoica.

℞. *Aq. Galeg.*	*♁diaph. a. ℈ij.*
Scorzon. a. ℥ij.	*Sacch. Canar. Ʒij. M.*
Cinnam. ℥ss.	*D. vesperi sing. 2. vel 3. horis cochl. ij.*
Lap. ♋.	

4 Emulsio diapnoico-discutiens & temperans.

℞. *Amygd. dulc.*	*F. l. a. Emulsio.*
Sem. Citr.	*Colat. ℥viij. adde*
Card. Mar. a. Ʒiij.	*Matr. Perl.*
Aqu. Flor. Acac.	*♁diaph. a. Ʒj.*
Rub. id.	*Sacch. Canar. q. s.*
Scorzon. a. q. s.	*M. D. sæpius cochleatim.*

5 Species pro potu.

℞. *Ras. C.C.*	*Adde Pom. Citr. in frust.*
Rad. Scorzon. a. ℥j.	*disciss. No. j.*
Coq. in Aqu. ℔iv.	*Colat. D. calide aut frigide.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cum Febres Ephemeræ inpr. simplices non sint vehementes, sed admodum mites & cito etiam transeant, hinc Medici opera rarissime opus est.

2 Si autem Medicus ad Ephemera laborantem vocatur, præscribat primo temperantia, qualia sunt Nitrosa, absorbentia, acida &c. ut hoc modo orgasmus sanguinis aliquo modo mitigetur.

3 Vesperi vero, inprimis quando indicia quædam sudoris imminentis adsunt, missis prioribus, exhibeatur

tur Potiuncula diapnoica ad promovendum ſudorem, quo probe ſuccedente brevi etiam totus finitur morbus.

4 In Ephemera plurium dierum eadem remedia recenſito ordine exhibeantur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quia Febris hæc ordinarie lenis eſt, ideo etiam Medicus leniſſima methodo utatur: ſufficit ordinarie quieta in lecto continentia & ſufficiens potus calidus ad diluendum ſanguinem & procurandum ſufficientem ſudorem.

2 Abſtinendum tamen eſt a nimia potus inpr. frigidi ingurgitatione, utpote qui ſudoris in hac Febre ſumme neceſſarii excretionem impedit, & actu fluentem ordinarie ſiſtit.

3 Si in ſubjectis voracibus ſub invaſione morbi vomitus urgent, nunquam ſtatim ſupprimantur, ſi vero etiam poſtea nimii ſunt, convenientia, ipſum tamen morbum non exaſperantia, exhibeantur remedia. Tali in caſu ſufficere poſſunt pulvere abſorbentes & digeſtivi cum cortice Chacarillæ.

4 In ſubjectis inſigniter Plethoricis Venæſectio interdum locum habet, ea tamen nunquam promiſcue in uſum trahatur.

5 Si alvus eſt obſtructa Clyſteres non ſine fructu injiciuntur, abſtinendum tamen eſt a fortioribus commoventibus, ne Febris mitior in graviorem cum damno mutetur.

6 Diaphoretica fixa debito tempore exhibita inſignem habent uſum in hiſce Febribus, alexipharmaca tamen, inpr. fortiora ad Hecticam viam facile ſternunt.

7 Volatilia Febres haſce corrumpunt, & ſudores vel nimios excitant, vel eoſdem prorſus impediunt, & Febribus inflammatoriis portam pandunt.

8 Fugiendus quoque eſt abuſus acidorum & nitroſorum, (quorum illa, legitime uſurpata, Sanguineis, hæc vero Cholericis conveniunt) ne humores nimis incraſſentur & ſudor impediatur.

9 Finita Febre ad expurgandas primas vias Purgantia proſunt, lenia tamen ſint oportet, uti ſunt Pilulæ Stahlianæ, Beccherianæ, Rhabarbarum, Magneſia &c.

10 Præſervatorie in ſubjectis diſpoſitis Venæſectio egregium babet uſum, ſemper tamen convenienti inſtituatur tempore.

11 Fugiendus quoque eſt motus corporis nimius commotioni Plethoræ anſam præbens.

12 Tandem abſtinendum eſt ab omnibus iis, quæ quocunque modo ad productionem talium Febrium conferre poſſunt.

Caput Tertium.

De

Febre Synocha ſive Continente.

I. *Definitio.* Synocha eſt Febris continens æquali fere æſtus tenore abſque remiſſione uſque ad finem continuans, in qua Natura Plethoram vel per Hæmorrhagiam narium vel per ſudores imminuere conatur.

II. *Differentia.*

1 Ab *Ephemera ſimplici & plurium dierum*, quæ paucis diebus finiuntur, cum e contra hæc ad ſeptimum & decimum quartum uſque diem extendatur.

2 A *Synocha putrida* Veterum, quæ eſt compoſita magis, & præter quantitatem, qualitatem etiam ſanguinis vitioſam pro cauſa agnoſcit.

3 A *Febre continua*, in qua caloris remiſſio obſervatur, quæ in hac continuo durat.

4 A *Febribus ardentibus*.

a Reſpectu *cauſæ*, quæ in Ardentibus eſt bilis, in Synocha vero Plethora.

b Reſpectu *ſymptomatum*, quæ in Ardentibus ſunt graviſſima, in Synocha vero mitiora & diverſa. *Vid. Cap. 6.*

c Reſpectu *ſolutionis*: Ardentes enim per vomitum & ſeceſſum ſolvuntur, Synocha vero per Hæmorrhagiam & ſudores.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie ſummo mane ante diluculum, ſecunda vel tertia circiter hora.

2 Incipit ſtatim cum inſigni calore, ſine horrore.

3 Cui jungitur capitis dolor vehemens & lancinans.

4 Faciei adeſt rubor & turgeſcentia cum inflatione oculorum & vaſorum, ac pulſatione temporum.

5 Concurrunt vertigines, tinnitus aurium & mentis perturbationes.

6 Sitis inſigniter urget.

7 Reſpiratio eſt anheloſa & ſuſpirioſa.

8 Adſunt graves anxietates & anguſtiæ oppletivæ.

9 Ægroti ſunt admodum inquieti in lecto.

10 Appetitus deficit.

11 Vires ſunt proſtratæ.

12 Alvus ordinarie eſt ſicca.

13 Urina eſt pellucida & rubra.

14 Affligunt quoque ægrotantes tenſiones moleſtæ in artubus.

IV. *Subjecta.*

1 Homines temperamenti humidioris, Plethorici.

2 Perſonæ juniores, adoleſcentes mediæ ætatis.

3 Plethoram propter varias cauſas nimium commoventes. *Conf. Tab. præced.*

V. *Prognoſis.*

1 Licet Febris hæc per ſe non ſit adeo periculoſa, per ineptam tamen curationem & malam Diætam facile periculoſa fit.

2 Si legitime decurrit, ſeptimo die finitur, ſin minus ulterius adhuc ſe extendit.

3 Optimum ſignum eſt, ſi die quarto coctionis ſigna in Urina apparent.

4 Si die quarto Hæmorrhagia lenis ægrotos corripit, eadem die ſeptimo, niſi Natura turbetur, morbum ſolvet.

5 Narium Hæmorrhagia in iis, quæ annum trigeſimum nondum attigerunt, ſemper melioris eſt ſpei, quam in illis, qui dictum terminum jam ſuperarunt.

6 Narium Hæmorrhagia critica ſufficiens ſit neceſſe eſt, nam nihil paucum eſt criticum, alias vel morbum non ſolvit, vel alia mala, deliria ſcil. Phrenitides & Convulſiones poſt ſe trahit.

7 Hæc autem mala eo facilius ſequuntur, ſi præſente etiam congeſtione nulla prorſus ſequitur Hæmorrhagia.

8 In ætate conſiſtente ſolvitur ordinarie per ſudores vel criticos, vel ſucceſſivos.

9 In provectioribus, ſi male cedit Synocha, affectus ſoporoſi ſequuntur.

10 Si anguſtiæ oppletivæ & ſuffocativę ſyncopales nimium urgent, facile in principio junguntur Peripnevmonię, in incremento vero & ſtatu Anginæ.

11 Exoleſcente impetu Febris, inpr. ſi ſpiſſior eſt ſanguinis conſiſtentia, facile ſequuntur Febres Hecticę & tumores œdematoſi.

12 Quo facilior eſt reſpiratio, eo melior quoque morbi eſt ſtatus.

VI. *Remedia.*

1 Sanguinem imminuentia & orgaſmum temperantia: Venęſectio, Nitroſa, abſorbentia, potus ſufficiens, Emulſiones, Julepi &c.

2 Diaphoreſin promoventia: ♁ diaphoret. Bezoard. miner. Aqua Scabioſ. Scorzon. Fl. Acac. Sambuc. Galeg. &c. Eſſ. Alexiph. Stahlii. Mixt. ſimpl.

3 Alvum aperientia: Clyſteres, Suppoſitoria.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Fragor.* ℥iii.
C.C. Citr. ℥j.
Tinct. Fl. Bellid. ʒjſs.
Sir. Ceraſ. acid. ℥ſs. *M.*
D. Cochleatim.

2 Pul-

2 Pulvis temperans..

℞. *Conch. citrat.*	*Cinnab.* ♁ *ij. gr.* 18. *M.*
Nitr. regener.	*Div. in 6. p. æq.*
Sal polychr. an. ℈*ij.*	*D. ſing.* 4. *horis doſ. j.*

3 Emulſio temperans & diapnoica.

℞. *Aq. Galeg.*	*F. l. a. Emulſio.*
Scorzon.	*Colat.* ℥*viii. adde*
C. B. q. ſ.	♁ *diaph.*
Amygd. dulc.	*Matr. Perl. an.* ℈*ij.*
Sem. Citr.	*Sacch. q. ſ. ad grat. M.*
Card. Mar. an. ʒ*iii.*	*D. ſæpius cochleatim.*

4 Potiuncula diaphoretica.

℞. *Aq. Scabioſ.*	*Conch. ppt.*
Fl. Samb.	*Nitr.* ♁ *iat. an.* ʒſs.
Acac. an. ℥*jſs.*	*Sacch. Canar.* ʒ*ij. M.*
Bezoard. min.	*D. ſing.* 3. *hor. cochl. ij.*

5 Julepus temperans & analepticus.

℞. *Aq. Borrag.*	*Rib.*
Bugloſſ.	*Berb.*
Roſar.	*Ceraſ. acid. an.* ℥*iij.*
Galeg.	*Confect. alkerm. inc.* ʒjſs.
Cinam. cyd.	*Sir. accetoſ. Citr.* ℥j. *M.*
Namph. an. ℥*j.*	*D. cochleatim.*
Rob. Cydon.	

6 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. alexiph.*	*Vitriol.* ℈*j. M.*
Pimpin. alb. an. ʒ*ij.*	*D. gutt.* 25. 30 *veſperi vel*
Spir. Tart. ʒj.	*poſt mediam noctem.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum in hac Febre Natura Plethoræ, tanquam cauſæ continentis, imminutionem quærat, Venæſectio reliquis remediis merito præmitti debet, hæc enim ſola eſt Febris, quæ eam commode fert, ſi vero in aliis quoque interdum utilis deprehenditur, id fit potius ipſius individui quam Febris intuitu. Hæc ipſa Venæſectione mature inſtituta Febris Synocha admodum etiam mitigatur, ut curſum ſuum tranquille, ſine gravibus ſymptomatibus abſolvat.

2 Peracta Venæſectione exhibeantur partim temperantia ſupra allegata, ad orgaſmum ſanguinis mitigandum, partim diaphoretica & quidem fixa cum temperantibus mixta, ut hoc modo humores ad peripheriam corporis ferantur & eo facilius ſequatur humorum per cutim excretio.

3 Si Medicus nimis ſero vocatur, ita ut nullus amplius Venæſectioni ſit locus, modo dictis remediis interponantur lenia alexipharmaca, qualia ſunt Eſſentia alexipharmaca Stahlii & Mixtura ſimplex: commode autem exhibentur tempore veſpertino & paulo poſt mediam noctem, hoc enim modo diaphoreſis placida optime promovetur.

4 Si æſtus & ſitis nimium urgent, vel ſupra præſcripta temperantia & Nitroſa, vel Julepi ex Aquis diapnoicis & ſucco citri aut Clyſſo ♁ii exhibeantur, quæ ſymptomatibus hiſce optime conſulunt.

5 Si alvi adeſt obſtructio ea per Clyſteres aut ſuppoſitoria non adeo acria tollatur: alvi enim libertas multum contribuit ad ſymptomatum mitigationem.

6 Si Angina huic Febri & quidem mature ſuperveniat, Venæſectio larga in brachio inſtituatur, ac ipſæ quoque raninæ, ſi tumidæ ſunt, aperiantur: Interius vero ſumantur temperantia & diaphoretica fixa ad temperandum æſtum & diaphoreſin promovendam. Conveniunt quoque Gargariſmata. Vid. Formulas.

7 Si morbus eſt in declinatione conveniunt lenia laxantia, inpr. vero Rhabarbarum.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæſectio optime quidem convenit in Febribus continentibus, ſequentes tamen Cautelæ ut obſerventur neceſſe eſt:

a Ut mature primo vel ſecundo ſtatim die, Urina adhuc cruda exiſtente, inſtituatur.

b Ut ſufficiens ſanguinis quantitas, unciæ ſcil. ſex vel octo emittantur.

2 Si morbus jam eſt in ſtatu & ſigna coctionis nondum apparent, Venæſectio interdum adhuc locum habet, ſed regimen placide diaphoreticum ſubjungendum eſt, ne humorum congeſtiones ad caput cum periculo fiant: ſæpius tamen præſtat ab ea illo tempore abſtinere.

3 Si vero ſigna coctionis jam præſto ſunt, peſſimo conſilio Vena ſecatur: turbantur enim per eam placidæ & ſumme neceſſariæ per diaphoreſin excretiones, fiunt inſignes congeſtiones ad caput, quas vel Hæmorrhagiæ enormes, vel deliria, vel convulſiones, vel affectus ſoporoſi ſequuntur.

4 Purgantia & Vomitoria ſæpius totum morbum pervertunt. Vir Sanguineo-Cholericus triginta & aliquot annorum circa veſperam ira commovebatur, quam commotionem ſequenti die mane Febris continens excipiebat: ſumebat hinc ſuaſu cujuſdam illo ipſo die in æſtu febrili vomitorium, quod copioſos vomitus producebat; Febris videbatur mitigata aliquo modo; cum vero calor nihilominus continuaret, altero die ſecabatur vena in brachio: tertio ad mitigandam Febrem purgatio inſtituebatur & quarto, quoniam de auctioribus doloribus capitis conquerebatur, vena in pede aperiebatur: tum vero morbus majora ſemper incrementa caperet, die quinto vocabar ad eum; Urina erat cruda, dolores capitis erant inſignes, facies torva &c. & aliquoties ſanguinis guttæ e naribus ſtillabant: præſagiebam deliria, quæ etiam a meridie ſequebantur: ſexto die interdum mens conſtabat, interdum vero vacillabat. Septimo die circa meridiem dolores capitis prorſus evanuerant, cum maximo gaudio adſtantium: cum vero mortem inſtare aſſererem, irridebar ab iis: ſed hora ſeptima veſpertina moriebatur: Alius eodem tempore tali Febre corripiebatur, quæ tamen magis compoſita erat, tertio die vocabatur Medicus, qui Purgantis uſum ſuadebat ac quarto die Venæſectionem; quidam conſanguineorum ex me quærebant, utrum Venæſectio utilis vel neceſſaria eſſet? & cum utrumque negarem ac me gravia deliria metuere aſſererem, hic ad ægrotum properabat, ſed vena jam ſecta erat; Lipothymia ſtatim ſequebatur Venæſectionem & paucis elapſis horis deliria continua accedebant, quæ ad mortem uſque, ſexto die ſupervenientem, continuabant. Secundo Praxeos meæ anno conſulebar ab ægroto ſimili Febre laborante; tertius jam erat dies; venam aperire jubebam, ſed quarto gravia ſequebantur deliria, quæ non niſi decimo ſeptimo die finiebantur, & æger præter meam ſpem & opinionem evadebat. Illud adhuc notandum eſt, quod quinto die mane accederet Hæmorrhagia narium, quæ quotidie fere ſed ſine ullo levamine ægrotum affligebat.

5 Omnia Volatilia in hac Febre prorſus nullius ſunt uſus quoniam placidam excretionem turbant, & Inflammationes internas vel invitant, vel actu producunt; vel ad minimum tumores cachecticos poſt ſe trahunt.

6 Abſtinendum quoque eſt ab Opiatis, quæ alias ad ſedandos capitis dolores a quibuſdam laudantur, quoniam motus neceſſarios ſupprimunt & excretiones impediunt, adeoque affectibus ſoporoſis & gravioribus deliriis viam ſternunt.

7 Nimia refrigerantia, emulſiva & acida ſanguinem nimium inſpiſſant & varia pathemata, inprimis ſtaſes mucoſas, hinc inde & quidem præcipue in faucibus producunt, quare fugienda ſunt; ſi vero in uſum trahuntur, præſertim quando nulla Vena ſecta fuit, alexipharmaca iiſdem ſemper interponantur.

8 Tincturæ bezoardicæ, quarum compoſitione Camphora, Myrrha & Opium ingreditur, in hacce Febre nullum habent locum, quoniam humores nimis exagitant, & graves turbas producunt.

9 Quietam continentiam in lecto ægrotantes ſemper ſervent, ne placida diaphoreſis impediatur.

10 Omne regimen nimis calidum in hiſce Febribus ſumme noxium eſt.

11 Fugiant quoque ægrotantes animi commotiones graviores, quæ ſæpius momento citius totum morbum bene etiam ſuccedentem corrumpunt.

12 Præſervationis gratia inſtituantur ad Plethoram imminuendam Venæſectiones & ægroti abſtineant ab omnibus iis, quæ Plethoram commovere ſolent.

Caput Quartum.

De

Synocha putrida sive Continente composita.

I. *Definitio.* Synocha putrida est Febris composita ex continente & continua, in qua principium vitale sive Natura abundantiam sanguinis imminuere, & simul vitiosam ejus qualitatem corrigere & expellere nititur.

II. *Differentia.*
1 A *Synocha simplici*, respectu compositionis sive Febris continuæ concurrentis.
2 Ab *Ardente*. Vid. *Tab. præced.* & seq.

III. *Signa.*
1 Invadit interdum uti Synocha simplex cum insigni æstu.
2 Interdum vero cum horrore incipit, quem æstus gravior sequitur.
3 Accedunt dolores capitis lancinantes, turgescentia & rubor faciei oculorum, respiratio profunda & laboriosa, anxietates oppletivæ &c. *Vid. Tab. præced.*
4 Pulsus est magnus frequens & celer.
5 Urina est rubicunda.
6 Conjunguntur tensiones molestissimæ dorsi & artuum, quæ se tam in exacerbationum principio, quam eorum decremento manifestant.
7 Omnia symptomata hic sunt graviora, quam in Synocha simplici.
8 Hæc non continuo affligit eodem æstus gradu uti Synocha simplex, sed suas habet exacerbationes & aliquales remissiones.
9 Æstus est major ac in continua simplici: adeoque ex hoc ipso & aliis præcedentibus facile apparet Febrem esse complicatam sive compositam.

IV. *Subjectum.*
1 Juniores Plethorici.
2 Diæta lauta utentes & corpus immoderate moventes.
3 Spissitudine simul sanguinis aut alio ejus vitio laborantes.
4 Subtilem orgasticam materiam in sanguine abundanti habentes.
5 Evacuationes sanguinis consuetas negligentes.
6 Suppressione fluxuum sanguinis afflicti.
7 Corpus sudore madens aeri frigido exponentes. Vid. *Tab. præcedentes.*

V. *Prognosis.*
1 Quoniam morbus hic est complicatus & duplicem etiam causam, abundantiam scil. sanguinis ejusque vitiosam qualitatem, habet, ideo etiam majori periculo exponit ægrotantes, quam Synocha simplex & Febris continua.
2 Quo mitiora sunt symptomata, eo melior est status, quo gravior eo pejor.
3 Quando symptomata continuo ingravescunt, pessimum est indicium.
4 Quo citius signa coctionis in Urina apparent, eo major restitutionis est spes.
5 Urina alba in Synocha mortem denotat. *Forest. Lib. I. Observ.* 15. *in Schol.*
6 Febribus hisce pro diversitate congestionum facile junguntur variæ Inflammationes, aliique affectus.
7 In junioribus e g Phrenitides, Convulsiones, Peripnevmoniæ, Anginæ, in senibus affectus soporosi, in aliis inflammationes intestinorum, viscerum, uteri &c.
8 Emissio lachrymarum involuntaria, pulsus debilis atque deficiens, Urina pauca, livida aut nigra periculum significat. *Forest l. a. Obs.* 11. *in Schol.*
9 Somnus profundus ac difficultas sermonis malum portendit. *Ib. id.*
10 Si legitimo modo procedit, solvitur in junioribus per Hæmorrhagias narium criticas, in consistente vero ætate per sudores, tam criticos, quam successivos.

VI. *Remedia.*
1 Abundantiam sanguinis imminuentia, Venæsectio in brachio, sub lingua.
2 Æstum sanguinis temperantia: Nitrosa, absorbentia, salia digestiva, Emulsiones, Julepi.
3 Diaphoresin placide promoventia: Bezoard. miner. ♁ diaphoret. Essent. Alexiph. Stahlii, Mixt. simplex.
4 Alvum aperientia: suppositoria, Clysteres.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Fl. Acac.*
Galeg.
Scorzon.
C. C. citrat. a. ℥j.
♁ *diaph.*
Matr. Perl.
Nitr. perlat. a. ʒß.
Tab. Mixst. s. ʒij. *M.*
D. sing. 2. *vel* 3. *horis cochl. ij.*

2 Alia diapnoico-alexipharmaca.

℞. *Aq. scabios.*
Card. bened.
Fl. Til. a. ℥jß.
Mixt. simpl. ʒjß.
Sir. acetos. citr. ℥vj. *M.*
D. alternatim cum præcedente.

Reliquas Formulas Vid. Tab. præced.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum Plethora ordinarie in hocce affectu urgeat, ea mature instituatur, si aliæ circumstantiæ eam permittunt, ut hoc modo Febris imminuatur, & materiæ orgasticæ excretio promoveatur.
2 Id quod ut eo melius contingere queat, Venæsectioni subjungantur blanda diaphoretica fixa cum temperantibus mixta, quo eorum ope humores ad peripheriam corporis ferantur & materia vitiosa debito tempore per eam excernatur.
3 Hisce interponatur usus Essentiæ alexipharmacæ aut Mixturæ simplicis, hæc enim miasmata sanguini inhærentia aliquo modo fortius ad habitum corporis urgent, eorumque excretionem facilitant.
4 Insignem quoque in hoc affectu efficaciam habent Emulsiones temperantes ex Sem. Card. Mariæ aliisque paratæ, ut & Julapia, si reliquis remediis interponuntur, quoniam metuendum nimium orgasmum præcavent & præsentem tollunt,
5 Alvus continuo aperta servetur per Clysteres emollientes, qui subinde repeti possunt; alvo enim aperta translationes humorum ad caput, quæ frequentissime in hoc morbo occurrunt, præcaventur & imminuuntur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Venæsectio interdum quidem insignem habet usum in hisce Febribus, quando Plethora nimium urget, non tamen indifferenter in omnibus instituatur.
2 Si subjecta frequentibus alias ad caput congestionibus sine subsecutis Hæmorrhagiis obnoxia fuerunt, caute quoque cum Venæsectione procedendum est, quoniam eam, inpr. si intempestivo tempore instituitur, gravissimæ ad caput congestiones cum insigni periculo sequuntur, quibus non ita facile mederi possibile est.
3 Semper autem, ubi necessitas Venæsectionem urget, in primo statim principio ea instituatur & quidem in satis larga quantitate, quod si negligatur, graviora semper damna sequuntur.
4 Cum vero nihilominus peracta Venæsectione sæpius circa criticos dies graves sequantur congestiones ad caput, quæ deliria & Phrenitidem ordinarie post se trahunt, versus dies criticos ad hæcce præcavenda vel vena frontis vel sublingualis aperiantur.
5 Post quamvis Venæsectionem in tali Febre composita diaphoretica fixa cum alexipharmacis lenibus in usum trahantur, ut liber motus humorum ad peripheriam corporis conservetur & congestiones ad caput præcaveantur.
6 Nunquam tamen præscribantur calida volatilia sanguinis orgasmum magis augentia & congestiones ad caput cum variis malis consectariis producentia.

7 Pessima est quorundam Practicorum methodus in talibus Febribus, qui in principio statim Vomitoriis, Purgantibus & Venæsectionibus repetitis utuntur, Natura enim per talia remedia prorsus a suo scopo revocatur, & materia noxia cum magno periculo ad viscera derivatur. Adolescens hujus loci viginti annorum temperamenti sanguinei corripiebatur tali Febre, Medicus quidam consultus illico Vomitorium præscribebat, ac tertio die vena brachii aperiebatur. Vocabar tertio die vesperi ad eum; adstantes referebant ægrotum post assumptum evacuans plus quam vigesies vomuisse & alvum deposuisse, post Venæsectionem vero statim delirare incepisse. Præscribebam Potiunculam diapnoicam & Essentiam alexipharmacam Stahlii & Emulsionem ex Amygdalis dulcibus, semine Citri & Cardui Mariæ cum Aquis diaphoreticis paratam, quibus analeptica interponere jubebam. Urina erat cruda ac deliria furiosa ad undecimum usque diem continuabant: tandem cum hæc remedia continuarentur ipso undecimo die coctionis signa in Urina apparebant, ac die decimo quinto æger ad se redibat. Femina fere quinquagenaria tum temporis eadem Febre corripiebatur, præscribebatur a quodam purgans, & Venæsectio aliquoties instituebatur, exhibebatur etiam Tinctura bezoardica ad venenum e tempore expellendum: die septimo, cum ad illam vocarer, Purpura miliaris erumpebat, deliria a quarto jam die aderant, præscribebam lenia alexipharmaca & diaphoretica cum analepticis, sed nono die accedebant Lipothymiæ graves, quas mors excipiebat.

8 Terræ sigillatæ aliaque adstringentia, alexipharmaca credita, quæ vulgares Pulveres bezoardicos ingrediuntur, hic nullius sunt usus, quia transpirationem necessariam magis retardant, quam promovent.

9 Omne regimen calidum & coactum in hisce Febribus noxium est, magis convenit quieta & tranquilla continentia in lecto.

10 Versus dies criticos a refrigerantibus abstinendum & potius diaphoreticis & alexipharmacis insistendum est, ut evacuationes necessariæ eo melius promoveantur.

11 Satius est evacuationes criticas, etiam nimias visas, tolerare, quam imprudenti medicatione eas supprimere, facilius enim est damna a nimia crisi inducta reparare, quam iisdem, quæ suppressionem earum sequuntur, mederi: sequuntur autem ordinarie Oedemata, Cachexiæ, Hecticæ, Hydropes &c.

12 Si alvus est aperienda, sufficit, si singulis binis vel ternis diebus Clyster injicitur.

13 Potus ad diluendam massam sanguineam semper in sufficienti copia concedatur, abstinendum tamen est a frigido, necessarias secretiones & excretiones turbante: potius convenit calidus aquæ potus, alexipharmacis aliquantum alteratus.

14 Animi tranquillitas omnibus tali Febre laborantibus summe commendanda est, graves enim animi commotiones excretiones impediunt.

15 Vesicatoria, quæ a quibusdam ignaris in hujusmodi Febribus commendantur, æstum magis promovent, quam imminuunt & inflammationibus internis ansam præbent.

16 Externa refrigerantia oleosa & narcotica temporibus ad imminuendum capitis dolorem applicita interdum quidem aliqualem habent usum, sæpius tamen etiam frustra applicantur.

17 Oleum magnum Scorpionum Matthioli cum aliis scrobiculo cordis & carpis applicatum magis ad curialia, quam ad vera curativa pertinet remedia.

18 Nimia remediorum copia, uti in omnibus morbis, præcipue auctis, ita & in hisce quam maxime fugienda est; Natura enim paucis, convenientibus vero, remediis contenta est, & ægroti paucis tractati ordinarie citius & certius convalescunt, quam si multa iisdem exhibentur.

19 Quoniam tales morbi complicati frequentibus obnoxii sunt mutationibus, ideo Medicus etiam serio ad illos attendat, & necessaria ac convenientia remedia præscribat: nunquam tamen extra necessitatis casum illaudabilem eorum sequatur methodum, qui, ut se reddant necessarios, visitationes faciunt necessarias, atque hinc iisdem ægrotantes obruunt.

20 Post superatum morbum ad præcavendam recidivam semper exhibeantur lenia laxantia.

21 Præservationis gratia tempestivæ instituantur Venæsectiones, reliquaque sanguinis depurationi dicata non negligantur, ac omnia, quæ Massam sanguinis commovere solent, fugiantur.

CAPUT QUINTUM.

DE

Febre Continua.

I. *Definitio.* Febris continua est species Febrium acutarum, in qua Natura ope motuum secretoriorum & excretoriorum auctorum vel materiam quandam subtilem & orgasticam ad sanguinis nimiam resolutionem & quidem putredinosam producendam aptam, vel lympham vitiosam corrigere & expellere conatur, sensibiles remissiones habens.

II. *Differentia.*

1 A *Febre continente*, quæ sine horrore incipit atque eodem æstus tenore ad finem usque fere durat, cum econtra continua cum horrore invadat atque sensibiles remissiones habeat.

2 Differt etiam hæc Febris respectu *causarum*, *temperamentorum* & *graduum*, quorum intuitu vel gravius vel mitius affligit.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie cum horrore, non quidem continuo, sed cum calore in principio aliquo modo alternante & sæpius recurrente, non tamen diu, ut in intermittentibus, durante.

2 Quem excipit æstus, sensim sensimque increscens.

3 Cui jungitur insignis capitis dolor.

4 Adest sitis cum oris & faucium siccitate.

5 Appetitus & vires prosternuntur cum tensione gravativa in artubus.

6 Pulsus est celer & frequens.

7 Conjungitur etiam interdum insignis nausea & actualis vomitus, inpr. si cruditates in Ventriculo hærent.

8 Somnus est nullus, vel admodum inquietus.

9 Urina est tenuis & rubicunda.

10 Alvus ordinarie est obstructa.

11 Post quartum diem, si Febris debito modo procedit, post quem vix Paroxysmum sequitur lenis mador ac tandem actuales sudores.

12 Nunquam tamen color reliquaque symptomata febrilia plane intermittunt, sed continuant ad novam usque exacerbationem, ubi iterum ingravescunt.

IV. *Subjecta.*

1 Homines juniores & mediæ ætatis.

2 Cholerici & Sanguineo-Cholerici.

3 Ad iram maxime proni.

4 Materiam subtilem orgasticam in humoribus habentes.

5 Sanguinis fluxuum consuetorum suppressione laborantes.

6 Vino & liquoribus spirituosis indulgentes.

7 Necessarias assuetas evacuationes seri & sanguinis negligentes

8 Corpus calidum frigido exponentes.

9 Motu immoderato corpus exercentes.

V. *Prognosis.*

1 Si præsentibus in Ventriculo cruditatibus ab initio statim hujus febris vomitus oriuntur, bonum est reliquus morbi cursus, nisi alia obstent, levior est.

2 Quo citius signa coctionis in Urina conspicua fiunt, eo facilius etiam sequitur totius morbi curatio.

3 Si legitime decurrit hæc Febris, quarto die ordinarie coctionis signa apparent, quæ sudor successive post quam-

quamvis remissionem sequitur cum euphoria.

4 Si Febris hæc occupat subjecta Plethorica, semper gravior est, quoniam duplex h.m. Naturæ objicitur labor, primario quidem repurgatio Massæ sanguineæ a materia subtili orgastica, secundario vero imminutio Plethoræ, quæ principalem actum admodum turbat.

5 Quo magis dispofita sunt subjecta ad excretionem diaphoreticam & diureticam, eo facilius etiam morbus per dictas excretiones solvitur.

6 Si quarto die coctionis signa apparent, utplurimum solvitur die septimo, sin minus, ad decimum quartum usque extenditur.

7 In subjectis junioribus & Plethoricis Natura interdum Febrem per Hæmorrhagias narium die critico contingentes vel sensibiliter imminuit vel prorsus solvit. Vidimus hoc in duabus sororibus, quarum altera erat quinque, altera septem annorum, utraque erat Plethorica & sanguinea a similis constitutionis parentibus genita. Hæ tempore verno corripiebantur hora circiter quarta pomeridiana levi horrore, quem æstus reliquaque symptomata febrilia sequebantur, versus diluculum aliqualis observabatur remissio, calore febrili cum reliquis symptomatibus, quamvis in mitiori gradu, nihilominus continuantibus. Circa vesperam recurrebat exacerbatio cum reliquis accidentibus. Durabant hæc ad quartum usque diem, ubi natu minor Hæmorrhagia narium larga corripiebatur, quæ eam a Febre liberabat. In altera non nisi aliquot sanguinis guttæ e naribus erumpebant, & bina Febris ad septimum usque continuabat, quo ipso die versus meridiem per eandem Hæmorrhagiam solvebatur.

VI. *Remedia*.

1 Plethoram, si præsto est, imminuentia, Venæsectio mature instituta.

2 Temperantia & abstergentia: Nitrum depur. ♁iatum, regeneratum, Arcanum duplicatum, Tart. Vitr. Conchæ citratæ, Lapides ♋, Mater Perlarum, succus citri, sirupus acetositatis citri, Emulsiones, Potus sufficiens.

3 Diaphoresin & Diuresin promoventia: præter antea dicta Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, Essentia alexipharmaca Stahlii, Mixtura simplex, Decocta calida cum Radicibus alexipharmacis temperatis parata, Regimen placide calidum, tranquillitas in lecto.

Formulæ Remediorum.

1. Pulvis temperans.

℞. *Lap.* ♋.
Nitr. regener. ā. ʒj.
Cinnab. ♁ii ℈j. *M.*
Div. in 6. p. æq.
D. sing. 4. horis.

2 Alius.

℞. *Conch. citrat.*
Tart. Vitr.
Nitr. ♁*iat.* ā ℈ij. *M.*
Divid. & D. ut antea.

3 Potiuncula diapnoica.

℞. *Aq. Card. bened.*
Pl. Acac. an. ℥ij.
Cord. frig. ℥j.
♁ *diaphor.*
Nitr. regener.
C. C. Philos.
Matr. Perl. an. ʒß.
Sacch. Canar. ʒiij.
D. cochleatim singulis 2 vel 3 horis.

4 Species pro potu.

℞. *Ras. C. C.* ℥iij.
Rad. Scorzon.
Pimp. alb. an. ℥j.
Incis. Coq. in s. q. Aq. f. sub finem adde.
Pom. Citr. q. s. ad gratam aciditatem.

5 Potiuncula analeptica & alexipharmica.

℞. *Aq. Borrag.*
C. C. citr.
Ceras. nigr.
Galeg.
Cinnam. Cyd. an. ℥j.
Succ. Citr. rec. ʒiij.
Ess. alexiph. ʒij.
Sir. Ceras. acid. ʒvj. *M.*
D. cochleatim & interponatur reliquis diaphoreticis fixis & temperantibus.

6. Mixtura alexipharmaca.

℞. *Ess. Pimpin. alb.*
Scord. an. ʒij.
Spir. Nitr. ℈j. *M.*
D. gutt. 25. 30. pro dosi.

VII. *Methodus medendi*.

1 Cum naturæ principalis intentio sit in hac Febre per motus secretorios & excretorios auctiores expellere materiam quandam subtilem orgasticam in humoribus hærentem, Medicus etiam Naturam in hoc casu imitetur & præscribat talia remedia, quę ejusdem intentioni satisfaciunt.

2 Uti autem Natura materiam illam prius præparat ac postea successive expellit, ita Medicus eidem succurrat, & primo in usum trahat remedia præparantia, qualia sunt abstergentia, digestiva, diluentia, blanda acida, emulsiva, ut hoc modo materia illa temperetur ejusque nocendi qualitas aliquo modo imminuatur.

3 Cum vero nulla materia ita alteretur, ut iterum cum Natura in gratiam redire queat, sed ideo tantum præparetur, ut eo commodius sine noxa e corpore expelli possit: hinc etiam modo dictis remediis talia jungantur vel interponantur, quæ materiam præparatam sensim sensimque cum reliquis humoribus versus peripheriam corporis pellunt, ut ibidem placida fiat transpiratio: talia sunt potissimum remedia Antimonialia fixa, uti ♁ diaphoreticum & Bezoardicum minerale.

4 Si vero hæc non sufficiunt, jungantur iisdem lenia alexipharmaca, v. g. Mixtura simplex, de qua singulis diebus duæ doses ad 25. 30 gutt. dentur, hæc enim respectu acidi temperat, respectu vero alexipharmacorum moderate ad peripheriam corporis pellit.

5 Peracta tali præparatione, si post quartum diem placida nondum observatur transpiratio, exhibeatur remittente Febre dosis Tincturæ bezoardicæ sine Camphora, Myrrha & Opio, aut Essentiæ alexipharmacæ, ut hoc modo Natura ad auctiorem transpirationem incitetur.

6 Et talis methodus, digestivorum scil. & diaphoreticorum fixorum cum absorbentibus in æstu, in declinatione vero Essentiæ alexipharmacæ oblatio, in reliquis subsequentibus paroxysmis observetur, donec Febris plenarie cesset.

7 Si vero subjecta calidioris sunt constitutionis, ita ut ab usu alexipharmacorum aliquid damni metuendum sit, iisdem substituatur decoctum ex Radicibus alexipharmacis temperatis paratum, quod in declinatione paroxysmi calide detur.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Si in subjectis voracibus aut multas cruditates in Ventriculo habentibus in initio morbi superveniunt vomitus, ii nequaquam sistantur, sed potius exhibeantur digestiva, ad promovendam illius materiæ excretionem: si vero nimium urgent, post digestiva aut cum illis detur pulvis Chacarillæ cum Cinnabari.

2 Venæsectio in hoc morbo respectu Febris prorsus nullum habet usum, nisi Plethora admodum urgeat, antea jam per varias causas commota fuerit & metus sit, ne necessarias reliquas secretiones & excretiones impediat.

3 Instituatur autem in primo statim morbi principio & post eam peractam exhibeantur remedia diaphoretica, ut hoc modo humores ad peripheriam corporis ferantur ac congestiones ad caput impediantur.

4 Purgantibus quoque & vomitoriis nullus concedatur locus, quoniam ordinem Naturæ, juxta quem ope motuum febrilium materia orgastica a partibus interioribus ad exteriores ferri & per illas excerni debet, invertunt, & materiam illam ad interiores insigni cum periculo derivant.

5 Positiva sudorifera neque in principio hujus morbi neque in ejus cursu exhibeantur, quoniam Natura tum temporis adhuc in præparatione & abstersione materiæ occupata est: facta vero præparatione & lenia alexipharmaca locum habent, ad diaphoresim promovendam: fortiora vero eandem vel turbant, vel nimium cum damno augent.

6 Regimen calidum in hisce Febribus semper noxium est: quia Natura non nisi placidam excretionem postulat.

7 Ni-

7 Nimia quoque refrigerantia ſanguinem incraſſantia noxia ſunt, quoniam excretionem neceſſariam impediunt.

8 Nec etiam opiata & narcotica externa, quæ ad dolores capitis compeſcendos & ſomnum conciliandum a quibuſdam commendantur, in uſum trahantur: febriles enim motus certiſſime turbant.

9 Tandem abſtinendum eſt a jectigatione corporis, magis enim ad tranſpirationem promovendam confert tranquilla in lecto continentia.

Caput Sextum.

De

Febre bilioſa ardente.

I. *Definitio.* Febris bilioſa eſt Febris acuta, continua & ſecundaria ſive ſymptomatica a Natura eum in finem inſtituta, ut materia acido-corroſiva, ex bilis effuſæ & ciborum facile aceſcentium fermentatione nata, inteſtinorum arroſionem & inflammationem producere apta nata, vel per vomitum, vel per Diarrhœam expellatur, quam gravia comitantur ſymptomata.

II. *Differentia.*

1 A *Synocha ſimplici*, quæ Febris eſt continens a cauſa ſanguinea dependens ſine remiſſione, hæc vero a bile originem trahens continua eſt, & exacerbationes habet. Cui adde quod Synocha ſine horrore & ſtatim cum calore invadat ægrotantes, in Febre bilioſa autem ordinarie horror in principio obſervatur.

2 A *Synocha putrida*, quæ eſt Febris compoſita ex continente & continua, cum e contra bilioſa ſit ſolum continua.

3 A *Cauſo* ſive Febre ardente ſtricte ſic dicta, quomodo differat, vid. *Tab. ſeq.*

4 A *Cholera humida*, hæc ſi in ſimplicioribus Diarrhœæ bilioſæ terminis ſubſiſtit, utplurimum nullam Febrem comitem habet: ſi vero vera eſt Cholera, parum vel nihil ſecundum obſervationes rite conſiderata differt ab hac Febre, æque enim præcipitis, imo celerioris eſt exitus ac Febris bilioſa, & omnia ſymptomata aut ſaltem præcipua de actuali Febris, licet per frequentiores anotericas & catotericas excretiones impeditæ, concurſu teſtantur.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie cum inſigni horrore per univerſum habitum corporis, qui tamen prægreſſa alia pathemata ſequitur.

2 Quem mox ſequitur æſtus ſiccus intolerabilis.

3 Hunc comitatur dolor capitis graviſſimus.

4 Cui jungitur inſignis anxietas & anguſtia præcordiorum.

5 Accedit æſtus gravis præcordiorum ad os internum & fauces uſque ſe extendens.

6 Hujus individuus comes eſt ſitis intenſa, ita ut vix extingui poſſit.

7 Quæ ſymptomata omnia niſi mature ceſſent, (quod tamen poſt prægreſſum gravem horrorem raro contingit) cum Febre ingraveſcunt.

8 Tandem ſequuntur vomitus bilioſi, quibus materia cauſtica faucibus arroſionem & dentibus ſtuporem inducens ejicitur.

9 Jungitur huic utpl. inpr. ſi materia bilioſa mature non ejicitur, ejectio ejuſdem bilioſæ cauſticæ materiæ per inferiora.

10 Somnus adeſt nullus aut maxime anxius & turbulentus.

11 Oculi & habitus corporis ſæpius flavo tinguntur colore.

12 Accedunt ſæpius deliria furioſa.

13 Quotidie ſummo mane circa ortum ſolis habet exacerbationes, ſemitertianaria commotione, ſed ſine vehementibus rigoribus.

14 Quæcunque Febres aliis horis invadunt, præcipue vero veſpertinis, cum æſtu arido, torrido, amaritie oris, illæ bilioſæ non ſunt, ſed vel ab iracundia, vel ab habitu macilento, vel primarum viarum cruditate dependent. *Stahl. Problem. p.* 8.

15 Urina eſt rubicunda & in declinatione ſedimentum deponit.

16 Tandem per ſudores, in quavis remiſſione erumpentes, Febris ſolvitur.

IV. *Subjectum.*

1 Homines temperamenti Cholerici aut Cholerico-ſanguinei.

2 Vino & Spiritui Vini dediti.

3 Diæta aromatica abutentes.

4 Cibos & potum ad fermenteſcendum pronos, fructus horæos, mellita, cereviſiam feculentam, muſtum &c. aſſumentes.

5 Quibus bilis ante vel poſt tales ſumptos cibos ob iram in inteſtina effunditur, & cum cibis fermenteſcens acrimoniam penetrantiſſimam acido-corroſivam producit.

V. *Prognoſis.*

1 Quo citius materia corrupta copioſe per ſuperiora vel per inferiora ejicitur, eo melior curationis eſt ſpes & contra.

2 Si per ſuperiora & inferiora ſimul humorum fit evacuatio, periculum ſemper ſubeſt.

3 Si poſt motus fortiores parum vel nihil per vomitum evacuatur, accedunt Cardialgiæ ſyncopaticæ, anxietates graviſſimæ, tinnitus aurium, caligines oculorum, deliria furioſa.

4 Si impetus magis deorſum vergit, ſequuntur tormina obtuſa, puncturæ exquiſitæ tranſitoriæ, palpitationes & tremores epigaſtricæ & hypogaſtricæ regionis, ſingultus &c. *Stahl. Problem. p.* 8.

5 Quando ab initio ſenſibilis adeſt horror, eo magis tendunt tales Febres ad Vomitum.

6 Quo minus vero ſunt ſenſibiles ſed diu durantes, eo facilius accedunt Diarrhœæ.

7 Alvus clauſa ſemper periculum portendit, melioris vero ſpei eſt ejuſdem laxitas.

8 Eo majus vero eſt periculum, ſi in ſtatu contingit alvi adſtrictio, præſentibus aliis gravioribus ſymptomatibus: imo ordinarie funeſtum eſt.

9 Vomitus in ſtatu peſſimus eſt. Plur. Vid. *Tab. ſequ.*

VI. *Remedia.*

1 Materiam acrem evacuantia: Rhabarbarum, Decoctum Tamarindorum, Pulpa eorum, Magneſia alba, Clyſteres cum oleis & ſtimulo ſalino.

2 Materiam cauſticam corrigentia: abſorbentia, nitroſa, digeſtiva, diluentia, acidula, mucilaginoſa, emulſiva. Lap. ♋, Percar. Mat. Perl. Conch. præparat. Cryſt. montana. Nitr. depur. regenerat. ♁iat. Tart. Vitr. Arcan. duplic. Potus ſufficiens inpr. acidulus, uti Decoct. C. C. citrat. Julepi aciduli, juſcula non pinguia.

3 Febri & humorum diſcuſſioni proſpicientia: Nitroſa & abſorbentia, Mixtura ſimplex, Eſſentia alexipharmaca Stahlii.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Magneſ. alb.* ʒj. *D. pr. doſi.*
Nitr. ♁*iat.* ℈j. *M.*

2 Alius.

℞. *Rhab. elect.* ʒſs. ℈ij. *D. ut antea.*
Nitr. ♁*iat.* ℈j. *M.*

3 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Cherefol.* *Tart. Vitr. an.* ʒſs.
Plantag. an. ℥ij. *Syr. acetoſ. Citr.* ℥ſs. *M.*
Nitr. depur. *D. ſæpius cochleatim.*
Lap. ♋

4 Species pro potu.

℞. *Raſ. C. C.* ℥iv. *Pom. Citr. vel ſucc. Citr.*
Coq. in ſ. q. Aq. ſimpl. *rec. q. ſ.*
ſub finem Coct. adde

5 Cly-

5 Clyster emolliens.

℞. *Decoct. Chamom.* *Mell. Rosac.* ʒvj.
Furfur. a. ℥v. *Sal. Gemm.* ʒij.
Ol. Chamom. *Vit. Ov. No. j. M.*
Lil. al. a. ℥j. *F. l. a. Clyster.*

6 Mixtura diuretico-diaphoretica.

℞. *Ess. alexiph.* *Spir. Vitr.* ℈j. *M.*
Pimpin. alb. a. ʒij. *D.* 25. 30. *gutt.*

7 Alia Tonica.

℞. *Tinct.* ♁*ii acr.* ʒij. *D. mane & vespari* 30. *gutt.*
Spir. C. C. ʒj. *M.*

8 Pulvis tonicus.

℞. *Lap.* ♋. *D.* 2. *cusp. cultr. sing.* 4, *vel* 6. *horis.*
Corall. r. ppt. a. ʒj.
Spec. de Hyac. ʒss. *M.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si Medicus in primo statim morbi initio vocatur, optimum est, si per lene vomitorium purgans aut conveniens aliud purgans materia acris caustica statim evacuatur, ne ulteriores noxas edat.

2 Quando vero principium jam præterlapsum est, exhibeantur supra dicta corrigentia, ut hoc modo materiæ acidæ corrosivæ impetus frangatur; hisce remediis diversi obtinentur fines, nam

a Absorbentia & nitrosa incrassant agilem & penetrantissimam hancce materiam, ita ut tanto impetu in intestina corrosivitate sua agere nequeat.

b Salia digestiva partim abstergunt materiam illam ab intestinis, partim nitrosis juncta temperant æstum & arrosionem intestinis inductam, partim etiam materiæ excretionem tam per superiora, quam per inferiora promovent.

c Mucilaginosa, diluentia & emulsiva vero partim diluunt materiam acerrimam, ita ut viribus disjunctis minor ejus sit nocendi potentia, partim eandem involvunt, ut spiculis suis intestina tanta violentia aggredi nequeant, partim materiam salivalem coagulatam in parte affecta fluxilem reddant & fibras constrictas relaxant, adeoque hoc ipso excretionem humorum corruptorum promovent.

d Omnia hæcce simul æstum sanguinis optime temperant & partes biliosas acres in sanguine contentas diluendo ad faciliorem per peripheriam corporis excretionem disponunt.

e Ac tandem ipsa admodum urgentia symptomata, sitim, ardorem &c. mitigant.

3 Si nulla post horum usum sequitur evacuatio per superiora vel inferiora, exhibeatur blandum quoddam laxans, v. g. Decoctum Tamarindorum, in quo infundatur Rhabarbarum, aut etiam hoc solum detur. Magnesia quoque alba hic suo non caret usu, quatenus causticam aciditatem & temperat & evacuat. Si autem hæcce commode exhiberi nequeunt, injiciantur Clysteres mucilaginosi, ex hordeo excorticato, cum oleis largiter commixti & sufficiente stimulo salino penetrantiores redditi.

4 Cum vero Febris, quam Natura potissimum ad impediendum Inflammationis intestinorum inceptæ ulteriorem progressum instituit, exacta consideratione opus habeat, exhibeantur quoque talia remedia, quæ discussioni inflammationis & resolutioni materiæ impactæ prospiciunt; hoc in casu insignem habet usum Mixtura simplex, quæ resolvit, temperat & diaphoresin promovet: huic fini etiam inservit Essentia alexipharmaca Stahlii, Pulveribus temperantibus & Nitrosis aut etiam Potiunculis parvis dosibus interposita. Discussionem quoque optime promovet Spiritus Vini camphoratus, cum linteaminibus Ventriculo impositus.

5 Si hoc modo materiæ causticæ correctio & evacuatio peracta est, ac Febris quoque ipsa per diaphoretica indies mitigatur, tandem exhibeantur ad roborandas partes antea afflictas lenia tonica & adstringentia, Corallia scil. rubra præparata, species de Hyacintho & Mixtura tonica Stahlii, sed moderatis dosibus.

6 Hisce etiam non sine fructu præmitti possunt lenia laxantia, ut hoc modo sordes biliosæ, intestinis adhuc hærentes, eo melius removeantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Humorum corruptorum evacuatio summe quidem utilis est in gravi hoc morbo & sæpius etiam cito morbum huncce finit, in primo tamen statim morbi principio instituenda est, alias plus damni, quam commodi profert. Vir hujus loci quinquagenarius tempore prandii post gravem iracundiam gravissima corripiebatur cholera. Vocabar ad eum hora prima pomeridiana, ejiciebat materiam biliosam corruptam, frequentius tamen per superiora, quam inferiora: præscribebam pulverem emeticum ex Ipecacuanhe granis viginti & sex vel octo granis Tart. Vitr. sed uxor ejus referebat, eum laborare Hernia ventrali: urgebam nihilominus usum hujus pulveris. Quare loco Herniæ applicabatur orbis ligneus cum forti ligatura. Pulsus maxime erat febrilis, sitis, anxietates, ardor Ventriculi, dolor capitis &c. insigniter urgebant. Vesperi referebant adstantes eum post usum hujus pulveris materiam admodum corruptam duodecies evomuisse. Præscribebam Potiunculam temperantem, cum Julapio acidulo: Sequenti die omnia admodum tranquilla erant. Tertio die præscribebam Rhabarbarum in Decocto Tamarindorum infundendum, & sic spatio aliquot dierum post alia adhuc exhibita perfecte convalescebat.

2 Si vero tempus opportunum elapsum est, nunquam evacuantia in usum trahantur, sive enim talis materia caustica per superiora, sive per inferiora evacuetur, ob acrimoniam suam partes, quas præterlabitur, arrodit, adeoque malum laxius extenditur: ut taceam, quod talis materia minus correcta, uno impetu commota, gravissimis vomitibus & excretionibus per alvum ordinarie occasionem præbeat.

3 Si Natura sponte suscipit evacuationem talis materiæ corruptæ, nunquam nisi summa urgente necessitate talis excretio cohibeatur; suppressa enim humorum eliminatione, acrimonia, quovis momento invalescens, eo magis aggreditur & arrodit partes vicinas. Si vero aliquid exhibendum est, sufficit temperantibus & abstergentibus admiscere vel interponere Corticem Chacarillæ in dosi moderata: eundem etiam usum præstant Mixtura simplex & Essentia alexipharmaca debito modo exhibitæ.

4 De Venæsectione quæritur, an ea hic aliquem habeat usum? sed cum ad totum cursum Febris ea directe prorsus nil conferat, imo potius damna certissima circa dies criticos inferat, satius est ab ea abstinere. Si tamen quis eam proficuam aut necessariam esse existimat, instituat eam in morbi principio, in subjectis admodum Plethoricis, & alias ad hanc sanguinis missionem assuetis.

5 Alvus obstructa, uti in talibus Febribus semper pessimæ est indolis, ita libera optime conducit, quare semper aperta servetur.

6 Omnia diaphoretica acria causam acriorem reddunt & symptomata exasperant, quare fugiantur & non nisi leniora, præmissis præmittendis, exhibeantur.

7 Absorbentia, acida & reliqua temperantia insignem quidem in hac Febre usum habent, abstinendum tamen est ab eorum abusu, quoniam materiam incrassando Febrem talem in lentam & Hecticam mutant.

8 Regimen diaphoreticum calidum hic prorsus nullius est usus, quoniam bilem in Massa Sanguinea hærentem acriorem reddit, adeoque omnia symptomata febrilia magis auget.

CA-

Caput Septimum.

De

Causo sive Febre ardente stricte sic dicta.

I. *Definitio.* Causus est Febris acuta continua & secundaria, summum Febris ardentis gradum constituens, eum quidem in finem a Natura excitata, ut noxa a bilis acrioris effusione præternaturali & nimia metuenda mature præcaveatur, aut actu jam facta, quanto potest fieri celeritate, tollatur, gravissima & sæpissime funesta conjuncta habens symptomata.

II. *Differentia.*
1 A *Febre biliosa.*
a Respectu *symptomatum*, quæ in Causo longe sunt acerbiora, quam in Febre biliosa.
b Respectu *causæ*, quæ quidem in utraque Febre est bilis, in Causo tamen magis est acris quam in illa.
c Respectu *excretionis*: in Febre enim biliosa, materia caustica vel per superiora, vel per inferiora, vel per utramque viam excernitur, in Causo vero materia illa in Intestinis quasi incarcerata hæret.
d Respectu *exitus* & *curationis*: Febris enim Cholerica, si modo mature auxilium fertur, sæpius curatur: Causus vero rarius curationem admittit, inprimis si jam invaluit, & paucis diebus ad mortem properat, unde etiam non immerito ab Hippocrate *Febris lethifera* appellatus fuit.
2 A *Febribus Continentibus*. Vid. *Tab. præced.*
3 A reliquis *Febribus continuis* & *Inflammatoriis* respectu vehementiæ symptomatum, partis affectæ & causarum.

III. *Signa.*
1 Invadit ordinarie cum anxietate maxima & inexplicabili fere, atque ardore summo præcordiorum.
2 Quem vel immediate præcedunt, vel comitantur, vel statim subsequuntur horripilationes tam continuantes, quam per brevia intervalla repetentes.
3 Quas excipit æstus summus, aridus & torrens, quem tamen ægrotis magis circa partes internas percipit, quam Medicus, tactu caloris gradum explorantes.
4 Huic jungitur sitis adeo intensa, ut fere nullo modo extingui queat, & cum maxima concupiscentia & clamoribus etiam potum desiderent patientes, sitis etiam talis *clamosæ* nomen obtinuit.
5 Assumtum tamen potum gravia statim sequuntur incommoda, nimirum exasperationes omnium pathematum in Ventriculo & hypochondriis se exserentium.
6 Capitis dolor adeo est intensus, ita ut ægroti eum vix ferre queant.
7 Ardor in faucibus & ore invalescit singulis momentis, ita ut interdum labia & partes internæ nigredine afficiantur ac dehiscant & sanguinem fundant. Vidi id in ancilla ante duodecim annos: lingua, fauces & omnes oris internæ partes cum labiis in hac Febre maxime aridæ erant, nigræ & tumidæ: ex labiis discissis cruor effluebat: summa virium prostratio aliaque symptomata, huic morbo ordinaria mortem portendebant, sed nihilominus post usum temperantium & emulsivorum brevi tempore reconvalescebat: ab illo tamen tempore semper valetudinaria est.
8 Febre & æstu urgente ardor faucium sæpius post se trahit actualem inflammationem.
9 Respiratio est laboriosa & magna, fitque sæpius ore aperto, halitus sub exspiratione egrediens est admodum calidos.
10 Agrypnia continuo urget, & quamvis interdum spatio pauci temporis dormiant, insomnia tamen anxia & motus artuum subsultorii & fere convulsivi somnum continuo turbant.
11 Mentis nulla est tranquillitas, sed fastidium ad omnia continuo adest.
12 Accedunt etiam deliria, maximam partem furiosa, ita ut ægrotantes fere in lecto contineri nequeant.
13 Junguntur etiam, uti in aliis Hepatis gravioribus affectibus decolorationes oculorum & habitus corporis, ita ut dictæ partes flavo colore tingantur.
14 Alvus pertinaciter in hac Febre est adstricta, Vomitus etiam materiæ biliosæ hic non observatur.
15 Urina est valde rutilans, nonnunquam prorsus flammea, sed pauca & crassa: in loco frigido turbida & rosei quasi coloris fit & ejusdem coloris sedimentum deponit: Urinæ tali turbidæ roseæ notabilis flavedo admixta est, quæ deposito sedimento in reliqua Urina permanet.
16 Quando Causus insolescit, ægroti post levissimas refrigerationes horripilationibus corripiuntur, quibus jungitur mador perpetuus anxius, qui tamen post quamvis membri denudationem frigidus statim evadit. Idem etiam observatur in Febre biliosa.
17 Tandem superveniunt etiam Cardialgiæ Syncopticæ, Singultus, Convulsiones.

IV. *Subjectum.*
1 Homines siccioris constitutionis.
2 Cholerico-Melancholici & Sanguineo-Melancholici.
3 Iracundiæ dediti, iram tamen supprimentes, Reliqua Vid. *Tab. præced.*

V. *Prognosis.*
1 Causus est periculosissimus affectus & ægroti eo afflicti rarius septimum diem superant, plurimi vero ante eum moriuntur, imo quosdam tertio, quarto die jugulat.
2 Quamvis autem aliquando curetur, utpl. tamen labem visceris cujusdam post se relinquit, ita ut vel ægroti exinde lento gradu nihilominus ad mortem properent, vel perpetuo maneant valetudinarii.
3 Et cum in Causo prorsus nulla materiæ causticæ sequatur excretio, eo facilius talis materia arrosiones & inflammationes non tantum Intestinorum & Ventriculi, sed etiam vicinarum partium, producit, quæ autem quanti sint periculi quivis facile comprehendere poterit.
4 Evacuatur quidem interdum in Causo versus dies criticos per vomitum pars materiæ corruptæ, sed nimis tarde: materia enim hæcce penetrantissimæ est indolis & pauco tempore effectum suum deleterium edit; unde, etiamsi postea ejiciatur, nihilominus læsio illa partibus inducta remanet & nullum levamen, sed potius gravissima symptomata & mors sequuntur.
5 Quo magis urgent anxietates præcordiales, eo pejor est status.
6 Prunellodes facium inflammatio utplurimum est funesta.
7 Deliria fortiora & continuantia morbi periculosissimum statum indicant.
8 Frigus partium externarum, internarum vero æstus urens Febris Lipyriæ & mortis instantis utpl. indicium sunt.
9 Urinæ nigræ, tenues & paucæ cum siccitate alvi, in hac Febre exitialia signa sunt.
10 Singultus ordinarie convulsionum est prodromus, hæ vero mortem instantem indicant.

VI. *Remedia.*
1 Materiam acrem invertentia: Lapides ♋, Mat. Perl. Conchæ præparatæ, aliaque absorbentia cum acido citri saturata. Nitrosa, diluentia.
2 Inflammationem discutientia: Mixtura simplex, Essentia alexipharmaca, Millefol. &c.
3 Ardorem mitigantia: Nitrum depuratum, regeneratum, blanda acida. Julapia acidulata, Decoct. Tamerind.
4 Arrosionem restaurantia.

For.

Formulæ Remediorum.

1 Decoctum temperans.

℞. *Decoct. Tamarind.* ℔ij.
Nitr. ♁*iat.* ℥ß. *M.*
D. sæpius tepide.

2 Pulvis temperans.

℞. *Nitr. regener.*
Conch. citrat. an. ʒij.
Cryst. mont. ppt. ʒj. *M.*
D. sing. 4. horis 2. cusp. cultr.

3 Emulsio temperans.

℞. *Amygd. dulc.* ℥ß.
Sem. Citr.
Card. Mar. an. ʒiij.
Mucilag. Hord. q. s.
F. l. a. Emulsio.
Colat. ℥viij. *vel IX. adde.*
Lap. ♋
Cryst. mont. an. ℈ij.
Sacc. Canar. q. s. M.
D. sæpius aliquot cochl.
Reliquas Form. vid. Tab. præced.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cum Materia morbifica acerrima vim causticam possideat, ea ante omnia, quantum fieri potest, ita corrigatur, ne factam jam arrosionem cum damno augeat. Huic fini potissimum inserviunt Nitrosa, quæ in compescenda bilis acrimonia omnibus aliis remediis palmam facile præripiunt. Reliqua tamen, absorbentia scil. & diluentia, hic quoque suo non carent usu. Conf. *Tab. præced.*

2 Quoniam alvus clausa ordinarie symptomata exasperat, & totum malum auget, hinc per clysteres emollientes continuo aperta servetur.

3 Ad æstum febrilem sanguinis & illum quoque interiora afficientem sensum ardentem temperandum in usum trahantur partim modo laudata temperantia, partim Mixtura simplex rite præparata, quæ reliquis interposita & temperat & discussioni Inflammationis prospicit.

4 Quod arrosionis restaurationem concernit, ea quidem Naturæ solius opus est, interim tamen in casu adeo sontico Medicus nihilominus Naturæ succurrere debet: mucilaginosa interius assumpta aliquid præstant, majus tamen solatium sperandum est a Clysteribus ex hordeo cum lacte & oleis paratis.

5 Tandem tonica in usum trahantur. Vid. *Tab. præced.*

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quamvis in Febre biliosa Vomitoria, debito tempore exhibita insignem habeant usum, in Causo tamen, ubi materia morbifica est acerrima & Natura ordinarie nullos nisi intempestivos & utpl. insufficientes quoque instituit evacuationes, religioni sibi ducat Medicus, materiam talem causticam per remedia acria, qualia sunt ordinarie vomitoria magis irritare & evacuare, exinde enim gravissima sequuntur consectaria: quare quilibet sequentia perpendat necesse est.

a Nulla fere datur Febris, ubi Causa morbifica adeo corrosivæ est indolis ac in Causo, exceptis Febribus malignis & Pestilentialibus, ubi etiam materia insigniter agilis & penetrantissima deprehenditur.

b Inter hasce autem materias notabilis & consideratu digna occurrit differentia, in malignis enim Febribus sæpius hæret in humoribus in principio morborum, adeoque longe facilius a corpore per moderatam & maturam intensionem secretionum & excretionum e corpore expelli potest, in Causo autem statim aggreditur intestina, Ventricul. & partes vicinas ad vitam maxime necessarias, quas statim vel arrodit, vel inflammat, quæ læsio non adeo facile restitui potest; unde etiam viscerum læsiones, a quacunque causa productæ, pejores semper habent consequentias, quam vitia humorum. Merito tamen hoc loco excipio translationem miasmatum malignorum ad partes solidas; in tali enim casu sæpissime etiam funestus sequitur eventus. Imo etiam, si interdum in Pestis principio Vomitus mature institutus proficuus deprehensus fuerit, ille tamen non habet locum, nisi venenum adhuc hæreat in humoribus salivalibus deglutitis: quam primum enim Ventriculo communicatum est, Vomitus maxime periculosus est.

c Nunquam tamen Natura in hisce affectibus utitur motibus fortioribus ad causam morbificam expellendam, sed satis placide procedit, nisi forsan nimia subjecti sensibilitas Naturam ad motus erroneos disponat: id quod tamen non sine ratione contingit. Quo magis enim talis materia ad motus præcipites prona est, eo facilius etiam non solum omnibus humoribus communicatur; sed etiam in motum per remedia commoventia acta partes solidas eo citius aggreditur, & hinc sæpissime insignem edit stragem.

d Cum vero 1. in hisce Febribus Natura, ubi materia morbifica longe commodius e sanguine potest expelli, non nisi motibus placidissimis utatur, ne graviora mala sequantur: & 2. totus morbus per quævis commoventia reddatur gravissimus. ac 3 utplurimum funestus sequatur eventus; ratio ipsa dictitat, quod etiam in Causo necessario graviores commotiones sequi debeant graviora incommoda; quoniam talis materia pariter 1. est summæ activitatis, ac 2. partibus nobilibus jam impacta actualem noxam induxit, quam 3. gravissima jam comitantur symptomata, quæ, levissimo etiam modo exasperata, adeo gravia redduntur, ut præsentaneum statim vitæ minentur periculum, & præterea 4. metuendum est, ne Vomitoria & Purgantia septica virtute prædita noxam ventriculo & intestinis illatam augeant, quando immediate in illa operationem suam edunt.

1 Quid de Venæsectione censendum sit *præcedente Tabula* jam indicatum fuit: quibus adde, quod diebus criticis & circa illos Deliria & congestiones ad caput quam maxime augeat, adeoque Convulsionibus alias metuendis portam pandat amplissimam.

2 Quoad discutientia & antifebrilia aliaque Inflammationi curandæ dicata summa cautela opus est, quæ enim minori commovendi vi pollent, gravissimas statim excitant turbas, quare non nisi maxime temperantia in usum trahantur.

3 Cryrstallus montana a Cratone commendata, etsi in affectibus aliis biliosis insignem habeat usum, monente tamen D Stahlio in hocce affectu cautissime est usurpanda, quatenus præter vim absorbentem, stypticam etiam possidet, quæ materiam in partibus inflammatis contentam magis inspissat & fibras constringit, adeoque Inflammationem auget. In principio tamen mali cum aliis locum habere potest.

4 Opiata ad compescendos dolores commendata revera sunt deleteria remedia, quatenus quidem pathemata graviora aliquo modo sopiunt, causam tamen minime corrigunt, multo minus vero ad læsionem jam inductam aliquid conferunt, multo certius vero motus hic necessarios sistunt, & Naturam jam tergiversantem a motibus deterrent, quare fugiantur.

5 Lubricantia aliquem quidem habent usum in temperanda bile, quoniam vero partes affectas etiam simul emolliunt, adeoque majori humorum translationi ansam præbent, hinc abusus illorum vitandus est.

6 Carminativa & tonica remedia suo quidem non carent usu, nunquam tamen in usum trahantur, nisi discussione probe peracta, præpostere enim usurpata & Febrem & syntomata augent.

7 Potus frigidus anxietates præcordiorum & Inflammationem insigniter auget, quare summa ab eo abstinendnm est diligentia, magis convenit tepidus & calidus, qui & temperat & discussioni Inflammationis ac materiæ inspissatæ magis inservit.

8 Quieta in lecto continentia & animi tranquillitas multum ad sopitionem accidentium molestorum contribuunt jectigationes vero corporis & animi impatientia eadem exasperat, quare provide, quantum morbi sævities permittit, ab iis abstinendum est.

CA-

Caput Octavum.

De

Febre Inflammatoria.

I. *Definitio.* Febris Inflammatoria eſt Febris continua, acuta & juxta ordinarium Medicorum conſenſum benigna, aſt ſymptomatica aut ſecundaria, cujus ope Natura ſtaſin incipientem graviorem aut inprimis in partibus nobilioribus jam factam, iiſque graviſſimum periculum minitantem, auctis motibus vitalibus vel præcavere vel penitus tollere intendit.

II. *Differentia.*

1 Ab *Inflammatione ſimplici*, ubi Natura per motus auctiores, ordinatos tamen & affectui convenientes labem ſed mitiorem, eamque imminentem vel jam factam reparare nititur, cum e contra in Febre inflammatoria Natura non actu tantum ſimplici inflammatorio, ſed etiam ipſa Febre, adeoque vel duplicato vel auctiori motu ad malum illud tollendum utatur.

2 A Febre *Continente* & *Continua*, ubi quidem Inflammationes interdum concurrunt, quæ tamen magis ſymptomaticæ ſunt, & vel malum regimen, vel imprudentem medicationem ſequuntur: Febres autem inflammatoriæ Inflammationibus potius ad meliorem eorum diſcuſſionem, aut ſuppurationem ſuperveniunt, adeoque tanquam activum quid conſiderari debent.

3 Ipſa Febris inflammatoria differt etiam quam maxime reſpectu partium, quas obſidet:

a Alia enim occupat partes *nobiliores* & exinde diverſæ etiam Inflammationum ſpecies oriuntur & hinc.

1 Alia eſt *Febris phrenitica*, ſive *Phrenitis*, quando Febris meningum cerebri inflammationi ſupervenit.

2 Alia Paraphrenitis, ſi diaphragma inflammatum eſt.

3 Alia *Ophthalmia*, ſi oculi Inflammatione correpti ſunt.

4 Alia *Otalgia*.

5 Alia *Angina*, quando fauces laborant.

6 Alia *Pleuritis* & *Peripnevmonia*, ſi vel pleura vel pulmones ſunt inflammati.

7 Alia *Hepatitis* & *Splenitis*, ſi malum hæret vel in hepate vel in ſplene.

8 Alia *Inflammatio Ventriculi*, *Inteſtinorum Veſicæ*, *Uteri* &c.

9 Alia *Nephritis*, ſi renes Inflammatione ſunt afflicti. De quibus ſub Inflammationibus jam actum fuit. *Tom. I. Tab. XXXVI. & ſeq.*

b Alia afficit partes ignobiliores externas varias, manus, pedes, abdomen, mammas &c.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie cum horrore, uti reliquæ Febres continuæ.

2 Quem excipit æſtus ſatis ſenſibilis & ratione partium affectarum gradu differens.

3 Cui junguntur ordinaria febrilia ſymptomata, magis vel minus pro diverſitate ſubjectorum & loci affecti differentia & urgentia.

4 Qualia ſunt ſitis, dolor capitis, aut variæ ejuſdem perturbationes, vigiliæ, appetitus proſtratus &c.

5 Dolor hiſce in diverſis partibus diverſus accedit, modo lancinans &c. reſpectu Inflammationis vel profundioris, vel magis ſuperficiariæ.

6 Urina ordinarie magis eſt tincta & utplurimum deponit ſedimentum ex roſeo pallidum, aut etiam pro Inflammationum diverſitate ab hocce diſtinctum.

7 Alvus ordinarie eſt clauſa.

8 Tandem ſucceſſive erumpunt ſudores, qui morbum ſenſim ſenſimque leviorem reddunt, & ob hancce placidam excretionem morbus tandem plenarie ſolvitur. Reliqua Vid. *loc. alleg.*

IV. *Subjectum.*

1 Homines Plethorici.

2 Commotionibus variis ſanguinis obnoxii.

3 Temperamento Sanguineo & Sanguineo-Cholerico præditi.

4 Sanguinis fluxuum conſuetorum ſuppreſſionibus laborantes.

5 Sanguinis miſſiones aſſuetas negligentes.

6 Plethoram uno impetu commoventes & corpus calidum aeri frigido exponentes.

7 Diæta lauta calida & vinoſa abutentes.

8 In Arthriticis & Rhevmaticis affectibus male tractati.

V. *Prognoſis.*

1 Febres inflammatoriæ vulgo benignis accenſentur, quia non ſunt contagioſæ & uni tantum ſubjecto, quod affligunt, periculum minantur. De cetero autem fere omnes ſunt ſatis periculoſæ & malignis reſpectu exitus parum cedunt, quatenus paucorum dierum ſpatio ægrotos æque facile jugulant ac malignæ & peſtilentiales.

2 Periculoſiſſima omnium eſt *Hepatitis*, quam ſequitur Ventriculi, Inteſtinorum tenuium, inpr. Duodeni, Pancreatis & Uteri Inflammatio: has Splenitis & ultimo loco Nephritis excipit. Peripnevmonia, inpri. ubi profundior eſt Inflammatio, ſumme quoque eſt periculoſa. Vid. *Tab. XXXVI.*

VI. *Remedia.*

1 Sanguinis æſtum temperantia: Nitrum depuratum, ♁iatum, regeneratum, Lapides ♋, Mater Perlarum acido citri vel alio ſaturata, Tart. Vitr. Arcan. duplic. Julapia acidula, Emulſiones, potus ſufficiens.

2 Diaphoreſin promoventia: ♁ diaphoreticum, Bezoardicum minerale, Eſſentia alexipharmaca Stahlii, Scordii, Pimpinellæ albæ, Mixtura ſimplex, Aquæ diapnoicæ: Flor. Acac. Galeg. Scorzon. Card. Bened. Scord. Regimen placidum, Potus calidus, Juſcula.

3 Alvum apertam ſervantia: Nitrum ſubinde in Potiunculis datum, Clyſteres.

4 Dolores mitigantia: Cinnabarina, Opiata legitime correcta, Emulſiones ex ſemine Cardui Mar. & Papav. paratæ, Pulv. Chacarill. Eſſ. dulc. concentr. Hal. Conf. *Tab. alleg.*

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Scorzon.*
Rub. id.
C. C. citr.
Cord. frig. an. ℥j.
Conch. citrat.
Arcan. duplic.
Nitr. regener. an. ʒſs.
Sir. Cydon. ℥ſs. *M.*
D. ſing. 2. horis cochleatim.

2 Alia diaphoretica & reſolvens.

℞. *Aq. Scord.*
Scabioſ.
Cherefol. an. ℥iſs.
Mandib. Luc. piſc.
Dent. Apr. ppt.
♁ *diaph.*
Nitr. ♁*iat.* ʒ℈j.
Sacch. perl. ʒij. *M.*
D. ut antea.

3 Alia diaphoretico-temperans.

℞. *Aq. Galeg.*
Fl. Acac.
Card. bened. an. ℥iſs.
Succ. Citr. rec. ʒiij.
Matr. Perl.
Bezoard. min. an. ℈ij.
Sir. Ceraſ. acid. ℥ſs. *M.*
D. ut antea.

4 Emulſio reſolvens.

℞. *Amygd. dulc.*
Sem. Citr.
Card. Mar. an. ʒiij.
Decoct. C. C. q. ſ.
F. l. a. Emulſio.
Colat. ℥viij. *adde*
Dent. Apr. ppt.
♁ *diaph. an.* ʒſs.
Sir. de Alth. Fern. q. ſ. M.
D. ſæpius cochleatim

5 Potiuncula alexipharmaca.

℞. *Aq. Fl. Samb.*
Card. Mar.
e Typh. Cerv. an. ℥iſs.
Eſſ. Alexiph. ʒiſs.
Succ. Citr. rec. ʒiij.
Sir. contrajerv. ℥ſs. *M.*
D. cochleatim.

6 Alia.

6 Alia analeptica.

℞. *Aq. Rosar.* *Confect. de Hyac.* ʒiſs.
Namph. a ℥iſs. *Sir. acetoſ. Citr.* ʒſs. *M.*
Cinam. Cyd. ℥j. *D. ut antea.*

7 Mixtura tonica.

℞. *Tinct.* ♂ *ii acris* *D.* 25. 30. *gutt.*
Spir. C. C. a. ʒiſs. *M.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum Febres inflammatoriæ ordinarie ſint præcipitis eventus, hinc etiam mature auxilium ferendum eſt, ne nimis cum inſigni periculo invaleſcant. Unice autem hic reſpiciendum eſt ad juſtum Febris ſucceſſum, hæc enim ad diſcuſſionem ſtaſeos corruptoriæ a Natura excitata fuit, quæ, ſi vel excedit, vel deficit, utrinque periculum minatur. Juſtum hunc Febris progreſſum potiſſimum conſervant varia temperantia tam Nitroſa, quam Salia digeſtiva & abſorbentia Oſtracodermata, acido quodam imprægnata, quæ omnia nimium ſanguinis æſtum optime refrænant. Huc pertinet etiam potus ſufficiens & quieta in lecto continentia.

2 Quoniam autem per continuam hanc diſcuſſionem ſemper aliquid reſolvitur, quod tanquam inutile expelli debet, placida quoque & continua ſemper ſervetur diaphoreſis. Cui ſcopo potiſſimum inſerviunt diaphor tica fixa cum abſorbentibus mixta, quibus nitroſa & temperantia inpr. blanda acida addantur ut hoc modo & humorum æſtus blande temperetur & partes inutiles ſucceſſive expellantur.

3 Cum vero hæc totam rem non ſemper exhauriant, ipſis jungantur moderata alexipharmaca, qualia ſunt Mixtura ſimplex leniter vel prorſus non camphorata & paulo majus per Spiritum Vitrioli acida reddita: aut huic ſubſtituatur Eſſentia alexipharmaca Stahlii vel per ſe, vel quod melius in Potiunculis diapnoicis cum ſucco Citri. Et talia remedia reliquis temperantibus vel jungantur, vel interponantur, ut placida & continua diaphoreſis ſemper conſervetur.

4 Sitim aliaque ſymptomata urgentia optime compeſcunt Nitroſa, acida, emulſiones ac potus ſufficiens: quare talia urgente neceſſitate reliquis ſemper jungantur remediis.

5 Cum vero ſub decurſu hujus Febris vires ſæpius maxime frangantur, analeptica quoque in uſum trahantur: Aq. Roſar. Namph. Cinnam. Gemmata &c. hoc in caſu optime etiam ſe gerunt Eſſentia dulcis concentrata Hallenſium, & Pulveres Solares Richteri, quæ non ſolum blandam diaphoreſin conſervant, ſed etiam optime roborant, quod frequens experientia me docuit: quo ipſo tamen aliis remediis debitam laudem detrahere minime cupio.

6 Finita Febre exhibeantur remedia tonica, qualia ſunt ſæpius laudata Mixtura tonica Stahlii, Tinctura Martis Ludovici, ut hoc modo robur partium debilitatarum debito modo reſtituatur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Si ſtatim in primo principio apparet, Febrem eſſe revera inflammatoriam & corpus ſimul inſigniter plethoricum, Venæſectio mature inſtituta locum habet, nunquam tamen indifferenter in hac Febre inſtituatur. Sufficiens tamen imo larga ſit neceſſe eſt, alias plus damni quam commodi poſt ſe trahit. Conf. *Tab alleg.*

2 Diaphoretica, etſi ſummæ ſint utilitatis in Febre inflammatoria ad provocandum placidum & continuum ſudorem, nunquam tamen ſint nimis commoventia & fortiora, quoniam Febris per ea exaſperatur & ſymptomata graviora redduntur.

3 Purgantia acria & vomitoria magis lethifera quam ſalutaria in hac Febre ſunt remedia: id quod ſæpius miſeri Pleuritici in Noſodochiis quibuſdam experiuntur, quibus Tartarus emeticus ad promovendam expectorationem datur.

4 Omnia volatilia, reſolventia credita, Maſſam humorum nimis commoventia & placidam diſcuſſionem impedientia exulent in Febribus inflammatoriis.

5 Omne regimen nimis calidum & coactum contra morbi, qui placida tranſpiratione tractari amat, indolem eſt, quare ab eo abſtinendum.

6 Omnis refrigeratio morbo huic contrariatur, quatenus ſucceſſivum ſudoris fluxum retardat & ſupprimit.

7 Narcotica motus febriles ad diſcuſſionem neceſſarios facile ſupprimunt & hinc non raro ſphacelum inducunt, quare non niſi ſumma cum prudentia ægrotis exhibeantur.

Caput Nonum.

De

Febre Catarrhali benigna ſive Continua Veterum quotidiana.

I. *Definitio.* Febris Catarrhalis eſt Febris continua, benigna & ſecundaria, qua mediante Natura motibus extraordinariis febrilibus, placidis tamen, vitioſam lymphæ qualitatem & quidem præcipue mucoſitatem corrigere, & correctam eliminare nititur.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt *benigna*, quæ pro cauſa agnoſcit materiam mucidam lentam & mitiora habet ſymptomata.

2 Alia vero eſt *maligna*, in qua cauſa morbifica quidem etiam eſt mucida, ſed hæc adhuc aliquid acre inſigniter activum in ſe continet.

3 A Febre continente aliiſque reſpectu ſymptomatum & cauſarum.

III. *Signa.*

1 Invadit, præcipue æquinoctio autumnali, tempore veſpertino cum horrore aut rigore ac dolore tenſivo dorſi.

2 Quem præcedit vel ſtatim jungitur coryza vel humida vel ſicca.

3 In aliis obſervatur Tuſſis, per totum morbi curſum affligens.

4 Horrorem ſtatim excipit æſtus.

5 Cui jungitur dolor capitis lenis gravativus.

6 Accedit pectoris anguſtia, & in quibuſdam raucedo & dolor faucium cum deglutiendi difficultate.

7 Durat hic æſtus per totam noctem & ſequenti mane vix aliquo modo imminuitur.

8 Appetitus eſt proſtratus.

9 Sitis adeſt admodum moderata.

10 Vires ſunt aliquo modo proſtratæ.

11 Somnus eſt imminutus.

12 Pulſus, uti in aliis Febribus, eſt celer & frequens.

13 Urina eſt aurantii coloris, & in ſuperficie habet cuticulam lacteo-rubentem vitro ſe adhærentem ac deponit ſedimentum roſeum pallidum.

14 Quovis die exacerbatio circa veſperam ſequitur.

15 Elapſis tribus vel quatuor diebus æſtum verſus diluculum ſudor lenis ſequitur.

16 In aliis vero accedit Diarrhœa, morbum ſenſibiliter imminuens.

17 Rarius vero obſervatur Vomitus.

18 Sudor quovis mane æſtum excipiens Febrem ſenſim ſenſimque leniorem reddit, ac catharrhales affectus præſentes imminuit, donec tandem elapſo primo vel ſecundo ſeptenario Febris cum ſymptomatibus ceſſet.

IV. *Subjectum.*

1 Homines temperamenti pleghmatici aut ſanguineo-phlegmatici.

2 Ad coryzam & catarrhales alios affectus proni.

3 Corpus calidum vel potu frigido vel admiſſione aeris, præcipue humidi autumnalis, refrigerantes.

4 Coryzam & Tuſſim negligentes, aut in iiſdem male tractati.

5 Quibus Scabies aliæque cutis efflorescentiæ retropulſæ fuerunt.

6 Potu & inpr. ſpirituoſo abutentes.

7 Nimium vigilantes.

V. *Prognosis.*

1 Febris catarrhalis ſimplex ordinarie eſt ſatis mitis & ſine inſigni periculo curſum ſuum intra duos ſeptenarios abſolvit.

2 Si vero imprudenter tractatur, ipſi facile junguntur graviora & perículoſiora ſymptomata.

3 Si placide procedit, ſtaſis mucoſa ſucceſſive reſolvitur & per ſudorem expellitur cum euphoria.

4 Quando abſorbentia & refrigerantia nimia exhibentur, Febris hæc facile in lentam aut hecticam degenerat.

5 Si in principio gravia ſtatim junguntur ſymptomata & frigus ac æſtus eſt intenſior, vel labes viſceris imminens, vel alia cauſa gravior ſubeſt.

6 Febris catarrhalis benigna, per regimen ſtricte diaphoreticum & alexipharmaca acria tractata, facile ſuperveniunt Petechiæ, & benigna in malignam mutatur Febrem.

7 Idem regimen producit interdum etiam Pleuritides, Anginas, Aphthas, Cephalalgias graves lancinantes, Prunellam, Deliria.

8 Diarrhœæ in hac Febre etiam in ſtatu contingentes, ſi ſunt moderatæ nulloque dolore affligunt, nullum periculum portendunt.

9 Alvi vero adſtrictio ſemper pejoris eſt conſequentiæ, inpr. in ſtatu: producunt enim Deliria, Comata, Convulſiones.

10 Febris hæc, etſi ſit benigna, nihilominus tamen, uti reliqui affectus catarrhales, eſt contagioſa.

11 Quo magis autem & quo facilius per contagium propagatur, eo certior etiam eſt metus latentium Petechiarum.

VI. *Remedia.*

1 Materiam mucoſam reſolventia. Tart. Vitr. Arcan. duplic. Rad. Vincetox. Pimpin. alb. Ari, Helenii, Angelic. Imperator. Eſſent. alexiph. Stahlii, Pimpin. alb. Tinct. ♁ii Tart.

2 Motus Febriles conſervantia & excretionem promoventia: ♁ diaphoret. Bezoard. Miner. Mixtura ſimplex, Eſſent. alexipharm. Stahlii, Salia digeſtiva, abſorbentia, acido Tart. vel Citri ſaturata.

3 Alvum apertam ſervantia: Clyſteres emollientes cum ſtimulo ſalino, Pilulæ Stahlianæ, Becherianæ, Potus ſufficiens, Mucilago hordei, Decoctum prunorum, paſſularum, Manna, Magneſia alba.

4 Tuſſim temperantia: Sperma Ceti, Oleum Amygd. dulc. Liquiritia cocta, Sirup. Viol. de Eryſimo Lobelii, Tuſſilaginis, Sacchar. Cand. Trochiſc. Becchici.

Formulæ Remediorum.

1 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. alexiph.* *Pimp. alb. a.* ʒj. *M.*
Scord. *D.* 25. 30. *gutt.*

2 Infuſum reſolvens.

℞. *Rad. Vincetox.* *Hyſſop.*
Pimpin. alb. *Bellid.*
Helen. a. ℥ſs. *Veron. a.* Mj.
Ari ʒij. *Inciſ. infund. in Aq. ferv.* &
Herb. Scabioſ. *D. inſtar Infuſi Thee.*

3 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Scabioſ.* *Conch. ppt.*
Chereſol. *Tart. Vitr. a.* ʒſs.
Hyſſop. a. ℥ſs. *Sacch. perl.* ʒij. *M.*
♁ *diaph.* *D. Cochleatim.*

4 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Bezoard. miner.* *Tart. Vitr. a.* ℈ij. *M.*
Nitr. regener. *Div. in* 8. *p. æq.*
Conch. citr. *D. ſing.* 4. *vel* 5. *horis.*

5 Emulſio diapnoico-temperans.

℞. *Amygd. dulc.* *Colat.* ℥viij. *adde*
Sem. Card. Mar. a. ℥ſs. ♁ *diaph.*
Aq. Galeg. *Matr. Perl. a.* ℈j.
Scorzon. *Sacch. Canar. q. ſ. M.*
Hyſſop. a. q. ſ. *D. ſæpius cochleatim.*
F. l. a. Emulſio.

6 Linctus.

℞. *Ol. amygd. d.* *Sperm. Cet.* ʒij. *M.*
Sir. violar. a. ℥ſs. *D. tepide.*
Sacch. Violac. ʒj.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cum cauſa hujus morbi ſit lympha vitioſa, hæc commode eſt præparanda, ut poſtmodum per motus febriles eo melius a Natura expelli poſſit: cui ſcopo ſatisfaciunt partim Salia digeſtiva abſtergentia, partim Radices alexipharmacæ temperatæ aut etiam Eſſentiæ ex his paratæ, uti Eſſent. alexipharmaca Stahlii, quæ loco omnium reliquarum commode tempore matutino exhiberi poteſt, quoniam non ſolum reſolvit, ſed etiam motus febriles conſervat & placidam diaphoreſin excitat.

2 Huic ſubjungantur placida temperantia, diaphoreſin tamen ſimul reſpicientia, v. g. diaphoretica fixa ex ♁io, cum abſorbentibus & ſalibus digeſtivis mixta, quæ vel in forma pulveris vel Potiunculæ exhibeantur. Eadem quoque in ipſa exacerbatione moderate data locum habent, ſemper tamen interponendus eſt potus calidus, inprimis alexipharmacis quibusdam alteratus, ut hoc modo partim humores diluantur, partim blanda diaphoreſis producatur.

3 Modo dictis diaphoreticis fixis & temperantibus tempore pomeridiano, ſi neceſſitas requirit, doſis Mixturæ ſimplicis aut Eſſentiæ alexipharmacæ interponi poteſt.

4 Verſus tempus matutinum hora ſcil. quarta, quinta, vel ſexta, quando æſtus remittit, exhibeatur iterum doſis Eſſentiæ alexipharmacæ vel Mixturæ ſimplicis, vel etiam dentur Potiunculæ diapnoicæ ad diaphoreſin promovendam.

5 Quando tuſſis inſigniter urget, in uſum trahantur remedia ſuperius allegata, inpr. vero verſus illud tempus, quo immoderate alias affligere ſolet, & ſub iſto tempore reliquis remediis interponantur. Emulſio e ſemine Cardui Mariæ hic præ ceteris convenit, quæ non ſolum egregie temperat, ſed etiam inflammationes metuendas præcavet, aut jam præſentes inſigniter mitigat.

6 Si Gravedo huic Febri juncta eſt, remedia externa quoque locum habent ad evacuationem per Coryzam promovendam: quo in caſu præ ceteris convenit Spiritus Salis Ammoniaci interdum naribus admotus.

7 Ad alvi libertatem ſemper reſpiciatur, hæc enim egregie Febrem & ſymptomata mitigat, & humorum ad pectus & caput congeſtiones impedit, cui fini inſerviunt Clyſteres & Pilulæ Stahlii.

8 Si Diarrhœa huic Febri ſupervenit & aliquo modo excedit, ſufficit exhibere Eſſentiam alexipharmacam eique interponere moderatum uſum pulverum nitroſorum cum Cryſtallo montana.

9 Si alia concurrunt ſymptomata, aliorum Morborum complicationem, Anginæ ſcil. Peripnevmoniæ, Aphtharum &c. indicantia, methodus in talibus affectibus conveniens in uſum trahatur:

10 Si hæc Febris in lentam degenerat, Eſſentia alexipharmaca ad revocandos ſufficientes motus Febriles & materiam eliminandam aliquoties interdiu, verſus noctem vero Pulvis digeſtivus exhibeatur.

11 Si vero nulli alii morbi complicati ſunt, ordinaria medendi methodus ſemper ſervetur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæſectionem in tali Febre nemo prudens facile ſuadebit, nulla enim prorſus hic occurrit indicatio, quæ eam vel utilem, vel neceſſariam eſſe ullo modo demonſtrare queat: imo potius non contemnende occurrunt rationes, quæ eam noxiam potius quam ſalutarem eſſe indicant.

2 Quoad temperantia abſtinendum eſt a nimiis refrigerantibus, ne cauſa morbifica magis incraſſetur & motus febriles cum ſenſibili damno prorſus ſupprimantur.

3 Reſolventia ſemper ſint temperata & morbi gradu proportionata, fortiora enim Febrem augent & ſymptomata graviora reddunt.

4 Diaphoreſis in hiſce Febribus optima quidem eſt quatenus totus morbus per eam ſucceſſive ſolvitur abſtinendum tamen eſt a præmatura diaphoreſeos promotione, ut & a remediis alexipharmaci acrio-

acrioribus, quæ placidum Febris successum turbant & facile periculosas Inflammationes post se trahunt.

5 Regimen nimis calidum & coactum eadem mala excitat, sufficit lene & quieta in lecto continentia: abstinendum tamen est ab omni refrigeratione, hæc enim diaphoresin supprimendo Febribus lentis & hecticis portam pandit.

6 In Tussis promotione fugienda sunt nimia expectorantia, hæc enim nimiæ humorum ad pectus translationi ansam præbent, & non raro phthisicum quid post se trahunt.

7 Si Gravedo in hac Febre in actualem jam transiit Coryzam, abstinendum est a remediis externis spirituosis.

8 Succinata cum Lignorum Decoctis & Essentiis in hac Febre nullum habent usum, quare solum in Catarrhis simplicioribus usurpentur.

9 Alvi libertas multum quidem contribuit ad feliciorem hujus morbi successum, nunquam tamen in usum trahantur positive Purgantia, præcipue acria, sufficiunt Pilulæ Becherianæ.

10 Abstinendum quoque est a remediis præcipitantibus, inprimis Cornu Cervi usto, Terris sigillatis &c. quibus vulgo alexipharmaca adscribitur virtus, revera enim fibras constringendo & humores condensando sudoris placidum successum magis impediunt, quam promovent, adeoque Febribus lentis & hecticis viam sternunt.

11 Exulent in hac Febre salia volatilia quæcunque, quoniam humorem catarrhalem acrem nimis commovendo Inflammationes facile post se trahunt.

12 Opiata hic quoque nullius sunt usus, quoniam lympham mucosam jam magis incrassant, & motus placidos febriles ad materiæ discussionem summe necessarios supprimunt.

13 Potus sufficiens semper necessarius est ad diluendos humores, abstinendum tamen est a frigido.

14 Post morbum superatum ægri adhuc aliquandiu aerem frigidum vitent, ne recidiva sequatur. Ad quam præcavendam optime confert Essentia alexipharmaca, singulis diebus tempore matutino sumpta, ut hoc modo omne noxium successive e corpore expellatur.

Caput Decimum.

De

Febre maligna & Epidemica.

Definitio.

1 *Febris maligna* est Febris acuta, contagiosa, in qua Natura per motus secretorios auctiores materiam quandam acerrimam subtilissimam, corpori celerem interitum minitantem, expellere nititur.

2 *Epidemica* vero est Febris acuta plus vel minus maligna, ob communem causam plures simul, imo integras regiones, sub diverso schemate affligens.

Differentia.

1 *Febris malignæ:*
 a Differunt hæ Febres respectu *gradus* malignitatis: summus gradus est in Peste, quam proxime excipit Febris Petechialis, hanc vero Petechizans, infimus gradus est in Variolis & Morbillis.
 b Porro differunt respectu *anni temporum & tempestatum*: unde horum intuitu Pestis reliquique morbi maligni hoc anno majorem edunt stragem, quam altero.

2 *Febris epidemicæ:*
 a Modo invadunt sub larva Tertianarum, uti tempore verno.
 b Vere adulto Pleuritica habent symptomata.
 c Æstate provectiore Dysenteriæ schemate larvari solent.
 d Autumno sub quartanarum specie homines affligunt.
 e Autumno humidiore Catarrhis & inprimis Tussi junctæ sunt.

III. *Signa.*

1 *Febris malignæ.*
 a Insignis & repentina virium prostratio sine causa manifesta.
 b Pulsus debilior.
 c Lipothymiæ in principio statim & incremento interdum affligentes.
 d Agrypnia pertinax.
 e Vacillationes mentis obliviosæ.
 f Actualia interdum deliria sine causarum manifestarum concursu.
 g Insensibilitas Febris in genere, & sitis ac reliquorum symptomatum inadvertentia.
 h Symptomatum febrilium sine causa evidenti & sine ullo proportionato utili effectu insolita exacerbatio: vel contra symptomatum consuetorum insidiosa dissimulatio.
 i Animi desperabunda abjectio, ac præmaturum exitus lethalis præsagium.
 k Exanthematum præmatura & vaga eruptio, vel subitanea retrocessio.
 l Motus convulsivi, qui nulli causæ manifestæ adscribi possunt. Soror mea natu minor Anno 1698. cum Febris maligna in Patria mea Gelnhusa epidemice grassaretur, eadem quoque Febre corripiebatur: semper in lecto erat quieta, de nullis doloribus conquerebatur, semper tamen de insigni lassitudine querelæ erant: pulsus erat debilis, sitis nulla &c. erumpebant secundo statim die convulsiones, quæ tamen mox disparebant: sed paucis elapsis horis recurrebant & cito iterum finiebantur. Præscripseram statim ab initio morbi Potiunculam ex Aquis diapnoicis cum Mixtura simplici, succo Citrio, ♃io diaphoretico & absorbente quodam: Convulsiones quovis die plus quam decies invadebant & cum omnia conclamata esse non levis suspicio esset, tandem lenis mador die quinto erumpens morbum sensim leviorem reddebat, & ei elapsis aliquot diebus finem imponebat.

2 *Febris epidemicæ.*
 a Frequentia morbi inter plures patientes.
 b Modus invadendi unus idemque.
 c Symptomatum eorundem, quæ in aliis observantur, concursus.

IV. *Subjectum.*

1 Febres malignæ & epidemicæ nulli parcunt ætati, & temperamento, sed plerumque plurimos invadunt, quoniam causæ externæ omnibus communes sunt.

2 Utpl. tamen invadunt homines mediæ ætatis, Juvenes & Adolescentes, Plethoricos, aut alios in vigore ætatis consistentis adhuc constitutos, inpr. vero qui Naræ sunt sensibilioris.

3 Variolæ vero & Morbili epidemice grassantes magis affligunt juniores, infantes scil. & pueros.

4 Frequentius quoque hisce Febribus corripiuntur Sanguinei & Sanguineo-Cholerici.

5 Homines timidi, meditationibus dediti, Feminæ, Literati.

V. *Prognosis.*

1 Omnes morbi maligni præcipitis sunt exitus & periculum insigne utplurimum involvunt.

2 Omnes morbi epidemici maligni Plethoricos invadentes semper sunt majoris considerationis.

3 Febres epidemicæ omnes, quamvis etiam mitiores & benigniores videantur, propter continuitatem insidiosam, debilitatem insignem & similia concurrentia semper monstri quid alunt.

4 Imo quo leniores, quoad symptomata febrilia generalia, æstum, sitim &c. apparent, tanto maligniores sunt.

5 Insolita animi circa initia trepidatio, vel præmaturum sinistri eventus præsagium, vel lethalem exitum portendit.

6 Quo major in hisce Febribus est mentis perturbatio ac virium lapsus, eo gravius quoque imminet periculum.

7 Diarrhœæ in Febribus malignis & epidemicis ſunt innoxiæ, ſi ſcil. ſunt tolerabiles, & quamvis morbum non ſolvant, ſemper tamen alvi adſtrictione ſunt meliores.

8 Alvi adſtrictio in Febribus malignis & Epidemicis reliqua ſymptomata, præcipue caput affligentia, manifeſte exacerbat.

9 Narium Hæmorrhagias in Epidemicis, quoque tempore contingentes, melius eſt non fieri, quam fieri: imo largiter recurrentes, alvo præſertim ſicciore, it. Deliria & Aphthas poſt ſe trahentes, plerumque lethales ſunt: diuturnioribus vero deliriis tandem ſupervenientes, illaque ſublevantes tolerabiliores exiſtunt.

10 Si Febres malignæ & epidemicæ corripiunt homines cacochymicos aut labe viſceris cujuſdam laborantes, funeſtus ordinarie ſequitur exitus.

11 Excretiones diapnoicæ cito erumpentes & bene procedentes bonum promittunt exitum.

VI. *Remedia*.

1 Temperantia: Conch. citrat. Mat. Perl. Lap. ♋ aliaque abſorbentia acidis ſaturata, Tart. Vitr. Arcan. duplicat. Nitr. ♁iat. depurat. regnerat. Succ. Citr. Rob Cydon. Ceraſ. acid. Rib. Berber Sir. Cydon. acetoſit. Citr Ceraſ acid. Vinct. Roſar. Violar. Flor. Bellid. Mucilaginoſa, Gelatinoſa, Potus ſufficiens vel ſimplex vel alexipharmacis & acidis alteratus.

2 Diapnoica: ♁ diaphoret. Bezoard. miner. Reg. ♁ii Medicin. Tinct Bezoard. Mixt ſimpl. Eſſent. alexipharm. Pimpin. alb. Scord. Aqu. Galeg. Scorzon. Flor. Samb. Flor. Acac. Card. bened &c.

3 Analeptica: Aqu. Roſar. Borrag Bugloſſ. C. C. citrat. Namph. Cinam. Cydon. Spec. de Hyacinth. Confect. de Hyacinth. Alkerm. Tinct. Corall. Eſſent. dulc. Hal. Pulveres confortantes Richteri.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Galeg.*
Scorzon.
Fl. Acac.
C. C. citrat. an. ℥j.
Bezoard. min.
Matr. perl.
Nitr. ♁*iat. an.* ʒſs.
Reg. ♁*ii medic.* ℈j.
Sacc. Citr. rec. ʒij.
Sir. Ceraſ. acid. ℥ſs. *M.*
D. ſæpius cochleatim.

2 Alia alexipharmaca.

℞. *Aq. C. B.*
Scabioſ.
Rub. id.
Cord. frig. an. ℥j.
Mixt. ſimpl. ʒj.
♁ *diaph.*
Conch. citr. an. ʒſs.
Sir. acetoſ. citr.
Contrai. an. ʒij. *M.*
D. ut antea.

3 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. Scord.*
Pimp. alb.
Mixt. ſimpl. an. ʒj. *M.*
D. 25. 30. gutt.

4 Alia ſimul confortans.

℞. *Eſſ. alexiph.* ʒij.
dulc. ʒj. *M.*
D. ut antea.

5 Potiuncula confortans.

℞. *Aq. Scorzon.*
Bugloſſ. an. ℥ij.
Cinnam. cyd. ℥j.
Conf. Alkerm. inc. ʒij.
Sir. acetoſ. citr. ʒvj. *M.*
D. Cochleatim.

6 Electuarium confortans.

℞. *Conſ. Pulp. Citr.*
Roſar. an. ℥ſs.
Rob. ceraſ. acid.
Rib. an. ʒiij.
Conf. de Hyac. ʒiſs.
Sir. Cydon. q. ſ. M.
F. Electuarium.
D. ſæpius.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum Febres hæ non raro inſignem edant ſtragem ac mox vires maxime frangant, antequam vere cognoſcantur, mature auxilium ferendum eſt & quidem ſtatim in principio.

2 Si E. ex inſigni virium proſtratione, actionum vitalium & rationalium perturbatione aliiſque ſignis de malignitate morbi conſtat, exhibeantur ſtatim temperantia cum diaphoreticis fixis, ut hoc modo & æſtus temperetur, & moderata diapnoe excitetur.

3 Cum vero hæ ſæpius non ſufficiant, hiſce interponantur mitiora alexipharmaca, ut miaſmata maligna mature ad peripheriam corporis ferantur & expellantur.

4 Hiſce ſemper jungantur analeptica, qualia ſunt ea, quæ modo laudavimus, ne vires a morbo adhuc magis frangantur. Sanguineis præ ceteris conveniunt blanda acida, inpr. ſuccus Citri recens, Potiunculis alexipharmacis & diapnoicis additus. Cholerici vero magis ſublevantur per Nitroſa, quando cum dictis alexipharmacis & aquis analepticis miſcentur.

5 Si Febres malignæ epidemice graſſantur, ſemper reſpiciendum eſt ad indolem earum, an ſcil ſub Tertianarum, Quartanarum, Dyſentericæ, Pleuritidis aliorumque morborum larva incedant: pro diverſitate enim complicatorum affectuum cura eorundem interdum aliqua variatione opus habet.

6 Ad ſymptomata quoque urgentia horum morborum attendendum eſt, e g. Si ſitis nimium urget, temperanda eſt per ſufficientem potum, blanda acida, nitroſa, emulſiva &c reliquis vero proſpiciendum eſt per convenientem methodum, quam ſequentes Tabulæ tradunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Febribus malignis & epidemicis vena nunquam ſecanda eſt, niſi peculiares & urgentes circumſtantiæ in ſubjectis eminenter Plethoricis ejus uſum ſuadeant: imprudenter enim adminiſtrata graves circa dies criticos turbas poſt ſe trahit.

2 Vitentur etiam fortiora per ſuperiora aut inferiora evacuantia, quoniam placidam diapnoen, quam Natura in hiſce Febribus amat, impediunt aut inſigniter turbant.

3 Blanda tamen per ſuperiora evacuatio, ſi malignitas per ſalivam communicata fuit, ſymptomata circa præcordia urgent, & Ventriculum cruditatibus repletum eſſe conſtat, interdum locum habet, ſi ſtatim in primo principio inſtituitur.

4 Fugiantur quoque omnia volatilia & calida ſudorifera, quoniam humores nimium commovent, materiam malignam magis in motum conjiciunt, vires magis frangunt, aliiſque funeſtis ſymptomatibus portam pandunt.

5 Similem effectum edit regimen nimis calidum: ſufficit in hiſce Febribus blandus calor externus, & defenſio a frigore.

6 Si æſtus eſt temperandus, vitentur nimia refrigerantia, ut pote quæ humores incraſſando miaſmatum malignorum excretionem impediunt.

7 Idem ſentiendum eſt de potu frigido, ſatius eſt exhibere tepidum vel calidum, qui & diluit & placidam materiæ malignæ excretionem promovet.

8 Nihil magis vero hance diapnoen adjuvat, quam quies in lecto, quare omnes jectigationes fugiantur.

9 Nunquam etiam fidendum eſt terris bolaribus & ſigillatis, quæ vulgo tanquam efficacia alexipharmaca hinc inde ab Authoribus laudantur, revera enim ſunt adſtringentia & hinc excretionem diapnoicam ſæpius turbant.

10 Si Febres tales ſub alia larva apparent, ſemper magis reſpiciendum eſt ad Febrem malignam tanquam morbum primarium, quam ad reliqua concurrentia accidentia: hæc enim Febre ſuperata ſponte ordinarie ceſſant. Si vero hæc nimium urgent, iis occurrendum eſt, ita tamen, ut morbo primario nullum exinde naſcatur præjudicium.

11 Alexipharmaca remedia non quovis tempore exhibeantur, inpr. in exacerbatione, ſatius eſt ea finiente talia remedia dare.

12 Alvum in hiſce Febribus obſtructam eſſe malum eſt: nunquam tamen præter Clyſteres alia ad reſerandam alvum in uſum trahantur remedia.

13 Remedia a morbis malignis epidemicis præſervantia, quæ vulgo commendantur, utpl. parum efficaciæ edunt: optimum eſt hoc in caſu remedium matura Plethoræ ſuſpectæ imminutio & ſecretionum & excretionum in debito ordine conſervatio.

CA-

Caput Undecimum.

De
Variolis distinctis.

I. *Definitio.* Variolæ distinctæ sunt species Febris acutæ continuæ, exanthematicæ, plus vel minus malignæ, cujus ope Natura materiam acrem causticam, humoribus inhærentem, ad habitum corporis expellit, & ibidem pustulas primo rubras, postea limpidas ac tandem purulentas a se invicem distantes format.

II. *Differentia.*

1 Aliæ sunt *veræ*, quas Febris acuta comitatur & tertio septenario finiuntur.
2 Aliæ sunt *nothæ*, quæ sunt pustulæ limpidæ, paucæ, in habitu corporis occurrentes & elapsis paucis diebus sine Febre acuta disparentes.
3 Differunt Variolæ distinctæ respectu indolis, aliæ enim sunt *benignæ*, quas Sydenham *regulares* appellat, aliæ vero sunt *malignæ* & *irregulares*, quæ plures jugulant.
4 Distinguuntur a *Confluentibus*, quod in his longe major pustularum, unam postea quasi crustam formantium, adsit numerus, quam in Discretis. Vid. *Tab. seq.*
5 A *Morbillis*, in hisce enim exanthemata tantum rubra paululum elata in habitu corporis erumpunt, quæ sine suppuratione post aliquot dies abeunt, cum e contra variolæ sint veræ pustulæ ad suppurationem tendentes.

III. *Signa.*

1 Invadunt sæpius cum horrore leni inpr. in paulo jam adultioribus, sæpius tamen etiam nullus observatur horror,
2 Concurrunt oscitationes & pandiculationes.
3 Quas excipit, pro temperamentorum & ætatum diversitate, calor vel magis vel minus urgens.
4 Huic jungitur dolor capitis itidem pro circumstantiarum ratione magis, vel minus tolerabilis, ac vertigo cum somnolentia & deliriis quamvis non semper.
5 Occurrit etiam ordinarie dolor dorsum occupans.
6 Juxta Sydenhamium adest quoque dolor partium scrobiculo cordis subjacentium, si manu premuntur.
7 Calori sitis juncta est.
8 Pulsus est celer & frequens.
9 Ciborum adest fastidium.
10 In multis observantur deliria & jectigationes corporis.
11 In aliis subsultus tendinum, quos non raro Convulsiones sequuntur.
12 In plurimis deprehenditur Tussis ferina & quasi suffocativa.
13 Cui junguntur frequentes sternutationes cum voce rauca & faucium dolore.
14 Oculi multo humore perfunduntur, in aliis vero sicci sunt magis, & lumen ferre nequeunt.
15 In non paucis observantur tormina colica, Diarrhœæ aut Vomitus, in multis vero & plurimis alvus est adstricta.
16 In aliis vero versus quartum diem aut ipso quarto occurrunt Hæmorrhagiæ narium.
17 Sub finem tertii vel principium quarti diei in facie, collo, pectore ac deinde in universo corpore erumpunt maculæ subrubræ exiguæ.
18 Hoc ipso tempore Febris vel insigniter imminuitur, vel in multis plane cessat.
19 Reliqua etiam symptomata maxime mitigantur, aut prorsus tolluntur.
20 Faucium vero dolor persistit & magis urget per totum morbi cursum.
21 Maculæ illæ statim post eruptionem extolluntur in pustulas ex roseo pallidas.
22 Hæ semper majus spatium occupant, inprimis secundo post eruptionem die.
23 Tertio aut septimo post invasionem die magis acuminatæ fiunt.
24 Tum temporis, nempe quinto & sexto ab invasione die, pustulæ limpido humore repletæ sunt.
25 Octavo die pustulæ cinguntur circulo rubicundo ac non solum latiores, sed magis acuminatæ redduntur.
26 Tum temporis tota facies insigniter intumescit, & Febris denuo accenditur.
27 Palpebræ quoque turgent, ita ut vel conniveant, vel prorsus claudantur.
28 Hinc reliquæ quoque partes inflantur cum dolore tensivo & lancinante, qui cum inflammatione in dies augentur.
29 Die nono pelluciditas pustularum perit & obscuræ vel flavescentes redduntur.
30 Et cum antea læves essent, jam in superficie asperæ fiunt.
31 Hoc ipso die & præcipue decimo rumpuntur eæ, quæ sunt in facie, ac pus contentum probe coctum effundunt.
32 Quæ sunt in reliquo corpore eodem tempore quoque maturitatem suam adipiscuntur.
33 Quæ vero in manibus & pedibus occurrunt lævitatem suam retinent & indies magis albescunt.
34 Maturatione ad finem tendente alvus pertinaciter hactenus clausa sponte aperitur.
35 Interdum etiam hoc ipso tempore in quibusdam Diarrhœa, in qua multæ squamæ cum excrementis excernuntur, invadit.
36 Die undecimo cessat inflammatio faciei, ac rubor, qui antea erat in interstitiis Variolarum, perit.
37 Cessat quoque palpebrarum tumor & oculi iterum aperiuntur.
38 Eodem die exarescere incipiunt, quæ exarescentia etiam sequentibus diebus tantisper continuat, donec decimo quarto vel decimo quinto prorsus decidant.
39 Post casum illorum remanet squamula alba, qua decidente conspicitur macula rubicunda & sæpius fovea.
40 Die decimo quarto vel quinto concidunt eæ, quæ sunt in pedibus & præcipue in manibus, sine materiæ effusione, & sensim sensimque excrescentes usque ad diem decimum septimum decidunt.

IV. *Subjectum.*

1 In genere omnes fere homines semel in vita Variolis corripiuntur & paucissimi sunt, qui ab iis immunes vivunt.
2 Nonnunquam etiam, sed satis raro, quidam bis & omnium rarissime ter easdem patiuntur.
3 In specie vero infantes iisdem affliguntur, præcipue quando constitutio est epidemica.
4 Pueri quoque easdem frequenter experiuntur.
5 Adulti de quibus. Vid. *Tab. seq.*

V. *Prognosis.*

1 Variolæ distinctæ, regulariter procedentes, utplurimum nullum periculum portendunt & sine gravibus symptomatibus ad finem properant.
2 Imprudenter tamen tractatæ & propter malum regimen sæpius fiunt funestæ.
3 Infantes obesi & spongiosi valde habitus corporis semper in majori versantur periculo, quam reliqui.
4 Si æqualiter secundum naturalem ordinem primum in facie & postea in reliquis partibus prodeunt, semper melioris sunt spei, quam si successive & inæqualiter erumpunt, hæ enim facile retrocedunt.
5 Si in principio tertii diei jam prodeunt, pertinent ad irregulares ac ad confluentes inclinant, & hinc etiam pejoris sunt indolis.
6 Si Febris vel nimium excedit, vel deficit in Variolis, periculum minatur.
7 Diarrhœæ in principio Variolarum earum excretionem impediunt, nunquam tamen per adstringentia supprimendæ sunt, sed sufficiunt lenia alexipharmaca, præcipue Essent. alexipharmaca Stahlii. Vid. *Cautel. Pract.*
8 Narium Hæmorrhagiæ circa eruptionis tempus aut sub ipsa eruptione, in pueris contingentes, nullum

periculum minantur, sed patientes multum sublevant.

9 Nec etiam convulsiones eruptionem antecedens periculum portendunt: promovent potius earum largam excretionem, & totus morbus etiam postea magis tranquille ad finem properat. Vidimus id in multis. Anno 1713. & 1714. cum epidemice hic grassarentur Variolæ.

10 Variolæ latiores in medio depressæ, sive foveam habentes, semper pessimæ sunt indolis & utpl. funestum habent exitum.

11 Quo magis autem sunt elevatæ & turgidæ, eo meliores sunt.

12 Omnes Variolæ circulo rubicundo carentes periculum minantur & facile retrocedunt.

13 Inflammatio faciei & manuum, si tempore maturationis non observatur, pessimum præbet indicium, mors enim sæpe brevi sequitur, id quod etiam contingit, si præsens inflammatio subito perit.

14 Petechiæ aut exanthemata miliaria, in interstitiis Variolarum occurrentia, indicant insignem malignitatem & fere semper funestum post se trahunt exitum, inprimis si nigræ fuerint.

15 Variolæ suppurationis tempore non flavescentes, sed quasi limpidæ & aquosæ manentes vel fiunt funestæ, vel alios morbos periculosos post se trahunt, quod sæpius observavimus.

16 Convulsiones, post eruptionem Variolarum aut suppurationis tempore affligentes, gravissimum semper portendunt periculum.

17 Alvi adstrictio nunquam non in Variolis melioris est conditionis quam ejusdem nimia laxitas.

18 Diarrhœa tamen mutationis tempore contingens, in qua materia quasi purulenta cum squamulis excernitur, si moderate succedit, non adeo reformidanda est.

19 Si Febris inflammatoria ultra maturationis tempus adhuc extenditur, malum est præsagium, indicat enim partem materiæ Variolarum interius remansisse, aut viscus quoddam affectum esse.

20 Si materia Variolarum omnis non expulsa fuit, sæpissime sequuntur post morbum superatum copiosi furunculi, scabies rebellis, Tussis sicca gravis, imo interdum hectica totius corporis consumtio & Phthisis.

21 Optimum signum est, si exarescentibus Variolis appetitus redit ac vigiliæ cum reliquis symptomatibus cessant.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia aut præparantia, in aliis Febribus usualia: Mater Perl. Lap. ♋ Percar. C. C. Philos. Conch. ppt. aut acido Citri vel Tartari saturatæ, Salia digestiva Nitrosa, acida, mucilaginosa, emulsiva &c.

2 Diapnoica & alexipharmaca: Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, Regulus ♁ii Medicinalis, Tinct. bezoardica, Mixtura simplex, Essentia alexipharmaca, Pimpinell. alb. Semen Aquileg. Card. Mar. Napi, Aquæ diapnoinæ, Galeg. Scorzon. Scord. Scabios. Flor. Sambuc. &c.

3 Symptomatibus prospicientia: Camphora, Oleum ovorum, Cinnab. ♁ii, nativa, Lumbrici terrestres, Pulvis Chacarillæ, Lac, Spiritus Vini Camphorat. crocat. Pulv. solares, confortantes, Essentia dulc. &c. Vid. *Meth. Med.*

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aqu. Borrag.*
Cichor.
Fragor.
Galeg. ā ℥j.
♁ diaph.
Nitr. ♁iat.
Matr. perl. ā ʒß.
Sir. acetos. citr. ℥ß. M.
D. sing. 3. 4. horis cochleatim j. vel ij.

2 Alia diapnoica.

℞. *Aq. Rub. id.*
Scorzon.
Fragor.
C. C. citr. ā ℥j.
Ess. alexiph. ℥iß.
Succ. citr. rec. ʒij.
Sir. Cydon. ℥ß. M.
D. ut antea.

3 Emulsio diapnoico-temperans.

℞. *Sem. Card. Mar.*
Aquileg.
Nap.
Amygd. dulc. ā ʒiij.
Aq. Scabios.
Scorzon. ā q. s.
Colat. ℥viij. adde
Bezoard. min.
Lap. ♋. ā ℈ij.
Sacch. perlat. q. s. M.
D. cochleatim.

4 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Ess. alexiph.*
Scord. ā ʒiß. M.
D. 15. 20. 30. gutt. pro ratione ætatis.

5 Pulvis ad Diarrhœam.

℞. *Matr. perl. ʒj.*
Pulv. Chacarill. ʒß.
Nitr. ♁iat. ℈j. M.
D. sing. 4. horis cusp cult.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum causa Variolarum sit miasma quoddam acre & causticum specificæ prorsus indolis, vel per contagium in corpus susceptum, vel juxta alios in corpore, sed ex incognitis adhuc dum causis, genitum, illud ante omnia ita præparandum est, ut eo facilius per Naturam ad habitum corporis pelli queat. Huic scopo potissimum inserviunt absorbentia ostracodermata cum diaphoretico ♁iali fixo, ac potus sufficiens.

2 Semper quoque respiciendum est ad Febrem, vel excedentem vel deficientem: si excedit & nimia exinde oritur sanguinis ebullitio, quæ ordinarie placidam Variolarum eruptionem impedire solet, ejus impetus moderandus est partim per modo dicta absorbentia & diaphoretica fixa, partim vero per Nitrosa & blanda acida, reliquis admixta.

3 Si vero Febris deficit, & Variolarum excretio minus bene succedens exinde metuenda est, exhibeatur Essentia alexipharmaca parvis & singulis quatuor vel quinque horis repetitis dosibus, vel etiam reliquis absorbentibus & diaphoreticis fixis interponatur.

4 Hæc Methodus tribus primis diebus observetur, quando vero erumpunt Variolæ opera danda est, ut excretio earum placide promoveatur: cui fini inserviunt Potiunculæ leniter diapnoicæ & Emulsiones supra præscriptæ, quæ ad maturationis usque tempus continuari possunt, exhibendo singulis tribus vel quatuor horis cochl. j. vel ij. pro ætatum diversitate.

5 Die octavo, ubi suppuratio incipit, denuo exhibeantur supra laudata absorbentia & diaphoretica fixa, quibus, si æstus urget, tantillum Nitri addatur, aut etiam reliquis Emulsionum usus jungatur.

6 Si vero interstitia non insigniter rubescunt & magis ad pallorem vergunt, interponatur Essentia alexipharmaca minoribus & repetitis dosibus usque ad tempus exarescentiæ & hoc ipso etiam tempore remedia diaphoretica & inpr. Essentia alexipharmaca non seponantur, sed aliquandiu adhuc continuentur.

7 Morbo finito ad evacuandas primas vias exhibeatur lene purgans, præcipue ex Mercurio dulci, ut hoc modo reliqui morbi tollantur.

8 Cum vero varia etiam in Variolis symptomata sæpius admodum urgentia occurrant, ad ea quoque oculi dirigendi sunt.

a *Dolor dorsi & lumborum*, si est immoderatus, exhibeantur cum ante dictis absorbentibus & diaphoreticis fixis Cinnabarina, ut & pulvis aut extractum Chacarillæ. Insignem quoque hic usum habent Essent. dulc. ordinaria & concentrata ac Pulveres solares.

b Quando *Vomitus* nimius in principio Variolarum adest, dentur Spec. de Hyac. MP. de Cynogl. Theriac. cœlest. cum reliquis remediis mixta: externe vero regioni ventriculi applicetur cum linteaminibus Spir. Vini camphor. Aqua Regin. Hungar. Spir. Theriac. camphor. aut etiam Theriaca Androm. cum oleo Menthæ.

c *Diarrhœam* in principio urgentem optime compescit Nitrum, in parva dosi cum absorbente quodam exhibitum & pulvis chacarillæ. Eidem fini inservit Essent. dulcis & alexipharmaca parvis & repetitis dosibus exhibita. Si vero in statu occurrit & excedit, vel sæpius vel majoribus dosibus hæc remedia dentur. Externe applicetur Theriaca cum Oleo destillato Menthæ mixta.

d Con-

d *Convulsiones* eruptionem Variolarum præcedentes nullam ordinarie medicationem postulant; si vero post eandem adhuc continuant, omnino sunt supprimendæ: hoc in casu præstant aliqua remedia Cinnabarina, absorbentia, diaphoretica fixa & Lumbrici terrestres &c. omnibus tamen palmam facile præripiunt Pulveres ☉res Richteri, quæ sæpius momento fere citius non has tantum, sed & alias Convulsiones tollunt, si scil. singulis duabus horis dosis simplex vel duplicata exhibetur.

e *Hemorrhagia narium* præsertim in subjectis huic excretioni assuetis & plethoricis, circa eruptionis tempus contingentes, nullum prorsus inferunt periculum: si tamen excedunt, Nitrosa & alia temperantia ad sanguinis orgasmum compescendum præscribantur.

f *Tussis*, si nimium urget, Oleum Amygd. dulc. cum Spermate Ceti prodest. Eidem fini inserviunt etiam emulsiones temperantes.

g *Dolor & ardor faucium* sæpius quoque admodum sunt molesti & sui mitigationem indicant: prosunt in tali casu modo dicta temperantia, majorem tamen efficaciam edit Essentia alexipharmaca Stahlii vel sola, paucis guttis assumpta, vel in pauco vehiculo: eundem effectum habet Essentia Pimpinellæ albæ.

h Adest etiam interdum, præsertim in natu majoribus, insignis ad *sudores propensio*, quæ postmodum debitam Variolarum impletionem & elevationem maxime retardat, ac sæpius subsistentiæ Variolarum viam sternit: in tali casu Nitrosa & Emulsiones ad temperandum nimium humorum æstum & resolutionem præ ceteris commendari merentur.

i *Eruptionem* nimis *tardam* & *inæqualem* sublevat prudens usus Essentiæ alexipharmacæ & Emulsionum diapnoicarum, si scil. talia remedia frequentius sed parvis dosibus usurpantur; res eo melius procedet, si dictis remediis Essentia dulcis & Pulveres ☉res interponuntur.

k *Subsidentiam & retrocessionem* optime præcavent modo dicta remedia, & si tempore maturationis tale quid observatur, frequentius Essentia alexipharmaca & dulcis exhibeantur.

l Si *Vigiliæ* urgent, in usum trahantur Emulsiones temperantes cum Semine Papav. albi, Nitrosa, & Cinnabaris, meliorem tamen edunt effectum Essentia dulcis Hallensium tam ordinaria, quam concentrata, quod sæpius observavi.

m *Oculos* quod concernit & *palpebras*, eorum læsiones præcavet lac calidum cum aliquali portione camphoræ & croci mixtum & oculis applicatum: lac humanum: camphora collo appensa: linteamina Spiritu Vini camphorato imbuta & exsiccata: sacculi ex semine Fœniculi contuso parati, aut etiam si semen hocce masticatur & halitus in oculos inflatur.

n Si *colici dolores* urgent, potissimum convenit Essentia alexipharmaca & Essentia dulcis, aut etiam reliquis remediis Cinnabaris & pauca grana Massæ Pilularum de Cynoglossa addantur.

o Si *Petechiæ & exanthemata* miliaria in interstitiis macularum occurrunt, insistendum est usui blandorum alexipharmacorum: Regulus quoq; Antimonii Medicinalis, aliis blande diaphoreticis admixtus, ut & Pulveres ☉res hoc in casu suo quoque non carent usu.

p *Urinæ suppressio*, ordinarie maxime periculosa, si urget, in usum trahantur diuretica: cum vero hisce sæpius nihil effici queat, juxta Sydenhamii Methodum ægrotus e lecto eximatur & adstantium manibus suffultus per cubiculum bis terve circumducatur.

q Ad *consolidationem & crustarum* faciliorem remotionem præ ceteris convenit Oleum ovorum moderate camphoratum.

r Ad *præcavendas foveas* nil magis convenit, quam placida totius morbi tractatio & moderatum regimen.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Si ullus est morbus, ubi Cautelis Practicis opus, hic sane est: licet enim satis tranquille procedat, facillime tamen per perversam medicationem ita statim corrumpi potest, ut brevi lethalis fiat.

2 Tutissimum E. est ab artificiali Methodo, quantum fieri potest, abstinere & negotium soli Naturæ committere, sic enim longe facilius evadunt infantes. Observavi hoc Anno 1713. & 1714. ubi ultra integrum annum epidemice grassabantur Variolæ & multos jugulabant infantes, quamvis magis e benignarum, quam malignarum essent censu. Unica hujus rei causa erat perversum regimen & copia medicamentorum, quibus misselli obruebantur. Vocabar tum temporis ad plures; si tranquille procedebant, prorsus nihil præscribebam: si Febris nimium urgebat, dabam Pulverem ex ♁ diaphor. Conch. estrat. Nitr depurat. Tart. Vitriolat & Cinnab. Quando in principio aderat Diarrhœa, quod sæpius fiebat, in usum trahebam Essent. alexipharm. Stahlii, quæ sensim alvi fluxum sistebat. Tempore maturationis dicto pulveri, ad promovendam suppurationem & subsiuentiam præcavendam, Essentiam jungebam & sic omnes curæ meæ concrediti felicissime evadebant, paucissimis exceptis, quos parentes ipsi per regimen nimis coactum contra voluntatem meam jugulabant. Remedia muliercularum, tum temporis polychresta & maximam partem authoritate communis Praxeos approbata, erant Pulvis Pannonicus ruber, Aqua Fumariæ, Lapis Bezoardicus, Vinum rubrum, Decoctum Lentium, hypocaustum fervidum: quæ mors, omnium miseriarum finis, sæpissime sequebatur.

3 Cavendum quoque est ab omnibus commoventibus calidis & alexipharmacis fortioribus, quæ vulgo ad venenum a corde removendum & per habitum corporis expellendum commendantur: quamvis enim Variolas expellant, nimis tamen præcipitanter id fit, & nimia simul humorum copia expellitur, unde postea maturationis tempore ob humorum, ad Variolarum impletionem necessariorum, defectum, pustularum subsidentia insigni cum damno & ordinarie cum funesto eventu sequitur.

4 Eundem effectum edunt Myrrhata & Salia volatilia, quæ tamen hinc inde a non infimi subsellii Medicis tanquam maxime convenientia & utilia remedia pleno ore laudantur.

5 Abstinendum quoque est a regimine nimis calido: quamvis enim Variolarum excretionem promoveat, facile tamen postmodum retrocedunt: imo nimius æstus aliquando excretionem magis impedit quam promovet. Vocabar aliquando Mense Majo ad infantem quatuor annorum: Mater conquerebatur, quod infans frequentibus corriperetur lipothymiis: cum hypocaustum ingrederer, tantus in eo erat æstus, ut fenestras aperire cogerer: infans lecto matris ad nares usque inclusus, caput vero stragulis probe tectum & munitum erat: dissipato calore infantem propius aspiciebam, an forsan adessent Variolæ? quartus enim morbi dies erat, sed considerata facie & toto corpore prorsus nihil deprehendebam. Infantem E. e lecto eximi & indui jubebam ac præscribebam ad æstum temperandum Emulsionem temperantem. A meridie, cum ægrotum denuo visitarem, in hypocausto ambulabat ac tota facies cum reliquo corpore Variolis quasi tectum erat. Suadebam continuationem Emulsionis & sic Variolæ legitime tempus suum ordinarium cum salutari exitu absolvebant.

6 Quamvis autem calor nimius certissime noceat, corpus tamen frigori & aeri liberiori minime exponendum est, quatenus hoc modo Variolarum excretio impeditur, aut excretarum retrocessio producitur: quare ægroti semper in loco moderate calido detineantur.

7 Alvus clausa nunquam aperiatur per remedia Purgan-

gantia aliaq; irritantia aut laxantia quoque, quoniam ab apertione artificiali alvi semper majus periculum, quam ab adstrictione ejusdem metuendum est: quare etiam Methodus *Gundelsheimeri*, de qua *Stahlius* in *Dissert. de Variolis*, non temere in usum trahenda est. Post superatum vero morbum blanda laxatio cum Mercurio dulci locum habet.

8 Abstinendum porro est a remediis nimis temperantibus: calorem enim febrilem nimium obtundunt, atque hinc summe necessariam Variolarum excretionem impediunt.

9 Abusus terreorum & incrassantium pariter noxius est, quatenus humores nimium incrassando excretionem retardant: quare etiam *Pulvis Pannonicus ruber*, *das Gifft-Pulverlein*, (ad quam tamquam ad sacram anchoram plerique nostratium non in Variolis tantum, sed etiam in aliis morbis confugiunt) quicquid etiam alii de insigni ejus efficacia proferant, in Variolarum cura exulet, quoniam maximam partem ex terreis & adstringentibus constat & hinc utpl. plus nocet, quam prodest, quod experientia frequentissime monstrabit.

10 Decoctum Lentium cum Terra sigillata, quod quidam tanquam Deum tutelarem in Variolis commendant, nullum habet prorsus usum, flatulentum enim est & ob Terram sigillatam adstringit, quare potius mulierculis relinquendum est.

11 Aqua Fumariæ destillata, quæ tanquam evporistum in Variolis plerumque usurpatur, prorsus est nullius usus, imo plus nocet, quam prodest.

12 Nimia remediorum copia, uti in omnibus aliis morbis, ita præcipue in Variolis summe noxia est, & hinc etiam in urbibus, ubi homines sanitatem non nisi multis remediis redimi posse pertinaciter credunt, & etiam a Medicis, qui se per remedia & visitationes necessarios reddere summa diligentia laborant, in perversa tali opinione ratiunculis variis, ignorantiam utpl. magis quam experientiam sapientibus, confirmantur, plures semper a Variolis quam in pagis, ubi totum negotium Naturæ committitur, moriuntur. Vocabar ante octo circiter annos ad puerum octo annorum, filium unigenitum & ideo charissimum, temperamenti cholerici Variolis laborantem & quidem die sexto tempore summe matutino: omnia curialia jam observata fuerant, aderat pulvis lapidis bezoardici, Pannonicus ruber, Aquæ diaphoreticæ, myrrhatæ & salibus volatilibus penetrantiores redditæ cordiales, Oleum Scorpionum magnificentissimum Matthioli, sacculi ad pulsus, Epithema cordiale, Spiritus ad irrigandos sacculos, Species pro potu, Tincturæ ad alterandum potum, Species Theiformes contra Tussim, Balsamum cephalicum aliaque classica remedia, pompæ medicæ modernæ inservientia, quæ singulis horis alternatim dabantur: sed hisce omnibus non obstantibus puer pessime sese habebat; Variolæ enim paucæ aderant, Febris insigniter urgebat & omnia symptomata erant gravissima. Seponi E omnia jubebam ac nil nisi pulverem simpliciter temperantem & moderate diaphoreticum præscribebam: loco potus parci largum suadebam ac regimen, antea summe calidum, moderatum imperabam. Circa vesperam denuo vocabar, & symptomata omnia mitiora erant, Variolæ in copia erumpebant, ac tandem ægrotus, nimiis antea remediis obrutus, felicissime evadebat.

13 Diarrhœa ab initio in Variolis occurrens, nunquam per positive adstringentia sistatur, ne graviora damna sequantur.

14 In convulsionibus eruptionem præcedentibus vitentur Castorina, quæ alias tanquam optima antepileptica laudantur, etsi enim aliquid conferre queant, reliquum tamen morbi cursum nimium turbant.

15 Satius est narium Hæmorrhagiam, ante eruptionem & sub eadem contingentem & non excedentem, intactam relinquere, quam eandem imprudenter per adstringentia supprimere.

Caput Duodecimum, De *Variolis Confluentibus*.

I. *Definitio.* Variolæ confluentes sunt species Febris acutæ, continuæ & exanthematicæ, qua Natura materiam corrosivam beneficio motuum auctiorum ad habitum corporis expellit, pustulas confluentes & ad suppurationem tendentes comites habens.

II. *Differentia.*

1 A *Variolis distinctis*:

a Respectu *temporis eruptionis*, quatenus *distinctæ* ordinarie inter diem tertium & quartum, *confluentes* vero secundo vel tertio erumpunt.

b Respectu *numeri*, in *confluentibus* enim major semper, quam in distinctis Variolarum est numerus.

c Respectu *Febris*, quæ ordinarie in *confluentibus* magis urget quam in distinctis, & diutius etiam durat.

d Respectu *symptomatum*.

α *Generalium*, quæ in *confluentibus* longe graviora sunt quam in *distinctis*.

β *Specialium*, quatenus Salivatio & Diarrhœa in *confluentibus* frequentius observantur, quam in *distinctis*.

γ Respectu *indolis*, *confluentes* enim semper plus malignitatis conjunctæ habent, quam *distinctæ*.

δ Respectu *durationis*, Variolæ enim distinctæ citius ordinaria sua tempora absolvunt, quam *confluentes*.

III. *Signa.*

1 Invadunt fere eodem modo ac distinctæ, omnia tamen symptomata sunt graviora.

2 Dolor dorsi & lumborum quam maxime urget.

3 Anxietas præcordiorum tanta est, ut fere Cardialgiæ sit similis.

4 Nausea longe est gravior, quam in discretis & vomitus sunt magis enormes.

5 Febris hasce comitans est admodum gravis.

6 Die tertio ordinarie Variolarum confluentium sequitur eruptio nonnunquam etiam secundo.

7 Longe tamen alia ratione se habet ac in Variolis distinctis, cum enim in his primo maculæ ac statim pustulæ sequantur, confluentes instar Morbillorum & interdum instar erysipelaceæ Inflammationis in conspectum veniunt.

8 Facies tota quanta intumescit & ex hoc tumore interdum prodeunt pustulæ.

9 Interdum vero hisce non apparentibus tota illa inflammatio unicam quasi constituit Variolam.

10 Sub hac ipsa eruptione symptomata non cessant & Febris in quibusdam lenior quidem fit, in aliis vero potius augetur, quam imminuitur.

11 Hoc ipso tempore in paulo adultioribus, symptomatibus reliquis jungitur Salivatio, quam tamen etiam in aliquot infantibus observavi.

12 Durat hæc eruptio usque ad diem octavum, ubi rubor ille faciei album acquirit colorem.

13 Hic sequentibus diebus sensim in flavum & fuscum mutatur.

14 Sed nec hoc tempore symptomata remittunt, augentur potius ad diem usque undecimum, quo ipso materia quæ hactenus usque ad octavum satis fluxilis excreta fuerat, insignem acquirit spissitudinem, ita ut vix excerni queat, aut salivatio prorsus supprimatur.

15 Materia excreta ordinarie nullum spirat fœtorem, non nunquam tamen satis fœtens est.

16 Interdum diutius durat & undecimum diem transcen-

ſcendit ſalivatio quod ſi fit, tumor faciei ſenſim imminuitur.

17 Decreſcente faciei tumore magis intumeſcunt manus & pedes.

18 Tandem in facie ſenſim exareſcunt Variolæ ac tandem decidunt, quas deinde exareſcentia & decidentia in reliquo corpore ſequuntur.

19 In junioribus accedit interdum Diarrhœa, quæ per totum fere morbi curſum durare ſolet.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes maxime ſucculenti.

2 Natu paulo majores. Conf. *Tab. præc.*

V. *Prognoſis*

1 Variolæ confluentes ſemper pejoris ſunt indolis, quam diſtinctæ & hinc etiam plures jugulant.

2 Quo magis confluunt, inpr. in facie, eo ſunt periculoſiores.

3 Si die jam ſecundo erumpunt, eo magis confluunt & maius quoque periculum portendunt.

4 Quo minor in facie Variolarum eſt copia, licet reliquum corpus in magna quantitate obſeſſum ſit, eo minus metuendum eſt periculum: quo major vero earum copia in facie deprehenditur, minor vero in reliquis partibus, eo gravior eſt ſtatus Vid *Sydenh. Opuſc. p. 168*

5 Salivatio quo diutius in Variolis confluentibus durat, eo major reſtitutionis ſpes eſt.

6 Si vero die undecimo ceſſat res periculi plena eſt & ægroti fere ordinarie eodem die ſuffocatione pereunt.

7 Si ſuppurationis tempore facies & manus nimis ſubito detumeſcunt, mors utplurimum ante fores eſt.

8 Si vero tumor faciei ſenſim ſenſimque imminuitur, manuum vero tumor perſiſtit, aut aliquo modo augetur, bonum eſt ſignum.

9 Diarrhœa niſi ſit immoderata, non adeo metuenda eſt in Variolis confluentibus.

10 Petechiæ & effloreſcentiæ miliares in interſtitiis Variolarum in corpore & circa collum occurrentes peſſimum ſemper indicant ſtatum. Ante ſex annos laborabat infans duorum annorum Variolis confluentibus cum Petechiis nigris omnia interſtitia denſo agmine replentibus: præſcribebam emulſionem leniter diapnoicam, cujus uſui Eſſentiam alexipharmacam jungebam. Petechiæ hinc ſenſim colorem mutabant, ita ut ſeptimo & octavo die coloris purpurei eſſent & cum ſequentibus diebus magis magiſque palleſcerent, undecimo prorſus diſparebant Hoc ipſo die ut & duodecimo ac decimo tertio facies ſenſibiliter detumeſcebat, ac infans oculos hactenus clauſos aperiebat. Cum vero loco alexipharmaci & confortantis remedii liquor quidam maxime vitriolicus ex Pharmacopolio mitteretur, poſt primam ejus doſin manuum ſubitanea detumeſcentia, Convulſiones & mors ſequebantur.

11 Quo magis in Variolis confluentibus ſomnolentia & ſtupor urgent, eo pejor eſt ſtatus.

12 Idem cenſendum eſt de continuis vigiliis, inquietudine & jectigatione corporis.

13 Deliria maturationis tempore nimium urgentia infauſtum præbent præſagium.

14 Subſultus tendinum, quia ordinarie convulſiones poſt ſe trahunt, malæ ſunt indolis.

15 Convulſiones inprimis in morbi ſtatu occurrentes, in confluentibus Variolis ſemper pejores ſunt, quam in diſtinctis.

16 Lipothymiæ tempore maturationis contingentes peſſimæ ſunt.

17 Reſpirandi difficultas, vox rauca aut clangoſa cum deglutitione difficili mortem inſtantem indicant.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia & abſorbentia: Lapides ♋, Mat. Perl. Conch citrat. Salia digeſtiva, diluentia, mucilagines Hordei, Avenæ &c.

2 Blandam diaphoreſin excitantia: ♁ diaphoret. Bezoard. miner, Regulus ♁ii medicinalis, Eſſentia alexipharmaca, Emulſiones diapnoicæ ex Sem. Card. Mar. Aquileg. Napi &c.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Galeg.*	*Nitr. depur. a.* ʒß.
Scorzon. a. ℥ii.	*R g.* ♁*ii medic.*
C.C. citr. ℥j.	*Cinnab.* ♁*ii. a. gr. XV.*
Bezoard. min.	*Sacch. perl.* ʒij. *M.*
Matr. perl.	*D. ſing. 3. horis.*

2 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Conch. citrat.*	*Pulv. Chacar.*
♁*ij. diaph.*	*Cinnab. nat. a.* ℈j. *M.*
Nitr. regener. a. ℈ii.	*D. ſing. 4. horis.*

3 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. alexiph.*	*D. 15. 20. gutt. pro ratione*
Scord. a. ʒj. *M.*	*ætatis.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum Variolæ confluentes longe pejores ſint diſtinctis, hinc etiam eo majori diligentia & aſſiduitate earum curæ incumbendum eſt.

2 In hiſce quoque, uti diſtinctis, materia, qua fieri poteſt prudentia, temperanda eſt, ut eo facilius vel per Naturam ipſam, vel artis adminiculo ad habitum corporis ſine magnis incommodis ferri poſſit: id quod præ ceteris præſtant ſuperius allegata oſtracodermata cum diaphoreticis fixis, Emulſiones &c.

3 Febris mitigationi & materiæ præparationi inſerviunt quoque Nitroſa, inprimis in paulo adultioribus: ad eundem quoque finem tendunt blanda acida, ſuccus Citri, Aqua C.C citrata, Tinct. Bellidis, Roſarum &c. quare & talia quoque, ſi neceſſitas ea poſtulat in uſum trahantur. Potus quoque ſufficiens, inprimis Decoct. C.C. & raſuræ Eboris citratum, optime convenit ad temperandum.

4 Tempore eruptionis ad excretionem Variolarum promovendam & ſymptomata graviora præcavenda, reliquis remediis interponatur, ſed in pauca quantitate, Eſſentia alexipharmaca Stahlii, & talia remedia continuentur uſque ad ſuppurationem, ſi neceſſitas eorum uſum requirit: ſi enim ſymptomata non adeo urgent, & eruptio ſponte procedit, ſæpius ſolus potus, præſertim aliquantiſper medicatus, in debita quantitate exhibitus ſufficit, inpr. ſi regimen moderate diapnoicum accedit.

5 Die octavo & ſequentibus probe attendendum eſt ad faciem, an ſcil. probe; uti debet, intumeſcat, an vero ſubſideat? & an tumor quoque circa undecimum in manibus & pedibus appareat? Si hoc non contingit, Eſſentia alexipharmaca vel per ſe, vel cum tantillo Eſſentiæ Myrrhæ remixta, ſæpius ſed parvis doſibus exhibeatur. Quamvis enim alias a myrrhatis abſtinendum eſſe *Tab præced.* ſub *Cautelis* dixerimus, hic tamen, ubi facies detumeſcere præter conſuetum ordinem incipit, & hinc res periculi pleniſſima eſt, non reformidanda, ſed audacter in uſum trahenda ſunt

6 Tempore exareſcentiæ inſignem pariter uſum habet Eſſentia alexipharmaca Stahlii, reliquis remediis bis vel ter per diem interpoſita.

7 Morbo ſuperato poſt plenariam exſiccationem primæ viæ per purgans ex Mercurio dulci evacuentur & Eſſentia alexipharmaca adhuc aliquandiu mane & veſperi continuetur, ut hoc modo omne, quod adhuc remanſit cauſæ morbificæ, ſenſim expellatur, atque varia mala conſectaria præcaveantur.

8 Ad ſymptomata urgentia quam maxime quoque reſpiciendum eſt, cum vero de illis jam *Tab. præced.* actum fuerit, de duobus tantum, ſalivatione ſcil. & Diarrhœa, quæ in Confluentibus interdum occurrere ſolent, paucis agemus.

a Salivatio in noſtro climate rarior eſt in Confluentibus, iiſque non adeo frequenter jungitur, & hinc eam toto, quo Praxin exerceo, tempore, non niſi in paucis deprehendi. Si tamen occurrit, probe ad eam reſpiciendum eſt, ut ſcil. conſervetur: rectiſſime enim *Sydenham* annotavit, eam die undecimo inſigne minari periculum. Vocabar aliquando ad infantem 18. menſium Variolis confluentibus laborantem; paren-

parentes referebant infantem hactenus satis tranquillum fuisse, materiam tamen mucosam continuo ex ore fluxisse & fluxum hoc ipso die, erat autem undecimus, cessasse: infans pessime se habebat, ægre spirabat & pavores continui aderant. *Sydenhamium*, qui Narcotica & Emetica suadet, imitari nolebam, ne postea mors hisce remediis adscriberetur, Præscribebam E. aliquot Aquas destillatas cum larga quantitate Cinnabaris Antimonii, easque sæpius exhibere jubebam. Circa vesperam cum ægrotulum visitarem, adstantes referebant, post Potiunculæ usum Salivationem tempore pomeridiano rediisse & sic infans præter opinionem evadebat. Paulo post vocabar ad puerum 12. annorum tertio morbi die, Variolæ jam copiose prodibant & Saliva continuo effluebat ex ore. Cinnabarim E. statim remediis in largiori dosi admiscebam & ejus usum continuatum suadebam: die undecimo saliva quidem erat spissior, nihilominus tamen sine difficultate prodibat. Durabat hæc Salivatio usque ad diem decimum quintum atque sic puer a morbo felicissime liberabatur. Eandem Cinnabaris efficaciam adhuc in aliquot aliis observavi.

b Diarrhœam vero frequentius observavi, inpr. in infantibus habitus corporis succulenti: hæc si nimium urget, Essentia alexipharmaca reliquis diaphoreticis fixis interponatur, sed parvis dosibus.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quæ *Tab. præced. de Cautelis* dicta sunt, hic quoque quam maxime observari debent.

2 Quamvis *Sydenhamius* alias optimus fuerit observator, non tamen temere imitandus est in methodo medendi respectu Opiatorum in promovenda salivatione: nam eum præconceptis opinionibus quoad Opiata nimium indulsisse ex ejusd. *Opusc. p. m.* 230. oppido liquet.

3 Diarrhœam infantum non excedentem præstat non attendere in Variolis confluentibus, quam eam per adstringentia supprimere. Reliqua Vid. *Tab. præced.*

CAPUT XIII.

DE

Variolis adultorum.

I. *Definitio*. Variolæ adultorum sunt utpl. species Febris ex continente & continua compositæ, a Natura institutæ, ut materia acris caustica humoribus inhærens ad habitum corporis feratur. Conf. *Tab. præced.*

II. *Differentia*.

1 A *Variolis juniorum*.

a Respectu *symptomatum*, quæ in adultis ordinarie magis urgent, quam in junioribus.

b Respectu *Febris*, Variolas comitantis, quæ in junioribus ordinarie magis est simplex continua, testibus concurrentibus phænomenis, in adultis vero utpl. ex continente & continua est composita.

c Respectu *exitus*, qui in adultis sæpissime est funestus, cum e contra juniores Variolis tanquam morbum congruum longe facilius ferant, nisi forsan peculiaris aeris constitutio aut Variolarum indoles aliæque circumstantiæ aliquid ad sinisteriorem exitum contribuant.

d Respectu *indolis*, quoniam Variolæ adultorum utpl. ad indolem confluentium inclinant, ideo semper sunt periculosiores,

2 A *Confluentibus* & aliis Febribus exanthematicis. Vid. *Tab. anteced. & seq.*

3 Interdum sunt *distinctæ*, utplurimum vero *confluentes*.

III *Signa*.

1 Invadunt ordinarie cum horripilatione, & nonnunquam cum horrore insigni.

2 Quem excipit æstus gravis, calori Continentium parum vel nihil cedens.

3 Cui junguntur dolores tensivi satis notabiles & partium quoque externarum lancinantes.

4 Accedit anxietas præcordiorum gravis, quæ tamen pro temperamentorum aliarumque circumstantiarum, temporum scil. anni, Plethoræ, aerisque diversa constitutione maxime variat.

5 Sitis satis est intensa & maxime urget.

6 Dolor capitis accedit molestissimus continuo affligens.

7 Respiratio summe est difficilis & laboriosa.

8 Quæ symptomata prorsus nullam concedunt quietem, & hinc ægroti admodum sunt inquieti ac corpus varie modo huc, modo illuc jectigant.

9 Sub eruptione ordinarie Febris minime mitigatur, aut prorsus cessat, sed vel eodem tenore pergit, vel augetur: interdum tamen aliquo modo cessat, quod non nisi semel observavimus. Nobilis westphalus ex illustri Familia ortus, temperamenti sanguinei & Plethoricus, corripiebatur ante undecim annos tempore matutino insigni horrore, quem æstus excipiebat, cum symptomatibus reliquis febrilem calorem ordinarie comitantibus: præscribebam Potiunculam temperantem & diapnoicam, unde calor circa vesperam admodum mitigabatur. Propter Plethoram Vena aperiebatur sequenti die, quem sequebatur euphoria, ita ut ad quartum usque diem extra lectum continuo in conclavi deambularet. Sed eodem die tempore pomeridiano Variolæ copiosissime in facie erumpebant, ac postea in reliquis quoque partibus instar acupuncturarum, Febris quoque denuo jungebatur sat s gravis in dies augmenta capiens, cum insigni dolore dorsi & lumborum aliisque symptomatibus. Die septimo accedebat Diarrhœa cruenta cum insignibus torminibus: æger toto eruptionis tempore omnia respuebat remedia, cum vero Diarrhœa corripebatur & omnia reliqua augerentur symptomata cum Febre tandem die octavo, post multas exhortationes a Confessionario factas, Tincturam bezoardicam aliquoties assumebat, unde non solum alvi fluxus sensim imminuebatur, sed etiam Variolæ, (quæ quidem ex distinctarum censu, sed admodum sessiles & depressæ erant,) rotundæ & elatæ fiebant, & cum Tinctura bezoardica sæpius repeteretur, ægrotus tandem evadebat.

10 Circa hoc tempus accedunt interdum Hæmorrhagiæ narium graviter urgentes inprimis die tertio & quarto. Nobilis quidam Helvetius ante biennium Variolis confluentibus corripiebatur, vocabatur Medicus domus, ubi commorabatur ægrotus, ordinarius, cum vero morbus esset gravissimus & Febris cum omnibus symptomatibus maxime urgeret, Medicus alium adhuc sibi adjungi petebat. Vocatus E. die morbi tertio deprehendebam ægrotum summe delirantem: pulsus erat plenus, celer, fortis Cum deliberaremus quid agendum sit, ægrotus corripiebatur Hæmorrhagia narium largissima, quæ integram fere horam durabat. Præscribebamus temperantia, absorbentia & diaphoretica fixa Circa vesperam & noctu aliquoties recurrebat Hæmorrhagia. Sequenti die denuo aliquoties satis largiter fluebat sanguis & hinc æger mentis optime erat compos usque ad octavum, ubi omnia symptomata reddebantur gravissima ac deliria denuo accedebant. Cum vero diaphoreticis fixis & temperantibus insisteremus, ac iis alexipharmaca interponeremus, æger feliciter dirum huncce morbum superabat.

11 In aliis vero tempore eruptionis jungitur Salivatio, quæ interdum maturius cessat, interdum vero ad finem usque morbi durat.

12 Habitus corporis est strictus, ita ut prorsus nullus sudor erumpere queat: in aliis vero post quartum & septimum ingens est ad sudores propensio, quæ tamen magis noxia, quam proficua est.

13 Et

13 Et quamvis interdum in habitu corporis aliqua observetur relaxatio, eam tamen mox ejusdem constrictio excipit, & hinc Variolæ modo erumpunt, quamvis difficulter, modo retrocedunt.
14 Tempore eruptionis ferocia symptomata parum vel nihil remittit, sed potius omnia cum Febre augentur.
15 Deliria etiam, quæ non raro in principio statim morbi accedunt, magis jam exacerbantur.
16 Sin vero Coma prius adfuit, hoc magis progrediente morbo simul etiam augetur.
17 Variolæ ipsæ, postquam prodierunt, nunquam uti in junioribus sufficienter elevantur, sed potius latiores redditæ & depressæ ordinarie confluunt.
18 Facies, quamvis interdum die octavo satis inflata reddatur, facile tamen iterum detumescit: in aliis vero ita turgida evadit, ut inflationem faciei in junioribus maxime superet.
19 Hoc ipso tempore symptomata adhuc magis urgent, & dolor lancinans & urens in superficie sive habitu corporis est eximius, unde etiam corporis jectigationes longe sunt frequentiores.
20 In hac morbi periodo superveniunt non raro perturbationes visus, tinnitus aurium, frigus extremorum.
21 In aliis Phrenitis, Inflammatio faucium, Aphthæ, Hæmorrhagiæ narium &c. accedunt.
22 Tandem, si scil. res bene succedit, sequitur exarescentia, cum symptomatum imminutione, & decidentia.

IV. *Subjecta*.
1 Homines adulti quicunque, qui Variolis in Infantia vel Pueritia non laborarunt.
2 Magis tamen ii, qui Temperamento gaudent sanguineo vel puro, vel prædominante, & habitu corporis succulento.
3 Eo facilius vero hunc morbum incurrent, si simul sunt insigniter Plethorici.
4 Præcipue quando constitutio est epidemica: extra enim talem constitutionem rarius Variolis affliguntur.
5 Nimiis corporis commotionibus indulgentes & Plethoram ultra quam par est commoventes.
6 Aromatibus, Vino generoso, diætæ lautæ &c. Plethoram & augentibus & commoventibus, dediti.
7 Animo trepido, meticuloso præditi.

V. *Prognosis*.
1 Variolæ adultorum semper gravius urgent & hinc longe etiam sunt periculosiores, quam Variolæ juniorum: id quod inprimis contingit propter duplicis Febris concursum, dum enim Febris ordinaria, Variolis juncta, a centro ad peripheriam materiam expellere nititur, altera, in adultis occurrens, more continentium habitum corporis stringit, adeoque necessariam Variolarum eruptionem impedit, aut eruptarum retrocessionem causatur.
2 Adultorum Variolæ utplurimum ex confluentium sunt classe & hinc etiam magis periculosæ.
3 Quo graviora statim in principio morbi symptomata sunt, eo periculosior est status.
4 Quo magis instabiles sunt circa eruptionem Variolæ, ita ut mox erumpant, modo retrocedant, eo gravius metuendum est periculum.
5 Habitus corporis nimis pallidus & aridus sive siccus periculum semper indicat, quia in tali statu Variolarum eruptio maxime impeditur.
6 Nimia in sudores propensio aut actualis eorum eruptio copiosa nunquam non periculosa est, quia ob humorum, ad Variolarum impletionem necessariorum, defectum earum subsidentia aut retrocessio facile sequitur.
7 Hæmorrhagiæ die quarto erumpentes & sufficientem sanguinem fundentes non sunt reformidandæ: sæpius vero recidiventes nimium urgentes aut guttatim, præcipue in statu, prodeuntes, semper monstri quid alunt.
8 Refrigerationes graviores cum insignibus anxietatibus & angustiis præcordiorum ac respirandi difficultate, periculo nunquam carent.
9 Eo magis vero periculum augetur, si auditus perturbationes, oculorum fulgor & splendor aut e contra eorum obfuscatio cum caligine modo dictis symptomatibus junguntur.
10 Deliria phrenitica, Aphthæ Anginæ, & Vigiliæ continuæ, quovis tempore in Variolis adultorum contingentes, funestum utplurimum portendunt exitum.
11 Sopores profundi in hisce Variolis semper sunt mali, quoniam non raro Apoplexiam post se trahunt.
12 Salivatio, quæ interdum in adultioribus observatur, si legitime procedit, morbum leviorem reddit.
13 Si vero die undecimo cessat aut supprimitur, ægroti ordinarie suffocatione moriuntur.
14 Convulsiones in hisce Variolis semper pessimæ sunt indolis, præcipue in statu morbi, ubi ordinarie funestum portendunt exitum.

VI. *Remedia*.
1 Materiam acrem præparantia & alterantia: uti sunt absorbentia, Nitrosa, Emulsiones.
2 Materiam correctam expellentia: ♁ diaphor. Bezoard. miner. Cinnab. ♁ii, Essent. alexiph. Mixtura simplex, Tinct. Bezoard.
3 Symptomatibus prospicientia. Vid. *Methodus Medendi*.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula præparans & diapnoica.

℞. *Aq. Galeg.*	*Conch. citr.*
Scorzon.	*Pulv. Chacar. an.* ℈j.
C. C. citr. an. ℥ſs.	*Cinnab.* ♁ *ii. gr. XII.*
Bezoard. min.	*Sir. Contraj.* ℥vj. *M.*
Nitr. depur.	*D. Cochleatim sing.* 2. 3. *horis*.
Tart. Vitriolat.	

2 Alia alexipharmaca.

℞. *Aq. Scord.*	*Scord. an.* ℥j.
Flor. Acac.	*Succ. citr. rec.* ℥ij.
Card. bened.	*Sir. Cydon.* ℥ſs. *M.*
Cord. frig. an. ℥j.	*D. ut antea*.
Essent. alexiph.	

3 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Mixt. simpl.*	*D.* 25. 30. *gutt.*
Ess. alexiph. a. ʒj. *M.*	

VII. *Methodus Medendi*.
1 Cum periculum in Variolis adultorum longe sit majus quam in reliquis, hinc etiam majori circumspectione & prudentia omnia sunt exhibenda remedia.
2 Respiciendum autem quam maxime est ad materiæ præparationem, ut caustica ejus indoles aliquo modo mitigetur, quo eo facilius postea expelli queat.
3 Statim tamen hisce vel interponenda vel jungenda sunt lenia diapnoica, inprimis Antimonialia fixa cum absorbentibus mixta, quæ & temperant & diapnoen promovent. Et ut hæc excretio eo melius procedat, hisce interponatur Ess. alexipharmaca aut Mixtura simplex, vel etiam iisdem præmittatur, v. g. tempore matutino & pomeridiano; vesperi vero detur pulvis Antimonialis cum absorbente quodam & Cinnabari, in Aquis diapnoicis, quales sunt Galegæ, Scorzoneræ, Florum acac. &c. quæ Methodus est optima.
4 Dictis pulveribus etiam, si fortiori opus est diaphoresi, pulvis Chacarillæ admisceatur, ut pote qui præter vim diaphoretica etiam in motibus excedentibus mitigandis insignem habet efficaciam: exhibeatur autem ad gr. XII. XV. cum totidem granis ♁ diaphor. aut Bezoard. min. & parva Cinnabaris quantitate, & quidem singulis quinque vel sex horis: aut etiam Extractum Corticis Chacarillæ modo dictis pulveribus ad gr. IV. VI. addatur, & eodem tempore in vehiculo Aquarum destillatarum detur.
5 In hominibus Sanguineis & Plethoricis suo quoque non carent usu Emulsiones ex seminibus Cardui Ma- riæ

riæ, Aquilegiæ, Napi & Aquis diaphoreticis paratæ. In Phlegmaticis vero hisce substituatur Essentia alexipharmaca aut Mixtura simplex, sed frequentius ut detur necesse est. Si Essentia dulcis concentrata ad manus est, dictis Essentiis addantur aliquot guttæ: hæc enim egregie non solum hic, sed & in aliis affectibus convenit, quod sæpius observavimus. Non minoris usus sunt Pulveres Solares reliquis remediis interpositi.

6 Post eruptionem Variolarum insistendum semper est antea allegatis pulveribus absorbentibus & diaphoreticis aut Potiunculis exinde cum Aquis diaphoreticis paratis: Si vero Variolæ nimis depressæ videntur, Essentia alexipharmaca, Mixtura simplex, aut Tinctura Bezoardica vel etiam parum Essentiæ Myrrhæ Potiunculis addatur, aut dictæ Essentiæ reliquis remediis interponantur.

7 Tranquilla in lecto continentia & regimen moderate diaphoreticum toto morbi tempore omni studio observetur, quod sæpius plus præstat, quam ipsa remedia.

8 Ultimo morbi tempore bis singulis diebus exhibeatur Essentia alexipharmaca per octiduum, ac tandem superato morbo ad evacuandas vias Mercurius dulcis legitime præparatus vel in Pilulis, vel etiam in bolo detur.

9 Ad symptomata etiam in hisce Variolis magis quam in aliis urgentia sollicite respiciendum est. Vid. *Caput XI.*

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Variolis adultorum abstinendum est, quantum quidem possibile, a Venæsectione, nisi extrema necessitas & aliæ circumstantiæ, quas præsens prudens Medicus dijudicare potest, ejus usum suadeant, v. g. Plethora maxime urgens: alias eam dissuadent.

a *Complicatio Febris*, quamvis enim Febris continens sive sanguinea simplex Venæsectionem mature & in primo statim principio institutam admittat, quatenus Natura in hacce sanguinis imminutione vel per Hæmorrhagiam narium, vel per sudores intendit, Febris tamen Variolarum, quæ ex continuarum est censu, eam minime fert, quoniam post Venæsectionem ordinarie major sequitur peripheriæ corporis constrictio, quæ placidam Variolarum excretionem impedit.

b *Indoles causæ morbificæ*: quæ per Venæsectionem neque corrigitur, neque etiam ad peripheriam corporis ducitur, sed potius post eam institutam viscera magis petit.

c *Varia mala consectaria*: post Venæsectionem enim celebratam circa dies criticos variæ ad caput fiunt sanguinis congestiones, quas, nisi debito modo iisdem occurratur, stillicidia sanguinis e naribus, sopores profundiores, deliria phrenitica, Aphthæ &c. sequuntur.

2 Si vero Plethora insigniter urget, & gravia in decursu morbi exinde metuenda sunt symptomata, in principio statim morbi vena aperiatur, sed simul larga satis sanguinis quantitas emittatur, & immediate subjungantur diaphoretica paulo fortiora cum moderato regimine, ut hoc modo Natura a proposito evacuationis sanguinis sinceri avocetur & Variolarum excretio promoveatur.

3 Reliquas Cautelas vide *l. a.*

Caput XIV.

De

Morbilis.

I. *Definitio.* Morbilli sunt species Febris acutæ, continuæ, exanthematicæ, cujus ope Natura materiam acrem & causticam, in peripheria maculas rubicundas, superficiem cutis aliquo modo superantes, formantem expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Variolis*: quatenus hæ pustulas ad suppurationem tendentes formant, Morbilli vero sunt solum exanthemata lenticulari magnitudine cutim superantia, quæ nunquam in suppurationem abeunt.

2 A *Petechiis*: quæ profunde in cute hærent, & totum corpus, excepta facie, infestant: cum e contra Morbilli copiose ex facie & deinde ex toto corpore erumpant, ac supra cutim inpr. in facie emineant.

3 A *Febre populari* sive *Purpura urticata* aut *benigna*: quoniam in hac interdum sine Febre, utpl. vero cum illa exanthemata rubicunda, elata & admodum prurientia & pungentia, Morbillos magnitudine superantia, in peripheria corporis erumpunt: in Morbillis vero præcedit Febris ac postea die tertio vel quarto exanthemata prodeunt.

4 A *Purpura miliari*: in qua, inpr. *alba*, sunt pustulæ exiguæ pellucidæ, ex maculis rubicundis natæ: in *rubra* vero parvæ eminentiæ duræ instar seminis milii: quæ a Morbillis maxime differunt.

5 A *Maculis scorbuticis*: quæ sunt latæ, plane coloris obscure rubicundi, utpl. absque Febre: cum e contra Morbilli sint elati, coloris floridi cum Febre acuta.

6 Tandem morbilli sunt:

a Vel *sporadici* & *benigni*, qui paucos tantum affligunt.

b Vel *epidemici* & magis *maligni*, qui multos ex communi causa corripiunt.

III. *Signa.*

1 Invadunt ordinarie cum horrore leni, oscitatione, & pandiculatione uti Variolæ, qui tamen interdum in aliis vix sensibilis est.

2 Sæpius primo die horror lenis & æstus mitis alternatim se excipiunt.

3 Hisce jungitur Nausea & Vomitus, cum jectigatione corporis & lassitudine ulcerosa.

4 Secundo die Febris augetur, ita ut æstus maxime fiat sensibilis.

5 Durat hæc Febris ad quartum usque diem & plerumque ingravescit, in paucissimis vero aliquo modo imminuitur.

6 Æstui jungitur sitis cum albedine linguæ, faucium siccitate & raucedine ac respiratione brevi & anhelosa.

7 Adest dolor capitis vel gravedinosus cum somnolentia & vertigine continua; vel magis acutus cum Vigiliis continuis.

8 Frequenter etiam sternutant ægrotantes & liquorem e naribus emittunt.

9 Tussi etiam laborant sicca, per totum morbi cursum durante.

10 Oculi copiosis humoribus irrigantur, rubent & sunt minus splendidi.

11 Tussis sicca continuo urget.

12 Accedit hoc ipso apparatus tempore in quibusdam Vomitus, in pluribus vero Diarrhœa.

13 In Plethoricis occurrunt quoque Hæmorrhagiæ narium vel sæpius repetentes, vel largiores Vidimus hoc ante aliquot annos in multis patientibus, plerique enim vel narium Hæmorrhagiis vel alvi fluxibus corripiebantur: & omnes tales longe melius morbum ferebant, quam alii, quibus hujusmodi excretiones non succedebant: in prioribus enim Febris cum reliquis sym-

symptomatibus insigniter imminuebatur, ita ut hinc status esset admodum tranquillus: posteriores vero longe pejus se habebant, post superatum enim morbum diu Tussi sicca affligebantur, quæ etiam pauco elapso tempore quosdam e medio tollebat. Hæmorrhagiæ tum temporis, nisi in eminenter Plethoricis, ultra quartum diem non extendebantur, Diarrhœæ vero in multis ad finem usque morbi continuabant.

14 Die quarto palpebræ aliquo modo intumescunt & in facie & fronte erumpunt parvæ maculæ rubicundæ, quæ tandem hinc inde coalescunt.

15 Hasce excipiunt deinde morbilli in dorso, collo, pectore & artubus erumpentes.

16 Illæ sensim sensimque elevantur, ita ut cutis superficiem superent: hæ vero planæ permanent, sed latius se diffundunt.

17 Hoc ipso tempore symptomata minime mitigantur, ut id in Variolis contingit, sed Febris cum reliquis symptomatibus vel eodem tenore pergit, vel increbescit.

18 Die sexto & septimo Morbilli in facie asperiores evadunt propter secedentem cuticulam & die octavo & nono prorsus evanescunt.

19 Qui vero in reliquo corpore sunt Morbilli, tum temporis insigniter rubent & latiores fiunt, donec tandem disrupta cuticula instar squamularum decidant.

IV. *Subjectum*.

1 Infantes & pueri præ ceteris hoc morbo corripiuntur.

2 Si tamen epidemice grassantur nec juvenes ab eo immunes sunt, quod inpr. Parisiis hoc ipso & aliis præcedentibus annis observatum fuit.

V. *Prognosis*.

1 Morbilli sporadici paucos tantum affligentes, utplurimum, nisi error quidam in methodo aut regimine committatur, salutarem habent exitum.

2 Si tamen tum temporis Febris quædam maligna grassatur, hæc illis facile se associat & eos summe periculosos reddit.

3 Epidemice grassantes Morbilli semper sunt dubii exitus & plures e medio tollunt.

4 Pro certa tamen aeris constitutione, diversis annis, magis vel minus periculosi existunt.

5 Symptomatum gravitas, in morbi principio interdum occurrens, non semper indicium malignitatis est, sub decursu enim morbi mitiora redduntur, ac Morbilli salutarem nanciscuntur exitum.

6 Nec etiam semper fidendum est mitioribus symptomatibus: uti enim aliæ Febres malignæ interdum in principio respectu symptomatum non adeo urgent, ita etiam Morbilli, etiamsi ab initio benigni videantur, subito sæpius malignitatem suam manifestant, & plures neci tradunt.

7 Morbilli ante ordinarium tempus aut etiam nimis tarde efflorescentes semper monstri quid alunt.

8 Morbilli nimis pallidi & in facie cutim non superantes semper malæ sunt indolis.

9 Morbilli colorem sæpius mutantes salutarem vix nanciscuntur exitum.

10 Morbilli unam partem post alteram in efflorescentia & nimis tarde occupantes mali ominis sunt.

11 Morbilli ultra consuetum terminum in peripheria corporis permanentes cum reliquis symptomatibus malignitatis merito suspectæ sunt.

12 Si post Morbillorum evanescentiam Febris cum Tussi ferina adhuc graviter urget, res periculi plena est, facile enim faucium, pectoris & pulmonum inflammatio utplurimum lethalis sequitur.

13 Morbilli male succedentes interdum viscerum labem post se relinquunt, unde Phthises, Hecticæ & Hydropes lento gradu ad mortem tendentes sequuntur.

VI. *Remedia*.

1 Materiam acrem causticam temperantia: Lapides Cancrorum, Conchæ citrat. Emulsiones, Mucilago Hordei, Tinctura Rosarum, Succus Citri, Sirupus acetos. Citri &c.

2 Materiam per diadhoresin expellentia: Antimonium diaphoreticum, Bezoard. minerale, Regulus ♁ii medicinal., Ess. alexipharmaca, Mixtura simplex, Emulsiones ex Sem. Card. Mar. Napi, Aquilegiæ.

3 Symptomatibus prospicientia, Vid. *Tab. de Variolis*.

Formulæ Remediorum.

1 Emulsio diapnoico-temperans.

℞. *Sem. Card. Mar.*
Aquileg.
Amygd. dulc. an. ʒij,
Aq. Aquileg.
Scorzon.
Galeg.
Fl. Samb. an. q. s.
F. l. a. Emulsio.
Colat. ℥vj. *l. vii. adde*
☿ *diaph.*
Conch. ppt. a. ℈ij.
Sacch. perlat. q. s. M.
D. sing. 3. *vel* 4. *horis cochlearia aliquot.*

2 Species pro Potu ordinario.

℞. *Ras. C. C.* ℥iv.
Rad. Scorzon. ℥ij.
Pimp. alb. ℥j.
Incis. Coq. in s. q. Aq. simpl.
& D. sæpius.

3 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Ess. alexiph.* ʒij.
Spir. Tart. ℈ij.
Vitrioli ℈j. *M.*
D. 15. 20. *gutt. pro ratione ætatis.*

4 Bolus Purgans.

℞. *Cons. rosar.* ʒß.
☿ *dulc.*
Pulv. Jalap. a. gr. vj.
Sir. rosar. solut. q. s. M.
F. Bolus.

VII. *Methodus Medendi*.

1 Quod de Variolis dictum fuit, methodum scil. placidissimam optimam esse una cum regimine moderato, ac sæpius satius esse totum opus Naturæ relinquere, quam multis remediis morbum turbare, id quoque de Morbillis valet.

2 Si vero aliquid agendum videtur, in usum trahantur absorbentia, ostracodermata aliaque temperantia diaphoreticis fixis mixta, ut hoc modo materia morbifica in primo morbi stadio præparetur & sensim sensimque ad peripheriam corporis expellatur. Hinc præparationi & expulsioni optime inserviunt Emulsiones ex semine Cardui Mariæ, Napi, Aquilegiæ & paucis amygdalis paratæ. Nec etiam Nitrosa & Cinnabarina, ubi æstus & dolores urgent, suo carent usu, si reliquis admiscentur remediis in parciori dosa, æstum enim optime temperant & dolorum ferociam mitigant.

3 Tempore efflorescentiæ iisdem insistendum est remediis, præsertim quando eruptio non adeo commode succedit, quibus frequenter interponantur mucilagines dilutiores ex hordeo paratæ, quæ & temperant & Tussim demulcent.

4 Potest etiam dictis remediis ad eruptionem promovendam interponi Essentia alexipharmaca Stahlii, tempore scil. matutino & pomeridiano.

5 Post diem octavum continuetur hæc Essentia tempore matutino & vespertino ac tandem exhibeatur laxans ex Mercurio dulci.

6 Quod Symptomatum mitigationem concernit, vid. *Tab. de Variolis distinctis*.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Uti in Variolis regimen nimis calidum, Volatilia, Purgantia, omniaque commoventia, ita & in Morbillis fugienda sunt.

2 In Tussi contumaci, post Morbillos relicta, *Sydenham* & *Morton* commendant quidem tanquam optimum auxilium Venesectionem, sed cum nostrates eam in infantibus nunquam admittere velint, determinare juxta experientiam nequeo, an Venæsectio tantam habeat utilitatem, ac quidem Authores illi volunt. Hinc ordinarie & quidem utplurimum cum bono successu substitui Infusum Theiforme ex Radicibus & Herbis blande resolventibus, quibus Emulsiones temperantes ex Amygd. dulc. & semine Cardui Mariæ interposui.

2 Reliquas Cautelas practicas Capite de Variolis distinctis jam annotavimus, quare huc quoque trahantur.

CAPUT XV.

DE

Febre Scarlatina.

I. *Definitio.* Febris Scarlatina eſt ſpecies Febrium acutarum, continuarum & exanthematicarum, in qua Natura materiam quandam acrem cauſticam corpori infenſam in peripheriam, maculas latas rubras formantem, expellere nititur & expellit.

II. *Differentia.*

1 A *Morbilis*, in quibus exanthemata ſunt parva, quę poſtea racematim coaleſcunt: in *Febre* autem *Scarlatina* ſunt latiores & magis rubicundæ, unde etiam hæc Febris ob intenſiorem macularum colorem *Scarlatinæ* nomen obtinuit.

2 A *Purpura urticata*, in qua exanthemata ſunt minora & eminentia cum inſigni pruritu, quæ ſymptomata in *Febre Scarlatina* non reperiuntur.

3 A reliquis *Febribus exanthematicis* per ſigna Tab. pręcedente recenſita.

III. *Signa.*

1 Invadit cum horrore vel rigore, ſed leni.

2 Quem excipit æſtus pro cauſarum diverſitate modo mitis, modo gravior.

3 Jungitur ei ſitis & ardor faucium.

4 Adeſt etiam oppletio pectoris, reſpirationem difficilem reddens cum tuſſicula ſicca.

5 Vires pro ſubjectorum & cauſarum varietate magis vel minus ſupprimuntur

6 Accedit etiam capitis vel gravitas vertiginoſa vel dolor magis acutus.

7 Durant hæc ſymptomata ad quartum uſque diem, quo tota facies intumeſcit.

8 Erumpunt hinc exanthemata rubicunda primo parva, quæ tamen mox latiora redduntur ac coaleſcunt & totam faciem intenſa rubedine tingunt.

9 Circa hoc tempus in quibuſdam, præcipue Plethoricis, ſuperveniunt Hæmorrhagiæ narium.

10 Poſtea eadem exanthemata in pectore quoque & dorſo prodeunt & peripheriam harum partium quaquaverſum tegunt.

11 Tandem etiam in artubus inferioribus & ſuperioribus maculæ illæ latæ & inſigniter rubicundæ conſpiciuntur.

12 Poſtquam duas vel tres dies ita ſubſtitere, facies detumeſcit & rubor ille inſignis perit.

13 Ipſa quoque reliqua ſymptomata vel admodum mitigantur, vel prorſus evaneſcunt.

14 Secedit poſtea cuticula & abit in tenuiſſimas ſquamulas, quæ ſenſim ſenſimque decidunt.

15 Idem poſtea in pectore, ac tandem, morbo penitus ad finem properante, in artubus contingit.

16 Alvus ordinarie toto hoc tempore eſt clauſa, uti in Variolis, quæ tamen ſub finem morbi ſponte aperitur.

IV. *Subjecta.*

1 Reſpectu *ætatis*: juniores præ adultis.

2 *Temperamenti* intuitu: Sanguinei Plethorici ſanguine fluxili & poroſo corporis habitu gaudentes.

3 Plethoram per motum immoderatum commoventes.

4 Quibus conſuetæ narium Hæmorrhagiæ ſuppreſſæ ſunt.

5 Virgines emanſione menſium laborantes. Vocabar ante paucas ſeptimanas ad virginem quindecim annorum, quæ hactenus varia molimina ad menſium excretionem tendentia ſenſerat: hæc cum circa novilunium menſis Aprilis eadem molimina, ſine tamen menſium ſucceſſu, ſentiret, ſubito circa veſperam horrore corripiebatur, quem æſtus, ſitis & dolor capitis excipiebant; tertio die facies inſigniter turgebat, palpebræ erant inflatæ ac oculi rubicundi: die quarto facies inſigniter rubebat, & idem rubor poſtmodum in reliquis quoque partibus obſervabatur, qui tandem a ſeptimo uſque ad undecimum decidentibus ſquamulis prorſus evaneſcebat: Soror ejus natu major ob eandem cauſam jam aliquoties ſimili morbo laboravit.

V. *Prognoſis.*

1 Febris Scarlatina ſibi relicta aut mitiſſime ſolo regimine moderato tractata periculo vacat & ſponte ordinarie poſt ſeptimum diem aut maturius etiam ceſſat.

2 Si vero per commoventia & regimen calidum tractatur, facile gravia ei junguntur ſymptomata.

3 Quo citius erumpunt exanthemata eo breviori etiam tempore totus finitur morbus.

4 Non raro tamen in tali caſu nova exanthemata priora ſequuntur.

5 Quo mitiora ſunt ſymptomata, eo major etiam de ſalutari exitu eſt ſpes: ſi vero nimium urgent, merito etiam gravius quid metuendum eſt, inprimis ſi inſignis Plethora concurrit aut gravior ejuſdem commotio præceſſit.

6 Hæmorrhagia narium ſufficiens, ſub eruptione exanthematum contingens, morbum inſigniter imminuit, adeoque bonæ notæ eſt.

7 Adſtrictio alvi exanthematum excretionem promovet, & hinc nil mali portendit: nimia vero ejuſdem apertio nullius eſt uſus.

VI. *Remedia.*

1 *Temperantia*: Succ. citr. recens, Rob. Cydon. Ribium, Berberum, Sirup. acetoſ. citr. Ceraſ. acid. Nitroſa, abſorbentia, mucilaginoſa, gelatinoſa &c.

2 Diapnoica: Aq. Galeg. Ulmar. Fl. Acac. Card. bened. Scabioſ. Scord. ♁ diaph. Bezoard. miner. Eſſent. alexiphar &c.

3 Symptomatibus proſpicientia: Vid. *Tab. de Variolis & Morbillis.*

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Galeg.*	*Conch. citrat.*
Ulmar.	*Tart. Vitriolat. an.* ʒſs.
Rub. id.	*Cinnab.* ♁*ii* ℈*j.*
Fragor. an. ℥j.	*Sir. accetoſ. citr.* ℥ſs. *M.*
♁ *diaph.*	*D. Cochleatim.*

2 Julepus temperans.

℞. *Aq. Fl. Acac.*	*Succ. citr. rec.*
Samb.	*Rob. Cydon.*
Scorzon.	*Berb.*
Scord.	*Rib. an.* ℥*iij.*
C. C. citr.	*Sir. ceraſ. acid.* ℥*iſs. M.*
Cinnam. cyd. an. ʒ*j.*	*D. cochleatim.*

Reliquas Formulas vid. *in Tab. præced.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si Æſtus in tali Febre inſigniter urget, reliquis remediis merito præmittuntur temperantia, Nitroſa, abſorbentia acidis ſaturata & ſalia digeſtiva, ut hoc modo æſtu mitigato exanthematum excretio eo melius contingere queat.

2 Poſtea exhibeantur remedia excretionem promoventia: qualia ſunt Antimonialia fixa, & Cinnabarina, reliquis remediis juncta vel interpoſita. Eidem fini etiam emulſiones partim temperantes, partim diapnoicæ inſerviunt.

3 Non ſine fructu exhiberi quoque poterunt lenia alexipharmaca, v. g. Eſſentia alexipharmaca Stahlii, Mixtura ſimplex &c. inpr. ęſtu declinante, aut extra exacerbationis tempus: potus tamen ſufficiens hiſce ſemper interponatur.

4 Si forſan in paulo adultioribus narium Hęmorrhagia nimium urgens accedit, dentur antea laudata temperantia cum Nitroſis in paulo largiori quantitate, quibus Corallia & Species de Hyacintho admiſceantur: hęc enim nimium ſanguinis ęſtum, quę Hęmorrhagię occaſionem dedit, optime refręnant.

5 Si alvus pertinaciter eſt clauſa, ita ut aliquid exinde metuendum ſit, Clyſtere emolliente aperiatur.

6 Si

6 Si vero adhuc alia occurunt ſymptomata, Diarrhœæ, Vomitus, Convulſiones, Comata &c. quæ Variolis aliiſque morbis exanthematicis propria vel communia ſunt, ea remediis Cap. de Variolis allegatis tractentur.
7 Poſt deſquamationem ſpatio aliquot dierum Eſſentia alexipharmaca exhibeatur & primæ viæ laxante ex Mercurio dulci evacuentur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Etiamſi in hoc affectu in paulo adultioribus Plethora aliquo modo urgeat, Venæſectio non facile inſtituatur, quoniam eam non raro exanthematum retroceſſio cum damno ſequi ſolet. Multo minus ejus uſus in junioribus & ſenſibilioribus ſuadendus eſt.
2 Eo facilius vero exanthematum ſequitur retroceſſio, ſi Purgantia quæcunque, inprimis vero acriora, exhibentur; hæc enim materiam acrem cauſticam a peripheria corporis ad interiora derivant.
3 Imo ab ipſis quoque Clyſteribus ſtimulantibus abſtinendum eſt, quia eidem malo viam ſternunt.
4 Nec etiam locus concedendus eſt fortioribus alexipharmacis poſitive diaphoreticis, volatilibus, regimini calido aliiſque Maſſam humorum nimium commoventibus, quatenus per talia nimia humorum excitatur ebullitio, materia magis acris redditur, & Febris cum omnibus ſymptomatibus augetur.
5 Potius ad Febrem reſpiciendum eſt, ut ea in mediocritate conſervetur; quare etiam e contrario a frigidis remediis, emulſionibus, nimiis temperantibus & refrigeratione abſtinendum eſt.
6 Reliquæ Cautelæ Practicæ ſub *Variolis diſtinctis* jam traditæ fuerunt.

CAPUT XVI.

DE

Purpura urticata.

I. *Definitio.*
Purpura urticata eſt ſpecies Febris benignioris & mitioris, in qua Natura per motus ſecretorios & excretorios auctiores, materiam quandam acrem, papulas ſive eminentias, læſionibus poſt urticarum ictum relictis ſimiles, formantem expellere nititur.

II. *Differentia.*
1 Reſpectu *copiæ exanthematum*, interdum enim major, interdum vero minor eorum quantitas in peripheria corporis erumpit.
2 Reſpectu *Febris*, quæ modo morbum hunc comitatur, modo vero abeſt.
3 Reſpectu *indolis Febris*, quæ utplurimum quidem eſt benigna, nonnunquam tamen etiam maligna eſt. Vidimus talem Febrem ante quatuordecim & quod excurrit annos, ubi plures Febribus malignis corripiebantur, in aliquot infantibus; exanthemata Purpuram urticatam exacte referebant, ſed Febris juncta maxime urgebat, cum ſiti æſtu & inſigni virium proſtratione: exhibebantur diaphoretica fixa, abſorbentia & Cinnabarina cum Mixtura ſimplici, ſed fruſtra, faucium enim inflammatio & convulſiones ſpatio paucorum dierum infantes jugulabant. Adeoque Febris maligna, quæ alias in conſtitutionibus epidemicis jungi ſolet, ad Purpuram quoque urticatam in hiſce infantibus acceſſerat.

III. *Signa.*
1 Invadit ordinarie cum leni horrore in peripheria corporis ſe manifeſtante.
2 Quem excipit calor præternaturalis moderatus.
3 Jungitur etiam aliqualis capitis perturbatio aut lenior ejuſdem dolor.
4 Membra ſive artus laſſitudo occupat.
5 Calorem præternaturalem comitatur etiam ſitis, ſed non adeo intenſa.
6 Tandem erumpunt hinc inde exanthemata faciem & habitum corporis occupantia.
7 Exanthemata cutis ſuperficiem ſuperant & faciem ac habitum corporis tumidum reddunt.
8 Coloris ſunt ex pallido rubicundi.
9 Adeſt etiam pruritus ardens admodum moleſtus, continuo affligens, præſertim quando exanthemata effloruerunt.
10 Non tamen conſtanter permanent exanthemata in cute, ſed modo, inpr. interdiu, erumpunt, modo iterum evaneſcunt, ac Febris conjuncta etiam ceſſat.
11 Circa veſperam vero, ubi Febris exacerbatur, denuo prodeunt, & eo tempore etiam pruritus moleſtus inſigniter urget.
12 Durant hæc ſymptomata ſpatio duorum, trium vel quatuor dierum ac tandem plenarie ceſſant.
13 In nonnullis etiam in ſuperficie exanthematum obſervatur aſperitas quædam.

IV. *Subjectum.*
1 Homines junioris ætatis.
2 Temperamento ſanguineo & laxiori ac poroſo corporis habitu præditi & Plethorici.
3 Plethoram commoventes,
4 Tranſpirationem negligentes.

V. *Prognoſis.*
1 Affectus hic per ſe periculo caret & brevi etiam tempore finitur.
2 Si tamen imprudenter tractatur inpr. per regimen nimis calidum & commoventia, facile mala conſectaria habere ſolet.
3 Qui aliquoties Purpura tali laboravit, eam facile denuo propter leviores etiam Plethoræ commotiones incurrit: id quod in non paucis obſervavimus.

VI. *Remedia.*
1 Acrimoniam bilioſam temperantia & diapnoen corporis promoventia: Nitr. depur. regenerat. ♁iat. Lap. ♋. ppt. ♁. diaphor. Bezoard. miner. Cinnab. ♁ii, nativ. Aq. Scorzon. Galeg. Card. bened. Eſſent. alexiph. Scord. Mixt. ſimpl. Tinct. Bezoard.
2 Primarum viarum cruditates, ſi quæ adſunt, evacuantia: Rhabarb. Tamarindi, Manna, Senna.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis diapnoico-temperans.

℞. *Conch. ppt.*
♁ diaph.
Nitr. depur.
Tart. Vitriolat. a. ℈ij.
Cinnab. ♁ii gr. 24. M.
Div. in 8. p. æq.
D. ſing. 4. horis.

2 Potiuncula diapnoico-temperans.

℞. *Aq. Scorzon.*
Galeg.
Card. Bened. a. ℥j.
C. C. citr. ʒvj.
Lap. ♋. ppt.
♁ diaph. a. ʒſs.
Nitr. depur. ℈j.
Tab. M. Xſt. ſ. ʒj. M.
D. ſing. 3. horis cochlearia aliquot.

3 Eſſentia diapnoica.

℞. *Eſſ. alexiph.*
Scord. a. ʒſs. M.
D. gutt. 30. mane.

4 Potio laxans.

℞. *Tamarind. ℥j.*
Rhab. elect. ʒiſs.
Cryſt. Tart. ʒſs.
Coq. in ſ. q. Aq. ſ.
Colat. ℥iv. adde
Mann. Calabr. ℥j. M.
D. calide.

VII. *Methodus medendi.*
1 Simpliciſſima Methodus in hoc affectu optima eſt, & ſæpius totus morbus conveniente tantum & moderato regimine curatur. Si vero aliquid agendum eſt ſola abſorbentia cum Antimonio diaphoretico ſufficiunt, quæ interdiu & circa veſperam exhiberi poſſunt.
2 Si vero Febris cum æſtu aliquo modo urget, dictis remediis parum Nitri, Tartari Vitriolati aut alius ſalis digeſtivi addatur.
3 Si ſubjecta ſunt aliquo modo Phlegmatica tempore matutino & pomeridiano Eſſentia alexipharmaca reliquis remediis interponatur.
4 Si alvus eſt obſtructa Clyſtere emolliente aut blando laxante aperiatur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quamvis Plethora commota ordinarie huic affuectui anſam præbeat, Venæſectio tamen non temere inſtituenda eſt, ne exanthematum retroceſſio ad interiora ſequatur.

2 Satius quidem eſt alvum eſſe liberam quam obſtructam in hoc morbo, nunquam tamen per poſitive purgantia acria aperiatur, quoniam per ea materia acris, quæ per diaphoreſin excerni debet, ad interiora derivatur.

3 Abſtinendum quoque eſt a poſitive diaphoreticis & alexipharmacis calidioribus, quoniam ſanguinem nimium commovendo Febrem conjunctam & omnia ſymptomata augent: ſufficiunt lenia diapnoica & quieta in lecto continentia.

4 Porro abſtineant ægrotantes a potu & aere frigido, ne efflorescentia exanthematum impediatur: fugiant tamen ſimul etiam regimen nimis calidum.

CAPUT XVII.

DE

Purpurea rubra ſive benigna.

I. *Definitio.* PUrpura rubra eſt ſpecies Febris exanthematicæ, in qua Natura per motus ſecretorios & excretorios auctiores materiam quandam acrem, exanthemata rubra miliaria in peripheria corporis formantem, expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Purpura urticata*, in qua exanthemata ſunt majora & altiora quæ in hac Febre granum milii magnitudine vix ſuperant.

2 A *Febre Scarlatina*, in qua exanthemata ſunt admodum lata & inſigniter rubentia, qualia phœnomena in hac non occurrunt.

3 A *Morbilis*, in quibus exanthemata pariter ſunt majora, quam in Purpura.

4 A *Maculis ſcorbuticis*, quæ quoque & colore & magnitudine a Purpura differunt.

5 A *Petechiis*, quæ cutim uti Purpura non ſuperant, ſed profunde in cute hærent.

6 A *Purpura alba*, in qua ex exanthematibus rubris puſtulæ veræ, humorem aqueum limpidum continentes, emergunt, in Purpura vero rubra nullæ adſunt veſiculæ, ſed tantum noduli.

7 Purpura rubra utplurimum quidem eſt *benigna*, interdum vero quoque *maligna* eſt.

8 Reſpectu Febris ipſi junctæ, Purpura interdum magis ad ſtatum acutum, nonnunquam vero ad intermittentem inclinat.

III. *Signa.*

1 Invadit cum horrore, & æſtu frequenter alternantibus.

2 Hunc comitatur dolor capitis pro ſubjectorum diverſitate diverſus, utpl. tamen gravativus cum ſomnolentia.

3 Adeſt anxietas & anguſtia præcordiorum.

4 In aliis obſervatur oppletio pectoris & hinc reſpirandi difficultas cum aliquali Tuſſi.

5 Ordinarie quoque, uti in aliis morbis exanthematicis, ita & in hoc ægrotantes conqueruntur de dolore obtuſo aut preſſione in dorſo.

6 Die quarto aut etiam ſeptimo ſentiunt ægroti inſignem æſtum ſub cute & pruritum, ſub quo exanthemata miliaria ſequuntur & quidem primo in collo & pectore ac poſtea in reliquis quoque partibus.

7 Exanthemata hæc nullum limpidum humorem in ſe continent, uti in Purpura alba, ſed ſunt tantum inſtar nodulorum cutim aſperam reddentium.

8 Febris in hoc affectu eſt admodum mitis, imo in quibusdam prorſus nulla, in ſubjectis tamen Plethoricis utpl. magis urget.

9 Ægrotantes maxime proni ſunt ad ſudores copioſos, graves, olentes.

10 Aliquot poſt eruptionem dies exareſcunt exanthemata & ſub ſquamarum forma decidunt.

IV. *Subjectum.*

1 Homines juniores temperamento humido & habitu corporis poroſo præditi.

2 Otio dediti & diæta lauta utentes.

3 Ad iracundiam proni.

4 Plethoram præſentem variis modis commoventes.

5 Feminæ, menſium inordinato fluxu aut eorum ſuppreſſione laborantes.

6 Evacuationes ſanguinis naturales & arficiales negligentes.

V. *Prognoſis.*

1 Purpura rubra utpl. benigna eſt & raro gravia conjuncta habet ſymptomata, aut mala conſectaria.

2 Si vero conſtitutio eſt epidemica, ſæpius eundem malignitatis gradum ac Purpura alba obtinet, imo hanc interdum adhuc ſuperat.

3 Quo magis confertim erumpit Purpura rubra, eo citius etiam conjuncta ſymptomata mitigantur.

4 Juniores, laxo corporis habitu præditi, longe facilius ferunt Purpuram, quam adulti, ſtrictiorem corporis habitum habentes.

5 Plethorici & Cacochymici gravius ordinarie laborant Purpura & graviora quoque patiuntur ſymptomata quam alii.

6 Retroceſſio exanthematum hic non adeo periculoſa eſt ac in Purpura alba, ſymptomata tamen omnia exinde maxime augentur.

7 Imo nova interdum ſuperveniunt, motus ſcil. contractorii in artubus, inſignis corporis fatigatio, virium proſtratio, faucium inflammationes, Tuſſes ſiccæ &c. quæ neglecta non minimo periculo ægrotantes exponunt.

8 Purpura rubra, etſi interdum ceſſet, facile tamen in diſpoſitis ob leviores commotiones recurrit.

VI. *Remedia.*

1 Motus Febriles in juſto ordine conſervantia & temperantia; Nitroſa, Salia digeſtiva, abſorbentia acida, mucilaginoſa, gelatinoſa, diluentia &c.

2 Diapnoen promoventia: ♀ diaph. Bezoard. miner. Reg. ♀ Medicin. Aq. Galeg. Scorzon. Flor. Acac. Card. bened. Eſſ. alexiph. Mixt. ſimpl. &c.

3 Symptomata mitigantia. Vid. *Tab. ſeq.*

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Scabioſ.*
Galeg.
Scorzon.
C. C. citr. a. ℥j.
Lap. ♋.
Conch. ppt.
Nitr. ♁*iat. a.* ʒſs.
Succ. citr. rec. ʒiij.
Sir. Cydon. ℥ſs. *M.*
D. cochleatim.

2 Pulvis temperans.

℞. *Nitr. depur.*
Arcan. dupl.
Conch. citrat. a. ℈ij.
Cinnab. ♁*ii. gr.* 18. *M.*
Div. in 6. *part. æq.*
D. ſing. 4. *horis.*

3 Potiuncula diaphoretico-temperans.

℞. *Aq. Ulmar.*
Fl. Acac.
Card. bened.
Scord. a. ℥j.
♁ *diaph.*
Conch. ppt.
Nitr. ♁*iat. a.* ʒſs.
Cinnab. ♁*ii* ℈j.
Sacch. perl. ʒij. *M.*
D. cochleatim.

4 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. Pimpin. alb.*
Scord. a. ʒiſs.
Spir. Tart. ʒj.
Vitrioli ʒſs. *M.*
D. 25. *gutt. mane & a meridie.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Quoniam Naturæ ſcopus eſt in hac Febre expellere materiam acrem corpori moleſtam, ideoque in ea reſpiciendum eſt partim ad materiæ correctionem & præparationem, partim ad ejus expulſionem per habitum corporis & Febris in juſto ordine conſervationem.

2 Quod hoſce ſcopos concernit, ſi Febris excedit, ita ut

ut exinde omnia symptomata augeantur, remedia Nitrosa parvis & repetitis dosibus exhibita, & cum absorbente quodam mixta, hic optimam ferunt opem.

3 Si vero motus febriles nimis debiles sint, adeoque metuendum sit, materiam per eos sufficienter expelli non posse, Essentia alexipharmaca, Tinctura Bezoardica prorsus non vel leniter tantum camphorata, aut bona Mixtura simplex aliquoties nimirum bis ter vel quater minori, aut etiam pro circumstantiarum ratione paulo majori, dosi exhibeatur. In subjectis Phlegmaticis Essentiæ alexipharmacæ addatur Liquor C. C. succinatus.

4 Temperandi fine conducunt præter supra dicta Nitrosa & absorbentia Emulsiones, Mucilagines, Gelatinæ, blanda acida &c. de quibus hinc inde jam dictum fuit.

5 Optimum est, si dictis remediis jungitur Antimonium diaphoreticum aut Bezoardicum minerale, hoc enim pacto excretio materiæ per habitum corporis promovetur. Huic scopo etiam Emulsiones ex Sem. Card. Mariæ cum Aquis diapnoicis paratæ inserviunt.

6 Regimen moderate diaphoreticum hic sæpius plus præstat quam reliqua remedia, quare illud studiose conservetur.

7 Si morbus hic sine Febre est, uti illud non raro contingit, & ægroti sunt orthostadii, sufficit defensio pectoris & abdominis a frigore & motus moderatus in loco temperate calido ad lenem sudorem usque.

8 Potus sufficiens inpr. calidus optime quoque promovet exanthematum excretionem, quare ægroti frequenter Infuso diluto Thee & Caffee aut alio simili ex radicibus & herbis nostratibus blande alexipharmacis utantur.

9 Si affectus hicce, uti id interdum contingit, frequenter affligit, instituantur præservationis gratia Venæsectiones & primæ viæ per blanda laxantia, inprimis vero per Mercurium dulcem, aut etiam per nodulos laxantes evacuentur.

10 Eadem quoque laxantia finito morbo præmissa Essentia alexipharmaca in usum trahantur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæsectio & Purgantia hic ordinarie nullum habent usum, imo interdum mala habent consectaria, quare non suadeantur, nisi certæ circumstantiæ eorum usum postulent: Purgantia tamen nunquam sint acria & stimulantia, sed potius blanda.

2 Si affectus hic epidemice affligit & malignitatem conjunctam habet, eo magis talia auxilia fugienda sunt.

3 Alexipharmaca calida sæpius morbum hunc, per se benignum, malignum reddunt, inpr. in subjectis Cholerico-Sanguineis, Plethoricis & Cacochymicis, quare iis moderata semper substituantur.

4 Aer frigidus quam maxime cavendus est, quoniam ejus admissionem exanthematum retrocessio & partium internarum afflictio sequitur.

5 In Diarrhœa huic morbo interdum superveniente vitentur & adstringentia & opiata, quoniam priora materiæ morbificæ excretionem, etsi alvum adstringant, impediunt, posteriora vero motus febriles summe necessarios cum damno sedant.

6 Uti modicus vini, tanquam analeptici, usus non in aliis tantum exanthematicis morbis sed & in hoc maxime conducit, ita abusus ejus propter ebullitiones sanguinis subsequentes & Febris ac eorum symptomatum augmentum summe noxius est.

7 In alvo laxanda aut aperienda Clysteres emollientes suo quidem non carent usu, stimulantes tamen vitentur.

8 Emulsiones temperantes & leniter diapnoicæ hoc loco conducunt, exulent vero eæ, quæ ex seminibus vulgo sic dictis frigidis parantur, quoniam motus febriles nimium sedant & necessariam materiæ morbificæ excretionem impediunt.

9 In animi pathematibus mediocritas observetur, omnis enim in iisdem excessus noxius est.

10 Qui huic morbo assueti sunt, fugiant aerem nimis calidum & diætam lautam & aromaticam, quoniam talia morbum semel curatum denuo producunt.

11 Si morbus hic originem traxit ab excretionibus sanguinis suppressis, Mensibus scil. & Hæmorrhoidibus, eæ in ordinem revocandæ sunt, vitentur tamen semper omnia, quæ quocunque modo ad ebullitiones sanguinis aliquid conferre possunt, quoniam talia suppressionem fluxuum consuetorum augent, & vel alios affectus graviores, vel Purpuram aut provocant aut augent.

12 In cura Purpuræ rubræ, quæ interdum Arthritidem vel affectus rhevmaticos suppressos sequitur, cautissime procedendum est, hic enim si aliqualis committitur excessus, inprimis quoad remedia commoventia, graves sequuntur affectus.

Caput XVIII.

De

Purpura alba sive maligna.

I. *Definitio*. Purpura alba est utplurimum species Febris acutæ, continuæ & exanthematicæ species, in qua Natura motibus secretoriis & excretoriis auctioribus materiam malignam, in habitu corporis parvas pustulas limpidas semen milii magnitudine ordinarie similes formantem, expellere nititur.

II. *Differentia*.

1 A *Purpura rubra*: Vid. *Tab. præced.*

2 A reliquis *Febribus exanthematicis*, respectu exanthematum variorum. Vid. *Tabulas anteced. & seq.*

3 Ab aliis *excretionibus cutaneis*, respectu Febris, quæ in hisce vel nulla, vel benigna, in hac vero acuta & ordinarie maligna est.

4 Utplurimum quidem Purpura alba maligna est & nonnunquam epidemice quoque grassatur, interdum tamen benigna est.

III. *Signa*.

1 Incipit ordinarie uti Purpura rubra cum horrore leni.

2 Quem excipit æstus mitis frequenter cum horrore alternans.

3 Hisce jungitur insignis anxietas & angustia præcordiorum cardialgica.

4 In subjectis sensibilioribus angustiæ præcordiorum ita urgent, ut interdum Lipothymiæ superveniant.

5 Virium quoque adest summa prostratio.

6 Multi quoque de faucium ardore & dolore, oris siccitate & siti conqueruntur.

7 Capitis quoque dolor affligit, quamvis non acutus, sed magis turbulentus sit.

8 Agrypnia adest continua.

9 Alvus ordinarie est adstricta.

10 Pulsus est quidem celer, sed impeditius procedit, & est quasi oppressus.

11 Tensionem etiam subcutaneam cum insigni pruritu & ardore sentiunt ægrotantes, ac pressionem in dorso.

12 Quo cessante quarto die copiosa exanthemata rubicunda primo in collo, pectore & postea in reliquo corpore erumpunt: eruptio hæc interdum etiam die scil. septimo, imo undecimo, quod in aliquot junioribus observavi, contingit.

13 Ex quibus deinde copiosissimæ pustulæ albæ, limpido humore repletæ, totam peripheriam corporis denso agmine tengentes exurgunt.

14 Eruptionem nonnunquam præcedunt deliria, quæ prodeuntibus exanthematibus cessant.

15 Elapsis aliquot diebus pustulæ in siccioribus exsiccantur & decidunt, in humidioribus vero ruptis vesiculis humor effluit, id quod jam Anno 1698. cum Febris

maligna petechizans in patria mea grassaretur, in non paucis præcipue in Chirurgo quodam observavi: hic Febre hacce maligna correptus in principio statim positive diaphoretica & Theriacalia sumserat: erumpebant hinc copiosissimæ pustulæ miliares, quæ ordinarias magnitudine longe superabant: post quatuor vel quinque dies rumpebantur omnes, ita ut tota corporis superficies erosa videretur, tandem sensim sensimque exsiccabantur & ita ægrotus evadebat.

16 Interdum tamen diu in superficie corporis hærent, quod in aliquot ægrotis observavi. Femina hujus loci triginta circiter annorum multa jam in puerperiis ob plethoram passa erat, quare in ultimo puerperio suadebam, ut cessante lochiorum fluxu venam pedis aperiri curaret, sed cum hocce consilium negligeret, in gravissimam & universalem incidebat Arthritidem: cum ad eam vocarer, Chirurgus jam instituerat Venæsectionem, a qua tamen prorsus nullum sentiebat levamen. Præscribebam E. temperantia ordinaria cum Cinnabarinis & diaphoreticis fixis, quibus vesperi anodyna jungebam, sed dolores nihilominus integrum octiduum eodem tenore continuabant: tandem sequebatur sudor continuus penetrantis admodum odoris & insignem in cute pruritum excitans, unde dolores imminuebantur: quietam hinc in lecto continentiam imperabam, sed ægrota odoris & pruritus pertæsa continuo indusia & lectum mutabat: præsagiebam malum eventum, sed surdæ narrabatur fabula. Tandem sudores subito cessabant, quorum suppressionem illico excipiebat horror & æstus insignis cum aliis symptomatibus febrilibus: tertio post horrorem die totum corpus maculis copiosissimis obsidebatur, ex quibus pustulæ parvæ limpidæ erumpebant, quæ in dies augmentum capiebant, ita ut in frontis superiore parte & artubus variolas magnitudine æquarent. Durabat hic status ad diem decimum quartum usque, ubi in pectore & collo exarescere incipiebant: tandem etiam eæ, quæ in manibus & pedibus erant, a decimo septimo usque ad vigesimum exarescebant. Lanio hujus loci subito corripiebatur horrore, quem æstus insignis cum reliquis symptomatibus & insigni faucium inpr. in dextro latere inflammatione, ita ut fere suffocaretur, cum vocarer, Chirurgus jam venam secuerat in brachio, a qua ægrotus respectu inflammationis insigne sentiebat levamen, Febris tamen in eodem permanebat statu: Sequenti die dolor inflammatorius subito deserebat fauces & pectus ejusdem lateris cum summa ferocia occupabat. Consulebatur adhuc alius Medicus, qui me absente Venæsectionis repetitionem suadebat, a qua iterum ægrotus levamen quoddam percipiebat. Exhibebantur diaphoretica fixa cum temperantibus, absorbentibus & bezoardicis, unde dolor lateris punctorius ita imminuebatur, ut tertio die prorsus evanesceret, sed subito insignia tormina colica ægrotum affligebant, injiciebatur E. clyster emolliens & leniter carminativus, unde tormina quidem, cum alvus copiose quater vel quinquies aperiretur, cessabant, sed æger tota nocte erat admodum inquietus & de ardore & puncturis sub cute maxime conquerebatur. Vocabar E. summo mane & cum adhuc de eodem ardore conquereretur, accuratius cutim examinabam & totum corpus innumeris pustulis limpidis refertum deprehendebam. Certus igitur jam Febrem esse miliarem, præscripta remedia continuare, iisque Essentiam alexipharmacam cum Essentia dulci interponere jubebam. Erumpebant hinc magis magisque pustulæ & eandem ac in priori casu acquirebant magnitudinem. Elapsis aliquot diebus multæ in collo, pectore & reliquo corpore exarescebant, sed statim novæ succedebant, atque hasce post exarescentiam adhuc aliæ sequebantur, quare antea dictis remediis emulsio temperans ex Sem. Card. Mar. & amygdalis jungebatur. Tandem prætergresso secundo septenario sensim exarescebant & penitus cessabant. Eodem fere tempore puerpera patiebatur lochiorum suppressionem, quam Febris acuta immediate sequebatur, Medicus consultus suaserat Purgans & Venæsectionem: cum vero eam postea negligeret, quarto morbi die vocatus diaphoretica & temperantia præscribebam quorum ope Febris sensim mitigabatur & prorsus cessabat: sed elapsis tribus aut quatuor diebus subito Pleuritide corripiebatur, quæ elapsis decem diebus pariter cessabat. Et cum omnia jam in vado esse viderentur, repente horrore & æstu alternante affligebatur, quos effluxis aliquot diebus exanthemata miliaria copiosissima, quibus hinc inde petechiæ interspersæ erant, excipiebant: suadebam E. quietam in lecto continentiam & remedia convenientia præscribebam. Quinto post eruptionem die ægrota lectum contra voluntatem meam mutabat, sed mox sequebatur exanthematum retrocessio, cum vero mox lecto traderetur & Mixtura ex Essentia alexipharmaca & dulci parvis & repetitis dosibus ei daretur, denuo erumpebant ac elapso die decimo quarto sensim sensimque cessabant. Eodem tempore lochia sed admodum fœtentia redibant, atque hoc modo ægra tot malis afflicta evadebat.

IV. *Subjectum*

1 Juniores præ adultioribus.
2 Homines temperamenti humidioris & porosi corporis habitus.
3 Feminæ præ viris.
4 Puerperæ præcipue.
5 Si tamen epidemica est constitutio, nulli parcit ætati temperamento & sexui, quod Anno 1698. in Patria & hic quoque præcedente autumno observavi.
6 Plethorici & Cacochymici.
7 Quibus sanguinis evacuationes naturales suppressæ sunt.
8 Evacuationes sanguinis artificiales negligentes.
9 Quibus sudores vel per imprudentem medicationem vel inconveniens regimen supprimuntur.
10 Quibus alexipharmaca nimis commoventia exhibentur.
11 Qui in morbis acutis, præcipue vero in Febribus catarrhalibus petechizantibus, nimis calido regimine tractantur.

V. *Prognosis.*

1 Purpura alba per se nunquam periculo caret, præprimis si constitutio est epidemica, & hinc sæpius plures jugulat.
2 Interdum tamen aliquo modo benigna observatur, præsertim quando tum temporis nullæ Febres malignæ grassantur.
3 Quo citius erumpit Purpura miliaris, eo majoris malignitatis indicium est & contra.
4 Purpura miliaris in qua exanthemata non confertim, sed successive & nimis languide erumpunt, aut ubi post casum priorum nova succedunt, semper pejoris est indolis.
5 Exanthemata modo erumpentia, modo iterum disparentia merito suspecta sunt.
6 Plenaria exanthematum in statu morbi retrocessio vel lethalis est, vel reliqua symptomata longe graviora reddit.
7 Si post exanthematum repulsorum novam expulsionem symptomata inpr deliria & præcordiorum anxietates non mitiora redduntur, sed in eodem tenore perennant, res periculi plena est.
8 Eo gravius vero metuendum est periculum, si Petechiæ Purpuræ albæ statim in principio eruptionis junguntur.
9 Purpura alba lochiorum suppressionem excipiens semper pejor est quam reliqua.
10 Purpura alba subjecta Plethorica aut cacochymica corripiens semper gravius affligit & majori periculo exponit ægrotantes.
11 Diarrhœa symptomatica retrocessionem exanthematum facile post se trahit, & hinc merito suspecta est.

VI. *Remedia.*

1 *Temperantia*: Succi aciduli, Succ. citr. rec Rob. Ceras. acid. Rib. Berb. Cydon. Cynosb. Sir. acetos. citr Cydon. Granat. Nitrosa, absorbentia, digestiva, Gelatinosa &c.

2 Dia-

2 Diaphoresin promoventia: Aquæ diapnoicæ variæ, Tinct. Bezoardica, Essent. alexipharmaca ♁, alia fixa &c.

3 Analeptica: Aq. Rosar. Namph. Ceras. nigr. Cinnam. Cydon. Conf. de Hyacinth. Alkerm. Essent. dulc. Hal. Pulv. solares.

4 Alvum apertam servantia: Clysteres emollientes, potus sufficiens, Salia digestiva.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula alexipharmaca.

℞. *Aq. Scord.*	♁ *diaph.*
Scabios.	*Conch. ppt. ā* ℈j.
Scorzon.	*Succ. citr. rec.* ʒij.
Fl. acac. ā ℥j.	*Sir. Cydon.* ℥ſs.
Mixt. simpl. ℥j.	*D. Cochleatim.*

2 Alia analeptica & alexipharmaca.

℞. *Aq. Card. bened.*	*Scord. ā* ʒj.
Ulmar.	*Succ. Citr. rec.* ʒiij.
C. C. citr.	*Conf de Hyac.* ʒiſs.
Cinnam. cyd.	*Sir. contraj.* ʒvj. *M.*
Namph. ā ℥j.	*D. ut antea.*
Ess. alexiph.	

Reliquas formulas vide in *Tab. anteced. & seq.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum morbus hic, inpr. in constitutionibus epidemicis, utplurimum præcipitis sit eventus, ab initio statim ægrotis succurrendum est, & quidem per temperantia, absorbentia & diaphoretica fixa, ut hoc modo materia morbifica corrigatur & sensim sensimque ad peripheriam corporis expellatur.

2 Eruptionis tempore excretio promoveatur per Essentiam alexipharmacam Stahlii, quæ tempore matutino & pomeridiano extra exacerbationis tempus sive æstum febrilem moderatis dosibus ad guttas 25. 30. exhibeatur.

3 Tempore vero intermedio continuentur pulveres diaphoretici fixi & temperantes vel in juſculo vel in Aquis diapnoicis dati, quæ & Febrem in debito vigore conservant & symptomata mitigant.

4 Toto hoc tempore regimen moderate calidum servetur, ut hoc modo materia morbifica continuo exhalare queat.

5 Si ægroti sunt admodum debiles reliquis remediis interponantur vel jungantur analeptica, Aqua Namph. Cinnamon. Cydon. Ess. dulc. Hal. Pulv. Solares &c.

6 Diaphoresin optime quoque promovent Infusa ex Radic. alexipharmacis temperatis & Herbis quibusdam parata & reliquis remediis interposita.

7 Cessantibus exanthematibus Essentia alexipharmaca cum reliquis remediis nihilominus continuentur, ut hoc modo omne noxium placide per diaphoresin evacuetur.

8 Finito morbo primæ viæ leniter laxante Mercuriali, Rhabarbaro aut Extracto Panchym. Crollii cum Pilulis Stahlianis mixto evacuentur.

9 Si alvus est nimium obstructa, aperiatur per Clysteres emollientes aut suppositoria, sine stimulo acri.

10 Si Diarrhœa jungitur Febri miliari, pulvis Chacarillæ ad gr. X. XII. exhibeatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæsectio hic nullius est usus, nisi in subjectis eminenter Plethoricis in primo statim morbi principio & subjuncto regimine moderate diaphoretico instituatur.

2 Multo minus Purgantibus inprimis acrioribus locus concedendus est, quatenus Naturæ ordinem invertunt, & materiam excretioni per habitum corporis destinatam ad interiora cum damno derivant. Observatum hoc potissimum fuit Anno superiori Anno 1719. tempore æstivo, ubi non pauci hac Febre laborantes per Purgantia & Venæsectiones neci traditi fuerunt. Post talium enim usum exanthemata vel nimis tarde vel successive erumpebant, sed mox ad retrocessionem pronæ erant, aut actu retrocedebant: ægroti delirabant, admodum debiles erant: alii de insigni anxietate præcordiorum quas in quibusdam Lipothymiæ in aliis Convulsiones & mors sequebantur. Femina hujus loci quinquaginta & aliquot annorum sub finem Mensis Augusti corripiebatur leni horrore, quem calor excipiebat cum symptomatibus febrilibus: quare eo ipso die Venam sibi secari curabat: sequenti die consultus præscribebam Pulverem temperantem & diaphoreticum loco Purgantis remedii, quod desiderabat: sed nihilominus suasu muliercularum amicarum Potiunculam purgantem a Pharmacopœo acceptam assumebat, a qua pluries & in sequentem usque diem purgabatur: die tertio vocatus Essentiam alexipharmacam & Pulverem Chacarillæ præscribebam: hinc alvus sistebatur quidem & sopor quo antea affecta erat imminuebatur, sed nihilominus de insigni & continua anxietate conquerebatur: jubebam continuare Essentiam & potiunculam diapnoicam, sed sine successu, sopor enim elapsis aliquot diebus redibat & magis quam antea urgebat. Tandem die nono hinc inde in collo exanthemata, sed in parva quantitate erumpebant, in reliquo autem corpore nihil horum conspiciebatur: die decimo aliquoties Lipothymiis affligebatur, quas undecimo mors excipiebat. Alias observationes ab aliis mihi communicatas silentio prætereo.

3 Remedia alexipharmaca calidiora & regimen coactum hic maxime exulent, quia Febrem, anxietates & reliqua symptomata augent.

4 Abusus quoque temperantium & fixorum vitandus est, quoniam æstum quidem febrilem temperant, sed simul placidam excretionem retardant, quare alexipharmaca lenia ipsis semper interponantur. Ob abusum absorbentium & fixorum in aliquot subjectis post Febrem miliarem tumores pedum oedematosos, qui non nisi longo tempore curari poterant, observavi.

5 Nitri prudentem usum (singulis scilicet quatuor vel sex horis parcis, & repetitis dosibus exhibitum) commendat *Stahlius* in *Præfat. ad Junckeri Tabulas*.

6 Ipsa quoque gemmata inpr in subjectis teneris & sensibilibus fugienda sunt, quoniam adstringunt & excretionem impediunt.

7 Si ullibi in hoc sane morbo blanda est continua transpiratione opus est, quare huic methodo continuo insistendum & a mutatione regiminis & medicamentorum abstinendum est.

8 Nunquam etiam remedia in copia ægrotis sunt exhibenda, quia vel exanthemata per ea nimis mature expelluntur, vel ordo naturalis & placida transpiratio impediuntur.

9 Potus sufficiens ad diluendum & temperandum sanguinem ac excretionem exanthematum promovendam summe quidem necessarius est, frigidus tamen fugiatur.

CAPUT XIX.

DE

Febre Catarrhali maligna sive Petechizante.

I. *Definitio.* Febris Petechizans est species Febrium acutarum malignarum, in qua Natura ope motuum febrilium materiam quandam acrem in lympa spissiori hærentem & corpori summe infensam expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Febre Catarrhali benigna.*

a Respectu *causæ:* quæ in benigna mitior, in hac vero longe acrior est.

b Respectu *symptomatum*, quæ in benigna leviora, in maligna vero graviora sunt.

c Respectu *exitus:* qui in maligna sæpius funestus, in benigna vero utpl. salutaris est.

2 A *Febre Petechiali*, ſtricte ſic dicta. Vid. *Tab. ſeq.*
3 *A Purpura miliari*, *Morbillis*, *Purpura urticata &c.* Vid. *Tab. præcedentes.*

III. *Signa.*
1 Præcedit Coryza aut Gravedo cum ſtupore capitis.
2 Cui jungitur tuſſis lenis, cum oppreſſione aut laſſitudine pectoris.
3 In nonnullis occurrit tonſillarum inflatio.
4 Si vero a contagio orta eſt Febris ſine Coryza aut Tuſſi præcedente ſtatim affligit.
5 Inſignis quoque laſſitudo & virium proſtratio concurrit.
6 Febris invadit tempore autumnali circa veſperam hora quinta vel ſexta cum horrore ad ſemihoram vel interdum integram quoque ſe extendente.
7 Quem excipit æſtus ſatis gravis inpr. in ſubjectis Plethoricis.
8 Huic dolor capitis, ſitis, anxietates, inquietudines agrypniæ junguntur.
9 Accedit dolor tenſivus in dorſo, qui non raro etiam artus occupat; ordinarie tamen non niſi de inſigni artuum debilitate conqueruntur ægrotantes, ita ut eos hinc inde movendo levamen quærant.
10 Sitis quæ hic occurrit, non eſt adeo intenſa ac in aliis acutis, ſed reſpectu earum ſatis moderata.
11 Continuat æſtus hic eodem ordinarie tenore per totam noctem.
12 Sequenti vero die. inpr. verſus meridiem aliquo modo remittit.
13 Circa veſperam hora conſueta denuo exacerbatur ac ordinaria ſymptomata denuo urgent, maxime vero anxietates & agrypnia.
14 Primis diebus finiente paroxyſmo nullus obſervatur ſudor uti in aliis, ſed ſolum leniſſimus udor.
15 Continuat hoc modo Febris cum ſuis ſymptomatibus & præcipue inappetentia & agrypnia uſque ad finem primi ſeptenarii, ubi ſudores lenes poſt exacerbationem magis conſpicui fiunt.
16 In aliis tranſpiratio quarto jam die augetur.
17 In aliis die ſeptimo catarrhus aliquantulum imminuitur, vel plane tollitur.
18 In nonnullis eodem tempore dolores tenſivi dorſi & artuum augentur & poſtea Petechiæ efflореſcunt.
19 In multis tamen legitimo modo ſine calido regimine tractatis Petechiæ in conſpectum non veniunt, & morbus ſine illis ſucceſſive ſolvitur.
20 Non pauci quoque ægrotantium Diarrhœas patiuntur, ad quas Febris hæc admodum prona eſt.
21 Si alvus eſt clauſa facile ſuperveniunt Aphtææ, Angina & deliria.
22 Nonnunquam etiam Lipothymiæ licet incompletæ, in ſubjectis præcipue ſenſibilibus, obſervantur.

IV. *Subjectum.*
1 Reſpectu *temperamenti*; homines temperamenti humidioris ſanguinei ſcil. & ſanguineo phlegmatici.
2 Otioſi, Plethorici & qui ob malam Diætam corpora habent Cacochymica.
3 Senſibiles & animo trepido præditi.
4 Qui ad catarrhos alias proni ſunt.
5 Excretiones naturales, inprimis vero ſudores ſpontaneos, negligentes.
6 Contagio affecti.

V. *Prognoſis.*
1 Febris hæc pro diverſa annorum & aeris conſtitutione reſpectu malignitatis differt, adeoque etiam majus vel minus periculum involvit.
2 Quando epidemice graſſatur ſemper majori periculo exponit ægrotantes, quam ſi ex cauſis domeſticis oritur.
3 Nunquam reſpectu malignitatis periculo caret, quando vero mitiſſimo modo tractatur illud periculum facile ſuperatur.
4 Tota hæc Febris legitime procedens ad diem uſque decimum quartum ſe extendit.
5 Interdum tamen propter commiſſos in medendo & regimine errores ante ſeptimum lethalis evadit, nonnunquam vero decimum quartum diem ſuperat.
6 Diarrhœa in hiſce Febribus ſemper melior eſt alvi adſtrictione.
7 Si tamen excedit aut nimis diu durat, excretionem ſudoris & macularum per habitum corporis turbat.
8 Præmatura Petechiarum eruptio majorem malignitatem & majus periculum portendit,
9 Quando autem ſecundo ſeptenario erumpunt, melioris ſunt ſpei.
10 Quo major Petechiarum adeſt copia, eo majus metuendum eſt periculum; leviſſimam enim cauſam earum retroceſſio ſequitur.
11 Quæ modo erumpunt, modo retrocedunt, peſſimæ ſunt indolis.
12 Quæ autem conſtanter in habitu corporis permanent, colore rubicundo aut roſeo ſunt præditæ, magis magiſque pallidæ fiunt ac cum aliquali euphoria ſenſim diſparent, ſalutarem eventum præſagiunt.
13 Quæ contrario modo ſe habent, coloris ſcil. ſunt obſcuri & lividi, ac facile retrocedunt, aut diſparentes ægrotum non ſublevant, peſſimi ſunt ominis.
14 Si cum Petechiis Purpura miliaris alba ſimul & præmature, tertio ſcil. vel quarto die, erumpit, res pariter periculi eſt plena.
15 Tolerabilior vero eſt ſtatus, ſi Purpura miliaris maculis ſuccedit aut præſentibus jam Petechiis erumpit.
16 Si diſparentibus Petechiis ægrotantes nullum ſentiunt levamen, facile Purpura miliari corripiuntur.
17 Aphthæ huic Febri ſupervenientes utplurimum lethalem poſt ſe trahunt exitum.
18 Angina Petechiis juncta vel accedens brevi mortem infert.
19 Lipothymiæ frequentius affligentes ordinarie admodum periculoſæ ſunt.
20 Sudores præmature erumpentes placidum morbi curſum turbant, & facile in nimios, ægrotos maxime debilitantes, degenerant.
21 Longe autem meliores ſunt, qui quarto aut ſeptimo die placide erumpunt poſt exacerbationes, ſive ſub finem paroxyſmi.
22 Hæmorrhagias quoquo tempore contingentes melius eſt non fieri, quam fieri: imo largiter recurrentes, alvo præſertim ſicciore, it. Deliria & Aphthas poſt ſe trahentes, plerumque lethales ſunt: diuturnioribus vero deliriis tandem ſupervenientes, illaque ſublevantes, tolerabiliores exiſtunt.
23 Deliria poſt primum ſeptenarium ſemper pejoris ſunt indolis, quam quæ ante eum occurrunt.

VI. *Remedia.*
1 Materia malignam corrigentia & Febrem temperantia: Conch. citrat. aliaque abſorbentia, acido quodam ſaturata, uti Mat. Perl. Lap. ♋ &c. Nitr. depur. regenerat. ♁iat. Salia digeſtiva: Tart. Vitr. Arcan. duplic. Acida: Succ. citr. rec. Sir. acetoſ. Citr. Rob. Rib. Berb. Tinct. Roſar. Decoct. C. C. & Scorzon. citrat. Potus ſufficiens, Emulſiones.
2 Materiam correctam blande per diureſin & diaphoreſin evacuantia: Abſorbentia cum acidis maritata ♁ diaphor. Bezoard. miner. Reg. ♁ Medic. Pulvis Bezoard. Hal. Eſſ. alexiph. Stahlii, Scordii, Mixt. ſimplex, Tinct. Bezoard.
3 Vires conſervantia: Gelatinoſa, Mucilaginoſa, juſcula carnium, Emulſiones cum Aquis analepticis paratæ, Pulveres Solares Richteri. Eſſent. dulc. concentr. & ordinaria Hal.
4 Symptomata urgentia mitigantia: Camphorata, Nitroſa, Abſorbentia acido ſaturata, Cryſtall. mont. aliaque antea recenſita.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Scorzon.* *C. C. citr.* ā ℥iſs.
Galeg. *Conch. citr.*
Nitr.

Nitr. depur.	*Sir. acetos. citr.* ʒſs. *M.*
Tart. Vitr. ā. ʒſs.	*D. sing. 2. vel 3. horis cochl.*
Cinnab. ♁ *ii* ℈j.	*aliquot.*

2 Alia temperans & diaphoretica.

℞. *Aqu. Fl. Acac.*	*Reg.* ♁ *Medic. gr. XV.*
Rub. Id. ā. ℥ij.	*Succ. citr. rec.* ʒij.
Lap. ♋.	*Sir. contraj. rec.* ℥ſs. *M.*
Bezoard. min.	*D. ut antea.*
Nitr. regener. ā. ʒſs.	

3 Alia analeptica & alexipharmaca.

℞. *Aqu. Galeg.* ʒiij.	*Succ. citr. rec.* ʒiſs.
Namph.	*Julep. gemmat.* ℥ſs.
Cinnam. cyd. an. ʒvj.	*D. sing. 4. 5. 6. horis aliquot*
Eſſ. alexiph. ʒij.	*cochlearia.*

4 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. alexiph.*	*D. mane gutt. 25. 30.*
Scord. an. ʒij.	

5 Alia alexipharmaca & confortans.

℞. *Eſſ. alexiph.*	*dulc.* ʒj. *M.*
Scord. an. ʒiſs.	*D. ut antea.*

6 Emulſio temperans & analeptica.

℞. *Sem. Card. Mar.*	*F. l. a. Emulſio.*
bened.	*Colat. adde*
Citr. an. ʒiij.	♁ *diaph.*
Aq. Galeg.	*Matr. perl. an.* ℈ij.
Roſar.	*Sacc. perl.* ℥ſs. *M.*
Scorzon. an. ℥iiſs.	*D. cochleatim.*
Cinnam. ℥j.	

7 Species pro Infuſo Theiformi.

℞. *Rad. Pimp. alb.*	*Scabioſ.*
Vincetox.	*Hyſſop.*
Imperat. an. ʒiij.	*Bellid. an. m. j. M.*
Ari ʒiſſ.	*Inciſ. infund. in Aq. ſ. fer-*
Herb. Scord.	*vent. & bulliant leniter.*

8 Species pro potu.

℞. *Raſ. C. C.*	*Colat. adde*
Rad. Scorzon. an. ʒij. *M.*	*Succ. citr. rec. q. ſ. ad*
Coq. in Aq. ſimpl.	*gratam aciditatem.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In Cura hujus Febris partim ad Febrem ipſam, partim ad conjunctum catharrum acrem & ſalſum reſpiciendum eſt: & cum cauſa morbifica ſit admodum acris, phlegmati immerſa, temperanda & involvenda, phlegma vero reſolvendum & abſtergendum eſt, ne in partibus ſolidis labes excitetur.

2 Hiſce ſcopis inſerviunt remedia antea allegata, inpr. vero Eſſentiæ alexipharmacæ aut Tincturæ Bezoardicæ moderate vel prorſus non camphoratæ, quæ phlegma tenue & ſalſum ad peripheriam corporis leniter pellunt: exhibeantur autem tempore matutino in moderata doſi.

3 Poſtea ad temperandam materiam acrem Potiunculæ aut Pulveres temperantes leniterque diaphoretici, ex abſorbentibus, Nitroſis & antimonialibus fixis parati propinentur, ut hoc modo placida diapnoe & materiæ ſucceſſiva excretio promoveatur.

4 Eadem quoque inſerviunt placidæ Febris promotioni & ejus exceſſum præcavent, ſi ante exacerbationem & in illa exhibentur.

5 Eo certius autem dictum effectum præſtant, ſi illis Emulſiones & in ſubjectis ſanguineis & activis blanda acida interponuntur vel junguntur, qualia ſunt potiſſimum Succus Citri recens, Julapiis, Potiunculis & potui ordinario admixtus.

6 Si Petechiæ erumpunt, continuentur Emulſiones temperantes & diapnoicæ cum mucilaginoſis & Gelatinoſis. Cremore Hordei, Gelatina C. C. &c. ut hoc modo materia morbifica magis temperetur, involvatur & leniter expellatur.

7 Hæc autem methodus, exhibendo ſcil. mane Eſſentiam alexipharmacam, poſtea vero in exacerbatione & extra illam diaphoretica fixa cum temperantibus, per totum morbi curſum ſervetur.

8 In adſtrictione alvi exhibeatur potus ſufficiens cum nitroſis & Clyſteres lenientes injiciantur, aut detur Elixir Polychreſtum Hal. juxta methodum in D. Richteri Tractatu præſcriptam.

9 Si vero Diarrhœa accedit, eadem Nitroſa & Cryſtallus montana parvis & ſæpius repetitis doſibus uſum trahantur.

10 Quando dolores capitis & vigiliæ nimium urgent, externæ convenit primo Spir. Vini camphoratus, poſtea vero Unguent. Alabaſtr. quod dolores optime lenit. Vid. *Stahlii Opuſc. p. 617.*

11 Si Hæmorrhagia narium Febri huic jungitur, inſiſtendum eſt temperantibus & nitroſis, paulo majori doſi exhibitis.

12 In Deliriis & Lipothymiis in uſum trahantur partim Emulſiones, temperantia & Nitroſa, partim vero analeptica, inpr. Eſſ. dulc. Hal. tam ordinaria quam concentrata.

13 Si Aphthæ & inflammatio faucium ſupervenit, opem optime ferunt Gargariſmata ſubadſtringentia.

14 In Tuſſi catarrhali, quæ ſæpius huic morbo jungitur, exhibeantur ſæpius Infuſa Theiformia, hæc enim non ſaltem materiæ excretionem, ſed & diapnoen promovent.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si ullibi in hac ſane Febre leniſſime & cautiſſime procedendum eſt, omnia enim commoventia eam pejorem & ordinarie funeſtam reddunt.

2 Exulent hinc Purgantia & Emetica, quicquid etiam alii de virtute Ipecacuanhæ alexipharmaca proferant.

3 Abſit quoque Venæſectio, utpote quæ ordinarie circa dies criticos incompleta molimina hæmorrhagica ſive congeſtiones ad caput & inde pendentia deliria cum Aphthis & faucium inflammatione poſt ſe trahit. Si vero ſubjecta ſunt eminenter plethorica, in principio inſtituatur, ſed regimen diapnoicum continuum ſtatim ſubjungatur.

4 Nullus quoque locus ſit alexipharmacis calidioribus, utpote quæ Maſſam Sanguinis nimium commovent & gravia mala poſt ſe trahunt.

5 Inſignia quoque damna infert regimen poſitive ſudoriferum, Maſſam humorum nimium commovendo, quare fugiendum eſt.

6 Pulveres Bezoardici, inpr. quos multa adſtringentia pro alexipharmacis falſo habita, ingrediuntur, ut Pulv. Pannon. hic nullam habent utilitatem, quoniam placidam excretionem magis impediunt, quam promovent.

7 Omne frigus actuale nocet & diapnoen tollit, quare ægroti a potu frigido & omni refrigeratione abſtineant, bibant potius tepide & placidæ diaphoreſi indulgeant.

8 Quieta in lecto continentia optime hanc excretionem promovet, jectigationes vero frequentes eam impediunt, quare fugiantur.

9 Præſente Diarrhœa nunquam præſcribantur opiata & adſtringentia, alvi enim adſtrictionem ordinarie ſequuntur Aphthæ & Inflammationes faucium funeſtæ.

10 In Agrypnia opiata & narcotica nunquam in uſum trahantur, quoniam diapnoen magis tollunt, quam promovent.

11 Si Petechiæ erumpunt, Emulſiones temperantes potius, quam fortiora alexipharmaca, in uſum trahantur.

12 Cum Febres tales recidivæ maxime obnoxiæ ſint, finito morbo Eſſentia alexipharmaca adhuc aliquandiu continuetur, ut hoc modo omne noxium e corpore expellatur.

CAPUT VIGESIMUM.

DE

Febre Petechiali.

I. *Definitio.* FEbris Petechialis eſt ſpecies Febrium extreme acutarum, contagioſarum & malignarum, in qua Natura miaſmata maligna, maculas in habitu corporis pulicum morſibus ſimiles formantia, e Maſſa ſanguinea ſeparare & per peripheriam corporis expellere nititur.

II *Dif-*

II. *Differentia.*

1 A *Febre Petechizante.*

a Respectu *gradus*: malignitas enim in Petechiali stricte sic dicta major est, quam in Petechizante.

b Respectu *eruptionis Petechiarum*: quæ in Petechiali mature, & sæpius in principio primo ante quartum & septimum diem, in Petechizante vero legitime tractata tardius vel prorsus non erumpunt.

c Respectu *periculi*: quod in Petechiali longe majus, quam in Petechizante est.

2 A *Purpura miliari* differt respectu exanthematum, quæ in hac peripheriam corporis superant, in Petechiali vero profundius in cute hærent.

3 A *Peste.*

a Respectu *gradus malignitatis*, in quo Pestis Petechialem Febrem longe superat.

b Respectu *exanthematum*: in Peste enim ordinarie *Bubones* & *Carbunculi*, in Petechiali vero *maculæ* sive *Petechiæ* erumpunt.

c Respectu *periculi*; Pestis enim ordinarie magis funesta est, quam Febris Petechialis.

d Respectu *grassationis*: quatenus Pestis longe plures, quam Petechialis Febris corripit.

4 Febris ipsa Petechialis differt quoque *gradibus*, interdum enim magis, interdum vero minus periculosa est, respectu scil. locorum & anni temporum.

III. *Signa.*

1 Præcedit lassitudo corporis & artuum.

2 Cui jungitur stupor & gravitas capitis cum tensione dolorifica dorsi.

3 Invadit vero ipsa Febris tempore vespertino cum leni horrore.

4 Quem excipit æstus modo mitior, modo gravior.

5 Adest statim insignis virium prostratio.

6 Anxietates præcordiales insignes concurrunt, quæ sæpius adeo invalescunt, uti ægroti, quo se vertant, nesciant.

7 Dolor capitis interdum insigniter etiam urget.

8 Jungitur sitis cum insigni inquietudine.

9 Sæpius conqueruntur de ardore & dolore faucium ægrotantes.

10 Quem non raro excipit actualis faucium inflammatio cum Aphthis.

11 In non paucis urgent quoque Lipothymiæ & quidem modo in principio morbi, modo in ejus incremento.

12 Utplurimum delirant ægrotantes.

13 Quæ tamen deliria pro temperamentorum diversitate diversa sunt.

14 Interdum ægroti quidem non delirant, adest tamen irrationalis animi abjectio & continuus mortis metus.

15 Pulsus ordinarie quidem est frequens & celer, sed justo debilior & in multis inæqualis.

16 Respiratio, etiam non concurrente plethora, in multis est admodum laboriosa.

17 Urina rarius sanorum Urinæ est similis, utpl. vero rubello colore tincta.

18 In multis etiam observantur subsultus tendinum & actuales motus convulsivi.

19 Et talia symptomata sæpius in malo graviori sub initium & in incremento observantur.

20 Tandem circa diem quartum aut septimum, raro serius, post varias magis vel minus sensibiles tractiones & tensiones in dorso erumpunt Petechiæ, pectore, collo, reliquisque partibus, excepta facie.

21 In malo tamen graviori Petechiæ in principio statim morbi prodeunt.

22 Imo vidimus Petechias in orthostadiis & de nulla re conquerentibus eripuisse. Ante septemdecim annos cum plures hic loci a Petechiis morerentur, amicum hoc morbo laborantem visitaturus alium in platea offendebam: & cum de amico ægroto sermones misceremus, observabam in commilitonis mei collo plures Petechias, quas etiam in brachiis deprehendebam: & cum ex eo quærerem, quid sibi velint hæ maculæ? eas reliquias morsuum pulicum esse respondebat. Discedenti a me alii eandem quæstionem movebant, sed risu, cum de Petechiis mentionem facerent, eosdem excipiebat. Domum rediens matri, quid secum actum esset, narrabat: mater perterrita Medicum vocabat; hic Petechias statim cognoscens, prudentia tamen (cum æger se prorsus nihil incommodi sentire, constanter affirmaret,) utens nullam, ne terrorem ægrotanti incuteret, de Petechiis mentionem faciebat, Potiunculam tamen diaphoreticam præscribebat, ac ut lecto se traderet, suadebat; versus vesperam Febris invadebat cum gravissimis anxietatibus, deliriis, lipothymiis &c. & quarto die moriebatur. Ante duodecim & quod excurrit annos cum itidem Febris Petechialis hic grassaretur, visitabam inter alios virum hac Febre laborantem, quietsi totus quasi conspersus esset maculis, lectum nunquam petebat, sed semper in hypocausto obambulabat. Uxor ejus elapsis aliquot diebus, cum lotium tempore matutino, uti hic moris est, afferret, & statum mariti referret, plures jam in collo & pectore habebat Petechias obscure rubicundas, sed de nullo prorsus incommodo conquerebatur. Discedens a me forum, aliquid emptura, petebat: & cum interim maritum visitarem, femina rediens mihi & marito referebat, quasdam feminas ipsi, se Petechias in collo habere dixisse. Suadebam ut aliquot cochlearia Potiunculæ diaphoreticæ marito præscriptæ assumeret, sed consilium hocce, quia se nihil incommodi sentire objiciebat, respuebat. Versus vesperam subito Febris invadebat cum gravibus deliriis; sequenti die abortum octavo graviditatis mense patiebatur: fœtus mortuus copiosas in habitu corporis habebat petechias. Deliria continuabant & tertio die moriebatur, maritus vero evadebat. Alia multa exempla silentio prætereo.

23 Petechiæ hæ sunt utpl. coloris rosei aut purpurei, interdum vero etiam sunt obscure rubicundi.

24 Subsistunt hæ maculæ pro temperamentorum diversitate & morbi indole modo diutius in peripheria corporis modo brevius.

25 Morbo legitime procedente indies magis magisque pallidæ fiunt & tandem evanescunt.

IV. *Subjectum.*

1 Quando epidemice grassatur, nulli parcit ætati, sexui & temperamento.

2 Frequentius tamen affligit adolescentes, juvenes & homines mediæ ætatis, florido corporis habitu præditos & Plethoricos.

3 Adstantibus tamen etiam facile per contagium communicatur.

4 Facilius quoque eadem corripiuntur, qui Diæta calida & vinosa abutuntur.

5 Alexipharmacis calidis & volatilibus in morbis acutis.

V. *Prognosis.*

1 Febris Petechialis est morbus gravissimus & sæpe instar Pestis brevi tempore e medio tollit, quod hic sæpius experti fuimus.

2 Nonnunquam tamen si mitior est ad plures dies se extendit, & non raro secundum septenarium superat.

3 Semper tamen admodum maligna est, & ei nunquam fidendum, quoniam sæpius ex improviso homines jugulat.

4 Interdum mitiori modo incedit sine gravioribus symptomatibus, excepta insigni virium prostratione, ita ut hinc etiam aliquo modo negligitur, sed postea præter opinionem incrementa utpl. funesta sumit, quod sepius observatum fuit.

5 Quo magis vires in hac Febre sunt prostratæ, eo majus metuendum est periculum.

6 Irrationalis animi abjectio, & constans mortis metus, sæpius est funestum præsagium.

7 Quo magis animi anxietates urgent, eo major est de interna læsione & funesti exitus suspicio.

8 Jectigationes continuæ in lecto, situs mutationes &

& denundationes pariter malum præbent præſagium.

9 Ardor & dolor faucium cum inſequente inflammatione & Aphthis fere ſemper lethalia ſunt ſigna.

0 Quo gravius affligunt Lipothymiæ in Febre Petechiali, eo gravius ſubeſt periculum.

1 Deliria etſi non ſemper ſint funeſta, admodum tamen ſunt mala, ſi ægroti continuo delirant, ita ut ad ſe non redeant.

2 Reſpiratio laborioſa in hac Febre cum gravibus anxietatibus ſine concurrente Plethora, ſemper peſſima eſt, utpl. enim Ventriculi & diaphragmatis incipiens ſubeſt inflammatio.

3 Pulſus debilis & intermittens aut inæqualis peſſimum præbet omen.

4 Pariter mali eſt ominis ſitis defectus.

5 Oblivio & omnium rerum negligentia infauſtum portendunt exitum.

6 Alvi laxitas ſemper melior eſt ejusdem adſtrictione, quia hæc inflammationem faucium & Aphthas facile poſt ſe trahit.

7 E contra vero largum Urinæ profluvium interdum ſatis periculoſum obſervatum fuit. Vid. *Hiſt. morb. Uratslav.*

8 Subſultus tendinum & motus convulſivi ſemper ſunt mali, pejoris tamen ſunt illi, qui in ſtatu & declinatione occurrunt quam qui in incremento ante Petechiarum eruptionem obſervantur.

9 Quo magis in principio urgent gravia ſymptomata, præprimis magna & præceps virium proſtratio, Lipothymia, animi abjectio, ſitis & dolorum inadvertentia, mentis vacillatio &c. eo pejor eſt ſtatus.

0 Petechiæ nimis copioſe & præmature erumpentes ſemper majorem indicant malignitatem.

1 Imo, ſi inſtabiles ſunt aut inconſtantes, ita ut mox appareant, modo diſpareant, ſi non funeſtum, maxime tamen periculoſum portendunt exitum.

2 Color Petechiarum roſeus & floridus ſemper eſt optimus, quamvis morbus nihilominus maneat ſumme periculoſus: calor autem earum obſcure rubicundus, lividus & niger peſſimus eſt.

3 Rigor aut ſaltem peripheriæ corporis, præſentibus jam Petechiis, conſtrictio peſſima eſt; macularum enim retroceſſio, Convulſiones & mors facile eam ſequuntur.

4 Singultus in principio & ſtatu morbi utpl. funeſtus eſt.

5 Coma cum frigore extremorum & ſtertore, hiante ore, lethale.

6 Tumores capitis & artuum in his Febribus peſſimi ſunt. *Hſt. Morb. Urat. l. c.*

Remedia.

1 Febris debitum progreſſum conſervantia: uti ſunt abſorbentia, Nitroſa, Salia digeſtiva, ♁ialia fixa, temperantia acidula, Emulſiva &c.

2 Blandam diapnoen excitantia: Antimon. diaphoret. Bezoard. minerale, Reg. ♁ii Medicin. Eſſent. alexiph. Scord. Pimpinell. alb. Tinct. Bezoar. Mixt. ſimpl. Extract. Chacarill.

3 Symptomatibus proſpicientia: Analeptica, Camphorata, Clyſteres &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans & diaphoreticus.

℞. *♁ diaph.* *Divid. in 9. p. æq.*
Conch. citrat. *D. ſing. 4. horis.*
Nitr. depur. a. ʒj. *M.*

2 Potiuncula diaphoretica.

℞. *Aq. Galeg.* *Nitr. ♁iat. a.* ℈j.
Scorzon. *Cinnab. ♁ii* ℈ſs.
C. C. citr. a. ℥ſs. *Extr. Chacarill. gr. vj.*
Bezoard. min. *Sir. contraj.* ℥ſs. *M.*
Matr. perl. *D. ſing. 3. horis cochl. aliquot.*
Tart. Vitr.

3 Alia.

℞. *Aqu. Card. bened.* *Lap.* ♋.
Flor. Acac. a. ℥ij. *Nitr. depur. a.* ℈j.
♁ diaph. *Eſſ. alexiph.* ℈ij.
Succ. citr. rec. ʒij. *D. ut antea.*
Sir. acet. citr. ℥ſs. *M.*

4 Alia.

℞. *Aqu. Scord.* *Matr. perl. a.* ℈ij.
Rub. Id. a. ℥ij. *Mixt. ſimpl.* ʒſs.
Prophylact. Sylv. *Sir. Ceraſ. acid.* ℥ſs. *M.*
℥j. *D. ut antea.*
♁ diaph.

5 Julepus analepticus.

℞. *Aqu. Scabioſ.* *Rob. Cydon.*
Fl. acac. *Ceraſ. acid.*
Galeg. *Rib. a.* ℥ſs.
Roſar. *Sir. acetoſ. citr.* ℥iſs. *M.*
Cinnam. cyd. a ℥ij. *D. ſæpius cochleatim.*
Succ. citr. rec.

6 Mixtura diapnoico-confortans.

℞. *Eſſent. Scord.* *Dulc. a* ʒj.
Pimpin. alb. *D. gutt. 25. pro doſi.*

7 Alia diapnoica.

℞. *Tinct. Bezoard. Mich.* *D. ut antea.*
Eſſ. Scord. a. ʒj. *M.*

8 Eſſentia confortans.

℞. *Eſſ. dulc. concentr.* ʒj. *D. gutt. vj. ſæpius.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cum morbus hic ſit admodum malignus & homines cito jugulet, ab initio ſtatim exhibeantur tempore matutino blanda alexipharmaca, qualia ſunt Eſſentia alexipharmaca Stahlii, Mixtura ſimplex &c. ut hoc modo blanda diapnoe excitetur, ac miaſmata maligna ſucceſſive e corpore expellantur.

2 Hiſce ſubjungantur diaphoretica fixa, abſorbentia & nitroſa, partim ut placida diapnoe promoveatur, partim ut nimius æſtus temperetur, & exceſſus Febris ac nimia ſanguinis reſolutio præcaveantur.

3 Eidem fini inſerviunt lenia acida, & quidem præcipue ſuccus Citri recens, r liquis remediis vel juncta vel interpoſita, utpote quæ & æſtum temperant & admodum refocillant.

4 Circa veſperam tempore exacerbationis eadem remedia, diaphoretica ſcil. fixa & temperantia exhibeantur & per noctem continuentur matutino vero tempore detur iterum Eſſentia alexipharmaca, vel ſola, vel cum Eſſentia Scordii, Pimpinellæ albæ Eſſentia dulci &c. remixta.

5 Hæc methodus continuetur per totum morbi curſum ut ope prædictorum remediorum maligna materia temperetur.

6 Quod ſymptomata urgentia concernit, ea juxta methodum in præcedente Tabula præſcriptam tractantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Omnia remedia commoventia in hac Febre, ut in præcedente nullius ſunt uſus & magna poſt ſe trahunt incommoda, quare fugiantur.

2 Venæſectio non inſtituatur niſi in ſumme Plethoricis & in principio morbi ac ſubjungantur ſtatim regimen diaphoreticum continuatum, nimius tamen calor vitetur.

3 Cum adſtrictio alvi magna pariat incommoda & inpr. congeſtiones ad caput, alvus per potum ſufficientem, Nitroſa, Mucilaginoſa, Gelatinoſa & Clyſteres emollientes continuo aperta ſervetur: laxantia autem, multo minus Purgantia acria, non facile in uſum trahantur.

4 Animi tranquillitas & quies in lecto multum ad felicem morbi exitum contribuunt, jectigationes vero placidam excretionem turbant, quare quies corporis & animi ſemper ſuadenda eſt.

5 Medicus nunquam fidat huic Febri, etſi mitiſſima videatur, ſubito enim ſæpius ægrotos jugulat: quare medicus ſemper caute procedat & Methodo Medendi præſcriptæ ſemper inſiſtat.

6 Reliquas Cautelas Vid. *Tab. præced.*

CA-

Caput Vigesimum Primum.

DE

Febre Dysenterica.

SIVE

Dysenteria cum Febre acuta.

I. *Definitio.* FEbris Dysenterica est species Febrium acutarum, malignarum contagiosarum & symptomaticarum, sæpius cum inflammatione intestinorum tenuium, & dejectionibus cruentis conjuncta, in qua Natura miasmata maligna, vel per contagium corpori communicata, vel in eodem ex assumptis generata, per intestina expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Dysenteria benigna*: in hac enim motus quidem febriles frequentes observantur: in Dysenteria vero de qua hic sermo est Febris acuta semper affligit.

2 A *reliquis alvi excretionibus*: Vid. *Tab. de Dysenteria.*

3 Hæc ipsa Dysenteria cum Febre acuta differt.

a Respectu *gradus*: alia enim est *mitior*, alia *gravior*.

b Respectu *Febris conjunctæ*, quæ in aliis est *lenis*, in aliis vero maxime urget.

c Respectu *grassationis*, alia est *epidemica*, alia vero *sporadica*.

d Respectu *exitus*, alia est simpliciter *lethalis*, quæ scil. graviorem conjunctam habet intestinorum inflammationem: alia *periculosa*, ubi mitior est inflammatio.

II. *Signa.*

1 Invadit ordinarie cum horrore, aut saltem horripilatione.

2 Quem excipit æstus satis gravis & sitis.

3 Æstus tamen hic interiora magis affligit, quam exteriora.

4 Huic junguntur tormina abdomini exquisita.

5 Sequuntur dejectiones crebræ, ab initio mucosæ, postea vero striis sanguineis interstinctæ.

6 Imo nonnunquam excrementa tota sunt cruenta, ita ut sanguis purus excernatur.

7 Concurrit etiam Tenesmus gravissime affligens & continuo ad assidendum stimulans.

8 Parum tamen est quod magno labore excernitur.

9 Nonnunquam etiam ubi Tenesmus nimium urget, ani sequitur procidentia.

10 Sub hisce ipsis symptomatibus, imo utplurimum ab initio statim vires maxime prosternuntur.

11 Appetitus quoque est insigniter læsus.

12 Agrypnia propter dolores & dejectiones crebriores continuo urget.

13 Interdum & Vomitus in principio urget, ita quidem ut quidam sanguinem etiam rejiciant.

14 Multos vero insignis præcordiorum anxietas affligit.

15 Quæ interdum adeo urgent, ut Singultus & Convulsiones superveniant.

16 In aliis observantur Lipothymiæ frequentes.

17 Lingua ordinarie muco albo viscido est obducta.

18 In aliis vero est sicca, obscure rubicunda & nigra.

19 Nonnunquam lingua fissuras patitur.

20 Non raro quoque Aphthæ linguam & fauces obsident.

21 Interdum etiam Petechiæ in cute erumpunt: observavi hoc ante sexdecim annos in virgine quadam quæ subito Mense Augusto gravissima Febre cum Dysenteria corripiebatur: superveniebant petechiæ & ægrota gravibus symptomatibus spatio aliquot dierum affligebatur: sed nihilominus post usum convenientium remediorum elapso decimo quarto die evadebat.

22 Post sectionem cadaverum intestina deprehenduntur inflammata & sphacelata. B. D. Flach mihi retulit, se ultra ducentos, cum ante triginta & quod excurrit annos, cum Dysenteria in castris Gallicis epidemice grassaretur, aperuisse & in omnibus intestina inflammata deprehendisse.

23 Imo in quibusdam apostemata & ulcera in intestinis post mortem reperta fuere.

IV. *Subjectum.*

1 Hæc Febris ordinarie epidemice grassatur & hinc nullis parcit subjectis.

2 Facilius tamen corpora plethorica & cacochymica eandem incurrunt.

3 Cholerici & Sanguinei præ ceteris facilius per contagium hac Febre corripiuntur.

V. *Prognosis.*

1 Plethorici & Cacochymici semper gravius malo hocce laborant quam reliqui.

2 Eodem modo res se habet in Cholericis & Sanguineis.

3 Viri semper gravius affliguntur hac Febre quam Feminæ.

4 Senes & pueri ægerrime fuerunt hunc morbum.

5 Febris hæc nunquam non admodum periculosa est. & plures sæpius neci cito tradit.

6 Quo magis epidemice grassatur, eo malignior & periculosior est.

7 Quo graviora sunt tormina cum æstu febrili, eo major inflammationis præsentis metus est.

8 Si tormina maxime urgentia subito cessant, manentibus nihilominus reliquis symptomatibus gravioribus, actum est de ægroto, indicat enim Inflammationem in Sphacelum degenerasse.

9 Idem sentiendum est si æstus circa interiora maxime urget, habitus vero corporis horrore sæpius percellitur aut actu frigidus est.

10 Dejectiones mere sanguineæ, ita ut sanguis sincerus excernatur, utpl. lethales sunt, quod in non paucis An. 1707. observavimus.

11 Eo gravius vero est periculum, si cum talibus dejectionibus frigus extremorum conjungitur.

12 Si Carunculæ cum materia fœtida excernuntur, lethalis est status.

13 Nimiæ simultaneæ & graves virium suppressiones, semper mali sunt ominis.

14 Eo gravius vero est periculum si Lipothymiæ frequentius affligunt.

15 Quo magis urget ardor & ariditas faucium, eo magis metuendæ sunt Aphthæ maxime perniciosæ.

16 Lingua arida, obscure rubicunda, aut nigra ac tumida pessimum præbet indicium.

17 Singultus & Convulsiones huic morbo supervenientes pessimum indicant statum.

18 Si potulenta cum sonitu & strepitu, ita ut ab adstantibus audiri possit, descendunt, signum utplurimum funestum est.

19 Pessimus quoque est status, si Petechiæ huic morbo junguntur, plerumque enim exinde ægroti cito moriuntur.

20 Vomitus cum insignibus anxietatibus cardialgicis in statu hujus morbi malus, cruentus vero pessimus est.

VI. *Remedia.*

1 Materiam malignam corrigentia & evacuantia: Absorbentia & inpr. Cryställ. mont. Rhabarbaro mixta, Pilulæ Stahlianæ, Magnes. alb.

2 Febri prospicientia: ♁ diaphoret. Bezoard. miner temperantia, absorbentia. Lapid. Cancr. Conch præp. Nitr. depur. Essent. alexipharm. Pimpin. alb Scord. Mixt. simpl.

3 Symptomata mitigantia: anodyna legitime correcta, Essent. dulc. ordinaria & concentrata, Pulveres vitales & Solares, Decocta mucilaginosa & gelatinosa, potus sufficiens, quieta in lecto continentia.

4 Ventriculi & intestinorum tonum restituentia: Infusa ex Radic. & Herb. amaris aut Essentiæ ex hi paratæ, Essent. amara Hallens. Tinct. ♂t. Ludov Mixt. Tonica Stahlii.

For-

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Rhab. elect.* ʒ ſs. *Lap.* ♋ *a.* ℈ ſs. *M.*
Cryſt. mont. *D. pro una doſi.*

2 Pulvis emeticus.

℞. *Pulv. Ipepac. gr. XXIV.* *D. ut antea.*
Sal. abſinth. ℈ ſs. *M.*

3 Pulvis temperans.

℞. *Cryſt. mont.* *Divid. in 9. p. æq.*
Nitr. depur. *D. ſing. 4. horis.*
Conch. citr. an. ʒ j. *M.*

4 Pulvis temperans & diaphoreticus.

℞. ♁ *diaphor.* *Nitr. depur. M.*
Matr. Perl. *Divid. & D. ut antea.*

5 Alius.

℞. *Pulv. viper.* ʒ j. *D. mane, a meridie & ve-*
Cryſt. mont. ʒ ſs. *M.* *ſperi.*
Divid. in 3. p. æq.

6 Pulvis confortans.

℞. *Pulv. vital. doſ.* vj. *D. ſing. 2. vel 3. horis:*

7 Potiuncula diaphoretica.

℞. *Aq. Meliſſ.* *Sir. contraj.* ℥ ſs. *M.*
Flor. Galeg. an. ℥ ij. *D. cochleatim.*
Eſſent. alexiph. ʒ iſs.

8 Alia diaphoretico-analeptica.

℞. *Aq. Scorzon.* *Mixt. ſimpl.* ʒ j.
Scord. an. ℥ ij. *Eſſ. dulc.* ʒ ſs.
Cinnam. cyd. ʒ vj. *D. ut antea.*

9 Pulvis confortans.

℞. *Pulv. Vital. doſ.* vj. *D. ſæpius doſ.* j.

10 Infuſum Stomachicum.

℞. *Rad. Gentian.* ℥ ſs. *Card. bened. an. mj.*
Galang. ʒ ij. *Cort.* ☉*nt.*
Zedoar. *Citr. a.* ʒ ij.
Ari an. ʒ j. *Inciſ. infund. in ſ. q. Vin.*
Summit. Cent. min. *D. ter per diem* ℥ iv.

11 Mixtura Roborans.

℞. *Eſſent. Cort.* ☉*nt.* *D. 30. gutt. mane & veſperi.*
Amar. a. ʒ ij *M.*

VII. *Methodus medendi.*

1 In cura Febris hujus malignæ & contagioſæ Medicus ad dua reſpiciat neceſſe eſt; nimirum ad Febrem ipſam & deinde ad alvi fluxum.

2 Quod Febrem concernit ejus potior habeatur ratio, hac enim legitime tractata alvi fluxus & reliqua ſymptomata facile ceſſant.

3 Mane E. Eſſentia alexipharmaca vel ſola, vel cum Eſſentia Pimpinellæ aut Scordii mixta, vel doſis bonæ Tincturæ bezoardicæ aut Mixtura ſimplex detur, ut hoc modo miaſmata maligna, in hac Febre inverſo ordine, loco habitus corporis, inteſtina petentia, ſenſim ſenſimque expellantur, adeoque ab inteſtinis, in quibus ſæpius inflammationem producunt, ad peripheriam corporis deriventur.

4 Hoc ut eo melius ſuccedat, & ut etiam ſimul nimius æſtus febrilis mitigetur, poſtea vel pulveres temperantes cum diaphoreticis fixis mixti, aut Pulveres *Ettmuleri* ex pulvere Viperarum & Cryſtallo montana conſtantes exhibeantur; hæc enim materiam malignam temperant & inflammationem imminentem mature exhibita præcavent.

5 Talia autem remedia dentur in convenienti doſi ſingulis circiter quatuor horis & continuentur ad mediam uſque noctem, verſus diluculum vero exhibeatur denuo Eſſentia alexipharmaca aut alia ſimilis: & talis methodus ſingulis diebus ſemper ſervetur.

6 Cum vero virium maxime in Febre hac proſtratarum, ratio ſit etiam habenda, dictis remediis interponantur, vel jungantur analeptica ſive confortantia, qualia ſunt Aquæ diaphoreticæ cum ſpirituoſis & blandis acidis mixtæ: aut etiam in uſum trahantur Pulveres Vitales & Solares cum Eſſentia dulci: hæc enim remedia ſæpius, irritis omnibus aliis, inſignem edidiſſe effectum plus ſimplici vice obſervavi.

7 Tandem morbo ad finem tendente & poſtea quoque exhibeantur adhuc aliquandiu alexipharmaca, quibus Ventriculi & inteſtinorum tonum reſtaurantia remedia vel interponantur vel junguntur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Venæſectioni in hac Febre nullus concedatur locus, niſi peculiares & urgentes circumſtantiæ in primo ſtatim principio ejus uſum ſuadeant.

2 Idem judicium ferendum eſt de Vomitoriis: inconſiderate enim exhibita materiam malignam magis verſus ventriculum cum inſigni periculo & anxietatum præcordialium augmento derivant: imo ſi inflammatio imminet, eam potius in actum deducunt, quam diſcutiunt.

3 Utrum Ipecacuanha tantas poſſideat virtutes, quantæ vulgo ipſi adſcribuntur, hoc loco definire nolo: illud tamen certiſſimum eſt, quod, præſente diſpoſitione ad inflammationem magis noxia quam proficua ſit: & ſi omnino eam exhibere conſultum ducitur, fiat id in primo ſtatim principio, ſi ſcil. oris amarities aliæque circumſtantiæ ventriculum cruditatibus repletum eſſe docent. Si malum a contagio ortum eſt, aliqualem quoque uſum habere poteſt, ſi mox exhibetur.

4 Laxatio per Rhabarbarum aut Pilulas Becherianas in principio hujus mali, ſi adhuc levius eſt, cum fructu inſtituitur, ſi vero Febris maxime urget, ſatius eſt a laxatione abſtinere: conſultius vero medendi methodus dirigitur contra Febrem.

5 Clyſteres abſtergentes ſuo etiam non carent uſu, abuſus tamen quam maxime vitandus eſt, ne Febris per eos turbetur.

6 Alexipharmaca fortiora, uti in omnibus acutis & malignis, ita & in hac Febre noxia ſunt, quia æſtum nimium augent.

7 Adſtringentia quoque maxime vitentur, quoniam Febrem turbant & anxietates præcordiales graviores reddunt.

8 Opiata in hac Febre prorſus nullum uſum habent, ſed potius motus Febriles ſopiendo miaſmatum malignorum excretionem impediunt: quamvis enim dolores aliquo modo leniant, & ex hoc capite a quibusdam commendetur, magis tamen reſpiciendum eſt ad Febrem & materiæ malignæ eliminationem, quam ad ſymptomatum mitigationem, quia hæc bene ſuccedente Febre ſponte ceſſant.

9 Specifica quæ paſſim ab Authoribus laudantur, in Dyſenteria benigna raro voto reſpondent, quare multo-minus in Febre dyſenterica ſuadenda ſunt.

10 Refrigeratio omnis inpr. partium inferiorum in hoc morbo ſumme noxia eſt, & non ſolum Febrem turbat, ſed & omnia ſymptomata graviora reddit, quare quam maxime fugienda eſt. Maneant. E patientes in lecto, iiſque ſupponatur vas quoddam, excipiendis excrementis idoneum.

11 Jectigationes in lecto diapnoen febrilem impediunt & accidentia moleſta exacerbant, magis E. convenit quieta in lecto continentia.

12 Vitent quoque ægrotantes potum frigidum, aſſumant potius calidum, placidam diapnoen promoventem.

CAPUT XXII.

DE

Febre Caſtrenſi ſive Hungarica.

I. *Definitio.* FEbris caſtrenſis eſt ſpecies Febrium malignarum & contagioſarum epidemice utplurimum graſſans, in qua Natura per auctiores motus materiam quandam malignam corporis communicatam expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 Quamvis cum *Febre Petechiali* & *Petechizante* quoad multa imo plurima conveniat, nihilominus tamen a quibuſdam *reſpectu* quorundam *ſymptomatum*, ſub ſignis recenſendorum ab iiſdem, diſtinguitur.

2 Quomodo a *Peſte* differat ſequens *Tabula* docebit.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie cum horrore aut horripilatione.

2 Quem excipit æſtus ſatis gravis.
3 Dolor capitis quam maxime urget & fere intolerabilis eſt.
4 Facies & vaſa in capite ſunt inflata.
5 Oculi ſunt fulgidi & rubicundi.
6 Jungitur etiam inſignis anxietas præcordiorum cardialgica.
7 Nonnunquam etiam concurrunt Vomitus.
8 Ordinarie etiam percipiunt ægrotantes inſignem ardorem in orificio Ventriculi ſiniſtro.
9 Conqueruntur etiam de maximo faucium ardore,
10 Quem non raro actualis inflammatio excipit.
11 Lingua continuo eſt ſicca & ſæpius tumida.
12 Pulſus eſt celer & frequens ac fortior quam in aliis malignis.
13 Sitis eximia adeſt.
14 Patientes inſigniter delirant.
15 Alvus ſæpius eſt nimis aperta.
16 In aliis obſervatur quoque Dyſenteria.
17 Singulis diebus circa veſperam Febris exacerbatur.
18 Junguntur etiam ſæpius Petechiæ.
19 Quidam inpr. Plethorici narium Hæmorrhagias patiuntur.
20 In quibuſdam obſervantur Parotides.

IV. *Subjectum.*
1 Quando epidemice graſſatur, nulli parcit ætati.
2 Facilius tamen ea corripiuntur Plethorici.
3 In aere inquinato degentes & putridas exhalationes haurientes.
4 Aquas putridas & ſtagnantes bibentes.
5 Prava diæta utentes.
6 Milites præ ceteris in caſtris, unde etiam *Febris Caſtrenſis* denominationem obtinuit.

V. *Prognoſis.*
1 Febris hæc eſt admodum gravis & periculoſa, partim ſymptomatum, partim exitus reſpectu.
2 Plethorici hac Febre correpti in majori verſantur periculo, quam reliqui, ob varias ſanguinis translationes & Hæmorrhagicas commotiones.
3 Dolores capitis maxime urgentes facile poſt ſe trahunt Phrenitidem.
4 Quo magis affligunt anxietates cardialgicæ cum æſtu ſcrobiculi cordis, eo magis metuenda eſt inflammatio diaphragmatis & ventriculi.
5 Quo magis & diutius delirant ægrotantes, eo pejor eſt ſtatus.
6 Deliria extra exacerbationes tempus peſſima ſunt.
7 Deliria gravia cum torva facie Phrenitidem adeſſe indicant.
8 Quo maturius huic Febri ſupervenit Prunella & faucium inflammatio, eo pejor eſt ſtatus.
9 In hac Febre ſatius eſt fieri translationem humorum ad Parotides quam ad fauces. Femina hujus loci laborabat ante duodecim annos tali Febre cum faucium leviori & ſenſim invaleſcente inflammatione; tandem retro aurem dextram Parotis ovum gallinaceum magnitudine ſuperans erumpebat cum imminutione inflammationis faucium, & etiam brevi, mature aperta Parotide, præter omnium opinionem evadebat. Alius tum temporis eadem Febre corripiebatur, delirabat continuo uſque ad undecimum diem, & hoc ipſo ad ſe rediens de inſigni faucium dolore conquerebatur: Chirurgus vocatur, fauces inſpiciebat, tonſillam ſiniſtram inflammatam & ex atro rubentem deprehendebat: jubebam ut eam illico aperiret, quo facto materia atra teterrimi odoris effluebat & ſic patiens optime reſtituebatur.
10 Alvus aperta ſemper melior eſt adſtricta.
11 Hæmorrhagiæ narium die critico contingentes, interdum notabiliter ſublevant patientes, utplurimum tamen vel incompletæ ſunt, vel auctiores & immoderatæ, ac hic utroque modo noxam edunt.
12 Si Petechiæ ſuperveniunt huic Febri, res periculi pleniſſima eſt.

VI. *Remedia.*
1 Temperantia: Lapid. Cancr. Conch. citr. Nitrum depur. Succus Citri recens, Rob. Ribium, Berberum, Cydoniorum, Ceraſorum acidorum, Tinct. Violarum &c.
2 Diaphoretica: ♁ diaphoret. Bezoardicum minerale, Regulus ♁ ii Medicin. Tinct. Bezoard. Mixt. ſimplex, Eſſent. alexipharmaca, &c.
3 Symptomata mitigantia. Vid. *Methodus Medendi.*

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.
℞. *Aq. Borrag.*
Bugloſſ. ā. ℥ij.
Conch. citrat.
Nitr. regener. a. ℈ij.
Sir. acetoſ. citr. ʒſs. *M.*
D. ſing. 2. horis cochl. ij.

2 Alia.
℞. *Aq. Scabioſ.*
Card. bened. a. ℥ij.
Rob. Cydon.
Ceraſ. acid.
Berber. a. ʒiſs.
Sir. granat. ℥ſs.
D. ut antea.

3 Alia temperans & diaphoretica.
℞. *Aq. Galeg.*
Scorzon. a. ℥ij.
Cord. frig. ℥j.
Bezoard. min.
Conch. citr.
Nitr. depur. a. ʒſs.
Cinnab. ♁ *ii* ℈j.
Sach. Perl. ʒij. *M.*
D. ut antea.

4 Alia.
℞. *Aq. Fl. Acac.*
Card. bened.
Scorzon. a. ℥iſs.
♁ *diaph.*
Matr. Perl. a. ʒſs.
Eſſ. alexiph. ℈ij.
Sir. acetoſ. citr. ℥ſs. *M.*
D. ut antea.

5 Mixtura alexipharmaca.
℞. *Eſſ. alexiph.*
Scord. a. ʒiſs.
D. mane 30. gutt.

6 Alia ſimul roborans.
℞. *Eſſ. Scord.*
Pimp. alb. a. ʒj.
dulc. ʒſs. *M.*
D. ut antea.

7 Pulvis leniter ſiſtens.
℞. *Lap.* ♋. ʒj.
Nitr. depur.
Pulv. Chacar. a. ʒſs. *M.*
D. ſing. 3. vel 4. hor. 2. cuſp.
cultr. præſente Dyſenteria vel Diarrhœa.

8 Unguentum anodynum.
℞. *Ungt. Alabaſtr.* ʒij.
Camph. ʒſs. *M.*
Applicetur temporibus

VII. *Methodus medendi.*
1 Cum Febris hæc ob varia conjuncta ſymptomata & malignitatem ſit admodum periculoſa, Medicus ante omnia id agat, ut mature omni periculo metuendo occurrat & quidem in principio, ſi enim opportunum tempus jam præterlapſum eſt, ægroti ordinarie ob morbi vehementiam ſuccumbunt.
2 Quare in principio, ſi Febris ſtatim nimis vehementer urget, ad eam mitigandam exhibeat remedia temperantia, abſorbentia & Nitroſa ac potum ſufficientem ægrotantibus concedat, partim ut nimius calor cum ſymptomatibus ab eo dependentibus aliquo modo infringatur, partim ut humores etiam ad placidam diaphoreſin diſponantur.
3 Hiſce ſubjungantur ſtatim diaphoretica fixa cum temperantibus & blandis acidis mixta, ut eorum ope æſtus febrilis mitigetur ac diaphoreſis promoveatur: cum enim hæc Febris a contagio maligno ordinarie originem trahat, omni ſtudio eo allaborandum eſt, ut miaſmata maligna mature, ſucceſſive tamen, e corpore eliminentur.
4 Et talia remedia potiſſimum ante exacerbationem & in ea locum habent, interdiu ſcil. circa veſperam & noctu: cum enim Natura in exacerbatione motibus vitalibus auctioribus materiæ morbificæ excretionem ſuſcipiat, Medicus tanquam ejus miniſter optime aget, ſi mature per temperantia & diaphoretica fixa æſtum nimium ante exacerbationem præcavere, materiæ vero malignæ excretionem in ea promovere tentat.
5 Si hæcce remedia in exacerbatione debito modo & cum prudentia exhibita fuerunt, verſus diluculum dentur Alexipharmaca, Mixtura ſimplex, Tinctura Bezoardica aut Eſſentia alexipharmaca Stahlii, ut hoc modo diaphoreſis, quam Natura ordinarie eo tempore inſtituere ſolet, promoveatur.
6 Poſtea vero denuo porrigantur remedia temperantia & diaphoretica fixa & hæc methodus exhibendo

do scil. mane Alexipharmaca, reliquo vero tempore dicta temperantia per totum morbi cursum observetur.

7 Cum vero symptomatum in hoc casu maxime urgentium etiam habenda sit ratio, Medicus mature, quid agendum & quomodo ipsis occurrendum sit, inquirat: quamvis, si morbus perite tractatur, hac medicatione non semper sit opus.

8 Si Deliria & capitis dolores nimium urgent, concedatur potus sufficiens & exhibeantur remedia temperantia. Emulsiones, blanda acida, ac diaphoresis per convenientia remedia & blandum regimen promoveatur: externe vero Unguentum de Alabastro camphoratum temporibus, pedibus vero, si subjectorum conditio id permittit rubefacientia applicentur.

9 Diarrhœa & Dysenteria huic Febri juncta solummodo tractetur absorbentibus, nitrosis aliisque temperantibus ubi vero nimium urget, admisceatur dictis remediis Pulvis Corticis Chacarillæ, vel etiam solus detur, aut ubi Pilulæ Stahlianæ ad manus sunt, eæ exhibeantur.

10 Nimium faucium & scrobiculi cordis æstum atque exinde dependentes anxietates, mitigant emulsiva, mucilaginosa, gelatinosa, blanda acida, pulveres temperantes nitrosi &c. reliquis remediis interposita.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæsectio non facile instituatur in hac Febre, nisi habitus corporis summe Plethoricus, dispositio aut inclinatio patientis ad Hæmorrhagias, & assuetudo evacuationum artificialium ejus usum suadeant, semper autem in principio instituatur.

2 Sit autem largior potius quam parca, hæc enim non solum parum sublevat patientem, sed etiam gravioribus sanguinis commotionibus & congestionibus ad caput ansam præbet.

3 Et etiamsi larga fuerit, statim tamen, ad impediendas Hæmorrhagicas commotiones, subjungatur regimen constans diapnoicum, ut hoc modo humores eo magis ad peripheriam corporis ferantur.

4 Vomitoria interdum in primo morbi principio, in subjectis evemetis, & si malum a contagio ortum traxit, aliquem habent usum, extra vero hasce circumstantias noxia sunt & anxietates præcordiales cum metu subsecuturæ inflammationis augent. Præsentibus vero modo dictis circumstantiis locum habere possent Radix Ipecacuanhæ & Panacæa Conerdingiana.

5 Purgantibus hic nullus est locus quia Febris hæc per se ad alvum liquidam inclinat: si vero alvi obstructio adest, loco Purgantium Clysteres in usum trahantur, ut hoc modo graviores congestiones ad caput præcaveantur. Iidem Clysteres, sed abstergentes pariter locum habent, si Dysenteria conjuncta est cum hacce Febre.

6 Continua diapnoe maxime quidem est utilis in Febre Castrensi, abstinendum tamen est ab omnibus commoventibus & volatilibus, quoniam æstum & omnia symptomata augent

7 Regimen etiam continuo moderatum sit, abstinendo ab omni nimio æstu externo, refrigeratione & jectigatione corporis, ut pote quæ placidam diapnoen turbant.

8 Nimia refrigerantia impediunt blandam diaphoresin, quare fugiantur.

9 Narcotica in hac Febre revera fiunt necrotica, & hinc ab iis abstinendum est.

10 Nec etiam Theriacalia sunt tuta, quatenus æstum & deliria augent.

11 Præsente Diarrhœa vel Dysenteria nunquam præscribantur, quoniam illorum usum gravissimæ anxietates, & intestinorum inflammationes excipiunt.

12 Potus ægrotantibus nunquam denegetur, non tamen sit frigidus, nec etiam magnis haustibus ingurgitetur; satius est sæpius & parum bibere.

13 Consultum quidem est symptomatibus occurrere, nunquam tamen id fiat cum morbi principalis neglectione.

14 Morbo superato ægroti non statim se exponant aeri liberiori, quoniam morbus hic recidivæ obnoxius est: maneant potius in aere temperato, & spatio octo dierum usum Ess. alexiph. continueut.

15 Vitent quoque abusum ciborum & quoad cætera Diætam bene observent, ne morbus recrudescat.

CAPUT XXIII.

DE

Peste.

I. *Definitio.* Pestis est Febris maligna, epidemica & contagiosa in summo gradu, in qua Natura materiam malignam subtilissimam per motus secretorios & excretorios auctiores per habitum corporis expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 Quomodo a reliquis Febribus malignis & epidemicis differat, præcedentes Tabulæ docent.

2 Ipsa Pestis differt respectu.
- a *Gradus.*
- b *Anni temporum.*
- c *Constitutionis aëris.*
- d *Locorum:* & horum intuitu modo mitior, modo gravior est.
- e *Symptomatum:* quæ pro diversitate graduum differunt, ita ut modo sudores copiosi, uti in *Sudore Anglico*, modo *Bubones* & *Carbunculi*, modo *Petechiæ* erumpant.

III. *Signa.*

1 Signa sunt varia pro diversitate gradus Pestis & diversorum annorum.

2 Incipit tamen ordinarie cum horrore leviori vel graviori.

3 Quem excipit æstus mitis, interdum vero gravior, qualis est Febrium continentium.

4 Non raro etiam ab initio graves statim affligunt vomitus materiæ exnigro viridescentis, piceæ, fætentis.

5 Alios vero vexat nausea insignis & inanis vomendi conatus.

6 Sæpius tamen nihil horum observatur, ita ut etiam ne manifesta quidem febrilis commotio in ægrotis deprehendatur.

7 Sub his vero circumstantiis eo gravius urgent summa virium prostratio & Lipothymiæ.

8 Alii non nisi de aliquali lassitudine conqueruntur, præterea autem nullius molestiæ mentionem faciunt.

9 Utplurimum tamen multi ab initio corripiuntur dolore capitis gravativo, & Vertigine ita ut vix erecti esse queant.

10 Cui semper dolor dorsi jungitur.

11 Vires ordinarie sine causa manifesta sunt maxime prostratæ.

12 Adsunt etiam graves anxietates præcordiorum & Cardialgia.

13 Junguntur hisce deliria, modo mitiora, modo graviora.

14 Pulsus sæpius est sano similis, ordinarie tamen febrilis, tantus tamen ei non inest vigor ac in aliis Febribus.

15 Etsi autem sit febrilis, nullus tamen sæpius manifestus & constans observatur typus, interdum vero tempore pomeridiano suas habet exacerbationes.

16 Nonnunquam etiam in principio statim copiosi & fœtidi sudores erumpunt.

17 In aliis vero udor tantum circa præcordia observatur.

18 In inguinibus, sub alis, retro aures aliisque locis prodeunt Bubones, modo majores modo minores & quidem interdum sine ulla sensibili commotione febrili.

19 Sæpius vero sentiunt ægrotantes vel debilitatem vel tensionem in fervore, postquam cum dolore insigni,

Febre & anxietatibus præcordialibus Bubones erumpunt.

20 In aliis cum Bubonibus concurrunt Anthraces sive Carbunculi, qui tamen etiam soli sæpius prodeunt.

21 In aliis observantur Petechiæ & Vibices.

22 Quando Carbunculi erumpunt, apparet primo macula rubra cum pustula sensim crescente & tandem in ulcusculum livescens, nigrescens, cœrulescens, putridum, sub & circumjacentem carnem colliquans, cum fœtore magno, degenerans.

23 Ordinarie excitant dolorem maxime urentem & non adeo profunde in carnem subjectam penetrant.

24 Sæpius etiam Carbunculum circumdant pustulæ graviter ardentes & serum acre fundentes.

25 Interdum in quibusdam erumpunt Lenticulæ seu Pustulæ grano piperis similes exquisite ardentes.

26 In aliis observantur Diarrhœæ & Dysenteriæ, in aliis vero diversæ Hæmorrhagiæ.

27 Non pauci etiam inpr.e Phlegmaticorum censu affectibus soporosis corripiuntur.

28 Ut alia signa pro Pestis varietate diversa silentio prætereamus.

IV. *Subjectum*.

1 Pestis ceu morbus epidemicus & maxime malignus nulli parcit ætati, sed sine discrimine in omnes sævit.

2 Observatum tamen fuit in Peste Dantiscana, Podagricos, Phthisicos, Hecticos & Calculosos a diro hoc morbo immunes mansisse, etiamsi cum ægrotantibus commercium habuerint

3 Spiritu Vini abutentes facilius quam reliqui Peste corripiuntur.

4 Plethoric & otiosi.

5 Meditationibus dediti & timidi.

6 Qui effluvia putrida corporum mortuorum hauserunt.

7 Qui urgente fame cibos insolitos assumserunt.

8 Feminæ præ viris.

V. *Prognosis*.

1 Uti signa diagnostica sunt admodum fallacia, dum modo, sub Ephemerarum, Continuarum, inflammatoriarum &c Febrium larva incedit, ita quoque Prognosis est dubia: referam tamen quid in nupera peste observatum fuerit a Medicis Gedanensibus & aliis.

2 In genere omnis Pestis est summe periculosa & malignitate omnes reliquas Febres superat, unde etiam citissime magnam edit stragem.

3 Idque eo certius si manifesta signa nondum adsunt & Pestis aliorum morborum schema habet.

4 Imo cum Pestis morbus sit admodum præceps & sæpius admodum variet respectu variarum circumstantiarum & hinc non raro aliam medendi methodum postulet, multi sæpius, antequam Pestis indoles & methodus indagetur, pereunt.

5 Sudores, Carbunculi & Bubones mature die tertio scil. vel quarto erumpentes, boni sunt, morbum leviorem reddunt, bonum enim exitum promittunt.

6 Si vero nimis tarde prodeunt post quartum scil. diem res periculi plena est & ægroti ordinarie moriuntur.

7 Sudores excedentes in principio etiam morbi malum portendunt exitum.

8 Sudor frigidus, aut etiam extrema frigida, in specie nares, malum.

9 Largos sudores die quarto sequitur crisis per Petechias aut Carbunculos.

10 Blandum vero sudorem excipit Crisis per Bubones.

11 Id quod eo certius contingit, si antea dolores artuum & dorsi, capitis vero mitiores præcesserunt.

12 Si deliria sunt gravia & dolor capitis major est quam artuum, sequitur crisis per Anthraces aut per Petechias, cum Bubonibus.

13 Crisis per Bubones melior est reliquis.

14 Retrocessio illorum ordinarie est lethalis.

15 Retrocessionem eorum sequuntur Petechiæ cum enormi virium prostratione & morte.

16 Petechiæ lividæ obscuræ & tardæ post quartum scil. erumpentes semper pejores sunt reliquis.

17 Vibices sive stigmata in cute adhuc pejoris sunt ominis, quam Petechiæ.

18 Vibices sive salutares appareant, sive Carbunculis juncti sint, si sine Febre albescant, pessimi moris observantur.

19 Carbunculi quamvis Vibicibus minori periculi sint, Bubonibus tamen utplurimum pejores observantur.

20 Tumores delitescentes & imperfecte erumpentes aut ad interiora recedentes summum vitæ periculum portendunt.

21 Eminentibus Bubonibus seu exanthematibus superveniens singultus, malum & periculosum.

22 Horrores quidem in morbi principio ceteris paribus non adeo sunt mali, si vero postea adhuc recurrunt, semper monstri quid alunt & insigne periculum portendunt.

23 Vomitus, Diarrhœæ & Hæmorrhagiæ Narium ac Uteri non sunt adeo metuendæ, nisi alia mala signa conspirent.

24 Majorem vero attentionem merentur affectus soporosi, motus convulsivi, deliria cum abalienatione mentis ut & deliquia animi, & gravis virium suppressio, si ante dictis affectibus junguntur.

25 Irregulares motus febriles, si cum modo dictis malis signis concurrunt, periculum augent.

26 Qui in principio statim delirant & intra viginti quatuor horas ad se non redeunt, ante quartum moriuntur.

27 Sopore affecti moriuntur quidem certo, sed sæpius ad nonum & undecimum usque diem vivunt.

28 Vomitus & Diarrheæ ab initio morbi statim urgentes, pejores semper sunt iis qui post semicriticum diem se exserunt, & ægroti etiam citius moriuntur.

29 Hæmorrhagiæ narium non excedentes, absentibus aliis malis signis, & die quarto contingentes fere semper salutares sunt.

30 Idem de mensibus, per aliquot dies tolerabili fluxu durantibus ferendum est judicium.

31 Feminæ præ viris periculosius decumbunt & citius etiam moriuntur.

32 Ratione ætatis homines ab anno decimo usque ad trigesimum periculosioribus corripiuntur symptomatibus quam juniores & reliqui & fere omnes moriuntur.

33 Homines temperamenti calidioris pariter graviora patiuntur symptomata quam frigidiores.

34 Temperamento puro gaudentes citius moriuntur, quam reliqui, exceptis pure melancholicis, qui vel prorsus Peste non corripiuntur, vel ea afflicti evadunt.

35 Sanguineorum pure sic dictorum crisis fit vel per Petechias vel Carbunculos, vel Bubones cum Petechiis.

36 In Cholericis per Bubones & Petechias vel plures Carbunculos simul

37 In Phlegmaticis per Bubones lente prorumpentes vel Carbunculos haud adeo malor.

38 In Melancholicis autem per Bubones cito erumpentes.

39 Quoad symptomata, Sanguineis familiariora sunt, Deliria, Dolores vehementissimi, maxima Debilitas, sudores copiosi, Hæmorrhagiæ, sed cito iterum cessantes.

40 Cholericis, Vomitus, Diarrhœæ, Deliria, Hæmorrhagiæ excessivæ, Convulsiones & Spasmi.

41 Phlegmaticis affectus Soporosi, Dolores magis artuum, quam interni corporis, & interdum etiam Vomitus.

42 Melancholicis vero Dolores totius corporis & Debilitas, Angustia præcordiorum, difficultas respirandi, sudores pauci & interdum Diarrhœæ.

43 Respectu mixtionis temperamentorum symptomata maxime complicantur & exitus morbi quoque est diversus

44 Quæ in Cholericis lethalia, observantur, Melancholico nil nocent & vice versa.

45 Plenilunia sæpius Peste affectis maxime sunt funesta & eo tempore plurimi moriuntur. Hæc ex Historia Pestis

Peſtis *Danti ſcana* & *Roſenbergiana*, ac iis quæ B. *Enmullerus* ex variis Authoribus collegit, ſufficiant, propriam authoritatem & experientiam allegare nequeo, & Deus etiam, clementiſſime hanc luem ab urbe noſtra, ut avertat, rogo, ne teſtem ocularem hujus flagelli divini agere cogar.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia: Lap. ♋. Conch. ppt. Mat. Perl. Salia digeſtiva, Tart. Vitr. Arcan. dupl. Nitr. depur. Regener. ſuccus Citri, Rob. Ribium, Berberum, potus ſufficiens.

2 Diapnoica: ♁ diaphoret. Bezoard. miner. Mixt. ſimpl. Tinct. Bezoard. Eſſ. alexiph. Pimpin. alb.

3 Specifica: Oſſa humana ſemiputrida pulveriſata, Bubones demortuorum exciſſi, exſiccati & in pulverem redacti.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis diaphoretico-temperans.

℞. *Bezoard. miner.*
Conch. citr.
Nitr. depur. ã ℈ij. M.
Div. in 6. p. æq.
D. ſing. 4. vel 6. horis.

2 Alius ex Epiſt. D. Kanold.

℞. *Oc. ♋.*
Conch. ſ. ▽.
Corall. rubr. ã ℈ij.
Pulv. alexiph. nov.
♁ diaph. ã ʒij.
Spec. de Hyac. ʒſs.
Cinnab. nativ. ℈ij.
Nitr. depur. ʒiſs.
Croci ♂ t aperit. Stahl. ℈j. M.
D. ſcrup. j. vel ij. ſing. octo horis.

3 Pulvis alexipharmacus novus ex eodem.

℞. *Pulv. Pannon. rubr.*
♁ diaph. ã ʒij.
Spec. de Hyac. ʒſs.
Nitr. depur. ʒiſs.
Cinnab. nat.
Conch. ſ. ▽.
Lap. ♋.
Corall. rubr. ã ℈ij.
Croc. ♂ t Stahlii ʒſs. M.

4 Tinctura alexipharmaca ex eodem.

℞. *Eſſ. alexiph. Stahl. ℥ſs.*
Spir. Tart. rec. ʒiij.
Vit. ℈ij. M.
D. mane & a meridie 30. ad 60. gutt. veſperi vero doſ. pulv. præced.

5 Alia.

℞. *Eſſ. alexiph. ℥ſs.*
Spir. Liq. C. C. ſucc. vel C. C. rectif. ʒj. M.
D. Phlegmaticis, ſed doſi auctiori, mane & a meridie, veſperi vero doſ. pulveris.

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum cauſa morbifica in Peſte ſit adeo ſubtilis ut ope colatoriorum minime ſecerni queat, ſed brevi tempore humores intime penetret ac in corruptionem fatalem conjiciat, hinc omni ſtudio eo allaborandum eſt, partim ut intima humorum reſolutio partiumque ſolidarum læſiones præcaveantur, partim ut venenum mature e corpore expellatur.

2 Obtinetur autem hicce ſcopus potiſſimum per blandam & ſucceſſivam diapnoen, ut hoc modo miaſmata maligna ſenſim ſenſimque e corpore expellantur.

3 Blandam hancce diapnoen producunt quieta in lecto continentia citra ullas corporis jectigationes, regimen moderate calidum cum potu, præcipue calido, & radicibus aliquot alexipharmacis alterato, quæ tria ſola ſæpius in ſubjectis calidioribus ſufficiunt.

4 Hiſce commode etiam ad meliorem expulſionem junguntur Alexipharmaca blanda, uti ſunt Eſſentia alexipharmaca Stahlii, Mixtura ſimplex probe acidulata, Eſſent. Pimpin. alb. Tinct. Bezoard modice camphorata, quæ parvis & repetitis doſibus exhiberi poſſunt. Maxime quoque laudatur Eſſen. antihypochondriaca Hall. quæ in Peſte Regiomontana egregium edidit effectum, quando ſcil. ſingulis bihoriis ad gutt. 40 in multo vehiculo uſque ad alvi largam apertionem exhibita fuit. Hac de re videri poteſt peculiaris tractatus B. Richteri.

5 Eandem efficaciam habent Antimonialia fixa cum abſorbentibus nitroſis & acidulis, quæ nimiam ſanguinis reſolutionem ſimul impediunt, & in ſubjectis calidioribus potiſſimum locum habent.

6 Cum ſymptomata in Peſte etiam quam maxime urgeant, iis quoque mature occurrendum eſt.

7 Si Vomitus urget, detur Eſſentia alexipharmaca Stahlii cui addatur parum Liquoris C. C. ſuccinati, aut Spiritus C. C. rectif. quod tamen remedium in Phlegmaticis magis locum habet: Cholericis vero magis proſunt pulveres abſorbentes & nitroſi.

8 Eadem quoque remedia in Diarrhœa urgente inſignem uſum præſtant.

9 In virium proſtratione, analeptica, & inpr. vinum moderate exhibeatur; egregium quoque uſum in Peſte confortantem habere dicitur Eſſ. dulc. Hall.

10 Si Hæmorrhagiæ ſymptomaticæ ægrotos fatigant, dentur temperantia, Nitroſa, acida &c.

11 Si Bubones erumpunt exhibeantur blanda diapnoica, externe vero applicentur emollientia ſive maturantia, & anodyna ac Bubo mature aperiatur: poſtea vero per debita remedia mundificetur & conſolidetur.

12 Eadem quoque remedia in curatione Carbunculorum ſive Anthracum locum habent.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In curatione Peſtis leniſſime procedendum eſt, & omnia commoventia cane & angue pejus fugienda ſunt.

2 Abſit E. Venæſectio, quæ directe hic prorſus nullum habet uſum, niſi forſan ſpecialis ſubjecti conditio ejus uſum ſuadeat: ſi hoc eſt, inſtituatur in primo ſtatim principio & quidem ſatis largiter.

3 Exulent quoque Purgantia acria, ut pote quæ materiæ malignæ excretionem per habitum corporis impediunt: majorem hic efficaciam habet Elixir Polychreſtum Hallenſium, uti id ex Tractatu de Peſte D. Richteri apparet.

4 Abſtinendum quoque eſt ab indiſcreto emeticorum uſu, quoniam anxietates præcordiales augent ac facile Singultum, Lipothymias &c. poſt ſe trahunt.

5 Vomitus tamen in principio certa encheireſi inſtitutus ſæpius non ſolum maxime utilis, ſed etiam neceſſarius eſt; uti id prolixe & fundamentaliter variis rationibus & experientiis demonſtratum fuit a D. D. *Kanold in epiſt. de Peſte Gedanenſi &c.* Rationes ejus præcipuæ ſunt ſequentes.

a Quod miaſmata maligna potiſſimum mediante Saliva corpori communicentur, adeoque citius vim ſuam exerant in Ventriculum & primas vias & quod ad præcavendam hancce noxam Medici unanimiter Maſticatoria, Fumum Tabac &c. ad excitandam continuam ſalivæ excretionem commendent.

b Quod ſtatim poſt infectionem Ventriculi ſymptomata, Nauſea, Cardialgiæ, Amaritudines oris, Vomitus & Ardores urgeant.

c Quod ſæpius in principio morbi ſaburra porracea, nigra, viridis, picea, fœtens per Vomitum ejiciatur.

d Quod ſectis cadaveribus viſcera & partes infimi ventris Petechiis & Carbunculis affecta deprehenſa fuerunt.

e Quod Vomitus artificialis in principio excitatus ſalutaris obſervatus fuerit.

6 His autem ſequentes ſubjungit Cautelas.

a Ut Vomitus ſtatim in Principio poſt infectionem excitetur.

b Patientibus nondum vomentibus.

c Præſentibus repentina (ſub plenaria aut tolerabili alias ſanitate) Inappetentia, Nauſea, Amaritie oris, Cardialgiis initiantibus, imo vero his etiam abſentibus.

d Illis principaliſſime perſonis, qui magis ſolitarie & unice per deglutitionem infectæ fuerunt. Hoc autem exinde cognoſci poſſe exiſtimat, ſi noviter infectus commercium habuit cum aliis Peſte laborantibus, iiſque præſentibus cibos & potum aſſumſit: ſi halitum ægrotantium ore excepit; ſi mox poſt hoc commercium Inappetentia, Nauſea & Cardialgia corripitur; ſi ſtatim poſt aſſumptos cibos ſe infectum eſſe ſentit.

e Vomitorium illud eſſe debere leniſſimum, certiſſimum, ſecuriſſimum, quod magis blandiſſima provocatione & invitatione, quam pe-

netrantiore violenta ſtimulatione & coactione, h. e. magis nauſeabunda averſatione, quam roſiva efficacia, affectum certo & ſtatim edat. Et hunc in finem blandam faucium vel digito vel penna inſtitutam titillationem commendat.

7 Cum Natura motus Febriles placidos in Peſte inſtituat, nunquam exhibeantur remedia acria, volatilia & poſitive ſudorifera, quoniam Maſſam ſanguineam nimis commovent & humorum reſolutionem funeſtam accelerant.

8 Medicus nunquam principaliter tentet Peſtis curationem per diaphoretica, quoniam rariſſime per ſudores ſolvitur, frequentius vero & melius per Abſceſſus, Carbunculos & Bubones, præcipue poſteriores: unde recte *Sydenham: Si quis materiam veræ Peſtis ope ſudoris amoliri ſatagit, is diverſa a Natura via inſiſtit, utpote quæ id per Apoſtemata molitur.*

9 Theriaca etſi maxime a quibuſdam laudetur magis tamen nocet quam prodeſt, quatenus Petechias in Peſte utplurimum funeſtas excitat.

10 Regimen poſitive diaphoreticum omnia ſymptomata exaſperat, Bubonum & Anthracum excretionem ſæpius retardat ac Petechias eorum loco producit, quare fugiatur.

11 Frigus vitetur, ne neceſſaria Abſceſſuum excretio impediatur.

Caput XXIV.

De

Febre quotidiana intermittente.

I. *Definitio.* Febris quotidiana intermittens eſt ſalutaris Naturæ conatus, cum horrore & inſequente æſtu quotidie affligens, cujus ope materiam quandam peccantem in primis viis hærentem per motus febriles quotidie repetitos expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Febre tertiana duplici.*

a Reſpectu *temporis invaſionis:* Tertiana enim legitime procedens ordinarie tempus jentaculi obſervat, & ſi reduplicatur & ſecundus paroxyſmus in aliud tempus incidit, utpl. primus & tertius, ſecundus & quartus paroxyſmorum & ſic porro ſibi invicem reſpondent: Quotidiana vero circa horam ſeptimam aut maturius affligit.

b Reſpectu *temporis anni:* quoniam Tertianæ duplices magis tempore autumnali, Quotidianæ vero ordinarie vernali invadunt, aut ſi tertianæ duplices ſunt vernales ſæpius ad continuitatem inclinant.

c Reſpectu *durationis paroxyſmi:* qui in Tertiana regulariter diuturniores ſunt, quam in Quotidiana.

2 A *Quartana triplici:*

a *Tempore invaſionis:* Quartanæ enim omnes regulariter tempore pomeridiano, Quartanæ vero matutino invadunt.

b *Tempore anni:* quatenus Quartanæ Autumni, Quotidianæ vero Veris ſoboles ſunt.

c *Duratione paroxyſmorum:* qui in Quartana breviores ſunt, quam in Quotidiana.

d Reſpectu *univerſalis ambitus:* Quartanæ enim longe diuturniores ſunt, quam Quotidianæ.

3 A *Continua quotidiana ſive Catarrhali benigna:* quæ ſingulis quidem diebus circa veſperam invadit & matutino tempore aliquo modo remittit: cum e contra hæc de qua jam ſermo eſt tempus matutinum obſervet, plenarie intermittat, ac reſpectu concurrentium ſymptomatum ab illa adhuc differat, uti ex collatione utriuſque affectus facile patebit.

III. *Signa.*

1 Invadit more Febrium intermittentium horrore ſatis gravi pro ſubjectorum conditione citius vel tardius finiente, ordinarie tamen integram fere horam conſumente.

2 Obſervat autem ordinarie tempus vernum & quidem matutinum horam ſcil. ſextam vel ſeptimam.

3 Præcedunt uti in aliis intermittentibus, horrorem pandiculationes, oſcitationes & tenſiones in dorſo, cum gravitate capitis & artuum aut doloribus plus vel minus tendentibus.

4 Concurrunt etiam horrores leniores dorſum percurrentes, quos tandem univerſalis excipit horror.

5 In horrore, uti in aliis, inſignis quoque adeſt præcordiorum anguſtia.

6 Cui jungitur inſignis Nauſea, quem horrore finiente ſequitur in ſubjectis vegetioribus actualis Vomitus, in debilioribus vero Diarrhœa.

7 Poſt aliqualem moram aut quandam quaſi remiſſionem ſequitur æſtus pro ſubjectorum varietate plus vel minus vehemens.

8 Quem comitantur ſymptomata ordinaria febrilia, *ſequenti Tabula*, latius recenſenda.

9 Durat hic æſtus ordinarie ſex vel octo horas, nonnunquam tamen ob ſubjectorum diſpoſitionem ultra hunc terminum ſe extendit.

10 Tandem ſequitur ſudor lenis & non adeo copioſus ac in Tertiana, niſi ſubjecti conditio aliquid ad ejus uberiorem fluxum contribuat.

11 Et modo dicta ſcena ſingulis luditur diebus, donec tandem Febris finiatur.

IV. *Subjectum.*

1 Homines humidiores & torpidioris temperamenti.
2 Plethorici ſpiſſitudine ſanguinis ſimul laborantes.
3 Cibis crudis & viſcidis abutentes.
4 Otio dediti.
5 Cruditatibus primarum viarum laborantes.
6 Triſtitiæ & mœrori indulgentes.
7 Juniores Phlegmatici.
8 Senes præ reliquis.
9 Feminæ magis quam viri.

V. *Prognoſis.*

1 Febris quotidiana rarior eſt & non adeo frequenter affligit ac reliquæ intermittentes.

2 Affligit ordinarie tempore Vernali, quæ vero Autumno ſingulis diebus format Paroxyſmos Tertiana duplex eſt.

3 Febris Quotidiana ordinarie diutius durat, quam Tertiana.

4 Febres hæ facillime degenerant in continuas, inprimis in ſubjectis Plethoricis, aut quando alias æſtus nimium urget.

5 In talibus etiam ſubjectis, præcipue concurrente ſpiſſitudine ſanguinis, omnia ſymptomata diutius durant, & totus etiam morbus reſpectu durationis ſemper magis fit diuturnus.

6 Uti aliæ Febres intermittentes, inpr. Tertianæ, ita & hæ certas habent evacuationes quibus legitime ſuccedentibus totus morbus bene decurrit & ſenſim imminuitur, male vero procedentibus in pejus ruit.

7 Tales Evacuationes potiſſimum ſunt Vomitus, Diarrhœa & Sudor, de quibus vid. *Tab. ſeq.*

VI. *Remedia.*

1 Cauſam morbificam in primis viis hærentem corrigentia & ad excretionem diſponentia: Tart. Vitr. Arcan. duplic. Sal. Polychreſt. Liq. Terreſtr. fol. Tart. Sal. cathart amar. Rad. Ari, Sal. Abſinth. cent. min. Rad. & Herb. amar. Gumm. Ammon. Pil. Becher. Stahl.

2 Correctam evacuantia: Rad. ipecac. Tart. emet. Sir. emet. Specif. jalap. ☿ dulc. Salia neutra Tart. Vitr. Arcan. dupl. Sal. cathart. amar. in majori doſi ad ʒvj. aut ℥j. data. Pilul Becher. Tart. &c. Diaphoretico-Diuretica, uti ſunt Eſſent. alexiph. Stahlii, Pimp. alb. ſub finem Paroxyſm. exhibitæ.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis digeſtivus.

℞. *Lap.* ♋. *Rad. Ari.* ā ʒſs. *M.*
Tart. Vitr. ā ʒj. *M. D.* 2. *cuſp. cultr.*
Sal. Abſinth. *pro doſi.*

2 Potiuncula præparans.

℞. *Aq. Chereſol.* *Plantag.* ā ℥ij.
Arcan.

Arcan. dupl. *Sir. ceraſ. acid.* ℥ſs.
Matr. perl. a. ℈ij. *M. D. cochleat.*
Succ. citr. rec. ʒij.

3 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Tart. Quercet.* ℈j. *D. veſperi.*

4 Aliæ.

℞. *Pil. Stahlii. gr. XXV.* *D. ut antea.*

5 Julepus temperans.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* *Ceraſ. acid.*
Borrag. *Berb.*
Bugloſſ. *Succ. citr. rec. a.* ℥ſs.
Nymph a. ℥iſs. *Sir. Cydon.* ℥j.
Cinnam. Cyd. ℥j. *Spir. Vitriol.* ℈j.
Rob. Rib. *D. ſæpius cochleatim.*

6 Infuſum Theiforme.

℞. *Rad. Pimp. alb.* *Fol. Thee* ℥ſs.
Vincetox. ā. ℥ſs. *Inc. D. ad Ch.*
Herb. Scabioſ. *D. inſtar. Inf. Herb. Thee.*
Veron. a. mj.

7 Eſſentia diaphoretica.

℞. *Eſſent. alexiph.* ʒij. *D. 30. gutt. pro doſi.*
Spir. Vitriol. gutt. XV. M.

8 Infuſum roborans.

℞. *Rad. Gent. r.* ℥ij. *Cort.* ☉*nt.*
Galang. ʒij. *Citr. a.* ʒij.
Ari ʒiſs. *Inciſ. infund. in ſ. q.*
Summit. Cent. min. *Vin. alb. generoſ.*
Card. Bened. ā. mj. *D.* ℥iv. *vj. pro doſi.*

9 Pulvis antifebrilis.

℞ *Tart. Vitriolat.* *D. ſing. 4. horis 2. cuſp.*
Pulv. Chacarill. a. ʒiſs. *cultr.*
Chin. Chin. ʒj. *M.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum in hac Febre materia morbifica digeſtionem lædens in primis viis lateat, itaque ea, antequam removeatur, prius præparanda eſt, ut poſtea eo commodius ſine noxa e corpore expelli queat.

2 Præſtant id præ ceteris ſalia digeſtiva extra Paroxyſmi tempus mane & veſperi exhibita, utpotæ quæ & blande incidunt & leniter materiam in primis viis hærentem abſtergunt unde poſtea Febris eo facilius mitigari poteſt.

3 Urgente æſtu exhibeantur temperantia Nitroſa, Acida, Emulſiva, Infuſa temperata: eo frequentius vero talia repetantur, ſi ſitis & Cephalalgia admodum urgent, hæc enim orgaſmum ſanguinis optime temperant & hoc ipſo talia ſymptomata maxime leniunt.

4 Interdum etiam in talibus Febribus frigus nimium urget, atque inpr. præcordia nimium affligit, tali in caſu Spir. Vin. Camph. Aq. Reg. Hung. aut etiam Spir. Vin. rectificatiſſ. cum linteaminibus Scrobiculo cordis & regioni Ventriculi applicitis optime, ſeſe gerunt: eundem habent uſum, ſi ſpinæ dorſi applicantur: huc pertinent etiam linimenta ſtomachica, ut & Balſama, ſed hæc poſteriora, utpote nimis calida, non niſi paulo frigidioribus conveniunt.

5 Ad alvi laxitatem ſemper quoque reſpiciendum eſt, partim, ut hoc modo ſymptomata circa caput & præcordia urgentia, partim ut materia morbifica eo commodius ſucceſſive e primis viis evacuetur.

6 Quoniam vero Febris hæc ſemper circa horam ſeptimam matutinam affligit, ita ut Purgationi nullum commodum tempus concedatur, laxantia potius in uſum trahantur & circa veſperam exhibeantur: hoc enim modo talia remedia tempore nocturno eo facilius operationem ſuam edere queunt, ita ut Febrem prorſus nullo modo turbent.

7 Tandem remota materia Febris in uſum trahantur ſiſtentia, uti ſunt Pulv. Chacarill. Chin. Chin. cum ſalibus digeſtivis & abſorbentibus, quibus nonnulli etiam anodyna addunt, aut hæc etiam ſola legitime correcta exhibent. Magis tamen placet Crocus ♂tis ♁iatus Stahlii, qui præmiſſis præmittendis & legitime præparatis humoribus & evacuatis, ſine ulla metuenda noxa Febrem ſiſtit.

8 Cum vero partim per motus febriles, partim per cauſam morbificam Ventriculus præcipue interdum inſigniter debilitetur, amara quoque in uſum trahantur, quæ, ſi quid adhuc materiæ morbificæ reſtat, illud abſtergunt, ac tonum ſenſim ſenſimque reſtituunt.

9 Tandem Purgantia ſuperato morbo cum amaris aliiſque mixta interdum non ſine fructu exhibentur, quatenus non ſolum primas vias optime a ſordibus liberant, ſed etiam recidivam præſervant.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quoad vitæ periculum, nullum uti in aliis Intermittentibus metuendum eſt, niſi morbus per malum regimen ægrotantium aut imprudentem medicationem ita corrumpatur, ut in alios graviores degeneret, qui poſtea lento gradu ad mortem ducunt: quare Medicus etiam ſumma cautela non ſolum hanc, ſed & reliquas Intermittentes tractet.

2 Vomitoria licet a quibuſdam commendentur, nunqua tamen, niſi die intermiſſionis ſubjectis, quæ propter cruditates copioſas inteſtinorum aut cibos malæ digeſtionis in Febres inciderunt, in uſum trahantur, plura de hac re Vid. *Tab. ſeq.*

3 Venæſectio per ſe & directe prorſus nullum habet uſum, interdum tamen ſi alia adhuc permittentia adſunt, Plethoricus ſubjecti ſtatus ejus uſum poſtulat.

4 Purgantia draſtica hic exulent, ut pote quæ placidum morbi ſucceſſum turbant, multaque incommoda producunt, quare ab iiſdem abſtineatur & potius lenia dentur, quæ ſolum alvum expediunt & materiam febrilem præparatam abſtergunt.

5 In æſtu vitentur nimis calida, nimis enim uſurpata Febres lentas & Hecticas poſt ſe trahunt.

6 Nunquam præmature ſiſtatur hæc Febris, quoniam gravia vel acuta vel chronica ſequuntur mala. Vid. *Tab. ſeq.*

CAPUT XXV.

DE

Febre Tertiana intermittente legitima.

I. *Definitio.* Febris Tertiana eſt ſpecies Febris intermittentis, tertio quovis die horrore & hunc inſequente æſtu ac ſudore affligens, cujus ope Natura cauſam morbificam primas vias occupantem corrigere & eliminare intendit.

II. *Differentia.*

1 A *Febre quotidiana:*

a Reſpectu *Typi:* quatenus hæc ſingulis, tertiana vero alternis diebus.

b Reſpectu *temporis invadendi:* Quotidiana ordinarie procedens hora ſeptima, Tertiana vero nona, decima vel undecima affligit.

c Ratione *durationis:* Tertiana utpl. citius finitur quotidiana, niſi error in Diæta vel curatione committatur, aut cauſæ morbificę conditio ad diuturnitatem aliquid conferat.

2 A *Quartana:*

a Reſpectu *temporis anni:* Quartana enim ordinarie non niſi tempore autumnali affligit, tertiana vero & vernali & autumnali.

b Reſpectu *temporis diei*, quatenus Quartana regulariter procedens tempus pomeridianum & quidem horam ſecundam, Tertiana vero antemeridianum obſervat.

c Ratione *durationis:* Tertiana enim longe breviori termino finitur, quam Quartana.

d Reſpectu *durationis paroxyſmi:* qui in Tertiana ordinarie ad 8. 10. 12 horas ſe extendit: cum e contra in Quartana quatuor tantum, vel ſex horis abſolvatur.

e Ratione *ſucceſſionis pathemata:* in *Tertiana* ſatis notabilis occurrit horror ultra dimidiam. imo fere ad horam uſque ſe extendens: quem exci-

cipit vel vomitus vel Diarrhœa, imo talis vomitus in ipso etiam horrore se exerit. Sequitur postea æstus diu admodum durans cum consuetis symptomatibus ac tandem sudor paroxysmo finem imponens erumpit.

f In *Quartana* vero res longe aliter se habet, ordinarie enim nullus adeo notabilis horror sed rigor cum horrore mixtus & ad duas horas se extendens, occurrit. Calor est mitis & lentus & rarissime ultra sex horas se extendit. Sudor utpl. nullus vel in progressu morbi paucissimus est. Nec etiam post frigus Vomitus vel Diarrhœa sequuntur, nisi Ventriculus cibis manifeste sit oneratus.

3 A *Tertiana notha*: hæc quidem etiam tertio quovis die recurrit, sed longe aliter se habet.

a Ratione *temporis invadendi*: *notha* enim legitimum invadendi tempus nunquam observat, sed modo hoc, modo alio tempore affligit

b Respectu *symptomatum*, quæ in *notha* cum aliis alias in legitima minus obviis complicantur. Frigus enim est lene & transitorium, æstus vero ultra consuetum terminum se extendit. & hinc ad continuitatem admodum pronæ sunt &c.

4 A *Tertiana maligna*: quæ interdum tempore vernali homines sub Tertianæ larva invadere solet, sed mox erumpentibus maculis aliisque malignitatis indiciis insignem stragem edere solet.

5 *Tertiana*: quoque vel est *fixa*, quæ scil. certum tempus & horas observat, vel *erratica sive vaga*, quæ tempus ordinarium vel anticipat, vel posticipat.

6 Denique differt etiam respectu *gradus*, dum alios gravius, uti Plethoricos, alios mitius affligit, ut juniores.

7 *Tertiana* tandem est vel *simplex*, vel *duplex*, quando scil. Paroxysmus singulis diebus affligit, ita quidem ut primus & tertius, secundus & quartus paroxysmus sibi respondeant, sed sub hoc schemate rarius occurrit.

III. *Signa*.

1 Si legitime procedit invadit ordinarie ab hora circiter octava ad meridiem usque.

2 Incipit cum pandiculationibus atque oscitationibus sine manifesta causa affligentibus.

3 Cui jungitur insignis artuum lassitudo cum inquietudine & jectigatione in lecto.

4 Sequitur hinc aliqualis refrigeratio totum habitum corporis occupans.

5 Quæ tamen magis se exerit in dorso & lumbis cum spastica constrictione: ægroti rem ita exprimunt, *es laufen ihnen wie kalt Wasser den Rucken hinauf*. Vid. *Morton*.

6 Tandem etiam hic spasmus cum frigore præcordia occupat & inpr. circa cordis scrobiculum urget cum insignibus anxietatibus præcordialibus.

7 Jungitur hisce nausea insignis nullus tamen adhuc actualis sequitur vomitus, nisi in subjectis evemetis aut Ventriculo cibis maxime repletis.

8 Interim sub horripilatione illa habitum etiam corporis occupante vasa detumescunt & conspectum fugiunt.

9 Totus habitus corporis constrictus est, ita ut pori promineant ac cutis superficiem superent.

10 Pallor universum corpus occupat, inpr. v. faciem quæ simul est admodum constricta, ita ut ægroti toti quanti alterati videantur. *Sie sehen gantz eingefallen und verändert drein*.

11 Oculi fiunt cavi sive retrahuntur.

12 Nasus redditur acutus.

13 Ungues in multis sunt lividi, aut cœrulei.

14 Os multa saliva continuo perfunditur.

15 Pulsus quidem est aliquo modo frequens, sed simul depressus & debilis ac interdum intermittens præsertim in Plethoricis: imo interdum ita diminuitur, ut vix tactu depreheodi queat.

16 Hæc ordinarie durant tres quadrantes horæ aut horam integram, & interea nausea cum cardialgia insigniter affligunt.

17 Quo magis vero hæc urgent eo certius sequitur vomitus materiæ mucosæ admodum tenacis ac postea biliosæ etiam.

18 In aliis vero præsertim evemetis, ubi materiæ copia abundat & non adeo mucosa & tenax est, Vomitus statim in ipsius horroris principio observatur.

19 Nonnunquam etiam ubi materia nimis tenax est & ventriculi parietibus adhæret, præsente licet nausea & conatu vomendi, nullus tamen sequitur Vomitus.

20 In subjectis debilioribus loco Vomitus observatur Diarrhœa.

21 Cum per hactenus recensita symptomata corpus maxime debilitetur, sequitur etiam universalis corporis lassitudo, ita ut ægroti quo se vertant, nesciant.

22 Sed sub hoc ipso languore pulsus sensim sensimque augetur & frequentior evadit.

23 Habitus corporis antea constrictus iterum intumescit & vasa in conspectum prodeunt.

24 Idem etiam contingit in facie, quæ naturalem sensim sensimque acquirit intumescentiam ac ruborem.

25 Postea vero auctiori pulsu tumor & rubor naturalem statum superant.

26 Oculi fiunt turgidi, rubicundi & fulgidi.

27 Omnia vasa in capite intumescunt, atque caput insigniter dolet.

28 Calor vel successive auctus, vel uno impetu ingruens, diffunditur per omnia membra ita ut insigniter incalescant.

29 Unde etiam in quibusdam dolores lancinantes instar fulguris artus penetrantes observantur.

30 Concurrit ardor & siccitas faucium & linguæ cum amaritie oris ac sitis insigniter urget.

31 Æstus hic ordinarie ad quinque, sex vel octo horas pro subjectorum diversitate se extendit.

32 Gravius quoque vel mitius affligit secundum diversorum temperamentorum statum.

33 Toto autem hoc tempore æstus est aridus & habitus corporis siccus.

34 tandem æstus hic aliquo modo remittit & mador quidam in habitu corporis sequitur.

35 Quem excipit sudor universalis in toto corpore.

36 Id quod tamen non semper in primis Paroxysmis contingit, nisi in subjectis humidioribus & ad sudores alias pronis.

37 Erumpente sudore omnia symptomata febrilia, quæ hactenus ægrotum affixerant, sensim imminuuntur ac finiente sudore prorsus disparent.

38 Sequentibus Paroxysmis si reliqua bene se habent & æger tranquille in lecto se servat, calor longe mitior est, ast sudor eo copiosius fluit.

39 Scena hæc singulis alternis diebus luditur, post quartum tamen Paroxysmum omnia mitigantur & Paroxysmi breviores fiun.

40 Donec septimo sub quieta ægroti continentia bono regimine ac convenienti & rationali Methodo totus morbus finiatur.

IV. *Subjecta*.

1 Homines adulti adolescentes juvenes, temperamenti activioris.

2 Homines ad nauseam insigniter proni.

3 Cibos cum nausea deglutientes & vomitum cohibentes.

4 Diæta crassa utentes & insignes errores in diæta committentes.

5 Ira post cibos sumptos excandescentes.

6 Otio indulgentes.

7 Corpus calidum aeri frigido exponentes.

8 Diu in aere frigido & humido versantes.

9 In constitutione epidemica viventes, in qua tamen viri magis, uti alias, in hasce Febres quam feminæ incidunt.

10 Quibus ulcera, Scabies, aliæque cutis impuritates retropulsæ fuerunt.

V. *Prognosis*.

1 Inter omnes Febres genus humanum affligentes, nulla adeo salutaris deprehenditur, si legitima est & subjecti etiam conditio respondet, quam Tertiana; nam

a Per

a Per eam cruditates & materia viscida primas vias obsidentes removentur.

b Ipsa Massa Sanguinea per sanguinis conquassationem & resolutionem non solum in quantitate sua molesta imminuitur sed etiam a multis sordibus adeoque optime depuratur, ita ut postea homines, si modo Diætam adhuc aliquandiu servent, sanitatem firmiorem nanciscantur.

c Absterguntur etiam partes solidæ, ita ut flexilitatem & agilitatem recuperent & ad motum promptiores evadant.

d Tolluntur etiam per eam glandularum & viscerum obstructiones & leviores infarctus, ita ut, qui antea ob dicta incommoda semper valetudinarii erant, postea optimam acquirant sanitatem.

e Imo ipsas Convulsiones, summo cum impetu affligentes, quæ nullis prorsus remediis coerceri poterant, per Febres Tertianas aliquoties sublatas vidimus.

f Pariter pedum œdemata post Febres suppressas per Febrem revocatam tolli, experientia testatur.

g Eadem edemata a mensium suppressione orta per Febrem Tertianam supervenientem resoluta vidimus.

h Mensium quoque suppressionem a sanguinis spissitudine ortam per Tertianam sublatam vidimus.

i Tandem etiam infarctum lienis a Quartana relictum per Tertianam resolutum & curatum novimus: ut alia silentio prætereamus.

2 Si Febris hæc legitime procedit, & recte tractatur, tempore vernali sæpius quinto vel sexto Paroxysmo finitur: rarius vero ultra septimum extenditur.

3 Tempore vero autumnali etiamsi convenienti Methodo tractatur, propter humidam & frigidam aeris constitutionem, sæpius diutius durat.

4 Pari modo se res habet, si constitutio est epidemica, hæ enim semper longius tempus postulant, ob levissimas tamen causas ægroti recidivam patiuntur, ut id superiori anno observavimus, & hoc ipso anno vidimus.

5 In subjectis junioribus alias vegetis & antea laudabili sanitate gaudentibus sæpius solo regimine & Diæta tollitur.

6 Si legitima Methodo tractatur ac ægroti diætam simul observant, rarissime mala habet consectaria, nisi corpus antea mala fuerit dispositum, aut labes in visceribus hæreat.

7 Perversa autem Methodo tractata, nempe per Venæsectiones subjecto minus convenientes, Vomitoria & Purgantia drastica &c. tota Febris facile turbatur ac non solum diuturna fit, sed etiam non raro Tumores pedum œdematosos, Cachexiam & Hydropem post se trahit.

8 Id quod eo certius contingit, si Medici post talia exhibita statim ad sacram Anchoram, Pulverem scil. Chin. Chin aliaque Adstringentia confugiunt; sic enim etiamsi antea dicta non statim sequuntur, obstructionibus & Scirrhis viscerum, Febribus lentis & Hecticis porta panditur.

9 Malum quoque fatum experiuntur ii, qui vel alias ad sudores proni, vel minime ad eos proclives, vel æstu graviore laborantes, per sudorifera volatilia & fortiora tractantur, vel enim in Febres acutas ruunt, vel in Inflammatorias vel in Hecticas Febres incidunt.

10 Absentia sudoris in Tertiana morbum utpl. diuturniorem reddit, æstum auget & ad Febres continuas disponit.

11 Sudores vero post quemvis Paroxysmum placide, aut in subjectis humidioribus largius fluentes, morbum indies leviorem reddunt, & tandem prorsus tollunt.

12 Sudores nocturni spontanei finita Febre in subjectis repletis adhuc aliquamdiu durantes optimi sunt, quatenus humores supefluos evacuant.

13 Si vero negliguntur Febribus denuo tam intermittentibus, quam continuis viam sternunt.

14 Sudores partiales in Tertiana nullius sunt usus, melioris vero indolis sunt universales.

15 Nonnunquam tamen sudores partium inferiorum in subjectis hæmorrhoidariis suo non carent usu.

16 Vomitus & Diarrhœa quo maturius in Tertiana apparent, eo breviori tempore morbum solutum iri indicant.

17 Si vero præsentibus etiam ad eos indiciis, tales excretiones non contingunt, eo diuturnior fit morbus & morbus etiam eo magis ingravescit.

18 Alvum in Tertiana liberam esse semper optimum est: clausa vero symptomata, præcipue cephalalgiam & anxietates præcordiales, auget.

19 Largum Urinæ profluvium morbum quoque in subjectis sudore carentibus leviorem reddit.

20 Nisi Diæta in hac Febre exacte servetur & prudens medicatio applicetur, subsequentes Paroxysmi semper graviores sunt.

21 Si tres priores Paroxysmi sunt leviores, quartus utpl. fortius affligit.

22 Plethorici semper graviora in hoc morbo patiuntur symptomata, quam reliqui.

23 Eo graviora autem sunt omnia, si ante Febris invasionem Plethora per varias causas commota fuit.

24 Æstus in Tertianis Plethoricorum semper gravius urget & ad plures horas se extendit. Vidimus in talibus subjectis Paroxysmos usque ad triginta horas durantes.

25 Tales Febres ordinarie sunt anomalæ & ad continuitatem maxime inclinant.

26 Sudores hic ordinarie absunt & nisi mitissimo modo tractentur tales Tertianæ non raro degenerant in Febres inflammatorias.

27 In omni Tertiana æstus diu affligens sine præcedentibus per superiora aut inferiora, aut subsequentibus sudoribus, continuitatis suspectus est.

28 Appetitus insolitus auctus in Tertiana vel post eas nunquam bonus est; priori enim modo Febrem diuturniorem reddit, posteriori recidivæ viam sternit.

29 Oedemata pedum, quæ ordinarie vel malam diætam, vel perversam medicationem, vel morbi diuturnitatem, vel subjecti debilitatem, vel pedum nimiam refrigerationem &c. pro causa agnoscunt, si legitime tractantur, successive quidem possunt tolli per blanda laxantia, diuretica & diapnoica, sed facile, nisi Diæta probe observetur, redeunt.

30 Febris si jam cessavit, aut suppressa fuit, si denuo redit, multum confert ad resolutionem œdematum, inpr. si medicamenta convenientia junguntur.

31 Motus corporis moderatus in loco temperato multum quoque contribuit ad felicem œdematum horum curationem.

32 Si Oedematibus post Tertianam jungitur color faciei cachecticus & durities abdominis cum intumescentia Hydrops ante fores est.

33 Oedemata per externa repellentia, discutientia credita, aut per fortiora interna evacuantia tractata pariter facile in Hydropem degenerant.

34 Sudores spontanei moderati partes inferiores affligentes successive cum euphoria tollunt Oedemata.

35 Oedemata Tertianariorum facilius solvuntur quam Quartanariorum.

36 Quo magis inveterata sunt Oedemata talia, eo difficilius curantur.

38 Urinam in Oedematibus imminui & obscuro colore tingi malum, Hydrops enim ante fores est.

VI. *Remedia.*

1 Materiam crudam & viscidam in primis viis hærentem præparantia & ad excretionem disponentia: Salia neutra Tart. Vitriolatus, Arcan. dupl. Absorbentia Mat Per Lap. ♋. inpr. acido quodam saturata uti Conch. Citrat. &c. Incidentia Vegetabila inpr. amara, Rad. Gent. Ari, Caryoph. Herb. Absinth. Cent. min. Card. bened. &c.

2 Præparatam si opus est evacuantia: Tart. emet. Rad. Ipecac. Specif. Jalap. Pulv. Cornach. Rhabarb. Magnes. Liq. aperit. miner. Sal cathart. amar. salia neutra

tra majori doſi exhibita: aut quæ hiſce tutoria ſunt Pilul. Tart. Polychreſt. Stahlianæ, Becherianæ.

3 Diaphoreſin excitantia; ♁ diaphoret. Bezoard. miner. Eſſ. alexiph. Mixt. ſimpl. Tinct. Bezoard. &c.

4 Symptomata mitigantia; Succus Citri recens, Clyſſus ♁ii, Tinct. Roſar. Flor. Bellid. Rob. aciduli fructuum ut & eorum Sirupi ac ex hiſce parati Julepi. Ungt. de Alabaſtro Camph. &c. Vid. *Meth. Med.*

5 Ventriculum & primas vias roborantia, uti ſupra laudata amara in Infuſis Eſſentiis & Extractis.

6 Motus febriles ſiſtentia: Pulv. Chacaril. Chin Chin. Crocus ♂tis ♁iatus &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis præparans.

℞. *Tart. Vitriolat.*	*Div. in 4. p. æq.*
Nitr. ♁iat. an. ʒj. M.	*D. ſing. 4. 6. horis.*

2 Alius.

℞. *Sal cathart. am. ℥ſs.*	*D. ut antea.*
Div. in 4. p. æq.	

3 Alius.

℞. *Conch. citrat.*	*Div. in 6. p. æq.*
Arcan. duplic.	*D. ut. antea.*
Nitr. ♁iat. an. ʒj.	

4 Potio diaphoretica.

℞. *Aq. Card. Bened.*	*Nitr. ♁iat. a. ʒ ſs.*
Flor. Acac. a. ℥ij.	*Cinnab. ♁ij. ℈j.*
♁ diaph.	*Sacch. perlat. ʒij.*
Matr. perl.	*D. ſing. 3. horis cochl. ij.*

5 Pilulæ laxantes.

℞. *Extr. Panchym. Cr.*	*M. F. Pil.*
Pil. Stahlii a. gr. XII.	*D. pro una doſi.*
Tinct. Tart. q. ſ.	

6 Electuarium Febrifugium.

℞. *Conſ. Roſ. antiq.*	*Extract. Gent. ʒj.*
Viſceral. an. ʒvj.	*Sir. Cort. ☉nt. q. ſ.*
Pulv. Chacarill. ʒiij.	*M. F. Elect.*
Chin. ʒiſs.	*D. ſing. 4 horis 2 cuſp. cultr.*
Ari. ℈ij.	

VII. *Methodus Medendi.*

1 Si ullus morbus curatu facilis eſt, hic ſane eſt, ſi legitima Methodo tractatur, nihilominus tamen, propter inſcitiam eorum qui eam tractant, ſæpius ita pervertitur atque in pejus mutatur, ut poſtmodum peritiſſimis etiam Medicis crucem figat.

2 Optima & ſanæ rationi conveniens Methodus eſt, ſi reliquis remediis præmittuntur digeſtiva & præparantia quæ materiam præparant & abſtergunt ita ut poſtea eo commodius a Natura per Vomitum aut Diarrhœam, aut per remedia evacuantia, ſi opus eſt, expelli queat. Si hoc modo res inſtituitur, exinde ſequentia fluunt commoda.

a Vires ſcil. optime conſervantur, quæ contraria Methodo, ubi per evacuantia draſtica curæ initium fit, maxime franguntur.

b Morbus nullo modo in tranquillo ſuo curſu turbatur, quod juxta communem Praxin frequentiſſime fit.

c Frigus ſub tali Methodo non adeo urget, æſtus quoque mitior eſt, & ſudor citius erumpit.

d Vomitus ſpontanei & Diarrhœa longe facilius a Natura excitantur.

e Alvi libertas ſemper conſervatur.

f Imo omnia ſymptomata, in aliis maxime urgentia longe ſunt mitiora.

3 Et talia remedia digeſtiva dentur partim ante Paroxyſmum, partim die intermiſſionis mediocribus & repetitis, imo pro circumſtantiarum diverſitate majoribus etiam doſibus, ſi ſcil. vel alvum aperire vel lenem laxationem inſtituere animus eſt. Interdum etiam cum fructu immediate ante paroxyſmum & in ejuſdem principio exhibentur, quando ſcil. materia morbifica per ſe ad excretionem prona eſt, vel per remedia ad eam diſpoſita; hoc enim modo ſine ulla difficultate a natura excernitur & reſiduum denuo aliquo modo præparatur.

4 Si ſitis in horrore urget, potus quoque concedatur, ſed calidus magis, quam frigidus: minime enim reformidandæ ſunt plebejæ illæ anicularum perſuaſiones, quæ etiam Medicorum, ex formulis Practicorum, cerebra & obſervationes cerebrinas irrepſere, quaſi talis potus ſumme noxius ſit: tantum enim abeſt, ut noxius ſit, ut potius corpori ſumme conducat; quatenus materiam morbificam diluit, temperat & ad faciliorem excretionem diſponit: & Natura corpori ſuo ſemper proſpiciens conſulto non vero per errorem ſitim hancce excitat, ut materia febrilis aliquo modo corrigatur.

5 Cum vero interdum in ſubjectis maxime ſenſibilibus horror & anxietas præcordiorum maxime urgeant, ita graviora mala metuenda ſint, huic quoque proſpiciendum eſt: Proſunt tali in caſu Spir. Vini ſimpl. & rectif. Spir. Vin. Camph. Aq. Reg. Hung. aliaque ſpirituoſa non adeo volatilia; aut ſi hæc non arrident, ipſis ſubſtitui poſſunt Linimenta aut Balſama ſtomachica ex Ol. nuciſt. expr. & deſtill. ex Herb. fragrant. quæ ſcrobiculo cordis & dorſo, imponi & inungi poſſunt.

6 Finito horrore & æſtu incipiente concedatur potus ſufficiens parvis tamen ſed ſæpius repetitis hauſtibus. Exhibeantur etiam diaphoretica fixa cum Nitroſis & Abſorbentibus, ut hoc modo non ſolum nimius æſtus præcaveatur, ſed etiam humores ſenſim, ad blandam diapnoen diſponantur.

7 Si vero æſtus nimium ingraveſcit, potui admiſceantur acidula, uti ſunt Spiritus acidi minerales, quibus tamen merito præferuntur ſucci vegetabilium aciduli, inpr. vero ſuccus citri recens ſufficienti copia Aqu. ſimpl. mixtus quæ ſanguineis maxime conveniunt. Nitrum quoque optime prodeſt, inpr. vero Cholericis & Melancholicis. Et per talia remedia obtinetur etiam ſymptomatum mitigatio, ita ut tot ac tantis Balſamis, Unguentis, ſpiritibus aliiſque curialibus minime opus ſit. Si vero urgente capitis dolore aliquid præſcribendum eſt, ſufficit Ungt. Alabaſtr. cum pauca Camphora.

8 Remittente aliquo modo calore detur moderata doſis Mixt. ſimpl. aut Eſſent. alexiph. in vehiculo calido; qua ſumpta æger tranquillus ſit & ſucceſſive aliquid potus calidi aſſumat, ut hoc modo diaphoreſis eo melius promoveatur.

9 Finito hoc modo Paroxyſmo æger non ſtatim etiamſi vires adhuc conſtent, lectum relinquat, ſed adhuc aliquandiu in eo permaneat, ne id quod adhuc per diapnoen excerni debet, in corpore retineatur, hoc enim neglecto, inſequens paroxyſmus ſemper gravior eſt.

10 Die intermiſſionis continuentur Pulveres ſupra laudati digeſtivi ſive præparantes, quibus Eſſentia alexipharmaca, ſi æſtus alias admodum urget, parvis & repetitis doſibus interponatur. Ubi vero ſuſpicio eſt, multum adhuc cauſæ morbificæ in primis viis latere ſoli pulveres præparantes continuentur.

11 Cum vero Præparantia materiam quidem abſtergant & ad excretionem diſponat, non vero ordinarie evacuent, lenia Laxantia die intermiſſionis exhiberi poſſunt eaque vel in forma Infuſi, quando ſcil. ex Radic. & Herb. amaris & Fol. Sennæ parantur vel in forma Pilularum, cui fini potiſſimum inſerviunt Pilul. Tartareæ, Becherianæ, Stahlianæ aliæque ex Extractis amaris & Gummatibus paratæ.

12 Ubi Febris impetus miteſcere incipit, & materia Febrilis ſufficienter evacuata fuit, exhibeantur motus febriles ſiſtentia, quæ ſuperius recenſita fuerunt ex quibus omnium tutiſſima ſunt Crocus ♂tis ♁iatus & Pilulæ wildeganſi veræ, quæ vero admodum raræ ſunt.

13 Tandem etiam ad Ventriculi roborationem reſpiciendum eſt: id quod potiſſimum præſtant Stomachica amara & Carminativa, ut & Eſſ. ex hiſce paratæ, quales ſunt Eſſ. Galang. Cort. ☉nt. &c. quibus addi meretur Tinct. ♂t. Ludov.

VIII.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quod Cautelas Practicas concernit, abstinendum est in hac Febre a multitudine remediorum Nihil enim Naturam magis turbat, quam si Ventriculus multis, diversis & adversis remediis obruitur. pauca sed selecta remedia sufficiunt.

2 Nec etiam Vomitoria & Purgantia fortiora facile in usum trahantur.

3 Cum h. l. Vomitoriorum mentio fiat, merito quæritur? sed hoc loco? utrum sint absolute necessaria? an vero certis tantum subjectis conducant? & anne in hisce peculiare quid præstent? Qui vulgaribus imbuti sunt principiis & Praxin suam juxta aliorum modulum metiuntur, hic uno ore clamant evacuantia talia non solum summæ utilitatis, sed etiam maxime necessaria esse: & si quis contra talia mussitare audet, novatoris titulo statim eum insigniunt. Quamvis autem hi quoad evacuantia conveniant in ipsa tamen Methodo adhuc differunt. Ponamus Methodam & omnia erunt clariora: laborat e. g quis Febre Tertiana, Medicus vocatus statim præscribit Pulverem emeticum, die scil. vacuo, illo die quo Febris affligere solet ægroto commendatur Potiuncula ex Aquis destillatis & absorbentibus cum ♁io diaphoret. aut antihect Poterii: Die tertio æger purgatur Cerbero tricipite aut Pulvere trium diabolorum: Sequenti die continuatur Potiuncula diaphoretica cui jungitur Potio confortans cum Ol. magno Scorp. Matth. Ol. aliisque externis. Nec etiam negligitur Venæsectio etiam repetita. Hæcce excipiunt Potiunculæ laxantes ex Manna aut etiam noduli laxantes & tandem China Chinæ in Vino Burgundiaco infusa exhibetur. Aliis vero hæc Methodus nimis est tædiosa; quare totam Methodum in compendium redigunt, & præmissis universalibus Vomitoriis, Purgantibus & Venæsectione statim Chinam Chinæ ad uncias usque devorandam præscribunt: & talem Methodum stricte servant, licet œdemata & Hydropes, superveniant: hæc enim non Methodo, sed malo viscerum statui, adscribunt. Disputant quoque hi Vomitoriorum Patroni utrum talia remedia die intermissionis, an vero ipso die quo Febris affligit exhiberi debeant: plerique militant pro die intermissionis, paucissimi vero pro alterno. Quod E. jam decisionem hujus quæstionis concernit, statuo Vomitoria & Purgantia non esse absolutæ necessitatis

a Quoniam magnam quidem irritationem in primis viis excitant, materiam autem morbificam minime in totum tollunt, unde etiam hisce ipsis Paroxysmi in multis prorsus non mitigantur, sed potius exasperantur. Agunt talia remedia contra intentionem Naturæ, quæ successive & per repetitos Paroxysmos materiam illam removere conatur.

b Ipse morbus in tranquillo suo cursu turbatur, ita ut sæpius postea Febris nullum amplius certum typum formet, nec etiam paroxysmi regulariter procedant, sed Febris exinde prorsus anomala fiat.

c Imo in subjectis Plethoricis Febres tales sæpius propter emetica & Purgantia degenerant in continuas quæ utpl. mali moris sunt & facile cum Purpura miliari complicantur.

d Sæpius etiam per talia drastica remedia Febris ita frangitur, ut prorsus nulli formentur amplius Paroxysmi, sed calor lentus vires indies magis frangit & corpus depascit, ita ut tandem Hectica sequatur,

e Ægroti hoc modo tractati ordinarie superato jam morbo diu languere coguntur, cum e contra alii diversa Methodo tractati vires cito recuperent.

4 Eo majus damnum autem expectandum, est si Vomitoria eo ipso die, quo Febris affligere solet, exhibentur: hæc enim Paroxysmum accelerant, unde dum remedium operatur & Natura Vomitum quoque excitat, sæpissime sequuntur Hyperemeses, aut Natura ita fatigatur & debilitatur, ut Lipothymiæ graves sequantur.

5 Omnium vero pessime agunt, qui date uno vel altero Vomitorio statim ad sacram Anchoram Chinam Chinæ confugiunt, quoniam Oedemata & Hydropes, infarctus & indurationes viscerum, Febres lentæ, Hecticæ exinde sequuntur. De China Chinæ paulo inferius dicemus. Nemo tamen putet, me Vomitoriorum usum prorsus improbare, legitimo enim tempore exhibita suo non carent usu v. g. quando quis ob cibos malæ digestionis in Tertianam incidit, vomitorium exhibitum cruditates illas removendo sæpius etiam simul ipsam Febrem tollit. Quoad Purgantia improbo abusum & continuationem eorum, quoniam Febris nimium protrahitur: sufficiunt lenia laxantia; si materia antea per temperantia debito modo præparata fuit.

6 Pariter abstinendum est a Venæsectione. ut pote quæ in hac Febre prorsus nullam directam habet utilitatem, & si aliquid prestat, id potius respectu subjecti Plethorici fit; qui vero in omnibus subjectis eum instituere vult, stultum potius aut vanum Empiricum, quam Medicum agit.

7 Præcipue vero talia remedia fortiora vitanda sunt in subjectis sensibililibus & teneris, hæc enim lenissima Methodo tractari amant.

8 Evacuantia in Tertiana nunquam nisi probe præparata & ad excretionem dispofita materia dentur; nihil enim movendum est, nisi sit mobile.

9 Quoad præparantia, magis semper conducunt salia neutra cum absorbentibus, inpr. acido citri saturatis quam Vegetabilia acria.

10 In subjectis tamen Phlegmaticis commode reliquis remediis admiscentur.

11 Sistentia nunquam exhibeantur, nisi materia antea probe præparata & evacuata fuerit & Febre declinante, sive quando Paroxysmi & leviores & breviores fiunt.

12 Si vero nimis mature exhibentur, graviora Febres sequuntur mala, Oedemata. Hydropes &c.

13 Ventriculum roborantia remedia, inpr. acria & calida, si præpostere usurpantur, ad Hecticam dispo nunt.

14 Tumores pedum nisi legitimo modo tractentur facile degenerant in Hydropem: optima hic remedia sunt, abstinentia a nimiis cibis, motus corporis moderatus, incidentia & resolventia mitiora cum blandis laxantibus.

15 Si Febris hæcce degenerat in lentam, Extracta amara, Infusa & Pilulæ Becherianæ optime conveniunt ad revocandam Febrem; vitanda tamen sunt remedia nimis acria inpr. vero volatilia, quoniam morbum exasperant.

16 Arsenicum purum quocunque etiam modo occultetur, nunquam est remedium boni viri, an vero ita corrigi queat, ut revera fiat specificum, iis relinquo, quibus major quam mihi in talia data est potestas.

17 Superata Tertiana vitetur abusus ciborum ac aer frigidus & humidus.

CA-

Caput XXVI.

DE

Febre Tertiana notha sive anomala & maligna.

I. *Definitio.*

1 Febris Tertiana notha est species Febris intermittentis in qua Natura materiam quandam noxiam in primis viis & interdum in Massa sanguinea hærentem expellere & simul quoque vitium quoddam sanguinis corrigere nititur.

2 Maligna vero est, quæ quidem typum tertianarium, sed simul materiam malignam conjunctam habet, quam Natura per motus febriles expellere conatur.

II. *Differentia.*

1 A *Tertiana legitima:* per signa superius recensita & hic paulo infra recensenda.

2 Ipsa *Febris anomala*, differt diversis gradibus:

a Nam primo est tantum simpliciter anomala, ita ut cum Tertiana vaga quoad maximam partem habeat convenientiam.

b Nonnunquam vero symptomata gradu ordinaria & legitima longe superant & insignem fatigationem post se relinquunt, quæ etiam die intermissionis continuat.

c Ordinarie autem horror est brevis & mitis, æstus vero ultra consuetum terminum extenditur.

d Nonnunquam mali est moris & ad efflorescentias inclinat.

III. *Signa*

1 *Anomalæ*:

a Invadit otdinarie uti Tertiana legitima cum horrore.

b Quem præcedunt quoque alia signa, contractio dorsi spastica, aliaque superius recensita.

c Hic tamen horror brevi tempore finitur, imo interdum prorsus superficiarius est.

d Adest quoque Nausea, quæ tamen rarius in actuales vomitus erumpit: aut etiam actualis vomendi conatus adsit, nihil tamen excernitur.

e Horrorem statim excipit æstus insignis, in quo symptomata omnia sunt graviora, quam in Tertiana legitima.

f Æstus hic fere similis est calori acutarum & ad decem, duodecim, imo viginti horas & diutius adhuc se extendit.

g Æstus utpl. est aridus cum siccitate linguæ, gravi capitis dolore &c.

h Sudores vel sunt nulli vel inordinati, ita ut ægroti nullum exinde sentiant levamen.

i In subjectis humidioribus sudores sæpius sunt admodum largi, sed ægrotos insigniter debilitant.

k Post Paroxysmum nullam prorsus sentiunt refocillationem ægrotantes, sed summa lassitudo cum siti, capitis dolore, agrypnia &c. urgent.

l Ipsi Paroxysmi ordinarie nullum statum tempus observant, sed modo summo mane, modo interdiu, modo noctu affligunt.

m Et si levissimus in Diæta error accedit, Paroxysmi facile duplicantur, ita quidem ut finito alter statim incipiat.

n Paroxysmi quoque progrediente morbo non sunt æquales, interdum enim hic est admodum mitis, alter vero gravissimus.

o Numerus quoque Paroxysmorum nullam hic habet legem, uti in Tertiana legitima, ubi Febris legitime procedens vel ante septimum Paroxysmum, vel paulo post eum profligari potest, hic autem numerus est plane indefinitus & ordinarie Febris ad aliquot septimanas & amplius se extendit.

p Morbo finito languor adhuc diu ægrotos affligit, & non nisi elapso multo tempore vires recuperant.

2 *Malignæ*. Vid. *Histor. Morb. Urat. Tom. II. p.* 134.

a Invadunt quoque circa meridiem cum horrore sed non adeo gravi.

b Quem excipit æstus satis lenis.

c Qui tamen statim cum insigni lassitudine & virium prostratione junctus est.

d Etsi autem mitis sit diutius tamen protrahitur & ad quintam vel sextam horam sequentis diei se extendit.

e Pulsus in Paroxysmo semper summe est languidus.

f Circa dictum tempus hora scil. sexta secundi diei Febris cessat & plenarie intermittit.

g Quamvis autem hæcce contingat, nihilominus maxima virium prostratio superest, & artus omnes quasi confractos esse ægroti conqueruntur.

h Tertio die versus vesperam levis quidam horror dorsum percurrit.

i Quem magnus statim sequitur æstus, qui per totam noctem usque ad octavam vel decimam quoque horam durat.

k Et sic denuo sequitur vera Febris intermissio.

l Sequentibus tribus aut quatuor diebus æstus, debilitas, virium prostratio cum reliquis symptomatibus augentur.

m Lingua toto morbi cursu muco viscido (albo plerumque) est obducta.

n Nausea gravissime urget.

o Quam etiam in quibusdam vomitus sequuntur.

p Alios vero inanes vomendi conatus, quam maxime torquent cum insigni Cardialgia.

q Alii animi deliquiis corripiuntur.

r Adest quoque continua inappetentia & nausea ciborum.

s Sitis quamvis sit ingens non tamen est clamosa.

t Primis tribus aut quatuor diebus dolor capitis admodum urget, qui tamen postea aliquo modo imminuitur.

u Agrypnia adest continua nullis cedens remediis.

x Urina in principio morbi est fere naturalis, in incremento tamen fit saturate rubra & in statu plerumque turbida est.

y Alvus ordinarie est adstricta.

z Interdum Purpura sub maximis anxietatibus & jectigationibus erumpit.

aa Hæc tamen symptomata pro diversa annorum & temporum constitutione quam maxime variant.

IV. *Subjectum.*

1 *Tertianæ anomalæ.*

a Omnes illi qui alias Tertiana corripi solent.

b Præ ceteris tamen Plethorici.

c Ut & ii, quorum sanguis multis impuritatibus scatet.

d Labe visceris cujusdam incipiente laborantes.

2 *Malignæ.*

a Hæc nulli parcit ætati, sed ubi epidemice grassatur, omnis generis homines corripit.

b Magis tamen adolescentes, juvenes & viros, quam senes & pueros.

c Frequentius quoque viros quam feminas affligit.

d Præ ceteris ea corripiuntur homines sensibiles, ad iram proni & meticulosi.

e Maxime quoque proni sunt ad eam Plethorici & Cacochimici.

V. *Prognosis.*

1 *Febris Anomalæ:*

a Tertiana anomala per se quidem nullum vitæ periculum infert, longe tamen gravius semper affligit, quam legitima.

b Nisi Diæta exacte servetur & perite tractetur hæc

hæc Febris facile degenerat in Febrem continuam.

c Ordinarie Febris hæc diutius durat, quam Tertiana legitima.

d Nonnunquam, si debita Methodo tractatur, transit in Tertianam legitimam, quod optimum est.

e Quo magis calidis tractatur, eo certius vel in Febres inflammatorias, vel Hecticam transit.

f Id quod etiam contingit, si sacrum illud remedium China Chinæ ægrotis exhibetur.

g Sudores mature in hoc modo erumpentes morbum leviorem reddunt.

h Nimii autem & coacti ægros admodum debiles reddunt, & ægri diu post morbum etiam superatum languere coguntur.

i Neglecti vero aut suppressi æstum cum omnibus symptomatibus augent ac viam ad continuitatem sternunt.

2 *Febris Malignæ:*

a Tertiana hæc maligna admodum rara est, ita ut etiam plures eam negaverint: interim tamen Peste ingruente, imo etiam sine ipsa a non paucis observata fuit.

b Uti omnes malignæ insigni periculo non vacant, ita quoque hæc facile ægrotos jugulat.

c Periculum tamen hic tantum non est ac in aliis malignis stricte sic dictis, de quibus superius actum fuit.

d Semper tamen respiciendum est ad constitutionem epidemicam, uno enim anno plus periculi involvit, quam in altero.

e Quo magis est contagiosa, eo majori etiam periculo exponit ægrotantes.

f Quo magis vires sunt prostratæ & actiones rationales sunt turbatæ, eo periculosior est status.

g Continuæ jectigationes in lecto graves Cardialgiæ, & Lipothymiæ cum deliriis, pessimum quoque indicant statum.

h Petechiæ aut Purpura præmature in hoc morbo erumpentes semper pejoris sunt indolis, quam si tardius prodeunt.

i Alvus adstricta morbum semper graviorem, aperta vero leviorem reddit.

k Febres legitime tractatæ hæ post septimum diem interdum acquirunt iterum sensibiles intermissiones & mutantur vel in Tertianas, vel in Quartanas degenerant.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia: Lap. ♋. Matr. Perl. Conch. Citrat. aliaque Absorbentia acido quodam saturata. Nitr. depur. regenerat. ♁iat. Perlat. Tart. Vitriolat. Arcan. dupl. Succ. Citr. Rob. Cydon. Ceras. acid. Rib. Berb Sirupi aciduli Tinct. Rosar. Bellid. Clyss. ♁ii. Spir. Nitri Vitrioli Emulsiones.

2 Diapnoica: ♁ diaphoret. Bezoard. mineral. Reg. ♁ii medicinal. Ess. alexiph. Scord. Pimpin. alb. Mixt. simpl. Tinct. Bezoard. parum camphorata. Infusa calida ex Plantis & Radicibus moderate bezoardicis.

3 Symptomatibus prospicientia: Clysteres, lenia laxantia, Emulsiones aliaque temperantia, confortantia sive Analeptica, blanda sopientia externa, quieta continentia in lecto, bunum regimen, rationalis Methodus.

4 *Primas vias roborantia*: Amara, blanda Adstringentia, &c. Vid. *Tab. præced.*

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Conch. citr.*
Matr. perl.
Nitr. depur. a. ℈ij.
Cinnab. ♁*ii.* ℈*i. M.*
Div. in 6. p. æq.
D. sing. 4. horis.

2 Potiuncula temperans

℞. *Aq. Borrag.*
Bugloss.
C. C. citr. a. ℥*ij.*
Lap. ♋. ʒj.
Tinct. Rosar. ʒij.
Succ. citr. rec. ℥ß.
Sir. ceras. acid. ℥*j. M.*
D. coch. ii. iij.

3 Alia simul analeptica.

℞. *Aq. Scorzon.*
Ceras. nigr.
Naph. a. ʒiß.
Cinnam. cydon. ℥*j.*
Succ. citr. rec. ℥ß.
Rob. Cydon.
Berb.
Ceras. acid. a. ʒiij.
Sir. Granat. ʒ*vj. M.*
D. ut antea.

4 Pulvis diapnoicus.

℞. ♁ *diaph.*
Matr. perl.
Nitr. ♁*iat. a.* ℈*ij.*
Reg. ♁*ii Medicin.*
Cinnab. ♁*ii a. gr. xv. M.*
D. sing. 4. vel 5. horis 2.
cusp. cultr.

5 Alius Bezoardicus.

℞. *Matr. Perl.*
C. C. philos.
♁ *diaph. a.* ʒß.
Pulv. Bezoard. Senn.
℈*ij. M.*
D. ut antea.

6 Potiuncula diapnoica.

℞. *Aq. Galeg.*
Scord.
Scorzon.
Ceras. nigr. a. ℥*j.*
Bezoard. min.
Conch. citrat.
Nitr. ♁*iat. a.* ʒß.
Extr. Chacarill. gr. vj.
Sir. contraj. ℥ß. *M.*
D. sing. 3. vel 4. hor. cochl. ij.

7 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Essent. Alexiph.* ʒ*ij.*
Scord.
Pimp. alb. ã. ʒj. *M.*
D. 30. gutt. mane & versus meridiem.

8 Infusum diapnoicum.

℞. *Herb. Scabios.*
Galeg.
Bellid. ã. mj.
Thee a. ʒ*ij.*
Rad. Pimp. alb.
Diptamn.
Vincetox. a. ℥ß.
Inc. infund. in Aq. ferv.
sumatur calide.

VII. *Methodus Medendi.*

1 *Febris anomalæ:*

a Febris anomala respectu remediorum fere eadem exposcit remedia ac Febris Tertiana legitima, majori tamen cum circumspectione hic usurpanda sunt.

b Quare primo exhibeantur Præparantia & Temperantia, ut æstus ad continuitatem vergens ita temperetur, ne Febris continua sequatur.

c Ipsa autem temperantia non nimis diu usurpentur, sed mature ipsis admisceantur Diapnoica, ut diaphoresis in hoc morbo summe necessaria excitetur: hac enim præsente morbus non solum levior redditur cum symptomatibus, sed etiam breviori tempore finitur.

d Semper tamen attendendum est ad Paroxysmos & remedia, partim ante eum, partim in ipso convenienti Methodo exhibenda sunt: hoc enim neglecto frustranea sunt omnia.

e Si vero Paroxysmi sunt ita vagi, ut prorsus nullum ordinarium observent tempus ad Paroxysmos solum attendendum est, & iis finitis, partim præparantia sola, partim alexipharmaca lenia exhibenda sunt: ita tamen ut Alexipharmaca reliquis remediis semper interponantur.

f Talia Alex. dicta Methodo convenienti usurpata insignem habent usum, quatenus sanguinem penetrando, id quod in Massa Sanguinea hæret, & continuitati ansam præbet, sensim removent.

g Si sudores erumpere incipiunt, quieta in lecto continentia & potus calidus frequenter haustus ad ejus continuationem optima sunt remedia.

h Alvus uti sæpius est clausa sive adstricta admittit usum Clysterum aut blandorum laxantium, inpr. die intermissionis exhibitorum.

i Hæc omnia si probe observentur, Febris anomala vel perfectum exhibebit typum tertianarium, facile per remedia convenientia superandum, vel successive, fluentibus rite sudoribus, cessabit.

2 *Febris malignæ.*

a In Cura hujus Febris respiciendum est potissimum ad genium ejus, an scil. sit constitutio epidemica & cujusnam indolis sit malignitas Febris.

b Si constitutio est epidemica ante omnia videndum

dum eſt, quænam remedia ægroti commode ferant, & quænam Medendi Methodus ipſis conveniat.

c In genere tamen in principio & progreſſu morbi exhibeantur blanda Diapnoica cum Alexipharmacis.

d Quibus, ſi neceſſitas id exigit, blandum laxans præmitti poteſt, quod admodum proficuum, vid. *Neuranzius de Purpura curatione p.* 413 deprehenderunt Medici Uratislavienſes.

e Quoad Bezoardica & Alexipharmaca illa conſtent ex diapnoicis fixis bexoardicis & Nitro, dentur ſi intermiſſio aliqua obſervatur, in Paroxyſmo interpoſitis humectantibus & analepticis & in declinatione Eſſentia alexipharmaca Stahlii cum Eſſ. Scordii mixta.

f Eadem etiam Bezoardica cum Nitroſis una vel altera hora ante Paroxyſmum cum fructu exhiberi poſſunt, quoniam humores diſponunt, ut ſudor poſtea eo facilius ſequatur.

g Quando vero vel nulla vel obſcura obſervatur intermiſſio, Eſſentia modo laudata detur bis tempore antemeridiano, hora ſcil. quinta & undecima: Pulvere vero bezoardici hora quarta pomeridiana & nona veſpertina.

h Et hæc remedia tam diu continuanda ſunt, donec iterum ſenſibiles obſerventur intermiſſiones ac morbus ſenſim ſenſimque ad finem tendat.

i Tranquillitas etiam in lecto ægrotis poſt ſumpta remedia ſemper commendetur, ut ſudor eo melius erumpere queat, ab hoc enim ægroti ſalus dependet.

k Finito morbo non ſtatim deſiſtatur a remediis, ſed Eſſent. alexipharmaca aliquandiu adhuc continuetur mane ſcil. & veſperi, cui, ſi ægroti adhuc ſunt admodum debiles, Analeptica jungantur cum gelatinoſis aliiſque nutrientibus.

l Tandem detur blandum laxans, cujus ope ſi forſan ſordes in primis viis hærent, eæ removeantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 *Febris anomalæ:*

a In tota cura hujus Febris cautiſſime procedendum alias enim faciliime in continuam degenerat.

b Morbum autem huncce quam maxime turbant, ſacra illa Univerſalia, quæ ſecundum Methodum multorum in Febribus aliiſque morbis ſpecificis Lapid. ſcil ♋ C.C Philoſ. Terr. ſigill. ♁ diaph. aliiſque hujus generis præmitti ſolent.

c Quemnam uſum Vomitoria hic habeant, ipſa ſana ratio dictitat; ſcil.

1 Materiam in hiſce Febribus jam ſatis agilem in actum deducunt, ut eo facilius corporis nocere queat; ſi materia eſſet aliquo modo correcta, poſſet aliqualis excuſatio locum habere, crudam autem cum impetu evacuare velle, contra rationem & experientiam eſt.

2 Vires ſtatim ab initio frangunt, ita ut Natura morbo ferendo impar ſit.

3 Magnas turbas excitant in Maſſa Sanguinea, & Naturam a ſcopo ſuo, quem h. l. intendit, revocant, ita ut poſtea vel nulli vel inſufficientes ſequantur ſudores, qui tamen in hoc morbo maxime neceſſarii ſunt.

4 Omnia ſymptomata inpr. Cephalalgiam, graviora reddunt.

d Idem judicium ferendum eſt de Purgantibus, præſertim ſi acriora fuerint, ſi ſcil. e. g Cerberus triceps ſive Pulvis trium diabolorum ad ℈ſs. cum Tart. emet. gr. ij iij mixtus præſcribitur; quæ quidem remedia apud ignarum vulgus, quod de præſtantia remedii ex numero ſedum judicium fert, magnæ ſunt fidei, Medici autem talia Agyrtis & Circumlatoribus relinquunt.

e De Venæſectione non opus eſt ut multa dicamus, quoniam alibi jam locuti ſumus de ejus abuſu & vero uſu, ſufficit ſaltem innuiſſe, in tali Febre nullam eſſe indicationem quæ eam urgeat.

f Remedia calida alexipharmaca hic quoque ſumme ſunt noxia, quatenus æſtum quam maxime augent, Inflammationes excitant, aut Purpuram miliarem producunt. Interim tamen modernis temporibus, ubi quivis morbi, quorum legitima diagnoſis aliquo modo difficilis eſt, aut ubi vel anomala vel gravia ſymptomata occurrunt, pro malignis habentur, ad hæc remedia ſtatim confugiunt Medici, eaque largioribus doſibus cum volatilibus mixta exhibent, quo autem de fructu mortui teſtantur.

g Abſtinendum quoque eſt in hiſce Febribus a nimiis refrigerantibus & incraſſantibus, hæc enim ſudorum excretionem impediunt, unde poſtea in lentas mutantur, quæ non niſi elapſo diuturno tempore cum magno labore curari poſſunt.

h Reliquas Cautelas tam quoad regimen, quam quoad Diætam, prudens Medicus ſecundum circumſtantias occurrentes ipſe annotare & noxia prævenire poterit.

2 *Febris malignæ:*

a In hac Febre propter complicatam malignitatem majori adhuc circumſpectione opus eſt, quare Medicus ad omnia probe attendat, nec ſe facile ſeduci patiatur.

b Vomitoria non præſcribat, niſi forſan conſtitutio epidemica & factæ jam experientiæ eorum uſum ſuadeant, quando ſcil. malum eſt a contagio per ſalivam communicato & in Ventriculo magnas moleſtias excitat: poſitis enim talibus circumſtantiis Vomitoria ſæpius admodum proficua fuiſse, Obſervationum Scriptores teſtantur: ſed ſint ſemper leniſſima & in primo ſtatim principio exhibeantur; ſed cum Medici rarius in principio vocentur, tempus talibus remediis utendi utplurimum præterlabitur.

c Quoad Purgantia ea ſtudioſe, inpr. fortiora, vitet, ſufficiunt, ſi neceſſitas aliquid utendum ſuadet, leniſſima laxantia.

d Venæſectio uti in nulla Febre maligna aliqualem uſum habet, ſed potius inſignia damna infert, ita & hoc loco ſtudioſe fugienda eſt.

e Quo lenior eſt Methodus in hac Febre, eo magis ab omnibus alexipharmacis, volatilibus aliiſque commoventibus abſtinendum eſt. Reliquas Cautelas vide ſupra ſub morbis malignis.

CAPUT XXII.

DE

Febre Quartana.

I. *Definitio.* QUartana eſt ſpecies Febrium intermittentium qua Natura quarto quovis die materiam quandam noxiam circa viſcus quoddam hypochondriorum hærentem, per motus auctiores corrigere & expellere & læſionem dicti viſceris prævenire nititur.

II. *Differentiæ.*

1 Quomodo a reliquis intermittentibus differat, ipſa nomina docent.

2 Alia eſt *ſimplex*, alia continua de qua inferius peculiari Tabula.

3 Alia porro eſt *ſimplex*, quæ quarto quovis die affligit, alia *duplex*, alia *triplex*, de quibus ſeq. Tabulæ.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie tempore autumnali, ſi vero alio tempore obſervatur, ſunt adhuc reliquiæ Quartanæ prægreſſæ.

2 Antequam ægrotos corripiat, ſentiunt inſignem corporis languorem.

3 Poſtea affligit cum inſigni frigore more aliarum intermittentium, non tamen adeo horrent ægrotantes, ſed potius rigent: quamvis in non paucis obſervaverim tantum horrorem cum tantis artuum ſucceſ-

cussationibus, ut totus lectus exinde commotus fuerit.

4 Frigus hocce invadit ordinarie ab hora secunda pomeridiana & ad duas horas se extendit.

5 In hac Febre nec Vomitus, nisi Ventriculus cibis malæ digestionis oneratus sit, observatur.

6 Calor hic tantus non est ac in reliquis intermittentibus, unde etiam symptomata non adeo urgent.

7 Dolor enim capitis saltem est obtusus cum perturbatione capitis vertiginosa.

8 Æstus hic non est diuturnus & ultra sex horas vix se extendit: imo morbo progrediente una vel altera hora absolvitur.

9 Æstus quoque ordinarie est siccus & aridus, unde etiam rarissime sudor post eum erumpit. Observavimus tamen in multis, præcipue junioribus & temperamenti humidioris, copiosos sudores post septimum vel octavum Paroxysmum, qui etiam in quibusdam per integrum mensem singulis noctibus erumpebat, ita ut indusia ter, quater mutare cogerentur.

10 Alvus utpl. est clausa & adstricta.

11 Finitur hoc modo Paroxysmus & quarto quovis die redit, remanet tamen sæpius insignis lassitudo totius corporis, ipsa ossa quasi penetrans: quamvis non pauci dentur, qui superato Paroxysmo de nulla prorsus molestia conquerantur, sed ad pristinos labores statim redeant.

12 Appetitus in hac Febre sæpius est admodum laudabilis ita ut sanorum nullo modo cedat: nonnunquam etiam nimis, quam par est auctus est: imo interdum etiam in ipso Paroxysmo ægri insignem habent appetitum, qui ad voracitatem usque se extendit. Novi hic loci fabrum lignarium, qui cum uxore sua Quartana correptus erat: hi tempore Paroxysmi panem recentem & calidum anxie desiderabant, & cum aliquoties ab adstantibus ipsis concederetur, integrum sex librarum panem cum summo appetitu devorabant: tandem tamen partim morali discursu, partim convenientibus remediis a chronico hocce malo liberabantur.

IV. *Subjecta*.

1 Morbus hicce frequentius affligit viros & senes, quam juniores, in quibus aliquo modo rarior est.

2 Prorsus tamen ab eo non immunes vivunt, si multos in Diæta errores commiserint, & postea tempore autumnali injurias aeris externi experti fuerint.

3 Infantes omnium rarissime vel prorsus non corripiuntur, nisi forsan epidemica constitutio aliquid contulerit.

4 Feminæ hystericæ multa incommoda in visceribus Hypochondriorum passæ.

5 Mensium ataxia laborantes.

6 Ut & Hypochondriaci ac Hæmorrhoidarii propter debilitata hypochondria.

7 Homines sanguinis spissitudine laborantes.

8 Quibus consuetæ excretiones humorum male procedunt.

9 Viscerum debilitate in abdomine laborantes.

10 Multum pituitæ sive materiæ viscidæ in sanguine habentes.

11 Vitam sedentariam amantes & speculationibus nimium dediti.

12 Mœrore & tristitia sæpius affecti.

13 Diæta cruda abutentes.

14 Quibus aliæ Febres intermittentes male curatæ fuerunt.

15 Inpr. vero ad eam inclinant Melancholici, & qui de eorum temperamento multum participant.

16 Corpus calidum inpr. vero abdomen in aere frigido & humido, qualis est Autumnalis, refrigerantes.

17 Interdum etiam hac Febre corripiuntur homines si ulcera antiqua ipsis consolidantur, aut scabies retropellitur.

V. *Prognosis*.

1 Febris hæc legitime decurrens & conveniente Methodo tractata per se quidem non est periculosa, ast ubi error committitur, alii sequuntur morbi, qui lentum quidem, sed funestum habent exitum.

2 Quartana merito pro Medicorum scandalo habita fuit, quoniam, etiamsi optima Methodo utaris nihilo minus admodum diuturna est: ægroti enim diuturnitatis pertæsi raro exactum servant vitæ regimen: ubi vero bona Methodus & bonum regimen concurrunt, potest etiam breviori tempore curari, nisi jam labes visceris subsit.

3 An vero juxta computum Sydenhamii semper sex menses requirantur ad perfectam curationem, merito dubitatur, si enim experientiam consulimus ea contrarium suadet, dum multi elapso saltem unico mense perfecte curati fuerunt: quæ autem postea sequuntur recidivæ, eæ potius malo regimini & ægrotantium meticulositati adscribendæ sunt: præparetur solummodo materia debito modo, & commode e corpore evacuetur, & sic omnia bene se habebunt. Ubi tamen denuo merito excipitur labes visceris.

4 Si ver est humidum & pluviosum aut si Autumno est similis ac tertianæ plures affligunt homines, Quartana quoque non adeo est rara, sed subjecta disposita invadit.

5 Autumnales tamen Quartanæ semper curatu sunt difficiliores, quam Vernales, quatenus Autumnales sæpius ad vernum usque tempus durant, quo tempore demum curantur: frigus enim hybernum humores condensat, adeoque necessariam causæ morbificæ resolutionem & excretionem impedit: tempore autem vernali, ubi ad serenitatem & calorem aeris humorum naturalis fit depuratio, curatio longe facilior est.

6 Quamvis reliquæ Febres, etiam gravissime, non raro sponte sine concursu Medici curentur, Quartana tamen rarissime a Natura sola curata legitur: imo quo altius agit radices, eo minus tam per Naturam, quam per artem tolli potest.

7 Quoniam in Quartana rarissime spontaneæ occurrunt excretiones, hinc etiam curatio tam difficilis & morbus adeo diuturnus est: omnes enim Febres, si salutariter procedere debent, amant excretiones & sine hisce non solvuntur.

8 Quartanæ præ ceteris recidivæ maxime obnoxia est, quod inpr. contingit, si præmature per Chinam Chinæ sistitur, aut ægroti appetitui nimium indulgent.

9 Quoniam Natura in hac Febre lento gradu procedit, ideo etiam fortiora evacuantia, vomitoria, Purgantia, Volatilia &c respuit, quatenus talia remedia vel morbum diuturniorem reddunt, vel labem visceris metuendam inducunt, vel Febrem in continuam aut Lentam vel Hecticam convertunt.

10 Quartana illegitime tractata facillime Scirrhos vel Hepatis, vel lienis, quod utpl. fit, post se trahit.

11 Imo non raro Oedemata pedum, in Hydropem degenerantia, Tusses siccæ chronicæ, Asthmata, utpl. incurabilia, sequuntur.

12 Nonnunquam, si legitime procedit ac prudens methodus adhibetur, salutaris quoque alias sequitur effectus, dum prægressi Hypochondriaci affectus tolluntur.

13 Tumores œdematosi Quartanam sequentes admodum sunt pertinaces & hoc ipso indolem Febris sequuntur, quare remedia incidentia & resolventia cum lenibus laxantibus diu continuanda sunt.

14 Quæ autem præsente adhuc Febre occurrunt, facilius solvuntur, quatenus motus febriles aliquid ad eorum dissolutionem contribuunt.

15 Si Quartanæ per præmaturum usum Chinæ Chinæ suppressæ fuerunt, & sequuntur pedum œdemata, eo difficilius curantur & eo facilius in Hydropem degenerant.

16 Scirrhi post Quartanam semper mali sunt ominis, quamvis enim diu subsistant, & nullas adeo magnas molestias creent, certissime tamen post se trahunt gravia symptomata Hecticam, Hydropem &c.

17 Si Febris denuo recrudescit, quod tamen raro contingit, tales Scirrhi recentiores, concurrente convenienti Methodo, interdum solvuntur.

18 Si autem sunt inveterati, res utpl. desperata est, quoniam remediis Scirrhos resolventibus destituimur.

 19 Scir-

19 Scirrhum recentem a Quartana relictum, sed adhuc recentem per Febrem acutam cui Petechiæ superveniebant, solutum fuisse observavimus.

20 Quo magis appetitus urget in Quartana & ægroti eidem indulgent, eo diuturnior fit Febris.

21 Scabies humida sæpius boni est ominis in Quartana quando nimirum causa morbifica ad peripheriam corporis deponitur: sicca autem cum Cachectico corporis habitu mala est.

22 Icterus Quartanæ superveniens rarius est boni ominis, hepatis enim labes subest.

VI. *Remedia.*

1 Incidentia & Resolventia, tam mineralia quam vegetabilia: Salia neutra Tart. Vitriolat. Arcan duplic. Nitr. ♁iat. Salia fixa vegetabilium, Sal Cent. min. Absinth Genist Onon. Card. benedict. Liq. Terr. fol. Tart. Tart. solub. in Infus aut Decoct. pro ordinario. Omnes Radices & Herbæ incidentes, præcipue vero amaræ: Rad. Gentian. Caryophyll. Pimpinell alb. Vincetox. Ari. Galang. Zedoar. Herb. Cent. min. Card. bened Absinth Fumar. Trifol. Fibr. Gummata quoque resolventia, Essentiæ ex Radic & Herb. incidentibus & amaris, Pilulæ ex Extractis amaris & Gummatibus paratæ, Becherianæ, Stahlianæ &c. Potus & motus sufficiens.

2 Alvum apertam servantia & materiam præparatam successive evacuantia: uti sunt Infusa ex Radicibus & Herb. modo dictis ac laxantibus preparata cum Melanagogis præcipue Rad. Helleb. Pilulæ incidentes & laxantes, quales sunt Tartareæ, de Ammoniaco, aut modo allegatæ Becherianæ, aliaque juxta hunc modulum paratæ.

3 Viscera infimi ventris roborantia: uti sunt præter supra laudatas Rad & Herb. Stomachica & Carminativa moderate Essentiæ & potissimum Extracta ex iisdem parata, Tinct. ♂t. Ludov.

4 Motus febriles sistentia: Crocus ♂t. ♁iatus D. Stahlii. Pilulæ wildegansii, ut & Pulvis China Chinæ in Electuariis vel Infusis cum aliis exhibitus: Amuletica & alia interna &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis incidens & resolvens.

℞. *Tart. Vitriolat.* *Lap. ♋. ā. ʒs.*
Sal. absinth. *Div. in 4. p. æq.*
Rad. ari. ppt. M. *D. sing. 6. horis.*

2 Tinctura incidens.

℞. *Tinct. ♁ii acr. ʒij.* *D. 30. gutt. pro dosi.*
Ess. Pimpin. alb. ʒj. M.

3 Infusum incidens.

℞. *Rad. Gentian. r. ℥s.* *Cort. ☉nt.*
Galang. *Citr. ā. ʒij.*
Ari. ā. ʒij. *winteran. ʒis.*
Herb. Cent. min. *Tart. solub. ʒiij.*
Card. bened. *Incis. infund. in Vin. alb.*
Capill. ♀. *℔. iv. D. ℥vj. pro dosi.*
Fumar. ā. mss.

4 Pilulæ resolventes & aperientes.

℞. *Gumm. Ammon.* *Card. bened.*
Heder. *Aloes Gummos. a.*
Junip. ā. ʒj. *ʒs.*
Extr. Helleb. nigr. *Tinct. Tart. q. s. M.*
Cent. min. *F. Massa.*
Fumar. *D. 15. 20. 25. pro dosi.*

5 Aliæ.

℞. *Pil. Tart. ʒj.* *D. 20. pro dosi.*

6 Infusum laxans.

℞. *Rad. Pimpin. alb.* *Fol. Serm. s. s. ℥vj.*
Vincetox. *Fibr. Hell. nig. ʒiij.*
Onon. a. ʒiij. *Cort. ☉nt.*
Ari. ʒij. *Tart. solub. a. ʒij.*
Herb. Epithym. *Incis. infund. in ℔. iv.*
Cuscut. *Vini. D. mane ℥vj.*
Cent. min. a. mss.

7 Pilulæ Purgantes.

℞. *Extr. Hell. nigr.* *C. Elix. P. P. F.*
☿ dulc. a. gr. XII. *Pil. D. pro 1. dosi.*

8 Tinctura tonica.

℞. *Tinct. ♂t. Lud. ʒs.* *D. mane et vesperi 40. gut.*

9 Alia.

℞. *Ess. Absinth. comp. ℥s.* *D. 30. gutt. bis per diem.*

10 Alia.

℞. *Essent. Gent.* *Cent. min. a. ʒij. M.*
Pimpin. alb. *D. ut antea.*

11 Pulvis leniter sistens.

℞. *Tart. Vitriolat.* *Rad. Ar. ʒj. M.*
Cort. Chacarill. *D. sing. 4. horis 2. cusp.*
Chin. Chin. ā. ʒij. *cultr.*

12 Electuarium febrifugum.

℞. *Conserv. Spagir. Aug. ℥j* *Sir. de Absinth. q. s.*
Chin. Chin. *M. F. Elect.*
Chacarill. a. ʒiij. *D. sing. 4. horis 2. cusp.*
Rad. Ari. ʒij. *cultr.*
Extr. Gentian. ʒj.

13 Infusum Febrifugum.

℞. *Rad. Gentian. ʒvj.* *Tart. solub. ℥s.*
Ari. ʒiij. *Incis. infund. in vin. ferven.*
Herb. Cent. min. *℔iv. linquantur prope*
Card. bened. a. mj. *ignem in vase bene clauso, ita tamen ut bullire*
Chacarill. *nequeant. Postea remotis ab igne*
Chin. Chin. a. ʒvj.
Cort. ☉nt.
Winteran. a. ʒij. *D. sing. 4. hor. ℥iij. ℥iv.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Si ulla Febris est pertinax hæc sane est, sæpius enim Medici & ægroti patientiam exhaurit, inpr. si jam inveterata est: quare ægroti mature Medici auxilium implorent, in principio enim mali, si modo convenientia exhibentur remedia, Medicus plus præstare potest, quam postea longo tempore.

2 Uti autem in Tertiana, ita quoque in Quartana digestiva versus Paroxysmum exhibita optimum edunt effectum: quare una vel altera hora ante Paroxysmum exhibeatur sal quoddam neutrum, qualia sunt Arcanum duplicatum & Tartarus Vitriolatus legitime præparatus, vel per se a ℈j. ad ʒs vel cum Sale fixo, quod tamen non adeo necessarium est, exhibeantur.

3 In estu vero, quoniam mitior est, neque temperantibus neque diaphoreticis opus est, sudor enim hic minime expectandus est; sufficit potus sufficiens aliquo modo plus quam tepidus, hic enim & causam morbificam & sanguinem diluit, fluxilitatemque ejus conservat.

4 Quoniam vero hæc remedia versus Paroxysmum exhibita minus sufficiunt, hinc duobus diebus intercalaribus strenuo eo annitendum est, ut materia primo semper die per resolventia incidatur, altero vero per blanda laxantia cum incidentibus mixta evacuetur.

5 Exhibeatur itaque primo die vacuo Infusum incidens mane & circa meridiem ad unicas quatuor vel quinque, a meridie vero dentur iterum aliquot doses Pulveris digestivi in vehiculo calido, & ægroti aliquoties postea jusculа vel Infusum Herb. Thee dilutum ad resolutionem facilitandam sumant.

6 Si vero cuidam Essentiæ ex hisce vegetabilibus magis placent, detur Essent. alexipharmaca cum Scordio, cui addatur Essent. Gent. rubr. quæ itidem mane & circa meridiem exhibeatur.

7 Altero die vacuo dentur mane Infusi incidentis & laxantis unciæ sex, atque superbibantur interdum jusculа ad promovendam operationem. Eidem fini inserviunt Pilulæ Becherianæ & Stahlianæ, aut hisce deficientibus aliæ ex Gummatibus & Extractis amaris cum Extract Helleb nigr. paratæ.

8 Pulveres vero digestivi a meridie semper continuentur.

9 Hæc Methodus semel incepta continuo observetur, donec Febris aliquo modo remittat, ac horror cum æstu imminuantur: quod utpl. intra aliquot septimanas contingit.

10 Quo facto inquirendum est utrum Patiens diebus vacuis adhuc sentiat torporem & fatigationem corporis? quod si est, Methodus antea præscripta continuanda est:

est: quod si vero ægrotus diebus intercalaribus bene se habet & in actionibus ac laboribus suis alacris est, dentur sistentia remedia ad motus, qui in habitum degenerarunt, compescendos.

11 Huic fini inserviunt potissimum fortiora sistentia uti Cortex Chinæ Chinæ: mitius sed tutius operatur Cortex Chacarillæ verus non adeo vetustus: commode E. in hisce Febribus Chinæ Chinæ admisceri potest, vel in Electuariis, vel in Pulveribus vel in infusis cum vino: Crocus Martis ♁iatus, Stahlii, sua laude quoque non caret, si aliquandiu continuatur, magis enim tutus est quam reliqua sistentia.

12 Oedemata quoque non raro in hac Febre occurrunt, quæ multum sollicitudinis propter summam pertinaciam Medico pariunt: cura tamen hujus affectus ita dirigenda est, ne morbo primario præjudicium inde gignatur.

13 Insignem hic usum habent, Infusa superius laudata sed mitius purgantia: meliora adhuc sunt Extracta Radicum & Herbarum talium, utpote quæ longe penetrantiora sunt simplicibus: omnium vero optimæ sunt Pilulæ Stahlianæ, quæ Extracta amara cum Gummatibus, sed legitime depuratis modo soli Authori cognito correctis in se continent. Hæ enim Pilulæ solæ teste experientia non solum Oedemata, sed etiam tumores per universum corpus sustulerunt. Optandum sane esset, ut hæ Pilulæ majori copia in Germaniæ Provincias distribuerentur, quo Medici in casu necessitatis iisdem in multis affectibus uti possent.

14 Si Febris adhuc in vigore est & exacte Paroxysmos suos format, remedia consueta Infusa scil. vel Essentiæ supra laudatæ, tempore ante meridiano, Pulveres vero digestivi pomeridiano juxta consuetam Methodum usurpentur.

15 Si vero post Febrem sequuntur Oedemata, aliaque signa imminentis Hydropis adsunt, eo majori diligentia Pilulæ Stahlianæ, sed majori dosi, aut Infusa tam incidentia quam laxantia exhibeantur.

16 In hac Febre ægrotantes nonnunquam sentiunt sensibilem tensionem dolorificam, quam facile Infarctus lienis, ex quo postea Scirrhus gignitur, excipit: prosunt hic iidem incidentia & resolventia cum lenibus laxantibus & postea tonicis: externe vero Emplast. de Ammon. Forest de Cicuta, de Hyoscyamo, Emplastr. Sapon. probe Camphor.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Cum Febris hæc lento gradu procedat, vitentur omnia drastica remedia Vomitoria scil & Purgantia: materia enim hujus Febris pauca quidem, sed admodum tenax & viscida est, adeoque per talia remedia, nisi prius præparetur & ed exitum disponatur, minime evacuari potest, sed ea potius naturam maxime debilitant, ita ut etiamsi a remediis laudabilibus adjuta vix ac ne vix quidem ad superandum morbum concurrere queat.

2 Nec etiam Venæsectio hic aliqualem habet usum, prorsus enim nihil neque ad præparandum neque ad evacuandam materiam febrilem confert.

3 Alexipharmaca aliaque positive Urinam pellentia studiose vitanda sunt, cum enim Quartana ad sudores non præcise inclinet, talia remedia insignes turbas edunt in Massa sanguinea inprimis in subjectis calidioribus & Plethoricis: alvum enim magis adstrictam reddunt, caput turbant, ac Febrem hancce vel ad continuitatem vel ad Febrem Lentam aut Hecticam disponunt.

4 Refrigerantia ut & absorbentia materiam morbificam incrassando & Hecticam, Oedemata, Scirrhos producendo nocent, quare fugiantur.

5 Quoad Diætam ea probe observetur, servetur scil. tempore æstus tranquilla continentia, vitetur aer frigidus & cibi male digestionis. Conf. etiam *Cautelæ* supra sub Tertiana traditæ.

CAPUT XXVIII.

DE

Febribus duplicatis & triplicatis.

I. *Definitio.* Febres tales sunt Febres intermittentes potissimum Tertianæ & Quartanæ partim a materiæ copia partim a malo regimine, partim a perversa medicatione originem trahentes, in quibus Natura per Paroxysmos ultra consuetum ordinem repetitos, materiam corpori molestam & noxam vel propinquiorem, vel remotiorem minitantem, expellere nititur.

II. *Differentia*.

1 A Febribus intermittentibus respectu reduplicationis Paroxysmorum.

2 Quoad *Tertianam* ea fit *duplex*, quando scil. Paroxysmus primus tertio respectu temporis, secundus vero quarto respondet & sic porro. Observavimus tamen aliquando Febrem, quam Tertianam quadruplicem fuisse eventus docuit. Corripiebatur hic loci femina nautæ gravida Febre satis peculiari, cujus primus Paroxysmus mane hora sexta ægrotam cum horrore & insignibus vomitibus invadebat & ad horam usque undecimam durabat: a meridie hora prima alter sequebatur Paroxysmus cum iisdem vomitibus qui circa horam sextam finiebatur. Duraverat hæc Febris sub ductu obstetricis fere integrum octiduum. Vocatus deprehendebam feminam nil nisi materiam corruptam vomitu rejicere: venter gravidæ antea globosus & acuminatus planus jam erat. Cum cernerem ægrotam tot & tantus vomitus sine ulla noxa sustinuisse, suadebam lene emeticum, sed obstetrix quantum poterat, resistebat. Ea E. abire jussa & annuente ægrota præscribebam gr. XV. Rad. Ipecac. cum ℈ss Sal Absinth. Quo summo mane circa horam quartam duodecies sine multis incommodis copiosam materiam evomebat. Paroxysmus hora sexta affligens admodum erat mitis, pomeridianus vero emanebat. Præscriptis convenientibus remediis, altero die Paroxysmus saltem unicus sine vomitibus, tandem Febris acquirebat typum tertianarium & sponte sine sistentibus cessabat.

3 Quoad *Quartanam* vero ea fit vel duplex vel triplex: priori modo si Paroxysmi primo & secundo die affligunt, tertius vero est vacuus, quartus vero & & quintus sunt denuo febriles & sic porro.

4 Hoc loco tamen attendenda est differentia inter Tertianam duplicem, Quotidianam & Quartanam triplicem: sed hæcce differentia facile patebit ex supra dictis, quatenus Quotidiana tempus antemeridianum Quartana vero pomeridianum observat.

III. *Signa*.

1 Hæc per se patent, si enim quis signa Tertianæ simplicis novit, scit etiam signa Tertianæ duplicis, nam sunt eadem.

2 Quoad gradum tamen in Febrium reduplicatione symptomata augentur & sæpius graviora sunt quam in Febribus simplicibus.

IV. *Subjectum*.

1 Homines in Febribus simplicibus diætam negligentes & omnis generis cibos, malæ etiam digestionis assumentes.

2 Ad iram fortiorem & frequentiorem proni.

3 Excretionem sudoris necessariam in Tertiana per jectigationes corporis aut se frigori exponendo negligentes.

4 In Quartana nimis voraces & in aere frigido humido diutius versantes.

5 In utraque Febre nimiam causæ morbificæ copiam in corpore habentes.

6 Pariter quoque ii qui imprudenter per evacuantia & præmatura sistentia in hisce Febribus tractantur.

V. *Prognosis*.

1 Uti simplices Febres ita & hæ periculo vacant, nec facile quendam jugulant.

 2 Si

2 Si tamen negliguntur aut perverſe tractantur, propter mala conſectaria ſæpius non ſolum in affectus maxime diuturnos & dubii eventus, ſed etiam in funeſtos incidunt. Uti ſunt Scirrhi, Hecticæ Hydropes &c.
3 Quoad durationem ſimplices longe ſuperant, & non niſi elapſo multo tempore curantur.
4 Quamdiu in ſua reduplicatione perſiſtunt, tam diu nulla curationis ſpes eſt.
5 Si vero Tertiana duplex in ſimplicem, Quartana triplex primo in duplicem, ac deinde in ſimplicem mutatur. Febres tales ſimplices facile poſtmodum convenienti Methodo ſuperari poſſunt. Tractabam aliquando juvenem Febre Quartana ſimplici laborantem: cum vero Diætæ leges prorſus non ſervaret, primo in duplicem ac pauco elapſo tempore in triplicem incidebat. Præſagiebam Hydropem, Hecticam &c. niſi bonum vitæ regimen obſervaret: æger mortem timens tandem exacte Diætæ regulas ſequebatur, & cum convenientia remedia ſimul exhiberentur, tandem Quartana iterum in duplicem ac poſtea in ſimplicem mutabatur a qua elapſis aliquot hebdomadibus liberabatur.
6 Sudores in Tertiana, etiam duplici, debito modo prodeuntes ſemper bonæ ſpei ſunt & proximam promittunt curationem: ſudoribus enim bene procedentibus facile mutatur in ſimplicem.

VI. *Remedia*.
1 Sunt remedia ſuperius ſub hiſce affectibus ſimplicibus jam allegata digeſtiva, incidentia, reſolventia tam mineralia, quam vegetabilia.
2 Evacuantia per varia loca pro diverſitate Febrium, Purgantia lenia, Diaphoretica, Diuretica &c
3 Tonica ſive viſcera roborantia, Radices & Herbæ amaræ, Stomachica, Carminativa &c.
4 Siſtentia: Vid. ſupra.

Formulæ Remediorum.

Hæ jam ſuperius ſufficienter traditæ fuerunt.

VII. *Methodus medendi*.
1 Hæc eadem eſt ac in Febribus ſimplicibus, quia vero per Paroxyſmorum reduplicationem multum temporis præſcinditur, ita ut remedia non ita commode dari queant, hinc modus & tempus remedia exhibendi aliquo modo variari debent.
2 In Tertiana E. duplici verſus Paroxyſmum exhibeantur digeſtiva & reliqua uti ſupra dictum eſt & eadem remedia ſequenti die continuentur. Si evacuatione per inferiora opus eſt, & Paroxyſmus alter in pomeridianum tempus incidit, detur laxans quoddam: ſi vero uterque Paroxyſmus tempore matutino affligit, abſtinendum eſt a laxatione, quoniam operatio remedii in tempus Paroxyſmi incidit: exhibeantur E. tali in caſu Pilulæ Becherianæ veſperi.
3 Et hoc modo remedia continuentur donec duplex Febris iterum in ſimplicem tranſeat, ac poſtea ſufficienter præparata ac evacuata materia & Febre miteſcente exhibeantur ſiſtentia ſupra præſcripta.
4 In Quartana triplici & duplici exhibeantur die quo Febris affligit digeſtiva, diebus vero vacuis remedia incidentia & lenia laxantia, digeſtivi vero Pulveres, alter verſus veſperam poſt Paroxyſmum, alter vero hora nona vel decima detur.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.
1 Uti in Febribus ſimplicibus circumſpectione opus eſt, ita in earum reduplicatione major adhuc attentio requiritur, ne morbi in deterius ruant.
2 Summo E. ſtudio vitentur Vomitoria, inpr. in Quartana uti ſuperius jam monitum fuit. Sunt tamen qui admodum commendant Radicem Aſari in Quartana in Infuſo aut etiam Pulvere, qua deſperatos quartanarios ſe curaſſe teſtantur. Utrum autem experientiæ multiplici hoc aſſertum reſpondeat definire nequeo, propriam enim experientiam in hac re non habeo.
3 Siſtentia in Febribus hiſce niſi prius bene præparato corpore, nunquam in uſum trahantur.
4 Ceterum Diæta exactiſſime ſervetur, hæc enim ad curationem harum Febrium multum contribuit.

CAPUT XXIX.

DE

Febre lenta.

I. *Definitio*. Febris lenta eſt Febris corrupta modo ab intermittente, ſed rarius, utpl autem a continua dependens, in qua Natura per motus febriles, lentos tamen, infarctum vel aliam labem viſceris cuidam a prægreſſo morbo inductam aut imminentem corrigere & labem viſceris præcavere nititur.

II. *Differentia*.
Febris lenta & Hectica a non paucis Practicis, inter ſe confunduntur, ita ut eas pro una eademque habeant, ſed revera inter ſe differunt & quidem
1 Ratione *temporis invaſionis*: quatenus lentæ adhuc aliquo modo typum prioris morbi ſervant: in Hectica autem calor continuo durat, poſt prandium tamen aliqualis obſervatur exacerbatio.
2 Reſpectu *morborum præcedentium*: Febres enim lentæ tam intermittentes, quam continuas, vel male tractatas vel malo regimine corruptas ſequuntur, Hectica vero vomicis, viſcerum Exulcerationibus & inflammationibus jungitur.
3 Reſpectu *finis*: in Lenta enim ubi nulla adhuc eſt actualis viſceris labes, Natura per motus febriles eam ſolum præcavere nititur: in Hectica autem Natura per motus ſuos præſentem jam læſionem corrigere, quamvis utpl. fruſtra intendit.
4 Ratione *Prognoſis*: Lenta legitime tractata ſucceſſive, Hectica vero admodum difficulter vel prorſus nullo modo curari poteſt.
5 Ratione *ſymptomatum*:
a In Hecticæ primo gradu multa quidem incommoda non ſentiunt ægrotantes, in ſecundo vero & inpr. in tertio admodum urgent: in Lenta autem omnia ſunt mitia.
b In Hectica non obſtantibus optimis remediis, omnia graviora, in Lenta autem ſucceſſive mitiora fiunt.
c Hectica ad Diarrhœas inpr. colliquativas & morbum peſſimum reddentes inclinat, quod in Lenta non occurrit.
d Lenta quidem ad ſudores maxime prona eſt, ſed ad colliquativas non inclinat, uti Hecticas, niſi perverſe tractetur.
6 Ratione *eventus*:
a Lenta legitimo modo tractata, ſæpius vel in Febrem præcedentem mutatur aut ſucceſſive ceſſat vel male curata in Hecticam infauſto omine degenerat.
b Hectica autem in nullum alium morbum convertitur, ſed utpl. lento gradu ad mortem ducit.

III. *Signa*.
1 Præcedunt ordinarie Febres continuæ male tractatæ, quas ſequuntur hæ Lentæ, quæ ſunt ſpuriæ continuæ indolis.
2 Æſtus ſive calor mitis vel continuo urgens, vel certis temporibus ſuas exacerbationes habens.
3 Unde ſitis lenis continuo urget.
4 Adeſt etiam, aliqualis ſiccitas linguæ, oris & faucium quæ ſæpius, etiam materia mucida obducuntur.
5 Appetitus eſt valde languidus & ſi quid appetunt ſunt certa tantum alimenta eaque magis frigida quam calida.
6 Concurrit corporis extenuatio manifeſte in ſenſus incurrens.
7 Vires etiam in dies magis magiſque proſternuntur.
8 Pallet univerſum corpus exceptis genis, quæ rubent.
9 Pulſus eſt quidem celer, ſed languidus.
10 Somnus turbulentus eſt.
11 Caput quidem non dolet inſigniter, adeſt tamen perturbatio vertiginoſa.

12 Ma-

12 Magna quoque adeſt in ſomnum propenſio, ita ut quam primum dormire incipiant ægrotantes, inſigni ſtatim ſudore corripiantur.

13 Alvus eſt inordinata, modo liquida, modo ſicca.

14 Urina rubicundo colore eſt tincta, poſt aliquam vero moram fit turbida & deponit ſedimentum roſeum, reliqua Urina clara exiſtente.

IV. *Subjectum*.

1 Homines calidioris temperamenti & Plethorici in Quotidiana intermittente & Synocha aliiſque male & per calidiora alexipharmaca tractati.

2 Aut etiam qui æſtu urgente per remedia refrigerantia & abſorbentia, quæ ſudores maxime neceſſarios quam maxime retardant, continuo tractantur, ſanguinem inſpiſſando.

3 Patientes in Febribus acutis & intermittentibus, ubi calor maxime urget, ſudores negligentes aut jam fluentes frigori ſe exponendo, plane ſupprimentes.

4 Sæpius etiam in tales Febres incidunt, vel qui in Febribus acutis nimiam ſanguinis copiam per nares effundunt, uti id in quibuſdam obſervavimus: vel qui etiam ſani nimias ſanguinis effuſiones frequenter patiuntur.

V. *Prognoſis*.

1 Febris lenta recens, ſi legitime tractatur, facile curari poteſt, ubi vero jam inveterata eſt, inſignes Medico parit difficultates.

2 Periculo etiam per ſe vacant, ſi tamen in alios morbos tranſit, ſæpius periculoſa habet conſectaria.

3 Quo diutius tamen, exhibitis etiam convenientibus remediis, in lento ſuo gradu permanet, eo periculoſior eſt.

4 Sudores legitime fluentes nil mali portendunt, ſuppreſſi autem totum morbum pervertunt.

5 Quo magis corpus contabeſcit & vires ſupprimuntur, eo magis metuendus eſt tranſitus in Hecticam.

6 Febris lenta in Febrem prægreſſam intermittentem denuo tranſiens, nullum inſigne periculum minatur.

7 Perículoſior vero eſt, ſi denuo in Febrem mutatur acutam.

8 S[illegible] T[illegible] ſicca cum reſpirandi difficultate accedit, mal[illegible] & metuendum eſt, ne brevi Hectica ſuccedat.

9 Quo magis calor aridus cum ſiccitate & contabeſcentia & virium proſtratione invaleſcit, eo propior ad Hecticam eſt gradus.

10 Satius eſt Lentam mutari in Intermittentem aut acutam, quam Hecticam.

11 Hectica Lentæ diuturnæ ſuccedens utpl. eſt incurabilis.

VI. *Remedia*.

1 Incidentia & Reſolventia: Rad. Vincetox. Pimpin. alb. Caryoph. Ari. Helen. Herb. Scord. Bellid. minor. Veron. Heder. Terreſtr. Succ. Naſturt. Arcan. dupl. Tart. Vitr. Herb. Card. bened. Cent. min. Fumar &c. vel in Infuſis vel in Extractis ſub Pilularum forma exhibitæ. Gumm. Ammon. Heder. Junip. &c.

2 Tonum roborantia, Rad. Gent. Herb. amar. cum blandis carminativis mixtæ, Eſſent. ⊖nt. Tinct. ♂tis Ludov.

3 Analeptica: Condita fructuum acidulorum, Julapia blande acidulata, vinum moderate ſumptum, cibi laudabilis digeſtionis &c.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans & diaphoreticus.

℞. *Tart. Vitr.* / *Nitr. ♁iat.* / *♁ diap.* / *Conch. citr. an.* ʒſs. *M.*
Div. in 6. p. æq.
D. a meridie 2. doſ.

2 Infuſum incidens & roborans.

℞. *Rad. Pimp. alb.* ʒſs.
Galang.
Ari ʒij.
Summit. Cent. min.
Card. bened.
Capil. ♀ an. mſs.
Cort. citr.
⊖nt. an. ℈ij.
℔iij. *vel iv.*
Inciſ. Infund. in Vin. alb.

3 Pilulæ reſolventes & laxantes.

℞. *Gumm. Ammon. depur.* ʒj.
Extr. Helleb. nigr.
Fumar.
Card. bened.
Cent. min.
Aloes Gummoſ. an. ʒſs.
Tinct. Tart. q. ſ.
M. F. Pil. D. 15. 20. pro doſi

4 Potio analeptica.

℞. *Aq. Cord. frig.*
Ceraſ. nigr.
Borrag.
Bugloſſ.
C. C. citrat.
Cinnam. cydon. an. ʒj
Rob. Cydon.
Ceraſ. acid. an. ʒſs.
Conf. Alkerm.
de Hyac. an. ℈iſs.
Sir. acetoſ. citr. ℥j. *M.*
D. interdum aliquot cochlearia.

5 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſent. alexiph.* ℈ij.
Pimp. alb. ℈j. *M.*
D. 25. 30. gutt.

6 Tinctura tonica.

℞. *Tinct. ♂t. Ludov.* ℥ſs.
D. Mane & veſperi 30. 40. gutt.

VII. *Methodus Medendi*.

1 Cum Febris hæc modo ab intermittente, modo ab acuta originem trahat, hinc etiam cura diverſa eſt, & quæ alteri prodeſt, alteri nocet.

2 Si E. Febris Lenta ab intermittente male curata dependet, eo reſpiciatur ut Febris intermittens quantum fieri poteſt & quidem mature revocetur, quod in recentiori malo, ſi modo cura bene inſtituatur, facile obtineri poteſt & quidem.

a Per Radices incidentes & reſolventes ac Herb. amaras vel infuſo cum vino ſolo, vel addendo ipſis adhuc Folia Sennæ, Helleb. nigr. Rhabarb. partim ut id, quod reſolutum eſt, evacuetur, partim ut Natura, per talia remedia excitata motus contra cauſam morbificam augeat.

b Felicius hoc adhuc præſtant Extracta amara cum Gummatibus legitime correctis, quibus addi poteſt ſtimulus purgans Extract. ſcil. Hellebr. nigr. Si vero cuipiam ad manus ſunt Pilulæ veræ Becherianæ aut Stahlianæ, illæ cito id efficient, quod alia remedia præſtare nequeunt.

c Febre hoc modo revocata exhibentur poſtea remedia alias Febribus intermittentibus communia.

d Præparandum ſcil. eſt & leniter evacuandum, viſcera ſunt roboranda per ſtomachica & carminativa ac tandem, ſi opus, motus febriles ſiſtendi ſunt.

e Sudores in hoc morbo maxime urgentes aliquo modo mitigandi ſunt, quod commode præſtant Matr. Perl. Lap. ♋ Nitr. Corall. Spec. de Hyacinth. Julepi aciduli, e Succ. acid. Emulſiones.

3 Si vero ab acuta ortum traxit, ſemper reſpiciendum eſt ad indolem acutam, ut hoc modo remotis reliquiis Febris ſenſim ceſſet, quod tamen ſemper majori difficultate procedit, quam in præcedente caſu, quare,

a Tempore ante meridiano, uti in aliis acutis, detur Eſſentia alexipharmaca bis doſi ordinaria, aut etiam minori.

b Tempore vero pomeridiano exhibeantur Pulveres ordinarii temperantes ex Nitro, abſorbente ſale digeſtivo & antimon. diaphoretico hora ſcil. ſecunda vel tertia & circa veſperam.

c Alvus interea ſemper aperta ſervetur, partim per Pil. Stahlianas, partim per Infuſa leniter laxantia.

4 Si vero ab enormibus ſanguinis profuſionibus Lenta Febris producta fuerit, præ ceteris conveniunt.

a Analeptica, Mucilaginoſa, Gelatinoſa &c. vires reſtaurantia Gelatina C. C. cum Amygd. dulc Decoct. C. C. ſaturatum cum Radicibus aperientibus, Serum lactis vel per ſe vel cum Radic. aperient. aut Herb. bellid. & parum Naſturtii coctum.

b Qui-

b Quidam etiam balnea aquæ dulcis, aliquo modo plus quam tepida commendant, ad emolliendum & aperiendum.
5 In omnibus hisce casibus tonum roborantia & analeptica, uti Tinct ♂t. Lud. reliquis interponenda vel subjungenda sunt.
VIII. *Cautelæ* Practicæ.
1 Uti in hac Febre omnia lento gradu procedunt, ita etiam, quantum possibile ab omnibus drasticis remediis abstinendum est.
2 Vitentur E. Vomitoria, utpote quæ & vires notabiliter frangunt & placidum morbi cursum turbant: si vero subjecta sunt admodum robusta & ob saburram biliosam antea in Febrem intermittentem inciderunt, quæ per convenientia remedia neque correcta neque evacuata fuit & jam multas cardialgica anxietates patiuntur, in iis locum habent, nunquam tamen fortiora sint uti ♂ialia & Mercurialia: sufficit Rad. Ipecac. cum sale quodam fixo ac peracta operatione dentur Analeptica.
3 Idem sentiendum est de Purgantibus: etsi enim lenia laxantia certis temporibus exhibita ad alvum liberam servandam sint admodum proficua, acria tamen Purgantia corpus nimis debilitant & ad Febres continuas disponunt.
4 Venæsectio etiam in hac Febre directe prorsus nullum habet usum, nisi Venæsectio in præcedente Febre acuta, præsente urgente Plethora, neglecta fuerit, cum fructu quoque administratur, si a consuetis sanguinis suppressionibus Febris prægressa originem traxit.
5 Abstinendum quoque est non solum a coactis sudationibus per nimis calidum regimen, sed etiam per remedia sudorifera: cum enim hæc Febris per se jam maxime inclinet ad sudores, per talia remedia nimium augentur, humores nimis commoventur, adeoque vel Febres acutæ periculosæ sequuntur, vel sudores in hecticos colliquativos degenerant.
6 Eo facilius vero talia remedia insignia excitant damna, si Volatilia ipsis admiscentur, aut alia Alexipharmaca calida.
7 E contrario quoque vitandus est abusus refrigerantium & absorbentium, quamvis enim utraque moderate usurpata, suo non carent usu, sed Febrem hancce insigniter leniunt: ita abusus talium producit pedum œdemata.
8 Adstringentia remedia pariter summe noxia sunt, materiam enim morbificam magis incrassant & fibras constringendo ejus excretionem impediunt, adeoque eo promptius ad continuas Febres aut Hecticam disponunt: eo magis vero id præstant, dum sudores simul supprimunt.
9 Febrifuga & sistentia in hac Febre non facile in usum trahantur, in Lenta enim ex aucta orta maxime sunt noxia, in altera vero quæ ab intermittente originem traxit, non nisi Febre revocata post alia præmissa locum habent: Imo si Febris per se sensim imminuitur & tandem vix amplius sentitur præstat ab eorum usu abstinere.
10 Quoad Analeptica vitanda sunt spirituosa, si autem dosi minori aliis admiscentur, locum aliquo modo habere possunt.

CAPUT XXX.

DE

Febre Hectica.

I. *Definitio.* EST species Febris continuæ, sed lentæ, a Natura institutæ, ut per auctiores motus febriles, vel exulceratio in viscere quodam hærens abstergatur, vel gravior Scirrhus corrigatur.
II. *Differentia.*
1 Quomodo Lenta & Hectica differant, superius jam dictum fuit.
2 Ipsa Hectica differt ratione *graduum.*
a Primus gradus mitissimus est, ita ut ægroti, excepta aliquali corporis debilitate, de nulla adeo molesta re conquerantur. Et in tali statu patientes sæpius plures annos transigere valent: morbus tamen hecticus nunquam se revera aliis signis manifestat: & hinc etiam Medicus in hoc gradu ob defectum signorum morbum non cognoscit aut dignoscit, sufficientia quoque remedia ad præcavendum morbum exhibere nequit.
b In secundo signa Hecticæ se jam magis manifestant, ita ut morbus sine omni difficultate cognosci queat, & quamvis multi tum temporis lecto se nondum affigant, adeo tamen debiles sunt, ut vix se erectos tenere queant. Hic Febris suas sensibiles habet exacerbationes, appetitus languet, reliqua symptomata inferius recensenda concurrunt.
c Tertius gradus est, quando omnia symptomata maxime urgent, ut æger continuo lecto affixus hærere cogatur: quo in statu non solum vires quam maxime prosternuntur, sed corpus antea jam aridum indies magis contabescit, ita ut tandem vivum repræsentent sceleton ægrotantes.
d Non tamen semper hi gradus, qui interdum longum tempus requirunt: ita ut malum maxime chronicum exinde fiat, occurrunt: sed interdum præsente læsione, brevi tempore finiuntur: quod in quibusdam observavimus, qui pauco elapso tempore absolutis hisce gradibus vitam cum morte commutare cogebantur.
3 Respectu *partis affectæ* Hectica.
a Est vel *abdominalis* & hæc vel occupat
α *Hepar*, quæ præ ceteris frequentius affligit, quando propter infarctus vel Schirros contumaces hepatis labes producta fuit.
β *Lienem*, si ob easdem causas ulcerosa in eo deprehenditur constitutio.
γ *Glandula mesenterii*: si præcedente eorum infarctu & inde dependente Atropia vel Scirrhi insignes, vel exulcerationes in paucis vel multis glandulis productæ sunt.
δ *Renes*, quando vel ob Nephritidem veram, vel ob calculosam ulcera tam in uno, quam in utroque rene genita sunt.
ε *Pancreas*, in quo etiam interdum vel a sanguinis corruptione vel ab humoribus acribus exulceratio producitur.
ζ *Partes genitales internas*: si, propter morbi gravitatem, partes interiores exulceratæ sunt.
b Alia est *pectoralis sive pulmonalis*, quæ vel ob abscessum, vel exulcerationem vel scirrhosam constitutionem utplur. gignitur: nonnunquam tamen etiam a Tussi chronica acri originem trahit inpr. si talis tussis male tractatur.
III. *Signa*, & quidem
1 *Communia:*
a Æstus aridus si non continuo, diu tamen affligens.
b Non tamen adeo gravis est hic calor, sed mitior.
c Post prandium aliqualem habet exacerbationem, & tunc temporis caloris augmentum potissimum in volis manuum tactu deprehenditur.
d Genæ etiam rubentes calorem auctum esse indicant.
e Comitatur calorem huncce continua siticulositas.
f Adest quoque continua oris siccitas cum saliva spumosa vel glutinosa.
g In nonnullis occurrit etiam Tussis sicca ægrotos maxime torquens.
h Dolor quidem capitis nullus vel exiguus calorem comitatur, adest tamen, dum se erigunt patientes, & perturbatio ejusdem vertiginosa.

i Cor-

i Corpus interim indies successive contabescit & vires magis magisque prosternuntur.
k Pulsus est celer & frequens, sed debilis & parvus.
l Appetitus est languidus aut nullus, & ægroti frigida potius quam calida desiderant.
m Somnus est admodum turbulentus & ægrotantes nullam exinde percipiunt refocillationem.
n Alvus ordinarie est irregularis, sin vero est nimis liquida, magis debilitat patientes.
o Urina est pinguis & graveolens in quibusdam & quidem in ultimo gradu: utpl. vero ☉ntii coloris cum cuticula pingui & sedimento roseo.
p Fastidiunt quoque omnia & perpetuus adest animi languor.
q Si causa mali hæret in hypochondriis, sentiunt interdum aliquod pondus modo in sinistro, modo in dextro hypochondrio.
r Tandem accedunt sudores in dies incrementa capientes, Medicis colliquativi dicti.
s Qui brevi vires maxime frangunt & contabescentiam promovent.
t Tandem etiam accedit Diarrhœa colliquativa.
u Cui in quibusdam defluvium capillorum jungitur.
x Et hæcce ultima symptomata brevi ægrotum jugulant, præsertim quando facies accedit Hippocratica.

2 *Propria* & quidem
a Abdominalis.
α *Hecticæ hepaticæ:* quæ sunt præter signa communia, Tussis sicca cum respirandi difficultate, pressio in hypochondrio dextro, color faciei ictericus.
β *Lienis:* in hac præter signa communia insignes anxietates præcordiales sentiunt ægrotantes cum tensione vel pressione in hypocondrio sinistro.
γ *Renum:* frequentes dolores nephritici prægressi, aut renum inflammatio, præsentia adhuc pathemata nephritica, excretio vel materiæ purulentæ vel muci admodum tenacis.
δ *Partium genitalium:* prægressa varia pathemata Venerea, exulcerationes variæ, Gonorrhœa virulenta, post adhibita debita remedia nulla plenaria symptomatum cessatio, sed continua debilitas cum consumptione corporis.
b Pulmonalis: præter signa communia multa adhuc specialia, quæ vid. *Cap. de Phthisi.*

IV. *Subjectum.*
1 Homines teneræ & sicci oris constitutionis facilius incurrunt febrem lentam quam subjecta porosi & spongiosi habitus corporis.
2 Diæta calida, cibis aromatisatis, vino & inpr. Spiritu Vini tempore matutino abutentes.
3 Animi pathematibus præcipue iræ nimium indulgentes.
4 Venere abutentes.
5 Speculationibus, Lucubrationibus & curis nimium dediti.
6 Corpori sufficiens nutrimentum denegantes & inediam diuturnam passi.
7 Quibus per Purgantia drastica, sanguinis missiones fortiores sæpius repetitas vires nimis fractæ & exhaustæ fuerunt.
8 Mensium, Hæmorrhoidum & Hæmorrhagiæ narium suppressionem passi.
9 Qui Venæsectiones & Scarificationes assuetas neglexerunt.
10 Aut e contrario qui largiores profusiones sanguinis, constrictiones viscerum passi sunt.
11 Aut qui in hisce per remedia adstringentia male tractati fuerunt.
12 Tandem etiam Febres tam intermittentes, quam chronicas passi & per remedia incongrua male tractati.

V. *Prognosis.*
1 Hectica vera semper periculi plena est, & etiamsi per convenientem Methodum sæpius diu protrahatur, utpl. tamen ad funestum tendit exitum.
2 Juniores ab anno decimo octavo usque ad trigesimum quintum semper gravius affliguntur ab hacce Febre & citius etiam moriuntur, quoniam omnia symptomata statim nimium ingravescunt.
3 Qui autem hancce ætatem superarunt, diutius malum hocce perferunt, ita ut in hisce revera fiat chronicum.
4 Quoniam Natura motibus suis auctioribus nil solidi efficere potest, ita ars etsi concurrat, nunquam ad optatum finem pervenit.
5 Si morbi hujus cura cito instituatur & quidem in primo adhuc gradu, ægroti diu morbo resistere possunt, inpr. si laudabilis diæta accedit. Novi virum quemdam qui in Adolescentia ob diætam inordinatam incidebat in hanc Febrem, consulebantur plures Medici, sed omnia adhibita remedia frustranea erant Consulebatur tandem alius Medicus, qui nil nisi Diætam exactam & cælibatum suadebat, cujus consilium cum ægrotus sequeretur quinquagesimum attingebat annum: cibi autem ejus, uti ipse mihi dicto anno referebat erant panis similagineus, carnes vitulinæ pullorum, columbarum juniorum & vinum Hochheimense ad minimum duodecim annorum, quæ omnia definito pondere & Mensura assumebat.
6 Si jam maxime inveterata est remedia prorsus nulla admittit, quicquid etiam Thrasones interdum quidam de suis arcanis jactitent, se scil. Hecticam & Phthisin consummatam curare posse.
7 Hecticas Febres acutas inpr. inflammatorias excipiens semper insigne minatur periculum.
8 Ejusdem indolis est, quæ enormes Sanguinis profusiones sequitur.
9 Æquinoctia aliæque subitaneæ aeris mutationes Hecticos semper pejores reddunt; imo Æquinoctia & Solstitia ipsis sæpius funesta sunt.
10 Si dolor in hypochondriis maxime urget, malum est signum & mors brevi sequitur.
11 Observavimus in quibusdam Febrem hancce ultimis temporibus maxime auctam in continuam versam & certas periodos septenarias observasse, ita quidem ut die septimo admodum tranquilli fuerunt, melius se habuerint, ac de nulla alia re, quam de dolore hypochondrii dextri, conquesti fuerint, sed absoluto septenario tertio nihilominus moriebantur.
12 Quo magis invalescit corporis contabescentia & virium jactura, eo citius morbus funestum nanciscitur exitum.
13 Quo maturius superveniunt sudores colliquativi, eo citius moriuntur ægrotantes.
14 Defluvium capillorum cum Diarrhœa colliquativa mortem præ foribus esse indicant.

VI. *Remedia.*
1 Primas vias abstergentia: Arcan. duplic. Tart. Vitr. absorbentia acido quodam saturata uti Conch. Citrat. Rhabarb. Manna, Magnesia, Merc. dulc. Pilul. Tart. Pilulæ ex Gummatibus, Becherianæ, Clysteres &c.
2 Materiam purulentam in viscere hærentem temperantia: Absorbentia Lapid. ♋. Percar. Mat. Perl. Conch. ppt. sæpius jam laudata incidentia ex regno vegetabili Rad. Pimpin. alb. Vincetox. Cichor. Taraxac. Helen. Gelatinosa & Mucilaginosa, Cremor Hordei, Avenæ, Gelatina C. C. Decoct. C. C. cum Rad. Cichor. & Flor. Bellid. &c. Gummata quoque Ammoniacum, Galbanum, Arabicum.
3 Materiam correctam ad alia loca derivantia & evacuantia: Diuretica, Decoct. Rad. 5. aperient. Serum lactis cum Rad. Cichor. & Flor. bellid. coctun. Blanda diapnoica cum temperantibus mixta, ♁ diaph. Bezoard. min. Lap. ♋. Mat. Perl. quibus interponatur temperandi fine Emulsio. Amygd. dulc.
4 Nimium humorum affluxum ad locum affectum intercipientia; Venæsectiones versus tempora æquinoctialia institutæ, Scarificationes in assuetis.

5 To-

5 Tonica: Mixtura Tonica Stahlii, Corallia, Gemmata, Herb. Veron. Virg. ☉r. Hed. terrestr. Scabios. Pyrol. Sanic. Flor. Hyper.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis abstergens.

℞. *Tart. Vitr.* *Div. in 6. p. æq.*
Conch. citrat. *D. sing. 3. horis.*
Magnes. alb. ā ℈ij. M.

2 Alius laxans.

℞. *Rhab. elect.* ʒß. *D. pro 1. dosi.*

3 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Stahlii.* *D. 15. pro dosi.*

4 Decoctum abstergens.

℞. *Seri lactis fervent.* ℔ij. *Rad. Cichor. rec.* mj.
Infund. per noct. *Mane bulliant leniter*
Herb. bellid. recent. mij. *D. calide.*

5 Infusum incidens & abstergens.

℞. *Rad. Pimp. alb.* *Virg. ☉r.*
Vincetox. *Capill. ♀ ā* mj.
Caryoph. ā ʒij. *Incis. infund. in Aq. simpl.*
Herb. Scabios. *& usurpentur instar*
Bellid. *Herb. Thee.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Cum Febris hæc ordinarie fit chronica & Natura ad labem visceris tollendam blandis semper motibus febrilibus utatur, hinc etiam Medicus blande admodum & lento gradu in ea tractanda procedere debet, quoniam alia Methodus utpl. morbum exasperat & omnia turbando eo citius funestum post se trahit exitum.

2 Vocatus E. Medicus primo exhibeat blanda alexipharmaca, ut ea tam Febri quam absterfioni & materiæ correctioni aliquo modo satisfaciant, id quod præstat vel Infusum ex radicibus alexipharmacis & abstergentibus, vel Ess. alexiph. cum largiori quantitate Ess. Scord. & Pimpin. alb. mixta, ante meridiem parvis dosibus exhibita.

3 Huic subjungantur a meridie aliquot doses pulveris digestivi & absorbentis acido quodam saturati, qui & calorem febrilem temperat ac simul materiæ acrimoniam corrigit & abstergit.

4 Interea temperantia reliqua superius laudata nunquam negligantur, sed reliquis continuo interponantur. Hic præ ceteris laudem meretur Gelatina C. C. cum amygd. parata, utpote quæ materiam corrigit, partes acres involvit & corpus insigniter nutrit. Eundem usum habet Cremor hordei & Avenæ s. eorum Decocta cum Bellide & Cichorio aut potius cum sero lactis. Nec etiam sine fructu exhibentur Emulsiones variæ, non tamen ex semin. frigidis paratæ.

5 Correcta & mitigata aliquo modo materia postea per convenientia loca successive evacuetur: id autem commode fieri potest 1. per alvum, si ea per blanda remedia continuo aperta servatur. 2. Per diuresin, quo in casu potissimum convenit Decoctum seri lactis cum Rad. 5. aperient. aut ejus Infusum cum Rad. Cichor & Flor. Bellidis. 3. Per Diaphoresin, exhibendo Aquas quasdam destillatas cum Antimonio diaphoret. & absorbente quodam, aut etiam Emulsionem ex Amygd. dulc. cum dictis pulveribus.

6 Hisce per aliquod tempus usurpatis exhibeantur tonica v. g. Pulveres absorbentes cum Coralliis, Antim. diaphoret. & Speciebus de Hyacintho, vel etiam Tinctura tonica Stahlii, quæ simul adhuc incidit, abstergit ac discutiendo nimium ad partem affectam affluxum impedit.

7 Huc pertinent etiam Travmatica vulgo sic dicta ex Regno vegetabili, Herbæ scil. superius recensitæ, quæ & abstergunt & simul etiam, quantum morbi conditio permittit, consolidant, & talia in affectibus hisce chronicis sæpius plus efficiunt, quam multa alia, si modo debito ordine & diu usurpantur.

8 Symptomatum quoque præcipuorum in hoc morbo habenda est ratio: talia autem sunt.

a *Contabescentia corporis*: in qua præ ceteris conveniunt Gelatinæ ex carnibus junioribus, Ras. C. C. Eboris, Amygdalis dulcibus &c. paratæ: Lac. caprillum, asininum & humanum, Emulsiones nutrientes, Gummi Arabicum, Tragacantha &c.

b *Tussis*: hanc nimis urgentem mitigant Pilulæ ex succo Liquiritiæ, & M. P. de Cynoglossa.

c *Sudores & Diarrhœa*: ubi præ ceteris conveniunt Corallia rubra, Lap. ♋ aliaque absorbentia, Spec. de Hyacinth & alia ex Gemmis parata.

d *Æstus Febrilis*; quem blanda acida & ex his parati Julepi, Emulsiones, Decoctum avenaceum &c. mitigant.

9 Si malum per hæcce remedia aliquo modo mitigatum fuit & ægroti etiam vires quadantenus recuperarunt, Venæsectio circa æquinoctia instituatur, ut hoc modo sanguis a parte affecta revellatur, sed circa idem tempus repetatur necesse est.

10 Si vero subjecta Venæsectionem ferre nequeunt, aut juniora sunt, ita ut Venæsectionem nondum admittant, exhibeantur pulveres temperantes cum pauco Nitro.

11 Ceterum exhibeantur tonica superius dicta, Mixtura scil. Tonica Stahlii, Corallata & Gemmata cum Cort. Chacarill. aut ejus extracto.

12 Quoniam vero post absterfionem ad consolidationem quoque respiciendum est, dentur postea Infusa illa travmatica & diu continuentur; aut etiam iisdem substituatur Mixtura balsamica ex Ess. Succin. & Scord. a Stahlio commendata.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Cum morbus hic, uti antea jam monitum est, lento gradu procedat, ita absint hic omnia illa, quæ aliquo modo humores commovere possunt.

2 Exulent E. hic positive purgantia, sufficiunt lenissima laxantia, alvum, ubi opus est, aperientia.

3 Absit quoque indiscreta & intempestiva Venæsectio, quamvis enim ea legitimo modo instituta suo non careat usu, intempestiva tamen maxime nocet.

4 Exulent quoque reliquarum excretionum inpr. sudoris impertinentes excitationes. Sudorifera enim & Diuretica humorum resolutionem promovent & sudores colliquativos eo maturius producunt; sufficit hic blanda diapnoe aut saltem æqualis humorum distributio.

5 Quare remedia calida & acria, præcipue vero volatilia summo studio vitentur.

6 Sed probe cavendum est, ne lapsus in alterum extremum, exhibendo scil. multa refrigerantia, fiat, si enim æstus uno impetu obtunditur, Naturæ concursus ad absterfionem ulceris quam maxime impeditur.

7 Vitandus quoque est abusus absorbentium, utpote quæ sanguinem nimium incrassando placidum Febris cursum turbant.

8 Si vero cum acido Citri saturata sunt, optimum edunt effectum abstergendo & præcipitando materiam & tali in casu reliquis abstergentibus & digestivis merito præferenda sunt.

9 Opiata quoque summa cum cautela adhibenda sunt, vires enim maxime jam fractas magis frangunt, & sæpius funestum post se trahunt eventum.

10 Antihecticum Poterii, quod tanquam specificum hinc inde laudatur & commendatur, nullum plane habet usum & magis adstringit, quam abstergit & consolidat; nihilominus tamen videas illud continuo præscribi: ratio est, quia in Officinis jure civitatis donatum & in Specificorum classe jam diu relatum fuit.

11 Minoris adhuc pretii est Tinctura antiphthis. Grammanni, quæ adhuc magis adstringit.

12 Quod infusa travmatica concernit semper præparentur ex mitioribus vitando omnia fortiora Adstringentia, deinde quoque non sint saturata, sed diluta.

13 Expectorantia in Tussi mitiganda suo quidem non ca-

carent usu, quoniam vero pectus emolliendo nimium ad pectus humorum affluxum producunt & hinc, si aliquid mali in pectore hæret, illud augent, satius est ab eorum usu abstinere.

14 Remediorum multitudo vires patientis maxime destruit & morbum pejorem reddit, quare ab ea abstinendum est.

15 Idem etiam censendum est de continuo remediorum usu, sufficiunt pauca & bona remedia legitimo tempore usurpata, nempe quando malum aliquo modo urget.

16 Quoad reliqua vero, si malum est remissius, exhibeantur solum præservationis gratia & quidem mature pauca remedia convenientia ac instituatur Venæsectio.

17 Bona Diæta in hac Febre ordinarie superat omnia reliqua remedia, quare etiam exacte servetur.

18 Motus corporis moderatus in aere liberiori optime prodest Hecticis, & hinc sæpius in tali aere sæpius diu ab exacerbationibus immunes vivunt; quies vero & vita sedentaria ipsis minime prodest.

19 Aer tamen hic non sit siccus, ut pote qui corpora jam sicca magis ex ucca reddit, sed leniter humidus, minus tamen frigidus

20 Equitatio a Sydenhamio commendata propter blandam succussationem minime contemnenda est, sed vitandus est abusus.

CAPUT XXXI.

DE

Febre Tertiana continua.

I. *Definitio.* Febris Tertiana continua est species Febris compositæ in qua Principium Vitale beneficio motuum auctiorum materiam quandam noxiam in massa sanguinea & primis viis simul hærentem expellere nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Tertiana simplici*: respectu plenariæ intermissionis, quæ in illa occurrit, cum in hac non nisi remissio locum habeat.

2 A *Tertiana anomala*: quæ quidem quam maxime tendit ad continuitatem & nisi perite tractetur, actu in eam transit, nihilominus tamen etsi Paroxysmi satis sint diuturni, sensibiles tamen suas habent intermissiones, cum e contra hæ in continua deficiant.

3 A *Tertiana maligna*; in qua mature malignitatis signa supra recensita se manifestant; cum e contra in hac, si convenienti Methodo tractatur, non facile malignitatis signa conspiciantur: per imprudentem tamen medicationem facile quoque accedere solet malignitas, ut id in quotidiana continua sive catarrhali benigna cernere licet.

III. *Signa.*

1 Invadit quidem etiam instar Tertianę horrore quovis tertio die, nihilominns tamen horror in hac tam diu non durat ac in Tertiana legitima.

2 Hunc præcedunt etiam signa alia ordinaria, lassitudines, pandiculationes &c. sed magis in principio, quam in reliquo suo cursu.

3 Sequitur vero æstus satis vehemens graviter ægrotos excrucians, qui tamen sensim sensimque mitescit.

4 Nunquam tamen plenarie cessat, sed sequente die adhuc durat cum insigni debilitate, adeo ut ægrotantes lectum deserere nequeant.

5 Tertio die horror circa consuetum tempus redit, quem æstus, eodem modo excipit, uti in primo Paroxysmo.

6 Comitantur hancce Febrem alia pathemata febrilia, quæ tamen respectu Tertianæ sunt graviora.

7 Appetitus hic ordinarie magis est languidus, imo sæpius nullus, quam in Tertiana.

8 Pulsus est celer & frequens, qui tamen, etsi in celeritate & frequentia sua non prorsus desinat in Febris declinatione, tamen aliquo modo remittit, donec recurrente Paroxysmo denuo augeatur.

9 Æstum continua comitatur Cephalalgia, quæ æstu crescente & decrescente augetur & imminuitur.

10 Sitis nunquam deest, sed pro ratione æstus modo gravius modo mitius affligit.

11 Propter calorem continuum & sitim continua quoque oris adest siccitas, modo major, modo minor pro diverso æstus gradu.

12 Somnus nunquam est tranquillus, sed continuo interruptus, unde etiam parum refocillationis exinde sentiunt ægrotantes.

13 Vires hic maxime ob diuturnitatem caloris prostratæ sunt & quidem longe magis quam in Tertiana simplici.

14 Febris hæc cum suis symptomatibus ordinarie ultra secundum septenarium se extendit, postea legitime tractata sensim sensimque mitior redditur, donec prorsus cesset.

IV. *Subjectum.*

1 Qui alias ad Tertianam simplicem proni sunt, facile quoque in hanc incidunt. Vid. *Tab. de Tertiana.*

2 Potissimum autem eam incurrunt, qui in Tertiana simplici imprudenter tractantur & quidem

a Si alexipharmaca vel statim ante paroxysmum, in vel horrore ad eum mitigandum iis exhibentur.

b Quando eadem remedia subjectis ad sudorem non adeo dispositis in ipso æstu dantur.

c Si in æstu & fluente sudore refrigerantia exhibentur, quibus salutaris & necessarius sudor supprimitur.

d Si Venæsectiones in Tertiana simplici sine urgente ratione instituuntur.

3 Plures etiam corripit quando constitutio aeris est epidemica & tunc nulli ferre parcit ætati & temperamento.

4 Sensibiliores tamen, & ad iram proni, temperamenti calidioris &c. tunc temporis facilius ea corripiuntur, quam reliqui.

5 Quibus ulcera antiqua manantia, Scabies aliaque exanthemata in cute retropelluntur non raro quoque in hanc Febrem incidunt.

V. *Prognosis.*

1 Febris hæc legitime tractata ordinarie periculo caret, ob imprudentem vero medicationem varia mala sequuntur & morbus in pejus ruit.

2 Plethorici utpl. gravius hoc malo corripiuntur, & nisi Medicus circumspectione utatur, facillime in inflammatoriam Febrem degenerat.

3 Idem etiam contingit, si subjecta alias calidioris temperamenti per alexipharmaca calidiora tractantur.

4 Quando vero leniori Methodo tractatur, mutatur in Febrem Tertianam simplicem, quæ postea Methodo ordinaria facile tollitur.

5 Quando epidemice grassatur, sæpius aliquid maligni junctum est, & nisi tum temporis lenissima Methodo & cautissime tractetur, facile Purpura succedit, uti id hoc anno quo talis Febris admodum frequens est, pluries observatum fuit.

6 Eo facilius autem tale quid contingit, si statim ab initio Purgantia exhibentur & Venæsectiones instituuntur: & etiamsi nulla Purpura erumpat, in maximo tamen versantur periculo & utpl. etiam moriuntur, uti tristis hactenus docuit experientia: quando autem exanthemata miliaria prodeunt, ea tamen istabilia sunt & modo apparent modo disparent, donec ægroti satis cedant. O utinam tandem saperent ii, qui tali perversa utuntur Methodo! sed surdis narratur fabula: odium reportant, qui salutaria dant consilia & loco gratiarum actionis audire coguntur: *Was solte uns dieser Klugling rathen, unsere liebe Vorfahren waren auch Keine Narren die haben auch auf diese Art curirt Ich habe nach dieser* Methode *so und so lang* practiciret, *also verbleibe ich auch dabey.* Medicorum errores tegit terra

&

& Medici interdum ſunt carnifices privilegiati, qui nocendi & necandi facultatem impune exercent.

7 Plethorici & feminæ menſium ataxia laborantes niſi ſumma circumſpectione tractentur facile quoque in Purpuram miliarem incidunt.

8 Quo minor eſt horror, æſtus vero gravior, eo magis metuenda eſt Purpura.

9 Exanthemata tamen miliara alba plus ſemper periculi involvunt, quam rubra.

10 Febres hæ in ſubjectis cacochymicis maxime ſunt periculoſa.

11 Quo magis vires proſternuntur in hac Febre cum augmento reliquorum ſymptomatum, eo periculoſior eſt ſtatus.

12 Nonnunquam Tertianam continuam ſequuntur Febres Lentæ & Hecticæ.

VI. *Remedia.*

1 *Temperantia:* Tart. Vitr. Arcan. dup'ic. Tart. ſatus, Conch. citrat. Mat. Perl. Lap. ♋. Succi acidi inpr. vero Succus Citri, Emulſiones &c.

2 Blanda diapnoica & alexipharmaca; Antimon. Diaphoret. Bezoard. miner. Eſſ. alexiph. Tinct. Bezoard. Mixt. ſimpl. Aq. Card. bened. Galeg. Fl. Acac. Ulmar. Fl. Sambuc. &c.

3 *Analeptica:* blanda acida & ex iis parati Julepi, Emulſiones, Aquæ fragrantes &c.

4 Tonica: Corallata, Gemmata, Tinct. ♂t. Ludov. Infuſa ex amaris & carminativis &c.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula diapnoica temperans.

℞. *Aq. Borrag.*
Bugloſſ.
Cicbor.
C.C. citr. a ℥iſs.
♀ *diaph.*
Conch. citrat.
Tart. Vitr.
Nitr. depur. a. ℈ij.
Sacch. perlat. ʒiij. *M.*
D. ſing. 2. 3. 4. horis cochl. aliquot.

2 Alia.

℞. *Aq. Galeg.*
Scorzon.
Scord.
Scabioſ.
Card. bened. a. ℥j.
Matr. perl.
Bezoard. miner.
Nitr. ♁*iat. a* ʒſs.
Reg. ♁*ii Medicin.*
Cinnab. ♁*ii a. gr. XV.*
Sacch. Canar. ʒij. *M.*
D. ut antea.

3 Mixtura alexipharmaca.

℞. *Eſſ. alexiph. Stahlii.*
Pimpin. alb.
Scord. a. ʒj. *M.*
D. 25. 30. gutt.

4 Alia.

℞. *Eſſ. alexiph.*
Scord. a. ʒij.
Spir. Tart. ℈ij.
Vitr. gutt. XV. M.
D. ut antea.

5 Potiuncula alexipharmaca.

R. *Aq. Ulmar.*
Flor. Acac.
Scorzon.
C. C. citr. a. ℥iſs.
Eſſ. alexiph.
Scord. a. ℥j.
Succ. citr. rec. ℥ſs.
Sir. ceraſ. acid. ʒvj. *M.*
D. cochleatim.

Julapium temperans in æſtu Febris.

℞. *Aq. Galeg.*
Cichor.
Fragar.
Scabioſ.
Bugloſſ.
C.C. citrat. a. ʒiſs.
Rob. Cydon.
Rib.
Berb.
Ceraſ. acid.
Succ. citr. rec. a. ℥ſs.
Sir. granat. acid. ℥iſs.
Clyſſ. ♁*ii Sulph. q. ſ. ad Gratam aciditatem.*
D. ſæpius.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Cum Febris hæc ſit compoſita, reſpiciendum quoque eſt partim ad materiam viſcidam in primis viis hærentem, partim ad materiam orgaſticam in Maſſam ſanguinis diffuſam, hoc enim ſi negligitur, facile errores committuntur.

2 Quare primo loco, uti in Tertiana intermittente, Tartarus Vitriolatus aut aliud quoddam digeſtivum verſus Paroxyſmum exhibeatur, ut materia viſcida in primis viis hærens ſucceſſive incidatur & evacuetur.

3 Poſtea vero reſpectus habeatur in æſtu ad materiam illam fermenteſcentem, ut illa partim temperetur, partim vero evacuetur, ut hoc modo æſtus Febris infringatur & ſymptomata mitigentur.

4 Ad hunc finem autem potiſſimum tendunt temperantia & diluentia: quare præter remedia lenia temperantia & diaphoretica moderate data, ægro ſæpius exhibeantur in æſtu ſufficientia diluentia, inpr. calida & blande calida: partim ut hoc modo humores diluantur, partim etiam, ut moderato æſtu ad placidam diapnoen diſponantur.

5 Potus per blanda alexipharmaca vegetabilia alteratus uti & Emulſiones dilutæ ex Amygd. dulc. & Sem. Card Mar. paratæ, hic multum præſtant, quoniam hæ viam ad blandam diapnoen in hac Febre maxime neceſſariam, ſternunt.

6 Cum vero hæc remedia ſæpius non ſufficiant, hinc poſtea alexipharmaca in uſum trahenda ſunt, inter quæ principem ſane locum obtinet Eſſentia alexipharmaca Stahlii, quoniam admodum temperata eſt nec ullum detrimentum, uti ab aliis alexipharmacis calidis metuendum eſt.

7 Hæc E. Eſſentia miteſcente æſtu parvis ſed repetitis vicibus exhibeatur, ut hoc modo Naturæ quæ in hiſce Febribus facile errare ſolet, regia via ad ſalutarem viam, nempe diaphoreſin perveniendi, monſtretur: ſudore enim neglecto nulla hic ſalus ſperanda eſt.

8 Si poſt hujus uſum ſingulis quatuor vel ſex horis repetitum ſequitur diapnoe, optimum eſt ſignum & dicta Eſſ. continuanda eſt.

9 Si vero tempus novi Paroxyſmi aut exacerbationis appropinquat, deſiſtendum eſt ab ejus uſu & quidem mature ne humores per frequentiorem uſum nimium incaleſcant.

18 Miſſo itaque verſus meridiem dictæ Eſſentiæ uſu, aut ante quam Febris hæc affligere ſolet, detur denuo pulvis digeſtivus & quidem aliquoties, ut hoc modo iterum pars materiæ morbificæ in primis viis hærentis reſolvatur & poſtea ſenſim ſenſimque evacuetur.

11 Si in hac Febre in ſubjectis Plethoricis æſtus nimium urget, optime conveniunt ſpiritus acidi minerales, Clyſſus Antimon Spir. Nitr. Vitr. Sulph. per campanam potiſſimum vero Succus citri, quod inpr. Sanguineis optime prodeſt.

12 Profunt etiam in tali caſu & in aliis quoque ubi æſtus eſt nimis Julapia ex Succis acidulis, Succo Citri & Spiritibus mineralibus parati, quibus etiam Pulveris temperantes jungi poſſunt, ut æſtus eo melius temperetur.

13 Ad alvi libertatem quoque reſpiciendum eſt, quoniam clauſa & æſtum & ſymptomata juncta auget, aperta vero mitigat: huic ſcopo miſſis acrioribus inſerviunt leniſſima laxantia, & talia potiſſimum locum habent, quando morbi impetus aliquo modo remittit.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si ullibi in hac ſane Febre, cautiſſime procedendum eſt, minimus enim error inſignia poſt ſe trahit damna.

2 Ab initio ſæpius lento admodum gradu procedunt, ita quidem, ut admodum mites videantur ac Medicum & patientes hinc ſecuros reddunt, ut nihil mali metuant, ſed mox indolem ſuam monſtrant ac ægrotum jugulant, inpr. ſi malignitatem junctam habent.

3 Quare Medicus probe ad omnia attendat, ac omnem operam impendat, ut leniſſima Methodo & convenientibus remediis mature omnia metuenda mala præcaveat.

4 Abſtineat autem ab omnibus draſticis & commoventibus remediis, hæc enim non raro in cauſa ſunt, ut morbus benignus viſus revera in malignum degeneret.

5 Et hinc etiam Medicus non ſemper reſpiciat ad materiam illam in primis viis hærentem eamque evacuare tentet, hæc enim tantum periculum ac illa orgaſtica in ſanguine latens non minatur.

6 Vitet

6 Vitet E. quam maxime omnia Vomitoria & Purgantia, hæc enim etsi humorum saburram e primis viis evacuent, nihilominus tamen maximas turbas in Massa Sanguinea producunt, materiam orgasticam ad interiora derivant, ejusque placidam per peripheriam corporis excretionem impediunt.

7 Abstineat quoque a fortioribus & nimis calidis alexipharmacis ac volatilibus in æstu, hæc enim non solum Febres acutas & inflammatorias producunt, sed etiam, sanguinem nimis commovendo & intimius resolvendo, morbum revera malignum reddunt & efflorescentiæ miliari viam sternunt.

8 Nullus quoque hic locus est Venæsectioni, nisi status insigniter Plethoricus aliæque circumstantiæ ejus usum urgeant.

9 Exulet quoque China Chinæ, quæ hic prorsus nullum habet usum, inpr. quando maturius exhibetur, post præmissa scil. Purgantia & Emetica: hoc modo enim excretio per peripheriam corporis simul supprimitur, unde morbus malignam induit indolem ac ægrotos præsentissimo vitæ exponit periculo. Et etiamsi tale quid non semper contingat, ægroti vel incidunt in Lentas & Hecticas, ita ut diu miserrime languere cogantur, vel recidivam, ad quam Febris hæc quam maxime prona est, patiuntur.

10 Ad hanc evitandam ægri vitent aerem liberiorem, inpr. vero humido frigidum, assumant vero quotidie aliquoties Ess. alexipharm. donec successive aerem ferre queant.

CAPUT XXXII.

DE

Febre Quartana Continua.

I. *Definitio.* Quartana continua est species Febris compositæ, typum quidem Quartanæ servans, sed calore suo ab uno Paroxysmo ad alterum se extendens, in qua Natura motibus auctioribus labem visceri cuidam abdominis inductam reparare nititur.

II. *Differentia.*

1 A *Quartana simplici*: in qua calor plenarie intermittit, hac vero is continuo durat.

2 A *Lenta & Hectica*: quamvis enim motus febriles & calor admodum Lenti in Quartana continua uti in Hectica sint, typus tamen quartanarius facile differentiam monstrat.

III. *Signa.*

1 Invadit cum frequentibus horripilationibus.

2 Quas præcedunt pandiculationes & oscitationes.

3 Tempus quidem, uti Quartana simplex, observat pomeridianum, sed sæpius ordinarias horas anticipat.

4 Sequitur postea æstus sed siccus, qui primo die ægroto admodum molestus est.

5 Die vero secundo & tertio mitior evadit usque ad novum Paroxysmum: interim tamen patientes propter debilitatem extra lectum manere nequeunt.

6 Stupor caput continuo affligit, nulla tamen vera adest Cephalalgia.

7 Adest continua siticulositas.

8 Cui jungitur faucium & oris siccitas.

9 Id quod potissimum fit propter insufficientem salivæ copiam, pauca enim & spumida est.

10 Appetitus est insigniter prostratus aut languidus.

11 Frigida, salsa & acida magis quam calida ægroti appetunt.

12 Pulsus est quidem frequens in Paroxysmo, sed debilis.

13 Quidam sentiunt tensiones in Hypochondriis.

14 Alvus ad siccitatem continuo inclinat.

15 Urina est crassa roseum deponens sedimentum.

16 Magna quidem ad somnum adest propensio, sed est maxime turbulentus: & quamvis ægroti interdum dormiant, nullam tamen a somno percipiunt refocillationem.

IV. *Subjectum.*

1 Omnes ii, qui alias ob diversas causas Quartana corripi solent.

2 Melancholico temperamento sive spissiori terrestri sanguine præditi.

3 Homines ætatis consistentis aut provectioris jam ætatis.

4 Tristitiæ & mœrori frequenti obnoxii.

5 Cibis crassioribus, viscidis, male digestionis, aqua palustri aut potu alias vitioso utentes.

6 Corpus aeri frigidiori & humido diu exponentes.

7 Spiritu Vini & inpr. frumenti abutentes.

8 Ad iracundiam tacitam proni, eam tamen supprimentes.

9 Per Adstringentia in Quartanam simplici præpostere tractati.

10 Præcipue vero quibus in talibus Febribus Quartanis remedia calida alexipharmaca vel in Paroxysmo, vel extra eum exhibita fuerunt.

V. *Prognosis.*

1 Uti Quartana simplex per se est morbus admodum pertinax, ita continua admodum quoque refractaria est, & multum temporis, si curari debeat, postulat.

2 Quo magis inveterata est, eo minor restitutionis est spes.

3 Recens tamen, si modo corpus alias bene fuit dispositum, successive per convenientia remedia curari potest.

4 Quartana hæc quam maxime inclinat ad Hecticam & in eam etiam facile degenerat.

5 Pariter transit etiam in Hydropem, præsertim si Adstringentia præpostere exhibentur,

6 Id quod eo facilius fit, si Urina in dies & crassior fit & imminuitur.

7 Icterica corporis defœdatio cum pedum Oedematibus & virium majori lapsu pessimum præbent indicium in Quartana continua.

8 Quo magis viscera sunt læsa, eo minus curatio speranda est & eo facilius etiam vel Hectica vel Hydrops sequuntur.

9 Hydrops quidem, si scirrhosa adest concretio, Hectica vero, si exulceratio visceris adest.

10 Transit quoque interdum in Febrem acutam, si remedia calida sudorifera usurpantur.

VI. *Remedia.*

1 Blanda temperantia; Arcanum duplicatum, Tartarus Vitriolatus, Absorbentia acido quodam saturata.

2 Lenia diapnoica: Antimon. diaphoret. Bezoard. min. Essent. alexiph. Stahlii &c.

3 Temperata laxantia: ex Fol. Senn. Rhabarb. cum Radic & Herbis aperitivis. Pil. Becher. Stahlianæ, Polychrestæ &c.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aq. Cichor.*
Tarax.
Capill. ♀ *a.* ℥ſs.
Tart. Vitr. ʒj.
Conch. citrat. ℈j.
Sacc. canar. ʒij. *M.*
D. versus Paroxysmum coch.

2 Pulvis temperans.

℞. *Arcan. dupl.*
Nitr. ♁*iat. a* ʒſs.
Conch. citrat. ℈j. *M.*
Div. in 4. *p. æq.*
D. versus Paroxysmum.

3 Mixtura diapnoica.

℞. *Essent. alexiph.* ʒij.
Gent. ʒj. *M.*
D. 25. 30. *gutt.*

4 Potio laxans.

℞. *Rad. Cichor.*
Tarax.
Polypod. a. ʒij.
Herb. Cent. min.
Capill. ♀ *a.* ɱſs.
Fol. Senn. s. f. ℥ſs.
Rhabarb. elect. ʒiſs.
Infud. in seri lactis ferventis ℔iſs. *D. mane* ℥vj.

5 Decoctum laxans.

℞. *Tamarind.* ℥iij.
Rad. Cichor.
Tarax.

Tarax. a. ℥iij. *feri lact.*
Herb. Bellid. mj. *D. colatur.* ℥viij. *calide.*
Coq. in ℔ſs *Δæ ſimpl. l.*

6. Pilulæ aperientes & laxantes.

℞. *Gumm. Ammon.* ʒj. *Aloes Gummoſ.*
Extr. Cent. min. ℈j.
Card. bened. *Tinct. Tart. q. ſ. F. Pil. ad*
Fumar. *pond. gr. j.*
Hell. nigr. a. ʒſs. *D. veſperi* 15. 20.

VII. *Methodus medendi.*

1 In hac Febre potiſſimum reſpiciendum eſt ad materiæ febrilis viſcidæ inciſionem & præparationem, ut ea poſt modum eo commodius evacuari poſſit. Quare ab initio dentur Salia digeſtiva, aliaque incidentia & reſolventia.

2 Exhibeantur autem Salia digeſtiva verſus Paroxyſmum, ut cooperante Natura operatio remedii eo melius procedat.

3 In æſtu, quoniam admodum mitis eſt, nulla fere requiruntur remedia, excepto potu ſufficiente ad diluendos humores.

4 Sequentibus autem duobus diebus reſpiciendum eſt partim ad ipſam Febrem, partim ad inciſionem & evacuationem materiæ febrilis.

5 Priori ſcopo inſervit Eſſentia alexipharmaca, vel ſola, vel cum alia amara, v. g. Cent. min. &c. remixta, quæ ante meridiem bis exhiberi poteſt.

6 Poſteriori vero ſatis faciunt Infuſa & Decocta ex Herb. aperitivis, & Spleneticis, leniter laxantia, quæ tempore pomeridiano dentur.

7 Si talis Infuſa laxantia non ſufficienter operantur, aut ſi ſolum ex Herb. & Rad. aperitivis ſine Laxantibus ſunt parata, veſperi detur doſis Pilul. Stahlii vel ſupra præſcript.

8 Si hæc remedia per aliquod tempus fuerunt continuata, Crocus ♂tis ☿iatus Stahlii Pulveribus digeſtivis poteſt admiſceri.

9 *Blazerus*: commendat etiam Flores Salis Ammon. verſus Paroxyſmum digeſtivis Pulveribus additos.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Quoniam Febris hæc lente admodum procedit, hinc etiam nullas fortiores commotiones ferre poteſt, ſed propter eas ſtatim in pejorem ſtatum mutatur.

2 Exulent E. Vomitoria & Purgantia, quæ quidem evacuant, ſed Febrem turbant & ad Hecticam diſponunt.

3 Multo minus Vena hic ſecanda, utpote quæ in hac Febre prorſus nullo modo indicatur.

4 Fortiora alexipharmaca Febres acutas excitant, quare fugienda ſunt.

5 Abſorbentia, quæcunque demum etiam ea ſint, improvide & nimium uſurpata materiam febrilem adhuc magis incraſſant & majorem lentorem inducunt, quare non niſi refracta doſi & cum acidis ſaturata dentur, ſic enim majorem incidendi & abſtergendi habent vim.

6 Si Febris imminuitur aut prorſus ceſſat, appetitus vero redit, caveant ſibi ægrotantes, ne appetitui nimium indulgeant, quoniam recidiva facile ſequitur.

7 Ad hanc præcavendam ægroti aliquandiu vitent aerem frigidum, & quotidie tam Pulveres digeſtivos quam Stomachico -- Carminativa uſurpent.

CAPUT XXXIII.

DE

Febre Rhevmatica.

I. *Definitio.* Febris Rhevmatica eſt Febris ſymptomatica, nullum certum typum ſervans modo intermittens modo remittens, eum in finem a Natura inſtituta, ut materia vel quantitate, vel quod utpl. fit, qualitate peccans e corpore per motus ſecretorios & excretorios auctiores e corpore expellatur, modo minoribus, modo gravioribus ſymptomatibus ſtipata.

II. *Differentia.*

1 Differt *gradu*: in aliis enim *mitior*, in aliis vero *gravior* eſt.

2 A *Febre eryſipelacea*: quæ Inflammationem quandam notabilem in cute comitem habet, quæ vero in Febre rhevmatica ordinaria deeſt.

III. *Signa.*

1 Invadit ordinarie cum horrore modo mitiore, modo graviore, qui ad incertum tempus ſeſe extendit, ad horæ ſcil. quadrantem, dimidiam horam, imo ad integram horam.

2 Quam ſequitur æſtus ſatis gravis & mordax.

3 Sæpius vero & quidem utpl. continuæ adſunt horroris & caloris alternationes, inpr. quando corpus ſolum aliqualiter in lecto commovetur.

4 Continuat hic æſtus non raro aliquot horas.

5 Non tamen ſtatim ſequitur ſenſibilis ſudoris excretio, ſed æſtus, inpr. in principio ordinarie, eſt ſiccus.

6 Tempore æſtus dolor capitis dorſi & artuum inſigniter urget. magis vero ſe exſerit reſpectu ætatis iis in locis, ubi excretiones humorum & dolores congeſtorii tam completi, quam incompleti fieri ſolent.

7 In aliis quoque inſignis præcordiorum anxietas concurrit.

8 Sitis pro Febris diverſitate diverſa eſt, in aliis enim magis, in aliis minus urget.

9 Pulſus eſt celer & frequens & ante ſudoris eruptionem plenus, ſed ſimul aliquo modo mollis.

10 Urina excreta utpl. eſt pauca atque rubicunda.

11 Alvus ordinarie eſt adſtricta, & ſi cauſa latet circa inferiora, flatulentia admodum urget.

12 Concurrit etiam tam in Febre, quam poſt finitum ſudorem inſignis artuum laſſitudo, quæ tamen non adeo diu durat.

13 Et quamvis Paroxyſmus ſudore finiatur & reliqua ſymptomata mitigentur, remanet tamen inſignis debilitas corporis cum dolore partis cujusdam & interdum cum aliquo tumore & levi rubore.

14 Paroxyſmo hujus Febris nullum certum intercedit tempus, ſed vagi admodum ſunt & modo hac, modo illa hora invadunt.

15 Paroxyſmi hi interdum adeo diu durant, ut continuitatis merito ſuſpecti ſint: ita obſervavimus in quibusdam horrorem, quem æſtus duos integros dies & adhuc amplius durans excipiebat.

16 Nonnunquam vero Paroxyſmum finitum mox alius excipit: inpr. ſi in priori ſudor non erupit. Paſſus ſum ante 6 circiter annos hujuſmodi Febrem, primus Paroxyſmus cum magno horrore hora quinta veſpertina invadebat, quem calor ſed ſine ſudore excipiebat: circa mediam noctem alter ſequebatur cum leni horrore, ſed graviore æſtu, ſiti, dolore capitis, dolore dorſi & ſcapularum &c. aſt iterum matutina tertius ſuperveniebat ſine horrore, aſt graviſſimo æſtu, doloribus majoribus capitis & deliriis, qui poſt ſextam in largiſſimos ſudores finiebatur. Quo omnia ſymptomata ceſſabant, excepto dolore ſcapularum & colli, qui aliquot dies durabat,

ita

ita ut çollum movere nequirem. Observavi id quoque in aliis, qui spatio viginti quatuor horarum duobus aut tribus Paroxysmis correpti fuerunt.

17 Ordinarie autem non nisi unicus observatur Paroxysmus febrilis, quem excipit dolor vel cervicis & scapolarum vel dorsi, ossis sacri aut aliarum partium qui non nisi elapso aliquo tempore sensim sensimque sub blanda diapnoe cessat.

18 Observavimus quoque talem Febrem statas periodos servantem in femina juniore, quæ singulis diebus præcise hora duodecima meridiana cum insigni dolore hemicranico ad vespertinam octavam continuante corripiebatur, & hæc Febris cum dolore per integrum octiduum durabat, quo finito Febris quoque cessabat, remanente solum adhuc dolore aliquo capitis.

IV. *Subjectum*.

1 Homines temperamenti humidioris, Sanguinei, Sanguineo Phlegmatici, Plethorici.
2 Plethoram nimium commoventes.
3 Vino & liquoribus spirituosis abutentes.
4 Vitam otiosam subito cum laboriosa commutantes.
5 Excretiones sudoris assuetas negligentes.
6 Venæsectiones & scarificationes debito modo non observantes.
7 Quibus sanguinis fluxus, v.g. Hæmorrhagiæ narium, Menses aut Hæmorrhoides suppressi sunt.
8 Affectibus Rhevmaticis sæpius afflicti & in iisdem male tractati.

V. *Prognosis*.

1 Febris hæc sæpius per solam tranquillam continentiam & per diaphoresin a Natura curatur.
2 Facile etiam cedit remediis temperantibus & diaphoreticis fixis debito tempore exhibitis.
3 Male vero tractata inpr. remediis diaphoreticis calidis & volatilibus facile degenerat in acutam.
4 Rhevmata talia cum Febre conjuncta, si partes internas occupant, & male tractantur, Febres inflammatorias producunt.
5 Quo magis urget æstus, eo magis metuendum est, ne affectus in morbum acutum transeat.
6 Si Febris hæc aliquoties homines afflixit, postea ob leviores etiam causas eos iterum corripit.
7 Si æstus & horripilationes alternis vicibus affligunt, melius est, quam si æstus continuus diu ægrotos torquet.
8 Alvus adstricta malum exasperat, aperta vero levius reddit.

VI. *Remedia*.

1 Temperantia: Arcan. duplic. Tart., Tartarisat. Vitr. Lap. ♋. Conch. Citrat. Mat. Perl. Lap. Percar. lenia acida, Succus Citri &c.
2 Blanda diapnoica: Aqu. Card. bened. Mariæ, Scabios. Scord. Scorzon Galeg. &c. ♁. diaphor Bezoard. miner. Mixt simpl. Essentia, Scord. Pimpin. alb. Alexipharmaca.
3 Lenia laxantia: Magnes. alb. Manna, Fol. Senn. Rhabarb. Pil. Stahlianæ, Becherianæ, Tart. &c.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula temperans.

℞. *Aqu. Scabios.*
Scorzon.
Tarax.
Cichor.
C.C. citr. a. ℥j.
Arcan. dupl.
Conch. citrat.
Nitr. ♁*iat. a.* ℥ß.
Cinnab. nat. ℈j.
Sir. acetos. citr. ℥ß.
M.
D. sing. 2. 3. *horis cochl. aliquot.*

2 Alia diapnoica.

℞. *Aqu. Galeg.*
Fl. acac.
Ulmar.
Card. bened. a ℥j.
Bezoard. miner.
Matr. perl.
Nitr. regener.
C.C. Philos. a. ℈j.
Cinnab. ♁*ii. gr. XV.*
Tab. M. xst. f. ʒij. *M.*
D. ut antea.

3 Alia.

℞. *Aq. Fl. Samb.*
Ceras. nigr.
Scord. â. ℥j.
♁ *diaphor.*
Lap. ♋. *ppt.*
Rub. id.
Nitr. ♁*iat. ã.* ℈j.
Ess. alexiph. ℈ij.
Sir. ceras. acid. ℥ß. *M.*
D. cochl. tempore sudoris.

4 Decoctum laxans.

℞. *Tamarind.* ℥iß.
Coq. in s. q. Aq. f.
℞. *Colat.* ℥vj.
in quibus dissolv.
Mann. elect. ℥ij. *M.*
Colat. D. calide vel tepide.

5 Infusum laxans.

℞. *Fol. Senn.* ʒij. iij.
Rhab. elect. ʒiß.
Sal. Absinth. ʒj.
Infund. per noct. in
Aq. Cichor. ℥vij.
In Colat. dissolv.
Mann. elect. ℥j. *M.*
D. ut antea.

6 Aliud.

℞. *Rad. Cichor.*
Tarax.
Polypod.
Vincetox. a. ʒiij.
Herb. Bellid. c. Fl.
Capill. ♀
Cent. min. ã. mß.
Fol. Senn. s. f. ʒvj.
Rhabarb. elect. ʒiij.
Cort. ☉*nt.*
Tart. solub. ã. ʒij.
Incis. infund. in
Vin. alb. & Aq. f.
℔ij. *D. mane* ℥vj. *viij.*

7 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Tart.* ℈j.
D. mane.

8

℞. *Pil. Becher.* ℈j.
D. vesperi.

VII. *Methodus medendi*.

1 In commotionibus hisce Febrilibus, quæ ordinarie a Natura ad expellendam materiam acrem Salso-biliosam in sanguine hærentem instituuntur, nunquam tamen verum febrilem typum observant, ante omnia eo respiciendum est, ut materia hæcce mature partim temperetur, partim e Massa Sanguinea ad habitum corporis pellatur.
2 Huic fini potissimum inserviunt remedia temperantia, materiæ illius acrimoniam aliquo modo infringentia & æstum febrilem ita moderantia, ut per habitum corporis possit excerni.
3 Hæc ipsa temperantia, inpr. Salina cum Absorbentibus mixta, simul etiam optime Urinam pellunt, ac multas partes salinas biliosas per Urinam evacuant.
4 Iis tamen statim vel jungenda vel subjungenda sunt lenia diapnoica, hæc enim temperantibus mixta & Urinam & diapnoen pellunt, adeoque affectus curationem facilitant.
5 Eo magis autem insistendum est hisce remediis, si æstus nimium urget cum aliis symptomatibus febrilibus, ut hoc modo blanda diapnoe promoveatur.
6 Si alvus est adstricta, ita ut ideo motus febriles magis urgeant, aperiatur Clystere emolliente, aut vesperi dentur Pilulæ ex Gummatibus & Extractis, aut Stahlianæ, quæ omnes excretiones promovent.
7 Non solum autem curative, sed etiam præservative prosunt, inpr. si Venæsectiones æquinoctiales aut Scarificationes in subjectis dispositis præmittuntur.
8 Non sine fructu etiam Infusa laxantia & incidentia evacuationibus sanguinis subjunguntur, quæ humores incidendo successive evacuant.
9 Hisce autem laxantibus palmam facile præcipiunt Pilulæ ex Sal. Tart. fixo certa encheiresi volatili reddito & cum Extracto quodam Purgante mixto, quæ non solum affectum brevi tempore mitiorem reddunt, si noctu ad gr. vj. viij. ℈ß. sumuntur, sed etiam dolores post Rhevmata relictos, imo eos quoque qui in articulis jam fixi sunt, mitigant & tollunt, quod sæpius expertus sum.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 In febrilibus hisce commotionibus abstinendum est ab omnibus commoventibus & drasticis remediis: exulent E. omnia emetica, Purgantia acria &c.
2 Absint quoque sudorifera calida, quæ maximos motus in Massa Sanguinea excitant, Rhevmata exasperant, ita ut non raro in Febre acutas degenerent.
3 Ægroti in lecto quantum quidem possunt, tranquilli sint, ac finem sudoris expectent.

4 Vitent quoque omnes fortiores commotiones, quoniam hæ malum facile revocant; e contra vero corpus placido motus exerceant, ut hoc modo sanguis æqualiter distribuatur ac secretiones & excretiones promoveantur.

CAPUT XXXIV.

DE

Febre Scorbutica.

I. *Definitio.* FEbris Scorbutica est Febris symptomatica & erratica horripilationibus & æstu alternantibus ac maculis in peripheria corporis postea stipata, a Natura eum in finem excitata, ut per motus auctiores materiam quandam noxiam ad habitum corporis expellat.

II. *Differentia.*

1 Respectu *commotionum febrilium*, quæ in aliis *graviores*, in aliis vero *mitiores* sunt.

2 Deinde Febris hæc non confundi debet cum illis in quibus interdum ob culpam ægrotantium & Medicorum, aut etiam ob concurrentem Cacochymiam maculæ rubicundæ occurrunt. Hæc enim Febris scorbutica requirit subjecta, quæ antea frequentibus maculis rubris, lividis &c. afflicta fuerunt Vocabar ante duodecim, & quod excurrit annos ad ægrotum quendam qui maximum æstum patiebatur: corpus hinc inde maculis rubicundis conspersum erat, & quidam existimabant eum laborare Petechiis, alii vero Scorbuto. Sed cum accuratius inquirerem in regimen & assumpta remedia, utrumque negabam; æger enim in æstu die eodem e lecto surrexerat: unde sequebatur aliqualis horror cum insigni æstu; adstantes ad expellendum venenum, uti putabant, dederant Theriacam Andromachi, Tinct. Bezoardicam, vinum rubrum generosum &c. ac ægrotum colore hypocausti ac stragulis cogere voluerant ad sudorem, unde in tali æstu maculæ eruperant. Præscribebam E. Potiunculam diaphoreticam temperantem ac Emulsionem, unde sequenti die melius se habebat, maculæ vero disparuerant, & sic elapsis paucis diebus pristinam sanitatem recuperabat.

III. *Signa.*

1 Præcedunt multa Scorbuti signa, de quibus supra Tab. de Scorbuto actum fuit, quæ manifeste Scorbutum adesse monstrant.

2 Inpr. vero sæpius affliguntur maculis varii coloris, rubicundis, ex atro rubris, lividis &c. sine concursu sensibili f brili.

3 Imo ordinarie præcedunt hę maculæ ipsas commotiones febriles, illasque comitantur.

4 Et si antea non sufficienter prodierunt, per motus febriles magis expelluntur, ut hoc modo Natura fine suo potiatur.

5 Sed tales maculę ordinarie sunt minores ac numero pauciores, coloris minus consueti, & etiam in locis inconvenientibus prodeunt, donec Natura motibus suis febrilibus per consueta loca & sufficiente numero ac magnitudine eas expellat.

6 Interea in partibus in quibus tales maculæ hærent, aut per quas expelli debent, insolito languore ac torpore affliguntur.

7 Quos non raro dolores tendentes, prementes, modo minores, modo graviores sequuntur, ita ut ægri ob fatigationem & dolorem insignem admodum inquieti sint.

8 Quoad ipsas febriles commotiones, sunt eę admodum variabiles & inconstantes.

9 Non raro enim mitiores quoque tales motus uno impetu in vehementes commotiones degenerant.

10 Quæ tamen diu non durant, sed brevi iterum finiuntur.

11 Interim tamen gravia & molesta admodum in temporariis hisce commotionibus conjuncta habent symptomata.

12 Præter scil. fatigationem & dolores tensivos, modo memoratos, angustias & anxietates pręcordiorum.

13 Quibus junguntur vertiginosę capitis perturbationes.

14 Alvus est perturbata, sive modo adstricta modo sicca.

15 Nulla tamen deliria concurrunt in hisce perturbationibus.

16 Sed sępius urgentibus hisce symptomatibus insperata sequitur animi alacritas & euphoria.

17 Et tales vicissitudines interdum cito alternant, ita ut statim symptomata illa iterum urgeant.

18 Nullus tamen unquam in hisce Febrilibus commotionibus observatur typus multo minus periodus, sed vago modo ęgrotos corripiunt, adeoque revera nil nisi Febres symptomaticę sunt.

19 Sed tam diu recurrunt, donec materia, quam Natura expellere nitebatur, e corpore excreta sit.

IV. *Subjectum.*

1 Homines Scorbuto vero laborantes & eum antea sępius experti.

2 Per malum vitę regimen Scorbutum incurrentes.

3 Cacochimici etiam simul multa hypochondriaca pathemata passi.

V. *Prognosis.*

1 Febres tales nullum periculum minantur, etiamsi frequentius recurrant.

2 Et hinc magis in iis respiciendum est ad affectum primarium, nempe Scorbutum, quam ad commotiones febriles.

3 Quo neglecto facile per remedia inconvenientia turbari possunt.

4 Inpr quando pathemata hypochondriaco arthritica concurrunt, sic enim commotiones tales febriles facile in pejorem statum degenerant.

5 Quamvis autem Medici sępius Scorbutum in multis Febribus tanquam cau am accusent, revera tamen Febres tales scorbuticę in nostris regionibus maxime sunt rarę: an vero frequentiores sint iis in regionibus, ubi epidemice homines affligunt, ii norunt qui in talibus locis praxin exercent. Fateor me in tota mea Praxi ultra quinque vel sex hoc morbo laborantes non observasse. Vocabar aliquando ad puerum novem vel decem annorum, qui, eo tempore quo Febres petechizantes hic grassabantur, post horripilationem & ęstus totum corpus maculis varii coloris satis magnis conspersum reportabat. Chirurgus jam consultus fuerit, qui dum Petechiarum mentionem fecerat, magnum terrorem parentibus incusserat: cum vero nil nisi leviores commotiones febriles in puero deprehenderem adstantes læto animo esse jubebam: exhibebam E. nil nisi potiunculam len ter diapnoicam & simul temperantem unde brevi salvus erat.

6 Commotiones hæ febriles non facile ad acutam indolem inclinant, nisi admodum perverse tractentur.

7 Magis vero tendunt ad diuturnitatem sive frequentiorem recidivam, si affectus primarius non tollitur.

VI. *Remedia.*

1 Lenia temperantia & diaphoretica: Arcan dupl. Tart. Vitr. ♁ diaph. Bezoard. miner. &c.

2 Blanda laxantia Tamarind. Fol. Senn. f. f. Rhabarb. Manna, Pil. Stahlianæ.

3 Anti Scorbutica: Vid. *Tab. de Scorbuto.*

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula diapnoico temperans.

℞. *Aq. Cherefol.*	♁ *diaph.*
Brecabung.	*Nitr. regener.*
Nummular.	*Tart. Vitr. ā.* ℈j.
Bellid. ā. ℥j.	*Sacch. Canar.* ʒij. *M.*
Conch. citrat.	*D. cochleatim.*

2 In

2 Infusum laxans.

℞. *Rad. Vincetox.* *Fol. Senn. s. st.* ℥vj.
Onon. *Rhabarb. el.*
Polyp. *Fibr. Helleb. nigr. ā* ʒij.
Herb. Fumar. *Incis. infund. in Vin.* ℔iij
Trifol. fibr. *Colat. D.* ℥vj. *mane*.
Cherefol. ā. mss.

Reliquas Formulas contra Scorbutum vid. *supra*.

VII. *Methodus medendi.*

1 Febris Scorbutica rarius postulat peculiarem Methodum, sed curato morbo primario, nempe Scorbuto per se cessat.

2 Nec etiam opus est remediis, quoniam per solam tranquillam in lecto continentiam ordinarie sponte cum omnibus symptomatibus curatur.

3 Si tamen aliquid agendum est, sufficiunt temperantia cum diapnoicis interposito solum potu sufficiente, inpr. mediocriter calido.

4 Præservationis gratia conveniunt lenia laxantia cum antiscorbuticis mixta, præsertim si aliquandiu usurpantur, aut certis temporibus repetuntur.

5 Hisce vero semper interponantur antiscorbutica ut hoc modo affectus primarius tollatur.

6 Si in commotionibus hisce febrilibus pathemata hypochondriaco arthritica occurrunt, ad hæcce quoque respiciendum est, de quibus suo loco.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Quamvis hæ commotiones febriles in Scorbuto sæpius sint leviores, nunquam tamen prorsus negligendæ sunt.

2 Multo minus perversa Methodo utendum est, quoniam gravia mala non raro exinde originem trahunt.

3 Exulent hic omnia commoventia, Vomitoria, Purgantia fortiora, Volatilia, fortiora sudorifera &c.

4 Reliquas Cautelas Vid. *Tab. de Scorbuto.*

CAPUT XXXV.

DE

Febribus corruptis & nondum typicis.

I. *Definitio.*

1 Febres corruptæ sunt Febres partim intermittentes, partim acutæ, quæ vel propter malum regimen, vel propter perversam medicationem ita corruptæ sunt, ut ab indole & typo ordinario prorsus alienæ sint ac hinc tam diagnosin, quam curationem admodum difficilem reddant.

2 Febres nondum typicæ sunt commotiones febriles modo graviores modo mitiores, quæ tamen, licet communia febrilia symptomata conjuncta habeant, nondum tamen se ita manifestant, ut exinde plenarie cognosci queat, an ad acutas, an vero ad intermittentes referri debeant vel queant.

II. *Differentia.*

1 Febris corrupta est vel *intermittens* vel *aucta aut continua*.

2 Eadem differentia quadrat quoque in Febres nondum typicas.

III. *Signa.*

1 Quando omnia symptomata ita sunt confusa, ut morbus ad nullam certam Febrem referri queat, quoniam typus simul perversus est: aut quando Febris in suo gradu cum omnibus symptomatibus nimium aucta est, aut quando in vigore suo defecit præsente nihilominus virium prostratione.

2 Febrium vero nondum typicarum symptomata sunt, invasio quædam febrilis vel fortior, vel mitior: primis tamen diebus vix cognosci potest, ad quam Febrium classem referri debeant vel queant.

IV. *Subjectum.*

1 Homines quicunque in Febribus tam intermittentibus quam acutis per inconvenientia remedia imprudenter tractati.

2 Ægroti regimen Febribus conveniens minime observantes.

3 Sensibiles & ad animi commotiones proni.

V. *Prognosis.*

1 Febres corruptæ ordinarie majori exponunt periculo ægrotantes, quam non corruptæ, quoniam omnia symptomata magis urgent.

2 Majus adhuc periculum ab iis imminet, si simul excretiones in Febribus necessariæ suppressæ sunt.

3 Febres corruptæ semper diutius durant & difficilius curantur, quam non corruptæ.

4 Febres intermittentes corruptæ facilius curantur quam acutæ.

5 Acutæ corruptæ semper admodum periculosæ sunt, & quamvis conveniente etiam Methodo tractentur, nihilominus tamen sæpius ad mortem properant.

6 Febres nondum typicæ si imprudenter tractantur, facile in graviores morbos degenerant.

VI. *Remedia.*

1 Sunt sæpius laudata temperantia, absorbentia, diaphoretica fixa, Julepi, Emulsiones &c.

2 Alexipharmaca varia hisce interposita.

3 Lenia laxantia pro diversitate Febrium.

4 Tonica varia superius recensita.

Formulæ Remediorum.

Vid. *Tab. præcedentes.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 *In morbis corruptis.*

a Cum tales Febres per imprudentem medicationem & malum regimen corruptæ fuerint, Methodo cuivis Febri convenienti tractandæ sunt.

b Conveniunt E. ab initio sæpius laudata digestiva, absorbentia acido Citri saturata & diaphoretica fixa cum Essentia alexipharmaca reliquis vel mane vel a meridie interposita.

c Ad Alvi laxitatem semper etiam respiciendum est, inpr. in Febribus intermittentibus corruptis, quoniam ab alvi libertate symptomatum mitigatio dependet.

d Pilulæ Stahlianæ & Becherianæ ac amara cum lenibus laxantibus mixta hic optima sunt, quoniam ad Febris revocationem multum contribuunt.

e Si Febris iterum in ordinem redacta est, tractetur postea Methodo ordinaria.

2 *In Febribus nondum typicis;*

a Exhibeantur ab initio digestiva cum absorbentibus & diaphoreticis fixis, quibus pro circumstantiarum ratione interponatur Ess. alexiph.

b Et hæcce remedia tam diu continuanda sunt donec Febris certum typum acquisiverit.

c Si autem talis typus se manifestat, probe deinde ad eum medicus attendat, ne iterum per imprudentem remediorum applicationem turbetur.

d Sin vero prorsus nullus adest typus, Medicus inquirat in tempus invasionis, an matutinum, antemeridianum, pomeridianum an vero vespertinum fuerit, ut & an cum, an vero sine horrore invaserit; & sic versus tempus exacerbationis consueta digestiva cum absorbentibus fixis, declinante vero Paroxysmo alexipharmaca exhibeat.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Febribus corruptis pariter ac nondum typicis abstinendum est ab omnibus remediis commoventibus & Venæsectione, quoniam morbos & typum magis pervertunt, laudanda potius est mitissima Methodus.

2 In Febribus corruptis ægrotus non obruatur remediis, ad expugnandum morbum, quoniam enim restitutio tarde procedit, patientia opus est.

3 Essent. alexipharmacam, inpr. Ess. Scordii probe mitigatam, præstat minoribus & repetitis dosibus, quam auctioribus exhibere.

4 Absorbentia quæ cum digestivis exhibentur, semper sint acido Citri saturata, sic enim eo melius & diuresin & diaphoresin promovent.

LIBER VI.

DE AFFECTIBUS SENSUUM INTERNORUM ET EXTERNORUM IN GENERE.

I. *Definitio.*

MOrbi sensuum sunt affectus præternaturales, sensus affligentes, eorum functionem magis vel minus lædentes, a variis causis originem trahentes.

II. *Differentia.*

1 Alii *sensus externos* corripiunt, uti sunt varii affectus oculorum, aurium &c.
2 Alii vero *sensus internos* affligunt, uti sunt varia deliria.
3 Alii sunt *recentes* & sensuum functionem solum aliquo modo lædentes.
4 Alii vero *inveterati* & sensuum tam internorum quam externorum usum quam maxime perturbantes.

III. *Signa*: quæ per se facile patent

1 *Sensuum externorum*:
a Visus imminutio per *Hypopium*, *Unguem oculi &c.* ejusdem abolitio per *Cataractam*, *Guttam serenam*, graviores læsiones oculorum.
b Auditus læsio aut abolitio per *Obauditionem*, *Tinnitum*, & *Susurrum aurium*, *Surditatem*.
c Depravationes & læsiones Gustus & Olfactus, ita ut omnia falsa, amara &c. appareant.
d Læsiones tactus variæ ex relatione ægri se manifestantes.

2 *Sensuum internorum*:
a Læsiones memoriæ, debilitas ejusdem & amissio.
b Rationis perversus status in variis deliriis tam acutis in Febribus, quam Chronicis. *Melancholia*, *Mania*, *Moria* &c.
c Læsiones appetitus, dum vel imminuitur, vel depravatur, vel augetur, sitis vel aucta vel nulla. Signa Specialia in sequentibus tabulis explicabuntur.

IV. *Subjectum.*

Affectibus hisce in genere obnoxii sunt omnes homines, quilibet enim in tales morbos ob varias causas incidere potest.
2 Magis tamen ad eos inclinant homines, frequentes congestiones ad sensoria passi.
3 Varios morbos tam acutos quam chronicos experti, a quibus sæpius talia mala producuntur.
4 Quibus Philtra vel venena exhibita fuerunt.
5 Meditationibus nimium indulgentes.
6 Melancholici, sanguinem spissiorem habentes, mœrori & tristitiæ dediti.
7 Maxime sensibiles, iracundi. Reliqua vide *in Tab. Specialibus.*

V. *Prognosis.*

1 In læsiones sensuum Ars Medica tantam non habet potentiam ac in alios morbos, & hinc non paucæ illarum vel sunt admodum chronicæ, vel incurabiles.
2 Chirurgia interdum facilius adhuc tollere potest nævos oculorum internos, quod videmus in Hypopio, Ungue oculi & depositione Cataractæ.
3 Læsiones sensuum internorum, a fortioribus animi pathematibus productæ, utpl. eludunt omnem operam Medici.
4 Si vero res naturales in causa sunt, uti sanguis spissior in liene incarceratus causa est Melancholiæ hypochondriacæ, aliquando curationem admittunt, quamvis & hic magnus requiratur labor; idem censendum est de Mania,
5 Deliria, a Philtris, Venenis &c. producta, adhuc difficilius curam admittunt.

VI. *Remedia.*

1 Evacuantia varia per superiora & inferiora.
2 Omnis generis alterantia, incidentia, resolventia, absorbentia.
3 Auxilia Chirurgica varia, ope instrumentorum & remediorum.
4 Specifica, quæ tamen rarissima sunt.

Formulæ Remediorum.

De hisce vid. *Tab. sequentes.*

VII. *Methodus medendi*, &

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Hæc pro diversitate subjectorum, affectuum, admodum variat, quare Medicus ad omnia probe attendat necesse est.
2 Nonnunquam Venæsectione opus est, sed Medicus probe examinet, quo tempore & qua in parte ea instituì debeat.
3 Imprudenter enim instituta sæpius affectus graviores reddit.
4 Si purgandum est, id pariter fiat debito tempore & remedia in sufficienti copia exhibeantur, quidam enim horum morborum non nisi lenes postulant laxationes, quidam vero etiam drastica Vomitoria & Purgantia dum euphoria ferunt, uti id videmus in maniacis, quibus interdum doses remediorum in duplo exhibere necesse est.
5 Si morbus talis dependet ab alio, semper ad primarium respiciendum est, quo neglecto nunquam salutaris obtinetur finis.
6 Cura moralis in affectibus imaginationis plus sæpius prodest, quam omnia alia remedia.
7 In deliriis a Philtris, Venenis &c. Medicus utpl. ob defectum specificorum oleum & operam perdit.
8 Nunquam tamen exhibeantur specifica, nisi præmissa fuerint, ubi opus est, universalia, Venæsectio scil. Vomitoria, Purgantia, Diaphoretica, Incidentia, Absorbentia &c.
9 In Deliriis mulierum coitus sæpius omnia reliqua remedia superat. Vid. infra sub *Morbis Mulierum.*
10 Si læsiones sensuum internorum dependent a peculiari partium conformatione, Medicus frustra utitur omnibus remediis.
11 Cura præservativa hic in Medico probe quoque est attendenda, quoniam tales affectus facile recrudescunt: novi feminas, qui in puerperio semper erant maniacæ, aliæ melancholicæ, aliæ vero adeo simplices, ut vix aliquid comprehendere possent. In aliis observavi tempore graviditatis vel perpetuam Melancholiam vel furorem contra maritos, quos tamen maxime amabant, directum, quæ tamen incommoda misso sanguine mox cessabant. In aliis malum tempore vernali, in aliis vero autumnali recrudescit; adeoque Medicus consideratis omnibus circumstantiis modo Laxationes, modo Venæsectiones &c. instituere debet.

SECTIO I.

DE

MORBIS SENSUUM EXTERNORUM.

CAPUT PRIMUM.

DE

Hypopio & Pterygio,

I. *Definitio*.

1 *Hypopii*.

Hypopium eſt parvum apoſtema ſ. puſtula ſub tunica cornea, a perpeſſa inflammatione, male diſcuſſa, producta.

2 *Pterygii* ſ. *Unguis*:

Pterygium ſ. Unguis eſt concrementum quoddam membranoſum, volucrum alam l. unguem humanum repræſentans, ex cantho oculi majori plerumque originem ſumens & ad pupillam ſæpius ſe extendens viſumque intercipiens.

II. *Differentia*.

1 Quomodo Hypopium & Pterygium inter ſe differant ex Definitionibus patet.

2 Pterygii plures ab Auctoribus recenſentur ſpecies. Aliud enim e *tenui* tantum *membrana* formatum videtur: aliud e *pinguedine*: aliud denique ex *fibris carnoſis*, intertextis aliquot vaſculis ſanguineis, quod ſpecialiter *Pannus* audit.

3 Aliud porro eſt *parvum*, aliud *magnum*: aliud fortiter corneæ adhærens: aliud facile ab eadem ſeparabile: aliud *album*, aliud *rubrum*.

III. *Signa*.

1 *Hypopii*.

Puſtula parva ad inſtar variolæ in hac l. illa oculi parte poſt prægreſſam inflammationem exſurgens.

2 *Pterygii*:

Excreſcentia e cantho oculi majori exorta, & quotidie magis magisque in latum ſe ſe extendens, figuram alæ l. unguis efformans, tandemque ipſam viſionem obſcurans.

IV. *Subjecta*.

1 Hypopio expoſiti ſunt, qui Ophthalmia ſanguinea laborant.

2 Qui contuſionem oculorum paſſi ſunt.

3 Quibus oculi variolis obſidentur.

4 Pterygio, quibus Hypopium minus bene curatum fuit.

5 Quibus acriora remedia, affluxum humorum invitantia, applicantur.

V. *Prognoſis*.

1 Inflammatio oculorum, niſi rite diſcutiatur, poſt ſe ducit ſuppurationem Hypopiumque efformat.

2 Hypopium vero minus bene mundificatum Pterygio ſæpius occaſionem præbet.

3 Hypopium ſelectis remediis facile cedit, nullamque deformitatem poſt ſe relinquit.

4 Quo proprius vero ipſi pupillæ eſt, eo accuratius tractandum.

5 Pterygium in principio ſuo adhuc conſtitutum non ita difficulter remediis externis tollitur.

6 Quando vero jam latioris ambitus eſt, tunc minus obedit his medicaminibus, ſæpiuſque præſidio Chirurgico opus eſt.

7 Ubi tamen exquiſitior concurrit ſenſus, nec Operatio Chirurgica tuta eſt, cum Carcinoma exinde quandoque originem ſumat.

VI. *Remedia*.

1 Generaliora, affluxum humorum verſus ſuperiora derivantia & evacuantia: Venæſectio & Scarificatio in ſtatu Plethorico; laxantia ex Rhabarbaro, ☿ dulci, Extract. Helleb. nigr. Panchym. Croll. Maſſ. Pil. e Succ. Crat. Reſin. Jalapp. Scammon. Sal. Epſon. ſ. Cathart. amar. Pediluvia.

2 Diſcutientia in Ophthalmia celebrata, & in ſpecie Unguentum ophthalmicum D weisbach.

3 Hypopium ruptum mundificantia, ſeptica leniora: Ungt. modo laudatum, mel in vaſe cupreo liquatum, donec virideſcat, ſaccharum in vaſe cupreo ad cœruleum fere colorem tritum, os ſep. ppt. Conch. ppt. mat. perl. ppt. Teſt. ovor. ſubtiliſſ. pulveriſat. Tut. Pompholyx, Nihil. alb. pulvere tenus inflata, vel cum ▽ ophthalmicis, Euphraſ. Fl. Cyan. Roſ. Calcatr. chelid. maj. mixta & applicata, Vitriolum album & ſaccharum ♄ni in ▽ ophthalm. ſolut. & guttatim applicita, ſaccharum Canarienſe ſubtiliſſime pulveriſatum, oleum laterinum.

4 Pterygia emollientia: Pinguedines recentes: Anſeris. Aſciæ piſcis, Serpent.

5 Eadem abſumentia; ſeptica ſupra commendata mitiora, poſt & fortiora: fel Anſer. Gallinar. piſcium cum melle ſubactum. Succ. Nicot. Chelidon. major. Aloe hepatica; denique penetrantiſſima: Vitriolum Cyprium, ☿ præcipitat. Æs uſtum, Lithargyrium, Crocus Metallorum, aquis, oleis l. mucilaginibus diluenda & contemperanda. Ultimo loco Operatio Chirurgica.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Extract. panchym. Crol. gr. XII.*
☿ii dulc. rit. par. gr. vi.
Reſin. Jalapp. gr. iv.
F. l. a. Pil. No. XV.
D. pro una vice.

2 Pulvis laxans.

℞. *Specif. Jalappin. ʒſs.*
☿ii dulcis rit. parat. ℈ſs.
M. D. pro una vice.

3 Sal laxans.

℞. *Salis Cathart. amar. ℥j.*
Aſſumatur in juſculo calente.

4 Unguentum Ophthalmicum diſcutiens & reſolvens.

℞. *Ungt. ophthalm. D. Weisbach. ℥ij*
Applicetur bis per diem ad magnitudinem piſi oculi cantho majori.

5 Aqua ophthalmica mundificans & exiccans.

℞. *Tut. ppt. ʒj.*
Matr. perl. ppt.
Oſſ. ſep. ppt. a. ʒſs.
Camph. ℈ſs.
▽ Euphraſ.
Chelidon.
Fænic. a. ℥ij.
M. &c. penna loco affecto applicetur.

6 Unguentum emolliens pro Unguibus.

℞. *Pingued. Aſciæ piſc. l. viperar. rec. ʒij.*
Applicetur guttatim calide.

7 Aqua ſeptica pro iiſdem.

℞. *▽ Fl. cyan.*
Roſar.
Chelid. maj.
Croc. metall. ſubtiliſſ. pulveriſat. & edulcorat. gr. vj.
Aloes hepat. gr. iij.
Vitriol. alb. gr. ij.
M. applicetur, ut antea.

8 Alia.

℞. *▽ Chelid.*
Euphraſ.
Roſar. a. ℥ſs.
Tutt. ppt. ʒj.
oo ex pann. Cannabin. combuſt. parat. parum.
M. Uſus, ut prioris.

9 Alia.

℞. *▽ Roſar.*
Euphraſ.
Chelid. maj.
Fl. Cyan. a. ℥ſs.
Vitriol. Cypr. ℈ſs.
Sacchar. ♄ni gr. v.
M. Uſus, ut præcedent.

VII. *Methodus medendi*.

1 *Hypopii*.

a In incipiente Hypopio eadem uſurpantur remedia, quæ in Ophthalmia ſanguinea commendata ſunt, interna nimirum & externa diſcutientia, laxantia aliquoties repetenda, Pediluvia.

b Quo

b Quo facto eo intentio dirigatur, ut vulnusculum mundificetur, quod per Unguentum ophthalmicum Weisbachii, egregium discutiens & mundificans, aliaque septica leniora impetratur.

Pterygii s. Unguis:

a In Pterygii genesi conveniunt etiam aliquæ laxationes per vices instituendæ, præmissa in statu plethorico Scarificatione aut Venæsectione.

b Deinde excrescentia hæc emollienda est per pinguedines supra laudatas, per aliquot dies parti affectæ guttatim calide instillandas.

c Substituantur postea lenia septica & his nihil proficientibus magis magisque fortiora in usum trahantur, impositis sub horum usu externe Sacculis discutientibus camphoratis, pro dolore a septicis inducto mitigando, aut etiam solutione Sacchari Saturni in usum vocata, quæ acrimoniam septicorum egregie temperat.

d Qui vero Unguento weisbachii potitur, raro hisce opus habet.

e Quando Pterygium latioris est ambitus & medicamentis non obedit, Operatio Chirurgica in auxilium vocetur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Hypopio jam rite formato frustra ad discussionem intentio dirigitur; præstat hoc in casu ad ruptionem & mundificationem statim respicere.

2 Ruptio melius committitur naturæ quam arti: nisi enim perita manus apertionem instituat, facile aliam oculus læsionem incurrere potest.

3 Septica & mundificantia, quæ adhibentur, non sint acriora: sæpius enim major humorum affluxus exinde invitatur, majorque etiam inflammatio inducitur.

4 Unde, si in usum trahantur, semper temperanda sunt per diluentia, oleosa, mitigantia, saturnina & discutientia.

5 Quod inprimis in illo casu observandum, ubi pro Pterygiis extirpandis in usum trahuntur.

6 Emollientia olea, quæ in Pterygiis adhibentur, non sint antiqua, utpote quæ colliquandi vim habent, sed recentia, quæ emolliendi vi prædita sunt.

7 Neque etiam hæc diu in usum trahantur, alias major humorum affluxus contingit.

8 Idem etiam efficiunt formulæ nimium aquosæ.

9 Omnes pulveres, qui in usum trahuntur, decet esse alcoholisatos; alias irritatio oculi eundem humorum affluxum inducens exoritur.

Caput Secundum.

De

Cataracta & Gutta Serena.

I. *Definitio.*

1 *Cataractæ*:

Cataracta s. Suffusio est obscuratio visus, ab humore viscido sub tunica cornea pupillæ adhærente & radiis luminaribus ingressum per humorem crystallinum præcludente originem habens.

2 *Guttæ Serenæ*:

Gutta Serena est omnimoda visus privatio, a paralytica nervorum opticorum læsione probabiliter dependens.

II. *Differentia.*

1 *Cataracta a Gutta Serena differt*

a Ratione *causæ*: hæc quippe nervorum vitiis originem debet, illa vero ab humorum lentore & visciditate natales suos ducit.

b Ratione *læsionis*: Cataracta pupillam offendit, eandemque humore concreto contegit: Gutta vero serena oculum quoad externa prorsus integrum & sanum repræsentat.

2 *Cataracta ratione sui ipsius differt*

a Respectu *coloris*: qui est vel albus l. glaucus, l. viridis l. flavus, l. cœruleus.

b Respectu *magnitudinis*: l. totam pupillam contegit l. partem tantum illius.

c Ratione *consistentiæ*: materia Cataractam formans l. est adhuc tenuior & fluxilis l. crassior, in concrementum jam mutata.

d Ratione *durationis*: vel est incipiens, l. consummata.

III. *Signa*

1 *Cataractæ.*

a Conspicitur externe pupilla ipsius oculi tecta materia quadam, modo viridem, modo cinereum, modo flavum, modo album colorem referente.

b Quando formari demum incipit & materia adhuc tenuis est, variæ res oculis obversari creduntur; v. g. nubeculæ, muscæ, culices, telæ aranearum, filamenta &c. visus vero aliquo modo adhuc subsistit.

c Quod si vero humores illi viscidi magis coeunt & concrescunt, visu omnino privantur Patientes & color ipsius Cataractæ accuratius potest distingui quam in primo principio.

2 *Guttæ serenæ*:

Subito plerumque exurgit cum visus omnimoda ablatione, oculo prorsus nullum vitium referente, sed ad instar sani sese habente.

IV. *Subjectum.*

1 Qui Hæmorrhagiarum spontanearum, hæmorrhagiæ nimirum narium consuetæ, Hæmorrhoidum & mensium suppressiones incurrunt.

2 Vel qui artificiales Sanguinis evacuationes assuetas omittunt.

3 Fonticulos, Vesicatoria, ulcera diu manantia temere supprimentes.

4 Externas violentas injurias, ictum, casum, contusionem passi.

5 Lucubrationibus nimis, concurrente dispositione, indulgentes.

6 Venere abusi.

7 In fumis, exhalationibus acrioribus, diu versantes.

V. *Prognosis.*

1 Gutta Serena rarissime curatur & ab omnibus fere Auctoribus pro re desperata habetur.

2 Cataracta, quando in primis suis adhuc constituta est initiis, remediis internis & externis resolventibus specificis curationem adhuc admittit.

3 Quando vero rite jam formata est, tunc nonnisi auxilio chirurgico tollitur.

4 Cataracta alba præ reliquis speciebus curatu facilior judicatur.

VI. *Remedia.*

1 Primas vias expurgantia & humores præparantia, hydragoga & melanagoga: Rad. Jalapp Spec. Jalappin. Pulv. Cornachin. Mass. Pil. e Succin. Crat. Extract. Helleb. nigr. Panchym. Croll. ☿rius dulcis.

2 Sanguinem abundantem evacuantia & humores avertentia: Venæsectio in pede, Scarificationes hirudinum applicatio, Fonticuli brachiis inusti, Vesicatoria, & Setacea nuchæ applicita, pediluvia.

3 Materiam stagnantem resolventia & attenuantia fibrillasque oculi roborantia: Rad. Valerian. Chelidon. maj. Herb. Verben. Meliss Beton. Euphras. Anagall. Fl. Calcatripp. Ros. Cyan. Calend. Sem. Anis. Fœnic. ▽ Mustelæ fluviatilis, a Michaele commendata, externe applicita, Essentia dulcis Halensis externe & interne usurpata, Unguentum ophthalmicum D. Weisbach, Vitriolum album, vitrum ♁ii, Crocus metallorum, succus formicarum, fel lucii piscis cum ▽ mellis subactum.

4 Materiam non amplius resolubilem removet a pupilla acus peculiaris huic Operationi destinata.

For-

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Pulv. Cornach. gr. 25. M. D. pro una vice.*
☿ii dulcis rit. par. ℈ſs.

2 Alius.

℞. *Specif. Jalapp.* ʒſs. *pro una vice.*

3 Pilulæ laxantes.

℞. *Maſſ. Pil. e Succin. Crat. gr. XV.* — *ms. & cum Tinct. ♁ii Tart. f. Pil. No. XV.*
Extr. helleb. nigr. ℈ſs. — *Conſperg. pulv. liquir.*
☿ii dulc. rit. par. gr. vj. — *D. pro una vice.*
Reſin. Jalapp. gr. ij.

4 Infuſum diſcutiens & roborans.

℞. *Rad. Valerian.* — *Calend.*
Chelido. maj. a. ℥ſs. — *Cyan. a. p. j.*
Herb. Meliſſ. — *Inciſ. ad inſtar Herb. Thee*
Verben. a. Mſs. — *ſingulis mane uſurpentur.*
Flor. Anagall. punic.

5 Aliud.

℞. *Herb. Euphraſ.* — *Roſar. a. p. j.*
Beton. — *Sem. fœnic.* ʒj.
Anagall. a. Mſs. — *Sem. fœnic.* ʒj.
Fl. Calcatripp. — *Inciſ. contuſ. uſurp. ut præc.*

6 Tinctura reſolvens & roborans.

℞. *Tinct. ♁ij tartariſat.* — *ms. Doſ. gutt. 30. ſingulis*
Eſſent. pimpinell. alb. — *mane in Infuſo præſcri-*
a. ʒiſs. — *pto.*
Succin. ʒj.

7 Eſſentia roborans.

℞. *Eſſent. dulc. Hal. Ord.* ℥ij. — *Doſ. gutt. 20. bis per diem.*

8 Unguentum D. Weisbach.

℞. *Butyr. majal. illot.* ℥iv. — *Virid. æris gr. xii.*
Tut. ppt. ℥j. — *Miſce, quotidie verſus ſo-*
Corall. r. — *mni tempus ad piſi ma-*
Camph. — *gnitudinem cantho ocu-*
Sacchar. ♄ni a. ʒſs. — *lorum majori inungen-*
Nihil. alb. ʒij. — *do.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Quando materia Cataractam formans adhuc tenuis eſt, eo ſcopus dirigatur, ut humores verſus caput congeſti evacuentur & revellantur.

2 Fit hoc per laxantia nunc & tunc repetita, Venæſectiones, Scarificationes, Fonticulos, Setacea, Veſicatoria, Pediluvia.

3 Parti vero affectæ ſuccurratur per interna & externa reſolventia & diſcutientia, intermixtis roborantibus.

4 Quod ſi nullam amplius diſcuſſionem admittit affectus, tunc operatio Chirurgica in auxilium vocari poteſt.

5 In Gutta Serena itidem univerſalibus modo nominatis prius locus concedatur, poſtea nervina & tonica in uſum vocentur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Purgantia, quæ adhibentur, ſint ſelecta, non irritante vi prædita & frequentius, ſingulis nempe menſibus, in uſum trahantur.

2 Venæſectiones & Scarificationes in robuſtioribus & aſſuetis nunquam intermittantur, alias malum eximie augetur: vanus enim eſt metus, per eaſdem viſus debilitatem induci.

3 In ſubjectis ſpongioſioribus præſtat Scarificationes quam Venæſectiones in uſum trahere & quidem magis in inferioribus quam ſuperioribus locis.

4 In malo pertinaciori Fonticuli, Veſicatoria & Setacea non raro eximium levamen afferunt, ſed opus eſt, ut iisdem inhæreamus, alias affectus majori vi & pertinacia repullulare ſolet.

5 Euphragiæ, ad inſtar herbæ Thee uſurpatæ, virtutem plures deprædicant, in formata tamen Cataracta nihil ab eadem ſibi promittendum eſt.

6 Eſſentia quoque dulcis interne & ſpecialis ad oculos externe uſurpata pluribus encomiis digna cenſenda eſt.

7 Qui hac deſtituuntur, non abſque effectu Unguentum ophthalmicum D. Weisbachii in uſum trahere poſſunt.

8 In omni tamen caſu, niſi humores Cataractam formantes amplius ſint fluxiles, tam ab internis quam externis remediis parum ſibi promittendum eſt.

9 Veneris abuſum nec non lucubrationes & exhalationes externas acriores noxias eſſe ex ſupra dictis jam patet.

10 A perſpicillis dioptricis tam diu abſtinere debemus, quantum poſſibile eſt: plerumque enim major debilitas viſus per eadem inducitur.

11 Alium & Cepæ, ut traditio fert, oculis ſunt inimica: experientia tamen hoc omnino rejicit in ruſticis, Judæis, Hungaris, Polonis.

12 Poſt febres acutas, hæmorrhagias nimias, alioſque morbos graviores plerumque debilitas viſus remanet, quo tempore oculi non ſunt defatigandi per multam lectionem & adſpectionem rerum ſubtilium & lucidarum, utpote quæ energiam oculorum non parum imminuunt.

CAPUT TERTIUM.

DE

Tinnitu & Suſurro Aurium.

I. *Definitio*, Tinnitus & Suſurrus aurium ſunt depravationes auditus in perceptione ſoni, vel tinnitum l. ſuſurrum formantis, conſiſtentes.

II. *Differentia.*

1 Diſtinguitur uterque affectus a *pulſatione*, ubi in aurium cavitate pulſus, qualem arteriæ referunt, percipitur.

2 A *Fluctuatione*, quæ alicujus rei fluentis ſenſum in auribus innuit.

3 A *Sibilo & Strepitu*, ubi ſimiles ſoni in auribus ſentiuntur.

III. *Signa.*

His opus non eſt, cum ex diverſitate ſenſus quilibet facile cognoſcatur.

IV. *Subjecta.*

1 Qui congeſtiones ſanguinis l. ſeri verſus caput frequenter experiuntur.

2 Febricitantes interdum in paroxyſmorum initiis.

3 Vertiginoſi.

4 Ebrii.

5 Cruditate Ventriculi laborantes.

6 Aures a cerumine minus bene expurgantes.

7 Quibus inſecta aurium cavitatem occupavere.

V. *Prognoſis.*

1 Suſurrus & Tinnitus Aurium ab internis cauſis dependens, niſi ſæpius recurrat, nihil periculi involvit.

2 Quod ſi vero frequentius revertatur, Cephalalgias, Vertigines & in ſenioribus Apoplexiam quandoque minatur.

3 Interdum etiam auditus læſionem poſt ſe ducit.

4 Qui ab externis cauſis originem habet, externis præſidiis facile tollitur.

VI. *Remedia.*

1 Humectantia, ſiccitati aurium, ſi quæ adeſt, conſulentia: Infuſa ex herbis temperatis pectoralibus, Emulſiva, Julapia. Externe oleoſa, ₒ°ₒ ovor. amygd. amarar. Cer. Decocta ex herbis nervinis cum lacte parata & vaporetenus admiſſa, lac muliebre guttatim inſtillatum.

2 Laxantia, humores deorſum derivantia: Maſſ. pil. e Succin. Crat. Tartar. Querc. Extract. panchym. Croll. helleb. nigr. ☿ dulc. cum ſtimulo Reſ. Jalap. l. Trochiſc. alhand. Clyſteres, Pediluvia

3 Sanguinis abundantiam concurrentem removentia: V. S. in pede, Scarificatio in locis inferioribus.

4 Diſcutientia interna: Tinctura ♁ii tartariſat. Eſſent. alexipharm. Stahlii, Succin. Liq. C. C. Succin. Externe

fac-

faculi difcutientes ex Herb. Chamom. Verben. hyffop. Fl. lavend. Sambuc. Lil. convall.

6 Aurium meatum roborantia: Suffimigia ex Succino, Mastich. Oliban. Storac. calam. Fl. Rosar. Lavend. ℴ°ℴ destillata, Lign. Rhod. Anif. Fœnic. Succin. Meliff. Rut. Majoran. Liq C. C. fuccinat. guttatim applicita, Salia volatilia urinofa, Ambra & Mofchus cum goffypio immiffa.

Formulæ Remediorum.

1 Species pro Infufo.

℞. *Herb. Veron.*
Tuffilag.
Heder. Terreftris a. Mfs.
Fl. Pap. rh.
Violar.
Bellid. a. p. j.
Incif. bis per diem loco Infufi Thee ufurpentur.

2 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Tart. Querc. gr. xii.*
Extract. Helleb. nig. ℈fs.
Refin. Jalapp. gr. ii.
F. l. a. Pil. No. XVII. pro 1. vice.

3 Aliæ.

℞. *Maff. Pil. e Succin. Crat.*
Extract. panch. Croll.
helleb. nigr. a. gr. vii.
Trochifc. alhand. gr. iii.
F. l. a Pil. No. XIX. pro 1. vice.

4 Effentia difcutiens.

℞. *Effent. alexiph. Stahlii ʒii.*
Succin. ʒj.
Ms. Exhibeantur bis per diem 30. gutt. in infufo fupra defcripto.

5 Tinctura difcutiens.

℞. *Tinct. Antimon. tartarif. ʒij.*
Liq. C. C. fuccinat. ℈ij.
Ms. dentur bis per diem 25. gutt.

6 Sacculus difcutiens.

℞. *Herb. Verben.*
Chamom.
Meliff. a. Mfs.
Fl. Lavend.
Stœch. arab.
Lil. convall. a. p. j.
Sem. fœnic. ʒifs.
Incif. contuf. includ. Saccul. & applic. externe.

7 Pulvis pro fumo.

℞. *Storac. Calam.*
Maftich.
Oliban. a. ʒj.
Fl. Lil. convall.
Lavend.
Rof. a. pj.
F. pulv. groffus.

8 Spiritus oleofus externus.

℞. *▽reg. Hung. ʒij.*
Spir. Sal. ammon. rectif. ʒfs.
ℴ°ℴ deftillat. lign. rhod. gutt. vi.
Cinam. gut. iij.
Ms. applicetur cum goffypio.

VII. *Methodus medendi.*

1 *Tinnitus.*

a In hoc affectu plerumque animadvertitur notabilis aurium ficcitas cum fatis eximio quandoque capitis dolore & calore conjuncta; unde omiffis medicamentis calidioribus Curæ initium fiat per humectantia interna, adhibitis fimul, fi circumftantiæ id efflagitent, nitrofo-abforbentibus.

b Subjungantur leniffima laxantia ex Extract. Panchym Croll. helleb. nigr. Mann. Caff fol. Senn. in neceffitatis cafu repetenda.

c Quod fi plethora concurrat aut affectus fæpius recurrat, in ufum trahatur V. S. in pede l. Scarificatio in locis inferioribus, adhibitis fimul nunc & tunc pediluviis.

d Externe auribus fuccurratur humectantibus, oleofis & Decoctis, guttatim l. vaporetenus in ufum vocatis.

2 *Sufurri.*

a In Sufurro cum major feri concurfus obfervetur, adhibeantur ftatim in principio laxantia, pro circumftantiarum ratione repetenda.

b Subjungantur interne Effentiæ & Tincturæ difcutientes bis forte per diem in ufum vocandæ Externe vero Sacculi, fuffitus & fimilia, non neglectis pediluviis.

c Colophonis tandem loco, nifi malum his obediat, adhibeantur roborantia nervino-balfamica.

d In utroque cafu, fi a cauffis externis cerumine nimirum, infectis &c. originem affectus habeat, conveniente modo aurium cavitas expurgetur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Tinnitu Aurium, quo magis calidiora medicamenta & interne & externe ufurpantur, eo magis incrementa capit affectus.

2 Idem etiam ab exiccantibus impetratur.

3 Oleum amygdal. amar. & lac muliebre egregie quandoque fe gerunt.

4 Aliqui quoque cum affectu adhibent Panem anifatum recenter e furno extractum calide impofitum.

5 In fufurro primo adhibeantur difcutientia & nervina mitiora, his vero nihil proficientibus fenfim fenfimque penetrantiora.

Caput Quintum.

De

Gravitate auditus & Surditate.

I. *Definitio.*

1 *Gravitatis Auditus.*

Est imminuta auditio, qua nonnifi forte & vehementes foni percipiuntur.

2 *Surditatis:*

Eft Auditio prorfus abolita, qua nullus fonus, five levis five vehemens fit, auditur.

II. *Differentia.*

1 Gravitas Auditus & Surditas tantum ratione Gradus inter fe differunt.

2 Uterque affectus eft vel nativus l. adventitius.

III *Signa.*

Hæc l. ex ipfa ægroti narratione patefiunt, l. ab adftantibus & converfantibus facile animadvertuntur.

IV. *Subjecta.*

1 Congeftionis fortiores & frequentiores inprimis feri verfus caput paffi.

2 Quibus auris externa abfciffa eft.

3 Qui tympanum nimium flaccidum aut plane exefum l. exulceratum habent.

4 Qui frequenter a fortioribus fonitibus perturbantur.

5 Quibus meatus auditorius a Cerumine, infectis, globulis, tumore l. tuberculo eft obftructus.

V. *Prognofis.*

1 Quando malum a congeftione humorum dependet & ægri adhuc funt juniores, Curationis fpes fupereft.

2 Quo magis vero fubjecta funt annofa malumque jam inveteratum, eo difficilior curatio.

3 Surditas in acutis cum Urina cruda delirium portendit: fed cum coctionis fignis bonum & hæmorrhagiam Criticam promittit. *Ettmuller.*

4 Qui furdi in lucem funt editi rariffime curantur.

5 Si Organa funt læfa, reftitutio itidem difficulter procedit, rariusque expectanda eft.

VI. *Remedia.*

1 Humores ad caput congeftos derivant & expurgant laxantia leniora: Maff. Pil. e Succin. Crat. Extract. panch. Croll. Helleb. nigr. ☿rius dulcis, Trochifc. alhand.

2 Difcutiunt eosdem anticatarrhalia: Effentia alexipharmaca Stahlii, Pimpinellæ albæ, Succini, Tinctura Antimonii, Tartari. Externe Sacculi ex Herb. Chamom. Salv. Majoran. Rofmar. Bacc. Laur. Junip. Sem. Fœnic. Carv. Anif.

3 Partes relaxatas roborant Salia Volatilia Urinofa fub ficca l. liquida forma adhibita. Sal Succini Volatile, Urinæ, Salis ammoniaci, Tartari, Spir. C. C. Salis ammoniaci, Urinæ Sanguinis, nec non Effentia Succini, Caftoreum, Ambra, Mofchus, ℴ°ℴ deftillata: Chamom. Salv. Rut. Succin.

4 Nimiæ aurium ficcitati fpecifice fuccurrunt olea cocta & expreffa Chamom. Matricar. amygd. amar. fuccus heder. terreftr. urtic. rut. rad. bryon. Cepar. guttatim inftillata, Decocta ex herbis nervinis & difcutientibus vaporetenus admiffa, panis his ipfis repleti, in medio diffecti & adhuc calentes applicati.

5 Ce-

5 Cerumen & infecta l. alia heterogenea meatum auditorium obstruentia educunt peculiaria instrumenta.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ Purgantes.

℞. *Pil. e Succin. Crat. gr.* 15. *Extract. helleb. nig.* ℈ſs. ♁ *i dulc. rit. parat. gr. vj.* *Trochisc. alband. gr. iij.* *M. f. l. a. Pil. No.* 17. *pro* 1. *vice.*

2 Aliæ.

℞. *Extract. panch. Croll.* *Pil. e Succin. Crat. ā.* ℈ſs. *Trochisc. alband.* *Resin. Jalap. ā. gr. iii.* *F. l. a. Pil. No. XIX.* *D. pro* 1. *vice.*

3 Essentia discutiens.

℞. *Essent. alexiph. Stahlii* ℥iſs. *Succin.* ℈ij. *Tinct.* ♁ *ii Tartar.* ℥ij. *M. Dos. gutt.* 30. *bis l. ter per diem.*

4 Alia.

℞. *Tinct.* ♁ *ii Tartar.* ℥ii. *Liq. C. C. Succin.* ℥i. *D. Dos. gutt.* 25. *bis l. ter per diem.*

5 Sacculus discutiens.

Herb. Chamom. *Salv.* *Rosmarin. ā.* Mſs. *Bacc. Laur.* ℥ij. *Sem. anis.* *fœnic. ā.* ℥j. *Incis. contus. includ. Saccul.*

6 Pulvis roborans.

℞. *Sal. Succin. volat.* ℈ſs. *Ambr. gryſ. gr. ii.* *M. applicetur pauxillum cum goſſypio.*

7 Alius.

℞. *Sal. volat. Corn. Cerv.* *gr. XII.* *Medull. Caſt. elect. gr. iij.* *M. applicetur ut præcedens.*

8 Essentia roborans.

℞. *Essent. Succin.* ℥ſs. *Ambr.* ℈j. °o° *destillat. Chamom.* *gtt. iv.* *M. instilletur guttatim.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Si malum originem suam habet a congestione humorum, caput gravantium, evacuatio eorumdem instituenda est, in phlegmaticis quidem per alvum, mediantibus laxantibus, aliquoties pro circumstantiarum ratione repetendis, in Sanguineis vero cum per hæc, tunc Venæsectiones Sanguinis, revulsionis scopo in pede celebrandas, sub unctis pediluviis.

2 Discussionis deinde scopo adhibeantur Tincturæ & Essentiæ resolventes & discutientes, nec non similia Infusa. Externe etiam parti affectæ per Sacculos nervino-discutientes succurratur.

3 Tandem partes internæ roborentur per nervino-balsamica sub liquida l. sicca forma aurium cavitati insinuanda.

4 Ubi vero siccitas potius observatur, post præmissam V. S. & adhibita interna diluentia, externe applicentur olea blandiora, vapores ex nervinis & discutientibus, succi vegetabilium aperientium, panes calidi paulisper aromatisati.

5 Si a vi externa casu nimirum aut percussione malum dependet, supra nominata roborantia locum habent, nec non ▽ Cyclaminis destillata, ab *Ettmullero* celebrata.

6 Aurium vero sordibus, auditus gravitatem suffulcientibus, variis & facilibus occurri potest modis.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Nisi ad temperamentorum & causarum diversitatem respiciatur, facile malum ab adhibitis medicamentis augeri potest.

2 Siccioribus igitur præscribantur blandiora, temperantia & demulcentia interne & externe; succulentis vero magis fortiora, balsamico-nervina, volatilia.

3 Omnia frigida auribus sunt inimica, calide igitur remedia applicentur.

4 In pauca quoque quantitate eadem in aures immittere decet, nisi malum adauctum cupiamus.

5 Antequam applicentur, aures a sordibus liberari debent.

6 Post instillationem liquidorum in aurem sanam ægrotus decumbat, ne medicamentum effluat.

7 In febribus, si gravitas auditus occurrit, a calidioribus abstinendum & res peragenda est internis diluentibus & temperantibus, externe vero topicis blandioribus.

8 In Surditate nativa omnia fere in cassum adhibentur.

9 Senes, plerumque auditus gravitate laborantes, auxilium impetrant ab evacuationibus debito tempore institutis & repetitis, & temperatis discutientibus.

CAPUT QUINTUM.

DE

Læsionibus Gustus & Olfactus.

I. *Definitio.* LÆsiones Gustus & Olfactus indigitant vel abolitiones vel imminutiones vel alterationes Gustus & Olfactus naturalis, a variis causis originem habentes.

II. *Differentia.*

1 Differt Gustus & Olfactus ratione *gradus*: alius est *perfectissimus*, alius *imminutus*, alius plane *abolitus*.

2 Ratione *qualitatis*: alius est *naturalis*, alius *depravatus*, a statu ordinario prorsus recedens.

III. *Signa.*

Hæc ab ipsis Patientibus recensentur & facile ab iisdem animadvertuntur.

IV. *Subjectum.*

1 *Læsionis Gustus*:

a Qui Linguam ulcere vel vulnere affectam habent.
b Icterici.
c Pica laborantes.
d Cruditatem biliosam, acidam, & nidorosam in Ventriculo possidentes.
e Catarrhi fortioribus obnoxii.
f Quibus fauces ulcere sunt obsessæ.

2 *Læsionis Olfactus*:

a Qui in naribus, ozænam, polypum, carcinoma gerunt.
b Aut quibus ab aliis causis nares sunt obstructæ.
c Coryza l. gravedine laborantes.
d Scorbutici & Lue ♀rea affecti.
e Quibus Cerebrum in parte anteriore est corruptum.

V. *Prognosis.*

1 Si Læsiones Gustus & Olfactus ab aliis dependet morbis, his curatis & illæ corriguntur.

2 Quo magis tamen malum est inveteratum, eo curatu difficilius est.

3 Idem etiam dicendum est, si læsiones partium solidarum concurrunt.

VI. *Remedia.*

1 *Læsionis Gustus*:

a Materiam Gustum alterantem evacuant Purgantia: Helleborus niger, Senna, Rhabarbarum Massa Pil. e Succin. Crat. Extract. panch. Croll. ☿rius dulcis: quandoque etiam Vomitoria: Tartarus emeticus, Syrupus emeticus.

b Sensum ipsius Linguæ exsuscitant subacida & lenia aromatica: serum lactis tamarindinatum, Succus acetos. Condit. Rad. Cichor. Carn. Citr. Rad Helen. Pimpin. Z. Z.

2 *Læsionis Olfactus.*

a Laxantia supra commendata.

b Errhina & Apophlegmatizantia: Rad. Pyrethr. Irid. Flor. Helleb. nigr. Fol. Ptarm. Majoran. Rosmarin. Puleg. Nicot. Fl. Lavend. Lil. convall. Euphorb. Z. Z. Cubeb. Balsamus Majoran. Succin.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ Purgantes.

℞. *Mass. Pil. e Succin. Crat.* *gr. XV.* *Extract. helleb. nigr.* ℈ſs. *Trochisc. alband. gr. iij.*

Mer-

Mercurii dulc. rit. parat. gr. vj.	*F. l. a. Pil. No. XIX. pro 1. vice.*

2 Aliæ.

℞. Extract. panchymag. Croll. gr. XII.	*Resin. Jalapp. gr. iv.*
Mercurii dulc. rit. parat. gr. vj.	*F. l. a. Pil. No. XVII. pro 1. vice.*

3 Pulvis emeticus.

℞. Rhabarb. elect. gr. XII.	*Sal absinth. gr. iij.*
Tartar. emet. gr. iiſs.	*Ms. f. Pulv. pro 1. vice.*

4 Potio emetica.

℞. Syr. emet. ℥ſs.	*▽ Cichor. ℥ſs.*
Diacydon. lucid. Jal. ʒij.	*Ms. pro 1. vice.*
Sal polychr. gr. iij.	

5 Electuarium exſuſcitans & reficiens.

℞. Conſerv. rad. cichor. ℥iſs.	*Succ. Granor. cherm ℥ſs.*
Condit. Carn. Citr.	*▽ Cinam. q. ſ.*
Rad. Helen. ā. ʒij.	*F. Elect. ad magnitudinem avellanæ bis ter per diem commaſticandum.*
Spec. aromat. roſat. ʒiſs.	
Sem. Eruc.	
Sinap. ā. ℈ij.	

6 Spiritus.

℞. Aq. Regin. Hung. ℥ſs.	*ʒj.*
Spir. Salis ammon. rectif.	*Ms. affricetur linguæ.*

7 Pulvis Sternutatorius.

℞. Rad. Ir. Flor. ʒij.	*Sem. Nigel. ā. ʒj.*
Herb. Majoran.	*Ms. f. Pulv. irroretur ○○ deſtillato Lign. rhod. gut. viii.*
Roſmarin.	
F. Lil. Convall.	
Lavend.	

VII. *Methodus medendi.*

1 *Læſionis Guſtus:*

a In omni Guſtus Læſione ad cauſam reſpiciendum, ſecundum quam Cura inſtituenda eſt.

b Quod ſi igitur Caput abundantia humorum laboret, ſicuti in Coryza & Gravedine contingit, uſurpentur lenia laxantia, internis diſcutientibus haud omiſſis.

c In Pica, & cruditatibus primarum viarum adhibeantur Vomitoria.

d Ulcera linguæ abſtergantur, vulnera vero ejuſdem conſolidentur.

e Fauces ſi ulcere ſunt obſeſſæ, in uſum trahantur frequentia Gargariſmata, non neglectis quæ ipſius mali originis debentur.

f Subjungantur tandem, quæ ipſum guſtum exſuſcitant, acidula, acria, aromatica.

2 *Læſionis Olfactus:*

a Idem etiam in Olfactus Læſione obſervandum eſt.

b In Coryza & Gravedine laxantia in uſum ſunt trahenda, nec non ſternutatoria, in illa fortiora, in hac mitiſſima, aliis internis, ſuis in locis commendatis, haud omiſſis.

c Si polypi, ozœna, ſordes induratæ in cauſa ſunt, hæc debito modo removeantur.

d Ubique pulveres ſternutatorii medice & modice in uſum trahantur, utpote quæ ſenſum ipſius Olfactus exſtimulant. Convenit etiam ▽ Majoranæ immuncta, Balſamus majoranæ, Succini cavitati narium inſinuatus.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Neque Guſtus neque Olfactus Læſiones rite tolluntur, niſi morbus, a quo originem habent, removeatur.

2 In Temperamento & Cauſa ſicciori & Guſtus & Olfactus Læſionibus temperatiora ſemper adhibenda ſunt medicamenta; alias malum adaugetur.

SECTIO II.

DE

MORBIS SENSUUM INTERNORUM.

CAPUT PRIMUM.

De Memoriæ Debilitate.

I. *Definitio.* MEmoriæ Debilitas conſiſtit in facili rerum ab animo l. perceptarum vel inventarum oblivione.

II. *Differentia.*

1 Ratione *gradus*:
Eſt vel *major*, ubi vix adhuc actarum & præteritarum rerum memores ſunt patientes, vel *minor*, ubi memoria ſaltem ratione prioris vigoris aliqualiter remittit.

2 Vel *hæreditaria* a Parentibus contracta, vel *acquiſita* a variis cauſis originem ſumens.

III. *Signa.*
Cognoſcitur hoc vitium partim ab ipſis patientibus, partim a converſantibus ex deficiente in loquendo & ſcribendo verborum & rerum apparatu.

IV. *Subjecta.*

1 Expoſiti huic vitio ſunt ſenes, otioſi torpidi, phlegmatici.

2 Bacco & ♀ri nimium dediti.

3 Paralyſi vel hemiplexia tacti.

4 Qui Memoriam in Juventute per artes mnemoneuticas nimium defatigavere.

5 A morbis gravioribus acutis & malignis reſurgentes.

6 Læſiones Capitis a vi externa paſſi.

V. *Prognoſis.*

1 Debilitas memoriæ plerumque curatu admodum difficilis eſt.

2 Difficillime autem curatur, quando Paralyſin, Hemiplexiam, aut Epilepſiam ſequitur.

3 Idem quoque de hæreditaria memoriæ debilitate dicendum, quæ vix Curationem aliquam admittit.

4 Quæ poſt acutos alioſque graviores morbos evenit, poſt vires patientis reſtitutas, utplurimum priorem vigorem recipit.

5 Quæ cum ſtupore animi, ſomnolentia fere perpetua conjuncta eſt, ſæpius Apoplexiæ ſubſecuturæ ſigna præbet.

6 Debilitatem memoriæ non raro neglectus ſecretionum & excretionum vitalium ſequitur.

VI. *Remedia.*

1 Generaliter Sanguinis & Humorum abundantię ſuccurrunt: V. S. Scarificatio, Laxationes epicraticæ per ☿ dulc Extr. helleb nigr Pil. e Succin Crat. Nodulos laxativos ex purgantibus & vegetabilibus nervinis compoſitos.

2 Vim ſenſuum internorum exſuſcitant nervino analeptica: Pulv. Abbatis Trithemii, Spec. Diamb. Diamoſch. Confect. Anacard. ʒſs. mane Cubebæ jejuno ſtomacho comeſtę, ▽ Magnanim Eſſent. Succin. Caſtor. Ambr interne propinata. Externe vero Cucuphę ex herbis aromaticis. Puleg. Serpill. Ror. mar Lil. convall. Lavend. Major. Stoech. Arab. Spic. ○○ Cinam. Caryop. Cubeb. Cardamom. Lign. rhod. irroratis. Spirituoſa naribus excipienda, Balſama cephalica, & vitalia ſub ſolida l. liquida forma preſcripta, temporibus & vertici inungenda.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. Pil. e Succin. Crat. gr. 15.	*c. Eſſent. Succin. f. Pil. No. XIX. pro 1. vice.*
Extr. Helleb. nigr.	
☿ii dulc: rit. par. ā. gr. viij.	

2 No-

2 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Valerian.*
Vincetox.
Polypod. quern. ā.
℥ſs.
Herb. Meliſſ.
Puleg.
Origan. ā. Mſs.
Fl. Lavend.
Anth. ā. p. j.
Cardamom.
Cubeb. ā. ʒj.
Fol. Senn. ſ. ſt. ʒvj.
Rhabarb. el. ʒiij.
Agar. mund.
Fibr. helleb. nigr. a. ʒij.
Cryſtall. Tartari ʒiſs.
Inciſ. cont. d. ad ch.
Cum ℔j. ▽ ferv. & ℔ij.
Vin. generoſ. infund.
Doſ. ℥vj. alternis diebus.

3 Tragæa confortans.

℞. *Sem. Coriandr. ʒiij.*
Cubeb.
Mac. ā. ʒj.
Rad. Valerian.
Calam. aromat. a. ʒij.
Conſ. alkerm. ʒiſs.
Sacchar. perlat. ℥j.
mſ. f. Pulv.
Doſ. ʒſs. ad ℈ii. mane & veſperi.

4 Eſſentia nervina.

℞. *Tinct. ♂ii Tartariſ. ʒij.*
Eſſent. Succin. ℥j.
Ambr. ʒſs.
M. Doſ. gut. 25. ad 30. bis vel ter per diem.

5 Rotulæ roborantes.

℞. *Spec. Diambr.*
Diamoſch. a. ℈j.
Specif. cephal. Mich. ʒj.
Cubebar. ʒſs.
C. ſ. q. Sacchar. in ▽ Meliſſ.
Solut. f. l. a. rot.
Succeſſive aſſumantur.

6 Balſamus nervinus.

℞. *Balſam. Succin. ℈j.*
Nuciſt.
Lavend. an. ℈ſs.
mſ. D. ad pyx. temporibus & vertici inungatur.

7 Species pro Cucuphis.

℞. *Rad. Valerian.*
Calam. arom. a. ʒij.
Herb. Verben.
Meliſſ. an. Mſs.
Fl. Anth.
Stoech. Arab. an. p. j.
Cardamom.
Cubeb. an. ʒſs.
M. f. Pulv. groſſ.
Irror. ○○ deſtillat. Succin.
Majoran.
Cardamom. an. gutt. vj.
cinnam. gutt. iij.
D. ad. ch. pro conficiendis Cucuphis.

VII. *Methodus medendi.*

1 Ubi Sanguinei quid ſubeſt, ita ut malum a regurgitationibus Sanguinis ortum habeat, V. S. vel Scarificatio pro temperamenti vel conſuetudinis ratione celebranda eſt.

2 In cruditatibus vero primarum viarum & ſuperfluis ſeroſitatibus cerebrum gravantibus in uſum vocanda ſunt evacuantia phlegmagoga & melanagoga, per epicraſin agentia.

3 Subjungenda demum ſunt analeptico-nervina, interne uſurpata, ordinando quidem ſanguineis temperatiora, phlegmaticis vero calidiora.

4 In Diæta ♀ris & Bacchi nec non Somni abuſus interdicendus eſt; nocent m. vigiliæ nimiæ & defatigatio. Agile autem vitæ genus, aeriſque ſanioris & temperatioris uſus pro ſenſibus internis conſervandis plurimum valet.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Niſi temperamenta Sanguinea a Phlegmaticis probe diſtinguantur facile ab indiſtincto nervinorum medicamentorum uſu noxæ potius quam emolumenta exurgere poſſunt.

2 In debilitate memoriæ ſymptomatica præ omnibus ad primarium morbum intentio dirigenda eſt.

3 Cucuphæ aromaticæ ſubjectis ſanguineis & ſanguineo melancholicis haud ſunt ordinandæ, quia majores ordinarie turbas pariunt.

4 Ars mnemonevtica certa Methodo inſtituta memoriæ debilitati egregie ſubvenit.

5 Quidam commendant lotionem & quotidianam frictionem capitis cum linteaminibus calidis, ſed plerumque parum auxilii exinde obtinetur.

6 Sicuti nimia memoriæ defatigatio tandem debilitatem poſt ſe ducit, ſic memorandi legendi & ediſcendi neglectus idem efficit.

Caput Secundum.

De

Mania.

I. *Definitio.* Est delirium fortiſſimum ſine Febre cum maxima mentis abalienatione & ratiocinationis perturbatione conjunctum.

II. *Differentia.*

1 A *Phrenitide*, & deliriis ſymptomaticis, variis in morbis acutis obvenientibus, cum quibus nunquam non febris concurrere ſolet.

2 A *Melancholia*, in qua triſtitia & meticuloſitas potius obſervandæ ſunt; in mania vero furor & audacia.

3 Ratione *gradus:* Alia eſt fortior cum ſummo ægroti furore conjuncta, alia *mitior*, in informibus ſaltem ſermocinationibus cum intermixto frequenti riſu conſiſtens.

4 Ratione *cauſæ*: alia principium habet immateriale, v. g. iracundiam, incantationes, ſpeculationes, ubi illa, quæ amorem certæ alicujus Perſonæ pro Objecto habet, *Erotomania* vocatur; alia materiale, v. g. vermes, philtra, menſium, lochiorum, & ſpermatis retentionem, ex quibus illa, quæ lochiorum vel menſium ſuppreſſionem pro fundamento habet, *Furorem uterinum* conſtituit.

III. *Signa.*

1 Loquuntur abſurda, frequenter riſus intermiſcenti, alii vero calumnias & convitia evomunt.

2 Arrogantes, protervi & temerarii ſunt, inſigni corporis robore inſtructi.

3 Sibi relicti varia ſecum agunt, blaterant, rident, vociferantur, cantant.

4 Summa laborant agrypnia, appetitus vero ſibi conſtat.

5 Faciem utplurimum rubicundam & ſanorum ſimilem habent, cum Pulſu magno & celeri.

6 In gradu inſigniori omnia dilacerant, tumultuantur, accedentibus inſidias vel verberibus, vel quicquid præſto eſt, ſtruunt.

7 Impudici ſunt, nullam veſtimentorum curam habentes, publice etiam excrementa emittentes.

8 Quandoque maxima vi catenas & vincula corpori injecta diſrumpunt.

9 Verbera & vulnera vix ſentiunt, virgis tamen præ omnibus parent.

10 Alii immoderata ♀ris cupidine tenentur.

11 Omnes fere a frigore, etiamſi nudi cubent, vix læduntur.

12 In declinatione morbi fiunt ſtupidi, quieti, meticuloſi.

IV. *Subjectum.*

1 Juvenes cholerico melancholici temperamenti, præ ſenibus.

2 Fœminæ eodem temperamento inſtructæ & vel menſium l. lochiorum defectu & ſuppreſſione laborantes, præ viris.

3 Uterque ſexus inſano amore correptus, inprimis fœmininus.

4 Juvenes ſpermatis orgaſmo gaudentes, nec occaſione illud emittendi fruiti.

5 Animi commotionibus fortioribus agitati, nec non curis & ſollicitudinibus nimiis, vel ſpeculationibus admodum profundis inhærentes.

6 Philtro vel veneficiorum vim infeliciter experti.

7 Vermibus quandoque nimium divexati.

V. *Prognoſis.*

1 Dementia, quæ cum riſu conjuncta eſt, curatu facilior, quam quæ cum multa temeritate & furore contingit.

2 Quo magis inveterata, eo curatu difficilior.

3 Si in ſanis Varices & hæmorrhoides ſuperveniunt, fit ſolutio morbi. Hippocr. S. VI. Aph. 21.

4 In fœminino ſexu menſtrua & lochia bene procedentia malum etiam quandoque tollunt.
5 Mania laſciva præ aliis medicationem admittit, ſi non admodum altas radices egit.
6 Quæ a philtris originem habet medicationi magis obedit, quam quæ profundas ſpeculationes pro fundamento agnoſcit; quamvis & illa ſit ſatis pertinax.
7 Curatu difficillima eſt, quæ veneficiis ortum debet.
8 Melancholia ſæpius tranſit in Maniam & vice verſa.
9 Melius eſt maniacos fieri melancholicos, quam hos maniacos.

VI. *Remedia*.
1 Sanguinem abundantem vel retentum evacuantia, conveniente tempore & loco in uſum vocata: V. S. & ſcarificationes in locis inferioribus, hirudinum applicatio, ſi circumſtantiæ ſuaſerint, ad anum.
2 Ventriculum ab inquinamentis liberantia & ſenſum ordinarium excitantia, Vomitoria: Tart. emet. Syr. emet. Vitr. ℥ij, Purgantia: Helleb niger. ejusque Extract. Gilla Paracelſi &c. Vitriolum album.
3 Sanguinem orgaſticum temperantia, interne Tartaroſa, abſorbentia, diapnoica Cinnabarina, potus & cibi tenuiores; Externe Camphorata.
4 Specifica efficacia in genus nervoſum agentia: medicamenta ex ☽ro parata, Panaceæ ☉res, Eſſent. dulc. Hal. & concentr Fl. anagall. punic. Herb. adianth. alb. & ☉reum, Baccæ Paridis, ſanguis aſini retro aures extractus & linteis exceptus exiccandus, cujus fruſtulum potui tempore uſus infundendum. In philtris ſpecifica Nucem Vomicam & Electuarium de ovo, præmiſſo tamen prius Vomitorio commendant.
5 Remedia moralia, politica & theologica per comminationes, perſuaſiones & exhortationes.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Vomitorius.
℞. *Tartar. emet. gr. iij.*
Sal abſinth. gr. iv.
M. D. pro 1. vice.

2 Potio Vomitoria.
℞. *Syr. emet. ʒvj.*
Sal cent. min. ʒſs.
▽ anagall. ℥j.
pro 1. vice.

4 Potio Purgans.
℞. *Syr. e pom. lax. ℥ſs.*
Extract. helleb. nigr. gr. XV.
Cryſtall. Tartari gr. vi.
▽ Anagall. ℥i.
ms. pro 1. vice.

4 Nodulus laxativus.
℞. *Herb. Capill. Veneris.*
Adianth. alb.
Aur. ā. Mſs.
Fl. Anagall. punic.
Hyperic. a. p. j.
Fol. Sen. ſ. ſt. ℥j.
Fibr. Helleb. nigr. ʒvj.
Cryſtall. Tartari ʒiii.
Inciſ. contuſ. infund. in ▽ & Vin. anat. portione. Doſ. ℥vi. viii.

5 Potio nervino-temperans.
℞. *▽ Anagall.*
Hyper. a. ℥ii.
Pulv. Bezoard. Hal. ℈ii.
Eſſent. dulc. Hal. ʒſs.
Syr. Fl. tunic. ℥ſs.
M. porrigatur cochleatim.

6 Infuſum nervino cephalic.
℞. *Herb. Salv.*
Verben. a. Mſs.
Anagall. Fl. punic.
Mj.
Inciſ. uſurpentur loco Infuſ. Thee.

7 Aliud ſpecificum.
℞. *Panni linei, ſanguini aſinino imbuti. q. v.*
Inf. in ▽ Anagal. vel Hyperic. donec Tinct. elicita ſit Det. cum regimine ſudoriſero.

VII. *Methodus Medendi*.
1 Maniaci ordinarie fere vel quantitate ſanguinis a priori, vel ſuppreſſione evacuationum ſpontanearum laborant; ideoque in larga quantitate v. g ad ℥viij. x. educendus eſt ſanguis & quidem revulſionis ſcopo in locis inferioribus.
2 Subjungantur laxantia helleborata, aliquoties repetenda.
3 In quibuſdam ſubjectis autem, & inprimis, ubi philtra concurrunt, majorem efficaciam exerunt Vomitoria, quippe quæ non tantum primas vias expurgant, ſed & ſenſum Naturæ fortius excitant.
4 His peractis uſurpentur ſpecifica appropriata.
5 Si res a lochiorum, hæmorrhoidum l. menſium ſuppreſſionibus originem habeat, primarius ſcopus ad has excretiones dirigatur, haud omiſſis modo laudatis ſpecificis.
6 Laſcivia Juvenibus optime, poſt præmiſſa univerſalia, exhibentur temperantia & Nitroſa in larga quantitate & ſi occaſio fert, matrimonii uſus concedatur.
7 In cauſis moralibus præter ſupra commendatam methodum, remedia moralia in uſum trahantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ*.

1 Omnia aromatica ſpirituoſa, acria interne propinata Maniam exacerbant.
2 Ægroti ad iracundiam non ſunt excitandi: quia idem damnum exinde emergit.
3 Opiatorum uſus, ſicut in omnibus deliriis, ſic & in Mania nocet.
4 Pro ſpecifico quidam Venæ raninæ l. frontis ſectionem ſuadent.
5 Loco hujus V S. in pede, aliquoties celebratam, ſubjunctis helleboratis & Decocto Anagallidis puniceæ proficuam fuiſſe, in fœmina 30. annorum obſervavi.
6 Cum vinculis, verberibus & virgis caute eſt procedendum inprimis ab initio morbi: niſi enim remedia interna præmittantur, talibus malum facile exacerbatur.
7 Commendant aliqui hepar Arietis calidum, pulmonem ovis, hederam arboream & Verbenam contuſam, raſo capiti impoſita, quæ quidem abſque noxa in uſum vocari poſſunt.

CAPUT TERTIUM.

DE

Melancholia.

I. *Definitio*. Melancholia eſt tæſio Imaginationis, ſive delirium ſine Febre, a rebus vel materialibus vel immaterialibus Phantaſiæ intimius & fortius impreſſis, eandemque afficientibus originem habens.

II. *Differentia*.
1 Reſpectu *cauſæ*; eſt vel *materialis*, a morbis corporis diuturnis, vel ſanguine ſpiſſiori Venæ portæ producta, quæ ultima *Melancholiam Hypochondriacam* conſtituit; vel *immaterialis*, variis cauſis moralibus originem ſuam debens; vel *mixta*, ubi & cauſæ phyſicæ & morales concurrunt.
2 Diſtinguenda eſt: a *Moroſi* ſeu *Moria*, quæ eſt itidem delirium, ſed circa jucunda verſans, ubi Patientes alta quæque ſpirant & ſe Principibus, Regibus imo ipſi Deo pares eſſe autumant; Melancholia vero eſt delirium *triſte*, qua in ſuſpiria, lachrymas erumpunt, taciturnitatem, ſolitudines &c. amant.

III. *Signa*.
1 *Melancholiæ Hypochondriacæ*;
a Modo uni, modo pluribus objectis anxie inhærent, continuo eodem in Phantaſiæ exercitio occupati.
b Mox in ſuſpiria, mox vero in lachrymas, plerumque tamen abſque cauſæ indicatione erumpunt.
c Solitudinem amant, conſortiumque hominum & amicorum fugiunt.
d Taciturni ſunt, triſtes, nullis jocis commovendi & exhilarandi.
e Metuunt præterea de inſidiis, carceribus & ipſa morte, quæ ab aliis ſibi parata & ſtructa eſſe falſo autumant.
f Somnum interruptum & paucum habent, pluribuſque gravibus inſomniis de incendiis, vulnerationibus ſubmerſionibus ſtipatum.

g Re-

g Respiratio est anxia, laboriosa, cum intermixtis suspiriis profundis.
h Alvum possident plerumque inertem & clausam, appetitum vero vagum.
i Interdum Palpitationes cordis & phlogoses cum rubore faciei sentiunt.
k Ordinarie vero facies est pallida austera, morosa, cum oculis torvis.
l In insigniori gradu desperant, fiunt interdum αυτοχειρες, dum in aquam se præcipitant, laqueo suspendunt, jugulum sibi perscindunt, aliudve lethale vulnus infligunt.

2 *Moriæ emmaterialis jucundæ*:
a Alta quæque spirant, arrogantes sunt, se Reges, principesque esse autumantes.
b Quæ intus volvunt, loquuntur, quando soli sunt.
c Somnus deficit.
d Consortium hominum haud acceptum est.
e Quandoque etiam obscœna, ludrica & absurda perpetrant.

3 *Melancholiæ immaterialis tristis*:
a Prægressa ingens bonorum l. honorum jactura vel male transactæ Vitæ conscientia.
b Summa tristitia, agrypnia, solitudinis amor, profunda speculatio & meditatio, appetitus imminutus.
c His quandoque succedit desperatio, periculosas machinationes post se ducens.

V. *Subjectum*.
1 *Melancholiæ hypochondriacæ* expositæ sunt Personæ temperamenti sanguineo melancholici, malo hypochondriaco vel passione hysterica laborantes, spissiorem sanguinem in Vena Porta gerentes.
2 Fluxus hæmorrhoidalis suppressionem diuturniorem passi.
3 Fœminæ menstruorum l. lochiorum ataxiis obnoxiæ.
4 Uterque sexus parciori potui & vitæ sedentariæ assuetus, nec non labem insignem in partibus nobilioribus possidens.
5 *Melancholiæ immateriali jucundæ* expositi sunt superbi, arrogantes, cholerico vel sanguineo melancholici.
6 *Melancholiam tristem moralem* experiuntur meticulosi, avari, a rebus sinistris facile afficiendi vel etiam pœnitentes male actam vitam deplorantes.

VI. *Prognosis*.
1 Melancholia materialis facilius curatur, quam immaterialis.
2 Melancholiæ Hypochondriacæ si sanguinis nigri excretiones superveniant, bonum.
3 Melancholicis hæmorrhoides accidere salutare est.
4 Menstrua & Lochia in fœminino sexu legitime fluere, plurimum ad tollendum malum valet.
5 Hæreditaria Melancholica rarius recte curatur.
6 Moralis quo diuturnior, eo curatu difficilior.
7 Jucunda facile in Maniam degenerat.
8 Hæc si superveniat, malum.

VII. *Remedia*.
1 *Melancholiam hypochondriacam* solvunt excretiones sanguinis sinceri spontaneæ, in viris per hæmorrhoides, in fœminis vero per menses & lochia, aut quandoque vicariæ artificiales Ventilationes, Venæsectiones in pede aut Hirudines locis inferioribus applicandæ.
2 Humores spissos resolvunt & incidunt vulgo sic dicta aperientia: Rad Ari, Vincetox. Helen. Pimp. alb. Apii, Gramin. Polypod Herb. Agerat. Cuscut. Capill. ♀ris cochl. Hepat. nob. Fl. Bellid. Cort. Cappar. Tamarisc. Gumm. Heder Junip. Ammon. Extract. amar. Fumar. Absinth. Cent. min. Card. bened. Cochlear. Pil. Polychr. D. Stahlii Polychr. Hal. & Balsam. visceral. Argent. Tart. Vitr Arcan. duplic. Cryst all. Tart. cum interposito & subjuncto motu corporis voluntario per vecturam aut equitationem.
4 Eosdem diluunt sufficiens & tenuis potus ex rad. gramin. Scorzon. acetos. polypod. cichor. ras. C. C. ebor. Fl. ros. viol.
4 Resolutos evacuant Noduli laxativi ex Fol. Senn. Rhabarb. & præcipue Helleb. nigr. cum modo dictis resolventibus combinatis. Uterque etiam scopus adimpletur per modo celebratas Stahlii, Polychrest. Hal. & balsamico-visceralesPilulas. Pertinet m. huc Sal. Catharticum amarum, nec non Liq. Terræ. Fol. Tart.
5 Tonum viscerum inæqualem corrigunt ♂lia. Tinctura ♂tis Hellebor. wedd. aperitiv. Ludov. nec. non Sal. Volatilia: Spir. C C. rectif. Tart. cum Tinctura ♁ii acri combinati, Mistura simplex ex commendatione Tenselii. Huc etiam referatur Essentia Millefol.
6 Intercurrentes phlogoses & orgasmos sanguinis temperant & discutiunt pulveres Nitrosos-Diapnoici ex Nitr. depurato, ♁io diaphoretico Tart. Vitr. Arcan. dupl. Oc. ♋. ppt. Conch. ptt. Cinnabari ♁ii vel Nativa.
7 Specifice aliquid præstare creduntur Herb. capillares, & in specie Adianthi species; Epithym. Polypod. nec non Anagallis Fl. puniceo; Chymicorum præparata ex ☉ hic potissimum palmam habent, ad quæ etiam Essent. dulc. Hal. Ordinar. & Concentrat. referenda est. Ex compositis Stahlius pulverem Palmarii celebrat.
8 Ideis admodum profundis & perversis medentur, suavis concentus instrumentorum Musicorum, aeris mutatio, Modicus Vini generosioris usus, motitatio corporis per equitationem aut vecturam in consortio amicorum peracta, varia suscepta negotia, ut per hæc objecta tristia removeantur.
9 Moralem Melancholiam ob jacturam honorum, bonorum, aut male actam vitam excitatam corrigunt argumenta l. politica l. theologica frequenter & cum emphasi ægrotis insinuanda.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Ari.*
Cichor.
Polypod. quern. a ℥ſs.
Herb. Adianth. alb.
Epithym.
Agrimon. a. Mſs.
Fl. Bellid.
Cent. min. a. p. j.
Cort. Cappar.
Tamarisc. a. ℨiij.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Rhabarb. el. ℨiij.
Fibr. Helleb. nigr. ℨij.
Cryſtall. Tart. ℨiſs.
Incis. contus. infund. in ℔j. ▽ *fervent.* & ℔ij. *Vin generos.*
Dos. ℥vj. *vij. alternis diebus mane usurpandæ.*

2 Pilulæ laxant.

℞. *Pil. Tart. Ovverc. gr. XV.*
Extract. Helleb. nigr. gr. viij.
c. Tinctura ♂tis aperit. Lud.
F. Pil. No. XXIII.
D. pro 1. vice.

3 Alia.

℞. *Extr. Panchym. Croll.*
*Gum. *ci a.* ℈ſs.
Extract. Helleb. nigr. gr. xij.
c. Essent. ♂tis Helleb. Wed.
F. Pil. 2. gran. pondere.
D. pro 2. vicibus.

4 Infusum.

℞. *Herb. Capill. ♀ris.*
Adianth. alb.
Epithym. a. Mſs.
Fl. Anagall. punic. p. j.
Incis. usurpentur loco potus Thee singulis mane.

5 Essentia tonica.

℞. *Essent. Adianth. alb.*
Tincturæ Vitr. ♂tis Lud. a ℨiſs. *M. D.*
Dos. gutt. 30. bis vel ter per diem.

6 Alia.

℞. *Essent. ♂tis helleborat. Wed.* ℨij.
Millefol. ℨj.
m. Dosis ut prioris.

7 Essentia diuretico-nervina.

℞. *Tincturæ ♁ii acris.* ℨiſs.
Spir. C. C. rectif. a.
Dosis ut prioris.

8 Alia.

℞. *Tinctura Tart.* ℨij.
Mixtur. simpl. Mich. a.
Dosis eadem.

9 Species pro potu Ordinario.

℞. *Rad. Gramin.*	*Anagall. punic. a. p.* j.
Acetos.	*Sem. Fœnic.* ℨiſs.
Liquir. a. ℥ſs.	*Incis. contus. D. ad ch.*
Ras. C. C. ℥iſs.	*Dos. aliquot. pugilli pro*
Fl. Rosar.	*mens.* j. ▽

VII. *Methodus Medendi.*

1 Ad diverſas Melancholiæ ſpecies reſpiciendum eſt, & ſecundum hanc differentiam Cura I. materialiter vel moraliter eſt inſtituenda.

2 In Melancholia hypochondriaca ſanguis ſpiſſior, utplurimum in Vena portæ & connexis viſceribus ſtagnans, locis convenientibus ad exitum eſt invitandus & evacuandus, quod & remediis appropriatis & artificialibus ſanguinis evacuationibus, mediantibus hirudinibus vel V.S. obtinetur.

3 Reſolutioni & dilutioni humorum opera impendenda, adhibendo ea, quæ ſanguinem ad reſtagnationem pronum reſolvunt, diluunt, & in æquali circulatione conſervant, cui rei partim aperientia temperatiora, partim ſufficiens potus tenuis, partim denique etiam motitatio corporis in amicorum conſortio ſuſcepta, conſulit.

3 Alvus adſtricta, ad ſpiſſitudinem ſanguinis ejuſque ſtagnationem in Vena portæ plurimum contribuens, continuo aperta ſervanda eſt. Præſtat etiam nunc & tunc primas vias per Nodulos laxativos a ſordibus liberare.

4 His præmiſſis demum conducunt cum ♂lia & tonica, tum etiam ſpecifica, interponendo ſemper ſi e re videbitur, Nitroſo diapnoica, ne orgaſmus ſanguinis per modo dicta excitetur, & Maniæ occaſio præbeatur.

5 Quod Diætam concernit, ægrotis aeris mutatio, cibi & potus tenuiores, excretorum ſucceſſus ſuadenda ſunt, interponendo ea, quæ animum ab Ideis conceptis abſtrahunt, eundem exhilarant, & priori vigori reſtituunt.

6 In *Morali Melancholia*, Pharmaciæ utplurimum parum loci conceditur, unde ad argumenta perſuaſoria ex theologia vel Politica deſumenda, eſt confugiendum.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In materiali Melancholia niſi reſpiciatur ad humores, eorumque correctionem vanus eſt omnis Medendi conatus, e contra in morali niſi primarius reſpectus ad animum læſum dirigatur, remedia in caſſum propinantur.

2 Remedia Volatilia, niſi præmittantur univerſalia & interponantur Tartaroſa, quandoque patientes in Maniam præcipitant, quod etiam Vomitoria quandoque faciunt.

3 Melancholicos diuturnos nunquam ſolos eſſe decet: alias facile autocheires fieri poſſunt.

4 Quo magis ad negotia & hominum conſortia excitantur & propelluntur, eo minus Melancholia radices ſumere poteſt.

5 Thermæ & acidulæ, niſi prius humorum optima fuerit habita ratio, non tutæ ſunt.

6 Serum lactis cum roſis laxativum, poſt Venæſectionem celebratam, in Melancholia hypochondriaca utile fuiſſe novi.

CAPUT QUARTUM.

DE

Rabie Canina.

I. *Definitio.*

Rabies Canina eſt delirium fortiſſimum cum ſummo furore & febre acutiſſima conjunctum, a morſu canis rabidi vel alius animalis inductum.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt *mitior*: *vehementior* alia, ratione ſc. majoris vel minoris morſus, miaſmatis etiam magis vel minus communicati.

2 Alia mox poſt morſum impactum ſeſe manifeſtat, alia poſt plures menſes, imo annos quandoque a morſu accepto homines corripit.

3 Rabies Canina a *Lycanthropia* nonniſi ratione nominis differt, utraque enim præter reliqua ſymptomata, *Hydrophobiam* comitem habet.

III. *Sig a.*

1 Qui a Cane vere rabido vulnerantur, poſt aliquot dies vel menſes vel annos, prout plus vel minus veneni communicatum fuit, in phantaſia inſigniter corrumpuntur.

2 Fiunt namque triſtes, Melancholici, hominum conſortia averſantur, ſolitudines quærunt.

3 Cogitant varia, perverſe judicant & inſomnia terroris plena patiuntur.

4 Memoria maximopere læditur, dum amicos & familiares vix amplius agnoſcunt:

5 Quando ulterius procedit malum ad inſtar canum ringentium ſibi vicinos hoſtiliter adoriuntur eoſque lacerant, imo quandoque illorum more ejulant latrantque.

6 Faciem præ ſe ferunt ferocem & rubicundam, oculos lucidos & ardentes.

7 Reſpiratio valde eſt difficilis: anhelant namque & ſpumam ex ore eructant.

8 Canes maximopere extimeſcunt nec non ſpecula, dum in illis ſe canes videre autumant.

9 Tandem fiunt hydrophobi, omnia liquida anxie evitantes, etiamſi vehementiſſime ſitiant, quod ſymptoma plerumque poſt nonum accedere ſolet diem.

10 Os propterea fit aridum & vox rauca aſperaque.

11 Febris eo ipſo magis magiſque accenditur.

12 Accedunt non raro artuum contractiones & convulſiones.

13 Intercurrunt ſudores frigidi.

14 Tandem ferocia & viribus conſumti moriuntur.

15 Poſt mortem viſcera & præcipue pulmones inflammati deprehenduntur.

IV. *Subjecta.*

Homines, qui a cane rabioſo, lupo vel homine ſimili ſunt vulnerati.

V. *Prognoſis.*

1 Niſi in primo ſtatim principio exquiſita medela afferatur, rabies, vix ac ne vix quidem curabilis, ſuccedit.

2 Si Venenum non omnino eſt extirpatum, poſt aliquod tempus malum recrudeſcit & patientes denovo in vitæ diſcrimen conjicit.

3 Qui hydrophobi ſunt facti rariſſime evadunt: quia medicamenta difficillime iisdem ingeri poſſunt.

4 Uſtione quemdam, a cane rabioſo demorſum, tractatum novi, qui per plures menſes optime ſe habuit tandem fortiori motu corpus exagitans ſubito in furorem incidit, poſt hydrophobus factus poſt aliquot dierum intervallum vitam miſerrime finivit.

5 Hydrophobia plerumque poſt duos vel tres dies mortem poſt ſe ducit.

VI. *Remedia.*

1 Vulnus expurgantia: Scarificatio profunda, eluitio per appropriata, exſuctio per Cucurbitulas, uſtio lata & profunda.

2 Specifica: aliquid ab animali rabioſo, quod momordit vel ſimili ſpecie aut lupo canibus anxie exagitato deſumtum v. g. hepar, cor, cerebrum, & interne Patienti exhibitum, nec non Limatura Orichalci ad ℨj. propinata, ſuccus præterea ſcarabæorum majalium in melle ſuffocatorum, & tempore neceſſitatis No. iij. contuſorum expreſſus, pulvis Julii Palmarii adverſus morſum canis rabidi in Tab. Smaragd. deſcriptus & ſi alia ad manus non ſunt Electuarium de Ovo cum nuce Vomica, amygdalæ amaræ ob cognationem idearum venenatarum cum animalibus quæ ab illis enecantur, Radix Pimpinell. alb. Cynosbat. Valerian. Gentian. rubr. acetoſ. ſpiritus Sal marini. Externe ſubmerſio in mare profunda vel loco hujus ſecundum Stahlii com-

commendationem in aquam salsam, aut juxta Helmontium in dulcem saltem qualemcumque modo profunde id fiat, applicatio pilorum illius canis qui momordit, in vulnus Patientis, cancri combusti & Vulneri insperfi,

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Julii Palmarii contra morsum canis rabidi.

℞. *Rut. Salv. Verben. Beton. Melisso-phyll. Plantag. acut. Hyper. Centaur. min. Artemis. Polypod. ā. ms.f.Pulv. Dos.ʒj.singulis diebus semel aut bis sumenda, Decocto etiam ejusdem vulnus eluendum est.*

2 Species pro Decocto.

℞. *Rad. Acetos. Pimpinell. Valerian. Gentian. rubr. ā ℥ß. Incis. coq. in ▽ f. & utere mane & post meridiem loco potus Thee.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Pars læsa & vulnerata statim in principio est eluenda & detergenda Decocto herbis & radicibus alexipharmacis alterato.

2 Postea scarificetur vel uratur late & profunde.

3 Subjungantur interne Bezoardica & alexipharmaca generaliora.

4 Interponantur vero statim in principio specifica, utpote quæ hic omnem absolvunt paginam.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Venæsectiones & Purgationes, quas quidam Auctores commendant, noxias potius quam proficuas esse censemus, cum fermentum noxium magis ad interiora his ipsis invitetur.

2 Scarificatio vero proficua est, & quidem lata & profunde, ut multum sanguinis effluere possit.

3 Postea abstersio & frequens eluitio haud est negligenda.

4 Vulnus vero non statim est consolidandum, sed per aliquot menses apertum servandum est, alias facillime fermentum primo cicuratum visum post aliquod tempus novas vires assumit & patientem in pristinum conjicit morbis metum.

5 Si vulnus a cane inflictum angustum nimis est, præstat illud dilatare & amplificare.

CAPUT QUINTUM.

DE

Tarantismo.

I. *Definitio.* TArantismus est morbus admodum periculosus, maximam phantasiæ depravationem conjunctam habens, ab ictu Tarantulæ, e genere Aranearum s. Phalangiorum octonoculorum in Apulia arva incolentium & viatoribus messoribusque insidias struentium, productus.

II. *Differentia.*

1 Ratione diversarum Tarantularum, quæ ictum inflixere, morbus est vel mitior vel vehementior. Testatur quippe Baglivus Borealem Apuliæ regionem incolentes præ aliis sæviores esse: a stellatis etiam & uveis majus periculum esse metuendum, quam a subalbidis.

2 Ratione durationis, alius brevi interficit, alius ad plures menses vel annos durat.

III. *Signa.*

1 Quando mordentur a Tarantulis messores vel viatores, sentiunt in parte affecta puncturam, veluti ab apibus inflictam.

2 Excipit hanc maxima virium jactura, dolor primo vel stupor, cum circulo ambiente livido. nigro l. subflavo.

3 Succedit postea partis læsæ insignis intumescentia & tandem sensus in eadem abolitio, ita ut ægroti de dolore quæsiti nihil se sentire respondeant.

4 Intercurrunt profunda suspiria, de anxietate cardialgica satis testantia.

5 Summa insuper afficiuntur tristitia, commercia hominum fugiunt & solitaria loca quærunt.

6 Quandoque desperabundi autocheires fiunt.

7 Alii ululant, indecora peragunt & abiectis vestimentis instar suum in cœno sese volutat.

8 Alii immobiles & veluti emortui jacent.

9 Quidam his, alii aliis coloribus delectantur, omnes vero nigrum colorem abhorrent, ad ejusdem adspectum alta suspiria trahentes.

10 Omnes mira dulcedine ab instrumentis musicis; modo his modo aliis afficiuntur & ad saltandum commoventur.

11 Quando vero dissonantia vitio Musici immiscetur, summis doloribus & anxietatibus cardialgicis torquentur, donec consonantia iterum observetur.

IV. *Subjectum.*

Huic morbo ii tantum sunt expositi, qui infortunio a Tarantulis mordentur, præcipue viatores messoresque tempore æstivo Apuliæ arva permeantes.

V. *Prognosis.*

1 Tarantismus eo periculosior est, quo species, quæ ictum inflixit, est venenosior.

2 Sunt, qui a Tarantula morsi, paucis diebus moriuntur, nihil proficientibus Musica & Antidotis. Bagl.

3 Tarantulæ venenum semel corpori illatum indelebile imposterum est. *Idem.*

4 Singulis quippe annis & potissimum circa illud tempus, quo Patienti illatum fuit, infallibiliter recrudescit. *Idem.*

VI. *Remedia.*

1 Generalia eadem, quæ Tab. præced. fuere commendata.

2 Specialia, Musica cum variis instrumentorum generibus instituta: fistulis pastoralibus, tympanis parvis, cytharis, lyris, cymbalis, fidibus &c. Spir. Vini rosmarinatus vel potius ipsa Essentia Rosmarini per se destillata & sumpta cum ▽ theriacali, Cort. Citr. vel hyssopi meliss. serpilli &c.

Formulæ Remediorum.

1 Spiritus Alexipharmacus a Bagliv. commendatus.

℞. *▽ regin. Hung. ℥j. vel ij. Exhibeatur cum ▽ serpilli aut brodio, herbis alexipharmacis alterato.*

2 Electuarium antiphalangium Epiphanii Ferdinandi.

℞. *Bacc. Myrt. Tamarisc. a. ʒj. Sem. Pastinac. Nigell. Agn. Cast. Dauc. Anis. Origan. a. ʒj. Terr. sigill. Boll. Armen. Or. a. ʒij. C. Syr. e toto Citr. f. s. a. Elect: de quo ægrotus mane quotidie ʒij. sumat, superbibendo brodium herbis & radicibus alexiteriis alteratum.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Locus affectus detergatur alexipharmacis, post scarificetur, imponendo desuper Cucurbitulam, vel loco scarificationis in usum vocetur ustio paulo profundior

2 Interne adhibeantur Alexipharmaca & Bezoardica generaliora.

3 Interponantur simul & subjungantur specifica, inprimis Musicæ talia genera, quæ affectui conveniunt. His quippe rite institutis ægroti saltationes inchoant, easdemque tam diu & tam vehementer continuant, donec in largos sudores corruant. Postea quieti tantisper dant locum & pauco elapso tempore easdem saltationes denuo reiterant, donec delassati quietem adhuc dum petant. Quod quidem exercitium ad quartum rarius ad sextum usque diem protrahunt, quo finito tempore sanitatem pristinam recuperare solent.

VII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Etiamsi selectissima adhibeantur alexipharmaca aliaque antidota, non eadem tamen felicitate agere observantur quam Musica.

2 Non omnia instrumenta Musica neque iidem concentus Tarantatis conveniunt, alii quippe his instrumentis & sonis, alii aliis delectantur: Unde tamdiu cum instrumentis & sonis variandum, donec ad choreas & saltationes excitentur.

3 Quando Musica affectui haud correspondens instituitur, ægroti ad saltationes haud commoventur.

4 Omnes Tarantati velocissima sonorum modulamina expetunt, & tales instituunt etiam saltationes.

5 Circa anni tempus, quo a Tarantula fuit demorsus Patiens, gravia recrudescere solent symptomata, unde, nisi in prius delabi velit periculum, eandem Musicam in usum vocare necesse habet.

CAPUT SEXTUM.

DE

Noctambulatione.

I. *Definitio.* Noctambulatio est læsio Phantasiæ; qua homines inter dormiendum lectum deserere, variosque actus, se insciis, exercere invitantur, quibus peractis priorem quietis locum repetere solent.

II. *Differentia.*

1 Alia est *Naturalis*, qua varia negotia domestica, talesque actus, qui alias sibi consueti sunt, exercent; alia *præternaturalis*, qua loca minus consueta adeunt & insolita prorsus perpetrant, ita ut muros adscendant & in tecta sese recipiant altissima, aliaque similia peragant.

2 Vocantur Noctambulantes etiam *Lunatici*: quia plerumque circa phases Lunæ insigniores hoc morbo corripiuntur.

III. *Signa.*

Cognoscimus Lunaticos, si noctu sæpius surgunt, oculos clausos habent, nudique obambulant, postero vero die nihil de actis sciunt.

IV. *Subjectum.*

1 Plethora, spissitudine sanguinis & obstructionibus laborantes.

2 Phantasia fortiori præditi.

V. *Prognosis.*

1 Rarius aliquid damni neque aliis neque sibi causantur, quod si tamen in insolitis locis versantur, ibidemque ex improviso excitantur, facile in vitæ periculum incidunt, quod sibi relicti plerumque cautissime evitare sciunt.

2 Alias corpori nihil ex hoc morbo mali accidere observatum est.

VI. *Remedia.*

1 Primas vias expurgantia: Diacydon. lucid. Jalappin. specif. Jalappin. Pulv. Cornachin. Noduli laxativi, & ubi circumstantiæ hoc suadent, Vomitorium e tartaro emetico, syrupo emetico.

2 Orgasmum sanguinis, ejusque plethoram imminuentia, Venæsectio, Scarificatio legitimo tempore instituta, subjunctis Nitrosis & Cinnabarinis.

3 Specifica: Castigationes mediantibus virgis eo tempore factæ, quo patiens e lecto egreditur, appositio etiam vasis alicujus majoris aqua repleti juxta Patientis lectum, ut surrecturus in illud delabatur & hac ratione evigilet.

Formulæ Remediorum.

1 Potio Purgans.

℞. *Syr. e cich. c. Rhab.* ℥s.
Diacydon. lucid. Jal. ʒiii.
Sal Polychr. gr. iii.
▽ *Meliss.* ℥s.
ms. D. pro una vice.

2 Pulvis Purgans.

℞. *Specif. Jalappin.* ʒs. *D. pro 1. vice.*

3 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Valerian.*
Scorzon.
Helen.
Herb. Meliss.
Card. bened.
Adianth. ☉. *a. Ms.*
Fl. Til.
Tunic. a. p. j.
Cort. ☉*rum* ʒii.
Fol. senn. s. st. ℥is.
Rhabarb. elect. ℥s.
Fibr. Helleb. nigr.
Agar. albiss. a. ʒiii.
Cryst all. Tartari ℥s.
Sem. Coriand. correct. ʒis.
Incis. cont. d. ad ch.
Infund. in ▽ *ferv.* ℔j. *&*
Vini generos. ℔ij. *Dos.* ℥vi. *vel viij.*

4 Potio Vomitorio-Cathartica.

℞. *Syr. emet.* ℥s.
Diacydon. luc. Jal. ʒii.
Sal absinth. gr. iv.
▽ *Cichor.* ℥s.
ms. D. pro 1. vice.

5 Pulvis temperans.

℞. *Conch. ppt.*
C. C. phil. ppt. a. ʒs.
Nitr. depurat.
Tartar. Vitriol.
ā. ʒi.
Cinnab. ♁*ii* ʒs.
ms. f. Pulv. in x. p. æ. dividend. d. ad citr.
Exhibeatur his, ter per diem.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Primæ viæ ante omnia conveniente purgante evacuentur.

2 Subjungatur postea Venæsectio vel scarificatio.

3 Versus phases lunæ vero adhibeantur interne Nitrosa cum Cinnabarinis, externis auxiliis simul in usum vocatis.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Si Noctambuli sunt in loco quodam periculoso, nunquam excitentur, expergefacti enim facile cadunt & damnum exinde reportant.

2 Venæsectiones & Scarificationes, circa tempora æquinoctialia versus insigniores Lunæ phases institutæ, semper reliquis meliores sunt.

3 Motus corporis laboriosus optime quoque ad somnum profundiorem ipsis conciliandum prodest: otium vero spissitudinem sanguinis auget.

CAPUT SEPTIMUM.

DE

Nostalgia.

I. *Definitio.* Nostalgia est vitium Immaginationis in exquisito Patriam repetendi desiderio consistens, modo vehementioribus, modo mitioribus stipatum symptomatibus.

II. *Differentia.*

Est vel *idiopathica* per se absque aliis morbis exsurgens; vel *symptomatica* cum aliis morbis complicata.

III. *Signa.*

1 Qui Nostalgia laborare incipiunt vel actu laborant; tristes sunt hominumque commercia fugiunt.

2 Patriæ delitias data occasione extollunt.

3 Somnum patiuntur inquietum.

4 Cibos & potum fere aversantur.

5 Ingestos vero haud bene digerunt, ita ut nausea, sæpius etiam vomitus succedat.

6 Quando soli sunt, profunda suspiria trahunt, palpitationes etiam cordis sentiunt.

7 Intensum quoque patriam repetendi desiderium quovis fere momento produnt.

IV. *Subjecta.*

1 Juvenes prima vice in exteras regiones missi domique delicatius vel lautius habiti.

2 Ex aere subtiliori in crassiorem athmosphæram delati.

3 Inprimis Helvetii rusticis suis cantilenis & lactis delitiis assuetis.

4 Qui temperamento gaudent sensibiliori.

5 Qui mox post abitum e Patria in morbum aliquem delabuntur vehementiorem. Erat hic adolescens Helvetius,

vetius qui Febre tertiana correptus, nullo modo curari poterat. In sermonibus continuo Patriæ & aquæ, quam anxie desiderabat, certi cujusdam fontis mentionem faciebat. Remissus E. a Magistro suo in Patriam brevi restituebatur.

V. *Prognosis.*

1 Si morbus est simplex tantum periculi haud involvit, quam si complicatus est.

2 Quod si tamen redeundi desiderium sit intensius, morbus, nisi voluntati satisfiat, maxime periculosus & tandem lethalis fieri potest.

3 In Patriam missi vel in itinere, vel postquam advenere, plerumque statim convalescunt.

4 Quo vehementior est morbus complicatus, eo minor reconvalescendi spes superest.

VI. *Remedia.*

1 Primas vias expurgantia, simulque revulsiones humorum peragentia: Mass. Pil. e Succin. Crat. Extract. panchym. Croll. Helleb. nigr. ☿ius dulc. Pilulæ cephal. variæ vel Vina medicata cum Helleboro aliisque laxantibus in usum vocata.

2 Sanguinem abundantem ventilantia: Venæsectio, Scarificatio, Hirundinum applicatio.

3 Conversatio frequens cum amicis, aeris mutatio, Vini generosi usus medicus, refocillatio per Cardiaca.

4 His vero nihil juvantibus reditus in Patriam.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ purgantes.

℞. *Mass. Pil. e Succin. Crat. g. XV.*
Extract. helleb. nigr. ℈ß.
☿ii dulc. rit. par. gr. vj.
Trochisc. alhand. gr. ij.
c. Essent. Ambr. f. Pil. No. XXI.
D. pro una vice.

2 Nodulus laxans.

℞. *Rad. Vincetox.*
Valerian.
Scorzon. ā ℥ß.
Herb. Meliss.
Capill. ♀ris.
*Adianth. ⊙ ā M*ß.
Fl. Cent. min. p. j.
Cort. Citr. ʒij.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Fibr. helleb. nigr. ʒvj.
Agar. albiss.
Rhab. elect. ā ʒiij.
Salis polychr.
Tart. solub. ā ʒij.
Sem. fœnic. ʒiß.
Inc. cont. infund. in ▽ *s. &*
Vin. generos. ā ℔ij.
Dos. ℥vj. viij.

VII. *Methodus medendi.*

1 In affectu simplici, præmissis universalibus, remedia tam moralia, quam physica supra nominata, adhibeantur.

2 His vero nihil proficientibus ægrotus in Patriam remittendus est.

3 In affectu complicato primarius scopus ad morbum principalem dirigatur.

4 Interponantur talia remedia, quæ animum mentemque erigunt, postea superato morbi primarii periculo, eadem, quæ supra allegata sunt, adhibeantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 In Nostalgia graviori omnia medicamina incassum adhibentur, nisi ægrotantis animo per reditum in Patriam satisfiat.

2 Cantilenam Helveticam, vulgo *des Kuhe Reyhen* vocatam pluribus e patria egressis in exteris oris auditam Nostalgiam induxisse experientia docuit.

3 Unde apud sensibiliores ab omnium rerum memoria, qua fortiter affici & in Patriam allici possunt, desistendum est.

Caput Octavum.

De

Appetitu depravato & aucto.

I. *Definitio.*

a Appetitus depravatus est rerum insolitarum & a nobis alienarum concupiscentia.

b Appetitus auctus est ciborum consuetorum vehemens & anxium desiderium.

II. *Differentia.*

1 Appetitus depravatus, qui ab Auctoribus *Pica* vocatur, distinguitur ab aucto appetitu ratione rerum, quæ appetuntur; in illo quippe prorsus alienæ res v. g. carbones, calx, arena desiderantur, hic in cibis solitis subsistit, sed majori tantum copia & vehementiori, quam moris est desiderio, easdem concupiscit.

2 Appetitus hic auctus differt ratione nominis & concurrentium circumstantiarum: modo enim vocatur *Addephagia*, quando pueri cibos continuo appetunt & in magna quantitate, antequam priores sint digesti, devorant: modo *Bulimi* s. famis bovinæ nomen assumit, si cibos ea quantitate ac boves appetunt & deglutiunt, quæ fames cum animi deliquio sæpius est conjuncta; modo *Orexis* s. fames canina audit, si anxio desiderio & in magna quantitate cibi appetuntur & ingeruntur, devorati vero l. per Vomitum vel alvum rejiciuntur: denique etiam *Malaciæ* titulum assumit, si unus tantum vel alter cibus cum maximo desiderio expetitur.

III. *Signa.*

1 Appetitus depravati signa ex ipsa absurda concupiscentia patefiunt.

2 Appetitum auctum & nimium cognoscimus ex signis concomitantibus.

a Alii, Cardialgias, pressiones & anxietates circa Ventriculum post assumta sentiunt.

b Accedunt quibusdam Cephalalgiæ vertiginosæ, temulentæ.

c Sequitur in aliis Nausea, Vomitus vel Diarrhœa.

d Corpus languet magis, quam viget, marcescit potius, quam nutritur.

e Habitus corporis fit decolor, pallidior.

f In abdomine concurrunt Flatus & dolores quandoque prementes.

g Non raro sequuntur Febres, obstructiones Mesenterii, Lienteria, Atrophia, Hectica &c.

IV. *Subjectum.*

1 Pica laborat quandoque sexus fœmininus, mensium vitiis obnoxius & in statu graviditatis constitutus; nec non vermibus divexati: Seminis suppressione laborantes: Epilepsiæ obnoxii: ulcera in stomacho gerentes: Febre quartana decumbentes.

2 Addephagiam experiuntur infantes atrophici, verminosi.

3 Bulimo & Orexi caninæ expositi sunt sanguinei & sanguineo phlegmatici, largis evacuationibus & inedia longa exhausti, & ad plenam Diætam translati; quibus febres intermittentes per Chinæ Chinæ usum suppressæ sunt: qui morbos graviores superavere & valetudinem recuperarunt: vermibus obnoxii: Hypochondriaci & Hystericæ.

4 Malacia contingit utplurimum gravidis sensibilioribus.

V. *Prognosis.*

1 Gravidæ Pica laborantes post tertium a Graviditate mensem utplurimum ab eadem liberantur.

2 Quod si eisdem res appetita denegatur, nævus plerumque infanti imprimitur.

3 Rarissime aliquod damnum a comestis, alias satis noxiis, infertur, dummodo in minori quantitate comedantur.

4. Ali-

4 Aliqui, teſte Hildano, a Febre Quartana per eſum ejuſmodi abſurdorum, appetitorum & devoratorum fuere liberati.
5 Quæ virgines hoc malo corripiuntur, menſium legitimo fluxu reſtituto curantur.
6 Infantes addephagia laborantes incidunt in Atrophiam, Cachexiam, Lienteriam, quæ non curantur, niſi Patientes ad juſtas Diætæ regulas remittantur.
7 Bulimos morbis chronicis ſuperveniens funeſti eſt eventus. Ettmuller.
8 Fames canina poſt Febres a Chinæ Chinæ abuſu excitata plerumque poſt ſe ducit recidivam.
9 Cibi poſt diuturnam inediam in copia comeſti poſt ſe trahere poſſunt repentinam mortem.
10 Qui comeſta Vomitu & Diarrhœa frequenter ejiciunt, tandem in Cachexiam incidunt.
11 Gravidis Malacia laborantibus res appetita haud eſt deneganda, alias nævus in infante metuendus eſt.

VI. *Remedia.*
1 Stomachum vel per Vomitum vel per alvum expurgant: Tartarus emeticus, ſyrupus emeticus, Ipecacohanna, Sal. Catharticum amarum, Rhabarbarum, Extractum Panchymag. Croll. Pil. Beccheri vel Stahlii.
2 Evacuationibus Sanguinis impeditis vel ſuppreſſis ſatisfacit, præter remedia aperientia, V. S. in pede l. Scarificatione partium inferiorum.
3 Liquorem gaſtricum corrigunt amara, Herb. Card. Bened. Fumar. Abſinth. Cent. min. eorumque Extracta, Cort. ☉rum, Elix Propr. Paracelſi, dulce, Eſſent. amara Halenſis, Myrrh. Abſinth. cort. ☉rum; nec non Salia fixa: Cent. min. Abſinth. Card. bened. Tartarus vitriolatus, Sal. polychr. Glaſeri.
4 Ventriculi tonum roborant Martialia & ſubadſtringentia: Tinct. Vitrioli ♂ tis Ludov. Crocus ♂ tenerior. Extractum Cort. Chacar. Syr. Cydon. e roſ. ſiccis.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis emeticus.
℞. *Tartari emet. g. ijſs.*
Salis abſinth. gr. vj.
ms pro 1. vice.

2 Potio emetica.
℞. *Syr. emet. ʒvj.*
Sal. polychr. gr. vj.
♆ Cichor. ℥ſs.
ms pro 1. vice.

3 Sal laxans.
℞. *Salis Cathart. amar. ℥j.*
Diſſolvatur in juſculo calente & propinetur pro 1. vice.

4 Pilulæ laxantes.
℞. *Extract. Rhabarb. gr. XII.*
Scammon. Sulph. gr. ʒj.
☿ ii dul. gr. iij.
F. l. a. Pil. No. XV. pro j. vice.

5 Aliæ.
℞. *Pil. Beccher. ʒij.*
Exhibeantur mane & veſperi gr. XV.

6 Pulvis alterans.
℞. *Oc. ♋. ppt.*
Corall. r. ppt. ā. ʒj.
Herb. Card. bened.
Cort. ☉rum.
Crem. Tart. ā ℈ij.
ms f. Pulv.
Doſ. ℈j. bis l. ter per diem.

7 Eſſentia Stomachica.
℞. *Eſſent. Abſint. ʒij.*
Cort. ☉rum. ʒj.
Myrrh. ℈ij.
ms. Doſ. gutt. 30. bis vel ter per diem.

8 Electuarium Stomachicum.
℞. *Conſerv. Menth.*
Cent. min. ā ℥j.
Viſceral. ℥ſs.
Pulv. Cort. Chacar. ʒiij.
☉rum ʒj.
Croc. ♂ tis ℥ ii ʒſs.
Syr. Cydon. q. ſ.
F. Elect. Doſ.
Caſtan. magnitudo bis per diem.

9 Tinctura Tonica.
℞. *Tinct. Vitriol. ♂ tis Lud. ʒij.*
Elix. dulc. ʒj.
ms Doſ. gutt. 30. bis per diem.

VII. *Methodus medendi.*
1 *Pica* a menſtruorum ſuppreſſione ortum habens tractanda eſt per V. S. in gravidis in brachio, in reliquis vero in pede inſtituendam.
2 Subjungantur laxantia leniora, in primis in gravidis.
3 Reliqui picantes expoſcunt Vomitoria, ſubjunctis ubique remediis quæ cauſis ſpecialibus ſatisfaciunt.
4 *Addephagia* Infantum curatur per laxantia aliquoties exhibita, incidentia & lenia ♂ lia, inprimis Tinct. Vitrioli ♂ tis Ludov. & Diætam legitimo tempore & modo inſtitutam.
5 *Bulimos & Orexis Canina* poſt adhibita Vomitoria vel laxantia deſiderant amara, Salia fixa & lenia martialia, quæ tempore, ubi Ventriculus a cibis vacuus eſt, exhiberi debent.
6 Commendetur inſuper Patientibus, ut eupepta aſſumant, & ſæpius parciuſque comedant, donec Natura in juſtum reducatur ordinem.
7 *Malacia* Curatione vix opus habet, cum malum ſit tranſitorium, & poſt rei deſideratæ comeſtionem ſponte ceſſet, rariuſque plerumque revertatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 In Pica, niſi evacuationibus conſuetis via aperiatur, fruſtra Curatio expectanda eſt.
2 In Bulimo, Addephagia & Orexi canina temperantia omnibus remediis palmam eripiunt: niſi enim illa cum his combinentur, parum aut nihil ſolidi obtinetur.
3 Pro appetitu extinguendo male exhibentur Opiata, quæ Naturam tantum ſtupefaciunt & majora plerumque mala poſt ſe ducunt.
4 Majori adhuc ſpe & ſecuritate poteſt commendari fumus Tabaci, qui teſte Experientia famen nimiam temperare ſolet.

Caput Nonum.

De

Anorexia.

I. *Definitio.* Anorexia eſt appetitus ciborum abolitus, a variis cauſis originem ducens.

II. *Differentia.*
1 Differt a Dyſorexia gradu; utpote quæ appetitum ciborum imminutum innuit.
2 Contingit Anorexia vel idiopathice a vitio Ventriculi, vel ſymptomatice ab aliis morbis, quibus dum Natura debellandis eſt intenta, reliqua negotia vitalia pauliſper ſeponit, & negligit, donec morbus ſit ſuperatus, ubi appetitus abſque medicamentorum concurſu ſponte redit.

III. *Signa.*
1 Faſtidium ciborum quorumvis, etiamſi optime ſint præparati.
2 Subſequens Nauſea vel gravitas Ventriculi, ſi citra appetitum fuere comeſti.
3 Interdum etiam Vomitu iterum rejiciuntur, ubi melius ſe habent Patientes.

IV. *Subjectum.*
1 Ventriculum variis & nimiis cibis onerantes, otioſi, aſſumta minus bene digerentes.
2 Cholerici, graviori iracundia affecti, inprimis poſt paſtum.
3 Morbis acutis, inflammatoriis, arthriticis gravioribus, febribus intermittentibus laborantes.
4 Hypochondriaci, phthiſici, hectici, aliiſque chronicis morbis divexati per intervalla Anorexia afficiuntur.
5 Nimiis laboribus & evacuationibus viribus ſuis exhauſti.

V. *Prognoſis.*
1 Anorexia idiopathica vel Ventriculum nimium flaccis

cidum f. tono fuo debito privatum, vel cruditates ejufdem innuit.

2 Quæ a cruditatibus ortum habet, facilius curatur, quam quæ debilitato tono natales fuos debet.

3 Utrique tamen malo debita Methodo occurri poteft.

4 Symptomatica Anorexia non curatur, nifi vel ipfe morbus, vel paroxyfmi morbifici ceffaverint.

5 Melius eft Anorexiam morbos & paroxyfmos morbificos præcedere & iifdem concurrere, quam poft eofdem fuperatos adhuc dum durare: recidivam enim plerumque poft fe ducit.

6 Qui Anorexia in morbis laborant, fæpius citius ab iifdem liberantur, quam qui appetitu vegetiori gaudent.

7 Quo magis tamen appetitus in morbis acutis eft proftratus, eo major morbi vehementia innuitur.

8 Si in acutis & aliquando in chronicis poft magnam inappetentiam derepente ingens excitetur appetitus, nulla præcedente bona crifi, aut alio bono figno, poftridie mortem prædicito. Bagliv.

VI. *Remedia.*

1 Saburram Ventriculi abundantem immediate evacuant per Vomitum: Tartarus emeticus, fyrupus emeticus, Ipecacohanna, aut per alvum: Noduli laxativi, ex Fol. Senn. Rhabarb. Agar. albiff. Fibr. Helleb. nigr. cum radic. Herb. vel cort. incidentibus & amaricantibus combinatis, vel Sal Catharticum amarum aliquoties exhibitum.

2 Materiam lentam, tenacem, Ventriculi parietibus adhærentem, incidunt Salia dicta media: Tartarus Vitriolatus, Arcanum duplicatum Sal. polychreftum Glaferi, Nitrum ♁tum, Cryftall. Tart. Tartarus tartarifatus, liq. Terr. Fol. Tartari, nec non vegetabilia incidentia & amara: Rad Ari, Zedoar. Galang. Gentian. Pimpinell. alb. Caryophillat. Helen. Calam. aromat. Herb. Cent. min. Card. bened. Fumar. Abfinth. Z. Z. Piper, Cort. ☉rum, Pulvis ftomach. Bickmanni, Quercetan.

3 Tonum Ventriculi relaxatum roborant cum modo dicta amara, tum Martialia felecta: Tinctura Vitrioli ♂tis Ludov. Zwelf e pom. Borsdorf. nec non Cortex Chacar. ejufque Extractum.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis emeticus.

℞. *Rhabarb. elect. gr. XV.*
Tartar. emet. gr. iiss.
Salis Abfinth. gr. iij.
ms pro 1. vice.

2 Alius.

℞. *Rad. Ipecac. gr. XXIV.* *D. pro 1. vice.*

3. Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Ari.*
Caryophyllat.
Gentian. ã. ℥ß.
Herb. Card. bened.
Fumar. ã. Mß.
Summit. Abfinth p. j.
Cort. ☉rum ʒij.
Fol. Senn. f. ft. ℥iß.
Rhabarb. elect. ℥ß.
Fibr. Helleb. nigr.
Agar. mund. ã. ʒij.
Sal. Cathart. amar. ℥ß.
Incif. contuf. d. infund. in ▽ fervent. & Vin. generof. ã ℔ij. Dof. ℥vj. vij. alternis diebus ufurpandæ.

4 Pulvis ftomachico-digeftivus.

℞. *Rhabarb. elect.*
Rad. Ari ppt.
Flaved. Cort ☉rum.
Fl. Cent. min. ã ʒj.
Salis Abfinth. ʒiß.
ms f. Pulv. Dof. ℈j bis l. ter per diem.

5 Alia.

℞. *Herb. Card. bened.*
Rad. Ari ppt. ã ʒiß.
Cort. winteran.
Tart. Vitriol.
Sal. Cent. min. ã ʒj.
ms f. Pulv. ut præcedens ufurpandus.

6 Pilulæ. Tonico-Stomachicæ.

℞. *Extract. Cort. Chacar. ʒß.*
F. Pil. gran. j. magnitud.
Dof. gr. vj. l. viij. ante prandium & cœnam.

7 Tinctura fimilis.

℞. *Tinct. Vitriol. ♂tis Lud. ʒij.*
Effent. cort. ☉rum ʒj.
ms. Dof. gutt. XXXV. ante prandium.

8 Alia.

℞. *Tinct. Vitrioli ♂ Zwelf. ʒij.*
Effent. cort. Chacar. ʒj.
m Dofis & ufus, ut præcedentis.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Anorexia idiopathica, quæ copiofam Ventriculi faburram pro fomite habet, optime tractatur per Vomitorium in principio exhibitum.

2 Quod fi autem debilitas fubjecti aliæque circumftantiæ hoccce diffuadeant, præfcribi poteft Nodulus laxativus, qui & fecure & efficaciter plerumque Operationem fuam exferit.

3 Idem locum habet in vifciditate & lentore humorum, Ventriculum occupante: interponuntur hoc in cafu optime digeftivo-ftomachica, diebus a purgatione liberis.

4 Quod fi vero res magis a flacciditate, quam cruditate Ventriculi, dependeat, præter amara & ftomachica præfcribantur fubadftringentia, & tonica.

5 In morbis acutis & acceffibus febrilibus ad ipfum morbum potius, quam fymptoma hoc, refpiciendum eft, promovendo fecretiones & excretiones debito more.

6 In morbis tamen chronicis, ubi fæpiffime Ventriculi tonus labefactatur, fuccurri poteft partim per temperata digeftivo-ftomachica, partim per lenia tonica, reliquiis remediis perite interponenda.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Vomitoria conveniunt in cafu recente, ubi multa materia præfto eft, & fubjecta funt robuftiora.

2 In malo vero inveterato & fubjectis fenfibilioribus magis conveniunt Noduli laxativi, qui lentorem & vifciditatem incidunt & fimul evacuant. Curavimus nuper tali Nodulo per 12. dies ufurpato, Anorexiam habitualem, per 8. jam menfes durantem quæ profligata eximium appetitum, adhuc dum vigentem, poft fe ducebat.

3 In Anorexia, cum malo hypochondriaco hyfterico fæpius concurrente, abftinendum eft ab omnibus remediis calidioribus & turgefacientibus; infiftendum potius temperantibus, nitratis, digeftivis & diluentibus.

4 Sanguinei a fubacidis majus auxilium recuperant, quam ab amaris, acribus & aromaticis, nifi eximia Ventriculi flacciditas vel vifciditas concurrat, ubi hæc in moderata dofi conveniunt.

5 Phlegmaticis vero & pituitofis pofteriora potius, præ prioribus, folamen afferunt.

6 Ab Extracto corticis Chacarillæ egregias obfervavimus virtutes, nec non a Tinctura Vitrioli ♂tis Ludov.

7 Baglivius celebrat in omnibus Ventriculi morbis Hieram picram.

8 Remedia e Cydoniis parata temperatiffimum præbent ftomachicum.

9 Elix propr. Paracelfi, Effentia abfinth. cent. min. Phlegmaticis potius, quam fanguineis præfcribenda funt.

10 Terrea & abforbentia in majori dofi exhibita Anorexiam adaugent.

CAPUT DECIMUM.

DE

Sitis Excessu & Defectu.

I. *Definitio.*

a Sitis excessus est solito majns liquidorum desiderium & concupiscentia.

b Sitis Defectus est minor, quam par est, eorundem liquidorum appetentia.

II. *Differentia.*

1 Sitis aucta differt ratione gradus: vel enim in limitibus suis adhuc subsistit, vel ad eximium gradum evehitur, quam *sitim clamosam* Auctores appellant.

2 Uterque affectus distinguitur a *siti depravata*, ubi Patientes insolitos prorsus liquores expetunt, qui affectus cum Pica convenit.

III. *Signa.*

1 Cognoscimus sitim auctam ex largiori quam consuetudo alia ferebat, liquidorum appetentia & assumtione, nec non concurrente utplurimum majori calore corporis.

2 Sitis vero imminuta contrario modo sese manifestat, dum liquida in parcissima, respectu aliorum hominum, quantitate assumuntur, nullusque calor & activitas, sed potius pigritia & languor in corpore observatur.

IV. *Subjectum.*

a *Sitis Excessus:*

1 Biliosi, Febricitantes, acutis morbis decumbentes.

2 Hydropici & Scorbutici.

3 Hectici, Phthisici & Atrophici.

4 Fortioribus Purgantibus & Vomitoriis tractati.

5 Diarrhœis & Dysenteriis laborantes.

6 Qui V. S. vel Vinis fortioribus in copia usi fuere.

7 Qui laboribus fortioribus, cursibus, exercitiisque aliis corporis serum imminuere.

8 Cantores & Tubicines.

9 Qui Sale & aromatibus abutuntur.

b *Sitis Defectus:*

1 Phlegmatici & Melancholici.

2 Spissitudine Sanguinis laborantes.

3 Hypochondriaci & Hystericæ.

4 Feminæ præ viris.

5 Qui vitam sedentariam agunt.

V. *Prognosis.*

1 Sitis aucta in febribus & morbis acutis non est reformidanda.

2 Clamosa sitis inflammationem internam & quidem plerumque Ventriculi & intestini Duodeni innuit.

3 Sitis aucta absque causa occasionali externa febrem portendit.

4 In febribus post morbi solutionem sponte cessat.

5 In morbis etiam chronicis non remittit, nisi causa mali e medio sit sublata.

6 Sitis magna in Hydropicis mala.

7 In febribus malignis sitis pauca suspecta est.

8 Pulsum celerem & frequentem esse & linguam exsiccatam, sitim vero parvam, innuit Naturam ab officio suo remittentem.

9 Extra febres sitis imminuta spissitudinem sanguinis innuit.

VI. *Remedia.*

a *Sitis auctæ.*

1 Aquea humores biliosos & lixiviosos diluentia: Decocta Rad. Gramin. Cichor, acetos. hord. C. C. Potus Thee. serum lactis, Emulsiones dilutæ.

2 Gelatinosa & mucilaginosa fluxiliores humores involventia: Gelatina C. C. Ebor. Mucilag. Sem Psyll. Cydon.

3 Acida, humores & vias refrigerantia: Succus acetositat. Citr. Rib. Berb. Spir. Vitriol. Nitr. Clyss. min. Tinct. Rosar. Violar. Julepi aciduli, Decoctum Tamarind. e tot. Citr. Syrupi & tabulæ acidulæ.

4 Absorbentia & Nitrata motum humorum remorantia & vias relaxantia: Oc. ♋ ppt. Conch. ppt. Matr. Perl. ppt. C. C. Phil. ppt. Nitr. depurat. Sal. prunel. Nitr. ♁tum.

b *Sitis imminutæ:*

1 Liquores suaves appetitum exstimulantes: Vinum Generosum, Cerasorum, Cydoniorum, Juniperinum, Potus Caffe, vel alius magis temperatus, secundum temperamenti constitutionem ordinandus, & in majori copia hauriendus.

2 Motus & labores corporis congrui.

Formulæ Remediorum.

1 Species pro Decocto Ordinario.

℞. *Rad. Gramin.*
Accetos.
Scorzon.
Liquir. ā. ʒß.
Ras. C. C.
Ebor. ā. ʒvj.
Passul. min. ℥j.
Fl. Pap. rh.
Rosar. ā. p. j.
Sem. Fœnic. ʒij.
Incis. q. o. d. ch. sumantur 2 cobl. ad Mens. j. ▽ font.

2 Infusum refrigerans pro potu Ord.

℞. *Mal. Citr. No j.*
Sacchar. alb. ℥ij.
Incis. contus. q. o. Infund. in ▽ font. ℔j.

3 Emulsio refrigerans.

℞. *Amygd. d. exc. ℥j.*
Sem. 4. frig. maj. ā. ʒj.
c. Decoct. hord. ℥x.
F. l. a. Emuls.
Edulc. Tab. M. xst. s. ℥j.
Add. Oc. ♋ ppt. ʒj.

4 Mixtura mucilaginosa.

℞. *Mucilag. Sem. Cydon. & psyll. c. malv. extract. ā. ℥ß.*
▽ fenic. ʒvj.
Syr. violar. ʒß.
ms Dos. coch. j. aliquoties per diem.

5 Julepus subacidus.

℞. *Decoct. Hord. ℔j.*
Sir. Rib.
Acetos. Citr. ā. ℥ß.
Tinct. rosar. ʒij.
ms per intervalla usurpetur.

6 Alius.

℞. *Decoct. rad. & fol. acetos. ℔j.*
Syr. Rub. id. ℥iß.
Spir. Vitr. q. s. pro grato acore.

7 Pulvis temperans.

℞. *Oc. ♋ ppt.*
Nitr. depurat.
Salis polychr.
♁ii diaph. ā ʒj.
ms Dos. ℈j. bis ter per diem

8 Alius.

℞. *Conch ppt.*
Nitr. depurat.
Arcan. dupl. an. ʒj.
Cinnabar. ♁ii. ℈ij.
ms Dos. ut præcedentis.

VII. *Methodus medendi.*

a *Sitis Auctæ:*

1 In omnibus febribus tam intermittentibus, quam acutis sitis auctior esse solet, pro eadem exstinguenda conveniunt potus diluti in larga quantitate hauriendi, interponendo quandoque potum calefactum pro promovenda corporis Diapnoe; qua re æstus eximie imminuitur.

2 Quando insignis æstus concurrit præscribenda sunt acidula, potui ad gratam aciditatem commiscenda.

3 Infringunt etiam eximie præter naturalem calorem, sitimque imminuunt Gelatinosa & mucilaginosa, sepius per diem cochleatim usurpanda.

4 Pro eodem scopo præscribi etiam possunt Emulsiones dilutæ, nec non Nitrata absorbentia & diaphoretica fixa, quæ quidem res perite sibi invicem interponi debent.

5 In inflammationibus abdominis sufficiens potus haud est denegandus, sed fiat hoc successive: alias damnum infertur.

6 Hydropicos magis solantur Nitrata, quam potus simplex, hic quippe sitim magis adauget.

7 Phthisicis & Hecticis convenit potus paululum nutriens ex hordeo ras. C. C. Ebor. Passul. &c.

8 Aliis in casibus Methodus supra allegata in auxilium vocetur.

b *Sitis imminutæ.*

1 In-

2 Injungatur Patientibus potus, etiamſi ſufficiens nullus appetitus præſto ſit.
2 Convenit autem talibus Patientibus potus gratior, generoſior, ut ſenſus Naturæ excitetur.
3 Commendetur etiam iis motus corporis, ad laſſitudinem uſque inſtituendus, ut circulatio & excretio humorum, ſitim poſt ſe trahens, promoveantur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Sitis nunquam eſt reprimenda, ſed etiam ſatisfaciendum per ſufficientem & convenientem potum.
2 Quando ægroti a multa ingurgitatione aquæ moleſtias capiunt, ſubacida interponantur, vel potui aliquid Nitri infundatur, ſic eo citius ſitis extinguitur.
3 Juſcula fortiora e carne parata & bene ſalita ſitim ægrotantium adaugent, imminuunt vero eandem, ſi ſint diluta inſulſa.
4 Pro ſiti etiam imminuenda ſuccus ſemper vivi a vulgo cum fructu in uſum trahitur.
5 Cibi e Spinachia, Lactuca, hordeo ſimiliter ſitim aliquantiſper deſtruunt.

LIBER VII.

DE

MORBIS MULIERUM.

De Morbis Mulierum in genere.

I. *Definitio.*

Morbi Mulierum ſunt affectiones præter naturales feminis propriæ, vel activum, vel paſſivum aut erroneum quid conjunctum habentes, in quibus Natura per varios motus extraordinarios aliquid quod ipſis magnas moleſtias creat removere conatur, variis gravibus pathematibus ſtipatæ.

II. *Differentia.*

1 Alii ſunt *communes*, qui ſcil. in & extra conjugium viventibus communes ſunt: uti ſunt *uteri inflatio*, *Inflammatio*, *Hydrops*, *Ulcera*, *Anguſtia*, *Menſium varia vitia*, *Fluor albus &c.* de quorum præcipuis in præcedentibus Tabulis jam actum fuit.
2 Alii ſunt *propria* maritatis & hinc alii ſunt.
   a Morbi *imprægnandarum*: uti *Sterilitatis*, *Mola*, *Melancholia & Furor uterinus*, quamvis hic etiam frequentius virgines & viduas corripiat.
   b *Imprægnatarum*. *Nauſea*, *Vomitus*, *Pica*, *Abortus*, *Fœtus debilis*, *mortuus*.
   c *Parturientium*: *Dolores ſpurii*, *Partus difficilis*, *Secundinarum retentio*, *Procidentia uteri*.
   d *Puerperarum & Lactantium*: *Dolores poſt partum*, *Tumor abdominis*, *Lactis vitia*, *Tumores Mammarum*.

III. *Signa.*

Hæc ex ſequentibus Tabulis patebunt.

IV. *Subjectum.*

1 Feminæ menſium fluxum expertæ, aut eum proxime expectantes.
2 In conjugio viventes.
3 Gravidæ.
4 Parturientes.
5 Puerperæ.
6 Lactantes.

V. *Prognoſis.*

1 Morbi Mulierum ob ſtatum complicatum fere omnes difficilioris ſunt curationis, quam reliqui.
2 Multi morborum Mulierum tendunt ad ſtatum chronicum, pauciores ad acutum.
3 Non adeo abſurdum eſt illud dicterum: *Mulierem omnem morbum bis pati*; reſtrictione tamen aliqua opus habet.
4 Morbi Mulierum chronici facile in habitum degenerant, ita ut poſtea curationem vix admittant.
5 Morbi tales ab initio utpl. circa uterum & ramificationes Venæ Portæ ſe manifeſtant, poſtea tamen facile alias & remotiores partes in conſenſum trahunt.
6 Quo major in hiſce morbis menſium eſt ataxia, eo difficilius curationem admittunt.
7 In ordinem autem redactis menſibus, aliqua curationis ſpes ſupereſt.
8 Sanguinis ſpiſſitudo cum menſium ataxia conjuncta, Melancholiam facile poſt ſe trahit.
9 Menſium ſuppreſſio & imminutio longe graviores poſt ſe trahit morbos, quam eorundem nimium fluxus.
10 Morbi Gravidarum, etſi interdum graviores videantur, ſæpius tamen creſcente fœtu notabiliter imminuuntur & prorſus tolluntur.
11 Morbi vero eorum aucti ſemper pejoris ſunt indolis, quam reliqui.
12 Omnium vero peſſimi ſunt acuti Puerperarum, quoniam facillime malignitas jungitur.
13 Morbi a Lochiorum ſuppreſſione pendentes, ſemper pejores ſunt illis, qui a menſium ſuppreſſione originem trahunt.
14 Secundinæ aut ſaltem portio earundem, poſt partum in utero remanentes, ſæpius graviſſimos morbos poſt ſe trahunt.
15 Nihil abortum magis producit, quam concrementa illa carnoſa, ſive parvæ molæ in utero per errorem Naturæ genitæ.
16 Multum tamen etiam confert Plethora, tam per interna, quam per externa commota.
17 Dolores poſt partum, quia ſunt Naturæ motus ad expellendum ſanguinem lochialem, cautiſſime tractandi ſunt: quo neglecto gravia poſt ſe trahunt mala.

VI. *Remedia.*

1 *Aperientia* & Incidentia: Rad. Ari, Galang. Zedoar. Pimp alb. Angel. Imperat. Ariſtol. Vincetox. Onon. Herb Capill. Fumar. Cent. min. Abſinth. Card. bened. Tinct. Tart. ♁ acris Eſſent. Carminat. alexipharm. Pimp alb. Succ. Myrrh.
2 *Evacuantia*: Magneſia alba, Sal cathart. amar. Manna, Fol. Senn. Rhabarb. Tamarind. Helleb. nigr. Pil. Tart. e G. Ammon. Stahlianæ, Becherianæ aliæque ex Gummatibus rite præparatis, Extractis amaris & Purgantibus parata.
3 Emmenagoga & pellentia: Præter antea recenſita Reſolventia, Myrrha, Crocus, Caſtoreum, Hepar Anguillæ, Borrax, Eſſentia Caſtor. Succin. Myrrh. &c.
4 Tonica: Tinct. ♂t. Ludov. Mix. Tonica Stahlii, Crocus ♂ ♁iatus Stahlii, Antimon. ♂tial. Ludov. Pil. Stahlianæ & Becherianæ ſucceſſive exhibitæ.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis incidens.

℞. *Pulv. ſtomach. Birckm.* ℥ſs.
D. ſing. 4. hor. 2. cuſp. cultr.

2 Infuſum reſolvens.

℞. *Rad. Vincetox.*
Pimpin. alb. a. miſs.
Galang.
Ari a. ʒij.
Herb. Fumar.
Cent. min. a. miſs.
Cort. ☉nt.
Citr.
Winteran. a. ʒij.
Croci Orient. ʒj.
Inc. infund. in Vin. alb. ℔iij.
Doſ. bis vel ter per diem ℥vj.

3 Infuſum incidens & laxans.

℞. *Rad. Gentian.*
Imperat.
Ariſtol. a. ʒiij.
Zedoar.
Ari a. ʒij.
Herb. Capill. ♀.
Card. bened. a. mj.
Fol. Senn. ſ. ſ. ℥j.
Fibr. Helleb. nig.
Rhab. elect. a. ʒiij.
Cort. ☉nt.
Citr. a. ʒiſs.
Sem. Aniſ.
Fœnic. ℥ſs.
Tart. ſolub. ℥ſs.
Inciſ. contuſ. g. m.
Inf. in Vin. alb. &
Aq. ſimpl. a. ℔. *iv.*
D. mane ℥*vj. vel viij. pro doſi.*

4 Mixtu-

4 Mixtura reſolvens.

℞. Eſſ. Pimpin. alb. ʒij.
Scord.
Succin.
Tinct. ♁ii acris a ʒj.
M. D. mane & veſperi 30. gutt.

5 Potiuncula pellens.

℞. Aq. Meliſſ.
Cinnam. a. ℥ij.
Hep. Anguill. ʒiſs.
Sir. Cort. ☉nt. ℥ſs.
M. D. ſæpius cochleatim.

6 Pulvis pellens.

℞. Cinnam. acut.
Lap. ♋. a ʒj.
Croci.
Borrac. a. ʒſs. M.
D. aliquot cuſp. cultri pro doſi.

7 Mixtura incidens & pellens.

℞. Tinct. Tart.
♁ii acr. a ʒiſs.
Eſſ. Succin.
Myrrh. a ʒj. M.
D. 25. 30. gutt. pro doſi.

8 Pulvis incidens & tonicus.

℞. Pulv. ſtomach. BircKm. ℥ſs.
♁♂le Ludov. ʒij. M.
D. 2. cuſp. cultr. ſing. 5. horis.

9 Mixtura tonica.

℞. Tinct. ♁ii acr.
Spir. C. C. a. ʒij.
D. 30. gutt. mane & veſperi.

10 Alia.

℞. Tinct. ♂t. Lud. ℥ſs.
D. 40. 50. gutt. mane & a meridie.

VII. *Methodus medendi.*

1 Hæc pro diverſitate affectuum admodum variat, quare etiam ſemper varianda eſt, & remedia ad cauſas ſpeciales in quovis morbo occurrentes dirigenda ſunt.

2 Si Plethora Mulierum Morbos fovet, uti id frequenter contingit, ea mature imminuenda eſt per Venæſectiones æquinoctiales, aut alias urgente neceſſitate inſtitutas.

3 Spiſſitudo quoque ſanguinis, qua ſæpius mulieres laborant, per incidentia & reſolventia corrigenda eſt, ſanguinis enim fluxilitate reſtituta felicius & citius morbi a ſpiſſitudine pendentes curantur.

4 Pari modo ſe res habet, ſi ſtatus humorum adeſt cacochymicus, ubi præter antea laudata incidentia & reſolventia lenia antiſcorbutica conveniunt.

5 In omnibus morbis mulierum quam maxime reſpiciendum eſt ad menſes, iique per convenientia remedia in ordinem redigendi ſunt, de quibus ſuo jam loco actum fuit.

6 In morbis Gravidarum graviditatis ſemper habeatur ratio; quare hic præ ceteris placida Methodus ſemper præferenda eſt: id quod potiſſimum locum habet in morbis acutis Puerperarum. Reliqua vide in Tabulis antecedentibus & ſequentibus.

VIII *Cautelæ* Practicæ.

1 In omnibus morbis mulierum caute admodum mercandum eſt cum remediis evacuantibus fortioribus & commoventibus, hæc enim in mulieribus alias adhuc ſatis ſanis graves affectus producere poſſunt & ſolent, ita ut non paucæ hinc per totam vitam valetudinariæ reddantur.

2 Venæſectiones in his morbis legitimo tempore inſtitutæ inſignem quidem habent uſum, aſt intempeſtivæ magis nocent, quam proſunt.

3 In menſibus in ordinem redigendis ſemper ſatius eſt incidentia & reſolventia, quam pellentia in uſum trahere: hæc enim illegitimo tempore exhibita non ſolum magnas in Maſſa ſanguinea excitant turbas, ſed etiam ſæpius menſes per inſolitas vias expellunt.

4 Morbi a Lochiorum ſuppreſſione orti mitiſſime ſemper tractentur: hoc enim neglecto morbi, impr. acuti, ſemper deteriores redduntur.

5 Qui, præſente jam Febre acuta, Lochiorum fluxum per Myrrhata & Caſtorina revocare tentant, peſſime agunt, quoniam horum uſum vel exanthemata miliaria vel Petechiæ ſequuntur.

SECTIO I.

DE

MORBIS IMPRÆGNANDARUM

CAPUT PRIMUM.

De Sterilitate.

I. *Definitio.* Sterilitas eſt inhabilitas ab concipiendum & ad legitimum fœtum ferendum in fœminis juſta ætate gaudentibus occurrens & a variis cauſis originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Alia eſt, quando nunquam conceptionis ſigna apparent.

2 Alia vero, quando quidem concipiunt, nunquam tamen fœtum ad maturitatem & perfectionem uſque geſtare poſſunt, ſed ante legitimum tempus frequentius abortiunt.

III. *Signa.*

1 Hæc ſunt admodum fallacia & iis vix certo fidendum eſt, varia tamen hinc inde allegantur.

2 Nulla unquam conceptionis ſigna apparentia, etiamſi femina quoad omnes circumſtantias ſana ſit & bene habeat ac in marito etiam nihil occurrat, quod coitum fœcundum impedire queat.

3 Frequens abortus: huc etiam pertinent concrementa illa carnoſa, quæ feminæ ſæpius in utero geſtant, ac poſtea cum magna ſanguinis profuſione ejiciunt. Reliqua vid. ſub *ſubjecto*.

IV. *Subjectum.*

1 Feminæ inſigniter Plethoricæ: quamvis enim ſæpius concipiant, præ ceteris tamen ad frequentiores abortus diſpoſitæ ſunt.

2 Pari modo ſe res habet cum nimium obeſis, quæ & rarius concipiunt & frequenter abortiunt.

3 Tabidæ, levcophlegmaticæ & œdematoſa ac ſcorbutico - arthritica corporis conſtitutione laborantes.

4 Quibus menſes nimis diu emanent aut prorſus non apparent: quamvis interdum, ſed rariſſime, dentur, quæ non obſtante tali conſtitutione nihilominus concipiant & pariant, uti femina in vicinia noſtra, quæ nunquam menſes experta eſt, & tamen ter peperit; in puerperio lochia etiam nunquam niſi in ipſo partu, ſed in exigua admodum quantitate fluxerunt.

5 Coitum abhorrentes ſive appetitu veneris læſo laborantes.

6 Nimia partium genitalium anguſtia vel laxitate præditæ, ita ut in priori caſu ſemen admitti, in poſteriori vero admitti nequeat.

7 Scirrho aut alio vitio uteri quoad conformationem afflicti.

8 Tubarum obſtructione correpti.

9 Hæmorrhagiis uteri enormibus vel uno impetu vel ſucceſſive prorumpentibus laborantes.

10 Fluorem album chronicum ſive diuturnum & pertinacem patientes.

11 Quæ emmenagoga fortiora frequentius aſſumpſerunt.

12 Concrementa carnoſa in utero gerentes, hæc enim ſepius abortum producunt,

13 Imaginationi fortiori nimium indulgentes.

V. *Prognoſis.*

1 Feminæ ſteriles interdum per totam vitam valetudinariæ ſunt.

2 Niſi aliæ cauſæ internæ obſtent, ſæpius non adeo facile pereunt, ſed ad longævitatem perveniunt.

3 Quoniam cauſæ ſterilitatis utpl. latent, hinc curatu eſt admodum difficilis.

4 Si ab aliis morbis fovetur, interdum hiſce remotis tollitur.

5 Ste-

5 Sterilitas sæpius ad morbos Chronicos disponit, qui tamen subsequente fœcundatione facilius curantur.

6 Sterilitas ab uteri mala conformatione originem trahens incurabilis est.

7 Si sterilitas dependet a mala seminis virilis constitutione, sæpius in subsequente matrimonio tollitur. Erat hic loci fœmina quæ 20. annos in sterili vivebat conjugio; mortuo vero marito & alii nupta primo statim anno pariebat.

8 Quo magis emmenagoga fortiora ad promovendum Abortum assumserunt juvenculæ, eo magis postea in coniugio viventes ad abortum & sterilitatem inclinant.

VI. *Remedia.*

1 Plethoram imminuentia, Venæsectio, Scarificatio, Hirudinum applicatio.

2 Spissitudinem & Cacochymiam corrigentia: uti sunt omnia resolventia, incidentia & acriuscula remedia.

3 Laxantia: Fol. Senn. Rhabarb. Helleb niger, Pilulæ Stahlianæ.

4 Emmenagoga: Vid. *Tab. præced.*

5 Emollientia: Herb. 5. emoll. & ex iis parata Balnea.

6 Laxitatem partium restituentia: uti sunt blanda adstringentia & tonica. Reliqua vide sub *Tabulis specialibus.*

7 Specifica: Testiculi varii inpr. leporis, Rad. Eryng. Satyr. Ambra &c. quæ hinc inde ab Authoribus commendantur.

Formulæ Remediorum.

1 Infusum resolvens & laxans.

℞. *Rad. Pim. alb.*
Vincetox.
Angel. a. ʒiij.
Ari ʒij.
Summit. Cent. min.
Marrub. alb. a mj.
Fol. Senn. s. s. ℥j.
Fibr. Hell. nigr. ℥ß.
Rhabarb. el.
Cort. ☉nt.
Tart. solub. a ʒij.
Incis. infund. in Vin. alb. ℔iv.
D. mane ℥vj. vel viij.

2 Electuarium confortans ex Musitano.

℞. *Conf. Fl. Salv.*
Anth. a ℥j.
Rad. Eryng. cond.
Nuc. Ind. cond.
Succolad. a. ʒij.
Antophyll.
Sem. Sesel. a. ʒij.
Sir. de Cinnam. q. s.
M. F. Elect. D. ter per diem aliquot cusp. cultri.

3 Aliud.

℞. *Elect. Diasatyr. ℥iß.*
Rad. Eryng. cond.
Nuc. Mosch. cond.
Zingib. condit. a. ℥iij.
Conf. Alk. compl.
de Hyac. compl. a. ʒij.
Ess. Ambr. ʒiß.
Sir. Cinnam.
Cort. ☉nt. a q. s.
M. F. Elect.
D. ut antea.

4 Morsuli stimulantes.

℞. *Cinnam.*
Zingib.
Piper.
Sem. Nasturt.
Sinap. a. ʒß.
Lingu. avis.
Sem. Cep.
Scinc. a. ℈j.
Sacch. in Aq. Ros. sol. q. s.
M. F. l. a. Morsuli.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Si quid hic tentare animus est, semper respiciendum est ad causas a quibus malum fovetur.

2 Si Plethora causa est frequentis Abortus & inde dependentis sterilitatis, ea mature per sanguinis missiones convenienti tempore institutas imminuatur. Subjungantur etiam lenia laxantia inpr. vero Pilulæ Becherianæ & Stahlianæ aliaque remedia æqualem sanguinis distributionem producentia. Motus etiam moderatus & diæta tenuis hoc in casu optime conveniunt.

3 In nimium obesis pariter evacuantia varia ac motus corporis continuatus conducunt.

4 Si tabidum quid subest, aut Levcophlegmatia, Oedemata, Scorbutus &c. feminas affligunt, morbi hi juxta Methodum suo loco præscriptam tractentur, ac postea tonica ad roborandum uterum exhibeantur.

5 Si Menses in culpa sunt, ii quantum quidem possibile est convenienti Methodo revocentur: ubi autem nunquam fluxerunt, cura difficultatis plena est, Pilulæ tamen Stahlianæ cum aliis incidentibus & Venæsectione in usum trahi possunt.

6 Quando nimia partium adest strictura, videndum est an per blanda emollientia & manum Chirurgi aliquid effici possit.

7 In nimia vero earum laxitate & humiditate humores ad alia loca derivandi & evacuandi ac postea tonica & nervina interna & externa usurpanda sunt; prosunt hic potissimum Balnea ex Herb. aromaticis & leniter adstringentibus parata.

8 In Scirrho & exulceratione uteri res utpl. desperata est, si quid tamen agendum videtur, in usum trahantur remedia sub *Scirrhis* & *Exulcerationibus* laudata.

9 Si tubarum adest obstructio & quidem a muco viscido præter Pilulas Becherianas laudari merentur Tincturæ alcalinæ acres, utpote quæ in talibus obstructionibus optimum ordinarie edunt effectum.

10 Quando ab Hæmorrhagiis fovetur, in usum trahantur remedia sub Hæmorrhagiis commendata, postea vero subjungantur tonica cum nutrientibus.

11 In Sterilitate vero a Fluore albo remedia incidentia resolventia, Tincturæ alcalinæ, Laxantia, Pilulæ Stahlianæ &c diu usurpentur, ac postea tonica in usum trahantur.

12 Si per Emmenagoga fortiora uterus nimium debilitatus fuit, tonica cum Tincturis alcalinis mixta optima sunt.

13 Tandem in concrementis carnosi Pilulæ Stahlianæ repetitis vicibus assumptæ ceteris palmam præripiunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Antequam Medicus remedia contra Sterilitatem adhibeat, probe inquirat an maritus, an vero femina in causa sit: si enim causa latet in viro, frustra femina fatigatur remediis.

2 Interdum in feminis appetitus Veneris est læsus, ita ut prorsus nullam delectationem in congressu cum marito percipiant. Hic præ ceteris convenit diæta nutriens, gelatinosa, mucilaginosa, cibi aromatisati, vinum generosum &c. abstinendum tamen est a fortioribus stimulantibus & Aphrodisiacis, quoniam lenia sufficiant.

3 Si semen mariti male dispositum & ad conceptionem ineptum est, illud per nutrientia & depurantia corrigendum est: Sin vero Impotentia plenaria laborat, ea in usum trahantur, quæ supra sub *Impotentia virili* laudata fuerunt, abstinendo ubique a fortioribus & acrioribus stimulantibus.

4 Ceterum in omnibus morbis Sterilitati junctis observentur Cautelæ suis locis traditæ.

5 Specifica, quæ hinc inde ab Authoribus Practicis laudantur, uti sunt testiculi variorum animalium, raro laudabilem edunt effectum.

CAPUT SECUNDUM.

DE

Mola.

I. *Definitio.* Mola est massa informis in utero mulierum genita, a falsa & depravata conceptione originem trahens.

II. *Differentia.*

1 Aliæ sunt *majores*, aliæ vero *minores*.

2 Aliæ sunt cum *fœtu* & nutrimentum eidem subtrahunt, unde *sanguisugæ* vocantur: aliæ sunt solæ sine eodem. Imo interdum fœtus ipsi Molæ inclusus deprehensus fuit, teste *KerKringio spicileg. Anatom. Obs. 95.*

3 Aliæ aliqualem figuram habent e. g. cordis, muris, capitis ovilli &c. aliæ sunt prorsus informes.

4 Aliæ aquam in ſe continent, aliæ eadem carent. Vidimus ante aliquot annos talem molam, quam femina, gravidam ſe eſſe putans, quinto circiter menſe poſt ingentem uti Hæmorrhagiam excreverat: hæc plus quam dimidium pedem longa & inſigniter carnoſa erat: cum cultro aperiretur ſero limpido repleta deprehendebatur: & interna conformatio erat inſtar ventriculi cordis ſiniſtri.

5 Aliæ magis membranaceæ & aqua repletæ ſunt: vidimus talem in femina 30. annorum, quæ ſexto menſe abortum patiebatur: fœtu enixo nihilominus dolores cum Hæmorrhagia uterina adhuc inſigniter urgebant, ita ut femina Lipothymiis frequentibus corriperetur. Tandem Mola magnitudine ovum anſerinum ſuperans aqua repleta ſequebatur, & femina ſpatio paucorum dierum priſtinam recuperabat ſanitatem.

6 Aliæ ſunt flatibus repletæ, quales *Bohnius* bis obſervavit.

7 Utpl. nulla molis ineſt vita, nonnunquam tamen in quibusdam manifeſtus motus obſervatus fuit.

III. *Signa.*

1 Hæc ſunt admodum fallacia, ita ut difficile ſit Molæ geſtationem a vera graviditate diſtinguere, inpr. ſi mola fœtui juncta eſt.

2 Adeſt enim, uti in reliquis gravidis, menſium ſuppreſſio.

3 Cui jungitur coloris faciei vividi & floridi in pallidum mutatio.

4 Appetitus eſt maxime proſtratus & carnem inpr. abhorrent feminæ.

5 Urget etiam nauſea & vomitus matutinus uti in vera graviditate.

6 Intumeſcit quoque abdomen ac poſtea mammæ unde etiam ante quartum menſem vix probabiliter, feminam eſſe gravidam, concludi poteſt.

7 Si vero poſt quartum menſem mutatio faciei cum labiorum pallore & palpebrarum tumore perſeverant.

8 Cachectici aut Hydropici quid accedit.

9 Venter inſigniter intumeſcit ac durus redditur, cum inſigni gravitate & extenſione abdominis.

10 Nullus niſi tremulus in utero motus poſtea vero iterum ceſſans obſervatur.

11 Feminæ pondus quoddam modo in ſiniſtro, modo in dextro latere, pro diverſitate ſitus corporis ſentiunt, ita ut pondus illud ex latere uno in alterum volvatur.

12 Dolor uteri punctorius jungitur.

13 Flacciditas & marcor artus occupat.

14 Languor inſignis continuo affligit.

15 Menſes interdum ſed inordinate & decolores fluunt.

16 Probabiliter concludere poſſumus adeſſe Molam, inpr. ſi elapſo legitimo tempore nullus ſequitur partus verus.

IV. *Subjectum.*

1 Feminæ humidiores conſtitutionis, Plethoricæ.

2 Quæ Fluore albo laborarunt.

3 Abortum frequentius paſſę.

4 Quæ fortiori imaginatione prędite ſunt.

5 Menſium ataxia antea afflictæ.

6 Lochiorum malum ſucceſſum incurrentes.

7 Quibus uterus poſt partum non bene purgatus fuit.

8 Quibus aliquid ſecundinarum remanſit.

V. *Prognoſis.*

1 Affectus hic in principio facile curari aſt difficulter dignoſci poteſt.

2 Aquoſa Mola & ventoſa facilius expellitur, quam carnoſa, quæ non niſi magna cum difficultate tollitur.

3 Maxime tamen ambiguam curam reddit dictinctio Molarum, an ſcil. ſint flatulentę, an aquoſę an carnoſę &c.

4 Nonnunquam etiam ſponte exitum molitur, cui tamen inſignis jungitur profuſio, nunquam ceſſans aut ſaltem ſępius recurrens donec Mola excreta ſit. Obſervavi hocce in pluribus feminis, quę tantam ſanguinis jacturam patiebantur, ut morti proximę eſſent, quæ tamen Hæmorrhagiæ excreta Mola ceſſabant.

5 Quando vero excluſa Mola Hæmorrhagia adhuc urget, indicium eſt aliam adhuc ſupereſſe Molam.

6 Quo magis urgent Hęmorrhagię eo pejor eſt ſtatus & contra.

7 Quo major eſt Mola, eo majori periculo feminas exponit propter Hęmorrhagiam graviorem.

8 Quę ſemel Molam in utero geſtarunt, eadem facile denuo corripiuntur.

9 Non raro etiam Molę grandiori Aſcites incurabilis jungitur.

10 Aliæ hectica ſimul patiuntur pathemata.

11 Grandiores Molę nonnunquam teſtibus Obſervationum ſcriptoribus ex improviſo feminas jugulant.

12 Nonnunquam etiam Dyſenteriam Molę excretionem lethalem pręceſſiſſe obſervatum fuit.

VI. *Remedia.*

1 Pręparantia: uti ſunt Balnea emollientia Inſeſſus, Unguinoſa, Fotus, Clyſteres tam alvini, quam uterini, Pediluvia.

2 Plethoram imminuentia: Venęſectiones tam in brachio, quam in pedibus inſtitutę, & Scarificationes in aſſuetis.

3 Pellentia: ad quæ ab Authoribus referuntur Vomitoria, Purgantia fortiora, uti ſunt Pilulę fœtidę, de Hiera cum Colocynth. Species Diaturbith. cum Rhabab. Decoct. Senn. c. ſabin Extr. Helleb. nigr. Colocynth. Herb. Artemiſ. Puleg. Sabin. Rad. Bryon Aſari &c Myrrha, Crocus, Caſtoreum & eorum Eſſentię, Hepar Anguillę cum Aq. Cinnam. Pulvis Secundinę.

4 Hęmorrhagię proſpicientia: temperantia cum blandis vel fortioribus adſtringentibus mixta.

5 Uteri tonum reſtituentia: Tinctura ♂tis Ludovici.

Formulæ Remediorum.

1 Balneum emolliens.

℞. *Herb. 5. emoll. a. mii j.*
Matricar.
Meliſſ. a. mij.
Coq. in ſ. q. Aq. f.
F. Balneum.

2 Aliud.

℞. *Rad. Alth.*
Lil. alb. a ℥iij.
Herb. Chamom.
Parietar.
Branc. Urſin.
Mercurial. a. mij.
Sem. Fæn. gr.
Lini a. ℥j.
Coq. ut antea.

3 Unguentum emolliens.

℞. *Ungu. de Alth. ℥ij.*
Anod. ℥j.
Ol. Lil. alb.
Chamom. a. ℥ſs.
M. F. Unguent. quo illinatur abdomen.

4 Clyſter emolliens.

℞. *Decoct. pro Clyſt. ℥x.*
adde Ol. Chamom.
Lil. alb.
Ungt. Clyſmat. a. ℥ſs.
Sal. Gemm. ʒij.
Vit. Ov. No. j. M. F. Clyſter.

5 Clyſter uterinus ex Ettmull.

℞. *Herb. Artemiſ.*
Sabin. a. mj.
Sal. Tart. ʒſs.
Coq. in ſ. q. Aq. f.
Colat. ℥v. l. vj. adde
Eſſent. Myrrh.
Aſ. fœtid.
Caſtor. a. ʒſs.
Ol. Laurin.
Irid.
Lil. alb. a. ʒvj.
Vitell. Ovor. No. j.
Sir. de Artemiſ. ℥j.
M. F. Clyſter, applicetur inſtrumento conveniente.

6 Suffitus.

℞. *Herb. Sabin. ℥ſs.*
Cinnam.
Galang.
Macis,
Galbani a. ʒij.
Myrrhæ ʒj.
Colocynth. ℈ij. M.
F. Pulvis carbonibus inſpergendus, cujus fumus infundibulo ſive tritorio excipiatur.

7

℞. *Ungu. Nervin. ℥j.*
Ol. Cheir. ℥ſs.
deſt. ſucc. ʒiſs. M.
Illinatur regio pectinis calide.

8 Pul-

8 Pulvis pellens.

℞. *Borrac. Venet.* ℨſs. *Div. in 3. p. æq.*
Myrrh. elect. ℈i. *D. ſing. 4. vel 6. horis.*
Sal. volat. ſucc. ℈ſs. *M.*

9 Potiuncula pellens.

℞. *Aq. Artemiſ.* *Hepat. Anguill.* ℈ij.
Puleg. ā ℥iſs. *Sir. Artemiſ.* ℥ſs. *M.*
Cinnam. ℨvj. *D. ſæpius cochleatim.*
Liq. C. C. ſuccin. ℨiſs.

10 Alia.

℞. *Aq. Puleg.* *Croci a.* ℨſs.
Meliſſ. c. Vin. *Sir. Cinnam.* ℨiij. *M.*
Cinnam. ā. ℥j. *D. ut antea.*
Eſſ. Myrrh.

11 Pilulæ.

℞. *M. P. ſœtid.* ℈j. *D. pro* 1. *Doſi.*
c. Eſſ. Caſtor. F. Pil.

12 Pulvis ad Hæmorrhagiam.

℞. *Nitr. depur.* *Croc. ♂ t. gr. XII. M.*
Conch. ppt. *Div. in 3. p. æq. D. ſing. 2.*
Corall. r. ppt. a. ℈j. *horis.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Curatio Molæ mature inſtituenda eſt, ne major facta omnem curationem reſpuat, aut graviora mala poſt ſe trahat.
2 Si Mola fœtui juncta eſt, ſemper convenientia remedia ad præcavendum Abortum dentur, quoniam hunc graviſſima & periculoſa ſemper ſequitur Hæmorrhagia.
3 In Molæ autem curatione ordine procedendum eſt, & remedia convenientia convenientibus ſubſtituenda ſunt.
4 Præmittenda E. eſt præparatio corporis, ut poſtea reliqua remedia ſine graviori metuendo periculo exhiberi queant.
5 Præparationis hujus initium fieri poteſt per Venæſectionem in brachio vel pede inſtituendam, ſi reliquæ circumſtantiæ ejus uſum permittunt.
6 Ad hanc præparationem pertinent etiam Inſeſſus & Balnea, ut & omnia reliqua ſuperius laudata emollientia, Potus, Unguenta &c. quæ vias lubricando & relaxando Molæ faciliorem exitum concedunt.
7 Hiſce præmiſſis ab Authoribus commendantur Vomitoria & Purgantia cum ſtimulantibus & pellentibus mixta, ut per tales fortiores commotiones Mola per uterum exturbetur.
8 Si vero nullus ſalutaris effectus horum uſum ſequitur, reliqua pellentia & quæ alias ad fœtum mortuum expellendum & partum ſtimulandum ab Authoribus laudantur, in uſum trahunt, & talium uſum tamdiu ſuadent, donec Molæ ſequatur excretio.
9 Cum vero Molæ excretionem gravis ſemper ſequatur Hæmorrhagia uterina, temperantia cum adſtringentibus mature exhibeantur: ſi vero Pulvis Hallenſium niger haberi poteſt, hujus aliquot doſes exhibeantur, quoniam nullum potentius ad ſiſtendas Hæmorrhagias uterinas datur remedium, uti Praxis me docuit.
10 Sublata Hæmorrhagia reſpiciendum eſt ad reſtitutionem toni uterini, quo in caſu potiſſimum laudem merentur Tinctura Martis Ludovici & Mixtura tonica Stahlii ut & Pilulæ tonicæ D. Richteri.
11 Præſervationis gratia dentur etiam repetitis vicibus Pilulæ Becherianæ, aut Stahlianæ, utpote quæ uterum non ſolum purgant, ſed etiam eundem roborant ac fluxum ſanguinis in naturalem ordinem redigunt.

VIII *Cautelæ Practicæ.*

1 Cura hujus mali admodum difficilis eſt & optimis etiam Practicis crucem figit: niſi enim Natura ipſa Molæ curationem ſuſcipiat & eandem expellat, fruſtra utplurimum laborant Medici.
2 Imo ipſa remedia, quæ hinc inde ab Authoribus commendantur, utpl. ſunt ſubleſtæ fidei & gravioribus malis exponunt mulieres.
3 Præſertim ſi mulier & fœtum & Molam in utero gerit: talia enim remedia non raro fœtum enecant cum inſigni matris periculo.
4 Venæſectio in ſubjectis Plethoricis, Mola adhuc minore exiſtente, inſtituatur, in majore enim parum emolumenti expectandum eſt & in tali caſu largior ſanguinis miſſio in pede magis prodeſt, quam in brachiis.
5 In Mola per ſe Balnea reliquaque emollientia ſuo quidem non carent uſu, ſi vero fœtus junctus eſt, hujus excretionem ſimul promovent, inpr. ſi ſtimulantia emollientibus addita ſunt.
6 In Vomitoriorum & Purgantium uſum caute ſemper procedendum eſt: ſi enim graviditas juncta eſt, Abortum facile producunt, in dyſemetis vero graves in infimo ventre excitant turbas. Inpr. in ſubjectis Plethoricis.
7 Eodem modo res comparata eſt cum Volatilibus & pellentibus, niſi enim hæc provida manu dentur, facile graves excitant Hæmorrhagias: quare hiſce uſum Pilularum Stahlianarum aut Becherianarum præmittere, iiſque vel addere vel interponere pellentia conſultius eſt.
8 Pellentia nunquam diu uſurpentur, ſed tantum reliquis reſolventibus interponantur: dentur autem præcipue eo tempore, quo alias Menſes fluere ſolebant.

Caput Tertium.

De

Melancholia ac Mania uterina Virginum & Viduarum.

I. *Definitio.*

1 *Melancholiæ:*

Est delirium triſte ſine Febre Virgines & Viduas Menſium ataxia ac obſtructione viſcerum, ſanguinis ſpiſſitudine laborantes & perverſæ imaginationi de rebus venereis indulgentes potiſſimum affligens.

2 *Maniæ:*

Eſt delirium cum furore ſine Febre eadem ſubjecta ob eaſdem cauſas corripiens.

II. *Differentia.*

1 Quomodo hi duo affectus inter ſe differant, definitiones docent.
1 Ab aliis vero deliriis differunt, quoniam illa alia objecta, hæc vero res venereas habent.

III. *Signa.*

1 *Melancholiæ:*

a Ingens deſiderium rerum venerearum, quod tamen prudenter occultant.
b Interim continuo triſtes ſunt & taciturnæ.
c Conſortia hominum fugiunt & ſolitudinem amant.
d Mœſtitiam tamen mutant, ſi mares eoſdem appropinquant.
e Unde iis præſentibus geſtibus, oculis ac ſuſpiriis deſiderium aliquo modo explicant.
f Mentem tamen ob verecundiam verbis nunquam explicant.
g Si hoc modo fine ſuo non potiuntur, in majorem mœſtitiam conjiciuntur.
h Donec malo auctiori iis, quos amant, mentem ſuam aperiant.
i Expleta libidine multum mœſtitiæ perit & magis fiunt hilares.
k Si autem verecundia eaſdem a coitu retinet, vel in majorem Melancholiam incidunt, vel in ipſam Maniam.
l Vires interim ſunt maxime languentes & appetitus eſt proſtratus.

2 *Maniæ:*

a Hæc nonnunquam originem trahit a Melancholia & omnia modo tradita ſigna præcedunt.
b Adeſt appetitus Veneris maxime auctus, continuo urgens.
c Cui jungitur ab initio levis Maniæ ſpecies.
d Feminæ hoc in affectu ſunt admodum loquaces ac

garrulæ & diſcurſibus ſuis ſemper quædam de rebus Venereis intermiſcent.

e Hominum & inpr. virorum conſortia anxiæ quærunt & laſcivis verbis & geſtibus mentem ſuam iis explicant.

f Auctiori Malo domi retineri nequeunt, ſed publice viros alloquuntur & ad venerem ſollicitant. Habuimus hic luculentiſſimum exemplum in Noſodochio noſtro. Laborabat filia quædam furore uterino ac tandem perfecte maniaca evadebat: catenis alligatæ a Medico ordinario varia præſcribebantur remedia, ſed ſine ſucceſſu. Tandem cum ad expurgandas caveas omnes ægroti uni hypocauſto includerentur, hæc clam ſe cum catenis ſubducebat ac noctu per plateas currens militem offendens, eum, ut libidinem expleret, rogabat: & cum hic annueret ac per integrum octiduum idem officium ſingulis noctibus præſtaret, ea tandem ſummo mane Medicum adiens, ei quid ſecum actum eſſet referebat & ſe ab omni malo perfecte reſtitutam aſſerebat, id quod etiam ipſa experientia confirmabat.

g Genitalia viris ad excitandam libidinem monſtrant & renuentes verberibus excipiunt.

h Tandem, ſi libido non expletur, in perfectam incidunt Maniam, ac ſæpius ſibi ipſis vim inferunt.

IV. *Subjectum.*

1 Feminæ, virgines & viduæ laſcivæ & ad Venerem alias pronæ.

2 Diu a concubitu, cui aſſuetæ erant, ob mariti malam valetudinem aut abſentiam abſtinere coactæ.

3 Inprimis quæ Veneris delicias jam guſtarunt, aut quibus a maritis non ſatisfit.

4 Quibus Philtra exhibita fuerunt.

5 Nimia ſeminis inturgeſcentia laborantes.

6 Stimulantibus rebus abuſæ.

V. *Prognoſis.*

1 Melancholia uterina facilius curatur, quam Furor uterinus.

2 Uterque affectus, ſi malum adhuc eſt recens, facilius curationem admittit, quam ſi diu jam duravit.

3 Quo magis corpus emaciatur, eo minor reſtitutionis ſpes & contra.

4 Si uterque affectus in Maniam, ad quam admodum pronus eſt, degenerat, curationis vel nulla, vel non niſi poſt longum tempus aliqua ſpes eſt.

5 Conjugium mature inſtitutum malum hocce ſæpius prompte tollit.

6 Si vero maritus non eſt validus, ita ut feminæ ſufficienter ſatisfacere nequeat, malum non raro augetur.

7 Quo impenſius tales feminæ amant maritos, eo facilius etiam turpe hocce malum tollitur, id quod inpr. locum habent eo in caſu, ſi malum a nimio amore ortum traxit.

VI. *Remedia.*

1 Temperantia: Nitr. depur. regener. ♁ilat. Sal. digeſtiva, acida, Emulſiones refrigerantes ex Sem. Cannab. 4 frigid. major. cum Aqua Nymph. Plantag. Lactuc. Plantag. Solan. Semperviv. &c. paratæ.

2 Evacuantia: Helleborata, Extractum helleboris nigri, Noduli laxativi.

3 Sanguinem nimium educentia; Scarificatio, Venæſectio repetita.

4 Spiſſitudinem ejuſdem incidentia, reſolventia & vias obſtructas reſerantia, quæ menſium defectui debentur.

5 Exercitium corporis, laborque paulo fortior, Diæta vero parcior.

6 Libidines conceſſa explendi venia per matrimonium, legitimo modo contrahendum.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Extract. panchymag. Croll.* gr. XII. *Helleb. nigr.* ℈ſs. *Reſin. Jalapp.* gr. ij. c. *Tinct.* ♁ ij. *tartar. f. Pil.* N° XVIII. *d. pro* 1. *vice.*

2 Potio laxans.

℞. *Syr. epom. laxat.* ℥ſs. *Diacydon. lucid. Jalappin.* ʒiij. *Salis polychr. gr. iv.* ▽ *Anagall.* ℥j. *ms. d. pro* 1. *vice.*

3 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Valerian.*
Vincetox.
Polypod. qu. ã. ℥ſs.
Herb. adianth. alb.
aur.
Anagall. ã. Mſs.
Cort. Citr. ʒiij.
Fol. Senn. ſ. ſt. ℥j.
Fibr. helleb. nigr.
Agar. albiſſ. ã ℥ſs.
Tartar. ſolub. ʒiij.
Incis. contuſ.
Infund. in ▽. *font.* &
Vini albi ã ℔iſs.
Doſ. ℥vj. viij.

4 Pulvis temperans.

℞. *Nitri depurat.*
Arcan. dupl. ã. ʒij.
Cinnabar. ♁ij. ʒj.
msf. Pulv. Doſ. ℈j. *ter vel quater per diem.*

5 Julepus acidulus.

℞. *Decoct. Scorzon.* ℥viij.
Rob. rib.
Berb.
Syr. acetos. Citr. ã ℥ſs.
Spir. Vitriol. par. pro grato acore.

6 Emulſio refrigerans.

℞. *Sem. 4. frig. maj. a.* ʒiſs.
Cannab. ʒj.
c. ▽ *Nymph.*
Lactuc.
Portulac. a. ℥ij.
f. l. a. Emulſ. edulc. Sacchar. albiſ. ʒij.
D. pro 2. *vicibus.*

VII. *Methodus medendi.*

1 *Melancholiæ.*

a Laxantia helleborata aliquoties in uſum trahantur, ſubjuncta Venæſectione & Scarificatione in locis inferioribus, pro rei neceſſitate repetenda.

b Interponantur & ſubjungantur temperantia, Sanguinis & Seminis Orgaſmum imminuentia.

c In menſium defectu vel eorundem ataxia talia ſimul adhibeantur remedia, taliſque methodus in uſum trahatur, quæ origini mali debetur, ſuo loco jam deſcripta.

d In ſpeculationibus venereis commendetur Patientibus, ut corpus labore exerceant & Diæta frugaliori utantur.

e Optimum vero remedium hoc in caſu eſt, ut ſecundum Apoſtoli Pauli monitum ejuſmodi laſcivis virginibus & viduis concedatur & ſuadeatur matrimonium.

2 *Maniæ:*

a Laxantia frequentius & in majori doſi ſunt propinanda.

b Venæſectiones etiam largiores vel frequentiores inſtituere in hoc caſu decet.

c Reliqua commendata remedia, & hic uſum habent.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Otium, potus generoſus & aromatum abuſus hoc malum maximopere adaugent.

1 Quando obſtructio menſium vel ataxia eorundem adeſt, tunc ſemper ſimul ad hoc malum reſpicere decet, interpoſitis quæ ſanguinem & ſemen ſimul contemperant, ſic eo facilius ſine noſtro potimur.

3 A comminationibus, verberibus, vinculis tamdiu abſtinendum, quantum poſſibile eſt: ſæpiſſime enim & quidem plerumque malum per talia altiores agit radices, & patiens in reconvaleſcentiæ ſtatum rediens anxietate & verecundia perpetua afficitur.

4 Specifica remedia cauſis occaſionalibus haud ſublatis parum auxilii præſtant.

SE-

SECTIO II.

DE

AFFECTIBUS IMPRÆGNATARUM.

CAPUT PRIMUM.

De Pica & Malacia.

I. *Definitio.*

1 Pica eſt rerum inuſitatarum nutritioni minus inſervientium, & concoctu quandoque impoſſibilium maxima appetentia a cruditatibus vel humoribus in primis viis ſtagnantibus & perverſa phantaſia originem habens.

2 Malacia eſt certorum tantum & uſualium magis ciborum intenſum deſiderium.

II. *Differentia.*

1 Uterque affectus differt ab Addephagia, in qua cibi in nimia quantitate, prioribus nondum concoctis, appetuntur & devorantur.

2 A Bulimo, ubi patientes inſigni fame torquentur, cum qua ſæpius Lipothymiæ ſunt conjunctæ.

3 Ab Orexi canina, in qua cibos anxie appetunt, devoratos vero vel per alvum vel per Vomitum rejiciunt.

4 Pica ratione gradus eſt vel remiſſior, ubi cretam, oryſiam recentem, amylum, carnes & piſces crudos, piperis grana in copia, carbones &c. appetunt: vel intenſior, ubi appetitus in calcem vivam fertur, goſſypium, pellem ovillam cum lana, amurcam, *Wagenſchmier*, fila oculta, vulgo *Spitzen*, &c. Quibus adde raram illam picæ ſpeciem, qua mulier quædam in Anglia laboraſſe dicitur, ventum ore aperto e follibus inverſis, propria manu motis excipiens vid. Act. Philoſoph. Anglic. A. 1667. Menſ. Novembr.

III. *Signa.*

1 Concurrit ſæpius aſſidua oris expuitio.

2 Alias Ventriculi morſus divexat.

3 Quandoque totius corporis extenuatio affectum comitatur.

4 Plerumque Nauſea & Vomitus intercurrit.

IV. *Subjectum.*

1 Sanguineæ & Sanguineo-Cholericæ, Plethoricæ.

2 Fœminæ ſenſibiliores & phantaſia fortiori præditæ.

3 Quibus alias fluxus menſium inordinate proceſſit.

4 Quæ ab inedia ad lautam dietam pervenere.

5 Vermibus obnoxie.

6 Epilepſia vel febribus quartanis laborantes.

7 Hæreditariam diſpoſitionem a parentibus poſſidentes.

V. *Prognoſis.*

1 Gravidæ utplurimum a Malacia & Pica liberari ſolent verſus quartum geſtationis menſem.

2 Si vero malum ulterius progreditur, periculoſum eſſe obſervatum fuit

3 Melius eſt hoc affectu laborantes acida quam alias res incongruas appetere.

4 Nihil mali inde præſagiendum venit, niſi fœminæ perverſo appetitui nimis diu indulſerint, tunc enim facile digeſtio lædi, ſanitaſque labefactari poteſt.

5 Hoc in caſu ſæpius cachecticus corporis ſtatus inſequitur.

6 Denegatio rerum appetitarum non rare nævos in infantibus producit.

VI. *Remedia.*

1 Leniter Evacuantia. Rhabarbarum, folia Senn. ſ. ſt. Pulp. Tamarind. Sal. Catharct. amar. Pilul. Becher. vel Stahlianæ.

2 Abſorbentia & præcipitantia: conch. præp. creta, mat. perl. præp. Unic. foſſ. C.C. phil. ppt. Oc. ♋. præp.

3 Stomachica & Confortantia: Nux moſchat. in Ind. condit. vinum Malvatic. aq. menth. Cinamom. cydoniat. Balſ. Embryon. Spec. & Conf. de Hyacinth Tinctur. Corallior. Tinctur. Cinamom. cum Spirit. Vini rectificato ſola infuſione parata, Eſſent. Cort. Aurant. Spirt. C. C.

4 Martialia cum abſorbentibus mixta, ut pulv. Cachectic. Ludov. cum Pulv. Stomachic. Birckm. maritat. Electuar. Chalybeat. a Roderic. a Caſtro commendatum, Tinct. Vitriol. Mart. Tartariſat. Ludov. &c.

5 Specifica, ut aq. Virg. Paſtor. Anthum vino maceratum, fabæ ſacchato conditæ, polypodium exſiccatum, uvæ criſpæ, Ol. Tart. per deliq. Nux Moſchata cum pauco melle, panis maceratus in ſucco pomorum granatorum, vel ſucco cydoniorum. Succus mali punici cum pulv. menth. ſicc.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis Laxans.

℞. *Rhabarb. el.* ʒſs. *M. p. 1. doſ.*
Crem. Tart. ℈ſs.

2 Pulvis Abſorbens.

℞. *Matr. perl. præp.* *Tart. Vitriol. a.* ℈ij.
Conch. præp. *M. Doſ.* ℈j. *bis, ter per diem.*
C. C. Phil. præp.

3 Alius.

℞. *Pulv. Cachect. Ludov.* ʒij. ℥ſs.
Stomach. BircKm. *M. detur ut præcedens.*

4 Mixtura Tunico-Stomach.

℞. *Aq. menth.* *Spirit. Sal.* **e. gutt. xij.*
roſmar. a. ℥iſs. *Syr. de menth.* ʒiij.
Eſſent. cort. aurant. ʒj. *M. propinetur cochleatim.*

5 Tinct. Tonico-Stomachica.

℞. *Tinct. Vitriol. mart. Ludov.* ʒij. *Eſſent. cort. Aurant.* ʒj.
M. Doſ. gutt. XXV. bis de die.

6 Elect. confortans.

℞. *Conſerv. roſar. Vitr.* ʒj. *Sal. abſynth. gr. XV.*
Rad. calam. arom. cond. ℥ſs. *Syr. Card. bened. q. ſ.*
Nuc. Ind. condit. *M. bis vel ter per diem caſtaneæ magnitudine ſumendum.*
Cort. Aurant. cond. a. ʒij.
Spec. diarrh. Abb. ʒj.

7 Sacculus Stomachicus.

℞. *Herb. abſinth.* *galang. a.* ʒij.
menth. a. Mſs. *Sem. anis.*
Fl. Chamomill. R. *fœnic. a.* ʒj.
roſar. a. gr. ij. *Inciſ. contuſ. includ. ſaccul.*
Rad. acor. *Imponatur calide.*
zedoar.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Optandum eſſet, ut talia medicamenta poſſideremus, quæ deliras impreſſiones immediate repellere valerent, ſed dolendum quod talibus deſtituamur.

2 Unde cauſis tantum occaſionalibus obviam eundum eſt.

3 Ventriculus itaque ab humoribus & cruditatibus liberetur per lenia laxantia, pro renata aliquoties repetenda.

4 Deinde Sanguinis abundantia, ſi quæ præſto eſt, imminuatur per Venæſect. in brachio.

5 Subjungantur poſtea abſorbentia cum Stomachicis conjungenda, vel iiſdem interponenda.

6 Denique in uſum trahantur Martialia & ſpecifica.

7 Inter externa eſſe poſſunt cruſta panis vino malvatico intincta, exterius applicata, item Olea cidonior. nardin. menth. roſar. maſtichin. Sacculi, Balſama & Emplaſtra Stomachica, Empl. de cruſt. pan. de Tacamah.

8 Inprimis animus blandis perſuaſionibus a perverſis ideis avocandus, vel increpationibus, aut ſtratagematibus adhibitis corrigendus eſt.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Res eſui non omnino ineptæ, quando a prægnantibus magno cum deſiderio appetuntur, tanquam morbi remedium concedendæ ſunt.

2 Tales enim cibos, quorum deſiderio maximopere flagrant, facillime ferunt ac digerunt, quos alias non prægnantes minime ferre poſſent.

3 Purgantia fortiora, vel etiam Vomitoria exulent, quia malum primis saltem mensibus accidere solet; ubi hæc absque abortus metu haud propinare licet.
4 Cavendum, ne intrinsecus assumantur, quæ ex fœniculo & absynthio conficiuntur ex observ. Roder. a Castro.
5 Oleum Tartar. per deliq. solum ad plures guttulas exhibitum apud gravidam pica laborantem felicissime fuit exhibitum.
6 Decoctum Chamomillæ omnibus præfert remediis Hoffmannus.
7 Absorbentium seu præcipitantium usui non nimium est indulgendum, alias in Anorexias, Dyspnœas, Cachexias, febres lentas & alia mala incidere possunt.
8 Licet Tinctura Cinamomi cum Spir. Vini rectificato sola infusione parata præ omnibus aliis Aromatibus prærogativam habere judicetur, attamen non omnes gravidæ eandem ferunt; unde hujus loco alia aromata in usum trahi possunt.
9 Perversi Gravidarum appetitus sæpius in infantes derivantur, ut postea & hi iisdem, qui matres recreavere, delectentur cibis.
10 Juvat aliquando fallaciis aut technis uti; sicuti cuidam loco calcis vivæ pulverem Mechoacannæ quotidie cum fructu exhibitum fuisse in A.N.C. Dec. 2. A. 3. legimus.

Caput Secundum.

De

Nausea & Vomitu.

Definitio. Nausea & Vomitus sunt Symptomata aliquibus gravidis primis gestationis mensibus solennia, a congestione Sanguinis versus Ventriculum vel Diætæ vitiis originem habentia.

I. *Differentia.*
1 Nausea & Vomitus differunt gradu: illa quippe Vomendi actum præcedit, & hunc mox secuturum plerumque indicat.
2 Vomitus ipse differt ratione materiæ excretæ: aliæ assumtum eibum & potum rejiciunt, aliæ materiam viscidam, biliosam aliæ.
3 Ratione temporis; aliæ vexantur eodem matutino tempore, aliæ post pastum, vesperi aliæ: aliæ primo statim conceptionis initio hoc symptomate afficiuntur, aliæ post aliquot a conceptione septimanas.
4 Ratione durationis: Quædam sentiunt hoc incommodum primis tantum graviditatis diebus, pleræque per aliquot septimanas & menses eodem divexantur, pauciores per totum graviditatis decursum eodem laborant.

III. *Signa.*
1 His opus vix est, cum ipso actu statim sese indicent.
2 Antecedit vero nauseam & Vomitum gravidarum plerumque conspectus vel esus carnium aliorumque e carne paratorum ciborum.
3 Concurrit Salivæ in os effluxus.
4 Et tandem subsequitur Vomitus actualis, nisi statim post conceptam nauseam ciborum præsentiam fugiant.

IV. *Subjectum.*
1 Fœminæ delicatiores, sensibiliores & inprimis Plethoricæ.
2 Quæ animi pathematibus sunt obnoxiæ.
3 Quæ thoracem vestimentis nimium constringunt.
4 Nimia voracitate & cibis dyspeptis Ventriculum onerantes.

V. *Prognosis.*
1 Vomitus Gravidarum, quando in limitibus suis subsistit, nihil periculi involvit, sed symptoma est plurimis imprægnatis familiare; unde Hippocrates jam suo tempore pro signo fere ordinario graviditatis illud habuit juxta Aphor. 61. Sect. V. Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore neque febre superveniente, cibi autem fastidia ipsi accedant, hanc in utero gerere putato.
2 Si nimis violentus vel justo frequentior est, languorem totius corporis, dolores hypochondriorum & non raro Abortum post se ducit.
3 Qui tempore partus contingit, partum promovere observatum est.
4 Qui primis mensibus impregnatas exercet, minus periculi minatur, quam qui circa medium aut ultimum graviditatis terminum urget.
5 Quo minus adstringentibus locus datur, eo citius sæpe malum abigitur.
6 Quæ alias pronæ sunt ad Vomitus, illæ magis & fortius hoc incommodo vexantur, quam aliæ, huic rei minus assuetæ.

VI. *Remedia.*
1 Materiam in primis viis hærentem temperantia, incidentia & resolventia: Nitrum depuratum, antimoniat. Sal. Absint. Cent. min. Card. bened. Tartar. Vitriol Arcan. dupl. Oc. ♋. ppt. Conch. ppt. Unic. foss. Pulv. Stomach. Birck. rad. Helenii, Zedoar. Galang. Essent. Cort ☉rum, amara Halens.
2 Materiam preparatam evacuantia, laxantia leniora: Fol. Senn. s. st. Rhabarb. el. Pulp. Cass. Tamarind. Mann.
3 Plethoram, si quæ adest, imminuentia: V. S. in brachio instituta.
4 Subadstringentia & Tonica; Corall. r. ppt. Smaragd. ppt. spec. de Hyac Tinct. Coralliorum, Syrup. Corall. Pulv. Cort. Schacar. Essent & Extr. ejusdem.
5 Externe regionem stomachi roborantia; Sacculi ex Herb. Menth. crisp. Absinth. Chamom. Matricar. Sem Aneth. Fl. Ros. Cataplasmata ex fermento cum Pulv. Stomach. mixto, Empl. e crust. Pan. Stomach Zw Bals. ex ₒᵒₒ N. M. expr. dest. Tacam Absinth. cort. ☉rum.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis temperans.

℞. *Corall. r. præp.*	*Nitr. depur. a.* ℈j.
Oc. ♋. præp.	*Cinnab.* ♁ij. ℈ss.
Tart. Vitriol.	*M. Dos.* ℈j. *bis vel ter per diem*

2 Pulv. Stomachicus.

℞. *Pulv. Stomach. BircKm.* ℥ss.	*Arcan. duplic. a* ʒj.
Cort. Aurant.	*M. Dos.* ℈i. *ad* ʒss. *bis vel ter per diem.*

3 Pulv. Purgans.

℞. *Rhabarb. el. pulveris.* ʒss.	*Nitr. depur. a gr. v.*
Oc. ♋. ppt.	*M. pro 1. dosi.*

4 Infusum Laxans.

℞. *Fol. Senn. s. st.* ʒiij.	*vent. mane parum bull.*
Rhabarb. e. ʒi.	*In Colatur. dissolv.*
Crem. tart.	*Mann. el.* ℥j.
Sem. Fænic. a ℈j.	*D. p. 1. Dos.*
Infund. per noct. in aq. fer-	

5 Aqua Confortans.

℞. *Aq. Cinamom. cydon.* ℥ij.	*Extr. cort. Schac.* ℈ss.
mastichin. ℥j.	*Sir. Corallor.* ʒiij.
Conf. de hyacinth. ʒj.	*M. D. coch. unum vel alterum*

6 Essentia roborans.

℞. *Tint. Vitr. Mart. Ludov.* ʒij.	*Essent. Absinth. a.* ʒj.
Corallor.	*M. Dos. gutt. 30. bis de die.*

7 Alia.

℞. *Essent. Millefol.*	*M. Dos. bis per diem gutt. 30.*
cort. Aurant. a ʒj.	*in vino:*
Elix. Vitriol. Myns. ʒss.	

8 Balsamum Stomachicus.

℞. *Ol. Nuc. Mosch. expr.* ʒj.	*caryophyll. gutt. ij.*
Dest. Menth.	*M. Scrobicul. cordis inungendus.*
Fænicul. a. gutt. viij.	

9 Empiastrum Stomachicum.

℞. *Empl. de crust. Pan.* ℥ss.	*tionem.*
Tacamahac. ʒij.	*M. imponatur calide regioni ventriculi.*
Ol. Menth. q. s. ad malaxa-	

10 Li-

10 Linimentum Stomachicum.

℞. ○°○ *Stomach.Crot.* ℥ſs. *Ol.nuc.Moſch.expr.* ʒj. *Deſt.Menth. Abſynth.ā.* ℈j. *Caryophyll. Mac.* ā *gutt. v. Balſ.Peruv.* ℈j. *Scrobiculo cordis bis inungendum vel ter de die.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Quodſi vomitus & nauſea a Ventriculo, ſaburra humorum vitioſorum obſeſſo, originem traxerit, tunc blanda conducunt laxantia.

2 Quando vero in plethorica corporis conſtitutione a ſanguine verſus Ventriculum congeſto ortum ſuum habet, ubi fœtus tanta ſanguinis quantitate nondum indiget, ibi Venæſectio præſentaneum ſæpius eſt remedium.

3 Subjungantur Stomachica ſelectiora, e.g. Eſſent. ex Rad. Enul. Gentian. rubr. Pimpinell. alb. eſſent. Millefol. Adianthi albi, Elix. Viſceral. Aq. Vit. mulier. Balſ. embryon. Aq. Cinam. cydon. & ſimilia.

4 Interponantur in ſtatu ſanguineo Temperantia, ut Oc. ♋ ppt. Unic. foſſ. Margarit. ppt. Nitrata, Julepi aciduli.

5 Poſtea Ventriculus roboretur per lenia Martialia, Corallata & Gemmata. Externis ſtomachicis haud omiſſis.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Vomitoria, etiamſi cruditates primarum viarum adſint, & ipſa natura viam nobis præmonſtret, non tuto exhibentur: majorem enim Sanguinis commotionem & Abortus periculum inducunt.

2 Dantur tamen gravidæ, quæ geſtationis tempore Emeticum audacter, non obſtantibus dehortationibus Medicorum, cum euphoria & haud infelici ſucceſſu, aſſumunt.

3 Hiera Picra a Baglivo in omnibus Ventriculi affectibus admodum commendatur.

4 Centaurium minus in Idiopatica appetitus dejectione præ aliis ad tonum reſtituendum a quibuſdam laudatur.

5 Evitent Gravidæ carnium eſum, aliaque alimenta, quæ multum ſanguinis generant, eorumque loco eligant magis temperata, lubricantia, diluentia, leniter aromatiſata.

6 Sanguineæ a remediis adſtringentibus & Stomachicis calidioribus præprimis abſtineant, malum enim plerumque exinde obſtinatius redditur.

Caput Tertium.

De

Varicibus.

I. *Definitio.* Varices ſunt venarum, inprimis cruralium, nodoſæ, lividæ & molles intumeſcentiæ, a ſanguinis impedita circulatione originem habentes.

II. *Differentia.*

1 Differunt ab Aneuriſmate ratione vaſorum, quod enim Varis eſt in Venis, in Aneuriſma eſt in Arteriis.

2 Ratione locorum: Alii ſeſe exerunt in cruribus, in tibiis alii, quandoque in inguinibus ſeſe oſtendunt, aliquando in infimo ventre, ſub umbilico. Qui in virili ſexu in ſcroto protuberant, Cirſoceles ſ. Herniæ varicoſæ nomen aſſumunt.

III. *Signa.*

1 Venarum juſto major amplitudo, tumor & conjunctus quandoque dolor.

2 Faciem præ ſe ferunt lividam, nodoſam, mori vel uvæ aut globulorum figuram repræſentantem.

3 Quandoque digiti craſſitiem adæquant.

4 Tumores ſunt molliuſculi, digitis prementibus cedentes, his autem remotis in priſtinum reſtituuntur ſtatum.

5 Varices hi gravidis a medio geſtationis tempore ad partum uſque obtingunt, ob uteri molem, vaſa iliaca prementem.

6 Præprimis in cruribus & quandoque etiam prope malleolum obſervantur.

7 Poſt partum, ſponte evaneſcunt, in quibuſdam tamen poſt aliquot tempus recurrunt, quod pro ſigno pathognomonico denuo factæ imprægnationis haberi ſolet.

IV. *Subjecta.*

1 Fœminæ de temperamento ſanguineo multum participantes.

2 Evacuationes ſanguinis menſtruas extra geſtationis tempus largius expertæ.

3 Venas nimis obvias habentes.

4 Lauta & larga Diæta utentes, ſanguinis vero evacuationes artificiales omittentes.

5 Otio & Vitæ ſedentariæ aſſuetæ.

6 Fœtum majorem, vel etiam in utero gemellos gerentes.

7 Quæ ob negotiorum rationem continuo ſtare coguntur.

V. *Prognoſis.*

1 Communiſſime nihil incommodi aut moleſtiæ præter dolorem aliquem tenſivum hi tumores gravidis inducunt.

2 Nimium vero tumefacti nonnunquam dehiſcunt & rumpuntur, multumque ſanguinis profundunt, non abſque Vitæ diſcrimine.

3 Licet Gravidis Varices in femore & cruribus valde ſint moleſti, & quidem ultimis menſibus, excluſo tamen fœtu præprimis rite fluentibus, ſponte ſua diſparent.

VI. *Remedia.*

1 Abundantiam ſanguinis imminuit ventilatio ejuſdem per Venæſectionem in brachio inſtitutam.

2 Eundem ſtagnantem aliorſum derivant, partemque ejuſdem evacuant lenia laxantia: Manna, Fol. Senn. Magneſ. alb. Pulp. Caſſ. Tamarind.

3 Diſtributionem æqualem promovent blanda diaphoretica cum Abſorbentibus, Nitroſis & Cinnabarinis mixta nec non potus ſufficiens, & quidem calidus, v. g. Infuſa Thee, Caffee, Veronic. Salv.

4 Loco immediate affecto ſuccurrunt topica & diſcutientia: Oleum lauri, Unguentum de baccis lauri, oleum de Ranis, Lumbricor. terreſtr. Unguentum e butyro majali vel oleo roſaceo cum ſucco Cancrorum ab Hartmanno maximopere laudatum. Spiritus Vini Camphoratus, Lumbric. terreſtr. Formicarum.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans.

℞. *Magneſ. alb.* ʒij. *Exhibeantur in Emulſione Amygd. dulc. vel potu Thee.*

2 Potio laxans.

℞ *Fol. Senn. ſ. ſt.* ʒiij. *Rhabarb. el.* ʒj. *Sem. Fœnicul. Tart. ſolubil. ā.* ʒſs. *Infund. in aq. com.* ℥vj. *Stent. in digeſtione per noctem: Add. Mann. Cal. Colat. add.* ℥j. *M. p. 1. Doſ.*

3 Pulvis temperans & Diapnoicus.

℞. *Nitr. depur. Tart. Vitriol. ā.* ʒj. *Oc. ♋. ppt. ♁ ij diaph. a.* ℈ij. *Cinnabar. ♁ ij.* ℈j. *M. F. Pulv. Doſ.* ℈j. *his, ter per diem.*

4 Eſſentia diſcutiens.

℞. *Eſſent. Alexiph. Stahl. Scord. a.* ʒj. *M. doſ. gutt. 30. ſingulis mane in potu Thee.*

5 Linimentum paregoricum & diſcutiens.

℞. *Ol. Lumbr. terreſt.* ℥ſs. *Laurin.* ʒij. *Deſt. fœnic* ℈j. *Camphor.* ℈ſs. *M. Inungatur calide.*

6 Spiritus diſcutiens.

℞. *Spir. Vini Camphorat.* ℥j. *Lumbric. terreſtr. formic. a.* ℥ſs. *ms. Applicetur calide.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Venæsectio tam curatorie, quam præservatorie maximo cum fructu in usum trahitur, inprimis circa medium & ultimum gestationis tempus &, si necessitas postulat, etiam primis imprægnationis mensibus.

2 Evacuationibus sanguinis vel præmittatur, vel subjungatur lenis laxatio, imo repetatur etiam, præsertim quando prægnantes sunt voraces, & ad vitam sedentariam pronæ.

3 Hisce interponantur temperantia, diluentia & lenia discutientia.

4 Commendetur quoque motus corporis moderatus, quotidie institutus, ut humores stagnantes ad æqualem invitentur circulationem.

5 Quod si enormiter tumentes doleant & ruptionem minitentur, in usum vocentur paregorica & discutientia externe applicanda.

6 Quibus omnibus irritis, adhibeantur fasciæ latiores Varicibus deprimendis & constringendis aptæ ut ulterior venarum distensio & dilatatio inhibeatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Vomitoria in hoc affectu nullum usum habent, nec etiam laxantia fortiora.

2 Hinc talia tantum in usum trahantur, quæ humores leniter evacuant, & sanguinem haud exagitant.

3 Varices gravidarum aliquando, licet rarissime, rumpuntur, quo in casu Spir. Vini rectificatissimus ad Hæmorrhagiam inhibendam, secure adhibetur.

4 Sectio Varicum est periculosa, quin & ruptio quandoque lethalis, Hęmorrhagiam enim lethalem non raro causantur.

5 Curatio eorundem sępius difficillima est, pręprimis si sint exulcerati, qui Medicis ęque atque Chirurgis plurimum negotii facessere solent.

6 Extra gestationis tempus sese reprępsentantes optime tractantur per Venęsectionem in pede, aut Hirudinum appositionem ad anum.

Caput Quartum.

De

Abortu.

I. *Definitio.*

Abortus est intempestiva fœtus nondum perfecti, aut mortui, aut vivi, ante terminum partus legitimum, cum gravioribus utplurimum symptomatibus facta, ex utero exclusio.

II. *Differentia.*

1 Ratione temporis: Alius contingit primis, alius vero ultimis graviditatis mensibus.

2 Differt a Mola: hæc est massa carnea, fibrosa, membranacea, informis vel utriculosa. Abortus vero denotat fœtum quoad omnia sua membra rite formatum.

3 A partu præmaturo, qui intra septimum & nonum mensem accidere, fœtuique rarius lethalis esse solet. Abortus vero contingit a primo conceptionis mense usque ad septimi mensis initium & nunquam non morte ipsius ipsius fœtus stipatus est.

III. *Signa.*

a *Imminentis:*

1 Fluxus sanguinis ex improviso e genitalibus erumpens vel ichoris cujusdam uterini excretio.

2 Accedens interdum subitaneus corporis rigor vel horror cum intermixtis phlogosibus.

3 Quibus jungitur inappetentia, nausea & corporis lassitudo.

4 Adsunt præterea non raro dolores lumborum, & palpitatio cordis:

5 Nec non Lipothymiæ aut Syncopæ intercurrentes.

6 Quibus continuus mœror & animi tristitia accedit.

7 Circa pubem vero dolor gravativus & in inguinibus sensatio alicujus ponderis interdum occurrit.

8 Frigus porro in partibus genitalibus tenesmode alvi & uteri conatu stipatum, quandoque observatur.

9 His accensenda Mammarum spontanea extenuatio juxta Hipp. Aph. 37. & 53. Sect. V.

10 Aut lactis, præsertim aquosi, e mammis effluxus spontaneus, secundum Hipp. Aphor. 1. 52. Sect. V.

b *Præsentis:*

1 Dolores spasticis abdominis versus muliebria sese extendentes.

2 Frequens dejiciendi stimulus.

3 Hæmorrhagia uterina fortiter continuans, cum inter currentibus Lipothymiis & extremorum frigiditate.

4 Phlogoses & horripilationes alternantes, Dolorem Capitis quandoque satis acutum conjunctum habentes.

5 Abdominis sensibilis & conspicua subsidentia deorsum inclinans.

6 Tandem ipsa fœtus, vel involucris suis adhuc involuti, vel ab iisdem liberati exclusio.

IV. *Subjecta.*

1 Quæ Venæsectiones largiores initio & medio gestationis tempore administrant; præprimis quæ Venas pedis repetitis vicibus sibi aperiri jubent.

2 Primiparę delicatiores & simul plethoricæ.

3 Quę mensium fluxum extra gestationis tempus largius expertæ sunt & Venęsectionem durante graviditate omisere.

4 Dięta, vinosa, aromatica, spirituosa abutentes.

5 Fœtum debilem, ęgrotante, vel plane mortuum, aut mola stipatum in utero gerentes.

6 Animi pathematibus iracundia, tristitia, terrore gaudio nimio percussę.

7 Quę uteri capacitatem minorem, quam fœtus succrescens requirit, possident.

8 Quibus uterus Scirrho, aut ulcere est obsessus.

9 Quę dysenterias, vomitiones, diarrhœas, aliosque graviores morbos incurrunt.

10 Corpus nimium commoventes, onerantes aut extendentes Vectura, saltationibus, sternutationibus, elevatione ponderum, extensione brachiorum.

11 Quibus Purgantia fortiora & Clysteres acriores fuere exhibita.

12 Quæ Thoracem & abdomen nimium constringunt.

13 Coitu frequentiori corpus nimium defatigantes.

14 Quæ emmenagoga fortiora pro pellendo fœtu assumsere.

V. *Prognosis.*

1 Debiles, delicatulæ abortum passæ gravissime quandoque eodem exercentur, & non raro mortis periculum incurrunt. Facilius eundem ferunt robustiores & quæ jam sunt provectioris aliquantum ætatis.

2 Abortus plus negotii facessit quam legitimus partus; unde non raro fœminæ testantur, se malle decies parere, quam semel abortire.

3 Si hyems australis & pluviosa & tranquilla sit, ver autem siccum & aquilonium, mulieres quidem, quibus partus in ver incidit, ex omni occasione abortiunt. Hippocr. Aphor. 12. Sect. III.

4 Mulieri in utero gerenti, tenesmus superveniens, abortire facit, juxta Hipp. Sect. VII. Aphor. 27.

5 In gravida, si alvus multum fluxerit, periculum est, ne abortiat. Sect. V. Aphor. 34.

6 Gravidæ, febricitantes, & quæ absque manifesta causa extenuantur, abortientes periclitantur. Hipp. 55. Sect. V.

7 Peripneumoniæ, pleuritidi, febri malignæ, dysenteriæ & similibus morbis gravioribus superveniens, utplurimum est lethalis.

8 Abortus una alteraque vice obortus, plerumque plures post se ducit, non absque sterilitatis secuturæ metu.

VI. *Remedia.*

1 Plethoram imminuentia: Venæsectio primis & mediis gestationis mensibus celebrata & pro circumstan-

ſtantiarum ratione aliquoties repetita.

2 Temperantia Conch. præp. Ebor. ſine igne præp C. C. phil. præp. Corall. r. præp. Oc. ♋. præp. Unic. Foſſil. cum Nitroſis & Cinnabarinis mixta, Pulv. Antiſpaſmod. Halens.

3 Leniter adſtringentia & Roborantia: Corallata & Gemmata, Corall. r. ppt. Matr. Perl. ppt. Spec. de Hyac. Julepus Gemmatus; Remedia e Cydoniis, Nux Moſchat. Gran. Kerm. in ovo ſorbili propinata, a Bartholino & Medicis Pariſinis celebrata, decoctum Millefolii, vel etiam Salviæ, a *Simone Pauli* commendatum. Tinct. Vitriol. Mart. Ludov. Tinct. Mart. cum Pom. Borſd. Tinct. terræ. Catech. Anodyna Correcta: M. P. de Cynogloſſ. Theriac. cœleſt. in refractiori doſi adhibita.

4 Analeptica, Acidula, Gelatinoſa, Emulſiva, Julepi aciduli. Gelatin. C. C. Amygdalata, Emulſ. ex Amygd. dulc. Pineis & Semin IV. frig maj. paratæ. ▽ Cinam. Cydon. Balſam. Embryon. Vinum rubellum, Hiſpanicum, Succ. Gran. Kerm. Syrup. Corall. Externe Sacculi, Epithemata & Unguenta confortantia, abdomini applicata.

5 Specifica: Teſta ovorum a perdicibus excluſorum, acini paſſularum majorum, qui tamen evidenter adſtringunt, lapis in corde, vulva, aut inteſtinis cervarum repertus, pro Amuleto a Foreſto commendatus, Lapis aquilæ inſtante abortu ſub axillis geſtatus, Pulvis ex Umbilico infantis deſumtus.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ laxantes.

℞. *Pilul. Stahlian.* ʒj. — *Doſ. gr. XV.*

2 Pulvis laxans.

℞. *Rhabarb. toſt.* ʒſs.
Crem. Tart. ℈ſs.
M. f. Pulv. p. 1. doſ.

3 Pulvis temperans.

℞. *Oc.* ♋. *præp.*
Unic. foſſil.
Corall. r. præp.
Nitr. depur.
Tartar. Vitriol. ā. ʒſs.
Cinnab. ♁ ℈j.
M. div. in 8. p. æq. propinetur ſingul. 4. hor. 1. Doſ.

4 Pulvis Subadſtring. & Anodyn.

℞. *Corall. r. præp.*
Nitr. depur. a. ʒſs.
Spec. de Hyacinth. gr. XV.
Cinnab. ♁ *gr. xii.*
M. P. de Cynogloſſ. gr. iij
M. div. in iii. p. æq. d. ſingul. 5. hor. doſ. 1.

5 Alius.

℞. *Pulv. ad abort. Auguſtan.* ℥ii.
Cinnab. ♁ *gr. XV.*
Doſ. ℈j. *uſurpetur ut præcedens.*

6 Alius.

℞. *Gramor. Kerm.* ℈j.
Corall. r. præp.
Conf. Alkerm. a. ʒſs.
M. capiatur ex ovo ſorbili.
vid. Hermann. Cynoſur. Mat. Med. p. 144.

7 Mixtura Subadſtringens.

℞. *Aq. Plantag.*
Burſ. paſtor.
Cinnam. Cydon. a. ℥j.
Corall. r. præp.
Unic. foſſil. a. ʒſs.
Tinct. Corallor. ℈ij.
Theriac. coel. gr. ij.
Syr. granor. Kerm. ʒiij.
M. d. ſing. 4. hor. 2. cochlear.

8 Eſſentia Subadſtringens.

℞. *Tinct. Vitriol. Mart. Lud.* ʒij.
Eſſent. Cort. Chacarill. ʒi.
M. Doſ. gutt. XXXV. ad XL. bis vel ter per diem.

9 Epithema confortans.

℞. *Balſam. Embryon.* ʒiij
Theriac. Andr. ʒij.
Cinnamom. pul. ʒj.
ms. applicetur abdomini cum linteaminibus calide.

10 Emplaſtrum confortans.

℞. *Gumm. Tacamah.*
Maſtich. a. q. ſ.
F. Emplaſtr. °°° *Nuc.*
Moſchat. irrorand. & calide applicandum.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Curatio tota conſiſtit in Præſervatione, nam facto abortu, eadem methodus requiritur, quæ rite parientibus deſtinata eſt.

2 Ante omnia ergo Ventilatio ſanguinis eſt inſtituenda, &, ſi neceſſitas urget, reiteranda, præprimis in plethoricis.

3 Præſente qualicunque ſanguinis commotione temperantia in uſum veniant, præcipue vero Nitroſa, cum Abſorbentibus & Cinnabarinis mixta, nec non Pulv. Antiſpaſmodic. Halens.

4 Alvum ſemper apertam eſſe convenit, quod optime per Clyſteres & Infuſa Laxantia Rhabarbarina, per Pilulas Stahlianas, ut & Suppoſitoria obtinetur.

5 Hiſce lenia adſtringentia cum Anodinis correctis ſubjungantur, uti ſunt Tonica, Gemmata, Corallata, Opiata, ubique certam doſin & ordinem obſervando.

6 Externe ſimul adhibeantur confortantia & obſervetur tranquilla corporis continentia.

7 Quod ſi vero ob graviorem uteri Hæmorrhagiam videamus vires Patientis admodum eſſe exhauſtas, ibi opera danda eſt, ut quantocyus excuſſio per remedia promoveatur, quo in caſu iterum optime ſeſe gerunt Pilul. Stahlian. & alia mitiora pellentia, abſtinendo, niſi ſumma neceſſitas urgeat, a fortioribus.

8 Hiſce tamen ſemper Analeptica interponantur, ut vires patientis integræ, quantum fieri poteſt, conſerventur.

9 Facto abortu uteri ratio habeatur, ut impoſterum ab omnibus recrementis liberetur, ne varia ſubſequantur ſymptomata & denuo impregnata idem incurrat infortunium.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 Nihil magis abortum provocare ſolet, quam animi pathematum furor, unde quam maxime vitandus.

2 Vectura paulo fortior, ſicuti minus aſſuetis nocet, ita aliis in proximo & legitimo parturiendi ſtadio verſantibus admodum proficuam fuiſſe experientia docuit, uterus enim anguſtior relaxatur, ut partus eo felicius ſubſequi poſſit.

3 Mulieribus abortum paſſis ſæpe graviſſima accidere ſolent ſymptomata, & per plures eaſdem defatigare menſes, niſi uterus bene expurgetur.

4 Obſervationes proſtant, quod quædam fœminæ ſingulis menſibus ingravidationis Venæſectione opus habuerint ad abortum præcavendum.

5 In Plethoricis itaque Venæſectio aliquoties repetita, tanquam optimum præſervans, ab Auctoribus ſummo jure celebrata eſt.

6 Adſtringentia fortiora, ubi hæmorrhagia enormior adeſt, cautiſſime ſunt adhibenda; alias facile in Vitæ periculum parturientem conjicere poſſumus.

7 Pilulæ Stablianæ mitiſſimum habent pellendi effectum & hoc in caſu ſecure & efficaciter in uſum trahuntur.

8 Utrum Magnes & lapis Ætites, a quibuſdam pro ſpecifico alias habiti, talem effectum exerant, experientiæ relinquendum eſt.

Caput Quintum.

De

Fœtu mortuo.

I. *Definitio.* Foetus mortuus denotat fœtum in utero Matris adhuc deliteſcentem & motu vitaque, quibus antea præditus erat, privatum.

II. *Signa.*

1 Admota abdomini ipſius Gravidæ manu non moveri percipitur amplius fœtus, ſed decumbente fœmina in latus unum vel alterum & infans hunc motum, veluti ponderoſum quoddam corpus, motu proprio deſtitutum, ſequitur.

2 Ocu-

2 Oculi concidunt, cum circulo palpebrarum pallescente.
3 Visus paulisper vigorem suum amittit, utplurimum etiam Cephalalgia Vertiginosa concurrit.
4 Aurium, labiorum & extremitatum narium pallor atque frigus adest.
5 Turbulentis praeterea insomniis vexantur & languorem debilitatemque corporis sentiunt.
6 Crebrae lipothymiae intercurrunt cum horripilationibus & phlogosibus alternantibus.
7 Genitalia tactu frigida sunt, ex utero vero emanant non raro ichores foetidi & saniosi.
8 Mammae sensibiliter extenuantur cum lactis tenuioris effluxu.
9 Urinae etiam saepius aliqualis adest incontinentia.
10 Quandoque secundinarum exclusio sese manifestat absque foetu, quod certissimum foetus in utero mortui indicium nobis subministrat.
11 Foetidum non raro spirant odorem, quod foetum in putrilaginem abiisse indicat.
12 Baglivio signum foetus mortui certissimum & infallibile est Tenesmus, vid. ejus Opera p. 140. 198. cum quo consentit Coelius Aurelianus.

IV. *Subjectum*.
1 Insigni plethora fruentes, nec sanguinem debito tempore ventilantes.
2 Morbis gravioribus laborantes & succo nutritio vel alimento necessario destitutae.
3 Commotionibus animi vehementioribus agitatae.
4 Quae casus violentos passae sunt, ictus, vulnera, vel contusiones.
5 Quae Venaesectionibus frequentioribus foetui sanguinem necessarium detraxere.
6 Quae purgantibus fortioribus fetum insigniter debilitavere.
7 Quibus dolores in ipso partu male successere, cum justo diuturniori fetus in utero strictura.

V. *Prognosis*.
1 Ubi foetus mortuus Dystociam causatur, ibi res fere est conclamata.
2 Quibus superveniunt Convulsiones, Lethargus, de iis male agitur.
3 Foetus mortuus, in utero in putrilaginem abiens, uterum ipsum corruptione sua afficit; unde febres acutae, convulsiones, deliria, imo ipsa quandoque gangraena suam habent originem, in quo posteriori casu omnis spes evadendi vana est.
4 Fetus mortuus, nisi cito excludatur, variis anomaliis ansam praebet, ut postea ataxiae mensium, tumores abdominis aliaque succedant mala.

VI. *Remedia*.
1 Pellentia & quidem
α Interna: Hepar Anguillae, Borrax veneta, Sabina, Dictamnus Creticus, Pulegium, Polium, Myrrha, trochisc. de Myrrha, Croc. Castor. Succin. alb. ol. Succin. ol. Lini juxta Simon. Pauli, & pro pauperculis semen Aquilegiae.
β Externa: Suffimigia, ex Sem. Carvi vel Cumim. genitalibus excipienda, nec non Sacculi, ex uterinis herbis sub sicca forma abdomini imponendi, Balnea uterina & simul emollentia, Clysteres similes, Cataplasma Zacut. Lusitan. perinaeo impositum, axungia Serpentum &c.
2 Analeptica & quidem gratiora, ut vinum generosum in parca quantitate, Emulsiones Amygdal dulc. gelatinae amygdalatae, confect. Alkerm. conf. de Hyacinth. aq. vitae mulier. balf. Embryon.
3 Manualis tractatio per peritam obstetricem aut Operationem Chirurgicam mediantibus instrumentis.

Formulae Remediorum.

1 Pilulae.
℞. *Pil. polychr. Stahl. vel. Becher. genuin.* ℨj. *Dos. gr. XV. Repetantur aliquoties.*

2 Pulvis Pellens.
℞. *Borrac. Venet. Succin. alb. praep. ā.* ℨß. *Croc. or.* ℈ß. *Ol. Cinamom. gutt. ij. M. p. iij. Dos.*

3 Alius.
℞. *Aloes succotr. Croc. or. a. gr. vij. Borrac.* ℨj. *Ol. Succin. alb. gutt. ij. M. p. IV. Dos.*

4 Alius.
℞. *Hepat. Anguill. cum felle pulv. Borrac. venet. a.* ℨj. *Sal volat. Viperar.* ℈ß. *M. div. in iij. p. aeq.*

5 Mixtura pellens.
℞. *Aq. Lil. alb. Puleg. Levistic. Cinnam. a.* ℥j. *Hep. Anguill. Borrac. venet. a.* ℨß. *Cinnab.* ♁ *gr. XV. Ol. Succin. gutt. iii. Syr. Artemis.* ℥ß. *M. exhibeatur cochleatim.*

6 Unguentum.
℞. *Axung. Serpent.* ℨj. *Ol. dest. Spic. gutt. vj. M. Inungatur eodem Umbilicus.*

7 Species pro Balneo.
℞. *Rad. Lil. alb. Aristol. O. a.* ℨij. *Herb. Malv. Rorismar. Puleg. ā. M ij. Fl. Chamom. Cheir. a. p. iij. Sem. Lini. Bacc. Laur. ā.* ℨj. *Inc. cont. M. pro balneo.*

8 Cataplasma Zacuti Lusitani.
℞. *Medull. Colocynthid. Succ. Colocynthid. virid. a.* ℥j. *Succin.* ℨiij. *Myrrh.* ℨj. *Ol. castor. rut. a.* ℥j. *Coq. ad succi consumtionem. Quo Cataplasmate se feliciter usum fuisse affirmat Zacut. Lusitanus perinaeo imposito.*

VII. *Methodus medendi*.
1 Quamprimum observamus Fetum in utero mortuum existere, statim lenia pellentia & quidem specifica sunt adhibenda, ne Embryo in putrilaginem abeat, pessimaque post se ducat symptomata.
2 Interpolanda tamen semper, & quidem crebrius, sunt Analeptica gratiora, vires Gravidae conservantia, ut eo melius excussio contingere queat.
3 Omnibus autem his irritis, & doloribus ad foetum expellendum necessariis cessantibus, ad manualem operationem progrediendum est. Antequam vero Operatio Chirurgica instituatur, adhuc examinandum, an perita obstetricis manu adhuc aliquid auxilii praestare possimus, qua nil proficiente ad Chirurgicam tandem deveniendum est operationem, quae instrumentis perficitur; & exercitatissimum artificem requirit.
4 Extracto foetu, Puerpera tractatur ut reliquae puerperae, ea tantum differentia, ut maxima uteri habeatur ratio, ne aliquid damni post se ducat.
5 Quod si febris jam concurrat, ea remedia in usum sunt trahenda, quae febri inflammatoriae debentur.

VIII. *Cautelae* Practicae.
1 Quandoque Gemelli in utero geruntur uno vivo, altero existente mortuo, quo in casu caute est procedendum, ne vitalis cum mortuo exturbetur vel incaute protrahatur.
2 Experientia docet, mortuum Foetum saepissime quoque matris mortem post se ducere.
3 Forestus specialissime succum foliorum Levistici recent. express. cum aqua Artemisiae vel vino laudat.
4 Semen Lini in expellendo foetu mortuo, sive sit ejus decoctum pro potu ordinario, sive in Vino infundatur, sive ex eo fiat balneum, aliquid specifici habet. vid. Simon. Paul. Q. B. p. 77.
5 Angelus Sala in triumpho Emeticorum testatur se felicissime cum successu pluries hoc in casu exhibuisse Mercurii vitae gr. iiij vel v. Sed cavendum, ne fiat ☿ Mortis.
6 An suffimigium Uvarum, quod Zacut. Lusitan. commendat, aut pessus ex radice juglandis a Fontanio laudatus, vel gummi Sagapenum pudendis intrusum, tantae sint efficaciae, valde dubitandum est.
7 Instrumenta, quibus Operator utitur, probe polita esse oportet, non inaequalia aut aspera.
8 Cavendum omni opera, ne in extrahendo fetu vulnerentur partes vicinae aut circumjectae.
9 Post Operationem omnia calidiora evitentur medicamina & Puerpera ut vulnerata tractetur.

CA-

SECTIO IV.

DE

AFFECTIBUS PARTURIENTIUM.

CAPUT PRIMUM.

DE

Partu.

I. *Definitio.* PArtus naturalis eſt fętus conſummati & perfecti cum annexis ſecundinis juſto tempore per ſpaſticos Naturę motus felix facta excluſio.

II *Differentia.*
1 Alius pauco abſolvitur tempore & moderatis ſtipatus eſt doloribus. Alius vero plures requirit horas & graviſſimos dolores conjunctos habet.
2 Alius prorſus naturalis eſt, nullumque periculum involvit; alius eſt difficilis, cum matris & fętus vitę diſcrimine conjunctus, de quo Tab. ſeq.

III. *Signa.*
1 Dolores a lumbis & inguinibus verſus genitalia ſeſe extendentes & fortiter continuantes.
2 Notabilis deſcenſus uteri & ſubſidentia abdominis verſus genitalia.
3 Frequens mingendi & deſidendi deſiderium,
4 Cephalalgia cum inſigni rubore faciei conjuncta.
5 Tremores artuum inferiorum, dolores ad partum concomitantes.
6 Effuſio humorum in involucris membranaceis, fętum ambientibus, contentorum, qui ſæpius aliquot jam ante partum diebus effluere ſolent.
7 Apertura Orificii Uterini & Capitis infantilis in illud inſinuatio, tandemque ſubſequens fętus & concomitantium ſecundinarum excluſio.

V. *Prognoſis.*
1 Quo magis dolores ſunt nothi minuſque verſus genitalia ſeſe extendunt, eo minor pariendi ſpes adeſt.
2 Omnes dolores, verſus ſuperiora pariendi tem pore directi, excretionem fętus retardant.
3 Quamdiu orificium uteri nondum ſeſe aperuit, tamdiu legitimum pariendi tempus nondum præſto eſt.
4 Quæ aliquot jam ante partum diebus humoribus uterinis ſpoliantur, difficilius pariunt, quam quæ eosdem ad partus uſque tempus conſervant.
5 Agiliores, Cholericæ & Sanguineo - Cholericæ facilius pariunt, quam Melancholicæ & Phlegmaticæ.
6 Primiparis utplurimum partus plus negotii faceſſit, quam quæ aliquoties jam pepererunt.
7 Quæ immodeſtius clamitant & dolores non rite ſuſtinent, difficilem ſæpius ſibi provocant partum.

VI. *Remedia.*
1 Emollientia, partes inferiores lubricas reddentia: Balnea ex Herb. Malv. Artemiſ. Branc. urſin. Fl. Chamom. Samb. Lil. alb. rad. Alth. Lil. alb. Clyſteres ex ſpec. emollient. Decoctis Carnis teneræ, Avenæ, Hordei. Linimenta ex Adip. Gallin. Anſeris, Cunic. & oleis emollientibus.
2 Nothos dolores demulcentia & reſerationem uteri adjuvantia: Suffitus vaporoſi ex Cardamom. Nuc. Moſch. Cinam. Caryoph. Croc. & Vino: Epithemata ex Pane mellito aut panno ſcarlatino Balſamo Embryonum madefacto: Linimenta ex oleis deſt. Lauri, Anethi, Carvi, Fęnic. Junipęr. Sacculi ſub ſicca forma applicandi ex Herb. Menth. Matricar. Meliſſ. Puleg. Ror. mar. Sem. Lin. Fœn. Græc.
3 Orgaſmum Sanguinis concurrentem contemperantia: Nitrum depuratum, ♁tum, perlat. cum ſalibus digeſtivis Tartaro Vitriolat. Arcan. dupl. Sal Polychr. & Cinnabari commiſtum, Pulv. antiſpaſ. mod. Halenſ.
4 Naturam deficientem refocillantia, viribuſque ſuccurentia: Emulſiones ex Amygd. Pineis. Sem. 4. frig. & ▽ Cardiac. Cinam. bugloſſat. Potiones Cardiac. ex aq. temperatioribus deſtillat. Confect. Alkerm. inc. Julep. Gemmat. Tab. Man. Xſt. perlat. Fruſtulum Cinamom. panis melliti, Caryoph. ad mordendum exhibitum exhauſtis deſuper aliquot Vini generoſioris guttulis. Juſcula nutritiva.

Formulæ Remediorum.

1 Balneum Emolliens.

℞. *Rad. Alth.*
Lil. alb. a. ℥ij.
Herb. Malv.
Branc. Urſin.
Artemiſ. a. Mij.
Flor. Chamom.
Samb.
Lil. alb. a. Mj.
Sem. Lin.
Fœn. græc. a. ℥ſs.
Inciſ. contuſ. d. pro Balneo.

2 Clyſter emolliens.

℞. *Decoct. Spec. emoll. pro Clyſt.* ℥ix.
Diſſolv. Elect. lenit. ℥j.
Mel. Roſat. ʒvj.
°°o *Lil. alb.* ℥j.
Vitell. Ov. No. j.
F. Clyſter.

3 Linimentum emolliens.

℞. °°o *Amygd. d.*
Lil. alb. a. ℥ſs
Axung. Anſer.
Gallin. a. ʒij.
ms. pro inungendo Ventre.

4 Suffitus diſcutiens & Carminativus.

℞. *Pulv. Cardamom.*
Nuc. Moſch.
Cinamom.
Caryoph. a. ℈j.
Croc. Or. ℈ſs.
Dilue cum Vino & fervido lateri affunde, vaporem dirigendo verſus genitalia Puerperæ.

5 Epithema.

℞. *Pan. mellit. vel alium in medio diſſect.*
Madefac ex una parte Balſam. Embryon. vel vino Generoſ. & adſperg.
Pulv. Cinamom.
Nuc. Moſch.
Caryoph.
Mac. a. par.
Ventri tepide applicandum.

6 Linimentum Carminativum.

℞. °°o *Menth.*
Chamom.
Aneth. a. ʒſs.
deſt. Laur.
Carv.
Fœnic. a. ʒſs.
ms. pro inungendo Ventre.

7 Sacculus.

℞. *Herb. Matricar.*
Meliſſ.
Puleg. a. Mj.
Flor. Anth.
Lavend. a. p. j.
Sem. Lin.
Fœn. græc. a. ʒij.
Inciſ. cont. includ. Sacc. qui calide Ventri imponantur.

8 Pulvis temperans.

℞. *Nitri depurat.*
Salis polychr. a. ʒij.
Cinnab. ♁ij. ℈ij.
ms. F. Pulv. Doſ. ℈j. *exhibeatur una alterave vice partus tempore repetendus.*

9 Emulſio Cardiaca.

℞. *Amygd. dulc. exc.*
Pinear. mund. a. ℥ſs.
Sem. Citr. ʒij.
C. ▽ *Borrag.*
Bugloſſ.
Rub. id. a. ℥iij.
F. l. a. Emulſ.
Edulc. Tab. Man. xſt. perlat. ʒiij.
Add. Matr. perl. ppt.
▽ *Cinam. bugl.* ℥j.
D. ad Vitr. pro 2. vel 3. vicibus.

10 Potio Analeptica.

℞. ▽ *Ceraſ. nigr.*
Borrag.
Bugloſſ. a. ℥j.
Cinam. bugl. ℥ſs.
Matr. perl. ppt. ʒſs.
Confect. Alkerm. inc. ʒiſs.
Julep. gemmat. ℥ſs.
ms. d. ad Vitr.
Cochleatim propinanda.

VII. *Methodus medendi.*
1 Partum ipſum facilitare creduntur Balnea paulo ante pariendi tempus in uſum vocata, nec non Linimenta emollientia Ventri inuncta.

2 In-

2 Instante Partu, quando uterus insufficienter reseratur & simul nothi dolores concurrunt, injiciatur Clyster emolliens, aut suffitus vaporosi versus genitalia dirigantur, aut adhibeantur Carminativa leniora, externe Ventri applicanda.

3 Si vagina siccescit, ℥ amygd. dulc. vel. oliv. in auxilium vocandum est.

4 In concurrente ebullitione sanguinis summo cum fructu Nitrosa & Cinnabarina commendantur, quæ etiam in passionibus hystericis, sub partu contingentibus, locum habent.

5 In constitutionibus debilioribus & deficiente dolorum spasticorum conaminibus optimum præbent effectum Cardiaca & Analeptica temperatiora, Naturam succumbentem refocillantia.

6 Uterus interim externe semper calore foveatur, ne refrigescat, quod plura solet inducere incommoda.

7 Quando dolores ad partum urgent, parturiens commonefacienda, ut spiritum retineat & premendo versus orificium uteri conatus Naturæ adjuvet.

8 In sella perforata si parturiens est locata, artus ipsius a mulierculis ministrantibus suffulciantur, ut eo melius spasticis Naturæ conatibus succurrere possit.

9 Expectetur sic tranquille, donec primo fœtus deinde & secundinarum exclusio ab ipsa Natura perficiatur.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 A Linimentis & Unguentis emollientibus aliquot ante partum septimanis in usum vocatis solito faciliorem partum quasdam sibi provocasse, experientia mihi constat.

2 A balneis & insessibus in statu plethorico temperare sibi convenit.

3 Quando justi & sufficientes dolores ad partum jam imminent, a Clysteribus cessandum, alias Naturam perturbamus.

4 Antequam reseratio uteri sufficienter facta sit, parturiens non temere ad labores, sicuti sæpius fit, excitanda est: spoliatur enim ante tempus viribus suis, ut partus vel difficilius procedat, vel corpus insigniter exæstuetur.

5 Quod si a spasmo reseratio uteri impeditur, digitorum auxilium aliquo modo implurandum est.

6 In nothis doloribus vel insufficiente uteri reseratione si interna propinamus, ab omnibus calidioribus remediis abstinere debemus.

7 Præstat omnia remedia interna seponere, quamdiu Natura in justis doloribus provocandis est occupata.

8 Præ primis cavendum, ne dolores hi interpellentur per præmaturam spiritus elisionem aut inconcinnos clamores: hac enim ratione partus diutius, quam par est, protrahitur.

9 Ad partum facilitandum multum facit commodus Parturientis situs. Potest hunc in finem Puerpera sub regione ossis sacri fulcro aliquo sustentari.

10 Cardiaca fortiora & emmenagoga non temere in usum trahenda, nisi Naturæ impetus remittat.

11 Obstetricibus stupidioribus interdicendum est, ne sub specie juvandi incongruis suis manipulationibus vel fætui vel matri periculum inferant.

12 Post editum Partum Puerpera quantocyus in lectum calefactum transferenda, ne a refrigerio damna accipiat.

13 Abdomen etiam fascia lata est ligandum: alias facile flatulentes ejusdem turgefactiones exinde originem sumunt.

Caput Secundum.

De

Partu Difficili seu Dystocia.

I. *Definitio.* Partus Difficilis s. Dystocia est præternaturalis pariendi conatus, non tantum solito gravioribus symptomatibus, sed etiam sæpius fœtus & Matris vitæ periculo stipatus, a variis causis originem habens.

II. *Differentia.*

Distinguendus est partus difficilis, causas fonticas conjunctas habens, a partu laboriosiori diutius protracto, juvenculis & primiparis sæpius familiari.

III. *Signa.*

1 Dolores insufficientes, rariores, languescentes, vel spurii sursum magis directi, thoracem & Capitis regiones cum exquisitis doloribus & oppressionibus occupantes.

2 Foramen pubis solito angustius, quod non raro fæminis brevioris staturæ solenne est, vel ossa pubis nimis indurata in primiparis annosis, vel pelvis male conformata, vel uterus propendulus, obliquus, aut inflammatus.

3 Scirrhosæ excrescentiæ vaginam occupantes, aperturamque orificii uterini impedientes.

4 Hæmorrhagiæ nimiæ uterinæ partum antecedentes.

5 Convulsiones vel graviores Lipothymiæ eundem concomitantes.

6 Membranarum fœtum cingentium nimia crassities.

7 Situs ipsius infantis perversus, ut pedibus, manibus, facie, humeris, cubito, tergo, natibus, funiculo umbilicali promineat.

8 Nimia Capitis magnitudo vel alia fœtus mala conformatio.

9 Fœtus mortuus, vel, loco fœtus, molæ in utero gestatio.

10 Funiculus umbilicalis collo ipsius infantis circumvolutus.

11 Secundinarum ante fœtum excretio vel nimis firma adhæsio ipsis uteri parietibus.

12 Gemelli æquali nisu ad exitum propensi.

IV. *Subjectum.*

1 Laboriosius pariunt Plethoricæ, obesæ, delicatulæ, passionibus hystericis obnoxiæ.

2 Difficilius vero Naturæ conaminibus, inconcinnis clamoribus, vociferationibus, spiritus elisione resistentes.

3 Malam uteri & partium vicinarum conformationem possidentes, vel fœtum male formatum, debiliorem, mortuum in utero gerentes.

4 Nec non Hæmorrhagiis nimiis ante partum debilitatæ.

5 Præprimis vero incongruo fœtus situ pariendi spe privatæ.

V. *Prognosis.*

1 Partus, qui circa plenilunium contingit, plerumque difficilior esse solet.

2 Quæcumque in utero gerentes a febribus corripiuntur & vehementer attenuantur, absque manifesta occasione, difficulter & periculose pariunt. Hippocr. Sect. V. Aphor. 55

3 Mulieri difficulter parenti sternutatio superveniens bonum. Idem Sect V. Aphor. 35.

4 Quando secundina fœtum præcedit, periculosum est.

5 Quo diutius fœtus exclusio protrahitur, eo majus periculum imminet.

6 Si incongruus fœtus situs pariendi actum impedit, nulla spes concipienda, nisi manuali obstetricis vel alius periti Chirurgi opera fœtui auxilium feratur.

7 Febrem malignam, deliria aut alium morbum graviorem concurrere, malum.

8 Aquas

8 Aquas aliquot jam ante partum diebus effluere, non ſemper tutum.

9 Hæmorrhagia uterina partum præcedens ſæpius fœtum vel inſigniter debilitatum vel plane mortuum indicat.

10 Convulſiones parturienti accedere, malum, minus tamen metuendum, ſi ſpaſticis uteri affectibus antea obnoxia fuerit.

11 Lipothymiæ concurrentes non adeo reformidandæ ſunt, ſi eædem fuerint hyſtericæ.

12 Alias ſi ab inſigni virium defectu originem habuerint, ſudorque frigidus concurrerit, res periculi plena eſt.

VI. *Remedia.*

1 Nothos dolores diſcutiunt Carminativa leniora, Capite præced. laudata, interne & externe in uſum vocata.

2 Stricturam partium nimiam emolliunt Clyſteres humectantes, emollientes, oleoſi, Balnea, Inſeſſus, Fomenta, Unguenta & Linimenta, ante & ſub partu uſurpata.

3 Orgaſmum Sanguinis concurrentem temperant Nitroſa, abſorbentia, diaphoretica fixa & Cinnabarina.

4 Virium defectum reſarciunt Juſcula nutritiva, Potiones Cardiacæ, Emulſiones.

5 Naturæ energiam motuumque vim excitant lenia Pellentia, primo leniora: ▽ Artemiſ. Puleg. Cheir. Ror. mar. Meliſſ. Succin. ppt. Cinam. acut. Caſſ. Lign. poſt & fortiora: Myrrha, Crocus, Borax Venet. Sal. Vol. Suc. Hepar. Anguillæ, o°o Sabin. Succin. Externe Axung. Serpent. Viperar. Epithemata ex pane mellito, cruſta panis Balſamo Embryon. vel vino rubello madefacta, inſperſo Pulv. Cinam. Caryoph. Nuc. Moſch. Croc.

6 Viarum ſiccitati occurrunt oleoſa: o°o Amygd. dulc. Oliv. Chamom. Verbaſc. vaginæ uterinæ inuncta.

7 Convulſionibus medentur præter ſupra laudata Nitroſa, Abſorbentia & Cinnab. lenia nervina, ut Lumbr. terreſtr. ppt. Rad. & Sem. Pœon. Eſſent. dulc. Hal. Pulv. confort.

8 Incongruum ſitum corrigunt obſtetrices vel periti Chirurgi manuum miniſterio.

Formulæ Remediorum.

1 Species pro Balneo.

℞. *Rad. Lil. alb.*
Alth. a. ℥ij.
Herb. Malv.
Chamom.
Brāc. Urſin. a. Mij.
Fl. Melilot.
Sambuc.
Lil. alb. a. Mj.
Sem. Lin.
Fœn. græc. a. ℥ſs.
Inciſ. cont. d. ad ch.
Uſurpentur ſub Balnei forma aliquot ante partum ſeptimanis.

2 Unguentum emolliens.

℞. *Unguent. Dialth. ℥j.*
Axung. Anſer. ℥ſs.
o°o Lil. alb.
Verbaſc. a. ʒij.
ms. pro inungendo abdomine.

3 Clyſter emolliens.

℞. *Rad. Lil. alb.*
Alth. a. ℥ſs.
Herb. Chamom.
Branc. Urſ.
Fl. Melilot.
Verbaſc. a. Mſs.
Inciſ. coq. in ſ. q. ▽ ſ.
Colat. ℥ix.
Add. Mel. mercur. ℥j.
o°o verbaſc. ʒvj.
Vitell. ov. N. j.
Salis commun. ʒj.
Injiciatur calide.

4 Pulvis temperans.

℞. *Oc. ♋. ppt.*
♁ii diaph.
Nitri depurat.
Salis polychr. a. ʒj.
Cinnab. ♁ii ʒſs.
ms. F. Pulv. Doſ. ℈j. bis, ter vel quater per diem.

5 Alius Nervino-temperans.

℞. *Conch. ppt.*
♁ii diaph.
Nitri depurat. a. ʒj.
Cinnabar. nativ. ppt.
Lumbric. terreſtr. ppt. a. ʒſs.
ms. F. Pulv. Doſ. ut præced.

6 Potio Cardiaca.

℞. *▽ Meliſſ.*
Namph. a. ℥iſs.
Cinam. bugloſſ. ʒvj.
Matr. perl. ppt. ʒſs.
Confect. Alkerm. inc. ʒj.
Julep. Gemmat. ℥ſs.
ms. d. ad Vitr. dentur ſæpius cochl. ii.

7 Emulſio analeptica.

℞. *Pinear. mund.*
Amygd. dul. excort. a. ℥ſs.
Sem. ſt. frig. maj. a. ʒſs.
C. ſ. q. Decoct. C. C. ſ. l. a. Emulſio.
Edulcoretur ſaccha. perlat. ℥ſs.
Add. Matr. perl. ppt. ʒſs.
▽ Cinnam. bugloſſ. ℥j.
D. ad Vitr. pro aliquot vicibus.

8 Potio pellens.

℞. *▽ Artemiſ.*
Puleg.
Meliſſ. a. ℥j.
Succin. ppt.
Borac. Venet. a. ℈j.
Syr. Cort. ⊙ram ℥ſs.
ms. d. ad Vitr. dentur ſing. 2. horis cochl. ij.

9 Pulvis pellens.

℞. *Trochiſc. de Myrrh. ʒi.*
Borac. Venet. ℈ij.
Croc. Or. ℈ſs.
ms. F. Pulv. in V. p. æ. dividendus, cujus ſingulis 2. vel iij. horis doſ. j. porrigatur, donec fœtus excernatur.

10 Alius.

℞. *Hepat. Anguill. ℈ij.*
detur pro 2. vicibus.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Fœminæ difficiliori partui jam aſſuetæ per 14. circiter ante partum dies balneis utantur emollientibus, Ventremque Unguentis & Linimentis ſimilibus inungant.

2 Inſtante partus tempore, ſi dolores nothi concurrant iidemque ad ſuperiora magis vergant, Clyſter injiciatur emolliens, oleoſus, lubricans, commendato ante & poſt ejuſdem uſum parturienti leni corporis motu, in cubiculo peragendo.

3 In inſufficienre dolorum concurſu, uterique apertura primo exhibeantur Cardiaca & Analeptica, ſubjunctis poſtea leniſſimis Emmenagogis, ſenſim ſenſimque, ſi circumſtantiæ id exigant, ad fortiora procedendo.

4 In inſigni orgaſmi Sanguinis præſentia egregium uſum habent pulveres antiſpaſmodici, nitrati, repetiti vicibus exhibiti.

5 Convulſiones aut Lipothymiæ ſi concurrant, adhibeantur, præter Cinnabarina & Analeptica, ſpecifica nervina: Eſſent. dulc. Hal. o°o animal. Dippelii, Lumbr. terreſtr.

6 Quando membranæ fœtum cingentes ſponte haud diſrumpuntur, partuſque actum impediunt, obſtetrix ſcalpello conveniente apertionem inſtituat, cavendo ab incongrua dilaceratione per ungues, aliquibus ſolenni.

7 In Hæmorrhagia uteri abſtinendum eſt a pellentibus eorumque loco temperantia & Analeptica in uſum trahenda ſunt.

8 Si perverſus infantis ſitus excretionem impediat, embryo in debitum eſt reponendus locum vel ab obſtetrice vel Chirurgo perito.

9 Horum quoque opera invocanda eſt, ſi alia uteri, vaginæ, partium continnentium vel ipſius infantis vitia concurrant.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*

1 Laborioſi partus non ſtatim pro difficilibus ſunt habendi.

2 In illis caute adhibeantur pellentia: Orgaſmus enim ſanguinis exinde excitatur & fluxui lochiorum nimio ſæpius occaſio ſubminiſtratur.

3 Si Plethora ingens concurrat, poterit in ipſo partus termino Venæſectio celebrari & quidem convenientius in pede quam brachio.

4 Partum facilitare creduntur Jaſpis, Smaragd. Aetites femori alligati, Cingula ex ſpoliis ſerpentum vel cute humana parata; tad. Cyclaminis orificio pudendi vel femori applicata, Magnes in manu detentus, Herba Anagallidis dextro cruri appenſa; quæ quidem res experientiæ teſtimonium adhuc expoſtulant.

5 Vomitoria & ſternuatatoria fortiora pro partu facilitando commendata, cautiſſime ſunt exhibenda. Priora exquiſitiſſimum expoſcunt judicium practicum, an & quo tempore conveniant? Poſteriora vero eo in caſu

tantum locum habent, ubi orificium uteri rite apertum, fœtusque legitime constitutus est, nisus vero sufficientes desunt.

6 In Hemorrhagia uterina Henricus ab Heer commendat testiculos equinos in taleolos concisos, vino immersos, exiccatos postea & pulverisatos pro usu interno.

7 Fœtu in lucem edito secundinarum habenda est ratio, ubi serio cavendum, ne majori vi, quam par est, extrahantur: Sæpius enim exinde uterus graviter vulneratur, febresque acutæ inflammatoriæ originem habent.

8 Quando a partu laboriosiori & difficiliori pudenda intumescunt, Unguentum album Camphoratum, Dialth. ℴℴ Lil. alb. Verbasc. Chamom. locum habent, impositis postea sacculis ex Herb. Chamom. Matricar. Fl. Sambuc. Melilot. Sem. Lin. &c.

Caput Tertium.

De

Secundinarum Retentione.

I. *Definitio.* Secundinarum Retentio est membranarum fetum ambientium vel placentæ uterinæ, post partum excludendarum, in utero remansio, a variis causis originem sumens.

II. *Differentia.*
Est vel plenaria, quando membranæ una cum placenta remanent, quod rarius fit, vel partialis, si pars saltem una vel altera, modo major, modo minor, ratinetur, quod sæpius occurrere solet.

III. *Signa.*
1 Ventris tumor & durities aliqua, externe quandoque sentienda.
2 Dolor infra umbilicum præcipue occurrens.
3 Motus subsequentes febriles & non raro gravissima febris inflammatoria.
4 Cui sæpius enormes Lipothymiæ & Hæmorrhagiæ uterinæ junguntur.

IV. *Subjectum.*
1 Parturientes, quibus Placenta uterina justo firmius adhæret.
2 In quibus uteri orificium post partum subito sese clausit, antequam secundinæ fuerint extractæ.
3 Per obstetrices perperam & violentiori modo tractatæ.
4 Quibus funiculus umbilicalis per fortiorem attractionem abruptus vel neglectus est, ut retrocedere & orificii uterini clausuræ locum relinquere potuerit.

V. *Prognosis.*
1 Secundinæ, quo diutius in utero remanent, eo graviora post se ducunt symptomata.
2 Quo major earundem pars retinetur, eo majus periculum metuendum.
3 Interdum integræ excernuntur, interdum putrefactæ per frusta ejiciuntur; non raro vero plane in utero remanent, pessimaque symptomata vel ipsam mortem post se ducunt.
4 Febris concurrens quo gravior, eo res periculosior est.

VI. *Remedia.*
1 Secundinas retentas expellunt & lenissime per uterum evacuant Pilulæ Beccheri, Balsamico-viscerales nostrates, Stahlianæ & Polychrestæ Halenses.
2 Fortiori modo easdem exturbant Borax Veneta, Myrrha, Crocus, Hepar anguillæ, in sicca vel liquida forma exhibita.
3 Febrem concurrentem discutiunt aquæ diapnoicæ & diaphoretica fixa, nec non alexipharmaca leniora: Essent. Alexiph. Stahlii, Mixtura simplex, Tinct. Bez. Mich.
4 Corruptionem præcavent lenia Balsamica: Essentia Myrrh Succin. supraque laudatæ Pilulæ Balsamicæ.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ lenientes & balsamicæ.
℞. *Pil. Balsam. visceral.* ʒj. *bis per diem.*
Dos. gr. XV. pro 4. vicibus,

1 Aliæ.
℞. *Pil. polychr. D. D. Stahlii* ʒj. *Dos. & usus, ut præcedentium.*

3 Potio Pellens.
℞. ▽ *Puleg.*
Artemis.
Meliss. a. ℥j.
Croc. comp. ℥ſs.
Succin. ppt.
Borac. Venet. a. ʒſs.
Syr. Artemis. ℥ſs.
ms. d. ad Vitr. exhibeatur cochl.

4 Pulvis Pellens.
℞. *Hepat. Anguill.* ℈j. *pro 1. vice.*
Exhibeatur in ▽ *sabin.*

5 Alius.
℞. *Trochisc. de Myrrh.* ʒj.
Succin. alb. ppt.
Borrac. Venet. a. ℈ij.
Croc. Or. ℈ſs.
ms. F. Pulv. in V. part. æq. dividendus & bis vel ter per diem exhibendus.

6 Potio diapnoica.
℞. ▽ *Scorzon.*
Fl. Samb.
Card. Mar. a. ℥j.
Typh. Cerv. ℥ſs.
Oc. ♋. ppt.
♁ *ii diaph. a.* ʒſs.
Cinnab. ♁ *ii* ℈ſs.
Syr. Fl. bellid. ℥ſs.
ms. d. ad Vitr. exhibeantur singulis 4. horis cochlearia 2.

7 Essentia discutiens.
℞. *Essent. Alexiph. St.* ʒiſs.
Scord. ʒj.
ms. d. ad Vitr. Dos. gutt. 30. mane & vesperi.

8 Essentia balsamica.
℞. *Essent. Myrrh.* ʒij.
Succin. ʒj.
ms. Dos. gut. 25. loco prioris bis per diem usurpetur.

VII. *Methodus medendi.*
1 Quando fœtus in lucem editus est, eo allaborandum, ut secundinæ quantocyus, antequam uterus sese occludat, excernantur.
2 Fit hoc leniori funiculi umbilicalis attractione, per obstetricem peragenda, vel etiam tussicula aut sternutatione voluntaria ipsius parturientis.
3 Quod si vero fortius adhærent secundinæ, digitis oleo olivarum vel butyro inunctis eorundem separatio tentanda, ut deinde leniori attractioni ausculrent.
4 Interne, quando uterus sese jam occlusit, conveniunt præ omnibus Pil. Beccheri, Stahlianæ & nostrates balsamico-viscerales, quæ lenissimam pellendi vim habent.
5 In primo tamen principio si universæ secundinæ vel magna earundem pars ex negligentia obstetricis in utero remansere, præstat quandoque Hepar anguillæ vel pellentia alia paululum fortiora exhibere, ut hac ratione earundem excretio adhuc tentetur.
6 Quando febris inflammatoria affectum comitatur, adhibeantur Diaphoretica fixa, Gelatinosa, Emulsiones cum Sem. Card. Mariæ & similia.
7 Pro corruptione inhibenda reliquis remediis interponantur balsamica leniora, parvis & repetitis vicibus.

VIII. *Cautelæ Practicæ & Observationes.*
1 A Fortioribus pellentibus, si uterus per aliquot jam dies est occlusus, sibi cavendum est, commotiones enim sanguinis exinde excitantur & febricula magis accenditur.
2 Pilulæ Balsamicæ Stahlianæ & similes tutissimæ sunt, Essentiarumque balsamicarum locum optime resarciunt.
3 Quando fortior febris concurrit, omnia balsamica & resinosa cautissime sunt usurpanda.
4 Usu Pulveris, ex Trochisc. de Myrrh. Sem. Violar. Rad Dictamn. & ras. Dactylorum, a Foresto commendati, Orstius aliquot se restituisse testatur.
5 Gesnerus laudat testiculos equi castrati, frustulatim incisos, in furno siccatos & sub pulveris forma usurpatos.
6 Rulandus ℴℴ Juniperini gutt. 30. feliciter exhibuit.
7 Succus Foliorum Levistici Arcanum est Foresto.

CA-

Caput Quarum.

De

Procidentia Uteri.

I. *Definitio.* PRocidentia Uteri est vel ipsius uteri vel vaginæ, modo major, modo minor descensus aut prolapsus, a relaxatione partium nimia ortum habens.

II. *Differentia.*

1 Est vel stricte sic dicta, ubi uterus justo longius extensus vel intra vaginam delitescit vel extra pudenda prominet; vel late considerata, ubi vagina uterina prolabitur, saccumque & tumorem mollem ad instar intestini constituit.

2 Prior contingit vel cum inversione ipsius uteri, ingentem tunc molem globosam caput infantis fere referentis & intra femora propendentis, vel absque eadem, ubi orificium uteri internum sese conspiciendum præbet.

III. *Signa.*

1 Ex Ægræ relatione hæc manifesta fiunt.

2 Sentiunt tumorem modo majorem, modo minorem in vagina uterina, vel extra eandem cum aliquali dolore & pondere conjunctum.

3 Inprimis autem doloris sensus in illis partibus percipitur, quibus ute us est annexus in lumbis, hypogastrio, pudendo & circa os sacrum.

4 Quo diutius subsistit, eo magis dolor evanescit & nonn si ponderis molestia remanet.

5 Quando Procidentia uteri insignis est, ambulationem impedit.

IV. *Subjectum.*

1 Fœminæ, quæ partu difficili vel abortu sæpius laboravere.

2 Quæ in partu ab imperitis obstetricibus aut Chirurgis perverse tractatæ fuerunt.

3 A Violentis aliis causis ligamentorum, uterum suspendentium, relaxationem perpessæ.

4 Nervorum, hisce partibus propriorum, paralytica impotentia laborantes.

5 Venere nimium abutentes.

6 Fluore albo immodestiori vexatæ.

7 Gravidæ in ultimo gestationis termino constitutæ, descensu potius uteri quam procidentia quandoque laborant.

V. *Prognosis.*

1 Prolapsus uteri, nisi insignis fuerit, raro periculosus est, maximam tamen fœminis molestiam parit, Venerisque & conceptionis negotium aliquo modo impedit.

2 Quando vero nimium descendit, aerisque injurias incurrit uterus, non raro inflammationem, gangrænam & sphacelum concipit, cum superveniente morte, vel ulceribus fœtidis manantibus inficitur.

3 Si affectus recens est, & extra vulvam haud propendet, facilius curatur, quam si inveteratus fuerit & amplioris extensionis.

4 Facilius in junioribus curatur, quam vetulis.

5 Quando post repositionem uterus statim iterum procidit, insignis partium relaxatio, difficilisque indicatur curatio.

6 Uterus cum inversione prolapsus difficillime curatur.

7 Prolapsus uteri a causis violentis originem habens difficilius Curationem admittit, quam qui ab internis producitur causis.

8 Mensium suppressionem, hystericas passiones vel Convulsiones affectui supervenire, malum.

VI. *Remedia.*

1 Uterum vel vaginam prolapsam reponunt Obstetrices vel Chirurgi modesta manuum opera.

2 Partes tumidas repositioni haud auscultantes emolliunt & fovent: Rad. Alth. Lil. alb. Herb. Malv. Branc. Ursin. Chamom. Absinth. Fl. Melilot. Samb. Sem. Fen. græc. in lacte vel Vino rubello decocta.

3 Corruptionem ab aere inductam extirpant, culter Chirurgicus, Ligaturæ vel Cauteria actualia.

4 Repositas partes in suis locis confirmant quies corporis, & Adstringentia: Fol. Myrt. Querc. Herb. Equiset. Virg. ☉, Artemis. Matricar. Pilosell. Fl. Balaust. Cort. Granat. Gall. Nuc. Cupress. Baccar. myrt. cupul. gland. sem. Sumach. Sang. Drac. Mastich. Sarcocol. Alum. rocc. Lap. medicament. cum Aqua Reg. Hung. agitatus, sub Decoctorum, Injectionum & Suffimigiorum forma externe usurpata, Emplastra Caragmatica Inguinibus & Hypogastrio imposita; &, his nihil proficientibus, Pessaria ex Ebore, Subere, aut alio ligno leviori parata.

Formulæ Remediorum.

1 Decoctum emolliens.

℞. *Rad. Lil. alb.*	*Fl. Melilot.*
Alth. a. ℥j.	*Verbasc. a. Mss.*
Herb. Branc. ursin.	*Sem. Fœn. græc. ℥ss.*
Absinth.	*Incis. coq. in lacte & ap-*
Malv. a. Mj.	*plicentur calide.*

2 Decoctum Vulnerarium Caroli Musitani, maximopere commendatum in vaginæ uterinæ procidentia.

℞. *Herb. Herniar.*	*Terment.*
Pilosell.	*Bistort. a. p. j.*
Stellar.	*Fl. Ros. rubr. p. ij.*
Bursæ Pastoris.	*Nuc. Cupr. No. IV.*
Polygon. a. Mj.	*Fiat decoct. in Vino rubr.*
Rad. Consol. maj.	*vase optime clauso. Ex-*
Dictamn. alb.	*hibeatur interne.*

3 Decoctum adstringens.

℞. *Rad. Symphyt.*	*Ros. r. a. p. j.*
Bistort. a. ℥j.	*Baccar. Myrt. ℨij.*
Herb. Polygon.	*Nuc. Cupress. No. iij.*
Burs. past.	*Incis. cont. coq. in Vino ru-*
Fol. Querc. a. Mj.	*bro & applic. calide.*
Fl. Balaust.	

4 Suffimigium nervinum & adstringens.

℞. *Gumm. Tacamah.*	*Fl. ros. r.*
Juniper.	*Lavend. a. p. j.*
Sarcocoll. a. ℨij.	*Incis. contus. gross. modo u-*
Sang. Dracon.	*surpentur pro suffimi-*
Mastich. a. ℨj.	*gio.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Prolapsum uterum vel vaginam in suum situm naturalem illico reponere decet; fit hoc conveniente ægræ situ & manuum Chirurgi vel Obstetricis adjuvantium ministerio.

2 Collocanda hunc in finem ægrota est super dorsum, demisso capite, coxis altioribus dilatatis & poplitibus reflexis.

3 Postmodum tumor, aliquandiu jam fomentatus, manibus tamdiu leniter comprimatur, donec suum situm naturalem obtinuerit.

4 Quod si tumor & aliqualis inflammatio repositionem impediat, fotus instituatur frequens Decoctus emollientibus & discutientibus donec imminuatur.

5 In Gangrænæ vel sphaceli concursu, Chirurgicum auxilium implorandum est, quod tamen rarius feliciter cedere solet.

6 Reposito utero vel vagina, quies corporis per aliquot temporis spatium observetur, in usum simul vocatis adstringentibus externis: Suffimigiis, Injectionibus, Pessis e bombace vel linteis contorti., Decoctis adstringentibus madidis, & Emplastris nervinis.

7 His nihil proficientibus in subsidium vocentur Pessaria, ad uteri usque Cervicem im nittenda, pro sustentando utero apprime convenientia.

VIII. *Cautelæ* Practicæ *& Observationes.*

1 Vomitoria a quibusdam laudata, omnino rejiciuntur, cum prorsus contrarium effectum exerant.

2 Purgantia quoque fortiora haud tuta sunt, quorum locum resarcire potius possunt lenientia & Clysteres, in alvi constipatæ casu repositionem non parum adjuvantia.

3 Oleosa & pinguia adhibita, nec absterſa ante repoſitionem, ſæpius novo prolapſui viam ſternunt.
4 In adſtringentium cum externorum tum internorum uſu, ad menſium & lochiorum negotium reſpiciendum, ne verſus hoc tempus in uſum vocentur & fluxui obex iiſdem ponatur.
5 Peſſaria optima ſunt, quæ habent figuram triangularem & oblongam.
6 In medio decet eſſe perforatas, ne menſium fluxum impediant.
7 Antequam intrudantur, intinguntur ceræ, eademque obducta ligula ſerica proſpiciuntur, ut commode extrahi poſſint.
8 Intruſa nunquam extrahuntur, niſi tempore concubitus.
9 Sterilitatem iiſdem haud induci, plurima exempla confirmant.
10 In Gravidis, quando deſcenſus aliqualis uteri obſervatur, quod non raro contingit, ſubligacula, abdomini & pudendis injicienda, officium præſtant, nimiumque deſcenſum impediunt.

S E C T I O V.

D E

AFFECTIBUS PUERPERARUM.

Caput Tertium.

D E

Doloribus poſt Partum.

I. *Definitio.* DOlores poſt partum ſunt ſymptoma, omnibus fere Puerperis familiare, a ſenſibilitate uteri & impeditiori ſanguinis profluxu præcipue originem ſumens.

II. *Differentia.*
Sunt vel veri, a ſanguine & utero ortum habentes, vel nothi, a refrigeratione inteſtinorum & concurrentibus flatibus excitati.

III. *Signa.*
1 Dolores plus minus exquiſiti, in Ventre inferiori & præcipue regione hypogaſtica alternatim occurrentes.
2 Sanguinis lochialis impeditior ſucceſſus.
3 Excretio tandem grumorum ſanguinis, quandoque ſatis inſignium, vel ſecundinarum portionis, dolorum imminutionem poſt ſe ducens.

IV. *Subjectum.*
1 Quæ partus tempore frigidum potum copioſe ingurgitavere.
2 Partu difficiliori defunctæ.
3 Secundinarum retentionem vel impeditum aut ſuppreſſum lochiorum fluxum expertæ.
4 Quæ frigori abdomen expoſuere.
5 Quibus uterus graviori modo vulneratus eſt.
6 Quæ uteri ligaturam neglexere.
7 Quas infantes fortiori ſuctione nimium fatigant, ut exinde ſanguis lochialis aliquantum regurgitet, ejusque fluxus imminuatur.

V. *Prognoſis.*
1 Quando alternatim occurrunt, & non ſunt exquiſitiſſimi, nihil periculi involvunt, ſed tranquilla corporis continentia & calido regimine intra aliquot dies prorſus diſcutiuntur.
2 Quod ſi vero magis ſunt ſtatarii, diutiuſque continuant, graviora interna mala indicant.
3 Quoties ſanguis congrumatus excernitur, toties dolorum mitigationem ſentiunt puerperæ.

VI. *Remedia.*
1 Sanguinem vel ſecundinas retentas ejiciunt, leniterque promovent: Pilulæ polychr. Stahlianæ, Beccheri, noſtrates balſamico viſcerales, & Emmenagoga leniora: ▽ Puleg. Artemiſ. Meliſſ. Croc. in juſculis, Eſſentia Myrrh. Succin. & Croc. ad paucas guttas.
2 Dolores diſcutiunt Carminativa temperatiora: Tinct. Cort. ⊙rum & Syrup. ejuſdem, ▽ Chamom. Fœnic. Angel. Eſſent. Alexiph. Stahlii, Pimpinellæ albæ. Externe Clyſteres Carminativi, Epithemata ſicca ex Herb. Matricar. Menth. criſp. Chamom. Majoran. Ror. Mar. Fl. Sambuc. Sem. Aneth. Baccar. Laur. Junip. Linimenta & Unguenta ex o°o Chamom. Menth. Matric. Aneth. deſt. Carv. Cumin, Cort. ⊙rum.

Formulæ Remediorum.

1 Pilulæ Balſamicæ.
℞. *Pil. polychr. D. Sthalii, vel Beccher. ʒj.*
Exhibeantur ſingulis mane gr. XV.

2 Aqua Emmenagoga.
℞. ▽ *puleg.*
Meliſſ.
Artemiſ. ā. ℥j.
Croc. comp. ʒſs.
Succin. ppt.
♁ij. diaph. ā. ℈j.
Sal. Succin. vol. gr. vj.
Syr. Cort. ⊙rum ℥ſs.
ms. d. ad Vitr. Propinentur ſingulis 4. horis cochl. ij.

4 Pulvis Varandæi maxime celebris.
℞. *Rad. Conſol. maj. ʒiſs.*
Nucl. perſic.
Nuc. Moſch. a. ℈ij.
Succin. alb. ʒſs.
Ambr. gryſ. ℈ſs.
ms. F. Pulv. ſing. 3. hor. quantum cuſpis cultri capere poteſt, exhibeatur.

5 Eſſentia Carminativa.
℞. *Eſſent. alexiph. St. ʒij.*
Cort. ⊙rum. ʒj.
ms. uſurpetur, ut præcedens.

6 Aqua Carminativa.
℞. ▽ *Fœnic.*
Ment. a ℥iſs.
ad Flat. ſ. Vin. ʒſs.
Liq. C. C. Succin. ʒſs.
♁ij diaph. ℈ij.
Syr. Cort. ⊙rum ℥ſs.
ms. dentur ſingulis 4. horis cochl. ij.

7 Epithema Carminativum.
℞. *Herb. Menth. criſp.*
Chamom.
Matricar. a. Mj.
Fl. Sambuc. Mſs.
Bacch. Laur.
Junip.
Sem. Aneth. ā. ʒii.
Inciſa cont. gr. mod. includ. Sacculis. calide Ventri imponendis.

8 Oleum Carminativum.
℞. o°o *Menth. criſp.*
Abſinth.
Chamim. ā. ℥ſs.
Moſch. expr. ʒſs.
Deſt. Aneth.
Cort. ⊙rum.
Carv. a. ℈j.
ms. Inungatur calide abdomini.

VII. *Methodus medendi.*
1 Ut dolores poſt partum, quantum poſſibile eſt, præcaveantur, præſtat, ut ſtatim poſt abſolutum partus actum faſcia lata leniter conſtringatur abdomen puerperæ.
2 Si hoc non obſtante aliqualis lochiorum imminutio compareat aut Secundinarum retentio ſubſit, exhibeantur Pilulæ Balſamicæ, ſuperius laudatæ, aliaque pellentia temperatiora.
3 In Concurſu inſignis Plethoræ, Venæſectio in pede inſtituatur, ubi etiam pulveres Nitroſi, abſorbentes & Cinnabarini haud ſunt rejiciendi, inprimis quando febricula aliqua complicata eſt.
4 Pro doloribus diſcutiendis & demulcendis, adhibeantur Carminativa leniora, interne & externe in uſum vocanda.

VIII. *Cautelæ Practicæ & Obſervationes.*
1 Frigidam poſt partum ingurgitare pro præcavendis doloribus, aliquibus ſolenne, conamen eſt omni rationi contrarium.
2 Sem. Nigellæ in juſculo pingui & Urina mariti ad cochlear. j. aſſumta, pro ſpecificis laudantur.
3 Spermat. Cet. cum potu calido Thee vel juſculo aſſumtum, efficaciam aliquam exerere experientia docuit.
3 Foreſtus Decoct. Chamom. in Cereviſia vel Decoct. Artemiſ. & Chamom. in jure pulli, felici ſucceſſu ſe exhibuiſſe teſtatur.

5 Tin-

5 Tinctura Succini cum ▽ Cinam. extracta & exigua ſyrupi Cinamom. quantitate temperata, ſpecifice laudatur a Baglivo.
6 Noſtrates Obſtetrices exhibent Puerperis 8 ₒ amygd. dulc. ad ℥j. & Syrup. Violar. ℥ſs.
7 A pellentibus & Carminativis fortioribus abſtinendum eſt.
8 Ambrata in iis, quæ paſſionibus hyſtericis obnoxiæ ſunt, minus conveniunt.

Caput Secundum.

De

Diarrhœa Choleriode.

I. *Definitio.* Diarrhœa Choleriodes eſt fluxus alvinus, cum magnis doloribus & non raro febricula inflammatoria ſtipatus, puerperis non raro lethalis.

II. *Differentia.*
A Diarrhœa ſimplici, refrigeratione ortum debente, nullaque tormina, multo minus febrem conjunctam habente.

III. *Signa.*
1 Cognoſcitur ex frequenti dejiciendi ſtimulo.
2 Concurrentibus torminibus & exquiſitis doloribus.
3 Febricula plus minus intenſiori.
4 Adeſt plerumque ſitis ſatis inſignis, cum appetitu proſtrato.
5 Nec non ſanguinis lochialis imminutio vel plenaria ceſſatio.

IV. *Subjecta.*
1 Animi pathematibus obnoxiæ, iiſdemque vehementer agitatæ.
2 Refrigeratione nimia corpus alterantes.
3 A variis cauſis Sanguinis lochialis ſuppreſſionem incurrentes.
4 Diæta cruda, potuque minus defæcato, frigido utentes.

V. *Prognoſis.*
1 Quamdiu febris nondum concurrit, res adhuc in vado eſt.
2 Quod ſi vero dolores ſint exquiſiti febriſque ardeat, magnum periculum imminet.
3 Nunquam hæc Diarrhæa, etiamſi levior ſit, vilipendenda, facile enim inſignia damna poſt ſe ducere poteſt, puerperamque brevi temporis ſpatio interficere.

VI. *Remedia.*
1 Materiam bilioſam acrem eliminant per alvum Pilulæ polychr. D.D. Stahlii & Beccheri, nec non Rhabarbarina: Rhabarbarum elect. in ſubeſt. toſtum, Syr. Rhab.
2 Eandem temperant abſorbentia: Cryſtall. mont. ppt. Oc. ♋. ppt. Unic. foſſ. Conch. ppt. Mater perlar. ppt. Mucilaginoſa: Cremor Hordei, Gelatin. C.C. Ebor. cum pauco Croco.
3 Corrigunt eandem fibriſque proſpiciunt amariuſcula & tonica: Rad Gentian. r. Cort. ☉rum, Schacarill.
4 Dolores mitigant Anodina correcta: Maſſ. Pil. e Cynogl. Theriac. cæleſt.

Formulæ Remediorum.

1 Pil. laxantes & balſamicæ.
℞. *Pil. polych. D. D. Stah.* ʒj
Dentur ſingulis mane vel alternis diebus gran. XV.

2 Pulvis laxans.
℞. *Rhab. toſt.* ʒſs. *D. pro* 1. *vice.*

3 Alius temperans.
℞. *Cryſtall. mont. ppt.* ʒij.
Oc. ♋. ppt.
Matr. perl. ppt. ā. ʒj.
♁ ii diaph.
Cinnab. ♁ ij. a. ʒſs.
ms. F. Pulv. Doſ. ℈j. *ter vel* 4. *per diem.*

4 Alius temperaus & Anodynus.
℞. *Cryſtall. mont. ppt.* ʒj.
Matr. perl. ppt.
♁ ij diaph. a. ʒſs.
Theriac. cœleſt. gr. iij.
ms. F. Pulv. div. in vj. part. æq. diviſ. d. ad quinas vel ſenas horas.

5 Potio diſcutiens & tonica.
℞. *▽ Card. bened.*
Mar.
Fl. Samb. ā. ℥j.
Cinam. cydon. ℥ſs.
Extr. cort. Schacar.
Cryſtall. mont. ppt.
♁ ij diaph. a. ℈j.
Syrup. Corall. ℥ſs.
ms. d. cochleatim.

6 Species pro Infuſo.
℞. *Rad. Gentian.*
Helen.
Cort. Schacar. a. ℥ſs.
Herb. Scord.
Card. bened. a. Mſs
Inciſ. inſ. in ▽. s. & uſurpentur loco potus Thee, bis per diem.

VII. *Methodus medendi.*
1 Eo allaborandum, ut materia acris bilioſa quam primum e corpore eliminetur, quod optime per Rhabarbarina & Clyſteres obtinetur.
2 Interponenda & ſubjungenda ſunt abſorbentia & temperantia, parvis & repetitis potius quam majoribus doſibus exhibenda.
3 Dolores mitigentur per correcta Anodyna, caute reliquis remediis conjungenda.
4 Partes relaxatæ roborentur interne per tonica & amara; externe per Fomenta, & Epithemata ſicca.

VIII. *Cautelæ Practicæ.*
1 Ab omnibus ſtimulantibus & fortioribus evacuantibus abſtinendum eſt.
2 Nitroſa etiam non adeo large exhibere convenit, diluta tamen in potu commendari poſſunt.
3 Sufficiens potus haud denegandus eſt, repetitis potius vicibus quam largioribus hauſtibus & quidem tepidum eundem aſſumere decet.
4 Adſtringentia & Opiata fugienda ſunt.
5 Extractum Corticis Schacar. ſicuti in omnibus fluxibus alvinis ita & in hoc egregie ſeſe gerit.
6 Clyſteres, qui injiciuntur ſint primo abſtergentes, mucilaginoſi, poſtea ſubadſtringentes & tonici.

Caput Tertium.

De

Tumore Abdominis.

I. *Definitio.* Tumor abdominis eſt deformis Ventris Intumeſcentia a puerperio remanens & ligaturæ abdominis poſt partum neglectæ præcipue originem debens.

II. *Differentia.*
Diſtinguitur facile ab aliis Ventris tumoribus. Hic enim immediate puerperium excipit, ſtatarius fere eſt, & nulla alia niſi flatulenta quandoque incommoda poſt ſe ducit. Reliqui vero tumores, ut Aſcitici, Tympanitici, Gravidarum ex aliis concurrentibus circumſtantiis levi negotio dijudicantur.

III. *Signa.*
1 Turgities abdominis nulla notabili duritie ſed mollitie potius conſpicua.
2 Concurſus facilis flatulentorum & torminoſorum Pathematum.

IV. *Subjectum.*
1 Debitam abdominis poſt partum ligaturam negligentes.
2 Lochiali excretione minus bene depuratæ.
3 Quæ in Puerperio regimen Diæteticum haud curavere.

V. *Prognoſis.*
1 Nihil mali involvit hic tumor, niſi quod aliqualem moleſtiam fæminis pariat.
2 Facile tamen affectibus flatulentis & ataxiæ menſium occaſionem ſubminiſtrat.
3 Quod ſi diutius jam ſubſtitit, Medicique auxilium neglectum eſt, Curationis ſpes fere fruſtranea eſt.

VI. *Remedia.*

1 Lenia Laxantia: Noduli laxativi ex Rhabarb. Senn. Fibr. Helleb. nigr. Tamarind. Sal. Angl. Cathart. amar. Cryſtall. Tartari. Sal. polychr. Pilulæ Balſamicæ D. D. Stahlii, Beccheri, Orphanotroph. Halens.

2 Reſolventia & Carminativa: Rad. Caryoph. Helen. Brion. Taraxac. Pimpinell. alb. Herb. Abſinth. Chæref. Beton. Fumar. Capill. ♀ris, Origan. Cuſcut. Tart. Vitriol. Arcan. dupl. Tart. Tartariſ. Liq. terræ. fol. Tartari, Eſſentia Carmin. Wedel. Cort. ☉rum. Liq. C. C. Succin. Spir. ſalis ammon. aniſat. Externe Linimenta ex ℴℴ Chamom. Matricar. Aneth. Menth. criſp. lumbr. terreſtr. N. M. expreſſ. Balnea ex Rad. Ariſtol. rot. Bryon. Herb. Meliſſ. Artemiſ. Ror. mar. Abrotan. Bacc. Laur. Sem. Lini.

3 Tonica, Martialia: Tinct. Vitriol. ♂tis Ludov. Zwelferi, e Pom. Cydon. Helleborat. Wedelii.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxans.

℞. *Rad. Bryon.*
Pimpinell. alb.
Polypod. Qu. ā. ℥ſs.
Herb. Abſinth.
Beton.
Origan. ā. Mſs.
Foll. Senn. ſ. ſt. ℥j.
Rhabarb. elect. ʒiij.
Fibr. Helleb. nigr. ʒij.
Cryſtall. Tartari ℥ſs.
Sem. Fœnic.
Cort. winteran. a. ʒiſs.
Inciſ. contuſ. infund. in ℔j. ▽ fervent. et ℔ij. Vin. Gen roſ.
Doſ. ℥vj. viij. alternis diebus.

2 Pilulæ laxantes.

℞. *Pil. Beccher. ℥ſs.*
Uſurpentur per 14. dies quotidie gr. XV.

3 Eſſentia Carminativo-diſcutiens.

℞. *Eſſent. cort. Aurant. ℈ij.*
Alexiph. Stahlii ʒi.
ms. uſurpentur bis per diem gutt. 30.

4 Alia.

℞. *Eſſent. Carminat. wedel ʒij.*
Cort. ☉rum. ʒj.
Mac. ʒſs.
ms. uſurpetur, ut præcedens.

5 Alia. Tonica.

℞. *Tinct. ♂tis Helleborat. wed. ʒiij.*
Uſurpentur ſingulis mane gutt. 30.

6 Linimentum Carminativum.

℞. *ℴℴ Chamom.*
Matricar.
Caſtor. ā ℥ſs.
N. M. expr. ʒj.
Cer. par. f. Linim. Ventri calide inungendum.

VII. *Methodus medendi.*

1 Ut uterus a reliquiis puerperii repurgetur, convenit nodulum laxativum, Pilulas Beccheri genuinas vel alia appropriata laxantia in uſum vocare.

2 Interponi & ſubjungi poſſunt, quæ materiam adhuc ſtagnantem incidunt & diſcutiunt.

3 Colophonis loco Tonica & præcipue Martialia correcta in uſum vocentur.

VIII. *Cautelæ* Practicæ.

1 A Fortioribus laxantibus ſibi cavendum eſt. Præ aliis in noſtro affectu laudem merentur Pilulæ Stahlianæ vel Beccherianæ veræ. Earundem tamen locum reſarcire poſſunt Noduli laxativi.

2 Carminativa calidiora aliaque interna, ſanguinem exagitantia minus conveniunt.

3 Evitentur eſculenta & potulenta, quæ multum flatuum generant, nec non cibi crudioris conſiſtentiæ.

4 Durante puerperio a laxantibus fortioribus omnino abſtinendum eſt. Noduli laxativi etiam finito demum puerperio in uſum vocentur.

5 Pilulæ vero Beccherianæ & Stahlianæ quovis tempore ſecure in uſum trahi poſſunt.

SECTIO V.

DE

LACTANTIUM AFFECTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

DE

Lactis Abundantia.

I. *Definitio.* Lactis abundantia eſt Lactis justo copioſior, quam recens natus requirit, in mammis productio, plerumque cum dolore & tumore, non raro etiam inflammatione mammarum conjuncta.

II. *Differentia.*

Eſt vel vera, a Matris ſaniori conſtitutione originem habens, vel accidentalis & notha, a ſuctione rariori vel intermiſſa infantis debilioris, mortui vel ablactati producta.

III. *Signa.*

1 Turgeſcunt mammæ & tumores nodoſi plures conſpiciuntur.

2 Lac tenue effluit & veſtimenta, mammis incumbentia, madefacit.

3 Conjungitur dolor plus minus exquiſitus.

4 Et niſi auxilium feratur, Inflammatio & abſceſſus mammarum ſuccedunt.

IV. *Subjectum.*

1 Vegetæ, plethoricæ, ſaniores & ſucculentæ.

2 Alimentis euchymis in largiori quantitate utentes.

3 Infantes diutius a mammis arcentes.

4 Debiliores infantes vel nimis parvos poſſidentes.

5 Vitæ otioſæ & ſedentariæ aſſuetæ.

6 Puerperæ ſaniores poſt aliquot demum dies fœtum mammis apponentes.

7 Fœtu vel infantibus ſuis privatæ.

V. *Prognoſis.*

1 Abundantia Lactis facillime tumores & nodoſas collectiones poſt ſe ducit.

2 Non raro etiam Inflammationes & Abſceſſus mammarum ſuccedunt, quæ inſignes dolores Lactantibus pariunt.

VI. *Remedia.*

1 Suctio ab alio infante vel catulo, mammis applicato, vel fœminis pauperculis ad hanc rem ſeſe offerentibus, vel ipſa Lactante per vitra facienda; nec non Emulſio Mammarum.

2 Venæſectio, vel Scarificatio in plethoricis, Diæta parcior, lenia laxantia per Mannam, Panaceam ſolutivam, Sennam, Tamarindos, ſufficiens corporis labor.

3 Diſcutientia & lac plenarie conſumentia, interne: Eſſentia Alexipharmaca Stahlii, Tinct. Tartar. ʒij, Arcan. dupl. Tartar. Vitriol. Sal. polychr. Glaſ. Tartar. Tartariſat. Vini & Aromatum uſus paululum largior. Externe: Herb. heder. terreſtr. Petroſel. Menth. Calaminth. Apii, Chæref. Sem. Coriandr. Agni caſt. Petroſel. Empl. Diaphoret. Mynſ. de Spermat. Cet. reſolv. D. Heinrici, Spiritus Vini Camphoratus, crocatus, inſtillatio lactis Lapidi ignito vel cadaveri mortuo.

Formulæ Remediorum.

1 Potio laxans.

℞. *Mann. Calabr. ℥ij.*
Sal. polych. ʒj.
Diſſolv. in ▽ fragor. ℥iv.
Colat. d. pro j. vice.

2 Pulvis Laxans.

℞. *Magnes. alb. ʒij.*
Uſurpetur in potu vel in Emulſione amygd. d.
D. pro 1. vice.

3 Eſ-

3 Essentia discutiens.

℞. *Essent. alexiph. Stahlii.*	*ms d. 30. gutt. bis per diem.*
Pimpinell. alb. ā ʒiss	

4 Alia.

℞. *Tinct.* ♁ij. *Tartar.* ʒij.	*ms usurpetur, ut præcedent.*
Essent. alexiph. Stahlii ʒj.	

5 Epithema Discutiens.

℞. *Herb. Chæref. rec.*	*Menth. a. Mss.*
Petrosel.	*Incis. applicentur.*

6 Sparadrapum emolliens & discutiens.

℞. *Sev. hircin.* ℥ss.	*Liquefactis inting. linteum*
Cer. Virg. ʒij.	*& applica.*
o🝆 *Chæref.* ʒiij.	

7 Emplastrum resolvens.

℞. *Emplastr. e Spermat. Cet.*	*Malax.* 🝆o *chæref. &*
℥ss.	*applic. mammis.*

8 Aliud.

℞. *Empl. resolv. Heinr.*	*Malax.* o🝆 *Menth. & appl.*
℥ss.	

VII. *Methodus medendi.*

1 In vera abundantia sanguinis ab alimento superfluo proveniente frequens infantis proprii vel etiam alius applicatio optimum remedium est. Resarcire quoque hoc officium potest catulus recens, vel fæmina quæpiam. His vero deficientibus instituatur Emulsio.

2 Eodem in casu convenit Venæsectio & Scarificatio, nec non leniora laxantia, motus corporis & Diæta parcior.

3 In negligentiori Infantis appositione Lactans officii sui commonefacienda est.

4 Si infans nimis debilis est, alius applicetur infans, vel mammæ emulgeantur.

5 Si Puerpera haud nutrire velit infantem vel nutritum ablactare, adhibeantur præter interna, externa præcipue, quæ lac discutiunt & plenarie dissipant.

VIII. *Cautelæ Practicæ & Observationes.*

1 Si Puerperæ post partum nimis sero fœtum suum mammis applicant, in tumores & non raro inflammationes mammarum incidunt.

2 Rad. Armor. Acet. infusa aut alio modo assumta lac imminuere creditur.

3 Waldschmidus loco Empl. sperm. cet. Cinnab. nat. cum ▽ Fl. Samb. vel cera efficaciter applicari asserit.

4 Frigida, & humidiora externe minime conveniunt.

5 Venæsectio in pede & mensium fluxus lactis proventui largiori aliquantisper resistunt.

CAPUT SECUNDUM.

DE

Defectu Lactis.

I. *Definitio.*

Defectus Lactis est minor, quam ad fœtum nutriendum requiritur, Lactis copia, a variis causis originem habens.

II. *Differentia.*

Est vel totalis, quando ob senium, nutrimenti defectum, morbos concurrentes acutos aut alios chronicos plane nihil lactis in mammis generatur; vel partialis, ubi nutrix lacte non omnino destituitur, sufficiente tamen pro fœtu alendo irrorandoque haud instructa est.

III. *Signa.*

1 Infantes sufficiens lac in mammis haud invenientes clamitant continuo & inquieti sunt.

2 Pannos, quibus involvuntur, rarius & parum madefaciunt.

3 Nullum corporis incrementum capiunt.

4 Mammæ vero Lactantium sunt vel flaccidæ vel carnosæ nimis, turgitie conveniente, Lactis abundantiam præ se ferente, destitutæ.

IV. *Subjectum.*

1 Mulieres debiles, temperamenti calidioris ac siccioris.

2 Morbis acutis vel chronicis laborantes.

3 Infantem rarius mammis apponentes.

4 Animi pathematibus, præprimis mœrore, nec non ♀re fortius agitatæ.

5 Victu conveniente destitutæ.

6 Parum bibentes & lac crassius generantes.

7 Vigiliis quoque nimiis & laboribus necessarium corporis alimentum consumentes.

8 Immodicas mensium vel lochiorum excretiones passæ.

9 Diutius jam Lactationis munere functæ.

V. *Prognosis.*

1 Quod si in organis lactis generationi destinatis lateat vitium, defectus lactis difficillime corrigitur.

2 Qui a causis occasionalibus, morbis acutis vel chronicis, animi pathematibus, Diæta incongrua originem sumit, his mox remotis, medelam admittit.

3 Insignem defectum lactis sufficienti ejusdem copiæ subito succedere, sæpius vel morbos graviores vel philtra innuit.

VI. *Remedia.*

1 Lacti materiam convenientem subministrant alimenta evchyma & evpepta; Pineæ, Amygdalæ d. Pistaciæ, Avellanæ, Pulticulæ ex Hordeo, Oryza, Avena, ova Sorbilia, Lac Vaccinum, ovinum, caprinum, asininum, juscula Carnium tenuium, Vitulin. Agnin. Caponum, Gallinarum, Sem. Coriandr. Fœnic. Cumin. Nigell. flor. Sambuc. Lardum, cum lacte decocta, Gelatinæ C. C. & Eboris amygdalatæ.

2 Salsedinem seri corrigunt Lumbr. terrestr. Cryftall. mont. ppt. Lac. Lun.

3 Sanguinem sicciorem temperant Nitrata, Emulsiones, Gelatinæ, Potus sufficiens.

Formulæ Remediorum.

1 Decoctum nutriens.

℞. *Flor. Sambuc. Mj.*	*Coq. in Lact. Vaccin.* ℔ij. *d.*
Sem. Fœnic. ʒii.	*4. vicibus.*

2 Emulsio nutriens.

℞. *Amyg. d. exc.* ℥i.	*Edulc. Sacchar. albiss.* ℥ss.
Pinear. mund. ℥ss.	*Add. Lact. Lun.* ℈ii.
c. Decoct. C. C. ℥viii.	*D. pro 2. vicibus.*
F. l. a. Emulf.	

3 Pulvis Lac augens.

℞. *Sem. Anis.*	*Sacchar. albiss.* ℥iss.
Fænic. ʒ ℥ss.	*ms F. Pulv. bis, ter per diem*
Nigell. ʒiß.	*ad* ℈i. *sumendus.*

4 Alius in Salsedine Lactis.

℞. *Cryftall. mont. ppt.* ʒii.	*Macis* ℈ss.
Lumbric. terrestr. ppt. ℈ii.	*Sacchar. albiss.* ʒii.
Sem. Fænic. ʒss.	*ms. Dos.* ʒss. *in jusculo.*

5 Alius.

℞. *Lact. Lun.*	*Card. Mar. a.* ʒi.
Cryftall. ppt. a. ʒiss.	*ms F. Pulv. d. bis, ter per*
Sem. Nigell.	*diem* ℈i.

6 Pulvis temperans.

℞. *Cryftall. mont. ppt.*	*Cinnab.* ♁ii. ʒi.
Lact. Lun.	*ms F. Pulv. Dos. & usus ut*
Nitri depurat. a. ʒi.	*præcedentis.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Ubi nutrimenti defectus adest, commendentur alimenta potius bene nutrientia, quam medicamenta.

2 Quod si vero Lactis defectus a morbis concurrentibus originem suam sumat, horum ante omnia ratio habeatur; his quippe profligatis, eo melius per alimenta modo commendata restitui poterit Lactis copia.

3 In præsente Salsedine seri adhibeantur absorbentia, præmissa leni laxatione per Mannam aut Pilulas Stahlianas vel Beccherianas.

4 Quando temperamentum siccius, Cholericum vel Melancholicum proventum lactis impedit, commendentur

dentur sufficiens potus Thee, Hordei tosti, Emulsiones, Gelatinæ & in orgasmo Sanguinis Nitrata.

VIII. *Cautelæ & observationes.*

1 Sæpissime Lactis defectus non in utraque sed una tantum mamma observatur, quod plerumque a diversa dispositione glandularum & tubulorum dependet.

2 Cucurbitulas dorso applicatas lactis abundantiam imminuere experientia testatur.

3 Frictiones sanguinem ad mammas invitant; sed cavendum, ne fortius instituantur & inflammationi mammarum ansa præbeatur.

4 Lapis Galactites, tanquam Amuletum collo appensus, viam suam specificam in producendo lacte nondum confirmavit.

CAPUT TERTIUM.

DE

Lactis Vitiis.

I. *Definitio.* Lactis Vitia sunt Lactis qualitatis læsiones, a diversis caussis originem suam sumentes.

II. *Differentia.*

Lac in qualitate sua læsum differt:

1 Ratione consistentiæ: aliud est aquosum nimis a tenue, crassum aliud, coagulatum, mucidum.

2 Ratione saporis: aliud est salsum, acidum aliud, aliud biliosfo-acre.

3 Ratione coloris: aliud est flavum vel subviride, subcœruleum aliud.

4 Ratione odoris: acidum aliud, aliud ingrati odoris.

5 Differt a Lacte sano, quod est albissimum, dulcissimum, grati odoris, & debitæ consistentiæ, guttatim unguibus instillatum haud defluens.

III. *Signa.*

a Lactis tenuis & aquosi:

1 Unguibus guttatim instillatum instar aquæ statim diffluit.

2 In vascula vel cochlearia collectum parum cremoris præbet, plurimum vero seri.

b Crassioris & mucidioris.

1 Signa fere contraria, unguibus instillatum iisdem firmiter inhæret.

2 Parum seri vasculis exceptum exhibet.

3 Difficulter e papillis prodit.

4 Glandulas mammarum aliquando turgidas reddit & obstruit.

c Biliofo-acris:

1 Cognoscitur ex sapore & non raro etiam odore.

2 Ejulatibus & torminibus ipsius infantis.

3 Excrementis biliosis, viridibus, linteamina fere corrodentibus.

4 Siti præternaturali, aphthis & Convulsionibus non raro accedentibus.

IV. *Subjectum.*

a Lac tenue & aquosum generant.

1 Phlegmaticæ & victu aquoso utentes.

2 Omnes fere Puerperæ in lactationis initio, nec non provectioris ætatis fœminæ, alimento superfluo destitutæ.

b Lac crassius exhibent:

1 Vitæ sedentariæ assuetæ & parcius bibentes.

2 Cibis crassioribus, mucidioribus utentes.

3 Sudoribus nimiis, & diarrhœis sero suo privatæ.

4 Animi Pathematibus, mœrori & tristitiæ obnoxiæ.

c Lac biliofo-acre producunt:

1 Cholericæ, iracundiæ deditæ.

2 Salsis, aromatibus, acidis abutentes, & Vinum largius ingurgitantes.

V. *Prognosis.*

1 A lacte tenuiori infantes nulla capiunt augmenta & sæpius Diarrhœas incurrunt.

2 Lac acre biliosum Vomitus, Diarrhœas, tormina insignia, spasmos intestinorum & non raro Convulsiones in infantibus producit.

3 Sæpius quoque aphthæ infantum & prunellodes faucium affectus exinde originem habent.

4 Lac sola salsedine peccans, frequentissime intertriginis, aliorumque cutis affectuum caussa est.

5 A lacte crassiori infantes non satis irrigantur: hinc vigiliæ & ejulatus continui.

6 Idem lac, mucidos pectoris & glandularum Mesenterii obstructiones producit.

VI. *Remedia.*

a Lactis tenuioris.

1 Laxantia Phlegmagoga: Noduli laxativi, Sal. Cathart. amar. Pilul. Stahl. & Beccherianæ Extract. Helleb. nigr. panchym. Croll. Specif. Jalappin. Pulvis Cornachin.

2 Stomachica & exiccantia: Pulv. Stomach. Birckm. Quercet. Trag. suav. Spec. Diagalang. Diacinam. Imperat. Essent. Cort. ☉rum, Macis, Absinth.

3 Diæta siccior: Aromatum & Vini generosi usus, Carnes assatæ.

b Lactis crassioris & mucidioris:

1 Laxantia Melanagoga: Polypod Epithym. Senna sub Infusorum forma, Mercurius dulcis, Pil. Beccheri.

2 Incidentia & Resolventia: Essentia Alexiph. Stahlii, Pimpinell. alb. Tinct. ♂ii tartar. Sal. Polychr. Glas. Tart. Vitr. Arcan. dupl. Rad. Ari ppt. Galang. Zedoar. Helen. Cort. ☉rum.

3 Diluentia: Potus Thee, Caffe, Hord. tost. Gelatin. C. C. Ebor.

c Biliofo-acris & salsi:

1 Laxantia Cholagoga: Rhabarbarum, Manna, Cassia, Tamarind. Pilulæ Beccheri, Stahlii.

2 Acrimoniam obtundentia & diluentia: Oc. ♋. ppt. Conch. ppt. C. C. phil. ppt. Crystall. mont. ppt. Gelatin. C. C. Ebor. Crem. Hord.

Formulæ Remediorum.

1 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Vincetox.*
Helen.
Bryon. ā ℥ſs.
Herb. Card. Bened.
Capill. ♀ris.
Fumar. ā Mſs.
F. l Genist. p. j.
Cort. ☉rum. ʒj.
Fol. Senn. s. st. ℥j.
Rhabarb. elect. ℥ſs.
Fibr. Helleb. nigr.
Agar. albiss. ā ʒij.
Salis Cathart. amar. ʒiij
Sem. Fœnic. ʒiſs.
Incis. d. ad ch. infund. in ℔ij.
▽ *fervent. & totidem*
Vini Generosi ℔.
Usurpentur alternis diebus ℥vj. viij.

2 Infusum laxans.

℞. *Fol. Senn. s. st.* ℥ſs.
Rhab. el. ʒiſs.
Crem. Tart. ℈ij.
Infund. per noct. in ▽ *s. vel brod. prun. dulc.*
Mane bulliant parum; Colatura clara calide assumantur.

3 Potio Mannata.

℞. *Tamarind.* ℥ſs.
Rhabarb. el. ʒij.
Salis polychr. ʒſs.
Coq. in s. q. ▽ *s. in Colat.* ℥iiiſs.
Dissolv. Mann. Calab. ℥iſs.

4 Pulvis Stomachicus.

℞. *Pulv. Stomach. Birckm.* ʒij.
Herb. Card. Bened.
Cort. ☉rum.
Fl. Cent. min.
Crem. Tart. ā ʒj.
F. Pulv. bis vel ter per diem ad ℈j. *assumendus.*

5 Essentia Stomachica.

℞. *Essent. Absinth.*
Cort. ☉rum ā ʒiſs.
Mac. ℈ij.
ms Dos. gutt. 30. *bis per diem.*

6 Essentia incidens.

℞. *Essent. alexiph. Stahlli.*
Pimp. alb. ā ʒij.
ms Usurpetur, ut præcedens.

7 Alia.

℞. *Essent. alexip. Stahlii.*
Tinct. Tartar. a. ʒiſs.
ms. Usus ut præcedentis.

8 Pulvis contra acredinem.

℞. *Oc.* ♋. *ppt.*
Cryſtall. mont. ppt.

C. C.

C. C. phil. ppt. ʒj.
Nitri depurat.
Salis polychr. a. ʒſs.
ms. F. Pulv. Doſ. ℈j. bis vel ter per diem.

9 Gelatina.

℞. Gelatin. C. C.
Ebor. a. ℥iv.
m. d. ad. Vaſc.
Quotidie ad 4. 5. cochlearia ſumenda.

VII. *Methodus Medendi.*

Secundum varietatem vitiorum Lactis Cura variat.

a In Lacte tenuiori:
1 Laxantia leniora in uſum trahenda ſunt.
2 Subjungantur Stomachica & Balſamica, vigorem balſamumque ſanguinis reſtituentia.
3 Inprimis Diæta conveniens inſtituatur, ſerum ſuperfluum diſcutiens & per urinarias vias educens.

b In Lacte ſimpliciter craſſo:
1 Adhibeantur diluentia, Gelatinoſa, potus ſufficiens.
2 Evitetur Aromatum & Vini abuſus.

c In Lacte craſſo & ſimul mucido.
1 In uſum trahantur Laxantia, mucorem incidentia & evacuantia.
2 Interponantur & ſubjungantur reſolventia & incidentia ſalina, diuretica efficacia inſtructa.

d In ſalſedine & acrimonia bilioſa.
1 Poſt evacuationem per Rhabarbarum, Caſſiam, Tamarindos, præſcribantur abſorbentia, acrimoniam humorum deſtruentia.
2 Commendentur Gelatinoſa, Mucilaginoſa.
3 Diſſuadeantur Aromatica, ſpirituoſa, animique pathematum furor.

VIII. *Cautelæ Practicæ & Obſervationes.*

1 In Nutricibus lactantibus non tantum Lac, ſed & aliæ circumſtantiæ examinandæ, ne lue, qua ſæpius laborant, delicatulos inficiant.
2 Mores perverſos per lac infantibus haud communicari certiſſimum eſt.
3 Quandoque, licet rariſſime, lac tales refert colores, quibus alimenta vel medicamenta a Nutricibus aſſumta predita erant, quale quid de Rhabarbaro & Vino ſupra ceraſa recentia infuſo M. N. C. Dec. II. A. VI. teſtantur.
4 Acidorum, Salſorum, Aromaticorum, & Spirituoſorum abuſus Lacti ſummopere nocuus eſt.
5 Diæta quoque valde cruda, niſi Natura robuſtior & labor ſtrenuus concurrat, parum emolumenti lacti præſtare poteſt.
6 Frigus mammis lacte turgidis inimicum eſt; unde ab eodem ſibi cavendum.
7 Lac tenue in puerperis primis diebus occurrens nullam medelam expoſcit, inſervit potius meliori meconii evacuationi.
8 Nihil magis detrimenti lacti affert, quam animi pathematum furor; unde vitandus.
9 Ubi autem ex improviſo dominium jam ſuum exercuit, ibi laxantia, abſorbentia & mammarum Emulctus in auxilium vocanda ſunt, arcendo infantem per aliquot tempus a mammis.
10 Nutricibus & Lactantibus Vinum haud in largiori quantitate exhibendum eſt; exiccat enim lac & ſpirituoſum nimis reddit, infanti parum deinde proficuum.
11 Menſium fluxus, durante lactatione, ſeſe ſiſtens, varias ſæpe alterationes excitat.
12 Infantes delicatiores a frigida & fructibus horæis, a Nutricibus clam ſæpius ingeſta, graviter afficiuntur; unde talia interdicenda ſunt.
13 Optimum Lac a Matre ipſa petitur: Nutricum enim plerumque plura conjuncta habet incommoda.

Caput Quartum.

De

Tumore Apoſtematode Mammarum.

I. *Definitio.* Tumor Mammarum apoſtematodes eſt inflammatio earundem cum dolore, & rubore ad abſceſſum vergente conjuncta, a ſanguinis lactiſque ſtagnatione originem ducens.

II. *Differentia.*
1 Differt a Scirrho Mammarum, ubi nulla inflammatio, ſed tantum durities in hac vel illa Mammarum parte & quidem abſque dolore & rubore occurrit.
2 A cancro quomodo diſtinguatur, vid. Tab. de Cancro.
3 A Collectionibus Mammarum nodoſis, affluxui uberiori lactis, ejuſque ſtagnationi originem debentibus, & nulla adhuc inflammatione ſtipatis.

III. *Signa.*
1 Cognoſcitur ex tumore duro ab initio, inflammatione, dolore & rubore ſtipato.
2 Doloris ſenſus eſt pulſatorius, cui ſemper febricula aliqua jungitur.
3 Appetitus fere eſt proſtratus, ſitis vero ſolito auctior.
4 Quando abſceſſus formatus eſt, in medio Inflammationis punctum albicans ſeſe conſpiciendum præbet, quod inciſum, vel ſponte ruptum, pus & ichorem in larga ſæpius quantitate fundit.
5 Rupto abſceſſu & evacuato pure, omnis fere dolor diſparet & reliqua etiam ſymptomata imminuuntur.

IV. *Subjectum.*
1 Plethoricæ, ſanguineæ, ſucculentum Corporis habitum præ ſe ferentes.
2 Lactis copiam largiorem generantes, nec eadem debito modo liberatæ.
3 Primiparæ, in quibus tubuli mammarum nondum ſatis prævii ſunt.
4 Quæ infantes ſubito ablactant.
5 Eryſipelaceis mammarum affectibus obnoxiæ.
6 Quæ mammas lacte turgidas frigido aeri expoſuere.

V. *Prognoſis.*
1 Inflammatio mammarum quo diffuſior eſt, eo exquiſitiores dolores conjunctos habet.
2 Tumorem durum ſenſim ad mollitiem vergere, abſceſſum ſuccedere innuit.
3 Periculoſa haud eſt hæc inflammatio; quando tamen perverſe tractatur, in fiſtulas, ſcirrhos & cancros abire poteſt.
4 Quando abſceſſus formatus eſt & ſponte haud rumpitur, inciſio vero negligitur, tunc materia purulenta partes vicinas inficit, ſinuſque difficulter poſtea curabiles ſibi format.

VI. *Remedia.*
1 Laxantia leniora: Pilulæ Balſamicæ D. Stahlii, Becheri, & noſtrates, Manna, Rhabarbarum, Senna, Panacea Solutiva.
2 Abſorbentia & Diaphoretica fixa cum Nitratis & Cinnabarinis; Oc. ♋ ppt. Conch. ppt. C. C. phil. ppt. ♁ diaph. Bezoard. min. Sal. ♁tum, depuratum perlat. Cinnab. ♁ii, nativ. ppt.
3 Diſcutientia externa: Empl. reſolv. D. Heinrici, e ſpermat. Cet. diaphoret. Mynſ. Melilot. Spiritus Vini Camphorat. crocat.
4 Maturantia; Empl. filii Zachariæ, e Mucilaginibus, Diachyl. ſimpl. & cum gumm. anatice commixta.
5 Mundificantia & Balſamica; Liquam. Myrrh. Eſſentia Myrrh. Succini, Spiritus Terebinth. Balſam. Sulph. Terebinth. Empl. diaſulph. Rulandi, Opodeldech Paracelſi.

For-

Formulæ Remediorum.

1 Infusum laxans.

℞. *Fol. Senn. s. st.* ℨj. *Rhabab. elect.* ℨiſs. *Cryſtall. Tart.* ℈ij. *Infund. per noct. in s. q.* ▽ *f.* | *Mane bulliant parum; in Colat.* ℥iiſs. *Diſſolv. Mann. Calabr.* ℥j. *ſumatur calide.*

2 Pilulæ Balſamicæ.

℞. *Pil. polychr. D. Stahlii* ℨſs. | *D. pro 2. vicibus.*

3 Pulvis Diapnoicus.

℞. *Conch. ppt.* ♁ *ii diaph. Nitr. perlat. Salis polychr. a.* ℨj. | *Cinnab.* ♁ *ij.* ℈ij. *ms. f. Pulv. bis vel ter per diem ad* ℈j. *ſummendus.*

4 Emplaſtrum diſcutiens.

℞. *Empl. reſolv. D. Heinr.* ℥ſs. *Malax.* ○°○ *chæref.* | *Add. Camph. gr. vj. vel* ℈ſs. *Applicetur loco dolenti.*

5 Emplaſtrum maturans.

℞. *Emplaſtr. e Spermat. Cet. Diachyl. cum gum. a.* ℨiij. | *Malax.* ○°○ *ovor. applicetur calide.*

6 Eſſentia mundificans.

℞. *Eſſent. Myrrh. Succin. a.* ℨj. *Spir. Terbinth.* ℈j. | *ms. applicetur guttatim cum plumaceolis.*

7 Emplaſtrum Conſolidans.

℞. *Emplaſtr. Diaſulph. Rulandi* ℥j. | *Malaxat.* ○°○ *Nuc. jugland. applicetur.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 In Tumore & inflammatione Mammarum adhibeantur diſcutientia externa, internis temperantibus & diapnoicis ſimul in uſum vocatis.

2 Quando his nil obtinetur, & inflammatio ad abſceſſum vergit, maturantia ſubſtituenda ſunt.

3 Maturatione facta, aperiatur abſceſſus per lanceolam, niſi ſponte rumpatur.

4 Tandem pure evacuato & emollitione ſufficiente facta, mundificantia in uſum trahantur.

5 Caro vero luxurians, ſi quæ concurrat, per lenia ſeptica tollatur.

VIII. *Cautelæ & Obſervationes.*

1 Ab initio a maturantibus & emollientibus deſiſtendum eſt, præſtat rem diſcutientibus aggredi.

2 Hoc tempore ſparadrapum Cera, Sevo Cervino & ○°○ roſarum liquefactis paratum officium præſtitiſſe ſæpius obſervavi.

3 Formulæ nimium aquoſæ, refrigerandi ſcopo commendatæ, plerumque magis incommodi quam emolumenti præſtant.

4 In nodoſis Collectionibus & Eryſipelaceis affectibus Emplaſtra reſolventia & ſparadrapa ſimilia egregium uſum habent.

5 Interna remedia nunquam negligenda ſunt; inprimis eo allaborandum, ut alvus quotidie officio reſſpondeat, ne major ſanguinis affluxus ad mammas fiat.

6 Quando abſceſſus apertus eſt & difficulter ſanationem admittit, uſurpetur Balſamus Vulnerarius Kortholti, qui egregie mundificat & conſolidationem promovet.

CAPUT QUINTUM.

DE

Papillarum Fiſſuris.

I. *Definitio.* Papillarum Fiſſuræ ſunt ulcuſcula rimoſa in papillis lactantium occurrentia, valde moleſta & inter ſugendum præcipue exquiſitiſſimum dolorem inferentia, ſanguinemque & ichorem plerumque plorantia.

II. *Differentia.*

Aliæ ſunt majores, foveas fere majores in papillis formantes, aliæ minores, proprie ſic dictas ſciſſuras ſ. rhagades conſtituentes.

III. *Signa.*

1 Fiſſuræ modo majores, modo minores, in papillis occurrentes & ulcuſcula rimoſa formantes.

2 Effluxus ſanguinis vel ichoris præcipue inter ſugendum conſpicuus, ubi os infantis non raro ſanguinolentum redditur.

3 Acerbiſſimorum dolorum, eodem tempore maxime ſævientium, concurſus.

IV. *Prognoſis.*

1 Primiparæ & juniores papillis tenerioribus gaudentes.

2 Ab infantibus robuſtioribus vulneratæ, per dentes vel fortiorem ſuctionem.

3 Aphtharum Infantum vitiis inquinatæ.

V. *Prognoſis.*

1 Præter ſummam moleſtiam & acerbiſſimos dolores nihil periculi inferunt.

2 Ob infantum tamen frequentiorem ſuctionem difficillime ſæpius ſanatur, niſi in principio medela afferatur.

3 Quando negligentius vel perverſe tractantur, corruptionem concipiunt & abſumuntur papillæ, ut poſtea ad Lactationis negotium prorſus ineptæ reddantur mulieres.

VI. *Remedia.*

1 Humores temperantia, abſorbentia & diaphoretica fixa: Oc. ♋. ppt. Conch. ppt Unic. foſſ. C. C. phil. ppt. ♁ diaph. Bez. miner. cum Nitratis & Cinnabarinis conjungenda.

2 Diluentia & lubricantia: Potus Thee, Caffee, Hordei toſti, Gelat. C. C. Ebor. Emulſiones.

3 Demulcentia & Conſolidantia externa: ○°○ ovorum Lumbric. Cer. Lin cum ovis conquaſſatum, Unguent. ⊙. de Glycirrhiza, Liq Fl. Verbaſc. maris & Calend in Clibano paratus, Butyrum cum floribus recentibus Calendulæ in formam linimenti redactus, oleum ſ. liquamen Myrrh.

4 Præſervantia: Suctio matura, mediante vitro ad hoc negotium parato, cupula cerea ante & poſt partum impoſita.

Formulæ Remediorum.

1 Unguentum abſtergens & conſolidans.

℞. *Unguent. e min. Camph.* ℨſs. ℥ſs. ○°○ *Tartar. per deliq.* | *ms. uſurpetur aliquoties per diem.*

2 Aliud.

℞. *Unguent. ⊙reum. de Liquir.* | *a.* ℨij. *ms. uſurpetur ut prius.*

3 Aliud.

℞. *Flor. Calend. Mſs. Infund. in ſ. q. Butyr. rec.* | *Ebullitione facta exprimatur & ſervetur ad uſum.*

4 Linimentum abſtergens & conſolidans.

℞. *Liquam. Myrrh. cum Vittell. ov. conquaſſand.* ℥ij. ○°○ *Cer.* | *Lumbr. terreſtr. a.* ℨj. *ms. Inungantur aliquoties per diem.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 Quando acrimonia humorum ſubeſt, uſurpentur interna præcipitantia, diluentia & lubricantia.

2 Præcipue vero omni in caſu ad locum affectum intentio curatoria dirigatur, imponendo talia remedia papillis, quæ dolores demulcent, fiſſuras abſtergunt, eaſdemque tandem conſolidant.

3 Pro præſervatione adhibeantur remedia modo commendata.

VIII *Cautelæ & Obſervationes.*

1 Suctio matura antequam lac craſſius evadat & ſtagnatione ſpiſſeſcat, plurimum pro præſervatione hujus mali valet.

2 Si Papillæ in mammarum ſubſtantia profundius deliteſcunt, vitra, ſugendi negotio deſtinata, in auxilium vocari poſſunt.

3 Nimiæ thoracis ſtricturæ, juvenculis propriæ, plurimum damni & mammis & papillis inferunt, unde ſerio diſſuadendæ ſunt.

4 Ut

4 Ut Topica eo melius effectum suum exerere possint, infans rarius papillis applicandus est.
5 Antequam infans sugat, papillæ abstergantur & post suctionem finitam topica denuo imponantur.
6 Laudant eximie Millepedes in Vino maceratos, expressos postea & impositos, quod experientiæ commendandum.
7 Post inunctionem topicorum foliolum lil. alb. vel passula major inversa & ab acinis liberata egregie se gerit.
8 Ex fissura papillarum Nutricem quandam insignem passionem hystericam contraxisse A. N. C. recensent.

LIBER VIII.

DE

MORBIS INFANTUM.

CAPUT PRIMUM.

De Retentione Meconii.

I. *Definitio.* MEconii retentio est excrementorum fœtus nigricantium, Ventriculum, & intestina occupantium, neglecta evacuatio, pluribus gravibus symptometibus posthac viam sternens.

III. *Signa.*
1 Meconium retentum vel insufficienter evacuatum esse colligimus, si infans recens natus ἄνω & κάτω parum vel nihil materiæ mucido-viscidæ nigricantis eliminavit.
2 Si continui clamores, inquietudines & pavores, tormina flatulenta, Convulsiones, dyspnœa, Cardiogmus succedunt.
3 Si tandem dejectiones decolores, biliosæ æruginosæ, vitellos ovorum referentes, sequuntur, vel intercurrunt.

V. *Prognosis.*
1 Quo minus Meconii evacuatum est, eo plura subsequi solent symptomata.
2 Retentum Meconium non tantum gravissima excitat symptomata, sed & non raro ipsa mortem post se ducit.
3 Torminibus Infantum gravioribus facillime accedunt Convulsiones.

IV. *Subjectum.*
1 Infantes, quibus post partum nihil evacuandi scopo exhibitum fuit.
2 Qui alvo sunt strictiori.
3 Quibus justo citius alimenta ingeruntur.
4 Quibus Colostrum Matris denegatur.

VI. *Remedia.*
1 Lubricantia & lenissima evacuantia: o°o amygd. d. cum saccharo subactum, syrup e Cichor c Rhab. Ros. solut e Spina Cervin. Oxymel. Squillit. Butyrum recens cum Pulvere epil March. & Trag. alb. commixtum, nostratibus solenne, Pulticulæ e Manna, Aurum fulminans.
2 Laxantia leniora, puerperis & Nutricibus primis diebus exhibenda: Pilul. Beccheri, Stahlii, nostrates balsamico-viscerales.
3 Colostrum mox post partum fœtui ad sugendum propinatum.
4 Absorbentia, materiam acrem præcipitantia: Cryst. mont. ppt. Conch. ppt. Oc. ♋ ppt. ♁ diaph.
5 Temperantia, Mucilaginosa: Crem. Hord. Gumm. Tragac. Arab. Mucilag. Sem. Cydon. Psyll.
6 Anodyna: Cinnabaris ♁ii, Theriac. tantillum.

Formulæ Remediorum.

1 Pulticula evacuans.
℞. *Trag. alb. ℥ß.*
Pulv. epilept. March. ʒß.
Butyr. rec. q. s. f. Pulticula, detur successive.

2 Alia.
℞. o°o *Amygd. dulc. rec.* ℥ß.
Sacchar. cand. alb. q. s. f. Pultic.

3 Mixtura purgans.
℞. *Syr. Rhabarb. simpl.*
Mann. liquid. ā. ʒij.
detur successive.

4 Alia.
℞. *Syrup. e cichor. C. Rhab.*
Oxymel. squillit. ā. ʒij.
ms usurpentur, ut præcedens.

5 Pulvisculus purgans.
℞. *Crystall. mont. ppt. gr. iv.*
Auri fulminant. gr. ß.
ms. detur in lacte cum pauco saccharo.

6 Pulvis temperans.
℞. *Conch. ppt. ʒij.*
Antimon. crud. Hung. ʒj.
Lambr. terrestr. ppt.
Cinnab. ♁ii ā ʒß.
ms f. Pulv. ad gr. vj. vij. cum Saccharo propinandus.

7 Pulvis resolvens & evacuans.
℞. *Trag. alb. ℥ß.*
Spermat. Cet. ʒj.
ms f. Pulv. cum pulte vel lacte bis, ter per diem exhibendus.

8 Alius temperans & discutiens.
℞. *Sem. anis. ʒj.*
Lapp. ♋. ppt.
Crystall. mont. ppt. ā ʒj.
Croc. Or. gr. vj.
Sacchar. cand. viol. ℥ß.
ms f. Pulv. usurpetur, ut præcedent.

9 Anodynum.
℞. *Theriac. Andromach. vel Mithridat. Damocr.*
gr. ß. vel gr. j. detur cum plus vel lacte.

VII. *Methodus Medendi.*
1 Pro præservandis symptomatibus, retentum Meconium sequentibus, optimum remedium est matura ejusdem evacuatio.
2 Quando vero jam præsto sunt, tunc in torminibus flatulentis & Cardiogmo, post lenem evacuationem, per Oxymel scylliticum & Syr. Ros. Sol. vel Rad. irid. Flor. pulverisat. ad gran. aliquot, ☿rium dulcem ad gr. j. ij. aut Clysterem factam, adhibeantur temperantia & discutientia: Oc. ♋ ppt. Conch. ppt. ♁ium diaphoret. Bezoard. min. Confect. Anis. Sperma Cet. cum Trag. alb. commixtum, Sacculi ex Herb. Menth. Chamom. Matricar. Sem. Aneth. Ventri imponendi, vel Linimenta discutientia ex o°o Chamom. Absinth. Matric. Anath. Carv. N. M. expr. ventri calide inungenda.
3 Si Materia admodum acris, caustica, Convulsiones minitans, adfuerit, præscribatur Aurum fulminans, quod omnia inquinamenta exturbat, sed maximas, antequam effectum exerit, anxietates & Lipothymicos quasi affectus excitat. Subjungantur deinde absorbentia & mucilaginosa.
4 In Diarrhœis biliosis, æruginosis & decoloribus exhibeantur etiam, post evacuantia & Clysteres, absorbentia & temperantia, nec non supra descriptus pulvis temperans, subjunctis subadstringentibus lenissimis.
5 In Nimiis vigiliis & inquietudinibus post usurpata evacuantia & alterantia Anodyna correcta in refractiori dosi commendentur.

VIII. *Cautelæ & Observationes.*
1 Mercurius dulcis Infantibus aliquot menses habentibus ad gr. ij iij. tuto exhiberi potest.
2 Usum Auri fulminantis commendavit jam Etmullerus; sed non admodum tenerrimis exhibendum, verum jam aliquot menses natis; Convulsiones potentissime præcavet.
3 Celebrat Blaxer in torminibus Infantum flatulentis, Cardiogmo & asthmaticis oppletionibus loco Mercurii dulcis Sulph. ♁ii tenerius secundum Glauberi præ-

præparationem præcipitatum cum acido Tart. a gr. $\frac{1}{4}$ ad gran j.

Opiata non nisi in refracta dosi & post evacuantia & alterantia jam in usum vocata sunt exhibenda. Adstrigentia quoque eandem cautelam requirunt; alias eximium damnum exinde emergere potest.

Caput Secundum.

De Aphthis.

I. *Definitio.* Aphthæ sunt pustulæ oris & faucium, cum inflammatione, dolore & deglutionis difficultate conjunctæ, a sanguinis & seri stagnatione originem habentes.

II. *Differentia.*

1 Ratione coloris: aliæ sunt albicantes, aliæ rubræ, nigricantes aliæ, prout nimirum fortius vel mitius affligunt, diutius vel brevius subsistunt.

2 Ratione indolis, aliæ sunt benignæ, quæ facile medicamentis cedunt, aliæ malignæ, exitum plerumque lethalem sortitæ.

3 Ratione causæ morbificæ: aliæ sunt idiopathicæ, absque alio morbo occurrentes, aliæ sympromaticæ, morbis aliis eorumque perverso regimini originem debentes.

III. *Signa.*

1 Pustulæ parvæ elevatæ instar fere miliis solis, Linguam & interiora faucium occupantes.

2 Dolorem & plerumque inflammationem aliquam conjunctam habentes.

3 Lingua inflata & crusta alba obducta, cum deglutitione impedita.

4 Accedens, nisi cito prospiciatur, vicinarum partium corruptio, cum subsequente morte.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes cholerici, biliosi, lac acrius sugentes.

2 Corpore æstuante frigido aeri expositi.

3 Medicamentis calidioribus tractati.

4 Quibus fauces & lingua nunquam abstergunter.

5 In febres malignas aliasque acutas incidentes, & perverse tractati.

V. *Prognosis.*

1 Idiopathicæ melioris sunt præsagii quam symptomaticæ.

2 Quo magis fœtidum odorem spirant & ad nigredinem inclinant, eo periculosiores sunt.

3 Quo recentiores vero & magis albescentes, eo magis medicamentis obediunt.

4 Febribus acutis & malignis conjunctæ, quæcunque eæ fuerint, plerumque lethalem eventum portendunt.

VI. *Remedia.*

1 Abstergentia: Decoctum Veronicæ, Salviæ, Saturejæ, addito pauco melle, vel Syrup. acriusculis Dianuc. diamor. Mixtura ex ▽ Salv. Flor. Samb Veron. Mel. rosat. & tantillo aluminis, pro abstersione linguæ & faucium cum linteis vel pannis paululum asperioribus.

2 Laxantia leniora: Syr. e Cich. c. Rhab. Pultic. Mann. Syr. Rosf. Sol. e Spin. Cerv. Pomor. laxativ.

3 Demulcentia interna: Mucilag. Sem. Psyll. & Cydon. cum Mel. rosat vel Rob. diamor. Emulsiones ex Sem. 4 frig. Card. Mar. Alth. Amygd. dulcibus & aquis appropriatis: Gelatin. C. C. Ebor. Cremor. Hord.

4 Diapnoica, febrem concurrentem discutientia: Oc. ♋ ppt. Conch. ppt. ♃ium diaph. Bez. miner. Nitr. depurat. perlat. Cinnab. ♃ii, ▽ diapnoicæ, Infusa, ex herbis discutientibus & pectoralibus calide sæpius propinata.

Formulæ Remediorum.

1 Decoctum abstergens.

℞. *Herb. Veron.*	*Add. mel. rosat.* ℥j.
Agrimon. ā. Mſs.	*Pro abstersione linguæ &*
Coq. c. ▽ *& Vin. ā.*	*faucium cum linteo De-*
Colat. ℥iij.	*cocto imbuto*

2 Mixtura abstergens fortior.

℞. ▽ *Sal.*	*Mel. rosat. ā.* ℥ſs.
Prunell.	*Alum. ust.* ℈j.
Liguſtr. ā. ℥iſs.	*usurpetur, ut præcedens.*
Rob. diamor.	

3 Laxans pro Infante bimestri.

℞. *Pulticul. Mann.* ℥j. *D. ad lambendum.*

4 Aliud.

℞. *Syrup. e Spin. Cerv.*	*Rhab. ā.* ʒiij.
e Cich. c.	*ms d. successive.*

5 Mixtura demulcens interna.

℞. *Mucilag. Sem. Psyll.*	*Mel. rosat.* ʒvj.
Cydon.	*ms d. sæpius aliquid ad lam-*
C. ▽ *Malv. extr. ā* ℥ij.	*bendum.*
▽ *fœnic.* ℥j.	

6 Emulsio discutiens & refrigerans.

℞. *Amygd. dulc. exc.* ʒij.	*F. l. a. Emulſ.*
Sem. 4 fr. maj.	*Edulc. Syrup. dialth. Fern.*
Card. mar. ā ʒj.	ʒvj.
C. ▽ *Card. Mar.*	*Add. Oc.* ♋ *ppt.* ʒſs.
Veron.	*D. repetitis vicibus.*
Lactuc. ā ℥ij.	

7 Aqua diapnoica.

℞. ▽ *Fl. Samb.*	*Cinnab.* ♃*ii. gr. vi.*
Card. Mar.	*Tab. Man. xſt. ſimpl.*
Veron. ā. ℥j.	ʒſs.
Conch. ppt.	*D. singulis 4. horis cochle-*
♃*ii diaph. ā* ℈i.	*ar. 2.*
Nitr. perl. ℈ß	

VII. *Methodus medendi.*

1 Nutricis vel puerperę habenda est ratio, ut lac acrius biliosum corrigatur. Obtinetur hoc congrua Diæta, humectante, diluente, lubrica: vitando spirituosa, aromatica, salsa, animi pathemata.

2 Ad ipsam partem affectam respiciatur, ut impuritates abstergantur per mitiora primum, postea, his non sufficientibus, per fortiora.

3 Ut affluxus humorum inhibeatur & impuritates simul evacuentur; instituatur lenis laxatio per Rhabarbarina vel Mannata.

4 Ubi affectus symptomatice affligit, ubi ad morbum primarium præcipue respicere convenit, haud neglectis tamen remedia parti affectæ debitis.

VIII. *Cautelæ & Observationes.*

1 Sæpius lingua crusta fortiori albicante est obducta, ubi acriuscula in usum sunt vocanda & lingua faucesque bene abstergendæ sunt.

2 Laxantia in idiopathico statu conveniunt, non item in symptomatico, cum febribus acutis conjuncto.

3 In hoc præprimis excretiones diapnoicæ æqualiter promoveantur; plerumque enim malum a calidiori regimine ortum habet.

4 Demulcentia, humectantia, Lubricantia & Infusa Herbarum sæpius propinata hoc in casu eximium usum habent.

5 Album Græcum specificum plane effectum exerit. Cum vero in Gargarismatibus hic locum haud habeat, decoquatur cum Speciebus pro potu ordinario.

6 Ab omnibus calidioribus medicamentis sibi cavendum est quodcunque demum originem habeat malum.

7 In acutis sæpius ab externa colli refrigeratione ortum suum ducit; unde eidem prospiciendum est.

Caput Tertium.

De

Intertrigine.

I. *Definitio.* Intertrigo est cuticulæ in variis corporis juncturis, sub axillis, mento, in inguinibus, femoribus, nec non natibus, excoriatio, stagnationi sudoris originem debens.

II. *Differentia*

Distinguitur facile ab aliis corporis efflorescentiis ulcerosis, quæ ubique fere partium & sub alia diversaque facie sese conspiciendas præbent; Intertrigo vero non nisi in illis partibus, quæ aeri minus expositæ sunt, sudoremque excretum diutius conservant, occurrit & plerumque in extima saltem cuticula sedem suam figit.

III. *Signa.*

Cognoscitur ipso aspectu: Rubet primo pars ardetque: postea in excoriationes cuticulæ exterioris abit, nisi remediis promte occurratur.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes obesi, sudoribus largioribus expositi.
2 Qui urina acriori linteamina sæpius madefaciunt.
3 Qui rarius absterguntur, novisque subinde linteaminibus haud prospiciuntur.

V. *Prognosis*

1 Rarius aliquid mali exinde metuendum est.
2 Quod si tamen negligentius tractatur, ulcerosum assumit genium, satisque refractarium aliquando sese gerit.

VI. *Remedia.*

1 Exsiccantia: Lapis calaminaris, Tutia, Liquiritia, Creta, Cerussa, Amylum cum pauco Camphoræ.
2 Abstergentia & Consolidantia: Unguent. alb. Camphorat. e Min. Camph. Emplastr. Diapalm. Fol. Aristoloch. rot. Plantag. Gratiæ Dei imposita.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis exsiccans & consolidans egregius.

℞. *Cret. ignit. ▽ extinct. & iterum exsiccat.* ℥ij.
Ceruss. alb.
Lap. Calamin. ā ℥j.
Tut. ppt. ʒj.
ms. F. Pulv. subtiliss. in linteolis adspergendus.

2 Alius.

℞. *Lap. Calamin.* ʒij.
Tut. ppt. ʒj.
Liquirit.
Amyl. ā. ʒiß.
Camph. ʒß.
ms. f. Pulv. subtiliss.

3 Linimentum abstergens & exsiccans.

℞. *Litharg.*
Ceruss. ā ʒiß.
c. s. q. ○○ *ovor. f. Liniment.*

4 Aliud.

℞. *Unguent. e Min. Camphorat.* ℥ß.
Balsam. Peruv. ℈ß.
ms.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Præservatio hujus mali consistit in munda Infantum tractatione, ut debito tempore abluantur & novis linteaminibus involvantur.
2 Curatio vero exposcit exsiccantia, aliquoties per diem inspergenda.
3 Quando ulcerascentia subest, adhibeantur abstergentia fortiora, subjunctis consolidantibus.
4 Si ab acrimonia sanguinis malum foveatur, commendentur interne temperantia, lubricantia & demulcentia, in usum simul vocatis lenibus laxantibus.

VIII. *Cautelæ & Observationes.*

1 Simpliciter oleosa & nimis aquosæ formulæ in intertrigine præprimis rafractaria minus conducunt.
2 Officium sæpius inposteriori casu haud explent exsiccantia, supra commendata, sed opus est fortioribus abstergentibus.
3 Non raro e calidiori Nutricis Diæta malum fovetur: unde congrua alimenta potusque eidem commendanda sunt.

Caput Quartum.

De

Achoribus, Crusta Lactea & Tinea.

I. *Definitio.*

a Achorum & Crustæ Lacteæ:

Sunt ulcera crustosa, albicantia, in infantum Capitibus & Facie Lactationis tempore efflorescentia, humorem ichoroso glutinosum fundentia, & a vitiata seri qualitate ortum suum habentia.

b Tineæ:

Est Scabies ulceroso-crustosa, partem capitis capillatam occupans, eandemque ac præcedens affectus causam agnoscens.

II. *Differentia.*

Differt uterque morbus ab aliis affectibus scabiosis ratione partis affectæ: in his universus corporis habitus, excepto fere capite, efflorescentiæ scabiosæ expositus est: in nostris vero affectibus Caput præcipue laborat, reliquæque partes magis tutæ sunt.

III. *Signa.*

a Achorum & Crustæ Lacteæ.

1 Antequam erumpunt, plerumque mala sese habent infantes, appetitus imminutione laborant & non raro phlogosibus & horripilationibus alternantibus afficiuntur.
2 Antecedunt & concurrunt collectiones nodosæ glandularum in collo præcipue conspicuæ:
3 Tandem efflorescunt pustulæ & sensim sensimque universum fere caput occupant.
4 Fundunt materiam viscidam, ichorosam, flavescentem, omnia fere cum pilis conglutinatam.
5 Ardore suo sunt molestæ & inquietudinem, ab initio præprimis, infantibus causantur.

b Tineæ:

1 Efflorescit in Capitis parte capillata & ichorosum humorem glutinosumque, quandoque satis fœtidum fundit.
2 Abit in squamas & furfures, dum in aliis locis denuo efflorescit.
3 Interdum cutis exeditur vel scalpendo vulneratur, ut sanguis cum sanie effluat.
4 Pruritu & ardoris sensu præprimis molesta est, ut continuo fere ad scalpendum invitentur afflicti.

IV. *Subjectum.*

1 Achoribus & crustæ lacteæ expositi sunt infantes repleti, serum acrius viscidiusque possidentes.
2 Lac acre, salsum e nutricibus sugentes.
3 Alimenta dyspepta in larga quantitate assumentes.
4 Post sudorem liberiori aeri expositi.
5 Tineam experiuntur pueri cacochymici, nullam Diætam observantes.
6 Serum acrius, salsum possidentes.
7 Cachectici & corpus a sordibus non bene liberantes.
8 Pilos in majori quantitate generantes.
9 Hæreditariam a Parentibus habentes dispositionem.

V. *Prognosis.*

1 Uterque affectus nihil mali involvit, sed pro purgatione Naturæ habendus est.
2 Quando vero materia incongruis tentaminibus repellitur, facillime asthmata, Catarrhi suffocativi, Convulsiones, aut, quod adhuc melius, febres mali moris succedunt.
3 Collectiones nodosæ in collo occurrentes efflorescentia scabiosa & manante sensim sensimque discutiuntur.
4 Achores & crusta lactea facilius curantur, quam Tinea, inprimis, si hæc jam sit inveterata.
5 Tinea confirmata & rebellis plerumque Capillorum defluvium post se ducit.

6 Neglecta & perverse tractata in Lepram abire potest.
7 Mitior provectiori puerorum ætate sæpius sponte remittit & optimam valetudinem comitem habet.
8 Quod etiam achores & crusta lactea faciunt, quæ vegetos floridosque plerumque infantes post se relinquunt.

VI. *Remedia.*

1 Laxantia: Rhabarbarum, Manna, Mechoacanna, Diacydon. lucid. Jal. Specif. Jalap. Pulv. Cornach. Panac. solut. ☿ius dulc.
2 Anticatarrhalia: Rad. Sarsapar. Aristol. rot Bryon. Vincetox. Helen Chin Caryophyllat. Lapath acut. Angel. Lign. Sanct. Saffafr. Herb. Fumar. Saponar. Card. Bened Fl Samb. Sem. Anis. Aquileg. Tinct ♁ii tartaris. Tart. Essent. Succin. Antimon. crud. Hung. Lumbric. terrestr. ppt.
3 Temperantia: Oc. ♋ ppt. Unic. foss. Conch. ppt. ♁ium diaph. Bez. mineral. Cinnab. ♁ii, nativ. ppt. Nitr. depurat. perlat.
4 Abstergentia, exsiccantia & consolidantia externa; Rad. Aristol. Lapath. acut. Helen. Fol. Nicot. Salv. in urina vel vino vel Lixivio communi decoquenda, Cret. Tut. ppt. Lap. Calaminar. Lithargyr. Ceruss. Liquir. Bryon. pulveretenus inspergenda, oleum ovorum vel cheirinum cum °°° philosoph. Unguent. Enul. & Nicot. commiscendum.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis purgans pro Infant. semestri.

℞. *Pulv. Cornachin. gr. vj.* *ms. d. pro 1. vice.*
☿ii dulc. rit. parat. gr. j.

2 Alius pro Bimulo.

℞. *Specif. Jalappin. ℈ß.* *ij.*
☿ii dulc. rit. par. gr. *ms. d. pro 1. vice.*

3 Potiuncula pro puero 8 annorum.

℞. *Syr. e cich. c. Rhab.* *▽ Fl. acac. ℥ß.*
Diacydon. lucid. Jal. a. ʒij. *ms. pro 1. vice.*
Salis absinth. gr. iij.

4 Species pro potu Ordinario.

℞. *Rad. Sarsapar.* *Ebor. a ʒiij.*
Chin. *Fl. til.*
Gramin. *pap. rh. a. p. j.*
Liquir. a. ℥ß. *Sem. Anis.*
Ras. Lign. Sanct. *Aquileg. a. ʒj.*
Sassafr. *Incis. contus. d. ad ch.*

5 Essentia anticatarrhalis.

℞. *Ess. Lign.* *ms. d. Nutrici quotidie 30.*
Tinct. ♁ii tartaris. a ʒß. *gutt.*

6 Alia.

℞. *Tinct. Tartar. acr. ʒij.* *ms. usurpetur, ut præcedens.*
Essent. Succin. ʒj.

7 Pulvis expellens & temperans.

℞. *Conch. ppt.* *Lumbr. terrestr. ppt.*
Oc. ♋. ppt. *Cinnab. ♁ii a ʒi.*
Antimon. crud. Ung. a ʒij. *ms. f. Pulv. Dos. varia ratione ætatis.*

8 Decoctum abstergens.

℞. *Rad. Lapath. acut. ℥j.* *Coq. in Lixivio communi vel*
Helen. *Urinæ puerorum, ablue*
Aristoloch. rot. a. ʒß. *Achores & post exsiccatio-*
Herb. Sapon. Mß. *nem °°° ovorum vel ce-*
Nicot. p. j. *ræ inunge.*

9 Unguentum Foresti.

℞. *Vitel. Ovor. ad duritiem coct. N. XVI.* *exprimatur oleum, toties-*
Myrrh. ʒj. *que coque & exprime,*
Rad. Ari ʒß. *donec spumam non am-*
Helleb. nigr. gr. iv. *plus emittat, abjectis*
ms & coque in ferrea sartagine *hinc fæcibus, oleum in*
absque flamma, donec spu- *vase clauso servetur ad u-*
mam emittat, tum *sum.*

10 Oleum abstergens & consolidans.

℞. *Olei ovor. ℥ß.* *ms. inungatur bis per*
philosoph. ʒij. *diem.*

VII. *Methodus Medendi.*

1 In crusta lactea & Achoribus non tantum infantes sed & Nutrices sunt expurgandi, ut sanguinis serique labes corrigatur.
2 Convenit hunc in finem laxantia ☿lia aliaque leniora in usum trahere & aliquoties repetere.
3 Subjungantur & interponantur anticatarrhalia remedia, temperantia, leniterque expellentia.
4 Repurgato corpore externa abstergentia & consolidantia locum habent.
5 Tinea eandem exposcit Methodum Medendi, eademque remedia ac crusta lactea.
6 Si pili admodum conglutinati sunt remediorumque applicationem impediunt, forcipe abscindantur.
7 In ficosa Tinea rebelli & refractaria applicans Dropacem, omnemque cutem corruptum cum eodem auferunt, vulneratumque postea caput debitis remediis priori suo nitori restituunt.

VIII. *Cautelæ Practicæ & Observationes.*

1 Crusta Lactea & Tinea perite sunt tractandæ, ne retropulsæ insignia damna inducant.
2 Ab omnibus igitur repellentibus quam maxime sibi cavendum est.
3 Ad hanc classem referuntur Adstringentia, Sulphurata & formulæ nimium aquosæ externe usurpatæ.
4 Ut remedia eo melius affectum suum exerere possint, opus est Diæta congrua: alias optatus scopus haud obtinetur.
5 In crusta lactea quidam Nasturtium frixum vel cum axungia porcina subactum cum fructu imponunt.
6 Alii spiritum tantum Vini simplicem vel myrrhatum applicant.
7 Satius est hos affectus cutaneos aliquandiu sibi relinquere, quam justo citius reprimere.

Plures Cautelas vid. in Tab. de Scabie.

Caput Quintum.

de

Dentitione Difficili.

I. *Definitio.* Dentitio difficilis est dentium cum summo dolore aliisque gravioribus symptomatibus contingens eruptio, firmioribus plerumque gingivis originem suam debens.

II. *Differentia.*

Dentitio difficilis alia solito difficilius tantum procedit, nec ulla periculosa conjuncta habet symptomata, alia est difficillima & vitæ discrimine stipata.

III. *Signa.*

1 Circa septimum plerumque mensem dentes e gingivis prorumpunt & primo quidem canini, postea incisores & tandem maxillares, nullo certo circa singulorum eruptionem servato ordine.
2 Qui tamen tardioris sunt temperamenti post anni demum spatium aut serius dentes suos primos acquirunt.
3 Sentiunt tenelli pruritum in gingivis, dolori satis exquisito conjunctum.
4 Digitis continuo gingivas contrectant & cibos calidos respuunt.
5 Copiosam Salivam ex ore emittunt.
6 Inquieti sunt & continuo clamitant.
7 Gingivæ hinc inde tubercula & nodos, dentium erupturorum testes, formant.
8 In aliis Diarrhœa concurrit, ubi plerumque res facilius procedit.
9 In aliis vero alvus adstricta est, cui febricula, quandoque satis intensa, comes est, Convulsionibus non raro & intercurrentibus frequentibus pavoribus stipata.
10 Somnus hoc in casu fere nullus, & appetitus prostratus est.
11 Continuant hæc symptomata, remittuntque, donec Natura finem sibi præfixum obtinuerit.

VI: *Subjectum.*
1 Difficiliori dentium eruptioni expositi ſunt Infantes firmioribus & craſſioribus gingivis prædici.
2 Cholerici ſimul & temperamenti activioris.
3 Adſtrictione alvi laborantes.
4 Lacte acriori, ſalſo & ſpiſſiori nutriti.

V. *Prognoſis.*
1 Melius eſt infantes dentitione laborantes Vomitus & Diarrhœas pati, quam alvi conſtipationem.
2 Pavores frequentius occurrentes cum febricula intenſiori Convulſiones minantur.
3 Gingivas ſuperne albicantia referre puncta, dentes mox erupturos indicat.
4 Qui tam firmas habent gingivas, ut dentes haud erumpere poſſint, Convulſionibus non raro moriuntur.

VI. *Remedia.*
1 Laxantia leniora: Manna, Syr. roſ. ſolut. e pom. laxat. Fl. perſ. Violar. Clyſter.
2 Diapnoica; Pulv. Bezoard. Hal. ▽ Fl. Samb. Scorzon. Fl. Til. Oc. ♋. ppt. C.C. Phil. ppt. Ung. Alc. ppt. Lumbr. terreſtr. ppt. ♁ diaph. Bezoard. min. Cinnab. ♁ii, nativ. Nitr. perl. Sal. Prunell.
3 Demulcentia & Paregorica externa: Mucilago Sem. Pſyll. & Cydon. cum ▽ Alth. & Lactuc. extract. mel. cum butyr. rec. permiſtum, °○○ Amygd. dulc. Pinguedines Lepor. Gallinarum, Anſerum, Gingivis inunctæ, Baculi Liquiritiæ contuſi & ad lambendum exhibiti.
4 Amuleta collo appenſa & ad mordendum propinata: dens Lupi, Cryſtallus, Jaſpis, argento incluſi, Radix Ireos flor.
5 Specifica: Sanguis recens e criſta Galli nigricantis inunctus, chalybs ſepties & ultra candefactus & in lacte caprino vel muliebri extinctus, ad mordendum exhibitus, dentes Hominis, Equi primum nati, Viperæ maſculæ, pellis Lupi, Lana agnina, Gingivis applicata, Cerebella Leporis, Gallinarum, Pullorum, cum Melle ſubacta & gingivis inuncta.

Formulæ Remediorum.

1 Potio Laxans.
℞. *Mann. Calabr.* ʒvj. — ℥iſs.
Salis polychr. gr. iij. — *d. pro* 1. *vice.*
Diſſolv. in ▽ *Fl. Til.*

2 Pulvis Laxans.
℞. *Specif. Jalappin. gr.* viij. — *gr.* j.
Mercurii dulc. rit. par. — *ms. F. Pulv. d. pro* 1. *vice.*

3 Aqua diapnoica.
℞. ▽ *Fl. Til.*
Samb.
Card. Mar. a. ℥j.
C.C. *phil. ppt.*
♁*ii diaph. a.* ℈j.
Cinab. ♁*ij.*
Nitr. perl. a ℈ſs.
Tab. e Succ. Citr. ʒiſs.
ms. d. ſingulis 4. *horis cochl. ij.*

4 Mucilago demulcens.
℞. *Mucilag. Sem. Pſyll.*
Cydon.
c. ▽ *Malv. extract. a.* ʒſs.
▽ *Fl. Samb.* ʒvj.
Mel. roſat. ʒſs.
ms. pro inungendis Gingivis.

5 Unguentum demulcens.
℞. *Butyr. recent.*
Mel. rec. a. ʒſs.
ms. uſurpetur, ut præcedens.

6 Aliud.
℞. *Pingued. Gallinar.*
Lepor. a. ʒii.
°○○ *Amygd. d.* ʒj.
ms. ut prius uſurpandum.

VII. *Methodus Medendi.*
1 Quando alvus eſt adſtricta, aperire eandem convenit vel per Clyſteres vel lene laxans.
2 In concurſu febriculæ exhibeantur pulveres vel ▽ diapnoicæ.
3 Externe vero Gingivæ demulceantur per inunctionem emollientium & mucilaginoſorum, exhibito ſimul dente lupi vel rad. Irid. flor. ad mordendum.
4 Nutrix vero utatur hoc tempore Diæta lubrica, diluente, ne ſanguis & lac orgaſmum concipiant & ſymptomata exacerbent.

VIII. *Cautelæ & Obſervationes.*
1 Sanguis e criſta Galli & Cerebrum leporis humores vehementer alliciunt, & ſæpiſſime malum adaugent.
2 Dentes variorum animalium nullam præ dente Lupi peculiarem habent efficaciam.
3 Quando Gingivæ admodum ſunt firmæ, quidam inciſionem per Lancettam ſuadent, ſed cavendum, ne ulcera ſuccedant.
4 In convulſionibus Infantum dentitionem difficilem ſecutis quidam Venæſectione cum fructu uſi ſunt.
5 Celebrat eandem tanquam Specificum Sydenhamius.
6 Salia volatilia neque in Convulſionibus neque febricula concurrentibus locum habent.

CAPUT SEXTUM.

DE

Nævis Maternis.

I: *Definitio.* NÆvi Materni ſunt vitia ſ. maculę diverſæ figuræ, magnitudinis & coloris, externe Infantis cuti impreſſæ, a fortiori Matris phantaſia originem habentes.

II. *Differentia.*
1 Ratione figuræ, alii fructus: Ceraſa, Fraga, Mora; alii animalcula varia: mures, araneas, veſpertiliones, bufones; alii maculas tantum latas repræſentant.
2 Ratione coloris: diverſi ſunt, & rerum relatarum colorem plerumque imitantur.
3 Ratione partis affectæ: alii occurrunt in facie, alii in pectore, in femoribus alii, alii in aliis corporis partibus. Ubi notandum, quod illa pręcipue fœtus pars lædi ſoleat, quam gravida in ipſo phantaſiæ fortioris conceptæ momento vel in ſuo corpore tetigit, vel in alio intenſius intuita eſt.
4 Ad nævos quoque hoſce referenda ſunt varia in lucem allata conformationis vitia, ut labia leporina, defectus manuum, digitorum, brachiorum & ſimilia, ex perverſa imaginatione plerumque originem ſumentia.

III. *Signa.*
1 Horum enarratione opus non eſt, cum ipſo adſpectu ſtatim ſeſe prodant.
2 Illud autem notandum, quod ſtatim a partu non ſemper figuram ſuam legitimam, ſed puncta tantum minora ſæpius referant, quæ demum poſt aliquot menſes elevantur & ſenſim ſenſimque augmenta capiunt, donec ad juſtam pervenerint magnitudinem & figuram.

IV. *Subjectum.*
1 Infantes, quorum matres rem aliquam inſigni appetitu efflagitavere, nec ejuſdem compotes factæ ſunt.
2 Quæ mutilata membra vel alias, res deformes ex improviſo cum horrore adſpexere.
3 Quæ ex ſubitaneo incendii, murium, bufonum ſimiliumque rerum aſpectu terrore graviori perculſæ ſunt.

V. *Prognoſis.*
1 Recentes magis medicationi obediunt, quam inveterati.
2 Quo latioris ſunt ambitus & profundiores, eo difficilius curantur.

VI. *Remedia.*
1 Sympathetica: Secundinarum & Sanguinis lochialis recentis & adhuc calentis vel e Matre vel aliis puerperis deſumti applicatio, manus mortua adhuc calens affricta, Lignum fulmine tactum, ſanguis piſcis Barbi, varia magnetica applicata; fructuum, quorum figuras referunt, primo anno collectorum, impoſitio.
2 Chirurgica: Exſtirpatio vel per Sectionem vel per Cauterium potentiale, vel Ligaturas.

 For-

Formulæ Remediorum.

His opus non eſt, cum ipſæ res modo nominatæ illas abſolvant.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Quando infantes adhuc ſunt teneriores & juniores, ſympathetica remedia tentare decet, ubi optimum ſæpius habent effectum.

2 His vero in caſſum adhibitis Chirurgicum auxilium implorandum.

3 Si baſes nævorum anguſtæ magis quam latæ ſunt, inſtituantur ligaturæ, quæ hoc in caſu cum fructu in auxilium vocantur.

VIII. *Cautelæ & Obſervationes.*

1 Gravidæ præprimis a medio geſtationis tempore ad partum ſibi caveant ab animi pathematibus, & perverſis appetitibus: hoc enim tempore præcipue nævos corporibus Infantum imprimi obſervamus.

2 Sympathetica in ſubjectis ſenſibilioribus & junioribus locum habent, non item in aliis.

3 Commendant quidam pro exſtirpatione Spiritum Nitri, ſed caute cum eodem procedendum, ne frequentiori applicatione Inflammationes aliaque mala excitet.

4 In Sectione examinandum, annon vaſa ſanguifera majora ingrediantur nævum: quo in caſu debite ſibi proſpiciendum, ne hæmorrhagia gravior provocetur.

Caput Septimum.

De

Vermibus.

I. *Definitio.* Vermes ſunt Inſecta in Juniorum præcipue inteſtinis generata, calori partim deficienti, partim cruditati primarum viarum originem debentia.

II. *Differentia.*

1 Alii ſunt longi, teretes, Lumbricos terreſtres æmulantes, in inteſtinis præcipue, quandoque vero ipſo etiam Ventriculo, hoſpitantes.

2 Alii lati ſunt, duplicisque obſervantur generis; vel enim ex pluribus minoribus, ſemen Cucurbitæ æmulantibus, ſibique invicem cohærentibus ſunt compoſiti, vel ſimpliciter abſque internodiis lati ſunt, plurium ulnarum longitudinem referentes, & ad inſtar glomeris quandoque convoluti, ubi *Tæniarium* nomen aſſumunt.

3 Alii ſunt teretes parvi, Vermiculis in caſeis reperiundis ſimiles, vel acus ſutorias majores figura referentes, in inteſtino recto præcipue ſtabulantes, *Aſcarides* vocati.

4 Interdum etiam alia generantur animalia in inteſtinorum cavo, cum inſolitis concurrentibus ſymptomatibus, ſicuti exempla ranarum, ſerpentum, vermium aculeatorum productorum proſtant.

III. *Signa.*

a Lumbricorum ſtricte ſic dictorum:

1 Frequens narium pruritus, & frictio.

2 Morſus atque Vellicatio ſtomachi tempore matutino, præcipue contingens, cum multa ſputatione.

3 Ventris inflatio atque durities.

4 Pavores ſub ſomno, dentium ſtridores & non raro ſpaſmodici contractiones cum ſubſequentibus Convulſionibus.

5 Genarum inconſtans color, modo rubicundus, modo pallidus, oculorumque ſubſidentia.

6 Appetitus vagus, cum alvo modo liquida, modo obſtructa.

7 Inprimis vero appetentia ſingularis panis.

8 Siticuloſitas, præcipue matutino tempore.

9 Nauſea quandoque & Vomitus, ſi in Ventriculo hoſpitentur Lumbrici.

10 Urinæ turbidæ, crudæ, cum ſedimento albicante, furfureo.

11 Dolores Capitis, quandoque ſatis inſignes, interdum vero magis obtuſi.

12 Atrophia corporis & univerſalis fere flacciditas.

b Vermium latorum:

1 Præter nominata ſigna continua fere appetentia.

2 Morſus abdominis frequentes.

3 Summa corporis macilentia.

c Aſcaridum.

1 Plura modo nominatorum ſignorum.

2 Pruritus peculiaris in inteſtino recto, ægrotos mirum in modum diſcrucians, cum conjuncto teneſmo.

IV. *Subjectum.*

1 Lumbricis obnoxii ſunt pueri voraces, nullam Diætam obſervantes, corpuſque debito moto haud exercentes.

2 Cibos dyſpeptos, mucidos in larga quantitate aſſumentes & aquam deſuper ingurgitantes.

3 Præprimis, qui jejuno ſtomacho multum panis edunt & nocturno tempore ingurgitatione aquæ Ventriculi calorem deſtruunt.

4 Vermibus latis obnoxii magis ſunt adulti, eadem Diætæ vitia comittentes.

5 Aſcarides quoque adulti potius quam juniores experiuntur.

V. *Prognoſis.*

1 Lumbrici quo majores & copioſiores, eo plura & vehementiora excitant ſymptomata.

2 Exinde enim Cardialgiæ, Palpitationes Cordis, Vomitus, dolores colici, Diarrhœæ, Febres inordinati typi, motus ſpaſtici & convulſivi aliaque mala non raro originem habent.

3 Cum aliis morbis complicati omnia exacerbant & inprimis in malo hypochondriaco-hyſterico ſpaſtica molimina maximopere adaugent.

4 Menſium quoque obſtructio & flatulentia Abdominis non raro ab iiſdem originem habet.

5 Lumbrici enecati & in inteſtinis putrefacti febres malignas & lethalia inducere poſſunt ſymptomata.

6 In acutis quoque occurrentes orgaſmum ſanguinis & deliria adaugent.

7 Incipientibus febribus ſi vivi, aut iiſdem declinantibus ſi mortui, excernuntur, malum eſt. *Hippocrat. Aphor.*

8 In omni graviori morbo vermes ſponte exire, malum; inprimis ſi ægrotus inſigni virium debilitate laboret.

9 Quando ex inteſtinis in Ventriculum migrant, Nauſea, Vomitus, Cardialgia, Singultus exinde excitantur.

10 Vermes rubicundi, ſanguine repleti, inteſtinorum læſionem innuunt, facileque Febres malignas inducunt.

11 Sanguinis ſtillæ e naribus in febribus continuis nonnunquam Vermium latentium ſigna ſunt, ut graves teſtantur Auctores. *Bagliv.*

12 Vermes lati univerſum fere Inteſtinorum tractum occupantes graviſſima quoque excitant ſymptomata & difficillime exſtirpantur.

13 Aſcarides quoque, etiamſi præter pruritum in ano & teneſmum nihil incommodi afferant, pertinaciſſime tamen ſeſe gerunt & difficulter remediis obediunt.

VI. *Remedia.*

1 Vermes enecantia: rad. Gentian. Cichor. Ariſtoloch. rot. Zedoar. Gramin. Allii, Herb. Abſinth. Card. bened. Fumar. Abrotan. Matricar. Salv. Hyperic. Tanacet. Marrub. albi, flor. Cent. min. Perſic. Sem. Santon. Tanaceti, Myrrha, Corallina, Mercurius vivus, Antimon. crud. Cinnab. ℥ii & nativ. Æthiops miner. Vitriol. ♂tis, ejuſdemque Tinct. Elix. propr. Parac. Lumbrici terreſtr. Externe Fel. Tauri inſpiſſat. aliaque amaricantia, Vitrum quoque Venetum ſubtiliſſime pulveriſatum, cum melle commixtum & umbilico ſingulis noctibus applicatum.

2 Eoſdem

3 Eosdem enecantia & evacuantia: Mercurius dulcis rite paratus, Trochisci hermetici, Colocynthiaca & Aloetica, Pulvis ad Vermes Augustan. Externe Unguentum de Arthanita.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis anthelminticus.

℞. *Pulv. ad Verm. Aug. ʒii.*
Corallin. ʒi.
☿ii. dulc. rit. par. ʒß.
Sacchar. rosat. ʒiij.
ms f. Pulv. Dos. ℈i. quotidie mane in lactr sumendus.

2 Alius.

℞. *Sem. Santon.*
Fœn. græc. ℈ii.
C. C. ust.
Diaph. ♂lis.
Corallin. ppt.
Mercurii dulc. rit. par. ā ℈i.
Scammon. Sulph. gr. XV.
Dos. ℈ß. ad ʒß. Lun. decresente per 3. vel 4. dies.

3 Alius.

℞. *Sem. Santon. ʒii.*
Pulverisat. div. in iv. part. æq. exhibeatur
quotidie stomacho jejuno cum melle Dos. una.

4 Aqua Mercurialis Baglivi.

℞. *Mercurii crud. recte purgati ℥j.*
∇ Gramin.
Portulac. ā ℥iv.
Macerentur per 2. horas, sæpe ac fortiter agitando, postea decanta aquam & cola, relicto in vase Mercurio.

5 Pulvis Mercurialis.

℞. *Æthiop. Miner. gr. vi. viii.*
ms cum Saccharo in lapideo vel vitreo mortario & exhibeatur.

6 Nodulus laxativus.

℞. *Rad. Gentian.*
Gramin. ā ℥ß.
Cyclam. ʒii.
Herb. Tanacet.
Salv.
Marrub. alb. an. Mß.
Fl. Persi.
Hyper. a p. i.
Bacc. Laur. ʒii.
Sem. Santon. ʒi.
Fol. Senu. s. st. ʒvi.
Rhabarb. elect. ℥ß.
Agar. albiss.
Fibr. Helleb. nigr. ā ʒii.
Vitriol. ♂tis
Salis Absinth. a. ʒi.
Incis. & contus. affund. ℔i. ∇ fervent. & Vin. alb. generos. ℔. ii. Dosis varia pro ratione ætatis.

7 Clyster anthelminticus.

℞. *Rad. Filic. ℥i.*
Herb. Tanacet.
Marrub. alb. a Mß.
Coq. in lacte vel ∇.
Add. Mel. ros. ℥j.
°° absinth.
amygd. amar. a ℥ß.
Salis gemm. ℈ii.
ms applicetur calide.

8 Linimentum Ahthelminticum.

℞. *Unguent. de Arthanit. ℥ß.*
Fel. Tauri inspissat. ℈ i.
°° Colocynth. q. s. f. Liment.

9 Suppositorium in Ascaridibus.

℞. *Aloes*
Myrrh.
Pel. Taur. inspissat. a ʒi.
Succ. Absinth. inspissat. ʒß.
c. s. q. Mellis f. l. a Suppositorium.

VII. *Methodus Medendi.*

1 Eo allaborandum, ut non tantum Vermes enecentur, sed & simul expellantur.

2 Interponenda propterea sunt enecantibus expellentia, vel statim cum iisdem conjungenda.

3 Exhibentur autem optime tempore matutino & continuantur per aliquot dies, donec probe fuerint expurgati, cui fini supra nominata remedia optime satisfaciunt.

4 Ne vero nova progenies producatur, Diæta conveniens suadenda, & omnia dyspepta, saccharata, mellita, nec non Lacticinia interdicenda sunt.

VIII. *Cautelæ & Observationes.*

1 Commoventia amara, diutius absque evacuantibus in usum vocata, symptomata sæpius exacerbant.

2 Amaricantia talia phlegmaticis magis conveniunt quam sanguineis.

3 In his majori efficacia sese commendant Acida, ut pote quæ etiam Vermes enecare observantur.

4 Potentissime Vermes pellunt Colocynthiaca, mitius jam Aloetica.

5 Cortici Peruviano anthelminticam quoque virtutem adscribunt Observatores Uratislavienses.

6 Hypericum ab Antiquis pro Vermibus enecandis commendatum est, sed dubium, annon illis verminosis affectibus, qui a Fascino inducti esse credebantur, oppositum fuerit.

7 Cretam decoctam vel in substantia assumtam a vulgo aliquoties cum fructu usurpatam fuisse novi.

8 C. C. ustum specificam haud habet efficaciam.

9 Sem. Santon. Corallinam quoad effectum longe post se relinquit.

10 Ad Lumbricos latos præcipue Salvia a quibusdam laudatur.

11 Lumbrici hi sæpius in Scorbuticis inveniuntur, ubi succus Nasturtii acquatici expressus, quotidie matutinis horis exhibitus, commendatur.

12 Ascaridibus non tantum resistendum per interna, per os assumta, sed & Clysteres & Suppositoria anthelmintica, ut eo certius enecentur.

13 Vitrum Venetum & Herbam Sabinam cum melle subacta & in cortice Nucis juglandis excavato applicata destinat vulgus Vermi umbilicali. An talis detur, a plerisque recte dubitatur.

14 Circumforanei lumbricos expulsos pulverisant & denuo ægrotis exhibent, non absque effectu. Eorum locum supplere possunt Lumbrici terrestres.

CAPUT OCTVAUM.

DE

Crinonibus.

I. *Definitio.* Crinones s. Comedones sunt Animalcula pilorum majorum crassitiem adæquantia, coloris cineritii plus minus nigricantis, in poris cutis stabulantia & materiæ seroso lymphaticæ stagnantis & corruptæ ortum debentia.

II. *Differentia.*
Ab aliis Vermibus corpus occupantibus differunt, cum figura & magnitudine, tum etiam loco affecto, quod quidem ex singulorum descriptione facile patet.

III. *Signa.*
1 Contabescunt sensim sensimque Infantes.
2 Inquieti sunt & insomnes, insignemque pruritum præprimis in dorso sentiunt.
3 Appetitus vagus est: delectantur frigidis potius quam calidis cibis.
4 Neque ullum corporis agumentum capiunt.

IV. *Subjectum.*
1 Infantes Lympha viscidiori gaudentes.
2 Nullam Diætam observantes, & corpus a sordibus non bene repurgantes.

V. *Prognosis.*
1 Nihil fere incommodi inferunt, nisi quod pruritu molesti sint, & nutritionem non nihil impediant.
2 Quando tamen malum prorsus negligitur, tunc sensim sensimque in Atrophiam abire potest.

VI. *Remedia.*
1 Lenia laxantia Mercurialia: Specif. Jalappin. & Pulv. Cornach. cum Mercurio dulci Diacydon. lucid. Jal. Panacea solutiva.
2 Diapnoica: ♁ium diaphor. Bezoard. min. ♁ium crud. Cinnab. ♁ii & nativ. Oc. ♋ ppt. C. C. phil. ppt. lumbr. terrestr. Tinct. ♁ii, Tartar.
3 Externe: Balnea abstergentia ex herbis aliquot cum lacte vel aqua parata: abrasio postea per crustam panis, aut novaculam.

Formulæ Remediorum.

1 Pulvis laxans pro Infante 6 annorum.

℞. *Pulv. Cornach. gr. XV.*
Mercurii dulc. rit. par. gr. vj.
ms f. Pulv. pro 1 vice.

 2 Pul-

2 Pulvis laxans pro Infant. 4. annor.

℞. *Syr. e pom. lax.*	*Salis polpchr. gr. ij.*
Diacydon. lucid. Jal.	*∇ fragor par.*
ā ʒſs.	*ms pro I. vice.*

3 Pulviſculus diapnoicus.

℞. *Oc. ♋ ppt.*	*ms f. Pulv. bis per diem ad*
Antimon. crud. Hung.	*℈ſs. vel gr. XV. exhibendus.*
Lumbr. terreſtr. ppt. ā ʒſs.	

4 Tinctura diuretica & diaphoretica.

℞. *Tinct. ♁ii tartar. ʒij.*	*ms Doſ. gutt. XX. ſingulis*
Eſſent. alexiph. St. ʒj.	*diebus mane in potu Thee.*

VII. *Methodus medendi.*

1 Pro Crinonibus exſtirpandis Balneis infantes immergendi ſunt, ut pori cutis eo melius aperiantur.

2 Poſtea dorſum lacte illinatur & quando vermiculi capitibus prominent, tunc novacula vel cruſta panis abradantur.

3 Interne, ut craſis ſanguinis corrigatur, adhibeantur lenia laxantia, diapnoica & diuretica leniora.

4 Præprimis congrua Diæta inſtituatur & corpus externum, quantum poſſibile, mundum ſervetur.

CAPUT NONUM.

DE

Cardiogmo.

I. *Definitio.* Cardiogmus eſt Cardialgiæ ſpecies, cum anxietate præcordiorum & dolore gravativo conjuncta, a flatulenta abdominis & Ventriculi diſtenſione, diaphragma comprimente, originem habens.

II *Differentia.*

Differt a Cardialgia adultorum gradu: hæc latior eſt, illa ſtrictior; provenit Cardialgia non tantum a variis contentis, Ventriculum gravantibus, ſed & interdum a ſanguine in vicinia congeſto: Cardiogmus vero cruditates tantum primarum viarum, flatus & Vermes pro cauſa agnoſcit.

III. *Signa.*

1 Anxietates & Anguſtiæ præcordiorum, cum reſpirandi difficultate conjunctæ.

2 Nauſea, Anorexia & Vomitus interdum concurrens.

3 Copioſus Salivæ in os effluxus, ſi Vermes ſubſunt.

4 Febricula quandoque ſatis intenſa, Convulſiones non raro comites habens.

IV. *Subjectum.*

1 Infantes a Meconii inquinamentis non bene liberati.

2 Saburram viſcidam, mucoſam in primis viis foventes.

3 Vermibus laborantes.

4 Sudores; Achorum aliarumque efflorefcentiarum retroceſſionem experti.

V. *Prognoſis.*

1 Cauſa quo levior, eo mitior quoque effectus.

2 Ructus & flatus erumpentes levamen patienti afferunt.

3 Melius eſt alvum apertam, quam obſtructam eſſe.

4 Si Febricula intenſior concurrit cum pavoribus Convulſiones metuendæ ſunt.

VI. *Remedia.*

1 Alvum aperientia: Clyſteres.

2 Saburram primarum viarum expurgantia, lenia emetica: Aurum fulminans, Syr. Fl. perſ. Oxym. Squillit. Rad. Ipecac. Cathartica: Manna, Pultic. Mann. Specif. Jalappin. Pulv. Cornachin. Mechoac. Mercurius dulc. Sal. Cathart. amar.

3 Incidentia, reſolventia: Rad. Zedoar. Galang. Pimpinell. alb. Herb Card. bened. Abſinth. Cent. min. Tartar. Vitriol. Arcan. dupl. Sal. digeſtiv. Sylv.

4 Carminativa leniora: Confect Anis. Cort. ⊙rum, Cardomom. Cinamom. Trag. ſuav. Externe Unguenta & Linimenta Carminativa.

5 Tonica martialia: Tinct. Vitriol. ♂tis Lud. e pom. Borſd. Croc. ♂tis ♁tus Stahlii cum Salinis incidentibus commiſcendus.

Formulæ Remediorum.

1 Potiuncula emetica pro infant 1 e m. annorum.

℞. *Syr. Flor. perſ. ʒij.*	*∇ Veron. ʒiij.*
Emer. ʒſs.	*ms pro I. vice.*

2 Pulvis emeticus pro Infant 2 annorum.

℞. *Rad. Ipecac. gr. vj.*	*ms pro I. vice.*
Salix abſinth. gr. ij.	

3 Pulticula pro bimulo.

℞. *Pulticul. Mann. ℥j.*	*D. ſucceſſive.*

4 Clyſter Carminativus.

℞. *Decoct. Chamom. & Sem.*	*Mel. anthos. a ℥ſs.*
Fœnic. vel Anis. ℥iv.	*Salis Gemm. ℈j.*
Add. °° Anth.	*ms. Injiciatur calide.*

5 Pulvis incidens & Carminativus.

℞. *Oc ♋ ppt.*	*Confect. Anis. ʒii.*
♁ii diaph.	*ms F. Pulv. bis, ter per diem*
Tartar. Vitriol. ā ʒi.	*ad aliquot cultri cuſpides*
Salis Abſinth. ʒſs.	*exhibendus.*

6 ∇ Carminativa.

℞. ∇ *Fœnic.*	*Oc. ♋ ppt. ā ℈i.*
Chamom. ā ℥iſs.	*Spir. Aniſ. ʒj.*
ad ſtat. ſ. V. ʒſs.	*Syr. Cort. ⊙rum ℥ſs.*
♁ii diaph.	*ms cochleatim porrigenda.*

7 Unguentum Carminativum.

℞. *Unguent. Cardiac. u ſ. ʒſs.*	*Cumin. ā ℈j.*
°° Aneth. ʒij.	*ms pro inungendo Ventre.*
deſt. Carv.	

VII. *Methodus Medendi.*

1 Ne ſymptomata ingraveſcant, optimum eſt, ut alvus quantocyus per Clyſterem aperiatur.

2 Evacuentur poſtero die primæ viæ vel per Emeticum, ſi nihil obſtet, vel ene Catharticum.

3 Subjungantur reſolventia & Carminativa, interne & externe in uſum vocanda.

4 Colophonis loco uſurpentur ſelecta Martialia, ubi Tinctura Vitrioli ♂tis reliquis palmam præripit.

5 Quando Vermes ſubſunt, ſpecialiter ad hos reſpiciatur, & convenientibus ſupra nominatis remediis iiſdem obviam eatur.

VIII. *Cautelæ & Obſervationes.*

1 A calidioribus remediis in Cardiogmo abſtinendum eſt: commovent tantum materiam & non corrigunt.

2 Carminativa leniora cum reſolventibus & incidentibus conjuncta optimum edunt effectum.

3 Præter interna remedia Unguenta Carminativa externe illita egregie ſe gerunt.

4 Eadem Unguenta laudem ſuam tuentur in flatulenta abdominis diſtenſione, vulgo pro concretione partium habita, quæ eximie exinde mitigatur.

Reliqui Affectus, quos Infantes cum Adultis communes habent, videantur ſupra, ſuis quiſque locis.

F I N I S.

SE-

SERIES
TABULARUM.

Præcognita Medicinæ 1
Tab. I. De Physiologia ibid.
II. De Pathologia 15
III. De Semiotica 35
IV. De Methodo Medendi 54
V. De Chirurgia 80
VI. De Diæta 94
VII. De Plethora 101
VIII. De Hæmorrhagiis in Genere 102
IX. De Hæmorrhagia Narium 103
X. De Hæmoptysi 105
XI. De Vomitu cruento 106
XII. De Fluxu Hæmorrhoid. nimio 108
XIII. De Fluxus Hæmorrhoidum defectu 110
XIV De Fluxu Mensium nimio 111
XV. De mensium defectu 113
XVI. De Hæmorrhagia uterina 115
XVII. De Lochiorum defectu 116
XVIII. De Mictu cruento 117
XIX. De Hæmorrhagiis Passivis 119
XX. De Congestionibus in Genere 120
XXI. De Cephalalgia Sanguinea 122
XXII. De Cephalæa & Clavo Hysterico 123
XXIII. De Otalgia 126
XXIV. De Odontalgia 127
XXV. De Cardialgia 128
XXVI. De Colica 130
XXVII. De Malo Hypochondriaco-Hysterico 132
XXVIII. Dæ Hæmorrhoidibus cœcis 135
XXIX. De Doloribus Arthriticis in Genere 136
XXX. De Hemicrania 138
XXXI. De Pleuritide spuria 140
XXXII. De Nephritide spuria 141
XXXIII. De Malo Ischiadico 142
XXXIV. De Podagra 143
XXXV. De Rheumatismo & Arthritide vaga 146
XXXVI. De Inflammationibus in Genere 148
XXXVII. De Phrenitide & Paraphenitide. 151
XXXVIII. De Ophthalmia 152
XXIX. De Angina 154
XL. De Pleuritide & Peripneumonia 156
XLI. De Hepatide & Splenitide 158
XLII. De Inflammatione Ventriculi & Intestinorum 160
XLIII. De Passione Iliaca f. Volvulo 162
XLIV. De Nephritide 163
XLV. De Inflammatione Uteri 165
XLVI. De Infarctibus Scirrhis & Exulcerationibus Viscerum 166
XLVII. De Infarctu Pulmonum 168
XLVIII. De Infarctu Lienis 169
XLIX. De Infarctu Hepatis 171
L. De Atrophie 172
LI. De Tuberculis scirrhosis Pulmonum 174
LII. De Scirrho Lienis 176
LIII. De Scirrho Hepatis 177
LIV. De Vomica Pulmonum 179
LV. De Empyemate 181
LVI. De Exulceratione Pulmonum f. Phthisi 183
LVII. De Exulceratione Hepatis & Lienis 186
LVIII. De Exulceratione Renum & Vesicæ 187
LIX. De Calculo Renum & Vesicæ 189
LX. De Vitiis seri & lymphæ ac variis inde dependentibus affectibus in Genere 192
LXI. De coryza humida 193
LXII. De Lippitudine f. Ophthalmia serosa 195
LXIII. De Salivatione ac Ptyalismo 197
LXIV. De Tussi humida 198
LXV. De Asthmate humido 202
LXVI. De Vomitu 205
Tab. LXVII. De Diarrhœa 207
LXVIII. De Cholera humida 209
LXIX. De Fluxu Cœliaco & Linteria 211
LXX. De Fluxu Hepatico 212
LXXI. De Hæmorrhoidibus seroso-mucosis 213
LXXII. De Dysenteria benigna 214
LXXIII. De Incontinentia Urinæ 216
LXXIV. De Diabete 217
LXXV. De Pollutione nocturna & Gonorrhœa benigna 218
LXXVI De Fluore albo simplici 220
LXXVII. De Sudore nimio 222
LXXVIII De Gravedine & dolore capitis catarrhali 223
LXIX. De Brancho & Raucedine 224
LXXX. De Catarrho Suffocativo 225
LXXXI. De Tussi sicca 228
LXXXII. De Astmate sicco 229
LXXXIII. De Ictero 231
LXXXIV. De Ructibus & Inflatione Ventriculi 234
LXXXV. De Flatulentia 235
LXXXVI. De Obstructione alvi 237
LXXXVII De Stranguria 238
LXXXVIII De Dysuria 240
LXXXIX. De Mictione imminuta 241
XC, DE Ischuria f. Urinæ suppressione 242
XCI. De Sudoris suppressione & defectu 244
XCII. De Cachexia & Chlorosi 246
XCIII. De Leucophlegmatia & Anasarca 247
XCIV De Ascite 248
XCV. De Tympanite 251
XCVI. De Hydrocephalo 252
XCVII. De Hydrope pectoris 253
XCVIII. De Hydromphalo & Hydrocele 254
XCIX. De Oedemate 255
C. De Soda f. Orexi 257
CI. De Fœtore Oris 258
CII. De Fœtore Sudoris 259
CIII. De Scabie benigna 260
CIV. De Scabie maligna 261
CV. De Scorbuto 263
CVI. De Gonorrhœa virulenta 265
CVII. De Lue Venerea f. Malo Neapolitano 267
CVIII. De Cancro 270
CIX. De Motibus spastico-convulsivis in Genere 272
CX. De Spasmis 273
CXI. De Asthmate spastico f. convulsivo 275
CXII. De Incubo f. Ephialte 276
CXIII. De Colica Convulsiva 277
CXIV De Convulsionibus 278
CXV. De Epilepsia 279
CXVI De Palpitatione Cordis 281
CXVII. De Singultu 282
CXVIII. De Tenesmo f. adstrictione alvi 283
CXIX. De motibus deficientibus in Genere 285
CXX. De Tremore 287
CXXI. De Vertigine 288
CXXII. De Soporosis Affectibus 289
CXXIII. De Apoplexia 291
CXXIV. De Paralysi & Hemiplexia 292
CXXV. De Lipothymia & Syncope 294
CXXVI. De Uvulæ prolapsu 296
CXXVII. De Procidentia ani 296
CXXVIII. De Impotentia virili 298
CXXIX. De Febribus in Genere 299
CXXX. De Febre Ephemera f. diaria simplici & plurium dierum 302
CXXXI. De Febre Synocha f. Continente 303
CXXXII. De Synochio putrida f. Continente composita 305

Tab. CXXXIII. De Febre Continua 306
CXXXIV. De Febre Biliosa ardente 308
CXXXV. De Causo f. Febre Ardente stricte sic dicta 310
CXXXVI. De Febre Inflammatoria 312
CXXXVII. De Febre Catarrhali benigna f. continua Veterum quotidiana 313
CXXXVIII. De Febre Maligna & Epidemica 315
CXXXIX. De Variolis Distinctis 317
CXL. De Variolis Confluentibus 320
CXLI. De Variolis Adultorum 322
CXLII. De Morbillis 324
CXLIII. De Febre Scarlatina 326
CXLIV. De Purpura Urticata 327
CXLV. De Purpura Rubra f. benigna 328
CXLVI. De Purpura Alba f. maligna 329
CXLVII. De Febre Catarrhali maligna f. petechizante 331
CXLVIII. De Febre Petechiali 333
CXLIX. De Febre Dysenterica f. Dysenteria c. Febre acuta 336
CL. De Febre Castrensi f. Hungarica 337
CLI. De Peste 339
CLII. De Febre Quotidiana intermittente 342
CLIII. De Febre intermittente Tertiana legitima 343
CLIV. De Febre Tertiana notha f. anomala & maligna 348
CLV. De Febre Quartana 350
CLVI. De Febribus duplicatis & triplicatis 353
CLVII. De Febre Lenta 354
CLVIII. De Febre Hectica 356
CLIX. De Febre Tertiana continua 359
CLX. De Febre Quartana continua 361
CLXI. De Febre Rheumatica 362
CLXII. De Febre Scorbutica 364
CLXIII. De Febribus Corruptis & nondum typicis 365
CLXIV. De Affectibus Sensuum internorum & externorum in Genere 366
CLXV. De Hypopio & Pterygio 367
CLXVI De Cataracta & Gutta serena 368
CLXVII. De Tinnitu & Susurro Aurium 369
CLXVIII. De Gravitate Auditus & Surditate 370
TAB. CLXIX. De Læsionibus Gustus & Olfactus 371
CLXX. De Memoriæ debilitate 372
CLXXI. De Mania 373
CLXXII. De Melancholia 374
CLXXIII. De Rabie Canina 376
CLXXIV. De Tarantismo 377
CLXXV. De Noctambulatione 378
CLXXVI. De Nostalgia. ib.
CLXXVII. De Appetitu depravato & aucto 379
CLXXVIII. De Anorexia 380
CLXXIX. De Sitis excessu & defectu 382
CLXXX. De Morbis Mulierum in Genere 383
CLXXXI. De Sterilitate 384
CLXXXII. De Mola 385
CLXXXIII. De Melancholia ac Mania uterina 387
CLXXXIV. De Pica & Melacia 389
CLXXXV. De Nausea ac Vomitu 390
CLXXXVI. De Varicibus 391
CLXXXVII. De Abortu 392
CLXXXVIII De Fœtu mortuo 393
CLXXXIX. De Partu 395
CXC. De Partu difficili f. Dystocia 396
CXCI De Secundinarum Retentione 398
CXCII. De Procidentia Uteri 399
CXCIII. De Doloribus post Partum 400
CXCIV. De Diarrhœa Choleriode 401
CXCV: De Tumore abdominis. ibid.
CXCVI. De Lactis Abundantia 402
CXCVII. De Defectu Lactis 403
CXCVIII. De Lactis Vitiis 404
CXCIX. De Tumore Apostematode Mammarum 405
CC. De Papillarum Fissuris 406
CCI. De Retentione Meconii 407
CCII. De Aphthis 408
CCIII. De Intertrigine 409
CCIV. De Achoribus, crusta Lactea & Tinea ibid.
CCV. De Dentitione difficili 410
CCVI. De Nævis maternis 411
CCVII. De Vermibus 412
CCVIII. De Crinonibus 413
CCIX. De Cardiogmo. 414

IN-

INDEX RERUM.

A

Abdominis Tumor. vid. Tumor Abdominis
Abortus quid sit 392 Differentia ibid. Signa ib. Subjectum ib. Prognosis ib. Remedia ib. Methodus medendi 393 Cautelæ ibid.
Abortum præcavet in quibusdam Venæsectio singulis mensibus instituta ibid.
Abscessus Definitio 53. & 79 Differentia ibid. Signa ibid. Prognosis ibid. Cura 79 Cautelæ & Observ. ibid. ad aures & pedes in Vomica pulmonum salutares 179 aurium extrorsum ruptus periculosior quam introrsum 126
Absinthium & ex eo parata in Pica & Malacia interne non exhibenda 390
Absorbentia, quomodo adhibenda in Febre quartana continua 359 nimia quid efficiant in Febre biliosa ardente 309 c. acido Citri saturata commendantur in Tussi c. Febre catarrhali 202 commendantur in Hectica 358 cum adstringentibus laudantur in Diabete 214 per se in Tussi chronica caute usurpanda 202
Absorbentium abusus vitandus in Soda 258 fixorum nimium usum in Febre miliari quænam mala sequantur 331
Abstergentes injectiones commendantur in incontinentia urinæ ab ulcere 217
Abstergentia & Balsamica consolidantia suadentur in Gonorrhœa simplici post virulentam 220
Achores quid sint 409. quomodo differant ibid. horum signa ibid.
Acida, excepta aciditate Citri pectori sunt inimica 186 melius pura, quam dulcificata, exhibentur in Febre 301 blanda commendantur in Diabete 218
Acidulæ in Congestionibus vitandæ 122 nocent in Hydrope 251 ob vim adstrictoriam promovent Infarctum Lienis 171 nocent in Phthisi 187 quibusnam conveniant in Podagra 146 quando locum habeant in Scirrho Hepatis 179 quando conveniant in Scirrho Lienis 177
Adstrictio quid sit 73 ejusdem differentia ib. indicantia ib.
Adstringentes pulveres vitandi in inflammatione Uvulæ prolapsæ 301
Adstringentia remedia 73 horum formulæ 74. 75 modus operandi 75 regulæ & cautelæ ibid. fortiora in Abortu cum hæmorrhagia enormiori caute exhibenda 393 in Diabete, præmature exhibita, quid pariant 218 in Fluxu Cæliaco & Lienteria caute usurpanda 212 in Fluxu Hepatico fugienda ibid. in Hæmorrhagia narium nihil efficiunt 103 105 vitanda in Incontinentia urinæ. 217 quando exhibenda in infarctu pulmonum 169 quando conveniant in inflammatione 150 nimis mature exhibita in Lippitudine quid efficiant 196 in Nephritide spuria quid causentur 142 commendantur externe in Procidentia Ani 297
Acupunctura Japonensium allegatur in doloribus arthriticis 137
Aeris definitio 95. differentia ib. regulæ & observ. ibid.
Aer frigidus nocet in Empyemate 182 frigidus & humidus producit Coryzam 195 humido frigidus vitandus in Catarro suffocativo 227 quomodo ad morbos contribuat 29
Ætas junior Plethoræ subjecta est 101 virilis hæmorrhoidibus obnoxia 136
Ætatis definitio 10 divisio ibid. juxta eam corporis & actionum diversitas ib. seqq.
Album Græcum optimum in Angina, gargarismatibus additum 155 specificum in Aphthis 408
Alcalinæ Tinct. acerrimæ laudantur in Lue Venerea 270 commendantur in Ictero 231 in Paralysi 294 c. ess. Pimpin. Helen. &c. in Tussi humida 20
Alexipharmaca calida nocent in Febre tertiana anomala 350 in Variolis 319 in Quartana 353 -tica nocent in hæmorrhagia narium 105 it. in Vomitu cruento 108
Aloeticis abutentes Hæmorrhoidibus sunt obnoxii 135
Aluminis pulvis tibialibus in fœtore sudoris inspersus est noxius 259
Alvus quomodo laxa conservanda in Causo 311 in Febre biliosa ardente aperta servanda 309 adstricta exacerbat symptomata in Febribus malignis & epidemicis 316 clausa quomodo reseranda in Febre Petechiali 335 in Febre Purpura urticata 328 in Febre Rheumatica 361 in Febre tertiana continua 360 per remedia purgantia in variolis non est aperienda 317 laxa in Febre petechiali præstat adstricta 335
Alvi adstrictio quid sit 283 ejusd. differentia ibid. signa ib. subjecta ib. prognosis 284 remedia ibid. methodus med. ib. Cautelæ 285 solvitur in Plethoricis V.S. in pede 284 a sanguinis ebullitione quomodo tractanda ib. promovet excretionem morbillorum 326
Amygdalæ dulces cum ei paratæ gelatinæ commendantur in Diabete 218 harum Ol. suadetur in Dysuria a cantharidibus 241 amaræ allegantur in Rabie canin. 376 harum ol. commendatur in aurium siccitate 370
Anagallis Fl. puniceo est specifica in mania 374 in melancholia 375
Analeptica laudantur in Cachexia ab Hæmorrhagiis 247 dissuadentur in Febre lenta 356 in Lipothymia 295
Analepticæ potiones commendantur in Catarrho suffocativo 227
Anasarca vid. Leucophlegmatia
Anethum in vino maceratum est specificum in Pica & Malacia 389
Anginæ definitio 154 differentia ib. signa ib. subjectum. ib. prohnosis ib. remedia 155 methodus medendi ibid. Cautelæ ibid. in eadem Bufo, in V. S. maceratus, commendatur externe, tanquam specificum 156 Nitrum & Album Græcum in gargarismate ibid.
Anginæ in Variolis adultorum quid indicent 323
Ani procidentia quid sit 296 ejusd. differentia ibid. signa 297 subjectum ibid. prognosis ib. remedia ib. methodus med. ib. cautelæ ib. a dysenteria vel diarrhea quomodo tractanda ibid.
Animæ definitio 2 differentia ibid. finis ibid.
Animi pathemata quid sint 97 eorum differentia ibid. regulæ & observ. ibid. ad morbos disponunt 31 pariunt Cephalæam 124 causantur Hæmorrhagias uteri 115 Lochiorum suppressionem 117 Mensium defectum. 113
Anisi seminis oleum in tussi humida laudatur 202
Anodynum selectum in Dysenteria benigna 215
Anodyna, quando non sint usurpanda 103 quomodo exhibenda in Asthmate spastico 276 correcta conveniunt in Cephalæa & Clavo 122 lenia commendantur in Colica sanguinea 131 in Coryza humida 194 post usum sudoriferorum conveniunt in Doloribus Arthriticis 138 cum adstringentibus quando conveniant in Fluxu Mensium nimio 307 Lenia commendantur in Hæmorrhagia narium 105 correcta commendantur in Inflammat. Uteri 166 quando exhibenda sint in Podagra 146 male exhibentur in Scorbuto 265 cum adstringentibus & theriacalibus commendantur in Vomitu 206
Anorexia quid sit 380 ejusd. differentia ibid. signa ib. subjectum ib. prognosis *ib.* remedia 381 methodus medendi *ib.* cautelæ *ibid.* post morbos superatos occurrens quid quandoque indicet *ibid.*
Anticatarrhalia calidiora & volatilia in Catarrho suffocativo quid efficiant in Sanguineis Plethoricis 227 calida quando noceant in Coryza humida 195 corrigentia commendantur in Gonorrhœa virulenta 267 in Gravedine cum selectu præscribenda 224
Antihect. Pot. vulg. usus rejicitur in Phthisi 186
Antimonium crudum est specificum in scabie 260. 261 ejus suffitus in Fluore albo non admodum tutus 221 fumus robustioribus in Tuberculis scirrhosis pulmonum

num commendatur 175
Antimoniata fixa laudantur in Variolis adultorum 323
Antirheumaticæ pil. conveniunt in Salivatione ac Ptyalismo 198
Antiscorbutica commendantur in Ascite 251
Antivenerea ligna in scabie non exhibenda c. regimine diaphoretico 261
Apertio clausarum partium quid sit 89 hujus cautelæ *ibid.*
Aphæresios definitio 92. differentia *ibid.*
Aphthæ quid sint 408 harum differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus med. *ib.* cautelæ *ib.* in Febre catarrhali maligna utpl. sunt lethales 332
Apophlegmatizantia 64 horum modus operandi *ib.* Regulæ & cautelæ 65 conveniunt in odontalgia idiopathica 127
Apoplexia quid sit 291 ejusd differentia *ib.* signa *ib.* subjecta *ib.* prognosis *ib.* remedia 292 methodus med. *ib.* Cautelæ *ib.* in eadem specificus est Balsamus Succini *ib.*
Appetitus quid sit 8. ejusd. differentia *ib.* sedes *ib.* causa efficiens *ib.* observationes *ib.* usus *ib.* ingens in acutis sine prægressa crisi quid indicet 380
Appetitus depravatus & auctus quid sit 379 differentia *ib.* Signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ibid.* methodus medendi 380 cautelæ *ibid.*
Aqua fabrorum & aluminosa prudenter adhibenda in œdemate 257 Reg. Hungar. commendatur externe in nimio frigore febrium 343
Aquæ arterialis Caroli Musitani descriptio 120
Aquilegiæ decoctum commendatur externe in impotentia virili 298
Arcanum duplicatum male præparatum quid causetur in atrophia 174
Ari Rad. commendatur in Asthmate humido 204 in infuso laudatur in Vomica pulmonum 180
Armoracia allegatur in tympanite 252
Aromatica spirituosa interne Maniam exacerbant 374
Artemisiæ carbo est specif. in epilepsia 280
Arteriæ dissectæ majoris periculi sunt quam venæ 119
Arteriotomiæ definitio 87 locus *ib.* modus operandi *ib.* usus *ib.* observat. & cautelæ *ib.*
Arthritici doloris definitio 136 differentia *ibid.* signa 137 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 138 cautelæ *ibid.*
Arthritici dolores in senibus, partibusque inferioribus difficulter curantur 114
Arthriticorum urina quomodo distinguenda ab urina calculosorum 137
Arthritis vagæ definitio 146 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 147 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Artuum amputatio quid sit 93 ejusdem differentia *ib.* causa *ib.* modus *ib.* cautelæ *ib.*
Asciæ piscis pinguedo quas virtutes obtineat in ophthalmia 154
Ascitis definitio 249 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia 250 methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Ascites, si eidem Diarrhœa accedat, quid indicet 249 post Febres intermittentes quomodo tollatur 250 in eo rejiciuntur Canthar. 251
Asthma humidum quid sit 202 ejusd. differentia *ib.* signa 203 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 204 cautelæ 204 quandoque degenerat in Peripneumoniam 203 cum excretione materiæ mucosæ & magna tussi citius curatur quam hisce deficientibus *ib.* in Febribus acutis periculosum *ib.* in eo commendatur extractum liquidum Stahlii 204 media ex Nicotiana caute propinanda 205
Asthma siccum quid sit 229 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 230 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 231 cum scirrhosa hepatis labe difficillime curatur 230 a Variolis & morbillis quomodo tractetur a Sydenhamio 231
Asthma spasticum s convulsivum quid sit 275 ejusd. differentia ib. signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 276 cautelæ *ibid.* ab eo tandem oritur hydrops pectoris 275
Atrophia quid sit 172 ejusd differentia *ib.* signa 173 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 174 cautelæ *ib.* ab incantationibus est pessima 173 quandoque tollitur per Febres intermittentes *ib.* quandoque sola Tinct ♂tis Ludov. & arcano duplicato curatur 174 in ea doses minores medicamentorum commendantur *ibid.* in principio ejus malæ præscribuntur nutrientia *ib.*
Auditus gravitas vid. Gravitas auditus
Aurantiorum Cort. commendantur in Anorexia 381 in Incubo 277 essent. commendatur in Cardialgia 129 in Colica 131
Aurium dolor exquisitior est quam oculorum. 126
Aurum fulminans convulsiones potentissime præcavet 407

B

Balnea & stuphæ sudatoriæ, quid in illis observandum 245 ex herbis aromaticis & leniter emollientibus commendantur in sterilitate 385 nocent in malo ischiadico 143 emollientia commendantur in atrophia 174
Balsamus Indicus externe quid efficiat in Podagra 146 mineralis laudatur in Phthisi 185 mundificans nervinus D. Stahlii ubi prosit 127 Scherzerianus laudatur in torminibus a Dysenteria 215 Succini est specificus in Apoplexia 292
Balsama cephalica quid efficiant in coryza Sanguineor. & Cholericor. 195 in gravedine caute adhibenda. 224
Balsamica acria in Cephalæa quando usurpanda 125 in Phthisi fugienda & cur 186 in principio Gonorrhœæ virulentæ 267
Barbette emplastrum saponatum commendatur in incontinentia urinæ 218 quando locum habeat in malo Ischiadico 143 laudatur in nephritide 165 allegatur in scirrho lienis 176
Beccheri pilulæ laudantur in Asthmate humido a suppressione fluxuum sanguinis 204 tollunt Diarrhœam 209 laudantur in Febre catarrhali ad libertatem alvi promovendam 315 commendantur in Febre Quartana 352 conveniunt in Febre Quotidiana intermittente 347 in Febre Tertiana intermittente 346 in Fluore albo 221 in Fluxu cœliaco & lienteria 211 in Gravedine & dolore capitis catarrhali 224 in Hæmorrhoidibus seroso-mucosis 213 in Pollutione nocturna & Gonorrhœa 219 commendantur in Salivatione a vitio hypochondriorum 198 in Tussi pectorali 200 in ▽ Melissæ & Cinamomi solutæ laudantur in Vomitu 205
Beccabungæ succus commendatur in stomacace 264
Bellidis Flor. succus laudatur in infarctu Lienis 171
Bilis definitio 5 differentia *ibid.* materia *ibid.* de Bile observ. semioticæ 48
Bilis carnis atri allegatur tanquam antepilepticum 272 crocea in diarrhœa excreta quid indicet 208
Birckmanni pulvis stomachicus convenit in Tussi humida stomachali 201
Bistortæ radix commendatur in Angina in gargarismatibus 155
Bolaria rejiciuntur in Febribus 300 cur vitanda in Febre epidemica 316 nocem externe in hæmorrhoidibus verrucosis 136
Branchus & Raucedo quid sint 224 horum differentia *ib.* subjectum *ib.* prognosis 225. remedia *ib:* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* in illis commendatur aqua Veron. spirit. Stahlii *ib.* vitandus abusus expectorantium *ib.*
Bubones, nisi in peste promte maturescant, sunt funesti 39 excisi & pulverisati sunt specifici in peste 341 Venerei melius per interna quam externa curantur 267
Bufo in S. V. maceratus commendatur in Angina 156 exsiccatus laudatur in Apoplexia 292 in Comate vigili & somnolento 290 est specificus in Hydrope 247 & 250 exsiccatus mali imponitur in odontalgia 127

C

Cachexiæ & Chlorofeos definitio 246 differentia *ib.* figna *ib.* fubjectum *ib.* prognofis *ib.* remedia 247 methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Cachexia ab hauftu frigidæ difficulter tollitur *ib.* in illa vitanda diuretica fortiora *ib.* quando Salia Volatilia in illa poffint adhiberi *ib.* per adftringentia tractata parit catarrhum fuffocativum. *ib.*
Cacochimiæ definitio 21. differentia *ib.* figna *ib.* fubjectum *ib.* obfervat. *ib.* correctio quid fit 72 ejusd. differentia *ib.* indicantia *ib.* remedia *ib.* remediorum modus operandi 73 regulæ & cautelæ practicæ *ib.*
Calculorum definitio 24 differentia *ib.* materiæ *ib.* fubjectum *ib.*
de Calculis obfervationes *ib.*
Calculi Renum & Veficæ definitio 189 differentia *ib.* figna *ib.* fubjectum 190 prognofis *ib.* remedia 191 methodus medendi *ib.* cautelæ 192
Calcis vivæ aqua convenit in tumore œdematofo cum ruboribus 257
Calidiora medicamenta ad lochia promovenda non præfcribenda & cur? 166
Camphora in Hydromphalo & Hydrocele parum efficit 255 in Inflammationibus interne cur non danda 150 non convenit in Mictu cruento 118. vitanda in Nephritide aut cum cautela adhibenda 165 externe in Oedemate nullius eft ufus 257
Camphorata in cephalæa quando ufurpanda 125 commendantur in comate 290 quando conveniant in coryza humida 194 quamdiu in Pleuritide & Peripneumonia poffint applicari 157
Cancer Salivatione exacerbatur 272
Cancri figna 270 fubjectum 271 prognofis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 272 exulcerati curati exemplum 271
Cancri mammarum definitio 62 & 270 differentia *ib.* figna 92 caufæ *ib.* curatio *ib.* prognofis *ib.* cautelæ & obfervat. *ib.*
Cancri combufti externe commendantur in Rabie canina 376
Cantharides in Afcite caute adhibendæ 251 rejiciuntur in Gonorrhœa 220
Capitis dolor catarrhalis vid. Gravedo
Cardialgiæ definitio 128 differentia *ib.* figna *ib.* fubjecta *ib.* prognofis 129 remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* fyncopticæ, quando fiant in febre biliofa ardente 308
Cardialgia quando periculofa 129 quomodo in ea adhibenda opiata *ib.*
Cardiogmus quid fit 414. ejusd. differentia *ib.* figna *ib.* fubjectum *ib.* prognofis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* in eo commendatur Tinctur. Vitrioli ♂tis *ib.*
Cardui Mar. femen eft fpecificum in omnibus inflammationibus internis 159
Caries offium quid fit 84 ejusd. figna *ib.* caufa *ib.* prognofis *ib.* cura *ib.* cautelæ & obferv. *ib.*
Caries dentium quomodo præfervanda 128
Carminativa quando danda fint in colica 132 calidiora vitanda in Colica biliofa & fanguinea *ib.* tonica quando in Caufo adhibenda 312 in principio flatulentiæ vitanda 237
Carunculæ urethræ quomodo in Gonorrhæa exftirpandæ 167
Cariophyllorum oleum commendatur in Odontalgia 128
Cafcarilla vid. Chacarilla.
Caffia auget flatulentiam & atoniam 237
Caftrationis definitio 93 differentia *ib.* indicantia *ib.* prognofis *ib.* operatio *ib.* cautelæ & obfervat. *ib.*
Cari figna 289 fubjecta *ib.* remedia 290
Cafeus recens cum pelle leporina applicatus laudatur in Podagra 145
Cataractæ definitio 368 differentia *ib.* figna *ib.* fubjectum *ib.* prognofis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 369 cautelæ *ib.*
Catarrhi fuffocativi definitio 225 differentia *ib.* figna 226 fubjectum *ib.* prognofis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 227 cautelæ *ib.* in eodem commendatur rad. Afari *ib.* quando locum in illo habeant catarrhalia *ib.*
Catheterifmus quid fit 90
Catheteris differentia *ib.*
Catheterifmi indicantia *ib.*
Catheter quomodo applicandus *ib.* de eo cautelæ & obfervationes *ib.*
Cauftica in tumoribus œdematofis male applicantur 251
Caufus vid. fub. Febribus
Cauterifatio ubi fugienda 120 glandulæ lacrymalis commendatur in lippitudine 196
Centaurium minus laudatur in proftratione appetitus idiopathica 391
Cepæ affatæ commendantur in ftranguria 239
Cephalææ differentia 124 chronicæ curatu difficiles *ib.* figna generalia *ib.* fpecialia *ib.* venereæ & ulcerofæ fig. *ib.* fubjectum *ib.* prognofis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 125 cautelæ *ib.*
Cephalæa ex hypochondriis orta quando exacerbetur Martialibus *ib.* in quanam prefint veficatoria 126
Cephalalgia fanguinea quid fit 122 ejusd. differentia *ib.* figna *ib.* idiopathica quid fit *ib.* ejusd. fubjectum *ib.* prognofis *ib.* remedia 123 methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Cerberus triceps quid de eo cenfendum in febre tertiana anomala ex maligna 350
Cerebrum in parte anteriora corruptum parit læfionem olfactus 371
Chacarillæ cortex & extractum laudantur in Diarrhœa 209 in Diarrhœa in variolis nimium urgente 318 funt fpecifica in Dyfenteria 215 commendatur in dolore dorfi & lumborum in Variolis 318 commendatur in Febribus in Vomitu nimio 303 in pleuritide 157 habet vim diaphoreticam 323
Chamomillæ & Galeopf. Fl. decoctum c. vino commendantur in fluore albo 221 ejusd. decoctum laudatur in Pica gravidarum 390
Chærefolium quid de eo fentiendum in inflammationibus 253
Chelidonii maj. herba externe fuadetur in Afcite 250 radix, tanquam fpecificum, laudatur in ictero 233
China Chinæ diffuadetur in Febre tertiana continua 361 in Febribus exhibita excitat Bulimum 379
Chirurgiæ definitio 80 differentia *ib.* operationes *ib.* inftrumenta *ib.* remedia 81 finis *ib.* cautelæ & obferv. *ib.*
Chlorofis vid. Cachexia
Choleræ humidæ definitio 209 differentia *ib.* figna *ib.* fubjectum 16 prognofis 210 remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Cholericorum morbi. 33
Chylificationis definitio 9 differentia *ib.* organum *ib.* caufa efficiens *ib.* ufus *ib.* obfervationes *ib.*
Cibus & Potus quomodo hominem ad morbos difponant 130
Cibi definitio 95 differentia *ib.* regulæ & obferv. *ib.*
Cibi lubricantes conveniunt in fcirrho hepatis 383
Cichorium laudatur in affectibus hepatis 172 ejufd. rad. laudatur in fcirrho lienis 177 ejufd. & Taraxaci aliorumque fucci pro calidioribus laudantur infarctu lienis 171
Cinnabaris ♁ii commendatur in variolis confluentibus in ceffatione falivationis 322
Cinnabarina quando locum habeant in convulfionibus 273 in ptyalifmo hypochondriaco dofi minori exhibenda 198 cum nitrofis ebullitionem humorum mitigant in Cephalalgia fanguinea 123
Circuli fanguinis definitio 2 differentia *ib.* organum *ib.* caufa efficiens *ib.* finis *ib.* obfervationes *ib.*
Citri fuccus recens laudatur in Febre catarrhali maligna 333 in Febre petechiali 335 ad æftum Febris tertianæ continuæ temperandum 360
Clavi hyfterici definitio 123 figna 124
Claufuræ partium differentia 89 figna *ib.* prognofis *ib.* methodus medendi *ib.*
Clyfteres acres commendantur in Catarrho fuffocativo 227 quales adhibendi in Colica convulfiva 278 quinam conveniant in Febre caftrenfi cum dyfenteria 339 carminativi in Flatulentia caute adhibendi 237 quales effe debeant in Hepatitide & Splenitide 159 quales in Inflammatione uteri fint adhibendi 166 acres com-

commendantur in Lethargo 289 nimium emollientes in Obstructione Alvi in senibus vitandi 239 quales in Purpura rubra noceant 329
Cochleariæ succus commendatur in Stomacace 264 spiritus in Stomacace vitandus & cur 265
Coctionis & cruditatis definitio 36 differentia *ib.* signa 37 causa efficiens *ib.* de his observ. *ib.*
Colicæ definitio 130 differentia *ib* signa generalia *ib.* specialia *ib.* subjecta *ib.* prognosis *ib.* remedia generalia *ib.* specialia 131 methodus medendi *ib* cautelæ 140 pertinaci superveniens sudor copiosus quid indicet 130 biliosæ Cholerici maxime sunt obnoxii *ib.*
Colica flatulenta minoris est periculi quam biliosa & convulsiva *ib.*
Colicæ convulsivæ definitio 277 differentia *ib* signa *ib.* subjecta *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 278 cautelæ *ib.* in Colica convulsiva exhibenda purgantia selectissima *ib.*
Collyrium weisbachii commendatur in Ophthalmia 153
Comatis somnolenti signa 290 vigilis *ib.* utriusque remedia *ib.* subjecta *ib.*
Commoventia nocent in scirrho Lienis 271 fortiora & evacuantia in morbis mulierum caute exhibenda 384
Comitissæ unguentum allegatur in Diabete 218 camphoratum in Ischuria 243
Conceptionis definitio 14 requisita *ib.* locus *ib.* causa efficiens *ib.* & graviditatis signa *ib.* de conceptione observat. *ib.*
Congestionum in genere definitio 120 differentia *ib* signa 121 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* completarum & incompletarum symptomata 25
Consuetudinis ægrotandi definitio 34 differentia *ib.* subjectum *ib.* de ea observat. *ib.*
Convulsiones quid sint 278 earund. differentia *ib.* signa *ib.* subjecta *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 279 cautelæ *ib.* quando periculosæ in variolis 318 quandoque per Febrem tertianam solvuntur 345
Corallina melius dantur in declinatione Febris & cur? 77 ob duritiem vitanda in dentifriciis 259
Coriandri semen commendatur in vertigine 289
Corporis humani definitio 2 materia *ib.* mixtio *ib.* structura *ib.* divisio *ib.* observat. *ib.* & actionum diversitas ratione ætatum 10 seqq. habitus & ex eo signa 43
Correctio motuum excedentium vid. Motus.
Corroboratio per Analeptica frigida quid sit 77 ejusd. differentia *ib.* indicantia *ib.*
Corroborantia *ib.* horum formulæ *ib.* modus operandi 78 regulæ & cautelæ *ib.*
Coryzæ humidæ definitio 193 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 194 prognosi *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 195 si in ea in senibus mucus non bene procedat, quid indicet. 194
Cratonis M P. de Succino commendatur in Gravedine 224 in Hemicrania 139 in Odontalgia 128
Creta decocta cum fructu adhibetur in vermibus 413
Crinones s. Comedones quid sint *ib* horum differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 414
Crisis quid sit 38 ejusd. differentia *ib.* tempus *ib.* subjectum *ib.* imminentis signa *ib.* præsentis 39 causa efficiens *ib.*
Critici dies 29
Criticæ evacuationes quando suspectæ 39
Crocus Lochiorum fluxum promovet 117 ejus abusus parit Lethargum 289 ♂tis ♄tus Sthalii laudatur in sistendis Febribus intermittentibus 343
Crollii Extractum Panchymagogum commendatur in Coryza humida 194 in Gravedine 224
Crystallus montana in Causo cautissime usurpanda & cur? 311 commendatur in Ictero 233
Crusta Lactea vid. Achores.
Cucuphæ quando noceant 123 ex herba verbenæ commendantur in phrenitide 152 aromaticæ quibus non sint ordinandæ in memoriæ debilitate 374
Curcumæ radix commendatur in Ictero 232
Cyclaminis ▽ laudatur in surditate a vi externa 371
Cynoglossa M. P ex ea commendatur in Cholera humida 210 in Dysuria 240 in Hæmorrhagia uterina 208 laudatur in sopienda Tussi 201 cum Cinnabarinis commendatur in Coriza humida 194

D

Decocta lignorum in Gonorrhœa virulenta diluta suadentur 267
Decubitus ex eo signa 53
Deglutitio quid sit 9 ejusd. organum ib. causa efficiens ibid.
Dens hominis mortui est specificum in Odontalgia 127
de Dentibus observationes semioticæ 51
Dentitio difficilis quid sit 410 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 411 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Dentium evulsio quid sit 284 ejusd. indicans ib. instrumenta ib. modus ib. cautelæ ib.
Diabetes definitio 217 differentia *ib.* signa *ibid.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia 218 methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Diagnostica signa 35
Diarrhœæ definitio 207 differentia ib signa *ib.* subjectum *ib.* remedia 208 methodus medendi *ib.* cautelæ 209 nimiæ quomodo in Variolis compescendæ 318 in salivatione accidentes quomodo tractandæ 270 in Febre catarrhali 272 in Febre Castrensi 339 in Febre Catarrhali maligna quid requirant 333 quando innoxiæ in Febribus malignis & epidemicis 316 menstruæ in gravidis innoxiæ 214 in Morbillis salutares observatæ *ib.* critices in Hepatitide salutares 158
Diarrhœa choleriodes quid sit 401 ejusd. differentia ibid. signa ib. subjectum ib. prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus med. *ib.* cautelæ *ib.* in ea commendantur Rhabarbarina ib.
Diætæ definitio 94 differentia ib. ætatum definitio 97 differentia ib. regulæ & observationes ib. respectu sexus definitio 98 differentia ib. regulæ & observationes ib. respectu temperamentorum definitio ib. differentia ib. regulæ & observationes 99 ægrorum regulæ & observationes generales ib. speciales ib.
Diæta Melancholicorum qualis esse debeat 376 aromatica commendatur in Anasarca 248 qualis esse debeat in Salivatione 270 salsa & acida nocet Cancrosis 272 qualis esse debeat in Palpitatione cordis 282 aromatica convenit in Asthmate humido 204
Diaphoresis quid sit 61 ejusd. differentia ib. indicantia ib.
Diaphoretica remedia ib. horum formulæ ib. modus operandi 62 tempus exhibendi ib. regulæ & cautelæ ib.
Diaphoreticum regimen actuale nocet in Malo Ischiadico 143
Diaphoretica fortiora nocent in Asthmate spastico 276 in Exulceratione Renum & Vesicæ & cur 283 præmature data in Febribus quid efficiant 301 acria in Febre biliosa ardente vitanda 309 non sint nimis commoventia in Febre Inflammatoria 313 positive talia in Febre scarlatina non sunt exhibenda 327 neque in Purpura urticata 328 fortiora quænam mala inducant in Splenitide & Hepatitide 159
per Diaphoretica Pestis cura nunquam principaliter tentanda 342
Diæresis definitio 86 ejusd. differentia ib.
Differentia morborum essentialis ib. accidentalis ib. symptomatum 25
Diorthoseos definitio 94 differentia ib. instrumenta ib. modus ib. usus ib. cautelæ ib.
Discutientia commendantur in Colica sanguinea 131 externe quando in Coryza humida applicanda 195 commendantur in Hæmorrhoidibus cœcis 137 in Odontalgia sympathica 127 cum emollientibus in Procidentia Ani 297
Diuresis & per eam evacuatio quid sit 59 ejusd. differentia ib. indicantia 60
Diuretica remedia ib. horum formulæ ib. modus operandi ib regulæ & cautelæ 61 fortiora vitanda in Cachexia & Chlorosi 247 in Gonorrhœa &c. 220 in principio Dysuriæ nullius usus sunt 241 nocent in Hæmorrhoidibus seroso-mucosis 214 vitanda in Mictione imminuta 242 oleosa nocent in Nephritide 164 fortiora pariunt urinæ Incontinentiam 216 salina in morbis pectoris caute usurpanda 254
Diureticæ Tincturæ commendantur in Anasarca 248

Dolor acerbus in meditullio partis quid indicet in Gangræna 251
Dolores post partum quid sint 400 horum differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. in eis a Foresto commendatur decoctum Chamomillæ ib. vitanda pellentia & carminativa fortiora ib.
Doronici rad. commendatur in Vertigine 289
Dysenteria benigna quid sit 214 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 215 methodus medendi ib. cautelæ ib. in ea adulti gravius affliguntur 214 in illa excrementa mucosa sunt magis periculosa quam sanguinea ib. in ea commendantur Clysteres ex lacte 115 c. Lipothymiis quid indicent 295
Dystocia vid. Partus difficilis
Dysuria quid sit 240 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 241 cautelæ ib. cum excretione muci viscidi difficulter curatur 240 it. ab Exulceratione Vesicæ ib.

E

Electuarium de Ovo commendatur in Paraphreniti- de 152 in Mania 374
Elixir Polychrestum Hallense laudatur in Peste 341
Emeticum sine pari Kortholti 271
Emmenagoga vid. Hæmagoga fortiora ad promovendum abortum sumta pariunt sterilitatem 385
Emolitio partium durarum quid sit 75 hujus differentia ib. indicantia ib. remedia ib. formulæ ib.
Emollientium modus operandi 76 regulæ & cautelæ ib.
Emollientia ab initio in Angina non sunt applicanda 155 vitanda in Ophthalmia 154 quando in Otalgia sint usurpanda 127
Emplastrum Ceratum matricale laudatur in malo Ischiadico 134 Diachyl. simplex ubi conveniat in Angina 155 Diachyl. c. Gummatibus quando locum habeat in Angina ib. e Galbano camphoratum commendatur in Podagræ initio 146 de Meliloto in Odontalgia est optimum discutiens 127
Empyematis definitio 181 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 182 methodus medendi ib. cautelæ ib.
in Empyemate quale pus salutare sit 181 pus omne non simul & semel evacuandum 182
Emulsiones commendantur in Catarrho suffocativo in Febre concurrente 227 quales conveniant in Febre inflammatoria 312 quænam locum habeant in Febre Purpura 329 ex sem. IV. frigidis majoribus commendantur in stranguria 239 in Variolis in sudore nimio 319
Emulsiva refrigerantia & narcotica vitanda in Raucedine & Brancho 225
Ephialtes vid. Incubus
Epilepsia quid sit 279 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis 280 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib tollitur quartana ib. a Lymphæ vitio quomodo tractanda ib. ab orgasmo sanguinis & seminis quomodo curetur ib. in ea tanquam specificum commendatur bilis canis atri 273
Equinus testiculus commendatur in hæmorrhagia uteri 398
Equitatio commendatur in Ascite recentiori 251 in Melancholia 305 in Phthisi 186 in Tympanite 252
Errhina & Ptarmica quomodo differant 65 horum indicantia ib. remedia ib. formulæ ib. horum remediorum modus operandi ib. regulæ & cautelæ ib. coryzam humidam quandoque graviorem reddunt 165
Errores Medicorum Practicorum quid sint 5 horum causæ ib effectus in Variis morbis ib. seqq.
Errores naturæ quid sint 27 horum differentia ib. causa efficiens ib. effectus in variis morbis ib. seqq.
de Erroribus Medicorum & Naturæ observationes 28
Essentia Alexipharmaca Stahlii convenit in Diarrhœa in principio Variolarum 318 commendatur in Febre biliosa ardente 308 in Febre catarrhali maligna & epidemica 316 in Febribus corruptis minoribus dosibus exhibenda 365 laudatur in Febre inflammatoria 312 in Febre petechiali 335 in Febre tertiana continua versus Paroxysmum non exhibenda 363 c.ess. Scord. mixta commendatur in Febre tertiana maligna 350
Essent. dulc. Hallensis est verum Cardiacum 282 per eam curata Catalepsis 275 convenit in convulsionibus 273 commendatur tanquam anodynum in Diarrhæa 209 concentrata commendatur tanquam Analepticum in Febre Inflammatoria 313 in Hæmorrhoidibus suppressis 111 est specificum in Mania 374 in Melancolia 375 laudatur in morbis oculorum 153 commendatur in Volvulo 163
Ettmulleri pulvis ex pulvere viperarum & crystallo montana commendatur in Febre dysenterica 337 ejusd. pulvis pro Lectimingis 217
Evacuationes per epicrasin sunt optimæ in Tympanite 252
Eventus morbi modus 37 differentia ib. seq.
Euphragia laudatur in infuso in oculorum affectibus 369
Exæresis quid sit 90 ejusd. differentia ib.
Excreta & retenta quid sint 96 horum regulæ & observationes ib. morbos inducunt 30
Expectorantia dulcia nimium exhibita nocent in Brancho & Raucedine 225 in Phthisi 186 quomodo in Tuberculis scirrhosis pulmonum exhiberi possint 176 vitanda in Vomica pulmonum 180 in quavis Tussi caute adhibenda 202
Expectoratio quid sit 66 ejusdem differentia ib. indicantia ib. remedia ib. modus operandi 67 regulæ & cautelæ ib.
Extractum liquidum Stahlii laudatur in Asthmate humido pectorali 204
Exulceratio Hepatis & Lienis quid sint 185 horum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 187 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Exulceratio Pulmonum vid. Phthisis
Exulceratio Renum & Vesicæ quid sint ib. horum differentia ib. signa ib. subjectum 188 prognosis ib. remedia ib. methodus med. 189. cautelæ ib.
Exulceratio viscerum quid sit 166 ejusd. differentia ib. signa ib subjectum 167 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 168. cautelæ ib.

F

Facies quid sit 42 ejusd. differentia ib.
ex Facie signa ib.
Facies Hippocratica ib.
Farcimina ex cristis & testibus gallorum commendantur in impotentia virili 298
Fasciationis (Bandages) definitio 180
Fasciæ quomodo differant 81 quomodo applicandæ ib. harum usus 82 cautelæ & observat. ib.
Faucium differentia 51
de Faucibus observat. semejoticæ ib.
Faventini (Leonelli) Pilulæ hydragogæ 250
Fæces alvi quid sint 5 quomodo differant ib. & 49 harum materia 5
ex Fæcibus alvinis signa 49
Febris definitio 299 differentia ib. signa 300 subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 301 cautelæ ib.
in Febre vitanda subadstringentia 300 quid censendum de Sale digestivo Sylvii ib.
Febris ardentis stricte sic Dictæ s. causi definitio 310 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus med. 311 Cautelæ ib. ejusd. observatio notatu digna 310
Febris biliosa ardens quid sit 308 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 309 cautelæ ib. in ea crisis optime fit per vomitum l. diarrhœam 39
Febris catarrhalis benigna s. continua quotidiana veterum 313 quid sit ib. quomodo differat ib. ejus signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 314 methodus medendi ib. cautelæ ib. per acria alexipharmaea tractata facile degenerat in malignam ib. in lentam degenerans quomodo tractanda ib.
Febris catarrhalis maligna petechizans quid sit 331 ejusd.

differentia ib. ſigna ib. ſubjecta 332 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 16 cautelæ ib.
Febris Caſtrenſis ſ. Hungaricæ definitio 337 ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum 338 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 339
in Febre Caſtrenſi vitanda Theriacalia ib.
Febris continua quid ſit 306 ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia 307 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Febres corruptæ & nondum typicæ quid ſint 365 horum differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. in his vitanda commoventia ib. commendatur Eſſent. alexipharmaca Stahlii c. eſſent. Scordi ib.
Febris dyſenterica quid ſit 336 ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 337 cautelæ ib.
Febris ephemeræ definitio 302 differentia *ib* ſigna *ib*. ſubjectum *ib*. prognoſis *ib*. remedia *ib*. methodus medendi *ib* cautelæ 303
Febris epidemicæ definitio 315 differentia *ib*. ſigna ib. ſubjectum *ib*. prognoſis *ib*. remedia 316. methodus medendi *ib*. cautelæ *ib*.
Febris hecticę definitio 356 differentia *ib*. ſigna ib. ſubjectum 357 prognoſis *ib*. remedia *ib*. methodus medendi 358 cautelæ *ib*. inveterata nulla remedia admittit 357 maxime aucta vertitur in continuam ib.
Febris inflammatoriæ definitio 312 differentia *ib*. ſigna *ib*. ſubjectum *ib*. prognoſis *ib*. remedia ib. methodus medendi 3 3 cautelæ *ib*.
Febris lentæ definitio 354 differentia *ib*. ſigna *ib*. ſubjectum 355. prognoſis *ib*. remedia *ib* methodus medendi ib. cautelæ 356 ex intermittente quomodo tractanda 355 ex acuta orta quam methodum expoſcat ib. a profuſione ſanguinis enormi 356
Febris malignæ definitio 315 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia 316 methodus medendi ib cautelæ ib.
Febris petechialis definitio 333 differentia ib. ſigna 334 ſubjectum ib. prognoſis ib remedia 335 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Febris purpura-urticata vid. infr. Purpura
Febris purpura alba ib. rubra ib.
Febris quartanæ definitio 350 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum 351 prognoſis ib. remedia 352 methodus medendi ib. cautelæ 353
Febris quartanæ continuæ definitio 359 differentia ib ſigna ib. ſubjectum ib. remedia 360 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Febris quotidianæ intermittentis definitio 342 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 343 cautelæ ib. quando degeneret in continuam 342
Febris rheumaticæ definitio 362 differentia ib ſigna ib. ſubjectum 363 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Febris ſcarlatinæ definitio 326 differentia ibid. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib methodus medendi ib. cautelæ 327
Febris ſcorbuticæ definitio 364 differentia ib. ſigna ib. ſubjecta ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 365 cautelæ ib.
Febres ſynochæ ſ continentis definitio 303 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 304 cautelæ ib obſervat. ib.
Febris ſynochæ putridæ ſ. continentis compoſitæ definitio 305 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Febris tertianæ anomalæ definitio 348 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia 349 methodus medendi ib. cautelæ 350
Febris tertianæ continuæ definitio 359 differentia ib. ſigna ib ſubjectum ib. remedia 360 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Febris tertianæ legitimæ intermittentis definitio 343 differentia ib ſigna 344 ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia 345 methodus medendi 346 cautelæ 347
Febris tertianæ malignę definitio 348 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis 349 remedia ib. methodus medendi 350 cautelæ ib.
Fiſtularum definitio 89 differentia ib. ſigna ib. cauſa ib. prognoſis ib. cura ib. cautelæ & obſervat. ib.
Flatulentia quid ſit 235 ejusd. differentia ib. ſigna 236 ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 237 cautelæ ib. facile acquirit habitum 236 in ea commendatur motus moderatus 237 a menſ. & hæmorrhoidum malo ſucceſſu quid pariat 236
Flatus quid ſint 23 horum differentia ib. ſedes ib. materia ib. ſubjectum ib. effectus ib. obſervationes ib.
Fluxuum expulſio quid ſit 78 hujus differentia 79 indicantia ib. remedia ib. formulæ ib. remediorum modus oper. ib regulæ & cautelæ ib.
Fluor albus ſimplex quid ſit 220 ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia 221 methodus medendi ib. cautelæ ib. per pilulas Stahlianas in gravida ſublatus 220 in puellam decem annorum & infante duorum cum dimidio obſervatus ib. ſublatus per fluxum menſium ib ſuppreſſus parit Arthritidem ib. Cachexiam & Hecticam 221 in eo fumus ℥ii non ſemper tutus ib.
Fluxus Cœliacus vid. Lienteria.
Fluxus Hepaticus quid ſit 212 ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. non tollendus per Adſtringentia ib.
Fœtor oris quid ſit 258 ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 259 cautelæ ib.
Fœtor ſudoris quid ſit ib. ejusd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. in acutis quomodo tractandus ib. a corruptione humorum dependens ib. in eo pulvis Aluminis male adhibetur ib.
Fœtus mortui definitio 393 ſigna ib & 90 ſubjectum 394 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. extractio quid ſit 90 ejus prognoſis ib. modus ib. cautelæ & obſerv. 91
Fonticulus quid ſit 88 ejus locus ib. modus excitandi ib. uſus ib. cautelæ & obſervat. ib.
Fonticuli quando locum habeant in Cephalæa 126 in Ophthalmia conſolidati quando eam reddant pejorem 154 in Ophthalmia ſeroſa medicationi internæ poſtponendi & cur 197
Foreſti unguentum in Hydrocephalo quid de eo cenſendum 253
Formicarum ſpiritus laudatur in doloribus arthriticis confirmatis 235 ſuccus commendatur in Cataracta & Gutta ſerena 368
Formulæ aquoſæ nocent in Aſcite 251
Fotus vaporoſi cum vino commendantur in œdemate 257
Fractura quid ſit 82 ejusd differentia ib cauſa ib. ſigna ib. prognoſis ib cura 83 cautelæ & obſervationes ib. ſimpliciter per tranſverſum quam cum comminutione mitiora habet ſymptomata 82
Fragorum aqua nephriticis ſenſibilioribus non exhibenda 164
Frictiones pedum commendantur in Apoplexia 292
Frigida auribus ſunt inimica 371
Fumaria in Lue Venerea non præſcribenda eſt & cur 270 ejus aqua deſtillata nocet in Variolis 320

G

GAlegæ aqua convenit in Febre epidemica maligna 316 in Purpura rubra 328 in Variolis 318
Gangrænæ ſigna 149
Gargariſmata adſtringentia commendantur in Salivatione & ptyaliſmo 198
Gelatina C. C. commendatur in Catarrho ſuffocativo ad leniendam febrem 227 laudatur in Febre catarrhali maligna 333 c. amygdalis parata laudatur in Febre Hectica 358
Gelatina Viperina 203
Gemmata tenerioribus in Febre miliari non ſunt exhibenda 331
Generationis definitio 14 organa ib. cauſa efficiens ib. finis ib.

Glo-

Globulorum plumbeorum & sagittarum extractio quid sit 91 horum differentia ib. prognosis ib. modus extractionis ib. cautelæ & observ. 92
Gonorrhœa simplex vid. Pollutio nocturna
Gonorrhœa virulenta quid sit 265 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 266 methodus medendi ib. cautelæ 267 quando locum in ea habeant balsamica acriora ib. in ea commendantur decocta lignorum dilutiora ib.
Graved. & doloris capitis catarrhalis definitio 223 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 224
Graviditatis signa 14
Gravitas auditus quid sit 370 ejusd. differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 371 cautelæ ib. in Febribus quomodo tractanda ib. quomodo tollenda in senibus ib.
Gummatoso Balsamica augent dolores in Cancro 271
Gummi-resinæ commendantur in Anasarca 248 pro suffimigio in Asthmate spastico 275 commendantur in Tympanite 252
Gutta serena quid sit 368 ejusdem differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 369 cautelæ ib.

H

Habitus corporis quid sit 43 ejusd. differentia ib. observat. ib. constrictus quid indicet ib.
Hæmagoga quid sint 68 horum differentia ib. indicantia ib. remedia ib. formulæ ib.
Hæmagogorum modus operandi 69 regulæ & cautelæ ib.
Hæmatites præparatus commendatur in Hæmoptysi 106 in Hæmorrhagiis passivis 120
Hæmoptysis juvenibus familiaris est 102
Hæmoptyseos definitio 105 differentia ib. signa imminentis & præsentis ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia curatoria ib. præservatoria 106 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Hæmorrhagiæ in genere definitio 102 differentia ib narium junioribus familiares ib. & 104 signa 102 subjectum ib. prognosis ib. symptomata 25 quando non supprimenda 103
Hæmorrhagiarum in genere cura 102 methodus medendi 103 cautelæ ib. criticarum paucitas quid indicet ib. observat. semioticæ 53
Hæmorrhagiæ narium definitio ib. differentia ib. signa ib. subjectum 104 prognosis ib. nimiæ quid pariant ib. per adstringentia suppressæ summe nocent ib. in quibus morbis periculosæ ib. remedia ib. methodus medendi ib. quando non supprimendæ ib. cautelæ 105 in auctis si supprimuntur, vitæ periculum inferunt 104 it. in Febre catarrhali maligna 332 quid de eis censendum in Febre epidemica 316 excedentes in Variolis quomodo tractandæ 319 in Variolis adultorum quando periculosæ 323 in Variolis & morbillis non sunt vere criticæ 39
Hæmorrhagiæ e nare sinistra quando salutares in splenitide 159
Hæmorrhagiæ passivæ quid sint 119 harum differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. immodica profusio varia mala post se trahit ib. passivæ remedia 120 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Hæmorrhagiæ uterinæ definitio 115 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 116 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Hæmorrhoides viris familiares sunt 102. Asthma humidum mitigant 203 nephriticis supervenientes sunt bonæ 164 post sanguinis vomitum bonæ 107 largiores imminuunt Ophthalmiam 246 Scorbutum 264
Hæmorrhoides cœcæ quid sint 135 earum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 136 cautelæ ib. non apertæ varia mala inducunt 135
Hæmorrhoidum definitio 108 differentia ib imminentium signa ib. fluentium signa ib nimiarum signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib methodus medendi ib. cautelæ ib. fluxum quando supprimere non liceat ib. inhibitionem facilius ferunt fœminæ ib.
Hæmorrhoidum fluxus deficientis definitio 110 differentia ib. Signa imminentis ib subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 111 cautelæ ib. suppressio quos morbos inducere possit 110
Hæmorrhoidum seroso-mucosarum definitio 213 differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus med. ib. Cautelæ 214 in his sudor circa partes vicinas quid indicet ib.
Hederæ terrestris succus laudatur in Atrophia, tanquam specificum 173 in gravitate auditus & surditate 370 in infarctu Lienis 171 in infuso commendatur in Asthmate spastico 276
Helenii Essentia laudatur in Asthmate humido a nimia pulmonum flacciditate 204
Helleborus albus & niger commendantur in gravedine 224
Hellebori nigri extractum commendatur in Catarrho suffocativo 227 essentia saturatior commendatur in malo Hypochondriaco 134
Hemicrania quid sit 138 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum 139 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. per refrigerantia externa tractata in quid degeneret ib. quando locum in ea habeat Mixtura tonico-nervina Stahlii 140
Hepar anguillæ commendatur pro exclusione abortus 116 molæ 386 specificum dysenteriæ binignæ 215 arietis calidum, pulmo ovis &c. imponuntur capiti in Mania 374
Hepaticis est Febrium inflammatoriarum periculosissima 312
Hepatidis & Splenitidis definitio 158 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 159 Methodus medendi ib. cautelæ ib.
Hirci urina est specificum in Ischuria 244
Hiera picra celebratur a Baglivio in omnibus morbis Ventriculi 382
Hirudines quid sint 56 & 87 harum differentia 56 selectus 87 præparatio 56 modus applicandi ib. usus ib. cautelæ 87 applicantur ano in adstrictione alvi 284 in Colica Hæmorrhoidali 132 in Malo Ischiadico 143 in Phthisi 185 in Splenitide 159 temporibus applicantur in Hemicrania 140 suadentur in fluxu hæmorrhoidum deficiente 111 quando insigniter prosint 122 quando conveniant in Tympanite 252
Hominis definitio 2 divisio ib.
Humorum alteratio quid sit 69 ejusdem differentia ib. regulæ & cautelæ ib. evacuatio quid sit 55 ejusd. differentia ib. tenuium resolutio vid. Resolutio. Incrassatio vid. Incrassatio
Hydrocephali definitio 252 differentia ib. signa 253 subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. quando incisio in eo locum habeat ib.
Hydrops quando excipiat Febrem quartanam 361
Hydropis pectoris definitio 253 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 254 cautelæ ib.
Hydromphali & Hydroceles definitio ib. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 255 cautelæ ib.
Hygieine vid. Diætæ ejusd. materia 34
Hypopii definitio 367 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. differentia 368

I

Jalappa commendatur in Cachexia & Chlorosi 247 in Fluore albo simplici 221 in Hæmorrhoidibus seroso mucosis 213 ejus resina laudatur in Catarrho suffocativo 226
Jalappin. Specif. convenit in Lippitudine 196 in Odontalgia 220
Icterus in Febribus acutis quando malus 232 hydropi superveniens quid de eo censendum *ib.* cum anxietate & angustia præcordiorum incipiens quid portendat *ib.* quando & quibus in eo propinari queat limatura Martis 234
Icteri definitio 231 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 232 pro-

prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 233 cautelæ *ibid.*
Immissio pedum in aquam calidam hæmorrhagiam narium sæpius sistit 105
Imperforatio vid. supra Clausarum partium apertio
Impotentiæ virilis definitio 298 ejusd. differentia ibid. signa ib. subjectum ib. prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus med. 299 cautelæ *ib.* in hac farcimina ex cristis & testibus gallorum commendantur 370
Incidentia & resolventia commendantur in Febre Quartana continua 359 in Infarctu Hepatis 172
Incrassatio humorum quid sit 71 ejusd. differentia *ib.* indicantia *ib.* remedia *ib.*
Incrassantium modus operandi 72 regulæ & cautelæ *ib.* nimius usus vitandus in Tertiana anomala 350
Incubus quid sit 276 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 277 cautelæ *ib.* frequentior in senibus quid exinde metuendum 276
Indicationes, Indicantia, Indicata quid sint 54 horum differentia *ib.* regulæ & cautelæ Practicæ 246
Infarctus Hepatis definitio 171 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ibid* remedia *ib.* methodus medendi 172. cautelæ *ib.* est periculosior infarctu Lienis 171 cum inflatione visceris facilius curatur quam a nimia constrictione 171 in eo laudatur Cichorium 172
Infarctus Lienis definitio 169 differentia 170 signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus med. 171 cautelæ *ib.* in fœminis quandoque solvitur per vomitum cruentum 170 per Petechias illisque supervenientem excretionem sanguinis fœtentis per alvum solutus *ib.*
Infarctus Pulmonum definitio 168 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ibid.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 169 cautelæ *ib.*
Infarctus Viscerum definitio 166 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 167 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 168 cautelæ *ibid.* morbos reddunt diuturniores 14 & obstructiones tolluntur per Febrem tertianam intermittentem 345
Inflammatio nervi auditorii quæ mala post se trahat. 126
Inflammationis definitio 148 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia 149 methodus medendi 150 cautelæ *ib.* symptomata 25
Inflammationis ventriculi & intestinorum definitio 160 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 161 cautelæ *ib.*
Inflammationis uteri definitio 165 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 166 cautelæ *ibid.* in hac ad lochiorum suppressionem respiciendum *ibid.* quales Clysteres conveniant *ib.*
Intertrigo quid sit 409 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ibid.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* oleosæ & nimis aquosæ formulæ in hac non conducunt *ib.*
Ipecacuanhæ rad. laudatur tanquam specificum in Dysenteria benigna 215 in principio Dysenteriæ exhibendæ & cur *ib.* in principio Febris Ardentis biliosæ in herniosо feliciter exhibita 309 in Febre Catarrhali maligna vitanda 333 gravidæ Febre decumbenti cum successu data 353 cum Sale Tartari in cholera humida cum fructu propinatur 210
Ischuriæ definitio 242 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 243 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 244
Ischuria quandoque V. S. in pede tollitur 243 in ea specificum est urina hirci 244
Ischiadicum malum vid. Malum Ischiadicum
Juniperi Ol. commendatur in retentione secundinæ 398

K

Kortholti Balsamus Vulnerarius laudatur in Cancro exulcerato 272 in consolidandis abscessibus mammarum 406 ejusd. corrosivum liquidum 272
Kuferi pulvis epilepticus niger suadetur in convulsionibus 279

L

Lac convenit in cholera a Venenis corrosivis 210 cadaveri mortuo instillatur in ejus abundantia 402 muliebre commendatur in Impotentia virili 298 in tinnitu aurium 370
Lactantibus vinum parce exhibendum 405
Lactis abundantia quid sit 402 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis 402 remedia *ib.* methodus medendi 403 cautelæ *ib.* aquosi signa 404 bilioso-acris signa *ib* crassioris & mucidioris *ib.* aquosi subjectum *ib.* bilioso-acris *ib.* crassioris & mucidioris *ib.* horum prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 405 cautelæ *ib.* defectus definitio 403 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* juvatur per frictionem 403
Lactuca sitim nimiam exstinguit 382
Lamium Plinii in infuso Theiformi laudatur in Nephritide 165
Laxantes noduli commendantur præservative in Purpura rubra 283
Laxantia frequentia vitanda sunt & cur 238 quando conveniant in Aphthis 408 lenia suadentur in Asthmate humido 203 abstergentia in Diarrhœa 209 in declinatione Febris synochæ 304 in Flatulentia 237 in Fluore albo simplici 221 in Fluxu Cœliaco & Lienteria 212 aloetica rejiciuntur in Fluxu Hepatico *ib.* quænam sufficiant in Febre catarrhali benigna 315 purgantibus præferuntur in Febre quotidiana intermittente 343
Laxatio quænam locum habeat in Febre dysenterica 337
Leporis pinguedo commendatur in Dentitione difficili 411 cruor exsiccatus est specificum Dysenteriæ benignæ 215
Lethargi signa 289 subjectum *ib.* remedia 290
Levistici succus cum aqua Artemisiæ laudatur in Fœtu mortuo 394 est arcanum in retentione Secundinarum 398
Lienis infarctus vid. Infarctus.
Lienteriæ & fluxus cœliaci definitio 211 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi ib. cautelæ 212
Lignum fraxini in solstitiis collectum usurpatur in Odontalgia 127 fulmine tactum usurpatur in Nævis maternis 412 in Odontalgia 127 sympatheticum quid sit 102
Limatura Martis cruda & quid de ea censendum in Ictero 233 quales effectus edere debeat in Malo Hypochondriaco hysterico 134 Orichalci commendatur in rabie canina 376 nocet tibialibus in Fœtore sudoris inspersa 259
Linguæ differentia 51 observat. semioticæ ib.
Lini semen est specificum in Fœtu mortuo expellendo 398
Lipothymiæ & Syncopæ definitio 294 differentia ib signa ib. subjecta ib. prognosis 295 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. post hyperemeses quomodo tractandæ ib. quid de eis censendum in morbis acutis ib. quando malæ in Variolis confluentibus 321
Lippitudinis definitio 195 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 196 cautelæ ib.
Liquamen Myrrhæ commendatur in Cancro 271 in Otalgia 126
Liquores Gallorum spirituosi (Liqueurs) commendantur in Tussi stomachali humida 109
Liquoris styptici weberi descriptio 120
Liquoribus stypticis non semper est fidendum ib.
Lithontriptia remedia caute adhibenda & cur 192
Lithotomiæ definitio 90 differentia ib. operatio ib. cautelæ & observat. ib. huic præmittenda exploratio ib.
Lochia bene procedentia tollunt Maniam 374
Lochialis sanguis recens commendatur in Nævis maternis 412
Lochiorum defectus definitio 116 differentia ib. signa ib. subjectum 117 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Lochiorum suppressio quos morbos inducere queat 117 fluxus nimius periculosus est 115 lentior sed diuturnior

nior quid indicet ib. fluxum ſubito ſuppreſſum varia incommoda ſequuntur 117
a Lochiorum ſuppreſſione pendentes morbi pejores ſunt quam a menſium ſuppreſſione 283
Lubricantia commendantur in Calculo Renum 191 in Cauſo prudenter exhibenda 311
Ludovici pulvis contra cauſum commendatur in Iſchuria a cauſa violenta externa 244
Luis Venereæ definitio 267 differentia ib. ſigna 268 ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 269 cautelæ ib.
Lumborum dolor rheumaticus quomodo a nephritico diſtinguatur a Baglivo 189
Lumbrici terreſtres conveniunt in Convulſionibus a Variolis 318 in Lactis defectu 403
Luxationis definitio 83 differentia ib. cauſa ib. ſigna ib. prognoſis ib. curatio ib. cautelæ & obſervationes ib.
Lymphæ definitio 6 differentia ib. materia ib. nervorum definitio ib. differentia ib. materia ib.
Lyſeos morborum definitio 39 differentia ib. modus ib. obſervat. 40

M

Maculæ & veſiculæ livido-rubræ in abdomine poſt inflammationem ventriculi quid indicent 160
Magneſia alba convenit in Febre bilioſo ardente 309 in Lue Venerea 269
Majoranæ aqua commendatur in læſione olfactus 372
Malacia vid. Pica.
Malum Hypochondriaco Hyſtericum quid ſit 132 ejuſd. differentia ib. ſigna mali hypochondriaci ib. hyſterici 16 ſubjectum 33 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 134 cautelæ ib. ſolvitur Hæmorrhoidum vel Menſium fluxu 133 quando in illo Venæſectio in brachio adminiſtranda 134 in hoc rejiciuntur purgantia fortiora ib. ſalivatio per Mercuriali ib.
Malum Iſchiadicum quid ſit 142 ejuſd. differentia ib. ſigna ib. ſubjecta ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 143 cautelæ ib. in hoc rejicitur regimen diaphoreticum actuale ib. commendatur Emplaſtrum Saponatum Barbette ib. Hirudinum applicatio ad anum ib.
Mammæ quid ſint 50 harum differentia ib. ex eis ſigna ib. cancroſæ amputatio 92
Mammarum tumor apoſtematodes quid ſit 405 ejuſd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 406 cautelæ ib. in eis laudatur ſparadrapum ex Cera, ſevo Cervino & Ol. roſarum ib.
Mania quid ſit 373 ejuſd. differentia ib. ſigna ib. ſubjecta ib. prognoſis ib. remedia 374 methodus medendi ib. cautelæ ib. quandoque oritur a vermibus 373 cum riſu facilius curatur 374
Manna Calabr. in Cholera humida fugienda 211 non convenit in Flatulentia & cur 237
Marrubium album Exulcerationem Renum & Veſicæ exaſperat 189 eſt ſpecificum in Ictero 132
Martialia quando adhibenda in Atropia 174 nocent in Cephalalgia ſanguinea 123 præmature exhibita in Cephalæa eam exaſperant 125 commendantur in Hæmorrhagia Uteri 116 cum amaris in Incubo 277 in Aſcite 250 quando conveniant in Infarctu Lienis 171 ob vim adſtrictoriam nocent in Phthiſi 186 intempeſtive & largius data in Podagra quid efficiant 146 quando locum habeant in Ptyaliſmo Hypochondriaco 198 quando in Scirrho Hepatis 178 in Scirrho Lienis 177
Maſſ. Pil. de Cynogl. commendatur in Hæmorrhagia Uteri 116 convenit ad tuſſim in Febre hectica mitiganda 358
Maſticationis definitio 9 organum ib. cauſa efficiens ib. uſus ib.
Maſtiche laudatur in Procidentia Ani 297
Meconii retentio quid ſit 405 ejus ſigna ib. prognoſis ib. ſubjecta ib. remedia 401 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Medicinæ definitio 1 attributa ib. ſubjectum ib. diviſio ib. finis ib. ſectæ ib.
Melancholiæ definitio 374 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum 375 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 376 cautelæ ib.
Melancholiæ & maniæ uterinæ virginum & viduarum definitio 387 differentia ib. ſigna melancholiæ ib. maniæ ib. ſubjectum 388 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Melancholicorum morbi 34
Mellita pro ſcopo abſtergendi laudantur in Vomica Pulmonum 180
Memoriæ debilitas quid ſit 372 ejuſd. differentia ib. ſigna ib. ſubjecta ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 373 cautelæ ib. in hoc commendantur Cubebæ mane comeſtæ 372
Menſes & ex eis ſigna 49 quomodo differant ib.
Menſium ordinariorum nimiorum definitio 111 differentia ib ſigna ib ſubjectum 122 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 113 cautelæ ib. fluxus ordinarius malum hyſtericum imminuit 133 exceſſus periculo vacat 112 diu durans quos morbos inducere poſſit ib. defectus definitio 113 differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis 114 remedia ib. methodus medendi 115 cautelæ ib. emanſione laborantes corripiuntur Febre ſcarlatina 326
Mercurius dulcis commendatur in Cachexia a ſcabie retropulſa 247 in Coryza humida 194 in Cruſta Lactea 411 in nimia Lactis muciditate 404 in Lue Venerea laxantibus optime additur 269 in Palpitatione cordis 28. in Vermibus 412 tuſſim leviorem quandoque tollit 201 cum pulv. Cornachin. commendatur in Crinonibus 404 infantibus aliquot menſium tuto exhibetur 407 convenit in Uvulæ prolapſu 296 nocet in Atrophia in majori doſi adhibitus 174 vitandus in Phthiſi 185
Mercurius vitæ cum ſucceſſu exhibitus in Fœtu mortuo 394
Methodus medendi quid ſit 54 ejuſd. differentia ib. fundamentum 53 regulæ & cautelæ ib. in cauſis morborum virulentis 79
Mictio imminuta quid ſit 241 ejuſd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia 242 methodus medendi ib. cautelæ ib. in hac abſtinendum a Diureticis fortioribus ib.
Mictus cruentus quid ſit 117 ejuſd. differentia ib. ſigna ib. ſubjectum 118 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 119 cautelæ ib. criticus non eſt ſupprimendus ib. ſenibus familiaris eſt 102 quandoque in calculoſis a Tinctura antinephritica Rothii producitur 119
Millefolium melius in fæminis adhibetur quam in viris 134 ejus eſſentia commendatur in Colica ſanguinea 131 in Hæmorrhagia uteri 116 in infuſo commendatur in Hæmorrhoidibus cæcis 136 ejuſd. eſſent. ſuadetur in fluxu Menſium nimio 112 in Menſium defectu 114 in Vomitu cruento 108
Millepedes nocent in Nephritide 164 in vino macerati laudantur in fiſſuris Papillarum 407
Mixtura ſimplex laudatur in Febre Bilioſa ardente 309 in Febre inflammatoria 312 in Febre Petechiali 355 Tonico-Nervina Stahlii ex Sp. C. C. & Tinctura Tart. commendatur in Calculo 192 in Congeſtionibus 121 in Dolore Capitis Catarrhali 224 in Empyemate 182 in Hæmoptyſi 106 in Hæmorrhagiis 102 in Malo Iſchiadico 143 in Tuſſi ad roborandos pulmones 109 cum Eſſ. Alexipharmaca Stahlii ſuadetur in Fluxu Hepatico 212
Mola quid ſit 385 ejuſd. differentia ib. ſigna 386 ſubjectum ib. prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi 387 cautelæ ib.
de Mola obſervationes duæ 386
Morbilli quid ſint 324 horum differentia ib. ſigna ib. ſubjectum 325 prognoſis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Morbi acuti 18 adſcititii ib. æſtivi ib. autumnales ib. benigni ib. compoſiti ib. congrui ib. contagioſi 18. continentes ib. continui ib. corrupti ib. curabiles ib. endemii ib. epidemici ib. habituales ib. hæreditarii ib. hyemales ib. idiophatici ib. immateriales ib. incurabiles ib. intermittentes ib. legitimi ib. lethales ib. magni ib. maligni ib. materiales ib. non corrupti ib. nothi ib. parvi

vi ib. salutares ib. simplices ib. spurii vid. nothi. ib. symptomatici ib.
de Morbis observationes ib.
Morbi ætatum quid sint 31 horum differentia ib. de eis observationes 32
ad Morbos dispositio ratione sexus ib. ratione temperamentorum 33
Morbi mulierum quid sint 383 horum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 384 cautelæ ib. gravidarum interdum fœtu crescente imminuuntur 383 in morbis mulierum ad menses semper respiciendum 384
Morbi sensuum quid sint 366 horum differentia ib signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Morborum tempora quid sint 19 horum differentia ib. causa efficiens ib observat. ib. causæ quid sint 20 aerum definitio ib. differentia ib. observationes causæ non naturales quid sint 29 harum differentia ib.
Morbus quid sit 15 ejusd. differentia ib. observationes ib. horum subjecta quænam sint ib. quomodo differant ib. observationes ib. differentia quid sit ib. essentialis ib. accidentalis 17
Morbi acuti quinam sint diuturni 39 chronici in corpore debili diu durant 37 hæreditarii sunt diuturni ib. magni sunt breves ib. horum causa quo activior eo citius morbus finitur ib.
Mors ex sudore matutino suppresso 244
Motus & de eo regulæ & observationes 96 corporis quomodo & quando in malo Ischiadico instituendus 44 placidus convenit in Cachexia 247 laboriosus commendatur noctambulis 378
Motus deficientes quid sint 285 eorund. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 286 methodus medendi ib. cautelæ 286 horum æstimulatio quid sit 78 differentia ib. indicantia ib. remedia ib. formulæ ib. modus operandi ib. regulæ & cautelæ ib.
Motuum excedentium correctio quid sit 76 ejusd. differentia ib. indicantia ib. remedia ib. formulæ remediorum internorum ib. externorum 77 horum modus operandi ib. regulæ & cautelæ ib. morbificorum definitio 24 differentia ib. causa efficiens 25 observationes ib. spastico convulsivorum definitio 272 horum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis 273 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Motus tonici definitio 3 existentia probatur ib. differentia ib. organum ib. causa efficiens ib. usus ib. observationes ib. voluntarii definitio 13 differentia ib. organum ib. causa efficiens ib. usus ib. observationes semioticæ 53
Motus & quies excedentes vel deficientes corpori nocent 30
Moxa Sinensium plerumque inefficax in Podagra 146
Muci definitio 5 differentia ib. materia ib.
de Muco observat ones 48
Mucilaginosa conveniunt in arrosione a Causo 311 in siti aucta 382 infringunt calorem præternaturalem ib. in retentione meconii conducunt 407
Musitani (Car.) decoctum vulnerar. ad procidentiam vaginæ Uteri 399 ejusd. pulvis stypticus 120
Myrrha nocet in Phthisi & cur 186 caute exhibenda in Vomica pulmonum 181 ejusd. essent. c. essent. Alexipharmaca laudatur in Variolis nimium depressis 321 & 323 c. ess. sucin. & croci in doloribus post partum 400
Myrrhata nocent in exulceratione Renum & Vesicæ 189 non præscribenda ad Lochia promovenda 166 versus periodum mensium exhibita laudantur in eorum defectu 115 in Dysuria ab exulceratione vesicæ parce sunt exhibenda 241

N

NÆvus maternus quid sit 411 ejusd. differentia ib. signa ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib cautelæ 412
Narcotica vitanda in Brancho & Raucedine 225 externa in Cephalæa exhibita quid quandoque inferant 125 nocent in Diabete præmature data 218 quænam mala pariant in Epilepsia 280 quænam & quomodo danda in Sudore nimio 223
Naturæ errores quid sint 27 horum differentia ib. causa efficiens ib. effectus ib. observat. 28
Nasturtium suadetur externe in Crusta lactea 410 interne convenit in Hydrope 252
Nausea & Vomitus gravidarum quid sint 390 horum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 39 cautelæ ib in plethoricis Venæsectione promtissime tollitur ib. emetico in gravida feliciter curata ib.
Nephritica quando noceant 125
Nephritis quid sit 163 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 164 methodus medendi ib. cautelæ ib. est levissima inflammationum 163 frequentius recurrens quæ mala post se trahat ib. in ea vitentur Salia Volatilia imprimis oleosa in statu & augmento morbi 164 Emplastica non semper sunt tuta & cur 165
Nephritis spuria quid sit 141 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 142 cautelæ ib. in hac commendatur serum lactis ib. olea acriora externe adhibita quænam mala inferant ib.
Nervina commendantur in Apoplexia 292 in Catarrho suffocativo 227 in spasmis 275 interne & externe adhibenda in Incontinentia Urinæ 216
Nitri spiritus pro exstirpatione nævorum maternorum caute adhibendus 412
Nitrata & diluentia commendantur in Asthmate convulsivo 276
Nitrosa laudantur in Asthmate sicco 230 in Colica convulsiva 278 in potu in Diarrhœa Choleriode 401 in Singultu ab inflammatione 283 in Tenesmo a Dysenteria 284 cum temperantibus conveniunt in Vertigine 289
Nitrum in potu vel pulvere datum differentem edit effectum 301 in Angina gargarismatibus optimo consilio additur 156 quomodo exhibendum in Cholera humida 211 convenit in Diarrhœa biliosa 209 Diarrhœam puerperarum mitigat 217 cum absorbenribns in principio Dysenteriæ benignæ cum successu propinatur 215 depuratum conducit in Febre dysenterica 337 mitigat sudores in Febre lenta 355 in Mania juniorum lascivorum largiter dandum 374 quam diu in Pleuritide & Peripneumonia locum habeat 157 in Phthisi minoribus dosibus exhibendum 186 in Vomica pulmonum cautus sit ejus usus 181 commendatur in Vomitu gravidarum 390
Noctambulatio quid sit 378 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Nostalgiæ definitio ib. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 379 methodus medendi ib. cautelæ ib.
Nutrientia in principio Atrophiæ male præscribuntur 274
Nutritio quid sit 8 ejusd differentia ib. materia ib. organum ib. causa efficiens ib. usus ib. observat. ib. materia 9 fœtus quid sit 15 materia ib. organum ib. causa efficiens ib. de ea observat. ib.
Nux Moschata admiscetur absorbentibus in soda 258 Vomica laudatur in Mania a philtro 374

O

OBesi Infantes in Variolis in majori periculo versantur 317
Obstructio alvi quid sit 237 ejusd. differentia ib signa ib. subjectum ib. prognosis 238 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. exasperat affectus capitis & hypochondriacos ib. in ea laudatur infusum ex decocto prunorum & fol. sennæ ib.
Odontalgia quid sit 127 ejusd. differentia ib. signa ib subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 128 cautelæ ib. hæreditaria rarissime curatur 127 symptomatica cum stridore dentium in acutis mortem portendit ib. in Odontalgia idiophatica opium non prodest 128

Oedema quid sit 255 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis 256 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 257 si minetur rupturam quomodo ei obviam eundum ib. per fortiora evacuantia tractatum degenerat in Hydropem 345 ad ejus resolutionem multum confert Febris revocata ib.
Oedemata per usum Chinæ Chinæ inducta difficilius curantur 351 tolluntur quandoque per solas pilulas Stahlianas 353
Oleum animale Dippelii allegatur in convulsionibus 279 in Spasmis 280 ejusdem effectus ib. Amygdal. amararum convenit in siccitate aurium 370 Capparum in Atrophia conducit 267 in Infarctus Lienis 264 in Scirrho Lienis 270 Caryophyllorum suadetur in Odontalgia 220 Ceræ allegatur in Atrophia 173 Ovor. prodest in siccitate Aurium 370 Rutæ in Scirrho Lienis 176 Tartari per deliquium in gravida pica laborante feliciter exhibitum 390
Olea destillata in Otalhia vera non applicanda 127 quid efficiant in Podagra 146
Oleum destillatum vini nocet in Nephritide 164
Ophthalmiæ definitio 246 differentia ib. signa ib. subjectum ib prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 247 cautelæ ib.
Ophthalmia serosa vid. Lippitudo.
Opiata largiter & perversa methodo adhibita quid efficiant 146 iisdem succedens oculorum mutatio quid indicet 214 ad exstinguendum nimium Appetitum male exhibentur 380 in Cephalæa quando prosint 125 in Colica quomodo adhibenda 132 in Convulsionibus minime adhibenda sunt 273 nec in Febre Dysenterica 337 in Febre inflammatoria caute usurpanda 313 quando & quomodo in Hemicrania 140 Infarctum Lienis augent 171 in Inflammationibus Ventriculi & Intestinorum caute exhibenda 161 quando conveniant in Mictione imminuta 242 nisi enormis tussis id efflagitet in Phthisi non danda 186 in Phrenitide & Paraphrenitide dissuadentur 152 in Pleuritide & Peripneumonia non admodum tuta sunt 157 in Ulceribus cancrosis adhibita quid efficiant 272 in Vomitu caute danda 207
Orexis vid. Soda.
Ossa bufonum rubicundorum usurpantur in Odontalgia 127 humana semiputrida sunt specifica in Peste 341
Otalgiæ definitio 126 differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 127 cautelæ ib.
Otalgia juvenum periculosior est quam senum ib.
Oxysaccharum emeticum Ludovici laudatur in Tussi stomachali infantum 202

P

Palmarii pulvis celebratur a Stahlio in Melancholia 375 ejusd. pulveris descriptio 377
Palpitatio cordis quid sit 281 ejusd. differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 282 cautelæ ib.
Pancreaticus Succus vid. Succus Pancreat.
Panis anisatus allegatur in tinnitu aurium 370 quernus cum vino rubro commendatur in Procidentia Ani 297
Papaveris erratici virtus, in quo consistat 157
Papillarum fissuræ quid sint 405 harum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. in his commendatur suctio Infantis matura præservative ib. ex his nutrici eveniebat passio hysterica ib.
Papillæ profundius delitescentes quomodo tractandæ ib.
Paracentesis quid sit 88 ejusd. Instrumenta ib. locus ib. modus operandi ib. cautelæ & observationes ib.
Paracentesis aliquoties in eodem subjecto administrata 251
Paralysis & hemiplexia quid sint 292 horum differentia ib. signa ib. subjectum 293 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 294 differentia ib.
Paralysi affecta pars tumens & livens quid indicet 293
Paraphrenitis vid. infr. Phrenitis.
Paresis ex colica quid in ea conveniat 294
Parotidis observatio in Febre Castrensi 336
Partus quid sit 15 & 395 ejusd. tempus ib. signa ib causa efficiens ib. observationes ib. differentia 395 prognosis 395 remedia ib. methodus medendi ib. differentia 396 situ parturientis facilitatur ib.
Partus difficilis quid sit ib. ejusdem differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 397 methodus medendi ib. cautelæ ib. facilitari creditur Jaspide ib.
Passio Hysterica vid. sup. Malum Hypochondriaco Hystericum.
Passio Iliaca s. Volvulus quid sit 161 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum 162 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 163 a flatulentia ab hæmorrhoidum & mensium malo successu oriri potest 236 de hac re observatio 238
Pathologiæ definitio 15 differentia ib.
Pediluvia suadentur in Asthmate spastico 276 in Coryza humida 194 cum vegetabilibus fragrantibus conveniunt in Fœtore sudoris 213 commendatur in Cephalæa & Clavo 124 in Odontalgia 127 in Ophthalmia 153 in Otalgia 126 post Venæsectionem conveniunt in Palpitatione cordis 282 quando adhibenda sint in Podagra 146 in quanam Vertigine maxime conveniant 289
Pellentia in defectu Mensium improvide exhibita quænam mala post se trahant 115 vitanda in Lochiorum defectu 117 in Mola quomodo usurpanda 387 in Partu difficili caute adhibenda 397 lenia specifica commendantur in Fœtu mortuo 394
Pessaria quænam sint optima ad uteri prolapsum 400
Pestis quid sit 339 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum 340 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 341 cautelæ ib. in hac commendatur blanda & successiva diapnoe ib. cur in ea Vomitus, certa encheiresi institutus, sit necessarius ib. suadetur in ea Mixtura simplex probe acidulata ib. Tinctura Bezoardica modice camphorata ib.
Petechialis Febris vid. sub Febribus
Petechizans Febris ib.
Petechiæ in interstitiis Variolarum occurrentes quid indicent 318 superveniunt Febri catarrhali per Alexipharmaca acria tractatæ 313
Phlegmaticorum morbi 33 symptomata in Peste 341
Phrenitis & Paraphrenitis quid sint 151 horum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 152 cautelæ ib. in his deliria per intervalla & cum risu spem promittunt 149 in Lethargum si mutentur, malum 151 in his commendantur animalia viva applicita 152 Opiata & Volatilia noxia ib.
in Paraphrenitide quando locum habeat Vomitorium ib.
Phthisis quid sit 183 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis 184 remedia ib. methodus medendi 185 cautelæ ib. ab hæmorrhoidum obstructione facile fit exitialis 184 iminens difficulter cognoscitur ib. mariti facile communicatur uxori ib. ea citius pereunt adolescentes & juvenes ib. ab ea facilius restituuntur fœminæ ib. in hac laudantur Pulveres Solares Richteri 185 in ea occurrens tussis urgens quomodo tractanda ib. rejicitur Mercurius dulcis 185 Tinct. antiphthisica Grammanni ib. quænam acida in ea locum habeant 186
Physiologiæ definitio 1 differentia ib. subjectum ib. finis ib.
Pica & Malacia quid sint 389 horum differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. in his vitentur interne ex fœniculo & absinthio parata 390 hoc morbo laboranti Mechoacanna loco calcis vivæ feliciter exhibita ib.
Pilulæ Antirheumaticæ commendantur in Salivatione & Ptyalismo 198 horum usu menses & hæmorrhoides revocantur 204 Balsamicæ viscerales conveniunt in Coryza humida 194 in Fluxu mensium nimio 113 in Hæmorrhagia uterina 116 Cephalicæ cur non adhibendæ in Coryza humida 195 Polychrestæ quando adhibendæ in Mictu cruento 119 Stahlii commendantur in Febre Castrensi cum Diarrhœa vel Dysenteria 339 ex extractis amaris & gummatibus commendantur in flatulentia 237

Pimpinellæ albæ essent. commendatur in Colica convulsiva 277 in Febre Dysenterica 337 in Peste 341 in Strangurja 239 cum Tinctura ʒii sufficit ad Luem ♀eam incipientem 269
Pinguedines animalium conveniunt in aridura post Paralysin 294 recentes suadentur in Pterygio 367
Pinguia unguinosa contracturas pariunt in Podagra 146
Plethora quid sit 101 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. abundantiæ quid sit ib. composita quid ib. exundantiæ quid ib. simplex quid ib. commota multum confert ad Abortum 383
de Plethora observationes 20
Plethorici propter V. S. parciorem facile in alios morbos incidunt 101 & cacochymici purpura gravius laborant 328
Plethoricis quænam noceant ib.
Pleuritis spuria quid sit 232 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum 233 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib cautelæ ib. male tractata in quosnam morbos degeneret ib.
Pleuritis & Peripneumonia quid sint 249 earum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis 250 remedia ib. methodus medendi 251 cautelæ ib. in his laudatur Cortex Cascarillæ ib.
Podagra quid sit 143 ejusd. differentia *ib.* signa Podagræ regularis *ib.* irregularis 144 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia 145 methodus medendi in paroxysmo *ib.* extra paroxysmum 146 cautelæ *ib.* retropulsa quomodo tractanda *ib.* ad interiora si repulsa sit quænam mala eam sequantur 145 quando potissimum locum in ea habeat Spiritus Formicarum 146 in ea commendatur Sapo Venetus in S. V. solutus 145 qui juniores ea corripiuntur non sunt longævi 144 in quibusnam contingat squamarum ac furfurum secessio 145
Pollutio nocturna & Gonorrhœa benigna quid sint 218 harum differentia 219 signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 220 in his commendatur Rhabarb. *ib.* Tincturæ alcalinæ *ib.* Jalappæ & Mercurii dulcis usus sit cautus *ib.*
Polypi definitio 91 ejusd differentia *ib.* prognosis *ib.* modus extrahendi *ib.* cautelæ & observat. *ib.*
Polypodium exsiccatum est specificum in Pica & Malacia 389
Potus acidulatus suadetur in Febris quotidianæ intermittentis æstu nimio 346 calidus in horrore febris quotidianæ audacter porrigendus *ib.* fæculentus & fermentescens vitetur in Stranguria 240 frigidus nocentissimus in Cholera humida 211 in Febre Purpura urticata 328 magnis haustibus in Febre Castrensi non ingurgitand 339 qualis esse debeat in Febribus epidemicis & malignis 316 sufficiens in Purpura benigna est exhibendus 329 & tenuis commendatur in Melancholia 375
Præcipitantia suadentur in Colica biliosa 132 vitanda in Febre catarrhali benigna 315 in Pica nimium exhibita quid efficiant 390
Priapus Cervi est specificum Dysenteriæ benignæ 215
Procidentia Ani: vid. Ani procidentia.
Prognostica signa quid sint 36 horum differentia *ib.* eventus *ib.* duratione 37
Prolapsus s. Procidentiarum definitio 85 differentia *ib.* causa *ib.* signa 86 prognosis *ib.* cura *ib.* cautelæ & observ. *ib.*
Prosthesis quid sit 94 ejusd. differentia *ib.* materia *ib.* modus *ib.* usus *ib.* cautelæ *ib.*
Pterygii s. unguis definit. 367 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 368 cautelæ *ib.* in eo oleosa antiqua non sunt adhibenda *ib.*
Puerperarum affectus 400
Pulsus & ex eo signa 40 horum definitio *ib.* signa *ib.* observat. *ib.* caprizans indicat futuras convulsiones 41
Pulveres sint alcoholisati in Hypopio & Pterygio 368 absorbentes & Nitrosi conveniunt in Cholericorum Vomitu pestilentiali 341 digestivi ex Nitro & Cinnabarini laudantur in Flatulentia 237 diaphoretici modeste nitrosi in Ascite cum Hectica 250 nitroso absorbentes & Cinnabarini in Palpitatione cordis ab Orgasmo sanguinis 282
Pulvis adstringens Heurnii describitur 112 Haly contra Phthisin recens quid & quomodo agat in Phthisi 186 niger Hallens. commendatur ad sistendas Hæmorrhagias uterinas 387 Pannonicus ruber in Febribus acutis fugiendus 245 an usum habeat in febre catarrhali maligna 333 rejicitur in Variolis 320 Solaris Richteri commendatur in Hæmorrhagia Critica nimia 103 in Hæmorrhoid. defectu 111 laudatur in Infarctibus lienis 171 In inflammatione Uteri 165
Purgantia 57
Purgantium formulæ *ib.* modus operandi 58 regulæ & cautelæ *ib.*
Purgantia acria nocent in Hæmorrhoidibus seroso-mucosis 214 exulent in omni tenesmo 284 & resinosa in Tuberculis scirrhosis pulmon. noxia 176 acria nocent in Ictero 233 in obstructione Alvi non adhibenda 238 vitanda in Stranguria 239 drastica rejiciuntur in Febre quotidiana intermitt. 343 fortiora in Calculo non exhibenda & cur 147 nocent in Cephalæa 125 in Colica quando exhib. 132 in gravidis facile abortum producunt 58 in Hepatitide & Splenitide impediunt discussionem 159 fortiora in Infarctu pulmonum caute propinentur 169 in Otalgia suppurationem impediunt 127 in Rabie canina nocent & cur 377 conveniunt in principio tussis humidæ 201 in Vomica pulmonum fugienda 180 resinosa & aloetica vitentur in fluxu hepatico 120 in Hæmorrhoidibus 109 qualia sint adhibenda in Cataracta & gutta serena 369 in Colica convulsiva sint selectissima 200 stimulantia nimium & acria in Gonorrhæa benigna & pollutione nocturna nocent 217
Purpura alba s. maligna quid sit 329 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 330 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 331 cautelæ *ib.* lochiorum suppressionem excipiens pejor est reliqua 330
Purpura rubra s. benigna quid sit 328 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjecta *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 329 cautelæ *ib.* interdum est maligna 328 eam juniores facilius ferunt *ib.* malignæ redditur per alexipharmaca calida 329 quales clysteres in ea vitandi *ib.* ab excretionibus sanguinis suppressis orta quomodo tractanda *ib.*
Purpura urticata quid sit 327 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 328 in ea vitentur positive purgantia acria *ib.* positive diaphoretica *ib.*

Q

Quercetani Pil. de Ammoniaco commendantur in Fluore albo simplici 221 in infarctu Hepatis 172 in Malo Hypochondriaco 133
Quies quid sit 13 ejusd. differentia *ib.* organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* regulæ & observat. 96 post fortiorem motum non statim convenit *ib.* nimia quæ mala inducat *ib.*

R

Rabies canina quid sit 376 ejusd differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 377 cautelæ *ib.* ustione curata 376
Radices Alexipharmacæ laudantur in Purpura rubra 329 Aperientes & Alexipharmaco Diureticæ in Tympanite 252 incidentes conveniunt in Quartana 352 Resolventes commendantur in Catarrho suffocativo in Fluxu Hepatico 212 in Tussi contumaci laudantur post morbillos relicta 325
Radix Pseudoacori s. Iridis palustris usurpatur in Hæmorrhagia narium 104
Raparum decoctum convenit in stranguria ab acredine urinæ 146
Raphanacea nocent in Lippitudine 105
Raphani succus commendatur in Calculo 191 in Tympanite 159
Raphanus rusticanus in Nephritide periculosus est 164
Rasio quid sit 86

Rau-

Raucedo vid. Branchus.
Raucedo a Salacitate 215 diuturna cum Tussi sicca Chronica quid indicet *ib.* inveterata difficillime curatur *ib.*
Refrigerantia nimia nocent in Febre tertiana anomala 350 externa quid efficiant in Nephritide 164 nocent in Pleuritide spuria 140 actu frigida in stranguria non facile adhibenda 240
Regimen sudoriferum coactum quid efficiat in Ictero 233 sudorificum æstuosum nocet in Pleuritide spuria 140
Remedia externa discutientia in doloribus Arthriticis 137 in Colica 130 emollientia in Hæmorrhoidibus cœcis 136 externa in Odontalgia 127 in Podagra 145 nimia nocent in Febre tertiana 347 in Variolis 319 de hac materia observat. *ib.*
Res toto genere præter naturam quid sint 23 harum differentia *ib.*
Resolutio humorum quid sit 70 ejusd. differentia *ib.* indicantia *ib.* remedia *ib.* horum formulæ *ib.*
Resolventia commendantur in Asthmate humido 223 in Atrophia 173 in Cephalæa & Clavo Hysterico 124 in Coryza humida 194 in Infarctu Lienis 170 cum emollientibus in Scirrho Hepatis 178 interna & externa laudantur in Gravedine & Dolore Capitis catarrhali 223 in Pleuritide spuria 140 & incidentia melius quam pellentia exhibentur in mensibus promovendis 384
Resolventium modus operandi 70 regulæ & cautelæ 71
Respiratio quid sit 3 ejus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observat. *ib.* differentia 41 observat. & signa de respiratione *ib.*
Respirandi difficultas post sudores suppressos quomodo tractanda 245 quid indicet in Variolis 321 post ruptum abscessum quid indicet in Vomica pulmonum 180
Rheumatismi definitio 46 differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 147 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.*
Rhodium lignum ejus Ol. commendatur in aurium affectibus 370
Riverii pulv. solares commendantur in Catarrho suffocativo 226 in Convulsionibus 272 sistunt Diarrhœam 209 laudantur in Empyemate 182 in Phthisi 185 in Salivatione & Ptyalismo 198 in Scirrho Hepatis 178 in Tuberculis scirrhosis pulmonum 176 in Variolis 318
Rorismarini Ess. commendatur in Tarantismo 377
Rothii Tinctura antinephritica quid de ea censendum in Mictu cruento 119
Ructus quid sint 234 horum differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 235 cautelæ *ib.* fœtidi & putridi in acutis pessimi 234 quando locum in illis non inveniant Carminativa 235 quando in eis vitanda Purgantia *ib.* quando noceant Vomitoria *ib.*

S

S*acculi* herbis emollientibus repleti commendantur in Calculo Renum 191 nervino discutientes in gravitate auditus 371
Salis Ammoniaci flores laudantur cum digestivis in Febre quartana continua 359
Sal digestivum Sylvii in Febribus rejicitur 300
Salia digestiva laudantur in Febre catarrhali 314 in Febribus corruptis 365 in Febre quartana versus Paroxysmum exhibenda 352 in Febre quotidiana intermittente 343 in ea reliquis remediis præmittenda 346 & absorbentia conveniunt in stranguria a vitio primarum viarum 239 cum diaphoreticis fixis in Ictero cum commotionibus febrilibus 233
Salia neutra in majori dosi exhibita conducunt in Obstructione Alvi 238
Salia Volatilia quando non sint usurpanda 195 & 211 in adultis caute ordinanda 291 oleoso-volatilia nocent in Cachexia a suppressione hæmorrhagiarum 247 volatilia in Congestionibus quando usurpanda 122 conveniunt in Hydrope pectoris in periculo suffocationis 254 interne in Pleuritide minus bene in larga dosi adhibentur 157 externe in Podagra moderate adhibenda & cur 148 quando locum habeant in Nephritide 164 volatilia urinosa in quonam genere Coryzæ conveniant 195 volatilia cum Tincturis diureticis commendantur in spasmis 275 quomodo & quando in Asthmate spastico 276
Salina & Nitrosa in Empyemate parce exhibenda & cur 182
Salivatio & Ptyalismus quid sint 197 horum differentia *ibid.* Signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 198 cautelæ *ib.*
Salivatio particularis quid sit 64 ejusd. differentia *ib.* indicantia *ib.* remedia *ib.* formulæ *ib.* remediorum modus operandi *ib.* regulæ & cautelæ practicæ *ib.*
Salivatio cancrum labiorum adauget 272
Salivatio universalis quid sit 63 ejusd. differentia *ib.* indicantia 62 remedia *ib.* formulæ *ib.* modus operandi 63 regulæ & cautelæ *ib.* non instituenda in emaciatis *ib.* per inunctionem minora incommoda excitat quam per interna remedia facta 256 quid censendum de salivatione per suffimigationem excitata *ib.* per inunctionem præfertur illi quæ fit per cingulum Merculiale *ib.* per inunctionem non instituatur in Nucha & dorso *ibid.*
Salivæ definitio 7 differentia *ib.* materia *ib.*
Salsa nocent Asthmaticis 205
Salvia laudatur in Lumbricis latis 413
Salviæ decoctum commendatur in Abortu 393
Sambuci flor. ▽ c. Cinnabari nativa convenit in Lactis abundantia 403
Sambucus in Inflammationibus internis exiguam virtutem possidet 150
Sanguineorum morbi 34
Sanguinis spissitudo quid sit 20 ejusd. differentia *ib.* signa *ib* subjecta 21 causa *ib.* observationes *ib.* quomodo attenuanda in Mensium defectu 144 quomodo resolvenda in Motibus spastico-convulsivis 272 quomodo sanguis diluendus in Nephritide spuria 142
Sanguis circulationem æqualem quomodo disponendus in Nephritide spuria *ib.* quomodo coagulandus in Hæmorrhagiis passivis 120 ejus congestio quomodo derivanda in Cephalalgia sanguinea 123 congrumescentia ejus quomodo corrigenda in Scorbuto 264 congrumatus quomodo resolvendus in Hæmoptysi 106 crasis ejus quomodo temperanda in Hæmorrhagiis 103 ejus & lymphæ corrigentia suadentur in Vomitu cruento 108 diluitio ejus in defectu fluxus Hæmorrhoidalis 111 discussio ejus quomodo obtineatur in Congestionibus 121 distributio ejus æqualis quomodo procuranda in Hæmoptysi 106 ejus evacuationes in paroxysmo dolorum Arthriticorum male instituuntur 138 excretiones ejus consuetæ in malo Hypochondriaco Hysterico promovendæ 134 grumosus quomodo e Ventriculo evacuandus in Vomitu cruento 107 insufficienter per V. S. vel Scarificationem detractus quænam mala pariat 102 ejus motus ad inferiora quomodo invitandus in fluxus Hæmorrhoidalis defectu 111 motus ad uterum quomodo divertendus in fluxu Mensium nimio 113 orgasmus ejus quomodo compescendus in Cephalalgia Sanguinea 123 orgasmus ejus salino sulphureus quomodo corrigendus in Doloribus Arthriticis 137 orgasmus ejus quomodo sedandus in Hæmoptysi 106 quomodo refrænandus in Scorbuto 264 resolutio ejus quomodo fieri debeat in Pleuritide spuria 140 revulsio ejus quomodo instituenda in Hæmoptysi 106 stagnatio ejus quomodo instituenda in infarctibus 167 quomodo discutienda in Inflammationibus 149 stasis ejus in Vena-portæ quomodo resolvenda in Cardialgia 129 ventilationes ejus commendantur in Congestionibus extra paroxysmum 122 in Malo Hypochondriaco-Hysterico maxime sunt necessariæ 134 quando admittendæ in Paroxysmo Podagrico 146
Sanguis quomodo dividatur 2 arteriosus cum subsultu prorumpit, venosus placide procedit 119 asininus est specificus in Mania 374
Sanitas quid sit 9 ejusd. differentia *ib.* causa efficiens 10 & vitæ signa *ib.* observationes *ib.*
Santonici semen in Vermibus præfertur Corallinæ 413
Sapo Venetus in Spir. Vini solutus commendatur in Podagra 145
Saponata in Oedemate mature adhibita quandoque vim exe-

exerunt 257

Scabies benigna quid sit 260 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 261 cautelæ *ib.* per artificia externa perverse tractata quos morbos pariat 260 per contagium communicata facilius curatur, quam a dyscrasia sanguinis orta *ib.* sicca cum vitio Hepatis conjuncta quando curetur *ibid.* in senibus magis rebellis est quam in junioribus *ib.* retropulsa quam methodum exposcat 261 retropulsa cum commotionibus febrilibus quid de ea notandum *ib.* quando locum in ea habeant Mercurialia externa *ib.* in ea laudatur Antimonium crudum cum absorbentibus *ib.* humida post quartanam boni ominis 352

Scabies maligna quid sit 261 ejusd. differentia *ib.* signa 262 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 263 cautelæ *ib.* fœda & contumax olim sæpe pro Lepra habita fuit *ibid.*

Scammoniata largiora nocent in Dysenteria benigna 215

Scarabæorum pulvis intestino recto in ejusdem Procidentia inspergitur 297 majalium in melle suffocatorum succus laudatur in Rabie Canina 376

Scarificatio quid sit 56 ejusd. differentia *ib.* indicantia *ib.* modus *ib.* instrumenta 87 locus *ib.* usus *ib.* regulæ & cautelæ *ib.* adhibetur in Palpitatione cordis 56 in sanguine nimis crasso inutilis *ib.* subjectis siccioribus minus convenit *ib.* præservatoria & repetita commendatur in Calculo 192 in Congestionibus 121 in assuetis convenit in Hæmoptysi 106 in Hemicrania 139 in Locis inferioribus commendatur in Odontalgia 127 in Nephritide spuria 141 in Podagra 144 in Oedemate quandoque sphacelum producunt 257 in oculorum affectibus præfertur V. S. 154 narium convenit in Phrenitide 151 in pede suadetur in Phthisi 184 in Vomitu cruento 107 in Podagra profundius instituenda 145 in Rabie Canina 376 in Doloribus arthriticis circa Novilunium 230

Schacarillæ corticis extractum commendatur in Diarrhœa Choleriode 401 corticis pulvis in Vomitu gravidarum 390 Plura vid. in Chacarilla.

Scirrhus hepatis quid sit 177 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis 178 remedia *ib.* methodus medendi 378 cautelæ *ib.* inveteratus est incurabilis *ib.* qui morbi eum sequantur *ib.* hunc sequuntur Febres acutæ periodicæ *ib.* Martialibus præmature datis exasperatur *ib.*

Scirrhus Lienis quid sit 176 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 177 cautelæ *ib.* sæpius per plures annos sine periculo durat 176 recentior quomodo interdum solvatur in fœminis *ib.* a Mensium vel Hæmorrhoidum suppressione quomodo tractandus 177 a Febre intermittente male curata quænam exposcat remedia *ib.* in hoc dissuadentur sanguinis evacuationes *ib.* in ea laudantur Gummi Ammoniacum & Rad. Cichorii *ib.*

Scirrhi viscerum quid sit 166 horum differentia *ib.* signa *ib.* subjectum 167 prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi 168 cautelæ *ib.* nullum ingens periculum inferunt 167 in iis commendatur diæta exacta & motus continuatus 168

Scorbutus quid sit 263 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis 264 remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* in eo maculæ rosei coloris promtius curantur, quam coeruleæ & lividæ *ib.* respuit omnes artificiales excretiones *ib.* an in eo salivatoria locum habeant 265

Scorbuticorum Diarrheæ suppressæ quænam mala pariant *ibid.* Dolores male tractantur Anodynis *ib.* Hæmorrhagiæ suppressæ quid post se trahant *ib.* Vomitus suppressos sequuntur anxietates cardialgicæ *ibid.*

Scordii Eff. commendatur in Febre inflammatoria 312

Scrotum quid sit 50 ejusd. differentia *ib.* observationes *ibid.*

Scylla & ex ea præparata commendantur in Tumore Podagrico extra Paroxysmum 146

Secretiones & excretiones quid sint 3 horum differentia *ib.* organum *ib.* causa efficiens *ib.* modus 4 usus *ib.*

Secretio Bilis ejus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observat. *ib.*

Secretio Fæcum Alvinarum *ib.* ejus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observat. *ib.*

Secretio Lactis 6 ejus organum *ib.* causa efficiens 7 usus *ib.* observationes *ib.*

Secretio Lymphæ 6 ejusd. organum *ib.* usus *ib.* observationes *ib.*

Secretio Lymphæ nervorum *ib.* ejus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observationes *ib.*

Secretio Muci 5 ejus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observat. *ib.*

Secretio Salivæ 7 hujus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observat. 8

Secretio Seminis 7 hujus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observationes *ib.*

Secretio Succi Pancreatici 8 ejus organum *ib.* causa efficiens *ib.* usus *ib.* observationes *ib.*

Secundinarum retentio quid sit 396 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* quando in ea Hepar Anguillæ conveniat *ib.*

Sedum Vermiculare laudatur in Paralysi scorbutica 265

Sempervivi succus laudatur in Siti nimia 382 in Soda 397

Septica & mundificantia acriora in Pterygio non sunt adhibenda 368 quomodo mitiganda *ib.*

Serpilli spiritus abstractitius laudatur in Malo Ischiadico 142 in Nephritide spuria 141

Serum lactis sumaria alteratum convenit in Scabie 261 cum rosis in Melancholia proficuum 376 tamarindinatum convenit in Mictu cruento 118

Semen quid sit 7 ejusd. differentia ib. & 50 materia ib. de eo observat. & signa 50

Sensibilitas quid sit 34 ejusd. differentia ib. subjecta ib. de ea observat. ib.

ex *Sensibus* internis & externis signa 52

Sensus quid sint 12 horum divisio ib. organum ib. objecta 13 causa efficiens ib. usus ib.

Sepiæ os consultius minoribus quam majoribus dosibus exhibetur in Gonorrhæa 220

Serpigo hæmorrhoidalis male tractata quos affectus inducat 135

Serrationis definitio 87

Serum & lympha ejusque vitia 192 horum definitio ib. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 193 methodus medendi ib. cautelæ ib. ejus fluxus meliores sunt quam stagnationes ib. admodum mucosum parit partium obstructiones ib.

in *Seri* nimia fluxilitate & acrimonia nocent Alexipharmaca calida ib.

Serosi affectus quando in eis conveniant Discutientia & tonica ib.

Setacea quid sint 87 horum locus ib. modus operandi ib. usus ib. cautelæ & observat. 88 in Cephalæa quando locum habeant 126 & fonticuli in Coryza habituali raro edunt effectum 195

Sexus quid sit 11 ejusd. differentia ib. ad morbos disponit 32

Signum quid sit 35 ejusd. differentia ib. fontes ib.

Sinapismi allegantur in Catarrho suffocativo 36 in Cephalalgia Sanguinea 123 partium extremarum laudantur in Phrenitide & Paraphrenitide 152 urticationes &c. quas noxas inferre queant sanguineis 294

Singultus quid sit 282 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 283 cautelæ ib. in Dysenteria, Causo & Colica malus 282 Emetica & Purgantia excipiens promtam medelam exposcit ib. ab inflammatione interna quomodo tractandus 283 a nimiis emeticis & purgantibus Anodyna requirit ib. circa statum vel decrementum Febris Instammatoriæ malus ib. in principio & statu febris Petechialis est funestus 335 in Hepatitide post Vomitus nigros lethalis 158 ut & in Paraphrenitide 151

Sistentia quando in Febre exhibenda 347

Sitis excessus & defectus quid sint 381 horum differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis 382 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.

Sitis cibis ex Spinachia, hordeo vel Lactuca sedatur ib.

Situs qualis esse debeat in repositione uteri prolapsi 399

Smaragdus ppt. est verum cardiacum 282 est specificum Dysenteriæ benignæ 215
Soda s. Orexis quid fit 257 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. methodus medendi 258 cautelæ ib. in ea vitetur abusus Absorbentium ib. commendatur pulvis Nucis Moschatæ absorbentibus additus ib.
Somnus quid sit 13 ejusd. differentia ib. & 14 subjectum ib. signa ib. causa efficiens ib. usus ib. observat. ib. semioticæ 53 in Lipothymia per aliquot horas non concedendus 295
Soporosi affectus quid sint 489 horum differentia ib. methodus medendi 290 cautelæ 302
Spasmus quid sit 273 ejusd. differentia ib. signa 274 subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 275 cautelæ ib. partialis ad quid vergat 274 particularis quid indicet ib. in morbis acutis & vulneribus cerebri est periculosus ib. universalis ad quid pronus sit ib. idiopathicus quid exposcat ib. sympathicus, ad quænam in illo respiciendum 275
in Spasmis juniorum & sensibiliorum laudatur Cinnabaris *ibid.*
Species de Hyacintho commendantur in sudore & Diarrhœa Febris Hecticæ temperandis 358
Sperma Ceti recens commendatur in Tussi, ubi materia nimis tenuis 201 discutiendi & resolvendi scopo adhibetur in Uteri inflammatione 165
Sphaceli signa 93 prognosis *ib.*
Spirituosa non nisi sedato aliquantisper Vomitus impetu applicanda 207
Spiritus acidus formicarum quando efficax in Podagra 239
Spiritus Salis in Febribus non convenit 195 tussim admodum auget 280
Spiritus Vini commendatur in soda ab assumtis pinguibus 258 quando maxime conducat in Podagra 146 simplex vel myrrhatus applicatur in Crusta lactea 410 rectificatissimus laudatur in ruptura Varicum 392 camphoratus ventriculo applicatur in Febre biliosa ardente 309 urinosi quid efficiant in Arthritide 138 in exilissima dosi locum habent in Vomitu cruento 108
Splenia quid sint 82 horum differentia *ib.* materia *ib.* usus *ib.* cautelæ *ib.*
Splenitis vid. Hepatitis. quando in ea conducat hæmorrhagia narium 159 Vomitus nigri diebus criticis contingentes salutares *ib.*
Sputum quid sit 50 ejusd. differentia *ib.* observationes *ib.* quodnam salutare *ib.* in Pleuritide & Peripneumonia quodnam malum 51 graveolens in Phthisi lethale 184
Squillæ succus cum V. S. laudatur in Tussi humida habituali 202
Stahlii Crocus Martis Antimoniatus suadetur in Cachexia & Cholorosi 247 in Oedemate 256 in Scorbuto 264
Stahlii Eff. Alexipharmaca laudatur in Fluxu Hepatico 212 in Gravedine 224 in Impetigine benigna 262 cum Tonicis convenit in Raucedine 225 locum habet in Scabie benigna 260
Stahlii Pilulæ laudantur in Ascite 250 in Cachexia & Chlorosi 153 in Cardialgia 129 in Coryza humida 194 in Dysuria 240 in Fluxu Cœliaco & Lienteria 211 in Hæmorrhoidibus nimiis 107 in Lochiorum defectu 117 sunt specificæ in Mensibus nimiis 113 commendantur in Mictu cruento 119 exhibentur in secundinis aut laciniis ejus restitantibus 116 in stranguria 239 in sudore suppresso 245 in Tussi pectorali 200
Stahlii pulvis antepilepticus 269 ejusd pulvis rubeus salinus allegatur in fluxu Hæmorrhoid nimio 109
Stahlii Mixtura Tonico Nervina adhibetur in Cholera humida 210 in Asthmate humido 209 in Diarrhœa 208 in Fluxu Cœliaco & Lienteria 211 in Doloribus capitis laudatur curative & præservative 224 in Hæmorrhoidibus seroso-mucosis ad serum discutiendum 213 in Scorbuto 264 in Tussi stomachali 202
Sterilitas quid sit 384 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjecta *ib.* prognosis *ib.* remedia 385 methodus medendi *ib.* remedia *ib.* disponit ad morbos Chronicos *ib.* in illa commendantur balnea ex herbis aromaticis & leniter adstringentibus *ib.*
Stimulantia quomodo præscribenda in Impotentia virili 299 Electuaria conveniunt in Obstructione alvi 238 & Pellentia nocent in Mensium defectu 115
Stranguria quid sit 238 ejusd. differentia *ib.* signa 239 subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* ab urinæ acrimonia facilius curatur quam a vitio vesicæ *ib.* frequentius sine errore diætæ recurrens quid portendat *ib.* ab acrimonia urinæ quomodo tractanda *ib.* senum habitualis quid exposcat *ib.* a refrigeratione, quid in ea conveniat *ib.* a Lue venerea quomodo curetur *ib.*
Subadstringentia & tonica commendantur in flacciditate ventriculi 381
Succi Pancreatici definitio 8 ejusd. differentia *ib.* materia *ib.* organum *ib.*
Succini Essentia laudatur in Dysuria 49 in Gravedine & dolore capitis catarrhali 32 in Lippitudine 4 in Scabie benigna 67 in stranguria 47
Sudatio sub salivatione præcavenda & cur 77
Sudor quid sit 45 ejusd differentia *ib.* observationes *ib.* & ex eo signa *ib.* matutinus præservat a morbis *ib.* in Comate accidens, lethalis 289 frigidus in febre acuta accidens quid significet 237 nimius in Variolis adultorum est periculosus & cur 323 quomodo temperandus 319
Sudores nocturni autocratici mediocres cum efflorescentia macularum rosearum scorbutum imminuunt 264
Sudoris absentia Tertianam reddit diuturniorem 345
Sudoris excretio quid sit 4 ejusd. differentia *ib.* materia *ib.* organum *ib.* causa efficiens *ib.* tempus *ib.* usus *ib.* observat. *ib.* ad hunc promovendum quomodo concurrat calor externus *ib.*
Sudor nimius quid sit 122 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia *ib.* methodus medendi *ib.* cautelæ 223 febricitantium quam quandoque causam habeat 222 adstringentibus non est supprimendus 223 nec narcoticis & Opiatis minus correctis *ib.* in eo efficacia sunt acida temperata cum lenibus alexipharmacis *ib.*
Sudoris suppressio & defectus quid sit 244 ejusd. differentia *ib.* signa *ib.* subjectum *ib.* prognosis *ib.* remedia 245 methodus medendi *ib.* cautelæ *ib.* quænam mala ex ea eveniat adultis 244 quænam Hypochondriacis *ib.* quænam junioribus *ib.* in acutis illorum statum reddit malum *ib.* quomodo tollenda in Febribus 245 in ea fugiantur Purgantia acria *ib.* ut & Pulvis Pannonicus ruber *ib.*
Suffitus in Ascite non sunt adhibendi 251 in Malo Ischiadico quando & quomodo conveniant 143 penetrantiores nocent in Convulsionibus 279
Sulphur laudatur in Oedemate a Scabie retropulsa 257 in Tussi catarrhali & a scabie retropulsa est præstantissimum 202 externe ob vim repellendi rejicitur in Hydrocephalo 253 ♁ii tenerius celebratur in Blancardo in torminibus infantum 407
Suppositoria nimis acria nocent in Tenesmo ab Ascaridibus 285
Surditas quid sit 370 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 371 cautelæ ib. in acutis cum urina cruda quid portendat 370 quomodo hæc tractanda, & quæ in illa vitare conveniat 371 a nativitate raro admodum curatur 370 senum quomodo sublevetur 371
Suppressio Hæmorrhoidum vid. Fluxus Hæmorrhoidum deficiens.
Suppressio Lochiorum vid. supra Lochiorum defectus.
Suppressio Mensium vid. Mensium suppressio.
Sympathetica in Hæmorrhagiis in genere 102 in Hæmorrhagia narium 104 in Odontalgia sympathica & Idiopathica 127
Symptomata quid sint 25 horum differentia ib. & seqq. observationes 27. & 79
Syncope vid. Lipothymia
Synthesis quid sit 82 ejusd. differentia ib.

T

TAbacus, extractum ejus valet ad tussim compescendam 185 nisi legitime sit præparatum Vomitus excitat 186 in Asthmate humido caute exhibendum 205 ejus folia adduntur Clysteribus in Colica 237

237 profunt in Oedemate 257 ejus fumus commendatur in Appetitu nimio 380
Tarantismus quid sit 377 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 378
Tartarus emeticus in Pleuritide ad promovendam expectorationem male exhibetur 313 Vitriolatus commendatur in febribus acutis 301
Temperamenta quid sint 12 horum differentia ib. mixtio ib. mutatio ib. usus hujus doctrinæ ib. observat. ib disponunt ad morbos 33 ad hæc respiciendum in Fluore albo 221 in surditate 371 in eligendis decoctis antivenereis 270
Temperantia laudantur in Addephagia, Bulimo, Orexi 380 cum Cinnabari commendantur in præcavenda stranguria 240
Tenesmus quid sit 283 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib prognosis 284 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. gravidas affligens est periculosus ib. quomodo tractandus ib ab ascaridibus, quid in eo exhibendum ib. cum Dysenteria, quid in eo conveniat ib. Hæmorrhoidalis, fluxus hujus revocationem exposcit ib. in hac vitanda Aloetica 285
Terebinthina cocta, ex ea paratæ p lulæ conveniunt in Ischuria ab exulceratione 244
Terebinthinata & succinata in exulceratione vesicæ & renum caute adhibenda 189
Terræ sigillatæ & adstringentia in Febre synocha putrida nocent 306
Theæ potus commendatur in Soda 257 nimius parit Diabeten 217
Therapia vid. Methodus Medendi.
Theriaca in Peste data excitat Petechias 342
Theriacalia in Febre castrensi cum Diarrhœa vel Dysenteria sunt vitanda 339
Thermarum usus internus & externus quid efficiat in Ascite 251
Thermæ, quæ in illis observanda 63 quomodo adhibendæ in Infarctu Lienis 171 in Melancholia 376 quando locum habeant in O demate 257 quibusnam potissimum conveniant in Paralysi & Hemiplexia 294 quomodo & quæ in Phthisi suadendæ sunt 86 sulphureæ & aluminosæ commendantur in incontinentia urinæ 217
Thoracis stricturæ nimiæ nocent mammis & papillis 406
Tinea quid sit 409 ejusd differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis 410 remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib.
Tinctura alcalina abstergens suadetur post excretionem Calculi Renum 191 alcalina acris commendatur pro Mercurio e corpore expellendo 219 Antarthritica quando conducat in Podagra 146 Antiphthisica Grammanni nocet in Phthisi 185 Bezoardica absque camphora commendatur in Sudore suppresso 245 cum Camphora, Myrrha & Opio in Febre synocha non exhibenda 304 Coralliorum cum spiritu panis in Vomitu Cruento non rejicienda 108 Opii Langelotti commendatur in Diarrhœa 209 in Mictu cruento 118 Resolvens sola sufficit ad Luem Veneream incipientem exstirpandam 279 laudatur in ulceribus vaginæ uteri & urethræ 189 Salina Richteri temperat & discutit in colica biliosa 131 Vitrioli Martis Ludovici celebratur in anorexia 381 in sudore nimio 223 interposito usu arcani duplicati curat atrophiam 174
Tinnitus aurium quid sit 369 ejusd. differentia ib. signa ib subjectum ib prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 370 cautelæ ib. sæpius recurrens in senioribus Apoplexiam 369 ab adhibitis medicamentis calidioribus incrementa sumit 370 in eo laudatur Ol. amygd. amarar. & lac muliebre ib.
Tonica in Asthmate sicco 231 temperantia commendantur in Hæmorrhagia narium critica nimia 105 in Flatulentia diu continuanda 237 & discutientia suadentur in Fluore albo simplici 221 & adstringentia selecta commendantur in Gonorrhœa benigna & Pollutione nocturna 219 in Ictero 233 quænam adhibenda in Fluxu Mensium nimio 113 quando locum habeant in Phthisi 186
Tonus corporis & ex eo signa 43 quid sit ib. ejusd. differentia ib. observat. ib. partium quomodo ad eum respiciendum in Catarrho suffocativo 227 in colica quomodo roborandus 132 relaxatus in Cardialgia, quid in eo conveniat 129
Topica in Arthritide & Rheumatismo optime in forma sicca imponuntur 148 quando noceant in Cephalæa 125 quænam in Mictu cruento conveniant 118 externa in Vomitu cruento non adhibenda grumis adhuc prodeuntibus 108
Traumatica quomodo adhibenda in Febre hectica 359 quænam conducant in Tussi sicca 229 fortiora nocent in Phthisi 186
Tremor quid sit 287 ejus differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 287 cautelæ ib. labii inferioris quid indicet 287 a Mercurio quomodo curandus ib. Paralysi superveniens quid denotet ib.
Trepanatio quid sit 86 ejusd. indicantia ib. modus operandi ib usus ib. cautelæ & observationes ib. in Cephalæa quando instituenda 126 an usum habeat in Hydrocephalo 253
Trifolium fibrinum quibus conveniat in Scorbuto 265
Tubercula scirrhosa pulmonum quid sint 174 horum differentia ib. signa ib. subjectum 175 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 186 ex his oritur Vomica pulmonum 175 in pulmonum substantia ex sanguine nata pejora sunt quam quæ aspera arteria & ex pituita generata sunt *ib.* quomodo in hoc affectu locum habere queant expectorantia 176 laudatur in eodem usus continuatus remediorum abstergentium & resolventium *ib.* balsamica & traumatica rejiciuntur acriora. ib.
Tumor abdominis quid sit 401 ejusdem differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib remedia 402 methodus medendi ib. cautelæ ib ansam præbet mensium ataxiis 401
Tumor pedum œdematosus in Phthisi est lethalis 184
Tumores præputii & scroti quomodo in Gonorrhœa virulenta tractandi 26
Tumores tunicati quid sint 92 horum differentia ib. signa ib. prognosis ib. curatio ib. cautelæ 93
Tussis humida quid sit 198 ejusdem differentia ib. signa Tussis humidæ catarrhalis 199 habitualis ib. pectoralis ib. stomachalis ib. ut plurimum accidit infantibus ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia 200 methodus med. tussis catarrhalis ib. habitualis 202 pectoralis 201 stomachalis ib. cautelæ 202
Tussis humida interdum est beneficium naturæ 199 quando pro phthisica habenda sit 200 stomachalis infantum facile transit in pectoralem ib. humida in siccam degenerans quid pariat ib per expectorantia & emollientia perverse tractata in quid degeneret ib. sopitur per corticem chacarillæ 201 in hac laudatur Aqua Veronicæ Vinosa Stahlii ib.
Tussis sicca quid sit 228 ejusdem differentia ib. signa ib. subjectum ib prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 229 ex congestionibus ad Hæmoptysin quid exinde metuendum 229 hypochondriaca chronica quid post se trahat ib.
Tympanites quid sit 251 ejusdem differentia ib. signa ib. subjectum ib prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 252 cautelæ ib. a Febribus male curatis orta facilius curatur quam a læsione viscerum 251 in eo laudantur digestiva & noduli ex incidentibus & amaris 252 laxatio per epicrasin est optima in eodem ib.

V

Valeriana commendatur interne & externe in Ophthalmia 153 interne laudatur in Rabie canina 376
Varandæi pulvis ad dolores post partum 400
Varices quid sint 391 horum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 392 cautelæ ib. quandoque cum vitæ periculo rumpuntur 391 horum sectio periculosa 392 rumpentes, quid in illis conveniat ib.
Variolæ æqualiter erumpentes melioris sunt spei 315 elevatæ meliores sunt depressis ib. limpidæ & aquo-

fæ mali utplurimum sunt ominis ib. sub harum eruptione prodiens hæmorrhagia narium ægros sublevat ib. quænam periculosæ sint & retroversionem minentur ib.

Variolæ adultorum quid sint 322 harum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 324 utplurimum sunt confluentes 323 sunt periculosiores quam variolæ juniorum ib. quando in hisce suspectæ sint hæmorrhagiæ narium ib.

Variolæ confluentes quid sint 320 earund. differentia ib. signa ib. subjecta 321 prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ 322

Variolæ distinctæ quid sint 317 harum differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia 318 methodus medendi ib. cautelæ 319 in his Febris deficiens quomodo promovenda 318 nocet aqua Fumariæ 320 remediorum multitudo ib regimen nimis calidum 319 terreorum & incrassantium abusus ib

Venæsectio quid sit 55. & 87 ejusd. differentia 55 indicans ib. tempus ib. locus ib. modus ib. usus ib. cautelæ & observationes ib. non conducit in Angina symptomatica 156 in Apoplexia sanguinea sit larga 286 in Arthritide vaga tempore paroxysmi vitanda 147 præservatorie & curatorie convenit in Asthmate sicco 230 larga commendatur in Catarrho suffocativo 227 in Cephalæa hypochondriaca quomodo instituenda 125 quando commendanda in Colica convulsiva 278 præservativa circa æquinoctia suadetur in Coryza humida 194 in digitis pedis majoribus specifica in Convulsionibus 273 in Febre Castrensi non facile instituenda 339 vitanda in Febre catarrhali maligna 333 quando cum fructu adhibeatur in Febre lenta 356 non administranda in Febre synocha præsentibus signis concoctionis 304 ab illa in febre Tertiana legitima abstinendum 347 in Gutta serena & Cataracta non prætermittenda 369 in pede convenit in Hæmoptysis 106 in Hæmorrhagia narium 105 in Hydrope incipiente feliciter administrata 250 quando locum habeat in Ictero 233 quomodo instituenda in Infarctu Pulmonum 169 quando locum non habeat in inflammatione Uteri 166 quando admittenda in inflammationibus 150 insignem usum habet in inflammatione ventriculi hypochondriaca & hysterica 235 larga fit in Ischuria Plethoricorum 244 quomodo locum habeat in Lipothymia 294 quando administranda in Malo Ischiadico 143 quando conveniat in Oedemate 163 in Paralysi 274 indicatur in Plethora 101 generalis omnibus Plethoricis convenit 102 insufficiens in Plethoricis quid causari possit ib. in Pleuritide & Peripneumonia non celebranda versus dies criticos 157 quando in Podagra 146 præservative commendatur in Purpura rubra 328 nocet in Scirrho Lienis a Febre male curata 177 quando maximum usum habeat in Tussi 201 in Vomica pulmonum consultius intermittitur 180

Venena quid sint 24 horum differentia ib. signa ib.

Venereæ speculationes pariunt fluxum mensium nimium 112

Venus vitanda in exulceratione Renum & vesicæ 187 in Ophthalmia 154 in Phthisi auget febrem 186 in Scirrho Lienis nimis exsiccat 177

Verbasci liquor laudatur in Procidentia Ani 297

Vermes quid sint 23. & 412 horum differentia ib. 24 generatio ib sedes ib. signa 412 subjectum 24 & 412 prognosis 412 remedia ib. methodus medendi 413 cautelæ ib. effectus 24 observationes ib in Ventriculum migrantes quænam symptomata excitent 412 in graviori morbo exeuntes quid indicent ib. rubicundi sanguine pleni quid indigitent ib. per Colocynthiaca potentissime expelluntur 413 quid in his censendum de C. C. usto ib.

Vermis umbilicalis quomodo expellatur a vulgo ib.

Veronicæ aqua Vinosa Stahlii roborat pulmones debilitatos 200 commendatur in Asthmate sicco 230 in Brancho & Raucedine 225 in Tussi habituali 202

Vertigo quid sit 288 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 289 cautelæ ib. senum, quid ex ea metuendum 288

tollitur fluxu Mensium & Hæmorrhoidum ib.

Vesicatoria quibus optime conveniant in Apoplexia 292 commendantur in Catarrho suffocativo 227 in Cephalæa quando conveniant 126 in Deliriis symptomaticis viris quam mulieribus magis prosunt 152 quid efficiant in Febre synocha putrida 306 in Gravedine caute suadenda 224 in Lippitudine 196 ubi applicanda in Ophthalmia 154 maxime conveniunt in affectibus soporosis 291

Vigiliæ quid sint 13 horum differentia ib organum ib. causa efficiens ib. usus ib. observat. ib. semioticæ 53

Vinca per Vinca, aqua ejus commendatur in prolapsu uvulæ 296

Vinum calidum cum fimo equino est specificum in Ischuria 244 per cineres lixiviosos magis diureticum redditum convenit in Oedemate 256 generosum prodest in Dysenteria benigna 216 Rhenanum commendatur in strangu ria 240 ejus nimius usus parit Diabeten 217 ejus potus modicus conducit in Purpura rubra 283

Vini spiritus rectificatissimus applicatur scrobiculo cordis in nimio frigore febrium 343 camphoratus convenit externe in singultu ab Inflammationibus 283 in Vertigine 289

Vita quid sit 9 ejusd. differentia ib. causa efficiens 10

Vitriolum e Minera Martis Hassiaca commendatur in Mictu cruento 118

Vitriolum album c. ♁ Majoranæ laudatur in Gravedine 224

Ulcera quid sint 8 horum differentia ib. causa ib signa ib. prognosis ib curatio ib. cautelæ & observat. ib. vesicæ graviora sunt quam renum 188

Unguentum Comitissæ laudatur in Ischuria 244 in Nephritide 164 Forestii ad Hydrocephalum 255

Unguenta pectoralia affluxum humorum ad pectus augent 202

Unguinosa externa quid efficiant in Asthmate sicco 231

Volatilia quando bene exhibeantur in Asthmate convulsivo 276 in Atrophia data Hecticæ portam pandunt 174 in Calculo caute præscribenda 192 exulent in Febre catarrhali 315 in Febre inflammatoria 313 quid efficiant in Febre quartana 351 in Gravedine frequentius usurpate quas noxas inferant 224 quando exhibenda in Infarctu pulmonum 169 in Lippitudine in principio morbi non exhibenda 196 quid pariant in Melancholia incongrue adhibita 376 nocent in Phrenitide & Paraphrenitide 153 sine præmissis evacuantibus augent salivationem 198 in suppressione sudoris non propinanda 245 neque in Vomitu bilioso 207

Volvulus vid. sup Passio Iliaca

Vomica pulmonum quid sit 179 hujus differentia ib. signa ib. subjectum ib prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 180 cautelæ ib.

Vomitoria periculosa sunt in Angina 156

Vomitoria, quando ab usu eorum abstinendum in Asthmate 205 quando conveniant in Asthmate spastico 276 curant Asthma stomachale 204 asthmaticis in ipso Paroxysmo data sunt valde periculosa ib. neque in Cephalæa 125 in Dystocia caute danda 398 quando conveniant in Febre Castrensi 339 quando in Febre epidemica & maligna 316 quibus & quando danda sint in Febre quotidiana intermittente 343 quare non sint exhibenda in Febre tertiana anomala & maligna 350 an sint necessaria in Febre tertiana legitima 347 in hac die paroxysmi non exhibenda ib. in Flatulentia non conveniunt 237 quando locum habeant in Hepatitide & Splenitide 159 nocent in Hypochondriaco-Hystericis 129 vitanda in Ictero 233 quando non danda in incubo 277 quando danda in inflammatione ventriculi & intestinorum 161 commendantur in Lethargo a nimia pituita 89 a venenis sulphureis ib quando propinari queant in Melancholia 376 quando exhibenda in Paraphrenitide 152 quæ & quando in Peste 341 quando in Ructibus non adhibenda 235 nocent in Volvulo 163

Vomitoriorum modus operandi 59 de eis regulæ & cautelæ ib. tempus ib.

Vomitus quid sit 205 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 206

206 cautelæ 207 continuans in acutis malus 205 artificialis quid sit 58 hujus differentia ib. indicantia ib. remedia 59 formulæ ib. cruentus quid fit 106 ejusd. differentia 107 imminentis signa ib. præsentis ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia intra paroxysmum ib. extra paroxysmum ib. methodus medendi 108 cautelæ ib. in fœminis solvit infarctum Lienis 170 quandoque etiam scirrhum recentiorem 176

Vomitus nigri in Hepatitide circa dies criticos lethales 158 in Splenitide magis salutares ib. materiæ nigricantis instar Rob sambuci ubi bonus & ubi malus 107

Vox & loquela quid sint & ex eis deprompta signa 41 horum differentia ib. observationes ib.

Urina quid sit 4. hujus differentia ib. materia ib. quænam sint organa ejus secretionis & excretionis ib. hujus causa efficiens ib. usus ib. observationes ib. turbida in Febribus quid indicet 24 cruenta in quibus morbis periculum prænuntiet 118 in Variolis & morbillis est lethalis 48 in inflammationibus qualis bona sit 149 nigra in acutis lethalis 146 pallida & crassa in rubicundam & flammeam mutata quid indicet in Atropia 173 profluvium ejus largum in Febre petechiali est periculosum 335 tenuis & alba in inflammatione uteri periculosa 165 turbida & sedimentum deponens circa diem quartum, quid indicet in Pleuritide & Peripneumonia 156 Lue Venerea laborantium qualis sit 48

Urinæ incontinentia quid sit 216 ejusd. differentia ib. signa ib. subjecta ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi 217 cautelæ ib. evenit fortioribus diureticis tractatis 216 plagas capitis fortiores excipiens quomodo tractanda ib. ab ulcere quomodo curetur 217 in somno quo anno ætatis cessare soleat juxta Timæum 216

Uroscopiæ præcepta 46

Urticæ succus commendatur in Mictu cruento 118

Ustio quid sit 89 ejusd. differentia ib. prognosis ib. modus ib. usus ib. cautelæ ib.

ab Ustione inducta crusta non solis oleosis tractanda 90

Uteri procidentia quid sit 399 ejusd. differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ & observationes ib. in quibus difficilius curetur ib. a caussis internis orta facilius curatur quam ab externis & violentis ib. qualis situs in ejus repositione observandus ib.

Uteri descensui aliquali in gravidis quomodo succurrendum ib.

Vulnus quid sit 84 ejusdem differentia ib. causæ ib. signa ib. prognosis ib. curatio ib. cautelæ & observationes 85 in Rabie Canina non statim consolidandum 377

Uvula destituti quos morbos incurrere soleant 194

Uvulæ exstirpatio quid sit ib ejus indicantia ib. prognosis ib. operatio ib. cautelæ & observ. ib. non facile ad hanc procedendum ib. in quibus regionibus utplurimum fiat ib. prolapsus quid sit 296 hujus differentia ib. signa ib. subjectum ib. prognosis ib. remedia ib. methodus medendi ib. cautelæ ib. in hoc affectu a Carolo Musitano laudatur Aqua Vincæ per Vincæ ib.

W

Wildegansii *pilul.* veræ commendantur in Febre quartana 352 in Tertiana 347

Z

Zingiber cibis aspersum commendatur in Ascite 250 in Cardialgia 129

F I N I S.

